

تصویر ابو عبدالرحمن الکردي

کتاب قرآن مجید

حامد دانشور

کلمات قرآن

حامد دانشور

نشر احسان

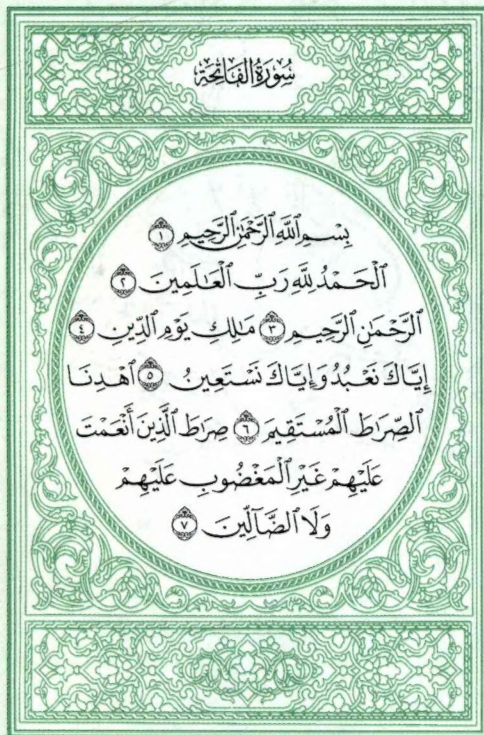
سوره فاتحه [۲] «رَبِّ الْعَالَمِينَ» خالق، مُرَبِّی و مُدَبِّرِ امور عالمیان «الْعَالَمِينَ» گروههای مخلوقات (هر گروهی از مخلوقات یک عالم است) [۳] «الرَّحْمَنِ» دارای رحمت و مهر بیکران (تنها خداوند عزَّوجلَّ به آن متصف است)

«الرَّحِيمِ» دارای رحمت بزرگ و دائمی [۴] «يَوْمَ الدِّينِ» روز حساب و جزا [۵] «إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ» منحصرأز تو یاری می طلبیم [۶] «اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ» ما را در پایداری بر راه روشنی که هیچ کجی در آن نیست که همان اسلام است موفق گردان {انعمت علیهم} بدانان نعمت دادهای (کسانی که در آیه ۶۹ سوره نساء نام برده شده‌اند) [۷] «الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ» آنان که از روی تکبر و حسادت با وجود اینکه حق را می‌شناختند از آن روی گردان بودند (یهودیان) [۷] «الضَّالِّينَ» آنان که از روی سرگردانی و جهالت از صواب دور گشته‌اند (نصاری و نظایر آن)

۱- قال ابوسعید رافع بن المعلی: قال لي رسول الله - ﷺ -: «ألا أعلمك أعظم سورة في القرآن قبل أن تخرج من المسجد؟» فأخذ بيدي، فلما اردنا أن نخرج

قلت: يا رسول الله إنك قلت: لأ أعلمك أعظم سورة في القرآن! قال: «الحمد لله رب العالمين (أي الفاتحة) هي السبع المثاني والقرآن العظيم الذي أوتيته». رواه البخاری.

ابوسعید رافع بن المعلی گوید: پیامبر - ﷺ - به من گفت: آیا می‌خواهی قبل از اینکه از مسجد خارج شوی بزرگترین سوره قرآن را به تو یاد بدهم؟ سپس دستم را گرفت و هنگامی که خواستیم از مسجد خارج شویم گفتم: یا رسول الله فرمودید که بزرگترین سوره قرآن را به من یاد می‌دهید! فرمودند: سوره الحمد لله رب العالمين (یعنی فاتحه) سبع مثانی و قرآن عظیمی است که به من داده شده است.

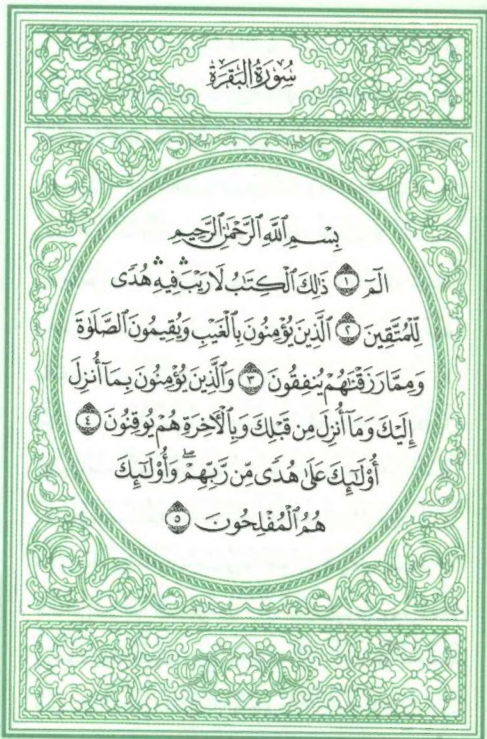
سوره بقره [۱] (الْم) * خوانده می شود: الف، لام، میم [۲] «ذلِكَ الْكِتَابُ» ... قرآن عظیم لاریب فیه هیچ شک
در حقایق آن ازسوی خداوند، نیست (هُدًى) هدایت کننده است از گمراهی به سوی خیر و سعادت
(لِّلْمُتَّقِينَ) آنان که از گناهان

دوری می کنند، به واجبات
عمل می کنند و خوشتن را از
عذاب اخروی می رهانند
[۳] «يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ»
آنگونه که خداوند عزوجل
واجب کرده است بطور کامل
آن را اداء می کنند (مُتِمًّا
رِزْقَانَهُمْ) ... مثل مال،
موفقیت، علم و غیره
(يُسْقُونَ) زکات و صدقه
می دهند [۴] «يُوقِنُونَ»
چنان ایمان قوی دارند گویی
آنچه را که به آن ایمان دارند
در برابر خود می بینند [۵]
(عَلَىٰ هُدًى) بر هدایت، نور
و یقین (الْمُحْسِنُونَ) به آنچه
می خواهند می رسند و
سعادتمند هر دو جهان
خواهند بود.

* خداوند خود نسبت به معانی
چنین حروفی که در ابتدای
بعضی از سوره ها آمده است
عالِم تر است، اما در میان
نظریه های مختلفی که در مورد
این حروف وجود دارد،

بهترینشان این نظریه است که چنین حروفی برای عاجز ساختن قوم عرب و اقامه دلیل بر آنان است، گویی می خواهد
بگوید که این حروف همان حروفی هستند که شما کلام خود را با آن نظم می بخشید، پس چرا از آوردن چنین قرآنی
عاجز هستید؟

۲- قال رسول الله - ﷺ - «لَا تَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ مَقَابِرَ، إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْفَرُ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ «سُورَةُ الْبَقَرَةِ». رواه مسلم.
رسول خدا - ﷺ - فرمودند: «نگذارید خانه هایتان چون قبر باشد، قطعاً شیطان از خانه ای که در آن سوره بقره خوانده
می شود فرار می کند».

[۶] «سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتُمْ» بیم دادن یا بیم ندادن تو نسبت به ایمان نیاوردن کافران مساوی است [۷] «خَتَمَ اللَّهُ» خداوند دها و گوشه‌ایشان را مهر و موم کرده است (با هدایت نکردن آنان در این جهان عقابشان می‌کند)

نُزُولُ الْبَقَرَةِ

۳

الْحِزْبُ الْاَوَّلُ

[۸] «غَشَاوَهُ» پرده، پوشش {من الناس...} همان منافقان

[۹] «يَخَادِعُونَ» عملشان

نیرنگ است، بنابراین خلاف

آنچه را که در دلشان است

آشکار می‌کنند «وَمَا يَخْدَعُونَ

إِلَّا أَنْفُسَهُمْ» تنها به خودشان

ضرر می‌رسانند [۱۰]

«مَرَضٌ» شک و نفاق، یا

تکذیب و انکار [۱۲]

«أَلَّا» حرف تنبیه است یعنی

آگاه باشید، هان! [۱۳]

«السُّفَهَاءُ» بی‌خردان، آنان

که عقلشان سبک است

{وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ} آنان که

عقل درست و حسابی ندارند

خود نمی‌دانند که بی‌عقلند

مثلاً یک دیوانه از دیوانگی

خود خبر ندارد [۱۴]

«خَلَّوْا إِلَى شَيَاطِينِهِمْ» با

رهبران‌شان یعنی سران کفر به

خلوت می‌نشینند [۱۵]

«يُؤَدُّهُمْ» عمرشان را زیاد

می‌کند یا به آنان مهلت

می‌دهد {تا بر گناهان خود

ببازایند} «فِي طُغْيَانِهِمْ

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۖ خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشْوَةً وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۖ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ ءَآمَنَّا بِاللَّهِ وَيَأْتُونَ الْآخِرَ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ ۚ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ۚ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ۚ وَإِذْ قِيلَ لَهُمْ لَا تَفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ۚ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِن لَّا يَشْعُرُونَ ۚ وَإِذْ قِيلَ لَهُمْ ءَامِنُوا كَمَا ءَامَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا ءَامَنَ السُّفَهَاءُ ۚ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِن لَّا يَعْلَمُونَ ۚ وَإِذْ قَالُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَالُوا ءَامَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزَءُونَ ۚ اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ۚ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ۚ

يَعْمَهُونَ» در سرکشی و کفرشان متردد و سرگردان می‌شوند [۱۶] {فَارَبَحَتْ تِجَارَتُهُمْ} معامله آنان که هدایت را به گمراهی می‌فروشدند هیچ سودی دربر ندارد}

۳- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ، مَنْ كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ» متفق علیه.

پیامبر خدا - ﷺ - فرمودند: «کسی که دوست داشته باشد به حضور خداوند مشرف شود، خداوند نیز از دیدار او خشنود

می‌گردد، کسی که از مشرف شدن به حضور خدا ناخشنود باشد، خداوند هم از دیدار او ناخشنود است».

[۱۷] **﴿اِسْتَوْفَدْنَا﴾** آتشی را روشن کرد * [۱۸] **﴿صَمَّ﴾** سخن حق را با گوش قبول نمی شنوند **﴿بُكْمٌ﴾** لال به دنیا آمده اند (یعنی سخن حق بر زبانشان جاری نمی شود) **﴿عُمَى﴾** کوردلند [۱۹] **﴿كَصِيبٍ﴾** همچون باران صیب (باران تندی که به شدت بر زمین می ریزد) **﴿السَّاءُ﴾** مراد

الْبِئْسَ الْأَخْلَاقُ

۴

يَبْنِي لِلْبَيْتَةِ

ابـــــر آسمان است **﴿مِنَ الصَّوَاعِقِ﴾** بخاطر غرش رعد و برق [۲۰] **﴿يَخْطِفُ اِبْصَارَهُمْ﴾** قوه بیناییشان را بگیرد، یا بسرعت آن را بر باید **﴿قَامُوا﴾** سرگردان و متعجب در جایشان می ایستند [۲۲] **﴿السَّاءُ بِنَاءُ﴾** آسمان را همچون سقف یا گنبدی بر روی زمین استوار ساخت **﴿جَعَلَ لَكُمْ...﴾** زمین را همچون فرش برای شما بگسترده (خداوند آن را برای شما هموار کرد تا بتوانید بر آن سکونت کنید و از رزق آن بخورید و آن را بصورت سنگلاخ و ناهمواری درست نکرد که نتوانید بر آن زندگی کنید) **﴿أَنذَاداً﴾** شکل هایی از بت که آن را می پرستید [۲۳] **﴿رَبِّ﴾** شک و تردید **﴿ادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ﴾** خدایان و یاریگران یا گواهان خود را به کمک بطلبید و از آنان مدد

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْفَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ ۱۷ صَمَّ بُكْمٌ عُمْى فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ۱۸ أَوْ كَصِيبٍ مِّنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَنُقُودٌ يُّجْعَلُونَ اصْنَاعَهُمْ فِيءَ إِذَا نِهِم مِّنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ ۱۹ يَكْذِبُونَ يُخْطِفُ أَبْصَرَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَّشَوْا فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَرِهِمْ إِنَّا اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۲۰ يَأْتِيهَا النَّاسُ عِبْدٌ وَإِبْرَئِيلُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۲۱ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَّكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۲۲ وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّن دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۲۳ إِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ۲۴

بجویند [۲۴] **﴿لَنْ تَفْعَلُوا﴾** محال است که همانند سوره ای از آن را بیاورید **﴿وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ﴾** هیزم آن آتش (جهنم) را انسانهای گناهکار و سنگها و بتها تشکیل می دهند بنابراین هر اندازه انسانهای بیشتری وارد آن شوند شعله های آتش بیشتر خواهد شد **﴿أُعِدَّتْ﴾** آماده شده است.

* خداوند کسی را که به گونه ای او را هدایت کرده است اما او آنرا ضایع می کند و با آن خود را به نعمتهای ابدی که در بهشت برایش آماده شده است نمی رساند به کسی تشبیه می کند که در تاریکی شدید آتشی را روشن می کند، اما هنگامی که آتش دور و برش را روشن ساخت آنرا خاموش کرده در تاریکی مطلق باقی می ماند.

[۲۵] «متشابه» هباندند و مشابه در رنگ و شکل ظاهری نه در مزه و کیفیت «مطهره» سالم و پاک از عیوب زنان دنیا از قبیل: حیض و نفاس [۲۶] «إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيٰ» * خدا از مثال آوردن (به پشه و بالاتر از آن) شرم ندارد. «يُضِلُّ بِهِ» با این مثال

الجزء الاخر

۵

سُورَةُ النِّعَةِ

گمراه می‌سازد [۲۷]

«مِثَاقِهِ» بعد از تاکید و

استحکام آن به وسیله

پیامبران «الْفَاسِقِينَ» خارج

شوندگان از فرمان خداوند

عزوجل [۲۸] «أَمْوَاتًا»

خاکی که هیچ نشانی از

حیات و زندگی در آن نیست

«ثُمَّ يُحْيِيكُمْ» پایان اجل، شما را

می‌میراند «ثُمَّ يُحْيِيكُمْ» هنگام

در روز رستاخیز شما را

حیات دوباره می‌بخشد

[۲۹] «إِسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ»

قصد کرد که با اراده خود

آسمان را به صورتی کاملاً

آراسته خلق کند «فَسَوَّاهُنَّ»

به پایان رساند پابرجا و

محکم ساخت.

* این آیه ردی بر طعنه‌های

کفار در مورد کلام خدا بودن

قرآن است. آنان می‌گفتند:

خداوند شرم دارد به چیزهای

حقیر مثل عنکبوت و پشه مثال

بزنند.

۱- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَنْ

يُنَجِّيَ أَحَدًا عَمَلُهُ» قالوا: وَلَا

أَنْتَ؟ يَا رَسُولَ اللَّهِ! قال: «وَلَا أَنَا

إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللَّهُ بِرَحْمَتِهِ، سَدَّوْا» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هیچ یک از شما عملش او را از عذاب دوزخ نجات نمی‌دهد، گفتند: ای رسول خدا! شما هم؟

فرمود: «بلی. من هم عملم نجاتم نمی‌دهد مگر خداوند مرا تحت پوشش رحمت خود قرار دهد، پس کارها را درست و

بدون نقص انجام دهید» (تا مشمول رحمت خدا شوید).

۵- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَا مِنْ يَوْمٍ يَصْغُ الْعِبَادُ فِيهِ إِلَّا مُلَكَانِ يَنْزِلَانِ. فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا: اللَّهُمَّ أُعْطِ مُتَّقًا خَلَفًا، وَيَقُولُ

الْآخَرُ: اللَّهُمَّ أُعْطِ مُسِيئًا تَلَفًا» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر روز صبح دو فرشته نازل می‌شوند یکی از آنها می‌گوید: خداوند! کسانی که در راه تو اتفاق

می‌کنند جای آن را برایشان پر کن و دیگری می‌گوید: خداوند! کسانی که از اتفاق (در راه خیر) خودداری می‌کنند

مالشان را از بین ببر.»

[۲۵] (متشابه) همانند و مشابه در رنگ و شکل ظاهری نه در مزه و کیفیت (مطهره) سالم و پاک از عیوب زنان دنیا از قبیل: حیض و نفاس [۲۶] (إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيٰ) * خدا از مثال آوردن (به پشه و بالاتر از آن) شرم ندارد. (یُضِلُّ بِهِ) با این مثال

الْمَاءِ الْاَنْثَى

۵

بَيْنَ الْبَشَرِ

گمراه می‌سازد [۲۷]

(مِثَالِهِ) بعد از تاکید و

استحکام آن به وسیله

پیامبران (الفاسقین) خارج

شوندگان از فرمان خداوند

عزوجل [۲۸] (أَمْوَاتًا)

خاکس که هیچ نشانی از

حیات و زندگی در آن نیست

(ثم یُنَبِّئُکُمْ) پایان اجل، شما را

می‌میراند (ثم یُحْیِیْکُمْ) هنگام

در روز رستاخیز شما را

حیات دوباره می‌بخشد

[۲۹] (أَسْتَوِیْ إِلَى السَّمَاءِ)

تصد کرد که با اراده خود

آسمان را به صورتی کاملاً

آراسته خلق کند (قَسْوَاهُنَّ)

به پایان رساند باهرجا و

محکم ساخت.

* این آیه رذی پس طبعهای

کفار در مورد کلام خدا بودن

قرآن است. آنان می‌گفتند:

خداوند شرم دارد به چیزهای

حقیر مثل عنکبوت و پشه مثال

زند.

۱- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «وَلَا

يُجِبُنِي أَحَدًا عَمَلُهُ» قَالَوَا: وَلَا

أَنْفَقًا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: «وَلَا أَنَا

إِلَّا أَنْ يَتَّقَدَّ إِلَيَّ اللَّهُ وَرَحْمَتُهُ» مَقْلُوبٌ عَلَيْهِ.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هیچ یک از شما عملش او را از عذاب دوزخ نجات نمی‌دهد، گفتند: ای رسول خدا! شما هم؟

فرمود: «بلی، من هم عملم نجاتم نمی‌دهد مگر خداوند مرا تحت پوشش رحمت خود قرار دهد، پس کارها را درست و

بدون نقص انجام دهید» (تا مشمول رحمت خدا شوند).

۵- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «جَاءَ مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ إِلَىٰ إِلَٰهِهِمْ يَوْمَئِذٍ خَلْفَهُمْ وَبِجِلِّ

الْآخِرِ: اللَّهُ أَهْلُ مِصْبَكًا تَلَفًا» مَقْلُوبٌ عَلَيْهِ.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر روز صبح دو فرشته نازل می‌شوند یکی از آنها می‌گوید: خداوند! کسانی که در راه تو اتفاق

می‌کند جای آن را برایشان بر کن و دیگری می‌گوید: خداوند! کسانی که از اتفاق (در راه خیر) خودداری می‌کنند

مالشان را از بین ببرد.

وَبَشِّرِ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ

تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ

رَزَقُوا قَالُوا هَٰذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا

وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥﴾

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيٰ﴾ أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَّا بَعْضُهُ فَمَا

فَوْقَهَا قَامًا الَّذِينَ ءَامَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ

رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ

بِهَٰذَا مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا

وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ ﴿٢٦﴾ الَّذِينَ يَتَقَضُّونَ عَهْدَ

اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ عَنِ يُوصَلْ

وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٢٧﴾

كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ آمِنًا فَاخْبِرْكُمْ

ثُمَّ يُبَيِّنُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٨﴾ هُوَ

الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ أَسْتَوَىٰ إِلَىٰ

السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٩﴾

[۳۰] «خَلِيفَةً» جانشین، نسل بشر که در آبادسازی کره زمین به دنبال هم می‌آیند «يَسْفِكُ الدِّمَاءَ» خون حرام را از سر دشمنی و ظلم می‌ریزد «نَسِيحٌ بِحَمْدِكَ» در حالی که تو را ستایش می‌کنیم تو را از هر بدی پاک و مژده می‌دانیم «نَقْدَسُ لَكَ» از تو

تقدید کرده، نام تو را از هر چیزی که شایسته عظمت تو نیست پاک می‌داریم [۳۱] «عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ» علم تمامی نامهای اشیاء را به قلب او الهام کرد «عَرَضَهُمْ» آن نامیده‌ها را عرضه نمود [۳۲] «اسْجُدُوا لِآدَمَ» {برای آدم} سجده بزرگداشت و تعظیم بپیرید [۳۵] «رَعْدًا» خوردن فراوان یا گوارا و آسوده که مشق در آن نیست «فَتَكُونُ مِنَ الظَّالِمِينَ» از زمره ستم‌کنندگان به نفس خویش خواهید شد [۳۶] «فَنَازِلُهُ» بخاطر آن درخت آنان را دچار لغزش کرد و سبب دور شدن ایشان از بهشت شد [۳۷] «فَتَلَقَّى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ» پروردگارش کلماتی* را به او الهام کرد.

* گفته می‌شود: آن کلماتی که به آدم الهام کرد این آیه است «ربنا انزلنا انفسنا». بعضی

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾ وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣١﴾ قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٣٢﴾ قَالَ يَتْلُوا آيَاتِهِمْ بِأَسْمَاءِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٣٣﴾ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٤﴾ وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَعْدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٣٥﴾ فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ ﴿٣٦﴾ فَتَلَقَّى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٣٧﴾

دیگر می‌گویند، این کلمات بود: آیا با دست خود مرا خلق نکردی؟ آیا مرا در بهشت خود جای ندادی؟ آیا فرشتگان خود را به سجده برای من و انداختن تو بر غضبت سبقت نمی‌گیرند؟ پس آیا اگر توبه کنم مرا به بهشت خود باز می‌گردانی؟ خداوند فرمود: بله. بعضی دیگر هم معتقدند که آن همان امانتی است که بر آسمانها، زمین و کوهها گذاشته شده است «إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ...».

٦- قال رسول الله - ﷺ: «لو كنت أمراً أحداً ان يسجد لأحدٍ لأمرُ المرأة ان تسجدَ لزوجها». اخرجہ الترمذی وقال: حدیث حسنٌ صحیح.

پیامبر - ﷺ - فرمودند: «اگر من به فردی دستور می‌دادم که برای فرد دیگری سجده ببرد، به زن دستور می‌دادم که برای شوهرش سجده ببرد».

[۴۰] «اسرائیل» لقب یعقوب علیه السلام «فارهون» به خاطر بیان شکنیان از من بترسید نه از غیر من در اصل (فارهونی) بوده به خاطر اینکه در آخر آیه واقع شده (حرف یاء حذف شده است) [۴۱] «ولاتشعروا بآیاتنا

ثُمَّ قَلِيلًا» به جای آیات

الْبُرْجِ الْاَوَّلِ

۷

يَوْمَ لَا تَنفَعُ

برای خودتان عوض
بی ارزش از منابع دنیای فانی
نگیرید [۴۲] «ولاتسبوا
الحقَّ بِالْبَاطِلِ» حقیقی که بر
شما نازل شده با باطلی که خود
ساخته اید بهم نیامیزید [۴۳]
«واركعوا مع الرَّاكِعِينَ» همراه
فروتنان در مقابل فرامین الله
فروتن و افتاده باشید [۴۴]
«بِالْبَرِّ» به توسعه دادن کار
خیر و عبادت کردن [۴۵]
«وانتهـمـا لـلـكـبـرـة» و غماز
سخت، بر نفسهای غافل و
سرگرم، گران و دشوار است
(الحاشیـن) متواضعان در
برابر خداوند [۴۶] «يُظَنُّونَ»
مسی دانستند و یقین دارند
[۴۷] «العالمین» بر جهانیان
زمان خودتان [۴۸] «لا تَحْزَنِي
نَفْسٌ» هیچ کس {به جای
دیگری} به جای غمی آورد و
کسی برای دیگری کاری
نمی کند و {به جای} چیزی
پرداخت نمی نماید «عَدْلٌ»

فدیه.

۷- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «يُؤْتَى بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيُلْقَى فِي النَّارِ فَتَنْدَلِقُ أَقْنَابُ بَطْنِهِ (آی تخرج أَمْعَاوُهُ) فَيُدْرِكُ بِهَا كَمَا
يُدْرِكُ الْحَمَارُ فِي الرَّحَى، فَيُجْمَعُ إِلَيْهِ أَهْلُ النَّارِ فَيَقُولُونَ: يَا فُلَان، مَا لَكَ؟ أَلَمْ تَكُ تَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ؟» فيقول:
بلى، كُنْتُ أَمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا أَتِيهِ، وَأَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَتِيهِ» متفق عليه. پیامبر - ﷺ - فرمود: «در روز قیامت شخصی
آوده می شود و در آتش دوزخ انداخته می شود و روده هایش بیرون می آید و به دور خود می چرخد همانگونه که الاغ
آسیاب را می چرخاند. دوزخیان به دور او جمع می شوند و می گویند: چرا به چنین غذایی گرفتار شده ای؟ مگر تو در دنیا
به کارهای نیک دستور نمی دادی و از کارهای بد نهی نمی کردی؟ می گویند: بلی من به شما به کارهای نیک دستور می دادم
ولی خود آن را انجام نمی دادم و شما راز کارهای بد برحذر می داشتم اما خود آن را انجام نمی دادم و از کارهای بد
برحذر می داشتم اما خود آن را انجام می دادم.

[۴۹] ﴿الرَّابِعِيْنَ﴾ پدرانتان را نجات دادیم ﴿سَبْعِيْنَ﴾ بر سر تان می آورند و به شما می چشاندند ﴿بِحَمْرٍ

سَادَةٍ﴾ زنان و دخترانتان را برای خدمت زنده می گذاشتند ﴿بِلَآءٍ﴾ آزمایش و امتحان با نعمت و مجازات،

برای اینکه به سوی خدا

يُؤْتِيكَ النَّفَقَ

۸

لِلْمَالِ الْاِكْبَرِ

برگردید [۵۰] ﴿قَرْنَا﴾

فاصله انداختیم، شکافیم

﴿اَلْ فِرْعَوْنَ﴾ قوم و

هرکیشان فرعون [۵۱]

﴿اَرْبَعِيْنَ لَيْلَةً﴾ ... [چهل شب

(و روز) که] تورات را بعد از

آن دریافت کرد ﴿اَلْعَجَلِ﴾

العجل آن گوساله را اله و

معبود خود ساختید [۵۲]

﴿اَخْرَجْنَاهُمْ﴾ گناهانتان را

پاک کردیم [۵۳] ﴿اَلْكِتَابِ﴾

تورات ﴿اَلْفُرْقَانِ﴾ احکامی

که جداکننده حق از باطل و

حلال از حرام است (عطف،

عطف تفسیر است) [۵۴]

﴿اِسَارَتِكُمْ﴾ خالق و

پدیدآورنده شما ﴿فَاتَّقُوا

اَنفُسَكُمْ﴾ باید پاکان شما با

گناهکارانتان مبارزه کنند

﴿جَهَنَّمَ﴾ با چشم آشکارا

دیده شود ﴿السَّاعَةِ﴾ آتشی

از آسمان، یا صدایی هولناک

از آن [۵۷] ﴿ظَلَّلْنَا عَلَيْكُمْ﴾

ابر را بر بالای سر تان

همچون سایه بانی قرار

وَ اِذْ بَحِجْنَاكُمْ مِّنْ اِلٰ فِرْعَوْنَ يَسُومُوْنَكُمْ سُوۡءَ الْعَذَابِ
يُذِيحُوْنَ اَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُوْنَ نِسَاءَكُمْ وَفِيْ ذٰلِكُمْ بَلَاءٌ
مِّنْ رَّبِّكُمْ عَظِيْمٌ ۝۱۱ وَ اِذْ فَرَقْنَا بِكُمْ الْبَحْرَ فَاَنجَيْنَاكُمْ
وَ اَغْرَقْنَا اِلٰ فِرْعَوْنَ وَ اَنْتُمْ تَنْظُرُوْنَ ۝۵۰ وَ اِذْ وَعَدْنَا مُوْسٰى
اَرْبَعِيْنَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْۢ بَعْدِهٖۤ ؕ وَ اَنْتُمْ ظٰلِمُوْنَ
۝۵۱ ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِّنۢ بَعْدِ ذٰلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ۝۵۲
وَ اِذْ ؕ اٰتَيْنَا مُوْسٰى الْكِتٰبَ وَ الْفُرْقٰنَ لَعَلَّكُمْ تُهْتَدُوْنَ ۝۵۳
وَ اِذْ قَالَ مُوْسٰى لِقَوْمِهٖۤ يَنْقُورُ اِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ اَنْفُسَكُمْ
بِاِخْتٰذِكُمْ الْعِجْلَ فَتُوبُوْا اِلٰى بٰرِيْكُمْ فَاقْتُلُوْا اَنْفُسَكُمْ ذٰلِكُمْ
خَيْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ بٰرِيْكُمْ فَنَابَ عَلَيْهِمْ اِنَّهٗ هُوَ النَّوَابُ الْرَحِيْمُ
۝۵۴ وَ اِذْ قُلْتُمْ يَمُوْسٰى لَنْ نُّؤْمِنَ لَكَ حَتّٰى نَرٰى اِلٰهَ جَهَنَّمَ
فَاَخَذْتَكُمْ الصَّعِقَةَ وَ اَنْتُمْ تَنْظُرُوْنَ ۝۵۵ ثُمَّ بَعَثْنَاكَ مِّنۢ
بَعْدِ مَوْتِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ۝۵۶ وَ ظَلَّلْنَا عَلٰىكُمْ
اَلْغَمَامَ وَ اَنْزَلْنَا عَلٰىكُمْ اَلْمَنَّ وَ اَسْلَوْنٰى كُلُوْا مِنْ طَيِّبٰتِ مَا
رَزَقْنٰكُمْ وَ مَا ظَلَمُوْنَا وَلٰكِنْ كَاۡنُوْا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ ۝۵۷

دادیم { در مدتی که در آن بیابان سر گردان کننده بودید ﴿اَلْغَمَامِ﴾ ابر سفید رقیق ﴿اَلْمَنَّ﴾ شیره شیرینی همچون

عسل که مانند بارانی نرم بر روی درخت می افتد ﴿اَلتَّرْجِيْنِ﴾ { اَلسَّلْوِیْ } پرندۀ معروف به شگفتی { بَلَدْرَجِيْنِ } {

مِّن طَيِّبٰتِ مَا رَزَقْنٰكُمْ} از چیزهای پاکى که به شما داده ایم از قبیل: مال، موقعیت و علم.

۸- قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ - ﷺ :- «المسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده، و المهاجر من هجر ما نهى الله عنه». متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مسلمان کسی است که مسلمانان از زبان و دست او در امان باشند، و مهاجر کسی است که از آنچه

خداوند از انجام آن نهی کرده است دوری کند».

[۵۸] «رَعِدَا» خوردن فراوان یا گوارا که هیچ سختی در آن نباشد **سُجَّدًا** فروتنانه، فرمانبردارانه و خاشعانه برای خدا **قُولُوا حِطَّةً** بگویند: پروردگارا! درخواست ما زدودن خطاها و گناهان و اسقاط آنها از ما است

الْبَيْتِ الْاِثْنَيْنِ

۹

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

«خطایاکم» هر خطایی که قبل از انجام گرفته [۵۹] «فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا» آنان برای اینکه موسی را مسخره کرده باشند به جای حطه گفتند: حطه «رجزاً» عذابی (احتمالاً طاعون بوده است) [۶۰] «فَانفَجَرَتْ» شکافته شد و بوفور جاری گذشت «مَشْرَبِهِم» جایی که از آن می نوشیدند «لَا تَسْقُوا فِي الْأَرْضِ» در زمین فساد نکند (عیث: فساد زیاد) «مُفْسِدِينَ» فسادپشگان [۶۱] «فَوُهِبَا» گندم آن، یا سیر آن «اَسْتَبْدَلُوا الَّذِي هُوَ اَدْنٰى» آیا چیزی پست تر را؛ به جای چیز بهتر قرار می دهید «مِصْرًا» شهری وسیع «ضَرَبَتْ عَلَيْهِم» آنان را احاطه کرد، آنان را گرفتار ساخت «بِأَوْدَانٍ يَنْفُصِبْنَ» خشم خدا را با خود آوردند به طوری که مستحق انتقام از سوی خدا بودند «بِغَيْرِ الْحَقِّ» بدون

سبب و انگیزه ای که موجب {کشتن انبیاء} شود.

۹- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: حُجِبَتْ (أَيُ احْصِيَتْ) إِحَاطَةٌ تَامَةً حَتَّى اسْتَرَتْ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ، وَ حُجِبَتْ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ. متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دوزخ با شهوات و تمایلات نفسانی پوشیده شده است (یعنی کاملاً احاطه گردیده است) و بهشت با مشکلات و کارهای سنگین و خلاف تمایلات احاطه گردیده است».

۱۰- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «إِنَّ الْإِيمَانَ لِيَأْرُرَ إِلَى الْمَدِينَةِ كَمَا تَأْرُرُ الْحَيَّةُ إِلَى حُجْرِهَا» متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «ایمان به سوی مدینه برمی گردد، همانگونه که مار به سوی سوراخش بر خواهد گشت».

الْبَيْتِ الْاِثْنَيْنِ

[۶۲] «الَّذِينَ هَادُوا» آنان که یهودی گشته اند «الضَّالِّينَ» پرستش کنندگان ملانکه یا ستاره پرستان (که قبلاً بر دین نوح بودند سپس آن را تحریف کردند) [۶۳] «مِثْلَکُمْ» از شما پیمان گرفتیم تا نسبت بدان چه در تورات است عمل کنید «الطَّوْرُ» کوه طور در سینا [۶۴] «اعْتَدُوا»

در روز شنبه که کار کردن در آن بر آنها حرام شده بود، از حدود الهی تجاوز کردند «خَاسِتِينَ» راننده شدگان، مطرودان، خوارگشتگان [۶۶] «فَجَعَلْنَاهَا نَكَالاً» آن را عقوبتی یا عبرتی ساختیم تا مانعی باشد از ارتکاب چنین گناهی «لَا بَيْنَ يَدَيْهَا» ملت‌های معاصر آنان «وما خَلَقْنَاهَا» و ملت‌هایی که بعد از ایشان می‌آیند [۶۷] «تَذَكُّرًا» سر ببرید «هَرُوا» سخریه. باز یچه [۶۸] «لَا فَارِضَ وَلَا بَكْرَ» نه پیر، نه جوان «عَوَانٌ بَيْنَ ذَلِكَ» بین این دو سن {مراد: میانسال است} [۶۹] «{صَفَرًا}» زرد رنگ {نافع لونها} زرد پر رنگ، زرد واقعی «{تَسْرُ النَّاطِرِينَ}» نگاه کنندگان را شاد می‌کند}.

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّارِئِينَ وَالصَّبِيَّانَ مِنْ ءَمَنِ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلْ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ٦٢ وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا ءَاتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَّاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ٦٣ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِمَّنْ بَعْدَ ذَلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ٦٤ وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ ءَعْتَدُوا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ كُفُّوا أَرْدَةَ خَيْبِئِينَ ٦٥ فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ٦٦ وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذَبُّوا بَقَرَةً قَالُوا أَتَأْتِنَا جُذُنًا هَرُوءًا قَالَ أَعُوذُ بِاللّٰهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ٦٧ قَالُوا أَذْءُ لَنَا رَبِّكَ يُبَيِّنُ لَنَا مَا هِيَ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارِضَ وَلَا بَكْرَ عَوَانٌ بَيْنَ ذَلِكَ فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ ٦٨ قَالُوا أَذْءُ لَنَا رَبِّكَ يُبَيِّنُ لَنَا مَا لَوْ نَهَا قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفَرَاءُ فَاقِعٌ لَّوْنُهَا تَسْرُ النَّظِيرِينَ ٦٩

۱۱- قال رسول الله - ﷺ -: «لا تتركبوا ما ارتكبت اليهود، فستحلوا محارم الله بأدنى الحيل». أخرجه أبو عبد الله

بن بطه یا ساند جید

پیامبر - ﷺ - فرمود: «شما مرتکب همان چیزی که یهود مرتکب آن گشته است نشوید، یعنی چیزهای حرام را با نیرنگ و حیل حلال نکنید».

۱۲- قال رسول الله - ﷺ -: «لأن يهدي الله بك رجلاً واحداً خير لك من حمر النعم» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر خداوند کسی را به وسیله شما هدایت کند برای شما بهتر و یرفایده تر از با ارزشترین شتر (مال) می‌باشد».

[۷۱] ﴿۷۱﴾ به سادگی آماده فرمانبرداری نیست {رام نیست} **الْأَرْضِ** تا زمین را برای زراعت شخم بزند **الْأَرْضِ** آبیاری نمی‌کند **الْأَرْضِ** زمین آماده برای کشاورزی **مُسْلِمًا** از هر عیبی سالم و مبرا است **لَا شَيْءَ فِيهَا** غیر از

الجزء الاخر

۱۱

سَبَّحَ لِلَّهِ الْمَلَأَ

زرد خوشترنگ هیچ رنگ یا لکه‌ای در آن نیست **جَنَّتْ بِالْحَقِّ**... حقیقت را آن‌گونه که شایسته است بیان نمودی، یا دلایل واضحی را آوردی که می‌توان از آن اطاعت کرد [۷۲] **كَلَّمَ اللَّهُ نَارًا** هر کدام از شما اتهام را از خود دور می‌کردید (و در آن مورد به نزاع برخاستید) **مَأْكُتٌ** **تَكُونُ** آن قاتلی را که از امر حاکم پنهان می‌کردید [۷۴] **مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ** بعد از ظهور این معجزه **بِأَمْرِهِ** گشادگی و فراوانی باز می‌شود **بِأَمْرِهِ** شکافته می‌شود [۷۵] **أَعْمَلُونَ** کلام تورات را تغییر می‌دهند یا آن را به باطل تاویل می‌کنند تا مردم را از آن دور سازند **خِلَافَهُمْ** به سوی دیگری رفت یا با او خلوت کرد [۷۶] **قَالُوا أَتَمْنَوْنَ** بعضی از ایشان به عده‌ای دیگر که

قَالُوا ادْعُ لِنَارِكَ يَبِينَ لَنَا مَا هِيَ إِنْ أَبْرَقَ تَشَبَهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ ۷۰ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَذُلُّوا تُشِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلِّمَةً لَا شَيْءَ فِيهَا قَالُوا أَلَكُنْ جَنَّتْ بِالْحَقِّ فَذَبَّحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ ۷۱ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَا كُنْتُمْ تَكْنُبُونَ ۷۲ فَقُلْنَا أضرُّوهُ بِبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُخَيِّ اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ ءَايَتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۷۳ ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنْ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَشْقَقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۷۴ أَفَنظَمُونَ أَنْ تُوْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ يَلْعَنُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۷۵ وَإِذْ الْقَوَّالُ الَّذِينَ ءَامَنُوا قَالُوا ءَامَنَّا وَإِذَا خَلَا بِبَعْضِهِمْ إِلَى بَعْضٍ قَالُوا أَتَأْخُذُتُهُمْ بِمَا قَدَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۷۶

الجزء

صفات پیامبر ﷺ - را در تورات برای مسلمین بازگو می‌کردند، می‌گفتند: آیا آنان را آگاه می‌سازید؟ **فَلَمَّا** **اللَّهُ عَلَيْكُمْ** خداوند در کتاب آسمانی‌تان به شما یاد داده است **لِيُحَاجُّوكُمْ** تا {در روز قیامت} علیه شما دلیل بیاورند که شما با وجود اینکه به صداقت محمد باور داشتید، رسالتش را تکذیب کردید. **أَحِبَّارَ** و علمای یهود تورات را تحریف می‌کردند تا مردم را گمراه سازند و آنان را از اسلام دور سازند زیرا در تورات بعضی از صفات نبی منتظری که انتظار می‌رفت توسط او بر مشرکان غالب آیند وجود داشت، به همین علت هنگامی که پیامبر ﷺ - مبعوث گشت از روی حسادت تورات را تحریف کردند.

[۷۸] اَلْمُؤْمِنُونَ جاهلان نسبت به کتابشان (تورات) «الکتاب» تورات «آمانی» دروغهایی که از رئیسان وعاملان خود دریافت کرده‌اند [۷۹] فَوَيْلٌ لِّكَ يَا اِفْسُوسُ یا افسوس یا عذاب سخت «حسین الکتاب بایدیم» آنچه عالمان یهود با دست خود می‌نوشتند و به عامه مردم القا می‌کردند که از تورات است. [۸۰] اَيَّامًا معدودة اندک زمانی* [۸۱] احاطت به او را احاطه کرد و بر او چیره شد {احکمت} گناهی که از روی قصد و عمد صورت (۱) پذیرد [۸۳] «میتاق» بیان و عهد محکم و استوار «ذی القربی» خویشاوندان «حسنا» سخن زیبا و جدی. * می‌گفتند: چهل روز یعنی مدت زمانی که پدرانمان گوساله را می‌پرستیدند، در قیامت عذاب می‌بینیم، سپس عذاب از ما برداشته خواهد شد.

۱۳- قال رجل للنبي - ﷺ -: أريد أن أقول فإين أنا؟ قال: «في الجنة» فالتفتي تمرات كن في يده، ثم قائل حتى قيل، متفق عليه
روز اُحد مردی به پیامبر - ﷺ - گفت: به من بگو اگر شهید شدم کجا خواهم بود؟ پیامبر - ﷺ - فرمود: «در بهشت». آن مرد چند تا خرمایی که در دست داشت به دور انداخت و جنگید

أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ۗ
وَمَنْهُمْ أُمِّيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِي وَإِنَّهُمْ
إِلَّا يَظُنُّونَ ۗ ۷۸ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ
ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيُشْتَرَوْا بِهِ ثُمَّناً قَلِيلاً
فَوَيْلٌ لَهُمْ مِّمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِّمَّا يَكْسِبُونَ
۷۹ وَقَالُوا لَنْ تَمْسَنَا النَّارُ إِلَّا أَسَافًا مَّعْدُودَةً قُلْ
أَتُخَذَ لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدٌ فَلَنْ يُخْلَفَ اللَّهُ عَهْدَهُ أَمْ تَقُولُونَ
عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ۸۰ بَلَىٰ مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً
وَأَحْطَتْ بِهَا حَسْبَتْ لَهُ مِنْهُ خَطِيئَتُهُ فَإِلَيْكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ
فِيهَا خَالِدُونَ ۸۱ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۸۲ وَإِذْ
أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ
إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَقُولُوا
لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ
تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنْتُمْ مُّعْرِضُونَ ۸۳

تا شهید شد.

۱۴- قال رسول الله - ﷺ -: «أُعْطِيَتْ حُسْنًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي: نُصِرْتُ بِالرَّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ، وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَ طَهْرًا، وَأُحِلَّتْ لِي الْغَنَائِمُ، وَأُعْطِيَتْ الشَّفَاعَةُ، وَ كَانَ النَّبِيُّ يَبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَيُبْعَثُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً». متفق عليه.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «پنج چیز از جانب خدا به من بخشیده شده است که به هیچ یک از پیامبران پیشین بخشیده نشده است: ۱- خداوند با قرار دادن ترس در دل دشمنانم که به فاصله یک ماه از من دورند، مرا یاری داده است ۲- زمین برای من و (امتم) به عنوان سجده گاه و پاک کننده قرار داده شده است ۳- غنیمت جنگی برای من حلال شده است ۴- شفاعت به من بخشیده شده است ۵- قبلاً هر پیامبری تنها به سوی قوم خود فرستاده می‌شد، در حالی که من به سوی تمام انسانها فرستاده شده‌ام».

۱- خطیبه: گناهی که ذاتاً مورد قصد نیست بلکه هدف سببی است که آن کار از آن متولد می‌شود. (راغب اصفهانی)

[۸۴] «لَتَسْفِكُنَّ دِمَاءَكُمْ» همدیگر را نکشید یا کاری نکنید که خون شما به جهت قصاص مباح شود! (دیار جمع دار: خانه‌ها، سرزمینها) «أَفَرَرْتُمْ» اقرار کردید! «وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ» ... می‌دانید که این عهد خدا در تورات

است [۸۵] «تَظَاهَرُونَ» علیه آنان یکدیگر را یاری می‌کنید «بِالْإِثْمِ» از راه گناه (مراد در اینجا هر چیزی که سبب برای اذیت برادرانشان است) «أَسَارَى» اسیران «تَفَادَوْهُمْ» یعنی شما از تعالیم تورات فقط فدیة دادن برای آزادی اسیران را اجرا می‌کنید «وَهُوَ مُحَرَّمٌ» اخراج آنها حرام است (این در مقام توبیخ است به خاطر کارهای ضد و نقیض‌شان) «خِزْيٌ» یستی، رسوایی و مجازات [۸۶] «أَشْتَرُوا» خریدند. فروختند «لَا يَخْفَفُ» در شکنجه آنان تخفیف داده نمی‌شود! [۸۷] «وَقَفَّيْنَاهُم بَعْدَهُ بِالرُّسُلِ» به دنبال او پیامبرانی را فرستادیم که بر پایه شریعت او حکم می‌کردند «الْبَيِّنَات» معجزات «أَيَّدْنَاهُ» او را تقویت کردیم «بِرُوحِ الْقُدُّوسِ» با روح مطهر که جبرئیل علیه السلام است «بِمَا

الْحِجْرَةُ الْأُولَى

۱۳

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَاسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ وَلَا تَخْرُجُونَ أَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ۸۴ ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقُولُونَ أَنْفُسَكُمْ وَتَخْرُجُونَ فَرِيقًا مِنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِمْ بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَإِنْ يَأْتُوكُمْ أُسْرَى تَفْدُوهُمْ وَهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يُرَدُّونَ إِلَى أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ۸۵ أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ فَلَا يَخْفَفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُبْصَرُونَ ۸۶ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُّوسِ أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ ۸۷ قُلْ إِنَّا غُلْفٌ ۚ بَلْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا مَّا يُؤْمِنُونَ ۸۸

لَا تَهْوَى أَنْفُسُكُمْ» با چیزی که نفس شما آن را نمی‌خواهد [۸۸] «قُلْ إِنَّا غُلْفٌ» بر قلب ما غطا و پوشش قرار دارد (یعنی قلبهای ما از چیزهایی که می‌گویید پر است، انگار بر روی آن درپوشی قرار دارد) «لَعَنَهُمُ اللَّهُ» خداوند آنان را از رحمت خود به دور و محروم ساخته است.

۱۵- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِنَّ اللَّهَ جَاوِزٌ عَنْ أَمْتِي مَا حَدَّثْتُ بِهِ أَنْفُسَهَا مَا لَمْ تَعْمَلْ أَوْ تَكْتَلَمْ» متفق علیه. پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند متعال از وسوسه‌هایی که بر قلب امت من جاری می‌شود، گذشت و صرف نظر فرموده است، مادام که آن را به صورت عمل یا سخن درنیاوردند».

[۸۹] «كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ» قرآن «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»، با آمدن پیامبر منتظر، آرزوی پیروزی بر کافران را می‌کردند، اما توقع داشتند که پیامبر از قوم بنی اسرائیل باشد «فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا» پس هنگامی که محمد با آن صفاتی که در تورات درباره او

می‌دانستند به سوی ایشان آمد «كُفِرُوا بِهِ» از روی حسادت به او کفر ورزیدند، زیرا او عرب بود و آنگونه که توقع می‌رفت از بنی اسرائیل نبود [۹۰] «أَشْرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ» خوشتن را بدان فروختند «بَغْيًا» از روی حسادت «فَبَاؤُوا بْغَضِبِ عَلَيَّ غَضَبٍ» به سبب کفرشان با خشم بیایی خدا برگشتند «عَلَى غَضَبٍ» با خشمی که قبلاً به خاطر بی حرمتی به تورات و تکفیر عیسی علیه السلام مستحق آن بودند [۹۱] «وَهُوَ الْحَقُّ» در حالی که حق نابت و واقعی است (قرآن) «وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَاءَهُ» به غیر آن کفر می‌ورزیدند [۹۲] «بِالْبَيِّنَاتِ» با معجزاتی که بر صدق او دلالت داشت همچون شکافته شدن دریا و سایه بان شدن ابرها «اتَّخَذَ الْعَجَلُ» گوساله را اله و معبود خود کردید [۹۳] «سَمِعْنَا»

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ ۸۹
بِسْمَا أَشْرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ بَعِثْنَا أَنْ يُنْزِلَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ فَبَاءُوا بِغَضَبٍ عَلَى غَضَبٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ ۹۰
وَإِذْ أَقِيلَ لَهُمْ ءَامِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا تَوْحِيدٌ مِمَّا أَنْزَلَ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَاءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ اللَّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۹۱
وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَى بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعَجَلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ۹۲
وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاسْمَعُوا قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَأَشْرَبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعَجَلَ يَكْفُرُهُمْ قُلْ بِسْمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ إِيْمَنُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۹۳

«عَصَيْنَا» سخن تو را شنیدیم و از امر تو سرپیچی کردیم «أَشْرَبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعَجَلَ» دلهایشان از عشق به پرستش گوساله لبریز شده بود.

۱۶- قال رسول الله - ﷺ -: «بينا أنا نائم، أتيتُ بقدحٍ لبني فشربتُ حتى أتى لأرى الرُّؤْيَ يخرجُ في أظفاري ثمَّ أُعطيْتُ فضلي عَمَرِ بْنِ الْخَطَّابِ» قالوا: «فما أَوْلَتْهُ يا رسولَ الله؟ قال: «العلم» متفق عليه.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «در خواب دیدم که یک لیوان شیر را به من دادند و از آن نوشیدم، تا اینکه با تمام وجود احساس آرامش و رفع تشنگی کردم، سپس باقیمانده آن را به عمر بن خطاب دادم» پرسیدند: این شیر را به چه تعبیر نمودی؟ فرمود: «به علم».

{[۹۴]} «الدَّارُ الْآخِرَةُ» خانه آخرت «خَالِصَةً» مخصوص «فَتَمَنُّوا الْمَوْتَ» آرزوی مرگ کنید [۹۵] «وَلَنْ يَسْتَوْهَ

أَبْدَانُ» به خاطر کارهای بدی که قبلاً انجام داده‌اند هرگز آرزوی مرگ نخواهند کرد [۹۶] «أَحْرَصُ»

سَبِيحَةُ النَّبِيِّ

۱۵

لَحْزَةُ الْإِلْهَانِ

حریص‌ترین { «عَلَى حَيَاةٍ»

بر زندگی دنیا «لَوْ يَعْشُرُ» که

عمرش زیاد شود

«يَمْزُجْ حَزْجَهُ» دورکننده او

[۹۷] «قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا

لِجَبْرِئِلَ» بگو: کسی که دشمن

جبرئیل باشد که از سوی خدا

وحی را بر قلب محمد نازل

کرد... [۱۰۰] «لَسْتُ مِنْهُمْ

مِنْهُمْ» گروهی به خاطر

دشمنی کمی که با آن داشتند،

آن را دور افکندند [۱۰۱]

«رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ» مراد

پیغمبر است «وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ»

پشت سر شان «كَأَنَّهُمْ

لَا يَعْلَمُونَ» گویی آنان

(چیزی از اوصاف ظاهری و

باطنی محمد - ﷺ - نمی‌دانند).

* یهودیان از اینکه جبرئیل

برای محمد وحی می‌آورد از

ایمان آوردن امتناع

می‌ورزیدند، زیرا جبرئیل در

مورد تخریب بیت المقدس

بدست بخت‌النصر به آنان خبر

داده بود و به دروغ ادعا

می‌کردند که اگر میکائیل وحی

را آورده بود به او ایمان می‌آوردند، اما خداوند ادعای آنان را رد کرد که «من كان عدواً لجبرئيل...» یعنی آن کسی که با

جبرئیل دشمنی می‌ورزد در واقع دشمن میکائیل و تمام فرشتگان است، چرا که همه آنها فرمانبردار امر پروردگارشان

هستند.

۱۷- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُؤَفَاتِ» قیل: یا رسول‌الله و ماهی؟ قال: «الشُّرْكُ بِاللَّهِ، وَالسَّحَرُ، وَ قَتْلُ

النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ، وَ أَكْلُ الرِّبَا، وَ أَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ، وَ التَّوَلَّى يَوْمَ الزَّحْفِ، وَ قَذْفُ الْمُحْسَنَاتِ الْغَافِلَاتِ

الْمُؤْمِنَاتِ» متفق علیه.

←

[۱۰۲] ﴿تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ﴾ شیاطین می‌خوانند یا به دروغ از سحر می‌گفتند ﴿عَلَىٰ مَلِكٍ سُلَیْمَانَ﴾ در باره سلطنت سلیمان و اینکه او باد و جن را تنها با سحر و جادو مسخر کرده است ﴿بَابِلَ﴾ شهری قدیمی در عراق که در آن سحر و جادو زیاد بود

﴿مَنْ فَتَنَهُ﴾ ما وسیله امتحان

و آزمایش هستیم تا

فرمانبرداران را از گناهکاران

جدا سازیم ﴿ضَارِبِينَ﴾

زبان‌رسانندگان ﴿مِنْ أَحَدٍ﴾

به هیچ کسی ﴿إِشْرَاءَ﴾

قبول کرد و بدان عمل نمود

﴿خِلَافٍ﴾ بهره و نصیب از کار

خیر ﴿لَيْسَ﴾ به حقیقت

زشت و ناپسند است

﴿شُرَاوِهِ أَنْفُسِهِمْ﴾ خود را

بدان فروختند [۱۰۳]

﴿لِخُوبَةٍ﴾ ثواب و پاداش

[۱۰۴] ﴿لَا تَقُولُوا رَاعِنَا﴾ به

پیامبر نگویید: ما را مراعات

کن! زیرا خبیثان یهودی

ظاهر این لفظ را می‌گرفتند

اما منظورشان فحشا و ناسزا

به پیامبر بود ﴿أَنْظُرْنَا﴾ ما را

در نظر بگیر، منتظر ما بمان تا

بتوانیم وحی را که از شما

می‌شنویم حفظ کنیم ﴿أَلِيمٌ﴾

بسیار دردناک [۱۰۵]

﴿مَسَايُودٌ﴾ دوست نمی‌دارد

﴿يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ﴾ رحمت خود

وَاتَّبِعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكٍ سُلَيْمَنَ وَمَا كَفَرَ
سُلَيْمَنَ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ
السِّحْرَ وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هُمُوتَ وَمُرُوتَ
وَمَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ
فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ
وَمَا هُمْ بِضَارِبِينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا يَأْذِنُ اللَّهُ وَيَعْلَمُونَ
مَا يُضِرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ
مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ وَلَيْسَ مَا شَرَوْا بِهِ
أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۱۰۲ وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا
وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ لَّوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ
۱۰۳ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا
أَنْظُرْنَا وَاسْمَعُوا وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۱۰۴
مَا يَوْذُو الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكِينَ
أَنْ يُنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ خَيْرٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَاللَّهُ يَخْتَصُّ
بِرَحْمَتِهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۱۰۵

را اختصاص می‌دهد.)

* خبیثان بدطینت یهود به پیامبر می‌گفتند: (راعا!) اما معنی عربی آن که (به ما نگاه کن) می‌باشد مدنظرشان نبود بلکه مرادشان معنی بدی بود که در زبان عبری آنان برای این لفظ وجود داشت، (راعی) در زبان عبری یعنی: شرور و بدکار و اگر به ضمیر متکلم اضافه شود: (راعینو) یعنی: شرور ما.

پیامبر ﷺ فرمود: «از هفت گناه بزرگ که خطرناک و مهلك هستند پرهیز کنید» مردم گفتند: ای رسول خدا! آن گناهها کدامها هستند؟ فرمود: «۱- شریک قرار دادن برای خدا ۲- جادو ۳- کشتن انسانی که خداوند آن را حرام نموده است مگر در مقابل حقی که به عهده دارد ۴- خوردن ربا ۵- خوردن مال یتیم به ناحق ۶- فرار کردن از میدان جنگ با کافران ۷- هتمت و نسبت دادن زنا به زنان پاکدامن و با ایمان».

[۱۰۶] ﴿مَا تَسْعَ مِنْ آيَةٍ﴾ حکم هر آیه ای یا اطاعت از آن را که برداریم ﴿تَنْصِيهَا﴾ آن را از دلها و حافظه ها محو سازیم ﴿نَاتٍ بَخْرٍ مِنْهَا﴾ بهتر از آن را می آوریم [۱۰۷] ﴿مُلْكٌ﴾ سلطنت، حاکمیت ﴿مَنْ دَرَنَ اللَّهُ﴾ پایین تر از خدا، مراد غیر خدا {رَبِّ} مالک، یا متولی

۱۷

الْمَلِكِ الْأَكْبَرِ

امورتان {نَصِير} یاریگر [۱۰۸] ﴿أَمْ تُرِيدُونَ﴾ یا اینکه می خواهید... {کَمَا سَأَلَ مُوسَى} همان گونه که از موسی درخواست شد و گفتند: «تا خدا را با چشم واقعی نبینیم به تو ایمان نمی آوریم» ﴿يَسْتَبْدِلُ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ﴾ کفر را بهتر از ایمان بداند و بر آن ترجیح دهد {سَوَاءَ السَّبِيلِ} وسط راه که از گردنه و پرتگاه دور است [۱۰۹] ﴿وَذُءُكَ﴾ آرزو کرد {يُرِيدُونَكُمْ} شما را بازگردانند {تَبَيَّنَ} واضح و آشکار گردید {الْحَقُّ} حقایق ثابت {امراد اسلام است} [۱۱۱] {أَمَانِيهِمْ} هواها و آرزوهای باطل ایشان {برهانکم} دلیلن را [۱۱۲] {بَلَى} مسئله آن گونه نیست که ادعا می کنید {أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ} خویش را خالص گرداند یا عبادتش را تنها متوجه خدا کند.

﴿مَا تَسْعَ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتٍ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا﴾
 أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۱۰۶﴾
 أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ مِنْ مُلْكِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿۱۰۷﴾
 أَمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سَأَلَ مُوسَى مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَّبِدَلِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿۱۰۸﴾
 وَكَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُّدُّوكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كَفَّارًا حَسَدًا مِمَّنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِمَّنْ بَعْدَ مَا بَيَّنَّ لَهُمُ الْحَقُّ فَاعْتَصُوا
 وَأَصْفَحُوا حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرٍ ﴿۱۰۹﴾ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
 ﴿۱۰۹﴾ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ يَحْدُثْهُ عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ
 ﴿۱۱۰﴾ وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصْرَىٰ تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿۱۱۱﴾ بَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿۱۱۲﴾

۱۰۸- قال رسول الله ﷺ: «ذُرُونِي وَمَا تَرْكُكُمْ، فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بكَرَّةٍ سَوَالِهِمْ وَاخْتِلَافِهِمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ، فَإِذَا أَمَرْتُمْ بِأَمْرٍ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ، وَإِنْ نَهَيْتُمْ عَنْ شَيْءٍ فَاجْتَنِبُوهُ». أخرجه مسلم
 پیامبر ﷺ :- فرمود: «به آنچه در بین شما برجا گذاشته ام اکفا کنید و مرا به حال خود بگذارید (از من زیاد سؤال نکنید) زیرا منتهای پیش از شما تنها به سبب سؤالات و اختلاف زیادی که با پیامبران داشته اند، ناپدید گشته اند؛ پس اگر شما را به انجام کاری دستور دادم در حد توان آن را انجام دهید و اگر شما را از چیزی نهی کردم از آن اجتناب و دوری کنید».

[۱۱۳] «الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ» همان مشرکان عرب { «فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ» } خداوند میانشان قضاوت خواهد کرد
 [۱۱۴] «مَنْ أَظْلَمُ مِنْ» چه کسی ظالم تر است از کسی...؟! { «فِي خَرَابِهَا» } در منهدم ساختن و تعطیل کردن
 مساجد «خِزْي» خواری،

پستی یا قتل و اسارت

[۱۱۵] { «يَا نُوْرًا» } هر جا

رو کنید { «فَنُورٌ» } آنجا «رُجَّةٌ

اللَّهِ» جهت خدا است که از

آن خشنود است و شما را بدان

امر کرده است [۱۱۶]

«سَعَاءَةً» خداوند پاک و

میرا است از اینکه بجای

داشته باشد «لَهُ قَاتِلُونَ»

مطیع، خاضع و فرمانبردار

امر خداوند متعال هستند

[۱۱۷] «بَدِيعُ السَّمَوَاتِ»

ابداع کننده و مخترع آسمانها

(بدون هیچ نمونه قبلی آنها را

بوجود آورده است) «فَقَضَى

أَمْرًا» خواست کاری انجام

دهد، یا آن را تحکیم بخشد، یا

تحقق آن را حتمی کرد «كُنْ

فَيَكُونُ» بوجود آ، پس بوجود

می آید [۱۱۸] «الَّذِينَ

لَا يَعْلَمُونَ» مراد مشرکان

عرب است «لَوْلَا

يَكُنْمُنَا اللَّهُ» چرا خدا با ما

سخن نگوید و به ما خبر

ندهد که تو فرستاده او

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتْ الْنَّصْرَى عَلَى شَيْءٍ وَقَالَتِ النَّصْرَى
 لَيْسَتْ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ كَذَلِكَ قَالَ
 الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
 فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۱۱۳ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسْجِدَ
 اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَا أُولَٰئِكَ مَا كَانَ
 لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ
 وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۱۱۴ وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ
 فَأَيْنَمَا تُولُوا فَسَمَّ وَجْهَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۱۱۵
 وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ كُلُّ لَّهُ قَلْبُونٌ ۱۱۶ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
 وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۱۱۷ وَقَالَ الَّذِينَ
 لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللَّهُ أَوْ تَأْتِينَا آيَةٌ كَذَلِكَ
 قَالَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِثْلَ قَوْلِهِمْ تَشَبَّهَتْ قُلُوبُهُمْ
 قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ۱۱۸ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ
 بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تَسْأَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ ۱۱۹

هستی... «وَتَأْتِيَا آيَةً» یا نشانه و معجزه آشکاری از آنچه که ما پیشنهاد می کنیم بیاوری تا دلیلی باشد بر
 صداقت تو [۱۱۹] «بِالْحَقِّ» ثابت، {مدلل، همراه با حق} {مراد قرآن یا اسلام است}.

۱۹- قال رسول الله - ﷺ - : «قال الله تعالى: كَذِبْنِي ابْنُ آدَمَ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذَلِكَ وَشَتْنِي وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذَلِكَ؛ فَأَمَّا
 تَكْذِيبِي إِيَّايَ فَيَزَعُمُ أَنِّي لَا أَقْدِرُ أَنْ أَعْبُدَهُ كَمَا كَانَ، وَأَمَّا شَتْنِي إِيَّايَ فَقَوْلُهُ لِي وَلِدًا فَسُبْحَانِي أَنْ أَتَّخِذَ صَاحِبَةً أَوْ وَلَدًا».
 رواه بخاری.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند متعال می فرماید: بنی آدم بر من دروغ بست و به من ناسزا گفت؛ دروغ بستن او بر من
 این است که خیال می کنند نمی توانم او را آنگونه که بوده دوباره زنده گردانم، و ناسزا گفتن او به من این است که می گوید
 من فرزند دارم در حالیکه من پاک و منزّه هستم از اینکه زن یا فرزندی داشته باشم».

{[۱۲۰]} (لَنْ تَرْضَى) هرگز راضی نخواهند شد (مَلْتَمَ) دین و آئین ایشان [۱۲۱] (اِنْتَاهِم) به آنان داده ایم

{[۱۲۲]} (فَلْيَكُنْ) برترین بخشیدم { [۱۲۲]} (الْعَالَمِينَ) مردمان و همه مخلوقات همعصر شما [۱۲۳] (الْخَيْرِ)

سَبَّحَ لِلَّهِ

۱۹

الْحَمْدُ

نفس برآورده نمی کند و بجا

نفس آورد (عَدْلٌ) فدیهِ

{[شفاعة]} وساطت،

میانیگری { [۱۲۴]} (اِبْتَلَى)

ابراهیم زبیه بروردگارش او

را آزمایش و امتحان کرد تا

صداقت ایمان او برای مردم

آشکار گردد (بِكَلِمَاتٍ) با

اوامر و نواهی (فَاتَّقَهُنَّ) با

کامل ترین شکل آنها را اداء

نمود (مَأْمَأ) مردم به تو

اقتداء کرده، از تو تبعیت

می کنند و از تو دستور

می گیرند (وَمَنْ ذَرَبْتَنِيْ)

بروردگار! از دودمان من نیز

کسانی را پیشوا قرار ده

{[۱۲۵]} (السَّبَّ) کعبه

مشرقه (مَثَابَةً) محل مراجعت،

پناهگاه، محل تجمع یا جایی

که در آن اجر و ثواب نوشته

می شود (أَمَانًا) جای امن

(عَهْدَنَا) توصیه کردیم،

دستور دادیم یا وحی کردیم

(بَيْنِيْ) کعبه مشرفه

(لِلطَّائِفِينَ) برای

طواف کنندگان (الْعَاكِفِينَ)

آنان که برای نماز و یاد خدا

در آنجا می مانند [۱۲۶]

وَلَنْ تَرْضَى عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَى حَتَّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنْ

هُدَى إِلَهُهُ هُوَ أَهْدَى وَلَئِنْ أَتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ

مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١٢٠﴾ الَّذِينَ آتَيْنَهُمْ

الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ

فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٢١﴾ يَبْنِي إِسْرَءِيلَ أَذْكَرُوا نِعْمَتِي الَّتِي

أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٢٢﴾ وَاتَّقُوا يَوْمًا

لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنْفَعُهَا

شَفَعَةٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿١٢٣﴾ وَإِذْ أُنْتَبِئَ إِبْرَاهِيمُ رَبَّهُ بِكَلِمَاتِ

فَاتَّمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا

يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ ﴿١٢٤﴾ وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ

وَأَمْنًا وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ

وَإِسْمَاعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ

السُّجُودِ ﴿١٢٥﴾ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ

أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَن آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ

فَأُمِّتُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَى عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٢٦﴾

{[فَاتَّمَّهُنَّ قَلِيلًا]} مدت کمی او را بهره مند می سازم { (تَمَّ اضْطَرُّهُ) سپس او را پرت می کنم، او را {به سوی

عذاب} می رانم، مجبور می کنم { (الْمَصِيرُ) سرنوشت، {

۲۰- قال رسول الله - ﷺ: «الرجل على دين خليله فلينظر أحدكم من يخالل». أخرجه الترمذی.

پیامبر - ﷺ: - فرمود: «انسان هم کیش و هم فکر دوستش است (اگر در مورد کسی تحقیق می کنید) بنگرید که او با چه

کسی دوست است.»

۲۱- قال رسول الله - ﷺ: - «مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ». رواه ابوداود و احمد.

پیامبر - ﷺ: - فرمود: «هرکس خود را به شکل و مد قومی در آورد، او نیز از آنان است.»

[۱۲۷] ﴿الرَّاعِدَ مِنَ السَّمَاءِ﴾ پایه های کعبه مشرفه {﴿حُجَّاتٍ مَّكَّنَ﴾ از ما قبول کن} [۱۲۸] ﴿مُسْلِمِينَ لَكَ﴾ ما
دو نفر را فرمانبردار، خاضع و مخلص برای خود بگردان {﴿رَبَّنَا مَا نَكُنَّا﴾ آداب عبادت خویش مثل حج و غیره
را به ما نشان بده [۱۲۹] {﴿وَابْعَثْ فِيهِمْ﴾ در

میانشان... برانگیز {﴿يُرَكِّبُهُمْ﴾ آنان را از شرک،
گناه و اخلاق ناروا پاک
گردانند {﴿هَزِيرٍ﴾
شکست ناپذیر} [۱۳۰]

{﴿وَمَنْ يَرْغَبْ﴾... هیچکسی
نیست که از دین و آئین
ابراهیم رویگردان شود {﴿سِفَةٍ﴾
نفسه {﴿نَفْسِهِ﴾ نفس خود را سبک و
خوار شمرد و آن را هلاک
گرداند {﴿مُصْطَفَاً﴾ او را
برای رسالت خود انتخاب
نمودیم [۱۳۱] {﴿أَسْلِمَ﴾ مطیع
شو، یا عبادت خود را برای
من خالص گردان [۱۳۲]
{﴿أَصْطَقَ﴾ انتخاب کرد
{﴿الَّذِينَ﴾ دین اسلام، پاکى
ایمان [۱۳۳] {﴿شُهَدَاءَ﴾
حاضران {﴿أَذْخَرَ﴾ یعقوب
الموت {﴿هَنَگَامِ﴾ که مرگ
یعقوب فرا رسید {﴿إِسْمَاعِيلَ﴾ او عموی اعراب
است، با وجود این عرب عمو
را هم پدر می شمارند [۱۳۴]
{﴿أُمَّةَ﴾ جماعت، خلت {

وَإِذْ رَفَعْنَا إِلَهُهُمْ أَلْفَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلَ رَبَّنَا تَقَبَّلْ
مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۱۲۷ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ
لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا
إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ۱۲۸ رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا
مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۱۲۹ وَمَنْ يَرْغَبْ عَن
مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَن سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدِ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا
وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ۱۳۰ إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ
قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۱۳۱ وَوَضَىٰ بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ
وَيَعْقُوبُ يَبْنِي إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا
وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ۱۳۲ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ
أَلَمُوتٌ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِن بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ
إِلَٰهَكَ وَإِلَٰهَ آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَٰهًا
وَحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ۱۳۳ تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا
مَا كَسَبَتْ وَلَكُم مَّا كَسَبْتُمْ وَلَا تُنْشَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۱۳۴

گذشته است، رفته است.

۲۲- حدیث عائشة - رضی الله عنها - زوج النبی - ﷺ - قالت: كنت أطيّب رسول الله لإحرامه حين يحرم، ولجعله قبل أن
يطوف بالبيت، متفق عليه
عایشه - رضی الله عنها - همسر پیامبر - ﷺ - گوید: پیامبر وقتی می خواست احرام ببندد من قبل از احرام او را خوشبو
می کردم، و همینطور (بعد از رجم شیطان و تر اشیدن یا کوتاه نمودن موی سر) قبل از طواف (الافاضه) او را خوشبو
می کردم.

[۱۳۵] «هُودًا» یهودی {عباری} مسیحی «یهودا» تا (به راه راست) رهنمود شوید {ملک ابراهیم} دین ابراهیم «حنیفا» از باطل رویگردان و به سوی دین حق گراینده [۱۳۶] «الأسباط» اولاد و نوادگان یعقوب {«وما أوتی»} آنچه که آمده

است {«مسلمون»} مطیعان،

خاضعان [۱۳۷] {«وان»}

تولوا» اگر پشت کنند (به

حقیقت) {«شقاق»} دشمنی،

ستیز و مخالفت

{«سیکفیک»} برای تو کافی

خواهد بود { [۱۳۸]

«صیغه الله» به دین خدا یا

فطرت خداوند که انسانها را

بر آن خلق کرده است روی

آورید، و این ایمان با

قلب های مومنین ترکیب

می شود آن گونه که ماده

رنگ با پارچه ترکیب

می شود و از آن جدا نمی شود

{صیغه در لغت به معنی رنگ

است} [۱۳۹] {«اتحاجوننا

فی الله» آیا در مورد کارهای

خدا با ما مجادله می کنید؟!

می خواهید تنها از میان شما

پیامبر برگزیند؟! {«مخلصون»}

آنان که در نیت ها و افعالشان

تنها خالقشان را در نظر دارند

و آن را برای اغراض دنیوی

یا تحسین بندگان قرار

نمی دهند [۱۴۰] «الأسباط» فرزندان و نوادگان یعقوب {«کم شهادة»} شهادت و گواهی را پنهان کند [۱۴۱] {«خلت»} گذشته است {«لها ما کسبت»} آنچه فراچنگ آورده اند متعلق به خودشان است}.

۲۳- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ، فَأَبَوَاهُ يُهْدَانِهِ وَ يُنْصَرِّغَانِهِ وَ يُمَجِّسَانِهِ» متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: هر نوزادی که به دنیا می آید بر فطرت پاک، به دور از کفر و الحاد و هر گناه دیگری می باشد. و این پدر و مادر هستند که اولاد را به صورت یهودی یا مسیحی و یا مجوسی درمی آورند.

[۱۴۲] السُّفَهَاءُ سبک عقلان (مراد یهودیان و کسانی که در انکار تغییر قبله با آنان همنان بودند)

(ماولایم) چه چیزی آنان را منحرف ساخت (التي كانوا عليها) همان بیت المقدس که مسلمانان در ابتدا به

آنجا رو می کردند، سپس

خداوند دستور داد که به مکه

مشرقه رو کنند

(صراط مستقیم) راه واضح

که همان اسلام است [۱۴۳]

(أمة وسطا) امت منتخب، یا

معتدل و میانه رو که نه تفرط

در کارتان است و نه افراط

(القبلة التي كنت عليها) رو

کردن به بیت المقدس

(انعلم) با علم ظاهری و

عینی بدانیم، علم غیبی خدا به

علم عینی تبدیل شود (ينقلب

على عقبيه) از اسلام مرتد

می شود و به کفر بازمی گردد

(ان كانت لكيرة) این تغییر

قبله و درک حکمت آن بر

جانها دشوار است (الذين

هدى الله) آنان که هدایت

خدا را پذیرفته اند و هدایت

یافته اند (ايانكم) پاداش

پادارستان برایمان [۱۴۴]

(انقلب وجهك في السماء) آن

گاه تو به سوی آسمان، در

حالی که با زبان حال از

پروردگارت می خواهی تا

سُورَةُ النَّحْلِ

۲۲

النَّحْلُ

سَيَسْأَلُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَّاهُمْ عَنْ قِبَلِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۱۴۲ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعَ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَى عَقْبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّكُمْ إِنَّا اللَّهُ بَالِغُ الْوَعْدِ وَرَحِيمٌ ۱۴۳ قَدْ زَرَى ثَقَلُ وَجْهَكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُؤَيِّنَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَفِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ۱۴۴ وَلَئِنْ أَتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَتَّبِعُوا قِبْلَتَكَ وَمَا أَتَتْ بِتَابِعِ قِبَلَتِهِمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعِ قِبْلَةَ بَعْضٍ وَلَئِنْ أَتَيْتَ أَهْوَاءَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ۱۴۵

کعبه را قبله تو قرار دهد* (قبلة) جهت (چون نمازگزار در مقابل آن قرار می گیرد به آن قبله می گویند) (قول

وجْهك) رو کن (شطر المسجد الحرام) به سوی کعبه (انما الحق من ربهم) این تغییر قبله ثابت و صحیح است که

از طرف خداوند است [۱۴۵] (بكل آية) با هر دلیلی.

* پیامبر - ﷺ - هنگامیکه در مکه بود بر طبق دستور الهی رو به سوی بیت المقدس نماز می خواند ولی کعبه را مقابل

خود قرار می داد، اما بعد از هجرت وقتی رو به بیت المقدس می کرد کعبه پشت سر او قرار می گرفت، مشرکان از فرصت

استفاده کرد، می گفتند: قبله ابراهیم را ترک کرده است یهودیان نیز می گفتند: رو به قبله ما آورده است. در این اثنا

پیامبر در انتظار وحی بود و آرزو می کرد که کعبه قبله او گردد.

{[۱۴۶]} **«بِعَرَفَتِهِ»** او را (مراد پیامبر را) می شناسند {**الْحَقُّ الْحَقُّ**} حق را پنهان می دارند [۱۴۷] **«الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ»** آن حقیقت ثابتی که از آن پیروی می شود از جانب پروردگار تو است **«الْحَقُّ»** ای شنونده...

سُورَةُ النِّبَاَةِ

مباحث {المؤمنین}

شک کنندگان (اینکه هر چند حق را می دانستند اما آن را پنهان می کردند) [۱۴۸] **«لِكُلِّ وَجْهٍ»** هر ملتی قبله ای دارد **«مَوْلَاهَا»** بدانجا رو می کند [۱۴۹] **«مِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ»** از هر جایی که خارج شدی و سفر کردی (رو کردن به قبله در نماز همان گونه که بر مقیم واجب است) بر مسافر هم واجب است [۱۵۰] **«حِجَّةً»** هر چه که دلیل واقع می شود {**وَاحْشُونِي**} از من بترسید **«أَتَمْنَعِيْكُمْ»** نعمت را بر شما تمام کنم **«لَعَلَّ»** شاید، امید است {**[۱۵۱] يُزَكِّيكُمْ**} شما را از شرک و معاصی پاک می کند **«الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ»** قرآن، سنت و آگاهی نسبت به دین {**فَاذْكُرُونِيْ أَذْكُرْكُمْ**} مرا با (عبادت) یاد کنید تا من نیز شما را با (یادداشت) یاد کنم [۱۵۳] **«اسْتَعِينُوا»** یاری جوئید.

الَّذِينَ آتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۱۴۶ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ۱۴۷ وَلِكُلِّ وَجْهٍ هُوَ مُوَلِّهَا فَاسْتَبِقُوا الْحَيَاةَ أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمْ اللَّهُ جَمِيعًا إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۱۴۸ وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِنَّهُ لَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۱۴۹ وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي وَلَئِمَّ نِعْمَتِي عَلَيْكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ۱۵۰ كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ۱۵۱ فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُوا ۱۵۲ يَتَذَكَّرُ الَّذِينَ آمَنُوا أَسْتَعِينُوا بِالْصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ۱۵۳

۲۴- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي، وَأَنَا مَعُهُ إِذَا ذَكَرَنِي، فَإِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي، وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَالٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَالِهِ خَيْرٌ مِنْهُمْ» متفق عليه.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند می فرماید: «من مطابق عقیده ای که عیدم نسبت به من دارد عمل می کنم، هرگاه مرا یاد کند یا او هستم، اگر مرا در دل خود ذکر کند من هم او را در پیشگاه خود ذکر خواهم کرد، و اگر در میان جماعتی مرا ذکر کند من هم او را در میان جماعت بهتر ذکر می کنم».
۲۵- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ نَفْسِهِ وَأَهْلِهِ وَمَالِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ» رواه مسلم و البخاری.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «هیچ یک از شما ایمانش کامل نمی شود مگر اینکه من به نزد او از جانش و اهل و فرزندان و دارایی اش و همه مردم محبوب تر باشم».

[۱۵۵] ﴿وَلَنُظَنِّكُمْ﴾ شما را آزمایش خواهیم کرد تا قوی ایمانتان از ضعیف ایمان برای مردم مشخص شود
 ﴿الْمُتَّقِينَ﴾ ترس (الحرص) گرسنگی ﴿نُزِّلَ﴾ مژده بده [۱۵۶] ﴿إِذَا صَاحَبَهُ﴾ هرگاه به آنان برسد [۱۵۷]

الْحَقُّ الْمُبِينُ

۲۴

يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ

﴿صلوات من ربهم﴾ تزکیه،

تمجید و مغفرت خداوند

﴿وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾ آنان

که هدایت خداوند را

پذیرفته‌اند و بدان عمل

کرده‌اند [۱۵۸] ﴿الصَّافَّاتِ﴾

والمروءة﴾ دو مکان (دو کوه

کوچک) نزدیک کعبه

﴿شعائر الله﴾ نشانه‌های دین

خدا در حج و عمره ﴿لن حج﴾

البيت﴾ کسی که قصد کعبه

برای حج کرد ﴿اعتشر﴾ قصد

کعبه برای عمره کرد*

﴿فلا جناح علیہ﴾ هیچ گناهی

بر او نیست ﴿یطوف بها﴾ در

بین آنها سعی کند [۱۵۹]

﴿الذین یکفون﴾ مراد علمای

یهود است ﴿ما أنزلنا﴾ آنچه

در تورات فرو فرستادیم

﴿البینات﴾ آیات دال بر

صداقت خاتم پیامبران

﴿الکتاب﴾ تورات

﴿یلعنهم الله﴾ خداوند آنان را

از رحمت خویش دور

می‌سازد [۱۶۰] ﴿أتوب﴾

علیهم﴾ توبه ایشان را

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمُوتَ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ
 لَا تَشْعُرُونَ ۝۱۵۴ وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ
 وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ
 ۱۵۵ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ
 ۱۵۶ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ
 هُمُ الْمُتَّقُونَ ۱۵۷ ۞ إِن الصَّافَّاتِ وَالْمَرْوَةَ مِن شَعَائِرِ اللَّهِ
 فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَن يَطَّوَّفَ
 بِهِمَا وَمَن تَطَوَّعَ خَيْرٌ فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ ۱۵۸ إِن الَّذِينَ
 يَكْفُرُونَ مَا أَنزَلْنَا مِّنَ الْبَيِّنَاتِ وَأَهْدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ
 لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّعِينُونَ
 ۱۵۹ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّا فَاوْلَئِكَ أَن تَوْبَ
 عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ۱۶۰ إِن الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ
 كُفَّارٌ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ
 ۱۶۱ خَلِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ
 ۱۶۲ وَلِلَّهِ كُزَّةٌ وَلَهُ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ۱۶۳

می‌پذیرم [۱۶۲] ﴿لَا هُمْ يُنظَرُونَ﴾ لحظه‌ای عذابشان به تأخیر نمی‌افتد.

✽ عمره زیارت بیت‌الله معظم است بر وجه مشروع و اعمال آن نیز همان اعمال حج است و تنها ایستادن در عرفه و مزدلفه و منی و رمی جمرات در آن نیست.

۲۶- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «العمرة إلى العمرة كفارة لما بينهما، والحج المبرور ليس له جزاء إلا الجنة» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «انجام مناسک عمره موجب محو شدن گناهان صغیره‌ای می‌شود که میان دو عمره انجام گرفته است، و حجتی که مورد قبول خداوند قرار گیرد، پاداشی جز بهشت ندارد».

[۱۶۶] { «اٰخِلَافَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ» آمد و شد شب و روز. دگرگونی شب و روز از لحاظ زیادت و نقصان و غیره؛ { «الْفُلُكُ» کشتی‌ها { «مِنَ السَّمَاءِ» از ابرها { «بَثَّ فِيهَا» با زاد و ولد منتشر ساخت. متفرق کرد { «دَابَّةً» روندند.

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

۲۵

الْمِيزَانِ

جنبنده: این واژه در اینجا

شامل انسان و غیر انسان

است { «تَصْرِيفَ الرِّيحِ»

حرکت و دگرگونی باده‌ها در

وزش [۱۶۵] { «اَسْدَادًا»

هستاه و نمونه‌هایی از بت‌که

آنها را می‌پرستند [۱۶۶]

{ «تَقَطَّعَتْ بِهِمُ السَّيَابُ»

پیوندی مثل «نسبت و

صداقت» که در دنیا میانشان

بود گسیخت، یا وسایل

نجاتشان قطع شد پس هیچ

خلاصی ندارند [۱۶۷]

{ «كَرَّةً» بازگشت به دنیا

{ «فَتَنَبَّرًا مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّءُوا مِنَّا»

تا از آنان بی‌زاری جوئیم

همانگونه که آنان (امروز) از

ما بی‌زاری جستند {

{ «حَسَرَاتٍ» پشیمانی زیاد

[۱۶۸] { «خُطُوبَاتِ الشَّيْطَانِ»

راهها، نشانه‌ها و اعمال

شیطان [۱۶۹] { «يَا مُرْكَمٌ» شما

را و سوسه می‌کند { «بِالسَّوءِ»

به گناهان و بدیها { «الْفَحْشَاءُ»

زشت‌ترین نوع گناه.

۲۷- قال رسول الله - ﷺ -

«ثَلَاثَةٌ مِنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ بَهَنَ حِلَاوَةَ الْإِيمَانِ: أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولَهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا اللَّهَ،

وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ مِنْهُ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «سه چیز است که اگر در کسی موجود باشد، با وجود آنها شیرینی ایمان را می‌پوشد: ۱- اینکه خدا

و پیامبرش را بیشتر از هر چیز دیگری دوست داشته باشد ۲- کسی را دوست داشته باشد که تنها خدا او را دوست دارد

۳- اینکه از بازگشتن به کفر بعد از اینکه خداوند او را نجات داده است، بیزار باشد همانگونه که از افتادن در آتش بیزار

است.»

{۱۷۰} {تَالَيْلَ} هرگاه گفته شود «تَسْمَعُوا» پیروی کنید {الْفَسَادُ} یافتم {۱۷۱} {عَمَى} داد می زند. نهیب می زند* {لَا تَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءَ وَنِدَاءَ} فقط صدای محض می شنود، بدون اینکه معنی و مفهوم جمله را درک کند

۲۶

الْحَجَرِ الثَّانِي

{حَمَمٌ} جمع: اَصَمٌ، کران {حَمَمٌ} در گفتن حق لال است {عَمَى} جمع: اَعْمَى، کوران {۱۷۲} {كُلُوا} بخورید {مِنْ طَيِّبَاتٍ} از چیزهای پاکیزه و حلال {۱۷۳} {الْمَيْتَةِ} حیوانی که بدون ذبح شرعی، روح از بدانش جدا شود {الدم} خونی که ریخته شده و جاری است {لَحْمَ الْخَنزِيرِ} تمام اجزای خوک {وَمَا أَهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ} آنچه به هنگام ذبح و قربانی نامی جز خدا بر آن برده شود از قبیل بتها و غیره {فَمَنْ اضْطُرَّ} اگر کسی ضرورت او را وادار به خوردن این محرّمات بکند {غیر باغ} علاقتند به لذت بردن از محرّمات نباشد {ولاعاد} مستجاوز از اندازه رفع گرسنگی نباشد {۱۷۴} {الَّذِينَ يَكْتُمُونَ} مراد: عملهای یهود است {مِنْ الْكِتَابِ} تورات {يَشْتَرُونَ بِهِ} با این کتان

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوْ لَوْ كُنَّا آبَاءَهُمْ وَلَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ۱۷۰ وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَتَعَقَّ بِمَأْذِنَةٍ لَّا دُعَاءَ وَنِدَاءَ صُمُّ بُكُمْ عُمْى فهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ۱۷۱ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ۱۷۲ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخَنزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ ۚ لِّغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ۱۷۳ إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ الْكِتَابِ وَيَشْتَرُونَ بِهِ ۖ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۱۷۴ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ وَالْعَذَابَ بِالْمَغْفِرَةِ فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ ۱۷۵ ذَٰلِكَ يَأْنِ لِلَّهِ أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ۱۷۶

می خرنند {ثَمَنًا قَلِيلًا} بهای اندک (به حکم ریاست، از پیر وانشان می گرفتند) {لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ} خدا با آن سخنی نمی گوید که آنان را مسرور کند {۱۷۵} {لَا أَصْبَرُهُمْ عَلَى النَّارِ} چه قدر بر آتش صبورند! (آنان تاب آتش را ندارند، بنابراین بر آن صبر نمی کنند) {۱۷۶} {نَزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ} کتاب آسمانی را توأم با حق که مشتمل بر احکام و عقاید صحیح است نازل کرد {ثَمَنًا بَعِيدًا} اختلاف و نزاع طولانی که امکان جبران ندارد. * مثل دعوت کننده کافران و کافران، همچون کسی است که برای گوسفندان داد می زند و گوسفندان جز صدا و نهیب نامفهوم چیزی نمی شنوند.

[۱۷۷] **الْبَرِّ** فزونی طاعات و کارهای خیر { **قَتَلَ** به سوی **ذَوِي الْقُرْبَى** خویشاوندان **الْمُؤْفُونَ** و فاکتندگان { **ابْنِ السَّبِيلِ** مسافر نیازمندی که از خانواده اش دور است **فِي الرِّقَابِ** در راه آزاد کردن

بندگان از اسارت و بندگی

۲۷

الْمَسْكِينِ

الصَّابِرِينَ مخصوصاً صابران (به خاطر فضیلت زیادشان) **الْبَاسَاءِ** بلا و مصیبت خارج از جسم انسان، مثل: از دست دادن مال و اولاد **الضَّرَاءِ** مصیبتی که به جسم انسان می‌رسد، مثل: بیماری **حِينَ الْبَاسِ** زمان شدت درگیری با دشمن [۱۷۸]

۱۷۷ لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّالِينَ فِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُؤْفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ۱۷۷ يَتَأْتِيهِمُ الَّذِينَ آمَنُوا كَتَبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ الْحَرْبِ بِالْحَرْبِ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأَنْثَىٰ بِالْأَنْثَىٰ فَمَنْ عَفَىٰ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَأَبْلِغْهُ بِالْمَعْرُوفِ وَادَّاءُ إِلَيْهِ بِإِحْسَنٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ مِّنْ عَدَدِي بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۱۷۸ وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ يَتَأُولَى الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۱۷۹ كَتَبَ عَلَيْكُمُ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةَ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ۱۸۰ فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۱۸۱

لازم از او نگيرد **وَرَادَّاءُ** ديه

بِإِحْسَانٍ قاتل بايد ديه را بدون معطلی و نقصان به ولی دم بدهد [۱۷۹] **لَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ** با قصاص کسی که می‌خواهد قتلی را انجام دهد از تصمیم خود منصرف می‌شود، پس در آن برای مردم حیاتی دوباره است [۱۸۰] **تَرَكَ خَيْرًا** اموال زیادی را به جا گذاشته است **الْوَصِيَّةَ لِلْوَالِدَيْنِ** (و جوب آن با آیه مواریث نسخ شده است) **حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ** بر پرهیزگاران واجب است.

۲۸ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَيْسَ الْكَذَّابُ الَّذِي يُصْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ، فَيَمْنِي خَيْرًا أَوْ يَقُولُ خَيْرًا» متفق عليه.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «دروغگو کسی نیست که به منظور ایجاد صلح و آشتی در بین مردم دروغ مصلحت‌آمیز می‌گوید».

[۱۸۲] ﴿حَفَا﴾ کناره گیری از حق از روی خطا و نادانی (مثلاً سهم خود [ثلث] را زیاد کند تا حق ورثه کم شود) ﴿فَإِنَّهُ﴾ عتدأ مرتکب ظلم شود [۱۸۴] ﴿أَبَايَا مَعْدُودَاتٍ﴾ مراد ماه رمضان ﴿لَعْنَةُ مِنَ أَبَامِ أَخَرٍ﴾ باید در وقتی غیر از ماه رمضان به تعداد روزهایی که روزه نگرفته است، روزه بگیرد ﴿يَطِيقُونَهُ﴾ می توانند روزه بگیرند (حکم آن با آیه «فن شهد» منسوخ شده است) یا نمی توانند آن را بگیرند (در این صورت آیه محکم و غیر منسوخ است) ﴿تَطْوَعُ﴾ خیراً بر مقدار فدیة افزود [۱۸۵] ﴿الْفُرْقَانِ﴾ دینی که در آن حلال از حرام و حق از باطل جدا شده است ﴿وَلِتَكُلُوا الْعِدَّةَ﴾ تا تعداد روزه های رمضان را تکیل کنید ﴿لِتَكْبِرُوا اللَّهَ﴾ تا خداوند را {به خاطر اینکه شما را هدایت کرده است} بزرگ داشته، او را ستایش کنید [۱۸۶] ﴿يُرْشِدُونَ﴾ به مصالح دین و دنیایشان رهنمود شوند.

فَمَنْ خَافَ مِنْ مُوسٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ۱۸۲ يَتَّيْهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۱۸۳ أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينَ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۱۸۴ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْءَانُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۱۸۵ وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ۱۸۶

۳۹- قال رسول الله - ﷺ - «قال الله عز وجل كل عمل ابن آدم له إلا الصيام فإنه لي وأنا أجزي به، والصيام جنة، فإذا كان يوم صوم أحدكم فلا يرفث ولا يصخب، فإن سابه أحد أو قاتله فليقل: إني صائم» والذي نفس محمد بيده لخلوف فم الصائم أطيب عند الله من ريح المسك، للصائم فرحان يفرحهما: إذا أفطر فرح بفطره وإذا لقي ربه فرح بصومه». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند می فرماید: هر عملی که انسان انجام می دهد برای خودش است مگر روزه که خالصانه برای من است و تنها من به آن پاداش می دهم. روزه سیری محکم در برابر گناه است. وقتی روزه هستید، نباید سخن زشت بگویید یا عیبانی بشویدو داد بزنید اگر کسی دشنام داد یا با شما دعوا کرد باید بگویید: من روزه هستم. قسم به کسی که جان محمد در دست او است بوی دهان روزه دار به نزد خدا از بوی مشک خوشبوتر است. روزه دار دو بار شاد می شود: هنگامی که افطار می کند خوشحال می شود و هنگامی که به حضور خدا مشرف می شود بخاطر روزه ای که گرفته است خوشحال می گردد».

[۱۸۷] (الرّفث) آمیزش، نکاح (هن لباس لکم) آنان مایه آرامش شایند، یا شما را از حرام باز می‌دارند و مانع از افتادن در آن می‌شوند (تختانون أنسکم) از آمیزش در شب‌های رمضان بر خود خیانت می‌کردید

(یا شروهن) با آنان نزدیکی

کنید (وابتغوا ما كتب الله

لکم) و آنچه را که خداوند

برایستان مقدر کرده است

بطلبید یعنی فرزندان صالح

(الخط الأبيض) سفیدی

روز (شعاع فجر صادق)

(الخط الأسود) سیاهی شب

که با آن در آمیخته است

(یعنی هنگامی که سفیدی

روز از سیاهی شب جدا

می‌شود) (عاکفون

في المساجد) قصد دارید که

برای عبادت در مسجد بمانید

(حدود الله) منهای و

محرمات الهی [۱۸۸]

(ولا تأکلوا أموالکم) اموال

خود را در آنچه منافی حق

است نبخشید (تدلوها) به

عنوان رشوه یا خصومتی که

در آن ظلم و ناحق است به

حکام نبخشید [۱۸۹]

(الأهل) جمع هلال (الر

دين، عبادت و عمل نیک

(ان تأتوا البيوت من

ظهورها) اینکه وقتی از سفر

باز می‌گردید از پشت بام‌ها

أَحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَائِكُمْ هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالْغَنَ بُشْرُوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُوا الصِّيَامَ إِلَى الْيَلِّ وَلَا بُشْرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَلَيْكُمْ فِي الْمَسْجِدِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ۱۸۷ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتَدُلُّوْا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۱۸۸ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَىٰ وَأَتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۱۸۹ وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَفْتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ۱۹۰

وارد خانه شوید { بلکه باید از در وارد خانه شد (لا تعبدوا) از قانون شریعت تجاوز نکنید }.

۳۰. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِنَّ مِنْ أَمْنِ النَّاسِ عَلَىٰ فِي صَحْبِهِ وَمَالِهِ أَبَا بَكْرٍ، وَلَوْ كُنْتُ مَتَّخِذًا خَلِيلًا مِنْ أُمَّتِي لَاتَّخَذْتُ

أَبَا بَكْرٍ، إِلَّا خَلَّةَ الْإِسْلَامِ لَا يَتَّقِينَ فِي الْمَسْجِدِ خَوْفَةَ إِلَّا خَوْفَهُ أَبِي بَكْرٍ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «سخی‌ترین و صاحب حق‌ترین مردم چه از لحاظ رفاقت و چه از نظر مالی نسبت به من ابوبکر

است، اگر من در بین اتمم دوست خاصی را انتخاب می‌کردم، ابوبکر را به عنوان دوست خاص خود انتخاب می‌نمودم

ولی دوستی و اخوت اسلامی کافی است، درهای مسجد همه باید بسته شوند و جز در ابوبکر در دیگری باقی نباشد».

[۱۹۱] «حَيْثُ تَقْتُلُوهُمْ» هر جایی که آنان را دریافتید «الْقَتْلَ» امتحان سخت (آنگونه که کفار مکه مسلمین را شکنجه و آزار می‌دادند و آنان را بیرون می‌راندند) «عند المسجد الحرام» در تمام حرم [۱۹۲] «حتى لا تكون قننة» تا اینکه نتوانند بار دوم مؤمنین را آزار دهند [۱۹۴] «الشهر الحرام بالشهر...»

۳۰

الْمِيزَانِ

وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ تَقْتُلُوهُمْ وَأَخْرَجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرَجُوهُمْ وَالْفَنَاءُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تَقْبَلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يَقْبَلُواكُمْ فِيهِ فَإِنْ قَبِلْتُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ۱۹۱ فَإِنْ أَنْهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ۱۹۲ وَقَبِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الَّذِينَ بَيْنَهُمْ فَإِنْ أَنْهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ۱۹۳ الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَتُ قِصَاصٌ فَمَنْ أَعْدَى عَلَيْكُمْ فَاغْدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا أَعْدَى عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ۱۹۴ وَانْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ۱۹۵ وَاتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَنَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلَهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۱۹۶

اگر دشمنان حرمت ماه حرام را شکست و با شما به جنگ برخاست، شما نیز می‌توانید حرمت آن را بشکنید «الحرمات» هر چیزی که مواظبت بر آن و احترام آن واجب باشد «قصاص» هتک آن مقابله به مثل خواهد شد {فَمَنْ أَعْدَى عَلَيْكُمْ} هرکس راه تعدی و تجاوز به شما را در پیش گرفت... [۱۹۵] «لا تلقوا بأيديكم إلى التهلكة» خوشیشتن را با دست خویش به هلاکت میندازید «التهلكة» هر چیزی که منجر به هلاکت شود مثل: ترک جهاد و ترک انفاق در آن [۱۹۶] «أحصرتم» اگر به دلیلی از اتمام حج بعد از احرام بازداشته شدید «استیسر» سهل و ساده شد «من الهدی» احشامی که به (فقرا) کعبه هدیه می‌شود «لا تحلقوا

رؤسکم» با تراشیدن سر از احرام بیرون نیابید «حتى يبلغ الهدى محله» تا قربانی به قربانگاه خود برسد، مکانی که قربان کردن در آن مشروع است، یا جایی که بازداشته شده‌اید «فدیه» در مقابل تراشیدن سر باید فدیة بدهد «نسک» قربانی (مراد در اینجا گوسفند است) {فَإِذَا أَمِنْتُمْ} و وقتی که از دشمن یا بیماری در امان بودید {فَمَنْ تَمَنَّعَ} کسی که قبل از حج، عمر را انجام و به پایان نرساند «من الهدی» قربانی تمتع.

۳۱ - حدیث ابن عمر - رضی الله عنه - کان یقول: خلق رسول الله - ﷺ - فی حجَّته، متفق علیه ابن عمر - رضی الله عنه - گوید: پیامبر - ﷺ - در حجة الوداع سرش را تراشید.

[۲۰۳] «ایام معدودات» ایام تشریق {سه روز بعد از عید قربان (فَن تَعَجَّلْ فِي يَوْمَيْنِ...) و اگر کسی شتاب نماید (و عبادت سه روزه را در دو روز اول ایام التشریق انجام دهد، گناهی بر او نیست} [۲۰۴] «أَلَدَاخْصَامُ» در باطل سر سخت ترین دشمنان است [۲۰۵]

«الْحَرْثُ» زراعت «التَّسْلُ»

فرزند [۲۰۶] «أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ

بِالْإِثْمِ» کبر و نخوت او را به

گناه می کشاند «فَحَسِبَهُ

جَهَنَّمَ» آتش دوزخ او را بس

است «لَيْسَ الْمُهَادُ» جهنم

چه بد قرارگاه و

استراحتگاهی است [۲۰۷]

«يَشْرِي نَفْسَهُ» جان خود را

در راه اطاعت خدا می بخشد

{«ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ» برای

طلبیدن خشنودی خداوند}

«رُؤُوفٌ» بسیار مهربان

[۲۰۸] «فِي السَّلَامِ» در اسلام

«كَافَّةً» همگی، یا تمام احکام

دین، یا با همه احوالات هم

ظاهری هم باطنی (منافع

نیابید) «خَطَايَا الشَّيْطَانِ»

راه و روش و اعمال شیطان

[۲۰۹] «زَلَلْتُمْ» از حق

منحرف شدید [۲۱۰] «ظَلَلْ

مِنَ الْقِيَامِ» سایه بان هایی از

ایرهای سفید رقیق

«قُضِيَ الْأَمْرُ» فرمان انجام

وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقَى وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُخْشَرُونَ ۲۰۳ وَمَنِ النَّاسِ مَنْ يُعْجِبُ قَوْلَهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشْهَدُ اللَّهُ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ ۲۰۴ وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفُسَادَ ۲۰۵ وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ فَحَسِبْهُ جَهَنَّمَ وَلَيْسَ الْمُهَادُ ۲۰۶ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ۲۰۷ يَتَأَيَّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَافَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ۲۰۸ فَإِنْ زَلَلْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْكُمْ الْبَيِّنَاتُ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۲۰۹ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِنَ الْغَمَامِ وَالْمَلَائِكَةُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ إِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ۲۱۰

گرفته است.

۳۲- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «العمره إلى العمرة كفارة لما بينهما، والحج المبرور ليس له جزاء إلا الجنة» متفق عليه. پیامبر - ﷺ - فرمود: «انجام مناسک عمره موجب محو شدن گناهان صغیره ای می شود که میان دو عمره انجام گرفته است، و حجی که مورد قبول خداوند قرار گیرد، پاداشی جز بهشت ندارد».

۳۳- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «إِتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقْ تَمْرَةٍ، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فِكَلِمَةً طَيِّبَةً» متفق عليه. پیامبر - ﷺ - فرمود: «از آتش دوزخ بپرهیزید هر چند با بخشیدن نصف یک دانه خرما یا گفتن یک کلمه خوب باشد».

{ [۲۱۱] «مثل» بپرس «کم» چه اندازه، چه زیاد «کم آتیاهم من...» چقدر معجزه‌های بزرگ و دلائل روشنی به آنان داده‌ایم؟ «بَدَل» دگرگون کند { [۲۱۲] «بِغیر حساب» بی‌نهایت، یا بدون ارزیابی { [۲۱۳] «أَمْ وَاحِدَةً»

در گمراهی و کفر یک دسته و بر یک راه بودند «بِالْحَقِّ»

شامل حقیقت صحیحی از احکام، عقاید و غیره است «بِغَايَا بَيْنَهُمْ» از روی

حسادت، ظلم و حرصی که همچون سگان به دنیا داشتند

{ [۲۱۴] «مِثْلَ الَّذِينَ خَلَوْا»

حالت سختی و مرغی که به پیامبران و ملت‌های قبل از

شما رسیده است «بِأَسَاءَ»

بلایی که خارج از جسم انسان است مثل: از دست

دادن مال و اولاد «خَرَاءَ»

بلایی که به جسم انسان می‌رسد مثل: بیماری

{ [زَلُّوا] «بسیار رنجیده

گشتند «أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ

قریب» بی‌گمان یاری خدا به

زودی می‌رسد { [۲۱۵] «مِنْ

خَيْرٍ» مال حلال و پاک

{ «فَلِلَّوَالِدَيْنِ» اتفاق به والدین

بهترین نوع اتفاق است.

* خداوند سبحان به ایشان

اطمینان داد که یاری او نزدیکی

است اما نیازمند صبر و

لُجْجَاتِ الْبُخَارِي

۳۳

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

سَلَّ بَنِي إِسْرَءِيلَ يَلَكَمَ أَتَيْنَهُمْ مِنْ آيَةٍ بَيْنَتْهُمْ وَمَنْ يَبْدُلْ نِعْمَةَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢١١﴾ زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢١٢﴾ كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِي مَا اخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢١٣﴾ أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسَّتْهُمُ الْبَأْسَاءُ وَالضَّرَاءُ وَزُلْزِلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصُرَ اللَّهُ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ ﴿٢١٤﴾ يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مِمَّا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرِ فَلِلَّوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ وَلِالنَّسِئِ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿٢١٥﴾

شکیبایی است، این آیه اشاره به آن دارد که مؤمنان نباید فکر کنند که بدون امتحان و شکیبایی در راه حق و برای جلب رضایت الهی، می‌توانند به نعمت‌های بهشت برسند.

۳- قال رسول الله - ﷺ - «الدنيا دار من لا دار له و مال من لا مال له و لها يجمع من لا عقل له». اخرجه احمد والبيهقي.

پیامبر - ﷺ - فرمودند: «دنیا خانه کسی است که خانه و کاشانه‌ای ندارد، و مال و دارائی کسی است که مال و دارائی ندارد، و برای آن اندوخته می‌کند کسی که عقل ندارد».

[۲۱۶] «کُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ جِهَادٌ بِمَا وَجِبَ عَلَيْكُمْ» برای شما ناخوشایند است [۲۱۷] «عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ» از حکم جنگیدن در ماه حرام «کَبِيرٌ» گناه آن بسیار بزرگ است «الْفِتْنَةُ» آزمایش سخت (آنچه در مکه برای مسلمانین
جَزَاءُ الْمَنَاقِبِ ۳۴

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢١٦﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدَّقَنِ سَبِيلَ اللَّهِ وَكُفْرُ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقِتَالِ وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَعُوا وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فِيمَتٍ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢١٧﴾ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢١٨﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْفَعَةٌ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْغَفْوُ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١٩﴾

۳۵- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «كُلْ

مُسْكِرٌ خَمْرٌ وَكُلْ مُسْكِرٌ حَرَامٌ»
رواه الامام مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر
مسکری خمر است و هر
مسکری حرام است».

۳۶- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «إِذَا
أَحَبَّ اللَّهُ الْعَبْدَ نَادَى جَبْرِيلُ: إِنَّ
اللَّهَ تَعَالَى يُحِبُّ فُلَانًا فَاخْبُرْهُ،
فُخِبَتْ جَبْرِيلُ، فَنَادَى فِي أَهْلِ

السماء: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ فُلَانًا فَاخْبُرُوهُ، فَيُخْبِرُهُ أَهْلُ السَّمَاءِ؛ ثُمَّ يَوْضَعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الْأَرْضِ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه خداوند متعال یکی از بندگان خود را دوست بدارد به جبرئیل اعلام می‌دارد: خداوند فلانی را دوست دارد شما هم او را دوست داشته باش، جبرئیل هم او را دوست می‌دارد، سپس جبرئیل به اهل آسمان اعلام می‌نماید که خداوند فلانی را دوست دارد شما هم او را دوست داشته باشید، اهل آسمان نیز او را دوست می‌دارند. خداوند محبت او را در قلب مردمان زمین نیز قرار می‌دهد و از او راضی خواهد بود».

[۲۲۰] ﴿فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ درباره کار و بار دنیا و آخرت ﴿وَأَنْ تَحْلُطُوهُمْ﴾ و اگر با آنان همزیستی کنید و با آنان بیامیزید بلامانع است ﴿لَا تُعْتَمِدُكُمْ﴾ شما را به رنج می اندازد؛ بدان گونه که شما را مکلف به انجام کاری که

برایتان سخت است می کند

الْحِثَّانِ

۳۵

سَبَّحُ لِلَّهِ الْمَلَكُوتُ

[۲۲۱] ﴿لَا تَنْكِحُوا

المشركات﴾ با زنان مشرک

ازدواج نکنید ﴿أُمَّةً﴾ کنیز

﴿مُشْرِكَةً﴾ زن آزاد مشرک

﴿عَبْدٌ﴾ برده، مملوک

﴿مُشْرِكٌ﴾ مرد آزاد مشرک

﴿يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ﴾... به شرکی

که صاحبش را وارد جهنم

می کند فرامی خوانند

﴿يَتَذَكَّرُونَ﴾ پند و عبرت

گیرند [۲۲۲]

﴿عَنِ الْمَحِيضِ﴾ از حکم

نزدیکی کردن با هسر در

موقع قاعدگی ﴿هُوَ أَذًى﴾

پلیدی است که سبب اذیت و

زبان می شود ﴿وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ﴾

با انسان آمیزش نکنید

﴿يَطْهَرْنَ﴾ خونریزی ایشان

پایان می گیرد ﴿تَطْهَرْنَ﴾

غسل کردند ﴿يُحِبُّ التَّوَّابِينَ﴾

به ایشان پاداش می دهد؛

خداوند به کسانی که بسیار به

سوی او بازمی گردند تا شاید

بعضی از گناهانشان را

بخشاید، نعمت می دهد

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الِيسْتِمْ قُلْ إِصْلَاحٌ لَّهُمْ

خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ

الْمُصْلِحِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَغْنَتْكُمْ عَنْ اللَّهِ غَيْرُ حَكِيمٍ ﴿٢٢٠﴾

وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّى يُؤْمِنَ وَلَأَمَةٌ مُؤْمِنَةٌ خَيْرٌ

مِنْ مُشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ وَلَا تُنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّى

يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ مُؤْمِنٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ أُولَئِكَ

يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِ

وَيُبَيِّنُ ءَايَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٢١﴾ وَيَسْأَلُونَكَ

عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ

وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهَرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ

أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ﴿٢٢٢﴾

نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنْى شِئْتُمْ وَقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُلْكُوهُ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

﴿٢٢٣﴾ وَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ أَنْ تَبَرُّوا

وَتَتَّقُوا وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٤﴾

[۲۲۳] ﴿حَرْثٌ لَكُمْ﴾ مکان کشت بذر (از مکانی که احتمال نتیجه دهی داشته باشد با ایشان نزدیکی کنید) ﴿أَنْى﴾ شستم به هر صورت که بخواهید به شرط اینکه از مکانی که احتمال نتیجه را دارد نزدیکی کنید (جلو) ﴿وَقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ﴾ با تربیت اولاد صالح و کارهای خیر برای آخرت توشه ای پیشاپیش بفرستید [۲۲۴] ﴿عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ﴾ سوگند خوردنتان به خدا نباید مانع از کارهای نیک شود.

* چون به خداوند سوگند خوردید آن را مانعی در برابر صله رحم، خوش رفتاری، تقوا و اصلاح قرار ندهید.

[۲۲۵] {لَا يُؤْخَذُكُمْ} شما را مورد بازخواست و مؤاخذه قرار نمی‌دهد؛ {بِالْفَوِّ قِيَامَانِكُمْ} آنچه بر زبان جاری می‌شود اما هدف از آن سوگند نیست، یا بر چیزی که به صحت آن معتقد است سوگند بخورد، حال آن که خلاف آن باشد {كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ} آنچه که با آنچه که قصد کرده و بر آن تصمیم گرفته‌اید قصد و اراده خودتان باشد [۲۲۶]

{يُؤْلُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ} سوگند می‌خورند که با زنانشان آمیزش نکنند {نَرِئُصَ} انتظار {نَاوَرَا} در این مدت از سوگند خود برگشتند [۲۲۷] {عَزَمُوا} تصمیم گرفتند [۲۲۸] {الطَّلَاقَاتُ} زنان طلاق داده شده {بِتَرِئُصَ} بانفُسِهِنَّ به مدت سه بار عادت ماهانه انتظار بکشند و بر نفس خویش صبر کنند {قُرُوءَ} پاک شدن از حیض، یا خود حیض {أَنْ يَكْتُمْنَ} که پنهان کنند {أَرْحَامَ} رجم: بجه‌دانشان {بِعَوْنِهَا} شوه‌رانشان * {دَرْجَةً} فضیلت، و منزلت (با حمایت و انفاق بر آنان) [۲۲۹] {الطَّلَاقُ مَرَّتَانٍ} طلاق که بعد از آن رجعت وجود دارد

لَا يُؤْخَذُكُمْ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤْخَذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ۲۲۵
أَرْبَعَةً أَشْهُرٍ فَإِنْ فَاءُ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۲۲۶
أَطْلَقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۲۲۷
بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبُعُولَتُهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِي ذَلِكَ إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحًا وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۲۲۸
فَإِمْسَاكُ الْمَعْرُوفِ أَوْ تَسْرِيعُ إِحْسَانٍ وَلَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَأْخُذُوا مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا إِلَّا أَنْ يَخَافَا أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْدُوا وَهَا مِنْ بَعْدِ حُدُودِ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ۲۲۹
وَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا يَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَرَاجَعَا إِنْ ظَنَّا أَنْ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۲۳۰

از دوبار بیشتر نیست. {إِمْسَاكُ} نگهداشتن، بازگشت {تَسْرِيعُ} رها کردن زن و مراجعت نکردن به وی تا انتهای عده {إِحْسَانُ} با ادای حقوق و پرهیز از اذیت و آزار زن {تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ} اینها احکام و واجب الهی هستند [۲۳۰] {إِنْ طَلَّقَهَا} اگر برای بار سوم او را طلاق داد {لَا يَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ} بعد از طلاق سوم زن بر او حلال نخواهد بود {تَنْكِحَ} زوجه غیره زن با مرد دیگری ازوداج و آمیزش نماید {إِنْ طَلَّقَهَا} در صورتی که شوهر دوم او را طلاق داد {فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا} بر شوهر نخست و زن که از شوهر دوم طلاق گرفته است گناهی نیست.

* حق بازگرداندن زنان مطلقه، برای شوهران مخصوص طلاق رجعی است.

[۲۳۱] «وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ» هنگامی که زنان خود را طلاق رجعی دادید «فَبَلَّغْنِ أَجَلَهُنَّ» و به اتمام عده خود نزدیک شدند {فَأَسْكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ} یا به طرز صحیح و عادلانه آنان را نگاه دارید {وَأَسْرُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ}

لِجُرِّائَاتِنَا

۳۷

يُنَوِّلُ الْبَيْتَ

یا به طرز پسندیده، و عادلانه آنان را رها سازید {وَأَسْكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ}

به خاطر زیان رساندن به آنان، آنان را نگاه ندارید {آیات الله هُزُوا} آیات و احکام الهی را با سبک شمردن آنها به مسخره نگیرید {الکتاب و الحکمة} قرآن و سنت [۲۳۲]

{فَلَا تَعْضَلُوهُنَّ} ایشان را منع نکنید (خطاب به ولی زوجه است) {أَرْكَى لَكُمْ} برای شما سودمندتر و پربارتر است {أَطهر} پاکیزه تر و سبب دوری شبهه از آن دو خواهد بود [۲۳۳] {حولین} دو سال {المولود له} پدر {وُسْعُهَا} طاقت و مقدار توانایی {و علی الوارث} وارث فرزند در صورت نبود پدر {فصلاً} باز گرفتن کودک از شیر قبل از دو سالگی {تسرعوا} آلودگی به جای مادر دایه ای برای آنها بگیرد

وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلَبَّغْنِ أَجَلَهُنَّ فَأَسْكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرَّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لِّنَعْدَائِكُمْ وَأَمَّا بِيَعْلَ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ، وَلَا تَتَّخِذُوا عَآيَةَ اللَّهِ هُزُوًا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ يَعِظُكُمْ بِهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣١﴾ وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلَبَّغْنِ أَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْضَلُوهُنَّ أَنْ يَكُنَّ أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرَضُوا بَيْنَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ذَلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَمْ أَزْكَى لَكُمْ وَأَطْهَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٢﴾ وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَدَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنِيمَ الرِّضَاعَةُ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعُهَا لَا تُضَارَّ وَادَّةُ يُولَدِهَا وَلَا مَوْلُودُهُ، يُولَدُ لَهُ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنْ أَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يَرْضِيَ مِنْهُمَا وَتَشَاوَرَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تُسَرِّعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُم بِالْمَعْرُوفِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣٣﴾

{الاجناح} هیچ گناهی بر شما نیست {سَلِّمُوا} دستمزد را به دایه دادید {مَا آتَيْتُمْ} مزدی را که برای دایه مقرر کرده اید {بالمعروف} باندازه ای که در بین مردم متعارف است.

۳۷- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَلَا أُتْبِعُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكِبَارِ؟» {الإشْرَآءُ بِاللَّهِ، وَعَقُوقُ الْوَالِدَيْنِ} و کان متکناً فجلس. فقال: «أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ، أَلَا وَشَهَادَةُ الزُّورِ؟» فما زال يكررها حتى قلنا: ليتك سكنت. متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: توجه کنید، تا شما را از بزرگترین گناه کبیره با خبر کنم؛ «شریک قرار دادن خدا و اذیت پدر و مادر» سپس در حالی که بر چیزی تکیه کرده بود، نشست و فرمود: «آگاه باشید، سخن و شهادت دروغ هم از بزرگترین گناهان کبیره است» پیامبر - ﷺ - به اندازه ای این جمله را تکرار فرمود که آرزو داشتیم سکوت کند.

[۲۳۴] «وَيَذُرُونَ أَزْوَاجَهُ» همسرانی (زنانی) را از خود بجای می‌گذارند «يَتَرَبَّصْنَ» آن زنان باید انتظار بکشند و در آن مدت ازدواج نکنند {أَرْبَعَةً أَشْهُرًا وَعَشْرًا} چهار ماه (قمری) و ده روز «فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ» و

لِجُرِّمَتَيْنِ

۳۸

يُنَزِّلُ الْبَقْلَ

هنگامی که به آخر مدتشان رسیدند { فِيمَا قَعَلْنَ

فِي أَنْفُسِهِنَّ» در آنچه نسبت

به خود انجام می‌دهند مثل:

آراستگی «بِالْمَعْرُوفِ»

کاری که معهود و مورد پسند

شرافتمندان است [۲۳۵]

«فِيمَا عَرَضَتْ بِهِ» در آنچه

که با کنایه و اشاره بگوید و

آن را آشکار نسازد*

«أَكْنَسَتْ» پنهان و مخفی

داشتند «لَا تَوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا»

لفظ صریح نکاح را به صورت

سری به ایشان نگوید «قَوْلًا

مَعْرُوفًا» در میان مردم سخن

پسندیده بگوید (فقط کنایه

را بیان کنید) «لَا تَعْرِضُوا»

تصمیم نگیرید «عَقْدَةَ

النِّكَاحِ» عقد ازدواج «بِإِلْغَاءِ

الْكِتَابِ أَجَلَهُ» تا عده واجب

تمام شود [۲۳۶] «لَا جُنَاحَ

عَلَيْكُمْ» پیامدی مثل: گناه یا

نقصه بر شما نیست {مَالِ

تَمَسُّوهُنَّ} اگر با آنان

آمیزش جنسی انجام نداده

باشید {فَرِيضَةٌ} صدق،

مهریه {السُّوْع} ثروتمند

دارای اموال زیاد {قَدْرُهُ} به

مقدار توانایی {الْمَقْتَر} فقیر

تنگدست {مَتَاعًا} بهره مند ساختن { [۲۳۷] «مَنْ قَبْلَ أَنْ تَمَسُّوهُنَّ» قبل از آن که با ایشان آمیزش کنید

{فَرَضْتُ لِهِنَّ فَرِيضَةً} مقدار مهریه را برای ایشان معین کرده‌اید {الَّتِي يَدَّ عَقْدَةُ النِّكَاحِ} مراد زوج است.

* مثلاً بگوید: شما زن زیبا و پسندیده‌ای هستید.

۳۸- قال رسول الله - : «دینارُ أنفقتَ في سبيلِ الله، و دینارُ أنفقتَ في رِقْبَةٍ و دینارُ تصدَّقتَ به علی مسکین و دینارُ أنفقتَ

علی أهلک، اعطَیَها أجرًا الَّذي أنفقتَ علی أهلک». اخرجه مسلم

پیامبر - فرمود: «دیناری را در راه خدا خرج می‌کنی، دیناری را برای آزادی بردای می‌پردازی، دیناری را به

مسکینی صدقه می‌دهی و دیناری را به خانواده‌ات می‌بخشی، بیشترین پاداش و ثواب مال دیناری است که به خانواده‌ات

می‌بخشی.»

وَالَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْكُمْ وَيَذُرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا قَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَضْتُمْ بِهِ مِنْ خُطْبَةِ النِّسَاءِ أَوْ أَكْنَسْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ عَلِيمَ اللَّهِ أَنَّكُمْ سَتَذْكُرُونَهُنَّ وَلَكِنْ لَا تَوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا وَلَا تَعْزِمُوا عَقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَفُوٌّ رَحِيمٌ ۚ لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتَّعُوهُنَّ عَلَى الْوُسْعِ قَدْرُهُ وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدْرُهُ مَتَّعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِينَ وَإِنْ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ يَعْفُوَا أَوْ يَعْفُوا الَّذِي بَيْنَهُمَا عَقْدَةُ النِّكَاحِ وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَلَا تَنْسُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۚ

تنگدست {مَتَاعًا} بهره مند ساختن { [۲۳۷] «مَنْ قَبْلَ أَنْ تَمَسُّوهُنَّ» قبل از آن که با ایشان آمیزش کنید {فَرَضْتُ لِهِنَّ فَرِيضَةً} مقدار مهریه را برای ایشان معین کرده‌اید {الَّتِي يَدَّ عَقْدَةُ النِّكَاحِ} مراد زوج است.

* مثلاً بگوید: شما زن زیبا و پسندیده‌ای هستید.

۳۸- قال رسول الله - : «دینارُ أنفقتَ في سبيلِ الله، و دینارُ أنفقتَ في رِقْبَةٍ و دینارُ تصدَّقتَ به علی مسکین و دینارُ أنفقتَ علی أهلک، اعطَیَها أجرًا الَّذي أنفقتَ علی أهلک». اخرجه مسلم

پیامبر - فرمود: «دیناری را در راه خدا خرج می‌کنی، دیناری را برای آزادی بردای می‌پردازی، دیناری را به مسکینی صدقه می‌دهی و دیناری را به خانواده‌ات می‌بخشی، بیشترین پاداش و ثواب مال دیناری است که به خانواده‌ات می‌بخشی.»

[۲۳۸] «الصلوة الوسطى» نماز عصر* (فائزین) مطیعان، خاشعان [۲۳۹] «فان خفت» اگر ترس از دشمن یا حیوان درنده و... داشتید «فرجالاً أوركباناً» می‌توانید نماز را در حال پیاده‌روی یا سوار بر چیزی بخوانید

يَوْمَ الْقِيَامَةِ

۳۹

الْحَرَامَاتِ

«فاذكروا الله» نماز را با

امنیت بخوانید (چون ذکر از ارکان مهم نماز است از نماز به ذکر تغییر کرده است) [۲۴۰] «متاعاً إلى الحول» آنچه که برای هزینه مسکن و نفقه یک سال تعیین می‌شود (غیراخراج) از روی بی‌میلی از خانه شوهرانشان بیرون نروند [۲۴۱] «للمطلقات» متاع* برای زنان مطلقه هدیه مناسبی است (نفقه عده) [۲۴۲] «وهم ألو» در حالی که هزاران نفر بودند (حذرالموت) از بیم مرگ (موتوا) بمیرید [۲۴۵] «قرضاً حسناً» قرض نیکو، از مال حلال و با طیب خاطر (يقبض و يبسط) روزی بعضی را کم و روزی عده‌ای را زیاد می‌کند.

* به خاطر فضیلتی که نماز عصر دارد و چون برخلاف نمازهای دیگر که یا قبل و یا بعد از آن وقت فراغت وجود دارد، نماز عصر هنگامی است

حَفِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ ۚ فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ۚ وَالَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْكُم مَّيْدَرُونَ أَزْوَاجًا وَصِيَّةً لِأَزْوَاجِهِمْ مَّتَعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرِ إِخْرَاجٍ فَإِنْ خَرَجَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْتُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ مِنْ مَّعْرُوفٍ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۚ وَلِلْمُطَلَّقاتِ مَتَعٌ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ۚ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۚ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَخْيَلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَئِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ۚ وَقَتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۚ مَنْ ذَا الَّذِي يقرضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضْعِفُهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْصُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۚ

که عموم مردم مشغول کار هستند؛ به همین دلیل پیامبر - ﷺ - فرموده‌اند: «هر کس نماز عصرش قضا شود مثل این است که خانواده و دارائش را از دست بدهد».

۳۹ - قال رسول الله - ﷺ - : «بُني الإسلام على خمس: شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله، و اقام الصلاة، و ايتاء الزكاة، وحج البيت و صوم رمضان». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «اسلام بر پنج چیز استوار گشته است: ۱- گواهی بر اینکه هیچ معبود برحق نیست جز ذات الله و اینکه محمد فرستادهٔ برحق او است ۲- خواندن نماز ۳- پرداخت زکات ۴- حج ۵- روزه ماه رمضان».

[۲۴۶] {الْم تَر} آیا آگاهی {الْمَلَأَ} سران و بزرگان قوم {النَّي} پیامبری. مراد سَمُوئیل است {ابْعَثْ} انتخاب کن {مَلِكًا} امیری که ما را در جنگ فرمانروایی کند {عَسِیر} نزدیک شدید (یعنی توقع دارم که اگر جنگ بر شما واجب شود،

الْحَرْبُ الْبَاقِي

۴۰

سُورَةُ الْاِنْفِثَارِ

بترسید و فرار کنید) ... و

آیناتنا ما را از فرزندانمان

دور ساخته اند (دشمن آنان را

به اسارت گرفته است)

[۲۴۷] {أَنِّي يَكُونُ} از کجا و

چگونه ممکن است؟ {وَلَمْ

يُؤْتْ سَعَةً مِنَ الْمَالِ} و او مال

و دارایی زیادی ندارد

{اصْطَفَا عَلَيْكُمْ} او را بر شما

بسرگزیده است {زَادَهُ

بَسْطَةً} علم و نیروی او را

نسبت به مردم معاصر او

بیشتر کرد [۲۴۸] {آيَةُ

مَلِكِهِ} نشانه حکومت او

{بِأَيِّكُمْ التَّابُوتُ} صندوق

تورات به سوی شما خواهد

آمد {فِيهِ سَكِينَةٌ} در آن

آرامش جانها و اطمینان

قلبها است {بَقِيَّةٌ مِّمَّا تَرَكَ

أَبَاؤُكُمْ فِي الْأَرْضِ مِنْ قَبْلِ

هَذَا يَوْمَ الْيَوْمِ} آنچه که

پدران شما در زمین پیش از

این روز از شما گذارده اند

است.

* قبل از آن اهل فلسطین

(دشمنان یهود) تابوت را با زور

گرفته بودند، در آن حال بیماری ویا

دامنگیر آنان شد، تصور کردند که بیماری به خاطر تابوت است، در نتیجه بر آن

شدند که از دست تابوت خلاصی یابند. آن را در گاری ای که دو تا گاو ماده در حالی که به سوی بنی اسرائیل حرکت

می کردند گذاشتند. {گویا در آن لوحهای شکسته تورات، عصا، و جامه موسی و عمامه هارون و... بوده است} در واقع

رسیدن آن تابوت به بنی اسرائیل نشانه پادشاهی طالوت بود.

۴۰- قال رسول الله ﷺ: «إِنَّ بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الشَّرِكِ وَالْكَفْرِ تَرْكُ الصَّلَاةِ». اخرجه مسلم

پیامبر ﷺ - فرمود: «فرق میان انسان (مؤمن) و شرک یا کفر ترک نماز است».

أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلَأِ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى إِذْ قَالُوا لِنَبِيِّ لَهُمْ أَبْعَثْ لَنَا مَلِكًا نَقْتُلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلَّا تُقَاتِلُوا قَالُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ أُخْرِجْنَا مِنْ دِينِنَا وَأَنْبَايَنَا فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ۚ وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا قَالُوا أَنَّى يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۚ وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَةَ مُلْكِهِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ التَّابُوتُ فِيهِ سَكِينَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِمَّا تَرَكَ آلُ مُوسَى وَآلُ هَارُونَ تَحْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۚ

۲۴۸

۲۴۷

[۲۴۹] فصل طالوت طالوت لشکر را از بیت المقدس حرکت داد {جُوداً} لشکر {مستلکم} شما را آزمایش می کند (در حالی که به شما عالم تر از هرکس است) {نهر} رودخانه {من شرب منه فليس مني} آنان

سَبَّوْهُ الثَّقَلَيْنِ

۴۱

الْمَلِكِ الْمَلِكِ

که از آن نهر بنوشند از (پیروان) من نیستند {لم یطعمه} آب آن را نچشد {اغترف} با دست بردارد {غرفة} مشتی {فشریوا منه} از آن نوشیدند {فلما جاوزه} پس هنگامی که از آن رودخانه گذشتند {لاطاقة لنا} نیرو و توانایی نداریم {بجالوت} یکی از پادشاهان ستمگر فلسطین {یا نام مشهورترین پهلوان دشمن بود} {یظنون} می دانند و یقین دارند {انهم سلاقوا الله} به ملاقات خداوند می روند (یعنی آنان که یقین داشتند بعد از مرگ در پیشگاه خداوند حاضر می شوند) {فتة} گروهی از مردم {غلبت} چیره شده است [۲۵۰] {ولما بوزوا...} و هنگامی که در برابر... قرار گرفتند {افزع علينا} بریز بر ما {فهزموهم...} به فرمان خدا ایشان را مغلوب کردند {اتاه} بدو داد

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ فَشَرِبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلْكُوا اللَّهَ كَمِ مِّنْ فِتْنَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئْتَهُ كَثِيرَةٌ يَّا ذَنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ۚ وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبَّتْ أقدَامُنَا وَأَنْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ۝ فَهَزَمُوهُمْ يَّا ذَنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ وَءَاتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَّفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ۝ تِلْكَ ءَايَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ۝

۴۲

{الحكمة} نبوت (و زیور را که اسرار شریعت در آن بود بر او نازل کرد) {ولولا دفع الله} و اگر خداوند بر قوی ستمگر، قویتر از او را مسلط نگرداند، در زمین طغیان خواهد کرد و شر او دامنگیر خواهد شد [۲۵۲] {نزلوها عليك بالحق} آنگونه که بری از شک و تردید باشد بر تو می خوانیم.

۴۱- قال رسول الله - ﷺ - « لَا تَتَمَتُّوا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فَاصْبِرُوا. » متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «آرزوی روبروشدن با دشمن را نکنید، ولی هرگاه با دشمن روبرو شدید صبر پیشه کنید (و از میدان جنگ فرار نکنید).»

[۲۵۳] «الْبَيِّنَات» معجزات «روح القدس» جبرئیل علیه السلام [۲۵۴] «مَارَزَقْنَاكَ» از مال، موقعیت و دانشی که به شما داده ایم ببخشید «مِنْ قَبْلِ أَنْ...» پیش از آن که روزی برسد که در آن هیچ دادوستد و

معامله‌ای برای دست یافتن به منفعت وجود ندارد

سَبَّحَ لِلَّهِ

۴۲

الْحَمْدُ لِلَّهِ

«لَا خَلَّةَ» هیچ دوستی و رفاقت سودمندی در آن

نیست [۲۵۵] «الْحَيَّ» زنده دائمی و پایدار «الْقَيُّومَ»

دارای نهایت اهتمام به تدبیر مُلْكُش «لَا تَأْخُذُهُ» بر او

چیره غمی شود «سَنَةٌ» جرت و خمیازه‌ای که پیش از

خواب است * «يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ» آنچه را که در دنیا

پیش فرستاده‌اند می‌داند «وَمَا خَلْفَهُمْ» آنچه را که در

آخرت برای ایشان آماده کرده است «وَسِعَ كُرْسِيُّهُ»

عظمت و سلطنت خداوند سبحان هر چیزی را در

برمی‌گیرد «لَا يَؤُودُهُ» بر او سنگینی غمی‌کند و برای او

مشکل نیست [۲۵۶] «الرَّشِيدَ» راه هدایت و ایمان «مِنْ الْغَيِّ» از راه گمراهی و

کفر «بِالطَّاغُوتِ» هر متجاوز و معبودی جز خدا

«وَاسْتَسْكَنَ» به محکمی درآورخته است «بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى» به عقیده‌ای بس محکم «لَا انْقِصَامَ لَهَا» که اصلاً قطع، نابود و گسسته نمی‌شود.

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتُلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلْتُمْ وَلَكِنْ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴿٢٥٣﴾ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفِيعَةٌ ۗ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٥٤﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ ۚ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ ۚ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ ۚ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا ۚ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٢٥٥﴾ لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَد تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ ۚ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِرْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انْقِصَامَ لَهَا ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥٦﴾

در آورخته است «بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى» به عقیده‌ای بس محکم «لَا انْقِصَامَ لَهَا» که اصلاً قطع، نابود و گسسته نمی‌شود.

* «سَنَةٌ» آغاز خمیازه در سر است و هنگامی که با قلب در آمیزد، تبدیل به خواب می‌شود.

۲- عن أبي بن كعب - رضي الله عنه - قال: قال رسول الله - ﷺ - : «يا ابا المنذر! أتدري أي آية من كتاب الله مكّن

اعظم؟» قلت: «اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ» فضرب في صدري وقال: «لهنك العلم يا ابا المنذر» أخرجه مسلم

أبي بن كعب - رضي الله عنه - می‌گوید: پیامبر - ﷺ - فرمود: «ای ابا المنذر! آیا می‌دانی کدام آیه از کتاب خدا که با تو

است از همه بزرگتر است؟» گفتم: «اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ» به سپتام زد و فرمود: «ای ابا منذر! علم و دانش بر تو

گوارا باد».

[۲۵۷] { «وَلِيَّ» یاور { يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ } آنان را با هدایت خویش از تاریکی های جهل، شرک و فساد به سوی نور ایمان خارج می سازد { الطَّاغُوت } هر متجاوز و معبودی جز خدا { يُخْرِجُوهُمْ مِّنَ النُّورِ } إلى الظُّلُمَاتِ » آنان را از نور

لِلنَّارِ الْبَاقِيَّتِ

۴۳

يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ

فطرت به سوی تاریکی های کفر و گناه خارج می سازند [۲۵۸] { حَاجَّ اِبْرَاهِيمَ } با ابراهیم مجادله کرد { اَنَا اُحْيِي } دستور عفو کسی را صادر می کنم و او را از مرگ نجات می دهم { فَبُهِتَ } مات، مهیوت و بی برهان شد [۲۵۹] { مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ } از کنار روستایی گذشت { خَاوِيَةً عَلَىٰ غُرُوشِهَا } خالی از سکنه و فرو ریخته { اَنَّىٰ يُحْيِي } چگونه زنده می کند؟ { لَبِثَ } درنگ کرده ای { لَمَّ يَتَسَنَّه } با گذشت سالها تغییر نکرده است { هَاءِ } برای سکنه است { آيَةُ لِلنَّاسِ } نشانه ای برای مردم بر قدرت ما { تُنْشِزُهَا } آنها را از زمین بلند می کنیم تا بهم پیوند بزنیم { مراد: زنده بگردانیم } { نَكْشُوهاَلِهَا } بر آنها گوشت می پوشانیم {

۴۳ - قال رسول الله - ﷺ :-

«لولا عبادُ رُتَّع و اطفال رُضَّع

ويهاثم رُتَّع لَصَّبَ عليكم العذاب صَبًّا، ثم رُضَّ رُضًّا» . اخرجه الطبراني والبيهقي وقال: حديث حسن.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر بندگان در حال عبادت و کودکان شیرخوار و حیوانات در حال چرا نبودند، عذاب الهی بشدت و بیایی بر شما می بارید».

۴۴ - قال رسول الله - ﷺ :- «يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى اَرْضٍ بِيضَاءُ عَفْرَاءَ كَقَرْصَةِ نَعْيٍ لَيْسَ فِيهَا مَعْلَمٌ لِأَحَدٍ» . متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مردم در روز قیامت بر روی زمین بسیار سفیدی جمع می شوند که مانند نانی است که از مغز خالص گندم درست شده باشد و هیچ نشانه ای برای کسی در آن نیست».

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ ءَامَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَائُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥٧﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ ءَاتَهُ اللَّهُ الْمُلْكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْيِي وَأُمِيتُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالسَّمَسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأَتِيَهُمَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٢٥٨﴾ أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَىٰ قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ غُرُوشِهَا قَالَ أَنَّىٰ يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ فَانْظُرْ إِلَىٰ طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانْظُرْ إِلَىٰ حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ ءَايَةً لِلنَّاسِ وَانْظُرْ إِلَىٰ الْعِظَامِ كَيْفَ نُنْشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوهاَ لَحْمًا فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٥٩﴾

[۲۶۰] {ارنی} به من نشان بده {کیف تُحیی المَوْتِی} چگونه مردگان را زنده می‌کنی؟ {خُذْ} بگیر {فَضْرَهُنَّ} (البک) آنها را قطعه قطعه کن و به خود نزدیک گردان {جزاً} تکه. قطعه {ادْعُهُنَّ} آنها را صدا بزن {یَأْتِیَنَّکَ} بدسوی تو

می‌آیند {سعیاً} به سرعت

شتابان [۲۶۱] {حَبَّةً} دانه.

بذر {انْبِثَتْ} برآرد {سَبْعَ}

سَنَابِلَ} هفت خوشه

{بِضَاعٍ} چندین برابر

می‌گردند {وِاسِعٌ} دارای

فضل زیاد. بخشنده‌ای که به

آنچه از او درخواست

می‌شود وسعت می‌بخشد

[۲۶۲] {سَنَابِلَ} (سَنَابِلَ) برشمرده و

اظهار نیکی [۲۶۳] {قَوْلُ}

معروف} گفتار و جواب

پسندیده {مُغْفَرَةٌ} دعاء

{یَسْتَبْطِلُهَا} آذیت و

آزاری بدنبال آن بیاید

{حَلِیمٌ} بردبار [۲۶۴]

{لَا تَسْتَطِلُّوا} ارزش

صدقه‌های خود را با منت و

آزار، تشابه نسازید {

رِئَاءَ النَّاسِ} برای ریا در

برابر مردم تا او را ستایش

کنند و اصلاً برای خدا نباشد

{صَفْرَانٌ} سنگ بزرگ صاف

{وَابِلٌ} باران تند و درشت

{صَلْدًا} سخت، لغزنده و

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ ارْنِیْ کَیْفَ تُحْیِ الْمَوْتِیَّ قَالَ أُولَئِمُ
تُؤْمِنُ قَالَ بَلٰی وَلٰکِن لِّیَطْمِئِنَ قَلْبِیْ قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِّنَ
الطَّیْرِ فَضَرْهِنَّ إِلَیْکَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلٰی کُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا
ثُمَّ ادْعُهُنَّ یَأْتِیَنَّکَ سَعِیًّا وَاعْلَمْ أَنَّ اللّٰهَ عَزِیزٌ حَکِیمٌ ﴿۲۶۰﴾
مَثَلُ الَّذِیْنَ یُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمْ فِی سَبِیلِ اللّٰهِ کَمَثَلِ حَبَّةٍ
اَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِی کُلِّ سَبْلَةٍ مِّائَةٌ حَبَّةٌ وَاللّٰهُ یُضَعِفُ
لِمَنْ یَّشَاءُ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِیمٌ ﴿۲۶۱﴾ الَّذِیْنَ یُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمْ
فِی سَبِیلِ اللّٰهِ ثُمَّ لَا یُتَّبِعُوْنَ مَا اَنْفَقُوا مِنْهَا وَلَا اَذٰی لَّهُمْ
اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَلَا هُمْ یَحْزَنُوْنَ ﴿۲۶۲﴾
قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَیْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ یَتَّبِعُهَا
اَذٰی وَاللّٰهُ عِنْدَ حَلِیمٌ ﴿۲۶۳﴾ یَتَّیٰهُمُ الَّذِیْنَ ءَامَنُوا لَا تَبْطُلُوا
صَدَقَتِکُمْ بِالْمَنِّ وَالْاَذٰی کَالَّذِیْ یُنْفِقُ مَالَهُ رِئَاءَ النَّاسِ
وَلَا یُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْیَوْمِ الْاٰخِرِ فَمَثَلُهُ کَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَیْهِ
رُءُوبٌ فَاَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَکَهُ صَلْدًا لَا یَقْدِرُوْنَ عَلٰی
شَیْءٍ مِّمَّا کَسَبُوْا وَاللّٰهُ لَا یَهْدِی الْقَوْمَ الْکَافِرِیْنَ ﴿۲۶۴﴾

بدون گرد و غبار و غیر قابل کشاورزی.

۵۰. جاء رجلٌ إلى النبي ﷺ - فقال: يا رسول الله، أيُّ الصدقة أعظم أجراً؟ قال: «أفضل الصدقة أن تصدق وأنت صحيحٌ شحيح، تخشى الفقر وتأمل الغنى، ولا تمهل حتى إذا بلغت الحلقوم قلت: لفلان كذا، ولفلان كذا، وقد كان لفلان». متفق عليه

مردی نزد پیامبر ﷺ - آمد و گفت: ای رسول خدا! کدام صدقه از همه صدقه‌ها بزرگتر است؟ پیامبر ﷺ - فرمود: «اینکه در حال تندرستی و دلپسنگی به دنیا صدقه دهی که در این حال بیم فقر و تنگدستی و امید به ثروت در دل موج می‌زند، نه اینکه آن را به تأخیر اندازی تا وقتی که مرگ نزدیک می‌شود و جان به لب می‌رسد، آن وقت بگویی: این را به فلان و آن را به فلان بدهید و فلان کس حق را پیش من دارد».

[۲۶۵] {يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ} دارائی خود را صرف می‌کنند. اتفاق می‌کنند {إِيتَاءَهُ مَرْضَاتِ اللَّهِ} برای بدست آوردن خشنودی و رضای خداوند {تَنِيَّتًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ} برای یقین و باوری که داز ته دل به پاداش خداوند در برابر اتفاق دارند «جَنَّةٍ»

لِزَّالِيَاتٍ

۴۵

نُزُولِ الْبَقَّةِ

بربوة} باغ و بوستانی بر روی زمینی مرتفع {أَكْلَهَا} میوه باغ {ضِعْفَيْنِ} دوچندان {فَطْلُ} باران اندک {مراد این است که بخشش و صدقه‌ای که به خاطر خدا باشد هر اندازه که باشد نتیجه بخشش است} [۲۶۶] {أَيُّدٍ} آیا دوست می‌دارد «جَنَّةٍ» باغ {تَخِيلُ} نخلستان «أَعْنَابُ» تاکستان «أَصَابَهُ الْكِبَرُ» به سن پیری رسیده باشد «ذُرِّيَّةٌ ضِعْفًا» فرزندی ضعیف و کوچک {إِعْصَارٌ} باد و طوفان [۲۶۷] {انْفَقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ} از اموال پاکیزه‌ای که کسب کرده‌اید ببخشید «وَلَا تَيْمَمُوا الْخَبِيثَ» مال بدرد نخور و ناپسند را قصد نکنید {تَغْمِضُوا فِيهِ} در گرفتن آن تساهل و چشم پوشی کنید [۲۶۸] {يَعْدُكُمْ الْفَقْرُ} شیطان در دل شما وسوسه می‌کند که اتفاق، مال را کم و

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ إِيْتَاءَهُ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَنِيَّتًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَكَانَتْ أَكْلَهَا ضِعْفَيْنِ فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطُلَّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٦٥﴾ أَيُّدٌ أَحَدُكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضِعْفًا فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٦٦﴾ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِعَاطِلِيهِ إِلَّا أَنْ تَغْمِضُوا فِيهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفِيرٌ حَمِيدٌ ﴿٢٦٧﴾ الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُمْ مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦٨﴾ يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٢٦٩﴾

شما را فقیر می‌کند [۲۶۹] {يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ} حکمت و فرزاندگی را به هرکس که بخواهد (و شایسته بداند) می‌دهد {أُولُو الْأَلْبَابِ} صاحبان عقل.

۴۶- روي انه قيل للنبي - ﷺ - ائ الكسب أطيب؟ فقال عليه افضل الصلاة والسلام: «عمل الرجل بيده». أخرجه ابوداود والحاكم.

از پیامبر - ﷺ - پرسیدند: پاکترین نوع کسب و کار کدام است؟ فرمود: «کارکردن مرد با دستهایش».

{[۲۷۰]} «وَنَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ» یا هر نذری که به گردن می‌گیرید [۲۷۱] «إِنْ تَبَدُّوا» اگر آشکار سازید {نعمه‌ها} آشکار ساختن بذل و بخشش بسیار پسندیده است «وَأِنْ تُخْفَوْهَا وَتَوْتَوْهَا الْفُقَرَاءُ...» و اگر صدقه‌ها را پنهان دارید و به نیازمندان

الْمَالِ الْفَاقِلِينَ

۴۶

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

بپردازید، برای شما بهتر خواهد بود {بکفر} محو و پاک می‌کند {خیر} آگاه، مطلع [۲۷۲] «يُوفِّ إِلَيْكُمْ» بطور کامل به شما پس داده می‌شود {۲۷۳} «أُحْصِرُوا» جهاد آنها را از کسب بازداشته است {خیرها} فی الارض جستجو کردن در زمین و مسافرت برای کسب و معاش {الجاهل} کسی که حال و روز آنها را نمی‌داند {من التَّعَفُّفِ} به خاطر خویشتن داری و دست دراز نکردن به سوی مردم

{الحافا} پافشاری کردن در درخواست از مردم.

۴۷- قال رسول الله - ﷺ -: «كُلُّ معروف صدقة». اخرجه البخاری و مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر کار نیکی صدقه است».

۴۸- قال رسول الله - ﷺ -: «ما من مسلم يغرس غرساً إلا كان ما أكل منه صدقة، ولا يزرعهُ

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ، وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ۚ {۲۷۰} إِنْ تَبَدُّوا الْأَصْدَقَاتِ فَنِعْمَ أَهْلُهَا وَإِنْ تُخْفَوْهَا وَتَوْتَوْهَا الْفُقَرَاءُ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۚ {۲۷۱} لَيْسَ عَلَيْكُمْ هُدُوكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَا تَنْفُسُكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ {۲۷۲} لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ {۲۷۳} الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِالْأَيْلِ وَالْتَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ {۲۷۴}

أحد إلا كان له صدقة». اخرجه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر مسلمانی که درختی می‌کارد، هر آنچه از آن خورده می‌شود برای او صدقه است، و چنانچه آفت آنرا از بین ببرد بازهم برای او صدقه است».

۴۹- حدیث اسماء، ان رسول الله - ﷺ - قال: «أنفقي ولا تحصي، فحصى الله عليك ولا توعي فوعي الله عليك». متفق عليه

اسماء گوید: پیامبر - ﷺ - فرمود: «صدقه و بخشش کن و آن را شمار که خداوند هم نعمتهایش را از تو منع می‌کند، مال را ذخیره مکن و گرنه خداوند هم نعمتهایش را از تو مخفی می‌نماید».

[۲۷۵] ﴿يَا كُلُّونَ الرِّبَا﴾ ربا را دریافت می‌کنند ﴿لَا يَقُومُونَ﴾ روز قیامت به خاطر غفلتی که از شدت ترس به آنان دست می‌دهد از قبرهای خویش برگی خیزند ﴿يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ﴾ شیطان او را دیوانه و بی‌تعداد سازد و او

سُورَةُ التَّيَّاتَةِ

۴۷

لِلَّذِينَ هُمْ

را به شدت بر زمین کوبد یا او

را در اضطراب بپاندازد

﴿مِنَ الْمَنِّ﴾ جنون و دیوانگی

﴿جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ﴾ از

سوء عاقبت آن از سوی

پروردگارش بیم داده شده

است ﴿مَأْسُوفٌ﴾ ربایی که

قبل از تحریم بوده است

[۲۷۶] ﴿يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا﴾

برکت را از مالی که با ربا

بسیامیزد برمی‌دارد و آن را

نابود می‌سازد ﴿يُزِيلُ

الْصَّدَقَاتِ﴾ مالی را که از آن

صدقه داده شده باشد،

افزایش می‌دهد ﴿كَفَّارَاتِهِمْ﴾

زیاد کفرکننده و فرو رفته در

گناه [۲۷۷] ﴿أَقَامُوا الصَّلَاةَ﴾

غاز را آنگونه که خداوند

واجب کرده است با رعایت

کامل آن، می‌خوانند [۲۷۸]

﴿وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا﴾ و

آنچه را که از ربا پیش مردم

مانده است رها سازید

[۲۷۹] ﴿فَإِذَا نَاجَرْتُمُ

و یقین داشته باشید که با خدا

و پیغمبرش در جنگ هستید

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي
يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ
مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ
مِّن رَّبِّهِ فَآتَنَّهُمْ فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ
قُوتِلَتْكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٧٥﴾ يَمْحَقُ
اللَّهُ الرِّبَا وَيُزِيلُ الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ ﴿٢٧٦﴾
إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَأَتَوْا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٧﴾ يَتَابِعُهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ
وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٧٨﴾ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا
فَأَذْنُوبٌ يَحْرِبُ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِن تُبْتِغُوا فَلََكُمْ رُدُّوهُ
أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٩﴾ وَإِن كَانَتْ
ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَن تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ
إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨٠﴾ وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَىٰ
اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٨١﴾

﴿رُدُّوهُ إِلَى الْكَمِّ﴾ سرمایه اصلی شما که خالی از ربا است [۲۸۰] ﴿ذُو عُسْرَةٍ﴾ تنگدست، بدهکار فقیری که از پرداخت اصل بدهی عاجز است ﴿نَظِرَةٌ﴾ مهلت و تأخیر بر شما واجب است ﴿وَأَن تَصَدَّقُوا﴾ و اگر صرف نظر کنید.

۵۰- «لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - أَكَلَ الرِّبَا وَمَوَکَلَهُ» اخرجه مسلم، وزاد الترمذی وغيره: «وَشَاهِدِيهِ وَكَاتِبَهُ».

«پیامبر - ﷺ - رباگیرنده و ربا دهنده را لعن کرده است».

ترمذی وغيره: «شاهدان و نویسنده (قرارداد معامله ربوی را نیز) بر آن افزودند».

[٢٨٢] { «تَدَايَنْتُمْ» به همدیگر وام دادید «إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى» تا مدت معینی { «وَلَا يَأْب» امتناع و خودداری نکند «وَلِيُحْلِلَ» املاء کند، بیان کند «رَأَى حَقَّ» از حق که بر او است نگاهد «سَلِمًا» کسی که به درستی در مال خود تصرف نکند (دیوانه یا تبهکار نکند) «أَوْضَعًا»

تسذیر کنند) «وَأَوْضَعًا» خردسال، یا بزرگسال کم عقلی که نفهمد که چه می گوید «أَنْ يُحْلِلَ هُوَ» به سبب لالی یا ناشایبی به زبان نتواند خودش املاء کند «أَنْ تَضِلَّ» از بیم آنکه خطا یا اشتباه کند «لَا تَسَامُوا» بی مبالاقتی و سستی نکنید «أَقِطْ عِنْدَ اللَّهِ» در شریعت خدا عادلانه تر است «أَقِمْ لِلشَّهَادَةِ» استوارترین راه است که شهادت به طور شایسته ادا شود. «أَدْنَى» نزدیکترین راه است «الْأَتَرَابُ» دچار شک و تردید نشوید «حَاضِرَةٌ» تجارتی نقد با حاضر بودن پول و کالا «تَدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ» نقد آن را مبادله می کنید «جَنَاحٌ» مجازات و ملامت «الْأَكْتِسَابُ» که آن را ننویسید «وَأَشْهَدُوا» «إِذَا تَبَايَعْتُمْ» در معاملات نقدی برای پرهیز از اختلاف

احتمالی کسانی را به گواهی گیرید «وَلَا يُضَارُّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ» درست نیست یکی از طرفین معامله یا هر دو ضرری را متوجه نویسند یا شاهد سازند بدین گونه که هزینه سفر یا پرداخت مال و... را بر آنان مستحمل سازند «فَسَوْفَ يَكُمُ» شما را از اطاعت پرورگار به سوی گناه بیرون می کند.

۵۱- عن أبي هريرة - رضي الله عنه - قال: سمعت رسول الله - ﷺ - يقول: «الحلفُ مَنَقَّةٌ لِلسَّلَامَةِ، مَحَقَّةٌ لِلْكَسْبِ». متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قسم، کالا را به فروش می رساند ولی منجر به کساد تجارت می شود (آفت آن است).

[۲۸۳] «فرهانی مقبوضه» باید بدهکار چیزی را به عنوان رهن و گرو نزد طلبکار بگذارد «أَمِنْ بَعْضِكُمْ بَعْضًا»

برخی از شما به برخی دیگر اطمینان کرد «أَتَمَّ قَلْبُهُ» گناه بزرگی را متحمل می‌شود [۲۸۴] «إِنْ تَجِدُوا» اگر

لَبَّيْكَ يَا لَيْلَى

۴۹

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

آشکار سازید «بَعْضِكُمْ

بِإِلَهِ» خدا برابر آن شما را

بازخواست می‌کند [۲۸۵]

«غُفْرَانِك» مغفرت تو را

خواستاریم [۲۸۶] «وَسِعَهَا»

تاب و توان «مَا كَسَبَتْ»

اعمال خوبی که انجام داده

است «مَا اكْتَسَبَتْ» کارهای

بد و گناهانی که مرتکب شده

است «لَا تَوَاضَعُنَا» ما را

مجازات مکن «لَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا»

بر دوش ما مگذار «إِصْرًا»

بار سنگین، تکالیف دشواری

که انسان را از اهتمام به

کارهای نیک باز می‌دارد.

«کما حملته علی...» آن چنان

که بر دوش کسانی که قبل از

ما بودند گذاشتی «لَا طَاقَةَ

لَنَا بِهِ» آنچه قیام به آن برای

ما مشکل باشد «مَوْلَانَا» ولی

و یاور ما.

۵۲- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - :

«من قرأ بالآيتين من آخر سورة

البقرة في ليلة كفتاه». مستفق

علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که

هر شب دو آیه آخر سوره بقره را بخواند، (نوابش در آن شب) برای او کافی است».

۵۳- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى أَجْسَادِكُمْ وَلَا إِلَى صُورِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قطعا خداوند به جسمها و شکل ظاهری شما نمی‌نگرد بلکه به قلبها (و نیت هایتان) می‌نگرد».

۵۴- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَا تَجْعَلُوا بَيْوتَكُمْ مَقَابِرَ، إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْفِرُ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تَقْرَأُ فِيهِ سُورَةَ الْبَقَرَةِ». رواه مسلم

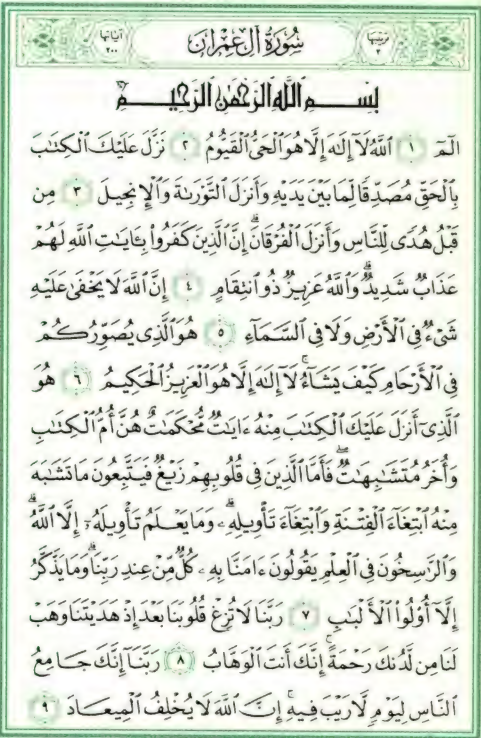
پیامبر - ﷺ - فرمود: «خانه‌هایتان را به قبرستان تبدیل نکنید، قطعاً شیطان از خانه‌ای که در آن سوره بقره خوانده

می‌شود فرار می‌کند».

أَنْتَ مَوْلَانَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿۲۸۶﴾

سوره آل عمران [۲] (الحی) دارای زندگی دائمی و بی زوال (القیوم) نگهدار و مدبر امور مخلوقات [۳] (ما بین یدیه) کتابهای آسمانی قبل از آن (بالحن) مشتمل بر اخبار و احکام صحیح [۴] (أنزل القرآن) جداسازنده حق از باطل را فرو فرستاد [۷] «آیات محکمات»

آیه‌های واضحی که احتمال یا اشتباهی در آن نیست «أم الكتاب» اصل آن؛ هر چیزی که محتمل چند معنی باشد، به آن ارجاع داده می‌شود «مشابهات» آیاتی که فقط خداوند معنی آنها را می‌داند، یا اینکه با دقت زیاد روشن خواهند شد «زیم» انحراف از حق به طرف شهوات و هواها «ابتغاء الفتنة» می‌خواهند مردم را از اسلام برگردانند «وابتغاء تأويله» می‌خواهند بر طبق امیال خودشان تفسیر کنند «وما یعلم تأويله» إلا الله» تفسیر آیات مشابه را فقط خداوند و همچنین آنان که در دانش قوی، و مشابه را به محکم ارجاع می‌دهند، می‌دانند «کل من عند ربنا» می‌گویند تمام آیات محکم و مشابه از سوی پروردگار ما است، پس ممکن نیست آیه‌ای با آیه دیگر مخالف و

در تضاد باشد [۸] «لاتُرْعَ قُلُوبُنَا» دهلای ما را از راه حق و هدایت منحرف مگردان [۹] «لَا رِبَّ قِبَهُ» هیچ شکی در آن نیست (مراد روز قیامت است).

۵۵- قال رسول الله - ﷺ: «إِنَّ الْقُرْآنَ لَمْ يَنْزَلْ لِيَكْذَبْ بَعْضُهُ بَعْضًا، فَمَا عَرَفْتُمْ مِنْهُ فَاعْمَلُوا بِهِ وَمَا تَشَابَهَ مِنْهُ فَأَمْنُوا بِهِ».

اخرجه ابن ابی حاتم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قرآن بر این نازل شده است که بخشی از آن بخش دیگر را تکذیب کند، هر آنچه را که از آن

فهمیدید بدان عمل کنید، و به آیاتی که مشابهات هستند ایمان داشته باشید».

[۱۱] «کذاب...» مثل عادت و رسم... «فَاخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ» خداوند به سبب گناهانشان آنان را مجازات کرد

[۱۲] «اسْتَغْلَبُوا» شکست خواهید خورد «وَتُحْشَرُونَ...» به دوزخ افکنده خواهید شد {بِسْمِ الْمَهَادِ}

يُؤْتِيكَ اللَّهُ لِمَا تَشَاءُ

۵۱

الْحَزَنُ الْفَالِاحُ

(جهنم) چه بد جایگاه و

بستری است که به آنجا

می روند [۱۳] «آیه» پند و

نشانه ای از یاری خداوند

برای بیروان حق {فَتَسْتَبِينَ}

دو دسته {إِلْتِقَا} با هم در

جنگ بدر روبرو شدند

{الْعَبْرَةُ} پند و نشانه

[۱۴] «حُبُّ الشَّهَوَاتِ» علاقه

به چیزهایی که طبع انسان آن

را می خواهد {الْقَنَاطِيرُ} جمع

{قَنْطَار} (مال فراوان)

{الْمُقَنَطِرَةُ} دوچندان، یا

مجموعه ای از اموال انباشته

شده که به حد بسیار زیادی

رسیده باشد {الْمُسَوِّمَةُ}

نشانه دار، اسب بسیار زیبا

{الْإِنْعَامُ} شتر، گاو، گوسفند

و بز {الْغَرْثُ} کشتزارها از

گیاهان و درختان {حَسَنُ}

المُنَاطَبُ بازگشتگاه نیکو در

بهشت [۱۵] {«أَوْ نَبِيَّكُمْ...»}

آیا شما را از چیزی بهتر از آن

با خبر سازم {«مُطَهَّرَةٌ» پاک

از عیوب زنان دنیوی.

۵۶- عن ابن عباس - رضي الله

عنهما - قال: كُنْتُ خَلَفَ النَّبِيِّ ﷺ - يوماً فقال: «يا غلام! إِنِّي أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ: احفظ الله يحفظك، احفظ الله تجده، تجاهك

إذا سألت فاسأل الله وإذا استعنت فاستعن بالله؛ وأعلم أن الأمانة لو اجتمعت على أن ينفعوك بشيء لم ينفعوك إلا بشيء قد كتبه الله لك، وإن اجتمعوا على أن يضرك بشيء لم يضرك إلا بشيء قد كتبه الله عليك، رفعت الأقلام وجفت الصحف». أخرجه الترمذي وقال حديث حسن صحيح.

ابن عباس - رضي الله عنهما - می گوید: روزی پشت سر پیامبر - ﷺ - بودم که فرمود: «ای نوجوان! کلماتی را به تو یاد می دهم: حدود خدا را حفظ کن او نیز تو را نگهداری خواهد کرد. حقوق الهی را رعایت کن او را در مقابل خود می یابی، هرگاه طلبی داشتی از خدا طلب کن، و هرگاه نیاز به کمک داشتی از خدا کمک بخواه، و بدان اگر تمام ملت جمع شوند نابه تو نفعی

{[۱۶] «ذَرِبْ» جمع: ذنب. گناهان (لنا) ما را محفوظ و دور کن { [۱۷] «الْقَاتِنِينَ» آنان که بر عبادت خداوند با آرامش و فروتنی پایدار و مداوم هستند { «الْمُنْفِقِينَ» بخشایندگان اموال { «بِالْأَسْحَارِ» در اواخر شب تا طلوع فجر [۱۸] «شَهِدَ اللّٰهُ أَنَّهُ...» آنچه را که بر

وحدانیت او دلالت دارد در عالم و جاهای ما ایجاد کرده است* { «أُولُو الْعِلْمِ» صاحبان علم و دانش. دانشمندان { «قَاتِمًا بِالْقِسطِ» در تمام کارها عدالت را برپا می‌دارند [۱۹] «الْإِسْلَام» اقرار به وحدانیت خدا همراه با تصدیق قلبی و عمل به شریعت او «غیا» تجاوز از حد انصاف که از حسادت میان آنان ناشی می‌شد [۲۰] { «فَإِنْ حَاجُّوكَ فَاسَلْتُ» تو جدال کردند { «أَسَلْتُ وَجْهِي لِلّٰهِ» با تمام وجود در ظاهر و باطن فروتنانه و مخلصانه فرمانبردار خدایم ظاهرأ و باطنأ خاضع و فرمانبردار خدایم «الْأَسْمِیْنَ» { ییسوادان} مراد مشرکان عرب است [۲۱] «بِالْقِسطِ» با عدالت [۲۲] «حِطَّتْ أَعْمَالُهُ» اعمال آنان باطل و بی‌ثمر شده است.

* شاعر می‌گوید:

وفي كل شيء له آية تدلّ على

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّا أَفْغَرْنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۝۱۶ الصّٰدِقِينَ وَالصّٰدِقَاتِ وَالْمُفْقِرِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ ۝۱۷ شَهِدَ اللّٰهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَلِيمُ ۝۱۸ وَأُولُو الْعِلْمِ قَاتِمًا بِالْقِسطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝۱۹ إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ اللّٰهِ الْأَسْلَمُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَعْيًا بَيْنَهُمْ ۝۲۰ وَمَنْ يَكْفُرْ يَتَّيْتِ اللَّهُ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۝۲۱ فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسَلْتُ وَجْهِي لِلّٰهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِي فَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ ءَأَسَلْتُمُ فَإِنْ أَسَلْمُوا فَقَدْ أَهْتَدُوا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْغُ ۝۲۲ وَاللّٰهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ۝۲۳ إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ يَتَّيْتِ اللَّهُ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّاتِ بَعِيرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۝۲۴ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نّٰصِرِينَ ۝۲۵

انه واحد

{در هر چیزی نشانه‌ای است که دلالت می‌کند او (خداوند) یکتا است.}

۵۷- قال رسول الله - ﷺ -: «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَغَارُ، وَغِيْرَةُ اللَّهِ أَنْ يَأْتِيَ الْعَرْمَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ.» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند به حالت خشم درمی‌آید و خشم او از این است که انسان مومن مرتکب حرامی شود.»

→

برسانند، جز آنچه خدا بر تو مقدر کرده است نمی‌تواند سودی به تو برسانند. و اگر جمع شوند تا به تو زیانی برسانند، به تو زیان نمی‌رسانند مگر آنچه خدا برایت مقدر کرده است قلم‌ها برداشته شده‌اند و صفحه‌ها خشک شده‌اند (و این حکم قطعی است پس وقتی که زنده‌ها نمی‌توانند نفع و ضرری به انسان برسانند قطعأ مرده‌ها نمی‌توانند نفع و ضرری متوجه انسان کنند بنابراین باید متوجه خدا باشیم و احدی را میان خود و او واسطه قرار ندهیم).

[۲۳] {الَّذِينَ أَوْتُوا نَصِيبًا...} رؤسای یهود {من الكتاب} تورات [۲۴] {الَّذِينَ تَمَسَّنَا} ما را نمی سوزاند {أَيُّهَا مَعْدُودَات} مدق را (چهل روز) که در آن پدرانشان گوساله را پرستش کردند {غَرَضُهم} آنان را گول زده و بی جهت به طمع انداخته است {يَفْتَرُونَ} به خداوند دروغ می بندند [۲۵] {فَكَيْفَ} حال آنان چگونه خواهد بود؟ {وَأَنَّتْ} به تمام و کمال داده شد؛ [۲۶] {تَنْزِعُ} سلب می کنی [۲۷] {تَوَلَّجَ اللَّيْلُ فِي النَّهَارِ} شب و روز را وارد هم می کنی در نتیجه یکی دراز می شود و دیگری کوتاه {تَخْرُجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ} (حیوان در اصل از نطفه و تخمک بوجود می آید و آن دو از نظر اعراب غیر زنده اند) {بَغَيْرِ حِسَابٍ} آنچه را که می بخشی فراوان و نامحدود است [۲۸] {أُولَئِكَ} دوستان و یاران، تا آنان بر اسرار خصوصی مؤمنین آگاه نگردند {فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ} بهره ای از دین خدا ندارد (از رحمت خداوند کاملاً دور است) {تَتَحَرَّاهُمُ النَّفَقَةُ} مگر از چیزی بترسید که واجب باشد از آن بپرهیزید {يَحْذَرُكُمْ اللَّهُ}

الْحَرَامَاتِ

۵۳

سُورَةُ التَّغْوِيَةِ

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أَوْتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ تَوَلَّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ وَهُمْ مُعْرِضُونَ ۚ ۲۳ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ وَغَرَضُهُمْ فِي دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ۚ ۲۴ فَكَيْفَ إِذَا جُمِعَتْ لَهُمْ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ۚ ۲۵ قُلِ اللَّهُمَّ مَلِكُ الْمَلِكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ يُبْدِرُكَ الْحَيُّ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۚ ۲۶ تَوَلَّجَ اللَّيْلُ فِي النَّهَارِ وَتَوَلَّجَ النَّهَارُ فِي اللَّيْلِ وَتَخْرُجُ الْحَيُّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتَخْرُجُ الْمَيِّتُ مِنَ الْحَيِّ وَتَرَزُّقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ۚ ۲۷ لَا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَٰلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقْلَةً وَيُحَذِّرُكُمْ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ۚ ۲۸ قُلِ إِن تُحْضَرُوا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ بُشِدُوا بِعَلَمِ اللَّهِ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۚ ۲۹

نفسه خداوند شما را از عذاب و عقاب خود می ترساند.

۵۸- عن انس - رضي الله عنه - قال: خطبنا رسول الله - ﷺ - خطبة ما سمعنا مثلها قط، فقال: «لو تعلمون ما أعلم لضحكتم قليلاً ولبكيتم كثيراً» فخطبى اصحاب رسول الله - ﷺ - وجوههم ولهم خنين. (والخنين: ضرب من البكاء دون الانتخاب) متفق عليه.

انس - رضي الله عنه - گوید: رسول خدا - ﷺ - خطبه ای برای ما خواند که مشابه آنرا هرگز نشنیده بودم، فرمود: «اگر آنچه را که من می دانم شما نیز می دانستید، کم می خندیدید و زیاد گریه می کردید» اصحاب رسول خدا - ﷺ - در حالی که گریه می کردند صورشان را پوشاندند. (خنین نوعی گریه بی اختیار است).

[۳۰] {نَجِدُ} می یابد {مَاعَمِلْتَ} جزای آنچه را که انجام داده است {مَحْضَرًا} قابل دید در صحیفه اعمال {أَمَدًا} مسافت {وَحَدَّثَكُمْ اللَّهُ نَفْسَهُ} خداوند شما را از عقاب خود بر حذر می دارد {تَوَلَّوْا} سرپیچی کردند {۳۳} [اصطفا] انتخاب کرد. برگزید

{آل عمران} عیسی و مادرش مریم دختران عمران {۳۴} {ذریه} نسل {۳۵} {مَحْضَرًا} آزاد از کار دنیا و فارغ برای عبادت تو و خدمت بیت المقدس {۳۶} {رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَى} (در واقع حسرت می خورد از اینکه فرزندی درخور خدمت به بیت المقدس بدینا نیاورده است) {اعیذها بک} او را در پناه تو می دارم که پاک دامن بزرگ شود {۳۷} {كُفِّلَهَا زَكَرِيَّا} زکریا را سرپرست و ضامن مصالح مریم کرد {المحراب} عبادتگاه او در بیت المقدس {أُنْثَى لَكَ هَذَا} این از کجا و چگونه برای تو می آید؟! {بغیر حساب} آنچه را که می بخشد فراوان و نامحدود است.

۵۹- قال رسول الله - ﷺ -: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى اجْسَامِكُمْ وَلَا

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَاعَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا وَمَاعَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ۳۰ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۳۱ قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ۳۲ إِنْ اللَّهَ أَصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ ۳۳ ذُرِّيَّةً بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۳۴ إِذْ قَالَتْ أُمُّ رَأْسٍ عِمْرَانُ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۳۵ فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ وَلَيْسَ الذَّكَرُ إِلَّا لَأُنْثَىٰ وَإِنِّي سَمِيتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهُمَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ۳۶ فَلَقَبَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَمْرُؤُا أَنَّىٰ لَكَ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ۳۷

إلى صوركم، ولكن ينظر إلى قلوبكم». اخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمودند: «خداوند به جسمها و صورتهای شما نمی نگرد (و شما را به سبب آنها محاسبه نمی کند) بلکه به دلها و نیتهای درونی شما می نگرد».

۶۰- قال رسول الله - ﷺ -: «كُلُّ أَمْتِي يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلَّا مِنْ أُمَّي» قِيلَ: وَ مِنْ يَأْتِي بِأَمْرٍ مِنَ اللَّهِ؟ قَالَ: «مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَ مَنْ عَصَانِي قَدِمَ أُمَّي».

پیامبر - ﷺ - فرمود: «همه امت من وارد بهشت می شوند مگر کسی که از داخل شدن به آن سر باز زند» گفتند: ای رسول خدا! چه کسی از وارد شدن به بهشت سر باز می زند؟ فرمود: «کسی که از من پیروی کند وارد بهشت می شود، و کسی که از دستورات من سرپیچی کند، از رفتن به بهشت سر باز زده است».

{[۳۸] هُنَالِكَ} در همان مکان (نزد مریم در عبادتگاه) «هَبْ لِي» به من عطا فرما { [۳۹] بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ} تصدیق کننده عیسی است، چون عیسی با کلمه «کن» خلق شده است کلمه نامیده می شود «حُضُورًا» با وجود

لِلْجَزَائِلِ

۵۵

سُورَةُ التَّوْبَةِ

قدرت ازدواج برای زهد و پارسایی از آن چشم می پوشد { [۴۰] اَنِّي يَكُونُ } چگونه یا از کجا می شود؟ { «بَلْغِي الْكِبَرُ» } ببری به سراغ من آمده است { «عَاقِرٌ» } عقیم، نازا { [۴۱] آيَةٌ } نشانه روشنی که با آن به وجود حمل {جنین} پی ببرم و تو را شکر گویم { «أَلَا تَكْلَمُ النَّاسُ...» } بدون هیچ علت و بیماری از صحبت کردن با مردم عاجز می شوی { «الْأَرْمَزَا» } فقط با اشاره ایشان را می فهمانی { «سَبَّحَ بِالْعَشِيِّ» } از زوال خورشید تا غروب آن غماز بخوان { «الْإِبْكَارُ» } از طلوع فجر تا جاشتگاه { [۴۲] «وَاصْطَفَاكِ» } علی... تو را بر سایر زنان عصر خود برتری بخشید { [۴۳] «أَقْنَتِي» } در عبادت اخلاص و مداومت داشته باش { «اسجدي و اركعي مع الزاكعين» } همراه با خاشعان، خاشع و فروتن باش { با نمازگزاران غماز بخوان { [۴۴] «لَدَيْهِمْ» } نزد احبار بیت المقدس { «يُلْقُونَ أَقْلَامَهُمْ» } تیرهای خود را برای قرعه کشی می افکندند. { [۴۵] «بِكَلِمَةٍ» } به کودکی که به مجرد کلمه «کن» خلق می شود { «وَجِبَاءً» } دارای جاه، قدر و شرف در هر دو جهان.

هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ. قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٨﴾ فَدَاتَهُ الْمَلَكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمَحَارِبِ أَنَّ اللَّهَ يَبْشُرُكَ بِحَيٍّ مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٣٩﴾ قَالَ رَبِّ اأَنِّي يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ وَامْرَأَتِي عَاقِرٌ قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ﴿٤٠﴾ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمْزًا وَذَكَرَ رَبِّكَ كَثِيرًا وَسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ ﴿٤١﴾ وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَكَةُ يَمْرُؤُا إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ ﴿٤٢﴾ يَمْرُؤُا اقْنَتِي لِرَبِّكِ وَاسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٤٣﴾ ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَقُولُ أَقْلَمَهُمْ أَيُّهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٤٤﴾ إِذْ قَالَتِ الْمَلَكَةُ يَمْرُؤُا إِنَّ اللَّهَ يَبْشُرُكَ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿٤٥﴾

۶۱- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «خَيْرُ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ أَرْبَعُ: مَرْيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ، وَآسِيَةُ بِنْتُ مُزَاحِمٍ امْرَأَةُ فِرْعَوْنَ، وَخَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ وَفَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ». متفق عليه.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «بهترین زنان جهان چهار تا هستند: مریم دختر عمران، آسیه دختر مزاحم؛ همسر فرعون، خدیجه دختر خویلد و فاطمه دختر محمد».

[۴۶] ان المید در گهواره هنگام شیرخوارگی و قبل از زبان گشودن تا نشانه و کاری خارق‌العاده (برای آنان) باشد. (و کبریا) هنگام کامل شدن نیرویش، از طریق وحی و رسالت الهی [۴۷] ﴿لَمْ يَكُنْ لَكَ هِجًا تُنَافِي﴾ هیچ انسانی

با من آمیزش نکرده است}

«قضى أمراً» چیزی را اراده

کرد، یا (خواست) آن را محکم

و حتمی ساخت [۴۸]

{وَيَعْلَمُ} وَ بِهِ اَوْ

می آموزد { (الکتاب)

کتابت و نوشتن (مراد):

بی سواد نخواستہ

بود) (الحكمة) فقه، یا گفتار و

کردار به جا و درست [۴۹]

(اخلاق لكم) شكل می بخشم

و برای ردّ انکار تان مجسم

می سازم * ﴿من الطین﴾ از

کِل { ابرئیم الاکملہ } کور

مادرزاد را شفا می‌دهم

۱) (الابرص) مبتلابه بیماری

پیشی را شفا می دهد

مسوی: مردگان را زنده

می ختم؟ اما تدحرون؟

ادویه ای که دحیره می‌نید

کونستانتینو آلیساندری

اکنون: محمد دانشدار [۵۲]

(أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو مَشْرِئُ الْكُفْرِ)

کف شاه: بگمزه ای ظاهر بود

که گذشته از فهم، حساً هم

قالب درک بود (انصار ع)

سَارِگازِ مَنِ إِلَى اللَّهِ

ان و یاری کنندگان عسم

(مسلمون) مطعنان امر الہی.

* خلقی که به معنی احداث و بوجود آوردن از عدم باشد، تنها کار خداوند است.

٦٢- كان رسول الله - ﷺ يقول: «اللهم إني أعوذُ بك من البرص والجنون والجذام وسببِ الأسقام». رواه أبو داود والنسائي

بایستاد صحیح.

پیامبر - ﷺ - می فرمود: «خداوند! از پستی، دیوانگی، بیماری جذام (خوره) و بیماری های بد به تو پناه می جویم».

[۵۳] {اتَّبِعْنَا} پیروی غودیم؛ {فَاَتَيْنَا سَعَ الشَّاهِدِينَ} ما را در زمره کسانی قرار بده که در روز قیامت شهادت می‌دهند که پیامبران رسالت خویش را ابلاغ نموده‌اند [۵۴] {وَمَكُرُوا} کافران برای دستگیری عیسی نقشه کشیدند {وَمَكُرَ اللَّهُ} خداوند برای ابطال نقشه

لِلْمُتَالِفِينَ

۵۷

سُورَةُ الْاَنْعَامِ لَا

کافران تدبیر محکمی اندیشید {خَيْرَ الْمَاكِرِينَ} بهترین چاره‌جویان؛

[۵۵] {مُتَوَكِّلٌ} روح و جسد تو را بطور کامل می‌گیرم {وَرَأْفَعُكَ إِلَى} تو را منزلت و رفعت می‌بخشم {مُطَهَّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا}

تو را از جمله آنان خارج و از اینکه افعال تو مثل افعال آنان باشد پاک و منزّه می‌سازم [۵۷] {فَتُوفِّيهِمْ أَجْرُهُمْ}

پاداش آنان را بطور کامل خواهد داد؛ [۵۸] {نَتْلُوهُ عَلَيْكَ} بر تو نازل می‌کنیم {الذِّكْرَ الْحَكِيمَ} قرآن [۵۹] {مِثْلَ عِيسَى} ویزگی عجیب عیسی {كَمْثَلِ آدَمَ} همچون آدم است که او را بدون پدر و مادر آفرید؛ [۶۰] {الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ} حقیقت ثابتی که از آن تسبیح می‌شود از جانب پروردگار تو است {الْمُسْتَرِينَ} شک‌کنندگان در حقانیت آن [۶۱] {لَنْ حَاجَّكَ فِيهِ} پس اگر کسی با

رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أُنزِلَتْ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ۵۳ وَمَكُرُوا وَمَكَّرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكِرِينَ ۵۴ إِذْ قَالَ اللَّهُ يَعْيسَى ابْنُ مَرْيَمَ ارْقُطْ إِلَى الْوُجُوهِ الَّتِي كَفَرُوا وَاجْعَلِ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ثُمَّ إِلَى مَرْجِعِكُمْ فَأَحْكُمْ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْلِفُونَ ۵۵ فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَأَعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ۵۶ وَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أَجْرَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَجِبُ الظَّالِمِينَ ۵۷ ذَلِكَ نَتْلُوهُ عَلَيْكَ مِنَ الْآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ ۵۸ مِثْلَ عِيسَى عِندَ اللَّهِ كَمْثَلِ ءَادَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۵۹ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ۶۰ فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ ۶۱

تو بدون دلیل و به ناحق درباره عیسی مجادله کرد... {تَعَالَوْا} بیایید {نَدْعُ} دعوت می‌کنیم؛ {نَبْتَهِلْ} فروتنانه دعا می‌کنیم و لعنت خداوند را برای دروغگویان تقنا می‌کنیم.

* گویند: مکر دو نوع است: مکر پستیده که هدف از آن انجام کار نیک است مثل این آیه، و مکر ناپسند که هدف از آن انجام کار قبیح است، چنانچه خداوند می‌فرماید: {وَلَا يَحِقُّ الْمَكْرَ الشَّيْءُ إِلَّا بِأَهْلِهِ} به نظر عدای: مکر خداوند عبارت است از مهلت دادن به بنده و بهره‌مند ساختن او از اعراض و امکانات دنیا است. علی ابن ابی طالب - رضی الله عنه - می‌فرماید: هرکس دنیا بر او فراخ شود و نداند که مورد مکر و آزمایش قرار گرفته است، عقل او معیوب است.

{[۶۲]} (إِنْ هَذَا إِلَّا نَقْصُ الْحَقِّ) این بیان درباره آفرینش و سرگذشت عیسی داستان واقعی زندگی او است { [۶۳] (تَوَلَّوْا) اعراض نمودند [۶۴] (كَلِمَةً سَرَاءً) سخن دادگرانه، یا سخنی که هیچ شریعت آسمانی در آن اختلاف ندارد (وَلَا يَتَّخِذُ بَعْضُهُمْ آيَاتِهِمْ هُتً) و

برخی از ما برخی دیگر را به جای خداوند یگانه، به خدایی نپذیرد، بدین گونه که بعضی حق تحلیل یا تحریم را دارند و یا می توان به جای خداوند از آنان مدد جست { [۶۵] (لَمْ تَحَاجُّوْهُ) چرا مجادله می کنید [۶۶] (هَٰذَا نَمُوتُ) هان! شما که (حاجتم) مجادله و مناظره کردید { [۶۷] (تَصْرَانِيَا) مسیحی { (حَنِيفًا) از باطل رویگردان و متمایل به حقیقت (مسلم) فرمانبردار خداوند و موحد واقعی [۶۸] (أُولَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ) سزاوارترین مردم به ابراهیم { (هَٰذَا النَّبِيُّ مُحَمَّدٌ) (أُولَى الْمُؤْمِنِينَ) حافظ و متولی امور مؤمنان است [۶۹] (وَدَّتْ طَائِفَةٌ) گروهی از یهودیان خبیث آرزو داشتند (وَمَا يَضِلُّونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ) با کسارهایی که می کنند می خواهند شما را گمراه سازند ولی تنها خود را گمراه می سازند. { (لَا يَشْعُرُونَ) نمی فهمند { [۷۰] (تَشْهَدُونَ) از صمیم قلب یقین دارید که قرآن حق است و محمد

فرستاده خداوند است.

۶۲- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ، لَا يَضُرُّهُمْ مِنْ خِلَافِهِمْ وَلَا مِنْ خِلَافِهِمْ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ» متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «همیشه عده ای از امت من پیرو حق و عمل کننده به دستورات الهی می باشند و کسانی که از آنان پیروی نمی کنند یا با آنان مخالف هستند، نمی توانند به ایشان ضرر و زبانی برسانند تا روز قیامت».

إِنَّ هَذَا هُوَ النَّقْصُ الْحَقُّ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۖ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ ۖ قُلْ يَٰ أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ۖ يَٰ أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ وَمَا أَتَتْهُ التَّوْرَةُ وَالْإِنْجِيلُ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۖ هَٰتَانِ هُمَا هُتً لَّآ حُجَّةٌ فِيمَا لَكُمْ بِهِ ۖ عِلْمٌ فِيمَ تَحَاجُّونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۖ مَا كَانَ إِبْرَاهِيمَ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۖ إِنَّ أَوَّلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لِلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ ۖ وَدَّتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّوكُمْ وَمَا يُضِلُّوكُمْ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ۖ يَٰ أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ۖ

[۷۱] { (اَمْ) چرا؟ } تَلِيسُونَ می آیمید یا می پوشانید الحق آنچه از کتاب خداوند بر شما نازل شده است تَلِيسُونَ الحق (امور) درست را مخفی می کنید [۷۲] { وَجْهَ النَّهَارِ } اول روز { وَبِالْآخِرَةِ } و در آخر روز

بدان کافر شوید لَعَلَّهُمْ يرجعون شاید مؤمنان (از پیروی قرآن) برگردند [۷۳] { وَلَا تَوَدُّونَ الْإِسْلَامَ } و تنها کسی را که پیرو آئین شما یعنی یهودیت است، باور و تصدیق کنید { أَنْ يُؤْتَى أَحَدٌ مِّنْكُمْ } باور نداشته باشید که خداوند به غیر یهودی فضیلتی یا نبوتی بدهد، بلکه اینها از افتخارات یهودیان است { أَوْ يُحَاجُّوكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ } باور نکنید که کسی بتواند در روز قیامت علیه شما نزد خداوند اقامه حجت کند [۷۴] { إِنْ تَأْمِنُوا } اگر او را امین بدان { بِقِنطَارٍ } مال و دارایی هنگفت ... علیه قائماً مگر اینکه بالای سر او بایستی و پیوسته آن را مطالبه کنی { الْأَمِينِ } در مقابل اموال عرب (و ملتهای دیگر) که به دست می آوریم مجازات نمی شویم { سَبِيلِ } ملامت، ذم، یا گناه و حرج [۷۷] { يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ } عهد و پیمان خداوند و سوگندهای خود را

لِلْمَالِ الْفَالِسِ

۵۹

سُورَةُ التَّوْبَةِ

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلِيسُونَ الْحَقَّ بِالْبَطْلِ وَتَكْفُمُونَ الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝۷۱ وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمِنُوا بِالَّذِي أُنْزِلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهَارِ وَآكُفُّوا أَعْيُنَكُمْ عَنِ الْآخِرَةِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ۝۷۲ وَلَا تَتُومِنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبِعَ دِينَكُمْ قُلْ إِنَّ الْهُدَىٰ هُدَىٰ اللَّهِ أَنْ يُؤْتَىٰ أَحَدٌ مِّثْلَ مَا أُوتِيتُمْ أَوْ يُحَاجُّوكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۝۷۳ يَخْلُصُ بِرَحْمَتِهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۝۷۴ وَمِنَ أَهْلِ الْكِتَابِ مَن إِنْ تَأْمَنُوا بِقِنطَارٍ يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَن إِنْ تَأْمَنُوا بَدِينَارٍ لَا يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ فَإِيمًا ذَلِكُ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيَّتِ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۝۷۵ بَلَىٰ مَن أَوفَىٰ بِعَهْدِهِ وَاتَّقَىٰ فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ۝۷۶ إِنْ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝۷۷

می فروشند (لِئَلَّا يُلَاقُوا) به بهای کمی { (لَا خَلَاقَ لَهُمْ) از خیر (پاداش) بهره ای ندارند (لَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ) به ایشان نیکی و رحم نخواهد کرد (لَا يُزَكِّيهِمْ) آنان را از ناپاکی گناهان پاک نمی کند. یا آنان را نمی ستاید. ۷۴- ابن ابی هريرة: - رضي الله عنه - قال: سمعت رسول الله - ﷺ - يقول: «الحلف متفق للسلعة، محقق للكسب». متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قسم، معامله را رواج می دهد ولی برکت آن را محو می سازد».

[٧٨] ﴿يَلْوَنَ أَسْتَهْمُ﴾ آنچه می خواهند بیان کنند تحریفش می کنند (کنایه از دروغ است) ﴿بِالْكِتَابِ﴾ آنچه را که با دست خود نوشته اند ﴿لِتَحْسِبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ﴾ تا شما گمان کنید آنچه را می خوانند از تورات است ﴿وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ﴾ در حالی که آن، چیزی از کتاب و کلام خدا نیست [٧٩] ﴿يُتِيهِ اللَّهُ الْكِتَابَ﴾ هیچ کسی را نزد که خداوند بدو کتاب (انجیل) بخشد... ﴿وَالْحُكْمَ﴾ حکمت، یا فهم و علم ﴿كُونُوا﴾ باشید ﴿مَنْ دُونَ اللَّهِ﴾ به جای خدا ﴿يَتَّبِعِينَ﴾ دانشمندان و فقیهان دینی ﴿خُدَاجِيَّوْنَ﴾ ﴿تَدْرُسُونَ﴾ کتاب را می خوانید [٨٠] ﴿أَرْبَابًا﴾ جمع: رب، پروردگاران ﴿مِثْلَ النَّبِيِّنَ﴾ پیمان مؤکد و استوار از پیامبران گرفت ﴿لَا آتِيَتْكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ، وَلَتَنْصُرُنَّهُ﴾ قال ءأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَأَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ٨١ فَمَنْ تَوَلَّىٰ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ٨٢ أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ٨٣

نست [٧٩] ﴿يُتِيهِ اللَّهُ الْكِتَابَ﴾ هیچ کسی را نزد که خداوند بدو کتاب (انجیل) بخشد... ﴿وَالْحُكْمَ﴾ حکمت، یا فهم و علم ﴿كُونُوا﴾ باشید ﴿مَنْ دُونَ اللَّهِ﴾ به جای خدا ﴿يَتَّبِعِينَ﴾ دانشمندان و فقیهان دینی ﴿خُدَاجِيَّوْنَ﴾ ﴿تَدْرُسُونَ﴾ کتاب را می خوانید [٨٠] ﴿أَرْبَابًا﴾ جمع: رب، پروردگاران ﴿مِثْلَ النَّبِيِّنَ﴾ پیمان مؤکد و استوار از پیامبران گرفت ﴿لَا آتِيَتْكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ، وَلَتَنْصُرُنَّهُ﴾ قال ءأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَأَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ٨١ فَمَنْ تَوَلَّىٰ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ٨٢ أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ٨٣

٦٥- قال رسول الله - ﷺ :-

«يقول الله تعالى: ابن آدم! أتفق أنفق عليك» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند متعال می فرماید: ای بنی آدم! شما بخشش کنید، صدقه و احسان و زکات بدهید، من هم در حق شما بخشش می نمایم».

٦٦- قال رسول الله - ﷺ :- «من أحدث في أمرنا هذا ما ليس منه فهو رد» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که در دین ما چیزی به وجود می آورد که جزو آن نیست و آن را به عنوان دین به مردم معرفی می کند، آن چیز باطل و مردود است».

[۸۴] «الاسباط» اولاد دوازده گانه یعقوب یا نوادگان او { «وما أوتي موسى» و آنچه به موسی ... داده شده است } [۸۵] «سبح» بخواند «الاسلام» توحید یا شریعت پیامبر مان - ﷺ - { «لن يقبل منه» از او پذیرفته نمی شود } [۸۶] «بینات»
لِلْحَقِّ الْقَائِلَاتِ ۶۱ سُورَةُ التَّغْوِيَةِ

دلایل آشکار { [۸۸] «خالدین فيها» در آثار این لعنت (جهنم) جاودانه خواهند بود { «ولا تحلف عنهم العذاب» عذابشان کم نمی شود { «ولا هم ينظرون» و عذاب ایشان لحظه ای به تأخیر نمی افتد } [۹۰] «ثم ازدادوا كفرا» با اذیت و آزار، ممانعت و جنگ با دین بر کفرشان می افزایند { [۹۱] «صل الأرض» بر زمین «ولو افتدى به» اگر آن را برای نجات خویش از عذاب بدهد }.

۶۷- قال رسول الله - ﷺ - : «يقال للرجل من أهل النار يوم القيامة: أرايت لو كان ما على الأرض من شيء أكتف مقتدياً به؟ قال: فيقول: نعم، فيقول الله قد أردت منك ما هو أهون من ذلك، قد أخذت عليك في ظهر أيبك آدم أن لا تشرك بي شيئاً، فآبئت إلا أن تشرك» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «در روز قیامت به فردی از اهل دوزخ گفته می شود: اگر تمام آنچه روی زمین است ملک تو باشد حاضر هستی آن را بدهی و در برابر آن از این عذاب رهایی یابی؟ می گوید: بله، خداوند می فرماید: من در دنیا چیزی خیلی آسانتر و سهل تر از این از شما خواستم، وقتی در پشت آدم قرار داشتی از تو خواستم که برای من شریک قرار ندهی ولی تو سربچی کردی و برای من شریک قرار دادی».

۶۸- قال رسول الله - ﷺ - : «العمرة إلى العمرة كفارة لما بينهما، والحج المبرور ليس له جزاء إلا الجنة» متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «از عمره ای تا عمره دیگر کفاره گناهان (حضره ای) است که میان آن دو انجام می پذیرد و حجی که مورد قبول خدا باشد پاداشی جز بهشت ندارد».

قُلْ ءَامَنَّا بِاللّٰهِ وَمَا أُنزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ عَلَىٰ إِبْرٰهٖمَ وَإِسْمٰعٖلَ وَإِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ۸۴ وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَن يَقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخٰسِرِينَ ۸۵
كَيْفَ يَهْدِي اللّٰهُ قَوْمًا كَفَرُوا۟ بَعْدَ إِيمٰنِهِمْ وَشَهِدُوا۟ أَنَّ الرُّسُولَ حَقٌّ وَجَآءَهُمُ الْبَيِّنٰتُ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّٰلِمِينَ ۸۶
أُولَٰئِكَ جَزَآؤُهُمْ أَنۡ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللّٰهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ۸۷ خٰلِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ۸۸
إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا۟ مِنۢ بَعْدِ ذٰلِكَ وَأَصْلَحُوا۟ فَإِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَّحٖمٌ ۸۹
إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا۟ بَعْدَ إِيمٰنِهِمْ ثُمَّ أَزْدَدُوا۟ كُفْرًا لَّنۡ نَقْبَلَ تَوْبَتَهُمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الضَّآلُّونَ ۹۰
إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا۟ وَمَاتُوا۟ وَهُمْ كُفَّارًا فَلَن يَقْبَلَ مِنۡ أَحَدِهِمْ مِّلءُ الْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوْ أَفْتَدَىٰ بِهِ ۙ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا لَهُم مِّنۡ نَّصٖرٍ ۙ ۹۱

[۹۲] ﴿لَنْ تَنَالُوا﴾ دست نمی‌یابید ﴿الْبِرَّ﴾ احسان و کمال نیکی ﴿حَتَّى تُنْفِقُوا﴾ تا اینکه ببخشید ﴿مِمَّا تَحِبُّونَ﴾ از آن چیزی که دوست می‌دارید [۹۳] ﴿حَلَالًا وَ حَلَالًا﴾ حلال و مباح [۹۴] ﴿الْبَرِّ﴾ دروغ بست [۹۵] ﴿مَذَّةً﴾ دین و آنسین [۹۶] ﴿وَضَعُ﴾ و آنسین [۹۶] ﴿لِلنَّاسِ﴾ برای (عبادت) مردمان بنا شده است

﴿يَبْكَ﴾ در مکه ﴿مَبَارَكًا﴾ بربرکت است [۹۷] ﴿كَانَ﴾ آمنت... در امان از حکم الهی خواهد بود و تا زمانی که از آنجا خارج نشود، نه قصاص می‌شود و نه کشته خواهد شد ﴿وَمَنْ كَفَرَ﴾ هرکس که تکریم خداوند نسبت به بیت‌الله الحرام را منکر شود [۹۹] ﴿لَمْ تَصَدُّونَ﴾ چرا بازمی‌دارید ﴿تَقْبُولُوا﴾ عوجا... برای اینکه مردم را از اسلام متنفر سازید آن را در نظر مردم کج نشان می‌دهید ﴿وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ﴾ در حالی که از روی کتاب‌ایتان به یقین می‌دانید که اسلام حق است. ۶۹- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَنْ حَجَّ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ» متفق علیه. پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که حج را انجام دهد و از گفتن

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ۙ ۱۲ ۝ كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلالًا لِّنَبِيِّ إِسْرَءِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَءِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۙ ۱۳ ۝ فَمَنْ أَفْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ۙ ۱۴ ۝ قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۙ ۱۵ ۝ إِنْ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ ۙ ۱۶ ۝ فِيهِ ءَايَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ ءَامِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌ عَنِ الْعَالَمِينَ ۙ ۱۷ ۝ قُلْ يَتَاهَلُ الْكِتَابُ لَمْ تَكْفُرُوا بِءَايَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَى مَا تَعْمَلُونَ ۙ ۱۸ ۝ قُلْ يَتَاهَلُ الْكِتَابُ لَمْ تَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ ءَامَنَ تَبِعُونَهَا عِوَجًا وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۙ ۱۹ ۝ يَتَأَيَّمُوا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا إِنْ طَئِعُوا فَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كُفْرِينَ ۙ ۲۰ ۝

کلمات ناپسند و گناه پرهیز نماید، وقتی که مراسم را انجام داد و برگشت، گناههای او محو و بخشوده، می‌شود و به حالت کودک بی‌گناهی که تازه از مادر تولد یافته است درمی‌آید.

۷۰- جاء ابوطلحة إلى رسول الله - ﷺ - فقال: يا رسول الله! إن الله أنزل عليك ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تَحِبُّونَ﴾ و إن أحبَّ مالي إلَيَّ بيرحاء، وأنها صدقة لله تعالى أرجو برها و ذُخْرها عند الله تعالى؛ فبُخَّها يا رسول الله حيث أراك الله، فقال رسول الله - ﷺ - «بلغ! ذلك مالٌ رايح! ذلك مالٌ رايح! وقد سمعتُ ما قلتُ وإنِّي أرى أن تجعلها في الأقربين» فقال ابوطلحة: أفعل يا رسول الله فبُخَّها ابوطلحة في أقاربه و بني عمه». متفق عليه

[۱۰۱] «مَنْ يَعْتَصِمِ بِاللَّهِ» کسی که به خداوند پناه برد، یا به دین او جنگ زند [۱۰۲] «حَقِّ تَقَاتِهِ» چنان تقوایی که شایسته خدا است [۱۰۳] «عَصْرًا بِحَبْلِ اللَّهِ» به عهد، دین یا کتاب خداوند جنگ زند **فَأَلْفَ**

سُورَةُ التَّغْوِيَةِ

۶۳

الْإِسْلَامِ

بَيْنَ قُلُوبِكُمْ» دل‌هایتان را بر

محبت و الفت جمع گردانند

{ «أَصْحَبُ » شدید } مبدل

{ «شَفَاخِرَةً» لبه پرتگاه

(ضرب‌المثل برای نزدیک

شدن به هلاکت است.)

{ «فَانْقَذَكُمْ مِنْهَا» شما را از آن

رهایی بخشید [۱۰۴]

{ «وَلَتَكُنَّ مِنْكُمْ» باید شما به

امتی تبدیل شوید که } «أُمَّةٌ

يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ» جماعتی که

دعوت به نیکی کنند همه شما

باید امتی شوید که افراد آن

مردم را به نیکی دعوت کند)

[۱۰۵] { «جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ»

نشانه‌های روشن به آنها

رسید [۱۰۶] { «تَبَيَّنَ وَجُوهُ»

(مراد: خوشحالی است که به

خاطر عمل صالحشان بدانان

دست می‌دهد)

{ «تَسْوَدُّ وَجُوهُ» (مراد: اندوه و

غم است) { «فَذُوقُوا» پس

بچشید [۱۰۷] { «فِي

رَحْمَةِ اللَّهِ» برای همیشه در

بهشت می‌مانند [۱۰۸]

{ «تَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ» این

وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ ءَايَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ ۚ وَمَنْ يَعْتَصِمِ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٠١﴾
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ ۚ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾ وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا ۚ وَأَذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً ۚ فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا ۚ وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا ۚ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ ءَايَاتِهِ ۚ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠٣﴾ وَلَتَكُنَّ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ ۚ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٤﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا ۖ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ ۚ وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٥﴾ يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ ۚ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿١٠٦﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ أَبْيَضَتْ وُجُوهُهُمْ فَفِي رَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٠٧﴾ تِلْكَ ءَايَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ ۚ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٠٨﴾

آیاتی که به حق بر تو تلاوت می‌کنیم مشتمل صدق و حکمت هستند.

→

ابوطلحه نزد پیامبر - ﷺ - آمد و گفت: ای رسول خدا! خداوند این آیه را بر تو نازل کرده است که (هرگز به ثواب کامل نیکی نمی‌رسید مگر اینکه آنچه را دوست دارید ببخشید) به راستی باغ بیرحاء از تمام اموالی که دارم به نزد من عزیزتر است، این باغ را در راه خدا صدقه قرار می‌دهم، و اجر و ثواب آن را از خدا می‌خواهم. ای رسول خدا! به هر نحوی که خواست خدا است آن را خرج کن. پیغمبر - ﷺ - فرمود: «به‌به، چه مال خوب و پرمنفعتی است! سخن را شنیدم، اما من عقیده دارم آن را در بین نزدیکانت تقسیم نمایم» ابوطلحه گفت: ای رسول خدا! همین کار را می‌کنم. آنگاه ابوطلحه آن باغ را میان نزدیکان و عموزاده‌هایش تقسیم کرد.

{۱۰۹} [ترجمه] برگردانده می‌شود {۱۱۰} [کتاب خیر ائمه] شما در تقدیر و حکمت خداوند بهترین ملت

هستید {آخر جنت للناس} که به سوی انسانها آفریده شده‌اید {مهم المؤمنون} تعداد کمی از آنان با ایمانند {

[۱۱۱] {لَنْ يَضُرَّوْكُمْ} آنان

يُؤْذِيهِمْ

۶۴

المزلة

هرگز نمی‌توانند ضرری به شما

برسانند {اذی} ضرر کمی

ناشی از دروغ یا تهدید

{يؤذوكم الأديار} شکست

می‌خورند و فرار می‌کنند

[۱۱۲] {ضربت عليهم

الذلة} (مهر) خواری و ذلت

به آنان خورده و آنان را

احاطه کرده است {انما

خفرا} در هر مکانی که یافته

شوند یا گرفتار آیند {الاجل

من الله} مگر با بیان خداوند

بر مؤمنین که هرگاه جزیه

دادند آنان را اذیت نکنند

{وحمل من الناس} و پمانی

که با مردم بسته‌اند {رعایت

مقررات هم‌زیستی

مسالمت‌آمیز و حقوق

مسلمان} {وبأؤا بطب

من الله} برگشتند و مستحق

خشم و انتقام خدا گشتند

{المسكة} خواری و ذلت،

که غیر آنان برایشان حکم

می‌رانند [۱۱۳]

{ليسوا سوءا} اهل کتاب همه

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ
۱۰۹ كُنْتُمْ خَيْرَ اُمَّةٍ اُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَلَوْ ءَامَنَ
اَهْلُ الْكِتٰبِ لَكَانَ خَيْرًا لّٰهُمْ مِنْهُمْ اَلْمُؤْمِنُونَ
وَآكْثَرُهُمُ الْفٰسِقُونَ ۱۱۰ لَنْ يَضُرَّوْكُمْ اِلَّا اَذًى
وَإِنْ يُقْتَلُوا يَوْمَئِذٍ يَمْلِكُوا الْاَدْبَارَ ثُمَّ لَا يَنْصُرُونَ ۱۱۱ ضُرِبَتْ
عَلَيْهِمُ الدَّلٰلَةُ اَيْنَ مَا تُقْبَلُوْا اِلَّا يَحْبِلُ مِنَ اللّٰهِ وَحَبْلٌ مِّنَ النَّاسِ
وَبَآءُ وَبَعْضٌ مِّنَ اللّٰهِ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُ ذٰلِكَ
بِاَنَّهُمْ كَانُوْا يَكْفُرُوْنَ بِآيٰتِ اللّٰهِ وَيَقْتُلُوْنَ الْاَنْبِيَآءَ بِغَيْرِ
حَقٍّ ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَاَكَانُوْا يَعْتَدُونَ ۱۱۲ لَيْسُوْا سُوْءًا
مِّنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ اُمَّةٌ قٰئِمَةٌ يَتْلُوْنَ ءَايٰتِ اللّٰهِ ءَانَءَ الْيَلِّ
وَهُمْ يَسْجُدُوْنَ ۱۱۳ يُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ
وَيَأْمُرُوْنَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسْرِعُوْنَ
فِي الْخَيْرٰتِ وَاُولٰٓئِكَ مِنَ الصّٰلِحِيْنَ ۱۱۴ وَمَا يَفْعَلُوْا
مِّنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوْهُ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ بِالْمُتَّقِيْنَ ۱۱۵

در یک سطح نیستند {ائمه قائمه} گروهی استوار و ماندگار بر دین خدا {انما الیل} ساعاتی از شب {وهم

یسجدون} در حالی که به نماز ایستاده‌اند [۱۱۴] {یسارعون} از همدیگر پیشی می‌گیرند {۱۱۵} {فلن

یکفروه} خداوند متعال ایشان را از پاداش محروم نمی‌سازد.

۷۱- قال النبی - ﷺ: «لکل نبی دعوة، فأريد أن شاء الله، أن اخبئي دعوة شفاعتي لأمتي يوم القيامة». متفق عليه

پیغمبر - ﷺ: فرمود: «هر پیغمبری دعای مخصوصی دارد که از جانب خدا مورد اجابت قرار می‌گیرد، و من می‌خواهم

- ان شاء الله - این دعای مستجاب خود را به منظور شفاعت برای اتم در روز قیامت پنهان و محفوظ نگهدارم».

[۱۱۶] **«لَنْ نَغْفِي عَنْهُمْ»** از آنان دفع نمی‌کنند یا به جای ایشان عذاب داده نمی‌شوند [۱۱۷] **«مَوَّ»** سرمای شدید، یا شعله‌های داغ **«حَرَّتْ قَرَم»** کشتزار جماعتی **«بَاهِلَكْتُمْ»** و آن را نابود سازد [۱۱۸] **«بَطَانَةٌ»**

دوستان خاصی که راز شما را نگه می‌دارند، شما به محبت ایشان اطمینان دارید و اسرار خود را با ایشان در میان می‌گذارید **«مِنْ دُونِكُمْ»** غیر از خودتان یا از نزدیکان **«لَا يَأْتُونَكُمْ خَبْرًا»** برای جلب تباهی و فساد در دیستان کوتاهی نمی‌کنند **«وَدَّوْا مَاعَنْتُمْ»** مشقت و رنج فراوان شما را می‌خواهند و آرزو می‌کنند **«قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ»** (نشانه‌های) کینه‌توزی از دهان آنان پیدا است **«تُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ»** به تمام کتاب ایمان دارید **«خُلُوهَا»** با همدیگر خلوت کردند **«عَصَوْا عَلَيْكُمْ الْأَتَامِلَ...»** از شدت خشم بر شما سرانگشتان خود را گاز می‌گیرند (کنایه از شدت بغض ایشان نسبت به توان مؤمنین است) [۱۲۰] **«إِنْ تَتَسَكَّمْ حَسَنَةً»** اگر نعمتی از جانب خداوند به شما برسد...

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِي عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنْ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١٦﴾
مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٧﴾ يَتَأَيَّأُ الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْتُونَكُمْ خَبْرًا وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١١٨﴾ هَآأَنْتُمْ أَوْلَىٰ مُحِبُّوهُمْ وَلَا يُحِبُّونَكُمْ وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ وَإِذَا الْقُومُ قَالَوْا آمَنَّا وَإِذَا خُلُوهَا غَضُّوا عَلَيْكُمْ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ قُلْ مُؤْمِنُوا بِغَيْظِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١١٩﴾ إِنْ تَتَسَكَّمْ حَسَنَةً تَسْؤُهُمْ وَإِنْ تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِنْ تُصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يُضْرَكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿١٢٠﴾ وَإِذْ عَدَوْتَ مِنْ أَهْلِكَ تُبَوِّئُ الْمُؤْمِنِينَ مَقْعِدًا لِلْقِتَالِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٢١﴾

[۱۲۱] **«غَدَوْتُ»** در آغاز روز از مدینه خارج شدی **«تُبَوِّئُ»** ترتیب می‌دهی، آنان را به صورت لشکر صف آرای می‌کنی **«مَقَاعِدَ لِلْقِتَالِ»** جایگاههایی برای جنگ در روز احد.*

* قبل از جنگ احد که در سوم شوال سال ۳ هجری رخ داد پیامبر - ﷺ - لشکرش را به جناح راست، جناح چپ، قلب، مقدمه و ساق تقسیم کرد.

۷۲. قال رسول الله - ﷺ - : «لَنْ يَهْدِيَ اللَّهُ بِكَ رَجُلًا وَاحِدًا خَيْرَ لَكَ مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ» متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر خداوند کسی را به وسیله شما هدایت کند برای شما بهتر و برافیده‌تر از هر چیز خوب دیگری است».

[۱۲۲] {مَتَّ} خواست. قصد کرد {طَائِفَتَانِ مِنْكُمْ} دو طایفه از انصار {بنوسلمه از خُزرج و بنوحارثه از اوس} خواستند که همراه منافقین برگردند و به جهاد نپردازند ولی خداوند عزم آنان را بر جهاد استوار کرد

{ان تَفْشَلَا} که در مقابل جنگ سستی کنند و از خود

ضعف نشان دهند {وَاللّٰهُ وَلِيُّهَا} ولی خداوند یار آنان

بود {۱۲۳} {اَذَلَّةٌ} شما از لحاظ نفرات و سازوبرگ

جنگی ضعیف بودید [۱۲۴] {اَنْ يَّمْدَكُمْ} در روز بدر شما را

یاری و تقویت بخشد [۱۲۵] {يَا تُوكُم} مشرکان به شما

هجوم آورند {مِنْ فُورِهِمْ هَذَا} همین الآن با سرعت و

بدون درنگ {مُسَوِّمِينَ} نشان‌گذاران بر بدن یا بر

اسب خود، یورشگران {بَشْرَى} مژده [۱۲۷] {لَيَقْطَعَنَّ طَرَفًا} تا جماعتی از...

را هلاک کند {يَكْتَبُهُمْ} شکست خوار و سرکوب کند

{خَائِبِينَ} نالامیدان، شکست‌خوردگان [۱۲۸] {لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ}

جمله معترضه‌ای است خطاب به پیامبر که امر مشرکان را

به خداوند واگذار کند {أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ} (معطوف به

جمله قبل است) یعنی خداوند یا توبه آنان را می‌پذیرد یا... [۱۳۰] {أَضَاعُوا مِصَاعِفَهُ} زیاد (ربا) با توجه به آیه

۲۷۵ سوره بقره، مطلقاً حرام است، چه کم، چه زیاد.

۷۳- قال رجل للنبي - ﷺ - يوم أحد: أرايت إن قيلت فأين أنا؟ قال: «في الجنة» فالقئ تمراتٍ كن في يده، ثم قاتل حتى قُتِلَ. متفق عليه

روز جنگ احد مردی به پیامبر - ﷺ - گفت: آیا اگر من (در جنگ شرکت کنم و) کشته شوم، به کجا می‌روم؟ فرمود: «به بهشت». آن مرد چند خرمایی که در دست داشت دور انداخت و چنگید تا اینکه کشته شد.

إِذْ هَمَّتْ طَّائِفَتَانِ مِنْكُمْ أَنْ تَفْشَلَا وَاللّٰهُ وَلِيُّهَا وَعَلَى
 اَللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ۱۲۲ وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ
 أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُشْكُرُونَ ۱۲۳ إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ
 أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ
 مُنْزَلِينَ ۱۲۴ بَلَىٰ إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُم مِّن فُورِهِمْ
 هَذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ
 ۱۲۵ وَمَا جَعَلَ اللّٰهُ إِلَّا لِبَشَرٍ لَّكُمْ وَلِنُظْمِمْ قُلُوبَكُمْ بِهِ وَمَا
 النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ۱۲۶ لَيَقْطَعَنَّ طَرَفًا
 مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْبِتُهُمْ فَيَنْفِلُوا خَائِبِينَ ۱۲۷ لَيْسَ لَكَ
 مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ ظَالِمُونَ
 ۱۲۸ وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ يَعْفُرُ لِمَنِ شَاءَ
 وَيُعَذِّبُ مَنِ شَاءَ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۱۲۹ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ
 ءَامَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمُ الرِّبَا أضعفًا مضاعفًا وَاتَّقُوا اللّٰهَ
 لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۱۳۰ وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ
 ۱۳۱ وَأَطِيعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۱۳۲

[۱۳۳] «سَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ» به سوی اسباب مغفرت از قبیل: توبه و عبادت بشتابید «عَرْضَهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ» یعنی وسعت آن از جهت خوشی، یا پهنای آن در آخرین خلقت به اندازه پهنای آسمانها و زمین در خلقت اولیه است [۱۳۴] «فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ» در توانگری و تنگدستی «الكَاطِمِينَ الْغَيْظَ» آنان که خشم خود را در دلها پنهان حبس می‌کنند و آن را بروز نمی‌دهند {وَالْعَافِينَ...} و مردم را عفو می‌کنند [۱۳۵] «فَعَلُوا فَا حِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكِّرُوا اللَّهَ فَأَسْتَغْفِرُوا» کبیره و فاحشی را انجام دادند «وَأُظْلِمُوا أَنْفُسَهُمْ» با گناه صغیره‌ای بر نفس خویش ستم کردند «وَهُمْ يَعْلَمُونَ» در حالی که می‌دانند که اصرار بر گناه از صفات کافرین است {یا در حالی که می‌دانند آن کار گناه است بر انجام آن اصرار ندارند} [۱۳۷] «خَلَّتْ» گذشته است «سُنَّ» راهها، مراد: راههای تصرف خداوند سبحان در کائنات است [۱۳۸] «بَيَانٌ» توضیح، پرده‌برداری [۱۳۹] «لَا تَهِنُوا» در جهاد سست نشوید «لَا تَحْزَنُوا» محزون و اندوهگین نشوید [۱۴۰] «إِنْ

وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ۝۱۳۳ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكُظُمِينَ الْغَيْظِ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ ۗ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ۝۱۳۴ وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَأَسْتَغْفِرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَن يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۝۱۳۵ أُولَٰئِكَ جَزَاءُ هُم مَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَجَنَّتٌ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَبِعَمَلِهِمْ لَنُجْزِيَنَّهُمْ أَجْرًا عَمِلِينَ ۝۱۳۶ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ۝۱۳۷ هَٰذَا بَيَانٌ لِّلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ۝۱۳۸ وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ۝۱۳۹ إِنْ يَمَسُّكُمْ فَرَحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ فَرَحٌ مِّثْلُهُ ۚ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنكُمُ شُهَدَاءَ ۗ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ۝۱۴۰

«سَمَكُمُ فَرَحٌ» اگر زخم و جراحتی به شما وارد شود (در جنگ احد) «فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ فَرَحٌ مِّثْلُهُ» به آن قوم (کافران) نیز (در جنگ بدر) جراحتی همانند آن رسیده است «لَا دَوْلَةَ» در میان مردم دست بدست می‌گردانیم، گاهی بدینان و گاهی بدنان می‌دهیم.

۷۴- قال رسول الله - ﷺ - لأشجع عبد القيس - رضي الله عنه - : «إِنَّ فِيكَ خَصْلَتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ: الْحِلْمُ وَالْأَنَاةُ.»
 اخبره مسلم

پیامبر - ﷺ - به اشجع عبد القیس - رضی الله عنه - گفت: «در تو دو خصلت و صفت است که خدا و رسولش او را دوست دارند و آندو: شکیبایی و وقار می‌باشد.»

[۱۴۱] «يَعِزُّ» ناز عیها و گناهان پاک و خالص گرداند «يُحْيِي» هلاک گرداند، ریشه کن کند [۱۴۲] «أَم» حسم، آیا خیال کرده اید {وَلَا يَعْلَمُ اللَّهُ} و خداوند هنوز مشخص نکرده باشد { [۱۴۳] «أَسْمَاء» اسباب مرگ را دیدید (شدت جنگ)

[۱۴۴] «إِنْ نَقَلْتُمُ عَسَلِي

أَعَابِكُمْ» به کفر بازگشتید

[۱۴۵] «كُتَابًا مُّوجَّلاً»

حکمی مدت دار که وقت آن

معلوم است [۱۴۶] «كَأَيِّنْ

مِنْ نَبِيٍّ» بسیاری از پیامبران

«رَبِّتُونِ» عالمان راسخ در

علوم دینی «فَاَوْهِنُوا» در

برابر جنگ ضعیف و ترسو

نشده اند «وَمَا اسْتَكْبَرُوا» در

مقابل دشمنان خوار و ذلیل

نگشته اند [۱۴۷] «إِسْرَافًا

فِي أَمْرَانَا» افراط و تجاوز ما

از حدودی که برای ما مقرر

کرده ای.

۷۵- قال رسول الله - ﷺ :-

«سَيُذْكَرُ الْإِسْتِغْفَارُ أَنْ يَقُولَ الْعَبْدُ:

(اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ،

خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَ أَنَا عَلَى

عَهْدِكَ وَ وَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ،

اعوذ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، ابوءُ

بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَ أَبوءُ بِذُنُوبِي،

فَاغْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ

إِلَّا أَنْتَ) مِنْ قَالِهَا فِي النَّهَارِ

مَوْقِعًا بِهَا، فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهِ قَبْلَ أَنْ

يُحْسِيَ، فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَمَنْ قَالَهَا مِنَ اللَّيْلِ، وَهُوَ مَوْقِفٌ بِهَا، فَمَاتَ قَبْلَ أَنْ يَبْصِيحَ فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ». أخرجه البخاري

پیامبر - ﷺ - فرمود: «بهترین نوع استغفار این است: (خداوند! تو پروردگار من هستی هیچ معبود برحق نیست جز تو،

مرا خلق کرده ای و من بنده توام، و تا جایی که در توان دارم به عهد و پیمانی که با تو بسته ام وفادار می مانم؛ از شر

کارهای بدی که کرده ام به تو پناه می برم، به نعمتهایی که به من بخشیده ای و به گناه خود اعتراف می کنم، پس گناه مرا

بخش که جز تو کسی نمی تواند گناهان را ببخشد) هرکس در روز از روی یقین آن را بگوید و قبل از فرارسیدن شب

بمیرد، وارد بهشت می شود؛ و هرکس در شب از روی یقین آن را بگوید و قبل از طلوع آفتاب بمیرد، وارد بهشت

وَلِيُمَخِّصَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَمْحَقَ الْكَافِرِينَ ۱۴۱ أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخَلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّابِرِينَ ۱۴۲ وَلَقَدْ كُنتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ نَظُرُونَ ۱۴۳ وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ۱۴۴ وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كُنْهَا مُّوجَّلاً وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ ۱۴۵ وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيِّ قَتَلَ مَعَهُ رِيتُونٌ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ ۱۴۶ وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ۱۴۷ فَكَانَتْهُمْ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحَسَنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ۱۴۸

[۱۵۰] «اللَّهُ مَوْلَاكُمْ» خداوند یاریگر شما است نه غیر او [۱۵۱] «الرَّعْبُ» ترس و هراس (سلطاناً) حجت و برهان (بش متوی) آتش دوزخ چه بد اقامتگاهی است [۱۵۲] «تَحْشُونَهُم» ایشان را در جنگ از پای

درمی آورید و ریشه کن می کنید «بِإِذْنِهِ» به آسانی از

سوی خداوند «فَنُصَلِّتُمْ»

ضعیف شدید و از دشمن

ترسیدید «صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ»

خداوند با یاری نکردن شما،

شما را از جنگ بازداشت

«لِيَتْلِيَكُمْ» تا صبر و ثبات

شما را امتحان کند و برای

مردم، صادق از منافق

شناخته شود [۱۵۳]

«تَصْعِدُونَ» در زمین پراکنده

و دور می شوید و از جنگیدن

فرار می کنید «وَلَا تَلَوْنَهُ عَلَى

أَحَدٍ» در شکست فرو رفتید

و برای کمک و نجات کسی

توقف نکردید «يَدْعُوكُمْ» شما

را صدا می کرد تا بازگردید

«فِي أَخْرَاكُمْ» در پشت

سرتان بود «فَأَنَابَكُمْ غِيَابَكُمْ»

خداوند جزای غمی را که با

مخالفان تن به پیامبر

رساندید، با غمی داد که بر

اثر شکست به شما رساند. یا

غم شکست را بر غم جراحت

شما افزود «عَلَى مَا فَاتَكُمْ»

يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن تُطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا

يَرُدُّوكُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ۱۴۹

بَلِ اللَّهُ مَوْلَاكُمْ ۖ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ ۱۵۰ سَنُلْقِي

فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ ۖ بِمَا أَشْرَكُوا بِاللَّهِ

مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانٌ وَمَأْوَهُمُ النَّارُ وَبِئْسَ

مَثْوَى الظَّالِمِينَ ۱۵۱ وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ

وَعَدَهُ ۖ إِذْ تَحْسُونَهُمْ بِإِذْنِهِ ۖ حَتَّىٰ إِذَا فَشِلْتُمْ

وَتَنَزَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِّنْ بَعْدِ مَا أَرْسَلَكُمْ

مَّا تُحِبُّونَ ۚ مِنْكُمْ مَّن يُّرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ

مَّن يُّرِيدُ الْآخِرَةَ ۚ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ

وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ ۖ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

۱۵۲ إِذْ تَصْعَدُونَ وَلَا تَكُونُوا عَلَىٰ أَحَدٍ

وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي أَخْرَبِكُمْ فَأَتْبِكُمْ

عَمَّا يَغْمُرُ لِكَيْلَا تَحْزَنُوا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ

وَلَا مَا أَصَابَكُمْ ۖ وَاللَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ ۱۵۳

آنچه از دست داده اید از قبیل: غنیمت «وَلَا عَاصِيَكُمْ» و نه آنچه به شما رسیده است مثل زخم و کشته شدن. ۷۶- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أُعْطِيَ خَسَا لَمْ يُعْطَ أَحَدٌ قَبْلِي: نُصِرْتُ بِالرَّعْبِ سَبْعَةَ أَشْهُارٍ، وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَ طَهْرًا، وَأَحْلَلْتُ لِي الْفَنَاءُ، وَأُعْطِيَ الشَّفَاعَةَ، وَكَانَ النَّبِيُّ يَبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعْثُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً»، متفق علیه. پیامبر - فرمود: «[چیز از جانب خدا به من بخشیده شده است که به هیچ یک از پیامبران پیشین بخشیده نشده است: ۱- خداوند با قرار دادن ترس در دل دشمنانم که به فاصله یک ماه از من دورند، مرا یاری داده است ۲- زمین برای من و (امت) به عنوان مسجد و پاک کننده قرار داده شده است ۳- غنیمت جنگی برای من حلال شده است ۴- شفاعت به من بخشیده شده است ۵- قبلاً هر پیامبری تنها به سوی قوم خود فرستاده می شد، در حالی که من به سوی تمام انسانها فرستاده شده ام».

[۱۵۴] «أَمَنَةً» آرامش (عدم ترس) «نَعَاسًا» سکون، آرامش و چُرت سبب نزدیک به خواب «یَغْشَى» همچون پوششی فراگرفت «طَائِفَةً مِنْكُمْ» گروهی از مؤمنان راستین «و طَائِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنْفُسُهُمْ» یعنی منافقان که فقط خودشان برای خودشان

اهمیت دارند و به امر دین یا پیامبر اهتمام نمی‌ورزند «يُظَنُّونَ بِاللَّهِ» می‌پندارند که پیامبر اخبار آنان را تصدیق نمی‌کند چنانچه اهل جاهلیت می‌پنداشتند. چرا که منافقین هم در زمره کفار هستند {... هل لنا من الأمر من شيء} می‌گویند: مگر فتح و پیروزی نصیب ما می‌شود؟ {«لَبِزَ» بیرون آمد «مُضَاجِعُهُمْ» جاهایی که در آن کشته شدن در سرنوشت آنان بود «لَيْتَنِي» تا آزمایش و امتحان کند «و لِيُخَصَّ مَا فِي قُلُوبِكُمْ» تا قلبهای شما را از هر عیب و وسوسه شیطانی پاک گرداند «ذَاتِ الصُّدُورِ» اسرار درونی [۱۵۵] «الْجَمْعَانِ» گروه مؤمنین و گروه مشرکین «اسْتَرْهَمَ الشَّيْطَانُ» با وسوسه آنان را به لغزش و خطا انداخت [۱۵۶] «ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ» برای

ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ أَمَنَةً نَعَّاسًا يَغْشَى طَائِفَةً مِنْكُمْ وَطَائِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنْفُسُهُمْ يَظُنُّونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ قُلْ إِنْ الْأَمْرُ كُلُّهُ لِلَّهِ يَخْفَوْنَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا لَا يُبْدُونَ لَكَ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هَاهُنَا قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَى مَضَاجِعِهِمْ وَلِيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَلِيُمَحَّصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ۝۱۵۴ إِنْ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ۝۱۵۵ يَتَأَيَّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لَا خَونَ لَهُمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُرَىٰ لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَانُوا وَمَا قُتِلُوا لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَٰلِكَ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ يُخَيِّمُ وَيُمِيتُ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝۱۵۶ وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مُتْتِمِّمَةً لِمَعْفَرَةٍ مِنَ اللَّهِ وَرَحْمَةً خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ۝۱۵۷

تجارت و غیره در زمین مسافرت کردند و در طی مسافرت مردند «غُرًى» مجاهدین که در جهاد کشته می‌شدند (حسرة) حسرت و غم بر چیزی که از دست رفته و امکان بازگشت ندارد.

۷۷. قال رسول الله - ﷺ -: «ثلاثة لا ينفع معهن عمل: الشرك بالله وعقوق الوالدين، والفرار يوم الزحف» اخراجہ الطبرانی فی الکبیر.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «سه چیز است که با وجود آنها هیچ کار نیکی فایده ندارد: ۱- شرک به خدا ۲- اذیت و آزاردادن والدین ۳- فرار کردن در روز لشکرکشی (و رویارویی با دشمن)».

{[۱۵۸] «لَنْ تُقَاتِلُوا» اگر بپایید «تَحْشُرُونَ» جمع آوری می‌شوید} {۱۵۹} «فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لَنْ تُقَاتِلُوا» به سبب رحمتی که خداوند در دل تو نهاده است «قُلْتَ» خشک و تندخو در معامله و گفتار «غَلَبَ الْقَلْبُ» ناهم‌ریان «لَا تَفْقَهُوا» پراکنده و متفرق می‌شدند «شَاوَرَهُمْ»

۷۱

الْمُؤْمِنِينَ

يُؤَيِّدُ الْغَافِلِينَ

با آنان مشورت کن {«عَرَضَتْ» تصمیم قطعی بر انجام کاری گرفتی [۱۶۰] «فَلَا غَالِبَ لَكُمْ» هیچ کس بر شما چیره نخواهد شد [۱۶۱] «يَغْلُ» در غنیمت خیانت کند [۱۶۲] «بَاءَ يَسْخَطُ» با خشم شدید (خداوند) برگشت «وَمَا وَادَّ» جایگاه او که در نهایت بدانجا برمی‌گردد [۱۶۳] «هُمْ» درجات عندالله آنان نزد خداوند دارای مراتب و منازلی هستند {۱۶۴} «يُزَكِّهِمْ» از رفتارهای بد جاهلیت پاکشان می‌دارد [۱۶۵] «أَصَابَكُمْ مَمِيَّةٌ» بلایی که به شما رسید و آن کشته شدن ۷۰ نفر از مسلمانان در جنگ احد بود «قَدْ أَصَابَكُمْ مِثْلُهَا» دو برابرش را به دشمن رسانده‌اید که عبارت از کشتن ۷۰ نفر و اسیر نمودن ۷۰ نفر از کافران در جنگ

وَلَكِنْ مَتَّمْ أَوْفَيْتُمْ لِي اللَّهُ تَحْشُرُونَ ۱۵۸ فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لَنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَا تَفْضُوهُمْ مِنْ حَوْلِكَ فَأَعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ۱۵۹ إِنْ يَنْصُرْكُمْ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرْكُمْ مِنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ۱۶۰ وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ثُمَّ تَوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ۱۶۱ أَفَمِنْ أَتْبَعَ رِضْوَانُ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ يَسْخَطُ مِنَ اللَّهِ وَمَا لَهُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ۱۶۲ هُمْ فِي دَرَجَاتٍ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ بِصِيرٍ بِمَا يَعْمَلُونَ ۱۶۳ لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۱۶۴ أَوْلَمَّا أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُمْ مِثْلَهَا قُلْنَا إِنَّ هَذَا قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۱۶۵

بدر بود «أَنَّى هَذَا» این شکست ما از کجا است؟

۷۸- عن ابن مسعود - رضي الله عنه - قال: كأنني أنظرُ إلى رسولِ الله - ﷺ - يحكي نبياً من الأنبياء صلواتُ الله و سلامُهُ عليهم، ضربةً قومه فآدموه، وهو يمسحُ الدم عن وجهه و يقول: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ». متفق عليه
این مسعود - رضي الله عنه - می‌گوید: «هنوز این منظره جلو چشمم است که پیامبر - ﷺ - قصه یکی از پیامبران الهی - صلوات‌الله وسلامه عليهم - را تعریف می‌کرد که چطور قوم او، او را زدند و بدنش را خون‌آلود کردند، اما او در حالی که خون را از صورتش پاک می‌کرد می‌گفت: «خداایا! قوم مرا ببخش، چرا که آنان نمی‌دانند».

[١٦٦] {أَصَابَكُمْ} به شما رسید {يَوْمَ التَّلَافِ الْجَمْعَانِ} روزی که دو گروه مؤمنان و مشرکان (جنگ احد) باهم نبرد کردند {وَلْيَعْلَمْ الْفَارِغُونَ} تا مؤمنان واقعی را از مؤمنان دروغین جدا سازد { [١٦٧] {أَرَادُوا فُرَادًا} حدافل دشمن را از خانه و کاشانه خود دور سازید {نَافِقُوا} ظاهر ایمان کردند و کفر را به دل گرفتند {ادفعوا} دفع کنید { [١٦٨] {وَقَعَدُوا} نشستند {لَوْ أَطَاعُونَا...} اگر از ما اطاعت می کردند کشته نمی شدند {فَادْعُوا} دور کنید، دفع کنید { [١٦٩] {لَا تَحْسَبَنَّ} گمان مبر { [١٧٠] {فَرِحِينَ} شادمانند { [١٧١] {يَسْتَبْشِرُونَ} خوشحالند { [١٧٢] {وَأَسْتَجَابُوا} اجابت و اطاعت کردند { [١٧٣] {الْقَرْحُ} زخمهایی که در جنگ احد به آنان وارد شد { [١٧٤] {قَالَ لَهُمُ النَّاسُ} مردم (مناققان مدینه) به آنان گفتند {إِنَّ النَّاسَ} کفار مکه شما هم عقیده شده اند، یا لشکرشان را برای حمله جمع کرده اند.

٧٩- {حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ}

قالا ابراهيم - عليه السلام -

حين ألقى في النار وقالها

محمد - ﷺ - حين قالوا: {إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ} فزادهم إيماناً وقالوا حسبنا الله ونعم الوكيل} أخرجه البخاري.

{حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ} را ابراهيم - عليه السلام - گفت هنگامی که در آتش انداخته شد، و پیامبر - ﷺ - نیز آن را گفت هنگامی که به او گفتند: {مردم (مشرکان) علیه شما تجمع کرده اند، از آنان بترسید، اما بر ایمان ایشان افزوده گشت و گفتند: خدا ما را بسنده است و او بهترین وکیل است}.

وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ التَّلَافِ الْجَمْعَانِ فَيَا ذِينَ اللَّهِ وَلْيَعْلَمْ الْمُؤْمِنِينَ
وَلْيَعْلَمْ الَّذِينَ نَافَقُوا وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
أَوْ ادْفَعُوا قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَا تَتَّبِعُنَا هُمْ لِلْكَفْرِ
يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ
فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ ١٦٧ الَّذِينَ قَالُوا لِلْإِخْوَانِهِمْ
وَقَعَدُوا لَوْ أَطَاعُونَا مَا قُتِلُوا قُلْ فَادْرءُوا عَنْ أَنْفُسِكُمُ
الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ١٦٨ وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي
سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ ١٦٩ فَرِحِينَ
بِمَاءِ آبِهِمْ مِنْ فَضْلِهِ، وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا
بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ١٧٠
يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ
الْمُؤْمِنِينَ ١٧١ الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا
أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرٌ عَظِيمٌ ١٧٢
الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ
فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا أَحْسَبْنَا اللَّهَ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ١٧٣

{ [۱۷۴] «فَانْقَلِبُوا» سپس برگشتند «لَمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ» هیچ آسیبی به ایشان نرسید [۱۷۵] «يُخَوِّفُ اَوْلِيَاءَهُ» شما را از دوستان خود می ترساند { [۱۷۶] «حَطَّاءٌ» بهره و نصیب [۱۷۸] «اِنَّمَا قُلِّ لَكُمْ...» مهلتی که ما به آنان می دهیم با وجود کفر آنان...
 سورة التغابا ۷۳ الجزع

[۱۷۹] «لِيَذَرَ» که ترک کند و به حال خود واگذارد «يَمِيزُ» مؤمنان را از کفار جدا می سازد «الْحَبِيبُ مِنَ الطَّيِّبِ» منافق را از مخلص { «...يُطْلِعُكُمْ عَلَى الْغَيْبِ...» } سنت خداوند اینگونه نیست که شما را بر علم غیب آگاه سازد (از این آیه به صراحت می فهمیم که فقط پیامبران آن هم باذن خداوند بر قسمتی و به اندازه ای ضروری از غیب آگاهی می یابند) { «يَجْتَبِي» انتخاب می کند [۱۸۰] «سَيُطَوَّقُونَ» خداوند مال آنان را که بخل می ورزند در روز قیامت طوق گردن ایشان می گرداند «وَلِلَّهِ مِيرَاتُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ» بعد از مرگ کلیه انسانها و جانوران، آنرا به ارث خواهد برد و در واقع همه چیز به خداوند برمی گردد «الَّذِينَ قَالُوا اِنْ لِّلَّهِ فَقِيرٌ» که همان یهودیان باشند و این را

فَانْقَلِبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ﴿١٧٦﴾ اِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطٰنُ يُخَوِّفُ اَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُوْنِ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ﴿١٧٥﴾ وَلَا يَحْزَنُكَ الَّذِيْنَ يَسْرِعُوْنَ فِي الْكُفْرِ اِنَّهُمْ لَنَبَصَرُوْا اللّٰهَ شَيْئًا يُرِيْدُ اللّٰهُ اَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حِطَّآ فِي الْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيْمٌ ﴿١٧٦﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ اَسْتَرَوْا الْكُفْرَ بِالْاِيْمٰنِ لَنَبَصَرُوْا اللّٰهَ شَيْئًا وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿١٧٧﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا اَنَّمَا نُمَلِّىْ لَهُمْ خَيْرًا لَّا نَفْسِيْهِمْ اِنَّمَا نُمَلِّىْ لَهُمْ لِيْزِدُوْا وَاِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٧٨﴾ مَا كَانَ اللّٰهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِيْنَ عَلٰى مَا اَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتّٰى يَمِيْزَ الْخَبِيْثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ وَلَكِنَّ اللّٰهَ يَجْتَبِيْ مِنْ رُّسُلِهٖ مَنْ يَّشَآءُ فَاَمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖ وَاِنْ تَوَلَّوْا وَتَوَلَّوْا فَلَكُمْ اَجْرٌ عَظِيْمٌ ﴿١٧٩﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ يَبْخُلُوْنَ بِمَاۤءِ اتَّوَلَّاهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُوْنَ مَا بَخِلُوْا بِهٖ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلِلّٰهِ مِيرَاتُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ ﴿١٨٠﴾

هم برای مسخره کردن این آیه شریفه «مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرَضُ لِلَّهِ...» می گفتند.

۸۰ - قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ - ﷺ: «مَنْ آتَاهُ اللّٰهُ مَالًا فَلَمْ يُوَدِّ زَكَاتَهُ مَثَلُ لَهْ شَجَاعًا اَفْرَعُ لَهُ زَبِيْنًا، يَطْوُقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ يَأْخُذُ بِلَهْزَمَتَيْهِ ثُمَّ يَقُوْلُ: اَنَا مَالِكٌ، اَنَا كُنْتُكَ ثُمَّ قَلَّاهُذِهِ الْاَيَةُ «وَلَا يَحْسِبَنَّ الَّذِيْنَ يَبْخُلُوْنَ» متفق عليه.
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که خداوند مالی را به او داده است، اما زکات آن را ننمیدهد، مالش در روز قیامت به شکل ازدهای پیری که دارای دو شاخ است درمی آید، و به دورش حلقه می زند، سپس هر دو رخسار او را می گردود به او می گوید: من همان مال و ثروت تو هستم؛ سپس پیامبر - ﷺ - این آیه را تلاوت کرد «کسانی که بخل می ورزند فکر نکنند...».

[۱۸۱] «ذُرْقَا» بجشید «الحریق» سوزاندن { [۱۸۲] «قَدَحْتَ ایدیکم» پیشاپیش فرستاده‌اید { «لیس بظلام» خداوند کمترین ظلمی نمی‌کند، حتی به اندازه یک ذره [۱۸۳] «عهدِ اِلینا» در تورات به ما توصیه کرده

است «بقریان» هر عمل

نیکی که به وسیله آن به

خداوند نزدیک شوند «تَاکُلُهُ

النار» آتش آن را بسوزاند

«بالیّنات» با معجزات

[۱۸۴] «الرّیبر» کتاب

مشتمل بر موعظه‌ها [۱۸۵]

{ «ذائقه» چشنده «تَوْفُون»

به تمام و کمال به شهادت

می‌شود «أجورکم» پاداش

شما «زُحِرَ عَنِ النَّارِ» از آتش

دوزخ دور کرده شود

«الغور» نیرنگ (ازیرا دنیا

کسی را که به آن مشغول

است، فریب می‌دهد و او از

خطری که در پیش روی

اوست آگاه نیست) [۱۸۶]

«لِیْلُونَ» مسلماً با مشقات

آزموده می‌شوید «مِن

عِزَمِ الْأُمُورِ» یعنی صبر و تقوا

از اموری است که باید در راه

آن ثابت و پایدار بود.

۸۱- قال رسول الله - ﷺ :-

«ما منکم الاّ سیکلمه ربّه لیس

بینّه و بینّه ترجمان، فینظر ایمن

منه فلا یری الاّ ما قدّم، وینظر

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ
سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَنَقُولُ
ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿١٨١﴾ ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ
وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٨٢﴾ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ
اللَّهَ عَهِدَ إِلَيْنَا أَلاَّ نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ حَتَّى يَأْتِينَا بُرْهَانٌ
تَأْكُلُهُ النَّارُ قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّن قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ
وَبِالَّذِي قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٨٣﴾
فَإِن كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رَسُولٌ مِّن قَبْلِكَ جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ
وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿١٨٤﴾ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ
وَإِنَّمَا تُوَفَّقُونَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْفَيْكَةِ فَمَن زُحِرَ
عَنِ النَّارِ وَأَدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا
إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ ﴿١٨٥﴾ لَتُبْلَوُنَّ فِي أَمْوَالِكُمْ
وَأَنفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ أَزْنَوْا الْكِتَابَ
مِن قَبْلِكُمْ وَمِن الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذَى كَثِيرًا
وَإِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِّنْ عِزْمِ الْأُمُورِ ﴿١٨٦﴾

أَشَاءُ مِنْهُ فَلَا يَرَى إِلَّا مَا قَدَّمَ، وَيَنْظُرُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَلَا يَرَى إِلَّا النَّارَ تَلْقَاءَ وَجْهِهِ، فَاتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، فَمَن لَمْ يَجِدْ فَبِكَلِمَةٍ طَبَقَةٍ. متفق عليه.

یابمیر - ﷺ - فرمود: «خداوند در روز قیامت با هرکس گفتگو می‌کند در آن روز هیچ مترجمی میان او و خدا وجود ندارد، آنگاه به طرف راستش نگاه می‌کند چیزی جز عمل خود نمی‌بیند سپس به طرف چپش نگاه می‌کند و چیزی جز عمل خود نمی‌بیند، به روی خود می‌نگرد اما چیزی جز آتش در برابر خود نمی‌بیند، خود را از این آتش بدور نگهدارید هرچند به وسیله بخشیدن نصف یک دانه خرما باشد، اگر کسی آن راهم نداشت با گفتن سخنان خوب (خود را از آتش برهاند)».

[۱۸۸۷] «فَتَبَدُّوا وَرَأَوْا ظُهُورَهُمْ» به خاطر اینکه در آیات آن تدبیر نکردند، آن را دور انداختند و به کار نبردند

[۱۸۸۸] { «يَحْيُونَ أَنْ يَحْمِلُوا...» دوست دارند در مقابل کاری که انجام نداده اند ستایش شوند } «بِغَارَةِ» مکان

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

۷۵

الْاِزْجِ

نجبات و رستگاری [۱۹۰]

«الآيَات» دلایلی است بر

قدرت خداوند و صدق

پیامبرانش «(أُولَى الْأَلْيَابِ»

برای صاحبان عقل و اندیشه

[۱۹۱] «بِاطِلًا» بهیوده و

خالی از حکمت «فَقَنَّا عَذَابَ

النَّارِ» ما را از عذاب آتش

محفوظ بدار [۱۹۲] «أَخْرَجَتْ»

او را رسوا و هلاک

گردانده‌ای [۱۹۳]

«مَنَادِيًا» مراد: پیامبر، یا

قرآن، یا عقل است «ذُنُوبَنَا»

گناهان کبیره ما را «كَفَّرَ عَنَّا

سَيِّئَاتِنَا» گناهان صغیره ما را

محو کن [۱۹۴] «عَلَى

رُسُلِكَ» بر زبان

فرستادگانت «وَلَا تُخْزِنَا» ما

را خوار و زبون مگردان.

* از دعوت به سوی ایمان به

لفظ ندا تعبیر شده است، زیرا

هدف شخص داعی همچون

هدف شخص منادی است.

۸۲. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - :

«عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ صَدَقَةٌ» قال:

أَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ يَجِدْ؟ قال: «يَعْتَلُ

بِيَدِهِ، يَفْتِنُغْ نَفْسَهُ وَبِصَدَقَتِهِ» قال: أَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ؟ قال: «يَعِينُ ذَالُ الْحَاجَةِ الْمَلْهُوفُ» قال: أَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ؟ قال:

«يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ أَوْ يَنْهَى عَنِ الْمُنكَرِ» قال: أَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ يَقْعُلْ؟ قال: «يَمْسُكُ عَنِ الشَّرِّ فَإِنَّهَا صَدَقَةٌ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «صدقه بر هر مسلمانی لازم است». اصحاب گفتند: اگر کسی چیزی نداشته باشد، چه باید بکند؟

پیامبر - ﷺ - فرمود: «باید کار بکند تا هم خودش استفاده کند و هم چیزی را ببخشد» گفتند: اگر کسی نتواند کار

بکند، چه باید بکند؟ فرمود: «به یک نفر محتاج و مظلوم کمک کند» گفتند: اگر به محتاج و مستمند کمک نکرد، چه

کند؟ فرمود: «مردم را به کارهای خیر و راه حق دعوت نماید» گفتند: اگر امر به معروف را انجام نداد چه کار کند؟

فرمود: از کارهای بد خودداری نماید و این خودداری و پرهیزکاری برای او صدقه به حساب می‌آید.

[۱۹۵] ﴿السَّجَابِ﴾ پذیرفت ﴿لَا أَضِيعُ﴾ ضایع نمی‌کنم ﴿أَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ﴾ از خانه‌های خود رانده شدند ﴿وَأَوْدُوا فِي سَبِيلِ﴾ و در راه من اذیت و آزار دیدند ﴿قَتَلُوا﴾ کشته شدند ﴿لَا تُكْفِرَنَّ﴾ بیگانه محو نمی‌گردانم و
 الْحَمْدُ لِلَّهِ ۷۶ سُورَةُ التَّغْوِيَاتِ

﴿لَا يَفْرَتَنَّ﴾ تو را گول زنند و از واقعیت دور نکند ﴿تَقْلُبُ﴾ الذين كفروا گشت‌وگذار و رفت‌وآمد برای تجارت و... [۱۹۷] ﴿مَتَاعٌ قَلِيلٌ﴾ بهره‌مندی آنان از دنیا به نسبت زندگی اخروی بسیار ناساز است ﴿مَا وَاهِمٌ﴾ مکانی که سرانجام بدان پناه می‌برند ﴿بِئْسَ الْمِهَادُ﴾ چه بد جایگاهی است! [۱۹۸] ﴿نَزَلًا﴾ ضیافت و پاداش [۱۹۹] ﴿خَاشِعِينَ﴾ فروتنان ﴿لَا يَشْعُرُونَ﴾ غمی فروشنند [۲۰۰] ﴿أَصْبِرُوا﴾ نفس خود را به عبادت وادارید و با خواهشهای نفسانی بجنگید ﴿صَابِرُوا﴾ در صبر کردن بر دشمنانتان پیشی بگیرید ﴿رَاطِبُوا﴾ در حالی که آماده جهاد هستید از وطن و مرزهایتان دفاع کنید. ﴿لَعَلَّكُمْ تَخْلَحُونَ﴾ تا اینکه رستگار شوید

۸۲- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أَضِيعُ عَمَلَ عَمَلٍ مِّنْكُمْ مِّن ذَكَرٍ أَوْ أَنِّي بِبَعْضِكُمْ مِّنْ بَعْضٍ فَأَلْزَمَ الْكُفْرَ الْكُفْرَ مِنْ دِينِهِمْ وَأَوْدُوا فِي سَبِيلِ وَقَتَلُوا وَقَتَلُوا لَا تُكْفِرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَا تُدْخِلْنَهُمْ جَنَّتِ بَجَرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا أَلَّا نَهْرُ ثَوَابًا مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ ۱۱۵ لَا يَغْرَنَّاكَ تَقْلُبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْأَلْبَدِ ۱۱۶ مَتَّعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَا وَهَمُ جَهَنَّمَ وَيَسَّ الْمِهَادُ ۱۱۷ لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّتٌ تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا أَلَّا نَهْرُ خَلِيدٍ فِيهَا نَزَلَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِلْآبِرَارِ ۱۱۸ وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خَشِيعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْعُرُونَ بِعَايَتِ اللَّهِ تَمَنَّا قَلِيلًا أَوْلَئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِنَّكَ اللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۱۱۹ يَتَأَيَّاهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا أَصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَاطِبُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۱۲۰

سُورَةُ النَّاسِ ۱۲۱ آيَاتِهَا ۱۲۱

مرض العبد أو سافر كتبت له مثل ما كان يعمل إذا كان مقيماً صحيحاً» رواه البخاری.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه بنده‌ای مریض شود یا به مسافرت رود (و نتواند آن گونه که عادت دارد عبادت کند) اجر و ثواب همان کارهایی که در هنگام سالم بودن و مقیم بودن انجام می‌داد برای او نوشته می‌شود».

۸۴- قال رسول الله - ﷺ - : «يَسْرُوا وَلَا تَعْسُرُوا، وَيَسْرُوا وَلَا تَقْرُوا». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «بر مردم سهل‌گیر باشید و از سخت‌گیری پرهیز کنید، مردم را تشویق و امیدوار نمایید و آنان را از دین متنفر نکنید».

سوره ناه [۱] بَشَ بازادوولد از آن دو (زن و مرد) در زمین پراکنده ساخت **«تسألون»** برای برطرف کردن نیازتان از همدیگر می‌خواهید **«والأرحام»** بپرهیزید از اینکه خویشاوندی را قطع کنید **«رَبِّهَا»** مراقب [۲]

الْحَيِّثُ

۷۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَتَأْتِيهَا النَّاسُ اتِّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا
زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ
بِهِ ۖ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ۝ ۱ ۚ وَءَاتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ
وَلَا تَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ
كَانَ حُوبًا كَبِيرًا ۝ ۲ ۚ وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِسُوا
مَاطَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلَّةَ وَرُبْعَ ۚ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا
فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَٰلِكَ أَذَىٰ ۖ أَلَّا تَعْلَمُوا ۝ ۳ ۚ وَءَاتُوا
النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ
هِنَّ سَاءَ مَرِيئًا ۝ ۴ ۚ وَلَا تَوْنُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ
قِيَمًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ۝ ۵ ۚ وَابْلُغُوا
الْيَتَامَىٰ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا
إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبَرُوا وَمَنْ كَانَ
غَنِيًّا فَلْيَسْعَفْ ۖ وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ ۚ فَإِذَا
دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا ۝ ۶

«وَلَا تَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ...» اموال ناپاک و بد خود را با اموال پاک یتیمان جابجا نکنید **«حُوبًا»** گناه [۳] **«الْأَقْسَطُوا»** فی الیتامی اینکه در مهریه دختران یتیم دادگری کنید **«مَاطَابَ لَكُمْ»** زنان دیگری که برای شما حلال هستند **«مَثْنَىٰ»** دو دو **«ثُلَّةَ»** سه سه **«رُبْعَ»** چهار چهار (یعنی هرکس می‌تواند در این حدود زن بگیرد و ازدواج با بیش از چهار زن در یک زمان حرام است) **«فَإِنْ خِفْتُمْ»** عدالت کامل در هر چیزی شرط است برای تعدد زوجات (اما در چیزی که انسان نمی‌تواند در آن عدالت را رعایت کند مثل: میل درونی، مورد مواخذه قرار نمی‌گیرد) **«أَدْنَى الْأَتَعُولُوا»** نزدیکتر است به اینکه عدالت را در نفقه و سایر حقوق ترک نکنید [۴] **«صَدُقَاتِهِنَّ»** مهریه‌های آنان **«نِحْلَةً»** هدیه و عطیه‌ای

بلاعوض و باطیب نفس، پگونه‌ای که در بازپس‌گیری آن طمع نداشته باشید **«السُّفَهَاءَ»** کسانی که نمی‌توانند در دارائی خود بنحو شایسته تصرف کنند [۵] **«قِيَمًا»** وسیله پایداری زندگیتان و مصونیت آن از تباه شدن **«ارزقوهم فیها»** و آن را با تجارت و کسب سود وسیله روزی آنان گردانید [۶] **«ابلوا الیتامی»** یتیمان را پیش از بلوغ بیازماید که چگونه در امورشان تصرف می‌کنند **«ابلوا النکاح»** به سن ازدواج رسیدند **«آنستم منهم رُشداً»** حسن تصرف آنان را در اموال فهمیدید **«بداراً آن یکبروا»** اموال آنان را شتابگرانه و با سرعت نخورید، قبل از آن که بزرگ شوند **«فلیسعف»** باید از خوردن اموال آنان خودداری کند **«حسیباً»** حسابرس و مراقب، یا کافی و کفیل.

{[۷]} «الْفَرْهُونَ» نزدیکان و خویشان «الْوَالِدَانِ» پدر و مادر «أَيُّ قَلٍّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ» خواه آن ترکه کم باشد یا زیاد «نَصِيبًا مَّفْرُوضًا» سهم هریک را خداوند مشخص و واجب گردانده است { [۸] } «حَضَرَ الْقِسْمَةَ» بر تقسیم (ارث) حضور پیدا کردند «أَوَّلَ الْفَرَقِ»

خویشاوندان فقیر شخص مرده { «فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ» از ترکه میت چیزی به ایشان بدهید [۹] } «وَلْيَخْشَ الَّذِينَ» باید بترسند وصیت کنندگانی که... «لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ» انگار خودشان می میرند و یتیمی از خود بجا می گذارند { «زَرْئَةً ضُעْفَانًا» فرزندان درمانده و ناتوان { «فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ» باید از خداوند بترسند و یا بچه هایی که تحت وصایت و حمایت آنان هستند، همچون بچه های خودشان با مهربانی رفتار کنند «وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا» با یتیمان با محبت سخن بگویند، و در جای خود به خاطر ایشان سخت گیری نکنند [۱۰] } «يَا كُلُونِ» اموال یتیمی مال یتیمان را به ناحق می گیرند «يَا كُلُونِ» بطونهم ناراً خوردن مال یتیمان آنان را به دوزخ

لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا ۝ ۷ وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينُ فَأَرْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ۝ ۸ وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوْا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَةً ضُعْفَانًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ۝ ۹ إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَكُونُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا ۝ ۱۰ يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلَّذِ كَرُمٌ لِّذِكْرٍ مِّثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ إِن كَانَ نِسَاءٌ فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ فَلِأُمِّهِ الثُّلُثُ فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِأُمِّهِ السُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دِينَ عَآبَاءُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفَعًا فَرِيضَةٌ مِنَ اللَّهِ إِنْ اللَّهُ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝ ۱۱

می اندازد «يَصْلَوْنَ سَعِيرًا» داخل آتش داغ و سوزانی خواهند شد [۱۱] «يُوصِيكُمُ اللَّهُ» خداوند به شما دستور می دهد و بر شما واجب می گرداند «حِظَّ الْأُنثَيَيْنِ» سهم دو دختر { «ثُلُثًا» دوسوم «السُّدُسُ» یک ششم } «إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ» اگر پسری داشته باشد { «ذَيْنِ» قرض «لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفَعًا» شما نمی دانید کدامیک برای شما سودمندترند { «مِمَّا تَرَكَ» از آنچه (اموالی که) برجای می گذارید.

۸۵- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «إِذَا مَرَضَ الْعَبْدُ أَوْ سَافَرَ كَتَبَ لَهُ مِثْلَ مَا كَانَ يَعْمَلُ إِذَا كَانَ مَقِيمًا صَحِيحًا» رواه البخاری. پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه بنده ای مریض شود یا به مسافرت رود (و نتواند آن گونه که عادت دارد عبادت کند) اجر و ثواب همان کارهایی که در هنگام سالم بودن و مقیم بودن انجام می داد برای او نوشته می شود».

[۱۲] {لَكُمْ} برای شما {أَرْوَجُكُمْ} همسرانتان {لَهُنَّ وَلَدٌ} اگر همسران شما فرزندی از شما یا دیگران یا نوه‌ای نداشته باشند {لَكُمْ وَلَدٌ} فرزندی از آنان یا دیگران و یا نوه‌ای نداشته باشید {الرُّبْعُ} یک چهارم

سُورَةُ النِّسَاءِ

۷۹

الْحَرَامِ

{مَّا تَرَكَ} از آنچه (همسرانتان) برجای می‌گذارند {يُوصِيَنَّهَا} همسرانتان بدان وصیت می‌کنند {الثَّمْنُ} یک هشتم (... تَوْصُونَ بها أودین) پس از انجمام وصیتی است که می‌کنید و بعد از وامی است که برعهده دارید {يُورَثُ} از او ارث برده می‌شود {كَلَالَةً} کسی که بپرد و فرزند و پدری نداشته باشد {أَوَاصِرَةً} زنی که به صورت کلاله از او ارث برده شود {أَخٌ أَوْ أُخْتٌ} اخ یا خواهر مادری داشته باشد {السُّدُسُ} یک ششم {فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ} آنان در یک سوم باهم شریکند {غَيْرُ مُضَارٍّ} بدون ضرر و زیان [۱۳] {حُدُودُ اللَّهِ} شرائع و احکام واجب الهی است {مَنْ يَطِيعِ اللَّهَ} ورسوله هرکس از خدا و پیغمبرش اطاعت کند {الْفُوزُ الْعَظِيمُ} رستگاری و

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِيَنَّ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمْنُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَالَةً أَوْ امْرَأَةٌ وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِيَنَّ بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرِ مُضَارٍّ وَصِيَّتُهُ مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلَيْهِمْ حَلِيمٌ ١٢ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ١٣ وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُّهِينٌ ١٤

پیروزی بزرگ [۱۴] {مَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ} هرکس از خدا و پیغمبرش نافرمانی کند {يَتَعَدَّ حُدُودَهُ} از مرزهای (قوانین) خدا درگذرد {يُدْخِلْهُ} او را وارد می‌گرداند [۱۴] {مُهِينٌ} خوارکننده.

۸۶- قال رسول الله - ﷺ: «ما حقُّ إمْرءٍ مسلمٍ له شيءٌ يُوصي فيه يبيتُ ليلتين إلّا ووصيتهُ مكتوبةٌ عنده». متفق عليه پیامبر - ﷺ- فرمود: «هر انسان مسلمانی که مال و ثروت بالارزشی داشته باشد که بشود نسبت به آن وصیت نماید نباید دو شب را به روز برساند مگر اینکه وصیت‌نامه خود را نوشته و حاضر کرده باشد».

[۱۵] «الْفَاحِشَةُ» زنی که همجنس بازی کند (مصحف) { «فَاسْكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ» آنان را در خانه‌ها نگاه دارید (بترافع الموت) مرگ آنان را درمی یابد [۱۶] «يَأْتِيَانَهَا» دو مردی که با هم همجنس بازی می کنند (لواط) «فَأَذُوهُمَا» آنان را بگونه ای که زجرآور باشد، شکنجه کنید (در آغاز مسلمانان آنان را با سنگ رجم می کردند) { «اعْرِضُوا عَنْهَا» از آنان دست بردارید} [۱۷] «التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ» پذیرش بازگشت از گناهان بر خدا است { «يَعْمَلُونَ التَّوْبَةَ» کار زشت انجام می دهند} { «بِجَهَالَةٍ» از روی سفاقت و حماقت (هر کس که از فرمان خدا سرپیچی کند سفيه است) «مِنْ قَرِيبٍ» بلافاصله بعد از ارتکاب گناه «اعْتَدْنَا» آماده کرده ایم [۱۸] «إِذَا خَضَعَ أَحَدُهُمُ الْمَوْتَ» زمانی که مرگ یکی از آنان فرا می رسد «ثَبِثُ الْإِنِّ» هم اینک توبه می کنم «وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ» یوتون وهم کفار و همچنین توبه کسانی پذیرفته نیست که بر کفر می میرند «اعْتَدْنَا لَهُمْ» برای آنان آماده کرده ایم «إِلَيْهَا» دردناک { [۱۹]

«أَنْ تَرْتَوْا النِّسَاءَ» نهی است

از عادت دوران جاهلیت، اینکه مرد زنان فامیل را به ارث می برد، و هر جور که می خواست با آنان رفتار می کرد و بدون مهر آنان را عقد می کرد «حَرَّمَ» ناپسندانه (قید است برای تقبیح اعمال مردان، زیرا جایز نیست که زنان را - راضی باشند یا نباشند - به ارث ببرند) «وَلَا تَحْضُرُونَهَا» آنان را تحت فشار قرار ندهید و از ازدواج منع نکنید «لِنَبْذِرُوا بَعْضَ» تا مقداری (از مهریه آنان) را بگیرید «مَا أَنْتُمْ عَنْهَا» آنچه را که به ایشان داده اید (مهر) «فَاحِشَةً» نشوز و کار غیر اخلاقی «عَاشِرُونَهَا» با ایشان مصاحبت و معاشرت کنید «لِأَنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ» اگر هم از آنان بخاطر عیبی که دارند کراهت داشتید، شتاب نکنید.

وَالَّتِي يَأْتِيَنَّ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ فَاسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَإِنْ شَهِدُوا فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتَّى تَتَوَقَّعَنَّ الْمَوْتَ أَوْ يُجْعَلَ اللَّهُ لهنَّ سَبِيلًا ۝
وَالَّذَانِ يَأْتِيَانَهَا مِنْكُمْ فَقَاذُوهُمَا فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ تَوَّابًا رَحِيمًا ۝
إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتَوَقَّعُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَأُولَئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝
وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّى إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْإِنِّ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۝
يَأْتِيَانَهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرْتَوْا النِّسَاءَ كَرِهًا وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِيَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَا آتَيْتُمُوهُنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبِينَةٍ وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ۝

[۲۰] { اِنْ اَرَدْتُمْ } اگر خواستید (استبدال) عوض کردن. جایجا کردن (زوج مکان زوج) همسری را بجای همسری دیگر (احداهن) یکی از آنان (قنطاراً) مال فراوان (مراد: مهریه زیاد است) (لَا تَأْخُذُوا مِنْهُ) چیزی از آن مال دریافت نکنید

المزاج

۸۱

سُورَةُ النِّسَاءِ

وَإِنْ أَرَدْتُمْ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَّكَانَ زَوْجٍ وَآتَيْتُمْ أَحَدَ لِهِنَّ قِنْطَارًا فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا أَتَأْخُذُونَهُ بُهْتَنًا وَإِثْمًا مُّبِينًا ۚ وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ وَأَخَذْتُ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ۚ وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنْ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا ۚ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمُ مِنَ الرِّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبِّبَاتُكُمُ اللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ اللَّاتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ۚ

{ بهتاناً } به بطلالت، از روی ظلم، یا بهتان کردن به زوجه

[۲۱] { أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ } با همدیگر آمیزش کرده‌اید { (أَخَذْتُ مِنْكُمْ) زنان.. از شما گرفته‌اند { (مِيثَاقًا غَلِيظًا) عهد و پیمان مؤکد با سوگند [۲۲] { (إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ) مگر آنچه گذشته است (در زمان جاهلیت بوده است و مورد عفو خدا قرار گرفته است) { (مَقْتًا) مبعوض و مورد خشم و تفر [۲۳] { (وَرَبِّبَاتُكُمْ) دختران همسران از مردان دیگر { (فِي حُجُورِكُمْ) تحت نظر و مراعات شما (دختر همسر مطلقاً حرام است هر چند در کفالت زوج مادرش هم نباشد و این عبارت برای بیان اغلب است) { (وَرَبِّبَاتُكُمْ) آنکه از شما بزرگوارند (مادرانی که به شما شیر داده‌اند { (وَأَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرِّضَاعَةِ) و خواهران شیریتان { (دَخَلْتُمْ بِهِنَّ) با آنان همبستر شده‌اید { (حَلَائِلُ) همسران.

۸۷. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَنْ وَجَدْتُمُوهُ يَعْمَلُ عَمَلٍ لَوْطٍ لَوْطُوا فَاقْتُلُوا الْفَاعِلَ وَ الْمَفْعُولَ بِهِ» رواه احمد و أبو داود و الترمذی و ابن ماجه. و قال بعض العلماء هو كالزاني فإن كان محضاً رُجِمَ. پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر کسی را یافتید که عمل قوم لوط (لواط) را انجام می‌دهد، هم فاعل و هم مفعول را بکشید.» امام احمد، ابوداود، ترمذی و ابن ماجه آن را روایت کرده‌اند. بعضی از علماء گفته‌اند: حکم چنین کسی همچون حکم زناکننده است یعنی چنانچه متاهل باشد باید رجم شود.

[۲۴] «المُحْصَنَاتُ» زنان شوهردار { «مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ» زنان کافران که در جنگ با کافران بدون شوهرانشان اسیر نموده‌اید اما اگر با شوهرانشان اسیر شوند، در حباله نکاح ایشان می‌مانند { «ان تَبَرَّأْتُمْ» تا جویا شوید { «مُحْصِنِينَ» پاکدامنان { «غَيْرِ مُسَافِحِينَ»

دوری‌کنندگان از زنا { «مَا اسْتَمْتَعْتُمْ» زانی که از آنان کام گرفتید { «آتَوْهُنَّ» به آنان بپردازید { «أُجُورَهُنَّ» مهریه‌هایشان { «فَرِيضَةً» واجب { «فَمَا تَرْضَيْنَهُ» آنچه میان خود بر آن توافق نمودید [۲۵] { «طَوَّلًا» ثروت و دارایی { «المُحْصَنَاتُ» زنان آزاده { «فَتَيَاتِكُمْ» کنیزانستان { «أَهْلِهِنَّ» صاحبان و اولیاء آنها { «غَيْرِ مُسَافِحَاتٍ» غیر زناکار و پاکدامن { «وَلَا مُتَّخِذَاتِ أَخْدَانٍ» برای خود دوستانی نمی‌گیرند که مخفیانه زنا کنند { «أَحْصَنَ» به ازدواج درآورده شدند { «اتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ» زنا کردند { «مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ» علی المَحْصَنَاتِ عقوبت ایشان نصف عقوبت زنان آزاده است { «خُشْيَ الْعَنَتِ» از زنا که منجر به نابودی می‌شود بترسد [۲۶] { «لِيُنْزِلَ لَكُمْ» برایتان روشن کند {

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرْضَيْنَهُ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنْ أَلَّاهُ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ۚ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكَحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ فَمِنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ فَتَيَاتِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَيْمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَاذْكُرُوهُنَّ بِأَدْنِ أَهْلِهِنَّ وَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتِ أَخْدَانٍ فَإِذَا أَحْصَيْتُمْ فَإِنْ أَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ وَأَنْ تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝۲۵ يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ الَّذِي سَنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝۲۶

{ «سَنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ» راه و روش پیامبران گذشته.

۸۸- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: أَنَا عِنْدَ ظُنِّ عِبْدِي بِي، وَأَمَانَةٌ إِذَا ذَكَرْنِي، فَإِنْ ذَكَرْتَنِي فِي نَفْسِي ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي، وَإِنْ ذَكَرْتَنِي فِي مَالٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَالٍ خَيْرٍ مِنْهُمْ» متفق عليه.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند می‌فرماید: «من مطابق عقیده‌ای که عیدم نسبت به من دارد عمل می‌کنم، هرگاه مرا یاد کند با او هستم، اگر مرا در دل خود یاد کند من هم او را در پیشگاه خود یاد خواهم کرد، و اگر در میان جماعتی مرا یاد کند من هم او را در میان جماعت بهتر یاد می‌کنم».

{[۲۷]} «يَتَّبِعُونَ» پیروی می کنند «أَنْ قِيلُوا» اینکه منحرف شوید { [۲۸] «خُلِنَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا» انسان به سبب نیازهای فراوانش ضعیف آفریده شده است [۲۹] «لَا تَقْتُلُوا أَمْوَالَكُمْ» مال یکدیگر را به ناحق نخورید

لِزَّالِمَاتٍ

۸۳

سُورَةُ النِّسَاءِ

{«أَلَا أَنْ تَكُونُ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ» مگر اینکه دادوستد و معاملهای باشد که ناشی از رضایت (دوطرف) است { «وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ» همدیگر را نکشد [۳۰] «عُدْوَانًا» از روی عمد (ظلمًا) از روی قصاص یا دفاع نباشد ضعیف تر» او را به دوزخ می افکنیم و می سوزانیم { «يَسِيرًا» آسان [۳۱] «أَنْ تَحْسَبُوا» اگر بپرهیزید { «كِبَارًا» گناهان کبیره که دارای حد هستند مثل: زنا، قتل و دزدی { «تَنْهَوْنَ عَنْهُ» از آن نهی شده اید { «يَسَاتِرَكُمْ» گناهان صغیره شما (تُدْخِلَكُمْ فِيهَا) مأوا و مکان خوب (بهشت) { [۳۲] «لَا تَحْسَبُوا» آرزو نکنید «مَا قُضِيَ إِلَيْكُمْ مِنْكُمْ» چیزی که خداوند برخی از شما را با آن بر برخی دیگر برتر داده است «لِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا

وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ يُمِيلُوا مِيلًا عَظِيمًا ۲۷ يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا ۲۸ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ۲۹ وَمَنْ يَعْمَلْ ذَلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيهِ نَارًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ۳۰ إِنْ تَحْتَسِبُوا كِبَارًا مَاتْنَهُونَ عَنْهُ نَكْفُرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلُكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا ۳۱ وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبْنَ وَسَأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۳۲ وَلِكُلٍّ جَعَلْنَا مَوَالِي مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ ۗ وَالَّذِينَ عَقَدَتْ أَيْمَانُكُمْ فَآتَوْهُمْ نَصِيبَهُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ۳۳

اكتسبن» زنان (هم) نصیب و

بهره‌ای دارند از آنچه بدست می آورند «اسألوا الله من فضله» فضل و برکت خدا را طلب کنید { [۳۳] «جَعَلْنَا مَوَالِي مِمَّا تَرَكَ» ورثه‌ای که از پدر و مادر و نزدیکان ارث می‌برند «الَّذِينَ عَقَدَتْ أَيْمَانُكُمْ» هم‌سوگندان و هم‌پایان بر ارث بردن (این حکم منسوخ است).

۸۹- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «إِذَا بَاتَتِ الْمَرْأَةُ مَهَاجِرَةً فِرَاشَ زَوْجِهَا لَعَنَتْهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تَرْجِعَ». متفق علیه پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر شبی که زن از رختخواب شوهرش دوری کند و خود را در اختیار او قرار ندهد، تا وقتی که به رختخواب او برمی‌گردد و خود را تسلیم شوهرش می‌نماید، فرشتگان او را نفرین و لعن می‌کنند».

است از قبیل: توانایی مردان

برای کارهای سخت (پا)

أَنْفَقُوا) از قبیل مهریه و نفقه

خانواده (قائتات) مطیع خدا

و شوه انشان هستند

(حافظات لغوی) در نمود

شماره انتشار: اولاد

نہیں ہے۔

ساموس حویس را حفظ

می‌کنند (بِمَا حِفْظ) بدان

خاطر که خداوند حقوق آنان

را بر شوهرانشان حفظ کرده

است } (غیر)

می ترسید { خسرو علی }

نافرمانی، یا چشم چرانی

{(فَعِظُواهُمْ) آنان را پند و

اندرز دهید} «واجب و مستحب فی

المضاحه) كناية از عدم

نزدیک است {افزار}

اگر از شما اطاعت

کے دینے والے شخص کو

نورانی

خواستار بشوید (علیا)

بلند مرتبه { [۴۶] اجزاء

ذی القربیٰ خویشاوند، یا

همسایه نزدیک هر چند

غير مسلمان باشد «الحجرات»

جانبی همسایه دور

مثلاً متکبر و خودخواه

گمرون: پنهان می‌دارند. مخفی

الليل و آناء النهار، و رجل آتاه

به کسی که خداوند علم و فهم

{و به آن عمل می کند}. دوم:

آن را در راه خدا خرج می‌کند».

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ
عَلَىٰ بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ ۚ فَالَّذِينَ حَسِ
تَنَنْتَ حَفِظْتُ لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ ۗ وَالَّذِي تَخَافُونَ
شُرُوهُمْ ۖ فَعُظُّوهُمْ ۖ وَأَهْجُرُوهُمْ ۖ فِي الْمَضَاجِعِ
وَأَضْرِبُوهُمْ ۖ إِنْ أَطَعَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِمْ سَبِيلًا
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا ۚ وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ
بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ ۚ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا ۚ إِنْ
يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا
۝ ٢٥ ۚ وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۚ وَبِالْوَالِدَيْنِ
إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْجَارِ
ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ
وَأَبْنِ السَّبِيلِ ۚ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ
كَانَ مُخْتَلًا ۚ فَخُورًا ۝ ٢٦ ۚ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ ۖ وَيَأْمُرُونَ
النَّاسَ بِالْبَخْلِ وَيَكْمُنُونَ مَاءً آتَاهُمْ اللَّهُ
مِنْ فَضْلِهِ ۚ وَاعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ۝ ٢٧

«الصابیح بالجنب» همسفر، همنشین «ابن السبل» مسافر غریب یا ضعیف «مختلاً» متکبر و خودخواه «فخرراً» بسیار فخر فروش و خودپسند [۳۷] «یخلون» بخل می‌ورزند «یخسبون» پنهان می‌دارند. غنی می‌کنند {اعتدنا} آماده کرده‌ایم.

٩٠- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْغِنَى فَهُوَ يَقُومُ بِهٖ آتَاءَ اللَّيْلِ وَآتَاءَ النَّهَارِ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْمَالُ فَهُوَ يَنْفَقُهُ آتَاءَ اللَّيْلِ وَآتَاءَ النَّهَارِ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «حسادت بردن تنها به دو کس جایز است: اول: حسادت بردن به کسی که خداوند علم و فهم قرآنی را به او اعطاء نموده است و او هم در انتهای شب و روز مشغول خواندن آن است (و به آن عمل می‌کند). دوم: حسادت بردن بر کسی که خداوند ثروت و مالی به او بخشیده است و او هم شب و روز آن را در راه خدا خرج می‌کند».

[۳۸] «رِثَاءُ النَّاسِ» ریاکارانه و به خاطر ستایش مردم نه به خاطر خدا {«نساء قریناً»} چه بدهمدمی است!
 [۳۹] «مَآذًا عَلَيْهِمْ» چه می‌شد اگر؛ چه زیانی می‌کردند اگر؟ {«مقال ذرة»} بسیار کوچکتر از ذرات معلق

سُورَةُ النِّسَاءِ

۸۵

لِجَنَّةِ النَّارِ

در هوا {«إِنْ تَكُ حَسَنَةً

يُضَاعَفْهَا»} اگر کار نیکی (از

کسی) سر زند (تواب) آن را

چند برابر می‌گرداند {«۴۲»

{«يُؤَدُّ»} دوست می‌دارند

{«عَصَا»} سرپیچی کردند {

{«لَوْ تَسَوَّى بِمِ الْأَرْضِ»} آرزو

می‌کنند که با خاک یکسان

بودند و زنده نمی‌شدند

{«وَلَا يَكُونُونَ لِلنَّاسِ...»}

نمی‌توانند کردار یا گفتاری را

از خدا پنهان کنند {«۴۳»

{«لَاتَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ

سُكَارَى»} این آیه مقدمه‌ای

بود برای تحریم قطعی خمر در

آیه ۹۰ سورة مائده {درحالی

که مست هستید به نماز

نایستید {«حَتَّى تَطْهَرُوا مَا

تَقُولُونَ»} تا بدانید که چه

می‌گویید {«وَلَا جُنْبًا إِلَّا غَابِرِي

سِيل»} در حالیکه جنب

هستید به مساجد نروید مگر

اینکه از آنجا عبور کنید؛ یا

در حالیکه جنب هستید نماز

نخوانید مگر مسافر باشد {

{«غَابِرِي سِيل»} مگر اینکه

وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِثَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ

بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَاءَ

قَرِينًا ۲۸ وَمَا ذَا عَلَيْهِمْ لَوْ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَانْفَقُوا

مِمَّا رَزَقَهُمُ اللَّهُ وَكَانَ اللَّهُ بِهِمْ عَلِيمًا ۲۹ إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ

مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ

أَجْرًا عَظِيمًا ۳۰ فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ

وَجِئْنَاكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا ۳۱ يَوْمَ يُؤْذَى الَّذِينَ

كَفَرُوا وَعَصَوُا الرَّسُولَ لَوْ تُسَوَّى بِهِمُ الْأَرْضُ وَلَا يَكْتُمُونَ

اللَّهِ حَدِيثًا ۳۲ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ

وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنْبًا إِلَّا غَابِرِي

سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ

أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَايِبِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً

فَتَمَسَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ

اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا ۳۳ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ

الْكِتَابِ يَشْتُرُونَ الضَّلَالَةَ وَيُرِيدُونَ أَنْ تَضِلُّوا السَّبِيلَ ۳۴

مسافر باشید و آب برای وضو گیر نیاورید، در این صورت می‌توانید تیمم کنید {«الغائط»} زمین گود، جایی که انسان قضای حاجت می‌کند (کنایه از حدث اصغر است) {«أولاستم النساء»} با آنان نزدیکی کردید، یا لمس کردید * {«فتيمموا»} تیمم کنید، قصد کنید {«صعيدا»} هر چیزی که به صورت طبیعی بر روی زمین قرار دارد مثل: خاک و سنگ {«طيبا»} پاک، چیزی که نجاست در آن نیست.

* امام شافعی این آیه را بر لمس و تماس پوست حمل کرده است و به عقیده ایشان وضو یا لمس کردن نقض می‌شود، اما امام ابوحنیفه آن را به جماع معنی کرده است که در این صورت وضو یا لمس کردن نقض نمی‌شود.

{[۴۵]} «كُنْ بِاللَّهِ نَصِيرًا» کافی است که خداوند یاور و مددکارتان باشد { [۴۶]} «الَّذِينَ هَادُوا» یهودیان «يَعْرِفُونَ الْكَلِمَ» کلام تورات را که صفات پیامبر در آن است تغییر می دهند تا مردم را از ایمان برگردانند «يَعْنَا» سخت را فهمیدیم (نظاره به تصدیق می کنند)

«وَعَصَيْنَا» فرمان نبردیم (آهسته بهم می گفتند) «إِسْمَعْ غَيْرُ مُسْمَعٍ» این جله دعاء است هم برای اینکه مخاطب چیزی نشنود (گر شود) و هم اینکه سخن بد نشنود* «رَاعِنَا» یهودیان این کلمه را برای توهین به پیامبر می گفتند* «لِيَا بِالسَّنَنِ» زیانشان را می پیچاندند و معنی بدی را قصد می کردند «أَقِمْ» شایسته تر و بهتر { [۴۷]} «نَطِيسَ وَجُوهَا» چهره هایی را محو و نابود کنیم، یا آن را در گمراهی ترک کنیم «افرودها علی ادهارها» همچون پشتشان صاف و زشت گردانیم «اولغنههم» هلاکشان گردانیم «اصحاب السبت» پیروان شنبه (یهودایی که نافرمانی خدا کردند و در روز شنبه ماهیگیری نمودند و مورد خشم خدا قرار گرفتند)

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَائِكُمْ وَكَفَى بِاللَّهِ وَلِيًّا وَكَفَى بِاللَّهِ نَصِيرًا ﴿٤٥﴾
مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ
سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمَعْ غَيْرُ مُسْمَعٍ وَرَاعِنَا لِيَّا بِالسَّنَنِ
وَطَعَنَّا فِي الدِّينِ وَلَوْ أَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاسْمَعْ وَانْظُرْنَا
لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَأَقْوَمَ وَلَئِنْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ يَكْفُرْهُمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ
إِلَّا قَلِيلًا ﴿٤٦﴾ يَتَّبِعُهَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ ءَامِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا
مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ مِّن قَبْلِ أَن نَّطْمِسَ وُجُوهًا فَنَرُدَّهَا
عَلَىٰ أَدْبَارِهَا أَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعَنَّا أَصْحَابَ السَّبْتِ وَكَانَ أَمْرُ
اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٤٧﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ
ذَلِكَ لِمَن يَشَاءُ وَمَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا
﴿٤٨﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُزَكُّونَ أَنفُسَهُمْ بَلِ اللَّهُ يُرَكِّي مَن يَشَاءُ
وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا ﴿٤٩﴾ انْظُرْ كَيْفَ يَقْرَءُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذِبَ
وَكَفَىٰ بِهِ إِثْمًا مُّبِينًا ﴿٥٠﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا
مِّنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَيَقُولُونَ
لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَتُولَاءِ أَهْدَىٰ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا سَبِيلًا ﴿٥١﴾

{ [۴۹]} «يُزَكُّونَ أَنفُسَهُمْ» خود را به پاکی ستایش می کنند «فتیلا» نخ باریکی که در شکاف هسته خرما وجود دارد { [۵۰]} «كُنْ بِهٖ اٰمِنًا» همین دروغ کافی است که گناه آشکاری باشد { [۵۱]} «الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا» کسانی که بهره ای از دانش به آنان رسیده است. مراد: اخبار و علماء یهود «بالجبت» به هر چیزی که مردم بجز خدا می پرستند «الطاغوت» هر متجاوز و معبودی غیر از خداوند.

* یهود این را به پیامبران می گفتند و در حالی که علیه او دعاء می کردند، وانمود می کردند که به پیامبر احترام می گذارند.

** به باورقی کلمه راعنا در آیه ۱۰۴ سورة بقره نگاه کنید.

[۵۳] {الملك} سلطنت. حکومت {البر} در این صورت {شیرا} قدر نقطه‌ای در پشت هسته خرما [۵۴]

{عشرون} حسد می‌برند {الحكمة} شناخت اسرار شریعت و رموز اشیاء {الكتاب} تورات [۵۵]

سُورَةُ النِّسَاءِ

۸۷

النِّسَاءِ

صدّ عنه از آن جلوگیری

کرد {سیرا} سوزان و

فروزان [۵۶] {نصليهم

نارا} آنان را به آتش سوزانی

خواهیم انداخت {نضجت}

سوخت {بدلناهم جلودا

غيرها} پوست‌های دیگری

به جای آنها قرار می‌دهیم

{الليذوقوا العذاب} تا مزه

عذاب را بچشند [۵۷]

{ازواج مطهرة} زنهای پاک

از عیوب و آلودگی‌های

دنوی {ظلالا} سایه {

ظليلا} فراوانی و همیشگی

(کنایه از ناز و نعمت زندگی

است) [۵۸] {تسودوا

الامانات} تمام حقوق

خداوند و حقوق بندگان را

باز پس دهید {نعم اعظمكم

به} این اداء امانت بهترین

قانون است که خداوند به شما

امر می‌کند [۵۹] {اولي

الامر} کارگزاران. امراء و

فرمانروایان {فان تنازعتم في

شيء} اگر در چیزی اختلاف

داشتید {احسن تاويلا}

زیباترین سرانجام، یا بهترین معنی است.

۹۱- قال رسول الله - ﷺ: «آية المنافق ثلاث: إذا حدث كذب، وإذا وعد أخلف، وإذا أؤتمن خان». متفق عليه

پیامبر - ﷺ- فرمود: «نشانه منافق سه خصلت است: ۱- هرگاه سخن بگوید، دروغ می‌گوید. ۲- هرگاه وعده‌ای بدهد،

بدان عمل نمی‌کند ۳- هر وقت چیزی نزد او به امانت گذاشته شود، در آن خیانت می‌کند».

۹۲- قال رسول الله - ﷺ: «مطل الغنى ظلم، وإذا أتبع أعدكم على مليء، فليتبع». متفق عليه

پیامبر - ﷺ- فرمود: «تاخیر کردن ثروتمند (در پرداخت حق دیگران) ظلم است و هرگاه یکی از شما به توانگری

حواله داده شود باید حواله را بپذیرد».

[۶۰] «يَرْعُونَ» گمان می‌برند «أَن يَتَحَكَّمُوا» اینکه دآوری طلب کنند» {الطَّاعُونَ} مراد: کعب بن اشرف
 یهودی است {ظُلُمًا بَعِيدًا} گمراهی بسیار دور از حق و حقیقت» [۶۱] «يَصُدُّونَ عَنْكَ» به تو پشت
 می‌کنند {«صُدُّوا»} پشت
 کردن. باز داشتن» [۶۲] {«...»
 مِمَّا عَقَلْتُمْ أَنفُسَهُمْ»
 {چون به سبب اعمالشان
 بلایی به آنان رسد...} مراد:
 رسوایی است که از نفاق
 ایشان آشکار می‌شود
 {«يُخْلِفُونَ بِاللَّهِ»} به خدا
 سوگند می‌خورند {«إِن أَرَدْنَا
 إِلَّا...»} ما با دواوری طلب
 کردن از غیر پیامبر، هدفی جز
 اتحاد و صلح میان
 دعواکندگان نداشته‌ایم
 [۶۳] {«اعرض عنهم»} از
 ایشان روی بگردان (مراد:
 عدم توجه به منافقان و
 خودداری از معاقبه آنان
 بخاطر مصلحت در آن زمان
 است) {«عظيماً»} آنان را پند
 بده {«وَقُلْ لَهُمْ فِي أَنفُسِهِمْ...»}
 و با گفتار رسایی که به اعلاق
 درونشان رسوخ کند با آنان
 سخن بگوی {«بليغاً»} رسا،
 مؤثر [۶۴] {«إِذ ظَلَمُوا
 أَنفُسَهُمْ»} آن هنگام که به
 خود ستم می‌کردند» [۶۵]

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَرْعُمُونَ أَنفُسَهُمْ ءَامَنُوا بِمَا أَنزَلَ إِلَيْكَ
 وَمَا أَنزَلَ مِن قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَن يَتَحَكَّمُوا إِلَى الطَّلَعُوتِ
 وَقَدْ أُمِرُوا أَن يَكْفُرُوا بِهِ ءَوَيْدُ الشَّيْطَانِ أَن يُضِلَّهُمْ
 ضَلَالًا بَعِيدًا ٦٠ وَإِذْ أَقِيلَ لَهُم تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنزَلَ
 اللَّهُ وَإِلَى الرُّسُولِ رَأَيْتَ الْمُتَنَفِّقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ
 صُدُّوهُمْ ٦١ فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُم مُّصِيبَةٌ بِمَا
 قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَاءَهُمْ وَلَكِنْ يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا
 إِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا ٦٢ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا
 فِي قُلُوبِهِمْ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَعِظْهُمْ وَقُلْ لَهُمْ فِي
 أَنفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا ٦٣ وَمَا أَرْسَلْنَا مِن رَّسُولٍ إِلَّا
 لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ
 جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ
 لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَّحِيمًا ٦٤ فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ
 حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِي مَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا
 فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ٦٥

{«وَرَبِّكَ»} قسم به پروردگار تو {«شجرتهم»} کشمکش و اختلاف در میانشان بوجود آمد {«حرجاً»}
 دلتنگی، یا شک {«قَضَيْتَ»} دآوری کردی {«وَسَلِّمُوا»} مطیع و فرمانبردار شوند.
 ۹۲- قال رسول الله - ﷺ -: «مَن أَحَدَتْ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ». متفق عليه
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکس در این دین ما (اسلام) چیزی را (بعنوان بخشی از دین) ایجاد کند که جزو آن نیست،
 مردود است».

• اینکه اعمال و یا آدابی را در دین بوجود بیاوریم این معنی را می‌دهد که دین ناقص است و ما می‌خواهیم با این اعمال دین
 را کامل کنیم و این مخالف با قرآن و سنت است (مترجم)

[۶۶] «كُنَّا عَلَيْهِمْ» بر کسی که می‌خواهد توبه کند واجب می‌کردیم که... {«اقتلوا انفسكم»} خویشتن را بکشید (مراد: در راه خدا جهاد کنید و جان خود را در راه خدا بدهید) {«او اخرجوا من دياركم»} یا اینکه (برای

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

۸۹

الْجَاهِلِيَّةِ

جهاد) از سر زمینتان بیرون روید {«اَشَدَّ ثَبَاتًا»} به ثبات ایمان ایشان نزدیکتر است {«مَنْ لَدُنَّا»} از جانب ما [۶۹] {«وَحَسَنَ أَوْلَىٰكَ رَفِيقًا»} آنان چه دوستان نیکو و خوبند {«وَكُنِيَ بِاللَّهِ عَلِيمًا»} کافی است که خداوند به پاداش آخرت عالم و آگاه باشد [۷۱] {«خُذُوا حِذْرَكُمْ»} احتیاط نمائید و با تهیه اسلحه و غیره، آمادگی کامل داشته باشید {«فَانْفِرُوا ثُبَاتًا»} دسته دسته برای جهاد خارج شوید (بر حسب اقتضای نظام جنگی) {«وَأَنْفِرُوا جَمِيعًا»} یا همگی برای جهاد بیرون روید {«لِيُطَبَّنَ»} سستی می‌کنند، از جهاد تأخیر می‌کنند {«شَهِيدًا»} حاضر و شاهد [۷۳] {«مُودَةً»} لوازم محبت مثل: صداقت* [۷۴] {«يُشْرُونَ الْحَيَاةَ...»} زندگی دنیوی را برای رسیدن به نعمت‌های آخرت می‌فروشند {«فَيُقْتَلُ

وَلَوْ أَنَّا كُنْنَا عَلَيْهِمْ أَنِ اقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ أَوْ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ مَا فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلٌ مِنْهُمْ وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ بِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَشَدَّ ثَبَاتِيًّا ۖ وَإِذَا لَا تَأْتِيهِمْ مِنْ لَدُنَّا أَجْرًا عَظِيمًا ۖ وَلَهْدِيهِمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ۖ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا ۖ ذَٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ عَلِيمًا ۖ يَتَأَيَّأُ الَّذِينَ آمَنُوا وَخُذُوا حِذْرَكُمْ فَانْفِرُوا ثُبَاتٍ أَوْ أَنْفِرُوا جَمِيعًا ۖ وَإِنَّ مِنْكُمْ لَمَنْ لِيُبْتَغَىٰ فَنَافَعَتُكُمْ مُّصِيبَةً قَالَ قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيَّ إِذْ لَمْ أَكُنْ مَعَهُمْ شَهِيدًا ۖ وَلَئِنْ أَصَبَكُمْ فَضْلٌ مِنَ اللَّهِ لَيَقُولُنَّ كَأَن لَّمْ تَكُنْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ مَوَدَّةٌ يَلَيْتَنِي كُنْتُ مَعَهُمْ فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا ۖ فَلْيَقْتُلِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يُقْتَلِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ۖ

أَوْ يُغْلَبْ} کشته شود یا اینکه پیروز گردد {نُؤْتِيهِ} به او می‌دهیم}.

* فرموده خداوند: {كَانَ لَهُ خَيْرٌ مِنْكُمْ مِثْلُ مَوَدَّةٍ} برمی‌گردد به آیه قبل {لَا تَحِبُّوا إِلَهُ سِوَا اللَّهِ} به صورت معترضه میان این قول و مقول آن که {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ كُنْتُمْ مَعَهُم} است، آمده است.

۹۴- قال رسول الله - ﷺ -: «لَعَدُوَّةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ رَوْحَةٌ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «یک روز یا یک شب جهاد در راه خدا، اجر و پاداشش نزد خدا از تمام آنچه در دنیا هست بیشتر است».

[۷۵] { مَا لَكُمْ } شما را چه رسیده است؟ کی سزاوار شما است؟ { الْوَلَدَانِ } جمع ولید: کودکان. بندگان { النَّفَالِمْ } نعلها. ساکنان آنجا ستمگرند { الْقَرِيَّةُ } مکه (هنگامی که تحت سلطه مشرکان بود) [۷۶] { الطَّاغُوتُ } شیطان (که کفر راه اوست)

[۷۷] { أَلَمْ تَرَ } آیا نمی بینی؟

{ كَفُّوا أَيْدِيَكُمْ } دست نگاه

دارید. دست بکشید { أَوْ أَشَدُّ

خَشْيَةً } بلکه ترس بیشتری

{ أَخْرَجْنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ }

فرصت بیشتری به ما دادی

(به این زودی جنگ را بر ما

واجب نمی کردی تا از لذائذ

دنیا بهره می گرفتم) { لَوْلَا }

چرا { مَتَاعَ الدُّنْيَا قَلِيلٌ }

کالای دنیا نسبت به آخرت

کم و بی اعتبار است { قَتِيلًا }

به اندازه رشته باریکی در

هسته خرما [۷۸] { أَيْنَا }

تکونوا يُدْرِكُكُمُ الْمَوْتُ }

هرکجا باشید، مرگ شما را

درمی یابد { بُرُوجٌ } باروها،

قلعه ها و قصرهای بزرگ

{ مُشِيدَةً } محکم، بلند و

صعب الوصول { لَا يَكَادُونَ

يَفْقَهُونَ } نمی فهمند، درک

مطلب نمی کند { حَدِيثًا } سخن

[۷۹] { مَا أَصَابَكُمْ مِنْ حَسَنَةٍ }

فمن... آنچه از خیر و خوبی

به تو می رسد، نعمت و فضلی

است که خداوند در حق تو

روامی دارد { وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ... } و هر بلا و بدی که به تو می رسد و تو را

آزوده می کند از جانب خود تو است (به سبب گناهی که انجام دهی مجازات می شوی) { كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا } کافی

است که خداوند گواه (بر تبلیغ تو و پذیرش یا عدم آنان) باشد.

۹۵ - قال رسول الله - ﷺ : «ما من مكلوم يكلم في سبيل الله إلّا جاء يوم القيامة وكلمة يدمى: اللون لونُ دم والريح ريح

مسك». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکس که در راه خدا زخمی گردد در روز قیامت از زخم او خون جاری می گردد که رنگ آن

رنگ خون است ولی بوی آن بوی مشک است».

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ
وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ
الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا مِمَّنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِمَّنْ لَدُنْكَ
نَصِيرًا ٧٥ الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ
الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ٧٦ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كَفُّوا أَيْدِيَكُمْ
وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ
مِّنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً قَالُوا رَبَّنَا لِمَ
كُتِبَ عَلَيْنَا الْقِتَالُ لَوْلَا أَخْرَجْنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا
قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقَىٰ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا ٧٧ أَيْنَمَا
تَكُونُوا يُدْرِكُكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشِيدَةٍ وَإِنْ تُصِبْهُمْ
حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا
هَذِهِ مِنْ عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ قَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمُ لَا يَكَادُونَ
يَفْقَهُونَ حَدِيثًا ٧٨ مَا أَصَابَكُمْ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنْ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ
سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكُمْ وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا ٧٩

است که خداوند در حق تو روامی دارد { وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ... } و هر بلا و بدی که به تو می رسد و تو را آزوده می کند از جانب خود تو است (به سبب گناهی که انجام دهی مجازات می شوی) { كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا } کافی است که خداوند گواه (بر تبلیغ تو و پذیرش یا عدم آنان) باشد.

۹۵ - قال رسول الله - ﷺ : «ما من مكلوم يكلم في سبيل الله إلّا جاء يوم القيامة وكلمة يدمى: اللون لونُ دم والريح ريح مسك». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکس که در راه خدا زخمی گردد در روز قیامت از زخم او خون جاری می گردد که رنگ آن رنگ خون است ولی بوی آن بوی مشک است».

[۸۰] «حَفِظًا» حافظ، نگهبان و مراقب [۸۱] «وَيَتَّبِعُونَ طَاعَةً» عده‌ای از منافقان می‌گویند: امر تو را فرمانبرداریم (بروزی) خارج شدند (بیت طاعة) دسته‌ای در شب به تدبیر و چاره جویی پرداختند {ما یبیتون} آنچه را که مخفیانه

تدارک می‌بینند و چاره‌جوی می‌کنند «اعرض عنهم» از آنان روی بگردان { [۸۲] «أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ» آیا در معافی قرآن غمی اندیشند؟ و حقایق آن را نمی‌بینند؟ [۸۳] «جاءهم أمر» که خبر مهمی از امورات لشکر مسلمین به آنان می‌رسد «من الأمن» از خوف آنچه که موجب ترسیدن یا ترسیدن می‌شود «أذاعوا به» افشا کردند، پخش کردند (که این به ضرر لشکر است) «یستظنون» اسرار آن را استخراج می‌کردند [۸۴] «بأس» قدرت، توان، شدت... «أشد» «بأس» قویتر و پرقدرت‌تر «أشد تنکیلاً» مجازات او سخت‌تر است [۸۵] «شفاعة» میانجیگری موافق شرع «شفاعة سیئة» میانجیگری مخالف شرع «کفل» نصیب و بهره از گناه «مقیماً» مقتدر، حافظ و

چیره «حسیاً» حسابرس و ناظر، یا مجازات‌کننده.

۹۶- قال رسول الله - ﷺ -: «لا تدخلوا الجنة حتى تؤمنوا، ولا تؤمنوا حتى تحابوا، ألا أدلكم على شيء إذا فعلتموه تحابتم؟ أفشوا السلام بينكم». أخرجه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «تا هنگامی که ایمان (کاملی) نداشته باشید وارد بهشت نمی‌شوید، و تا هنگامی که همدیگر را دوست نداشته باشید، ایمانتان کامل نیست، آیا می‌خواهید کاری را به شما بگویم که اگر آن را انجام دهید، همدیگر را دوست خواهید داشت؟ آن این است که سلام کردن را در میان خودتان فاش کنید».

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لِيَجْمَعَ بَيْنَكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ
 وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا ۝ ۸۷ ﴿فَمَا لَكُمْ فِي النَّفْقِينَ
 فَتَيْنَ وَاللَّهُ أَرْكَسَهُمْ بِمَا كَسَبُوا أَتُرِيدُونَ أَنْ تَهْدُوا مَنْ
 أَضَلَّ اللَّهُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ۝ ۸۸ ﴿وَدُّوا أَنْ
 تَكْفُرُوا كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُوا سَوَاءً فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ
 أَوْلِيَاءَ حَتَّى يُهَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُواهُمْ
 وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ
 وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ۝ ۸۹ ﴿إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ
 وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ أَوْ جَاءَهُمْ حَصْرَتْ صُدُورُهُمْ
 أَنْ يَقْتُلُوكُمْ أَوْ يَقْتُلُوا قَوْمَهُمْ وَلَوْ شَاءَ
 اللَّهُ لَسَاطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَتْلُوكُمْ فَإِنْ اعْتَرَلُوكُمْ
 فَلَمْ يَقْتُلُواكُمْ وَالْقَوَالِيكُمْ السَّلَامَ فَمَا جَعَلَ اللَّهُ
 لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا ۝ ۹۰ ﴿سَتَجِدُونَ
 آخَرِينَ يُرِيدُونَ أَنْ يَأْمَنُوا بَكُمْ وَيَأْمَنُوا قَوْمَهُمْ
 كُلَّ مَارَدٍ إِلَى الْفِتْنَةِ أُرْكَسُوا فِيهَا فَإِنْ لَمْ يَعْتَرِلُوكُمْ
 وَيُلْقُوا إِلَيْكُمْ السَّلَامَ وَيَكْفُوا أَيْدِيَهُمْ فَخُذُواهُمْ
 وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأُولَئِكَ جَعَلْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمْ
 سُلْطَانًا مُبِينًا ۝ ۹۱

[۸۸] ﴿لَا لَكُمْ فِي النَّافِقِينَ فِتْنَةٌ﴾ چرا شما درباره منافقان دو دسته شده‌اید {«رُكِبَهُمْ»} آنان را وازگون کرده
 است، به سوی کفر برگشت داده است [۸۹] ﴿وَقَوْلًا﴾ آرزو کرده‌اند {«سِرًّا»} برابری {«فَخُذُوهُمْ»} آنان را
 بگیرید {«حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ»} هر کجا ایشان را یافتید

{«أَوْلِيَاءَ»} دوستان و یاران
 {«نَصِيرًا»} مددکار، یاور {«يَصِلُونَ»} پناه
 می‌برند. می‌یابند {«مِيثَاقٌ»} عهد و پیمان
 {«حَصْرَتْ صُدُورُهُمْ»} سینه‌هایشان تنگ می‌گردد
 و میان انتخاب این یا آن در
 می‌مانند {«السَّلَامُ»} تسلیم و
 فرمانبرداری برای صلح [۹۱]
 {«آخَرِينَ»} دیگران {«أَنْ»} یا
 نمی‌توانید و یا امنوا قَوْمَهُمْ
 اینکه از شما و قوم خود
 اطمینان حاصل کنند {«كُلًّا»
 رُودًا إِلَى الْفِتْنَةِ} هر زمان که
 به سوی کفر (یا جنگ با
 مسلمانان) خوانده شوند {«الْفِتْنَةُ»}
 مراد: کفر و
 دوگانه‌پرستی است {«أُرْكَسُوا»
 فيها} به بدترین وجه به فتنه
 افکننده می‌شوند {«لَمْ»
 يَعْتَرِلُوكُمْ} اگر از اذیت و
 آزار شما دست نکشیدند
 {«وَيُلْقُوا إِلَيْكُمْ السَّلَامَ»} به شما

پیشنهاد صلح نمودند {«وَيَكْفُوا أَيْدِيَهُمْ»} از شما دست‌بردار نشدند {«ثَقِفْتُمُوهُمْ»} بر آنان چیره شدید. ایشان را
 دریافتید {«سُلْطَانًا مُبِينًا»} حجت و برهان واضحی که جنگ با آنان را مباح می‌کند.

۹۷- قال رسول الله - ﷺ - : «يا أيها الناس! اقشوا السلام، واطعموا الطعام، وصلوا الأرحام، وصلوا والناس نيام، تدخلوا
 الجنة بسلام». أخرجه الترمذی وقال: حديث حسن صحيح
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «ای مردم! سلام کردن را فاش کنید، طعام ببخشید، صله رحم بجای آورید، در حالیکه مردم
 خوابند شما نماز بخوانید، (که اگر این کارها را انجام دهید) با امنیت وارد بهشت خواهید شد».

[۹۲] «تحریر رقیه» آزاد کردن برده «ذیه مسلمة» خونهای پرداخت شده «إِلَّا أَنْ يَصْدَقُوا» مگر اینکه از گرفتن خونها چشم پوشی کنند «شهرین متتابعین» دو ماه پی در پی که باید بلافاصله و پشت سر هم باشد «نوبه من الله» خداوند این

الْمُحْرَّمَاتِ

۹۳

سُورَةُ النِّسَاءِ

را برای توبه و غفران شما مقرر داشته است { [۹۳] «مستعداً» از روی عمد «أَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا» عذاب عظیمی برای او آماده می‌سازد } [۹۴] «ضربتم فی سبیل الله» برای جهاد در راه خدا به مسافرت رفتید «فتبتوا» تحقیق کنید. ثابت کنید «...السلام» به شما سلام کرد { «تبتون» می‌خواهید } «عرض الحیاة الدنيا» غنیمت از قبیل خطام و کالای دنیای فانی { «مغانم» غنیمتها «کذلک کنتم من قبل» شما نیز پیش از این و در دوران کفر چنین وضعی داشتید }.

۹۸- قال رسول الله - ﷺ :- «قتل المؤمن اعظم عند الله من زوال الدنيا». اخرجه النسائي والبيهقي

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کشتن مؤمن به نزد خدا بزرگتر است از نابودی و زوال دنیا».

وَمَا كَانَتْ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَذِيَّةٌ مُسْلَمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا فَإِنْ كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ عَدُوِّكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُم مِيثَاقٌ فَذِيَّةٌ مُسْلَمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنْ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۙ ۙ وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعْنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ۙ ۙ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْفَىٰ إِلَيْكُمْ أَلْسَلَمْتُ لَسْتُ مُؤْمِنًا تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ مَغَانِمُ كَثِيرَةٌ كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنْ أَكُلَّ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوا إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۙ ۙ

۹۹- حدیث ابن عباس رضی الله عنه: «... وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْفَىٰ إِلَيْكُمْ أَلْسَلَمْتُ...» قال: كان رجلٌ في غنيمَةٍ له، فلجَّعَهُ المسلمون، فقال: السلام عليكم، فقتلوه وأخذوا غنيمته، فأُتِيَ اللهُ في ذلك إلى قوله «عرض الحیاة الدنيا» تلك الغنيمَةُ، متفق عليه

ابن عباس - رضی الله عنه - می‌گوید: آیه ۹۴ سوره نساء (به کسانی که به شما سلام می‌کنند نگویید...) درباره مردی نازل شد که گله کوچکی گوسفند داشت و عده‌ای از مسلمانان به او رسیدند. آن مرد به مسلمانان سلام کرد و اعلام داشت که ایمان دارد، ولی مسلمانها او را کشتند و گوسفندانش را به غنیمت بردند. خداوند آیه فوق را نازل فرمود و منظور از (عرض دنیا) همان دسته گوسفندان است.

[۹۵] «التَّاعِدُونَ» واپس‌نشتگان از جهاد با اجازه فرماده و اکتفاء به دیگران «غیرِ اُولِی الضَّرَرِّ» غیر از کسانی که عذر موجه برای نرفتن به جهاد دارند «عَلِ التَّاعِدِينَ دَرَجَةٌ» بر واپس‌نشتگان از جهاد با اجازه فرماده «الحَسَنُ» نعمت و پاداش نیکو «المُجَاهِدِينَ» خداوند مجاهدان را بر واپس‌نشتگان بدون عذر با دادن اجر فراوان برتری بخشیده است { [۹۶] «درجات» مراتب و منازل گوناگون مجاهدان } [۹۷] { «تَسْقَاهُمُ الْمَلَائِكَةُ» فرشتگان قبض روح جان ایشان را می‌گیرند } «ظالمی» انفسهم» با ماندن در مکه «دارالشُرک» و عدم هجرت از آن، به خود ستم کرده‌اند { «فَمِمْ كُنْتُمْ» کجا بوده‌اید؟ (ما واهم) جایگاه آنان } «وساءت مصیراً» و چه بدسرنجامی است! [۹۸] «الْوِلْدَانِ» جمع ولید؛ کودکان «لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً» کاری از آنان ساخته نیست «لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً» راه چاره‌ای نمی‌دانند [۹۹] «عَفْوًا» بسیار عفو کنندند { [۱۰۰] «مُرَاعًا كَثِيرًا وَسَعَةً» سرزمین‌های هجرت فراوانی که در آنجاها گشایش مادی و معنوی است [۱۰۱] «ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ» مسافرت کردید «جَنَاحَ» گناه، حرج { «أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ» که نماز را قصر کنید (بجای چهار رکعت، دو رکعت بخوانید) «أَنْ خِفْتُمْ» اگر ترسیدید { «يُنْفِئُكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا» کافران به شما بلایی از قبیله: قتل و جراحت و... وارد آورند.

۱۰۰- قال رسول الله - ﷺ: «إِذَا مَرَضَ الْعَبْدُ أَوْ سَاقَرَتْ لَهُ مَثَلٌ مَا كَانَ يَعْمَلُ مُقِيمًا صَحِيحًا»، أخرجه الترمذي
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه بنده (مؤمنی) بیمار شود یا به مسافرت برود (اجر و پاداش همان عبادت‌هایی برای او نوشته می‌شود که در حال سلامت و اقامت در خانه انجام می‌داد).

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِّ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَلَا وَعَدَ اللَّهُ الْحَسَنَ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ٩٥ دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ٩٦ إِنْ الَّذِينَ تَوْفَقَهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَسِعَةً فَهَاجِرُوا فِيهَا قَالُوا لَئِنْ كُنَّا وَابِقِينَ فِيهَا لَكُنَّا مَرْجُومًا ٩٧ إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ٩٨ قَالُوا لَئِنْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ غَفُورًا ٩٩ وَمَنْ يَهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرْعًا كَثِيرًا وَسَعَةً وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ١٠٠ وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُبِينًا ١٠١

[۱۰۲] «فَأَقِمْ وَفِىهِمُ فَاقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ» غار خوف را برایشان بپا داشتی «حِذْرُهُم» احتیاطشان نسبت به دشمن «وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا» کافران آرزو می‌کنند «تَغْفُلُونَ» غافل می‌شدید «فَيَسْلُبُونَ عَلَيْكُمْ مِثْلَهُ وَاحِدَةً» تا یکباره بر شما یورش آورند و شما را غافلگیر کنند

۹۵

الْمُحْسِنِينَ

سُورَةُ الْبَنَاتِ

وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقِمْ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلَنْتُمْ طَائِفَةً مِنْهُمْ مَعَكَ وَلِيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ وَلْتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلِيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذًى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ۱۰۲
فَإِذَا أَقَضْتُمُ الصَّلَاةَ فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيَمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا ۱۰۳ وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ إِنْ تَكُونُوا تَأْلُمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلُمُونَ كَمَا تَأْلُمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ ۱۰۴ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۱۰۵
إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بِهِنَ النَّاسِ بِمَا أَرَبَكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنَ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا ۱۰۶

«وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ...» اگر از باران ناراحت بودید یا بیمار بودید گناهی بر شما نخواهد بود که اسلحه خود را زمین بگذارید [۱۰۳] { «عَلَىٰ جُنُوبِكُمْ» بر پهلوهایتان «اطْمَأْنَنْتُمْ» اطمینان یافتید، آرامش خود را بازیافتید } «کتاباً موقوتاً» فرض زماندار، دارای وقت معین [۱۰۴] «لَا تَهِنُوا» سست و ضعیف نشوید «إِلَى ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ» در جستجوی اقوام کافری که دشمن شما هستند «تَأْلُمُونَ قَائِمًا» اگر از جراحات جنگ درد می‌کشید، آنان هم مثل شما درد می‌کشند و رنج می‌برند [۱۰۵] «الْمُحْسِنِينَ» مدافع خائنان مباش { حرف «ل»، در «لِلخائنین» به معنی برای نیست بلکه به معنی (عن) یا برای تعلیل است. } * «طعمة بن ابرق» زهری دزدید و آن را نزد یک نفر

یهودی مخفی کرد. هنگامی که زره نزد او پیدا شد، «طعمة» سوگند خورد که آن را نددزیده است. قوم او پیش پیامبر رفتند و از او خواستند تا «طعمة» را تیرمه کند که این آیه نازل شد: «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ الْكِتَابَ».

۱۰۱- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ أَعَدَّهَا اللَّهُ لِلْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ مَا بَيْنَ الدَّرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ». رواه البخاري

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قطعاً در بهشت صد درجه است که خداوند آن را برای مجاهدین راه خدا آماده نموده است که فاصله میان آن دو درجه مانند فاصله میان زمین و آسمان است».

[۱۰۷] **عَنَّاوَرِ أَنْفُسِهِمْ** با ارتکاب معاصی به خود خیانت می‌کنند **عَنَّاوَرِ** بسیار خیانتکار **أَنفُسِهِمْ** بسیار گناهکار [۱۰۸] **يَسْتَحْفُونَ** مخفی می‌کنند **يَسْتَحْفُونَ** شبانه چاره‌اندیشی می‌کنند (مخفیانه) [۱۰۹] **جَادَلْتُمْ عَنْهُمْ** از آنان دفاع کردید **وَكَيْلًا** و محافظ در برابر خداوند

[۱۱۰] **سَوَاءٌ** گناهی که دیگران را ناراحت کند **أَوْ يَظِلُّمُ نَفْسَهُ** با ارتکاب معاصی بر خود ستم کند [۱۱۲] **خَطِيئَةٍ** گناه صغیره **إِثْمًا** گناه کبیره **ثُمَّ يَرْمِي بِهِ بَرِيئًا** گناه و خطایی را که خود انجام داده است به بی‌گناهی نسبت دهد و او را متهم کند **بَرِيئًا** گناه زشتی که شونده را متحیر و مبهوت سازد [۱۱۳] **هَمَّتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ** گروهی از قوم «طاعه» قصد کردند **أَنْ يُضِلُّوكَ** با انجام بعضی از کارها قصد دارند که تو را گمراه سازند **وَمَا يَضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ** نتیجه کارهایشان تنها این است که خود را گمراه می‌سازند **الْكِتَابِ** قرآن.

۱۰۲- قال رسول الله - ﷺ - :
«من لزم إلا ستغفار جعل الله له

وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ إِنَّكَ اللَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ۱۰۶ وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَانُونَ أَنْفُسَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَانًا أَثِيمًا ۱۰۷ يَسْتَحْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَحْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّتُونَ مَا لَا يَرْضَى مِنَ الْقَوْلِ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا ۱۰۸ هَتَأْتُمُ هَؤُلَاءِ جَدَلْتُمْ عَنْهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَمَنْ يُجَدِلُ اللَّهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَمْ مَنْ يَكُونُ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ۱۰۹ وَمَنْ يَعْمَلْ سَوَاءً أَوْ يَظِلِّمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا ۱۱۰ وَمَنْ يَكْسِبِ إِثْمًا فَإِنَّمَا يَكْسِبُهُ عَلَى نَفْسِهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۱۱۱ وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئًا فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا ۱۱۲ وَلَوْ لَا فَضَّلَ اللَّهُ عَلَيْكَ وَرَحْمَتَهُ هَمَمْتَ طَائِفَةً مِنْهُمْ أَنْ يُضِلُّوكَ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَضُرُّونَكَ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا ۱۱۳

من کُلِّ ضعیفی مخرجاً، ومن کُلِّ همّ فرجاً، ورزقَه من حیث لا یحتسب. اخراجہ ابوداود پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که در هر حال از خدا طلب بخشش می‌کند، خداوند او را از هر تنگنایی می‌رهاند، تمام هم او را می‌گشاید، و از جایی که تصورش را نمی‌کند به او روزی می‌دهد.

۱۰۳- وقال رسول الله - ﷺ - : «والذي نفسي بيده لو لم تذنوبوا لذهب الله تعالى بكم، ولجاء بقوم يذنبون فيستغفرون الله تعالى، فيغفر لهم». اخراجہ مسلم پیامبر - ﷺ - فرمود: «قسم به کسی که جانم در دست او است اگر گناه نکنید، خداوند متعال شما را (از دنیا) می‌برد و انسانهای دیگری (را خلق می‌کند و بر روی دنیا) می‌آورد که گناه کنند و خدا از گناهشان درگذرد».

[۱۱۴] «نحوایم» آهسته و درگوشی با هم صحبت کردن ایشان { «الْأَمْنُ» } مگر نجوای کسی که... «استغفار»

«مرضات الله» برای بدست آوردن خشنودی خدا «سُورَةُ تَوْبَةٍ» بدو خواهیم داد { [۱۱۵] «شاقق الرسول»

سُورَةُ النَّسَاءِ

۹۷

الْحَجُّ الْمَحْضَرُّ

با پیامبر مخالفت کند «تَوَلَّيْهِ

مَاتَوَلَّيْ» او را به راهی که

خود انتخاب نموده و دوست

دارد می‌بریم «تَصْلِيهِ جَهَنَّمَ» او

را داخل جهنم می‌کنیم و

می‌سوزانیم { [۱۱۷] «لَنْ

يَدْعُونَ» به فریاد نمی‌خوانند

«انْشَاءً» * معبودهایی که

همچون زنان ضعیفند، نه

می‌توانند دشمنی را دفع کنند و

یا انتقامی بگیرند «مَرِيدًا»

بسیار متعبد از خیر، سرکش

{ [۱۱۸] «لَا تَقْضُونَ» حتّٰی

برمی‌گیریم { «مَفْرُوضًا» بهره

جداگانه و معین { [۱۱۹]

«لَا أَضِلُّهُمْ» حتّٰی آنان را

گمراه می‌کنم «لَا مَنِيْنَهُمْ» به

دنبال خیالات روانشان

می‌گردانم { «فَلْيَسْكُنْ...»

آنان گوشه‌های چهارپایان را

قطع می‌کردند یا

می‌شکافتند * «لَا نَنْعَمُ»

شتر، گاو و گوسفند

«خلق الله» فطرت خداوند

(دین اسلام) { [۱۲۰]

«غُرُورًا» نیرنگ و باطلی که

لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِّن نَّجْوَاهُمْ إِلَّا مَن أَمَرَ بِصَدَقَةٍ

أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ

أَبْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ۱۱۴ وَمَن

يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِن بَعْدِ مَا بُنِنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ

سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ تُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ

مَصِيرًا ۱۱۵ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ

ذَلِكَ لِمَن يَشَاءُ وَمَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا

۱۱۶ إِن يَدْعُونَ مِن دُونِهِ إِلَّا إِنثًا وَإِن يَدْعُونَ

إِلَّا الشَّيْطَانَ مَرِيدًا ۱۱۷ لَعَنَهُ اللَّهُ وَقَالَ لَا يُخِذَنَّ

مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا ۱۱۸ وَلَا أَضِلُّهُمْ وَلَا مَنِيْنَهُمْ

وَلَا أُمِرْتُهُمْ فَلْيَتَّبِعْكُنَّ أَاذَانَ الْأَنْعَامِ وَلَا أُمِرْتُهُمْ

فَلْيَعْبُرُوا خَلْقَ اللَّهِ وَمَن يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا

مِّن دُونِ اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُّبِينًا ۱۱۹

يَعِدُّهُمْ وَيُمْنِيْنُهُمْ وَمَا يَعِدُّهُمْ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ۱۲۰

أُولَٰئِكَ مَاؤُهُم جَهَنَّمُ لَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا ۱۲۱

ضعیف‌العقل را فریب می‌دهد { [۱۲۱] «مَحِيصًا» مقرّ، راه نجات و خلاص.

* عربها بیشتر بت‌های خود را مؤنث فرض می‌کردند و آنها را «لات»، «عزی» و «منّاة» می‌نامیدند. آنان حتی فرشتگان را هم مؤنث و دختران خدا تصور می‌کردند که خداوند بر آنان عیب گرفت و آیه «أَفَأَصْطَاكُمْ رَّبُّكُمْ بِالْبَنِينَ وَاتَّخَذَ مِنْ» را نازل نمود.

* در جاهلیت گوشه‌های شتر را قطع می‌کردند یا آن را می‌شکافتند که اگر پنج تا بچه می‌زاید و بچه پنجم نر می‌بود، آن شتر را آزاد می‌کردند و هرگونه استفاده از آن را بر خود حرام می‌دانستند.

[۱۲۲] «وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا» وعده خدا حق است و شکی در آن نیست «قِيلَا» گفتار، سخن [۱۲۳] «أَمَانٍ» آرزوها [۱۲۴] «تَقَرُّأً» به اندازه خالی که روی هسته خرما است (به عنوان ضرب المثل درباره چیزهای لطیف هم گفته می‌شود) [۱۲۵]

{ «مَنْ أَحْسَنُ دِينًا..» دین و آئین چه کسی بهتر است از.. } { «أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ» نیت خود را در عبادت خداوند خالص کرد و تسلیم محض خداوند شد { «مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ» دین و آئین ابراهیم } { «حَنِيفًا» رویگردان از باطل به سوی حق «وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا» خداوند ابراهیم را برگزید و به تکریمی افتخارش بخشید که به تکریم دوست از دوست می‌ماند { [۱۲۶] «مُحِيطًا» مراقب به تمام معنی. کاملاً آگاه { [۱۲۷] «كُتِبَ فِي» مهره‌ای که برای ایشان واجب غنوده است { «يُسْتَفْتُونَكَ» از تو فتوا می‌طلبند «قَالَ اللَّهُ يُنْفِخُكُمْ» بگو: خداوند درباره آنان به شما پاسخ می‌گوید «بِشَأْنِ النِّسَاءِ» زنان یتیم «لَا تُؤْتُوهُنَّ» بدیشان نمی‌پردازید «وَالْمُسْتَضَعِفِينَ

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَكَدَ خَلْفَهُمْ جَنَّتْ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَلِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا ۱۲۲ لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَى بِهِ وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ۱۲۳ وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنتَنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا ۱۲۴ وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا ۱۲۵ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطًا ۱۲۶ وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ وَمَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي يَتِمَّى النِّسَاءِ الَّتِي لَا تَوْتُوهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَرَرَّعْبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ وَالْمُسْتَضَعِفِينَ مِنَ الْوُلْدَانِ وَأَنْ تَقُومُوا لِلْيَتَامَىٰ بِالْقِسْطِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيمًا ۱۲۷

من الوددان» کودکان یتیم { «بِالْقِسْطِ» دادگرانه در میراث و اموال.

۱-۴. قال رسول الله - ﷺ: «السلُّم من سلِّم المسلمون من لسانِهِ و يَدِهِ و المهاجر من هجر ما نهى الله عنه». متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «مسلمان کسی است که مسلمانان از زبان و دست او در امان باشند و مهاجر کسی است که از آنچه خداوند از انجام آن کرده است (محرمات) دوری کند.

۱-۵. قال رسول الله - ﷺ: «بُنِيَ الطَّعَامُ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ يُدْعَى إِلَيْهَا الْأَغْنِيَاءُ وَيَرْكُزُ الْفُقَرَاءُ». متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «طعام عروسی طعام پدی است که ثروتمندان بدان دعوت می‌شوند و فقراء از آن باز می‌مانند».

[۱۲۸] «بعلها» شوهرش «نسرأ» سرکشی، ظلم و بد رفتاری «اعراضا» خودداری کردن و ترک سخن کردن با او { «أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا» میان خویشی صلح و صفاراه بیندازند } { «وَأَحْضَرْتُ الْأَنْفُسَ الشَّحَّ» خداوند انسانها را بر بخل و طمع سر شسته است } { «وَأَنْ تُحْسِنُوا» اگر (با زنان) نیک رفتاری کنید [۱۲۹] } { «أَنْ تَعْدِلُوا» غمی توانید از نظر محبت و میل قلبی میان زنان عادلانه رفتار کنید } { «وَلَوْ حَرَصْتُمْ» هر چند که رغبت و علاقه زیاد داشته باشید و آزمندانه بدان بپردازید } { «فَلَا تَعْلَمُوا كَلَّ الْمِيلِ» تمام علاقه قلبی خود را به یکی از زنانان معطوف نکنید و یکی را بر سایرین ترجیح ندهید } { «فَتَذَرُوهَا» او را رها سازید } { «كَالْمُعَلَّقَةِ» معلق، پا در هوا، زنی که نه شوهردار است و نه مطلقه [۱۳۰]] { «إِنْ يَتَفَرَّقَا» اگر از هم جدا شوند (یعنی بی نیاز می کند) } { «سَعَتِهِ» فضل و دارایی او (واسعاً) بخشنده ای که هر چه از او بخواهند می دهد، یا عالم به هر چیزی [۱۳۲]] { «وَكَيْلًا» شاهد، دافع یا قیم نگهبان. } [۱۳۳] { «إِنْ يَشَأْ»

الْمَرْءُ الْمُنْفَرِقُ

۹۹

سُبْحَانَ الْمَلِكِ يَوْمَ الدِّينِ

وَإِنْ أَمْرًا خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا ثُشُورًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ وَإِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۱۲۸ وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمِيلِ فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا رَحِيمًا ۱۲۹ وَإِنْ يَنْفَرَقَا يُغْنِ اللَّهُ كُلًّا مِنْ سَعَتِهِ وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا ۱۳۰ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنْ اتَّقُوا اللَّهَ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا حَمِيدًا ۱۳۱ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ۱۳۲ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بِآخَرِينَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى ذَلِكَ قَدِيرًا ۱۳۳ مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ۱۳۴

اگر (خدا) بخواهد { «يُذْهِبْكُمْ» شما را از میان می برد (می میراند) } { «بِآخَرِينَ» افراد دیگری را (بر روی دنیا) می آورد (تبدیراً) توانا [۱۳۴] } { «يُرِيدُ» می خواهد } { «سَمِيعًا» شنوای (اقوال بندگان) } { «بَصِيرًا» بینیای (اعمال بندگان) }.

۱۰۶- قال رسول الله - ﷺ -: «أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا وَخِيَارُكُمْ خِيَارُكُمْ لِسَانَهُمْ». رواه الترمذي وقال: حديث حسن صحيح

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کاملترین مؤمنان از لحاظ ایمان کسی است که اخلاقش بهتر باشد، و بهترین شما کسی است که رفتارش با همسرش بهتر از همه باشد».

[۱۳۵] ﴿لَوَاعِينَ بِالْقِسْطِ﴾ آنان که بر اقامه عدالت دوام ندارند ﴿شهادة الله﴾ گواهی دهندگان به حق به خاطر خداوند متعال ﴿وَلَوْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ﴾ هر چند که شهادتشان به زیان خودتان یا پدر و مادر و خویشاوندان بوده باشد ﴿سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقَهَّارِ﴾ ۱۰۰

﴿إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا﴾ اگر مشهود علیه غنی باشد ﴿قَالَهُ أَوَّلِي﴾ بهما اجرای فرمان خدا شایسته‌تر از در نظر گرفتن رضایت هریک از آن دو است ﴿أَنْ تَعْدِلُوا﴾ پس از هوا و هوس پیروی نکنید که از حق منحرف می‌گردید ﴿تَلَوُوا﴾ در شهادت تحریف ایجاد کنید ﴿تَعْرِضُوا﴾ از اداه شهادت امتناع ورزید [۱۳۶] ﴿أَجْنُوا﴾ بر ایمان خود ثابت و ماندگار باشید ﴿الْكِتَابَ الَّذِي نَزَّلَ﴾ قرآن ﴿ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ گمراهی دور. سر گشتگی فراوان [۱۳۷] ﴿إِزْدَادُوا كُفْرًا﴾ بر کفر خود می‌افزایند ﴿لَمْ يَكُنِ اللَّهُ يَغْفِرْ لَهُمْ﴾ خداوند هرگز آنان را نمی‌بخشد ﴿سَبِيلًا﴾ راه هدایت، یا راهی به سوی بهشت [۱۳۸] ﴿بَشَرٌ﴾ مژده بده (مژده دادن در اینجا برای مسخره کردن است) ﴿عَذَابًا﴾ ایستادگی عذاب دردناک

يَتَّيْمًا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلَوْا أَوْ تَعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۱۳۵
الَّذِينَ ءَامَنُوا ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ۱۳۶
إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ ءَزَادُوا كُفْرًا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرْ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلًا ۱۳۷
بَشَرِ الْمُنَافِقِينَ يَأْنِ لَهُمْ عَذَابًا لِيمًا ۱۳۸
الَّذِينَ يَتَخَذُونَ الْكُفْرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أُلِيقُوا فِي عَذَابِهِمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۱۳۹
إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا ۱۴۰

[۱۳۹] ﴿أَوْلَىٰ﴾ دوستان ﴿يَتَّبِعُونَ عِدَّتَهُمْ﴾ آیا عزت را در پیش کافران می‌جویند؟ ﴿الْعَرَّةَ﴾ شوکت، نیرو، یاری [۱۴۰] ﴿يَكْفُرُ بِهَا﴾ به آیات قرآن کفر ورزیده می‌شود ﴿وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا﴾ و مورد تمسخر واقع می‌شود ﴿فَلَا تَعْدُوا عَنْهُمْ﴾ با چنین کسانی مشیعتید؟ ﴿يَخُوضُوا﴾ داخل می‌شوند، فرو می‌روند. ۱۰۷ - قال رسول الله - ﷺ: «ليس الكذاب الذي يصلح بين الناس، فينبغي خيرا، أو يقول خيرا». متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که به منظور ایجاد صلح در بین مردم دروغ مصلحت‌آمیز می‌گوید، دروغگو نیست».

[۱۴۱] ﴿يَرَىٰ صُنَّكُمْ﴾ منتظر می‌مانند که چه وقت بلایی به شما وارد آید ﴿فَنُفِخَ﴾ یاری، ظفر، غنیمت
 ﴿نُفِثَ﴾ بهره‌ای از یاری ﴿أَلَمْ نَسْجُدْ عَلَيْكُمْ وَنُقْنِقَ...﴾ مگر ما نبودیم که می‌توانستیم بر شما غلبه کنیم و از

سُورَةُ النَّبَاِ

۱۰۱

الْمُحْتَضِرِينَ

شما خلاصی یابیم و دست شما را از سر مؤمنان کوتاه کنیم؟
 {لَنْ يَحْضِلَ} هرگز قرار نخواهد داد «سیلا» راهی برای تسلط { [۱۴۲] }
 ﴿خَادِعُونَ اللَّهَ﴾ با خداوند سبحان فریبکارانه رفتار می‌کنند «وَهُوَ خَادِعُهُمْ» در حالی که خداوند ایشان را گول می‌زند به این صورت که اموال و جانهایشان را در این دنیا محفوظ می‌غاید و در آخرت بدترین عذابها را برای آنان مهیا می‌دارد {﴿قَامُوا كُسَالًا﴾} ست و بی حال (به غماز) می‌ایستند {﴿يُرَآءُونَ النَّاسَ﴾} با مردم ریا می‌کنند { [۱۴۳] } مذبذبین بین ذلک» بین کفر و ایمان متردد هستند {﴿مَنْ يُضِلَّ اللَّهَ﴾} هر که را خداوند سرگشته و گمراه سازد { [۱۴۴] } «سُلْطَانًا مُّبِينًا» دلیل آشکاری بر اینکه شما مستحق عذاب هستید { [۱۴۵] } «الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ»

الَّذِينَ يَرَىٰ صُنَّكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِّنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَّعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعَكُمْ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا ۝۱۴۱
 إِنَّ الْمُتَفِقِينَ يَخْدِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالًا يُرَآءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا ۝۱۴۲ مَذْبُذِبِينَ بَيْنَ ذَلِكَ لَا إِلَى هَٰؤُلَاءِ وَلَا إِلَى هَٰؤُلَاءِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ۝۱۴۳ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَأَن نَّخْذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أُرِيدُونَ أَن يُجْعَلُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُّبِينًا ۝۱۴۴ إِنَّ الْمُتَفِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا ۝۱۴۵
 إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ وَسَوْفَ يُؤْتِ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ۝۱۴۶ مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِنْ شَكَرْتُمْ وَءَامَنْتُمْ وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا ۝۱۴۷

پایین ترین طبقه جهنم {﴿لَنْ تَجِدَ لَهُم نَصِيرًا﴾} هرگز یابوری برای آنان نخواهی یافت { [۱۴۶] } «اعْتَصَمُوا بِاللَّهِ» به کتاب خدا و شریعت او تمسک جستند {﴿سَوْفَ يُؤْتِ﴾} خواهد داد { [۱۴۷] } «مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ» خداوند چه نیازی به عذاب دادن شما دارد {.

۱۰۸ - قال رسول الله - ﷺ :- «أَنَّ اللَّهَ يَقْبِضُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْأَرْضَ وَتَكُونُ السَّمَاوَاتُ بِيَمِينِهِ. ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «در روز قیامت خداوند زمین را در قبضه قدرت خود قرار می‌دهد و آسمانها را به تصرف خود درمی‌آورد و می‌گوید: پادشاه تنها منم».

{[۱۴۸]} «الْجَهْرُ» آشکار «الْأَمْسَ ظِلْمٌ» مگر کسی که بدو ستم شود، که در این صورت اگر زبان به دشنام گشود گناهی مرتکب نشده است [۱۴۹] «أَنْ تُبَدُوا خَيْرًا» اگر (گفتار و کردار) نیک را آشکار سازید «أَوْ تُخْفَوُا» یا آن را پنهان سازید «تَعَفُّوا عَنْ سَوْءٍ» از (گفتار یا کردار) بد چشم‌پوشی کنید «عَفْوًا» قدیدراً» بسیار عفوکننده و بسیار توانا { [۱۵۰] «يُفْرَقُوا» بین الله و رسوله» به خدا ایمان دارند ولی به پیامبران کفر می‌ورزند و آنان را قبول ندارند، و این برخلاف دستور خداوند است «يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا» می‌خواهند میان ایمان صحیح و کفر راهی برگزینند { [۱۵۱] «حَقًّا» یقیناً. بیگانه «مِينًا» خوارکننده. توهین آمیز { [۱۵۲] «سَوْءٌ يُوتِيهِمْ» به ایشان خواهد داد { [۱۵۳] «جَهْرَةً» علنی، آشکار و با دید حسی «الصَّاعِقَةُ» آتشی از آسمان «ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعَجَلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ» گوساله‌ای را به خدایی گرفتند و آن را پرستیدند «سُلْطَانًا مُبِينًا» نیروی آشکار { [۱۵۴] «رَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِثْقَالِ ذَرَّةٍ» به خاطر اخذ پیمان، کوه طور را بالای سرشان نگاه داشتیم «سُجَّدًا» با خضوع و خشوع در مقابل خدا «لَا تَعْدُوا فِي السَّبْتِ» در روز شنبه به شکار ماهی نپردازید «مِثْقَالًا غَلِيظًا» پیمان مؤکد در برابر عبادت خداوند.

لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا ۱۴۸ إِنْ تُبَدُوا خَيْرًا أَوْ تُخْفَوُا أَوْ تَعَفُّوا عَنْ سَوْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفْوًا قَدِيرًا ۱۴۹ إِنْ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُوا نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ۱۵۰ أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ۱۵۱ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ أُولَٰئِكَ سَوْءٌ يُؤْتِيهِمْ أَجْرُهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۱۵۲ يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَىٰ أَكْبَرُ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا أَرِنَا اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ أَلْبَيْنَتْ فَعَفُّونَا عَنْ ذَلِكَ وَآتَيْنَا مُوسَىٰ سُلْطَانًا مُبِينًا ۱۵۳ وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِثْقَالِ ذَرَّةٍ وَكُنَّا لَهُمْ أَذْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَكُنَّا لَهُمْ لَا تَعْدُوا فِي السَّبْتِ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِثْقَالًا غَلِيظًا ۱۵۴

سرشان نگاه داشتیم «سُجَّدًا» با خضوع و خشوع در مقابل خدا «لَا تَعْدُوا فِي السَّبْتِ» در روز شنبه به شکار ماهی نپردازید «مِثْقَالًا غَلِيظًا» پیمان مؤکد در برابر عبادت خداوند.

۱۰۹ - قال رسول الله - ﷺ : «لَمَّا قَضَى اللَّهُ الْخَلْقَ، كَتَبَ فِي كِتَابِهِ، فَهُوَ عِنْدَهُ، فَوْقَ الْعَرْشِ، إِنَّ رَحْمَتِي غَلِيظٌ غَضِيٌّ».

متعلق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «وقتی خداوند جهان را آفرید، در کتابش که بر عرش پیش خود می‌باشد نوشت: رحمت من بیشتر از قهر و غضب است و بر آن غلبه دارد».

[۱۵۵] ﴿مَا قَضَيْتُمْ لِنَفْسِكُمْ﴾ به سبب اینکه پیا نشان را شکستند، ایشان را لعنت کردیم ﴿فَلْيُنْزِلْ عَلَيْنَا﴾ دلهایمان

در غلاف است و نمی تواند سخنان شما را بفهمد ﴿طَبَعَ اللَّهُ عَلَیْهِ﴾ خداوند بر دلهایشان مهر زده است که مایه

شُرُوءُ الْبَشَرِ

۱۰۳

الْحُزْنُ لِلنَّاسِ

محرومیت از علم و هدایت

الهی خواهد بود [۱۵۶]

﴿يَكْفُرْ﴾ و به سبب کفر

یهود به نبوت عیسی ﴿يَهْتَنَّا﴾

عظما افتراء و دروغ بزرگی

که شنونده رامهوت و متحیر

می سازد [۱۵۷] ﴿وَمَا

صَلُوه﴾ آنگونه که خیال

می کنند او را به صلیب

نکشیده اند ﴿فَتَشْكُرُ﴾ یک

نفر که شبیه عیسی بود

را کشتند و خیال کردند که او

را کشته اند ﴿اخْتَلَفُوا فِيهِ﴾ در

قتل عیسی اختلاف

پیدا کردند ﴿لَفِي شَكٍّ مِنْهُ﴾

راجع به قتل او در شک و

گمانند ﴿إِتْبَاعُ الطُّرُقِ﴾ درباره

قتل عیسی از ظن و گمان خود

پیروی می کردند (استثنای

منقطع است) ﴿وَمَا قَطَرُ﴾

غبار آنان یقیناً نمی دانستند

که او را دار زده اند یا نه بلکه

و هما و تخمیناً حکم می کردند

{ [۱۵۸] ﴿بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ﴾

[۱۵۹] بلکه خداوند او را در

پیش خود به مرتبه والا

فِيمَا نَقَضْتُمْ مِيثَقَهُمْ وَكَفَرْتُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِيَاءَ
بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ طَبَعَ اللَّهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ
فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ۝۱۵۵ وَيَكْفُرُهُمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَى مَرْيَمَ
بُهْتَنًا عَظِيمًا ۝۱۵۶ وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ
رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ
اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعُ الظَّنِّ
وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ۝۱۵۷ بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا
۝۱۵۸ وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ
الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ۝۱۵۹ فَيُظْلَمُونَ الَّذِينَ هَادُوا
حَرَمًا عَلَيْهِمْ طَبِيتِ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
كَثِيرًا ۝۱۶۰ وَأَخَذَهُمُ الرَّبُّوا وَقَدْ بُهَوَّاعْنَهُ وَأَكْلَهُمْ أَمْوَالُ النَّاسِ
بِالْبَطْلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۝۱۶۱ لَنَكِينِ
الرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا
أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ
وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا ۝۱۶۲

رساند ﴿وَأَنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ﴾ و کسی از اهل کتاب نیست مگر اینکه... [۱۶۰] ﴿فَيُظْلَمُونَ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا﴾ به

خاطر ظلمی که یهودیان به خود کردند ﴿طَبَات﴾ چیزهای پاکیزه ای که برای آنان حلال بود ﴿صَدَقَهُمْ عَنْ

سَبِيلِ اللَّهِ﴾ بخاطر اینکه زیاد (مردمان را) از راه خدا بازداشتند { [۱۶۱] ﴿وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ﴾ و آنان که نماز را

چنان که باید به جای می آورند را مدح می کند.

* هنگامی که شخص مقول را دیدند، بعضی گفتند: صورت، همان صورت عیسی است ولی جسد مال او نیست. اما

بعضی دیگر گفتند: این خود عیسی است.

[۱۶۳] {وَاحِیَا إِلَیْكَ} ما به تو (ای پیغمبر! قرآن و شریعت را) وحی کردیم **«اینها»** دادیم **«الاسباط»** اولاد و نوادگان یعقوب { **«عزرا»** } کتاب مواظ و احکام داود [۱۶۴] **«تکلیما»** حرف زدن خاص او (بدون واسطه جبرئیل) [۱۶۵] **«مبشّرین»** مرزده دهندگان

«مستورین» بیم دهندگان

«بعد الرّسل» بعد از آمدن

پیامبران [۱۶۶] **«انزله»**

«علیه» برابر دانش خاص

خود، قرآن را نازل کرده

است [۱۶۷] **«غورا»** مانع

شده‌اند، باز داشته‌اند

«ضلّوا» گمراه گشته‌اند {

[۱۶۸] **«وظلّوا»** با انکار

صفات پیامبر - **«»** در

تورات، به پیامبر ظلم کردند

«لَمْ یَكُنِ اللَّهُ لِیَغْفِرْ لَهُمْ» مادام

که بر کفر ماندگار باشند،

خداوند آنان را غی بخشد

[۱۶۹] **«فرأ»** آسان،

ساده {

۱۱۰- قال رسول الله - **«»** :

«متلی ومثل والأنباء کر جلی

بنی داراً فأكملها وأحسنها إلا

موضع لبته. فجعل الناس

یدخلونها وتعجبون و یقولون:

لولا موضع اللبثة.» متفق علیه

پیامبر - **«»** - فرمود: «وضع من

با سایر پیامبران شباهت - به

وضع - شخصی دارد که ساختمانی را به نحو بسیار کامل و زیبا می‌سازد ولی جای یک آجر را خالی می‌گذارد، مردم که

داخل آن می‌شوند تعجب می‌کنند و می‌گویند: اگر جای این آجر خالی نبود، ساختمانی بسیار عالی و کامل بود (و من به

منزله همان آجر تکمیل‌کننده هستم).»

إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ
وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ
وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ
وَعَاثَيْنَا دَاوُدَ زُورًا ۱۶۳ وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ
مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى
تَكْلِيمًا ۱۶۴ رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ
لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا
۱۶۵ لَئِنْ اللَّهُ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ
وَالْمَلَكُ يَشْهَدُونَ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ۱۶۶ إِنَّا الَّذِينَ
كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا
۱۶۷ إِنَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمْنَا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرْ لَهُمْ وَلَا
لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا ۱۶۸ إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا
وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ۱۶۹ يَأْتِيهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَهُمُ
الرُّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَتَأْمِنُوا خَيْرًا لَكُمْ وَإِنْ تَكْفُرُوا
فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۱۷۰

۱۱۱- قال رسول الله - **«»** - : «من صلى علي صلاة، صلى الله بها عشراً.» رواه مسلم

پیامبر - **«»** - فرمود: «هرکس یکبار بر من درود بفرستد، خداوند ده بار بر وی درود می‌فرستد» (مراد از درود گفتن

خدا، فرستادن رحمت از جانب او است).

[۱۷۱] «لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ» از حد تجاوز نکنید. در آن افراط نکنید (کلمته) با کلمه «کُن» و بدون پدر و نطفه بوجود آمده است { «أَلْقَاهَا إِلَى مَرِيَمَ» آن را به مریم رساند { «رُوحَ مَنْهُ» دارای روح به امر پروردگارش * } (لا

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

۱۰۵

الْحُجَّةُ الْبَيِّنَاتُ

تَقُولُوا ثَلَاثَةً» مگویند که (خدا) سه تا است «إِنْ هُوَ

خَيْرٌ لَّكُمْ» دست بردارید (از

این سخن بوج) که به سود شما

است «كُنْ بِاللَّهِ وَكِيلًا» کافی

است که خدا مدبر و حافظ

(مخلوقات خود) باشد {

[۱۷۲] «لَنْ يَسْتَنْكِفَ» هرگز

سر باز نمی‌زند و تکبر

نمی‌ورزد «الْمُقَرَّبُونَ» خواص

فرشتگان (مثل: جبرئیل و

میکائیل) [۱۷۳] { «يَزِيدُهُمْ

من فضله» از فضل خود بر

پاداش آن می‌افزاید {

«اسْتَنْكَفُوا» سر باز می‌زنند

و تکبر می‌ورزند [۱۷۴]

«بِرَهَانٍ» حجت آشکار

مراد: پیغمبر اسلام - ﷺ -

است «نُورًا مَبِينًا» همان قرآن

عظیم [۱۷۵] «وَأَعَصَمُوا

به» به قرآن متوسل شدند.

* به همین دلیل می‌توانست

مرده‌ها را زنده کند.

۱۱۲- قال رسول الله - ﷺ -:

«لَا تُطْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَى

ابن مریم، فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ، فَقُولُوا:

عبدُ اللهِ ورسوله». أخرجه البخاري

پیامبر - ﷺ - فرمود: «در مدح و ستایش من مبالغه نکنید، آنگونه که مسیحیان در مدح و ستایش عیسی ابن مریم مبالغه کردند (و او را فرزند خدا نامیدند)، من چیزی جز عبد (برای خدا) نیستم، پس به من بگویند: عبد خدا و رسول او».

۱۱۳- قال رسول الله - ﷺ -: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَمُرَ الرَّجُلُ بِقَبْرِ الرَّجُلِ فَيَقُولُ: يَا لَيْتَنِي مَكَانَهُ». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «قیامت برپا نمی‌شود تا زمانی که اگر کسی از کنار قبر کسی رد شود بگوید: کاش من به جای او بودم (و از این همه بلا و محنت خلاصی پیدا می‌کردم)».

[۱۷۶] { **يَسْتَفْتُونَكَ** } از تو فتوا می‌طلبند **فَنُفِخَ** برایتان فتوا می‌دهد و حکم صادر می‌کند { **الْكَلَلَةَ**

میتی که نه فرزند دارد و نه پدر } و هنگامی که میرد افرادی چون برادران و خواهران، از او ارث ببرند { **أَنْ أَمْرُهُ**

هَلَكٌ } اگر مردی مرد { **لَيْسَ**

له ولدٌ } فرزندی نداشت {

مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيْنِ } به اندازه

سهم دو دختر { **أَنْ تَضَلُّوا** } تا

گمراه نشوید.

سورة مائدة

[۱] { **أَوْفُوا** } وفا کنید {

بِالْعُقُودِ } به پیمانهای مؤکد و

معتبر { **الْأَنْعَامِ** } شتر، گاو،

گوسفند و بز { **غَيْرِ مُحْلٍ**

الصَّيْدِ } شکار را (در حالت

احرام) حلال ندانید، بلکه آن

حرام است. فقهاء می‌گویند

که شکار در این مواضع

مربوط به حیوانات حلال

گوشت است به دلیل آنچه

روایت شده است: «خمسَةٌ

يَقْتُلُهُنَّ الْحَرَمُ» { **وَأَنْتُمْ حُرْمٌ** }

هنگامی که در حالت احرام

حج یا عمره هستید [۲]

{ **لَا تَحِلُّوا...** } حرمت‌شکنی

شعائر الهی را { حلال مکنید

{ **شعائر الله** } تمام اعمالی که

شعار و علامت حج و عمره

است از قبیل: طواف، سعی

و... { **الشهر الحرام** } چهار ماه

حرام عبارتند از: ذوالقعدة، ذوالحجة، محرم و رجب که در آنها جنگیدن جایز نیست { **الهدى** } حیواناتی که به

کعبه هدیه داده می‌شوند، تا به کشتارگاه می‌رسند درست نیست متعرض آنها شد { **القتلَة** } حیوانات

نشان‌داری که به فقرای بیت‌الله هدیه داده می‌شوند { **أَمِنْ الْبَيْتِ** } کسانی که برای حج یا عمره به خانه خدا

می‌آیند { **خَلَّتُمْ** } از احرام یا سرزمین حرم خارج شدید { **فَاصْطَادُوا** } (می‌توانید) شکار کنید { **لَا يَجِزُ مِنْكُمْ**

شما را وادار نسازد { **شأن قوم** } دشمنی شما نسبت به آنان { **أَنْ صَدُّوْكُمْ** } از اینکه مانع شما شدند { **أَنْ تَعْدُوا**

اینکه تعدی و تجاوز کنید.

يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَلَةِ إِن أَمْرُهُ أَهْلَكَ
لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتُ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ وَهُوَ يَرِثُهَا
إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ فَإِنْ كَانَتَا اثْنَتَيْنِ فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ مِمَّا تَرَكَ
وَإِنْ كَانُوا إِخْوَةً رَجَاً وَلَا نِسَاءً فَلِلذَكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيْنِ
يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝ ۱۷۶

سُورَةُ الْمَائِدَةِ
آيَاتُهَا ۱۱۰
تَرْجُمَا ۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ
الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُتَىٰ عَلَيْكُمْ غَيْرِ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ
يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ۝ ۱ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَحِلُّوا سَعْيَ اللَّهِ
وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا ءَمِينَ الْبَيْتِ
الْحَرَامِ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا إِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا
وَلَا يَجْرِمُكُمْ شَتَانُ قَوْمٍ أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ أَنْ تَعْدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا
عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝ ۲

[۳] **الْبَهِيمَةِ** حیوانی که بدون ذبح شرعی بی جان شده باشد **الْدَّمُ** خون جاری **الْحَمَرُ** گوشت خوک **مَا**

أَهْلَ لَغَيْرِ اللَّهِ يَدِ حیوانی که به هنگام ذبح نام غیر خدا بر آن برده شود **الْمَنْخِيقَةُ** خفه شده **الْمَرْوُودَةُ** حیوانی

يُؤْتَى لِلْمَنَاءِ

۱۰۷

لِلْمَرْوُودَةِ

که با سنگ، عصا و غیره

کشته شده باشد **الْمَرْدِيَّةُ**

پرت شده از بالا به پایین

النَّطِيقَةُ حیوانی که بر اثر

شاخ زدن حیوانات دیگر

مرده باشد **مَا كُلُّ الشَّيْءِ**

حیوانی که درندگان قسمتی از

بدن آن را خورده و بدان

سبب مرده است **مَا ذَكِيٍّ**

مگر اینکه قبل از مرگ آن را

پیدا کرده باشید و با نام

خداوند خون آن را ریخته و

آن را ذبح کرده باشید **وَمَا**

ذَبَحَ عَلَى... و حرام است

ذبح حیوانات بر سنگ‌هایی

که کنار کعبه نصب کرده‌اند و

آنها را احترام می‌گذارند **أَنْ**

تَقْبِلُوا... اینکه با

جوبه‌های تیر به پیشگویی

بپردازید **ذَلِكَ نَسِيٌّ** همه

اینها گناه و خروج از فرمان

خداوند است **أَضْطَرُّ**

ضرورت او را مجبور به

خوردن چیزی از این محرمات

بکند **مُحَصَّنَةٌ** گرسنگی

شدید **مُتَجَانِفٌ لِّإِثْمٍ** با

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أَلْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخِزْيِرِ وَمَا أَهْلَ لَغَيْرِ اللَّهِ
بِهِ وَالْمَنْخِيقَةُ وَالْمَرْوُودَةُ وَالْمَرْدِيَّةُ وَالنَّطِيقَةُ وَمَا كُلُّ
السَّيِّئِ إِلَّا مَا ذَكَيْتُمْ وَمَا ذَبَحَ عَلَى النُّصْبِ وَأَنْ تَسْنَفِسُمُو
بِالْأَزْلَمِ ذَلِكُمْ فَسَقَ الْيَوْمَ يَسَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ
فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ
عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي
مَخْصَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۲
يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أَحَلَّ لَهُمْ قُلْ أَحَلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُمْ
مِنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مَعَ لَكُمُ اللَّهُ فَعَلُوا بِمَا أَمَرَ
عَلَيْكُمْ وَأَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَأَقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ
۳ الْيَوْمَ أَحَلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَلٌّ
لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حَلٌّ لَهُمْ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ
مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ
مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسْفَحِينَ وَلَا مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ وَمَنْ يَكْفُرْ
بِالْإِيْمَنِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَسِرِينَ ۵

تجاوز از حد نیاز متایل به حرام نشود [۴] **الْبَهِيمَةِ** آنچه شارع اجازه خوردن آن را داده باشد **وَمَا**

طَعْمُ شکار حیواناتی که تعلیم داده‌اید **الْمَرْوُودَةُ** حیوانات شکاری مثل: سگ یا پرندگان **تُكَلِّبُونَ**

تعلیم دهندگان سگ‌های شکاری و غیره [۵] **طَعَامُ الَّذِينَ...** ذبائح یهودیان و مسیحیان **حَلٌّ** حلال و مباح

الْمُحْصَنَاتُ زنان پاکدامن **مُتَجَانِفٌ** مردانی که زناکار نیستند **مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ** منظور آنان انتخاب

دوست برای زنا نباشد **يَكْفُرُ بِالْإِيْمَانِ** احکام اسلام را انکار می‌کند **حَبِطَ عَمَلُهُ** ثواب عمل سابقش باطل

می‌شود.

[۶] «المُرافِق» {جمع: مُرافِق} أَرَفَح. استخوانی کنار مفصل میان بازو و ساعد «الكعْبَيْن» قوزک. دو استخوان برجسته کنار مفصل ساق پا «الغَايِطُ» مکان گود. مکان قضای حاجت. دستشویی «لَا مَسَمَ النِّسَاءُ» با زنان نزدیکی کردید، یا آنان را لمس کردید* «صَعِيدًا» آنچه به صورت طبیعی بر روی سطح زمین است مثل: خاک، سنگ «طَبِيًّا» پاک. خالی از نجاست «حَرَجٌ» مشقت [۷] «مِثْقَالُهُ» پیمان خداوند «وَالْقَمَرُ بِهِ» پیمانی را که توسط پیامبر با شما بست «بِذَاتِ الصُّدُورِ» آنچه در سینه‌ها مخفی است [۸] «قَرَامِينَ» کسانی که مخلصانه و مجدانه بر انجیام واجبات محافظت دارند «شَهِدًا» بالْقِسْطِ» گواهانی که عادلانه گواهی می‌دهند «لَا يَجْرِمَنَّكُمْ» شما را بر آن ندارد «هُوَ أَقْرَبُ...» دادگری و عدالت به پرهیزگاری نزدیکتر است.

* امام شافعی این آیه را بر تماس پوست حمل کرده است و وضو را با صرف لمس کردن باطل می‌داند، اما امام ابوحنیفه معنی آیه را بر جماع حمل کرده است و مطابق رأی او وضو به

يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَايِطِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَٰكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ٦
وَأَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِثْقَالُ الَّذِي وَثَقَكُمْ بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأَنْفُوا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ ذَاتُ الصُّدُورِ ٧ يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا أَعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ٨ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ٩

مجرد لمس کردن باطل نمی‌شود.

۱۱۴- قال رسول الله - ﷺ :- «لَا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةَ أَحَدِكُمْ إِذَا أَحْدَثَ حَتَّى يَتَوَضَّأَ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «وقتی وضو و دستنماز شما باطل شود تا مجدداً وضو نگیرید، خداوند نماز شما را قبول نمی‌کند».

۱۱۵- قال رسول الله - ﷺ :- «وَبِئْسَ لِلْآعْقَابِ مِنَ النَّارِ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسانی که به هنگام وضو گرفتن پاهایشان را نمی‌شویند، به عذاب شدید دوزخ گرفتار خواهند شد».

{ ۱۰ } { أصحاب الفحیم } اهل دوزخ [۱۱] «اذکروا» به خاطر بیاورید «هم» قصد کرد { یسئروا الیکم } آیدیم با کشتن ... به سوی شما دست درازی کنند { فکف آیدیم } مکر و نقشه آنان را باطل و خنثی کرد
 { ۱۲ } { اخذ } گرفت الجحیم النیران ۱۰۹ سوره المائد

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ
 الْجَحِيمِ ۝ ۱۰ يَأْتِيهِمُ الَّذِينَ آمَنُوا أَذْكُرُوا نِعْمَتَ
 اللَّهِ عَلَيْهِمْ إِذْ هُمْ قَوْمٌ أَنْ يَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ
 فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
 الْمُؤْمِنُونَ ۝ ۱۱ وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي
 إِسْرَءِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ
 إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ
 وَءَامَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَرْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا
 حَسَنًا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ
 جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ
 ذَٰلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ۝ ۱۲ فِيمَا
 نَقَضْتُمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً
 يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا
 ذُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ
 فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ۝ ۱۳

{ ميثاق } پیمان، عهد { اثني عشر } دوازده { نقيبا } وکیل، سرپرست (هر کدام از آنان مسئول قومشان بودند که به پیا نشان عمل کنند) { لن } اگر { عززتموهم } اگر آنان را یاری کنید و از دشمنان و گرفتاریها بدورشان نمائید { وأقرضتم الله... } مال خود را در راه خیرات انفاق نمودید { سواء السبيل } میانه راه، راه نجات { ۱۳ } { فبا نقضهم } به سبب پیمان شکنیشان آنان را از رحمت خویش محروم ساختم { قلوبهم قاسية } دلهایشان را سخت نمودیم { يحرفون الكلم... } سخنان را از موارد خود منحرف می سازند و آن را به باطل تاویل می کنند { ونسوا حظا } مما ذکروا به و بهره فراوانی از آنچه در تورات بدینان تذکر داده شده بود، ترک کردند { خائنة } خیانت، یا گروهی خائن { و اصفح } از مواخذة چشم پوشی کن.

۱۱۶ - قال رسول الله - ﷺ : «إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ الْجَنَّةِ فِيمَا يَبْذُو لِلنَّاسِ، وَهُوَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ النَّارِ فِيمَا يَبْذُو لِلنَّاسِ، وَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ»، متفق عليه
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «گاهی انسان به حسب ظاهر کارهایی را انجام می دهد که کار اهل بهشت است (و مردم گمان می کنند که آدم خوبی است) ولی در حقیقت او اهل جهنم است، و با گاهی بر حسب ظاهر کارهای اهل جهنم را انجام می دهد اما در حقیقت اهل بهشت است».

[۱۴] {نصاری} مسیحی «أَخَذْنَا مِيقَاتَهُمْ» از آنان بیان گرفتیم «فَنَسُوا» فراموش کردند «حَقًّا مَا ذُكِّرُوا بِهِ» قسمت قابل ملاحظه‌ای از آنچه بدانان تذکر داده شده بود {«فَاعْرِضْ»} میانشان دشمنی افکندیم «الْعَدَاوَةَ» دوری قلبها از همدیگر.

الْمِيقَاتِ الْمُنَادِيَةِ

۱۱۰

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَرِيُّ أَخَذْنَا مِيقَاتَهُمْ
فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ فَأَعَرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ
وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللَّهُ
بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١٥﴾ يٰ أَهْلَ الْكِتَابِ
قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِّمَّا
كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ
كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ
مُّبِينٌ ﴿١٦﴾ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ
سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى
النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
﴿١٧﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ
ابْنُ مَرْيَمَ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ
أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ وَمَنْ فِي
الْأَرْضِ جَمِيعًا وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٧﴾

دشمنی «الْبَغْضَاءَ» کینه
{«رَبِّبْنَاهُمْ»} باخبرشان
می‌سازد { [۱۵] «نُورٌ» } یعنی
محمد - ﷺ - {«مُبِينٌ»} روشن.
روشنگر { [۱۶] } {«اتَّبَعَ»}
رضوانه جوایب خوشنودی
او باشد {«سُبُلَ السَّلَامِ»}
راههای امنیت نسبت به
چیزهای ترسناک دنیا
و آخرت {«مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى
النُّورِ»} از تاریکی‌های کفر و
نادانی به سوی نور ایمان و
دانش { [۱۷] } {«فَن يَمْلِكُ مِنْ
اللَّهِ شَيْئًا»} چه کسی می‌تواند
در مقابل خدا کاری بکند؟
{«قَدِيرٌ»} توانا}.

۱۱۷ - قال رسول الله - ﷺ - :

«من شهد ان لا إله الا الله وحده
لا شريك له، وان محمداً عبده
ورسوله، وان عيسى عبد الله و
رسوله و كلمته القاها إلى مريم و
روح منه، والجنة حق، والنار
حق، أدخله الله الجنة على ما
كان من العمل». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که

اقرار نماید که هیچ معبود برحق نیست جز ذات الله که یگانه است و شریکی ندارد و اقرار نماید که محمد - ﷺ - بنده و
فرستاده خدا است و عیسی بنده و فرستاده خدا و مصداق کلمه‌ای است که به سوی مریم القا شده است و روحی از
جانب او است، و به حقانیت بهشت و جهنم ایمان داشته باشد، خدا او را وارد بهشت می‌نماید، هرچند گناه هم داشته
باشد».

۱۱۸ - قال رسول الله - ﷺ - : «إذا أنفق المسلم نفقةً على أهله، وهو يحسبها، كانت له صدقة». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه مسلمانی به‌منظور رضای خدا و انجام تکلیف شرعی چیزی را برای زن و بچه و
خانواده‌اش خرج کند، خداوند آن را به عنوان صدقه از او قبول می‌کند».

{ ۱۸ } ﴿ اِحْتَاةٌ ﴾ عزیزان خدا ﴿ فَلَمَّ يَعْزِبْكُمْ ﴾ پس چرا شما را در برابر گناهان عذاب می دهد ﴿ اِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴾ بازگشت همگان به سوی او است { ۱۹ } ﴿ قَدْ جَاءَكُمْ ﴾ به سوی شما آمده است { ﴿ عَلٰی فِتْرَةٍ مِنَ الرَّسُلِ ﴾ مدت زمانی که میان ارسال پیامبران فاصله بوده است { ۲۰ } ﴿ اِذْ جَعَلْ فِيكُمْ اَنْبِيَاءَ ﴾ زمانی را به یاد آورید که خداوند پیغمبرانی در میان شما برانگیخت { ﴿ وَجَعَلَكُمْ مَلُوكًا ﴾ به سبب نعمت های آزادی و اموال فراوان، گویی شما را شاه گردانده است { ۲۱ } ﴿ الْاَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ ﴾ سرزمین پاک و مقدس ﴿ كَتَبَ اللّٰهُ لَكُمْ ﴾ خداوند مقدر کرده که اگر مطیع فرمان او باشید، بدانجا وارد می شوید و سکونت می کنید ﴿ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلٰی اَدْبَارِكُمْ ﴾ از ترس زورمندان فرار نکنید و به گذشته بازنگردید { ﴿ فَتَقْتُلُوا خَاسِرِينَ ﴾ که زیانکارانه برمی گردید { ۲۲ } ﴿ قَوْمًا جَبَّارِينَ ﴾ قوم زورمند، بسیار قوی (کنعانیان)، { ۲۳ } ﴿ اَرْجُلَانِ ﴾ دو مرد (سردار) ﴿ يَخَافُونَ ﴾ می ترسند (از خدا)، از خدا ترس ﴿ ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ ﴾ از دروازه بر

۱۱۱

الْحِزْبُ النِّبَاتِيُّ

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصْرَى نَحْنُ اَبْتَوُا اللّٰهَ وَاحْبَتُوهُ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ بَلْ اَنْتُمْ بِشُرِّ مَنِّ خَلْقٍ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَاِلَيْهِ الْمَصِيرُ ۱۸ يٰۤاَهْلَ الْكِتٰبِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُوْلُنَا يَبَيِّنُ لَكُمْ عَلٰی فِتْرَةٍ مِّنَ الرَّسُلِ اَنْ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ وَاللّٰهُ عَلٰی كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۱۹ وَاِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهِ يَنْقُورِمْ اَذْكُرُوْا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيَّكُمْ اِذْ جَعَلْ فِيْكُمْ اَنْبِيَاءَ وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا وَاَتٰنَكُمْ مَّا لَمْ يُوْتِ اَحَدًا مِّنَ الْعٰلَمِيْنَ ۲۰ يَنْقُورِمْ اَدْخُلُوا الْاَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللّٰهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوْا عَلٰی اَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوْا خٰسِرِيْنَ ۲۱ قَالُوْا يٰمُوسٰى اِنَّ فِيْهَا قَوْمًا جَبَّارِيْنَ وَاِنَّا لَنَدْخُلُهَا حَتّٰى يَخْرُجُوْا مِنْهَا اِنْ يَخْرُجُوْا مِنْهَا فَاِنَّا دَاخِلُوْنَ ۲۲ قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِيْنَ يَخَافُوْنَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمَا اَدْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَاِذَا دَخَلْتُمُوْهُ فَاِنَّكُمْ عَلٰی لُونٍ وَعَلٰی اللّٰهِ فَتَوَكَّلُوْا اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ۲۳

آنان وارد شوید ﴿ عَلٰی اللّٰهِ فَتَوَكَّلُوْا ﴾ بر خدا توکل کنید.

۱۱۹ - قال رسول الله - ﷺ : « من أصبح منكم معافي في جسده، أماناً في سريه، عنده قوت يومه، فكأنما حيزت له الدنيا بحذافيرها. » أخرجه الترمذي

پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر کسی از شما روزش را آغاز کرد در حالیکه جسم سالمی داشت، در خانه و میان خانواده اش راحت و آسوده بود، و قوت آن روز برایش فراهم بود، مثل این است که دنیا با همه سخیش برای او نرم و رام شده است.»

[۲۴] { **الَّذِي خَلَقَهَا** } هرگز وارد آنجا نخواهیم شد { **مَادَامَ لَهَا** } مادام که آنان در آنجا حضور داشته باشند
 { **وَرَبِّكَ** } همراه پروردگارت { **هَٰهُنَا** } در اینجا { **فَالصَّادِقُ** } نشتگان [۲۵] { **إِلَىٰ لَا أَمْلَكَ إِلَّا نَفْسِي وَآخِي** }
 من فقط اختیار خود و برادرم
 { **سُورَةُ النَّازِعَاتِ** }
 ۱۱۲

{ **هَارُونَ** } را دارم { **فَاتَّقِرُق** }

{ **بِأَوَّلِي** } با داوری خود

میان ما و ایشان فاصله

بینداز [۲۶] { **أَرْبَعِينَ سَنَةً** }

{ **أَرْبَعِينَ سَنَةً** } چهل سال { **أَرْبَعِينَ سَنَةً** }

{ **أَرْبَعِينَ سَنَةً** } در سر زمینی

سرگردان این سو و آن سو

می روند و راه را گم کرده اند

{ **فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ** } غم مخور

{ **فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ** } بر تعذیب قوم

ستم پیشه غم مخور [۲۷]

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

{ **وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا** }

قَالُوا يَمْحُومُ إِنَّا لَنَنْذِرُهَا أَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَآذَ هَبْ
 أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَتِلَا إِنَّا هُنَا قَاعِذُونَ ﴿٢٤﴾ قَالَ رَبِّ
 إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَآخِي فَأَفْزُقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ
 الْفَاسِقِينَ ﴿٢٥﴾ قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً
 يَتِيهُونَ فِي الْأَرْضِ فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ
 ﴿٢٦﴾ وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا
 فَتَقَبَّلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ
 قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٢٧﴾ لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ
 لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطٍ يَدِيَ إِلَيْكَ لَأَقْتُلَنَّكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ
 رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٨﴾ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ نَبُوءَآيَاتِي وَإِنَّمَا فَتَكُونَ
 مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ ﴿٢٩﴾ فَطَوَّعَتْ
 لَهُ نَفْسُهُ فَقَتَلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَاصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٣٠﴾
 فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُورِي
 سَوْءَةَ أَخِيهِ قَالَ يُؤَيِّلَتْنِي عَجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا
 الْغُرَابِ فَأُورِي سَوْءَةَ أَخِي فَاصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ ﴿٣١﴾

بیاراست [۳۱] { **فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا** } فرستاد { **غُرَابًا** } لاغی { **يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ** } زمین را حفز می کرد تا
 زای را که کشته بود، دفن کند { **لِيُرِيَهُ** } تا به او نشان دهد { **يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ** } پنهان و مخفی می کند { **سَوْءَةَ أَخِيهِ** }
 جسد و لاشهٔ برادرش را. عورت { **يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ** } وای بر من (کلمه درد و حسرت) { **فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا** } پشیمان
 شد.

۱۲۰- قال رسول الله - ﷺ -: «اكثرُوا ذِكْرَ هَٰذَا مِنَ اللَّذَاتِ بِعَيْنِ الْمَوْتِ». أخرجه ابن ماجه و الترمذي وحسنه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «بسیار مرگ را که برنده و ازین برنده لذات است، یاد کنید».

[۳۲] «مَنْ أَجَلَ ذَلِكَ» بدان خاطر. به سبب زشتی این جرم {کنشها} واجب کردیم. مقرر داشتیم {اَوْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ} یا در زمین به غیر فساد، فساد بکنند که موجب هدر رفتن خورش می شود {فَنَكَلْنَا قِتْلَ النَّاسِ جَمِيعًا}

يُؤْخَذُ لِلنَّاسِ بِأَنَّهُ

گوئی همه انسانها را کشته

است {وَمَنْ أَحْيَاهَا} سبب

زنده ماندن کسی شود

{لَمُسْرِفُونَ} در قتل و جنایت

راه اسراف در پیش گرفتند

[۳۳] {يَحَارِبُونَ اللَّهَ} * با قتل

یا گرفتن اموال مردم، راهزنی

می کنند {...مِنْ خِلَافٍ}

دست و پای آنها در جهت

خلاف یکدیگر قطع شود

(دست راست و پای چپ)

{يُنْفِقُوا مِنَ الْأَرْضِ} تبعید یا

زندانی شوند {خِزْيَئِ}

رسوایی. مجازات { [۳۴]

{مَنْ قَبْلَ أَنْ تَقْدِرُوا...} پیش

از اینکه بر آنان چیره شوید {

[۳۵] {وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ}

با انجام دادن عبادات و

اجتناب از گناهان تقرب به

رضای خداوند را بطلبید

{ [۳۶] {لِيُقْتَدُوا بِهِ} تا آن را

قدیه خود کنند. خویشتر را با

آن اموال از عذاب آخرت

نجات دهند. *

خداوند از راهزنی همراه با

کشتن و غارت به جنگیدن با

خدا تعبیر کرده است زیرا مخالفت با اوامر او است.

۱۲۶- قال رسول الله - ﷺ - : «إذا التقى المسلمان بسيفيهما فالقاتل والمقتول في النار» قالوا: يا رسول الله! هذا القاتل،

فما بال مقتول؟ قال: «إنه كان حربياً على قتل صاحبه». متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه دو مسلمان با اسلحه رودرروی هم قرار بگیرند و همدیگر را بزنند، قاتل و مقتول هر دو

وارد جهنم می شوند» اصحاب گفتند: ای رسول خدا! مقتول چرا وارد جهنم می شود؟ فرمود: «قطعاً او هم بر کشتن

دیگری اصرار داشت و می خواست او را بکشد».

مَنْ أَجَلَ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ
نَفْسًا يَغْيِرْ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ
النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ
جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنْ كَثِيرًا
مِّنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ ۚ إِنَّمَا
جَزَاؤُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ
فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ
وَأَرْجُلُهُمْ مِّنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفِقُوا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ
لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۚ
إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِن قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ فَاعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۚ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا
اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۚ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَن
لَّهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَيَفْتَدُوا بِهِ عَنْ
عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَمَةِ مَا نَقِيلُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۚ

[۳۷] { یزیدون } می‌خواهند (بخرجوا) بیرون آیند { عذاب مقیم } عذاب دائم و مستمر [۳۸] { السارق }
و السارقه } مرد و زن دزد { فاقطعوا أيدهم } دستشان را قطع کنید { جزاء بما کسبا } به کفر عملی که انجام
داده‌اند { نکالا } این

يُرِيدُونَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ بِمُخْرِجِينَ مِنْهَا
وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ۚ وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا
أَيْدِيَهُمَا جِزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ
۳۸ فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ
عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ۳۹ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ
وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۴۰ يَتَأْتِيهَا الرُّسُولُ
لَا يَخْرُجُكَ الَّذِينَ يُسْكِرُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ
قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ
هَادُوا أَسْمَعُونَ لِلْكَذِبِ سَمْعًا لِّقَوْمٍ
آخَرِينَ لَمْ يَأْتُواكَ بِمُخْرِفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ
يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا
وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ، وَمِنَ اللَّهِ شَيْءٌ
أَوَّلُكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرْ قُلُوبَهُمْ فِي
الدُّنْيَا خَرَىٰ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۴۱

هذا... می‌گویند: اگر این چیزهایی که ما می‌گوییم توسط محمد به شما گفته شد، آن را بپذیرید (این هم یک نوع
از بازی آنان با کتابشان است) { و ان لم تتوبوا } اگر چنین به شما گفته نشد { فاحذروا } خوشتن را برحذر
دارید { فتنه } گمراهی، کفر و هلاک او { خزی } ذلت و رسوایی.
هرگاه نفر یکر ثروتمند یهودی مرتکب گناهی می‌شد که حکم تورات نسبت به آن شدید و سخت بود به احبار و
پیشوایان دینی رشوه می‌داد، آنان هم به او می‌گفتند: نزد محمد برو و اگر حکم او در مورد گناه تو خفیف و کم بود مثلاً
فلان چیز، بپذیر وگرنه از او برحذر باش و فاصله بگیر.

[۴۲] { «يَا عُونُ لِلْكَذِبِ» بسیار گوش به دروغ فرامی دادند } { «أَقَالُونَ لِلشَّحَةِ» بسیار مال حرام می‌خورند که فاحش‌ترین آن رشوه و ربا است } { «الْحَكَمُ بَيْنَهُمْ» میان ایشان داوری کن } «أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ» یا از ایشان

سُورَةُ الشَّحَةِ

۱۱۵

الْمُقْسِطِينَ

روی بگردان *

با عدالت (به حکم اسلام)

{ «الْمُقْسِطِينَ» دادگران و

عادلان در داوریها [۴۳]

{ «كَيْفَ يَحْكُمُونَكَ» چگونه از

شما داوری می‌طلبند؟

{ «يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ» بعد

از داوری از حکم تو که

موافق تورات باشد روی

می‌گردانند [۴۴] { «النَّبِيِّنَ»

موسی و پیامبران بنی‌اسرائیل

بعد از او { «أَسْلَمُوا» مطیع

حکم پروردگارشان شدند

{ «الرَّبَّانِيِّينَ» خداپرستان

پرهیزگار { «الْأَحْبَارَ»

پیشوایان دینی یهود { «بِمَا

أَسْتَحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ» به

سبب چیزی که بدانان سپرده

شده بود تا در حفظ آن

بکوشند { «شُهَدَاءَ» نگهبانانی

که از تورات در برابر تغییر

محافظت می‌کردند { «فَلَا تَحْشُرُوا

النَّاسَ» از مردم نهراسید {

{ «لَا تَحْشُرُوا بِلَايَاتِي...» عمل به

آیات من در تورات را در

مقابل بهای اندک، ترک

سَمْعُونَ لِكَذِبٍ أَكَلْتُمْ لِلشَّحَةِ فَإِنْ جَاءَ وَكَ
فَاحْكُم بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ
يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ٤٢ وَكَيْفَ يُحْكُمُونَكَ وَعِنْدَهُمُ
التَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ
وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ٤٣ إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا
هُدًى وَنُورٌ يُحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ
هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ
اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّكَاسَ
وَأَخْشَوْنَ وَلَا تَشْتَرُوا بِإِيتَانِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ
بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ٤٤ وَكُنْتُمْ عَلَيْهِمْ
فِيهَا أَنْ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ
بِالْأَنْفِ وَالْأَذْنَ بِالْأَذْنِ وَاللِّسْنَ بِاللِّسَنِ وَالْجُرُوحَ
قِصَاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ
لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ٤٥

نکتید [۴۵] { «الْأَنْفَ» بینی { «الْأَذْنَ» گوش { «اللسن» دندان } { «والجروح قصاص» در جراحات، جانی بهمان
منوال قصاص می‌شود که بجای علیه را زخمی کرده است { «تصدق به» اگر کسی از حق قصاص خود درگذرد و
جانی را عفو کند...

* مالی که از طریق حرام کسب شود، (سحت) نامیده می‌شود زیرا حلال را نابود و ریشه‌کن می‌سازد.

۱۲۲- سئل رسول‌الله - ﷺ - عن الکيائي قال: «لا شراك بالله، و غفوق الوالدين، و قتل النفس، و شهادة الزور». متفق
عليه

از پیامبر - ﷺ - درباره گناهان کبیره سؤال شد، فرمود: قراردادن شریک برای خدا، اذیت و بی‌احترامی به پدر و مادر،
کشتن انسان بی‌گناه و شهادت دروغ و ناحق.

[۴۶] «فَقَيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِعِيسَىٰ ۖ عِيسَىٰ يَسِّرْ مَرِيَمَ رَاةَ وَرُشِ أَنْبِيَاءِ بَنِي إِسْرَائِيلَ فَرَسْتَادِمُ بَيْنَ يَدَيْهِ»
 پیش از آن {وهدی و موعظه} راهنا و پنددهنده [۴۷] «أَهْلَ الْإِنْجِيلِ» پیروان انجیل {وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ
 اللَّهُ} کسی که بدانچه

خداوند نازل کرده است

حکم نکند، اگر منکر آن

باشد کافر است، و اگر منکر

آن نبوده و مقر باشد ظالم

است، و اگر در راه حکمت

بخشیدن بدان تلاش نکند و

سستی ورزد فاسق است

(تفسیر واضح به نقل از

تفسیر نور)؛ [۴۸] «وَأَنْزَلْنَا

إِلَيْكَ الْكِتَابَ» و بر تو کتاب

قرآن را نازل کردیم {وَالْحَقُّ}

مشمول بر احکام صحیح

ثابت {مِنْ الْكِتَابِ} از

کتابهای آسمانی سابق مثل:

تورات و انجیل {مُهِمِّنَا}

علیه: حافظ و نگهبان بر

کتابهای سابق است. شاهد بر

حقایق الهی و خطاها و

انحرافات است {عَمَّا جَاءَكَ}

مِنْ الْحَقِّ} از قرآن روی

مگردان {وَشَرَعَةً وَمِنْهَا جَا}

شریعت و راه واضح در دین

{لِيُؤْمَرَ} تا شما را آزمایش

کند {فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ} قبل

از اینکه مرگ شما را دریابید،

وَقَيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِعِيسَىٰ ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ
 التَّوْرَةِ ۚ وَءَاتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ
 يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ۚ ۴۶
 أَهْلَ الْإِنْجِيلِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ ۚ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ
 اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ۚ ۴۷
 بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيِّمًا
 عَلَيْهِ ۖ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ
 عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا
 وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَٰكِنْ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا
 ءَاتَيْنَاكُمْ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ ۚ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا
 فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ۚ ۴۸
 أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ أَنْ يَفْتِنُوكَ عَنْ
 بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ ۚ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنِّي بَصِيصٌ
 بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ ۚ وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ ۚ ۴۹
 أَفَحُكْمَ
 الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ۚ ۵۰

به سوی اعمال نیک از همدگر پیشی گیرید [۴۹] «وَأَحْذَرُهُمْ أَنْ يَفْتِنُوكَ» بر حذر باش که با حيله و دروغ

تو را از برخی چیزهایی که خداوند بر تو نازل کرده است، به دور و منحرف نکنند [۵۰] «أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ»

آیا خواستار حکمی هستند که بر وفق هواها و شهوات باشد.

۱۲۳- قال النبى - ﷺ: «إِذَا حُكِمَ الْحَاكِمُ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ أَصَابَ فَلَهُ أَجْرَانِ، وَإِذَا حُكِمَ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ أَخْطَأَ فَلَهُ أَجْرٌ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «وقتی حاکم و قاضی در قضاوت خود تلاش نمایند و به حق حکم کنند، دو ثواب دارند، اما اگر بعد

از تلاش و زحمت به اشتباه حکم نمایند، تنها یک اجر دارند».

[۵۱] «اتَّخَذُوا الْيَهُودَ النَّصَارَىٰ **أَوْلِيَاءَ**» یهودیان و مسیحیان را به دوستی نگیرید و اسرار حکومت خود را به اطلاع آنان نرسانید {وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَاِنَّهُ مِنْهُمْ} هر کس از شما با ایشان دوستی ورزد بیگانه او هم از زمره ایشان است} [۵۲] «الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَنَّافَتَانِ» یعنی منافقان {سَارِعُونَ فِيهِمْ} در دوستی با یهودیان و مسیحیان بر یکدیگر سبقت می‌گیرند **أَن تَصِيبَا دَائِرَةً** که شکست و بلاء سختی از بلاهای روزگار بر سر ما آید **بِالْفَلَحِ** با یاری کردن پیامبرش **أَوْ أَمْرٍ مِّنْ عِنْدِهِ** یا از جانب خود کاری کند. با نابودی دشمنان اسلام و رسوایی منافقان [۵۳] «وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا...» مسلمانان بعد از رسوایی منافقان می‌گفتند...

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَاِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ٥١ فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ يُسْرِعُونَ فِيهِمْ يَقُولُونَ نَخْشَىٰ أَن تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ فَعَسَىٰ اللَّهُ أَن يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِّنْ عِنْدِهِ فَيُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا أَسْرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ تَدْمِينًا ٥٢ وَيَقُولُ الَّذِينَ ءَامَنُوا أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ أَنَّهُمْ لَعَنَكُمْ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فَأَصْبَحُوا خَاسِرِينَ ٥٣ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنكُمْ عَن دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةً لَّا يَمُرُّ بِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ٥٤ إِنهَا وَلِيَكُمْ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ٥٥ وَمَن يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا فَإِنَّ حَرْبَ اللَّهِ هُمُ الْعَالِبُونَ ٥٦ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوعًا وَلَعِبًا مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَالْكَافِرَ أَوْلِيَاءَ وَانْقُوا اللَّهَ إِنَّ كُفْرَكُمْ مُؤْمِنِينَ ٥٧

«رَاعِ» دارای فضل و بخشش زیاد [۵۵] «وَهُوَ رَاكِعُونَ» آنان نسبت به خداوند و اوامر او خاشع، متواضع و فروتن هستند [۵۶] «حَرْبَ اللَّهِ» یاری‌دهندگان دین خدا [۵۷] «هُزُوعًا» مسخره و **«لَعِبًا»** بیهوده، بازی **«أَوْلِيَاءَ»** دوستان یاریگر.

۱۲۴- قال النبی - ﷺ: «الصلوات الخمس، والجمعة الى الجمعة، كفارة لما بينهن، مالم تُغش الكبائر». رواه مسلم. پیامبر - ﷺ - فرمود: «نمازهای پنجگانه، و نماز جمعه تا نماز جمعه بعد سبب از بین رفتن گناهان صغیره‌ای می‌شود که در آن فاصله انجام گرفته است مادام که مرتکب گناهان کبیره نشده باشد».

{[۵۸] اِذَا نَادَيْتُمْ} هنگامی که صدا به غار برداشتید (و اذان گفتید) **اتَّخَذُوا هُزُؤًا** غار را به باد استهزاء می گیرند **و لعباً** و به بازیچه اش قرار می دهند **لَا يَعْقِلُونَ** نفهم و بی شعور هستند { [۵۹] تَتَقِمُونَ مِنَّا} بر ما خرده می گیرید و زشت می دانید؟ { **إِنَّا أَكْثَرُكُمْ فَاسِقُونَ** بیگمان بیشتر شما فاسق (و خارج از شریعت خدا) هستید { [۶۰] مَثُوبَةٌ

و إِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوا هُزُؤًا وَلَعِبًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ۵۸ قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ هَلْ تَقِمُونَ مِنَّا إِلَّا أَنَّا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلُ وَأَن أَكْثَرُكُمْ فَاسِقُونَ ۵۹ قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِّنْ ذَلِكَ مَثُوبَةٌ عِنْدَ اللَّهِ مَن لَّعَنَهُ اللَّهُ وَعَظِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ أُولَئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ عَن سَوَاءِ السَّبِيلِ ۶۰ وَإِذَا جَاءَكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَقَدْ خَلَوْنَا بِالْكَفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ ۶۱ وَتَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسِرُّونَ فِي الْأَثَرِ وَالْعُدُونِ وَأَكْثُهُمُ السُّحَّتَ لَيْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۶۲ لَوْلَا يَنْهَاهُمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَجْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وَأَكْثُهُمُ السُّحَّتَ لَيْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ۶۳ وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلَعْنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ وَلِيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا أَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعُدَّةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ۶۴

بِهَا هُمْ} چرا آنان را نهی نمی کنند { **الرَّبَّانِيُّونَ** عابدان و پارسایان. پیشوایان دینی مسیحی **الْأَجْبَارُ** پیشوایان دینی یهود { **قَوْلُهُمُ الْإِثْمَ** سخنان گناه آلودشان { [۶۴] **يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ** دست خدا از سر بخل بسته است { **غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ** دستهایشان بسته باد! **لَعْنُوا** نفرین بر آنان باد! { **يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ** دستهای او برای بذل و بخشش باز است { **أَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعُدَّةَ** میان آنان تا روز قیامت دشمنی و کینه توزی افکندیم { **أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ** هر زمان که آتش فتنه را میان مؤمنان و مشرکان شعله ور می سازند { **أَطْفَأَهَا اللَّهُ** خداوند آن را خاموش ساخته است.}

[۶۶] {وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ...} و اگر آنان به تورات و انجیل و قرآن عمل بکنند... {لَأَكَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ

رِضًى تَحْتَ أَبْجُلِهِمْ} از بالای سر خود و از زیر پای خود روزی خواهند خورد. کنایه از فراوانی نعمت از هر

سُورَةُ التَّوْبَةِ

۱۱۹

الْحِجَابِ الْبَاطِنِ

سو و خوشی معیشت است

{مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُّقْتَصِدَةٌ} گروهی

از اهل کتاب میانه رو هستند

(و آنان به سرعت به اسلام

گرویدند) [۶۷] {بَلَاةٌ}

تبلغ کن. برسان {بِعَصَاكَ}

من الناس} تو را از آنان

محفوظ می دارد، و آنان

توانایی تسلط بر تو را ندارند

[۶۸] {لَسْتَ عَزِيزٌ} شما

پای بند چیزی نیستید. بر

عقیده و ایمانی نیستید {مِنْ

نَفْسِ التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ}

مگر اینکه با علم و عمل

حقوق تورات و انجیل را ادا

کنید {فَلَا تَأْسَ عَلَىٰ} بر عدم

ایمان کافران محزون و متأسف

مباش [۶۹] {الَّذِينَ هَادُوا}

یهودیان {الصَّابِقُونَ}

ستاره پرستان یا

ملائکه پرستان [۷۰]

{مَسَاكِينُ} بیکان مؤکد

{مَجْرُومُونَ} که با

هواها و هوسهای آنان

سازگار نبود {فَرِيقًا كَذِبُوا}

{...} دسته ای (از پیامبران)

را تکذیب می کردند و گروهی را می کشتند.

۱۲۵- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ الْعِبْدَ نَادَىٰ جِبْرِيلُ: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَىٰ يَحِبُّ فُلَانًا فَاحْبِبْهُ، فَيَحِبُّهُ جِبْرِيلُ، فَيَنَادِي

فِي أَهْلِ السَّمَاءِ: إِنَّ اللَّهَ يَحِبُّ فُلَانًا فَاحْبِبُوهُ، فَيَحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ؛ ثُمَّ يَوْضَعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الْأَرْضِ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه خداوند متعال یکی از بندگان خود را دوست بدارد به جبرئیل اعلام می دارد: خداوند

فلانی را دوست دارد شما هم او را دوست داشته باش. جبرئیل هم او را دوست می دارد، سپس جبرئیل به اهل آسمان

اعلام می نماید که خداوند فلانی را دوست دارد شما هم او را دوست داشته باشید، اهل آسمان نیز او را دوست می دارند.

خداوند محبت او را در قلب مردمان زمین نیز قرار می دهد و از او راضی خواهد بود.

بنی اسرائیل گمان بردن خداوند آنان را به بلا و عذاب شدید گرفتار نمی سازد و آنان را آزمایش نمی کند ﴿فَعَمَلُوا﴾ نسبت به آزمونها و سرنوشت گذشتگان کور شدند ﴿وَصَلُّوا﴾ سخنان حق انبیاء را نشنیدند و آن را قبول نکردند ﴿تَابَ اللَّهُ﴾

﴿عَلَيْهِمْ﴾ هنگامی که توبه کردند خداوند توبه آنان را پذیرفت و آنان را از دست بابلین نجات داد ﴿اُمِّ عَمَلُوا﴾

چشمه‌هایشان را بر روی براهین قاطعی که مسیح و خاتم پیامبران با خود آوردند، بستند ﴿كثير منهم﴾

بیشتر آنان سخنان حق را نشنیدند ولی گروه کمی از آنان میانه‌رو بودند و اسلام را پذیرفتند [۷۳] ﴿ثَلَاثَ﴾

﴿ثَلَاثَ﴾ {۱- یک سوم} ادعا می‌کنند که خدا سه‌تا است و الله یکی از آنان است. [۷۵]

﴿ثَلَاثَ﴾ گذشته است

﴿صَدِيقَهُ﴾ زن بسیار راستگو.

در گفتار و کردار با خداوند است ﴿بِأَكْلَانِ الطَّعَامِ﴾ مریم و پسرش همانند هر انسانی غذا می‌خورند پس چگونه آنان را اله می‌پندارید (اشاره به این دارد که از خوردن و آشامیدن فضلات بوجود

وَحَسْبُوا أَلَا تَكُونُ فِتْنَةً فَعَمُوا وَصَمُوا ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمُوا وَصَمُوا كَثِيرٌ مِنْهُمْ وَاللَّهُ بِصِيرٍ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٧١﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ ابْنَ اللَّهِ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ ابْنُ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٧٢﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ ابْنَ اللَّهِ ثَلَاثَةٌ وَكَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا إِلَهُ وَاحِدٌ وَإِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٣﴾ أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونََهُ وَاللَّهُ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٧٤﴾ مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ انْظُرْ كَيْفَ بُيِّنْتُ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ انْظُرْ أَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٧٥﴾ قُلْ أَعْبُدُوا مَنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَكُمْ بِمَعَالِكُمْ مِنْ شَيْءٍ وَلَا تَفْعَلُوا اللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٧٦﴾

می‌آید) ﴿فِي تَفْكِتٍ﴾ چگونه شیطان آنان را از تأمل در دلایل آشکار و قبول آن باز می‌دارد؟

۱۲۶- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «أَلَا أَنْبِئُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكِبَائِرِ؟» «الْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ، وَ عَفْوُ الْوَالِدِينَ» وَ كَانَ مَتَكْنًا فَجَلَسَ، فَقَالَ: «أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ، أَلَا وَ شَهَادَةُ الزُّورِ؟» فَمَا زَالَ يَكْزُرُهَا حَتَّى قُلْنَا: لَيْتُهُ سَكَتَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «توجه کنید، تا شما را از بزرگترین گناه کبیره باخبر کنم: شریک قرار دادن برای خدا و اذیت پدر و مادر» سپس در حالی که بر چیزی تکیه کرده بود، نشست و فرمود: «آگاه باشید، سخن و شهادت دروغ هم از بزرگترین گناهان کبیره است» پیامبر - ﷺ - به اندازه‌ای این جمله را تکرار فرمود که آرزو داشتیم سکوت کند.

[۷۷] **الانفعا** از حد تجاوز نکنید. **غلو** نکنید **غیرالحق** غلو بناحق. مدعی غیر از آنچه خداوند نازل کرده است **أهواءهم** هواهای رهبران گذشته **من قبل** قبل از بعثت خاتم الانبیاء محمد - ﷺ - { **أصلوا کثیرا** } بسیاری را گمراه کرده‌اند { **الحج السائر** } ۱۲۱ **شُکْرُ الْمَالِ الْهَلَالِ**

قُلْ يٰٓأَهْلَ الْكِتٰبِ لَا تَغْلُوا فِي دِيْنِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ
وَلَا تَتَّبِعُوا اَهْوَاَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَاَضَلُّوْا
كَثِيْرًا وَّضَلُّوْا عَنْ سَوَاِ السَّبِيْلِ ۝۷۷ لُعِنَ الَّذِيْنَ
كَفَرُوْا مِنْ بَنِيْۤ اِسْرٰٓءِيْلَ عَلٰٓى لِسٰنِ دَاوُدَ وَعِيسٰى
ابْنِ مَرْيَمَ ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَّكَانُوْا يَعْتَدُوْنَ ۝۷۸
كَانُوْا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوْهُ لِيَتَسَفَّهَ
مَا كَانُوْا يَفْعَلُوْنَ ۝۷۹ تَرٰى كَثِيْرًا مِنْهُمْ
يَتَوَلَّوْنَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لِيَتَسَفَّهَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْۢ اَنْفُسُهُمْ
اَنْ سَخِطَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذٰبِ هُمْ خٰلِدُوْنَ ۝۸۰
وَلَوْ كَانُوْا يُوْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ مَاۤ اُنْزِلَ اِلَيْهِ
مَا اتَّخَذُوْهُمۡ اَوْلِيَآءَ وَلٰكِنْ كَثِيْرًا مِنْهُمْ فَسَقُوْنَ ۝۸۱
لَتَجِدَنَّ اَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِّلَّذِيْنَ ءَامَنُوْا الْيَهُودَ
وَالَّذِيْنَ اَشْرَكُوْا وَلَتَجِدَنَّ اَقْرَبَهُمۡ مَّوَدَّةً لِّلَّذِيْنَ
ءَامَنُوْا الَّذِيْنَ قَالُوْا اِنَّا نَفْعِدُكَ ذٰلِكَ يٰٓاَنْ نَّهْتُمۡ
فَيَسِيْرِيْنَ وَرُهْبٰنًا وَّاَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُوْنَ ۝۸۲

وَضَلُّوا» بعد از بعثت پیامبر
گمراه گشته اند
سواء السبيل» وسط راه که
از گردنه و پرتگاه دور است
{ ۷۸ } «عَلَى لِسَانٍ» بر زبان
«عَصُوا» سرکشی کردند
«كَانُوا يَعْتَدُونَ» (در ظلم و
فساد) از حد می گذشتند
{ ۷۹ } «كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ
سُوءِ عَمَلٍ» آنان از اعمال
زشتی که انجام می دادند دست
نمی کشیدند { ۸۰ } «يَتَوَلَّوْنَ
الَّذِينَ كَفَرُوا» با مشرکان
دوست می شوند و آنان را بر
ضد پیامبر یاری می کنند
{ الْيَتَىٰ مَالَهُمْ }
«أَنْفُسُهُمْ» چه توشه بدی برای
خود پیشاپیش (به آخرت)
فرستاده اند { سَخَطَ اللَّهُ
عَلَيْهِمْ } به خاطر کارهای
زشتشان خداوند بر آنان
خشم گرفت { ۸۱ } «أَشَدَّ النَّاسِ عِدَاوَةً لِلَّذِينَ
آمَنُوا...» خواهی دید که
دشمن ترین مردم برای
مؤمنان یهودیان و مشرکانند
اهب ها، دیرنشینان.

مؤمنان یهودیان و مشرکانند **﴿الَّذِينَ هُمْ عَنْ آلِهَتِهِمْ كَارِهُونَ﴾** مهربانترین آنان { **قَسِبَ** رهبران میحیان **﴿هَؤُلَاءِ﴾** راهب ها. دیرنشینان.

۱۲۷- قال النبی - ﷺ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَيُوشِكَنَّ أَنْ يَنْزَلَ فِيكُمْ ابْنُ مَرْيَمَ حَكَمًا مَقْطُوعًا، فَيَكْبِرُ الصَّلَيبَ، وَ يَقْتُلُ الْخَنَازِيرَ، وَيَضَعُ الْجِزْيَةَ وَيَفِضُّ الْمَالَ حَتَّى لَا يَقْبَلَهُ أَحَدٌ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ: فرمود: «قسم به کسی که جان من در دست او است بزودی (عیسی) پسر مریم در بین شما فرود می آید و به عدالت حکم می کند، صلیب را می شکند، خوک را می کشد و جزیه را از میان برمی دارد و ثروت به حدی زیاد می شود که کسی آن را به عنوان صدقه قبول نمی کند».

[۸۳] { إِذَا سَمِعُوا } هر زمان بشنوند { غَضِبَ مِنَ الدَّمْعِ } چشمانشان پر از اشک می‌شود { مِنَ الْحَقِّ } از حقیقت ثابت فرو فرستاده شده از سوی خدا { الشَّاهِدِينَ } مؤمنان عادل که گواهان بر مردم در روز قیامتند

[۸۴] { جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ } قرآن که برای ما آمده است [۸۷]

{ وَلَا تَعْتَدُوا } از قوانین حلال

و حرام تجاوز نکنید [۸۹]

{ لَا يُؤَاخِذُ } مؤاخذه و

بازخواست نمی‌کند { بِاللَّغْوِ

فِي أَيْمَانِكُمْ } سوگندهای

بیهوده. مثلاً کسی در موردی

قسم بخورد که فکر می‌کند

درست است، هر چند درست

نباشد. یا قسم هایی که عادتاً

بر زبان جاری می‌شوند

{ عَقْدْتُمُ الْآيَانَ } سوگندی که

از روی قصد و اراده

خورده‌اید { مِنْ أَوْسَطِ

مَاتِعْمُونِ... } از آنچه عادتاً

خود و خانواده‌تان

می‌خورید و برای شام و نهار

یک مسکین کافی است

{ تَحْرِيرِ رَقَبَةٍ } آزاد کردن

برده { وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ } سوگندهای خود را حفظ

کنید و بدون دلیل قسم

نخورید.

۱۲۸- عن ابن عمر - رضی الله

عنهما - أنه ادرك عمر بن

الخطاب في ركب وهو يحلف بأبيه، فناداهم رسول الله - ﷺ - : «الآن الله ينهاكم أن تحلفوا بأبائكم، فمن كان حالفاً

فليحلف بالله والأ فليصمت.» متفق عليه

ابن عمر - رضی الله عنهما - گوید: عمر بن خطاب را در بین چند سواری دیدم که به پدرش قسم می‌خورد، پیغمبر - ﷺ -

آنان را صدا کرد، فرمود: «بدانید که خداوند شما را از قسم خوردن به آباء و اجدادتان بر حذر می‌دارد، کسی که قسم

می‌خورد باید به خدا قسم بخورد والا سکوت کند.»

وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَى أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْ مَعَ الشَّاهِدِينَ ۸۳ وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ وَنَطْمَعُ أَنْ يُدْخِلَنَا رَبَّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ ۸۴ فَأَنْتَبَهُمُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا جَنَّتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ وَذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ۸۵ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْحَرِيمِ ۸۶ يَتَأْتِيهِمُ الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحَرِّمُوا طَيِّبَاتٍ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ۸۷ وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمْ اللَّهُ حَلَلًا طَيِّبًا ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتَ بِهِ مُؤْمِنُونَ ۸۸ لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَرْتُمْ ۚ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسْكِينٍ مِنْ أَوْسَطِ مَا تَطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ ۚ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ۚ ذَلِكَ كَفَرَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ ۚ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ ۚ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ ۚ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۸۹

فليحلف بالله والأ فليصمت.» متفق عليه

ابن عمر - رضی الله عنهما - گوید: عمر بن خطاب را در بین چند سواری دیدم که به پدرش قسم می‌خورد، پیغمبر - ﷺ -

آنان را صدا کرد، فرمود: «بدانید که خداوند شما را از قسم خوردن به آباء و اجدادتان بر حذر می‌دارد، کسی که قسم

می‌خورد باید به خدا قسم بخورد والا سکوت کند.»

[۹۰] **البقرة** قار **الانصاب** سنگهای دور کعبه که در کنار آنها قربانی می کردند **الانصاب** تیرهای معروف و مخصوصی که در جاهلیت با آن بخت آزمایی می کردند **رجس** پلید. کثیف. نجس [۹۳] **ليس على الذين آمنوا** ... از زنده ها و **الحج المبرور**

۱۲۳

سورة المائدة

مرده ها، غائبین و حاضرین
جناح گناه، حرج **فما**
فما آنچه از مسکرات
 قبل از تحریم خمر و میسر
 نوشیده اند **إذا ما اتقوا** اگر
 از محرمات بپرهیزند
الانصاب و بدانچه درباره
 تحریم نازل شده است، ایمان
 بیاورند **وعلى الصالحات**
 و کارهای شایسته و مشروع
 انجام دهند **ثم اتقوا**
احسنوا به درجات عالی
 تقوا ارتقاء پیدا کرده اند، از
 شبهات دور گشته اند و تمام
 اعمالشان نیک است [۹۴]
ما تذكروا نیز هایتان {
 [۹۵] **الانصاب** هنگامی
 که در حالت احرام حج یا
 عمره هستید **الانصاب** شتر،
 گاو، گوسفند و بز **هديا بالغ**
الکعبة چنین حیوانی قربانی
 می گردد و به مستمندان مکه
 داده می شود **اعدل ذلك**
صياما یا معادل آن
 خوراک، روزه بگیرد (یک

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ رَجَسٌ
 مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۙ ۱۰ إِنَّمَا يُرِيدُ
 الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ
 وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْهَوُونَ ۙ ۱۱ وَأَطِيعُوا
 اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأَحْذَرُوا فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّمَا عَلَى
 رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ۙ ۱۲ لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
 الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا
 الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا وَآمَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَحْسَنُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ
 ۙ ۱۳ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَبِئْسَ ثَمَرُ الْبَشَرِ مِمَّا كَسَبُوا ۚ ۱۴ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْنَطُوا مِنَ الْقَيْدِ
 وَأَنْتُمْ حُرٌّ وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمِّدًا فَجَزَاءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعْمِ
 يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ أَوْ كَفَرَةٌ طَعَامُ
 مَسْكِينٍ أَوْ عَدْلٌ ذَلِكَ صِيَامًا لِّذَوِّ قَوْلٍ بِآيَةِ اللَّهِ عَمَّا
 سَلَفَ وَمَنْ عَادَ فَيَنْقِمُ اللَّهُ مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ ۙ ۱۵

روز روزه به جای یک پانه از خوراک) **وبال امر** تا سزای بد گناهش را بچشد.

۱۲۹- قال رسول الله - ﷺ: «ما أسكر كثيره فقليله حرام». أخرجه الإمام احمد
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر چیز که (نوشیدن) مقدار زیادی از آن مستکنده باشد، (نوشیدن) مقدار کمی از آن نیز حرام
 می باشد».

۱۳۰- قال رسول الله - ﷺ: «كل مسكر خمر وكل مسكر حرام». أخرجه الإمام مسلم.
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر مسکر (و مستکنده ای) خمر است و هر مسکری حرام می باشد». {خمر شامل مواد مخدر
 نیز می شود، والله اعلم}

{۹۶} {مَنَعًا} بهره‌مندشدن {السَّيْرَةِ} برای مسافران {أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ} شکار حیوانات خشکی {مَدَامَتْ خَرَمًا} تا هنگامی که در حالت احرام حج یا عمره هستید* {۹۷} {السَّيْرَةِ} تمام حرم و مراد از آن کعبه است {بَابًا} وسیله پایداری

مصلح دین و دنیا **﴿الحَسَنُ﴾**
 حیواناتی که به فقراء کعبه
 هدیه داده می شوند نباید
 اذیت شوند **﴿الْمَالُ﴾**
 چیزهایی که به گردن حیوان
 هدی آویزان می کردند تا
 نشانه ای باشد بر اینکه آن
 حیوان هدیه است برای فقراء
 بیت الله و کسی متعرض آنها
 نشود [۱۰۰] **﴿لَا يَسْتَوِي﴾**
﴿غَيْثٌ وَالْغَيْبُ﴾ افکار باطل
 و اعمال فاسد آنها با خیر و
 اصلاح خداوند برابر نیست
 [۱۰۱] **﴿إِلَّا تَسْمَعُ﴾**
﴿تُكْم﴾ اگر برای شما آشکار
 شوند شما را ناراحت می کنند
﴿فَعَالَمُهَا﴾ خداوند از آن
 مسائل صرف نظر کرده است
 [۱۰۲] **﴿أَعْرَفَ﴾** شتر ماده ای
 که پنج شکم می زائید و
 گوشش را می شکافتند و به
 خادمان بت ها می دادند**
﴿سَانِيَةً﴾ شتر ماده ای که
 صاحبش آن را برای بت ها
 می برد تا از بیماری شفا

أَحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلنَّاسِ وَلِلنَّاسِ
عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا ذُكِّرَ حُرْمًا وَأَتَقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ
تُحْشَرُونَ ١٦ جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ
قِيَمًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلِيدَ ذَلِكَ لَتَعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ يَكِلُ
شَيْءًا عَلَيْهِ ١٧ أَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّ اللَّهَ
عَفُورٌ رَحِيمٌ ١٨ مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلْغُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا
تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ١٩ قُلْ لَا يَسْتَرِي الْحَيْثُ وَالطَّيْبُ
وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْحَيْثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَتَأْتِيَ الْآلِبَابِ
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ٢٠ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَسْأَلُوا
عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ بُدَّ لَكُمْ تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُرَزَّلُ
الْقُرْءَانُ بُدَّ لَكُمْ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ٢١ قَدْ
سَأَلَهَا قَوْمٌ مِّن قَبْلِكُمْ ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا كَافِرِينَ ٢٢
مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَجِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ وَلَكِنَّ
الَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَكَرِهَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ٢٣

یابد یا از جنگ به سلامت بازگردد **وصیله** ماده شتری که به صورت دوقلو همراه نرینه‌ای متولد می‌گردد و آن را به خادمان بت‌ها می‌دادند **حاجه** شتر نری که از نژاد او ده نسل متولد می‌گردد. در این صورت از باریری و سواری معاف می‌شد.

* کسی که در حالت احرام حج یا عمره قرار دارد، محرم نامیده می‌شود، زیرا چیزهایی که قبلاً برای او حلال بود مثل: شکار یا روابط زناشویی با همسر، در حالت احرام برای او حرام می‌شود.

*** در جاهلیت هرگاه ماده شتری پنج شکم می‌زائید و آخرین آنها تر می‌بود، گوشش را می‌شکافتند و او را از سواری و باربری و ذبح معاف می‌کردند و از هر آب و هر چرگاهی می‌توانست بخورد.

[۱۰۴] {تَعَالَوْا} بیائید {حَسْبُنَا} برای ما کافی است {آبَانَا} علمانی که ما را با علم تربیت کرده‌اند [۱۰۵] {عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ} خویشتان را در برابر گناهان محافظت کنید {لَا يَضُرُّكُمْ} به شما آسیب نمی‌رساند {مَنْ ضَلَّ} کسی که گمراه گشته است

الْحَزَنُ الْبَاطِلُ

۱۲۵

شُورَةُ الْمُنَافِقِينَ

وَإِذْ أَقِيلَ لَهُمُ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أُولَٰؤُكَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ۱۰۴ يَتَأْتِيهِمُ الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۱۰۵ يَتَأْتِيهِمُ الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةً بَيْنَهُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمُ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ أَتَنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنْكُمْ أَوْ آخَرَانِ مِّنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَبْتُمْ مَّصِيبَةَ الْمَوْتِ تَحْسِبُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنْ أَرَبْتُمْ لَا نَشْتَرِي بِهِ شَمْنًا وَلَا وَلَٰكُنَّا ذَا قُرْبَىٰ وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللَّهِ إِنَّا إِذًا لَّمِنَ الْآثِمِينَ ۱۰۶ فَإِنْ عُرِضَ عَنْهُمَا اسْتَحْقَاقًا أَوْ خَرَانِ يَقُومَانِ مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأَوَّلَيْنِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ لَشَهَدْنَا أَحَقَّ مِنْ شَهَدَتِهِمَا وَمَا اعْتَدَيْنَا إِنَّا إِذًا لَّمِنَ الظَّالِمِينَ ۱۰۷ ذَٰلِكَ أَدْعَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلَىٰ وَجْهِهَا أَوْ يَخَفُوا أَنْ تُرَدَّ أَيْمَنُ بَعْدَ أَيْمَنِمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاسْمَعُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ۱۰۸

{إِذَا اهْتَدَيْتُمْ} هنگامی که شما هدایت یافتید (و راه خدا را در پیش گرفتید و دیگران را نیز به کارهای نیک دعوت کردید {مَرْجِعُكُمْ} بازگشت شما {فَيُنَبِّئُكُمْ} به شما خبر می‌دهد {۱۰۶} {شهادة} بینکم} میان خودتان به گواهی بگیرید {حضر أحدکم} الموت} هنگامی که علائم و مقدمات مرگ یکی از شما فرارسید {من غیرکم} غیر مسلمان {ضربتکم} فی الارض} در مسافرت بودید {اصابتکم مصیبة الموت} به نهایت اجل رسیدید. مرگ شما را فرا گرفت {تحسبونهما} برای ادای سوگند نگاهشان می‌دارید {من بعد الصلاة} بعد از نماز عصر اگر آن دو مسلمان باشند و گرنه بعد از نماز مطابق با دینشان چون در آن هنگام بیم دروغ نیست {ارتسبتم} شک کردید {لانشترى به شئاً} سوگندمان

را به مال دنیا نمی‌فروشیم {۱۰۷} {غیر} اطلاع یافته شد {استحقاقاً} مرتکب گناهی شده‌اند که مستحق مجازات باشد {استحق علیهم الاثران} دو نفر از وارثانی که گواهان نخست به آنان ظلم کرده‌اند و آن دو از دیگر وارثان به متوفی نزدیکتر و برای دریافت ترکه مستحق تر باشند {الشهادتنا} سوگند ما [۱۰۸] {ذلک} سوگند دو شاهد اول بعد از نماز {ادعی} نزدیکتر {و یخافوا} یا بترسند از اینکه حق سوگند خوردن به ورثه ارجاع شود و سوگندهایی بعد از سوگند ایشان خورده شود که مخالف چیزهایی باشد که بر آن سوگند خورده‌اند در نتیجه دروغ آنان فاش گردد.

[۱۰۹] «مَآذَ أَجَبْتُمْ» وقتی که مردم را به سوی ایمان دعوت کردید چه پاسخی به شما داده شد؟ [۱۱۰]

«بِرُوحِ الْقُدُسِ» جبرئیل - «الْحِكْمَةُ النَّاسِ فِي الْمَهْدِ» بر اثر معجزه در دوران شیرخوارگی با مردم سخن

می گفتی «وَكِهْلًا» در سن

۱۲۶

الْحِلَّةُ النَّبَاةُ

میانه سالی و پختگی از

طریق وحی و نبوت با آنان

سخن می گفتی «تَخْلُقُ» شکل

می بخشی. به صورت...

درمی آوری «الْأَكْمَه» کور

مادرزاد «الْأَبْرَص» مبتلا به

بپاری بیسی {تخرج الموق}

مرده ها را زنده می کردی و از

گورها بیرون می آوردی

{كففت بني اسرائيل عنك}

نگذاشتم بنی اسرائیل تو را

بکشند یا بدار زنند

{باليينات} با معجزات

[۱۱۱] «أَوْحَيْتُ» به دل آنان

انداختم، یا از طریق عیسی به

آنان وحی کردم [۱۱۲]

{مائدة} سفره ای که بر روی

آن غذا است، یا خود طعام و

غذا.

۱۳۱- قال أبو بكر الصديق -

رضي الله عنه - يا أيها الناس،

إنكم تقرّون هذه الآية {يا أيها

الذين آمنوا عليكم أنفسكم،

لا يضركم من ضل إذا

أهتكم} و إني سمعتُ رسولَ

يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمْ قَالُوا لَا عِلْمَ
لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّمْتَ الْغُيُوبَ ۝ ١٠٩ إِذْ قَالَ اللَّهُ يَٰعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ
اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ إِذْ أَيَّدْتُكَ بِرُوحِ
الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَإِذْ عَلَّمْتُكَ
الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَإِذْ تَخْلُقُ
مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي فَتَنفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا
بِإِذْنِي وَتُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِي وَإِذْ تُخْرِجُ
الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِي وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَنْكَ إِذْ
جِئْتَهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِن هَذَا إِلَّا سِحْرٌ
مُبِينٌ ۝ ١١٠ وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي
وَبِرُسُولِي قَالُوا آمَنَّا وَأَشْهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ۝ ١١١ إِذْ قَالَ
الْحَوَارِيُّونَ يَٰعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ
يُنْزِلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ ۝ ١١٢ قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْمَئِنَّ قُلُوبُنَا
وَنَعْلَمَ أَنَّ قَدْ صَدَقْتَنَا وَتَكُونُ عَلَيْنَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ۝ ١١٣

الله - يقول: «إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوْا الظَّالِمَ فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلَىٰ يَدَيْهِ، أَوْ شَكَّ أَنْ يَعْتَمَهُمُ اللَّهُ بِعِقَابِ مِنْهُ». أخرجه إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي حَتْمٍ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالتَّيَمِيُّ بِأَسَانِيدٍ صَحِيحَةٍ.

ابوبکر صدیق - رضی اللہ عنہ - گوید: ای مردم! شما این آیه را می خوانید «ای کسانی که ایمان آورده اید! مواظب خود باشید، و هنگامی که شما هدایت یابید، گمراهی گمراهان به شما زبانی نمی رساند» [مائده: ۱۰۵] و من واقعاً از رسول خدا شنیدم، می گفت: «قطعاً اگر مردم ظالم را ببینند و مانع ظلم او نشوند، خداوند همه آنان را دچار عذاب می کند».

[۱۱۴] {مَآئِدَةُ سَفَرُهُ آمَدَهُ. خوان} عیداً جشن و شادی، یا روز بزرگ و به یاد ماندنی * {وَلَا تُلَاسِرُوا

النَّاسَ} برای ما مؤمنان متقدم و دیگر مؤمنان متأخر {۱۱۵} نازکننده آن {عید} از این زمان به

شُرُوءُ اللَّيْلِ الْبَاقِيَةِ

۱۲۷

لِللَّيْلِ الْبَاقِيَةِ

بعد. بعد از نازل کردن ماند

{وَلَا أُعْطِيهِ أَحَدًا} کس

دیگری را بدانگونه مجازات

نمی‌کنم (کنایه از شدت

مجازات است) {۱۱۶}

{أَتُخَذُونِي وَأَمْنِي الْهَيْنَ} من و

مادرم را هم، دو خدای دیگر

بدانید {مَنْ دُونَ اللَّهِ} به غیر

از خدا {سُبْحَانَكَ} تو را

منزه از آن می‌دانم که چنین

بگویم {مَا يَكُونُ لِي} مرا

نسزد {أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي

بِحَقِّ} که چیزی را بگویم که

(وظیفه و) حق من نیست {أَنْ

كُنْتُ قُلْتُهُ} اگر آن را گفته

باشم {۱۱۷} {تَوَفَّيْتَنِي} مرا

به‌سوی خود بردی. مرا

میراندی {الرَّقِيبَ}

مواظب. مراقب {شَهِيدَ}

مراقب. ناظر و مطلع بر هر

چیزی {۱۲۰} {مَلِكَ}

فرمانروایی. پادشاهی}.

* عید یعنی روزی که در آن

شادی و سرور برمی‌گردد.

۱۳۲- قال رسول الله - ﷺ -:

«أتقِ الله حيثما كنتَ، وأتبعِ

السَّيَّةَ الْحَسَنَةَ تَمْشِيهَا، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقِي حَسَنٍ». أخرجه الإمام أحمد والنسائي والحاكم والبيهقي.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکجا که بودی، پرهیزگار باش. کار نیک انجام بده تا گناه آن را پاک کند، و با

مردم با حسن خلق رفتار کن».

۱۳۳- قال رسول الله - ﷺ -: «مثل الصَّلَاةِ الْخَمْسِ كمثلِ نَهْرٍ جارٍ غمرٍ على بابٍ أحدكم يغتسل منه كل يوم خمسَ

مَرَّاتٍ». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «نمازهای پنجگانه مثل جوی عمیق بر آستانه خانه هریک از شما است که به سرعت جریان دارد

و روزی پنج بار در آن شستو می‌کند».

سوره انعام [۱] (جَنَل) ایجاد کرد. پدید آورد {الظلمات} تاریکیها {یَرْبِهِمْ یَعْدِلُونَ} غیر خداوند را در عبادت مساوی و شریک می‌دانند [۲] {قَضَىٰ أَجَلًا} زمان مشخصی را برای مرگ تعیین و مقدر کرده است {أَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ} زمان

۱۲۸

الْجَزَاءِ

معین فرارسیدن رستاخیز را

فقط خدا می‌داند {تَمْتَرُونَ}

درباره زنده شدن دوباره

شک دارید و آن را انکار

می‌کنید [۳] {وَهُوَ اللَّهُ فِي

تنتها او معبود و

متصرف در آسمانها و... است

{[۴] «آیة من آیات» دلیلی

از دلایل {مصرحین}

رویگردانان} [۵] {المرسلین}

شریعت، هدایت و قرآن

{انبیاء} اخبار راجع به

بجایزات اخروی آنها [۶] {الم}

{أهلکنا...} چه بسیار از اقوام

و ملت‌ها را هلاک کرده‌ایم

{الفرقان} امت، ملت، مردمان

هم عصر {مکناهم} قدرت و

نعمتشان دادیم {الاشعاش}

باران {مدراراً} بسیار ریزان

و یبایی [۷] {الکتاب} مکتوب

{الرحمن} صفحه‌ای که روی

آن بنویسند [۸] {الملك}

فرشته‌ای که از صدق نبوت

او خبر دهد {القضی} الامر

کار نابودی ایشان تمام

آیاتها
۱۱۵

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

ترتیب
۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ
وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ۱ هُوَ الَّذِي
خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ
تَمُوتُونَ ۲ وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ
وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ ۳ وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ
آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ۴ فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ
لَمَّا جَاءَهُمْ فَسَوْفَ يَأْتِيهِمْ أَنْبَتُهُمْ مَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ۵ أَلَمْ
يَرَوْا كَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ مَكَّنَّهِمْ فِي الْأَرْضِ مَا لَمْ
نُمَكِّنْ لَهُمْ وَأَرْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ مِدْرَارًا وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ
تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَأَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا
ءَاخَرِينَ ۶ وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَىٰ كُنُوفِ قِرَاطٍ فَلَمَسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ
لَقَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ۷ وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ
عَلَيْهِ مَلَكٌ وَلَوْ أَنْزَلْنَا مَلَكَ لَقَضَىٰ أَلَمْرُ ثُمَّ لَا يَنْظُرُونَ ۸

می‌شد، یا حکم به نابودی ایشان می‌کردیم {الایطرون} بعد از نزول عذاب لحظهای مهلت داده نمی‌شوند.

۱۳۴- قال رسول الله - ﷺ: «لما خلق الله الخلق، كتب في كتابه، فهو عنده فوق العرش: {إن رحمتي تغلب غضبي} متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «وقتی خداوند جهان را آفرید، در کتابش که بر عرش پیش خود می‌باشد نوشت: رحمت من بیشتر از قهر و غضب است و بر آن غلبه دارد».

[۹] {مَلَكًا} فرشته {رَجُلًا} انسان. بشر {وَلَلْبَسْنَا عَلَيْهِم مَّائِلِسُون} آنان را دچار همان اشتباهی می کردیم که قبلاً در آن بودند [۱۰] {أَسْهَرَى} مورد استهزاء قرار گرفته اند {فَحَاقَ} احاطه کرد. فرا گرفت {سَخَّرُوا مِنْهُ} او را مسخره کردند [۱۱] {بَسِيرُوا} بگردید {انظُرُوا} بنگرید. ببیندشید [۱۲] {كُتِبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةُ} از روی فضل و احسان رحمت را بر خود واجب کرده است {لَارِيبَ} شکئی در آن نیست {خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ} با عدم تأمل در دلیل راستی و صداقت پیامبر، خود را ضایع و نابود کرده اند [۱۳] {مَاسَكْنَ} قرار نگرفته است [۱۴] {وَلَا يَأْتِيهِمْ رِيبٌ} رب، معبود و یاریگر {فَاطِرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ} ابداع کننده و بوجود آورنده آسمانها و زمین. آسمانها و زمین را بدون الگو و نمونه قبلی ساخته است {يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ} خداوند روزی می دهد و روزی داده نمی شود {مَنْ أَسْلَمَ} کسی که خویش را خالصانه تسلیم فرمان خدا کرده است [۱۷] {إِنْ يَمَسُّكَ اللَّهُ بِضُرٍّ} اگر خداوند زیانی به تو برساند

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِم مَّا يَلِيسُ ۖ ۱ وَلَقَدْ أَسْهَرْنَا أَنْعُورَهُمْ بِرُسُلِهِمْ مِنْ قَبْلِكَ فَنُحَاقَ ۚ يَالَّذِينَ سَخَّرُوا مِنْهُمْ مَّا كَانُوا يَعْشَرُونَ ۚ ۱۰ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ۚ ۱۱ قُلْ لِمَنْ مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ لِلَّهِ كُتِبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةُ لِيَجْمَعَ كُتُبَكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ ۚ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۚ ۱۲ وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۚ ۱۳ قُلْ أَغْنَى اللَّهُ عَنِ الْفَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ ۚ قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۚ ۱۴ قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۚ ۱۵ مَنْ يُصِرْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمَهُ ۚ وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْمُمِينُ ۚ ۱۶ وَإِنْ يَمَسُّكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ ۚ إِلَّا هُوَ ۚ وَإِنْ يَمَسُّكَ خَيْرٌ فَمَا هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۚ ۱۷ وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ ۚ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ۚ ۱۸

{كَاشِفٌ} برطرف کننده [۱۸] {الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ} با قدرت کاملش بر بندگان غالب و مسلط است.

۱۳۵- قَالَ التَّيْسُ - : «سَدُّوْا وَقَارِبُوا وَابْشُرُوا، فَإِنَّهُ لَا يُدْخِلُ أَحَدًا الْجَنَّةَ عَلَيْهِ» قَالُوا: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَغَدَّنِي اللَّهُ بِرَحْمَتِهِ» متفق عليه.

پیامبر - : فرمود: «کارهای نیک انجام دهید و به کارهای نیک نزدیک شوید و مژده دهید (که انجام کارهای نیک ثواب دارد اما) قطعاً هیچ کس با عمل خود وارد بهشت نمی شود» گفتند: ای رسول خدا! شما هم به واسطه عملت داخل بهشت نمی شوید؟ فرمود: «منهم تنها با علمم وارد بهشت نمی شوم، مگر اینکه رحم خدا شامل عالم باشد».

[۱۹] { أَكْبَرُ شَهَادَةٍ } بالاترین گواهی (اَللّٰهُ) بگو: خدا (بالاترین گواه) است «وَحِیَ إِلَىٰ» این قرآن به من وحی شده است «لَا نَنْزِلُكُمْ بِهِ» تا شما را با این قرآن بیم دهم { وَ مِنْ بَلَّغَ } تا روز قیامت هر کس که قرآن

بدو رسد باید بدان بیم دهم

[۲۰] { الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ

الْكِتَابَ } یهودیان و

مسیحیان «یَعْرِفُونَهُ» محمدا را

از روی صفات مذکور او در

کتابهایشان می شناسند و به

صداقت او - در رسالتش

آگاهند { الْخَيْرِ وَالْأَخْسَرِ }

خود را از دست داده اند

[۲۱] { الظَّالِمِينَ } ظالم تر

«الْعَرَبِ» به هم بافت. دروغ

بست «لَا يَفْلَحُ» رستگار

نمی شود [۲۲] { غَشَّاءٍ

ضَعِظٍ } همگی آنان را گرد

می آوریم { كُنْتُمْ تَرْتَعُونَ }

گیان می پردید { [۲۳]

الْحَبِ } عذر و بهانه آنان.

عاقبت کفر آنان [۲۴] { ضَلَّ

سَبِيلَهُمْ } از ایشان ناپدید

گردید [۲۵] { أَكْثَرُ

مَرْدَةٍ } پندهای زیاد «وَقَرَأَ» گری

و سنگینی گوش (اشاره به

جهل آنان دارد)

{ تَجَادَلُونَكَ } با تو مجادله

می کنند { أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ }

مرا: دروغها و اباطیل است

[۲۶] { يَبَايَعُ عَنْهُ }

خود نیز از قرآن دوری می گزینند { أَلَّا يَكُونُوا عَلَىٰ

الْحَبِ } جز خویشی را هلاک

نمی کنند. تنها خودشان را هلاک می کنند { [۲۷] { وَقِفُوا عَلَىٰ النَّارِ }

آنان را در کنار آتش نگاه می دارند. عذاب

دوزخ را به آنان نشان می دهند { يَا لَيْتَنَا } ای کاش! ما { نَزِدَّ }

به دنیا برگردانده می شدیم.

۱۳۶- عن عائشة - رضي الله عنها - قالت: «كان رسول الله - ﷺ - يذكر الله على كل أحيانه». أخرجه مسلم

عائشه - رضي الله عنها - گوید: رسول خدا - ﷺ - «در هر حالی خدا را یاد می کرد (و هیچ چیز او را حتی لحظه ای از

یاد خدا غافل نمی کرد).

قُلْ أَىٰ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً قُلْ اللَّهُ شَهِيدُ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَٰذَا الْقُرْآنُ لِأُنذِرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ أَتَيْنَكُمْ لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ قُلْ لَا أَشْهَدُ قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ وَإِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ ۝ ۱۹ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمُ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۝ ۲۰ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ۝ ۲۱ وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّا شُرَكَاءُكُمْ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ۝ ۲۲ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فَتَحْتَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا وَاللَّهِ رَبَّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ ۝ ۲۳ أَنْظِرْ كَيْفَ كَذَبُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ۝ ۲۴ وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ يَرَوْا كَلِمَةً لَا يُؤْمِنُوهَا حَقًّا إِذَا جَاءُوكَ يُجَادِلُونَكَ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَٰذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۝ ۲۵ وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْعَوْنَ عَنْهُ وَإِنْ يُهْلِكُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ۝ ۲۶ وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ ذُقُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا لَئِنَّا نُرَدُّ وَلَا نَكْذِبُ بِآيَاتِ رَبِّنَا وَكُنُوا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۝ ۲۷

{ بلکه، حرفی است که برای ابطال ما قبل بکار می‌رود } برای ایشان آشکار گشته است { ما یخفون } آنچه را که پنهان می‌کردند { ولولوا } اگر (به دنیا) برگردانده شوند { لقادوا لما نهوا عنه } به سراغ همان چیزی می‌روند که از آن

المزینات

۱۳۱

سورة الانعام

نهی شده‌اند. همان اعمالی را انجام می‌دهند که از آن نهی شده‌اند { [۲۹] ان هی الاصل } زندگی فقط همین زندگی دنیوی ما است { [۳۰]

انما عمل ربهم }

فرشتگان آنان را برای حسابرسی در پیشگاه خداوند نگاه می‌دارند { انهم هذا بالحق } آیا این حق نیست؟ (در حالی که در دنیا آن را انکار کرده بودید) { [۳۱] الساعة } پایان عمر

هر انسان. روز قیامت { بغنة }

ناگهانی { یا حسرتنا } کلمه

درد و پشامی است. دریغا

{ فطرنا فیها } در دنیا کوتاهی

کردیم. عمرمان را ضایع

کردیم { اوزارهم } گناهان و

خطاهای ایشان { اساءه ما

یزرون } چه بد چیزی بر

دوش می‌کنند { [۳۳]

لیخزنک الذی یقولون }

دروغهایی که کفار به تو

می‌گویند تو را غمگین

بَلْ بَدَّاهُمْ مَا كَانُوا يَخْفَوْنَ مِنْ قَبْلُ وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ۲۸ وَقَالُوا إِن هِيَ إِلَّا سَاءُ مَا نَكْنِىءُ بِمِمْوِثٍ ۲۹ وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَعُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ قَالَ الْيَسَّىٰ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ۳۰ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِقَاءِ اللَّهِ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوا يَحْسِرُنَا عَلَىٰ مَا فَرَطْنَا فِيهَا وَهُمْ يَحْمِلُونَ أَوْزَارَهُمْ عَلَىٰ ظُهُورِهِمْ أَلَسَاءَ مَا يَرْزُونَ ۳۱ وَمَا الْحَيَوةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهُوَ الدَّارُ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَنْفُونَ أَفْلَا تَعْقِلُونَ ۳۲ قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لِيَحْزَنَكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يَكْذِبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بَيَّاتٍ اللَّهُ يَجْحَدُونَ ۳۳ وَلَقَدْ كَذَّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ فَصَبَرُوا عَلَىٰ مَا كَذَبُوا وَآوَدُوا وَحَايَ اللَّهُمَّ نَصْرًا وَلَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَتِ اللَّهِ وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَبَائِ الْمُرْسَلِينَ ۳۴ وَإِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلَّمًا فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ بِآيَةٍ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهَدْيِ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ ۳۵

می‌سازد { فأنهم لا يكذبونك } آنان از ته دل تو را تکذیب نمی‌کنند { يَجْحَدُونَ } چیزی را که از ته دل به آن ایمان دارند، با زبان تکذیب می‌کنند { [۳۴] لِكَلِمَاتِ اللَّهِ } آياتی که در آنها خداوند وعده یاری داده است { یا } خبر { [۳۵] كبر عليك } برای تو سخت و دشوار است { ساء ما يزرؤن } نقب و دالان به زیر زمین { نزلهم } نردبان { یا } معجزه { من الجاهلین } کسانی که نمی‌دانند که ایمان، با مشیت خداوند است «ما كانوا ليؤمنوا إلا أن يشاء الله».

۱۳۷- قال رسول الله - ﷺ -: «يُعِثُّ وَالسَّاعَةُ كَهَاتَيْنِ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - «با دو انگشتش اشاره کرد و گفت: «من و قیامت مانند این دو انگشت همراه هم آمده‌ایم».

[۳۶] **إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ** تنها کسانی دعوت تو را می‌پذیرند که **الَّذِينَ يَسْمَعُونَ** آنان که گوش شنوا دارند. درک و فهم دارند [۳۷] **آيَةً مِنْ رَبِّهِ** معجزه‌ای از معجزاتی که درخواست کرده بودند **لَا يَحْسِبُونَ** نمی‌دانند که اگر بعد از نزول معجزه ایمان نیاورند، حتماً نابود می‌گردند

[۳۸] **دَابَّةً** هر چیزی که بر روی زمین حرکت می‌کند از قبیل: انسان، پسرندگان { **طَرَفَتَا** که با دو بالش پرواز می‌کند } **أَلَمْ نَكُنْ** در خلقت

ملت‌هایی همچون شما نیستیم **فَرَقْنَا فِي الْكِتَابِ** در لوح محفوظ هیچ چیز را فروگذار نکرده‌ایم **مَنْ نَشِئْ** هر چیزی که در امر دین و دنیا به آن نیاز دارند [۳۹] **أَمْ** آنچه را که به نفع ایشان است نمی‌شنوند **بَلْ كَذَّبُوا** لالان.

سخن حق نمی‌گویند **الظُّلُمَاتِ** تاریکی‌های جهل و شرک [۴۰] **أَمْ** مرا از کار عجیبان باخبر سازید **عَذَابُ اللَّهِ** عذاب خدا که در دنیا بر ملت‌های پیش از شما نازل گشته است **أَلَمْ** مقدمات و احوال قیامت [۴۲] **يَهْدِيهِ** تنگدستی.

سختی **الضَّرَّاءِ** بیماری، رنج

إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ۳۶ وَقَالُوا لَوْلَا نَزَلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنْ اللَّهُ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنْزِلَ آيَةً وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۳۷ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَلُكُمْ مَا فَرَقْنَاهُ فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ ۳۸ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا صُورُكُمْ فِي الظُّلُمَاتِ مِنْ شَيْءٍ اللَّهُ يُضِلُّهُ وَمَنْ يَشَاءُ جَعَلَهُ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۳۹ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ أَوْ أَتَاكُمْ السَّاعَةُ أَغَيْرَ اللَّهِ تَدْعُونَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۴۰ بَلْ إِيَّاهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ وَتَنْسَوْنَ مَا أَنْتُمْ شَاكِرُونَ ۴۱ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَأَخَذْنَاهُمْ بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ لَعَلَّهُمْ يَضُرَّعُونَ ۴۲ فَلَوْلَا إِذَا جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۴۳ فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمُ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ۴۴

و غم **يَضُرَّعُونَ** در حالی که توبه دائمی کرده‌اند در برابر خداوند خاشع و فرمانبر دارند [۴۳] **فَلَوْلَا** چرا نه **إِذَا جَاءَهُمْ بَأْسُنَا** هنگامی که عذاب ما ایشان را فرا گرفت { **قَسَتْ** سخت و سنگین شد } [۴۴] **أَنْتُمْ** فراموش کردند { **فَتَحْنَا عَلَيْهِمُ** برای آنان توسعه دادیم **أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً** عذاب خود را بناگاه برایشان فرو فرستادیم **هَمْ مُبْلِسُونَ** ناامیدان از رحمت، مأیوسان از نجات.

۳۸- قال النبي - ﷺ - : «لَتُؤَذَّنَ الْحَقُّ إِلَىٰ أَهْلِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، حَتَّىٰ يُقَادَ لِلشَّاةِ الْجُلُءُ مِنَ الشَّاةِ الْقِرْنَاءِ تَنْطَلِحُهَا» رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مسلمان در روز قیامت حقوق را به صاحبانشان خواهید پرداخت تا قصاص گوسفند بی‌شاخ از گوسفند شاخدار گرفته شود».

[۴۵] **الْفُطُوحِ دَابِرُ الْقَوْمِ** نوع و نسل ستمکاران ریشه کن شد [۴۶] **أَرَأَيْتُمْ** به من بگوئید **خَتَمٌ عَلَى قُلُوبِكُمْ**

بر دلهایتان مهر زند تا چیزی را نفهمید **يَا كَذِبَةٌ** آنچه را که خداوند از شما سلب کرده است به شما بازگرداند

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۳۳

الْحَزَنُ الْيَتَامُ

نَصْرُ الْآيَاتِ برهان‌ها

را به شیوه‌های مختلف بیان

می‌کنیم **هَمْ يَصْدِفُونَ**

اعراض و انصراف می‌نمایند

[۴۷] **بَغْتَةً** ناگهانی، یا

شبهانه **جَهْرَةً** آشکارا، یا

روزانه [۵۰] **خَزَائِنُ اللَّهِ**

مقدراتی که فقط در علم

خداوند است و جز او کسی

از آنها آگاه نیست [۵۲]

لَا تَطْرُدُ طرد مکن

بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ در

سحرگاهان و شامگاهان (در

همه اوقات) **حَسَابِهِمْ**

محاسبه ایشان **حِسَابُكَ**

محاسبه تو.

۱۳۹- عن سعد بن ابی وقاص -

رضی الله عنه - قال: کتبا مع

النبی - **هَمْ** - سَتَ نَفَرٍ، فقال

المشرون للنبی - **هَمْ** - اطرد

هؤلاء لا یجترئون علينا وکنث

انا و ابن مسعود و رجل من

هذیل و بلال و رجلان لست

أسمیتهما، فسوق فی نفس

رسول الله - **هَمْ** - ماشاء الله ان

یقع، فحدث فی نفسه، فأنزله

الله تعالی: **لَا تَطْرُدُ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ...** [انعام: ۵۲] آخر چه مسلم.

از سعد بن ابی وقاص - رضی الله عنه - روایت است که گفت: ما شش تن با پیامبر - **هَمْ** - بودیم، مشرکان به پیامبر - **هَمْ** -

گفتند: ایشان را [از خود] بران تا بر ما گستاخ نشوند و [آن شش تن] من بودم و ابن مسعود و مردی از هذیل و بلال و

دو نفر دیگر که آنها را نام نمی‌برم، [در این باب] در دل پیامبر - **هَمْ** - آنچه خداوند می‌خواست، افتاد و به خود قبولاند

[که چنین کند]، اینجا بود که خداوند این آیه را نازل فرمود: **کَسَائِهِم** را [از بیش خود] بران که سحرگاهان و

شامگاهان خدا را بفریاد می‌خواندند.

فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ٤٥
قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَرَكُمْ وَخَمَمَ عَلَى قُلُوبِكُمْ
مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيَكُمْ بِهِ أَنْظِرْ كَيْفَ نَصْرُ الْآيَاتِ
ثُمَّ هُمْ يَصْدِفُونَ ٤٦ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَنُكِّمَ عَذَابُ اللَّهِ
بَغْتَةً أَوْ جَهْرَةً هَلْ يُهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ الظَّالِمُونَ ٤٧ وَمَا
نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ فَمَنْ أَمِنَ وَأَصْلَحَ
فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ٤٨ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
يَمَسُّهُمْ الْعَذَابُ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ٤٩ قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ
عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ
إِنْ أَتَيْعُ إِلَّا مَا وَحَى إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ
أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ ٥٠ وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُحْشَرُوا
إِلَى رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ
٥١ وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ
وَجْهَهُمْ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ
عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ ٥٢

[۵۳] **كَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ** این چنین با فقیر کردن عده‌ای و ثروتمند کردن برخی دیگر آنان را آزمودیم تا ثروتمندان با توجه کردن به فقیران و دستگیری آنان و اظهار خشنودی و رضایت به تقسیم الهی، شکر خدای را بجا آورند

[۵۴] **كُتِبَ رَبِّكُمْ عَلَى**

نَفْسِهِ خداوند از روی

تفضل و احسان بر خویشان

رحمت واجب غموده است

سُوءًا گناهی، لغزشی

بِإِجَالَةٍ از روی نادانی نه از

روی عمد و پافشاری

[۵۵] **نَسْفِلُ** جدا

می‌سازیم. آشکار می‌کنیم

لِنُفْثِنَ تا اینکه روشن و

هویدا شود [۵۶] **نُهِيتَ**

منع شده‌ام **أَهْوَاءَ**

خواسته‌های ناروا [۵۷]

إِنِّي عَلَى بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي در

مسیر علمم زیر نور دلیل و

شریعتی که از جانب خداوند

به سوی من می‌آید، حرکت

می‌کنم، و آن قرآن است

كَذَّبْتُمْ بِهِ قرآن را تکذیب

می‌کنید **يَقْضُ الْحَقُّ** از حق

پیروی می‌کند، حق را

می‌گوید **خَيْرُ الْفَاضِلِينَ** او

با حکمت و عدل خود بهترین

جداکننده حق از باطل است

[۵۹] **عِنْدَهُ مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ**

خشک { **تَرَبُّبًا** تر

بایس } **فِي كِتَابٍ مَّبِينٍ** لوح

محفوظ، یا علم خدا.

وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لِّيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مِثْلُ اللَّهِ

عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ ۝۵۳ وَإِذَا

جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَمٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ

رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَن عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا

بِجَهْلَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝۵۴

وَكَذَلِكَ نَفْصِلُ الْأَيَّاتِ وَلِنُنشِئَ لِسَيِّلِ الْمُجْرِمِينَ ۝۵۵

قُلْ إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قُلْ لَا آتِئُكُمْ

أَهْوَاءَكُمْ قَدْ ضَلَلْتُ إِذْ أَوْمَأْتُ مِنَ الْمُهْتَدِينَ ۝۵۶

قُلْ إِنِّي عَلَى بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي وَكَذَّبْتُم بِهِ مَا عِنْدِي مَا

تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ يَقْضُ الْحَقُّ وَهُوَ خَيْرُ

الْفَاضِلِينَ ۝۵۷ قُلْ لَوْ أَنَّ عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ لَقُضِيَ

الْأَمْرُ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ ۝۵۸

وَعِنْدَهُ مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي

الْبُرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ

فِي ظُلْمَتٍ إِلَّا أَرْضٌ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ۝۵۹

۱۴۰- قال الترمذی - **ع** - « لا ينظرُ اللهُ إلى من جزئوتهُ خيلاءً ». متفق عليه

بیامیر - **ع** - فرمود: « کسی که لباس بلند را به عنوان تکبر و غرور بپوشد، خداوند به نظر لطف به او نگاه نمی‌کند ».

۱۴۱- قال رسول الله - **ع** - « أول ما يقضى بين الناس يوم القيامة في الدماء ». متفق عليه

بیامیر - **ع** - فرمود: « اولین چیزی که در روز قیامت میان مردم بدان حکم می‌شود درمورد خونها است ».

[۶۰] **يَتَوَفَّاكُم بِاللَّيْلِ** در شب شما را می خواباند * **يُجَرِّحُكُم بِالنَّهَارِ** گناهانی که در روز با جوارح خود انجام داده اید **يَبْعَثُكُمْ** شما را بیدار می کند { **الْيَقْضَى** تا سیری شود **أَجَلٌ مُّسَمًّى** مدت معینی } [۶۱] **وَهُوَ الْقَاهِرُ**

فَوْقَ عِبَادِهِ

۱۳۵

الْمُجِرِّمِينَ

فَوْقَ عِبَادِهِ با قدرت کامل

بر بندگان خود چیره است

حَفِظَلَهُ مراقبان.

کرام الکاتبین **إِذْ أَحَدَكُمْ**

زمان مرگ شما فرا

رسید **لَا يَخْشَوْنَ** کوتاهی

می کنند [۶۲] **ظِلْمَاتِ الْبَرِّ**

احوال و سختی های

خشکی و دریا **يَضْرَعُ**

فروتنانه و علنی **أَخْفِيَةً**

نهانی خدا را می خوانید

{ [۶۴] **كُذِّبَ** غم و اندوه }

[۶۵] **يَسْأَلُكُمْ** شما را در

میدان های جنگ بهم اندازد

تا بر سر دنیا بچنگید **سُجُودًا**

گروه ها و دسته هایی که

خواسته های مختلف دارند.

بَعْضُ بَعْضٍ برخی از شما

را به جان برخی دیگر اندازد

أَعْمَلُ الْفَالِاتِ براهین را

با اسلوب های مختلف و

متنوع روشن می سازیم [۶۶]

أَسْكَنُ حافظ و مسئول

کردار شما [۶۷] **أَنْبَاءٌ** خبر

مهم **أَسْرَرُ** زمان وقوع

مضمون خبر یا مدلول آن

وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُم بِالنَّهَارِ ثُمَّ

يَبْعَثُكُمْ فِيهِ لِيُقْضَىٰ أَجَلٌ مُّسَمًّى ثُمَّ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ

ثُمَّ يُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۚ وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ ۖ

وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ

رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ ۚ ثُمَّ رُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمْ الْحَقَّ

أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ ۚ قُلْ مَنْ يُحْيِيكُمْ مِنْ

ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ يَدْعُوْهُ نَضْرَعُ أَخْفِيَةً لِّئِنْ أَنْجَحْنَا مِنْ هَٰذِهِ

لَنَكُوْنَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ۚ قُلْ اللَّهُ يُحْيِيكُمْ مِّنْهَا وَمِنْ كُلِّ كَرْبٍ

ثُمَّ أَنْتُمْ تُشْرِكُونَ ۚ قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَىٰ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا

مِّنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْسَكُمْ شِعْرًا وَيُذِيقَ بَعْضُكُم

بَأْسَ بَعْضٍ أَنْظَرْكُمْ نَضْرَفُ الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُوْنَ ۚ

وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ قُلْ لَّسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ۚ لِّكُلِّ

نَبِيٍّ مُّسْتَقَرٌّ وَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ۚ وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي

ءَايَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ وَإِمَّا يُنسِيَنَّكَ

الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرِىٰ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۚ

[۶۸] **يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا** با مسخره و استهزاء آیات قرآن را بیان می کنند **حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ**

آنگاه که به سخن دیگری می پردازند.

* گویند: خواب، مرگ سبک است و مرگ، خواب سنگین.

۱۴۲- قال رسول الله - ﷺ -: «لَقَدْ نَوا موتاكم: لا إله إلا الله؛ فأنه من كان آخر كلامه لا إله إلا الله عند الموت دخل الجنة».

اخرجه ابن حبان

پیامبر - ﷺ - فرمود: «به بیمارانی که در حال مرگ هستند، لا إله إلا الله را یادآوری کنید (تا بگویند) زیرا کسی که

هنگام مرگ، آخرین کلام او لا إله إلا الله باشد وارد بهشت می شود».

{ [۶۹] ذِکْرُی } پند و اندرز دادن { [۷۰] ذِکْرُی } ترک کن. رها کن { اتَّخَذُوا دِیْنَهُمْ لَعِبًا وَهُوَ } دین خود را به بازی و شوخی گرفته‌اند { لَعِبًا } باطل آنان را گول زده و به طمع انداخته است { ذِکْرُی } بدان پند ده. مردمان را به قرآن راهگشای و ارشاد کن { تَبَسَّلَ نَفْسٌ } تا

۱۳۶

لَجَّ النَّیَارُ

وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَلَكِنْ ذِكْرٌ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ۶۹ وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِیْنَهُمْ لَعِبًا وَهَؤُلَاءِ غَرَّتْهُمْ الْحَیْوةُ الدُّنْیَا وَذَكِّرْ بِهِ ۷۰ أَنْ تَبَسَّلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِیعٌ وَإِنْ تَعْدِلْ كُلَّ عَدْلٍ لَأَیُوحَذَّ مِنْهَا أُولَئِكَ الَّذِينَ أُبْسِلُوا بِمَا كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلیمٌ بِمَا كَانُوا یَكْفُرُونَ ۷۱ قُلْ أَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا یَنْفَعُنَا وَلَا یَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلَى أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَانَا اللَّهُ كَالَّذِی اسْتَهْوَتْهُ الشَّیْطَانُ فِی الْأَرْضِ حِیرَانَ لَهُ ۷۲ أَصْحَبٌ یَدْعُونَهُ إِلَى الْهُدَى اتَّخَذُوا قُلُوبَهُمْ حِیرَاتٍ هُدًى اللَّهُ هُوَ الْهُدًى وَأَمْرُنَا لِلْإِسْلَامِ رَبِّ الْعَالَمِینَ ۷۳ وَأَنْ أَقِیمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَهُوَ الَّذِی إِلَیْهِ تُحْشَرُونَ ۷۴ وَهُوَ الَّذِی خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَیَوْمَ یَقُولُ كُنْ فَیَكُونُ قَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَهُ الْمُلْكُ یَوْمَ یُنْفَخُ فِی الصُّورِ عَلِیمُ الْغَیْبِ وَالشَّهَادَةُ وَهُوَ الْحَكِیمُ الْخَبِیرُ ۷۵

به عذاب دوزخ گرفتار نشوند. تا هلاک نگردند { عدل كل عدل } هرگونه فدیهِ و تاوانی بدهد { ابلسوا } گرفتار و هلاک گشته‌اند { بما کسبوا } به خاطر کار زشتی که کرده‌اند { جسم } آب داغ { الیم } دردناک { [۷۱] } به فریاد خوانیم؟ آیا پرستش غنائیم { سودی به ما نمی‌رساند } به ما نمی‌رسانند { ابلسوا } به عقب برگردیم. به شرک و کفری که قبلاً بر آن بودیم برگردیم { الشیاطین } شیاطین او را به پیروی از هواها و اداری کرده‌اند { حیران } متردد. سرگردان { اجربنا لتسلم } به ما فرمان داده شده است که فرمانبردار پروردگار جهانیان باشیم { [۷۳] } یالحن } آفرینش او از روی

حکمت و آگاهی است { كُنْ فیکون } باش! پس می‌شود { قَوْلُهُ الْحَقُّ } قضاء و قدر او ثابت و نافذ است { الصُّور } بوقی که در روز قیامت، اسرافیل در آن می‌دمد { الجبل } آنچه از دیدگان پنهان است { الشهادة } آشکار. محسوس و قابل رؤیت.

۱۶۳- حدیث ابن عمر - رضی الله عنه - عن النبی - ﷺ : « إِذَا سَأَلْتَ امْرَأَةً أَحَدَكُمْ إِلَى الْمَسْجِدِ فَلَا يَمَعُهَا ». متفق علیه ابن عمر گوید: پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه همسر یکی از شما برای رفتن به مسجد اجازه خواست او را (از رفتن به مسجد) منع نکنید».

[۷۴] «إِنِّ» لقب پدر ابراهیم - علیه السلام - یا اسم عمومی او { «اتَّخَذَ اصْنَامًا» } آبا پتهائی را به خدائی می‌گیری (آراک) تو را می‌بینم { «ضَلَّالٌ مُّبِينٌ» } گمراهی آشکار [۷۵] { «نُورٍ» } نشان می‌دادیم { «مَلَکُوتَ السَّمَوَاتِ» }

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۳۷

الْحَزَنُ الْبَاقِ

ملک عظیم. نشانه‌ها و

عجایب آن { «مُوقِنٌ» }

باورمندان راستین { [۷۶]

{ «جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ» }

تاریکی‌های شب همه جا را

پوشاند { «رَأَى» } دید {

{ «كُوكِبًا» } ستاره درخشان

{ «الْقُلُوبِ» } غروب کرد

{ «الْقُلُوبِ» } غروب‌کنندگان

[۷۷] { «سَارِعًا» } طلوع‌کنان

{ «لَمْ يَهْدِ فِي» } اگر

پروردگارم (یعنی ماه در این

حال که غروب کرده است)

تواند مرا هدایت و راهنائی

کند { [۷۹] { «فَطَرِ السَّمَوَاتِ» }

بدون نمونه قبلی آسمانها و

زمین را خلق کرده است

[۸۰] { «حَاجَّةٌ قَوْمَهُ» } قوم

ابراهیم در باب توحید با او

مجادله و دشمنی کردند [۸۱]

{ «سُلْطَانًا» } حجت و برهان

قاطع { «أَحَقُّ بِالْأَمْنِ» }

شایسته‌تر به عدم ترس و

امنیت.

۱۴۴- قال رسول الله - ﷺ - :

«اجتنبوا السبع الموبقات» قالوا

یا رسول الله وما هن؟ قال: «الشِّرْکُ بِاللَّهِ، وَالسَّحَرُ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ الْآلُ بِالْحَقِّ، وَاکُلُ الرِّبَا، وَاکُلُ مَالِ الْيَتِيمِ،

وَالتَّوَلَّيْ یَوْمَ الزَّحْفِ، وَقَذْفُ الْحَصَنَاتِ الْمُؤْمَنَاتِ الْغَافِلَاتِ». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «از هفت گناه بزرگ که انسان را به هلاکت می‌رسانند پرهیز کنید» مردم گفتند: ای رسول خدا!

کدامها هستند؟ فرمود: «۱- شریک قرار دادن برای خدا ۲- سحرکردن ۳- کشتن انسانی که خداوند آن را حرام نموده

است مگر در مقابل حقی که به عهده دارد ۴- خوردن ربا ۵- خوردن مال یتیم به ناحق ۶- فرارکردن از میدان جنگ با

کافران ۷- تهمت و نسبت دادن زنا به زنهای پاکدامن و بالیمانی که از این تهمت بی‌اطلاعتند».

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ عَزَّارَ اتَّخِذْ أَصْنَامًا مَاءِ إِلَهَةٍ إِنِّي
أَرْنُكَ وَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۷۴ وَكَذَلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ
مَلَکُوتَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ ۷۵
فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى الْکُوكِبَ قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ
لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ ۷۶ فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِعًا قَالَ هَذَا
رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِنْ لَمْ يَهْدِ فِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ
الضَّالِّينَ ۷۷ فَلَمَّا رَأَى السَّمْسَ بَازِعَةً قَالَ هَذَا رَبِّي هَذَا
أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يُقَوْمِي إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ ۷۸
إِنِّي وَجْهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۷۹ وَحَاجَّهُ قَوْمُهُ قَالَ
اتَّخَذْتُمْ بَنِي اللَّهِ أَوْلِيَاءَ وَلَقَدْ هَدَيْنَا وَلَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ ۸۰
إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا أَفَلَا
تَتَذَكَّرُونَ ۸۱ وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا
تَخَافُونَ أَنَّكُمْ أَشْرَكْتُم بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ
سُلْطَانًا فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۸۲

[۹۱] **وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ** چنانچه باید خداوند و عظمت او را نتاخشند **قَرَأَ طَيْسٌ** صفحات نوشته شده و پراننده **تَبْدُونَهَا** اگر به مصلحت شما بود آن را آشکار می‌کنید { **وَتُخَفُونَ كَثِيرًا** بسیاری از آن را (که شما را وادار به

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۳۹

الْحَزَنُ الْبَاقِ

تصدیق قرآن و ایمان به نبوت

محمد می‌کنند) پنهان می‌دارید

عَلَّمَهُ مَا... آنچه توسط

قرآن به شما یاد داده شده

است { **قُلْ اللَّهُ** بگو خدا

این قرآن را نازل کرده است

أَرَأَيْتُمْ آنها را رها کن

خَوَضِهِمْ باطل آنها [۹۲]

الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ کتابهای

آسمانی سابق **أَمْ الْقُرَى** مکه

مکرمه **خَوَّلَهَا** همه اقطار

زمین [۹۳] { **أَرْحَى إِلَى** به

من وحی شده است **وَأَمْ يَبُوحُ**

إِلَيْهِ شَيْءٌ و حال آنکه به او

اصلاً وحی نشده است {

غُفِرَاتِ الْمَوَاتِ سكرات و

شدائد مرگ **بِأَسْطُورٍ**

أَيْدِيهِمْ دست‌های خود را

برای عذاب و شکنجه به

سوی آنان دراز کرده‌اند

عَذَابِ الْهُونِ عذاب ذلت و

خواری. عذاب پست‌کننده و

خوارکننده [۹۴] **جَسْتَمُونَ**

غَرَادِي شما تک و تنها و

جدای از یاران، دوستان و

بتان به سوی ما برگشته‌اید

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ عَلَى بَشَرٍ مِّن شَيْءٍ ۚ
قُلْ مَنْ أَنزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَى نُورًا وَهُدًى لِّلنَّاسِ
تَجْعَلُونَهُ قِرَاطِيسَ يُبْدُونَهَا وَتُخَفُونَ كَثِيرًا وَعِلَّمْتُمْ مَا لَمْ تَعْلَمُوا
أَن تُمَوَّلُوا ؕ أَبَاؤُكُمْ قُلِ اللَّهُ تَمَرَّدَهُمْ فِي خَوَاضِهِمْ يَلْعَبُونَ ۙ
وَهَذَا كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ مِيزَانًا مِّمَّا دَقَّ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِنُنذِرَ
أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا ۚ وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ ۚ
وَهُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ۙ ۙ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَىٰ
اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ ۚ وَمَنْ قَالَ سَأُنْزِلُ
مِثْلَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ
وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُو أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنفُسَكُمُ الْيَوْمَ
تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ
وَكُنتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ ۙ ۙ وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فَرَادَىٰ
كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرْكُنتُمْ مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ
وَمَا نَرَىٰ مَعَكُمْ شُفَعَاءَكُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَوْا
لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ۙ ۙ

تَرْكُنتُمْ برجای گذاشتید **مَا خَوَّلْنَاكُمْ** آنچه از مال دنیا به شما عطاء کرده‌ایم از قبیل: اموال و اولاد و... **وَأَوْرَا**

تَرْكُنتُمْ بعد از مرگ از خود به جای گذاشته‌اید * **الْمَلَائِكَةُ** اشخاص و چیزهایی که بزرگشان می‌داشتید تا

در پیشگاه خداوند برای شما شفاعت کنند **زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ** گمان می‌بردید و ادعا می‌کردید که آنان

در اداره امور شما با خداوند شریک هستند **بَيْنَكُمْ** میانان جدایی افتاد. اموال، اعمال و عشیره شما که

فکر می‌کردید سبب ارتباط میان شما هستند، از بین رفتند.

* این جمله برای سرزنش ایشان است، چون با مال و ثروتی که داشتند، به اجر و ثواب الهی دست یافتند.

[۹۵] **فَالِقُ الْخَيْبِ** شکافنده دانه یا پدیدآورنده آن **النَّوَى** هسته **يُخْرِجُ الْخَبِيءَ مِنَ الْمِيتِ** مثل: حیوان که از نطفه بوجود می‌آید و هردو در نظر اعراب مرده بشمار می‌آیند **فَإِنِّي تَوَفَّكُونَ** می‌شوید؟ [۹۶] **فَالِقُ**

۱۴۰

الْحَزَنُ الْيَتَامُ

الإصباح تاریکی آخر شب
 را با ظهور نور خورشید
 می‌شکافد **جَعَلَ اللَّيْلَ**
حَسَابًا شب را مایه آرامش
 انسان کرده است **حِسَابًا**
 وسیله حساب و شناخت
 زمان [۹۷] **جَعَلَ لَكُم**
 بر ایستان آفریده است
النُّجُومَ ستارگان **لِتَهْتَدُوا**
هِيَ فِي ظُلُمَاتٍ تا در
 تاریکیهای خشکی و دریا به
 وسیله آنها راه خودتان را
 پیدا کنید **فَقَضَلْنَا** بیان
 داشته‌ایم. روشن ساختیم؛
 [۹۸] **أَنشَأَكُم** آفریده است
مُسْتَقَرًّا محل استقرار در
 تیره پست، یا بر روی سطح
 زمین **مُسْتَوْدَعًا** محل به
 امانت سپردن آدمیان چه در
 رحم‌ها و چه در گورها
 [۹۹] **أَخْضَرًا** چیز سبز.
 گیاه **مُتَرَاكِبًا** سوار بر هم
 مثل: خوشه‌های گندم
طَلْعُهَا میوه کال خرما
قَتُونًا خوشه‌های خرما

إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْخَيْبِ وَالنَّوَى يُخْرِجُ الْخَبِيءَ مِنَ الْمِيتِ وَمُخْرِجُ
 الْمِيتِ مِنَ الْخَبِيءِ ذَلِكُمْ اللَّهُ فَأَنِّي تَوَفَّكُونَ ۱۵ فَالِقُ الْإِصْبَاحِ
 وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ حُسْبَانًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ
 الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ۱۶ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا
 بِهَا فِي ظُلُمَاتِ اللَّيْلِ وَالْبَحْرِ قَدْ فَضَلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ
 ۱۷ وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرًّا وَمُسْتَوْدَعًا
 قَدْ فَضَلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ ۱۸ وَهُوَ الَّذِي أَنزَلَ
 مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ
 خَضِرًا مُّخْرَجًا مِنْهُ حَبًّا مَّتْرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِن طَلْعِهَا
 قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّاتٍ مِّنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانُ مُشْتَبِهًا
 وَغَيْرَ مُتَشَبِهٍ انظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ إِنَّ فِي ذَلِكُمْ
 لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۱۹ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ
 وَخَرَقُوا لَهُ بَنِينَ وَبَنَاتٍ بِغَيْرِ عِلْمٍ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا
 يُصِفُونَ ۲۰ يَدْبَعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنَّى يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ
 وَلَمْ تَكُن لَّهُ صَاحِبَةٌ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۲۱

که شبیه خوشه انگور است **دَانِيَةٌ** در دسترس است. چیدن آن آسان است **أَعْنَابٍ** انگورها. باغهای
 انگور **الزَّيْتُونَ** انار **مُتَشَبِهًا** شبیه **مُتَشَبِهًا** شکل آنها یکی است ولی طعم آنها یکی نیست. یا همگون در بو
 غیر همگون در شکل و طعم **يَدْبَعُ** رسیده آن [۱۰۰] **خَرَقُوا لَهُ** برای خداوند سبحان به دروغ بهم بافته‌اند
بَنِينَ فرزندان مثل: عذیر و مسیح **بَنَاتٍ** دختران مثل: فرشتگان **عِلْمًا** صفات دروغین که خداوند را
 بدانها توصیف می‌کنند [۱۰۱] **يَدْبَعُ السَّمَوَاتِ** پدید آورد و مخترق آسمانها بدون وجود نمونه قبلی **يَدْبَعُ**
 بگونه یا از کجا ممکن است؟ **صَاحِبَةٌ** همسر.

[۱۰۲] «وکیل» مراقب و متولی [۱۰۳] «لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ» چشمها او را در نمی یابند و به او احاطه ندارند
 [۱۰۴] «جَنَاتٍ» نشانه ها و براهین واضح که راهنای به سوی حقیقت هستند [۱۰۵] «فَصَرَفَ الْآيَاتِ» دلایل
 را به شیوه ها و گونه های مختلف بیان می کنیم

الْحَرَجُ الْمَنْجَعُ

۱۴۱

يُؤَكِّدُ الْاِتِّعَازَ

مختلف بیان می کنیم «دُرست»

درس خوانده ای و کتابهای

گذشتگان را نزد اهل کتاب

فر گرفته ای [۱۰۷] «وَلَوْ

شاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا» اگر خدا

می خواست که آنان شرک

نورزند آنها را همانند

فرشتگان براین مجبور خلق

می کرد ولی خداوند همه را

مختار خلق کرده است تا آنان

را به سبب اختیارشان

مجازات کند «حَفِظَ» مراقب

و مسئول اعمال «مَا آتَتْ

عَلَيْهِمْ يَوْكِلَ» تو وکیل و

محافظ آنان نیستی تا ضرر را

از ایشان دفع غمائی [۱۰۸]

«عَمَرُ» دشمنانه و ظالمانه

[۱۰۹] «أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ

أَيْمَانِهِمْ» با همه توان و با تاکید

هر چه بیشتر به خدا سوگند

خوردند «أَيَّدَ» معجزه ای از

آنچه پیشنهاد کرده اند «وَمَا

يُشْعِرُكُمْ» شام نمی دانید، اگر

چنین معجزاتی بیاورد باز

هم ایمان نمی آورند [۱۱۰]

«خَرَجَ» آنها را ترک می کنیم و به حال خود وامی گذاریم «طَغَيْنَاهُمْ» تجاوزشان از حد در کفر «يَعْمَهُونَ» سرگردان و سرگشته.

۱۴۶ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ الْكِبَائِرِ أَنْ يَلْعَنَ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَكَيْفَ يَلْعَنُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ؟

قَالَ: يَسُبُّ أَبَا الرَّجُلِ فَيَسُبُّ أَبَاهُ، وَ يَسُبُّ أُمَّهُ فَيَسُبُّ أُمَّهُ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «یکی از بزرگترین گناهان کبیره این است که انسان پدر و مادرش را لعن کند، یکی گفت: ای

رسول خدا! چگونه انسان پدر و مادرش را لعن می کند؟! پیامبر - ﷺ - فرمود: شخصی به پدر و مادر شخص دیگر

دشنام دهد و آن شخص متقابلاً به پدر و مادر او دشنام بدهد».

{ ۱۱۱ } «كَلِمَتِهِمُ الْحَقُّ» مردگان (را زنده می گردانیم تا) با آنان سخن گویند { حَشَرْنَا } بسیار جمع کردیم
 { قَبِلًا } مقابله و رویارویی، یا گروه و جماعت { يَجْهَلُونَ } بی فکران. نادانان { ۱۱۲ } { يَوْحَىٰ } وسوسه می کند
 { الْأَحْرَابُ أَقْوَلُ } سخنان

آراسته بی اساس و باطل
 { غُرُورًا } گول زدن. فریب
 دادن { ذَرَاهِمَ } رهاشان
 کن { ۱۱۳ } { وَ لِيَصْغَىٰ }
 { لِهَ } تا به آن سخنان
 بی اساس گرایش پیدا کند
 { أَفِيدَةُ الَّذِينَ }.. دهلی
 کسائی که به آخرت عقیده
 ندارند { لِيَرْضَوْهُ } بدان
 راضی گردند { لِيَقْتَرِفُوا } تا
 مرتکب گناهان شوند
 { لِيَقْتَرِفُوا } فراچنگ
 آورندگان. مرتکبان گناه {
 { ۱۱۴ } { أَتَنَبَّأُ } بطلم { أَنْزَلَ }
 الیکم الکتاب } قرآن را برای
 شما نازل کرد { الَّذِينَ أَتَيْنَاهُمُ }
 الکتاب } یهودیان و
 مسیحیان { بِالْحَقِّ } از روی
 حکمت { الْمُسْتَرِينَ } شک
 مکن که کافران این را
 می دانند { ۱۱۵ } { قَتَلْتُمْ } تمام
 شد. فرمان خدا انجام
 می پذیرد { کَلِمَةً رَبِّكَ }
 وعده یاری خداوند به
 پیامبرش تحقق می یابد

وَلَوْ أَنَّا زَلَنَّا لَأْتَيْنَهُمُ أَمَلًا يَكِيدُ وَكَلِمَتُهُمُ الْمَوْتُ وَحَشَرْنَا
 عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قَبِلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَلَكِنْ
 أَكْثَرُهُمْ يَجْهَلُونَ ۝ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا
 سَيَاطِينُ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرَفَ
 الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ
 ۝ وَلِيَصْغَىٰ إِلَيْهِ أَفِيدَةُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
 وَلِيَرْضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوا مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ ۝ أَفَغَيْرَ اللَّهِ
 أَبْتَغِي حَكَمًا وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا
 وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنَزَّلٌ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ
 فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ۝ وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا
 وَعَدْلًا لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۝ وَإِنْ
 تُطِيعُوا أَكْثَرَكُمْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ
 يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ۝ إِنْ رَبُّكَ هُوَ
 أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ۝
 فَكُلُوا مِمَّا ذَكَرَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِينَ ۝

{ حُدُودًا وَعَدْلًا } صادقانه و عادلانه در مواعید و احکام { لَا مَدْرَ لِكَلِمَاتِهِ } هیچ کس نمی تواند فرمانهای خود
 را دگرگون کند (و جلو دستورات او را بگیرد) { ۱۱۶ } { عَزَّ وَجَلَّ } در آنچه به خداوند نسبت می دهند،
 یاوه سرایی می کنند.

۱۴۷- قال الثبی - : «لا يزال ناش من أمّتي ظاهرين حتى يأتيهم امر الله وهم ظاهرون». متفق عليه
 پیامبر - : فرمود: «همیشه جماعتی از امت من پیرو حق می باشند، تا اینکه امر خدا برای از بین بردن تمام ارواح
 ظاهر می گردد، و در این حالت پیروان حق بر مخالفین پیروز و غالب هستند».

{ ۱۱۹ } «مَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا» چرا باید نخورید؟ «ذَكَرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ» (به هنگام ذبح) نام خدا بر آن رفته است
 «وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ» و حال آنکه خداوند گوشت حیواناتی را که بر شما حرام کرده است برایتان
 بتفصیل بیان کرده است. { ۱۲۰ } «وَمَا أَظْهَرُ لَكُمْ» مگر ناچار و

۱۴۳

الْمُحَرَّمَاتِ

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِّرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ
 لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا أَضْطَرُّنَا إِلَيْهِ وَإِنْ كَثِيرٌ يَصْلُونَ
 بِأَهْوَاءِهِمْ بَغَيْرِ عِلْمٍ إِنْ رَبُّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ۱۱۹
 وَذَرُوا أَظْهَرَ الْإِثْمِ وَبَاطِنَهُ إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْإِثْمَ
 سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوا يَقْتَرِفُونَ ۱۲۰ وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرْ
 اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيْطَانَ لِيَوْحُونَ إِلَى
 أُولِيَائِهِمْ لِيُجْدِلُوَكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ۱۲۱
 أَوْ مَن كَانَ مِيسِقًا لِّحَيَاتِهِ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي
 النَّاسِ كَمَن مِّثْلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ
 زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۱۲۲ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا
 فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَرًا مُّجْرِمِينَ لِيَمْكُرُوا فِيهَا وَما
 يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ۱۲۳ وَإِذَا جَاءَتْهُمْ
 آيَةٌ قَالُوا إِنَّا أَنُؤْمِنُ حَتَّىٰ نُؤْتَىٰ مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ اللَّهُ
 أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا
 صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ ۱۲۴

نیرنگ بیردازند { ۱۲۴ } «لَا» دلیل و برهانی که بر صدق پیامبر - ﷺ - دلالت داشته باشد «حَقَّ قَوْلٌ مِّثْلُ مَا
 تَرَىٰ» تا اینکه جبرئیل برای ما وحی بیاورد همانگونه که برای پیامبران وحی می آورد «مَعَالِ» خواری و
 رسوایی.

۱۴۸- قال رسول الله - ﷺ - : «كَلِمَتَانِ حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمَنِ، خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ، ثَقِيلَتَانِ فِي الْمِيزَانِ: سُبْحَانَ اللَّهِ
 وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ». أخرجه البخاري
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «دو جمله هستند که به نزد خداوند عزیزند، و بر زبان سبکند و در ترازوی اعمال سنگینی
 می کنند، و آندو عبارتند از: سبحان الله و بحمده، و سبحان الله العظيم».

{۱۲۵} {بشرح صدره للإسلام} سینه‌اش را برای پذیرفتن اسلام گشاده می‌سازد {يَجْعَلْ صدره ضيقاً}

سینه‌اش را تنگ می‌کند {حرجاً} بسیار تنگ {يَقْعُدُ فِي السَّاءِ} به سوی آسمان صعود می‌کند {الرَّجْسِ}

عذاب، یا پلیدی {۱۲۶}

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۴۴

الْمِائَةُ الثَّلَاثُ

{قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ} آیات

قرآن را تشریح و تبیین

کرده‌ایم {۱۲۷}

{دَارُ السَّلَامِ} خانه امنیت

{بهشت} {۱۲۸}

{مَنْ الْإِنْسِ} بسیاری را به

سوی گمراهی دعوت کردید

{أُولَئِكَ هُم مِّنَ الْإِنْسِ}

انسانهایی که مطیع و پیرو

شیاطین گشته‌اند {بَلَعْنَا}

{أَجَلْنَا} به زمان مرگ نزدیک

شدیم {النَّارُ مَشْوَكَةٌ} آتش

جایگاه و مقر شما است

{۱۲۹} {قَوْلِي بَصْرًا}

ستمگران را همد و همنشین

یکدیگر می‌سازیم {۱۳۰}

{بَكْسُونَ} اغیام می‌دادند

{غَرَبَتِمْ الْحَيَاةُ}

زندگی دنیا، ایشان را گول

زده است.

۱۴۹- حدیث ابن عباس-

رضی الله عنه - أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ -

بَعَثَ مَعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ: «إِنِّي

دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهَا لَيْسَ بَيْنَهَا

وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ.» متفق عليه

فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ۝ وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَذَكَّرُونَ ۝ لَّهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُمْ وَلِيُّهَا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝ وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا يَمَعَثَرُ الْجِنُّ قَدِ اسْتَكْبَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَّغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتَ لَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوٍ لَكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا لَا مَاشَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ۝ وَكَذَلِكَ نُوْثِي بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۝ يَمَعَثَرُ الْجِنُّ وَالْإِنْسُ أَلْمِيَّاتِكُمْ رُسُلٌ مِّنْكُمْ يَقْضُونَ عَلَيْكُمْ ءَايَاتِي وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَغَرَّبَتْهُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ۝ ذَلِكَ أَن لَّمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا غَافِلُونَ ۝

ابن عباس گوید: پیامبر - ﷺ - معاذ را به یمن فرستاد و به او گفت: «از تقرین و دعای مظلوم بر حذر باش چون میان دعای مظلوم و قبول آن از جانب خدا مانعی وجود ندارد».

۱۵۰- عن عبدالله بن عمرو - رضي الله عنهما - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: «قَدْ أَلْفَحَ مِنْ أَسْلَمٍ، وَرُزِقَ كِفَافًا، وَقَفَّهَ اللَّهُ بِمَا آتَاهُ.» رواه مسلم

عبدالله بن عمرو - رضي الله عنه - گوید: پیامبر - ﷺ - فرمود: «مسلماً کسی که اسلام آورد و رزق کافی به او داده شد و خداوند او را نسبت به آنچه به او داد قانع ساخت، رستگار است».

[۱۳۴] {لَت} حتماً می آید {وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ} و شما نمی توانید یا فرار کردن، جلوی عذاب خدا را بگیرید

[۱۳۵] {عَنِ مَكَاتِكُمْ} با تمام توان و نیرویی که دارید {مَنْ تَكُونُ لَهُ عِبَادَةُ اللَّهِ} بالاخره خواهید دانست که

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۴۵

الْحَرِّ وَالْكَافِ

پسروزی در این جهان و

سعادت در جهان آخرت از

آن چه کسی خواهد بود

[۱۳۶] {فَرَأَى} خلق کرد

{الْحَرْثَ} زراعت {بِرْغَمِهِمْ}

اشاره به این است که سخن

ایشان خیال باطلی بیش

نیست و انسان تنها با عباداتی

که خداوند شرع کرده است

به او نزدیک می شود

{الشُّرَكَائِ} برای بت ها

{شَاءَ} چه بد! [۱۳۷] قتل

اولادهم

زنده بگور کردن

دختران کوچک از ترس ننگ

و کشتن فرزندان از ترس فقر

{لِشُرَكَائِهِمْ} تا اینکه آنان را

به هلاکت اندازد {وَيُتْلِيهِ

عَلَيْهِمْ دِينَهُ} آئین ایشان را

بر آنان مشتبه کنند و آن را با

خرافات بیامیزند {يَفْتَرُونَ}

دروغ ببندند.

۱۵۱- قال رسول الله - ﷺ :-

«على كل مسلم صدقة» قالوا:

أرأيت: إن لم يجد؟ قال: «يعملُ

بسيديه، فينتفع بنفسه

ويصدق» قالوا: أرأيت إن لم

يستطيع؟ قال: «يُعِين ذالْحَاجَةَ الْمَلْهُوفُ» قالوا: أرأيت إن لم يستطيع؟ قال: «يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ أَوْ الْخَيْرِ» قالوا: أرأيت إن لم

يفعل؟ قال: «يُمْسِكُ عَنِ الشَّرِّ فَإِنَّهَا صدقة». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «صدقه بر هر مسلمانی لازم است» گفتند: اگر کسی چیزی نداشت چه باید بکند؟ فرمود: «باید کار

کند تا هم خودش استفاده بکند و چیزی از آن را ببخشد» گفتند: اگر کسی قدرت کار کردن نداشت چه باید بکند؟ فرمود:

«به یک نفر محتاج کمک کند» گفتند: اگر به محتاج کمک نکرد، چه باید بکند؟ فرمود: «مردم را به کارهای خیر دعوت

کند» گفتند: اگر امر به معروف نکرد چه کار کند؟ فرمود: «از انجام کارهای بد خودداری نماید که برای او صدقه حساب

می شود».

[۱۳۸] هَذِهِ آية هائی که سهم بت ها کرده ایم **خَرَجَتْ** زراعت **حَجَرٍ** حرام و ممنوع **لَا يَطْعَمُهَا** طعم آن را نمی چشد. آن را نمی خورد **إِلَّا مَنْ نَسَاهُ** مراد: خدمتگزاران بت ها است **يَرْجِعُهُمْ** به گنایان یعنی خیال می کنند که خدا بدیشان اجازه داده است

چنین کنند **خَرَجَتْ** ظهورها سوارشدن بر آنها و باربری با آنها حرام است: مثل: بحیره، سائیه و حامی اُرک. مانده: ۱۰۳ { لَا يَذْكُرُونَ اِلهَ الْغَلِيظِ }

نام خدا را بر آنها نمی رانند بلکه نام بتان بر آنها می رانند **انْفِرَاءً** دروغ بزرگ (خیال می کردند خدا به آنان اجازه چنین کاری داده است) [۱۳۹] **خَالِصَةً**

فقط برای مردان ما حلال است و بر زنان حرام است (البته اگر زنده متولد شود) **اَوْ يَكُونَ** و اگر چنین مرده متولد شود زنان نیز در خوردن آن سهم دارند **دَرَجَةً** دروغی که در تحلیل و تحریم بر خدا می بندند [۱۴۱]

مَعْرُوثَاتٍ برای بالا رفتن نیاز به داربست دارند مثل: درخت مو **اَوْ مَعْرُوثَاتٍ** نیاز به داربست ندارند مثل:

وَقَالُوا هَذِهِ اَنْعَمٌ وَّحَرَّتْ حَجَرٌ لَا يَطْعَمُهَا اِلَّا مَنْ نَسَاهُ بِرَعْمِهِمْ وَاَنْعَمُ حَرِمَتْ ظُهُورُهَا وَاَنْعَمُ لَا يَذْكُرُونَ اَسْمَ اللّٰهِ عَلَيْهَا افْتِرَاءً عَلَيْهِ سَيَجْزِيْهِمْ بِمَا كَانُوا يَفْكُرُوْنَ ۱۳۸ وَقَالُوا مَا فِيْ بُطُونِ هٰذِهِ اِلَّا اَنْعَمٌ خَالِصَةٌ لِّذِكْرِنَا وَاُحَرِّمُ عَلٰى اَرْوَاحِنَا وَاِنْ يَكُنْ مِّمَّةٌ فَهُمْ فِيْهِ شُرَكَاءُ سَيَجْزِيْهِمْ وَصْفُهُمْ اِنَّهُمْ حَكِيْمٌ عَلِيْمٌ ۱۳۹ قَدْ خَسِرَ الَّذِيْنَ قَتَلُوْا اَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللّٰهُ افْتِرَاءً عَلٰى اللّٰهِ قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوْا مُهْتَدِيْنَ ۱۴۰ وَهُوَ الَّذِيْ اَنْشَاَ جَنَّتَ مَعْرُوشَتٍ وَّغَيْرَ مَعْرُوشَتٍ وَاَلْخُلَ وَاَلَزَّرَعَ مُخَلِّفًا اُكُلَهُ وَاَلَزِّيْتُوْنَ وَاَلرُّمَانَ مُتَشَابِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ كُلُوْا مِنْ ثَمَرِهِ اِذَا اَثْمَرُوْا ثُوْا حَقَّهٗ يَوْمَ حَصَادِهِ وَاَلْتَشْرَفُوْا اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِيْنَ ۱۴۱ وَمِنْ اَلْاَنْعَمِ حَمُوْلَةٌ وَقَدْ رَشَا كُلُوْا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ وَلَا تَتَّبِعُوْا اَخْطَاوَاتِ الشَّيْطٰنِ اِنَّهٗ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ ۱۴۲

درخت خرما **اَحْمَدُ** غره و میوه آنها در رنگ و شکل و بو، گوناگون است [۱۴۲] **حِمْلًا** حیواناتی که بارهای سنگین حمل می کنند مثل: شتر، اسب، قاطر و الاغ **اَوْ رَسًا** حیوات درخور ذبح مثل: گوسفند **اَخْطَاوَاتِ الشَّيْطَانِ** راهها و آثار شیطان.

۱۵۲- عن عمر بن أبي سلمة - رضي الله عنه - قال: قال لي رسول الله - ﷺ -: «سَمِ اللّٰهُ وَكُلُّ بَيْمِيْنِكَ، وَكُلُّ مَتَا يَلِيْكَ». متفق عليه

عمر بن ابی سلمه - رضي الله عنه - گوید: پیامبر - ﷺ - به من فرمود: «(قبل از شروع به خوردن) بسم الله بگو و با دست راست غذا بخور و از آنچه به تو نزدیک است بخور».

{[۱۴۳]} ثَمَنِيَّة هشت صنف **الضأن** گوسفندان **بها** بزها **سوزی** مرا با خبر سازید { [۱۴۴] **ارحاما**

اللّه بهذا خداوند این تحریم را به شما سفارش کرد [۱۴۵] «...طاعم **یطعمه** چیزی را بر خورنده ای حرام

نمی یابم **اما مسفوحا** خون **الحیز الفحل** ۱۴۷ **سورة الانعام**

ریخته شده و جاری (که با

گوشت ترکیب نباشد)

رجس پلید. ناپاک و حرام

{ **لحم حرام** گوشت

خوک { **انثا اهل** یا

اینکه ذبح کردن با نام

غیر خدا سبب خارج شدن از

فرمان خدا می گردد

اضطر به خاطر ضرورت

مجبور به خوردن آن شود

سوا خواستار و

علاقند به خوردن حرام

نباشد **ولا عاد** متجاوز از

اندازه رفع گرسنگی نباشد

{ [۱۴۶] **کل ذي ظلم**

حیوانات دارای پنجه یا

ناخن دار **شومها** چربی

شکبه و دو کلیه **ما حملت**

شوا چربی هایی که بر

بشت اینها است حلال

می باشد **اخوانا** محتویات

داخل شکم حیوان و أمعاء

درون آن قرار دارد که روغن

آنها حلال است **اما احلت**

بعظم دنبه گوسفند

ثَمَنِيَّةَ اَرْوَجٍ مِنَ الضَّأْنِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْرِائِثَيْنِ
قُلْ اَلَّذِكْرَنِي حَرَّمَ اَمِ الْاُنثَيَيْنِ اَمَّا اسْتَمَلْتُ عَلَيْهِ
اَرْحَامُ الْاُنثَيَيْنِ نَعُوذُ بِعِلْمِي اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۱۴۳
وَمِنَ الْاِيلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ قُلْ اَلَّذِكْرَيْنِ
حَرَّمَ اَمِ الْاُنثَيَيْنِ اَمَّا اسْتَمَلْتُ عَلَيْهِ اَرْحَامُ الْاُنثَيَيْنِ
اَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ اِذْ وَصَّيْكُمْ اللّٰهُ بِهٰذَا فَمَنْ
اَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا لِّيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ
عِلْمٍ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظّٰلِمِيْنَ ۱۴۴ قُلْ لَا اَجِدُ
فِي مَا وُحِيَ اِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ اِلَّا اَنْ يَكُوْنَ
مَيْتَةً اَوْ دَمًا مَّسْفُوحًا اَوْ لَحْمَ خِنْزِيرٍ فَاِنَّهُ رِجْسٌ اَوْ
فِسْقٌ اَهْلٌ لِّغَيْرِ اللّٰهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَاِنَّ
رَبَّكَ غَفُورٌ رَّحِيْمٌ ۱۴۵ وَعَلَى الَّذِيْنَ هَادُوا حَرَّمْنَا
كُلَّ ذِي ظُفُرٍ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ
شُحُوْمَهُمَا اِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا اَوِ الْحَوَايَا اَوْ مَا
اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ذٰلِكَ جَزَيْنَهُمْ بِبَغْيِهِمْ وَاِنَّا لَصٰدِقُوْنَ ۱۴۶

جزیناهم ببغیهم به سبب تکبر، ظلم و فساد ایشان مجازاتشان کردیم.

۱۵۳- حدیث یحذّب، قال: صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ - يَوْمَ التَّحَرُّمِ خَطْبًا ثُمَّ ذَبَحَ فَقَالَ: «مَنْ ذَبَحَ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ فَلْيَذْبَحْ أُخْرَى

مكائنها، ومن لم يذبح فلْيَذْبَحْ بِاسْمِ اللَّهِ». متفق عليه

جذب گوید: پیامبر - ﷺ - روز عید قربان نماز خواند و بعد خطبه ایراد کرد و سپس قربانی کرد و فرمود: «هرکسی که

قبل از خواندن نماز عید قربانی کند باید (بعد از نماز عید) حیوان دیگری را به جای آن قربانی کند، و کسی که قبل از

نماز عید حیوانی را سر نبریده باشد، باید بعد از نماز عید با نام خدا قربانی کند».

[۱۴۷] **بِأَسْأَةٍ** عذاب و عقاب او [۱۴۸] **لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَفْرَكْنَا...** شرک ما و تحریم خوراکی های حلال از سوی ما یا مشیت خدا است و او راضی است بنابراین کار ما مشروع و با اجازه خداوند است (و این مغالطه و دروغ است بر خداوند. زیرا خداوند می فرماید:

«ولا يرضى لعباده الكفر»

{ **ذاقوا بأسنا** عذاب ما را

چشیدند **فعل عندكم** مس

علم آیا حجت و برهان و

سند درستی دارید؟ {

تخترضون دروغ می گوید

[۱۴۹] **الحجۃ البلیغة**

دلیل قوی و رسایی که با

ارسال پیامبران و فرو

فرستادن کتابهای آسمانی به

نهایت قوت و استواری خود

رسیده است [۱۵۰] **علم**

سپهانکم گواهان خود را

بیاورید و حاضر کنید

تسترون در عبادت برای

خداوند معادل و همتا قرار

می دهند [۱۵۱] **انما**

بخواتم **الافان** فقر

الفراحت گناهان کبیره

ما ظهر منها گناهانی که

توسط اندامها انجام می شود

مثل: قتل، زنا و دزدی **ما**

ظن گناهانی که مربوط به

دل باشد از قبیل: حسادت و

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُهُ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ۱۴۷ سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ كَذَبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّىٰ ذَاقُوا بَاسَنَا قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ ۱۴۸ قُلْ لِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَلِيغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَيْتُكُمْ أَجْمَعِينَ ۱۴۹ قُلْ هَلُمْ شُهَدَاءُ كُمُ الَّذِينَ يَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ هَذَا فَإِنْ شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدُ مَعَهُمْ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ۱۵۰ قُلْ تَعَالَوْا أَنِزِّلْ مَا حَرَّمَ رَبِّيَ كُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْكُمْ إِمْلَيْتُ نَحْنُ نَرِزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرُبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَٰلِكُمْ وَصَّيْتُكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۱۵۱

سوءنیت **وَصَاكُم بِهِ** شما را بدان امر ملزم می کند.

۱۵۴- اقبل رجل إلى النبي - **قال:** أبايعك على الهجرة والجهاد أبتغي الأجر من الله تعالى. فقال - **قال:** - «هل لك من والديك أحد حي؟» قال: نعم، بل كلاهما، قال: «فتبني الأجر من الله تعالى؟» قال: نعم، قال: «فارجع إلى والديك فأخبرن صحبة»، متفق عليه

مردی نزد پیامبر - **قال:** - آمد و گفت: با تو بر هجرت کردن و جهاد در راه خدا بیعت می کنم (و با این کار) خواهان اجر و ثواب الهی هستم. فرمود: «آیا هیچ یک از والدینت زنده اند؟» گفت: آری، هر دوی آنها زنده اند، فرمود: «خواهان اجر و ثواب الهی هستی؟» گفت: بله، پیامبر - **قال:** - فرمود: «به سوی آنان برگرد و به نیکی با آنان رفتار کن».

[۱۵۲] «لَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ» به مال یتیم نزدیک نشوید (نهی مؤکد است از خوردن آن) {«بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ» جز به بهترین راه (که باعث حفظ و ازدیاد آن گردد)} {«لَعَلَّكُمْ تَرْجَعُونَ» تا هنگامی که به سن بلوغ می‌رسد و نیروی جوانی پیدا می‌کند} {«ارْقُوا»}

الْحِزْبُ الْاِثْنَانِ

۱۴۹

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ
وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا تَكْلَفُ نَفْسًا إِلَّا
وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَعَهْدِ
اللَّهُ أَوْفُوا أَذِلَّكُمْ وَصَّكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ۱۵۲
وَأَنْ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ
فَفَرَّقَ بَيْنَكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَٰلِكُمْ وَصَّكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ
تَتَّقُونَ ۱۵۳ ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي
أَحْسَنَ وَنَقَصِيلًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ يُلْقَا
رَبَّهُمْ يُؤْمِنُونَ ۱۵۴ وَهَٰذَا كِتَابٌ مُّبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ
وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۱۵۵ أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أُنْزِلَ الْكِتَابُ
عَلَى طَائِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَفْلِينَ
۱۵۶ أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْكِتَابُ لَكُنَّا أَهْدَىٰ مِنْهُمْ
فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً فَمَنْ
أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ يَتَيَسَّرَ اللَّهُ وَصَدَفَ عَنْهَا سَنَجْزِي الَّذِينَ
يَصْدِفُونَ عَنْ آيَاتِنَا سُوءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدِفُونَ ۱۵۷

به تمام و کمال بپردازید
{«الْكَيْل» پیمانه {«الْمِيزَان»
ترازو} {«بِالْقِسْط» دادگرا نه
(بدون کم یا زیاد) {«لَا
تَكْلَفُ» موظف و مکلف
نمی‌سازیم} {«وُسْعَهَا» نیرو و
توانش} {«اعْدِلُوا» دادگری
کنید. عدالت را رعایت
کنید} {«وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ» هر
چند کسی که سخن به نفع یا
به زیان او گفته می‌شود از
خویشاوندان باشد (از حق
منحرف نشوید)} {«وَصَّكُمْ
بِهِ» خداوند شما را به رعایت
آن توصیه می‌کند} [۱۵۳]
{«صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا» دین و راه
من که راست و واضح است و
هیچ کجی در آن نیست
(اسلام)} {«اتَّبِعُوهُ» از آن
پیروی کنید. بدان عمل کنید
[۱۵۴] {«الْكِتَاب» تورات
تَمَامًا» اتمام و کمال نعمت
{«عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ» بر هر
کس تورات را به نیکی قبول
کند و بدان عمل نماید {«لِكُلِّ

شئ» هر چیزی که در عصر خود بدان نیاز داشتند [۱۵۵] {«وَهَٰذَا كِتَابٌ» قرآن [۱۵۶] {«أُنْزِلَ الْكِتَابُ»
تورات و انجیل نازل شده است {«طَائِفَتَيْنِ» یهودیان و مسیحیان {«دِرَاسَتِهِمْ» بررسی و فهم کتابشان [۱۵۷]
{«أَوْ تَقُولُوا» یا اینکه بگوئید {«بَيِّنَةٌ» دلیل و برهان. در اینجا مراد قرآن است} {«صَدَفَ عَنْهَا» از آن
روگردان شود، یا مردم را از آن منصرف سازد.

۱۵۵- قال النبي ﷺ: «أنا وكافل اليتيم في الجنة هكذا». و اشار بالسبابة والوسطى وفتح بينهما. رواه البخاري
پیامبر - ﷺ - فرمود: «من و سرپرست یتیم اینگونه در بهشت هستیم» و به انگشت سبابه و میانه‌اش اشاره نمود و آنها را
از هم گشاده داشت.

بیایند **«يَا أَيُّهَا رَبِّكَ»** دستور پروردگارت درباره عذاب کافران در دنیا صادر شود **«آيَاتِ رَبِّكَ»** نشانه‌های فرارسیدن قیامت مثل: طلوع خورشید از مغرب **«مِنْ قَبْلِ»**

قبل از این (فرارسیدن

رستاخیز یا نزول عذاب و

مرگ) **«أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا»**

خیرا نفس ایمان به تنهایی

فایده ندارد مادام با اعمال

نیک همراه نباشد [۱۵۹]

«كَانُوا شُرَكَاءَ» دسته‌ها و

گروه‌های گمراه [۱۶۱]

«صِدَاقٌ مُسْتَقِيمٌ» راه واضح

(اسلام) **«دِينًا قَبِيًّا»** دین ثابت

و استوار برای امور دنیوی و

اخروی ایشان **«حَنِيفًا»**

روگردان از باطل به سوی

دین حق [۱۶۲] **«نَشْكِي»**

تمام عبادت من **«وَحَيَايَ»**

نجاتی و زندگی و مرگ من **«أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ»**

[۱۶۳]

اولین کسی که در اسلام به او

اقتدی شده است [۱۶۴]

«لَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا»

هیچ کس گناهی انجام نمی‌دهد

مگر اینکه مجازات آن را

می‌بیند **«وَأَزْرَهُ»** و زور

آخری **«هَيْجَ كَسْ غَنَاهُ»**

هیج کس گناه

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ ءَامَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا قُلِ انْظُرُوا إِنَّا مُنْظِرُونَ ۝۵۸ إِنَّا الَّذِينَ فَرَقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شُرَكَاءَ لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ۝۵۹ مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ مَثَلٍ هَوْا مِنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلُهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ۝۶۰ قُلْ إِنِّي هَدَيْتُ رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيَمًا لَمَّا أَتَاهُمْ خَنيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۝۶۱ قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝۶۲ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ۝۶۳ قُلْ أَغْنِيَ اللَّهُ عَنِّي رِبًا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ۝۶۴ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ خَلْقَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَاءِ آتِكُمْ إِن رَّبُّكُمْ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ۝۶۵

دیگری را بر دوش نمی‌کشد [۱۶۵] **«خَلَقَ الْأَرْضَ»** بعضی از شما برای سکونت در زمین جانشین بعضی دیگر می‌شود **«لِيَبْلُوَكُمْ»** تا شما را آزمایش کند (درحالی که به اعمال شما آگاه است).

۱۵۶- قال رسول الله - ﷺ -: «لو يعلم المؤمن ما عند الله من العقوبة ما طمع بغيره أحد، ولو يعلم الكافر ما عند الله من

الرحمة ما قَطَعَ من الجنة أحد»، أخرجه الامام احمد

بیامیر - ﷺ - فرمود: «اگر مؤمن بداند که خداوند چه عقابی دارد، کسی چشم طمع به بهشت او نمی‌دوزد، و اگر کافر

بداند که خداوند چه اندازه رحمت و عطاقت دارد کسی از بهشت ناامید نمی‌شود.»

سوره اعراف [۱] «الْعَص» خوانده می شود: الف. لام. میم. صاد [۲] «خَرَجَ سَه» شدت نگرانی از تبلیغ دین به خاطر ترس از تکذیب ایشان «لَنْبَر» تا از عذاب و عقاب الهی بترسانی «ذِكْرِي لِلْمُؤْمِنِينَ» پند و اندرزی است برای مؤمنان به فضل که خداوند در حق ایشان کرده است [۳] «اتَّبِعُوا» پیروی کنید «مَنْ دُونِهِ» بجز او «قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ» کمتر پسند می گیرید و متذکر می گردید [۴] «كَمْ مِنْ قَرْيَةٍ» چه بسیار شهرها و آبادیهایی که آنها را ویران کرده ایم «بِأَسَافَةٍ» عذاب ما «بِإِسَافَةٍ» شب هنگام. در شب «عَمَّ قَاتِلُون» استراحت کنندگان در نیمروز [۵] «دَعَا» دعای ایشان. استغاثه ایشان [۶] «لَنْتَقَنَّ» بطور قطع می یوسیم «المُرسَلِينَ» فرستادگان [۷] «لَنْتَقَنَّ» عليهم يعلم آگاهانه برای آنان شرح می دهیم [۸] «الْوَزْنُ يَوْمُنَا الْحَقُّ» اشاره به عدالت در حسابرسی انسانها است «ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ» اعمال نیک او بیشتر از اعمال بد او باشد [۹] «وَمَنْ حَقَّ مَوَازِينُهُ» کسی که اعمال بد و

الجزء الفصل

۱۵۱

سُورَةُ الْأَعْرَافِ

ترتیب ۷

سُورَةُ الْأَعْرَافِ

آیاتها ۲۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْمَصَّ ۱ كَتَبُ أَنْزِلَ إِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِّنْهُ لِنَذِيرِهِ ۚ وَذَكَّرِ لِلْمُؤْمِنِينَ ۚ ۲ اتَّبِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مَن دُونِهِ ۚ أُولَٰئِكَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ۚ ۳ وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا فَجَاءَهَا بَأْسُنَا بَيِّنًا أَوْ هُمْ قَائِلُونَ ۚ ۴ فَمَا كَانَ دَعْوَانَهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ بِأَسْنًا إِلَّا أَن قَالُوا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ۚ ۵ فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ ۚ ۶ فَلَنَقْصُصَ عَلَيْهِمْ بَعَثُ مَا كَانُوا يَعْبَتُونَ ۚ ۷ وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ ۚ فَمَن ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ۚ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۚ ۸ وَمَن خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ۚ فَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ يَمَّا كَانُوا يَاسِيًا ۚ ۹ إِنَّا يَذِّنُ ظَلَمُونَ ۚ ۱۰ وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُم فِيهَا مَعَاشٍ قَلِيلًا ۚ مَّا تَشْكُرُونَ ۚ ۱۱ وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُن مِّنَ السَّاجِدِينَ ۚ ۱۲

الجزء ۱۱

گناه او بیشتر از اعمال نیک او باشد «خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ» خود را زیانکار کرده اند [۱۰] «مَكَّنَّاكُمْ» به شما مکان و مأوی دادیم «مَعَايش» وسایل زندگی و معیشت از قبیل: گیاهان، حیوانات و... [۱۱] «خَلَقْنَاكُمْ» اصل شما یعنی پدرتان آدم را آفریدیم.

۱۵۷ - قال رسول الله - ﷺ : «خلق الله مئة رحمة فوضع واحدة بين خلقه يترامحون بها، وعند الله تسعة وتسعون» اخبره الترمذي وقال: حديث حسن

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند صد رحمت و مهربانی را خلق کرده است، که فقط یک رحمت را به بندگان داده است تا به وسیله آن به همدیگر عطاقت کنند، و نود و نه رحمت دیگر نزد خداوند می باشد».

[۱۲] «مَاضِك» چه چیز تو را مجبور ساخت؟ چه چیز تو را بازداشت؟ {الْاَسْجَدُ} از اینکه سجده ببری
 {طِينٌ} گِل. خاک { [۱۳] «فَاهِطُ مِنْهَا» از بهشت فرود آی الصَّغِيرِینَ } خواران، افراد پست و حقیر [۱۴]
 «نَظَرُنِي» مرا مهلت ده، مرا
 زنده بدار و در مرگ من

عجله مکن {إِلَى يَوْمِ
 يُبْعَثُونَ} تا روزی که
 (مرده‌ها از قبرها) برانگیخته
 می‌گردند { [۱۵] «مَنْ
 الْمُنْظَرِينَ» از مهلت
 داده‌شدگان تا نفخه اول

[۱۶] «فَمَا أَغْوَيْتَنِي» به سبب
 اینکه مرا گمراه ساختی
 «لَا تُفْعِدُنِي لِمَ صَرَّافُكَ» من
 بر سر راه شریعت تو در کمین
 اولاد آدم می‌نشینم و کسانی
 را که بخواهند بدان برسند،
 باز می‌دارم [۱۷] «ثُمَّ لَآتِيَنَّهُمْ
 مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ» از قدام

جهات زندگی بر آنان هجوم
 می‌برم [۱۸] «سَوَّوْهُمَا»
 مذموم، حقیر و لعین
 «تَسَوَّرُوا» مطرود، رانده
 شده از رحمت {الْأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ
 مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ} دوزخ را از
 همه شما پر می‌سازم [۱۹]
 «حَيْثُ شِئْنَا» هرکجا که
 خواستید «وَلَا تَقْرَبُوا هَذِهِ
 الشَّجَرَةَ» ولی به این درخت

قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِمَّنْ خَلَقْتَنِي مِنْ نَّارٍ
 وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ۱۲ قَالَ فَاهْطِ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ
 فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ ۱۳ قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يَبْعَثُونَ
 ۱۴ قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ۱۵ قَالَ فِيمَا أَغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ
 صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ۱۶ ثُمَّ لَا يَتَّبِعُهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ
 وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ ۱۷ قَالَ
 أَخْرِجْ مِنْهَا مَذَّةً وَمَا مَذْهُورًا لِمَنْ يَتَّبِعُكَ مِنْهُمْ لَوْلَا أَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ
 أَجْمَعِينَ ۱۸ وَيَتَّكِدُمُ اسْتَكُنَّ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ
 شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ۱۹ فَوَسَّوَسَ
 لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوْءِيهِمَا وَقَالَ
 مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَيْنِ أَوْ تَكُونَا
 مِنَ الْخَالِدِينَ ۲۰ فَكَاسَهُمَا آيِي لَكُمَا لِيْنِ التَّصْحِيحِ ۲۱
 فَذَلَّهُمَا يَبْغُرُونَ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْءُهُمَا وَطَفِقَا
 يَخْتَصِمَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا
 عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ وَأَقُلْتُ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ ۲۲

نزدیک نشوید (خداوند نوع درخت یا گیاه مورد نظر را مشخص نفرموده است) { [۲۰] «فَوَسَّوَسَ لَهَا» آن دو
 را وسوسه کرد «لِيُبْدِيَ لَهَا» تا برای آنان آشکار سازد «مَا وُورِيَ عَنْهُمَا» آنچه بر آنان پوشیده بود «وَمِنْ
 سَوَّوْهُمَا» از عورت هایشان «إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَيْنِ» اینکه مبدا تبدیل به دو فرشته مقرب شوید [۲۱]
 «فَاتَّصَفَا» برای آنان سوگند خورد { «التَّصْحِيحِ» خیر خواهان } [۲۲] «فَذَلَّاهُمَا بِغُرُورٍ» شیطان آن دو را با
 نیرنگ از مقام اطاعت پایین آورد و آن دو را دچار مشکل کرد { «ذَالَا» چشیدند «بَدَتْ لَهَا سَوْءُهَا»
 عورت‌هایشان برایشان آشکار گردید { «طَفِقَا يَخْتَصِمَانِ» برای پوشاندن عورت‌های خود شروع به جمع آوری
 برگ‌های درختان کردند.

[۲۴] «مستقر» مکان استقرار. قرارگاه «متاع» مکان بهره‌مند شدن از چیزهای خوب «إلى حين» تا زمانی که مدت زندگیتان پایان می‌یابد [۲۵] «فیها تحیون» در زمین نسلی بعد از نسل دیگر زندگی می‌کنید [۲۶] «انزلنا

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۵۳

الجزء الثالث

علیکم» به شما بخشیده‌ایم. برای شما آفریده‌ایم «لباساً یواری سواًیکم» لباسی که عورات شما را می‌پوشاند «ریشاً» لباس زینت، یا مال و وسیله زندگی «لباس التقوی» ایمان و ثمرات آن (ایمان به لباس تشبیه شده است) [۲۷] «لا یفتنکم» شما را گول نزند و گمراهان نسازد «أبویکم» آدم و حواء «ینزع عنهما» از تن ایشان بیرون می‌آورد «قیل» لشکریان او. یاران او [۲۸] «إذا فعلوا فحشاً» هنگامی که کار زشت و قبیحی انجام می‌دهند «أمرنا» ما را بر آن داشته است و از آن نهی نکرده است «فحشاء» هر سخن یا عمل بسیار زشت و گناه [۲۹] «بالقسط» دادگرانه «وَأَقِمْ وَجْهَکُم» در عبادت دل خود را متوجه خدا کنید. در نماز خالصانه خدا را عبادت کنید «عند کل مسجد» در هر وقت نمازی و هر مسجدی «کیا بد اکم تعودون» همانگونه که شما را در آغاز آفرید به همان شکل به سوی او برمی‌گردید تا اعمال شما را محاسبه کند.

قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۲۴ قَالَ أَهَيْطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ ۲۵ قَالَ فِیْهَا حَیْوَانٌ وَفِیْهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ ۲۶ یَبْنَیْءَ آدَمُ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَیْكُمْ لِبَاسًا یُؤَرِّی سَوَاءَ تَکُمُ وَرِشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَٰلِکَ خَیْرٌ ذَٰلِکَ مِنْ ءَايَاتِ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ یَذْکُرُونَ ۲۷ یَبْنَیْءَ آدَمُ لَا یَفْنِیَنَّکُمُ الشَّیْطَانُ کَمَا أَخْرَجَ أَبَوَیْکُمُ مِنَ الْجَنَّةِ یَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِیُرِیَهُمَا سَوْءَ تَیْمَانِهِمَا إِنَّهُ یَرِیْکُمْ هُوَ وَفِیْلَهُ مِنْ حَیْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّیْطَانَ أَوْلِیَاءَ لِلَّذِینَ لَا یُؤْمِنُونَ ۲۸ وَإِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَیْهَا ءَابَاءَنَا وَآلَهُ أَمْرًا نَیْهَا قُلْ إِنْ أَلَّهِ لَا یَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ اتَّقُوا اللَّهَ عَلَىٰ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ۲۹ قُلْ أَمَرَ رَبِّی بِالْقِسْطِ وَأَقِمْ وَجْهَکُمْ عِندَ کُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِینَ لَهُ الدِّینَ کَمَا بَدَأَکُمْ تَعُودُونَ ۳۰ فَرِیقًا هَدَىٰ وَفَرِیقًا حَقَّ عَلَیْهِمُ الضَّلَالَةُ إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا الشَّیْطَانَ أَوْلِیَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَیَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ ۳۱

۱۵۸- قال رسول الله - ﷺ: «إِذَا رَجَلِي قَالَ لِأَخِيهِ يَا كَافِرُ فَقَطَّ بَاءَ بِهَا أَحَدُهُمَا». متفق عليه
پیامبر - ﷺ: «هرکس به برادر (دینی) خود بگوید: ای کافر! این گناه به یکی از آن دو برمی‌گردد.»

۱۵۹- كان رسول الله - ﷺ يقول: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَىٰ وَالتَّقَىٰ وَالْعَافَاةَ وَالْغِنَى». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ: «می‌فرمود: «پروردگارا! از تو هدایت، تقوا، عفاف و بی‌نیازی طلب می‌کنم.»

[۳۱] «خُذُوا زِينَتَكُمْ» به هنگام نماز و انجام عبادات لباس‌های زیبای خود را بپوشید [۳۲] «هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا» این چیزهای پاکیزه و زینت‌های دنیا برای افراد با ایمان خلق شده‌اند (هر چند غیر مؤمنان نیز در استفاده از آن با ایشان شریک هستند) «خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ» در

روز قیامت فقط در اختیار مؤمنان است و غیر ایشان در استفاده از آن سهم نیستند [۳۳] «الْفَوَاحِشُ» سخنان و اعمال قبیح و ناپسند «ما ظَهِرَ مِنْهَا» آنچه با اعضای ظاهری بدن انجام می‌پذیرد مثل: دزدی، قتل و زنا «وَمَا بَطَّنَ» گناهانی که منشاء آنها قلب است از قبیل: حسادت و سوءنیت «وَالْبَغْيُ» ظلم، تجاوز و تعدی نسبت به مردم «سُلْطَانًا» حجت و برهان [۳۴] «فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ» هنگامی که مدت عمر ایشان پایان یافت «سَاعَةً» زمان بسیار کم «لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَأْخِرُونَ» نه لحظه‌ای از آن تأخیر خواهند کرد و نه لحظه‌ای بر آن پیشی می‌گیرند [۳۷] «الْكِتَابِ» آنچه در لوح محفوظ برای ایشان مقدر شده است از قبیل: رزق و غیره «أَيْنَ مَا

يَبْنِيْءَ آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿٣١﴾ قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نَفْصِلُ الْأَلْوَانِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣٢﴾ قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُزَلِّ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا نَعْمُونَ ﴿٣٣﴾ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٤﴾ يَبْنِيْءَ آدَمَ إِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي فَمَنْ أَنْقَى وَاصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٥﴾ وَالَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٦﴾ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ أُولَٰئِكَ يَنْهَكُمُ نَصِيحَتُهُمْ مِنَ الْكِتَابِ حَقًّا إِذَا جَاءَهُمْ ثُمَّ رُسُلُنَا يَتَوَفَّوْنَهُمْ قَالُوا أَإِنْ مَا كُنْتُمْ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿٣٧﴾

کنتم تدعون... کجایند معبودهایی که جز خدا می‌پرستیدید و ادعا می‌کردید آنان واسطه شما نزد خدایند «ضلوا عتبا» از ما ناپیدا شده‌اند و اثری از آنان نمی‌بینیم.

۱۶۰- عن ابن عمر - رضي الله عنهما - قال: اخذ رسول الله - ﷺ - بعنكي فقال: «كن في الدنيا كأنك غريب أو عابر سبيل». أخرجه البخاري

ابن عمر - رضی‌الله‌عنهما - گوید: رسول خدا - ﷺ - شانه مرا گرفت و فرمود: «به گونه‌ای در دنیا زندگی کن که انگار غریب یا رهگذر هستی».

[۳۸] ﴿ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ﴾ به همراه ملت‌ها و گروه‌هایی از کافران که پیش از شما رفته‌اند وارد آتش دوزخ شوید ﴿لَعْنَتْ أَهْبَابُ﴾ گروه هنجس خود را نفرین می‌فرستد {﴿ادْرِكُوا فِيهَا﴾ در آتش به هم رسیدند. با هم

سُورَةُ الْاِنْفِرَاتِ

۱۵۵

الْمُجْرِمِينَ

گرد آمدند ﴿اِغْرَاهُمْ﴾

پسینان از لحاظ رتبه (پیروان و ضعیفان) ﴿اُولَاهُمْ﴾ پیشینان از لحاظ منزلت (پیشوایان و رؤسا) ﴿عَذَابًا ضَعْفًا﴾ عذابی چند برابر (چون آنان هم خود و هم دیگران را گمراه کرده‌اند) ﴿لِكُلِّ ضِعْفٍ﴾ عذاب هر یک از شما چند برابر است* [۳۹] ﴿فَا كَانَ لَكُمْ...﴾ بعد از این بیان از سوی خداوند، شما هیچ امتیازی بر ما ندارید که موجب تخفیف عذاب شما شود {﴿فَذُوقُوا الْعَذَابَ﴾ پس عذاب را بچشید} [۴۰] ﴿لَا تَفْتَحْ لَهُمُ ابْوَابُ السَّمَاءِ﴾ هیچ‌یک از دعاها و اعمال ایشان پذیرفته نمی‌شود ﴿يَلْجِ﴾ داخل شود ﴿الْجَمَلُ﴾ شاید مراد ریسمان بسیار ضخیمی باشد که در لنگر کشتی بکار می‌رود ﴿سَمٌ﴾ سوراخ ﴿الْخِيَاطُ﴾ سوزن** [۴۱] ﴿مِهَادُ﴾ زیرانداز (یعنی جایگاه آنها آتش است)

قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ فِي النَّارِ كَمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعْنَتْ أَهْبَابُ حَتَّى إِذَا دَارَكُوا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتْ أُخْرِبُهُمْ وَلَا وَلَهُمْ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا فَعَاتِبَهُمْ عَذَابًا ضَعْفًا مِنَ النَّارِ قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٍ وَلَكِنْ لَا تَعْمَلُونَ ۝ ۳۸ وَقَالَتْ أُولَهُمْ لِأُخْرِبُهُمْ فَمَا كَانَتْ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ۝ ۳۹ إِنَّ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفْتُحُ لَهُمُ ابْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ ۝ ۴۰ لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ۝ ۴۱ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۝ ۴۲ وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍ فَجَرَّ مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رَسُولُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ وَتُودُّونَ أَنْ تَلَكُمُ الْجَنَّةُ أَوْ رُسُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝ ۴۳

﴿غَوَاشٍ﴾ بالا پوش (یعنی آتش از هر سو آنان را احاطه می‌کند) [۴۲] ﴿وَسَعَهَا﴾ نیرو و توانشان [۴۳] ﴿غَلٍ﴾ کینه. دشمنی ﴿هَدَانَا هَذَا﴾ ما را به راه این نعمت جاویدان رهنمون فرمود. * عذاب پیشوایان چند برابر است چون دیگران را گمراه کرده‌اند و عذاب پیروان نیز چند برابر است زیرا با تقلید کورکورانه سبب ازدیاد گمراهی و طغیان هر چه بیشتر پیشوایان گشته‌اند. ** این برای مایوس کردن ایشان از داخل شدن به بهشت است چون وارد شدن آنان به بهشت را بر یک امر محال معلق کرده است.

[۴۴] «فَإِنَّ مُؤَذِّنًا يَنبَغِي» ندادنده ای ندا درمی دهد [۴۵] «يَصُدُّونَ» باز می دارند. ممانعت می کنند {وَصَفَّيْنَاهَا عِوَجًا} آن را کج می خواهند (در نظر مردم آن را کج جلوه می دهند تا از آن فرار کنند) [۴۶] «بَيْنَهَا حِجَابٌ» میانشان مانع و دیواری است (که مانع از رسیدن لذت اهل بهشت به اهل جهنم می شود) «الْأَعْرَافِ» سور و دیواری مرتفع بین بهشت و جهنم، یا بلندای سور «جَالٌ» مردانی که اعیال نیک و بد آنها مساوی است «يَعْرِفُونَ كَلًّا» هر دو دسته یعنی بهشتیان و دوزخیان را می شناسند «بِاسْمِهِمْ» با نشانه مشخصی که هر یک را از دیگری متمایز می سازد «نَادَوْا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ» یاران اعراف بهشتیان را صدا می زنند [۴۷] «صُرِفَتْ» متوجه گردانده شد {...تَلَقَّاهُ أَصْحَابُ النَّارِ} هنگامی که چشمان متوجه دوزخیان می شود... [۴۸] «مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ» چه سودی به حالتان داشت «جَعَلَكُمْ» جمع آوری مال و ثروت و سپاه و... {«مَّا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ» چیزی که بدان بر مؤمنان ضعیف تکبر

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ النَّارَ أَنِ اقْدَرُوا وَجَدْنَاهُمَا وَعَدْنَا رَبَّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ أَنَّ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ٤٤ الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَفِيرُونَ ٤٥ وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا سِمْكَنَهُمْ وَنَادَوْا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ سَلِّمُوا عَلَيْهِمْ لَمَّا دَخَلُوا وَهُمْ يَظْمَعُونَ ٤٦ وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا اجْمَعْ لَنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ٤٧ وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَتِهِمْ قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ ٤٨ أَهْلُوا الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ لِخَوْفٍ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ٤٩ وَنَادَىٰ أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ أَفِضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا إِنَّكَ اللَّهُ حَرَمَهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ ٥٠ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ نَنسِفُهُمْ كَمَا دَسَّوْا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا وَمَا كَانُوا يَتَنَبَّهُونَ ٥١

می کردید [۴۹] «أَهْلُوا...» آیا اینان که در زمین ضعیف بودند؟ «ادخلوا الجنة» خداوند به ایشان می گوید: داخل بهشت شوید [۵۰] «أَفِضُوا عَلَيْنَا» مقداری آب روی ما بیندازید، یا به ما بدهید [۵۱] «حَرَمَهَا» آن را منع کرده است «غَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا» زیبایی های دنیا ایشان را گول زده است «نَسَاهُمْ» * ایشان را همچون فراموش شدگان در عذاب رها می کنیم «وَمَا كَانُوا» همانگونه که... * مراد از فراموشی خداوند این است که خداوند آنان را در جهنم به حال خود وامی گذارد تا بیشتر مجازات و خوار شوند، انگار که فراموش شده اند.

[۵۲] ﴿يَكُتَابُ﴾ قرآن [۵۳] ﴿يَنْظُرُونَ﴾ انتظار دارند؟ ﴿تَأْوِيلَهُ﴾ عاقبت و وعید آن و اموری که با آن ارتباط دارد مثل: زنده شدن، حساب و جزاء ﴿نُصْرَهُ﴾ آن را رها کردند و به آن پشت کردند ﴿أَصْلَ عَنْهُمْ مَا كُنُوا

يُفْتَرُونَ﴾

۱۵۷

المجادل

معبودها و شرکاء

خدا که به دروغ ساخته

بودند و خیال می کردند برای

ایشان شفاعت خواهند کرد،

همگی ناپدید گشته اند [۵۴]

﴿آيَاتِهِ﴾ مراد: زمانی است که

مقدار آن را فقط خدا می داند

﴿اسْتَوَى﴾ استقرار یافت

(آنگونه که شایسته خداوند

است) ﴿الْعَرْشِ﴾ مخلوق

عظیمی که چگونگی آن بر ما

مجهول است ﴿ثِقَتِي اللَّيْلِ﴾

النهَار﴾ شب را برای روز

همچون پرده ای غود ﴿طَلَعَهُ﴾

شب به دنبال روز می آید و

آن را دنبال می کند گویی آن

را می خواهد و بر بدست

آوردن آن حریص است

﴿حِينَ﴾ با سرعت ﴿وَالْفُجَى﴾

خورشید و ماه و

ستارگان را بیافرید ﴿لَهُ﴾

الْخَلْقِ﴾ نوآوری و آفرینش

هر چیزی از عدم از آن خدا

است ﴿الْأَمْرِ﴾ تدبیر امور

مخلوقات و تصرف در آن

﴿تَبَارَكَ اللَّهُ﴾ پاک و منزّه

وَلَقَدْ جِئْنَاهُمْ بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ غَيْرِ هُدًى وَرَحْمَةٍ لِّقَوْمٍ
يُؤْمِنُونَ ٥٢ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلَهُ يَقُولُ
الَّذِينَ نُسُوهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا
مِنْ شَفَعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا أَوْ نُرْدِّ فَعْمَلٌ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ
قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ٥٣
إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ
أَيَّامٍ ثُمَّ أَسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشَى اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا
وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ
وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ٥٤ أَذْهَبْنَا رَبَّكُمُ ضُرْعًا
وَحَقِيقَةً إِنَّهُ لَا يَحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ٥٥ وَلَا تَفْسِدُوا فِي
الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ
اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ ٥٦ وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ
الرِّيحَ بُشْرًا يَبْرِئُ يَدَى رَحْمَتِهِ حَتَّىٰ إِذَا أَقَلَّتْ سَحَابًا
ثِقَالًا سَفَفْنَاهُ لِبَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَنْزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ
الشَّجَرِ كَذَلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتَى لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ٥٧

است. دارای خیرات فراوان است [۵۵] ﴿أَذْهَبْنَا رَبَّكُمُ﴾ نیازهای خودتان را از خدا بخواهید و از او کمک بطلبید
﴿تَضَرَّعًا﴾ متواضعانه و خاشعانه ﴿خَفِیَّةً﴾ نهانی. در دل [۵۶] ﴿بُشْرًا﴾ مژده دهندگان ﴿رَحْمَةً﴾ باران رحمت
از سوی خداوند ﴿أَقَلَّتْ سَحَابًا﴾ باد ابرها را برداشت و مرتفع ساخت ﴿ثِقَالًا﴾ سنگین از آب فراوان ﴿لِبَلَدٍ مَّيِّتٍ﴾
زمین خشک و بی آب و علف که همچون مرده بی خاصیت است.

۱۶۱- عن جریر بن عبد الله - رضی الله عنه - قال: بايعت رسول الله على إقام الصلاة، وإيتاء الزكاة والتصحیح لكل مسلم.

متفق عليه

جریر بن عبد الله - رضی الله عنه - گوید: با رسول خدا بر نماز خواندن و زکات دادن و خیر خواهی برای هر مسلمانی

بیعت نمودم.

[۵۸] «البلد الطيب» زمینی که دارای خاک خوب و حاصلخیز باشد {«يُخْرِجُ نَبَاتَهُ يَأْذِنُ رِيحَهُ»} گیاه آن به فرمان پروردگارش می‌روید «الذي خُت» زمین بد و شوره‌زار «تُكَدُّ» پر دردسر و کم‌سود «النُصْرَفُ الْآيَاتُ» آیات را با شیوه‌های مختلف بیان

الْحَمْدُ لِلَّهِ

۱۵۸

سُبْحَانَكَ يَا عَزِيزُ

می‌کنیم { [۵۹] «يَوْمَ عَظِيمٍ»

روز بزرگ. قیامت { [۶۰]

«الْمَلَأَ» اشرف و رؤسا

{ [۶۲] «الْبَلْعُ» به شما ابلاغ

می‌کنم «رسالات» جمع:

رسالت، چیزهایی که خداوند

پیامبران را مأمور تبلیغ آنها

می‌کند { «انْصَحْ» چیزی را

قصد می‌کنم که مصلحت شما

در آن است { «أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ»

از جانب خدا چیزهایی

می‌دانم { [۶۳] «أَوْعَيْتُمْ»

آیا تعجب می‌کنید { «ذَكُرُ»

بِشَيْءٍ رُبِّكُمْ» کتابی فرو

فرستاده شده از سوی

پروردگارتان { «لِيُنْذِرَكُمْ»

تا شما را بیم دهد { [۶۴]

«الْفَلَكَ» کشتی «عَمِينَ»

نایبانیان، کسانی که نسبت به

درک حقایق کوردلند { [۶۶]

«الْمَلَأَ» سران و رؤساء

«سَفَاهَةً» کمی عقل یا

گمراهی از حق.

۱۶۲ - حدیث ابی هریره أَنَّ

رسول الله - ﷺ - سُئِلَ أَيُّ الْعَمَلِ

افضل؟ فقال: «إيمان بالله ورسوله» قيل: ثم ماذا؟ قال: «الجهاد في سبيل الله» قيل: ثم ماذا؟ قال: «حجٌّ مبرور» متفق

عليه

ابوهریره گوید: از پیامبر - ﷺ - سؤال شد چه عملی از همه اعمال برتر و باتواب‌تر است؟ فرمود: «ایمان به خدا و

پیامبر خدا از تمام اعمال باتواب‌تر و مهم‌تر است» باز پرسیده شد: بعد از ایمان به خدا و پیامبر چه عملی از همه مهم‌تر

است؟ فرمود: «جهاد در راه خدا و سعی و کوشش برای پیشرفت اسلام» پرسیده شد: بعد از جهاد چه عملی از همه

مهم‌تر است؟ فرمود: «حجی که مورد قبول خداوند واقع شده باشد».

وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرِجُ نَبَاتَهُ وَيَأْذِنُ رِيحَهُ وَالَّذِي خُبْتُ لَا يُخْرِجُ
إِلَّا أَنْ تَكِدَّ أَكَذَلِكَ نُصْرَفُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَشْكُرُونَ ٥٨
لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَتَقَوَّمُوا عِبَادُ اللَّهِ مَا لَكُمْ
مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنْ أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ٥٩
قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرْنِكَ فِي صَلَاتٍ مُبِينٍ ٦٠ قَالَ
يَتَقَوَّمُوا لَيْسَ بِي ضَلَالَةٍ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ
٦١ أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ
مَا لَا تَعْلَمُونَ ٦٢ أَوْعَيْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَىٰ
رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنْذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ٦٣ فَكَذَّبُوهُ
فَأَخْبَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَبُوا
بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عَمِينَ ٦٤ وَإِلَىٰ عَادِ أَخَاهُمْ
هُودًا قَالَ يَتَقَوَّمُوا عِبَادُ اللَّهِ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ
٦٥ قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرْنِكَ فِي
سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنُظُنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ٦٦ قَالَ يَتَقَوَّمُوا
لَيْسَ بِي سَفَاهَةٍ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ٦٧

{ ۶۸ } «ناصح» نصیحت‌کننده. دلسوز. خیرخواه { ۶۹ } «ذکر من ربکم» کتابی فرو فرستاده شده از سوی پروردگارتان «خلفاء من بعدی» بعد از رفتن قوم نوح شما را وارثان زمین کرد (بسطه) نیرو. اندام بزرگ و بلند

يُنَادُوا إِلَهُهُمُ

۱۵۹

الْحَيُّ الْقَيُّومُ

آلاء الله» نعمت‌های خداوند { ۷۰ } «أجنتنا» آیا

به پیش ما آمده‌ای { و نذر } ترک کنیم. رها سازیم { فأتينا } پس بر سر ما بیاور { تعبدنا } به ما وعده می‌دهی { ۷۱ } «قد وقع علیکم» بر شما واجب گردید { جئنا } عذاب. چرکی بر قلبها { غضب } لعن. طرد یا خشم { أنجاد لوني } آیا با من ستیزه می‌کنید { سلطان } برهان و دلیل { فانتظروا } در انتظار عذاب الهی باشید { ۷۲ } «قطعتا دابر...» تمامی آنان را هلاک کردیم { ۷۳ } «أخاهم» برادرشان. چون صالح - نسبت به آنان خیلی دلسوز بود او را برادر نامیده است { ناقة الله } شتری که خداوند آن را از سنگ خلق کرد نه از یک نر و ماده { آیه } معجزه‌ای که بر صدق من دلالت دارد «فذروها» آن را به حال خود واگذارید

أَتِلْغُكُمْ رَسُولَ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ ۶۸ أَوْ عَجَبْتُ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنْذِرَكُمْ وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَضْطَةً فَأَذْكُرُوا آلاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۶۹ قَالُوا أَاجْتَنَّا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَإِنَّا بِمَا تَعْدُوْنَا إِن كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ۷۰ قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ رِجْسٌ وَعَصَبٌ أَتَجِدَلُونِي فِي أَسْمَاءٍ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ فَانْظُرُوا إِلَيَّ مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ۷۱ فَأَجَبْتَهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَقَطَعْنَا دَابِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِنَا وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ ۷۲ وَإِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَنْقُورِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنَ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيْنَهُ مِنْ رَبِّكُمْ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُوهَا سَوْءٌ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ أَلِيمٌ ۷۳

«فَيَأْخُذْكُمْ عَذَاب» عذاب الهی شما را نابود می‌کند.

۱۶۳ - قال رسول الله - ﷺ : «لا تدخلوا على هؤلاء المعذنين إلی ان تكونوا باکین فان لم تكونوا باکین فلا تدخلوا علیهم» آن صبیکم مثل ما آ صاهم». اخرجه احمد و البخاری و مسلم هنگامیکه پیامبر - ﷺ - در سرزمین حجر محل (وجود آثار) خانه‌های قوم نمود بود، فرمود: «به منازل ملتهائی که مورد عذاب خدا قرار گرفته‌اند وارد نشود، مگر به حالت گریان، و اگر حالت گریه نداشتید، بر آنان وارد نشوید. تا غذایی که بر آنان نازل شده بر شما نازل نشود».

[۷۴] {اجعلکم غللاً} شما را جانشین کرده است {یا اکره} شما را ساکن کرد. مستقر کرد {الشهول} دشتها
 {قصورا} جمع قصر {احقرن} می تراشید {الاء الله} نعمت ها و احسان خدا {لانعموا} فساد و تباهی نکنید
 {مفسدین} در حالی که بر
 شیوة الاعراف ۱۶۰

فساد مداومت دارید { [۷۵]
 {افلا} اشراف. رؤساء
 {مزیل} فرستاده شده از
 جانب خداوند {اسخیرا}
 ضعیف بشمار آمده بودند
 [۷۶] {استکبروا} تکبر
 نمودند و بزرگی فروختند
 [۷۷] {ففقروا الناقة} پس
 شتر را ذبح کردند {عقوا
 عن امر ربهم} از فرمان
 پروردگار خود سرپیچی و
 سرکشی نمودند {اننا بما
 نجذوا} آنچه را به ما وعده
 می دهی بر سر ما بیاور {ان
 کنت من المرسلین} اگر از
 زمره پیامبرانی { [۷۸]
 {فاخذتهم الرجفة} زلزله
 شدیدی آنان را به هلاکت
 رساند {جالین} پیکرهای
 خشکیده و بی جان {فتولی
 عنهم} آنان را ترک کرد و
 رفت {اسلفکم} به شما
 رساندم. به شما ابلاغ کردم
 {نصحتکم} شما را پسند
 دارم [۸۰] {ولوطا} و لوط

وَاذْكُرُوا اِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ
 فِي الْاَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهولِهَا قُصُورًا وَتَنْجُونَ
 الْجِبَالَ يَبُوءُا فَاذْكُرُوا ءَالَآءَ اللَّهِ وَلَا تَعْتَوْا فِي الْاَرْضِ
 مُفْسِدِينَ ۖ ۷۴ قَالَ الْمَلَأُ الَّذِي اسْتَكْبَرُوا مِنْ
 قَوْمِهِ لِلَّذِينَ اسْتَضَعُّوْا لِمَنْ ءَامَنَ مِنْهُمْ اَتَعْلَمُونَ
 اَنْكُ صَالِحًا مِمَّا رَزَقْنِي رَّبِّيَ ؕ قَالُوا اِنَّا بِمَا اُرْسِلُ بِهِ
 مُؤْمِنُونَ ۖ ۷۵ قَالَ الَّذِي اسْتَكْبَرُوا اِنَّا بِالَّذِي
 ءَامَنَّا بِهِ كَافِرُونَ ۖ ۷۶ فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ
 اَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوا يَصْلِحْ اُفْنَيْنَا مَا نَعِدُنَا اِنْ كُنْتَ مِنَ
 الْمُرْسَلِينَ ۖ ۷۷ فَاخَذَهُمُ الرَّجْفَةُ فَاصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ
 جَنِيحِينَ ۖ ۷۸ فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَاقَوْمِ لَقَدْ اَبْلَغْتُكُمْ
 رِسَالَةَ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ وَلَكِنْ لَا تُحِبُّونَ النَّصِيحَ
 ۖ ۷۹ وَلَوْ اَنَّ اِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اَاتَاؤُنَ الْفَجِئَةَ مَا سَبَقَكُمْ
 بِهَا مِنْ اَحَدٍ مِّنَ الْعٰلَمِينَ ۚ ۸۰ اِنَّكُمْ لَتَاَتُونَ الرِّجَالَ
 شَهْوَةً مِّنْ دُونِ النِّسَاءِ ۚ بَلْ اَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ۚ ۸۱

را هم فرستادیم اما شما نیکو نیاوردید کسی از جهانیان پیش از شما مرتکب آن نشده است [۸۱] {شهوة} از روی
 شهوت {من دون} بجای {.

۱۶۴- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ وَجَدَتْهُوَ يَعْمَلُ عَمَلُ قَوْمِ لُوطٍ فَاقْتُلُوا الْفَاعِلَ وَ الْمَفْعُولَ بِهِ» رواه احمد و ابوداود و
 الترمذی و ابن ماجه. و قال بعض العلماء هو كالزاني فان كان محصناً رُجِمَ.
 پیامبر ﷺ فرمود: «اگر کسی را یافتید که عمل قوم لوط (لواط) را انجام می دهد، هم فاعل و هم مفعول را بکشید.» امام
 احمد، ابوداود، ترمذی و ابن ماجه آن را روایت کرده اند. بعضی از علماء گفته اند: حکم چنین کسی همچون حکم
 زناکننده است یعنی چنانچه متاهل باشد باید رجم شود.

[۸۲] { «أَخْرِجُونِي» } اینان را از شهر خود بیرون کنید { «مِنْ قَرْيَتِكُمْ» } از شهر و دیارتان { «أَنْتُمْ» } مردمان { «يُخْرِجُون» } ادعای پاک بودن نسبت به کار ما را دارند [۸۳] { «مِنَ الْغَابِرِينَ» } از جمله باقی ماندگان در مکان

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۶۱

الْمُجْرِمِينَ

عذاب (او) با لوط رفت و در هاجبا باقی ماند [۸۴]

{ «وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ» } بر سرشان باران عذاب بارانندیم (یعنی سنگهای گداخته شده) [۸۵] { «مَدْيَن» } نام قبیله‌ای است که از نسل مدیان یکی از فرزندان ابراهیم می‌باشند این نام به محل زندگی آنان هم اطلاق شده است { «فَاَوْفُوا الْكَيْلَ» } پیانه و ترازو را به تمام و کمال بکشید { «لَا تَبْخَسُوا» } کم نکنید [۸۶]

{ «وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ» } بر سر راهها منتهید (راههای منتهی به حق را بر سر از اده‌کنندگان آن نبندید) { «تُرْعَدُونَ» } می‌ترسانید و تهدید می‌کنید { «تَصِدُقُوا» } باز می‌دارید { «تَبْغُونَهَا عِوَجًا» } آن را در نظر مردم کج نشان می‌دهید تا از آن متنفر شوند.

۱۶۵- حدیث انس بن مالک - رضی الله عنه - ان رجلاً قال: يا نبي الله يحشر الكافر على وجهه يوم القيامة؟ قال - ﷺ -

«أليس الذي أمشاه على الرجلين في الدنيا قادراً على أن يمشیة على وجهه يوم القيامة؟» قال قتادة (راوي الحديث عن أنس): بلى؛ وعزّو ربنا، متفق عليه

انس بن مالک - رضی الله عنه - گوید: یک نفر گفت: ای رسول خدا! کافران در روز قیامت با حالت سرنگونی و بر صورتشان حرکت می‌کنند؟ پیامبر - ﷺ - فرمود: «آیا کسی که او را در دنیا بر دو پا به حرکت درآورد، نمی‌تواند در قیامت او را بر صورت حرکت دهد؟ قتاده راوی این حدیث از انس گفت: بلی، قسم به عزت پروردگار، قادر است.

انس بن مالک - رضی الله عنه - گوید: یک نفر گفت: ای رسول خدا! کافران در روز قیامت با حالت سرنگونی و بر صورتشان حرکت می‌کنند؟ پیامبر - ﷺ - فرمود: «آیا کسی که او را در دنیا بر دو پا به حرکت درآورد، نمی‌تواند در قیامت او را بر صورت حرکت دهد؟ قتاده راوی این حدیث از انس گفت: بلی، قسم به عزت پروردگار، قادر است.

وَمَا كَانَتْ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِّنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَّنْطَهُرُونَ ۚ ۸۲ فَأَجَبْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا أَمْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَايِرِينَ ۚ ۸۳ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَأَنْظَرُ كَيْفَ كَانَتْ عَقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ۚ ۸۴ وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَبْقَوْمُ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ ۖ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّنْ رَبِّكُمْ ۖ فَاتَّقُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ۚ ۸۵ وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَن ءَامَنَ بِهِ ۖ وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا ۚ وَأَذْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكَثَرْتُكُمْ ۖ وَأَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَتْ عَقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ۚ ۸۶ وَإِنْ كَانَ طَائِفَةٌ مِّنْكُمْ ءَامَنُوا بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ ۖ وَطَائِفَةٌ لَّمْ يُؤْمِنُوا فَاصْبِرُوا حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ۚ ۸۷

[۸۸] ﴿الْمَلَأَ﴾ رؤسا و سران { الْفُرَجَانَكُ } حتماً بیرون می‌کنیم { اَوْ لَتَعُوْدُنَّ فِي مِلَّتِنَا } یا اینکه برمی‌گردید به آئین ما. به آئین ما درمی‌آیند { اِلَّا فَاكَّارِهِيْنَ } (اِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ) [۸۹]

اگر به آئین شما درآئیم

{ اِنَّا نَحْنُ } قضات. داوران {

فَاتَّحِ بَيْنَنَا } میان ما داورى

كن [۹۱] { فَاخَذْتَهُمُ الرِّجْفَةُ } زلزله شدیدی آنان را هلاک

گرداند { جَاثِيْنَ } اجساد

خشکیده و بی جان [۹۲] { اَلَمْ

يَغْنُوا فِيهَا } در آنجا نبوده‌اند

[۹۳] { اَسَى } محزون می‌شوم

[۹۴] { اَخَذْنَا اَهْلَهَا } بر

ساکنان آن واجب کردیم.

آنسان را گرفتار ساختیم

{ الْبَاسَاءُ } فقر. شدت

{ الْبُصْرَاءُ } بسیاری. درد

{ يَضْرَعُونَ } خشوع. فروتنی

و فرمانبرداری کنند [۹۵]

{ عَفْوًا } در اموال و نفوس

فرونی یافتند { اَوْ قَالُوا قَدْ مَسَّ

اِبَاءَنَا... } از امتحان خداوند

غافل شدند و خیال کردند که

پدرانشان در شدت و فقر

بوده‌اند { فَاخَذْنَاهُمْ يَغْنَةً } ناگهانی ایشان را به عذاب

گرفتیم.

۱۶۶- حدیث عائشة - رضی

الله عنها - زوج النبی - ﷺ :- «ما من مصيبة تُصيب المسلم، إلّا كفر الله بها عنه، حتى الشوكة يُشاكها». متفق عليه.

عائشة - رضی الله عنها - همسر پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر مسلمانی که دچار بلا و مصیبتی شود، حتی نیش خاری که در

بدنش فرو می‌رود، خداوند آن را کفاره گناهش قرار می‌دهد».

۱۶۷- قال رسول الله - ﷺ :- «عجبا للمؤمن لا يقضي الله له قضاء إلّا كان خيراً له إن أصابته ضراء صبر فكان خيراً له، و

إن أصابته سراء شكر فكان خيراً له». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کار مؤمن شگفت‌آور است زیرا هر چه خداوند برای او مقدر کند برایش خیر است، اگر بدی بدو

رسد صبر می‌کند و این برای او خیر است و اگر نیکی بدو رسد شکر می‌کند و این برای او خیر است».

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَشْعِبُ
وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَوْمِنَا وَلَتَعُوْدُنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ اُولُو
كُنَّاكِهِيْنَ ۝ قَدْ افترينا على الله كذباً ان عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ
بعداً بَدَعْنَا اللهَ مِنْهَا وَمَا يَكُونُ لَنَا اَنْ نَعُوْدَ فِيهَا اِلَّا اَنْ يَشَاءَ
اللهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْماً عَلَى الله تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا افْتَحْ
بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَاَنْتَ خَيْرُ الْفَصِيْحِيْنَ ۝ وَقَالَ الْمَلَأُ
الَّذِيْنَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لِيْنَ اتَّبَعْتُمْ شُعَيْبًا اِنَّكُمْ اِذَا الْخَسِرُوْنَ
۝ فَاَخَذْتَهُمُ الرِّجْفَةَ فَاصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَنِيْمِيْنَ ۝
الَّذِيْنَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَان لَمْ يَغْنُوا فِيهَا الَّذِيْنَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا
كَانُوْهُمْ الْخَسِرِيْنَ ۝ فَنَوَلَّيْ عَنْهُمْ وَقَالَ يَ قَوْمِ لَقَدْ
اَبْلَغْتُكُمْ رَسَلَاتِيْ رَبِّيْ وَنَصَحْتُ لَكُمْ فَكَيْفَ ءَاسَى
عَلَى قَوْمٍ كَافِرِيْنَ ۝ وَمَا اَرْسَلْنَا فِي قَوْمِيْ مِنْ نَّبِيٍّ اِلَّا
اَخَذْنَا اَهْلَهَا بِالْبَاسِءِ وَالْضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَضُرَّعُوْنَ ۝ ثُمَّ
بَدَلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّى عَفَوْا وَقَالُوا قَدْ مَسَّ
ءَابَاءَنَا الضَّرَّاءُ وَالسَّرَّاءُ فَاَخَذْنَاهُمْ يَغْنَةً وَهُمْ لَا يُشْعُرُوْنَ ۝

الله عنها - زوج النبی - ﷺ :- «ما من مصيبة تُصيب المسلم، إلّا كفر الله بها عنه، حتى الشوكة يُشاكها». متفق عليه.
عائشة - رضی الله عنها - همسر پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر مسلمانی که دچار بلا و مصیبتی شود، حتی نیش خاری که در
بدنش فرو می‌رود، خداوند آن را کفاره گناهش قرار می‌دهد».
۱۶۷- قال رسول الله - ﷺ :- «عجبا للمؤمن لا يقضي الله له قضاء إلّا كان خيراً له إن أصابته ضراء صبر فكان خيراً له، و
إن أصابته سراء شكر فكان خيراً له». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «کار مؤمن شگفت‌آور است زیرا هر چه خداوند برای او مقدر کند برایش خیر است، اگر بدی بدو
رسد صبر می‌کند و این برای او خیر است و اگر نیکی بدو رسد شکر می‌کند و این برای او خیر است».

[۹۶] {الْقُرَى} جمع: القرية، شهرها {لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ...} در خیرات آسمان را، با بارش باران، و زمین را، با رویش نباتات بر آنان می‌گشودیم {وَأَحْنَأْنَا أَيْشَانَهُمْ} ایشان را مجازات کردیم {بِأَنَّهُمْ يَكْسِبُونَ} به سبب اعمالی که انجام می‌دادند {الْمُزْنِجَ} المیزان

۱۶۳

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

[۹۷] {أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَى}

غی ترسیدند {بِأَنَّهُمْ يَأْتِيهِمْ

عذاب ما به سراغ آنان رود

{بِأَيَّانَ} شبانه، شب هنگام

{[۹۸]} ضحی} وقت

چاشتگاه {وَهُمْ يَلْعَبُونَ} در

حالی که سرگرم بازی

هستند {[۹۹]} مَكْرَ اللَّهِ

مجازات و چاره نهایی ایشان

را {[۱۰۰]} أُولَئِكَ

لِلَّذِينَ... آیا خدا برای

کسانی که... روشن نساخته

است {وَأَصْنَانَهُم} آنان را

دچار مصیبت می‌کنیم و

نابودشان می‌سازیم {وَأَنطِغ} مهر و موم می‌کنیم

{بِأَنَّهُمْ يَكْسِبُونَ} به سبب

مُهر کردن قلبهایشان

مجازاتشان می‌کنیم تا بر کفر

بیرند {وَلَا يَسْمَعُونَ} با تأمل

گوش فراغی دهند و پند

غی گیرند {[۱۰۲]} {مَنْ عَهْد}

وفای به آنچه به ایشان

توصیه کرده‌ام {فَاسْقِينَ}

نافرمانان {[۱۰۳]} {بِأَيَّانَ}

معجزاتی از قبیل: ازدها شدن

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ
مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ ۝۹۶ أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيِّنًا
وَهُمْ نَائِمُونَ ۝۹۷ أَوَمِنَ أَهْلَ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا
ضُحًى وَهُمْ يَلْعَبُونَ ۝۹۸ أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ
مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ ۝۹۹ أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ
يَرْتُوبُونَ أَلَا رِجْزٌ مِّن بَعْدِ أَهْلِكَ أَن لَّوْنَشَاءَ أَصَبْنَاهُمْ
بِذُنُوبِهِمْ وَنَطْبَعُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ۝۱۰۰
تِلْكَ الْقُرَىٰ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنبِيَآئِهَا وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رُسُلُهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا أَيْمَانًا كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُ
كَذَٰلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الْكَافِرِينَ ۝۱۰۱ وَمَا وَجَدْنَا
لَاكُثْرَهُمْ مِنْ عَهْدٍ وَإِنْ وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ ۝۱۰۲
ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُّوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَآئِهِ
فَظَلَمُوا بِهَا فَأَنظَرُكِيكَ كَانَتْ عِقَبَةُ الْمُفْسِدِينَ ۝۱۰۳
وَقَالَ مُوسَىٰ يَفِرْعَوْنُ إِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ۝۱۰۴

عصا، ید بیضاء وغیره {وَمَلَآئِكَةُ} و رؤسای که پیرامون فرعون بودند {ظَلَمُوا بِهَا} به سبب کفر ورزیدن به این دلائل و معجزات بر خویشتن ظلم کردند.

۱۶۸- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: إِنِّي خَلَقْتُ عِبَادِي خُنَفَاءَ فَجَاءَهُم الشَّيَاطِينُ فَاجْتَالَهُمْ عَنْ دِينِهِمْ وَحَرَّمْتُ عَلَيْهِمْ مَا أَحَلَلْتُ لَهُمْ». اخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند تعالی می‌فرماید: من بندگانم را پاک و متمایل به دین خلق کرده‌ام، اما شیاطین به سرافشان می‌آیند و آنان را از رو کردن به دینشان باز می‌دارند و آنچه را برایشان حلال کرده‌ام، بر آنان حرام می‌کنند».

[۱۰۵] «حَقِيقٌ عَلَىٰ أَن» حریص هستم بر اینکه... سزاوار است که... [۱۰۶] «إِنْ كُنْتَ جِنَّتَ بَابِيَّةً» اگر معجزه‌ای بزرگ با خود آورده‌ای «فَأَتِ بِهَا» آن را بنمای { [۱۰۷] «فَالْقِيَ عَصَاهُ» عصایش را انداخت { «ثُعْبَانٌ» مار عظیم‌الجثه.

ازدها «مُبِينٌ» چیزی که آشکار است و شکی در آن نیست [۱۰۸] «نَزَعَ يَدَهُ» دست خود را از گریبان بیرون آورد «بِضَاءٍ» نور آن درخشنده‌تر از نور خورشید بود [۱۰۹] «اللَّهُ اشْرَافُ» سرفانی که دور و بر فرعون بودند [۱۱۱] «رَجَعَهُ وَآخَذَهُ» آن دو را حبس کن، یا کار مجازات آن دو را به تاخیر بینداز تا عجز او نمایان شود «حَاشِرِينَ» مردانی که ساحران را در مکانی گرد هم آورند [۱۱۳] «السَّحَرَةُ» ساحران «الغالبين» پیر و زشندگان [۱۱۴] «أَنْتُمْ لِمَنْ الْقَرِيبِينَ» و شما از قربان (درگاه ما) خواهید بود [۱۱۵] «مُتْلِقِينَ» اندازندگان { [۱۱۶] «الْقَوْمِ» بیندازید { «سَحَرُوا عَيْنَ النَّاسِ» به مردم چیزی خلاف واقع را نمودند «وَاسْتَرْهَبُوا» آنان را به

حَقِيقٌ عَلَىٰ أَن لَا أَقُولُ عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقُّ قَدْ جِئْتُكُمْ بَيِّنَةً مِّن رَّبِّكُمْ فَأَرْسِلْ مَعِيَ بَنِي إِسْرَءِيلَ ۚ قَالَ إِن كُنْتَ جِئْتَ بِآيَةٍ فَأَتِ بِهَا إِن كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ۚ ۱۰۶ فَأَلْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ ۚ ۱۰۷ وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بِيضَاءٌ لِلنَّظِيرِينَ ۚ ۱۰۸ قَالَ الْمَلَأُ مِن قَوْمِ فِرْعَوْنَ إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ عَلِيمٌ ۚ ۱۰۹ يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِّنْ أَرْضِكُمْ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ۚ ۱۱۰ قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ۚ ۱۱۱ يَا تَوَكَّ بِكُلِّ سِحْرِ عَلِيمٍ ۚ ۱۱۲ وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ۚ ۱۱۳ قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ۚ ۱۱۴ قَالُوا يَمُوسَىٰ إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ نَحْنُ الْمُلْقِينَ ۚ ۱۱۵ قَالَ أَلْقُوا فَلَمَّا أَلْقَوْا سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِسِحْرٍ عَظِيمٍ ۚ ۱۱۶ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ۚ ۱۱۷ فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۚ ۱۱۸ فغُلِبُوا هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوا صَغِيرِينَ ۚ ۱۱۹ وَأَلْقَى السَّحَرَةُ سِحْرَ دِينَ ۚ ۱۲۰

هراس شدیدی انداختند [۱۱۷] «تَلَقَفَ» ماهرانه و به سرعت می‌بلعد و قورت می‌دهد «إِن يَأْتِيَنَّكُمْ» آنچه را که به دروغ سر هم می‌کنند و آن را حقیقی جلوه می‌دهند [۱۱۸] «فَوَقَعَ الْحَقُّ» صداقت موسی در رسالت ثابت و ظاهر گردید [۱۱۹] «هُنَالِكَ» آن مکانی که گرد آمده بودند «انْقَلَبُوا» به شهر بازگشتند «صَاغِرِينَ» ذلت‌بار و رسوایان [۱۲۰] «سَاجِدِينَ» سجده‌کنندگان.

۱۶۹- قال النبي ﷺ: «مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ». أخرجه البخاري

پیامبر ﷺ - فرمود: «هرکس خداوند خیر و صلاح او را بخواهد، او را نسبت به دین آگاه می‌گرداند».

{ ۱۲۳ } «اَمَنْتُمْ بِهِ» آیا به خدای (موسی و هارون) ایمان آوردید؟ (تِلْكَ اَنْ اَنْتُمْ لَكُمْ) پیش از اینکه به شما اجازه دهم (مَكْرًا) توطئه (فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ) خواهید دانست (که چگونه شما را شکنجه خواهیم داد) { ۱۲۴ } «لَا تُطِيعُوهُ» سوگند

۱۶۵

الْجَزَاءُ النَّصَبُ

سُورَةُ الْاَعْرَافِ

قَالُوا ءَامَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۱۶۱ رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ ۱۶۲ قَالَ
فِرْعَوْنُ ءَامَنْتُمْ بِهِ قَبْلَ اَنْ اَدْنٰ لَكُمْ اِنَّ هٰذَا الْمَكْرُ مَكْرُتُمْوُهٗ
فِي الْمَدِيْنَةِ لِنُخْرِجُوْا مِنْهَا اَهْلَهَا فَاَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ۱۶۳ لَا قُطْعَنَ
اَيْدِيَكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ مِّنْ خَلْفٍ ثُمَّ لَا صَلَبْنٰكُمْ اَجْمَعِيْنَ ۱۶۴
قَالُوا اِنَّا اِلٰى رَبِّنَا مُنْقَلِبُوْنَ ۱۶۵ وَمَا نَقِمْ مِّنْآ اِلَّا اَنْ ءَامَنَّا
بِآيٰتِ رَبِّنَا لَمَّا جَاءَ تَنَارُ رَبِّنَا اَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَفَّنَا مُسْلِمِيْنَ
۱۶۶ وَقَالَ الْمَلَآئِمُ قَوْمٌ مِّنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ اَنْدَرُ مُوسٰى وَقَوْمُهٗ يُلْقِسُوْا
فِي الْاَرْضِ وَيَذَرُكَوْا الْهٰتِكَ قَالَ سَنُقَلِّلُ اِبْنَاءَهُمْ وَنَسْتَحْيٰى
نِسَاءَهُمْ وَاِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُوْنَ ۱۶۷ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهٖ
اَسْتَعِيْنُوْا بِاللّٰهِ وَاَصْبِرُوْا اِنَّ الْاَرْضَ لِلّٰهِ يُورِثُهَا مَنۡ
يَّشَآءُ مِنْ عِبَادِهٖ ۱۶۸ وَالْعَنَقَبَةُ لِلْمُتَّقِيْنَ ۱۶۹ قَالُوا اُوْذِيْنَا
مِّنْ قَبْلِ اَنْ تَاْتِيْنَا وَمِنْ بَعْدِ مَا جِئْنَا قَالَ عَسٰى رَبُّكُمْ
اَنْ يُّهْلِكَ عَدُوْكُمْ وَيَسْتَخْلِفَ كُمْ فِي الْاَرْضِ
فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُوْنَ ۱۷۰ وَلَقَدْ اَخَذْنَاهُ الْفِرْعَوْنَ
بِالسِّنِيْنَ وَنَقَصَ مِنَ الثَّمَرٰتِ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُوْنَ ۱۷۱

می‌خورم که قطع می‌کنم
(اَيْدِيَكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ) دستها و
پاهایتان را (مِنْ خَلْفٍ) در
جهت خلاف یکدیگر (دست
راست با پای چپ یا
بالعکس) { اَمَلْتُمْ } شما را
به دار می‌زنم { ۱۲۵ }
(مُتَقَلِبُونَ) رجوع‌کنندگان
{ وَمَا نَقِمْ مِّنْآ } بر ما
زشت‌غی‌شاری، بر ما عیب
غسی‌دانی { آيٰتِ رَبِّنَا } با
معجزات { اَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا }
صبر زیادی بر ما بریز (مراد:
صبر زیادی به ما الهام کن)
{ ۱۲۷ } «اَسْبِرُوا» آیا رها
می‌سازی؟ { يَذَرُكَوْا }
رها می‌سازد { اَلْهٰتِكَ }
معبودان تو، بت‌هایی که با
پرستش آنها به خداوند
تقرب می‌جستند { نَسْتَحْيٰى
نِسَاءَهُمْ } زنان و دخترانشان
را برای خدمت زنده نگاه
می‌داریم { فَوَقَّهُمْ قَاهِرُوْنَ }
آنان چیره و غالب هستیم {
{ ۱۲۸ } «يُورِثُهَا مَن» آن را به

کسانی واگذار می‌کند { وَالْعَنَقَبَةُ لِلْمُتَّقِيْنَ } سرانجام نیک از آن پرهیزگاران است { ۱۲۹ } «اُوْذِيْنَا» اذیت و آزار
شده‌ایم { ۱۳۰ } «اَخَذْنَاهُ» گرفتار ساختیم { اَلْسِّنِيْنَ } خشکسالی، قحطی، شادند و سختی‌ها { اَلنَّصَبُ }
القرات { کمبود میوه‌ها }.

۱۷۰- عن ابی هريرة - رضي الله عنه - قال: كان اهل الكتاب يقرؤون التوراة بالعبرانية و يقرؤونها بالعربية، فقال النبي -
ﷺ -: «لا تصدقوا اهل الكتاب ولا تكذبوهم، وقولوا: آمنا بالله وما أنزل إلينا... الآية». أخرجه البخاري
ابوهريره گوید: اهل کتاب تورات را به عبری می‌خواندند و آن را برای مسلمانان به عربی تفسیر می‌کردند، پیامبر -
ﷺ - فرمود: «اهل کتاب را نه تصدیق کنید و نه تکذیب، بلکه بگوئید به آنچه به سوی ما نازل شده است ایمان داریم.»

[۱۳۱] **فَالْأَنفَالُ حَاتِمُهُم** هرگاه نیکی و خوشی به آنان دست می‌داد **لَنَاهِلُهُ** این به خاطر (استحقاق) ما است { **وَأَن تَحْسِبَهُمْ سَيِّئَةً** و هنگامی که بدی و سختی بدیشان دست می‌داد { **يَطْمِئِنُّ قُلُوبُكُم بِمُوسَى** نخوست و شومی را از موسی می‌دانستند **طَائِفُهُمْ عِندَ اللَّهِ** نخوست و

بدبختی ایشان از سوی موسی یا به خاطر او نیست بلکه از سوی خداوند و به سبب کارهای بد و ناروای آنان است { [۱۳۲] **سَهَابًا** هر اندازه **لَتَسْحَرَنَّا بِهِمَا** تا ما را بدان جادو کنی { [۱۳۳] **الطُّوفَانُ** سیل فراوان، یا مرگی که همه را با خود می‌برد { **الْجُرَادُ** ملخ { **الْقَتْلُ** حشره ریزی که آفت گیاهی است، یا همان شیش معروف { **الضَّفَادِعُ** قورباغه‌ها { **الدَّمُ** خون بینی، یا اینکه در رودخانه نیل به جای آب، خون جاری گشت **آيَاتٍ مُّضِلَّاتٍ** نشانه‌های واضح و روشنی بر صدق رسالت موسی بودند **مُجْرِمِينَ** گناهکاران [۱۳۴] { **الزَّجْرُ** عذاب { ... **بِمَا عَاهَدْتُمْ** بر ما دعا کن و در آن متوسل به عهدی شو

فَإِذَا جَاءَهُمْ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ وَإِنْ تُصِيبَهُمْ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَىٰ وَمَنْ مَعَهُ ۗ أَلَا إِنَّمَا طَّيَّرَهُمْ عِندَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۝ ۱۳۱ وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ لِّتَسْحَرَنَا بِهَا فَمَا نَخَافُكَ يَا مُؤْمِنِينَ ۝ ۱۳۲ فَارْسَلْنَا عَلَىٰ هُمُ الطُّوفَانَ وَالْجُرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالدَّمَ ۚ آيَاتٍ مُّفَصَّلَاتٍ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ۝ ۱۳۳ وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ قَالُوا يَا مُوسَىٰ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ ۖ لَئِنْ كَشَفْتَ عَنَّا الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَءِيلَ ۝ ۱۳۴ فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الرِّجْزَ إِلَىٰ أَجَلٍ هُمْ بِلِغْوِهِ إِذَا هُمْ يَنْكُتُونَ ۝ ۱۳۵ فَأَنلَقْنَاهُم مِّنْهُم فَاغْرَقْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ۝ ۱۳۶ وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضَعُونَ مَشْرِقَ الْأَرْضِ وَمَغْرِبَهَا ۚ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ بِمَا صَبَرُوا وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ ۝ ۱۳۷

که خداوند با تو بسته است **الَّتِي كُتِبَتْ** اگر عذاب را از ما برداری، سوگند می‌خوریم که به تو ایمان بیاوریم **الزَّجْرُ** عذابی که در آیات گذشته ذکر شد (قحطی و غیره) { **لَنُرْسِلَنَّ عَلَيْكَ** بنی اسرائیل **بَنِي إِسْرَائِيلَ** را همراه تو می‌فرستیم (و آنان را آزاد می‌سازیم تا به یگانه پرستی مشغول شوند) [۱۳۵] **إِلَىٰ أَجَلٍ هُمْ بِالْقَوْلِ** تا مدت زمانی که بدان می‌رسیدند { **يَنْكُتُونَ** بیانی را که بسته بودند نقض می‌نمودند [۱۳۶] { **فَأَنلَقْنَاهُم** از آنان انتقام گرفتیم { **الْبَرَكَةُ** دریا [۱۳۷] **الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا** وعده خدا به بنی اسرائیل درباره نابودی فرعون و اطرافیان‌ش تحقق یافت **دَمَّرْنَا** هلاک گردانیدیم، نابود کردیم **يَعْرِشُونَ** باغها و کاخ‌هایی که برمی‌افراشتند.

[۱۳۸] ﴿وَجَاوِزًا بَيْنِي وَأَسْرَائِيلَ﴾ دریا را شکافتیم و بنی اسرائیل را از آن گذراندیم ﴿يَعْكُفُونَ﴾ برپا می‌داشتند. ﴿مَوَاطِبَ عِبَادَتٍ وَمِلَازِمَ پَرِسْتَشِ بَوَدَنَد﴾ **﴿أَصْنَامُهُمْ﴾** بت‌های که داشتند **﴿اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا﴾** گفتند: ای موسی! برای

سُورَةُ الْأَعْرَافِ

۱۶۷

الْبَيْتِ الْمَقَامِ

ما معبودی بساز (تا به

پرستش آن بپردازیم)

[۱۳۹] ﴿مَتَرًا مَاهُمْ فِيهِ﴾

نابود شده و ویران گشته و

باطل ما کانوا یعملون﴾

بت‌هایی که می‌سازند و

عبادت می‌کنند کاری بوج و

بی فایده است [۱۴۰]

﴿أَغْيَرُ اللَّهُ﴾ آیا بجز خدا {

أَبْغَيْكُمْ إِلَهًا﴾ معبودی برای

شما بطلبم **﴿بَدَّلَكُمْ عَلَى**

الْعَالَمِينَ﴾ مراد تفضیل ایشان

بر مردمان معاصرشان

می‌باشد نه بر سایر مردمان

[۱۴۱] ﴿تُخَيِّنَاكُمْ﴾ شما را

نجات دادیم { یَسْؤُونَكُمْ

سوءَ الْعَذَابِ﴾ بدترین عذاب‌ها

و شکنجه‌ها را به شما

می‌چنانند **﴿يَسْتَحْيُونَ**

نَسَانَكُمْ﴾ زنان و دختران

را برای خدمت زنده نگاه

می‌دارند **﴿بِلَاءٍ﴾** آزمایش.

امتحان به وسیله نعمت‌ها و

نقمته‌ها [۱۴۲] **﴿الْبَلَاءِ**

لَيْلَةٍ﴾ سی شب **﴿أَتَمَّانَهَا**

بَحْثِ﴾ ده شب بر آن افزودیم

وَجَوَّزْنَا بَيْنِي وَأَسْرَاءَ بِلَ الْخَرْفَاتِ وَأَوْ عَلَى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَى
أَصْنَامِهِمْ لَهُمْ قَالُوا يَمْوَسَى أَجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ
قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ يَجْهَلُونَ ۱۳۸ إِنَّ هَؤُلَاءِ مَتَرًا مَاهُمْ فِيهِ وَيَبْطُلُ
مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۱۳۹ قَالَ أَغْيَرُ اللَّهُ أَبْغَيْكُمْ إِلَهًا
وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ۱۴۰ وَإِذْ أَخْبَرْنَاكُمْ
مَنْ أَلْ فِرْعَوْنَ يَسُوءُ مَوْنَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُقْتَلُونَ
أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ فِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ
رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ۱۴۱ وَوَعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً
وَأَتَمَّمْنَاهَا بِعَشْرِ فِتْنَةٍ مِيقَتَ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَقَالَ
مُوسَى لِأَخِيهِ هَارُونَ أَخْلُفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ
سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ ۱۴۲ وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَتِنَا وَكَلَّمَهُ
رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ نَرِيكَ وَلَكِنْ أَنْظُرْ
إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ نَرِيكَ فَلَمَّا بَجَلَى
رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ
قَالَ سُبْحَنَكَ بُتَّ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ ۱۴۳

﴿حَقَّقْتُ﴾ وقت معین **﴿أَخْلَفْنِي﴾** جانشین من باش **﴿أَصْلِحْ﴾** اصلاحگر باش { [۱۴۳] ﴿سَبَّحْتَ﴾ به میعادگاه ما؛ هنگام فرارسیدن زمان معین برای القای لوح‌ها { ﴿قَالَ رَبِّ ارْنِي أَنْظُرَ إِلَيْكَ﴾ پروردگارش پرتوی از نور خود را به کوه نمود **﴿دَكًّا﴾** درهم کوبیده و با زمین یکسان شده **﴿أَخْرَجَ مُوسَى حَقًّا﴾** موسی از هوش رفته فرو افتاد **﴿لَمَّا أَفَاقَ﴾** هنگامی که به هوش آمد **﴿أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ﴾** در ایمان به من افتاد شده **﴿سَبَّحْتَ﴾** تو پاک و منزهی از اینکه مخلوقات تو را ببینند یا با آنان یکسان باشی.

[۱۴۴] ﴿اسْمٰئِيْلُ﴾ تورا برگزیده‌ام و برتری داده‌ام ﴿مِيسَلٰی﴾ با آنچه به تو وحی کرده‌ام [۱۴۵]

﴿الْاَوَاحِ﴾ لوح‌های تورات ﴿خُذْهَا بِقُوَّةٍ﴾ الواح را با جدیت، عزم و توان بگیر {سورۃ اعراف} به شما نشان

﴿مِيزَانُ النَّجَاحِ﴾ ۱۶۸ سُورَةُ الْاِنْفِرَاتِ خواهی داد [۱۴۶]

﴿صَاحِفٌ﴾ منصرف خواهی

ساخت {سَبِيلُ الْفِي} راه

ضلالت و گمراهی [۱۴۷]

﴿حِطَّتْ اَعْمَالُهُمْ﴾ اعمال نیکی

که انجام داده‌اند باطل

می‌شود [۱۴۸] ﴿مَنْ بَعْدَهُ﴾

بعد از اینکه به میعادگاه

برسوردگارش رفت

{سَلَمٌ} زیورها و

جواهراتشان {عَجَلًا}

جسداً گوساله‌ای

بحسمه‌ای، بی حرکت و

بی جان (سرخ تراز طلا) ﴿لَهُ﴾

خوار صدای شبیه به صدای

گاو داشت {تَغْذُوهُ} آن

گوساله را معبود خود نمودند

و از سر گمراهی آن را

پرسش کردند [۱۴۹]

{سُقُطٌ فِيْ اَيْدِيهِمْ} بسیار

پشیمان شدند و افسوس

خوردند (به نشانه پشیمانی

دست خود را گاز گرفتند).

۱۷۱- قال النبی - ﷺ :- «لا

تُخَوِّرُونِي عَلَى مُوسَى، فَإِنَّ

النَّاسَ يَصْعَقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ،

فَأَصْعَقُ مَعَهُمْ، فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَفِيقُ، فَإِذَا مُوسَى بَاطِشٌ جَانِبَ الْعَرْشِ، فَلَا أُدْرِي أَكَانَ فِيمَنْ صَعِقَ فَأَفَاقَ قَبْلِي، وَكَانَ فِيمَنْ

إِسْتَشَى اللَّهُ» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مرا بر موسی ترجیح ندهید، در روز قیامت مردم همه به حالت اغماء درمی‌آیند، من هم با ایشان

بهوش می‌شوم، قبل از همه مردم من به هوش می‌آیم در این اثنا می‌بینم که موسی گوشه‌ای از عرش را در بغل گرفته

است، نمی‌دانم آیا موسی هم مانند سایرین به حالت اغماء درآمده ولی قبل از من به هوش آمده است؟ یا اینکه خداوند

او را از سایرین متمایز ساخته است».

قَالَ يٰمُوسَى اِنِّیْ اَصْطَفَيْتُكَ عَلَی النَّاسِ بِرِسَالَتِيْ وَبِكَلِمٰی
فَخُذْ مَا آتٰیكَ وَكُنْ مِنَ الشّٰكِرِیْنَ ۱۴۴ وَكَتَبْنَا
لَهُ فِی الْاَوَاحِ مِنْ كُلِّ شَیْءٍ مَّوْعِظَةً وَتَفْصِيْلًا لِّكُلِّ
شَیْءٍ فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ وَاْمُرْ قَوْمَكَ يٰخُذُوْا بِاَحْسَنِهَا سَأُوْرِيْكُمْ
دَارَ الْاٰفْسَقِیْنَ ۱۴۵ سَاَصْرِفُ عَنْ اٰیٰتِیْ الَّذِیْنَ یَتَكَبَّرُوْنَ
فِی الْاَرْضِ بِغَیْرِ الْحَقِّ وَاِنْ یَرَوْا كِلٰءَ اٰیَةٍ لَا یُؤْمِنُوْا
بِهَا وَاِنْ یَرَوْا سَبِيْلَ الرُّشْدِ لَا یَتَّخِذُوْهُ سَبِيْلًا وَاِنْ یَرَوْا
سَبِيْلَ الْغٰی یَتَّخِذُوْهُ سَبِيْلًا ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَذَّبُوْا اٰیٰتِنَا
وَكَانُوْا عَنْهَا غٰفِلِیْنَ ۱۴۶ وَالَّذِیْنَ كَذَّبُوْا اٰیٰتِنَا وَلِقَاءَ
الْآخِرَةِ حِطَّتْ اَعْمَالُهُمْ هَلْ یُجَزَّوْنَ اِلَّا مَا كَانُوْا
یَعْمَلُوْنَ ۱۴۷ وَاَتَّخِذَ قَوْمُ مُوسٰی مِنْۢ بَعْدِهِ مِنْ حُلِیَّتِهِمْ
عِجْلًا جَسَدًا لَّهُ خُوَارٌ اَلَمْ یَرَوْا اَنَّهُ لَا یُكَلِّمُهُمْ وَلَا یَهْدِيْهِمْ
سَبِيْلًا اَتَّخِذُوْهُ وَكَانُوْا ظٰلِمِیْنَ ۱۴۸ وَلَمَّا سَقِطَ
فِیْ اَیْدِيْهِمْ وَرَاَوْا اَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوْا قَالُوْا لَیْن لَّمْ یَرْحَمْنَا
رَبُّنَا وَیَغْفِرْ لَنَا لَنَكُوْنَنَّ مِنَ الْخٰسِرِیْنَ ۱۴۹

[۱۵۰] {غصان} خشمگین {اینها} بسیار اندوهگین و ناراحت {سبحان خشنی} چه بد جانشینی برای من انتخاب نموده‌اید {اعجل امرکم} آیا بر فرمان خدا پیشی گرفته‌اید و قبل از نزول تورات و بازگشت

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ

۱۶۹

لِجُرِّ النَّجَّاحِ

من، برای خود معبودی ساخته‌اید {انّی} انداخت {أخذ برأس أخيه} (موسی) سر برادرش (هارون) را گرفت {نجیه الیه} او را به سوی خود کشید {یا ابن ام} ای پسر مادر (ادای سخن بدین شیوه برای برسر مهر آوردن و عطف است) {کادوا يقتلوننی} نزدیک بود مرا بکشند {فلا تمشیت بی...} با ناسزا گفتن به من دشمنان را شاد مکن {۱۵۲} {العجل} گوساله {۱۵۴} {سکت} فرو نشست {و فی تسخنها هدی} نوشته‌های تورات اسباب هدایت و رحمتی بود برای بندگان که از خدا می‌ترسیدند {۱۵۵} {اختار موسی قومهُ} موسی از میان قوم خود هفتاد مرد را برگزید {سبعین رجلاً} هفتاد مرد {لیقاتنا} هنگام فرارسیدن زمان معین برای توبه کردن از پرستش گوساله {اخذهم الرجفة} هنگامی که زلزله

وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَنَ أَسْفًا قَالَ يَشْمَأْظِمُنِي وَيَسْتَمْتُونَ ۚ
مِنْ بَعْدِي ۖ أَفَعِلْتُكُمْ أَمْرًا كَبِيرًا ۖ وَالْقُلُوبُ أَهْلِي ۖ وَالْأُلُوحُ أَعْمَلُ ۚ
أَخِيهِ يَجْعَلُ لِي إِلَٰهًا ۖ قَالَ ابْنَ أُمَّ ۖ إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضَعْفُونِي وَكَادُوا
يَقْتُلُونَنِي ۖ فَلَا تُشْمِتْ بِيَ الْأَعْدَاءَ وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۚ ۱۵۰
رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ۚ ۱۵۱
إِنَّ الَّذِينَ أَخْطَرُوا
الْعِجْلَ سَيْنًا ۖ لَهُمْ غَضَبٌ مِّن رَّبِّهِمْ ۖ وَذِلَّةٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُفْتَرِينَ ۚ ۱۵۲
وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ
تَابُوا مِن بَعْدِهَا ۖ وَأَمْوَالُهُمْ مِّن بَعْدِهَا لَغَوْرٌ رَّجِيمٌ ۚ
وَلَمَّا سَكَتَ عَن مُّوسَىٰ الْغَضَبُ أَخَذَ الْأُلُوحُ ۖ وَفِي
سُحُفِهَا هُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ ۚ ۱۵۳
مُوسَىٰ قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا لِّمِيقَاتِنَا ۖ فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ
قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُم مِّن قَبْلُ وَإِنِّي أَنُتَلَكُفًا فَعَلَّ
السُّفَهَاءُ مِنَّا ۖ إِن يَهْدِي لِإِفْنَتِكَ نُبُلٌ بِهِمَن نَّشَاءُ وَهَدًى
مِّن نَّشَاءُ ۖ أَنْتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا ۖ وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ ۚ ۱۵۴

شدید، یا صاعقه آنان را فراگرفت {وایاتی} و مرا (هم نابود کنی) {سکت} آزمایش و امتحان تو {خیر الغافرین} بهترین آمرزندگان.

۱۷۲- قال النبی - ﷺ :- «إِنَّ أَهْلَ النَّارِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَرَجُلٌ تَوَضَّعَ فِي أَحْصَى قَدَمَيْهِ جَمْرَةً يَغْلِي مِنْهَا دِمَاعُهُ» متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کم عذاب‌ترین اهل جهنم در روز قیامت کسی است که بر پشت باهایش قطعه‌ای از آتش قرار داده می‌شود که مغزش از شدت حرارت آن به جوش می‌آید».

[۱۵۶] «هُدًى إِلَيْكَ» به سوی تو بازگشتیم و توبه کردیم {وَسِعَتْ كُلُّ شَيْءٍ} همه چیز را در بر گرفته است {

[۱۵۷] «النَّبِيُّ الْأُمِّيُّ» پیامبری که خواندن و نوشتن را نمی‌داند {يُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ} چیزهای ناپاک را

برایشان حرام می‌سازد {

{إِصْرَهُمْ} مشکلاتی که آنان

را در برابر انجام کارهای نیک

مقتید و سست می‌کند

{الْأَغْلَالُ} زنجیره‌های

آهنین. مراد: قیدها و تکالیف

دشوار در تورات {وَعَزَّوهُ}

به او احترام گذاشتند [۱۵۸]

{وَكَلِيلَاتِهِ} کتابهای آسمانی

[۱۵۹] {وَبِهْ يَعْبُدُونَ} در

خصوصت‌ها و دشمنی‌هایشان

به آنچه خداوند نازل کرده

است قضاوت و دادگری

می‌کنند.

* و این فضیلتی بود برای او

زیرا از حفظ کردن آن بی‌نیاز

بود و خداوند با این آیه:

«سَتَرْنَاكَ فَلَائِي نَسِيَ» آن را

تضمین کرده بود.

۱۷۳- قال رسول الله - ﷺ :-

«مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُخْبِرْهُ

بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ،

فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ

أَضْعَفُ الْإِيمَانِ» أخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه

کسی از شما (کسی را در حال

انجام) کار بدی دید باید آن را بدست خویش تغییر دهد اگر نتوانست با زبان آن را منع کند، اگر نتوانست قلباً از آن

ناراضی باشد، و این ضعیف‌ترین مرحله ایمان است.

۱۷۴- قال رسول الله - ﷺ :- «يُرْحَمُ اللَّهُ مُوسَى: لَيْسَ الْمَعَانِ كَالْمَخْبَرِ، أَخْبَرَهُ رَبُّهُ عَزَّوَجَلَّ أَنَّ قَوْمَهُ فُتِنُوا بَعْدَهُ، فَلَمْ يَلْقَ

الْأُلُوحَ فَلَمَّا رَأَاهُمْ وَعَايَنَهُمُ الْقَى الْأُلُوحَ». أخرجه ابن أبي حاتم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خدا موسی را مورد رحمت خود قرار دهد - شنیدن مانند دیدن نیست - خداوند به او خبر داد که

قوم او بعد از او مورد آزمایش قرار گرفتند، اما او لوحها را نیانداخت ولی هنگامی که آنان را دید لوحها را انداخت.»

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۷۰

الْبُرُوجُ

وَأَكْتَسَبْنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُنَا إِلَيْكَ قَالِعْدَائِي أُصِيبُ بِهِ مِنْ أَشَاءٍ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتَسِبُنَا لِلَّذِينَ يَنْقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِثَائِنَاتِنَا يُؤْمِنُونَ ۝۱۵۶ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَاَلَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ ۖ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۝۱۵۷ قُلْ يَأَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ۝۱۵۸ وَمِنْ قَوْمِ مُوسَى أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ۝۱۵۹

عیناً دوازده چشمه (اناس)

دستۀ مردمان { مشرک }

آبشخورشان (چشمه آبی که

[۱۶۴] {أَشَدُّ} گروهی (از صلحای اسلاف ایشان) «لَمْ يَعْظُونَ» چرا پند می‌دهید؟ «قَوْمًا اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ»

گروهی را که خداوند آنان را (به سبب کفر و معاصی) نابود می‌کند؛ «مَعْذَرَةً إِلَى رَبِّكُم» می‌گفتند: ما ایشان را

پند داده‌ایم تا این پند و

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۷۲

الْبُرْجُ النَّاصِعُ

موعظه برای ما عذری باشد

در پیشگاه خداوند که ما امر

به معروف و نهی از منکر را

ترک نکرده‌ایم [۱۶۵]

نِسْوَةً به چیزی که پند داده

شده بودند، عمل نکردند

سَخَتْ سخت، شدید

[۱۶۶] «عَتَوْا» سرکشی

کردند «قِرَدَةً حَاسِنَةً»

همچون میمون، خوار و سبک

شدند. بعضی تصور می‌کنند

که آنان واقعاً تبدیل به میمون

شدند [۱۶۷] «بِأَنَّهُمْ رَكَبُوا»

پروردگار تو اعلام کرد. اراده

کرد و مقدر ساخت

«يُسْمُوهُمْ» به آنان چشانند.

آنان را مکلف ساخت

[۱۶۸] «وَقَطَّعْنَاهُمْ فِي

الْأَرْضِ أُمَمًا» یهودیان را در

اقطار زمین پراکنده ساختیم

«بِلُونَاهُمْ» ایشان را آزمودیم

[۱۶۹] «فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ

خَلْفٌ» بعد از آن فرزندان

ناخلی جانشین آنان شدند

«الْكِتَابِ» تورات «عَرَضَ

وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِنْهُمْ لِمَ يَعْظُونَ قَوْمًا اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ
عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مَعْذَرَةٌ إِلَى رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ۱۶۴
فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ
وَآخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ
۱۶۵ فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ
۱۶۶ وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكَ لِيَبْعَنَ عَلَيْهِمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ مِنَ
يُسْمُوهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ
لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ۱۶۷ وَقَطَّعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَمًا مِنْهُمْ
الصَّالِحُونَ وَمِنْهُمْ دُونَ ذَلِكَ وَبَلَوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ
وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ۱۶۸ فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ
وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَى وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا
وَإِنْ يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِثْلُهُ يَأْخُذُوهُ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ
أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ وَالِدَارُ الْأُخْرَى
خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۱۶۹ وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ
بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا نَضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ ۱۷۰

هَذَا الْأَدْنَى» کالای بی‌ارزش این جهان دانی «مِثْلَهُ الْكِتَابِ» بجای آن که در تورات بود «فَرَسُوا مَا فِيهِ» تورات را خوانده و بدان عمل کرده‌اند [۱۷۰] «يُمْسِكُونَ بِالْكِتَابِ» به تعالیم آن متمسک و پایبند می‌شوند.

۱۷۶- قال رسول الله - ﷺ: «لو يعلم المؤمن ما عند الله من العقوبة ما طمع بجهنم أحد، ولو يعلم الكافر ما عند الله من الرحمة ما قنط من جهنم أحد». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر مؤمن می‌دانست که عذاب خداوند چه اندازه است هرگز به بهشت او چشم طمع نمی‌دوخت، و اگر کافر می‌دانست که خداوند چه اندازه دارای رحمت است هرگز از بهشت او ناامید نمی‌شد.»

[۱۷۱] **تَجَا الْجِبَلِ** کوه طور را از جاکندیم و آن را بالا بردیم **كَانَتْ ظِلَّةً** انگار ابر یا سایبانی بود (کوه طور را بالای سر آنان همچون سایبانی قرار دادیم) { **وَقُلُوا لَهُ وَاقِعْ بِهِمْ** و ایشان گمان بردند که آن (کوه طور) بر

سرشان می افتد } [۱۷۲] **وَرُوَا الْأَنْجَارَ**

۱۷۳

الْجَزْءِ السَّاعِ

إِذْ أَخَذَرَبُّكَ... بیان کن

هنگامی را که پروردگارت...
پدید آورده { **أَتَسْتَعِينُ عَلَىٰ**

أَنْفُسِهِمْ ایشان را بر خودشان گواه گرفته است
[۱۷۳] **أَفَتُلْكَأُ آبَا مَارَا**

نابود می گردانی؟ } [۱۷۵] **نَسْأَلُ الَّذِي آتَيْنَاهُ** خبر کسی که به او علم فهم آیات خود را که بر پیامبران نازل می ساختیم، دادیم **فَنَسْلَخُ مِنْهَا** با انکار آن آیات از دستور آنها بیرون رفت

آنگونه که انسان از لباس خود و مار از پوست خود بیرون می آید **فَنَسْلَخُ الشَّيْطَانَ** دنیالش کرد، به او رسید و او را پیرو خود کرد **فَمِنْ الْعَاوِينَ** از گمراهان

هلاک شده [۱۷۵] **أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ** به دنیا چسبید و بدان راضی شد **أَحْمِلَ عَلَيْهِ** بر او بتازی و به او حمله کنی **يَنْتَهِ** زبان خود را همراه با نفس بلند از دهان بیرون

می آورد* [۱۷۷] **سَاءَ مَثَلًا** چه مثل بدی است حال این قوم { **وَالْمُهْتَدَىٰ** راه یافته }.

* خداوند حال کسی را که همواره مطیع هواهای نفسانی است به سگ تشبیه کرده است که در همه حال زبانش را از دهان بیرون می آورد.

۱۷۷- قال رسول الله - ﷺ -: «ممن مولود إلا يؤلّد على الفطرة، فأبواه يهودانه وينصرانه ويمجسانه» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر فرزندی که متولد می شود، بر فطرت پاک متولد می شود، و این والدین او هستند که او را یهودی یا مسیحی یا مجوسی می کنند».

و إِذْ نَنفَخْنَا الْجِبَلَ فَوَقَّهْمُ كَانَهُ ظِلَّةً وَظَنُوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَأَذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۱۷۱
وَإِذْ أَخَذَرَبُّكَ مِن بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ شَهِدْنَا أَن تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ ۱۷۲ أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِن قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِّن بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ ۱۷۳
وَآتَلَّ عَلَيْهِمْ نَبَا الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَانْسَلَخَ مِنْهَا فَاتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْعَاوِينَ ۱۷۵ وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَشَبَّهُ كَمِثْلِ الْكَلْبِ إِنْ تَحْمِلَ عَلَيْهِ يَلْهَثُ أَقْبَرَ كُفَّهُ يَلْهَثُ ذَٰلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَاقْصُصْ الْقِصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ۱۷۶ سَاءَ مَثَلًا الْقَوْمُ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَأَنْفُسِهِمْ كَانُوا ظَالِمُونَ ۱۷۷
فَهُوَ الْمُهْتَدَىٰ وَمَن يُضِلِلْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ۱۷۸

الْجِبَلِ

۱۷۴ الحار الشجاع
آفریده‌ایم و در جهان پراکنده ساخته‌ایم { لَا يَخْلُقُهَا } بدان‌ها بی فهمند چشمها
گوشها { كَالْأَنْبَامِ } مثل: شتر، گاو، گوسفند و بُز { لَوْلَا أَصْلُ } بلکه آنان از چهارپایان همراه تر و
سر گشته‌ترند (زیرا شَرُّ الْأَنْعَامِ)

IVE

چهارپایان از سنن فطرت پا
فراتر نمی‌گذارند اما اینان راه
افراط و تفریط می‌پویند) {
[۱۸۰] ﴿الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾

الفاظی که بر زیباترین و
کامل‌ترین صفات دلالت
دارد (و ذروا) رها سازید

را به باطل تحریف می‌کنند [۱۸۱] «بالحق» به آنچه

خداوند نازل کرده است (به)
یعدیون در داوریه ایشان به
حق دادگری می‌کنند [۱۸۲]

بجزیدن و مهلت دادن آنان را
به هلاکت نزدیک می‌کنیم و

هرگاه گناهی مرتکب شوند
به ایشان نعمتی می‌بخشیم تا
توبه کردن را فراموش کنند

[۱۸۳] (وَأَمْلِيْ لَهُمْ) در عقوبت ایشان عجله نمیکنیم و به ایشان مهلت بیشتری

می‌دهیم (کی‌دی متین) تدبیر
من محکم و استوار است
[۱۸۴] (مابصاحبه من)

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ كَالْأَنْعَمِ بَلْ هُمْ أَصْلُ أُولَئِكَ هُمُ الْعَافُونَ ١٧٩
وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذُرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ ١٨٠ سَيُجْرَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ١٨١ وَمَنْ خَلَقْنَا أُمَّةً يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ١٨٢ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ١٨٣ وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ١٨٤ أُولَئِكَ يَنْفَكُّوْا مَا بَصَاحِهِمْ مِنْ جَنَّةٍ إِنَّ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ ١٨٥ أُولَئِكَ نَنْظُرُ فِي مَلَائِكَةِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجْلُهُمْ فَيَأْتِي حُدُوثُ بَعْدِهِ يُؤْمِنُونَ ١٨٦ مَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَكَأَيُّ هَادٍ لَهُ ١٨٧ وَبَدَّرْهُمْ فِي طَعْنِهِمْ يَعْهَدُونَ ١٨٨ يَسْتَأْذِنُكَ عَنِ السَّاعَةِ ١٨٩ أَيَّانَ مَرَسَهَا قُلْ إِنَّمَا عَلَّمَهَا عِنْدِي لَا يُحْلِلُهَا لَوْ فَنَهَا إِلَّا هُوَ نُفِلَتْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمُ إِلَّا بَغْةٌ يَسْتَأْذِنُكَ كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا قُلْ إِنَّمَا عَلَّمَهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ١٩٠

جَنَّةُ) آن گونه که خیال می‌کنند محمد (ﷺ) - دیوانه نیست [۱۸۵] (وَلَمْ يَنْظُرُوا) آیا در حکمت خداوند در خلق آسمانها و زمین غی اندیشند (مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ) ملک عظیم و پهناور آسمانها [۱۸۶] (يَقْرَأُ) رها می‌سازد (عَظِيمًا) تجاوز از حد آنان در کفر (يُفْهَمُونَ) سرگردان و حیران شوند [۱۸۷] (السَّاعَةِ) قیامت (آيَاتُ رَبِّهِمَا) چه زمان رخ می‌دهد؟ (الْأَجَلِ لِقَائِهِ) کسی جز خداوند نمی‌تواند در وقت خود آن را پدیدار سازد (عَلَّمَ) محال و دشوار است که هنگام وقوع قیامت را بداند. خوف و هراس آن بر جانهایشان سنگینی می‌کند (خَفِيَ عَنْهَا) از آن آگاه و با خبری.

{ ۱۸۸ } ﴿لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا﴾ من مالک سود و زیانی برای خود نیستم. من نمی توانم سود و زیانی به خود برسانم - سبحان الله - ﴿مَا مَنَى الشُّرَّاءُ﴾ شر و بلا به من نمی رسد ﴿لَا يَكْفُرُ﴾ حتی فراهم می آوردم {

سُورَةُ الْاِنْفِرَاتِ

۱۷۵

الْحِزْبُ الرَّابِعُ

{ ۱۸۹ } ﴿تَفْعَاهَا﴾ با او

همبستر شد ﴿صَالِحًا﴾ فرزند

سالم و شایسته { ﴿مَرَّتْ بِهِ﴾

او را برد (چون سبک است

براحتی می تواند او را با خود

حمل کند) ﴿اَنْقَلَتْ﴾ جنین به

سبب بزرگ شدن سنگین

شد { ﴿۱۹۰﴾ ﴿فِي آتَاهَا﴾ در

شکر نعمتی که خداوند به

آنان داده است با نذر کردن

برای غیر خدا، اشخاص و

اصنام را شریک خدا

می سازند { ﴿وَهُمْ يُخْلِقُونَ﴾

و آنان خودشان هم آفریده

می شوند { ﴿۱۹۳﴾ ﴿اِنْ

تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى...﴾ اگر از

آنها تقاضای هدایت کنید، از

شما پیروی نمی کنند ﴿وَهُمْ

يُخْلِقُونَ﴾ و آنان خودشان هم

آفریده می شوند { ﴿۱۹۴﴾

﴿عِبَادُ امْتَالِكُمْ﴾ کسانی را که

به کمک می طلبید همچون شما

بندگان خداوند هستند که از

خود هیچ نیرو و توفای ندارند

{ ﴿۱۹۵﴾ ﴿كَيْدُونَ﴾ برای

ناپودی من نقشه بکشید و

مکر کنید ﴿فَلَا تُظْهِرُونَ﴾

اگر می توانید نقشه خود را بتأخیر نیندازید و به من مهلت ندهید.

* دو جامعه کنونی، متأسفانه زنان و مردان زیادی را می بینم که گمان می کنند اگر بر سر قبر اولیاء و صلحاء بروند صاحب فرزند خواهند شد و اگر خداوند از سر لطف خود فرزندی به ایشان داد، آن را به فلان قبر یا فلان شیء نسبت می دهند. (مترجم)

۱۷۸- قَالَ النَّبِيُّ - ﷺ :- «مَنْ تَابَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ». اخراجہ مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «آن کس که پیش از طلوع کردن آفتاب از مغرب توبه کند، خداوند توبه اش را می پذیرد.»

[۱۹۹] «الضر» چیزی که برای مردم آسان و بدون زحمت باشد «بالعرف» آنچه در نظر مردم شایسته و پسندیده باشد «المجاهلین» نادانان [۲۰۰] «یا زغنگ» تو را وسوسه و بر انجام معاصی تشویق کند «نزع» وسوسه (نزع فقط برای شر و بدی بکار می‌رود) [۲۰۱]

إِنْ وَلِيَ اللَّهُ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابُ وَهُوَ تَوَلَّى الصَّالِحِينَ ۱۷۶
وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ نَصَرَكُمْ وَلَا
أَنْفُسَهُمْ يَصْرُوبُ ۱۷۷ وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا تَسْمَعُوا
وَرَنْهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ۱۷۸ خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ
بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ۱۷۹ وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ
الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۱۸۰ إِنَّ
الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا
فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ ۱۸۱ وَإِخْوَانُهُمْ يَمُدُّوهُمْ فِي الْغَيِّ ثُمَّ
لَا يُقْصِرُونَ ۱۸۲ وَإِذْ أَلَمْ تَأْتِهِمْ بَيِّنَةٌ قَالُوا لَوْلَا أُجْتَنِبَهَا
قُلْ إِنَّمَا أَتَّبِعُ مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ مِنْ رَبِّي هَذَا بَصَإٌ مِنْ رَبِّكُمْ
وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۱۸۳ وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ
فَأَسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۱۸۴ وَاذْكُرْ رَبَّكَ
فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ
وَالْآصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ ۱۸۵ إِنْ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ
لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيُسَبِّحُونَهُ وَلَهُ يَسْجُدُونَ ۱۸۶

فروتنی می‌کنی «خيفة» با ترس از عقاب «و دون الجهر» اگر همراه دل با زبان هم خدا را یاد کردی، باید بسیار آهسته نام او را بر زبان بیاوری و طوری نباشد که دیگران هم بشنوند* [۲۰۶] «بالغدو والاصال» اول و آخر روز (در هر زمان) «الذين عند ربك» فرشتگان «له يسجدون» غماز می‌خوانند.

* یکی از بدعت‌های شایع این است که مردم دسته جمعی گرد می‌آیند و نام خدا را با صدای بلند و با آهنگ خاصی ذکر می‌کنند که مطابق این آیه شریفه چنین کاری درست نیست زیرا در آن نوعی از ریا به چشم می‌خورد و در واقع ذکر خدا نباید مقید به زمان و مکان و آهنگ خاصی باشد. (مترجم)

سوره انفال [۱] ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا الْفِتْنَةُ الَّتِي فِي الْأَنْفَالِ﴾ از تو درباره کیفیت توزیع غنائم (جنگ بدر) می پرسند ﴿اللَّهُ وَالرَّسُولُ﴾ تقسیم غنائم برعهده خدا و پیامبر است ﴿اصْبِرُوا مَا فِيكُمْ﴾ حالتی را که مایه جدایی شما می شود، اصلاح کنید [۲] ﴿وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ﴾

الجزء التاسع

۱۷۷

سورة الأنفال

هراسناک شد. به خاطر

عظمت خدا لبریز از خوف

گردید ﴿يَتَوَكَّلُونَ﴾ اعتماد

می کنند [۳] ﴿يَقِيمُونَ

الصلاة﴾ نماز را آنگونه که

خداوند فرض کرده است

بطور کامل برپا می دارند [۴]

﴿رَزَقَ كَرِيمٌ﴾ روزی پاک و

نیکو [۵] ﴿كَمَا أَخْرَجَكَ...﴾

ناخشنودی بعضی از مؤمنان

در تقسیم غنائم همانند

ناخشنودی آنان از فرمان

خروج به سوی میدان بدر

است ﴿مَنْ يَبْتَغِ﴾ از مدینه

منوره (به سوی بدر) ﴿بِالْحَقِّ﴾

با حکمت و مصلحت [۶] ﴿فِي

الْحَقِّ﴾ درباره علت بیرون

رفتن برای جنگ [۷]

﴿الطَّافَتِينَ﴾ دو دسته غیر و

نفیر (قافله تجاری قریش و

لشکری که برای دفاع از آن

مهیاء شده بود) ﴿تَوَدُّونَ﴾

دوست می داشتید ﴿ذَاتِ

الشُّوْكَهٖ﴾ دارای نیرو و

اسلحه (نفیر) [۷ و ۸] ﴿يُحِثُّ

الْحَقَّ﴾ حق را یعنی اسلام را ظاهر می گرداند [۷] ﴿يَكَلِّمُنَا﴾ با وعده پیروزی بر دشمنان که به مؤمنان داده است

﴿يَقَطِّعُ دَابِرَ الْكَافِرِينَ﴾ کافران را نابود و ریشه کن کند [۸] ﴿يَبْطِلُ الْبَاطِلُ﴾ باطل را تباه گردانند {اولو کس}

المجرمون هر چند که مجرمان کافر آن را نپسندند}.

۱۷۹- قال النبي ﷺ: «ليس الكذب الذي يُصلح بين الناس، فبني خيراً أو يقول خيراً». متفق عليه

پیامبر ﷺ - فرمود: «کسی که به منظور ایجاد صلح و آشتی در بین مردم دروغ مصلحت آمیز می گوید، دروغگو

نیست».

[۹] { اَسْتَعِزُّ } یاری می طلبید { اِمَّا } یاری دهند { اَلْاَلَمَلَكَةِ } با یک هزار فرشته { اَلْمُرُفِقِینَ } در جلو لشکر حرکت می کنند و ترس را در دل دشمن می اندازند { [۱۰] اِنَّمَا جَعَلَهُ اللّٰهُ الْاِنْشِرَی } خداوند این (امداد با فرشتگان) را تنها

برای مزه دادن (پیروزی به

شما) کرد { اَلتَّطْمِیْنِ } تا

آرامش پیدا کند { عَزِیْزٌ }

شکست ناپذیر. توانا { [۱۱]

{ اِنْشَرَكُ النَّاسِ } خواب

سبکی را همچون پرده ای بر

شما افکند { اَلطَّمَسَةِ } به

خطر امنیت { اِلَیَّ السَّیْطَانِ }

وسوسه شیطانی و ترسی که

از تشنگی به دل شما

می انداخت { اَلْحَرَطِ عَلٰی

قُلُوبِكُمْ } دلهایتان را ثابت و

با صبر و یقین تقویت نماید

{ اَلرَّیْبَتِ بِهَ الْاِنْدَامِ }

گاهایتان را استوار دارد {

[۱۲] { اِنِّیْ مَعَكُمْ } من در

ثابت قدم داشتم مؤمنان شما

را یاری می کنم { اَتَالِیْ }

خواهم انداخت { اَلرَّحْمَةِ }

ترس. هراس { اَتَاخِذُکُمْ

لَوْفِ الْاَعْتَاقِ } گردن های

کافران را بزنید { اَلْکَلْبَانِ }

همه اندام بدن. تمام مفاصل

(بنان یعنی انگشتان) [۱۳]

{ اَسَاقُوا } دشمنی کردند.

اِذْ تَسْتَغِیْثُوْنَ رَبَّکُمْ فَاسْتَجَبَ لَکُمْ اِنِّیْ مُمِیْدُکُمْ بِاَلْفٍ
مِّنَ الْمَلٰٓئِکَةِ مُرَدِّفِیْنَ ۙ وَمَا جَعَلَهُ اللّٰهُ اِلَّا بُشْرٰی
وَلِتَطْمِیْنَ بِهٖ قُلُوبُکُمْ وَمَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ
عَزِیْزٌ حَکِیْمٌ ۙ اِذْ یُعِیْشِیْکُمُ النَّعَاسَ اَمْنَةً مِّنْهُ وَیُنَزِّلُ
عَلٰیکُمْ مِّنَ السَّمَآءِ مَآءً لِّیُطَهِّرَکُمْ بِهٖ وَیُزْهِبَ عَنْکُمُ رِجْسَ
الشَّیْطٰنِ وَلِیَرْبِطَ عَلٰی قُلُوبِکُمْ وَیُثَبِّتَ بِهَ الْاَقْدَامَ ۙ
اِذْ یُوحِیْ رَبُّکَ اِلَی الْمَلٰٓئِکَةِ اِنِّیْ مَعَکُمْ فَتِیْتُوا الَّذِیْنَ ءَامَنُوْا
سَآلِیْ فِیْ قُلُوبِ الَّذِیْنَ کَفَرُوْا الرَّعْبَ فَاَضْرِبُوْا فَوْقَ
الْاَعْنَاقِ وَاضْرِبُوْا مِنْهُمْ کُلَّ بَنَانٍ ۙ ذٰلِکَ یَا نَهْمُ
شَاقُوْا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهُ وَمَنْ یُّشَاقِقِ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهُ فَکَانَ اللّٰهُ
شَدِیْدُ الْعِقَابِ ۙ ذٰلِکُمْ فَدُوْعُوْهُ وَاَنْتَ لِلْکٰفِرِیْنَ
عَذَابُ النَّارِ ۙ یَاۤاَیُّهَا الَّذِیْنَ ءَامَنُوْا اِذَا لَقِیْتُمُ الَّذِیْنَ
کَفَرُوْا زَحٰفًا فَلَا تُولُوْهُمُ الْاَدْبَارَ ۙ وَمَنْ یُّوَلِّهِمْ یَوْمَئِذٍ
دُبْرَهُۥ اِلَّا مُتَحَرِّفًا لِّقَالٍ اَوْ مُتَحِیْزًا اِلَی فِتْنَةٍ فَقَدْ بَآءَ
بِغَضَبٍ مِّنَ اللّٰهِ وَمَا وُجُّهَ جَهَنَّمَ وِبِئْسَ الْمَصِیْرُ ۙ

سرکشی کردند. به مقابله برخاستند { [۱۴] { اِلَیَّکُمْ فِدَّوْعُوْهُ } این را داشته باشید و عذاب آن را بچشید [۱۵]

{ اَحْلَا } لشکری که به سوی شما در حال لشکرکشی است و به شما نزدیک شده است { اَللَّاتِیْ تُولُوْهُمُ الْاَدْبَارَ }

بدانان همچون لشکر شکست خورده پشت نکنید [۱۶] { اِلَیَّکُمْ یُرْسَدُ دُبْرُهُ } شکست بخورد. { در آن هنگام

بدانان پشت کند } { اَتَحَرِّفُ اَمْ تَحْزَلُ } کسی که در جنگ برای فریب دشمن فرار می کند { اَتَشْعُرُ اِلَی فِتْنَةٍ } گراینده

به گروه دیگر برای حمله به دشمن { اِنَّمَا بِغَضَبٍ مِّنَ اللّٰهِ } گرفتار خشم خدا که مستحق آن بود، شد { اَمَّا وَاُو } مسکن

مسخن اخروی او { بِئْسَ الْمَصِیْرُ } چه بد جایگاهی است.

[۱۷] { «مَارِمِيتَ» تو پرتاب نکردی { «لَيْلِ الْمُؤْمِنِينَ» مؤمنان را با نعمت پیروزی بیازماید تا حال آنان بعد از پیروزی آشکار شود که در صورت شکرگزاری بر نعمت خود بیفزاید [۱۸] «مُوهِنٌ كَيْدٌ» خدا مکر کافران را

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۷۹

الجزء التاسع

را سست می‌کند [۱۹]

{ «تَسْتَفْتِحُوا» ای کافران! اگر

از خدا درخواست پیروزی بر

حق‌ترین گروه را دارید*

{ «فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ» امر

خداوند به هلاک گروه

بی‌رحم و گمراه { مشرکان

قریش { تحقق یافت [۲۱]

{ «قَالُوا سَمِعْنَا وَهَمْ لَا يَسْمَعُونَ»

گویند: فهمیدیم در حالی که

برابر آن عمل نمی‌کنند؛ زیرا

کسی که بداند چه می‌شود

عمل نکند، انگار گم و ناشنا

است [۲۲] { «الضَّمُّ الْبِكْمُ»

کسانی که سخن حق را

غنی‌شوند و آن را بر زبان

غنی‌آورند** [۲۳] { «غِيْرًا»

استعداد هدایت یافتن و

پذیرش حق { «لَا سَمْعَهُمْ» به

گوشان می‌رساند، نیرویی

در آنان ایجاد می‌کرد تا

حقیقت را بفهمند

{ «مُعْرِضُونَ» از حق

رویگردانند [۲۴]

{ «أَسْتَجِيبُوا لِلَّهِ» دعوت خدا

را با طاعت و عبادت اجابت

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ
وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءً حَسَنًا
إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٧﴾ ذَلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنٌ كَيْدِ
الْكَافِرِينَ ﴿١٨﴾ إِنْ تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ
وَإِنْ تَنْتَهُوا فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَإِنْ تَعُدُّوا نَعْدُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْكُمْ
فِتْنَتُكُمْ شَيْئًا وَلَوْ كَثُرَتْ وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٩﴾ يَتَأْتِيهَا
الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَوَلَّوْا عُنَاهُ وَاتَّبِعُوا
تَسْمَعُونَ ﴿٢٠﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ قَالُوا سَمِعْنَا وَهُمْ
لَا يَسْمَعُونَ ﴿٢١﴾ إِنْ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الضَّمُّ إِلَيْكُمُ
الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٢٢﴾ وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ
وَلَوْ أَصَمَّهُمْ لَسَوَّلُوا لَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ
ءَامَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ
وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ
تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾ وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُضِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا
مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٥﴾

کنید { «دَعَاكُمْ لِمَا...» شما را به انجام چیزی تشویق کردند که... { «يُحْيِيكُمْ» به شما زندگی ابدی همراه نعمت‌های سرمدی می‌بخشد { «يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ» خداوند میان انسان و آرزوهای قلبی او مثل: درازی عمر و دیگر خواسته‌هایش جدایی می‌اندازد. بدین‌گونه که ناگهان او را می‌میراند، پس در انجام کار خوب درنگ نکنید که مرگ سریع می‌آید [۲۵] { «وَاتَّقُوا فِتْنَةً» خویشان را از بلاء و عذاب بدور دارید.

* در روز بدر ابو جهل با صدایی بلند گفت: خداوند! هر کدام از ما (مشرکان و مسلمانان) که بی‌رحم‌تر و گمراه‌تر هستیم و کارهای ناروا انجام می‌دهیم هلاک گردان.

* خداوند کسانی را که به حقیقت روشن و واضح اعتراف نمی‌کنند به گمراهی و لال تشبیه کرده است.

[۲۶] ﴿أَنْ يَخْطِفَكُمْ النَّاسُ﴾ اینکه مردم شما را به سرعت بربایند ﴿أَنْكُمْ﴾ خدا به شما پناه داد ﴿أَيَّدَكُمْ بِبَصِيرَةٍ﴾ شما را با یاری خویش تقویت بخشد؛ [۲۷] ﴿وَتَحْذَرُوا أَمَانَاتَكُمْ﴾ (عطف بر تحذروا است) در امانات خیانت نکنید؛ [۲۷] ﴿فَسْتَعِذْ﴾

آزمایش و امتحان. یا سبب

گناه و عقاب [۲۹] ﴿فِرْقَانًا﴾

هدایت و نوری که به وسیله

آن حق را از باطل تشخیص

می‌دهد [۳۰] ﴿لِيُبَيِّنَ﴾ تا

تو را زندانی کند. یا تو را با

عهد و پیمان مقید سازند ﴿أَوْ

يُخْرِجُوكَ﴾ یا تو را با زور از

مکه بیرون کنند ﴿يَكْذِبُ اللَّهُ﴾

خداوند برای نجات تو تدبیر

می‌کند [۳۱] ﴿لَوْ نَشَاءُ﴾

اگر ما هم بخواهیم

مثل این را می‌گوئیم؛

(اساطیر الاولین) افسانه‌ها

و دروغ‌های گذشتگان که

در کتابهایشان آمده است

[۳۲] ﴿هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ﴾

حق ثابت از سوی تو است

﴿أَمْطِرُ عَلَيْكُمْ...﴾ از آسمان

بارانی از سنگ بر سر ما فرود

آورد [۳۳] ﴿لِيُعَذِّبَهُمْ﴾ آنان

را همانگونه که خواسته

بودند، نابود سازد ﴿وَأَنْتَ

نَهْمٌ﴾ درحالی‌که تو در میان

آنان بسر می‌بری؛ ﴿وَمَا كَانَ

اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ...﴾ خداوند آنان را عذاب نمی‌دهد. مراد: عذاب نابودی است ﴿وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ﴾ در حالی که

عده‌ای از آنان طلب آمرزش می‌کنند (مؤمنان مستضعفی که توان هجرت کردن ندارند).

۱۸۰- قال رسول الله - ﷺ: «والذي نفسي بيده لا يؤمن أحدكم حتى أكون أحب إليه من نفسه وأهله وماله والناس

اجمعين». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قسم به کسی که جانم در دست او است هیچیک از شما ایمانش کامل نمی‌شود مگر اینکه من به

زرد او از خودش و خانواده‌اش و دارائیش و تمام مردم محبوب‌تر باشم».

[۳۴] وَمَا لَهُمْ أَلَّا يَعِذُّهُمْ اللَّهُ جَزَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۳۴﴾ چرا خداوند آنان را بعد از خارج شدن تو و مستضعفان عذاب نکند؟

عَنِ الْمَسْجِدِ مردم را از مسجد باز می دارند (از تهاجم) سر پرستان مسجد الحرام (از اولیاء) تنها مؤمنان

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۸۱

الْحَبَرُ الْمَسْجِدِ

پرهیزگار حق سر پرستی بر

مسجد الحرام را دارند [۳۵]

عَنْدَ الْبَيْتِ کنار بیت الحرام

(کعبه) سُكَاةً سوت کشیدن

تَصَدِيقاً کف زدن * [۳۶]

حَسْرَةً ندامت. پشیمانی و

تَأْسَفَ [۳۷] لِيَمِزَ اللَّهُ

الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ تا

خداوند. ناپاک را از پاک و

كَافِرًا را از مسلمان جدا سازد

فِي كُلِّ مَجْمَعٍ آنان را روی

هم انباشته کند [۳۸] سُنَّةُ

الْأَوَّلِينَ عادت خدا در

مجازات تکذیب کنندگان

پیامبران پیشین [۳۹] فِتْنَةً

شرک، یا شکنجه و بلا برای

مسلمانان.

* یعنی نماز آنان همانند سوت

کشیدن پرنده یا انعکاس صدا.

باطل است.

۱۸۱- رَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ -

يَذِيهِ يَوْمَ بَدْرٍ فَقَالَ: «يَارَبِّ اِن

تهلك هذه العصاة فلن تُعبد في

الأرض ابداً». فقال له جبريل:

خُذْ قَبْضَةً مِنَ التُّرَابِ فَادْمِمْ بِهَا

في وجوههم، فَأَخَذَ قَبْضَةً مِنْ

وَمَا لَهُمْ أَلَّا يَعِذُّهُمْ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ

الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ إِنْ أَوْلِيَائِهِمْ إِلَّا الْمُتَفُونُونَ

وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۲۴ وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ

عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا أَمْكَاءٌ وَتَصَدِيقَةٌ فذُوقُوا الْعَذَابَ

بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ۲۵ إِنْ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ

أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ

عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ

يُحْشَرُونَ ۲۶ لِيَمِزَ اللَّهُ الْأَحْيَاءَ مِنَ الْأَمْيَاتِ وَيَجْعَلَ

الْأَحْيَاءَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكُمُهُ جَمِيعًا فَيَجْعَلُهُ

فِي جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ۲۷ قُلْ لِلَّذِينَ

كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا

فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ ۲۸ وَقَالُوا هُمْ حَتَّىٰ

لَا تَكُونُ فِتْنَةً وَيَكُونُ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّهِ فَإِنْ

أَنْتَهُوا فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۲۹ وَإِنْ تَوَلَّوْا

فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَكُمْ نَعِمَ الْمَوْلَىٰ وَنَعِمَ النَّصِيرُ ۳۰

التراب فرمى بها في وجوههم، فما من المشركين أحدٌ إلَّا أصاب عينيه ومخرجه وفمه ترابٌ من تلك القبضة، فوَلَّوْا

مدبرين. اخرجه مسلم و الترمذی و احمد

در روز بدر پیامبر - ﷺ - دستهایش را بلند کرد و فرمود: «خداوند! اگر این گروه (مسلمانان) را نابود کنی دیگر هرگز

در زمین پرستش نخواهی شد». جبرئیل به او گفت: مشتی خاک بردار و به طرف آنان پرتاب کن. پیامبر مشتی خاک

برداشت و به طرف مشرکان پرتاب کرد، کسی از مشرکان نبود که خاک به چشم و دماغ و دهان او اصابت نکرده باشد.

در نتیجه پا به فرار گذاشتند.

[۴۱] غنائم منقولی که بدست می‌آورد **اللَّهُ** یک پنجم غنیمت در اموری که رضای خدا در آن است مثل: مصالح عمومی مسلمانان، صرف می‌شود که پیامبر آن را دریافت می‌نماید و چهارپنجم باقیانده میان سربازان تقسیم می‌شود { ذی القربی }

خویشاوندان. مراد بنی‌هاشم

و بنی‌عبدالمطلب است { یوم

الفرقان } روز جدایی حق از

باطل (روز بدر) [۴۲]

{ بِالْعُدْوَةِ الدَّنْيَا } طرف

نزدیکتر به مدینه { بِالْعُدْوَةِ

الْقُصْوَى } طرف و ناحیه

دورتر از مدینه { الرِّكْبُ }

کاروان تجاری قریش به

فرماندهی ابوسفیان { اسفل

منکم } در مکانی پایین تر از

موقعیت شما، یعنی ساحل

دریا { لِيَهْلِكَ } تا کافر شود

(خداوند واژه هلاک را بکار

برده است، زیرا کفر سبب

هلاکت است) { وَنَجَّيْنَا } ایمان

بیاورد (زیرا ایمان زندگی و

حیات است و کفر، مرگ و

هلاکت است) [۴۳]

{ اذْبُرِكُمْ اللَّهُ فِي مَنَاصِكُمْ }

هنگامی که خداوند در

خواب تعداد کافران را به تو

کم نشان داد { لَنُفْلِتَنَّ }

از جنگیدن می‌ترسیدید و

سست می‌شدید { [۴۴] }

{ اذْبُرِكُمْ اللَّهُ } در آن زمان خدا آنان را هنگام

رویارویی در نظر شما کم جلوه

داد { [۴۵] } گروه رزمنده.

۱۸۲- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «يَا أَيُّهَا النَّاسُ، لَا تَمُوتُوا لِفَاءِ الْعَدُوِّ وَاسْأَلُوا اللَّهَ الْعَاقِبَةَ، فَإِذَا قُتِلْتُمْوهُمْ فَاصْبِرُوا وَاعْلَمُوا أَنَّ

الجنة تحت ظلال السيوف» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «ای مردم! تنها و آرزوی روبرو شدن با دشمن را نکند و امن و سلامتی را از خدا بخواهید ولی

هنگامی که با دشمن روبرو شدید صبر و استقامت داشته باشید، و بدانید که بهشت در سایه شمشیر است».

وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَآبِئِ السَّبِيلِ إِنَّكُمْ أَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ الْتَفَىٰ الْجَمْعَانِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۚ إِذْ أَنْتُمْ بِالْعُدْوَةِ الدَّنْيَا وَهُمْ بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوَىٰ وَالرَّكْبُ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ لَا خَقَلْتُمْ فِي الْمِعْعَدِ وَلَكِنَّ لِقَاضِي اللَّهِ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَحْيَىٰ مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ وَإِنَّ اللَّهَ لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ ۚ إِذْ يُرِيكَهُمُ اللَّهُ فِي مَنَاصِكُمْ قَلِيلًا وَلَوْ أَرَادَكُمُ كَثِيرًا لَقُشِلْتُمْ وَلَتَنْزَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ۚ وَإِذْ يُرِيكُمُوهُمْ إِذِ التَّفَقُّتُمْ فِي آعْيُنِكُمْ قَلِيلًا وَقَلِيلُكُمْ فِي آعْيُنِهِمْ يَقْضِي اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ۚ يَتَأَيَّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا الْقِيَمَةُ فَكُفُّوا تَبَتُّوا وَادْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۚ

[۴۶] {لَا تَزْعُمُوا} کشمکش مکنید {فَتَفْشَلُوا} که درمانده و ناتوان می شوید {تَذْهَبَ رِيحُكُمْ} نبر و هایتان متلاشی می شود. ناتوان می شوید [۴۷] {كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ} همچون سپاه مشرکان به فرماندهی ابوجهل {طَرًّا} از حد تجاوز

الْمُجْرِمِينَ

۱۸۳

سُورَةُ الْفَتْحَةِ

کردن در فخر فروشی و غرور

{نَاءِ النَّاسِ} برای ربا و

خودغایی، تا مردم آنان را

قوی توصیف کنند [۴۸] {إِنِّي

جَارُ لَكُمْ} من هم بیان و یاور

شما هستم {تَرَأَتْهُ الْفُتَاتُ}

دو دسته {مسلمانان و

مشرکان} به یکدیگر نزدیک

شدند و همدیگر را دیدند

{نَكَصَ عَلَى عَقِبَيْهِ} به عقب

برگشت و گریخت

{وسوسه اش تمام شد} [۴۹]

{غَسِرَ} گول زده است.

مغرور کرده است {مُزَلَّامٌ}

میراد: مؤمنان است [۵۰]

{لَوْتَرَى} اگر تجسم کنی. اگر

بینی {بِئْسَ مَا لَكُمُ الْيَوْمَ}

بیستی {بِئْسَ مَا لَكُمُ الْيَوْمَ}

پشتمایان {الْحَرِيقُ}

سوزاننده [۵۱] {بِمَا قَدَّمْتُمْ

أَيْدِيَكُمْ} به خاطر کارهای

است که قبلاً انجام داده اید {

[۵۲] {كُتِبَ عَلَيْكُمُ}

عادت... (عادت کفار مکه

همچون عادت فرعون و اقوام

قبل از آنان بود) {فَاخْذَهُمُ اللَّهُ}

خداوند آنان را مجازات کرد.

۱۸۳ - قال رسول الله - ﷺ: «أُبْرِئُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَبِقِيَمَةِ الصَّلَاةِ وَبِتَوَاتُ الزَّكَاةِ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ فَقَدْ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ، وَحَسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «به من دستور داده شده است که با مردم بجنگم تا اینکه به وحدانیت خدا و رسالت محمد ﷺ اقرار می کنند و نماز را به جای آورند و زکات را پرداخت کنند، همین که این کارها را انجام دادند، خون و مال آنان از جانب من محفوظ است، مگر در برابر حق که به حکم اسلام به عهده خواهند داشت، و حساب (نیات و کارهای پنهانی) آنان با خداست.»

[۵۳] ﴿لَمْ يَكُ مَغْفِرًا﴾ تغییر نمی دهد ﴿حَتَّىٰ يُعْطَرَ مَا بَيْنَهُمْ﴾ مگر اینکه آنان حال و رفتار خود را تغییر دهند

[۵۴] ﴿كَذَابِ آلِ فِرْعَوْنَ﴾ همچون رفتار و کردار قوم فرعون [۵۵] ﴿الدَّوَابِّ﴾ چنبدگان [۵۶] ﴿الَّذِينَ عَاهَدْتَ

مِنْهُمْ﴾ کسانی که از آنان پیمان

سَوَّاهُ الْأَشْجَارِ

۱۸۴

الْجَنَّةِ

گرفته ای. مراد: یهودیان

بنی قریظه است} [۵۷] ﴿إِنَّمَا

تَسْتَفْتِيهِمْ﴾ اگر با آنان

رویاروی شدید و بر آنان

پیروز گشتید ﴿فَشَرِّدْهُمْ﴾

چنان آنان را درهم بکوب و

پراکنده ساز که مشرکانی که

در پشت سر آنان قرار دارند

بترسند و عبرت بگیرند

[۵۸] ﴿مَنْ قَوْمٍ﴾ گروهی که

با تو پیمان بستند

﴿فَانْذِرْهُمْ﴾ عهدشان را به

سویشان بینداز و با آنان

جنگ ﴿عَلَىٰ سَوَاءٍ﴾ بطور

یکسان در اطلاع به لغو آن

(هم شما و هم ایشان به این لغو

قرارداد آگاه هستید) [۵۹]

﴿سَجَرًا﴾ از عذاب و عقاب

مانجات پیدا کرده اند [۶۰]

﴿قُوَّةٍ﴾ نیرو و ساز و برگ

جنگ ﴿رِبَاطِ الْخَيْلِ﴾ پرورش

و نگهداری مرکب برای جهاد

در راه خدا ﴿سَرَّهِنَّ﴾

بترسانید [۶۱] ﴿جَنَحُوا

لِلسَّلَامِ﴾ اگر رغبت و تمایل به

ذَٰلِكَ يَأْتِ اللَّهَ لَمْ يَكُ مَغْفِرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ حَتَّىٰ يُعِيرُوا
مَا بَيْنَهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿۵۳﴾ كَذَابِ آلِ
فِرْعَوْنَ ۚ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُمْ
بِذُنُوبِهِمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ ۚ وَكُلٌّ كَانُوا ظَالِمِينَ ﴿۵۴﴾
إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿۵۵﴾
الَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مَرَّةٍ
وَهُمْ لَا يَنْقُونَ ﴿۵۶﴾ فَمَا تَتْلُقْهُمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرِّدْ بِهِمْ
مَنْ خَلْفَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ ﴿۵۷﴾ وَإِنَّمَا تَخَافُ مِنْ
قَوْمٍ خِيَانَةٍ فَانْذِرْ إِلَيْهِمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِبِينَ
﴿۵۸﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُعْجِزُونَ ﴿۵۹﴾
وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ
تُرْهِبُونَ بِهِ ۚ عَدُوًّا لِلَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَءَاخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ
لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ ۚ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ ﴿۶۰﴾ وَإِنْ جَنَحُوا
لِلسَّلَامِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿۶۱﴾

صلح نشان دادند...

۱۸۴. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا أَحَدٌ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ يَجِبُ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا وَلَهُ مَا عَلَى الْأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا الشَّهِيدُ،

يَتِمَّتْ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا فَيُقْتَلَ عَشْرَ مَرَّاتٍ، لِمَا يَرَى مِنَ الْكِرَامَةِ» متفق عليه.

پیامبر ﷺ - فرمود: «هر کسی که وارد بهشت می شود اگر تمام دنیا را به او بدهند نمی خواهد برگردد، به جز شهید که

آرزو می کند به دنیا برگردد، و ده بار دیگر کشته شود، چون می بیند که شهادت تا چه اندازه ای دارای کرامت، احترام

و شرافت می باشد.»

[۶۲] «أَنْ يَخْدَعُونَ» تو را فریب دهند **حسبك الله** خداوند در دفع شر و فریب آنان برای تو کافی است

[۶۳] «مَا آَلَفَتْ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ» اگر همه آنچه در زمین است صرف می‌کردی نمی‌توانستی میان دلهایشان انس و

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

۱۸۵

الْمُزَّةِ الْخَمْرُ

الفت برقرار سازی [۶۵]

«حَرَضَ الْمُؤْمِنِينَ...» مؤمنان

را به جنگ تشویق کن {در تشویق مؤمنان به جنگ

تلاش کن} «عَشْرُونَ

صَابِرُونَ» بیست نفر شکیا و

ثابت‌قدم «مِائَةً» صد «أَنْفَاءً»

هزار «بِأَتَمِّ» به سبب اینکه

ایشان [۶۶] «الآن» هم‌اینک

«خَفِيفٌ» تخفیف قائل شد

[۶۷] «يُخَفِّفُ فِي الْأَرْضِ» در

کشتن و نابود کردن دشمنان

مبالغه کند و کاملاً بر آنان

چیره شود {در این صورت

می‌تواند به اسیر گرفتن اکتفاء

کند} «عَرْضَ الدُّنْيَا» حطام

و نعمت زودگذر دنیا (با

گرفتن فدیهِ) [۶۸] «كِتَابٌ

مِنْ اللَّهِ» وعده و حکم خدا

«سَبْقٌ» قبلاً در لوح محفوظ

ثابت شده است که هیچ قومی

را بدون ابلاغ قبلی، یا تا

هنگامی که پیامبر در

میانشان است و یا اهل بدر را

عذاب ندهد.

۱۸۵- إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - لَمَّا

خَطَبَ الْأَنْصَارَ فِي شَأْنِ غَنَاتِمَ حَنْظِلَةَ قَالَ لَهُمْ: «يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ أَلَمْ أَجِدْكُمْ ضَلَالًا فَهَدَاكُمُ اللَّهُ يَبِي؟ وَ عَالَةً فَأَغْنَى كُمُ اللَّهُ

يَبِي؟ وَ كُنْتُمْ مَتَّقِينَ فَأَلْفَمَكُمْ اللَّهُ يَبِي» كَلَّمَا قَالَ شَيْئًا قَالُوا: اللَّهُ وَ رَسُولُهُ أَمِنْ. متفق عليه

هنگامی که پیامبر - ﷺ - درباره غنائم حنین با انصار سخن می‌گفت، بدیشان فرمود: «ای گروه انصار! آیا شما گمراه

نبودید که خداوند به وسیله من شما را هدایت کرد؟ و مستمند نبودید که خداوند به وسیله من شما را غنی ساخت؟ و

پرکننده نبودید که خداوند به وسیله من شما را به هم نزدیک کرد؟ هر بار که پیامبر چیزی می‌گفت، آنان می‌گفتند: خدا

و رسولش سخی‌ترند.

[۷۰] «الْأَسْرَى» اسیران «خِیرَ» خیری (همچون ایمان و اخلاص و صدق در اسلام آوردنتان) «تَنکُم» به شما می‌دهد «خِیرَ» چیز بهتری «أَخَذْتُمْ» از شما دریافت شده است} [۷۱] «لَقَدْ خَدَّاهُ اللَّهُ مِنْ قَبْلِ» قَبْلًا (با اتحاد شریک برای خدا) به

لِللَّهِ الْعِزَّةُ

۱۸۶

سُورَةُ الْأَنْفَالِ

خدا خیانت کرده‌اند} «فَأَمَّا كُنْهُمْ» شما را بر آنان چیره و پیروز کرد [۷۲] «أَوْوَا» منزل و مأوا دارند} «مَالِكُمْ مِنْ وَلَا يَتَمِّمْ» شما هیچگونه مسئولیتی در برابر آنان ندارید {إِنْ اسْتَضَرُّوْكُمْ} اگر به سبب دینشان از شما کمک طلبیدند...} «مِثَاقُ» پیمان ترک محاصره و جنگ [۷۳] «الْأَفْعَلُوْا...» اگر در حفظ پیمان نکوشید {فتنه و فساد عظیمی در جهان روی می‌دهد} [۷۴] «رِزْقُ كَرِيمٍ» رزق نیکو، پاک و فراوان [۷۵] «مِنْ بَعْدِ» بعد از نزول این آیه «أُولُوا الْأَرْحَامِ» خویشاوندان، اقرباء «أُولَى بَعْضُ» در ارث از بیگانگان سزاوارترند «فِي كِتَابِ اللَّهِ» در حکم خدا.

۱۸۶- قال رسول الله - ﷺ :- «أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله وأنَّ

يَكُنَّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَمَنْ فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ الْأَسْرَى إِنْ يَعْلَمِ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِمَّا أُخِذَ مِنْكُمْ وَيَغْفِرَ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝ ۷۰ وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلَيْهِمْ حَكِيمٌ ۝ ۷۱ إِنْ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجْهَهُمْ وَإِمْوَالَهُمْ وَأَنْفُسَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا أَمَّا لَكُمْ مِنَ وَلِيَّتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّى يُهَاجِرُوا وَإِنْ اسْتَضَرُّوْكُمْ فِي الَّذِينَ فَعَلَيْكُمْ النَّصْرُ إِلَّا عَلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِثْقٌ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝ ۷۲ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ لَا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ ۝ ۷۳ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجْهَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ۝ ۷۴ وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدِ وَهَاجَرُوا وَجْهَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ فَأُولَئِكَ مِنْكُمْ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِنْ اللَّهُ يُكُلِّ شَيْءٌ عِلْمٌ ۝ ۷۵

محمداً رسول الله وُتَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «به من دستور داده شده که با مردم بجنگم تا به وحدانیت خدا و رسالت محمد - ﷺ - اقرار می‌نمایند و نماز می‌خوانند و زکات می‌پردازند، اگر این کارها را انجام دادند، خون و مال آنان از جانب من محفوظ است مگر در برابر حق که به حکم اسلام به عهده دارند و حساب آنان با خدا است».

۱۸۷- قال رسول الله - ﷺ :- «الْخَرْبُ خُدْعَةٌ» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «جنگ با کافران مشتمل بر فریب و تاکتیک است».

سوره نوبه [۱] «براءة» بیزاری. سلب امنیت و ترک معاهده است به سبب اینکه مشرکان عهد و پیمان را نقض کرده اند «عاهدتم» با آنان بیان بسته اید و آن را نقض کرده اند [۲] «فسيحوا في الأرض» هر کجا که می خواهید

سُورَةُ النَّبِيِّ

۱۸۷

الْحَزْنُ

با آسودگی بروید و گردش

کنید «اربعة اشهر» چهار ماه.

آغاز آن دهم خالجه سال نهم «غير معجزى الله»

غمی توانید از عذاب خدا نجات

پیدا کنید «مخزي الكافرين»

خداوند کافران را خوار و

نابود می سازد [۳] «اذان»

اعلام و آگهی «يوم الحج

الاكبر» روز عید قربان سال

نهم «نبي» بیزار {و

رسوله» پیامبرش نیز از

مشرکان بیزار است [۴] «لم

يتصوركم شيئا» نه تنها

چیزی از پیمانشان کم

نکرده اند بلکه به تمام شروط

آن وفا و عمل کرده اند «لم

يظهروا عليكم...» کسی را

علیه شما یاری نکرده اند [۵]

«انسلح الاشهر الحرم» چهار

ماه حرام به پایان رسید

«احصروهم» در مکان هایی

که خود را

پنهان کرده اند آنان را محاصره

کنید «كل مرصد» هر راه و

گذرگاه و جایی که بتوان

مراقب دشمن بود «فخلوا سبلهم» با کشتن، اسارت و راه بستن متعرض آنان نشوید [۶] «استجارك» بعد از

اتمام ماههای عهد، از تو پناه خواست «مأنت» مکانی که مأمن و سرپناه او و خانواده اش است.

* حج عمره را حج اصغر می نامیدند. پیامبر ﷺ - فرمودند: «عمره، حج اصغر است».

۱۸۸- قال رسول الله ﷺ: «اشتد غضب الله على قوم فعلوا بنبيهم» يثير إلى رباعيته «اشتد غضب الله على رجل يقتله

رسول الله ﷺ - في سبيل الله». متفق عليه

پیامبر ﷺ - فرمود: «غضب شدید خدا بر کسانی است که پیامبر خدا ﷺ - را زخمی کردند و دندانش را شکستند و

همچنین غضب شدید خدا بر کسانی است که رسول خدا در راه خدا با آنان می جنگد و آنان را به قتل می رسانند».

آياتها
۱۹

سُورَةُ النَّبِيِّ

تفسيرها
۱

الحزن
۱۹

[۷] { کَیْفَ یَکُونُ } نخواهد بود { عَاهِدْتُمْ } با ایشان پیمان بسته‌اید { فَاسْتَقِیمُوا لَهُمْ } شما نیز به پیمانی که با آنان بسته‌اید وفادار باشید { لَهَا اسْتِغْثَارُ الْکَلِمِ } مادام که به پیمانی که با شما بسته‌اند وفادار مانده‌اند [۸] { کَیْفَ } چگونه { عَهْد } پیمان یا شما را مراعات می‌دارند؟ هرگز! {

کَیْفَ یَکُونُ لِلْمُشْرِکِینَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ إِلَّا الَّذِینَ عَاهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَا اسْتَقْتُمُوا لَکُمْ فَاسْتَقِیمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ یُحِبُّ الْمُتَّقِینَ ۝ ۷ کَیْفَ وَإِنْ یَظْهَرُوا عَلَیْکُمْ لَا یَرْفُؤُوا فِیکُمْ إِلَّا وَلَا ذِمَّةٌ یَرْضَوْنَکُمْ بَأْفَهِمُهَا وَتَأْتِی قُلُوبُهُمْ وَأَکْثَرُهُمْ فَسِیقُونَ ۝ ۸ أَشْرَوْا بِأَیْتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا کَانُوا یَعْمَلُونَ ۝ ۹ لَا یَرْفُقُونَ فِی مَؤْمِنٍ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً وَأُولَئِکَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ ۝ ۱۰ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّکَاةَ فَإِخْوَانُکُمْ فِی الدِّینِ وَنَفَصٌ لِّلْأَیْمَةِ لِقَوْمٍ یَعْلَمُونَ ۝ ۱۱ وَإِنْ نَکَثُوا أَیْمَنَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعَنُوا فِی دِینِکُمْ فَقَلْبُکُمْ أَوْعَاةٌ لِّلْکُفْرِ إِنَّهُمْ لَا أَیْمَنَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ یَنْتَهُونَ ۝ ۱۲ أَلَا تَقْلِبُلُونَّ قَوْمًا نَکَثُوا أَیْمَنَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ الرُّسُولِ وَهُمْ بِکَدُّ وَکُمُ أَوَّلَ مَرَّةٍ اتَّخَذْتُمْ لَهُمْ فَا لِّلَّهِ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ کُنْتُمْ مُؤْمِنِینَ ۝ ۱۳

حفظ نمی‌کنند. مراعات نمی‌دارند { الْمُعْتَدُونَ } متجاوزان [۱۱] { إِخْوَانُکُمْ فِی الدِّینِ } در این صورت برادران دینی شما هستند { نَفَصٌ } شرح می‌دهیم { [۱۲] { نَکَثُوا أَیْمَنَهُمْ } پیمانهایی را که با سوگند مؤکد ساخته‌اند، نقض نمودند { اَوْعَاةٌ لِّلْکُفْرِ } رهبران و زعماء کفر { لَا أَیْمَانَ لَهُمْ } به سوگندشان عمل نمی‌کنند { لَعَلَّهُمْ یَنْتَهُونَ } شاید دست بردارند { نَکَثُوا أَیْمَنَهُمْ } پیمانهایشان را شکسته‌اند { هَمُّوا } تصمیم گرفته‌اند { وَهُمْ بِکَدُّ وَکُمُ أَوَّلَ مَرَّةٍ } آنان بار اول به اذیت و آزار شما پرداختند و هرکس را که اسلام می‌آورد، شکنجه می‌کردند { اتَّخَذْتُمْ لَهُمْ فَا } آیا از ایشان می‌ترسید؟ { أَحَقُّ } سزاوارتر.

{ ۱۴ } «تَاغُوتُ» با کافران بجنگید **يَعِدُّهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ** خداوند آنان را با دست شما عذاب دهد **(حجر: ۱۵)** خوارشان کند **(يُثَبِّتُ صُدُورَهُمْ)** سینه‌های اهل ایمان را شفا بخشد { ۱۵ } **{ عَذَابٌ بِرَدَادٍ }** عذاب برگشتن

سُورَةُ النِّازِعَاتِ

۱۸۹

الْحُجَّةُ الْاَكْبَرُ

قلوبهم غضب و کینه فراوان
دلهاشان { ۱۶ } **أَمْ حَسِبُوا**

آیا گمان می‌برید **أَلَّا يَعْلَمَ** هنوز تحقق نیافته باشد؛

تا فرق میان مجاهد مخلص و غیر آن معلوم باشد { **أَمْ**

مَنْ بجای **وَلِيَّةٌ** دوست رازدار. محرم اسرار و دوستان

مشرکی که با آنان دوست و صمیمی هستند { ۱۷ }

فَاعْتَدِ عَلَى الْفِتَنِ بر کفر خویش به زبان حال

شهادت می‌دهند. اقرار می‌کنند **{ حِطَّتْ }** تباه است

{ ۱۸ } **{ لَمْ يَخَفْ إِلَّا اللَّهَ }** تنها از خدا می‌ترسد؛

عَنِ امید است { ۱۹ } **{ قَائِمَةُ أَشْأَخ }** شغل آب

دادن به حاجیان { **أَعْرَابُ** تعمیر کردن { ۲۰ } **{ أَهْلُ**

دَرَجَاتٍ دارای درجه و منزلت و الاثر **الْمُتَوَرِّينَ**

رستگاران و سعادتمندان دنیا و آخرت }.

۱۸۹- قال رسول الله - ﷺ :- «إذا رأيتم الرجل يعتاد المسجد فاشهدوا له بالإيمان. قال الله تعالى. { إنا يعز مساجد النبي

من آمن بالله واليوم الآخر } أخرجه الترمذي

والحاکم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر کسی را دیدید که به مسجد (و عبادت در آن) اعتیاد دارد، به ایمان او گواهی دهید (و باور داشته باشید). خداوند می‌فرماید: «تنها کسانی مساجد خدا را آباد می‌سازند که به خدا و روز آخرت ایمان دارند».

۱۹۰- عن بُرَيْدة - رضي الله عنه - عن النبي - ﷺ - قال: «يُشْرُوا الْمُشَائِينَ فِي الظُّلَمِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالْوَرَعِ النَّامِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». رواه أبو داود. والترمذي

از بریده - رضي الله عنه - روایت است که پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسانی را که در تاریکی‌های (شب) به مساجد می‌روند به نور کاملی در روز قیامت مؤده دهید».

[۲۱] رضایتی تام و پایان‌ناپذیر {عَمَّ مَقَم} نعمت‌های جاودانه و همیشگی { [۲۳] استغفر} اگر کفر را انتخاب کند و آن را بر ایمان ترجیح دهند {وَمَنْ يَتُوبْكُمْ فَكُمْ} کسی از شما که ایشان را یاور خود کند { [۲۴] اقتصرتموها} با تلاش

بدست آورده‌اید. کسب کرده‌اید {وَتَجَارَةً تَخْشَوْنَ} کساده‌ها و تجارقی که از بی‌رونقی و کساد آن می‌ترسید {فَتَرْضَوْا} پس منتظر باشید [۲۵] و یوسف جنگ حنین را به یاد بیاورید (۱۶ شوال سال ۸ هجری) {كَرَّيْكُمْ} تعداد مسلمانان ۱۲۰۰۰ نفر بودند که این تعداد برای مسلمانان تا آن زمان بی‌سابقه بود {و همین زیادی نفرات سبب مغرور شدن آنان شد و خیال کردند چون سه برابر مشرکان هستند، حتی پیروز خواهند شد و خداوند برای عبرت، آنان را به حال خود گذاشت و امداد غیبی خود را از آنان قطع کرد، در نتیجه مسلمانان شکست خورده، فرار کردند، تا اینکه دوباره خداوند امداد غیبی خود را برای یاری ایشان فرستاد...} {بِمَا رَحِمْتَ} زمین با همه وسعتش {وَلَسِمَ} مسدیرین به دشمن پشت کرده، به سرعت فرار کردند

يُبْسِرُهُمْ رَبُّهُمْ بَرَحْمَةً مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَعَلَتْ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمًا مُّقِيمًا ۲۱ خَلِيدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ۲۲ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا ءَابَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحْبَبُوا أَلْكَفَرُ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَوَلِيَّكَ هُمْ الظَّالِمُونَ ۲۳ قُلْ إِنْ كَانَ ءَابَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسْكِنٌ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ۲۴ لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَضَافَتْ عَلَيْكُمْ الْأَرْضُ بِمَا رَحَبَتْ ثُمَّ وَلَيْتُمْ مُدْبِرِينَ ۲۵ ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ۲۶

[۲۶] {سَكِينَةً} آرامش و رحمت.

۱۹۱- قال عمر بن الخطاب - رضي الله عنه - : والله يا رسول الله! لأنت أحب إلي من كل شيء إلا من نفسي، فقال رسول الله - ﷺ - : «لا يؤمن أحدكم حتى أكون أحب إليه من نفسه»، فقال عمر: فأنات الآن - والله - أحب إلي من نفسي، فقال رسول الله: «الآن يا عمر» أخرجه البخاري

عمر بن خطاب - رضي الله عنه - گفت: ای رسول خدا! تو از هر چیزی برای من محبوبتر هستی جز خودم، پیامبر - ﷺ - فرمود: «ایمان هیچیک از شما کامل نمی‌شود تا اینکه من به نزد او از خودش هم محبوبتر باشم». عمر گفت: به خدا قسم الآن تو نزد من از خودم محبوبتر هستی، پیامبر فرمود: «ای عمر! حالا شد».

[۲۸] «المشركون غنم» مشرکان شرور، بدطینت و ناپاک هستند «غنمهم هذا» سال نهم هجری «غيلة» فقر و تنگدستی به خاطر دادوستد نکردن با مشرکان «الذين لا يؤمنون بالله» کسانی که به شیوه‌ای صحیح به خدا

يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ

۱۹۱

الْحَقِّ

ایمان ندارند (لَا يَدِينُونَ دِينَ

الْحَقِّ) به دین حق که اسلام

است ایمان ندارند (الَّذِينَ

أَوْتُوا الْكِتَابَ) یهودی،

مسیحی و هر کس در حکم

آنان است (يُعْطُوا الْجِزْيَةَ)

جزیه‌ای را که حکومت

اسلامی برای آنان تعیین کند،

بپردازند (جزیه در مقابل

حمایت دولت از جان، مال،

ناموس و دین کافر ذمی است

و آنان مجبور به جهاد و

پرداخت زکات به دولت

غنی باشند) (عَنْ يَدٍ) به اندازه

توان و نیرو (به طوری که در

مشقت نیفتند) (وَهُمْ

صَاغِرُونَ) در حالی که

نسبت به حکم دولت

خاضعند و سرکشی نمی‌کنند

[۳۰] «غَيْرِ» اسم یکی از

پیامبران (مُضَاهُونَ)

سخنشان رنگ و بوی سخن

کافران را دارد «فَاتْلَهُمُ اللَّهُ»

خداوند ایشان را لعن و نفرین

کند، از رحمت خویش بدور

کند «أَيُّ يَوْفَكُونَ» چگونه

بعد از آشکار شدن حق از آن بازداشته می‌شوند [۳۱] «أَجَارَهُم» علمای یهود (همانهم) پارسایان و عابدان مسیحی (أَرْبَابًا) همانند پروردگار آنان را عبادت می‌کند.

۱۹۲- عن أبي هريرة - رضي الله عنه - قال: قال رسول الله - ﷺ -: «من مات ولم يغز، ولم يحدث نفسه بغزو، مات على

شعبة من التَّفَاقِي». رواه مسلم

از ابوهریره - رضی‌الله‌عنه - روایت است که پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که بمیرد و جهاد نکرده باشد و یا درباره‌ی جهاد با خود زمزمه‌ای نکرده باشد، بر شاخه‌ای از تفاق مرده است».

{ ۳۲ } { اَنْ يُّظْهِرُوا } که خاموش کنند { التَّوْبَةِ } قرآن { اَيَّانَ } خودداری می‌کند { ۳۲ } { تَظْهِرُ } تا او را مسلط گرداند و برتری بخشد { عَلٰى الدِّينِ كُلِّهِ } بر تمام آئینها { ۳۴ } { يَكْزِبُونَ } الذهب و الفضة اموال و دارایی‌های هنگفت‌شان را پس انداز می‌کنند و زکات آن را پرداخت نمی‌کنند *

ر ا پَر دَاخ ت غ ی کُن د *
{ لَا يَنْتَفِقُونَ } حق خدا (زکات) را از آن اموال غنی بردازند { ۳۵ } { يَحْمِي } تافته می‌شود. در آتش سرخ می‌شود. { فَتَكُونُ } داغ می‌گردد { جَاه } بیشافی‌ها { جُوب } بنهلوا { ظُهور } پشت‌ها { ۳۶ } { اَرْبَعَة } خَرم چهر ماه رجب، ذوالقعدة، ذوالحجه و محرم *، ماههای حرام هستند { الدِّينِ الْقِيَمِ } دین راستین (دین ابراهیم).

* اموالی که زکات آن پرداخت شود کثر { گنجینه } نیست هر چند زیر خاک باشد. برعکس هر مالی که زکات آن پرداخت نشود گنجینه است هر چند ظاهر باشد و در روز قیامت با آن صاحبش را داغ می‌کنند. * چون خداوند از زمانهای بسیار گذشته آن را حرام کرده است و عرب نیز به تحریم آن

يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلًّا أَنْ يَسْمَ نُورُهُ، وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ۳۲ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ۳۳ يَتَأْتِيهَا الدِّينُ ءَامَتُوا إِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْأَخْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْزِبُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۳۴ يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتَكُونُ بِهِمَا جِبَاهُهُمْ وَجُوهُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَرَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْزِبُونَ ۳۵ إِنْ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقِيَمُ فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ وَقِيلُوا لِمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يَقُولُونَ كَمَا كَافَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ۳۶

پایبند بوده‌اند، محرم نامیده شده است.

۱۹۳- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَا أَحَدٌ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ يَجِبُ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا وَلَهُ مَا عَلَى الْأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا الشَّهِيدُ، يَتَمَنَّى أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا فَيُقْتَلَ عَشْرَ مَرَّاتٍ، لِمَا رَى مِنَ الْكِرَامَةِ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر کسی که وارد بهشت می‌شود اگر تمام دنیا را به او بدهند نمی‌خواهد برگردد، به جز شهید که آرزو می‌کند به دنیا برگردد، و دهها بار دیگر کشته شود، چون می‌بیند که شهادت تا چه اندازه‌ای دارای کرامت، احترام و شرافت می‌باشد.»

[۳۷] «النَّسِيءُ» به تأخیر انداختن حرمت یکی از ماهها به ماهای دیگر (اعراب بنا به مصالحی از جمله نیاز به جنگ، جای ماههای حرام را عوض می کردند و آن را به تأخیر می انداختند) «نِوَاطِئُ» تا با حلال کردن

سُورَةُ التَّوْبَةِ

۱۹۳

الْحَرْثِ الْعَتِيقِ

یکی از ماهها و تحریم ماه دیگری به جای آن، شاره چهار را تکمیل کنند و توافق ایجاد کنند «عِدَّةٌ مَا حَرَّمَ اللَّهُ» تعداد ماههایی که خدا حرام کرده است، قطع نظر از تعیین آنها [۳۸] «مَالِكُم» چه چیزتان می شود؟ «انْفِرُوا» شتابان به سوی جهاد در راه خدا حرکت کنید (برای جنگ تبوک) «انْأَقِلْتُمْ» سستی می کنید و دل به دنیا می دهید [۳۹] «إِلَّا تَنْفِرُوا» اگر برای جهاد بیرون نروید «لَا تَنْفِرُوا شَيْئًا» هیچ زبانی به خدا غی رسانید [۴۰] «إِلَّا تَنْصُرُوهُ» اگر پیامبر را یاری نکند {ثانی اثنين} یکی از آن دو نفر (نفر دوم ابوبکر بود) «فِي الْغَارِ» غار کوه ثور در نزدیکی مکه «لصاحبه» به ابوبکر صدیق «مَكَّةَ» طمانینه و آرامش قلب «کلمه الذين كفروا» توافق کفار مبنی بر قتل پیامبر «و کلمه الله» وعده یاری خداوند به پیامبران.

إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضَلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُحْلُونَهُ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا لِّيُوَاطِعُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فَيَحْلُوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ زَيْنَ لَهُمْ سُوءَ أَعْمَالِهِمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ۲۷ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مَالَكُمُ إِذَا قِيلَ لَكُمُ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَتَأْتِلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَّعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ۲۸ إِلَّا تَنْفِرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَنْصُرُوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۲۹ إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيًا إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّا نَظَرْنَا عَلَى الْغَارِ وَنَمْنَا عَلَى ابْنِ أَبِي بَكْرٍ ۳۰ وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۴۰

۱۹۴- قال ابوبکر الصديق - رضي الله عنه - : نظرْتُ إلى اقدم المشركين - ونحن في الغار وهم على رؤوسنا - فقلتُ يا رسول الله لو أنَّ أحدَهم نظرَ تحتَ قدميهِ لأبصرنا، فقال: «ما ظنُّكَ - يا ابا بکر - بانَّين الله ثالثهما؟» متفق عليه ابوبکر صدیق - رضی الله عنه - گوید: به گامهای مشرکان نگاه کردم - در حالیکه ما در غار بودیم و آنان بالای سر ما بودند - گفتم: ای رسول خدا! اگر یکی از آنان به زیر پایش نگاه کند ما را می بیند. پیامبر - ﷺ - فرمود: «ای ابوبکر! چطور فکر می کنی درباره دوفتری که خداوند سومی آنان است؟»

[۴۱] {انْفِرُوا} به سوی جهاد حرکت کنید {خِفَافًا وَثِقَالًا} بر هر حالی که باشید (سواره یا پیاده، پیر یا جوان، فقیر یا غنی) [۴۲] {عَرَضًا قَرِيبًا} غنای نزدیک و در دسترس {سَفَرًا قَاصِدًا} سفری نه دور و نه نزدیک و خالی از مشقت

{الشَّقَّةَ} مسافتی طولانی که

بدون مشقت طی نمی‌شود {و}

{اِسْتَعْمَلُوا} اگر لوازم و وسایل

جنگی از قبل: دارایی، مرکب

و اسلحه داشتیم [۴۳] {عَفَا

اللَّهُ عَنْكَ} خداوند گناهان

تو را محو کند {حَقَّ بَيْنَهُمَا}

بهرتر بود اجازه دادن را به

تاخیر می‌انداختی تا برایت

معلوم می‌شد که... [۴۴]

{لَا يَسْتَأْذِنُكَ} در کار جهاد

از تو درخواست اجازه

نمی‌کنند [۴۵] {اِرْتَابًا}

{لَوْثُهُمْ} دهانشان مملو از

شک و تردید شده است

[۴۶] {لَا عُدُوًّا...} مال و

توشه لازم را آماده می‌کردند

{اِبْعَانَهُمْ} توجّهشان و روانه

شدنشان همراه شما {فَتَبَطَّهْمُ}

ایشان را از بیرون آمدن برای

جهاد بازداشت [۴۷]

{غِيَالًا} شرّ و فاسد؛ یا

نا توانی و ترس {لَا وَضَعُوا}

خلافکم} به سرعت میان شما

حرکت می‌کردند تا شما را

اَنْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَلَا جِهَادُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكَ لَكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ٤١
لَوْ كُنَّا عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَا تَبِعُوكَ وَلَكِنْ بَعُدَتْ
عَلَيْهِمُ الشُّقَّةُ وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا مَخْرَجَنَا
مَعَكُمْ يَهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ٤٢
عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذِنْتَ لَهُمْ حَتَّى تَبَيَّنَ لَكَ الَّذِينَ
صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَاذِبِينَ ٤٣ لَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ
يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ٤٤ إِنَّمَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ
لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ
فِي رَبِّهِمْ يَرْتَدُّونَ ٤٥ وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ
لَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ انْبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ
وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقَاعِدِينَ ٤٦ لَوْ خَرَجُوا فِئَكُمُ
مَا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا وَلَا وُضِعُوا لَكُمْ بَعُونَكُمْ
الْفِتْنَةَ وَفِيكُمْ سَمْعُونُ لَهُمُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ٤٧

گول زنند و متفرق سازند {بِعَرْنِكُمْ اِنْتَه} با ترساندن شما از دشمن و پریشان کردن شما، فتنه‌انگیزی می‌کنند {سَاعُونَ لَهُمْ} کم خردان که مطیع آنانند و از دسیسه‌های آنان متأثر می‌شوند.

۱۹۵- قال رسول الله - ﷺ: «لا يبلغُ النَّازِ رجلٌ بكنى من خشيةِ الله حتّى يعودَ اللبنُ في الضرعِ، ولا يجتمعُ على عبدٍ غيَارٌ في سبيلِ الله و دُخَانٌ جهنم». أخرجه الترمذي وقال: حديث حسن صحيح.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که از ترس خدا گریه کرده باشد داخل جهنم نخواهد شد، مگر اینکه شیر به داخل پستان برگردد (محال است)، و غبار راه خدا با دود جهنم در یکفر جمع نمی‌شود».

[۴۸] { لَقَدْ ابْتَغُوا الْفِتْنَةَ } به فتنه گری و ایجاد فساد (در میان شما) پرداخته اند { من قبل } پیش از این غزوه (و تَلَّوْا نَكَاحَ الْأُمُورِ) به هر صورت چاره اندیشی کرده اند و علیه تو دسیسه و نیرنگ ساخته اند (احادیث)

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

۱۹۵

الْجُزْءُ الْعَاشِرُ

پیروزی و ظفر فرارسید

{ ظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ } دین و شرع

خدا غلبه پیدا کرد [۴۹]

{ انذَرْنِي } به من اجازه ده تا

در جهاد شرکت نکنم «ولا

تَنفَتْنِي» ما را به خاطر مخالفت

امر خود دچار فتنه و فساد

مساز { فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا } در

گناهی افتادند که سبب

عذاب اخروی است [۵۰]

{ اِنْ تُصِيبْ حَسَنَةً } اگر

نیکی به تو رسد { تُصِيبْهُمْ }

ایشان را ناراحت می کند {

أَخَذْنَا أَمْوَالَنَا مِنْ قَبْلِ }

احتیاط خود را کرده ایم و

خود را از خطر دور نگه

داشته ایم { وَ يَتَوَلَّوْا وَهُمْ }

فَرِحُونَ } مسرورانه

برمی گردند { [۵۲] } هَلْ

تَرَبَّصُونَ بِنَا } انتظار و توقع

ندارید { اِحْدَى الْحَسَنَيْنِ }

یکی از دو نیکی، پیروزی و

غنیمت یا شهادت در راه خدا

{ يُعَذِّبُ مَنْ عِنْدَهُ } به عذابی

از سوی خودش مثل: صاعقه

آسمانی { وَ نَحْنُ نَتَرَبَّصُ

لَقَدْ ابْتَغُوا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَقَلَبُوا لَكَ الْأُمُورَ حَتَّى

جَاءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَرِهُونَ ۴۸

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ أُنْذِنَ لِي وَلَا نَفْتَنِي إِلَّا فِي الْفِتْنَةِ

سَقَطُوا وَإِنْ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ

۴۹ إِنْ تُصِيبَكَ حَسَنَةٌ فُسُوءُهُمْ وَإِنْ تُصِيبَكَ

مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرَنَا مِنْ قَبْلُ وَيَتَوَلَّوْا

وَهُمْ فَرِحُونَ ۵۰ قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ

اللَّهُ لَنَا هُمْ وَلِنَا عَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

۵۱ قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا إِلَّا لِأَحَدٍ الْحَسَنَيْنِ وَنَحْنُ

نَتَرَبَّصُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمْ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ ۵۲

أَوْ بِأَيِّدِنَا فَتَرَبَّصُوا إِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبَّصُونَ ۵۳ قُلْ

أَنْفِقُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا لَنْ يُقَبَّلَ مِنْكُمْ إِنَّكُمْ كُنْتُمْ

قَوْمًا فَاسِقِينَ ۵۴ وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقَبَّلَ مِنْهُمْ نَفَقَتُهُمْ

إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ

إِلَّا وَهُمْ كُسَالَى وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَرِهُونَ ۵۵

بِكُمْ» ما درباره شما انتظار می کشیم که گرفتارتان سازد { «بایدینا» } یا به دست ما مثل: کشتن و اسیر کردن شما { [۵۲] } «طوعاً» بدخواه { «او کرها» یا بناچار اِنْ يُقَبَّلَ مِنْكُمْ } هرگز از شما پذیرفته نمی گردد [۵۴] { كَسَالَى } جمع کسلان: تنبل. سست { «لَا يُنْفِقُونَ إِلَّا» } و جز از سر ناچاری صدقه و بخشش نمی کنند {.

۱۹۶- قال النبی - ﷺ: «لَا يَزَالُ قَلْبُ الْكَبِيرِ شَائِبًا فِي اثْنَيْنِ: فِي حُبِّ الدُّنْيَا وَطُولِ الْأَمَلِ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «همیشه قلب انسان مسن نسبت به دو صفت جوان است: یکی عشق به مال دنیا و دیگری علاقه به طول عمر و آرزوهای فراوان».

[۵۵] {فَلَا تَعْبُدُوا} زیادی اموال و اولاد آنان تو را به شگفتی نیندازد {تَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ} جان دهند [۵۶]

{يُزْهَقُونَ} چون از شما می ترسند نفاق می ورزند [۵۷] {مَلَجًا} پناهگاهی که به آنجا پناه ببرند {مَغَارَاتِ}

غارهایی در دل کوه

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

۱۹۶

الْحُرِّ الْعَبْدِ

{مُدْخَلًا} دهیله و تقب، تا از

شدت ترس بدانجا فرار کنند

{يَجْسِدُونَ} با اضطراب و

عجله بدان می خزند [۵۸]

{... يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ} در

میان منافقان کسانی هستند

که در تقسیم زکات از تو

عیبجویی می کنند (هنگامی

که پیامبر - ﷺ - سهمی را به

مؤلفات القلوب داد) [۵۹]

{حَسْبُنَا اللَّهُ} دستور خدا در

توزیع و تقسیم زکات و

صدقات برای ما کافی است

{ارْغَبُونَ} مشتاقان.

جویندگان رضای الهی [۶۰]

{الْصَّدَقَاتِ} زکات

{الْعَامِلِينَ عَلَيْهَا} مأموران

زکات از قبیل: جمع کنندگان

آن، حسابداران و نگهبانان

{المؤلفة قلوبهم} کسانی که

پیامبر - ﷺ - می خواست از

طریق نیکی کردن، آنان را به

پذیرش اسلام متایل سازد، یا

زیان و شر آنان را از سر

مسلمانان کم کند (فی

فَلَا تَعْبُدُكُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ
بِهَآ فِي الْحَيَوةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ۵۵
وَيَحْلِفُونَ بِأَلَلِهِ إِنَّهُمْ لِمِنكُمْ وَمَا هُمْ بِمِنكُمْ وَلَكِنَّهُمْ
قَوْمٌ يَفْهَمُونَ ۵۶ لَوْ يَخْدُونَكَ مَلَجَةً أَوْ مَغْرَبَةً
أَوْ مُدْخَلًا لَوَلَّوْا إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُونَ ۵۷ وَمِنْهُمْ مَن يَلْمِزُكَ
فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطُوا مِنْهَا إِذَا
هُمْ يَسْتَخْطُونَ ۵۸ وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ
وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ
وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ ۵۹ إِنَّمَا الصَّدَقَتُ
لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ
وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَآلِ السَّبِيلِ
فَرِيضَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۶۰ وَمِنْهُمْ
الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ قُلْ أُذُنٌ خَيْرٌ
لَّكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ
آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۶۱

الَّذِينَ

{الرِّقَابِ} در راه آزادسازی بندگان از طریق خریداری کردن و آزاد ساختن ایشان {الْفَارِسِينَ} کسانی که به
طریق غیر از معصیت و کم عقلی مقروض گشته اند و توان پرداخت آن را ندارند {فِي سَبِيلِ اللَّهِ} در جهاد یا هر
کاری که سبب نزدیک شدن به خدا باشد {آلِ السَّبِيلِ} مسافری که از شهر و خانواده اش دور افتاده است و
برای رسیدن به خانه نیاز به پول دارد {فَرِيضَةٌ مِّنَ اللَّهِ} از سوی خداوند واجب گشته است [۶۱] {هُوَ أُذُنٌ}
کسی که هر چه را بشنود باور کند {أُذُنٌ خَيْرٌ} سراپا گوش بودن او به نفع شما است {يُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ} به سخن
مؤمنان باور دارد چون دروغ نمی گوید.

سُورَةُ التَّوْبَةِ

19V

الحزب العشرة

١٩٧- حديث ابن عباس عن
سعيد بن جبیر، قال: قلت لابن
عباس، سورة التوبة؟ قال التوبة
هي الفاضحة. ما زالت تنزل
(ومنها، ومنها) حتى ظنوا أنها

سعید بن جبیر گوید: به ابن عباس گفتیم: سوره توبه درباره چه نازل شد؟ گفت: سوره توبه مردم (متأفق) را رسوا نمود و عیبپاشان را آشکار کرد و این قدر گفت: بعضی اینطور و بعضی اینطورند، که فکر کردند هیچ کس را باقی نمی گذارد و احوال همه را بیان می کند. گفتیم: سوره انفال؟ گفت: درباره جنگ بدر نازل شد. گفتیم: سوره حشر؟ گفت: درباره یهود بنی نضیر نازل شد.

[۶۹] «فَاسْتَمِعُوا لِلَّهِمْ» از نصیب و قسمت خود از لذت‌های دنیوی بسیار استفاده کردند «خُصَّتُمْ» فرو رفته‌اید. به باطل پرداخته‌اید «حِطَّتْ اَعْمَالُهُمْ» کارهای آنان به سبب کفرشان بوج و بی‌ارزش است [۷۰] { اَلَمْ يَأْتِهِمْ } از آیه بدیشان

نرسیده است «نَبَأٌ» خبر

«عَادٌ» قوم حضرت هود

«ثَمُودٌ» قوم حضرت صالح

«اَصْحَابُ مَدْيَنَ» قوم

حضرت شعیب

«الْمُتَفَكِّهَاتِ» زیر و رو

شده‌ها. مراد: شهر و

روستاهای قوم لوط است که

خداوند آنان را در زمین فرو

برد و زیر و رو کرد [۷۲]

«جَنَّتْ عَدْنٌ» بهشت‌های

جاویدان و پابرجا «رِضْوَانٌ

مِنَ اللّٰهِ الْكَبِيرِ» رضایت و

خشنودی کامل الهی که هیچ

وقت خمشی به دنبال ندارد،

بالا تر از هر چیزی است.

۱۹۸- قال رسول الله - ﷺ :-

«ما من نبي بعث الله في امية

قبلي الا كان له من امته

حواريون واصحاب يأخذون

بسنه ويقندون بامر، ثم انها

تخلف من بعدهم خلف يقولون

ما لا يقولون، ويقولون ما لا

يؤمنون، فمن جاهدهم بيده فهو

مؤمن، ومن جاهدهم بلسانه فهو

كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً وَأَكْثَرَ
أَمْوَالًا وَأَوْلَدًا فَاسْتَمْتَعُوا بِخَلْقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلْقِكُمْ
كََمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ بِخَلْقِهِمْ وَخُصَّتُمْ
كَالَّذِينَ خَاصُّوا أَوْلِيَّاءَ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ۖ ۷۰
نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُودٌ وَقَوْمُ
إِبْرَاهِيمَ وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَالْمُؤْتَفِكَاتِ إِنَّهُمْ
رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ
كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ۖ ۷۱
أُولَئَاءَ بَعْضُ يَافُورَاتٍ بِالْمَعْرِوفِ وَيَتَّهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ ۚ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۖ ۷۲
وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسْكَنٍ طَيِّبَةٍ فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ
وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۖ ۷۳

مؤمن، و من جاهدهم بقلبه فهو مؤمن، ليس وراء ذلك من الإيما حبة خردل»، اخرجہ مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قبل از من هر پیامبری که خداوند او را در میان امتی مبعوث می‌کرد، در میان امتش اصحابی بودند که از سنت او پیروی می‌کردند و به دستورات او اقتدا می‌کردند اما بعد از آنان کسانی می‌آیند که خود بدانچه می‌گویند عمل نمی‌کنند و کارهایی انجام می‌دهند که از آنان خواسته نشده است، هرکس عملاً با آنان بپنجد مؤمن است، هرکس زیاناً با آنان بپنجد مؤمن است، و هرکس قلباً با آنان بپنجد (یعنی قلباً از اعمال ایشان ناراحت باشد) مؤمن است، و غیر از این ایمانی به اندازه یک دانه خردل وجود ندارد».

[۷۳] «جَاهِدِ الْكُفَّارَ» با اقامه حجت یا جنگ، با کافران پیکار کن «وَأَغْلُظْ عَلَيْهِمْ» بر آنان سخت بگیر، به آنان رحم مکن { «وَمَا وَاعِدُ» جایگاهشان «بِئْسَ الْمَصِيرُ» چه زشت جایگاهی است! } [۷۴] «كُفِّرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ» پس از ایمان آوردن به کفر برگشته‌اند «وَهُمْ أَوَامِرُ لِمَنْ يَنْتَابُوا» منافقان خواستند پیامبر - ﷺ - را به هنگام مراجعت از جنگ تبوک بکشند، اما خداوند او را حفظ کرد و منافقان نتوانستند کاری بکنند { «مَانِقُصُوا إِلَّا...» منافقان زیاد خشمگین نشده‌اند و بر اسلام عیب نگرفته‌اند مگر... } «يَكُ خَيْرًا لَّهُمْ» برایشان بهتر خواهد بود { «مَنْ وَلِيَ» متولی امور ایشان [۷۵] «مِنْهُمْ مِنْ عَاهِدِ اللَّهِ» در میان منافقان کسانی هستند که با خدا بیان می‌بندند. او نعلبه پسر حاطب است { [۷۷] «أَعْقِبَهُمْ نَفَقًا» خداوند نفاق را در دلهایشان پایدار ساخت «يَلْقَوْنَهُ» خدا را ملاقات کنند } [۷۸] «يَعْلَمُ بَرَّهُمْ» خداوند نفاق را که در دلشان نهفته است می‌داند { «فَجَاهِدُوا هُمْ» سخن‌های درگوشی آنان که بیشتر طعنه نسبت به دین است [۷۹] «الَّذِينَ يَلْمُزُونَ...» کسانی که عیب‌جویی می‌کنند. مسخره می‌کنند (منافقان) «الْمُطَوِّعِينَ» کسانی که زیاد صدقه می‌دهند «جَاهِدِهِمْ» مال کمی به اندازه توانایی‌شان «يَسْخَرُ اللَّهُ مِنْهُمْ» خداوند آنان را مسخره می‌کند. جزای مسخره‌کردنشان را می‌دهد.

۱۹۹

الْمُزَيِّنِينَ

يَتَابِعُهَا النَّبِيُّ جَهْدَ الْكُفَّارِ وَالْمُنَافِقِينَ وَأَغْلُظْ عَلَيْهِمْ
وَمَا وَاعِدُهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ۷۳ يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ
مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ
وَهُمْ أَوَامِرُ لِمَنْ يَنْتَابُوا وَمَا نَقَمُوا إِلَّا أَنْ أَغْنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ
مِنْ فَضْلِهِ ۚ فَإِنْ يَتُوبُوا يَكُ خَيْرًا لَهُمْ وَإِنْ يَتَوَلَّوْا يَعِزِّبْهُمْ
اللَّهُ عَذَابًا أَلِيمًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ
مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ۷۴ وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ
آتَيْنَاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ الصَّالِحِينَ ۷۵
فَلَمَّا أَتَاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ لَيَحْلُوْا بِهِ وَيَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُّعْرِضُونَ
۷۶ فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ بِمَا أَخْلَفُوا
اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ۷۷ أَلَمْ يَعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّامُ
الْغُيُوبِ ۷۸ الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَوِّعِينَ مِنَ
الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا
جَهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۷۹

برگشته‌اند «وَهُمْ أَوَامِرُ لِمَنْ يَنْتَابُوا» منافقان خواستند پیامبر - ﷺ - را به هنگام مراجعت از جنگ تبوک بکشند، اما خداوند او را حفظ کرد و منافقان نتوانستند کاری بکنند { «مَانِقُصُوا إِلَّا...» منافقان زیاد خشمگین نشده‌اند و بر اسلام عیب نگرفته‌اند مگر... } «يَكُ خَيْرًا لَّهُمْ» برایشان بهتر خواهد بود { «مَنْ وَلِيَ» متولی امور ایشان [۷۵] «مِنْهُمْ مِنْ عَاهِدِ اللَّهِ» در میان منافقان کسانی هستند که با خدا بیان می‌بندند. او نعلبه پسر حاطب است { [۷۷] «أَعْقِبَهُمْ نَفَقًا» خداوند نفاق را در دلهایشان پایدار ساخت «يَلْقَوْنَهُ» خدا را ملاقات کنند } [۷۸] «يَعْلَمُ بَرَّهُمْ» خداوند نفاق را که در دلشان نهفته است می‌داند { «فَجَاهِدُوا هُمْ» سخن‌های درگوشی آنان که بیشتر طعنه

نسبت به دین است [۷۹] «الَّذِينَ يَلْمُزُونَ...» کسانی که عیب‌جویی می‌کنند. مسخره می‌کنند (منافقان) «الْمُطَوِّعِينَ» کسانی که زیاد صدقه می‌دهند «جَاهِدِهِمْ» مال کمی به اندازه توانایی‌شان «يَسْخَرُ اللَّهُ مِنْهُمْ» خداوند آنان را مسخره می‌کند. جزای مسخره‌کردنشان را می‌دهد.

۱۹۹- قال رسول الله - ﷺ - : «لِكُلِّ غَادِرٍ لَوْاءٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يُقَالُ: هَذِهِ غَدْرَةُ فُلَانٍ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «برای هر پیمان‌شکنی در روز قیامت پرچمی (برای رسوا نمودن او) است، و گفته می‌شود: این نشانه پیمان‌شکنی فلانی است».

{ [۸۰] استغفر لهم أو... } چه برای آنان طلب آمرزش کنی و چه نکنی { [۸۱] الخلفون } منافقانی که در غزوه تبوک به جنگ نرفتند و در مدینه ماندگار شدند **بمقدّمهم** با نشستن و بازماندنشان **خلافت رسول الله** بعد از خارج شدن پیامبر - **ع**

در حالی که مخالف او بودند **لا تنفروا** برای رفتن به جهاد عجله نکنید { **قل نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا** } بگو آتش جهنم بسیار گرمتر و سوزانتر است { [۸۲] فليضحكوا } **قليلًا** بگذار اندکی مسرور باشند * { **وليكوا كثيرا** } و بسیار گریه کنند { [۸۳] رجعك الله } خداوند تو را برگرداند **الخالفين** بازماندگان از جهاد از قبیل: زنان و کودکان { [۸۵] تَزَهَّقُ أَنْفُسُهُمْ }
روحشان از بدن خارج شود

[۸۶] **أَرَأَيْتُمُ الطَّوْلِ** کسانی که توانایی جهاد با جان و مال را دارند **فَرَأَا** ما را رها کن.

* مفهوم آیه این است: چون زندگی دنیوی کوتاه است و غیرمسلمانان تنها در این دنیا فرصت خندیدن دارند، بنابراین خوشحالی و خنده ایشان اندک زمانی بیش نیست و گریه آنان

أَسْتَغْفِرُكُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرُكُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرُكُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ۸۰ فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ۸۱ فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۸۲ فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَعَذُّوكَ لِلْخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ ۸۳ وَلَا تَضِلَّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ ۸۴ وَلَا تَعْجَبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ۸۵ وَإِذَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ أَنْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَعِذْنَاكَ أُولَ الْأَظْلُولِ مِنْهُمْ وَقَالَ أُوذُنَا كُنْ مَعَ الْقَاعِدِينَ ۸۶

در آخرت طولانی تر خواهد بود. (مترجم)

۲۰۰- قال رسول الله - **ع** : «نَارُ بَنِي آدَمَ الَّتِي تَوْفِدُونَهَا جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جِزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ» فقالوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنْ كَانَتْ لِكَافِيَةٍ، قَالَ: «فُضِّلَتْ عَلَيْهَا بِسَعَةِ وَسْتِنِ جِزْءًا». متفق عليه
پیامبر - **ع** : فرمود: «آتشی که انسانها روشن می کنند هفتاد برابر کمتر از حرارت آتش جهنم می باشد». اصحاب گفتند: ای رسول خدا! اگر به اندازه همین آتش دنیا هم گرم باشد، باز برای عذاب گناهکاران کافی است، فرمود: «حرارت آتش جهنم به هفتاد قسم تقسیم شده است که شصت و نه قسم آن برای آتش جهنم باقی است».

[۸۷] **«الْخَوَالِفُ»** زنان. چون در خانه می‌مانند و به جهاد نمی‌روند **«طُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ»** دلهایشان از درک حقیقت و قبول واقعیت بسته است { [۸۹] **«الْفُوزُ»** رستگاری } [۹۰] **«الْمُعْذِرُونَ»** عذر خواهان از رفتن به جهاد **«الْأَعْرَابُ»** ساکنان

لِجَزَائِرِ الْعَرَبِ

۲۰۱

بِشُورَةِ النَّبِيِّ

بادیه. عربهای بادیه‌نشین [۹۱] **«الضُّعَفَاءُ»** پیرمردانی که پیری آنان را از کار انداخته است، کودکان و زنان **«خَرَجَ»** گناه. بازخواست به خاطر سرپیچی از رفتن به جهاد **«نَصَحُوا»** خالص و مخلص شدند [۹۲] **«إِذَا مَا أَتَوْكَ»** وقتی که نزد تو آمدند **«لِتَحْمِلَهُمْ»** تا اینکه - ای پیامبر - مرکب‌هایی مثل: شتر و غیره به آنان بدهی تا بتوانند بر آن سوار شده همراه تو به جهاد بیایند **«لَا أَجِدُ مَا أُحْمِلُهُمْ عَلَيْهِ»** مرکبی ندارم که شما را بر آن سوار کنم **«تَفِيضٌ مِنَ الذَّمِّ»** پر از اشک شده است. اشک از آن سرازیر می‌شود { [۹۳] **«إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى...»** تنها کسانی مورد مواخذه قرار می‌گیرند که... **«وَهُمْ أَغْنَاءُ»** در حالی که از لحاظ مالی و قدرت بدنی، غنی و توانمند هستند } **«الْخَوَالِفُ»** زنان.

چون در خانه می‌مانند و به جهاد نمی‌روند.

۲۰۱ - قال رسول الله - ﷺ: «إِنَّ بِالْمَدِينَةِ أَقْوَامًا مَا قَطَعْتُمْ وادِيًا، وَ لَا سِرْتُمْ سِيرًا إِلَّا وَهُمْ مَعَكُمْ» قالوا: وَهُمْ بِالْمَدِينَةِ؟ قال: «نَعَمْ، حَسِبَهُمُ الْعَذْرُ». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «در مدینه مردانی هستند، که شما به هر جایی که رفتید و هر دشتی را که پیمودید، آنان نیز (در اجر و ثواب شریک) با شما بودند» گفتند: آنان در مدینه هستند؟ فرمود: «بله، اما عذر و بیماری آنان را (از شرکت در جنگ) باز داشته است».

رَضُوا إِنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ۚ ۸۷ لَكِنَّ الرَّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمُ الْمُقْلِحُونَ ۚ ۸۸ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۚ ۸۹ وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۚ ۹۰ لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يَنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ عَفُورٌ رَحِيمٌ ۚ ۹۱ وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَعَيْنُهُمْ تَفِيضٌ مِنَ الذَّمِّ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يَنْفِقُونَ ۚ ۹۲ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ وَهُمْ أَغْنَاءُ رَضُوا إِنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۚ ۹۳

[۹۴] **يَحْذَرُونَ إِلَيْكُمْ** به دروغ شروع به عذر آوردن می کنند { **لَا تَحْذَرُوا** عذرخواهی نکنید } **الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ**

لکم به شما باور نداریم و شما را تصدیق نمی کنیم { **تَبَيَّنَا** ما را با خبر کرده است **سِرِّيَ اللَّهِ** ... } خداوند عمل

شما را خواهد دید یعنی: صدق

۲۰۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

یا کذب سخنان شما را روشن

خواهد ساخت { **تُرَدُّونَ** }

برگردانده می شود { **فِي بَيْتِكُمْ** }

شما را باخبر می سازد [۹۵]

{ **سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ** }

شما به خدا سوگند خواهند

خورد { **إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ** }

هنگامی که به سوی آنان

بازگردید { **تُعْرِضُوا عَنْهُمْ** }

تا از توبیخ شان صرف نظر کنی

{ **فَاعْرِضُوا عَنْهُمْ** }

اهانت و تحقیر کردن آنان، از

ایشان دوری گزینید

{ **جَسَّ** نجس. خبیث

{ **مَأْوَاهُمْ** } جایگاهشان که

بالاخره بدانجا برمی گردند

{ [۹۶] { **يَحْلِفُونَ لَكُمْ** } }

شما سوگند می خورند

{ **تُعْرِضُوا عَنْهُمْ** } تا از آنان

درگذرید و خشنود شوید {

[۹۷] { **أَجْدَرُ** } شایسته تر.

لایق تر { **حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ** }

احکامی که خدا نازل کرده

است [۹۸] { **مَغْرَمًا** } غرامت.

زیان و ضرر { **يَتَرَقَّصُ بَكُم** }

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا لَنْ
تُؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ تَبَيَّنَا اللَّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ وَسَيَرَى
اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تَرَدُّونَ إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٤﴾ سَيَحْلِفُونَ
بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لَتُعْرِضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا
عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رَجِسٌ وَمَآ وَهُمْ جَهَنَّمَ جَزَاءً بِمَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ ﴿٩٥﴾ يَحْلِفُونَ لَكُمْ لَتُعْرِضُوا عَنْهُمْ فَإِنْ
تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ
﴿٩٦﴾ الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَنْ لَا يَعْلَمُوا
حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٩٧﴾ وَ مِنَ
الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا وَيَتَرَقَّصُ بِكُمُ الدُّوَابِّ
عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٩٨﴾ وَ مِنَ
الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَتَّخِذُ
مَا يُنْفِقُ قُرْبَىٰ عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ أَلَا إِنَّهَا قُرْبَىٰ
لَهُمْ سَيَذَلِّهِمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩٩﴾

الدوائر» بلاها و مصائب خوفناک روزگار را برای شما انتظار می کشند { **عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ** } بلاها و

مصیبت های سخت دامگیر خودشان باد [۹۹] { **الزَّيَّاتُ** } مایه نزدیکی به خداوند سبحان { **صَلَوَاتِ الرَّسُولِ** }

دعاها و استغفارهای پیامبر (در حق اتفاق کنندگان) { **إِنَّهَا** } نفقه.

۲۰۲ - قال رسول الله - ﷺ : - «لَعَدُوَّةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ زَوْجَةٌ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «یک روز یا یک شب جهاد در راه خدا اجر و پاداشش نزد خدا از دنیا و تمام آنچه در دنیا هست

بیشتر است.»

[۹۴] **يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ** به دروغ شروع به عذر آوردن می کنند { **لَا تَحْضُرُوا** عذرخواهی نکنید } { **لَنْ تَوْمِنَ** لکم } به شما باور نداریم و شما را تصدیق نمی کنیم { **نَبَأَنَا** ما را با خبر کرده است } { **سِرِّيَ اللَّهِ** } خداوند عمل شما را خواهد دید یعنی: صدق یا کذب سخنان شما را روشن خواهد ساخت { **تَسِرُّونَ** } برگردانده می شود { **فَتُبَيِّنْكُمْ** } شما را با خبر می سازد [۹۵] { **سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ** } برای شما به خدا سوگند خواهند خورد { **إِذَا انْقَضَىٰ الْحِمْمُ** } هنگامی که به سوی آنان بازگردید { **تُعْرِضُوا عَنْهُمْ** } تا از توبیخ شان صرف نظر کنی { **تَأْخُضُوا عَنْهُمْ** } اهانت و تحقیر کردن آنان، از ایشان دوری گزینید { **رَجَسَ** نجس. خبیث { **مَأْوَاهُمْ** } جایگاهشان که بالاخره بدانجا برمی گردند { **يَحْلِفُونَ لَكُمْ** } برای شما سوگند می خورند { **تُعْرِضُوا عَنْهُمْ** } تا از آنان درگذرید و خشنودشوید؛ [۹۷] { **أَجْزَأَ** } شایسته تر. لایق تر { **حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ** } احکامی که خدا نازل کرده است [۹۸] { **مَغْرَمًا** } غرامت. زیان و ضرر { **يَتَرَبَّصُّ بَكُمْ**

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا لَنْ نُّؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَأْنَا اللَّهَ مِنْ أَخْبَارِكُمْ وَسِيرَىٰ اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تَرَدُّونَ إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ٩٤ سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لَعْنَرَضًا عَنْهُمْ فَاعْرَضُوا عَنْهُمْ إِنَّمَا لَهُمْ رِجْسٌ وَمَا لَهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ٩٥ يَحْلِفُونَ لَكُمْ لِيَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ٩٦ الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَنْ لَا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٩٧ وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يَنْفِقُ مَغْرَمًا وَيَتَرَبَّصُّ بِكُمُ الدَّوَابُّ عَلَيْهِمْ ذَايِرَةُ السَّوْءِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ٩٨ وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَتَّخِذُ مَا يَنْفِقُ قُرْبَىٰ قُرْبَىٰ عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَوَاتُ الرَّسُولِ أَلَا إِنَّهَا قُرْبَىٰ لَهُمْ سِيدُ خَلْقِهِمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ٩٩

الدوائر بلاها و مصائب خوفناک روزگار را برای شما انتظار می کشند { **عَلَيْهِمْ ذَايِرَةُ السَّوْءِ** } بلاها و مصیبت های سخت دامنگیر خودشان باد [۹۹] { **قُرْبَاتٍ** } مایه نزدیکی به خداوند سبحان { **صَلَوَاتُ الرَّسُولِ** } دعاها و استغفارهای پیامبر (در حق اتفاق کنندگان) { **إِنِّهَا** } نفقه.

۲۰۲- قال رسول الله - ﷺ -: «لَقَدْ دُوِيَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ رُوْحَةٌ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «یک روز یا یک شب جهاد در راه خدا اجر و پاداشش نزد خدا از دنیا و تمام آنچه در دنیا هست بیشتر است».

{ ۱۰۰ } «السَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ» پیشگامان نخستین از مهاجران و انصار «وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ» و کسانی که به

نیکی روش آنان را در پیش گرفتند و راه ایشان را بخوبی پیمودند «أَعِدَّ» آماده کرده است «جَنَّتْ تَحْرِي صَبَ»

سُورَةُ التَّوْبَةِ

۲۰۳

الْمَزَلَّةُ

بهشتیانی که رودخانه‌ها در

زیر (درختان و کاخهای) آن

جاری است { ۱۰۱ }

«فَرَدُوا عَلَى النَّفَاقِ» مهارت

پیدا کرده‌اند. به نفاق عادت

کرده‌اند و ترک نفاق برای

آنان مشکل است «سَعَدُ بِهِمْ

مَرَّتَيْنِ» دو بار آنان را عذاب

خواهیم داد اولی با مصائب و

رسوایی اجتماعی و دیگری

عذاب هنگام مرگ { ۱۰۳ }

«عَظِيمٌ» سببی باشی برای

پاک کردن ایشان از زنگار

گناه و بخل «تَرَعَّيْتُمْ» ایشان

را اصلاح گردانی و نیروی

خیرات و حسنات را در

درون ایشان تقویت کنی

«صَلَّ عَلَيْهِم» برای ایشان

دعا و طلب آمرزش کن

«سَكَنَ لَهُم» مایه آرامش و

ثبات آنان است. یا مایه

رحمت است برای ایشان

{ ۱۰۴ } «وَأَخَذَ الصَّدَقَاتِ»

صدقات را می‌پذیرد و به آن

پاداش می‌دهد { ۱۰۵ }

«سَرَدُون» برگردانده

وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ
اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ
لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا
ذَلِكَ الْقَرَارُ الْعَظِيمُ ۱۰۱ وَمَنْ حَوْلَكُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ
مُنَافِقُونَ وَمِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُوا عَلَى النَّفَاقِ لَا تَعْلَمُهُمْ
تَحْنُ نَعْلَمُهُمْ سَنُعَذِّبُهُمْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَىٰ عَذَابٍ
عَظِيمٍ ۱۰۲ وَآخَرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا
وَعَمَلًا سَيِّئًا عَسَىٰ اللَّهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۱۰۳
خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ
إِنْ صَلَّوْتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۱۰۴ أَلَمْ يَعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ
اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ۱۰۵ وَقُلْ أَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ
وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلَالِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ
فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۱۰۶ وَآخَرُونَ مُرْجُونَ لَأَمْرِ
اللَّهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَإِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۱۰۷

می‌شوید { «الغيب» هر چیز که از ما پنهان است «الشهادة» هر چیز که حاضر و قابل دیدن باشد (یعنی غایب

و حاضر در علم خداوند سبحان مساوی هستند) { ۱۰۶ } «و آخرون» دسته دیگری غیر از دسته‌های پیشین

که از رفتن به جهاد سرباز زدند «مُرْجُونَ لِأَمْرِ اللَّهِ» به تأخیر انداخته‌شدگان. کسانی که کار آنان { اینک

خداوند آنان را می‌بخشد یا نه } به آینده موکول شد.

۲۰۳- قال النبی - ﷺ: «أَيُّ الْإِيمَانِ حُبُّ الْأَنْصَارِ، وَأَيُّ الْإِيمَانِ بَغْضُ الْأَنْصَارِ». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «محبت و دوست داشتن انصار نشانه ایمان است، و کینه و بغض نسبت به انصار نشانه نفاق است».

[۱۰۷] «مسجداً ضراباً» مسجدی که منافقان ساختند تا در آن نقشه‌های شومشان را پیاده کنند و به مسلمانان اذیت و آزار رسانند (و إِرْصَاداً مِّنْ حَارِبٍ لِلَّهِ) در کمین ابوعامر راهب بودند که قبلاً همراه سپاه روم با خدا و پیامبر جنگیده بود

(إِنْ أَرَدْنَا) نخواستیم (الحسنی) راه و کار نیک (که آسان کردن غاز جماعت برای مسلمانان ضعیف بود) [۱۰۸] (لِلْمَسْجِدِ) مراد: مسجد قیام است (يُطَهَّرُوا) در پاکی و طهارت جسمی و روحی مبالغه می‌کنند (الْمُتَطَهِّرِينَ) به پاکیزگان (روحی و جسمی) پاداش می‌دهد [۱۰۹] (أَتَسِسُ بِنْيَانَهُ) بنایش را بنیاد نهاد (عَلَى شَيْءٍ) بر لبه، کناره (جُرُفٍ) چاهی که با سنگ ساخته نشده باشد (هَارٍ) شکافته شده و در شرف سقوط (قَفَاهُ) به ساختمان با سازنده آن سقوط کرد (بِنْيَانَهُمُ الَّذِي بَنَوْا) بنایی که ساخته‌اند (مسجد ضرابی که منافقان ساخته بودند) (رَبِيبٌ فِي قُلُوبِهِمْ) سبب شک، تردید و ترس در دلهایشان است که مبادا از سوی مسلمان، بدی به آنان رسد

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفَرِّقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِرْصَادًا لِّمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَلَيَحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَىٰ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ۝ ١٠٧ لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا الْمَسْجِدُ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ ۝ ١٠٨ أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ۝ ١٠٩ لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝ ١١٠ إِنْ اللَّهُ أَشْرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسُهُمْ وَأَمْوَالُهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ يُقَرَّبُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِنِعْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝ ١١١

(إِنْ أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ) تا اینکه دلهایشان با مرگ، پاره پاره شود [۱۱۱] (وَمَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ) هیچ کس بیشتر از خداوند به عهد و پیمانش وفا نمی‌کند (فَاسْتَبْشِرُوا بِنِعْعِكُمْ) پس به معاهده‌ای که بسته‌اید شاد باشید (بیعت رضوان).

۲۰۴- عن أبي ذرٍّ - رضي الله عنه - قال: قلت: يا رسول الله! أيُّ العملِ أفضلُ؟ قال: «الإيمانُ باللهِ والجهادُ في سبيله».

متفق عليه

ابودر - رضي الله عنه - گوید: گفتیم: ای رسول خدا! کدامیک از اعمال بهتر است و ثواب بیشتری دارد؟ فرمود: «ایمان به خدا و جهاد کردن در راه او».

[۱۱۲] {التَّائِبُونَ} توبه‌کنندگان {الْحَامِدُونَ} سپاسگزاران {السَّائِحُونَ} رزمندگان مجاهد. روزه‌داران یا کسانی که برای تفحص در تاریخ و عبرت‌آموزی از گذشتگان به گردش می‌پردازند {الْمُتَزَكِّينَ} نمازگزاران {الناهون} بازدارندگان.

لِزُجَّالٍ غَاسِقِينَ

۲۰۵

سُورَةُ التَّوْبَةِ

نهی‌کنندگان {الحافظون} اجراءکنندگان اوامر و نواهی خداوند [۱۱۴] {عن موعدة} به خاطر وعده {تبرأ منه} از او بی‌زاری جست {أواه} بسیار خاشع، به خاطر ترس یا مهربانی [۱۱۷] {ساعة} العسرة هنگام سختی و تنگنا در غزوه تبوک {کاد یزغ قلوب...} نزدیک بود قلب آنان منحرف شود. به خاطر سختی و بحرانی بودن جنگ، نزدیک بود عده‌ای از راه بدر شوند و از جهاد بگریزند، که البته روحیه خویش را بدست آورده و منحرف نشدند.

۲۰۵- عن البراء بن عازب - رضي الله عنه - قال: قال رسول الله - ﷺ - «يا فلان! إذا أويت إلى فراشك فقل: اللهم أسلمت نفسي إليك، ووجهي وجهي إليك، وفؤضي أمري إليك، والجانأ ظهري إليك،

التَّائِبُونَ الْعَمِيدُونَ الْحَمِيدُونَ الْمُتَزَكِّينَ
الرَّكَعُونَ السَّاجِدُونَ الْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَفِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ
وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٣﴾ مَا كَانَتِ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ
يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ
مَا بَيَّنَّ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١١٤﴾ وَمَا كَانَتْ
أَسْتَغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ
فَلَمَّا بَيَّنَّ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ
﴿١١٥﴾ وَمَا كَانَتِ اللَّهُ يُضِلُّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ حَتَّىٰ
يُبَيِّنَ لَهُمْ مَآيَتَقَوْنَ إِنَّا لِلَّهِ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١٥﴾ إِنَّا لِلَّهِ
لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَمَا لَكُم مِّنْ
دُونِ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١١٦﴾ لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى
النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي
سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِن بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبَ فَرِيقٍ
مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١١٧﴾

لاملجاً ولا منجئ منك إلا إليك، آمنتُ بكتابك الذي أنزلت، وبنبيك الذي أرسلت، فإنك إن مت من ليلتك مت على الفطرة، وإن أصبحت أصبحت خيراً». متفق عليه

از براء بن عازب روایت است که: رسول خدا - ﷺ - فرمود: «هرگاه به بستر رفتی بگو: خداوند! خودم را به تو سپردم و به تو روی آوردم و کارم را به تو سپردم، و از روی تمایل به خیر و ترس از عذابت به تو پناه آوردم، پناهگاه و نجاتگاهی از تو جز به سوی تو نیست، به کتابی که نازل کرده‌ای و به پیامبری که مبعوث کرده‌ای ایمان آوردم؛ در این صورت اگر مردی بر فطرت مردی و اگر شب را به صبح رساندی، به خوبی روز را آغاز خواهی نمود».

[۱۱۸] ﴿وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ...﴾ و خداوند توبه آن سه نفری را هم می‌پذیرد که بدون عذر از رفتن به جهاد سربیزی کردند* ﴿مَارَحَبٌ﴾ با همه فراخی و وسعتی که دارد ﴿ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ أَنْفُسُهُمْ﴾ دلهایشان به قدری تنگ

شده بود که هیچ خوشی نمی‌توانست وارد آن شود و

درون آن جز غم و اندوه نبود ﴿يَتُوبُوا﴾ تا آنان توبه کنند و

در آینده نیز بر توبه و استغفار مداومت داشته

باشند [۱۲۰] ﴿مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ﴾ درست نیست که

اهل مدینه... ﴿وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنفُسِهِمْ عَنْ...﴾ جان خود را

از جان او عزیزتر ندانند. نسبت به بذل جان خود در

مقابل جان او بخل ورزند ﴿ثَلَاثًا﴾ تشنگی ﴿نَصَبٌ﴾ خستگی

﴿لَا يَطْمَئِنُّونَ حَرَضًا...﴾ وارد مکانی نمی‌شوند که موجب

خشم کافران شود ﴿كَارَى﴾ کاری را که موجب خشم کافران باشد

﴿اِغْتَامٌ﴾ غمی دهند ﴿يَغِطُّونَ﴾ کافران را خشمگین

سازد ﴿لَا يَتْلَوْنَ مِنْ عَدُوٍّ﴾ به دشمن صدمه‌ای

نمی‌رسانند و اسیر و غنیمی از آنان نمی‌گیرند [۱۲۲]

﴿لَا يَنْفِرُوا كَافَّةً﴾ که همگی

برای جهاد {یا تعلیمات دینی} بیرون روند** ﴿لَا﴾ چه خوب است که ﴿طَائِفَةٌ﴾ گروهی. دسته‌ای (بیشتر از

یک نفر).

* آن سه نفر عبارت بودند از: کعب بن مالک، هلال بن امیه و مُرارَة بن ربیع که علی‌رغم ایمان واقعی از رفتن به جهاد

غزوه تبوک) سربیزی کردند.

** این آیه هنگامی نازل شد که نزدیک بود همه مسلمانان یا هم به جهاد بروند و پیامبر - ﷺ - را تنها در مدینه باقی

گذارند و این آیه به آنان دستور داد که عده‌ای به جهاد بروند و عده‌ای در مدینه باقی بمانند تا تعلیمات دینی را از زبان

پیامبر بشنوند و به دیگران بعد از بازگشت از جهاد ابلاغ نمایند.

سُورَةُ التَّوْبَةِ

۲۰۶

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنَّهُ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ۱۱۸ يَتَابِعُهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ ۱۱۹ مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَن يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ذَٰلِكُمْ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطْغُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نِيْلًا إِلَّا أَكُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ۱۲۰ وَلَا يَنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا أَكُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۱۲۱ وَمَا كَانُوا الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ۱۲۲

{ ۱۲۳ } { يٰلَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ } به شما نزدیکترند و یحجدوا فیکم و باید که در شما.. بیابند { غلغلۃ } خشونت. شدت. کم رهی نسبت به آنان { اَیُّکُمْ زَادَتْهُ هٰذِهِ اِیْمَانًا } (منافقان از روی تمسخر به مؤمنان می گفتند:) این سوره بر ایمان کدامیک از شما افزود؟

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

۲۰۷

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

{ ۱۲۵ } { مَرَضٌ } نفاق. دو

رویی { جَسًا } نفاق و کفر.

پلیدی { ۱۲۶ } { يَنْشُونَ } با

سختی ها و بلايا امتحان

می شوند { وَ لَاهُمْ يَذْكُرُونَ }

عبرت غی گیرند { ۱۲۷ }

{ اُنزِلَتْ سُورَةٌ } سوره ای

نازل می شود و حقیقت

دروغی آنان را بر ملا می سازد

{ اهل یراکم من احدی } به

یکدیگر می گویند: آیا

هنگامی که به آهستگی

می رفتید کسی شما را دید؟

{ صَرَفَ اللّٰهُ قُلُوبَهُمْ }

خداوند قلب آنان را از حق

بگردانیده است { ۱۲۸ }

{ عزیز علیه } بر جان شریف

او سخت و دشوار می آید { مَا

عِثْمٌ } رنج، درد و مشقت شما

{ حَرِیصٌ عَلَیْکُمْ } به شما

علاقند است { ۱۲۹ }

{ حَسْبِی اللّٰهُ } خدا برای من

کافی است و او یاریگر من

است.

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا قُلُوْا الَّذِيْنَ يَلُوْنُكُمْ مِنَ الْكٰفِرِ
وَلِيَجِدُوْا فِيْكُمْ غُلٰظَةً وَّاعْلَمُوْا اَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِيْنَ ۱۲۳
وَ اِذَا مَا اُنزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَّنْ يَقُوْلُ اٰیُّكُمْ زَادَتْهُ هٰذِهِ
اِیْمَانًا فَاَمَّا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا فَرَادَتْهُمْ اِیْمَانًا وَهَمَّ يَسْتَبِشِرُوْنَ
۱۲۴ وَاَمَّا الَّذِيْنَ فِيْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا
اِلٰی رِجْسِهِمْ وَاَتَوْا وَهْمًا كَفِرُوْنَ ۱۲۵ اَوَلَا يَرَوْنَ
اَنَّهُمْ يُفْتَنُوْنَ فِيْ كُلِّ عَامٍ مَّرَّةً اَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ
لَا يَنْتَبِهُوْنَ وَاَلَهُمْ يَذْكُرُوْنَ ۱۲۶ وَ اِذَا مَا اُنزِلَتْ
سُورَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ اِلٰی بَعْضٍ هٰذَا يَرٰكُمْ مِنْ اَحَدٍ
ثُمَّ اَنْصَرَفُوْا صَرَفَ اللّٰهُ قُلُوْبَهُمْ بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُوْنَ
۱۲۷ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُوْلٌ مِّنْ اَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ
عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَیْكُمْ بِالْمُؤْمِنِيْنَ
رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ ۱۲۸ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ لَا اِلٰهَ
اِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ ۱۲۹

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

آیاتها ۱۴

آیاتها ۱۴

۲۰۶ - حدیث ابن عباس -

رضی الله عنه . قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - أَجْوَدَ النَّاسِ ، وَكَانَ أَجْوَدَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ ، حِينَ يَلْقَا جَبْرِئِلَ وَكَانَ يَلْقَاهُ

فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ ، فَيُدارِسُهُ الْقُرْآنَ . فَلَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ - أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمَرْسَلَةِ . متفق عليه

ابن عباس گوید: پیامبر - ﷺ - از تمام مردم سخی تر بود، مخصوصاً در ماه رمضان هنگامی که جبرئیل را ملاقات

می کرد، از هر وقت دیگر جود و سخاوتش بیشتر می شد، جبرئیل در تمام شبهای رمضان با پیامبر - ﷺ - ملاقات

میکرد، و قرآن را برای پیامبر - ﷺ - می خواند، به حقیقت سرعت سخاوت پیامبر - ﷺ - در خیر و احسان از باد

شدیدتر و بیشتر بود.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّحْمَنُكَ أَيَّتُهَا الْكِتَابُ الْحَكِيمُ ۱ أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا
 أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا
 أَنْ لَهُمْ قَدَمٌ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَذَا
 لَسِحْرٌ مُبِينٌ ۲ إِنْ رَبُّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
 فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مَا مِنْ شَفِيعٍ
 إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ذَلِكَكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا
 تَذَكَّرُونَ ۳ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا إِنَّهُ
 يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 بِالْقِسْطِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ
 أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ۴ هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ
 ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ اللَّيْلِ وَالنَّجْمِ
 وَالْجِبَابِ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ
 لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۵ إِنَّ فِي آخِلِافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ
 اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَّقُونَ ۶

سوره یونس [۱] «الر» خوانده می شود: الف. لام. را {الحکیم} محکم و استوار در لفظ و معنی. دارای سخنان حکمت آمیز {۲} «اَکَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا» آیا درست است که از اینکه به مردی از جنس خودشان وحی می فرستیم تعجب کنند و آن را امری غریب بدانند {۳} «انْذِرِ النَّاسَ» که مردمان را (از عذاب خدا) بترسان {بَشِّرْ} موده بنده {قَدَمٌ صِدْقٌ} سابقه فضل و منزلت والا نزد خداوند [۳] «اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ» مستولی شد. استوایی که لایق به ذات سبحان او است {يُدَبِّرُ الْأَمْرَ} کار جهان را به مقتضی حکمت و مصلحت می گرداند {مَا مِنْ شَفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ} کسی نمی تواند میانجی بشود مگر پس از اجازه خدا {۴} «وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ» این وعده راستین خدا است {بِالْقِسْطِ} با عدالت {شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ} نوشیدنی {حَمِيمٌ} مایع بسیار داغ در اوج حرارت [۵] «ضِيَاءٌ» درخشان (از خودش نور دارد و نورافشانی می کند) «نُورًا» تابان (نور ستاره دیگری را منعکس می کند) «وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ» برای ماه

منازلی تعیین کرده است. ماه هر شب در منزل و موقعیت خاصی است و بدین ترتیب است که حساب ماه و سال بوجود می آید {السنین} سالها {الحساب} حساب عبادات مثل: روزه و حج، همچنین حساب معاملات مثل: اجاره، رهن و... {إِلَّا بِالْحَقِّ} جز از روی حکمت {يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ} خداوند آیات (قرآن و نشانه جهان) را برای آنان که می فهمند و درک می کنند به طور مفصل بیان می کنند {۶} «إِنَّ فِي آخِلِافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَّقُونَ» در تعاقب و به دنبال هم آمدن شب و روز {و کوثاهی و بلندی آنها} «الآيَاتِ» ادله و براین آشکاری است بر وجود سازنده قادر حکیم.

[۷] «لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا» توقع دیدار خدا را ندارند و انتظار حساب و کتاب را ندارند زیرا زندگی دوباره بعد از مرگ را انکار می‌کنند {و اٰیٰهَا النَّاسُ} به زندگی دنیوی آرام گرفته‌اند؛ [۱۰] «غَافِلُونَ» غافل، غافل‌اند دعای ایشان

سُبْحَانَكَ

۲۰۹

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

«تَحْتِیْهِمْ» خوش آمدگویی

خداوند و فرشتگان به آنان

«آخر دعوانهم» آخر سخنان

و گفته‌هایشان. پایان

دعایشان [۱۱] «لَقَضَىٰ إِلَیْهِمْ

أَجَلَهُمْ» هلاک می‌شوند. عمر

آنان باقی‌نمی‌ماند «فَقَدَرُ» رها

می‌سازیم «فَی طَغَیْنَاهُمْ» در

تجاوز از حدشان در کفر

«یَعْمَهُونَ» مترده و متحیر.

سرگردان [۱۲] «الضُّرَّ»

بلاء. سختی. ناراحتی «دَعَانَا

لِحَبِیْهِ» در حالی که بر پهلوی

دراز کشیده است یا نشسته و

یا ایستاده است، برای

برطرف شدن مشکل، ما را به

کمک می‌طلبد (یعنی در هر

حال) «مَرَّ» به کفر خود ادامه

می‌دهد و عبرت نمی‌گیرد

[۱۳] «الْقُرُونِ» ملتها.

نسل‌ها (مثل: قوم نوح، عاد و

ثمود) [۱۴] «جَعَلْنَاهُمْ

خَلَائِفَ» بعد از نابود ساختن

آن مفسدان، شما را جانشین

آنان کردیم.

۲۰۷. قال رسول الله - ﷺ -

«إذا مات ولد العبد قال الله تعالى لملائكته: قبضتم ولد عبدي؟ فيقولون: نعم. فيقول: قبضتم ثمرة فؤاده؟ فيقولون: نعم.

فيقول: ماذا قال عبدي؟ فيقولون: حيدرك واسترجع. فيقول الله تعالى: ابنوا لعبدي بيتاً في الجنة، وسموه بيت الحمد».

اخرجه الترمذي وقال: حديث حسن.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هنگامی که فرزند انسانی بمیرد، خداوند به فرشتگان (مأمور قبض روح) می‌گوید: آیا فرزند

بنده‌ام را قبض نمودید؟ می‌گویند: بله. می‌فرماید: آیا میوه دل او را گرفتید؟ می‌گویند: بله. باز می‌فرماید: پس بنده‌ام

چه گفت؟ می‌گویند: گفت: الحمدلله و انا لله و انا اليه راجعون. خداوند می‌فرماید: برای بنده‌ام در بهشت خانه‌ای

بسازید و آن را (خانه شکر) بنامید.

[۱۵] ﴿الَّذِينَ يَبَايِعُونَكَ بَايَعُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ وَاللَّيْلَةَ﴾ یا آن را تغییر بده {من تقاهم} از پیش خودم* [۱۶] ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾

خداوند شما را توسط من از آن آگاه نمی کرد {لَيْسَ لَكُمْ عُشْرٌ} پیش از این مدتی میان شما بوده ام [۱۷]

﴿لَا يَفْلَحُ الْفَاسِقُونَ﴾ مجرمان

شُرکان

۲۱۰

لَا يَفْلَحُ الْفَاسِقُونَ

رستگار نمی شوند و نجات

پیدا نمی کنند [۱۸]

{﴿أَتَنْتَبِهُونَ اللَّهَ بِمَا﴾ آیا

خدا را از شر کای باخبر

می سازید که خود از وجود

آنسان بی خبر است؟! {

﴿سبحانه﴾ خداوند پاک و

مزه است [۱۹] ﴿اتَّبِعُوا

واحدة﴾ یک صنف. یک ملت

﴿وَلَا كَلِمَةَ سَبَقَتْ...﴾ اگر

وعده خدا از پیش، بر این

نرفته بود که عذاب بزرگ

کافران را تا روز قیامت به

تأخیر بیاندازد... ﴿لَقَدْ

بينهم﴾ میانشان داوری

می شد. کار هلاکت کافران

پایان می یافت [۲۰] ﴿آيَةُ

مِنْ رَبِّي﴾ معجزه ای مادی و

حسی مثل: معجزه عصای

موسی و غیره.

* هنگامی که هرقل پادشاه روم

از ابوسفیان و پیروانش درباره

اوصاف پیامبر - ﷺ - سؤال

می کرد، از ابوسفیان پرسید: آیا

قبل از اینکه محمد ادعای

وَإِذَا تَنَزَّلُوا عَلَيْهِمْ أَبَانَا بَيْنَتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا أَتَنْتَبِهُونَ أَنْ أَبْدِلَهُمِنْ تِلْقَائِي نَفْسِي إِنْ أَتَيْتُ إِلَّا مَا يُوحَى إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۝ قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَدْرَاكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۝ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ ۝ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شَفَعُونَا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَنْتَبِهُوا إِنَّ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سَبِّحَنَّهُ وَقَعَلَى عَمَائِشِرْ كُوتَ ۝ وَمَا كَانَ لِلنَّاسِ إِلَّا أَمَةٌ وَاحِدَةٌ فَأَخَذَكُمُوهَا وَلَوْ لَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِي مَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۝ وَيَقُولُونَ لَوْلَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ۝

پیامبری کند، او را دروغگو می پنداشتید؟ ابوسفیان - که در آن زمان از سران و رهبران کفر بود - گوید: گفتیم: خیر.

هرقل گفت: فهمیدم که او به مردم دروغ نگفته است تا اینکه به خدا دروغ بپندد.

۲۰۸ - قال رسول الله - ﷺ - : «لَا تَدْعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ، لَا تَدْعُوا عَلَى أَوْلَادِكُمْ، لَا تَدْعُوا عَلَى أَمْوَالِكُمْ، لَا تَوَافِقُوا مِنَ اللَّهِ

ساعةً فيها إجابةٌ فيستجيب لكم». اخرجه أبو داود

پیامبر - ﷺ - فرمود: «به ضرر خودتان و به ضرر بچه هایتان و به ضرر اموالتان دعا نکنید، تا مبدا دعایتان در لحظه

اجابت دعا باشد و مستجاب گردد».

[۲۱] «أَذَقْنَا النَّاسَ» به کفار چشاندیم «حَزَاءَ مَسْتَهْمٍ» سختی و محنتی که به آنان رسیده است مثل (گرسنگی و قحطی) «مَكْرًا فِي آيَاتِنَا» طعنه و استهزاء به آیات ما «أَسْرَعَ مَكْرًا» عقاب و مجازات خداوند سریع تر است و قبل از اینکه برای آیات قرآن چاره‌سازی کنید، خداوند

لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ

۲۱۱

يُؤْتُوا يَوْمَئِذٍ

و إِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِنْ بَعْدِ ضَرَاءَ مَسْتَهْمٍ إِذْ أَلْهَمَهُمْ مَكْرًا قُلْ أَيُّ إِنَّا قُلِ اللَّهُ أَسْرَعَ مَكْرًا إِنْ رُسُلُنَا يَكْفُرُونَ مَا تَمَكُرُونَ ۲۱ هُوَ الَّذِي يُسِرُّكُمْ فِي الْأَلْبَرِ وَالْبَحْرِ حَتَّى إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِكِ وَجَرَيْنَ بِهِمْ بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا جَاءَ تَهَا رَبِّحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِنْ أَنْجَيْتَنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ۲۲ فَلَمَّا أَغْمَرَهُمْ إِذَا هُمْ يَبْعُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَغْيُكُمْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ مَتَّعَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۲۳ إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أُنْزِلَتْ مِنَ السَّمَاءِ فَأَخْلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتَّى إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازْبَيَّتْ وَظُرِبَ أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَدْ زُورُوا عَلَيْهَا أَتَتْهَا أَمْرًا نَالِيًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَنْ لَمْ تَغْنَبْ بِأَلَامٍ كَذَلِكَ نَفْصِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْكُرُونَ ۲۴ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۲۵

برای نابودی شما چاره‌اندیشی می‌کند «لُشْنَا» فرشتگان مأمور و محافظ «الْفُلُكِ» کشتی‌ها «رَبِّحٌ عَاصِفٌ» باد شدید، توفنده و مغرب «أَحِيطَ بِهِمْ» مرگ و نابودی دور و بیر آنان را محاصره کرده است و آنان راه نجات ندارند [۲۳] «يَبْعُونَ» ظلم و فساد می‌کنند «بَغْيُكُمْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ» و بال و زبان ظلم، کبر و فساد شما، متوجه خود شما می‌شود «مَتَّعَ الْحَيَاةَ» یا ستم و فساد تنها لذت‌های دنیای فانی نیستان می‌شود [۲۴] «مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا» مثال دنیا از حیث سرعت زوال و فنا «زُخْرُفَهَا» بهجت، حُسن و کمال زیبایی آن «وَازْبَيَّتْ» با اشکال و رنگ‌های مختلف گیاهان و گلها زینت گرفت «ظَنُّوا أَهْلُهَا» اهل زمین یقین پیدا کردند که * «قَادِرُونَ

علیها» بر بهره‌مند شدن از آن قادرند «أَتَاهَا أَمْرًا» بپایان رسانیدن آن می‌رسد «جَعَلْنَاهَا حَصِيدًا» آنچه بر روی زمین است همچون گیاه درو شده نابود ساختیم «كَأَنْ لَمْ تَغْنَبْ بِالْأَحْسَنِ» گویا آن گیاهان دیروز وجود نداشته‌اند [۲۵] «دَارِ السَّلَامِ» بهشت.

* چون طمع زیاد و آرزوهای فراوان دارند، انگار نسبت به ماندگار شدن در دنیا یقین دارند.

۲۰۹- قال رسول الله - ﷺ: «الدنيا سجن المؤمن وجنة الكافر». اخرجہ مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دنیا زندان مؤمن و بهشت کافر است».

[۲۶] الحسنى جایگاه نیکو (بهشت) زیاده دیدن ذات خداوند کریم در بهشت الا برحق وجوههم چهره هایشان را غمی پوشاند (قر) غبار سیاه غبار غم { ذل } خواری و حقارت [۲۷] ترهقه ذل

حقارت آنان را در برمی گیرد

سورة التين

۲۱۲

الحسنى

عاصم مانعی که جلو

خشم و عذاب خدا را بگیرد

اغثت وجههم انگار

پرده ای سیاه همچون شب

چهره هایشان را پوشانده

است [۲۸] مکانکم بر سر

جایتان بمانید و تکان نخورید

تا تکلیفتان را روشن کنیم

شركانكم کسانی را که

شریک خدا می دانستید و در

بزرگشان خاضع بودید

فرستادیم میانشان

دشمنی و تفرقه می اندازیم

[۳۰] هسانکم در آن

زمان * (بلوا کل نفس) هر

کسی حقیقت و نتیجه عمل

خویش را می بیند (السلط)

از پیش فرستاده است (ضل)

عنهم از آنان غمی و پنهان

شد [۳۱] اثن علیک التمع

والاصبر چه کس حس

شنوایی و بی نبایی را در ایشان

بوجود آورده است و حافظ

آن است [۳۲] فیکم الحق

که ربوبیت او با برهان ثابت

لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۲۶ وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ مَا لَهُمْ مِّنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِرٍ ۚ كَانَمَا أَغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قُطْعًا مِّنَ اللَّيْلِ مُظْلِمًا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۲۷ وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَاءُكُمْ فَرَلَيْنَا بَيْنَهُمْ وَقَالَ شُرَكَاءُهُمْ مَا كُنْتُمْ إِلَّا نَا عِبُدُونَ ۲۸ فَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ ۲۹ هَٰذَا لِكِ تَبْلَوُا كُلُّ نَفْسٍ مَّا أَسْلَفَتْ وَرُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقُّ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ۳۰ قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَن يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَن يُدِيرُ الْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ۳۱ فذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ فَمَآذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصَفُّونَ ۳۲ كَذَٰلِكَ حَقَّتْ كَيْمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۳۳

شده است و شکی در آن نیست (فان تضرعون) چگونه شیطان شما را از حق منحرف می کند و به گمراهی می کشاند؟ [۳۳] حقت کلمه ربکم حکم پروردگار تو در باره آنان واجب شده است (به خاطر رویگردانی از تدبیر در آفرینش هرگز ایمان نمی آورند).

* (هنا لك) از اسمهای مکان است و برای زمان هم بکار می رود.

۲۱۰- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «الْمَيِّتُ يَعَذَّبُ فِي قَبْرِهٖ بِمَا نَبِئَ عَلَيْهِ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مرده در قبر به واسطه گریه (نامشروع) نزدیکانش که خود به آن وصیت کرده است) مورد عذاب قرار می گیرد».

[۳۴] ﴿يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ﴾ آفرینش را آغاز کند سپس دوباره آن را بیافریند ﴿فَأَنَّى تُؤْكَونَ﴾ چگونه از راه راست و هدایت منحرف می‌شوید؟ [۳۵] ﴿الْأَلْفُ﴾ به سوی شرائع و عقاید حق و ثابت (الهدی) راهنمایی نمی‌کند (حرف تاء در دل غم شده است) ﴿إِلَّا أَن يَهْدِي﴾ بلکه خودش باید راهنمایی گردد [۳۶] ﴿وَمَا يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمْ﴾ مراد این است که بیشتر کافران، نادان و خرافی هستند و تحت تأثیر پندارهای غلط بت‌ها را می‌پرستند ﴿فَظَنَّا﴾ گمان بسیار ضعیف { [۳۷] ﴿أَن يَهْدِيَ﴾ من دون الله که دروغ‌هایی به هم بافته شده باشد و از سوی غیر خدا آمده باشد { ﴿وَلَكِن تَصْدِيقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ﴾ بلکه تصدیق‌کننده کتابهای آسمانی پیشین است { (الكتاب) تمامی کتابهای نازل شده (تورات، انجیل، صحف ابراهیم و زبور داوود) (لاریب فیهِ) شک و تردیدی در صدق آن نیست [۳۸] ﴿ادْعُوا مِن اسْتَلَمْتُمْ﴾ هر کسی را که می‌خواهید فراخوانید و از ایشان کمک بخواهید [۳۹] ﴿لَئِنَّمَا لَمْ يَحْطُوا بِهٖ﴾ به چیزی که اصلاً از آن آگاهی

قُلْ هَلْ مِن شُرَكَائِكُمْ مَن بَدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ قُلْ اللَّهُ يَسْبُدُّ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ ۳۴ قُلْ هَلْ مِن شُرَكَائِكُمْ مَن يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ قُلْ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَن يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَن يُتَّبَعَ أَمَّن لَّا يَهْدِي إِلَّا أَن يُهْدِيَ ۳۵ قُلْ هَلْ مِمَّا يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ۳۶ وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَن يُفَرِّقَ بَيْنَ دُونِ اللَّهِ وَلَكِن تَصْدِيقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلُ الْكِتَابِ لَآرِيبَ فِيهِ مِن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ۳۷ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأَنزِلُوا سُورَةَ مِثْلِهِ ۳۸ وَادْعُوا مَن اسْتَطَعْتُمْ مِّن دُونِ اللَّهِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ۳۹ بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ كَذَّابٌ كَذِبٌ ۴۰ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ قَانَطَرُ كَيْفَ كَانَتْ عِقَبَةُ الظَّالِمِينَ ۴۱ وَمِنْهُمْ مَّن يَؤُمِّنُ بِهٖ وَمِنْهُمْ مَّن لَّا يَؤُمِّنُ بِهٖ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ ۴۲ وَإِن كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلٍ وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ أَنتُمْ بَرِيئُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ ۴۳ وَمِنْهُمْ مَّن يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ أَفَأَن تَسْمِعُ الصُّمَّ وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ ۴۴

ندارند { ﴿وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ﴾ عاقبت وعید آن برای ایشان روشن نشده است (خواری آنان در دنیا و جاودانگی ایشان در آتش دوزخ) [۴۲] ﴿يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ أَفَأَن تَسْمِعَ﴾ ای پیامبر! مشرکان به تو گوش می‌دهند ولی همچون کران از آنچه می‌شنوند سودی نمی‌برند.

۲۱۱ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَا يَنْفَعِي لَعِيدٍ أَن يَقُولَ أَنَا خَيْرٌ مِنْ يُونُسَ بْنِ يَتَّى» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هیچ پندمای حق ندارد ادعا کند و بگوید: من از یونس بن متی بهترم (چون او بدون اجازه خدا شهر را رها کرد و در واقع بی‌امری خدا کرد)».

[۴۳] ﴿يَنْظُرُ إِلَيْكَ﴾ گروهی دیگر از مشرکان دلایل روشن بر نبوت تو را می‌بینند اما آنان همچون گران از آنچه می‌بینند سود نمی‌برند ﴿أَلَا نَتَّبِعُ الْغَيْبَ﴾ آیا تو می‌توانی ناپنیان را رهنمود کنی هر چند نبینند؟

(استفهام انکاری است) ﴿[۴۵]﴾

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

۲۱۴

الْبَقَرَةُ

مشرکان - از شدت ترس و

هراس در روز قیامت - گمان

می‌برند که تنها لحظه‌ای کم

در دنیا مانده‌اند و عمر آنان

تنها به اندازه‌ای بوده است که

همدیگر را بشناسند [۴۷]

﴿فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ﴾ هرگاه

پیامبرشان حاضر شد تا به

کردار ملت خود گواهی دهد

﴿بِالْقِسْطِ﴾ با عدالت [۴۹]

﴿جَاءَ أَجْلُهُمْ﴾ زمان مرگ

آنان فرارسد [۵۰] ﴿رَأَيْتُمْ﴾

به من خبر دهید ﴿رَأَيْتُمْ﴾ شب

هنگام [۵۱] ﴿أَتَمَّ إِذَا مَرَّ بِكُمْ﴾

آیا برای فرارسیدن عذاب

عجله می‌کنید، بعدها، پس از

آنکه واقع شد بدان ایمان

می‌آورید؟ ﴿أَلَا﴾ آیا اکنون

که عذاب واقع شد ایمان

می‌آورید؟! (یعنی دیگر

فایده‌ای ندارد و استفهام در

اینجا برای انکار و توبیخ

است) ﴿[۵۲]﴾ ﴿أَلَمْ تَعْلَمُوا﴾

دانی؟ ﴿[۵۳]﴾ ﴿يَسْتَبْشِرُونَ﴾

حقیقت خبر عذاب را از تو می‌پرسند (در واقع مسخره می‌کنند) ﴿أَلَا﴾ آیا آن قیامت و عذابی که به ما

وعده می‌دهی صحیح است؟ (استفهام برای انکار و تمسخر است) ﴿أَلَمْ تَعْلَمُوا﴾ آری، قسم به خدا ﴿أَلَمْ تَعْلَمُوا﴾

بمعجزین﴾ شما نمی‌توانید با فرار کردن از عذاب خدا را امان باشید.

۲۱۲ - عن علی - رضی الله عنه - قال: قال لي رسول الله - ﷺ - : «قل: اللهم إني أسألك الهدى والسداد» اخرجه مسلم.

از علی - رضی الله عنه - روایت شده است که گفت: رسول خدا - ﷺ - به من فرمود: «بگو: خداوند از تو هدایت و

استقامت و میانه‌روی را می‌خواهم».

وَمِنْهُمْ مَّن يَنْظُرُ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْعُمْيَ وَلَوْ كَانُوا لَا يَبْصُرُونَ ۚ ۴۳ إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسُهُمْ يَظْلِمُونَ ۚ ۴۴ وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ كَأَن لَّمْ يَلْبَسُوا إِلَّا سَاعَةً مِنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ۚ ۴۵ وَإِمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتُوفِيَنَّكَ فَاِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ ۚ ۴۶ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يَظْلِمُونَ ۚ ۴۷ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۚ ۴۸ قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَلَا يَسْتَجِرُّونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ۚ ۴۹ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنْتُمْ عَذَابُهُ بَيِّنَاتٍ أَوْ نَهَارًا مَاذَا يَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ ۚ ۵۰ أَمْ إِذَا مَا وَقَعَ آمَنْتُمْ بِهِ ۚ أَلَكُنْ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ ۚ ۵۱ ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ۚ ۵۲ وَيَسْتَبْشِرُونَكَ أَحَقُّ هُوَ قُلْ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقُّ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ۚ ۵۳

[۵۴] {الْأَفْئِدَتِ بِهِ} آن را برای باز خرید خود از آتش فدیہ دهد {أَسْرُوا النَّدَامَةَ} آهسته و پنهانی اظهار غم، حسرت و پشیمانی می‌کنند* [۵۷] {نَدَامَةٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ} مراد: پاکسازی روح از رذائل اخلاق است {

شُرُوا لَوَيْسَ

۲۱۵

لِلْإِسْلَامِ عَمَلٌ

[۵۹] {أَرَأَيْتُمْ} به من خبر

دهید {أَذِنَ لَكُمْ} آیا خدا

شما را از این حلال کردن و

حرام کردن آگاه کرده است

{تَفْتَرُونَ} در نسبت دادن آن

به خدا دروغ می‌گویند [۶۰]

{وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ...}

کسانی که به خدا دروغ

می‌بندند درباره روز قیامت

چه گمان می‌برند؟ آیا گمان

می‌کنند که خداوند آنان را

عذاب غمی دهد؟ {لَنَوْ فَضَّلُ

عَلَى النَّاسِ} خداوند با مهلت

دادن و نعمت بخشیدن به

مردم، دارای لطف و مرحمت

نسبت به مردمان است [۶۱]

{مَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ} هیچ کار

مهمی انجام نمی‌دهی

{شهودا} جمع شاهد:

مراقب، آگاه {تُفِيضُونَ فِيهِ}

زیاد بدان می‌پردازید

{يَعِزُّبُ} دور می‌شود، پنهان

می‌گردد {مُتَقَالِ ذَرَّةٍ} وزن

کوچکترین مورچه، یا ذرات

معلق در هوا {فِي كِتَابٍ} در

لوح محفوظ.

وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ وَأَسْرُوا
النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَفُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ
لَا يَظْلُمُونَ ۝۵۴ إِلَّا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْإِنَّ
وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۝۵۵ هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ
وَالِيَهُ تُرْجَعُونَ ۝۵۶ يَتَأْتِيهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِدَةٌ
مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ
۝۵۷ قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا
يَجْمَعُونَ ۝۵۸ قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِّن رِّزْقٍ
فَجَعَلْتُم مِّنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ أَلِلَّهِ أَذِنَ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ
تَفْتَرُونَ ۝۵۹ وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ
يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّا اللَّهُ فَذُوقُوا فَضْلَ اللَّهِ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ
لَا يَشْكُرُونَ ۝۶۰ وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِن قُرْآنٍ
وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ
فِيهِ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِن مِّثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي
السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ۝۶۱

* یا به این معنی است که حسرت و پشیمانی را آشکار می‌سازند. (چون واژه اسر، از اشداد است).

۲۱۳- عن مالک بن نضلة - رضي الله عنه - قال: أتيتُ رسولَ الله - ﷺ - وإنارتُ الهيئةَ فقال: «هل لك مال؟» قلت: نعم. قال: «من أيِّ المال؟» قال: قلت: من كلِّ المال من الإبل والذئب والغنم. فقال: «إذا أتاك الله مالاً فليزعل عليك». رواه الإمام أحمد.

مالک بن نضلة گوید: نزد رسول خدا - ﷺ - آمدم در حالیکه ظاهر کم و زیاد بود، پیامبر فرمود: «مال و ثروتی داری؟» گفتم: بلیه. فرمود: «چه جور مالی؟» گفتم: هر مالی از قبیل: شتر، اسب و گوسفند. فرمود: «وقتی خدا به تو مالی داده است باید آثار آن در ظاهرت دیده شود».

[۶۲] «أُولِيَاءُ اللَّهِ» کسانی که با عبادت با پروردگارشان دوستی می‌کنند و خداوند نیز با توفیق و یاری کردن ایشان با آنان دوستی می‌کند «لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ» نه ترسی از عذاب آخرت دارند و نه به خاطر آنچه در دنیا از دست می‌دهند غمگین و محزون می‌شوند { [۶۳] «الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ» (اولیاء و دوستان خدا) کسانی که ایمان آورده‌اند و تقوا پیشه کرده‌اند [۶۴] «الْبَشَرِ» مروده { [۶۵] «لَا يَحْزَنُونَ»

سرخان و طعنه‌های آنان در باره تو مثل: دیوانه، شاعر، ساحر یا درغگو، تو را غمگین نسازد «إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جِغْرِى» برتری و قدرت تنها از آن خدا است [۶۶] «إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ» جز از ظن و گمان که خالی از حقیقت است، پیروی نمی‌کنند «يَغْرُصُونَ» در آنچه به خدا نسبت می‌دهند دروغ می‌گویند [۶۷] «الْبَصِيرَ» روز را روشن قرار داد تا در آن ببینید و به دنبال کسب و معاش باشید [۶۸] «سِبْحَانَهُ» از اینکه فرزندی داشته باشد پاک و منزّه است «إِنْ عِنْدَكُمْ» پیش شما نیست

الْآيَاتِ أُولِيَاءُ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ
 ۶۲ الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ۶۳ لَهُمُ الْبُشْرَى
 فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا بُدَّ لَهُمْ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ
 ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۶۴ وَلَا يَحْزَنُونَ قَوْلُهُمْ إِنَّ
 الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۶۵ الْآيَاتِ لِلَّهِ
 مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِينَ
 يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءَ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا
 الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ۶۶ هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ
 اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ فِي ذَلِكَ
 لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ۶۷ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا
 سُبْحَنَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
 إِنَّ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بِهَذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا
 لَا تَعْلَمُونَ ۶۸ قُلِ إِبْرَاهِيمُ الَّذِي يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ
 لَا يُفْلِحُونَ ۶۹ مَتَّعْنَاهُ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ أِنَّمَا جَعَلْنَاهُ
 نُذِيْقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ۷۰

{ هیچ دلیل و برهانی ندارید } «سلطان» حجت، دلیل، برهان. { [۶۹] «يَفْتَرُونَ» به دروغ بر خدا می‌بندند «لَا يُفْلِحُونَ» رستگار نمی‌شوند [۷۰] «نُذِيْقُهُمْ» به آنان می‌چشانیم. }
 ۲۱۴- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَقَدْ كَانَ فِيمَا كَانَ قَبْلَكُمْ مِنْ الْأُمَمِ نَاسٌ مَحْذُونُونَ (أَيُّ مَلْهُومُونَ) فَإِنَّ يَكُ فِي أُمَّتِي أَحَدٌ فَإِنَّهُ عَمْرٌ، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ»

پیامبر ﷺ - فرمود: «در میان ملت‌هایی که پیش از شما آمده‌اند کسانی بودند که به آنان الهام می‌شد، اگر در امت من هم چنین کسی باشد، حتماً عمر خواهد بود.»

[۷۱] {أَنْتُمْ} بخوان «نبا» خبر {كَبُرَ عَلَيْكُمْ} برای شما سخت و ناگوار است «مَقَامِ» مدت زیادی را میان شما بمانم «فَاجْعُوا أَمْرَكُمْ» تصمیم خود را بر مکر و نیرنگ بگیرید «وَشَرَّ كَلَامِكُمْ» همراه با معبودهایتان که شریک خدا می دانستید و از

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ

۲۱۷

سُورَةُ تُولِيَّتِ

آنان کمک می طلبیدید «عُتْمَةً» مبهم و مخفی که مقتضی تردید و سرگردانی است «اقْضُوا إِلَيَّ» آنچه در فکرتان است عملی کنید. شر و بلایی را که در فکر دارید، بر سر من بیاورید «وَلَا تُنْظِرُونِ» مرا مهلت و فرصت ندهید [۷۲] {تَوَلَّيْتُ} روی گردانید «فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ» مزد و پاداشی از شما نمی خواهم «إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ» مزد و پاداش من جز بر خدا نیست «مُسْلِمِينَ» مطیعان و فرمانبرداران [۷۳] {فَكَذَّبُوهُ} او را تکذیب کردند «غِيَاثًا» او را نجات دادیم «وَمِنْ شَعْبَةٍ» و کسانی که با او بودند {الْفَلَكِ} کشتی {جَعَلْنَاهُمْ} خلافت {ایشان را جانشین غرق شده ها کردم {الْمُتَنَذِرِينَ} بیم داده شدگان { [۷۴] {نَطِيعٌ}

وَأَنْتُمْ عَلَيْهِمْ بِبِائُوتٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَنْقُومُ إِنْ كُنْ كَبُرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذِكْرِي بِبِائُوتِ اللَّهِ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنْظِرُونِ ۖ فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأَمْرٌ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ۖ ۷۲ فَكَذَّبُوهُ فَجَعَلْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلِكِ وَجَعَلْنَاهُمْ خَلِيفَ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَبُوا بِبِائُوتِنَا فَأَنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُتَنَذِرِينَ ۷۳ ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَبَاءَ وَهُمْ بِالْبِئْسَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ كَذَلِكَ نَطْغِبُ عَلَى قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ ۷۴ ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُوسَى وَهَارُونَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ بِبِائُوتِنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ ۷۵ فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا السِّحْرُ مِثْلُ ۷۶ قَالَ مُوسَى أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ أَسِحْرُ هَذَا وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُونَ ۷۷ قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَلْفِتَنَّا عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا وَنَكُونَ لَكُمْ الْكَابِرِيَاءَ فِي الْأَرْضِ وَمَا نَحْنُ لَكُمْ بِمُؤْمِنِينَ ۷۸

مُتَّهِر و موم می کنیم { الْمُتَعَذِّبِينَ } متجاوزان { [۷۵] {عَلَيْنَا} اشراف و درباریان فرعون [۷۶] {جَاءَهُمُ الْحَقُّ} حق ثابت به سوی آنان آمد (معجزه موسی) [۷۸] {نَطِيعًا} تا ما را منصرف کنی {الْكَابِرِيَاءَ} عظمت، پادشاهی. ۲۱۵- قال رسول الله - ﷺ: «لَا يَحِلُّ دِمْرُ مُسْلِمٍ إِلَّا بِأَحَدٍ ثَلَاثٍ: النَّيْبِ الزَّانِي، وَالنَّفْسِ بِالْغَيْبِ، وَالثَّارِكِ لِدَيْبِهِ الْمُفَارِقِ لِلْجَاهَةِ». رواه البخاري ومسلم پیامبر - ﷺ - فرمود: «در یختن خون هیچ مسلمانی روا نیست مگر به یکی از این سه سبب: بیوای که مرتکب زنا شود، کسی که فردی را بکشد، و کسی که دین خود را ترک نماید و از گروه مسلمانان جدا شود».

{ [۷۹] «أَنْتَوْنِي بِه» به پیش من بیاورید [۸۰] «السَّحَرَةُ» جادوگران { [۸۱] «لَمَّا الْقَوْ» هنگامی که ریسبان‌ها و عصاهای خود را انداختند [۸۲] «وَيُحْيِي اللَّهُ الْحَيِّ بِكَلِمَاتِهِ» خداوند متعال حق را با حجت‌های خویش که آن را برهان آشکاری علیه

آنان قرار داده است، ثابت و پایدار می‌کند [۸۳] «عَلَى خَوْفٍ» با ترس «مَلِيَّتِهِمْ» اشراف و روسای قوم بنی‌اسرائیل که ترس از فرعون و عشق به مال‌اندوزی آنان را از ایمان آوردن به موسی بازداشته بود «أَنْ يَفْتَنَهُمْ» که آنان را اذیت و آزار دهد «لَعَالِي فِي الْأَرْضِ» با ظلم و فساد بر مردم گردنکشی و برتری‌جویی می‌کرد «لَمَسْرِينِ» آنان که زیاد شر و فساد می‌کنند [۸۵] «وَلَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً» ما را وسیله عذاب قرار مده [۸۷] «أَنْ تَجْعَلُوا قَوْمَكُمْ» برای قوم خود خانه‌هایی بسازید «أَقْبَلَةً» مساجدی رو به کعبه، یا محل غاز خواندن [۸۸] «أَطِيسَ عَلَى أَمْوَالِهِمْ» فرعونیان را نابود کن. از میان ببر. بی‌سود و فایده کن «أَشَدُّ عَلَى قُلُوبِهِمْ» دل‌هایشان

وَقَالَ فِرْعَوْنُ أَتُتَوْنِي بِكُلِّ سِحْرِ عَلِيمٍ ۖ ۷۹ فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالَ لَهُمْ مُوسَى أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ ۚ ۸۰ فَلَمَّا أَلْقَوْا قَالَ مُوسَى مَا جِئْتُمْ بِهِ السَّحَرُ إِنَّ اللَّهَ سَابِطُهُ ۖ إِنَّ اللَّهَ لَا يَصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ ۚ ۸۱ وَيُحْيِي اللَّهُ الْحَيِّ بِكَلِمَاتِهِ ۚ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ۚ ۸۲ فَمَاءَ أَمِنَ لِمُوسَى إِلَّا ذُرِيَّتَهُ ۖ مِنْ قَوْمِهِ ۚ عَلَى خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَنْ يَفْتَنَهُمْ ۚ وَإِنْ فِرْعَوْنُ لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ ۚ ۸۳ وَقَالَ مُوسَى يَقَوْمِ إِن كُنْتُمْ ءَامِنْتُمْ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُسْلِمِينَ ۚ ۸۴ فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۚ ۸۵ وَنَحْنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ۚ ۸۶ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَى وَأَخِيهِ أَنْ تَبَوَّءَ الْقَوْمَ كَمَا يُبْصِرُونَ وَأَجْعَلُوا يُوتُوكُمْ قِبْلَةً وَاقِيمُوا الصَّلَاةَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ۚ ۸۷ وَقَالَ مُوسَى رَبَّنَا إِنَّكَ ءَاتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَئَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوهُ عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَىٰ أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ۚ ۸۸

را مژمر و موم کن. بند کیسه دل‌هایشان را سفت ببند تا بیشتر سرکشی بکنند در نتیجه بیشتر عذاب ببینند «فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّىٰ يَرَوُا» تا ایمان نیاورند مگر آنکه عذاب دردناک را مشاهده کنند، که در این هنگام ایمانشان هیچ نفعی به آنان نمی‌رساند.

۲۱۶- عن ابی ذرٍّ - رضی الله عنه - قال: قلت: یا رسول الله! أئی العمل أفضل؟ قال: «الإیمان بالله و الجهاد فی سبیله» متفق علیه.

ابودر - رضی الله عنه - گوید: گفتیم: ای رسول خدا! چه کاری از همه کارها بهتر و دارای ثواب بیشتری است؟ فرمود: «ایمان به خدا و جهاد در راه او».

[۹۰] «جَاوَزْنَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ الْبَحْرَ» بنی اسرائیل را با قدرت خویش با پای پیاده از دریا عبور دادیم (سفا) متجاوزانه و برای ظلم (عدو) برای تعدی و کشتن آنان [۹۱] «أَيَّا أَكُنُونَ» آیا اکنون که به هلاکت یقین پیدا کردی

إِيمَانُ مِی آوردی؟ (هرگز)

۲۱۹

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

قَالَ قَدْ أُجِيبَت دَعْوَتُكُمْ فَاَسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعَان سَبِيلَ
الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۝۸۱ وَجَوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَآءِيلَ الْبَحْرَ
فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا حَتَّى إِذَا أَدْرَكَهُ
الْعَرَقُ قَالَ ءَامَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي ءَامَنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَآءِيلَ
وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ۝۸۲ أَلَتْنِ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ
مِنَ الْمُفْسِدِينَ ۝۸۳ فَأَلْيَوْمَ نُنَجِّيكَ يَدُكَ لِيَكُونَ لِمَنْ
خَلَقَكَ ءَايَةٌ وَإِنْ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ عَنْ ءَايَتِنَا لَغَافِلُونَ ۝۸۴
وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَآءِيلَ مَبْوَأَ صِدْقٍ وَرَزَقْنَاهُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ
فَمَا اخْتَلَفُوا حَتَّى جَاءَهُمُ الْعِلْمُ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۝۸۵ فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِّمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ
فَسْأَلِ الَّذِينَ يَفْقَهُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ
الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ۝۸۶ وَلَا تَكُونَنَّ
مِنَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَتَكُونُوا مِنَ الْخَاسِرِينَ ۝۸۷
إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ
وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ ءَايَةٍ حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ۝۸۸

فایده‌ای برای تو ندارد، زیرا ایمان به هنگام مرگ نفی به صاحبش نمی‌رساند [۹۲] «نَجَّيْكَ» لاشه تو را از امواج دریا می‌رهانیم و بر روی بلندای تپه‌ای می‌اندازیم «بیدیک» تنها بدن و جسم بدون روح تو (آیه) عبرت، پند [۹۳] «بَوَّأْنَا» استقرار دادیم. اسکان دادیم (مَبْوَأَ صِدْقٍ) مکان شایسته و مورد رضایت (فلسطین) [۹۴] «الکتاب» تورات و انجیل «الممتَرین» شک‌کنندگان. سرکشان [۹۵] «حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَةُ رَبِّكَ» حکم پروردگار (عذاب) برای ایشان واجب گشت [۹۶] «كُلُّ آيَةٍ» هر معجزه و دلیل قاطعی.

۲۱۷- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَقَدْ دُوِّنَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ رُوحُهُ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا» متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «یک روز یا یک شب جهاد در راه خدا اجر و پاداشش نزد خدا از تمام آنچه در دنیا هست بیشتر است».

۲۱۸- قَدِمَ النَّبِيُّ - ﷺ - الْمَدِينَةَ وَالْيَهُودُ تَصُومُ يَوْمَ عَاشُورَاءَ، فَقَالَ: «مَا هَذَا الْيَوْمَ الَّذِي تَصُومُونَهُ؟» قَالُوا: هَذَا يَوْمٌ ظَهَرَ فِيهِ مُوسَى عَلَى فِرْعَوْنَ، فَقَالَ النَّبِيُّ - ﷺ - : «لَا صَاحِبَ: أَنْتُمْ أَحَقُّ بِمُوسَى فَصُومُوهُ»، أَخْرَجَهُ الْبَخَارِيُّ

پیامبر - ﷺ - وارد مدینه شد در حالیکه یهودیان روزدار بودند، فرمود: «این چه روزی است که روزه گرفته‌اید؟» گفتند: روزی است که موسی بر فرعون غلبه یافت. پیامبر - ﷺ - به اصحابش فرمود: «شما به موسی اولی‌تر هستید پس این روز را روزه بگیرید».

[۹۸] ﴿فَلَوْلَا﴾ چراغی بایست که (متضمن معنای سرزنش به خاطر عدم ایمان است) ﴿فَرِيءٌ﴾ مردم شهر از ملت های گذشته که خداوند متعال آنان را نابود کرده است ﴿آمَنَتْ﴾ قبل از دیدن مقدمات عذاب ایمان نبوده اند ﴿إِلَّا قَوْمٌ يَبُوءُونَ﴾
 مگر قوم یونس ﴿لَمَّا آمَنُوا﴾
 در حالی که اختیار داشتند،
 قبل از اینکه مقدمات عذاب را ببینند، ایمان آوردند
 ﴿كُتِبَ عَلَيْهِمُ﴾ از آنان برداشتم. بدور داشتیم؛ و ﴿وَصَحَّاحُهُمْ إِلَى حِينٍ﴾ آنان را زنده به حال خود گذاشتیم تا از منافع زندگی لذت ببرند و بهره مند شوند تا هنگامی که اجل طبیعی آنان فرارسید
 [۹۹] ﴿تَكْرَهُ﴾ مجبور می سازی؛ [۱۰۰]

فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ ءَامَنَتْ فَنَفَعَهَا إِيمَانُهَا إِلَّا قَوْمٌ يَبُوءُونَ لَمَّا ءَامَنُوا كُشِفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْآخِرَةِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَى حِينٍ ۙ وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ۙ وَمَا كَانَتْ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَجَعَلَ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ۙ قُلْ أَنْظِرُوا مَاذَا فِي السَّمُوتِ وَالْأَرْضِ وَمَا تُعْنِي الْآيَاتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ۙ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ قُلْ فَانْظُرُوا إِلَى مَعَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ فَمَا تَرَ إِلَّا سُحُوبًا رُفَّتْ وَأَنبُتَ الْغُلَّةُ فِي الْبُيُوتِ ۙ قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّكُم وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ۙ وَأَنْ أَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۙ وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذًا مِنَ الظَّالِمِينَ ۙ

﴿الرجس﴾ عذاب، یا خشم [۱۰۱] ﴿انظروا﴾ تأمل کنید. بنگرید ﴿وما تُعْنِي الآياتُ﴾ برهانها و معجزات فایده ای نمی رساند ﴿الذُّنُورُ﴾ ترساندن آنها. عبرتها ﴿عن قوم﴾ در دفع عذاب از قومی ﴿لایؤمنون﴾ بر ایمان نیاوردن تصمیم گرفته اند [۱۰۲] ﴿خلوا﴾ گذشته اند [۱۰۳] ﴿تُنَجِّي رُسُلَنَا﴾ پس از آن (که بلا و عذاب دامنگیر

کافران گردید) پیامبران خود و مؤمنان را نجات می دهیم ﴿عَقَّا عَلَيْنَا﴾ بر ما واجب است. این کار حتماً شدنی است { [۱۰۵] ﴿أَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ﴾ کاملاً خود را صرف دینی پاک و عبادت خداوند متعال کن ﴿حنیفاً﴾ رویگردان از تمام ادیان باطله و روی آور به دین حق [۱۰۶] ﴿لا تدع﴾ به فریادخوان.

۲۱۹- قال رسول الله - ﷺ: «البرُّ حسنُ الخلق، والإثمُ ما حاك في نفسك وكرهت أن يطلع عليه الناس». رواه مسلم.
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «نیکی کاری همان خوش اخلاق است و گناه آن است که در دل شک و تردید ایجاد کند و دوست نداشته باشی که مردم از آن اطلاع پیدا کنند».

[۱۰۸] ﴿حَاقَبْتُمْ﴾ هدایت، شریعت و قرآن به سوی شما آمده است ﴿حَافِظٌ﴾ مراقب و مراقب کارهای شما نیستم تا شما را از کفر منع کنم و به سوی ایمان بکشانم.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۲۱

سُورَةُ هُودٍ

سوره هود

[۱] ﴿الْأَسْرِ﴾ الف. لام. زاء ﴿أَحْكَمْتُ آيَاتَهُ﴾ آنچنان دقیق، استوار و منظم گشته است که هیچ خللی بدان وارد نمی شود ﴿فُضِّلْتُ﴾ بر حسب و قانع و نیاز و به صورت تدریجی نازل شده است ﴿مَنْ أَدْنُوهُ﴾ از سوی [۲] ﴿أَلَّا تَعْبُدُوا...﴾ تا اینکه غیر خدا را نپرستید [۳] ﴿يَتَّعَمَّكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا﴾ شما را از زندگی خوب و نیکیی بهره مند می سازد ﴿إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ تا هنگام فرارسیدن مرگ ﴿فَضْلُهُ﴾ پاداش کامل نیکوکاریش ﴿تَوَلَّوْا﴾ پشت کنید و روی بگردانید [۵] ﴿يَتَّبِعُونَ صُدُورَهُمْ﴾ دشمنی و کفر را در سینه هایشان پنهان می کنند ﴿لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُ﴾ تا آن را از خدا پنهان دارند ﴿يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ﴾ با جامه ها خویشان را می پوشانند تا زیاد مخفی باشند ﴿بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾

وَإِنْ يَمَسُّسَكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ۱۰۷ قُلْ يَأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنِ اهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ۱۰۸ وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتَّىٰ يَخُذَكَ اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ۱۰۹

آیاتها ۱۱۳

سُورَةُ هُودٍ

نیتها ۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّكُنْتُ أَهْكَمْتُ أَيُّهُنَّ ثُمَّ فَضِّلْتُ مِنْ لَدُنِّ حَكِيمٍ خَبِيرٍ ۱
أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ ۲ وَأَنْ أَسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تَوَلَّوْا إِلَيَّ يَتَّبِعَكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ ۳ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۴ أَلَا إِنَّهُمْ يَنْتَوُونَ صُدُورَهُمْ لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُ أَلَا حِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ يَعْلَمُ مَا يُبْسِرُونَ وَمَا يَأْلَمُونَ إِنَّهُ عَلَيْهِمْ ذَاتُ الصُّدُورِ ۵

آنچه در سینه ها نهفته است از قبیل: نیت خوب یا بد، کینه و غیره.

* گروهی از مشرکان گفتند: اگر درهای منزل را ببندیم، پرده ها را بکشیم، جامه هایمان را بر خود افکنیم و در دل دشمنی نسبت به محمد را مخفی کنیم، او چگونه می فهمد؟ و خداوند با نازل کردن این آیه: ﴿الْحِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ﴾ راز آنان را برملا کرد.

۲۲۰- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «الدُّنْيَا سَجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ» رواه مسلم.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «دنیا زندان مومن و بهشت کافر است».

[۶] {هَاتِي} جنبیده، جاندار {سَرَّهَا} قرارگاهش. محل زندگیش (در پشت پدر یا بر روی سطح زمین) {سَرَّهَا} آرامگاهش (در رحم یا قبر که تا روز قیامت بدانجا سپرده خواهند شد) {كِتَابٌ} در لوح محفوظ [۷] {يُسْرَىٰ} «لَبْلُبُ» تا شما را امتحان کند (در حالی که او از خود شما بر اعیالتان، آگاهتر است) {أَحْسَنَ عَمَلًا} عابدتر و با تقواتر [۸] {آتة} {معدودة} وقت و زمان. روزگاری کم {حَقَّ بِهِمْ} نازل شد. ایشان را احاطه کرد [۹] {لِیُؤْسَ} بسیار مایوس و ناامید {کُفِرُوا} بسیار کافر و انکارکننده وجود خدا، یا بسیار ناشکر نسبت به نعمت‌ها [۱۰] {نِعْمَاءٌ} نعمت {ضَرَاءٌ} شدت و ناخوشی که بدو رسیده است {إِنَّهُ لَفَرِحٌ} بسیار شادمان می‌شود به گونه‌ای که سرگشته و فریفته نعمت می‌شود {فَخُورٌ} به خاطر نعمتی که بدو رسیده بسیار بر مردم فخر می‌فروشد [۱۲] {تَارِكٌ} از تبلیغ قسمتی از آنچه به تو وحی می‌شود، خودداری کنی {ضَائِقٌ} دل‌تنگ {أَنْ يَقُولُوا} از ترس اینکه بگویند که {لَوْلَا} چرانه {نَذِيرٌ} بیم دهنده از عذاب خداوند به کسی که گناه می‌کند {رَكِيلٌ} مراقب و محافظ.

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا
وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ۖ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ
عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَلَئِنْ قُلْتُمْ
إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا
إِنْ هَذَا إِلَّا أَسْحَرُكُمْ مِنْ ۚ وَلَئِنْ أَخَّرْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ إِلَى
أُمَّةٍ مَعْدُودَةٍ لَيَقُولُنَّ مَا يَحْبِسُهُ ۚ أَلَا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ
مَصْرُوفًا عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ۚ
وَلَئِنْ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ
لَيَكْفُرُ ۚ وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ نِعْمَةً بَعْدَ ضَرَاءٍ
مَسَتْهُ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ ۚ
إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ
وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ۚ فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضَ مَا يُوحَىٰ إِيَّاكَ
وَضَائِقٌ بِهِ صَدْرُكَ أَنْ يَقُولُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ كُتْرٌ أَوْ جَاءَ
مَعَهُ مَلَكٌ ۚ إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ۚ

ترس اینکه بگویند که {لَوْلَا} چرانه {نَذِيرٌ} بیم دهنده از عذاب خداوند به کسی که گناه می‌کند {رَكِيلٌ} مراقب و محافظ.

۲۲۱- یَعِدُّ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - الصَّافَا فِدْعَا بَطْلُونِ قَرِيشِ الْأَقْرَبِ، ثُمَّ الْأَقْرَبِ، فَاجْتَمَعُوا، فَقَالَ: «يَا مَعْشَرَ قَرِيشِ! أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَخْبَرْتُكُمْ أَنَّ خَيْلًا تَصْبِحُكُمْ، أَلَسْتُمْ مُصَدِّقِي» فَقَالُوا: مَا جَزَيْنَا عَلَيْكَ كَذِبًا، قَالَ: «فَإِنِّي نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ»، أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ

پیامبر - ﷺ - بر صفا بالا رفت و قبائل قریش را به ترتیب نزدیکی فراخواند، و آنان جمع شدند، آنگاه فرمود: «ای جماعت قریش! اگر به شما خبر دهم که لشکری به شما حمله می‌کند، آیا حرف مرا تصدیق می‌کنید؟» گفتند: تاکنون از تو دروغی نشنیده‌ایم. فرمود: «پس من شما را از عذاب شدید قیامت بیم می‌دهم».

[۱۳] { **اَفْتَرَا** (محمد) آن را به دروغ به خدا نسبت می دهد { **فَاتَرَا** } بیاورید { **عِشْرَ سُوْرٍ مِّثْلِهِ** } ده سوره همانند آن { **مُفْتَرِيَاتٍ** } بهم بافته ها. ساخته های دروغین { **اَدْعُوا** } فراخوانید. به کمک بطلبید { [۱۴] **فَبَانَ** } یستجیوا } اگر مدعوین شما

الْحَقُّ الثَّانِي

۲۲۳

سُوْرَةُ

پاسخ شما را ندادند { [۱۵] **نُوفٍ اِلَيْهِمْ** } آنچه را که از دنیا و لذت های آن بخواهند بطور کامل به ایشان می دهد { **لَا يُخْسُونَ** } چیزی از نتیجه اعمال ایشان کم نمی شود { **حِطَّ** } در آخرت باطل و بی فایده خواهد شد { **صَنَعُوا** } آنچه در دنیا انجام داده اند { **بِاطِلٌ** } بهوده و بی فایده [۱۷] { **عَلَى يَنبَغِي** } بر دلیل و برهان روشنی است (قرآن) { **شَاهِدٌ مِنْهُ** } شاهد و گواه بر نزول قرآن (اعجاز و نظم قرآن) * { **اِمَامًا** } مقتدی به. راهنما. تبعیت شده { **الْاَحْزَابِ** } قبیائل مکه و مجاور آن که برای مقاومت در برابر دعوت پیامبر - با هم متحد و هم رأی شده بودند { **هَزِيْةٍ مِنْهُ** } شک و تردید از اینکه قرآن، از سوی خداوند نازل شده باشد [۱۸] { **الْاَشْهَادُ** } جمع شاهد: فرشتگان. پیامبران، اعضاء و

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَيْنَاهُ قُلْ فَاتُوا بِعِشْرَ سُوْرٍ مِّثْلِهِ مُفْتَرِيَاتٍ
وَادْعُوا مَنْ اَسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ۱۳
فَاَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ فَاَعْلَمُوْا اَنَّمَا اُنْزِلَ بِعِلْمِ اللّٰهِ وَاَنْ لَا اِلٰهَ
اِلَّا هُوَ فَهَلْ اَنْتُمْ مُّسْلِمُوْنَ ۱۴
اَلَّذِيْنَ اَوْزَيْنٰهَا نُوْفٍ اِلَيْهِمْ اَعْمَلْتُمْ فِيْهَا وَهُمْ فِيْهَا لَا يَخْسُوْنَ
۱۵ اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ اِلَّا النَّارُ وَحِطَّ
مَا صَنَعُوْا فِيْهَا وَبَطِلَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ۱۶ اَفَمَنْ كَانَ
عَلٰى يَنْبَغٍ مِنْ رَبِّهِ يَتَّبِعُوْهُ شٰهِدٌ مِنْهُ وَمَنْ قَبْلَهُ كَتَبَ
مُوسٰى اِمَامًا وَّرَحْمَةً اُولٰٓئِكَ يُؤْمِنُوْنَ بِهٖ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهٖ
مِنْ الْاَحْزَابِ فَاَلَنَارُ مَوْعِدُهُ فَلَا تُكْفِرُوْا بِهٖ مِنْهُ اِنَّهٗ الْحَقُّ
مِنْ رَبِّكَ وَلٰكِنْ اَكْثَرُ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُوْنَ ۱۷ وَمَنْ
اَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اُولٰٓئِكَ يُعْرَضُوْنَ
عَلٰى رَبِّهِمْ وَيَقُوْلُ الْاَشْهَادُ هٰؤُلَاءِ الَّذِيْنَ كَذَبُوْا عَلٰى
رَبِّهِمْ اَلَا لَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى الظّٰلِمِيْنَ ۱۸ الَّذِيْنَ يَصُدُّوْنَ
عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَيَبْغُوْنَهَا عَوَجًا وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ هُمْ كٰفِرُوْنَ ۱۹

اندامهای بدن [۱۹] { **يَعْمَلُونَ** } بازمی دارند { **يَعْمَلُونَ عَوَجًا** } آن را کج می خواهند. آن را در نظر مردم کج نشان می دهند تا از آن بیزار شوند.

۲۲۲ - قال رسول الله - ﷺ: «كل مولود يولد على الفطرة، فأبواه يهودانه أو ينصرانه أو يمجسانه» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر فرزندی که متولد می شود بر فطرت پاک متولد می شود و والدینش او را یهودی یا مسیحی یا زرتشتی می کنند».

* جواب شرط محذوف است، تقدیر آن چنین است: (یا کسی که اینگونه نیست برابر است؟!)

[۲۰] ... نمی‌توانند با فرار کردن از عذاب الهی نجات پیدا کنند [۲۱] ﴿هُدًى﴾ رفت. ناپدید شد [۲۲]

﴿الْأَعْرَابُ﴾ مسلماً. حقاً [۲۳] ﴿أَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ﴾ دهانشان به عدالت خداوند سیحان اطمینان دارد و به سبب

ترس از خداوند، خاشع و

فروتن هستند [۲۷] ﴿الْمَلَأَ﴾

اشراف و روساء ﴿أَرَادَ﴾

اشخاص کوچک، فرومایه و

کم‌ارزش ﴿بَادَى الرَّأْيِ﴾

ظاهریین، سطحی‌نگر.

ساده لوح [۲۸] ﴿أَرَأَيْتُمْ﴾ به

من خبر دهید ﴿عَلَىٰ بَيْتِهِ﴾ با

نور بصیرت و حجت و برهان

﴿رُحْمَةً مِّنْ عِنْدِهِ﴾ مراد: نبوت

است ﴿فَعَصَىٰ عَلَيْهِمْ﴾ بر شما

مخفی و پنهان شده است ﴿أَنزَلَ﴾

مکرمها آیا شما را مجبور به

پذیرش آن کنیم ﴿وَأَنزَلَ﴾

کارهون که حال که آن را

غیبی‌پسندید و منکر آن

هستید.

۲۲۳- عن ابن عباس - رضي

الله عنها - عن رسول الله - ﷺ

- فيها يرويه عن ربه، تبارك و

تعالى، قال: إن الله كتب

المحسنات والسيئات ثم بينَ

ذلك، فمن هم بحسنة فلم يعملها

كتبها الله عنده حسنة كاملة وإن

هم بها فعلوها، كتبها الله عنده

عشر حسناتٍ إلى سبعين

ضعف إلى أضعاف كثيرة، وإن هم بسنةٍ فلم يعملها، كتبها الله عنده حسنة كاملة وإن هم فعلوها كتبها الله سبعةً واحدةً،

متفق عليه

از ابن عباس - رضي الله عنها - نقل است که پیامبر - ﷺ - از خدا روایت نمود که فرمود: خداوند خویها و بدیها را نوشته

است و آن را بیان کرده است. پس کسی که تصمیم بر انجام کار خوبی گرفت اما آن را انجام نداد، خداوند نزد خود برای او

یک نیکی می‌نویسد؛ و اگر تصمیم بر انجام کار خوبی گرفت و آن را انجام داد، خداوند نزد خود آن را ده تا هفتصد تا

چندین برابر بیشتر می‌نویسد؛ و اگر تصمیم بر انجام کار بدی گرفت، اما آن را انجام نداد، خداوند نزد خود آن را یک

نیکی کامل می‌نویسد، اما اگر عملاً آن را انجام داد، خداوند (تنها) یک بدی برای او می‌نویسد.

أُولَٰئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا لَهُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ يُضْعِفُ لَهُمْ الْعَذَابَ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ ۝ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ۝ لَّاجِرَمَ أُنْهَمُ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْآخَسِرُونَ ۝ ۱۲ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۝ ۱۳ مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَى وَالْأَصْوَمِ وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ۝ ۱۴ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِتَىٰ لَّكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۝ ۱۵ أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمِ إِلِيمٍ ۝ ۱۶ فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَوْمِهِ مَا فَرَنْكَ إِلَّا بَشْرًا مِّثْلَنَا وَمَا فَرَنْكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا أَن يَبْدُوا الرَّأْيِ وَمَا نَرَىٰ لَكُمْ عَلَيْنَا مِن فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ ۝ ۱۷ قَالَ يَقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ يَسَنَةٍ مِّن رَّبِّي وَءَانِشِي رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِهِ فَعُمِيتَ عَلَيْكُمْ أَنْزَلْتُ مُكْرَمُوهَا وَأَسْمَلْتُهَا كَرَهُونَ ۝ ۱۸

{[۲۹] «طارِد» دور کننده. طردکننده [۳۰] «مَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ» چه کسی مرا از عذاب خداوند محفوظ می‌کند «إِنْ طَرَدْتُمُ» اگر من آن (مؤمنان فقیر) را از پیش خود برانم؟ [۳۱] «غَزَائِنُ اللَّهِ» گنجینه‌های رزق و مال خداوند [۳۲] «وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ» نمی‌توانید با فرار کردن خود را از عذاب خدا نجات دهید و او را درمانده سازید [۳۴] «يُفَرِّقُكُمْ» شما را گمراه سازد [۳۵] «أَمْ يَقُولُونَ» آیا مشرکان می‌گویند که نوح آنچه را با خود آورده است از سوی خدا نیست بلکه به دروغ به خدا نسبت می‌دهد؟! «فَعَلُ» [جرایمی] مجازات جرم و گناه من بر گردن خودم است [۳۶] «فَلَا تَحْسَبُ» امر بر تو سخت و دشوار نیاید و غمگین مشو «بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ» به خاطر کارهایی که انجام می‌دهند و بر آن مداومت دارند [۳۷] «الْفُلُكُ» کشتی «بِأَعْيُنِنَا» تحت نظارت و رعایت ما «وَرَحِينَا» و با راهبایی به وسیله وحی ما.

۲۲۵

الْحَزْنُ الْبَاقِي

وَيَقُولُوا لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَا لَإِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَمَا أَنَا بِطَارِدٍ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّهُمْ مُلَقَّوْنَ بِهِمْ وَلِنَفْسٍ أَرْتَكُمُ قَوْمًا يَجْهَلُونَ ﴿٢٩﴾ وَيَقُولُوا مَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ طَرَدْتُمُ أَفَلَا نَذْكُرُونَ ﴿٣٠﴾ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبُ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزْدَرِي أَعْيُنُكُمْ لَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ إِنِّي إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٣١﴾ قَالُوا يَنْصُرُهُ قَدْحُنَا فَنُكْرُ فَكَثُرَتْ جَدَلُنَا فَأَيْنَا يَمَّا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيَكُمْ بِهِ اللَّهُ إِنْ شَاءَ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٣٣﴾ وَلَا نَنْفَعُكُمْ نَصْحِي إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أَنْصَحَ لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٣٤﴾ أَمْ يَقُولُونَ أَفَتَرَبُّهُمْ قُلُوبُ إِنْ أَفْتَرَيْنَاهُ فَعَلَىٰ أَعْيُنِنَا وَإِنَّا لَنَبْشُرُ الْمُؤْمِنِينَ وَآوْحَىٰ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدْ آمَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٥﴾ وَأَصْنَعِ الْفُلَكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيُنَا وَلَا تَخْطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٣٦﴾

ليصدق حتى يكتب عند الله صدقاً وإن الكذب يهدي إلى الفجور، وإن الفجور يهدي إلى النار، وإن الرجل ليكذب حتى يكتب عند الله كذاباً» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «راستگویی انسان را به نیکوکاری می‌کشد و نیکوکاری انسان را به سوی بهشت هدایت می‌کند، انسان راستگو به راستگویی خود ادامه می‌دهد، تا اینکه به مقام صدیق می‌رسد، دروغگویی انسان را به فسق و فجور می‌کشد و فسق و فجور موجب رفتن به دوزخ می‌گردد. دروغگو به دروغگویی ادامه می‌دهد تا اینکه در پیشگاه خداوند به عنوان کذاب شناخته می‌شود.»

۲۲۵- قال رسول الله - ﷺ - : «من يحزم الزنق يحزم الخير كله»، رواه مسلم
پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که از نرم رفتاری محروم شده باشد از تمام خیر محروم گشته است».

[۳۹] «تُخْرِجُهُ» او را خوار و رسوا می کند (عجل علیه) بر او واجب می شود گریبانگیرش می شود (نقیم) دائمی. همیشه [۴۰] «فَارَ التُّورَ» آب با شدت از تنور نان، جوشیدن گرفت (سبق علیه القول) مگر کسانی که بر

کفر مصمم اند و حکم به

نابودی ایشان قبلاً صادر

شده است [۴۱] { «ارْكَبُوا»

سوار شوید } «مَجْرِيهَا» زمان

حرکت «مُرساها» وقت لنگر

انداختن و ایستادن [۴۲]

{ «مَجْرَى هِمَمٍ» کشتی

سر نشان را در میان امواجی

به بلندای کوه، حرکت می داد

{ «فِي مَعَزِلٍ» در گوشه ای؛

[۴۳] «سَاوِي» پناه خواهم

برد «لَا عَاصِمَ» هیچ مانعی.

هیچ محافظی { «حَالِ بَيْنَهُمَا

الْمَوْجُ» موج میان آن دو (نوح

و پسرش) جدایی انداخت

[۴۴] «إِبْلَعِي مَاءَكِ» آب

خود را فرو خور { «إِقْلَعِي»

از باریدن بایست «غِيضُ

الْمَاءِ» آب در زمین فرو رفت

و کم شد «اسْتَوَتْ» استقرار

یافت «الجُودِي» کوهی در

نزدیکی موصل در عراق

{ «بُعْدًا» خداوند آنان را

بدجوری هلاک کرد [۴۵]

{ «إِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ» وعده تو

به وقوع می پیوندد و خلافی

وَيَصْنَعُ الْفُلُكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا
مِنْهُ قَالَ إِنْ تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ ﴿٣٨﴾
فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ
مُقِيمٌ ﴿٣٩﴾ حَتَّى إِذَا جَاءَهُ أَمْرُنَا وَفَارَ التُّورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا
مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ
وَمَنْ أَمِنَ وَمَاءَ أَمْنٍ مَعَهُ ۚ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٤٠﴾ وَقَالَ ارْكَبُوا
فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ مَجْرَيْنَا وَمُرْسَهَانِ إِنِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٤١﴾ وَهِيَ
تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ
فِي مَعَزِلٍ بِنْتْنَى أَرْكَبْ مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ ﴿٤٢﴾
قَالَ سَآوِي إِلَىٰ جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ
الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ
مِنَ الْمُعْرِقِينَ ﴿٤٣﴾ وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَكَسِمَاءُ
أَقْلَعِي وَغِيضَ الْمَاءِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ
بُعْدَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾ وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ
ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ ﴿٤٥﴾

در آن نیست.

۲۲۶ - قال رسول الله - ﷺ: «لو رحم الله من قوم نوح احداً لرحم أم الصبي». اخرجہ ابن جریر و ابن ابی حاتم و كانت أم الصبي قد خرجت به إلى الجبل فلما بلغها الماء خرجت به حتى استوت على الجبل - أي أعلاه - فلما بلغ الماء رقبته رفعته يديها، ففرقا.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر خداوند به کسی از قوم نوح رحم می کرد به ام صبی (مادر بیچه) رحم می کرد». و او مادری بود که همراه بیچه اش از ترس طوفان از شهر خارج شد و هنگامی که آب به او رسید به بالای کوه و قله آن رفت و هنگامی که آب به گلوی او رسید با دو دستش بیچه اش را بلند کرد (تا او را از غرق شدن نجات دهد) ولی آب هر دوی آنها را غرق کرد».

[۴۶] {إِنَّهُ غَمَلٌ غَرِيبٌ} او صاحب کارهای ناشایست است {أَعْظَمَكَ} تورا نصیحت می‌کنم {

مِنْ الْجَاهِلِينَ} از کسانی که بدان آگاهی ندارند [۴۸] {أَهْطَ} فرود آی {بِرَّكَاتٍ} خیرات ثابت {مِنْ

سُورَةِ الْفُحْشِ

عَبَك} ملتها و نسل‌هایی که

از شما و همراهانت به وجود

خواهند آمد {اسْتَعْمَهُمْ} ز

نصیحتها و خوشبها

بر خوردارشان می‌سازیم

{إِيَّاهُمْ} بدانان می‌رسد

{الْمِ} دردناک { [۵۰]

{مُفَرِّقُونَ} کسانی که به

دروغ شریک‌هایی را به خدا

نسبت می‌دهند [۵۱]

{نُظَرِي} مرا بر فطری سلیم

آفریده است [۵۲]

{السَّاءُ} هرچه بالای سر

انسان باشد. آسمان. در اینجا

مراد باران است {يَزِيدُكُمْ قُوَّةَ}

إِلَى قُوَّتِكُمْ} نیروی بر

نیر ویتان بیفزاید {لَا تَتَوَلَّوْا}

رُوحِي} برنتابید {مُدْرَارًا}

بسیار بارنده و بدون ضرر

[۵۳] {مَا جِئْنَا بِشَيْءٍ}

معجزه‌ای برای ما

نیاورده‌ای.

۲۲۷ - قال رسول الله - ﷺ :-

«عَجِبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ

له خير، وليس ذلك لأحد إلا

للمؤمن: إن أصابته سَرَأٌ شَكَرَ

فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَأٌ مَضِرٌّ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ». رِوَاهُ مُسْلِمٌ

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کار مسلمان انسان را به شگفتی و تعجب واهی دارد زیرا همه کارهایش برای او خیر است، و این

امر برای هیچکس جز مسلمان ممکن نیست، اگر به وی فراخی و خوشی دست دهد، شکر کند، برایش خیر است، و اگر به

او سختی برسد هم صبر کند، برایش خیر و مایه کسب ثواب است».

۲۲۸ - قال رسول الله - ﷺ :- «قَدْ أَفْلَحَ مَنْ أَسْلَمَ، وَكَانَ رِزْقُهُ كِفَافًا، وَقَعْتُهُ اللَّهُ بِمَا آتَاهُ». رِوَاهُ مُسْلِمٌ

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قطعاً کسی که اسلام آورد، و رزق و روزیش کافی و بسنده بود، و خداوند او را نسبت به آنچه که به

او داده قانع ساخت، رستگار است».

قَالَ يَنْحُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَرِيبٌ فَلَا تَنْتَهِنِ
مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ [۴۶]
قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَشْكَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَلَا
تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمَنِي أَكُنْ مِنَ الْخَسِرِينَ [۴۷] قِيلَ يَنْحُوحُ
أَهْطَ إِسْلِمَ مِمَّا بَرَكْتَ عَلَيْكَ وَعَلَى أَمْرٍ مِمَّنْ مَعَكَ
وَأَمُّ سَمِيعَتُهُمْ ثُمَّ يَمْسُهُمْ مَنَا عَذَابٌ أَلِيمٌ [۴۸] تِلْكَ
مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ
مِنْ قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَقِيبَ لِلْمُتَّقِينَ [۴۹] وَإِلَى عَادٍ
أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَنْقُومُ عَبْدُ اللَّهِ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ
غَيْرِهِ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ [۵۰] يَنْقُومُ لَا أَشْكَكُمْ عَلَيْهِ
أَجْرًا إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى الَّذِي فَطَرَنِي أَفَلَا تَعْقِلُونَ [۵۱]
وَيَنْقُومُ أَسْتَغْفِرُ وَارْبَكُمْ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ
عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا
مُجْرِمِينَ [۵۲] قَالُوا يَا هُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ
بِتَارِكِي آلِ الْهَارِ عَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ [۵۳]

[۵۴] «إِنْ تَقُولُوا إِلَّا حُرْمَةً» چیزی جز این نمی‌گوییم که یکی از خدایان ما بلایی به تو رسانده است و دیوانه‌ها کرده است زیرا که تو از آنان بدگویی کرده‌ای و ما را از عبادت آنها بر حذر داشته‌ای {سوره}

الْحُرْمَةُ

۲۲۸

تَشْرِكُونَ

دیوانگی. جنون {إِنِّي بَرِيءٌ مِّنَّا تَشْرِكُونَ} قطعاً من بیزار و پاک هستم از آنچه که بجز خدا می‌پرستید {۵۵} {تَشْرِكُونَ} برای ضرر رساندن به من دست به نیرنگ و چاره‌جویی بزنید {انظر} مرا مهلت مدهید {۵۶} {دَابَّة} جنبنده (اعم از انسان و غیر انسان) {أَجِدُ} بنصیحت بر او تملک و تسلط کامل دارد {۵۷} {تَوَلَّوْا} اعراض کنید به نصیحت‌های من پشت کنید {لَقَدْ أَرْسَلْنَاكُمْ} چون من رسالت خود را به شما رسانده‌ام، بنابراین حجت بر شما تمام شده و عذاب الهی محقق گشته است {حَفِظَ} مراقب. نگهبان. مطلع و آگاه به هر چه که انجام می‌دهید {۵۸} {جَاءَ أَمْرُنَا} عذاب ما در رسید {عَذَابٌ غَلِيظٌ} عذاب شدید و دو چندان {۵۹} {أَجْعَلُوا} {أَجْعَلُوا} {۵۹}

إِنْ تَقُولُوا إِلَّا اعْتَرَفَكَ بَعْضُ إِلَهَيْنَا بِسُوءٍ قَالَ إِنِّي أَشْهَدُ اللَّهَ وَأَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تَشْرِكُونَ ۵۴ مِّنْ دُونِهِ فَكِدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنْظَرُونَ ۵۵ إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ ربي وَرَبِّكُمْ مَا مِن دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِن ربي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۵۶ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أَرْسَلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ وَيَسْتَخْلِفُ ربي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا إِن ربي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيزٌ ۵۷ وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَنَجَّيْنَاهُمْ مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ۵۸ وَتِلْكَ ءَادُ جَحَدُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَعَصَوْا رُسُلَهُ وَاتَّبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ۵۹ وَأَتَّبَعُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَغْوَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ ۖ أَلَا إِن ءَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ ۖ أَلَا بَعْدَ الْعَادِ قَوْمُ هُودٍ ۖ ۶۰ وَإِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَقَوْمِ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِن إِلَهٍ غَيْرُهُ هُوَ أَنشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ ثَوَّبُوا إِلَيْهِ إِن ربي قَرِيبٌ مُجِيبٌ ۶۱ قَالُوا لَوْ صَاحَبُنَا فَقَدْ كُنْتَ مِنَّا مَرْجُوءًا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَانَا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ۶۲

{تَبَيَّنَ} نشانه‌ها و دلائل پروردگارشان را انکار و تکفیر کردند {جَبَّارٌ} زورگو و قلدر. کسی که مردم را به کاری که دوست ندارند مجبور می‌کند {عَنِيدٌ} سرکش و متهم از حق. طاعی {۶۰} {بَعْدًا لَعَنَ} ناپود باد عاد {۶۱} {إِسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا} به شما توان آباد کردن زمین، سکونت در آن و بهره‌مندی از منافع آن داده است. آباد کردن زمین را به شما و اگر دار کرده است {۶۲} {مَرْجُوءًا} امید داشتیم سرور ما بشوی. مایه امید بودی {مُرِيبٌ} به شک و تردید اندازنده.

۲۲۹- قال رسول الله - ﷺ: «إِذَا أُنْزِلَ اللَّهُ تَعَالَى بِقَوْمٍ عَذَابًا، أَصَابَ الْعَذَابُ مِنْ كَانُ فِيهِمْ، ثُمَّ يُعْتَوَى عَلَى أَعْمَالِهِمْ». متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه خداوند تعالی عذاب را بر قومی نازل کند، آن عذاب همه را دربر می‌گیرد، آنگاه (در قیامت) بر حسب اعمالشان بر آن گنجه می‌شوند».

[۶۳] (رَأَيْتُمْ) به من خبر دهید (يَسْتَعِي) یقین، برهان و بصیرت (رَحْمَةً) مراد: نبوت است (فَمَا تَرِيدُونَنِي عَنِ تَحْسِيرٍ) اگر از شما پیروی کنم جز مایه ضرر من نمی گردید [۶۴] (آیة) معجزه ای که بر صدق نبوت من دلالت

دارد {نفاقه} شتر؛

الْحَرَّةُ الْفَارِغَةُ

۲۲۹

سُورَةُ هُودٍ

{فَدَّرُوهَا} آن را به حال خود

رها کنید {لَا تَسْهَوْهَا...}

اذیت و آزاری بسدان

مرسانید {فَاِذَاخُكُم} شما را

نابود می سازد [۶۵]

{فَقَرُّوهَا} آن را سر بریدند

{فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا}

هنگامی که امر ما (مبنی بر

عذاب قوم ثمود) در رسید (من

خزّی یومئذ) از خواروی و

رسوایی آن روز؛ [۶۷]

{الصَّيْحَةِ} صدای شدید و

نابودکننده از آسمان {جاثین}

جسد های بی حرکت و

خشکیده که بر روی صورت

افتاده اند [۶۸] {كَأَن لَّمْ

يَعْنُوا فِيهَا} گویا قبلاً در آنجا

بسر نبرده اند و زندگی

راحتی نداشته اند {بَعْدُ}

ثمود؛ نابود باد قوم ثمود [۶۹]

{لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا اِبْرَاهِيمَ

بِالْبَشَرِ} فرستادگان

(فرشته) ما همراه با مزدگانی

(تولد اسحاق) به پیش

ابراهیم آمدند {فَاِذَا لَبِثَ اَنْ}

طولی نکشید که {عَجَلِ حَتَّى}

گوساله ای که روی سنگ و آتش بریان گشته است [۷۰] {رَأَى اَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ

اِلَيْهِ} دستشان بدان نمی رسد تا از آن بخورند. دست به غذا نمی زنند و از آن نمی خورند (زیرا در واقع آنان

فرشتگانی بودند در شکل انسان) {لَنُكَرِّهَهُمُ} از ایشان تنفر پیدا کرد. بیزار شد. رمید {اَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً} در دل

احساس ترس از آنان کرد [۷۱] {وَاِذَا رَأَتْهَا قَائِمَةً فَنَجَّيْنَاهَا} همسر ابراهیم ایستاده بود و خندید، چون مرده

هلاک قوط لوط را بدو داده بودند یا به خاطر تعجب از اینکه چگونه در سن پیری صاحب فرزند خواهد شد.

۲۳۰. قال رسول الله - ﷺ -: «الدنيا متاعٌ وخيرُ متاعها المرأةُ الصالحةُ». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دنيا خود کالا و متاع است و بهترین متاع و کلاهی آن زن صالح است».

قَالَ يَقَوْمُ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَءَاتَنِي

مِنْهُ رَحْمَةً فَمَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ عَصَيْتُهُ، فَمَا تَرِيدُونَنِي

عَنِ تَحْسِيرٍ ۖ وَيَقَوْمِ هَذِهِ نَافَةٌ لَكُمْ ءَايَةٌ

فَدَّرُوهَا تَأْكُلُ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُوهُا بِسُوءٍ فَاُخَذُوا

عَذَابٌ قَرِيبٌ ۖ فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ

ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْذُوبٍ ۖ فَلَمَّا جَاءَ

أَمْرُنَا بَجْتِنَا صَالِحًا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا

وَمِنْ خِزْيٍ يُومِئذٍ إِنْ رَبُّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ۖ وَأَخَذَ

الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جِثِيمٍ

۱۷ كَانَ لَمْ يَغْنَوْا فِيهَا ؕ أَلَا إِنَّ ثَمُودَ كَفَرُوا رَبَّهُمْ ؕ أَلَا بَعْدُ

لِثَمُودَ ۖ وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبَشَرِ قَالُوا

سَلَامًا قَالِ سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِيدٍ ۖ فَلَمَّا

رَأَى أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكِرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً

قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أَتَيْنَاكَ بِقَوْمٍ سُوءٍ ۖ وَأَمْرُهُ قَائِمَةٌ

فَضَحِكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَقَ يَعْقُوبَ ۖ

۱۸

۱۹

۲۰

۲۱

۲۲

۲۳

۲۴

۲۵

۲۶

۲۷

۲۸

۲۹

۳۰

۳۱

۳۲

۳۳

۳۴

۳۵

۳۶

۳۷

۳۸

۳۹

۴۰

[۷۲] «یا وینا» وای بر من! کلمه‌ای است که بر تعجب دلالت دارد «عجوز» پیرزن. سن او بیشتر از نود سال بود (یعنی شوهرم شیخا) پیرمرد. عمر او صد سال بود [۷۳] «{تعجبین...}» آیا از کار خدا تعجب می‌کنی (مخاطب همسر ابراهیم - علیه السلام - است) {جمید} شیروان

۲۳۰

المیزان القاسم

دارای خیر و احسان فراوان [۷۴] «{الزوع}» ترس و هراس (یجادنا) درباره قوم لوط با ما مجادله کرد و از ما خواست که به ایشان مهلت دهیم تا شاید ایمان بیاورند [۷۵] «{الحلیم}» بردبار و شکپا است. در انتقام گرفتن از کسانی که در حق او بدی می‌کنند عجله نمی‌کند «{أزاة}» بسیار آه کشنده به خاطر ترس از خدا «{منیب}» رجوع‌کننده به خداوند سبحان در هر کاری. توبه‌کننده [۷۷] «{سئی بهم}» آمدن آنان لوط را ناراحت کرد و در واقع از آنان ترسید «{ضاق بهم ذرعا}» نتوانست در مقابل اذیت و آزار قومش حال آنان سوخت و بسیار نگران ایشان گردید چون گمان کرد که ایشان انسانند و تصور نمی‌کرد که فرشتگانی

قَالَ بَوَيْلِيَ أَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ۖ قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمْتُ اللَّهُ وَبَرَكْنَاهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ۖ فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبَشَرُ يُجْهِدُنَا فِي قَوْمٍ لُوطُ ۖ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّهٌ مُنِيبٌ ۖ يَتَذَكَّرُ إِبْرَاهِيمُ أَعْرَضَ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ لَنَا بِهِمْ عَذَابٌ غَيْرَ مَرْدُودٍ ۖ وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِئًا بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ ۖ وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ قَالَ يَتَقَوْمٌ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزُونِ فِي ضَيْفِي أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ ۖ قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَانَا فِي بَنَاتِكُمْ مِنْ حَقٍّ وَانْكَ لَنَعْلَمَنَّ مَا تَرِيدُ ۖ قَالُوا لَوْ أَنَّا لِرَبِّكُم قُوَّةٌ أَوْ آوَى إِلَىٰ رُكْنٍ شَدِيدٍ ۚ قَالُوا يَلُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنَاصِلُوكَ إِنَّا كَافِرُونَ فَاصْرِبْ أَهْلَكَ يَغْطِغِ مِنَ اللَّيْلِ وَلَا يَنْفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا أَمْرَانِ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ ۚ

از سوی خداوند باشند {یوم عصیب} روز سخت و دشوار [۷۸] «{یهرعون الیه}» شتابان به سوی او آمدند، مثل اینکه به شدت رانده شده باشند «{هولاء بنات}» اینان زنان امت من هستند هرکدام را که می‌خواهید به عقد خود در بیاورید «{لا تخزون}» کاری نکنید که من شرمند شوم. به من توهین نکنید. مرا خوار و رسوا مسازید «{رشید}» عاقل و فهمیده که آنچه را می‌گویم بفهمد [۷۹] «{من حق}» حاجت و نیازی به دختران تو نداریم [۸۰] «{لوان لی...}» اگر قدرت دفع شما را داشتم... «{آری الی رکن}» به انسان نیرومندی (قوم و قبیله) پناه می‌بردم که مرا علیه شما یاری کند [۸۱] «{لن یصلوا الیک}» دستشان به تو نمی‌رسد «{فاصر یا هلک}» خانواده‌ات را شبانه از شهر خارج کن «{یقطع من اللیل}» قسمتی از شب. بخش آخر شب.

[۸۷] ﴿جَعَلْنَا عَلَيْهِمْ سُلَاطِينَ﴾ شهرشان را زیرورو کردیم ﴿أَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً﴾ همچون باران آنجا را سنگباران

کردیم ﴿سَجِيلٌ﴾ گلی که به وسیله آتش پخته و تبدیل به سنگ می شود ﴿مَنْضُودٌ﴾ پی در پی، رگبار عذاب [۸۲]

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

۲۳۱

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

﴿مُسَوَّمَةٌ﴾ نشانه شده برای

عذاب، بر روی سنگها چیزی

مثل مهر قرار داشت ﴿وَمَا هِيَ

مِنَ الظَّالِمِينَ بَعِيدٌ﴾ چنین

عذابی (یا سرزمین قوم لوط)

از آن کافران و سایر

ستمکاران بدور نیست [۸۴]

﴿أَرَأَيْتُمْ جَزَاءَ﴾ من شما را بی نیاز

و غنی از کاستن از پیمان و

اوزان می بینم ﴿يَوْمَ حَبِطَ﴾

روز مهلک، که هول و هراس

آن مردم را فرا می گیرد [۸۵]

﴿أَرَأَيْتُمْ﴾ به کمال و تمام انجام

دهید ﴿بِالْقِسْطِ﴾ با عدالت،

بدون زیاده یا نقصان

﴿وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ﴾ با

کاستن یا غل و غش به مردم

ضرر نرسانید ﴿لَا تَعْتُوا﴾

فساد و تباهی راه نیندازید

[۸۶] ﴿بِقِسْطِ اللَّهِ﴾ آنچه از

اموال حلال برای شما برجای

مانده است، اعیال صالح و

انتظار ثواب آن ﴿بِحِفْظِ﴾

مراقب بر اعمال و گناهان و

مجازات کننده گناهکاران

[۸۷] ﴿أَصْلَاحُكُمْ﴾ آیا دین

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَلَيْهِمْ سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ
حِجَارَةً مِّن سِجِّيلٍ مَنْضُودٍ ۘ ۸۴ مُسَوَّمَةٌ عِندَ رَبِّكَ
وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بَعِيدٌ ۘ ۸۵ وَإِلَىٰ مَآئِنَ آخَاهُمْ
شُعَبًا قَالَتْ يُقَوْمُ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ
وَلَا تَنْقُصُوا أَلْمِكَالَ وَالْمِيزَانَ إِنِّي أَرَبُّكُمْ بِخَيْرٍ
وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُّحِيطٍ ۘ ۸۶ وَيَقَوْمُ
أَوْفُوا أَلْمِكَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا
النَّاسَ أَشْبَاءَ هُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ۘ ۸۷
بَقِيَتْ لِلَّهِ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ
بِحَفِظٍ ۘ ۸۸ قَالُوا يَشْعَبُ أَصْلَوْتُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ
تَتْرَكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَأَنْ تَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ
إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ ۘ ۸۹ قَالَتْ يُقَوْمُ أَرَأَيْتُمْ إِنْ
كُنتُمْ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي وَرَزَقْنِي مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا وَمَا أُرِيدُ أَنْ
أُخَالِفَكُمْ إِلَىٰ مَا أَنهَنكُمْ عَنْهُ إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ
مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ۘ ۹۰

تو (مراد از استهفام، انکار و استهزاء است) [۸۸] ﴿الرَّائِبُ﴾ به من خبر دهید ﴿بَيِّنَةٍ﴾ هدایت و بصیرت ﴿أُنِيبُ﴾

در همه کارهایم به سوی خدا برمی گردم.

۲۳۱ - قال رسول الله - ﷺ: «خوسب رجل ممن كان قبلكم فلم يوجد له من الخير شيء، إلا أنه كان يخالط الناس وكان

موسراً، وكان يأمر غلبائه ان يتجاوزوا عن المعسر، قال الله - عز وجل - نحن احقُّ بذلك منه، تجاوزوا عنه». أخرجه مسلم

نیاמר - ﷺ: «فرمود: «مردی از گذشتگان مورد محاسبه قرار گرفت، کار نیکی در کارنامه اعمال او نیافتند، جز اینکه او

توانگر بود و با مردم اختلاط می کرد و به غلامهایش دستور می داد که از گناه شخص فقیر چشم پوشی کنند، خداوند -

عز وجل - فرمود: ما به بخشودن شایسته تر از او هستیم، پس از گناه او چشم پوشی کنید».

[۸۹] «وَلَا يَجِرْ مِنْكُمْ» شما را وادار نکند «شقاقی» دشمنی و مخالفت من «أَنْ يُصِيبَكُمْ» بر اینکه شما را دچار کند
 [۹۰] «وَرُدُّ» بسیار با محبت نسبت به اولیایش [۹۱] «رَضَى» عثیره و قبيله تو «لَرَجَمَاكَ» تو را سنگباران می‌کردیم { [۹۲] ... و رانکم ظهراً } او را فراموش می‌کنید. او را پشت سر می‌اندازید [۹۳] «عَلَى مَكَانِكُمْ» با تمام توان و قدرت «ارْتَقِبُوا» چشم به راه عاقبت و مجازات باشید «إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ» من نیز همراه شما چشم به راه خواهم بود { تا وعده الهی را درباره شما بسنیم } [۹۴] «الصَّيْحَةُ» صدای هولناک و مهلک از آسمان «جَائِئِينَ» خشکیده و پر روی صورت افتاده [۹۵] «كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِیْهَا» انگار هرگز در آن دیار در خوشی و نعمت بسر نبرده‌اند «بَعْدَ الْمَدِیْنِ» ناپود یاد قوم مدین «كَمَا بَعْدَتْ تُؤَدُّ» آنگونه که قبلاً قوم نمود ناپود شدند [۹۶] «بِآيَاتِنَا» با معجزات ما «وَسُلْطَانِ مِیْنِ» و برهانی آشکار بر صدق رسالت او [۹۷] «مَلِیْهِ» اشراف و زعما دوروبر فرعون.

وَيَقَوْمٌ لَا يَجِرْ مِنْكُمْ شِقَاقِي أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلُ مَا أَصَابَ قَوْمُ نُوحٍ أَوْ قَوْمُ هُودٍ أَوْ قَوْمُ صَالِحٍ وَمَا قَوْمٌ لَّوْطٍ مِنْكُمْ يَبْعِدُ ۝۸۱ وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ ۝۸۲ قَالُوا يَشْعِبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا مِمَّا يَقُولُ وَإِنَّا لَنَرُّكَ فِینَا ضَعِيفًا وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ وَمَا أُنْتِ عَلَيْنَا بِعَزِيزٍ ۝۸۳ قَالَ يَقَوْمِ أَرَهْطِي أَعَزُّ عَلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَاتَّخَذْتُمُوهُ وَرَاءَكُمْ ظَهْرًا إِنَّ رَبِّي بِمَا تَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ۝۸۴ وَيَقَوْمِ أَعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَمِلٌ سَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَمَنْ هُوَ كَذِبٌ وَارْتَقِبُوا إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ ۝۸۵ وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَأَخَذَتِ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْئَةَ فَاصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَنِيْمِينَ ۝۸۶ كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا الْأَبْعَادُ الْمَدِينُ كَمَا بَعْدَتْ تُؤَدُّ ۝۸۷ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ۝۸۸ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَاتَّبَعُوهُ أَمْرَ فِرْعَوْنَ وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ ۝۸۹

۲۳۲- قال النبی ﷺ: «والله إني لأستغفر الله وأتوب إليه في اليوم أكثر من سبعين مرة». رواه البخاری

پیامبر ﷺ - فرمود: «به خدا قسم من هر روز بیشتر از هفتاد بار توبه می‌کنم».

۲۳۳- وقال ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ يَسْطُرُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مَسِيءُ النَّهَارِ، وَيَسْطُرُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مَسِيءُ اللَّيْلِ، حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا». أخرجه مسلم

پیامبر ﷺ - فرمود: «خداوند دست مغفرتش را در شب می‌گستراند تا کسی که در روز گناه کرده است توبه کند و دست

مغفرتش را در روز می‌گستراند تا کسی که در شب گناه کرده است توبه کند (و این پذیرش توبه ادامه دارد) تا وقتی که

خورشید از مغرب طلوع کند».

[۹۸] «يَقْدُمُ قَوْمُهُ» از قوم خود پیش می‌افتد «فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ» آنان را به آتش جهنم می‌اندازد «الْوَرْدُ المورود»
جایی که بدان وارد می‌شوند (آتش) [۹۹] «اتَّبِعُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً» در این دنیا دچار نفرین (مردمان) و

طررد (از رحمت خداوند)

الْحَرْقُ النَّارِي

۲۳۳

سُورَةُ هُودٍ

شدند «الرَّفْدُ المرفود» چیزی

که به ایشان داده می‌شود؛

[۱۰۰] «مِنْهَا قَاتَمٌ وَحَصِيدٌ»

برخی از این شهرها و آبادیها

هنوز پابرجا نیستند و آثاری از

آنها باقی مانده است و برخی

دیگر به‌طور کلی نابود شده و

با خاک یکسان شده‌اند

[۱۰۱] «غَيْرُ تَتِيبٍ» جز

هلاک کردن [۱۰۲] «أَخَذُ

رَبُّكَ» عِقَاب پروردگار تو

این چنین است [۱۰۳]

{يَوْمٌ مَّجْمُوعٌ} روز

گردهمایی {مَشْهُودٌ} مردم

ترس و هراس آن روز را

مشاهده می‌کنند [۱۰۴] «إِلَّا

لأَجَلٍ مَّعْدُودٍ» تا انتهای مدت

کوتاه که عمر کوتاه است

{[۱۰۵] «شَقِيٌّ» بدبخت

{سَعِيدٌ} خوشبخت [۱۰۶]

{زَفِيرٌ} صدای ناشی از بازدم

شدید {شَبَقٌ} صدای دم و

نفس کشیدن شدید [۱۰۸]

{عَطَاءٌ} خداوند در بهشت به

ایشان پاداش عظیمی

می‌دهد «غَيْرٌ مَّجْدُودٌ» غیر مقطوع، همیشگی.

۲۳۴- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ يُجْلِي لِلظَّالِمِ فَإِذَا أَخَذَهُ لَمْ يُفْلِتْهُ، ثُمَّ قَرَأَ: (وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ

ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ) [هود: ۱۰۲] متفق علیه.

پیامبر ﷺ فرمود: «خداوند به ظالم مهلت می‌دهد تا اینکه سرانجام او را مورد مؤاخذه و غضب خود قرار می‌دهد و دیگر

نجات پیدا نخواهد کرد». سپس این آیه را تلاوت کرد: «عِقَابِ پروردگار تو این چنین است، هرگاه که (بر اثر کفر و

فساد، احوال) شهرها و آبادیهای را عِقَاب کند که مستحکم باشند، به راسخی عِقَاب خدا دره‌ناک و سخت است».

[۱۰۹] «مَرِيَّة» شک و تردید («إِنْ لَمْ تَرَوْهُمْ» ما بهره و سزای آنان را بی‌کم و کاست خواهیم داد) [۱۱۰] «الکتاب» تورات «لَوْلَا كَلِمَةٌ» اگر حکم ازلی پروردگار تو بر این نبود که انتقام و مجازات سخت آنان را تا روز قیامت به تاخیر
 لَمَّا لَقِيَكَ عِشْرَ ۲۳۴

بیندازد... «لَقِضِي بَيْنَهُمْ» حکم به نابودی آنان در دنیا اجرا می‌شد «مَرِيَّة» در شک و پریشانی روحی افتادن [۱۱۱] «كَلَامٌ» هر یک از دو گروه مختلف «لَمَّا لَوْقِيَتَهُمْ رُبُّكَ» خداوند جزای اعمال ایشان را بی‌کم و کاست می‌دهد [۱۱۲] «فَاسْتَقِمْ» بر عمل به دستورات خداوند و دعاء و عبادت، پایدار باش «لَا تَطْغَوْا» از حدود و قوانین الهی تجاوز نکنید [۱۱۳] «لَا تَرْكَبُوا إِلَى...» مشرکان و کافران را دوست نداشته باشید و به آنان اطمینان نداشته باشید [۱۱۴] «طَرَفِي التَّهَارِ» دو طرف روز، اول و آخر آن «زُلْفَا» ساعاق از اول شب (مغرب و عشاء) «ذَكَرَى لِلذَّاكِرِينَ» پند و اندرز برای کسانی که پند می‌پذیرند [۱۱۶] «الْقُرُونِ» ملت‌های گذشته (اول و

فَلَا تَكُ فِي مَرِيَّةٍ مِمَّا يَعْبُدُ هَؤُلَاءِ مَا يَعْبدُونَ إِلَّا كَمَا يَعْبُدُ
 آبَاؤُهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِنَّا لَمَوْفُوهُمْ نَصِيبُهُمْ غَيْرَ مَنْقُوصٍ ۱۰۹
 وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ
 سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَرِيْبٍ
 ۱۱۰ وَإِنْ كَلَّمَا لَوْ قِيَتَهُمْ رَبُّكَ أَعْمَلَهُمْ إِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ
 خَبِيرٌ ۱۱۱ فَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا
 إِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۱۱۲ وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا
 فَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ
 لَا تُنصَرُونَ ۱۱۳ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنْ
 اللَّيْلِ إِنْ أَحَسَّنتِ يَذْهَبِنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ
 ۱۱۴ وَأَصِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ۱۱۵ فَلَوْلَا
 كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةً يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ
 فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ وَأَتَّبِعَ الَّذِينَ
 ظَلَمُوا مَا أَتَوْا فِيهِ وَكَانُوا ثَجَرِ مَرِيْبٍ ۱۱۶ وَمَا كَانَ
 رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا مُصْلِحُونَ ۱۱۷

بَقِيَّةً» صاحبان عقل و فضل «اتَرَفُوا فِيهِ» فراخی و ناز و نعمتی که بداناتان داده شده بود.

۲۳۵ - اصابت رجل من امرأة قبله، فأتى النبي - ﷺ - فأخبره، فأنزل الله تعالى: «وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنْ اللَّيْلِ إِنْ أَحَسَّنتِ يَذْهَبِنَ السَّيِّئَاتِ» فقال الرجل: ألي هذا يا رسول الله؟ فقال: «لجميع امتي كلهم». متفق عليه
 مردی زنی را بوسید، آنگاه نزد پیامبر - ﷺ - آمد و به او خبر داد، خداوند این آیه را نازل فرمود: «وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنْ اللَّيْلِ إِنْ أَحَسَّنتِ يَذْهَبِنَ السَّيِّئَاتِ» (همه روز و در تاریکی شب بپایدار که همانا نیکی‌ها بدی‌ها را محو می‌کنند) [هود: ۱۱۴]. آن مرد گفت: ای رسول خدا! آیا این آیه برای من است، پیامبر - ﷺ - فرمود: «برای همه امت من است».

[۱۱۸] «أُمَّةٌ وَاحِدَةٌ» ملتی دارای یک ایمان و مذهب و همچون فرشتگان دارای فطرتی عبادی (و لا یسر الون مختلفین) ولی آنان همیشه متفاوت باقی خواهند ماند و هر فردی راه خود را با فکر خود و به پیروی از

سُورَةُ الْاِنشَارِ

۲۳۵

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

خواستگاره‌های انتخاب می‌کند [۱۱۹] «وَمَتَّ كَلِمَةً»

ریک سخن پروردگارت که

می‌فرماید: «لَا مَلَأَنَ جَهَنَّمَ...»

واجب و ثابت گشته است

«الْحَقِّ» جن [۱۲۰] { «نَبِئْتُ»

به فؤادک» قلب تو را بدان

استوار گردانیم { «فِي هَذِهِ»

در این سوره «مَوْعِظَةً» آنچه

مایهٔ پند و عبرت‌آموزی

است «ذَكَرَى» یادآوری

آنچه بر سر دیگران آمده

است تا انسان عاقل از عوامل

و اسباب آنها دوری کند

[۱۲۱] «اعْمَلُوا عَلَى

مَكَاتِبِكُمْ» هر چه در توان

دارید انجام دهید.

سوره یونس [۱] «الر» خوانده

می‌شود: الف. لام. را [۲]

«قَرَأْنَا عَرَبِيًّا» قرآنی فصیح و

روشن. یا قرآنی به زبان عربی

[۳] «نَقُصُّ عَلَيْكَ» با تو

سخن می‌گوییم. ای محمد

برای تو بیان می‌کنیم [۴] «بِأَيِّ

آيَةٍ» ای پدرم { «أَحَدَ عَشَرَ

كُوبًا» یازده ستاره}.

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ
۱۱۸ إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ وَلِذَلِكَ خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ
لَا مَلَأَنَ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ۱۱۹ وَكُلًّا نَقُصُّ
عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نَشِئُ بِهِ فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ
الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرٌ لِلْمُؤْمِنِينَ ۱۲۰ وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَاتِبِكُمْ إِنَّا عَمِلُونَ ۱۲۱ وَأَنْظِرُوا إِنَّا مُنْظِرُونَ
۱۲۲ وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ
فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۱۲۳

آیاتها ۱۱۱

سُورَةُ يُسُف

آیاتها ۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّتِلَكَ آيَةُ الْكِتَابِ الْمُنِينِ ۱ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۲ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ
بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ
لَمِنَ الْغَافِلِينَ ۳ إِذْ قَالَ يُسُفُ لَأَيِّهِ يَتَّيَّبُ إِلَيَّ رَأَيْتُ
أَحَدَ عَشَرَ كُوبًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ رَأَيْتُهُمْ لِي سَجْدِينَ ۴

۲۳۶- عن انس رضي الله عنه قال: قال رسول الله - ﷺ -: «إِنَّ اللَّهَ ليرضى عن العبد أن يأكل الأكلة، فيحمده عليها، أو يشرب الشربة، فيحمده عليها». أخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند از بنده‌اش راضی می‌شود که چون لقمه‌ای غذا بخورد خدا را به خاطر آن شکر گوید و یا آبی بنوشد خدا را به خاطر آن شکر گوید».

۲۳۷- قال رسول الله - ﷺ -: «إِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَإِنَّهُ يَأْتِي بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ شَفِيعًا لِأَصْحَابِهِ». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قرآن بخوانید زیرا قرآن در روز قیامت برای یارانش شفاعت می‌کند».

{[۵] نَبِيٌّ} فرزند عزیزم «لَا تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ» خوابت را بازگو مکن «فَيَكِيدُ وَالْكَافِرُ كَيْدًا» برای نابودی تو

دست به دسیسه و نیرنگ بزرگی می‌زنند «عَدُوِّ مِثْلٍ» دشمن آشکارا { [۶] يَجْعَلُكَ } تو را برای انجام کارهای

بزرگ انتخاب می‌کند «تَأْوِيلُ

۲۳۶

الْحُرُوفِ الْقَائِمَةِ

الْأَحَادِيثُ» تفسیر و تعبیر

خواب «عَلَى أُبُيْكَ» بر دو

جَدُّ تو { [۷] آيَاتُ } پندها و

دلایل بر قدرت خداوند و

لطف او در حق بندگان که

انتخاب می‌کنند «لِلسَّائِلِينَ»

برای پرسش‌کنندگان { [۸]

أَحِبُّ إِلَى آبِنَا مَنَا } «أَحِبُّ إِلَى آبِنَا مَنَا»

یوسف و برادرش (بنیامین)

در پیش پدرمان از ما

محبوب‌ترند { «نَحْنُ غَضَبَةٌ» ما

گروه متحد و نیرومندی

هستیم و بدون آن دو نیز

می‌توانیم به پدرمان خدمت

کنیم «ظِلَالُ مِثْلٍ» اشتباه

آشکارا از اینکه آن دو را

بیشتر از ما دوست دارد { [۹]

أَطْرَحُوهُ أَرْضًا } او را به

سرزمینی دوردست بیافکنید

تا نتواند برگردد «يَجْلُ لَكُمْ

وَجْهَ أَبِيكُمْ» توجه و عاطفه

پدر تنها متوجه شما می‌گردد

{ [۱۰] أَلْقُرَةُ } او بیندازد {

غِيَاةَ الْجَبِّ } عمق و زرفای

تاریک چاه «يَلْقِطُهُ» بدون

قَالَ يَبْنِي لَا تَقْصُصْ رَأْيَاكَ عَلَى إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا
إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُبِينٌ ۝ وَكَذَلِكَ يَجْعَلُكَ
رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ
وَعَلَى آلٍ يَعْشَقُوكَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَى أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ
إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝ ٦ لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ
آيَاتٌ لِلِّسَّائِلِينَ ۝ ٧ إِذْ قَالُوا لِيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا
أَيُّنَا مَنَا وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۝ ٨ اقْتُلُوا
يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَمْلِكْ لَكُمْ وَجْهُ أَبِيكُمْ وَتَكُونُوا مِنْ
بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ ۝ ٩ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ
وَأَلْقُوهُ فِي غَيَابَتِ الْجُبِّ يَلْقَاهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِنْ كُنْتُمْ
فَاعِلِينَ ۝ ١٠ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمُرُنَا عَلَى يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ
لَنَصِحُونَ ۝ ١١ أَرْسِلْهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَعْ وَيَلْعَبَ وَإِنَّا لَهُ
لَحَافِظُونَ ۝ ١٢ قَالَ إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَنَّ تَذْهَبُوا بِهِ وَأَخَافُ
أَنْ يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ ۝ ١٣ قَالُوا لَئِنْ
أَكَلَهُ الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذَا لَخَسِرُونَ ۝ ١٤

مِثْلُ
الْمِثْلِ

غرض و قصد او را برگردد «بَعْضُ السَّيَّارَةِ» مسافرائی که به مکانهای دور سفر می‌کنند { [۱۱] أَلَا تَأْمُرُنَا } به ما

اطمینان نمی‌کنی؟ { [۱۲] يَرْتَعْ } از چیزهایی که لذت می‌برد و می‌خواهد بخورد «يَلْعَبُ» بازی کند مثل:

مسابقه و تیراندازی { [۱۴] «نَحْنُ عُصْبَةٌ» ما گروهی نیرومند، متحد و یکدل هستیم.

۲۳۸- قال رسول الله - «إِنْ مَاتَ أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ الْأَوَّلَى: إِذَا لَمْ تَسْتَغْ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ». أخرجه البخاري

بيامير - - فرمود: «از جمله آنچه مردم از سخنان پیامبران پیشین دریافته‌اند، اینکه: هرگاه شرم ندانستی، هر چه

می‌خواهی انجام بده».

[۱۵] {ذَهْرًا يَهُ} او را بردند {اجمعوا} توافق کردند. تصمیم گرفتند {اجمعوا} تصمیم گرفتند {غِيَابَةُ الْجَبِّ} زرفای تاریک چاه {أَوْحَيْنَا إِلَيْهِ} به او الهام قوی کردیم {نَسْتَقِيمُ بِأَسْرِهِمْ هَذَا} آنان را از این کاری که (در

حق تو) کرده‌اند با خبر خواهی ساخت [۱۶] {وَجَاءُوا أَبَاهُمْ} پیش پدرشان برگشتند {عِشَاءً} شب شبانگاهان. در شب {يَكُونُ} درحالی که گریه می‌کردند [۱۷] {نَسْتَقِيمُ} سرگرم مسابقه دو و تیراندازی بودیم {وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا} تو سخن ما را تصدیق نمی‌کنی [۱۸] {يَدْمُ كَذِبٍ} خونی که کاملاً مشخص بود که دروغین است زیرا روی ظاهر پیراهن ریخته شده بود و هم اینکه پیراهن سالم بود و پاره پاره نشده بود {سَوَّلَتْ} زینت داده است. آسان جلوه داده است {أَسْرًا} کار زشت {سَبْرٌ جَمِيلٌ} صبری که در آن ناسپاسی، گلیایه و شکایت نیست {تَصِفُونَ} سخنان پاره و دروغ می‌گویید [۱۹] {سَيَّارَةٌ} کاروانی که از مدین به مصر می‌رفت {وَارْدَهُمْ} کسی که

فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ، وَاجْمَعُوا أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي غَيْبَتِ الْجَبِّ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَتِّنَهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ۝ وَجَاءَ وَ أَبَاهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ ۝ قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذُهِبْنَا فَتَسْتَقِيمُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتْعِنَا فَاكُلْهُ الذِّبُّ وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ ۝ وَجَاءَ وَعَلَى قَيْصِيهِ، يَدْمُ كَذِبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ ۝ وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَهُ قَالَ يَبْشَرِي هَذَا غُلْمٌ وَأَسْرُوهُ بَضْعَةً وَاللَّهُ عَلَيْهِمْ بِمَا يَعْمَلُونَ ۝ وَشَرَوْهُ بِمِثْقَلِ بَخْسٍ دَرَاهِمٍ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ ۝ وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ لَا مِرَّةَ بِهِ أَكْرَمِي مَثْوَاهُ عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ وَلِنُعَلِّمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۝ وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۝

در جلو کاروان حرکت می‌کرد تا برای آنان آب بیاورد {لَدَا دَلْوَةٍ} سطل را برای بیرون کشیدن آب به داخل چاه انداخت {وَأَسْرُوهُ بَضْعَةً} {بِخْسٍ جَمِيلٍ} پول ناچیز و کم {مَعْدُودَةٍ} کم [۲۱] {أَكْرَمِي عِشَاءً} جای مناسب و خوبی برای او تهیه کن {نَتَّخِذَهُ وَلَدًا} او را به فرزندی می‌پذیریم {مَكَّنَّا لِيُوسُفَ} او را در مصر منزلت دادیم {غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ} قادر است هر چه را می‌خواهد تحقق بخشد [۲۲] {بَلَغَ أَشُدَّهُ} هنگامی که به کمال رشد جسمانی و عقلانی رسید {آتَيْنَاهُ حُكْمًا} بدو حکمت و شناخت اسرار اشیاء دادیم.

[۲۳] { «رَأَوْتُهُ... عَنْ» خواست او را گول بزند «الَّتِي هِيَ فِي بَيْتِهَا» زنی که یوسف در خانه او بود (زلیخا) «فَلَمَّا...» درها را بست { «هَيْتَ» بیا جلو. زود باش «لَكَ» با تو هستم «مَعَاذَ اللَّهِ» از چیزی که مرا بدان فرا می‌خوانی به خداوند پناه می‌برم { «أَحْسَنَ مَثْوًى»

مرا گرمی داشته است «لَا يُفْلِحُ» رستگار نمی‌گردد { [۲۴] «هَيْتَ بِهِ» زلیخا قصد زدن او را کرد زیرا سرور او بود و یوسف از خواسته او سرباز زده بود «هَيْتَ بِهِ» یوسف قصد انتقام از او و دفاع از خود کرد «لَوْلَا أَنْ رَأَىٰ بُرْهَانَ رَبِّهِ» اگر خداوند راهی غیر از انتقام و قتل را برای خلاص شدن به او الهام نکرده بود (خدا به او الهام کرد که فرار کند) { «لَتُصْرِفَ عَنْهُ» از او دور سازیم { «السَّوءَ» قتل، دعوا و نتایج بدی که از آن بوجود می‌آید «الْفَحْشَاءَ» زنا «الْمُحْلَصِينَ» کسانی که خداوند آنان را از عیب پاک گردانده است و تمام تلاش خود را صرف عبادت خداوند می‌کنند [۲۵] «إِسْبَاقَ الْيَابِ» به سوی در دیدند. یوسف می‌خواست از در فرار کند و زلیخا می‌خواست در را ببندد و مانع از خارج شدن او شود «لَدَتِ قَيْصَ» پیراهن او را پاره کرد «دَبْرَ» از پشت «الْفَتَا سَيِّدَهَا» به شوهر زلیخا برخوردند «لَدَى الْيَابِ» نزد در { «يُسْجَنَ» زندانی گردد { [۲۶] «شَهِدَ شَاهِدٌ» کودکی در گهواره که خداوند برای تیر نه یوسف او را به سخن آورده بود، گواهی داد «مَنْ قَبْلَ» از جلو. طرف سینه { [۲۸] «إِنْ كَذَبَ كَذِبٌ عَظِيمٌ» واقعاً تیرنگ شما زنان بزرگ است { [۲۹] «أَعْرَضَ عَنْ هَذَا» این امر را پوشیده دار و از آن سخن مگو [۳۰] «فَتَاهَا» بنده و خادمش (یوسف علیه‌السلام) «شَفَعَهَا حَتَّىٰ» عشق یوسف به اندرون دل او خزیده است و جز او به هیچ چیز توجه ندارد.

وَرَأَوْتُهُ الَّتِي هِيَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَعَلَّقَتْ الْأَتْرَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوًى إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٣﴾ وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَىٰ بُرْهَانَ رَبِّهِ كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ ﴿٢٤﴾ وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَيْصُوهُ مِنْ دُبُرٍ وَأَلْفَا سَيِّدَهَا لَدَا الْبَابِ قَالَتْ مَا جِئْتُ مِنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٥﴾ قَالَ هِيَ زَوَّجْتَنِي عَنْ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَتْ قَيْصُوهُ قَدْ مِنْ قَبْلِ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٢٦﴾ وَإِنْ كَانَ قَيْصُوهُ قَدْ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٢٧﴾ فَلَمَّا رَأَىٰ قَيْصُوهُ قَدْ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ أَنْ كِيدَ كُنَّ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾ يُوسُفُ أَعْرَضَ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَنبِكِ إِنَّكَ كُنْتَ مِنَ الْخَاطِئِينَ ﴿٢٩﴾ وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرَاهَا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٣٠﴾

[۳۱] «عَدَدَتْ لَهَا مِثْكَ» بالش‌هایی برایشان فراهم ساخت {سجده} «كَارْد» یا دیدن جمال نیکوی یوسف شگفت‌زده شدند «تَعْلَمُ اَيُّدِيَهُنَّ» از فرط شگفتی دست‌هایشان را بریدند «حَاشَ اللّٰهُ» خداوند از هر عیب و نقصی منزّه است

۲۳۹

الْحَزْنَ الْفَاقِسَةَ

سُبْحَانَكَ

(اشاره است به تعجب زیاد آنان از قدرت خداوند بر خلق چنین سپای زیبا و نیکویی) [۳۲] {«فَذَلِكُنَّ الَّذِي» این همان کسی است که «لُتْنِي فِيهِ» مرا به خاطر اوسرزش کرده‌اید} «فَاسْتَعَصَمَ» به شدت امتناع کرد «مِنَ الصَّاعِرِينَ» از افراد پست و تحقیر شده [۳۳] {«السَّجْنُ» زندان «كَيْدَهُنَّ» مکر ایشان} «أَصَبُ إِلَيْهِنَّ» به آنان می‌گرایم [۳۴] «بِدَاهُمُ» رأی جدیدی به فکرشان رسید (که او را زندانی کنند) «الْآيَاتِ» براهینی که بر باکی او دلالت داشت (حتی حین) تا مدت نامعلوم و نامحدودی [۳۶] {«فَتَيَّانٍ» دو جوان} «أَرَانِي» در خواب خود را می‌دیدم «أَعْصِرُ خَمْرًا» انگور برای شراب می‌فشارم و به پادشاه می‌دهم تا بنوشد {«خَبِرًا» نان} «ذَلِكُمَا»

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَّكَأً وَآتَتْ كُلَّ وَجْدَةٍ مِّنْهُنَّ سِكِّينًا وَقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّ فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ ٣١ قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَّنِي فِيهِ وَلَقَدْ رُودْنَاهُ عَنْ غَيْبِهِ فَاِسْتَعْصَمَ وَلَئِن لَّمْ يَفْعَلْ مَا آمُرُهُ لَيُسْجَنَنَّ وَلَيَكُونَا مِنَ الصَّاغِرِينَ ٣٢ قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِنِّي لَا أَتَصَرَّفُ فِي كَيْدِهِنَّ أَصَبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ ٣٣ فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٣٤ ثُمَّ بَدَأْ لَهُمْ مِن بَعْدِ مَا رَأَوُا الْآيَاتِ لَيْسَ جُذُنُهُ حَتَّى حِينٍ ٣٥ وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَّانٍ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرَانِي أَعْصِرُ خَمْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرَانِي أَحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْرًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبِّئْنَا بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ٣٦ قَالَ لَا يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ إِلَّا لَبَنًا تُكْمَا بِتَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا ذَلِكُمَا مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ٣٧

تأویل و خبر از آینده «عَلَّمَنِي رَبِّي» پروردگارم از طریق الهام به من آموخته است «تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ...» از وارد شدن به دین گروهی خودداری کرده‌ام که به خدا ایمان ندارند.

۲۳۹- قال رسول الله - ﷺ - : «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: اَيْنَ الْمُحْتَابُونَ بِجَلَالِي؟ الْيَوْمَ أَظْلَهُمْ فِي ظُلِّي يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلِّي». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند متعال در روز قیامت می‌فرماید: گنجایند کسانی که به خاطر جلال من با هم دوستی کردند تا آنان را امروز که سایه‌ای جز سایه من وجود ندارد، در سایه‌ام جای دهم».

[۳۹] «مَنْزِلُونَ» متعدد و متنوع در ذات و صفات [۴۰] «أَسْمَاءُ حَمِيمٌ هَا» اسمهای بدون مستی، زیرا بت هایی که بدانان معتقدید و هر کدام را خدای چیزی می نامید هیچ حقیقی در عالم وجود ندارند «ما أنزل» ایجاد نکرده است. وحی نکرده است «سلطان» برهان و حجت «الدين القيم» دین راست. یا دین ثابت با براهین [۴۱] «يَسْقِي رَبَّهُ خَمْرًا» به سرور و آقای خود شراب می دهد {«يُصَلِّبُ»} دار زده می شود [۴۲] «أنه ناج» آزاد می گردد {«أذكرني»} درباره من حرف بزن. از من بگو «عند ربك» نزد سرورت (پادشاه) «نُلبِثُ» بماند «بضع» سنین {«چند سال. بضع، عدد مبهمی است میان سه و نه (در حقیقت هفت سال در زندان ماند) [۴۳] {«سبان»} چاق {«عجاف»} ضعیف و لاغر {«أفتوني في أمري»} از تعبیر این خواب مرا آگاه سازید «تعبرون» تعبیر می کنید. تفسیر می کنید.

۲۴۰- قال رسول الله - ﷺ :-

«سبعة يظلهم الله في ظله يوم لا ظل إلا ظله: الإمام العادل و صاحب نسا في عبادة ربه، و رجل قلبه معلق بالمساجد، و رجلان حتى لا تعلم شاله ما تنفق بينه، و رجل ذكر الله خاليا ففاضت عيناه» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هفت گروه هستند که خداوند آنان را در روزی که هیچ سایه ای جز سایه او وجود ندارد، در سایه خود جای می دهد: ۱- رهبری عادل ۲- جوانی که در عبادت خداوند عزوجل نشو و نما یافته است ۳- مردی که دلش به مساجد پیوسته و به آن تعلق دارد ۴- دو نفری که به خاطر خدا یکدیگر را دوست دارند و به خاطر خدا از هم جدا می شوند ۵- مردی که زنی با شخصیت و زیبایی او را به سوی خود دعوت می کند ولی او تمایلی ندارد و می گوید: من از خدا می ترسم ۶- مردی که صدقه را پنهانی دهد بطوری که دست چپ او از آنچه دست راستش بخشیده است باخبر نشود ۷- کسی که در تنهایی و به محض یاد خدا اشک از چشمش جاری شود».

وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ مَا كَانُوا لَنَا أَنْ نَشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ۳۸ يَصْحَجِي السَّجْنَاءَ أَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَلُوحُ الْقَهَّارُ ۳۹ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَءَابَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۴۰ يَصْحَجِي السَّجْنَاءَ أَمَّا أَحَدُكُمَا فَيَسْقِي رَبَّهُ خَمْرًا وَأَمَّا الْآخَرُ فَيُصَلِّبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ قُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ ۴۱ وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا أَذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنْسَاهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ فَلَبِثَ فِي السَّجْنِ بَضْعَ سِنِينَ ۴۲ وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعَ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ يَأْتِيهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي رَأْيِي إِنْ كُنْتُمْ لِلزَّيْتِ تَاعِبُونَ ۴۳

[۴۴] «اصغاث اَحْلَام» خوابهای آشفته، درهم و باطل { «تأویل الاحلام» از تعبیر خواب. از تعبیر (اینگونه) خیالپردازها «عالمین» آگاهان } [۴۵] { «الذی یحایثها» کسی که از میان آن دو (زندانی) نجات یافته بود }

{ «وَأَذْكَرَ بَعْدَ أَتَمِّهِ» بعد از مدتی

لَجَّزِ النَّارِ عَجَزَ

۲۴۱

سُورَةُ يُوسُفَ

از زمان به خاطر آورد

[۴۶] «أَتَيْنُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ» شما

را از تعبیر آن آگاه می‌کنم

{ «فارسلون» مرا بفروستید

{ «أَفْتِنَا» ما را آگاه کن

{ «یابسات» خشک. رسیده }

[۴۷] «تزرعون» بکارید

{ «دأبا» به طور مداوم و بیایی

و همراه با تلاش و زحمت

فراوان { «فذرورة» رهایش

کنید [۴۸] { «شداد»

خشکسالی و قحطی شدید

{ «یَأْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ» مردم آنچه

را که ذخیره کرده‌اید

می‌خورند { «مَا تَخْصِنُونَ» از

بذرهایی که برای کاشت

حفظ می‌کنید [۴۹] { «تَغَاثُ»

باراننده می‌شود { «یَعْبَرُونَ»

می‌فشارند. چیزی که قابل

فشردن است برای بدست

آوردن شیره یا روغن مثل:

انگور و زیتون [۵۰] { «إِلَى

رَبِّكَ» سوی آقا و سرورت

{ «مَابَالُ السُّوءِ» حقیقت

حال آن زنان و سبب آن

قَالُوا أَصْغَتْ أَحْلَامُ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ بِعَالَمِينَ ۝۴۴

وَقَالَ الَّذِي نَجَّا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أَمَةٍ أَنَا أَنْتُمْ كُمْ بِتَأْوِيلِهِ ۝۴۵

فَارْسِلُون ۝۴۶ يُونُسُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ

سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعِ سُبُلَاتٍ خُضِرَ

وَأُخْرٍ يَابَسَتْ لَعَلِّي أَرْجِعَ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ ۝۴۷ قَالَ

تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأْبًا فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ ۝۴۸ إِلَّا

قَلِيلًا مِمَّا نَأْكُلُونَ ۝۴۹ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادًا كُنَّ

مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَحْصِنُونَ ۝۵۰ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ

عَامٌ فِيهِ يَغَاثُ النَّاسُ وَفِيهِ يَعْصَرُونَ ۝۵۱ وَقَالَ الْمَلِكُ أَتُؤْتِنِي

بِهِ ۝ فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُولُ قَالَ أَرْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسَلْهُ مَا بَالُ

الْيَسْوَةِ الَّتِي قَطَعْنَ أَيْدِيَهُنَّ إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ ۝۵۲ قَالَ

مَآخِطُكُنَّ إِذْ رُودَتْ عَنْ يُوسُفَ عَنِ نَفْسِهِ ۝ قُلْتُ خَشِيَ اللَّهُ

مَا عِلْمُنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ ۝ قَالَتِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ الْفَن حَصَحَصَ

الْحَقُّ أَنَا رُودَتْهُ عَنْ نَفْسِهِ ۝ وَإِنَّهُ لَمِنَ الصِّدِّيقِينَ ۝۵۳ ذَلِكَ

لِيَعْلَمَ أَنِّي لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي كَيْدَ الْخَائِنِينَ ۝۵۴

چیزی که به سرشان آمد چه بود [۵۱] { «ما خَطَبُكُنَّ» جریان کار شما چیست { «خَشِيَ لِلَّهِ» این را برای تنزیه خداوند و تعجب از پاکی یوسف گفتند { «تَخَصَّصَ» روشن و نمایان گردید [۵۲] { «لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ» در غیاب یوسف به او خیانت نکرده‌ام }.

۲۴۱- قال النبی - ﷺ :- «إِنَّ اللَّهَ أَحْوَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاضِعُوا حَتَّى لَا يَفْخِرَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ وَلَا يَفْغِي أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ». رواه مسلم پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند بر من وحی فرستاده است که با یکدیگر فروتنی کنید تا کسی بر دیگری فخر نفروشد و با سرکشی نکند».

{ ۵۳ } «ما أبرئ نفسي» خود را بی گناه نمی دانم { ۵۴ } «مکین» دارای مقام والا و منزلت و احترام { ۵۵ } «اجعلني على خزان» مرا سرپرست اموال و محصولات سرزمین مصر کن { ۵۶ } «حفيظ» آن گونه که مصلحت است آن اموال را حفظ و نگهداری می کنم { ۵۷ } «مکنا»

لیوسف» یوسف را متصرف در امور و اموال مصر کردیم { ۵۸ } «مکنا» منزل و مأوی می گزید { ۵۹ } «حيث يشاء» هر کجا که می خواست { ۶۰ } «مكرونا» او را غمی شناختند { ۶۱ } «جهازهم»

{ ۶۲ } «جهازهم» حیوانات مورد نیازشان را به ایشان داد { ۶۳ } «خير المزلين» من بهترین میزبانم { ۶۴ } «لنفتيانهم» به غلامان و کارگزارانش { ۶۵ } «بضاعتهم» کالاهایی که به جای پول امروزی برای خرید مواد خوراکی پرداخت کرده بودند { ۶۶ } «في رحالهم» در بارهایشان چیزی که غذا و لوازمشان را در آن گذاشته بودند { ۶۷ } «انقلبوا» بازگشتند { ۶۸ } «سنع منا الكيل» اگر برادرمان «بنیامین» را با خود نبریم، عزیز مصر در آینده چیزی از حیوانات به ما نخواهد داد { ۶۹ } «نكتل» آنچه را

وَمَا أَتَرَىٰ نَفْسِي إِنْ النَّفْسُ لَأَمَارَةٌ بِالشَّوْءِ إِلَّا مَارَحِمَهُ رَبِّي إِنْ رَبِّي غَفُورٌ رَّحِيمٌ ٥٢ وَقَالَ الْمَلِكُ أَتُؤْتُونِي بِهِ أَسْتَخْلِصُهُ لِنَفْسِي فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ ٥٣ قَالَ اجْعَلْنِي عَلَىٰ خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلَيْهَا ٥٤ وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ نَصِيبٌ بِرَحْمَتِنَا مِنْ شَاءٍ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ٥٥ وَلَا أَجْرُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَنْقُوتُونَ ٥٦ وَجَاءَ إِخْوَهُ يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ٥٧ وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ قَالَ أَتُؤْتُونِي بِأَخٍ لَكُمْ مِنْ أَبِيكُمْ أَلا تَرَوْنَ أَنِّي أَوْفِي الْكَيْلِ وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ٥٨ فَإِنْ لَمْ تَأْتُونِي بِهِ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونِي ٥٩ قَالُوا اسْتَزِدْ عَنْهُ آبَاءَهُ وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ ٦٠ وَقَالَ لِفَتْيَانِهِ اجْعَلُوا بِضَاعَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ٦١ فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَىٰ أَبِيهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلُ فَأَرْسِلْ مَعَنَا آخَنَانًا نَحْتَمِلْ وَإِنَّا لَهُ لَحَفِظُونَ ٦٢

بیانده می شود بگیریم و با توجه به زیادی تعدادمان بیشتر ارزاق بگیریم.

۲۴۲ - قال رسول الله - : «من لا يرحم الناس لا يرحمه الله» متفق علیه

پیامبر - : فرمود: «کسی که به مردم رحم نکند، خدا هم بر او رحم نمی کند».

۲۴۳ - قال رسول الله - : «أحب البلاد إلى الله مساجدها، وأبغض البلاد إلى الله أسوأؤها». رواه مسلم

پیامبر - : فرمود: «محبوبترین مکانها نزد خداوند مساجد است، و متنفرترین مکانها در نزد خداوند بازارها می باشد».

{ [۶۴] هَلْ أَمَنَّكُمْ عَلَيْهِ } آیا درباره او به شما اطمینان کنم؟ { [۶۵] مَتَّعَهُمْ } غذایشان را، بار و بُسَنشان را { وَجَدُوا بِضَاعَتِهِمْ رَدَّتْ إِلَيْهِمْ } دیدند که کالای ایشان (در داخل بارهایشان گذاشته شده و) بدیشان برگشت داده شده است { (مَا نَبَغِي) }

لِللَّهِ الْمَلِكِ الْحَكِيمِ

۲۴۳

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

مگر بعد از این همه اکرام و خوبی و باز پس دادن بهایمان، چه می‌خواهیم؟ (غیر اهلنا) برای خانواده خود از مصر غذا و خوراک می‌آوریم (و نَزَدَادُ كَيْلَ بَعِيرٍ) بارشتری را بر مقدار قبلی بیفزاییم، که با وجود برادرمان می‌توانیم به آسانی آن را بدست بیاوریم { [۶۶] مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ } عهد و پبانی همراه با قسم (أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ) دشمن شما را محاصره کند و نتوانید نجات پیدا کنید (وکیل) آگاه و مراقب (مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ...) با این تدبیر غنی‌توانم مانع از قضای خداوند در مورد شما بشوم { [۶۸] (مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ...) } ورود آنان به شهر آنگونه که پدرشان دستور داده بود مانع از قضای خداوند نشد، آنان مستهم به دزدی شدند، برادرشان بنیامین به گروگان گرفته شد و بر غم و حزن آنان افزوده گشت (إِلَّا حَاجَةً

قَالَ هَلْ أَمَنَّكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمَّنْتُكُمْ عَلَىٰ أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ قَالَ لَهُ خَيْرَ حِفْظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ۖ وَلَمَّا فَاتَ حَوْلاً مَتَّعَهُمْ وَجَدُوا بِضَاعَتَهُمْ رَدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا يَا بَنَا مَنبَغِي هَذِهِ بَضْعُنَا رَدَّتْ إِلَيْنَا وَنَمِيرُ أَهْلِنَا وَنَحْفَظُ أَخَانًا وَنَزَدَادُ كَيْلَ بَعِيرٍ ذَلِكَ كَيْلُ يَسِيرٍ ۖ قَالَ لَنْ أُرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّىٰ تُؤْتُونِ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ لَتَأْتُنَّنِي بِهِ إِلَّا أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ فَلَمَّا آتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ۖ وَقَالَ يَسْبِقَ لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ وَمَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ۗ وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةٌ فِي نَفْسِ يَعْقُوبَ قَضَاهَا وَإِنَّهُ لَذُو عِلْمٍ لِمَا عَلَّمْنَاهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۚ وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَىٰ يُوسُفَ ءَاوَىٰ إِلَيْهِ أَخَاهُ قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۖ

فِي نَفْسِ يَعْقُوبَ) مگر شوق و رغبتی در اندرون یعقوب که خداوند خواست تحقق یابد { [۶۹] (أَوَىٰ إِلَىٰ أَخَاهُ) } برادرش بنیامین را نزد خود جای داد و به او خبر داد که برادرش است و دیگر برادران از این جریان بی‌خبر بودند (فَلَا تَبْتَئِسْ) غمگین مشو. قبول آن بر تو گران نیاید.

۲۴۴ - عن انس - رضي الله عنه - عن رسول الله - ﷺ - قال: «من خرج في طلب العلم كان في سبيل الله، حتى يرجع».

رواه الترمذي و قال: حديث حسن

پیامبر - ﷺ - فرمود: «آنکس که برای کسب علم خارج می‌شود، تا هنگامی که برمی‌گردد، در راه خدا است».

[۷۰] «بِجَاهِزِهِمْ» باروئنه. کالا و غیره «السَّقَايَةِ» پیانه ای از جنس طلا یا نقره که بدان آب می نوشیدند و برای اندازه گیری حبوبات استفاده می کردند «فِي رَحْلِ أَخِيهِ» در میان بار و کالاهای برادرش «أَذَنَ مُؤَدِّنٌ» فریادکننده ای فریاد زد «العِيرُ» کاروان حامل

خواروبار { [۷۱] «وَأَقْبَلُوا

عَلَيْهِمْ» بدیشان رو کردند. به

سویشان رفتند «مَاذَا

تَفْقِدُونَ» چه چیز گم

کرده اید { [۷۲] «{صَوَاعُ»

پیانه {لَنْ جَاءَ بِهِ» برای کسی

که آن را برگرداند «جَمِلٌ»

بار { «بَعِيرٌ» شتر «زَعِيمٌ»

ضامن. کفیل [۷۵] «فِي

رَحْلِهِ» دربارش «فَهُوَ

جَزَاؤُهُ» خودش بنده و غلام

کسی می شود که از او دزدی

شده است (این حکم دزد در

شریعت یعقوب بود و در آئین

اهل مصر چنین حکمی وجود

نداشت) [۷۶] «بِأَوْعِيَّتِهِمْ»

اول بار و کالاهای آنان را

بازرسی کرد «كِدْنَا لِيُوسُفَ»

به نفع یوسف چاره سازی

کردیم «فِي دِينِ الْمَلِكِ» در

شریعت و قانون پادشاه مصر

(در قانون او دزد را می زدند

و از او غرامت می گرفتند)

[۷۷] «فَأَسْرَاهَا» ناراحتیش

فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السَّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ
أَذَنَ مُؤَدِّنٌ أَتَيْتُهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسَرِقُونَ ۷۰ قَالُوا وَأَقْبَلُوا
عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفْقِدُونَ ۷۱ قَالُوا نَفَقْدُ صَوَاعَ الْمَلِكِ
وَلَمَنْ جَاءَ بِهِ جَمِلٌ بَعِيرٌ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ۷۲ قَالُوا تَاللَّهِ
لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْتُمَا لِتُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَرِقِينَ
۷۳ قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَذِبِينَ ۷۴ قَالُوا جَزَاؤُهُ
مَنْ وَجَدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ
۷۵ فَبَدَأَ بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وَعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ
وَعَاءِ أَخِيهِ كَذَلِكَ كِدْنَا لِيُوسُفَ مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ
فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ
وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ ۷۶ قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ
فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلِ فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ
وَلَمْ يَبْدِهَا لَهُمْ قَالَ أَنْتُمْ شَرُّ مَكَانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا
تَصِفُونَ ۷۷ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبَاسِيحًا كَبِيرًا
فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ۷۸

را در سینه پنهان کرد. سخشن را که «أَنْتُمْ شَرُّ مَكَانًا» بود، در دلش گفت و بر زبان جاری ساخت «أَنْتُمْ شَرُّ مَكَانًا» شما منزلت بدتری نسبت به یوسف و برادرش دارید «بِمَا تَصِفُونَ» به دروغ هایی که می گوئید.

۲۴۵ - قال رسول الله ﷺ: «إِذَا مَاتَ ابْنُ آدَمَ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ: صَدَقَةٌ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٌ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٌ صَالِحٌ

يدعوه». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه انسان بمیرد ثواب اعمال او قطع می گردد مگر از سه چیز یا سه راه: ۱- صدقه جاریه ۲- علمی که از آن سود برند (و از آن استفاده شود) ۳- فرزند صالحی که برای او دعا کند».

[۷۹] «مَعَاذَ اللَّهِ» به خدا پناه می‌بریم و به او متوسل می‌شویم [۸۰] «اسْتِغْرَثَ» از اینکه یوسف تقاضای آنان را اجابت کند بسیار مأیوس و ناامید شدند «خَاصِرًا حَیًّا» به گوشه‌ای رفتند و پنهانی با یکدیگر صحبت و

مشورت کردند «مَوْتًا

الْحَزْنَ الْمُنْتَهَى

۲۴۵

يُؤَسِّرُونَ يَوْسِفَ

مِنَ اللَّهِ» پمانی مؤکد و

آمیخته با قسم به خدا «مَنْ قِيلَ» قبل از آن «مَافَرَطُمْ فِي

يُوسُفَ» درباره یوسف کوتاه

کرده اید «لَنْ أَبْرَحَ الْأَرْضَ»

از سرزمین مصر حرکت

نمی‌کنم «أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي»

خداوند کار مرا یکسره کند.

هر چند با مرگ [۸۱] «مَا

شَهِدْنَا» خبر نمی‌دهیم «وَمَا

كُنَّا لِلْعَبَسِ حَافِظِينَ»

نمی‌دانستیم چه خواهد شد و

از غیب خبر نداشتیم [۸۲]

«وَأَسْأَلُ الْقَرْيَةَ» از اهل شهر

بیرس «الْعِزَّ» افراد کاروانی

که حامل خواروبار بود [۸۳]

«سَوَّلَتْ» زینت داده است.

آسان جلوه داده است [۸۴]

«ابْيَضَتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزَنِ»

پرده‌ای روی چشمانش

کشیده شد. به خاطر گریه

زیاد، سیاهی چشمانش به

سفیدی گرایید «كُضِيبَ»

بسیار خشم و حزن خود را

فرو می‌خورد و کسی را

متوجه آن نمی‌ساخت [۸۵] «تَاللَّهِ» به خدا قسم «فَتَنَّا» بیوسته، هواره «نَذَرُوا» درباره یوسف صحبت می‌کنی «تَكُونُ حَرْصًا» بیار، نحیف و مشرف به مرگ می‌شوی [۸۶] «بِقِي» هم و غم فراوان خود.

۲۴۶- حدیث آنس- رضی الله عنه - عن رسول الله ﷺ - قال: «يُسْرُوا وَلَا تُعْسِرُوا، وَ يُشْرُوا وَلَا تُنْفَرُوا». متفق علیه

انس- رضی الله عنه - گوید: پیامبر ﷺ - فرمود: «بر مردم سهل‌گیر باشید و از سخت‌گیری پرهیز کنید، مردم را تشویق و امیدوار نمائید و آنان را از دین متنفر نکنید».

[۸۷] ﴿فَتَحْسَبُوا مِنْ يُونُسَ وَآخِيهِ﴾ به دنبال یوسف و برادرش برگردید و از آنان خبری بدست آوردید
 ﴿رَوْحَ اللَّهِ﴾ فرج و رحمت خداوند [۸۸] ﴿فَتَنَّا﴾ به ما رسیده است {العنبر} ضعف و لاغری از شدت
 گرسنگی ﴿بِضَاعَةٍ مَرْجَاةٍ﴾
 با بهاء و کالای اندک و

ناچیز [۸۹] ﴿جَاهِلُونَ﴾ نادانان [۹۱] ﴿أَتَرَكَ اللَّهُ﴾ خدا تو را برگزیده است {و} این کتا خاطن در حالی که
 ما عمداً در حق تو خطا و گناه کرده ایم [۹۲] ﴿لَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ﴾ توبیخ و سرزنشی متوجه شما نیست
 [۹۳] ﴿يَا أَيُّهَا الْبَصِيرُ﴾ از خوشحالی بینایی خود را باز می یابد [۹۴] ﴿فَصَلَّتِ الْعِيرُ﴾ کاروان از مصر حرکت کرد ﴿رَجَعَ يُونُسَ﴾ بسوی یوسف ﴿لَوْلَا أَنْ نَفَعْدُونَ﴾ اگر مرا کم عقل و دروغگو ننماید [۹۵] ﴿فِي ضُلَالِكَ الْقَدِيمِ﴾ در گمراهی پیشین خود هستی.

۲۴۷- قال رسول الله - ﷺ :-
 «الجنة أقرب إلى أحدكم من شراك نعليه، والثار مثل ذلك».
 اخبره البخاری
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «هم بهشت و هم جهنم از بند کفش

يَبْنِي أَذْهَبُوا فَحَسَبُوا مِنْ يُونُسَ وَآخِيهِ وَلَا تَأْتَسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَأْتِسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ ۸۷ فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسْنَا وَأَهْلْنَا الضُّرُّ وَجِئْنَا بِبِضْعَةٍ مُرَجَاةٍ فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ ۸۸ قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ يُونُسَ وَآخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ ۸۹ قَالُوا أَوَإِنَّكَ لَأَنْتَ يُونُسَ قَالَ أَنَا يُونُسَ وَهَذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ۹۰ قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ ءَاتَرَكَ اللَّهُ عَلَيْنَا وَإِنْ كُنَّا لَخَطِئِينَ ۹۱ قَالَ لَا تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ۹۲ أَذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَأَلْقُوهُ عَلَى وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا وَأَنْتُمْ يَا أَهْلَكُمُ أَجْمَعِينَ ۹۳ وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُونُسَ لَوْلَا أَنْ تُقِنْدُونِ ۹۴ قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ ۹۵

شما به شما نزدیک تر است».

۲۴۸- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ :- «يَعْرِقُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَذْهَبَ عَرْقُهُمْ فِي الْأَرْضِ سَبْعِينَ ذِرَاعًا وَ يَلْجَأُ بَعْضُهُمْ حَتَّى يَلْجَأَ إِلَى أَبِيهِمْ».
 آذانهم».
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «مردم در روز قیامت عرق می کنند بطوری که عرقشان هفتاد گز در زمین فرو می رود و عرق آنان را به زیر گرفته تا به گوشه هایشان می رسد».

{[۹۶]} «البشیر» مرده رسان «القاء علی وجهه» پیراهن را بر صورتش افکند «فارتد بصیرا» بینا گشت «اعلم» من الله از سوی خداوند چیزهایی می دانم که [۹۷] «استغفر لنا» برای ما طلب آمرزش کن «خاطبین»

خطا کاران [۹۸] «سوف

لنرانا بالذکر»

۲۴۷

یور و یوسف

استغفر» طلب آمرزش خواهم کرد { [۹۹] «أوی» (لیه أبویه» پدر و مادرش را در آغوش گرفت (مراد از پدر و مادر: پدر و خاله اش است) [۱۰۰] «علی العرش» چیزی شبیه تخت که هنگام انعام امورات مملکتی روی آن می نشست «خرواله سجدا» برای تعظیم او به سوی زمین خم شدند و سجده بردند (این کار در آئین آنان جایز بوده و در آن روزگار نوعی سلام کردن بوده است) { [۱۰۱] «من الملک» از حکومت و تصرف بلامنازع در امور مالی مصر «فاطر السموات والأرض» ای بوجود آورنده و آفریننده آسمانها و زمین (بدون غمونه قبل) [۱۰۲] «أجمعوا أمرهم»

فَلَمَّا أَن جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقَاهُ عَلَى وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيرًا قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ۙ قَالُوا يَتَّبِعُنَا أَنْبَاءُ نَحْنُ مُبْتَلَوْنَ ۖ إِنَّا كُنَّا خُطِيئِينَ ۗ قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ۙ فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ ءَاوَىٰ إِلَيْهِ أَبْوِيهِ وَقَالَ ادْخُلُوا مَعِيَ إِن شَاءَ اللَّهُ ءَامِنِينَ ۙ وَرَفَعَ أَبْوِيهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَتَابَتِ هَذَآءِ تَأْوِيلُ رُءُوسِي مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَغَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ۙ رَبِّ قَدْ ءَاتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيَّ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَالْحَقُّنِي بِالصَّلَاحِينَ ۙ ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُونَ ۚ وَمَا أَكْثَرُ النَّاسَ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ ۚ

برای انداختن او در چاه متحد و متفق شدند.

۲۴۹- قال رسول الله - : «لا يمتنّ أحدُ منكم الموتَ لضرّ نزل به، فإن كان ولاداً متمتّعاً للموت فليلق: اللهم احيني ما كانت الحياة خيراً لي وتوفني إذا كانت الوفاة خيراً لي». أخرجه البخاري

پیامبر - فرمود: «هیچیک از شما نباید به خاطر زیانی که به او رسیده است، آرزوی مرگ کند، ولی اگر خیلی آرزوی مرگ داشت باید بگوید: خداوند! اگر زندگی برای من بهتر است مرا زنده بدار و اگر مرگ برای من بهتر است مرا بپران».

[۱۰۴] «ذکر» یادآوری [۱۰۵] «و کائین من آیه» چه بسیار دلایل، دلایل و نشانه‌های فراوان بر وجود خدا

[۱۰۶] «و هم مشرکون» برای خدا شریک قائل می‌شوند، خدا از زبان مشرکان می‌فرماید: «ما به این دلیل

بت‌ها را می‌پرستیم که آنها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۴۸

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَرِيمِ

ما را به خدا نزدیک کنند»

[۱۰۷] «غاشیه» بلای

فراگیری از آسمان نازل شود و

همه آنان را در برگرد «بغتة»

ناگهانی [۱۰۸] «علی

بصره» با یقین، شناخت و

تحقیق [۱۱۰] «استیسی

الرشل» با گذشت زمان از

پیروزی قطع امید کردند

«ظنوا» گمان بردند «کذبوا»

امید آنان به پیروزی در دنیا

تحقق نیافت «بأسنا» عذاب و

عقاب ما «عبره» موعظه و

بند و اندرز «لأولی الألیاب»

برای صاحبان خرد «نفتی»

به دروغ بهم بافته شده باشد

«تصدق الذی»

تصدیق‌کننده کتابهای آسمانی

گذشته است «تفصیل کل

شیء» توضیح‌دهنده و

شرح‌کننده همه چیزهایی

است که مؤمن در عقیده و

عمل بدان نیازمند است.

۲۵۰- قال النبی ﷺ: «یا ایها

الناس اتقوا هذا الشرک، فاتته

اخى من ديب القمل، فقال له من شاء الله ان يقول: فكيف تنقيه وهو اخى من ديب القمل يا رسول الله؟ قال: «قولوا اللهم إنا

نعوذ بك من ان نشرک بك شيئاً نعلمه، ونستغفرک لما لا نعلم». رواه الإمام احمد

بیامیر - ﷺ - فرمود: «از این شرک بپرهیزید، چرا که از آهسته راه رفتن مورچه پنهان‌تر است». به خواست خدا کسی

گفت: چگونه از آن بپرهیزم در حالیکه از آهسته راه رفتن مورچه پنهان‌تر است؟ فرمود: «بگوئید: خداوندا! به تو پناه

می‌بریم از اینکه دانسته چیزی را شریک تو سازیم، و از تو طلب مغفرت می‌کنیم از اینکه ندانسته چیزی را شریک تو

سازیم».

* در انهای طواف اینگونه لبیک می‌گفتند: لبیک لا شریک لک إلا شرکاً هو لک فلیک و ماملک.

سوره زمره [۹] ﴿الَّذِي﴾ خوانده می‌شود: الف. لام. میم. را ﴿ذَلِكَ آيَاتُ الْكِتَابِ﴾ این آیات که در این سوره آمده است بعضی از آیات قرآن می‌باشد که ناتوان‌کننده انسان و جن است ﴿الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ﴾ کل قرآن که از سوی پروردگارت بر تو نازل گشته

لِإِنَّا نَزَّلْنَاهُ

۲۴۹

سُورَةُ الزَّحَرَاتِ

است، حق است و هیچ شکى در آن نیست [۲] ﴿رَفَعَ السَّمَوَاتِ﴾ آسمانها را افراشته خلق کرد ﴿بِغَيْرِ عَمَدٍ﴾ بدون ستون و پایه‌ای که آسمانها را نگاه دارد ﴿تُرَوْنَهَا﴾ و شما آن را می‌بینید که بدون پایه و ستون پرافراشته شده‌اند ﴿سَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ﴾ خورشید و ماه (و همه کرات و ستارگان دیگر را مسخر و فرمانبردار گرداند) ﴿لِأَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ مدت زمان مشخص (رسیدن قیامت) ﴿يُذَكِّرُ الْآخِرَ﴾ با قدرت و حکمت خویش امور جهانیان را می‌گرداند ﴿يُفَصِّلُ الْآيَاتِ﴾ دلائل و نشانه‌های دال بر وجود خدا را بیان می‌دارد [۳] ﴿مَدَّ الْأَرْضَ﴾ زمین را گسترانیده است - در دید ظاهری - تا کشاورزی و بهره‌برداری از آن ممکن باشد ﴿رَوَايَ﴾ کوههای ثابت و استوار ﴿زَوْجَيْنِ﴾ دو صنف.

دو نوع ﴿يُغِشِّي اللَّيْلَ النَّهَارَ﴾ تاریکی شب را بر روز می‌پوشاند و آن را تاریک می‌کند [۴] ﴿فَنُفِخَ﴾ بجنشهای مختلف ﴿مُتَجَاوِرَاتٍ﴾ کنار هم مراد قطعه‌های مختلف و متفاوت زمین از نظر جنس خاک است ﴿أَغَابَ﴾ جمع: غیب، خرمایا ﴿لُحُلِيلٍ صَبَوَانِ﴾ درختان خرما که یک ریشه و پایه دارند ﴿الْأُخْلُجِ﴾ آنچه خورده می‌شود (میوه و دانه) [۵] ﴿الْأُخْلُجِ﴾ تخمیرهایی از آهن که با یک سر آن، دستها و با سر دیگر آن، گردن آنان را می‌بندند. ۲۵۱- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «الْجَمَّةُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَارِ نَعْلِهِ، وَ النَّارُ مِثْلُ ذَلِكَ» رواه البخاری. پیامبر - ﷺ - فرمود: «هم بهشت و هم دوزخ از بند کفش شما به شما نزدیک تر است».

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُورَةُ الزَّحَرَاتِ

الْمَرْثَلَاءَ إِنَّا إِلَهُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ۝ اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ أَسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى يُدِيرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بَلِقَاءَ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ۝ وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الشَّجَرِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغِشِّي اللَّيْلَ النَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ۝ وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مَّتَجَوِّرَاتٌ ۖ وَجَعَلْنَا مِنْ أَغَابٍ وَزَرْعٍ وَنَخِيلٍ صُنُونًا وَغَيْرِ صُنُونٍ يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُفِضِلُ بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأَكْلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۝ وَإِنْ تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ أَذًا كُنَّا تَرَبَّاءُ نَالِفِي خَلْقِ جَدِيدٍ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ الْأَغْلُلُ ۝ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۝

سوره زمره [۱] «الزمر» خوانده می شود: الف. لام. میم. را «تلك آيات الكتاب» این آیات که در این سوره آمده است بعضی از آیات قرآن می باشد که ناتوان کننده انسان و جن است «الذي أنزل إليك» کل قرآن که از سوی پروردگارت بر تو نازل گشته

المزلة المصنعة

۲۴۹

سورة الزمر

است، حق است و هیچ شکى در آن نیست [۲] «رفع السموات» آسمانها را افراشته خلق کرد «بغير عسد» بدون ستون و پایه ای که آسمانها را نگاه دارد «ترونها» و شما آن را می بینید که بدون پایه و ستون برافراشته شده اند {«سخر الشمس والقمر» خورشید و ماه (و همه کرات و ستارگان دیگر را مستخر فرمانبردار گرداند} «لاجل مسمى» مدت زمان مشخص (رسیدن قیامت) «یذیر الامر» با قدرت و حکمت خویش امور جهانیان را می گرداند «يفصل الآيات» دلائل و نشانه های دال بر وجود خدا را بیان می دارد [۳] «مد الارض» زمین را گسترانیده است - در دید ظاهری - تا کشاورزی و بهره برداری از آن ممکن باشد «رواسی» کوه های ثابت و استوار «زوجین» دو صنف.

دو نوع «یغشی الليل النهار» تاریکی شب را بر روز می پوشاند و آن را تاریک می کند [۴] «الطغ» بخشهای مختلف {«متجاوزات» کنار هم مراد قطعه های مختلف و متفاوت زمین از نظر جنس خاک است «اعقاب» جمع: عنب، خرما} «الحل صنوان» درختان خرما که یک ریشه و پایه دارند «الاعمال» آنچه خورده می شود (میوه و دانه) [۵] «الاعلال» زنجیر هایی از آهن که با یک سر آن، دستها و پا سر دیگر آن، گردن آنان را می بندند. ۲۵۱- قال رسول الله - ﷺ -: «الجنة أقرب إلى أحدكم من شراك نعله، والنار مثل ذلك» رواه البخاری. پیامبر - ﷺ - فرمود: «هم بهشت و هم دوزخ از بند کفش شما به شما نزدیک تر است».

سورة الزمر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْمَرَّةَ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ۝ اللَّهُ الَّذِي فَعَلَ السَّمُوتَ بِغَيْرِ عِمَدٍ تَرْوَاهَا ثُمَّ أَسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى يُذَبِّرُ لَا مَرِّ فَيَفْصِلُ آيَاتِ لَعَلَّكُمْ يَلْقَاءُ رَبَّكُمْ تَوَفُّونَ ۝ وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَواسِيَ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الشَّجَرِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشَى اللَّيْلُ النَّهَارُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ۝ وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مُّتَبَعَرَاتٌ وَجَنَّاتٌ مِنْ أَعْنَابٍ وَزُرْعٌ وَنَخِيلٌ صِنْوَانٌ وَغَيْرُ صِنْوَانٍ يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُفِضْلُ بَعْضُهُا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأَكْمَلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۝ وَإِنْ تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ أَذْكَاتُ رَبِّاءٍ نَّالِفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ الْأَغْلَالُ ۝ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۝

[۶] ﴿خَلَتْ﴾ گذشته است ﴿الْثَلَاثَ﴾ عذاب های خوارکننده و رسواکننده که بر سر امثال آنان آمده است

﴿مَغْفِرَةً لِلنَّاسِ﴾ مراد از مغفرت: پوشاندن گناه و فرصت دادن برای توبه است ﴿عَلَى ظُلُمِهِمْ﴾ با وجود ستمها و

گناههایی که انجام می دهند

سُورَةُ الرَّحْمٰنِ

۲۵۰

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ

[۷] ﴿لَوْلَا﴾ چنانکه ﴿آيَةً﴾

معجزه حسی [۸] ﴿تَفِيضُ﴾

الْأَرْحَامِ از مقدار حمل

کاسته می شود به گونه ای که

فرزند سالم می ماند ﴿بِقَدَارِ﴾

دارای حد و اندازۀ مشخص

که از آن تجاوز نمی کند [۹]

﴿عَالَمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ﴾

نسبت به هر چیزی که از

حواس و دیده انسان نهان یا

پیدا است. آگاه است

﴿الْكَبِيرِ﴾ بزرگوار و

عظیم الشأن که هر چیزی غیر

از او، پایین تر و کمتر از او

است ﴿الْمُتَعَالِ﴾ والا، چیره و

مسلط بر هر چیزی [۱۰]

﴿سَارِبٌ﴾ کسی که آشکارا به

راه خود می رود و خود را

پنهان نمی سازد [۱۱] ﴿لَهُ﴾

﴿مَقَاتِلُ﴾ دارای فرشتگانی

است که پیایی می آیند و از او

مراقبت می کنند ﴿يَحْفَظُونَهُ﴾

صن امر الله او را حفظ

می کنند به خاطر فرمانی که از

سوی خدا صادر شده است

وَيَسْتَعِجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ مِنْ

قَبْلِهِمُ الْمُثَلَّثُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ

وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ۖ وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا

أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ ۚ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ

۷ اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ وَمَا تَغِيصُ الْأَرْحَامُ

وَمَا تَزِدُّهُ وَقُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِإِقْدَارٍ ۘ عَلَيْهِ الْغَيْبُ

وَالشَّهَادَةُ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ ۙ سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسْرَ

الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ

بِالنَّهَارِ ۙ لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِنْ يَمِينٍ وَيَدَايِهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ

مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرَ أَمْرًا بِأَنْفُسِهِمْ

وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءَ آفَلًا مَرَدًّا لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ

وَالٍ ۙ هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا

وَيُنْشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ ۙ وَيُسْخِطُ الرِّعْدَ بِحَمْدِهِ ۚ

وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا

مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يَخِذْلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ ۙ

۱۳

۱۱

۱۲

۱۳

﴿وَالٍ﴾ یاور؛ یا کسی که متولی امور آنان است شر و بدی را از آنان دور کند و خیر و خوشی را بر ایشان بیاورد

[۱۲] ﴿السَّحَابِ الثِّقَالِ﴾ ابرهای سنگین بار از آب [۱۳] ﴿يُعَادِلُونَ فِي اللَّهِ﴾ درباره صفات خدا از قبیل: قدرت

بر زنده کردن و حسابرسی و... به مجادله می پردازند ﴿بِحَالِ﴾ کيفر. قدرت.

۲۵۲- قال رسول الله ﷺ: «قال ربكم عز وجل: لو أن عبيدي أطاعوني لأستقيهم المطر بالليل وأطلعت عليهم الشمس

بالنهار، ولما أسمعهم صوت الرعد» أخرجه الإمام أحمد

بیامیز - ﷺ - فرمود: «خداوند می فرماید: اگر بندگان مرا اطاعت کنند شبانه بر آنان باران می بارانم و روز را بر ایشان

آفتابی می کنم و صدای (وحشتناک) رعد را به گوششان می رسانم».

[۱۴] **لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ** تنها او شایسته تقاضای نیاز است و تنها او دعا را اجابت می‌کند **إِلَّا كِبَاسُ كَفِّهِ إِلَى الْمَاءِ**... اجابت آنان مثل اجابت آب برای کسی است که کف دستهایش را به سوی آب دراز کرده است و از آب

می‌خواهد که به دهان او برسد، در حالی که آب بی‌جان است، نه دست او را احساس می‌کند و نه تشنگی و نیاز او را به آب و نه می‌تواند دعاي او را اجابت کرده، خود را به دهان او برساند [۱۵] **﴿لَهُ يَسْجُدُ﴾** مطیع و خاضع فرمان خدا است **﴿ظَلَّاهُمْ﴾** سایه‌های آنان مطیع و خاضع امر خدا هستند **﴿غَدُو﴾** جمع غداة (اول روز) **﴿الْأَصَال﴾** جمع اصیل (آخر روز) [۱۷] **﴿أَوْ دِيْبَةً﴾** مراد: رودخانه‌ها **﴿إِحْتَمَل﴾** حمل کرد **﴿زَيْدًا﴾** چیزی که هنگام زیاد شدن آب، روی آب قرار می‌گیرد مثل: کف **﴿إِيَّاهُ﴾** برآمده، در بالا قرار گرفته **﴿تَسَايَوْفِدُونَ﴾** بعضی از چیزهای معدنی که جهت ساختن زیورآلات روی آن ذوب می‌کنند، کف‌هایی مثل کف‌های آب برمی‌آورد **﴿أَوْفَتَاع﴾** اشیايي که مردم از

لِلزَّالِمَاتِ الْعَذَابِ

۲۵۱

سُبْحَانَ الرَّحْمٰنِ

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبَسِطَ كَفِّهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَلِغِهِ وَمَا دَعَا الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ۚ **﴿وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مِنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظُلُمًا لَهُمْ بِالْغُدُوِّ وَالْأَصَالِ﴾** ۱۵ **﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ فَنفَعُوا وَلَا ضَرَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَبَّهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلْ لِلَّهِ خَلْقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾** ۱۶ **﴿أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حُلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلُ هَذَا كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ﴾** ۱۷ **﴿لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ الْحُسْنَىٰ وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِ ۗ أُولَٰئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ﴾** ۱۸

آن استفاده می‌کنند و نفع می‌برند مثل: انواع ظروف، لوازم کشاورزی و... **﴿زَبَدٌ﴾** کف‌های کثیف حاصل از ذوب فلزات **﴿جُلُتًا﴾** مطرود و بی‌بقا [۱۸] **﴿سُوءُ الْحِسَابِ﴾** اینکه کسی با تمام گناه‌هایش مورد محاکمه قرار گیرد و هیچ یک از گناهانش بخشوده نشود **﴿بِئْسَ الْمِهَادُ﴾** جهنم، بد جایگاهی است.

۲۵۲ - قال رسول الله - ﷺ : «من نَوَسَّ الحِسَابَ هلك». أخرجه البخاری ومسلم والترمذی وأحمد

بیامیر - ﷺ - فرمود: «کسی که تمام حساب را پس بدهد بدبخت می‌شود».

۲۵۴ - قال رسول الله - ﷺ : «و الله إني لأستغفر الله وأتوب إليه في اليوم أكثر من سبعين مرة» رواه البخاری.

بیامیر - ﷺ - فرمود: «سوگند به خدا من هر روز بیشتر از هفتاد بار توبه می‌کنم و به سوی خدا برمی‌گردم».

[۱۹] «أَمْسِ» ناینا «أُولُوا الْأَلْبَابَ» عاقلان. خردمندان [۲۰] «يُوفُونَ» وفا می کنند «سَعِدَ اللَّهُ» پیمان

تکوینی و تشریعی خدا با انسان «لَا يَنْقُصُونَ» نقص نمی کنند. پیمان شکنی نمی کنند [۲۰] «الْمِثَاقُ» پیمان موکد

[۲۱] «يُصِلُونَ» برقرار

شِدَّةُ الْعَيْتِ

۲۵۲

لِللَّهِ الْعِزَّةُ

می دارند «مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ»

بِوَصَلِ پیوندهائی که

خداوند به حفظ آنها

دستور داده است «يُخْشَوْنَ»

می ترسند [۲۲] «الْإِسْخَاءُ

وَجْهِ رَبِّهِمْ» به خاطر ذات

پروردگارشان «سِرًّا»

«عَلَانِيَةً» در نهان و آشکارا

«يُدْرُونَ» از بین می برند. در

می گذرند «لَمْ عَقِيَ الدَّارُ»

عاقبت نیک از آن ایشان

است «يَهْشَتُ» [۲۳] «عَدَنُ»

بابرجا. جاویدان «مَنْ كَلِمَ

باب» از هر سوی باغهای

ریاحین [۲۵] «لَمْ اللَّعْنَةُ»

دوری از رحمت خدا بهره

ایشان است «سُوءُ الدَّارِ»

عاقبت بد از آن ایشان است

«جَهَنَّمَ» [۲۶] «بَطْ»

توسعه می دهد «يَقْدِرُ» تنگ

و محدود می گرداند

«الْآخِرَةُ» در برابر آخرتی

که نهایت ندارد «مَتَابُ»

کالای ناچیز و فانی [۲۷]

«آيَةُ» معجزه حسی «أَنَابُ»

أَمَّنْ يَعْلَمُ أَمَّا أَنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَى إِنَّمَا يَنْذِرُ
أُولُوا الْأَلْبَابِ ۱۹ الَّذِينَ يُوفُونَ وَعَهْدَ اللَّهِ وَلَا يَنْقُصُونَ الْمِثْقَ
وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ
وَيَحْفَظُونَ سُوءَ الْحِسَابِ ۲۰ وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِعَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ
وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوْا زَكَاةً وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ عِندَ الصُّلُوفِ
بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ أُولَئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ ۲۱ جَنَّاتٌ عِدْنُ يَدْخُلُونَهَا
وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ
عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ۲۲ سَلَامٌ عَلَيْهِمْ بِمَا صَبَرُوا فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ
وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا
أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ
وَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ۲۳ اللَّهُ يَسْطُرُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرِحُوا
بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَعٌ ۲۴ وَيَقُولُ
الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ
مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أُنَابَ ۲۵ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ
قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ۲۶

توبه کرد. برگشت.

۲۵۵- قال رسول الله ﷺ: «من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليكرم ضيفه، ومن كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليصل»

رحمت. و من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليقل خيراً أو ليصمت» متفق عليه.

بیامیر ﷺ - فرمود: «کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد باید نسبت به مهمانش با احترام رفتار نماید و کسی که به

خدا و روز قیامت ایمان دارد باید صلح رحم داشته باشد و کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد وقتی که سخن می گوید

باید سخنانش خوب و حق باشد و الا باید سکوت کند».

[۱۹] «أَعْمَى» نابینا «أُولُوا الْأَلْيَابِ» عاقلان. خردمندان [۲۰] «يُوفُونَ» وفا می‌کنند «بِعَهْدِ اللَّهِ» پیمان تکوینی و تشریعی خدا با انسان «لَا يَخْشَوْنَ» نقض نمی‌کنند. پیمان شکنی نمی‌کنند { [۲۰] «الْمِلَاقِ» پیمان موکد [۲۱] «يَصِلُونَ» برقرار می‌دارند «مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ» پیوندهایی که خداوند به حفظ آنها دستور داده است «يَخْشَوْنَ» می‌ترسند { [۲۲] «اِبْتِغَاء» وجه ربه‌هم به خاطر ذات پروردگارشان «سَرًّا و عَلَانِيَةً» در نهان و آشکارا { «يَدْرُونَ» از بین می‌برند. در می‌گذرند «لَهُمْ عَقْبِي الْبَارِ» عاقبت نیک از آن ایشان است (بهشت) [۲۳] «عَدْنِ» پابرجا. جاویدان «حَسَّ كُلِّ بَابٍ» از هر سوی باغهای ریاحین [۲۵] «لَهُمُ اللَّعْنَةُ» دوری از رحمت خدا بهره ایشان است «سُوءُ الدَّارِ» عاقبت بد از آن ایشان است (جهنم) [۲۶] «بِطْ» توسعه می‌دهد «يَقْبِزُ» تنگ و محدود می‌گرداند { «فِي الْآخِرَةِ» در برابر آخرتی که نهایت ندارد «مَتَاعٌ» کالای ناچیز و فانی [۲۷] «آيَةُ» معجزه حسی «أَنَابَ»

أَفَمَنْ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَىٰ إِنَّمَا يَذْكُرُ أُولَئِكَ لَا تُبَيِّنُ ۚ ۱۹ الَّذِينَ يُؤْفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ ۖ وَلَا يَنْقُضُونَ الْعَيْثَ ۚ ۲۰ وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ ۖ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ ۚ ۲۱ وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَدْرُونَ ۚ ۲۲ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ أُولَئِكَ لَهُمْ عَقْبِي الدَّارِ ۚ ۲۳ جَنَّاتٌ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ ۖ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ۚ ۲۴ سَلَامٌ عَلَيْهِمْ بِمَا صَبَرُوا ۖ فَيُغْنِمُ عَنْهُمْ عَقْبِي الدَّارِ ۚ ۲۵ وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ ۚ أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ۚ ۲۶ اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۚ وَفَرَحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۚ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ ۚ ۲۷ وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ ۚ قُلْ إِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أُنَابَ ۚ ۲۸ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ۚ ۲۹

تویه کرد. برگشت.

۲۵۵ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْقَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُصَلِّ رَحْمَتَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكُلْ خَيْرًا أَوْ لِيُصِمْتُ» متفق علیه. پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد باید نسبت به میهمانش با احترام رفتار نماید و کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد باید حله رحمت داشته باشد و کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد وقتی که سخن می‌گوید باید سخنانش خوب و حق باشد و الا باید سکوت کند».

[۲۹] «طوبی لهم» زندگی نیکو در آخرت از آن آنان است. یا درختی است در بهشت «حسن ثبات» محل بازگشت نیک [۳۰] «الیه صاب» توبه و بازگشت من از گناهان تنها به سوی خدا است [۳۱] «الارعة» بلای سخت { «تَحُلُّ قَرِيبًا» من

لِلزَّالِمَاتِ الْعَذَابِ

۲۵۳

يُؤْتِي الرِّجَالَ

دارهم» نزدیک به خانه و شهر و دیار آنان رخ می‌دهد؛ «وَعَدُ اللَّهِ» مصداق وعده خدا به خوار و رسوا کردن آنان و باری مؤمنان [۳۲] «فَأَمْلَيْتُ» در امنیت و آسایش مهلت داده‌ام [۳۳] «فَانَمَّ» مراقب [۳۴] «أَشَقَّ» دارای مشقت بیشتر «وَأَقَّ» حافظ و نگاه‌دارنده.

۲۵۶- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «سِعَةُ يَظْلَهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ضِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ؛ إِمَامٌ عَادِلٌ، وَ شَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ، وَ رَجُلٌ قَلْبُهُ مَعَلْقٌ بِالْمَسْجِدِ إِذَا خَرَجَ مِنْهُ حَتَّى يَعُودَ إِلَيْهِ، وَ رَجُلَانِ تَحَاتَّبَا فِي اللَّهِ، إِجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَ تَفَرَّقَا عَلَيْهِ، وَ رَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِئَاءُهَا مَا أَتَفَقَّتْ عَيْنُهُ، وَ رَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَ جَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ، وَ رَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ» متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «در روزی

که سایه‌ای جز سایه خدا وجود ندارد، خداوند هفت صنف از بندگان را در زیر سایه خود قرار می‌دهد؛ اول: رهبری است که عادل باشد. دوم: جوانی است که در عبادت پروردگارش رشد می‌یابد. سوم: مردی است که هنگامی که از مسجد خارج می‌گردد تا به آن برمی‌گردد، قلبش به مسجد تعلق دارد. چهارم: دو نفری هستند که به خاطر خدا یکدیگر را دوست دارند، به خاطر خدا با یکدیگر جمع می‌شوند و یا از هم جدا می‌گردند. پنجم: مردی که صدقه و بخشش او به حدی پنهانی است که دست چپش از آنچه دست راستش می‌بخشد بی‌اطلاع است. ششم: مردی که زن یا شخصیت و زیبایی او را به سوی خود دعوت می‌کند ولی در جوابش می‌گوید: من از خدا می‌ترسم. هفتم: کسی است که به تنهایی و دور از مردم خدا را یاد می‌کند و اشک از چشمانش جاری می‌شود».

الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَى لَهُمْ وَحَسُنَ مَثَابُ ۲۹ كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ لِسَتَلَوْا عَلَيْهِمُ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَثَابُ ۳۰ وَلَوْ أَنَّ قُرْءَانًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوَكَلَّمُ بِهِ الْمَوْتَىٰ بَلْ لِلَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا أَفَلَمْ يَأْنِيسِ الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَهْدَى النَّاسَ جَمِيعًا وَلَا يَزَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِنْ دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْلِفُ الْمِيعَادَ ۳۱ وَلَقَدْ أَسْمَخْنَاهُ رِجْلَيْهِ مِنْ قَبْلِكَ فَأَمْلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ أَخَذْتَهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابُ ۳۲ أَفَمَنْ هُوَ أَقْبَرُ عَلَىٰ كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَمُّوهُمْ أَمْ تُنَبِّئُونَهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ أَمْ يَبْظِهَرُ مِنَ الْقَوْلِ بَلْ زَيْنٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرَهُمْ وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ۳۳ لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَقُّ وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ ۳۴

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
أُكْلُهَا دَائِمٌ وَظُلُّهَا نَارٌ كُفْرِينَ ۲۵ وَالَّذِينَ آمَنَتْهُمْ أَكْتَبَ بِقُرْحٍ
بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ يُنْكِرُ بَعْضَهُ قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ
أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا أُشْرِكَ بِهِ إِلَيْهِ أَدْعُوا وَإِلَيْهِ مَصَابِ ۲۶
وَكَذَلِكَ أُنْزِلَتْهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلِيَنْ تُبَعِّثَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ مَا
جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ ۲۷ وَلَقَدْ
أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ
لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِبَيِّنَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ ۲۸
يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ ۲۹
وَإِنْ مَا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ
الْبَلَاغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ۳۰ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا
مِنْ أَطْرَافِهَا وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقَّبَ لِحُكْمِهِ وَهُوَ سَرِيعُ
الْحِسَابِ ۳۱ وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا
يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسِعَ الْعِلْمُ الْكَفْرَ لِمَنْ عَقِبَى الدَّارِ ۳۲

[۳۵] «اَكْلُهَا دَائِمٌ» میوه و ثمر آن دائمی است [۳۶] «الَّذِينَ آمَنَتْهُمْ أَكْتَبَ» گروهی از مسیحیان و یهودیان که ایمان آوردند «الْأَحْزَابِ» اهل کتاب که بر ضد پیامبر - ﷺ - گرد هم آمدند و مشرکان را یاری کردند «بَعْضَهُ» قسمتی از قرآن را که با اقترافهای آنان مخالف است، انکار می کنند «إِلَيْهِ مَصَابِ» بازگشت من تنها به سوی او است [۳۷] «حُكْمًا عَرَبِيًّا» حاکم و فاصل میان حق و باطل است «وَاقٍ» حافظ و نگاه دارنده [۳۸] «أَجَلٍ» زمان معین «كِتَابٍ» معجزه حتمی که متناسب با زمان هر پیامبر به وقوع می پیوندد [۳۹] «أُمُّ الْكِتَابِ» خداوند هر کدام از معجزات را بخواد از میان برمی دارد «يُثَبِّتُ» و بدل آن را که حکمتش اقتضا کند باقی می گذارد، یا هر کدام را بخواد، آن را همانگونه که هست پابرجا می دارد «أُمُّ» الکتاب» لوح محفوظ، یا علم الهی [۴۰] «نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا» با تخریب و هلاک کافران، از اطراف آن می کاهیم «لِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا» تدبیری که هیچ کس نمی تواند حکم خدا را رد یا باطل کند، هرگاه

حکمی را صادر کرد کسی نمی تواند آن را پیگردی کند یا آن را تغییر دهد [۴۲] «لِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا» تدبیری که عملی شود تنها از آن خدا است «عَقِبَى الدَّارِ» عاقبت و سرانجام خوب و نیک. ۲۵۷- قال رسول الله - ﷺ - : «عليك بكرة السجود، فإنك لن تسجد لله سجدة إلا رفعك الله بها درجةً وخطأك بها خطيئة» رواه مسلم. پیامبر - ﷺ - فرمود: «زیاد سجده بکنید زیرا هر سجده ای که برای خداوند انجام می دهید خداوند به وسیله آن مقام شما را یک درجه بالا می گرداند و یکی از گناهان شما را با آن محو می کند».

[۴۳] «شَهِيداً» گواه بر صدق من میان من و شما و او کسی است که به قرآن آگاه است.

سُورَةُ اِبْرَاهِيمَ [۱] «بِإِذْنِ رَبِّهِمْ» با توفیق و یاری خداوند یا به فرمان او «الْعَزِيزُ» چیره‌ای که مغلوب غنی شود

سُورَةُ اِبْرَاهِيمَ

۲۵۵

الْحَمِيدُ سزاوار ستایش

دائمی به خاطر نعمت هایش

[۲] «وَيْلٌ» هلاک و نابودی.

حسرت. اسم مکانی در جهنم

[۳] «سَجَّوْنٌ» آن را

انتخاب می‌کنند و ترجیح

می‌دهند «بِغُونَهَا عِوَجًا» آن

را در نظر مردم کج جلوه

می‌دهند تا مردم از آن دلزده

و متفر شوند [۵] «بِأَيَّتِنَا»

همراه با معجزه‌های دال بر

صدق موسی «أَخْرَجَ قَوْمَكَ

من الظلمات» قوم خویش را

از تاریکی‌های جهل و شرک

و ظلم به سوی نور ایمان

بیرون بیاورد «بِأَيَّامِ اللَّهِ»

نعمت‌های خدا. یا وقایعی که

بر سر گذشتگان آورده است

«لَا يَأْتِ لِكُلِّ صَبَّارٍ»

عبرت‌ها و پندهایی است

برای هر شکیبای و صابری.

۲۵۸ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :-

«إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ لِأَهْلِ

الْجَنَّةِ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ! فَبِقَوْلِهِ:

لِيَكِ رَيْثًا وَ سَعْدِيكَ وَ الْحَيُّ فِي

يَدِيكَ. فَيَقُولُ: هَلْ رَضِيتُمْ؟

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا أَلَسْتُ مُرْسَلًا قُلْ كَفَى بِاللَّهِ

شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ [۱۲]

آیاتها

سُورَةُ اِبْرَاهِيمَ

ترجمه‌ها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّكَتَبَ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ

إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ [۱]

اللَّهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَوَيْلٌ

لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ [۲] الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ

الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ [۳] وَمَا أَرْسَلْنَا

مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِيهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللَّهُ

مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

[۴] وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ

قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِأَيَّامِ

اللَّهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ [۵]

فَيَقُولُونَ: مَا لَنَا لَا نَرْضَىٰ يَا رَبَّنَا قَدْ أُعْطِينَا مَا لَمْ تَعْطِ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ؟ فَيَقُولُ: أَلَا أُعْطِيَكُمْ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ؟ فَيَقُولُونَ: وَ أَتَى شَيْءٌ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ؟ فَيَقُولُ: أَحَلُّ عَلَيْكُمْ رِضْوَانِي فَلَا أُسْخِطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهُ أَبَدًا» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند به اهل بهشت می‌گوید: ای اهل بهشت! در جواب می‌گویند: پروردگارا آماده خدمت هستیم و شما را تعظیم می‌کنیم. خداوند می‌فرماید: آیا راضی هستید؟ می‌گویند: چرا راضی نباشیم؟ نعمت‌هایی را به ما داده‌ای که به هیچ یک از مخلوقات نداده‌ای. خداوند می‌فرماید: آیا نعمت‌های بهتر از اینها به شما بدهم؟ می‌گویند: پروردگارا! چه چیز از این نعمت‌ها بهتر است؟ خداوند می‌فرماید: رضوان و خشنودی خود را بر شما نازل می‌کنم و از این به بعد هرگز از شما ناراضی نخواهم شد».

[۶] { اَنْجَاكُمْ } شما را نجات داد؛ { يَسُوْمُوْنَكُمْ } بدترین شکنجه‌ها را به شما می‌رساندند و شما را مجبور می‌ساختند { يَسْتَحْيُوْنَ نِسَاءَكُمْ } زنان و دخترانتان را برای خدمت، زنده نگاه می‌داشتند { اَنْجَاكُمْ } آزمایش [۷] { اَذَانٌ رَّبِّكُمْ }

پروردگارتان مؤکدانه اعلام

کرد. سوگند خورد [۹]

{ فَرَدُّوا اَيْدِيَهُمْ فِيْ اَفْوَاهِهِمْ } از

شدت خشم و نفرت از

دعوت پیامبران و کلام آنان،

انگشتشان را گاز گرفتند. از

قبول چیزی که بدان امر شده

بودند، سر پیچی کردند

{ مُرِيْبٌ } به شک و

گمان افکننده [۱۰] { فَاطِرٌ }

آفریننده. مبدع { اَجَلٌ }

مسمی پایان زندگی و

مرگ طبیعی { سُلْطَانٌ مِّبِيْنٌ }

معجزه آشکاری که ما به شما

پیشنهاد می‌کنیم.

۲۵۹- قال رسول الله - ﷺ :-

«لا يدخل الجنة قتات» متفق

عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قسام و

سخن چین داخل بهشت

نمی‌شود».

۲۶۰- قال رسول الله - ﷺ :-

«يقول الله عز وجل: يا عبادي،

لو ان اولكم وآخرکم و اینتکم

و جدکم، کانوا علی اتق قلب

رجل واحد منکم، ماذا ذالك في ملكي شيئاً، يا عبادي لو ان اولکم و آخرکم و اینتکم و جدکم، قاموا في صعيد واحد،

فسألوني فاعطيت كل انسان سألته ما تقص ذلك من ملكي شيئاً، إلا كما ينقص الخيط إذا دخل البحر». اخرجہ مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند می‌فرماید: ای بندگام اگر پیشینیان و آیندگان شما، اعم از انسان و جن همگی در تقوا

مساوی یا متق ترین فرد باشید به ملک من چیزی نمی‌افزاید، ای بندگام اگر پیشینیان و آیندگان شما اعم از انسان و جن

در یک مکانی بایستید و از من چیزی بخواهید آنگاه خواسته هر کدامتان را برآورده کنم، جز به اندازه سوزنی که داخل

دریا می‌گردد، از ملک و دارایی من نمی‌کاهد».

وَ اِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهٖ اذْكُرُوْا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَیْكُمْ
اِذْ اَنْجَاكُمْ مِّنْ اِلٰ فِرْعَوْنَ يَسُوْمُوْنَكُمْ سُوْءَ الْعَذَابِ
وَ يَذْبَحُوْنَ اَبْنَاءَكُمْ وَ يَسْتَحْيُوْنَ نِسَاءَكُمْ وَ فِی
ذٰلِكُمْ بَلَاءٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ عَظِيْمٌ ۝۶ وَ اِذْ تَاْتٰ
رَبُّكُمْ لِیَنْ شَكُرْتُمْ لَا زَیْدٌ لَّكُمْ وَلَیْنَ كَفَرْتُمْ اِنَّ
عَذَابِیْ لَشَدِيْدٌ ۝۷ وَ قَالَ مُوسٰى اِنْ تَكْفُرُوْا اَنْتُمْ وَ مَن فِی الْاَرْضِ
جَمِیْعًا فَاِنَّ اللّٰهَ لَغَنٰی حَمِيْدٌ ۝۸ اَلَمْ یَاْتِكُمْ بُرُوْا الَّذِیْنَ
مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمٌ نُّوحٌ وَ عَادٌ وَ ثَمُوْدٌ وَ الَّذِیْنَ مِنْ
بَعْدِهِمْ لَا یَعْلَمُهُمْ اِلَّا اللّٰهُ جَآءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَیِّنٰتِ
فَرَدُّوْا اَیْدِيَهُمْ فِیْ اَفْوَاهِهِمْ وَ قَالُوْا اِنَّا كَفَرْنَا بِمَا اُرْسِلْتُمْ
بِهٖ وَ اِنَّا لَفِیْ شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُوْنَآ اِلَیْهِ مُرِیْبٍ ۝۹ قَالَتْ
رُسُلُهُمْ اَفِیْ اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ یَدْعُوْكُمْ
لِیَغْفِرَ لَكُمْ مِّنْ ذُنُوْبِكُمْ وَ یُوْخِرَ لَكُمْ الْاَجَلَ
مُسْمٰی قَالُوْا اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا تُرِیْدُوْنَ اَنْ تَصَّدُوْا
عَمَّا كَانَتْ یَعْبُدُ اَبَاؤُنَا فَاقْنُوْا بِسُلْطٰنٍ مُّبِیْنٍ ۝۱۰

[۱۲] «لَنْصِيرَ عَلَى مَا أَذِيتُمُونَا» حتماً بر اذیت و شکنجه شما شکیبایی می‌نمایم؛ [۱۴] «خَالَ مَقَامِي» از ایستادن در برابر من برای حسابرسی بترسد «وعید» وعید و تهدید من برای کسی که با دستورات من مخالفت می‌کند [۱۵] «اسْتَفْتَحُوا» لِحُزْنِ النَّالَةِ كَثِيرَةٍ ۲۵۷ سُورَةُ الْاِنْشِاقِ

پيامبران از خدا درخواست پیروزی بر ظالمان کردند «خَابَ كُلُّ جَبَّارٍ» هر گردنکش و متبکری نابود و هلاک گردید «عنید» دشمن حق و حقیقت. منحرف [۱۶] «صدید» چرک و خونابه‌ای که از اجساد آنان جاری می‌گردد [۱۷] «يَتَجَرَّعُهُ» با وجود تشنگی بسیار و به خاطر داغی و تلخی زیاد آن را جرعه جرعه می‌نوشند «وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ» اصلاً گوارایش نمی‌یابند، زیرا بسیار بدمزه و بد بو است «يَأْتِيهِ الْمَوْتُ» موجبات مرگ (غم و اندوه) به وی روی می‌آورد [۱۸] «يَوْمَ عَاصِفٍ» روز طوفانی.

۲۶۱ - قَالَ - رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَا يَسْتُرُ عَبْدٌ عَبْدًا فِي الدُّنْيَا إِلَّا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رواه مسلم.
پيامبر - ﷺ - فرمود: «هر انسانی که در دنیا گناه یا عیب

انسان دیگری را پوشاند، خداوند در قیامت گناه و عیب او را می‌پوشاند».

۲۶۲ - عَنْ أَبِي أُمَامَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - فِي قَوْلِهِ تَعَالَى «وَيُسَلَّى مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ يَتَجَرَّعُهُ» قَالَ: «يُقَرَّبُ إِلَيْهِ فَيَتَكْرَهُهُ، فَإِذَا أَدْنَى شَرِبَ وَجْهَهُ وَوَقَعَتْ فَرْوُهُ رَأْسَهُ، فَإِذَا شَرِبَ قَطَعَ أَمْعَاءَهُ حَتَّى يَخْرُجَ مِنْ دَبْرِهِ». أَخْرَجَهُ الْإِمَامُ أَحْمَدُ
ابی امامه - رضی الله عنه - درباره این آیه «و از خونابه نوشاند» می‌شود و آن را (بناچار و بارغ بسیار) جرعه جرعه می‌نوشد» گوید: آن خونابه رایحه او نزدیک می‌کند و از آن بدش می‌آید، هنگامی که نزدیکتر آورده می‌شود، صورتش بریان می‌شود و پوست سرش می‌افتد و وقتی که از آن می‌نوشد روده‌اش را می‌برد تا اینکه از مخرجش خارج می‌شود».

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۚ وَمَا كُنَّا لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۚ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ۝۱۱ وَمَا لَنَا أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا ۚ وَلَنْصِيرِيَكَ عَلَىٰ مَاءٍ أَذِيتُمُونَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ۝۱۲ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّسُلُ هُمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنْهَيْكَنَّ الظَّالِمِينَ ۝۱۳ وَلَنَسَكِّنَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ ۚ ذَلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ ۝۱۴ وَأَسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ۝۱۵ مِنْ وَرَائِهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقَىٰ مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ ۝۱۶ يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ ۚ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ ۚ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ ۝۱۷ مِثْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَلُهُمْ كَرَمًا ۖ أَشَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَىٰ شَيْءٍ ۚ ذَلِكَ هُوَ الصَّلِيلُ الْبَعِيدُ ۝۱۸

{ ۲۰ } [تذخیکم] شما را از میان می برد { یات یخلق جدید } انسانهای تازه ای را پدید می آورد. { عزیز } سخت و مشکل { ۲۱ } [تبرؤا] برای حسابرسی از قبر خارج شدند { انا کنّا لکم تبعاً } ما پیروان شما بودیم { مغنون عنا... } می توانید چیزی از عذاب خدا را از ما دفع کنید؟ { اجر عنا } چه بسیار محزون باشیم { من محبص } راه نجات و راه فرار { ۲۲ } [لما قضی الامر] هنگامی که فرمان خداوند به داخل کردن اهل جهنم بهشت به بهشت و اهل جهنم به جهنم، اجرا گشت { ان الله وعدکم... } خداوند به شما وعده راستین داد (به وعده خود مبنی بر یاداش دادن به مؤمنان و عذاب دادن کافران عمل نمود) { ااخلفکم } با شما خلاف وعده کردم { امن سلطان } تسلط و اجبار شما بر گناه و کفر. یا حجت { فلا تلومونی } پس مرا سرزنش نکنید { لو اموا أنفسکم } خودتان را سرزنش کنید { یصبرخکم } نجات دهنده شما از عذاب { یصبرخی } نجات دهنده من از عذاب { ۲۴ } [کشفه طیبه] هر سخنی که بر حق

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ۝ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ۝ وَبَرِّزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنْنا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَوْ هَدَّنا اللَّهُ لَهْدَيْنَاكُمْ سَوَاءَ عَلَيْنَا أَجْرُنا أَمْ صَبَرْنَا ما لَنَا مِنْ مَّحِيصٍ ۝ وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُمُونِي وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِخِي إِنْ كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝ وَأَدْخِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ تَحِيُّهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ۝ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُها ثَابِتٌ وَفَرْعُها فِي السَّكَماءِ ۝

دلالّت کند از قبیل: کلمه توحید، اسلام و قرآن (اصلها) قاعده، ستون و اساس آن (ثابت) استوار و برقرار در اعماق زمین.

۲۶۳- قال رسول الله - ﷺ :- «كان فمّن كان قبلكم رجلٌ به جُرْحٌ فجزَع، فأخذ سكيناً فخرَّبها يده، فما رقا الدَّمُ حتّى مات، قال الله تعالى. يا ذرني عبيدٍ ينقي حُرْمَتِي عليه الجنة». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «یک نفر از ملت های پیش از شما زخم هایی برداشت و شریان دستش را قطع کرد، خونس بند نشد تا اینکه مُرد. خداوند متعال فرمود: بنده من نسبت به نفس خودش از من پیشی گرفت (خودکشی کرد)، بنابراین من هم بهشت را بر او حرام نمودم.»

[۲۵] «تَوَقَّيْ أَكْلَهَا» میوه بدهد { «كُلْ مِنْ» در هر زمان «الطَّيِّبِ يَتَذَكَّرُونَ» شاید که پند گیرند؟ [۲۶] «كَلِمَةً خَيْرَةً» سخن باطل. کلمه کفر و گمراهی «كَلِمَةً خَيْرَةً» مثل درخت فاسد «أَجْتَتِ» جته و تنه آن از زمین پراکنده شده باشد و چیزی از آن باقی نمانده باشد «مَالَهَا مِنْ» ثبات و قرار ندارد [۲۷] «يُثَبِّتُ اللَّهُ» خداوند مؤمنان را با حجت های قوی، تقویت می کند [۲۸] { «يَتَدَلَّوْا» تبدیل کردند؟ { «أَحْلَوْا لِقَوْمِهِمْ» اسباب و علل داخل شدن به آتش جهنم را برای قوم خویش مهیا کرده، همه را داخل جهنم کردند «الْبُورِ» هلاک (جهنم) [۲۹] «يَصْلُونَهَا» داخل آن می شوند و بدان می سوزند { «بَشَى الْقَرَارُ» جهنم چه بد جایگاهی است. مانند آنان در جهنم چه بد ماندنی است؟ [۳۰] «أَنذَادًا» همانندها در استحقاق عبادت [۳۱] «لَا يَبْعُ فِيهِ وَلَا يَخْلُقُ» هیچ وسیله ای برای دستیابی به منفعت توسط معامله یا دوستی یا شفاعت در آنها وجود ندارد [۳۲] «الْفُلُكُ» کشتی ها [۳۳] «دَائِبِينَ»

تَوَقَّيْ أَكْلَهَا كُلِّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۲۵ وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَيْرَةٍ كَشَجَرَةٍ خَيْرَةٍ أَجْتَتَتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَالَهَا مِنْ قَرَارٍ ۲۶ يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ ۲۷ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كَفْرًا وَأَحْلَوْا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ ۲۸ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا وَيُسَّ الْقَرَارُ ۲۹ وَجَعَلُوا لِلَّهِ أُنْدَادًا لِيَضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ ۳۰ قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ تَمَتَّعُوا فَإِنْ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ ۳۱ ءَامِنُوا بِقِيمُوا الصَّلَاةَ وَنَفِقُوا أَمَّا رِزْقُهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَعْجَ فِيهِ وَلَا خِلَلٌ ۳۲ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ ۳۳ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ ۳۴ وَسَخَّرَ لَكُمُ السَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبِينَ ۳۵ وَسَخَّرَ لَكُمْ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ ۳۶

منفعت خورشید و ماه برای شما دائمی است. یا پیوسته تا پایان جهان در حرکت هستند.

۲۶۴ - قال رسول الله - ﷺ: «يَبْعُ كُلُّ عِبْدٍ فِي الْقَبْرِ عَلَى إِيْمَانِهِ، وَالْمَنَافِقُ عَلَى نِفَاقِهِ». اخرجه احمد بن حنبل

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر بنده ای در قبر بر اساس آن اعتقادی که بر آن مره است زنده گردانده می شود؛ مثلاً مؤمن بر ایمانش و یا منافق بر نفاقش زنده گردانده می شود».

۲۶۵ - قال رسول الله - ﷺ: «الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى، فَالْيَدُ الْعُلْيَا هِيَ الْمُنْفِقَةُ وَالْيَدُ السُّفْلَى هِيَ السَّائِلَةُ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دست بالا بهتر از دست پائین است، دست بالا آن است که صدقه می دهد و دست پائین آن است که صدقه می گیرد».

[۳۴] ﴿اِنْ كُمْ﴾ به شما داده است «ما سألوه» آنچه خواسته باشید ﴿اِنْ تَدْعُوا نِعْمَةً اِلٰهٍ﴾ اگر بخواهيد نعمت های خدا را بشماريد ﴿لَا تَحْصُوهَا﴾ به خاطر نامتناهی بودن آن نعمت ها نمی توانید آنها را بشماريد

{ظُلُوم} بسیار ستمگر

{كُفَّار} بسیار ناسپاس

[۳۵] ﴿هٰذَا بَلَدٌ﴾ مکه

مکرمه ﴿اَجْنِبْنِي وَبَنِيَّ اَنْ نَّعْبُدَ

الْاَصْنَامَ﴾ من و فرزندانم را از

پرستش بت ها دور بدار *

[۳۶] ﴿اَهْلِكُنَّ﴾ گمراه

ساخته اند ﴿عَصَانِي﴾ از من

نافرمانی کرد { [۳۷]

{اَسْكُنْتُ} سکونت دارم

﴿سَوَاءٌ غَيْرِ ذِي زُرْعَةٍ﴾ در

سر زمینی بی آب و علف {

{بَيْتِكَ الْحَرَمِ} کعبه مطهر

﴿اَلَدَّةٌ﴾ دلبا ﴿تَهْوِي اِلَيْهِمْ﴾

به آنان میل پیدا کنند. با

اشتیاق به سوی آنان روند

[۴۰] ﴿اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ﴾

مرا بر اداء نماز به طور کامل

موفق گردان ﴿يَوْمَ يَقُومُ

الحِسَابُ﴾ روزی که قیامت

برپا می شود [۴۲] ﴿تَنْخَفِضُ

قَسْبَهُ الْاَبْصَارُ﴾ چشمها از

شدت هراس باز می ماند و

پلک ها بسته نمی شود.

* بعضی از حکماء گویند: هر

چیزی که غیر از خدا پرستش

شود، یا انسان را از یاد خدا غافل کند، بت است. و معلوم است که ابراهیم با شناختی که نسبت به خدا داشت از کسانی

نیود که ترس بر بت پرست شدن او وجود داشته باشد و در واقع مراد او این بود که: مرا از مشغول شدن به غیر خودت

دور کن.

۲۶۶- کان رسول الله - ﷺ -: يقول: «دعوة المردة المسلم لأخيه بظهر الغيب مستجابة، عند رأسه ملك موكل كلما دعا لأخيه

بغير قال الملك الموكل به: آمين، ولك بمثل». أخرجه مسلم

بیامبر - ﷺ - فرمود: «دعای انسان مسلمان برای برادر مؤمنش که (از پیش او) غایب است، مورد قبول خدا واقع

می شود، خداوند بر بالای سر او فرشته ای موکل می کند که هرگاه آن مؤمن برای برادر مؤمنش دعای خیر کند، آن

فرشته می گوید، آمین، و همچنین برای تو».

وَأَتَاكُمْ مِنْ كُلِّ مَاسٍ لِّمُوتِهِمْ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ۚ ﴿٣٤﴾ وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ ۚ ﴿٣٥﴾ رَبِّ إِنَّمَنْ أَضَلَّنَ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّبِعُنِي فَإِنَّهُمْ مَنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٦﴾ رَبَّنَا إِنِّي أَصْكُنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْعِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الشَّجَرِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴿٣٧﴾ رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا تُخْفِي وَمَا تُعْلِنُ وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿٣٨﴾ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٩﴾ رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءَ ﴿٤٠﴾ رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ﴿٤١﴾ وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهُ غَفْلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ ﴿٤٢﴾

[۴۳] «مُهْطِعِينَ» با سرعت و خواری و ترس به سوی ندادهنده می‌روند «مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ» سرهایشان را بالا گرفته‌اند، فقط به جلو نگاه می‌کنند و به چپ و راست توجه نمی‌کنند «لَا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ» پلک‌های

يَوْمَ يُنْفَخُ الْأَشْجَارُ

۲۶۱

لَا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ

چشمانشان وقتی که بالا

انداخته شد دوباره پایین

انداخته نمی‌شود «أَنفُسُهُمْ

هَوَاهُ» دلهایشان مثل هوا و

خلاء خالی از فهم و شعور

است { [۴۴] «أَخْرَجْنَا إِلَىٰ أَجَلٍ

قَرِيبٍ» مدت کوتاهی به ما

مهلت بده و اجل ما را به

تأخیر بینداز «أَقْسَمْتُ مِنْ

قَبْلِ» قبلاً در دنیا قسم

می‌خوردید «مَالِكُمْ مِنْ

زَوَالٍ» شما زوال‌ناپذیر

هستید (و دنیا را پایانی

نیست تا به عذاب جهنم

گرفتار شوید) { [۴۵]

«ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ» کسانی که با

کفر و گناه به خود ظلم کردند

مثل: عاد و ثمود { [۴۶]

«مَكُرُوا مَكْرَهُمْ» برای ابطال

حق مخفیانه نقشه کشیدند

(و عندالله مکرهم) خداوند

- جل و علا - از مکر و نقشه

ایشان آگاه است و می‌تواند

آن را خنثی کند (وَ إِنْ كَانَ

مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ...) هر چند

نیرنگشان آن اندازه بزرگ

مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْئِدَتُهُمْ
هَوَاهُ ﴿٤٣﴾ وَأَنذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ
ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ نُّحِبِّ دَعْوَتَكَ وَنَتَّبِعِ
الرُّسُلَ أَوَلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِّن قَبْلُ مَا لَكُم مِّن زَوَالٍ ﴿٤٤﴾
وَسَكَنتُمْ فِي مَسْكَانٍ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ وَنَبَّيْتَ لَكُم كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا
لَكُمُ الْأَمْثَالَ ﴿٤٥﴾ وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ
مَكْرُهُمْ وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ ﴿٤٦﴾
فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُحِيفًا وَعِدَّةَ رَسُولُهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ
ذُو انْتِقَامٍ ﴿٤٧﴾ يَوْمَ يُبَدِّلُ الْأَرْضَ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ
وَيَزُولُ اللَّهُ الْوَحِيدَ الْقَهَّارِ ﴿٤٨﴾ وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ
مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٤٩﴾ سَرَابِلُهُمْ مِّنْ فَطْرَانَ وَتَغَشَّى
وُجُوهَهُمُ النَّارُ ﴿٥٠﴾ لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ
إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٥١﴾ هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذِرُوا
بِهِ وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهُ الْوَاحِدُ وَلِيَذَّكَّرُوا أُولَٰئِكَ الَّذِينَ

٥٢

بود که می‌توانست کوهها را از جای برکند [۴۷] «عَزِيزٌ» غالب و شکست‌ناپذیر {عطف} عهدشکن { [۴۸] «يَزُولُ اللَّهُ» برای حسابرسی از قبر خارج می‌شوند [۴۹] «مُقَرَّنِينَ» به هم بسته شده «الاصْفَاد» زنجیرهای
آهنین که به دست و پا آویخته می‌شوند [۵۰] «سَرَابِلُهُمْ» پیراهنشان. لباسشان «فَطْرَانَ» ماده قابل اشتعالی
شبيهه به قیر مذاب «تَغَشَّى وَجُوهَهُمْ» آتش همه اندام آنان را فرا می‌گیرد [۵۲] «هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ» این کتاب
برای موعظه، پند و هدایت همه انسانها کافی است.

* قطران را لباس آنان می‌کند تا حرارت آتش را بر آنان بیشتر کند و به وسیله آن عذاب را بیشتر جذب کنند.

سوره حجر [۱] «الر» خوانده می شود: أَلِف. لام. را [۲] «زَیْنًا» «رب» برای تقلیل است و «ما» زائد. مراد از آن ترساندن ایشان از هراس روز قیامت است «یُودُ» آرزو می کند [۳] «ذَرَهُمْ یَا کُلُوا» آنان را در شهوات و غرورشان رها کن {رَبِّهِمْ الْأُمَلُ} آرزو، آنان را غافل می سازد [۴] «کِتَابُ» اجل مقدر و مکتوب در لوح محفوظ [۶] «الذکر» قرآن [۷] «لَوْ شَاءَ» چرا که نه [۸] «الْبَاحِقُ» مگر به صورتی که حکمت اقتضاء کند {مُطَرِّینَ} مهلت داده شدگان از عذاب، حتی یک لحظه [۱۰] «شِیعَ» دسته های ملت های پیشین [۱۲] «نَلَّکَ» قرآن را وارد می گردانیم در حالی که آن را مسخره می کنند [۱۳] «خَلَّتْ» گذشته است «سَنَهُ» الأولین» شیوه خداوند در نابود کردن کافران [۱۴] «یَعْرُجُونَ» به آسمان صعود می کنند و فرشتگان را می بینند [۱۵] «سُکَّرَتْ أَبْصَارُنَا» چشمانمان بر روی واقعیت پوشانده شده بود (این دلیل شدت عناد و دشمنی آنان بود) «قَوْمُ

سُورَةُ الْحَجَرِ

۲۶۲

سُورَةُ الْحَجَرِ

سُورَةُ الْحَجَرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّتِّلَكَ أَيْتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُبِينٍ ۱ رُبَمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ ۲ ذَرَهُمْ يَا كُلُوا وَبِمَتَعُوا وَلِيْلَهُمْ ۳ أَلَمْ يَسْئَلُوا عَنْهُمْ ۴ مَا تَسْئَلُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَسْخِرُونَ ۵ وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ۶ لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَكَةِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ۷ مَا نُزِّلَ الْمَلَكَةُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا إِذَا مُنْظَرِينَ ۸ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَفِظُونَ ۹ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شِيعِ الْأَوَّلِينَ ۱۰ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ۱۱ كَذَلِكَ سَلَكْنَاهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ۱۲ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سَنَةُ الْأَوَّلِينَ ۱۳ وَلَوْ فَحَصْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ ۱۴ لَقَالُوا إِنَّمَا سُكَّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَسْحُورُونَ ۱۵

مسحورون» محمد ما را جادو کرده است در نتیجه نه می بینیم و نه می فهمیم.

۲۶۷- قال رسول الله - ﷺ: «الَّذِينَ النَّصِيحَةُ» قلنا: لِمَنْ؟ قال: «لِلَّهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأُمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَلَانِيَتِهِمْ» رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دین یعنی خیر خواهی». گفتیم: برای چه کسی؟ فرمود: «برای خدا، کتاب خدا، پیامبر خدا، پیشوایان مسلمان و عموم مسلمانان».

۲۶۸- وقال - ﷺ: «مَنْ دَعَا رَجُلًا بِالْكَفْرِ أَوْ قَالَ: عَدُوُّ اللَّهِ وَلَيْسَ كَذَلِكَ، إِلَّا حَارَّ عَلَيْهِ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «آنکه فردی را کافر خواند یا به او بگوید: دشمن خدا، او و چنان نباشد، حتماً (آنچه گفته است) به خودش برمی گردد».

[۱۶] «یروجاً» منز نگاه‌هایی برای ستارگان و سیاره‌ها [۱۷] «جیم» رانده شده، رجم شده با ستاره‌ها [۱۸]

«استرق السمع» مخفیانه گوش فرا داد. شنیده‌ها را از ملاه اعلی ربود [۱۹] «فأشبه» به دنبال او رفت. به او رسید

سُبْحَانَ الْحَمْدِ

۲۶۳

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَرِيمِ

«شهاب» شعله‌ای از آتش

که از آسمان جدا شده است

«مبین» ظاهر برای بینایان

[۱۹] «الأرض مددهاها»

زمین را برای بهره‌گیری

سطح کردیم «روسی»

کوههای ثابت تا مانع از

لرزش زمین بشوند

«موزون» با اندازه و

متناسب با حکمت [۲۰]

«معایش» ارزاق، حیویات و

میوه‌ها و... که مایه زندگی

هستند «و من لستم له»

پس از این اهل و عیال،

خدمتکاران و چهارپایان

(زیرا رازق همه خداوند

است) [۲۱] «عدنا خزائنه»

ما قادریم که آن را ایجاد و

درباره آن تدبیر کنیم «ما

نزله» به وجود غنی آوریم.

غنی بخشیم «بقدر معلوم» به

اندازه معین که حکمت آن را

اقتضا کند [۲۲] «ما أنتم له

بخازنین» خزانه و اندوخته

کردن آن به دست شما نیست

و غنی‌توانید آن را بوجود

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّظِيرِ ۝
وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ۝
فَأَتْبَعَهُ شِهَابٌ مُبِينٌ ۝
وَالْأَرْضُ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا
رُوسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَّوْزُونٍ ۝
وَجَعَلْنَا الْكَوْكُوبَ فِيهَا
مَعِيشٍ وَمِنْ لُتْمٍ لَهُ بُرْزُقِينَ ۝
وَأِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا
خَزَائِنُهُ وَمَنْ نُنْزِلْهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ۝
وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ
لَوْحٍ فَاثْرَا مِنْ السَّمَاءِ مَاءً فَاسْقَيْنَكُمْ مَوْءً وَمَا أَنْتُمْ لَهُ
بِخَازِنِينَ ۝
وَأَنَّا لَنَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ ۝
وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ ۝
وَإِنْ رَبُّكَ هُوَ يُحْشِرُهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ۝
وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ
مِنْ صَلْصَلٍ مِنْ حَمَلٍ مَسْنُونٍ ۝
وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ
السَّمُورِ ۝
وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَلَقْتُ بَشَرًا مِنْ
صَلْصَلٍ مِنْ حَمَلٍ مَسْنُونٍ ۝
فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ
رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ۝
فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ
أَجْمَعُونَ ۝
إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ۝

آورد [۲۳] «الوارثون» باقی مانده بعد از فنای مخلوقات [۲۶] «صلصال» گل خشکیده و بخته نشده که اگر
بدان تلنگری زده شود، صدایی از آن شنیده می‌شود «حما» گلی که به خاطر قاطی شدن زیاد با آب سیاه شده
باشد «مسنون» شکل داده شده به صورت انسان. تغییر بو داده [۲۷] «الجان» انواع جن «نار السمر» آتشی
که دود ندارد [۲۹] «سوسه» خلقت آن را تمام و آماده روح بخشیدن کردم «نفخت فيه من روحي» رازی از
رازه‌های خود را در درون او قرار دادم که با آن زنده است. «ساجدين» به سجده افتادند، سجده بزرگداشت و
درو نه سجده عبادت [۳۱] «آی» متکبرانه سرپیچی کرد.

[۳۲] «مَالِكُ» هدف و غرض تو چیست؟ عذر تو چیست؟ [۳۵] «الْفَتَى» دوری از رحمت خدا همراه غضب
«یوم الدین» روز حساب [۳۶] «الْمُنْظَرِی» به من مهلت بده و مرا غییران [۳۸] «الرَّقِیْقَةُ الْمَعْلُومَةُ» نفخه اول [۳۹]
«بِأَغْوِیَّتِی» به سبب اینکه
گمراهم ساختی «لَاغْوِیَّتِهِمْ»

همه آنان را گمراه می‌کنم
[۴۰] «الْمُخْلِصِیْنَ» آنان که از
عیب و نقص پاکشان
کرده‌ای در نتیجه تمام
توانشان را صرف عبادت تو
می‌کنند [۴۱] «هَذَا صِرَاطٌ
عَلِیَّ مُسْتَقِیْمٌ» حفظ بندگان
مخلص تو، راه حق است که
لازم است آن را مراعات کنم
[۴۲] «سُلْطَانٌ» تسلط بر
گمراه کردن آنان به گونه‌ای
که خاضع در برابر تو باشند
(و این مانع از وسوسه
شیطانی نیست) [۴۴] «جَزْءٌ
مَّقْسُومٌ» گروه معینی از مردم
که با دیگران متمایزند [۴۷]
«غُلٌّ» کینه‌توزی و
دشمنانگی «عَلِیَّ سُرٍّ
مُتَقَابِلِیْنِ» مراد: دشمنی
میانشان پایان می‌پذیرد
[۴۸] «نَصَبٌ» خستگی.
رخ [۵۱] «ضِیفٌ اِبْرَاهِیْمَ»
مهمانان ابراهیم (که از
فرشتگان بودند).

قَالَ یَا بَلِیْسُ مَا لَكَ اَلَا تَكُوْنُ مَعَ السَّجِدِیْنَ ۳۲ قَالَ لَمْ اَكُنْ
لَا سَجْدًا لِشَرِّ خَلْقَتُهُ مِنْ صَلَّیْ مِنْ حَمَآءٍ مُسْتُوْنٍ ۳۳ قَالَ
فَاَخْرِجْ مِنْهَا فَاِنَّكَ رَجِیْمٌ ۳۴ وَاِنَّ عَلَیْكَ اللْعَنَةَ اِلَى یَوْمٍ
اَلَدِیْنِ ۳۵ قَالَ رَبِّ فَاَنْظِرْنِیْ اِلَى یَوْمٍ یُبْعَثُوْنَ ۳۶ قَالَ فَاِنَّكَ
مِنَ الْمُنْظَرِیْنَ ۳۷ اِلَى یَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُوْمِ ۳۸ قَالَ رَبِّ بِمَا
اَغْوِیْتَنِیْ لَا رِیْبَ لَیْ اُتِیَنَّ لَیْهُمْ فِی الْاَرْضِ وَلَا اُغْوِیَّتَهُمْ اَجْمَعِیْنَ ۳۹
اِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِیْنَ ۴۰ قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَیَّ
مُسْتَقِیْمٌ ۴۱ اِنْ عِبَادِیْ لَیْسَ لَكَ عَلَیْهِمْ سُلْطٰنٌ اِلَّا مَنْ
اَتَبَعَكَ مِنَ الْعَاوِیْنِ ۴۲ وَاِنْ جَهَنَّمُ لَمَوْعِدُهُمْ اَجْمَعِیْنَ ۴۳
لَهَا سَبْعَةُ اَبْوَابٍ لِکُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ ۴۴ اِنَّ
الْمُتَّقِیْنَ فِی جَنَّٰتٍ وَعُیُوْنٍ ۴۵ اَدْخُلُوْهَا یَسْلَوْنَ اَمِنِیْنَ ۴۶
وَنَزَعْنَا مَا فِی صُدُوْرِهِمْ مِّنْ غَلٍّ اِخْرَاجًا عَلَی سُرٍّ مُّتَقَابِلِیْنَ
۴۷ لَا یَمَسُّهُمْ فِیْهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرِجِیْنَ ۴۸
۵ نَتِّیْ عِبَادِیْ اِنِّیْ اَنَا الْغَفُوْرُ الرَّحِیْمُ ۴۹ وَاَنْ عَذَابِیْ
هُوَ الْعَذَابُ الْاَلِیْمُ ۵۰ وَنَبِّئُهُمْ عَنْ ضِیْفِ اِبْرٰهِیْمَ ۵۱

۲۶۴- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ! يَقُولُونَ: لَيْتَكَ رَيْنًا وَ سَعْدِيكَ وَالْخَيْرُ فِي يَدِيكَ، يَقُولُونَ: هَلْ رَضِيتُمْ؟ يَقُولُونَ: مَا لَنَا لَا نَرْضَى يَا رَيْنًا وَ قَدْ أَعْطَيْنَا مَا لَمْ نَطْعُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ؟ يَقُولُونَ: أَلَا أَعْطَيْتُمْ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ؟ يَقُولُونَ: وَ أَيْ شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِكَ؟ يَقُولُونَ: أَحَلُّ عَلَيْكُمْ رِضْوَانِي فَلَا أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهُ أَبَدًا» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند به اهل بهشت می‌گوید: ای اهل بهشت! در جواب می‌گویند: پروردگارا آماده خدمت هستیم و شما را تعظیم می‌کنیم. خداوند می‌فرماید: آیا راضی هستید؟ می‌گویند: چرا راضی نباشیم؟ نعمت‌هایی را به ما داده‌ای که به هیچ یک از مخلوقات نداده‌ای. خداوند می‌فرماید: آیا نعمت‌های بهتر از اینها به شما بدهم؟ می‌گویند: پروردگارا! چه چیز از این نعمت‌ها بهتر است؟ خداوند می‌فرماید: رضوان و خشنودی خود را بر شما نازل می‌کنم و از این به بعد هرگز از شما ناراضی نخواهم شد».

[۵۲] «وَجُلُونَ» بيمناکان. ترسندگان [۵۳] { «لَا تَوَجَلْ» نترس } «يَغْلَام» مراد: اسحاق - علیه السلام - است
[۵۴] «مَسْنَى الْكِبَرِ» پیری گریبانگیر من شده است [۵۵] «الْقَانِئِينَ» افراد ناامید [۵۶] { «وَمَنْ يَقْنَطُ»

شَرَّ لِلْمُؤْمِنِينَ

۲۶۵

الْحَزَنُ

مأیوس و ناامید نمی شود
[۵۷] «فَا خُطِبَكُمْ» کار مهم

شما چیست که شما را با این
حال آورده است [۶۰]

«قَتَرْنَا» دانسته ایم. حکم
کرده ایم «الغایبین» باقی

ماندگان همراه هلاک شدگان
[۶۲] «مَنكُرُونَ» برای ما

ناشناخته اید [۶۳] «فَبِهِ
يَمْتَرُونَ» شک و تردید

می ورزند و ثورا تکذیب
می کنند [۶۵] «بِقَطْعٍ مِنْ

اللیل» پاره ای از شب، یا
آخر شب «حَيْثُ تَوَمَّرُونَ»

مکانی که خداوند امر کرده تا
بدانجا بروید (شام) [۶۶]

«قَضَيْنَا إِلَيْهِ» به او وحی
کردیم «دَابِرَ هَؤُلَاءِ مَقْطُوعٌ»

به زودی نابود و ریشه کن
خواهند شد «مُصْبِحِينَ» به

صبح رسیدگان [۷۰] «عَنِ
الْعَالَمِينَ» از پناه دادن و

میهمان کردن دیگران.

۲۷۰ - عن انس - رضي الله عنه
- قال كنت أمشي مع رسول الله -

ﷺ - و عليه بُرءُ غبرائي غليظٌ
الحاشية، فاذكره اعرابي فجبدته بردايه جبدته شديدة، فظنرت الى صفحة عاتق النبي - ﷺ - وقد أثرت بها حاشية البردة من شدة

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجِلُونَ ٥٢
لَا تَوَجَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ ٥٣
مَسْنَى الْكِبَرِ فِيمَ تُبَشِّرُونَ ٥٤
فَلَاتَكُنْ مِنَ الْقَنِيطِ ٥٥
قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ
رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ ٥٦
قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ
٥٧
قَالُوا إِنَّا أَزْسَلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُجْرِمِينَ ٥٨
إِلَّا آلَ لُوطٍ
إِنَّا لَمَنَجُّهُمْ أَجْمَعِينَ ٥٩
إِلَّا أَمْرَانَهُ قَدَرْنَا إِنَّا لَمِنَ
الْغَابِرِينَ ٦٠
فَلَمَّا جَاءَ آلَ لُوطٍ الْمُرْسَلُونَ ٦١
قَالَ
إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ ٦٢
قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِمَا كَانُوا فِيهِ
يَمْتَرُونَ ٦٣
وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ٦٤
فَأَسِرْ
بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَاتَّبِعْ أَدْبَارَهُمْ وَلَا يَلْفِتْ مِنْكَ أَحَدٌ
وَأَمْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ ٦٥
وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَانَ
دَابِرَ هَؤُلَاءِ مَقْطُوعٌ مُصْبِحِينَ ٦٦
وَجَاءَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ
يَسْتَبْشِرُونَ ٦٧
قَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ صَافِي فَلَا تَفْضَحُون ٦٨
وَأَنْقَرُوا
اللَّهُ وَلَا تَخْزُون ٦٩
قَالُوا أَوَلَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ ٧٠

جذبته. ثم قال: يا محمد، مُزلي من مال الله الذي عندك، فالتفت إليه، فضحك. ثم أمر له بغطاء متفق عليه.

انس - رضي الله عنه - گوید: با پیامبر راه می رفتم، پیامبر - ﷺ - پارچه کتانی بخراش با حاشیه کلفت بر دوش داشت یک
عرب بدوی به او رسید و با شدت پارچه رو دوش پیامبر را کشید تا جایی که بشت گردن پیامبر لخت شد و من آثار
فشار این پارچه خشن را بر گردن او دیدم، آنگاه آن مرد گفت: ای محمد! دستور بده از مالی که نزد تو است به من بدهند.
پیامبر به او نگاه کرد و تبسم نمود، سپس دستور داد به او صدقه بدهند.

[۷۱] ﴿هَؤُلَاءِ بَنَاتِي﴾ اینها دختران من هستند با هر کدام که خواستید ازدواج کنید (یا اینکه اینان دختران امت من) هستند که به منزله دختران خود من می‌باشند { [۷۲] ﴿لَعَنُوكَ﴾ به جان تو قسم (این سوگند از سوی خدا است) ﴿سَكَرْتَهُمْ﴾ گمراهیشان ﴿يَعْمَهُونَ﴾ سرگردانند [۷۳] ﴿الصَّيْحَةَ﴾ صدای مهیب و مهلک از آسمان ﴿مُشْرِقِينَ﴾ در حالی که به طلوع آفتاب رسیده بودند (در حالی که خوابیده و غافل بودند) [۷۴] ﴿عَالِيَهَا سَافِلَهَا﴾ آنان را زیر و رو کردیم {﴿أَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ﴾ بر آنان باران سنگ باراندم { ﴿سَبِيلُ﴾ گِل متحجر و پخته شده [۷۵] ﴿لِلْمُتَّوَسِّمِينَ﴾ کسانی که دارای فهم، اندیشه و عبرت پذیری هستند [۷۶] ﴿لِسَبِيلٍ مُّقِيمٍ﴾ در راه راست و ثابت است که اهل مکه در هر زمانی از آنجا عبور و مرور می‌کنند [۷۸] ﴿أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ﴾ ساکنان سرزمین پر درخت (قوم شعیب) [۷۹] ﴿أَنَّهُمَا﴾ این دو شهر نابود شده قوم لوط و اصحاب الایکه (پیامبر مین) بر سر راه آشکاری قرار دارد که هر کس که از آنجا عبور کند و از

قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي إِنْ كُنْتُمْ فَعِلِينَ ۖ ۷۱ لَعَنُوكَ إِنَّمْ لَفِي سَكَرْتَهُمْ يَعْمَهُونَ ۗ ۷۲ فَأَخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ ۗ ۷۳ فَجَعَلْنَاهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَابًا مِّن سَبِيلٍ ۗ ۷۴ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّلْمُتَّوَسِّمِينَ ۗ ۷۵ وَإِنَّهَا لِبِسَابِيلٍ مُّقِيمٍ ۗ ۷۶ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ۗ ۷۷ وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ لظَالِمِينَ ۗ ۷۸ فَأَنقَمْنَا مِنْهُمْ وَإِنَّهُمَا لِيَآمَامٍ مُّبِينٍ ۗ ۷۹ وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ الْمُرْسِلِينَ ۗ ۸۰ وَءَاتَيْنَاهُمْ ءَايَاتِنَا فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ۗ ۸۱ وَكَانُوا يُبْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا ءَامِنِينَ ۗ ۸۲ فَأَخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْبِحِينَ ۗ ۸۳ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۗ ۸۴ وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَإِنَّ السَّاعَةَ لَآيَةٌ فَاصْفَحْ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ ۗ ۸۵ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ۗ ۸۶ وَلَقَدْ ءَاتَيْنَاكَ سَبْعًا مِّنَ الْمَثَانِ وَالْقُرْءَانَ الْعَظِيمَ ۗ ۸۷ لَا تُمَدِّنْ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَاهُ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَخَفِضْ جَنَاحَكَ لِّلْمُؤْمِنِينَ ۗ ۸۸ وَقُلْ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۗ ۸۹ كَمَا أَرْسَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ ۗ ۹۰

وعید خداوند بترسد، از آن پند می‌گیرد. یا اینکه ماجرای این دو شهر در لوح محفوظ قرار دارد [۸۰] ﴿أَصْحَابُ الْحِجْرِ﴾ سرزمین قوم ثمود که میان مدینه و شام قرار دارد [۸۳] ﴿مُصْبِحِينَ﴾ در حالی که به صبح رسیده بودند [۸۵] ﴿لِإِنَّ السَّاعَةَ﴾ روز قیامت ﴿الصَّفْحَ الْجَمِيلَ﴾ گذشت نیکو و بدون سرزنش [۸۷] ﴿سَبْعًا﴾ هفت آیه (سوره فاتحه) ﴿مِنَ الْمَثَانِ﴾ که آیات آن در نماز تکرار می‌شود [۸۸] ﴿لَا تُمَدِّنْ عَيْنَيْكَ﴾ چشم رغبت مدوز ﴿أَرْوَاجِائِهِمْ﴾ گروههایی از کافران ﴿وَأَخْفِضْ جَنَاحَكَ﴾ متواضع و مهربان باش [۹۰] ﴿الْمُقْتَسِمِينَ﴾ اهل کتاب: یهودیان و مسیحیان که قرآن را مطابق میلشان به حق و باطل تقسیم کردند.

[۹۱] «القرآن» کتاب آسمانی نشان «عصیان» بخشش و جزء جزء که به بخشی ایمان داشتند و بخش دیگر آن را رد می‌کردند* [۹۴] «فاصدع بما توامر» آن را آشکار کن. آن را اجراء کن «و اعرض عن المشركين» به مشرکان

سُورَةُ الْفُرْقَانِ

۲۶۷

الْحَمْدُ لِلَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اعتناء مکن (این قبل از امر به جهاد بود) [۹۹] «الیقین» مرگ که یقیناً فرامی‌رسد.

سورة نحل

[۷] «آی اسرار الله» فرمان خدا (روز قیامت) فرارسیده است* «تعالی» برتر است با ذات و صفات جلیلیش {نیل} تستعجلوه» در فرارسیدن آن شتاب مکنید «تعالی الله عما یشرکون» خداوند بالاتر از آن چیزهایی است که شریک او می‌سازید {۲} «بالروح»

با وحی قرآنی و غیره «من اسره» که این وحی یا قرآن کاری از کارهای خدا و سری از اسرار او است [۴] «تظنن» آب مرد که وارد رحم می‌شود «خصیم» بسیار دشمن «مبین» آشکار در دشمنی [۵] «الأنعام» شتر، گاو، گوسفند و بز «فیها دفء» چیزی که برای محافظت بدن در برابر سرما و گرم کردن آن استفاده می‌شود از قبیل: پوست، پشم و مو

[۶] «فیها جمال» در آن زیبایی و تجمل است «ممن تریحون» حیوانات را شامگاهان از چراگاه به آغلشان برمی‌گردانید «حین تسرحون» حیوانات را بامداد به سوی چراگاه خارج می‌کنید.

* گفته‌اند: مراد از آنان مشرکان مکه می‌باشد که راههای مکه را برای ممانعت از دین اسلام تقسیم می‌کردند و بعضی قرآن را جادو، بعضی آن را کهنات و بعضی دیگر آن را شعر می‌دانستند.

* هنگامی که مشرکان فرارسیدن قیامت را کُند می‌دانستند، این آیه «آی امر الله» نازل شد و چون وقوع آن حتمی است با صیغه ماضی بیان شده است.

الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ۱۱ فَوَرَبِّكَ لَنَسْتَنَّهُمْ
أَجْمَعِينَ ۱۲ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۱۳ فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ
عَنِ الْمُشْرِكِينَ ۱۴ إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ ۱۵ الَّذِينَ
يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ۱۶ وَلَقَدْ عَلِمُوا
أَنَّكَ بِصِيقٍ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ۱۷ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ
مِنَ السَّاجِدِينَ ۱۸ وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ۱۹

سُورَةُ الْفُرْقَانِ

آیاتها
۱۹

ترتیبها
۱۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آتَىٰ أَمْرُ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ
۱ يُزِيلُ الْمَلٰٓئِكَةُ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ
أَنۢ أَذۢبُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ ۲ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ
وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ تَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ۳ خَلَقَ
الْإِنسَانَ مِنْ نُّطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ۴ وَالْأَنۢعَمَ
خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دَفٌّ�ۗءٌ وَمُنَافَعٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ
۵ وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرۢحَوْنَ وَحِينَ تَسَّرَحُونَ ۶

سورة الفرقان
۲۷

[۷] **وَحْمِلْ أَقْلَامَكَ** بارهای سنگین شما را حمل می کنند { **لَمْ تَكُونُوا بِهِ** بدان غمی رسیدید } **بَشِقِ أَنْفُسَ**

خود را به زحمت و مشقت افکندن **رَوَّافٌ** هر مشقی و بلایی را از بنده اش دور می کند **رَحِيمٌ** در حق

بنده اش خوی می کند { [۸]

سُورَةُ الْفَخْلَانِ

۲۶۸

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَرِيمِ

{ **الْخَيْلُ** گله اسبان **الْغَالِ**

قاطرها { **الْحَمِيرُ** الاغها

{ **يَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ**

چیزهای دیگری را برایتان

می آفریند که نمی دانید مراد:

انواع ماشینهای باری و

سواری، هواپیماهای

مسافری، قطارها و... است

که در آن روزگار مردم

غمی توانستند تصورش را هم

بکنند و امروزه که ما آنها را

در اختیار داریم نباید

فراموش کنیم که همه این

ماشین آلات و پیشرفتهای

علمی دنیا مولود استعدادی

است که خدا در درون انسان

قرار داده است. { [۹]

{ **قَصْدُ السَّبِيلِ** بیان راه خیر

و مستقیم **مِنْهَا جَانٌّ** برخی

از راهها منحرف و بیراهه

است [۱۰] { **فِيهِ تُسَيِّمُونَ**

حيوانات خود را در میان

آنها می چرانید [۱۳]

{ **ذَرَأَكُمْ** به نفع شما خلق و

ابداع کرده است [۱۴] { **الْحَيَا**

وَحْمِلْ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا بِلَيْغِهِ إِلَّا يَشِقِ
الْأَنْفُسُ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَوِّفٌ رَّحِيمٌ ۷ وَالْخَيْلَ وَالْغَالِ
وَالْحَمِيرَ لَتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ۸
وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَانٌّ وَلَوْ شَاءَ لَهَدَنَكُمْ
أَجْمَعِينَ ۹ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ
شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ ۱۰ يُنْبِئُكُمْ
بِهِ الزَّرْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَبَ وَمِنْ كُلِّ
الشَّمْرَةِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَفْكُرُونَ ۱۱
وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومُ
مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِ رَبِّ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ
۱۲ وَمَا ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَنُهُ إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ ۱۳ وَهُوَ الَّذِي
سَخَّرَ الْبَحْرَ لَنَا كُلَّوْا مِنْهُ لِحِمَاطِرِنَا وَتَخْرِجُوا
مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاجِرَ فِيهِ
وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۱۴

طَرِيًّا گوشت تازه **حَلْيَةً** زیور آلات. زینت آلات **الْفُلْكَ** کشتی ها **مَوَاجِرَ** سینۀ دریا را می شکافتند {
لِتَبْتَغُوا} تا با تجارت فضل و لطف خدا را بطلبید.

۲۶۱- قال رسول الله - ﷺ: «عليك بكَفَرَةِ السُّجُودِ، فَإِنَّكَ لَنْ تَسْجُدَ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَكَ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْكَ بِهَا خَطِيئَةٌ». أخرجه مسلم

بیامرز - ﷺ - فرمود: «زیاد سجده نکنید، زیرا هر سجده ای که برای خدا انجام می دهید خداوند به وسیله آن مقام شما را یک درجه والا می گرداند و یکی از گناهان شما را با آن محو می کند».

{۱۵} {الْقَى} مستقر کرد {رِوَاىَ} کوههای ثابت {أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ} تا زمین حفظ شود و شما را نلرزاند و مضطرب و پریشان نسازد {سَبَلًا} راهایی {۱۶} {رِءَالَمَاتٍ} نشانه‌های راه که بدان راه را پیدا کنید {۱۸}

سُورَةُ الْفَاتِحَةِ

۲۶۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

{لَا تَحْصُوهَا} نمی‌توانید

نعمت‌های خدا را برشمارید، زیرا نامحدودند {۲۱} {أَيَّانَ} کی؟ چه وقت؟ {يُسْعِفُونَ} دوباره زنده می‌شوند {۲۲} {مُنْكَرَةً} انکارکننده {۲۳} {لَا جَرَمَ} حَقًّا. قطعاً. بی‌شک {۲۴} {أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ} اکاذیب و خرافاتی که در کتابهایشان نوشته شده است {۲۵} {أَوْزَارَهُمْ} گناهان سنگینشان {سَاءَ} چه زشت! {مَایِزُونَ} بار گناهانی که بر دوش می‌کنند {۲۶} {فَأَنَّى} اللَّهُ بَيِّنَهُمْ مِنَ الْقَوَاعِدِ} خداوند زیربنای نیرنگ آنان را باطل و نابودشان کرد.

۲۷۲- قال رسول الله - ﷺ :-
«مَنْ دَعَا إِلَى هَدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا، وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ لَهُ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا».
أُخْرِجَهُ مُسْلِمٌ

بیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکس

مردم را به سوی حق و هدایت دعوت و رهنمود کند، اجر و پاداش او به اندازه‌ی اجر کسانی است که از او تبعیت می‌کنند، بدون اینکه از اجر آنان کم شود؛ و کسی که مردم را به سوی گمراهی دعوت کند، گناه او به اندازه‌ی گناه کسانی است که از او تبعیت می‌کنند، بدون اینکه از گناه آنان کم شود».

۲۷۳- قال رسول الله - ﷺ :- «مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ، حُرِّمَ مَالُهُ وَدُمُهُ. وَجَسَدُهُ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى».

رواه مسلم

بیامبر - ﷺ - فرمود: «آنکه بگوید لا اله الا الله و آنچه را جز خدا پرستش می‌شود انکار کند مال و خونش حرام می‌شود و حساب (باطن او) با خدا است».

وَالْقَى فِي الْأَرْضِ رَوًى أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَرَ سُبُلًا
لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ۝ وَعَلَّمَتْ بِالْجَمِّ هُمْ يَهْتَدُونَ
۱۶ أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ۝ وَإِنْ
تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ۝
وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ۝ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ
مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ۝ أَمْوَاتٌ غَيْرُ
أَحْيَاءٍ وَمَا يُشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ۝ ۱۷ إِلَهُكُمْ إِلَهُ وَاحِدٌ
فَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ قُلُوبُهُمْ مُنْكَرَةٌ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ
۲۲ لَاجِرَمَ أَلَمْ يَعْلَمُوا مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُ
لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ ۲۳ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ مَاذَا أُنْزِلَ رَبُّكُمْ
قَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۲۴ لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً
يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ أَلَا
سَاءَ مَا يَزِرُّونَ ۲۵ قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
فَأَنَّى اللَّهُ بُيِّنَهُمْ مِنَ الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ
مِنْ فَوْقِهِمْ وَأَتَاهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ۲۶

[۲۷] **تُخْزِيهِمْ** با عذاب خوار و رسوایشان می‌کند **تَشْفِقُونَ فِيهِمْ** درباره بت‌ها به‌زعم اینکه شریک خداوند هستند، با پیامبران جدال و دشمنی می‌کردید **الْحَزَنِي** ذلت، خواری **السُّوء** عذاب [۲۸] **تَتَوَقَّاهُمْ** ایشان را قبض **شِرْكُ الْفَلَاحِ** ۲۷۰

روح می‌کنند} **فَأَلْقُوا السَّلْمَ** تسلیم و فرمانبرداری شدند [۲۹] **مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ** مأوا و جایگاه مستکبران [۳۱] **عَدْنٍ** اقامت [۳۲] **طَبِيبٍ** پاكان از آلودگی شرک و گناه که خود را با علم، ایمان و اعمال نیک آر استه‌اند [۳۳] **يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ** فرشتگان برای آرامش آنان به آنان می‌گویند: سلام و درود خدا بر شما **هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ...** چشم به راه فرشتگان مرگ هستند [۳۴] **حَاقَ بِهِمْ** آنان را از هر سو در برگرفت بگونه‌ای که راه فراری نداشتند **«مَا كَانُوا بِهَ يَسْتَهْزِئُونَ»** عذابی که از سر تمسخر آن را انکار می‌کردند. ۲۷۴ - قال رسول الله - ﷺ :-

ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ يُخْزِيهِمْ وَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَاءُ الَّذِينَ كُنْتُمْ تُشْفِقُونَ فِيهِمْ قَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ إِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ وَالسُّوءَ عَلَى الْكَافِرِينَ ۲۷ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ فَأَلْقَوْا السَّلَامَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ بَلَىٰ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۲۸ فَاذْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَلَيْسَ مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ ۲۹ وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا خَيْرًا لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ ۳۰ جَنَّاتٌ عَدْنٌ يَدْخُلُونَهَا يُجْرَوْنَ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ هُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ كَذَلِكَ يَجْزِي اللَّهُ الْمُتَّقِينَ ۳۱ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَبِيبِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ أَذْخَلُوا الْجَنَّةَ يَمَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۳۲ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ أَمْرٌ رَبِّكَ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ۳۳ فَاصْبِرْ لَهُمْ سَبْعَاتٍ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ۳۴

السماء ثم استغفرتني غفرت لك يا ابن آدم! إنك لو أتيتني بقراب الأرض خطايا ثم لقيتني لا تشرك بي شيئا، لأنتهك بقرابها مغفرة». رواه الترمذي وقال حديث حسن صحيح.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند می‌فرماید: ای فرزند آدم! مادامی‌که تو مرا بخوانی، و از من امید داشته باشی، همه آنچه را که از تو سر زده می‌آرمزم، و پروا هم ندارم. ای فرزند آدم! اگر گناهان تو به ابرهای آسمان هم برسد، آنگاه از من طلب آمرزش کنی، تو را می‌آرمزم. ای فرزند آدم! اگر تو به اندازه زمین از گناه نزد من بیایی و سپس درحالی‌که به من شرک نورزیده باشی مرا دیدار کنی، به اندازه زمین به تو مغفرت می‌دهم».

[۳۶] { «اجتنبوا» دوری کنید } «الطاغوت» هر سرکش. هر معبودی غیر خداوند «حَقَّتْ» ثابت، قطعی و واجب گشته است «الضَّلَالَةُ»

الْمَرِاجِعُ

۲۷۱

يَكُونُ الْخَلْقَ

کنید. [۳۷] «إِنْ تَحَرَّصَ عَلَى هُدَاهُمْ» هر چند بر هدایت

کردن ایشان آزمند باشی { «وما لهم من ناصرين» یار و یاورانی را نخواهند داشت }

[۳۸] «أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ» بسیار مؤکدانه و با

تمام قدرت سوگند یاد کردند. { «لَا يَبْعَثُ» زنده نمی‌کند

{ «وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا» خدا آن را مؤکدانه وعده داده است و

قاطعانه بر خود واجب کرده است. [۴۱] «لَنَسُوْنَهُمْ»

ایشان را حتماً اسکان می‌دهیم { «حَسَنَةً» منزها و

خانه‌های نیک (مدینه منوره).

۲۷۵- قال رسول الله - ﷺ - : «إِنَّ أَعْظَمَ الْجَزَاءِ مِنْ عَظَمِ الْبِلَاءِ، وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ، فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَى، وَ

مَنْ سَخِطَ فَلَهُ السَّخَطُ». رواه الترمذی وقال: حدیث حسن

پیامبر - ﷺ - فرمود: «بِإِذَاش بزرگ در برابر بلیای بزرگ

است، و خداوند هرگاه کسانی را دوست بدارد آنان را با بلاء آزمایش می‌کند که هرکس (از آن بلاء) خشنود شود، خشنودی خدا نیز نصیب او می‌گردد و هرکس ناراحت شود، خشم خدا نصیب او می‌گردد.

۲۷۶- قال رسول الله - ﷺ - : «لَا تَدْخُلُوا عَلَى هَؤُلَاءِ الْمُعَذِّبِينَ إِلَّا أَنْ تَكُونُوا بِأَكْيَنَ، فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا بِأَكْيَنَ فَلَا تَدْخُلُوا عَلَيْهِمْ، لَا يَصِيْحُكُمْ مَا أَصَابَهُمْ». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «به سرزمین اقوامی که مورد خشم خدا قرار گرفته‌اند وارد نشوید، مگر به حالت گریان، و اگر حالت گریه نداشتید بر آنان وارد نشوید، تا عذابی که بر آنان نازل شده بر شما نازل نشود.»

وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ

فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَهَلْ عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

۲۵ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ يَعْبُدُوا اللَّهَ

وَأَجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ

كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ۲۶ إِنْ تَحَرَّصَ عَلَى هُدَاهُمْ

فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرٍ ۲۷ وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مِنْ يَمُوتُ بَلَى

وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۲۸ لِسَبِّ

لِسَبِّ لَهُمْ الَّذِي يُخْتَلَفُونَ فِيهِ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ

كَانُوا كَاذِبِينَ ۲۹ إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ

لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۳۰ وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَاهَرُوا

لِنَبِيِّنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَا جَزَاءَ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۴۱ الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ۴۲

لِسَبِّ لَهُمْ الَّذِي يُخْتَلَفُونَ فِيهِ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ

كَانُوا كَاذِبِينَ ۲۹ إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ

لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۳۰ وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَاهَرُوا

لِنَبِيِّنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَا جَزَاءَ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۴۱ الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ۴۲

لِسَبِّ لَهُمْ الَّذِي يُخْتَلَفُونَ فِيهِ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ

كَانُوا كَاذِبِينَ ۲۹ إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ

لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۳۰ وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَاهَرُوا

لِنَبِيِّنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَا جَزَاءَ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۴۱ الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ۴۲

لِسَبِّ لَهُمْ الَّذِي يُخْتَلَفُونَ فِيهِ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ

كَانُوا كَاذِبِينَ ۲۹ إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ

لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۳۰ وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَاهَرُوا

لِنَبِيِّنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَا جَزَاءَ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۴۱ الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ۴۲

[۴۳] «أهل الذکر» علماء تورات و انجیل [۴۴] «بالنباتات» آنان را با معجزات آشکار فرستاده ایم «والذکر» کتابهای شریعت و احکام «و أنزلنا إليك الذکر» و قرآن را بر تو نازل کرده ایم [۴۵] «یخسف» ناپدید کند. در زمین فرو ببرد [۴۶]

لَمَّا أُنزِلَ إِلَيْكَ

۲۷۲

سُورَةُ الْفُرْقَانِ

«يأخذهم» هلاکشان کند «فی نقلهم» رفت و آمد و سفر آنان برای تجارت و غیره «یخسفون» رهاشدگان از عذاب الهی با فرار [۴۷] «علی تخوف» با ترس از عذاب قبل از وقوع آن. یا کم و کاست در اموال و اولاد که کم کم بدان مبتلا شوند تا عاقبت نابود و هلاک گردند [۴۸] «من شيء» جسمی که ایستاده و دارای سایه است «فبنا سلاسل» سایه های آن از سویی به سوی دیگر منتقل می شود «سجد لله» در حالی که تسلیم حکم و تسخیر خداوند متعالند «و هم داخرون» سایه ها نیز همچون صاحبانشان خاضع و فرمانبردارند [۵۱] «فارهبون» از عذاب من بترسید [۵۲] «له الدین» عبادت و فرمانبرداری خداوند متعال «واصباء» داغی، واجب و لازم.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ فَتَشَاءُ أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ٤٣ بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ٤٤ أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَخْسِفَ اللَّهُ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ٤٥ أَوْ يَأْخُذَهُمْ فِي تَقْلِبِهِمْ فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ ٤٦ أَوْ يَأْخُذَهُمْ عَلَى تَخَوُّفٍ فَإِنَّ رَبَّكُمُ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ ٤٧ أَوْ لَمْ يَرَوْا إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ يَتَفَتَحُونَ ظِلَّهُ عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ ٤٨ وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةِ وَهُمْ لَا يُشْكَرُونَ ٤٩ يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ٥٠ وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَذَخَّرُوا فِي الْهَيْنِ آتَيْنَاهُمْ إِنْ مَاءَهُوَالَهُ وَجَدْتُنِي فَآرْهَبُونَ ٥١ وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَهُ الْيَمِينُ وَاصْبَأْ بِغَيْرِ اللَّهِ تَتَّقُونَ ٥٢ وَمَا يَكُمُ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ ٥٣ ثُمَّ إِذَا كُفِّ الضُّرُّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ٥٤

خالص* [۵۳] «تجارون» با استغاثه، تضرع و دعا، ناله و فریاد سر می دهی.

* یعنی بر انسان واجب است دائماً و در هر حالی از او اطاعت کند آنگونه که خداوند فرشتگان را توصیف کرده است که:

«لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ»

۲۷۷ - قال رسول الله - : «لا أخذ أصبر على أذى جميعه من الله، إثم يجعلون له ولداً و هو يرزقهم و يُعافهم» متفق عليه.

پیامبر - : - فرمود: «هیچ کس به اندازه خداوند در مقابل اذیت پیامبران و بندگان صالحش به وسیله بدکاران، یا صبر نیست. مشرکان برای خدا اولاد قرار می دهند ولی خداوند آنان را روزی می دهد و از عذاب فوری ایشان گذشت می نماید».

[۵۶] ﴿لَا يَعْلَمُونَ﴾ برای الهه‌هایی که حقیقتاً نسبت به وجود آنان آگاهی ندارند ﴿تَاللَّهِ﴾ به خدا سوگند! ﴿تَشْتَلِنَ﴾ قطعاً مورد سؤال و بازرسی قرار می‌گیرید ﴿تَقْتَرُونَ﴾ عمداً دروغ سرهم می‌کنید ﴿[۵۷]﴾ ﴿يَجْعَلُونَ﴾

سُكْرًا فَخَلَا

۲۷۳

لِللَّهِ الْإِلَهَ الْوَاحِدُ

لِلَّهِ النَّبَاتُ﴾ برای خدا

دخترانی قائل می‌شدند

(فرشتگان را دختران خدا

می‌پنداشتند) ﴿وَنُحْمَ مَا

يَشْتَبُونَ﴾ و برای خود آنچه

دوست می‌داشتند قرار

میدادند (پسران) ﴿[۵۸]﴾

﴿ظِلٌّ وَجِئُهُ مَسُودًا﴾

صورتش سیاه و غمبار

می‌شد ﴿وَهُوَ كَظِيمٌ﴾ مملو از

غم و اندوه ﴿[۵۹]﴾ ﴿يَتَوَارَى﴾

خود را از دید مردم پنهان

می‌کرد. متواری می‌شد

﴿(مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرُ بِهِ﴾ به

خاطر مزده بدی که به او داده

می‌شد ﴿هُوَ﴾ خواری و

ذلت ﴿يَشْتَبِي فِي الرَّابِّ﴾ یا او

را در زیر خاک زنده به گور

بسازد ﴿سَاءَ﴾ چه بد است!

[۶۰] ﴿مِثْلُ السَّوءِ﴾ صفت

زشت از قبیل: جهل و کفر

[۶۱] ﴿مَاتَرَ عَلَيْهَا﴾ بر

روی زمین باقی نمی‌گذاشت

﴿جَاءَ أَجْلُهُمْ﴾ زمان مرگ

آنان فرا رسید [۶۲] ﴿تَصِفُ

السَّيِّئَاتِ الْكُذْبَ﴾

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَهُمْ فَتَمْتَعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ۝ وَيَجْعَلُونَ

لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَصِيبًا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ تَاللَّهِ لَتَسْتَلْنَ عَمَّا كُنتُمْ

تَقْتَرُونَ ۝ وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ سُبْحَنَهُ وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ

۝ وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنْثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ

۝ يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِن سُوءِ مَا بُشِّرُ بِهِ ۚ أَيُمْسِكُهُ عَلَىٰ هُونٍ

أَرِيدُ سُهُ فِي التُّرَابِ ۚ أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ۝ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

بِالْآخِرَةِ مِثْلُ السَّوءِ وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

۝ وَلَوْ يُؤْخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِم مَّا تَرَكُوا عَلَيْهَا مِن دَابَّةٍ وَلَكِنْ

يُؤْخِرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَحْضِرُونَ

سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ۝ وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ

وَيَصِفُ السَّيِّئَاتِ الْكُذْبَ أَنَّ لَهُمُ الْحُسْنَىٰ لَا جَرَمَ أَنَّ

لَهُمُ النَّارَ وَأَنَّهُمْ مُّفْرَطُونَ ۝ تَاللَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن

قَبْلِكَ فَرِيقَيْنِ لَّهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ فَهُوَ وَلِيُّهُمُ الْيَوْمَ وَلَهُمْ

عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝ وَمَا أَرْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ

الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۝

زبانهایشان آشکارا دروغ را بیان می‌دارند ﴿الْجَرَمُ﴾ حقاً بی‌شک. حتماً ﴿الْمُفْرَطُونَ﴾ جلو افتادگان. آنان را بیش از دیگران به آتش می‌افکنند.

۲۷۸- قال رسول الله - ﷺ -: «الشفاء في ثلاثة: في شرطة محجم، أو شربة عسل، أو كية بنار، وأنهى لثقي عن الكية». أخرجه البخاري

بیامبر - ﷺ - فرمود: «شفا در سه چیز است: حجامت، شربت عسل، داغ کردن با آتش، اما من امت را از داغ کردن نهی می‌کنم».

[۶۵] ﴿مَرْجَا﴾ خشکی آن [۶۶] ﴿الْأَهَام﴾ شتر، گاو، گوسفند و بز ﴿لَعِبْرَة﴾ پند و اندرز بزرگی که بر قدرت ما دلالت دارد ﴿طَبْرَة﴾ شکهای حیوانات (ذکر ضمیر به اعتبار اراده جنس است) ﴿مَرْجَا﴾ تغالله علف که در شبکه حیوان است ﴿خَالصَا﴾

سالم از رنگ خون یا بوی تغالله علف ﴿سَانَا لِلشَّارِبِينَ﴾ گسوارا و خوشایند برای نوشندگان [۶۷] ﴿سَكْرَا﴾ خمر مسکر (این قبل از تحریم خمر در مدینه بود) [۶۸] ﴿أَوْحَى رَبِّكَ إِلَى النَّحْلِ﴾ به زنبور عسل الهام کرد. در فطرت زنبور عسل سرشت ﴿بُيُوتَا﴾ خانه‌هایی برای درست کردن عسل بسازید ﴿مَامِعِرْشُونَ﴾ آنچه مردمان برای داربست سقف به کار می‌بردند. یا زیر درخت انگور [۶۹] ﴿سَبَّلَ رَبِّكَ﴾ راهی را که خداوند برای شما مهیا کرده است ﴿زَلَّالًا﴾ رام، مطیع و آسان برای شما [۷۰] ﴿وَأَرْزَلِ الْعُشْرَ﴾ پست‌ترین مرحله زندگی (پیری و فرتوتی) [۷۱] ﴿يَجْعَدُونَ﴾ چیزی را که قلباً بدان ایمان دارند با زبان انکار می‌کنند ﴿فَبِمَ قِيلَ لَهُ سَاءَ﴾ آیا آنان در رزق مساویند؟ (نه) [۷۲]

سُورَةُ النَّحْلِ

۲۷۶

الْحَمْدُ لِلَّهِ

وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْبَاهُ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ۶۵ وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً لِّتُنَبِّحُوا بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ۶۶ فِي بُطُونِهِمْ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِمْ ذِكْرًا لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ۶۷ وَأَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ ۶۸ ثُمَّ كُلِي مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًا يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَنُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِّلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ۶۹ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يُوفِّقُكُمْ وَمُنَكِّرُكُمْ ۷۰ وَإِلَىٰ أَرْزَلِ الْعُمُرِ لَكُمْ لِأَعْمَارٍ بَعْدَ عَمَلٍ شَتَّىٰ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ۷۱ فَضَلَّ بَعْضُكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِي فَضَّلُوا بَرَّادِي رِزْقِهِمْ عَلَىٰ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ أَفَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ ۷۲ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ بَنِينَ وَحَفَظَهُ وَرَزَقَكُمْ مِنْ الطَّيِّبَاتِ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ ۷۳

﴿حَفَظَهُ﴾ نوادگان. خدمتکاران.

۲۷۹. و قال - ﷻ :- «عليكم بالسَّفَّائِينَ: العسل والقرآن». أخرجه ابن ماجه

بيامير - ﷻ - فرمود: «شما را به دو چیز شفا سفارش می‌کنم: عسل و قرآن».

۲۸۰. كان رسول الله - ﷺ - يدعو: «أعوذُ بِكَ مِنَ الْبَخْلِ وَالْكُلِّ وَالْهَرَمِ وَأَرْزَلِ الْعُشْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ وَفِتْنَةِ الدَّجَالِ وَفِتْنَةِ

الحيا والممات». أخرجه البخاري

بیامیر - ﷻ - دعا می‌کرد: «پروردگارا! از بخل، تنبلی، پیری، فرتوتی، عذاب قبر، فتنه دجال و فتنه زندگی و مرگ، به تو

پناه می‌برم».

{۷۳} «مِن السَّمَوَاتِ» در آسمانها مثل: باران «وَالْأَرْضِ» و در زمین مثل: گیاهان {۷۴} «فَلَا تَضُرُّهُمُ اللَّيْلُ الْأَمْثَالُ» برای خدا شبیه و نظیر قرار مدهید {۷۵} «وَمِنْ رِزْقَانَا» رؤسای که آزادانه دخل و تصرف می کنند

{۷۶} «أَحَدُهُمَا أَنْكُمْ» یکی از آن دو گنگ مادرزاد است «كُلٌّ عَلَى مَوْلَا» سر بار صاحب و ولی امرش است {۷۷} «أَمْرُ السَّاعَةِ» کار برپایی قیامت «كَلِمَةٍ الْبَصَرِ» به سرعت و آسانی یک چشم بر هم زدن است {۷۸} «الْأَفْتَدَةُ» دها {۷۹} «مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ» جز خدا آنها را نگاه نمی دارد (خداوند به آنان بال و قدرت پرواز داده است و آسمان را به گونه ای خلق کرده است که امکان پرواز در آن وجود دارد).

۲۸۱- قال النبی - ﷺ :- «يقول الله تعالى: من عاذني ولياً لقد آذنته بالحرب، وما تقرب إلي عبدي بشيء أحب إليّ مما افترضته عليه، ولا يزال عبدي يتقرب إليّ باللذات حتى أحبه فإذا أحببته كنت سمعه الذي يسمع به وبصره الذي يبصره، ويده التي يبطش بها، ورجله التي يمشي بها، ولئن سألني لأعطينه

ولئن دعاني لأجيبته، ولئن استعاذني لأعيذته». رواه البخاري

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند متعال می فرماید: کسی که با دوستی از دوستان من دشمنی نمود، به او اعلان جنگ نموده ام. مسلماً بنده من با هیچ عملی که برایم از فرائض محبوب تر باشد، نمی تواند به من نزدیک شود، و بنده من مدام بوسیله نوافل خود را به من نزدیک می گرداند، تا او را دوست بدارم. چون او را دوست داشتم، گوش او می شوم که با آن می شنود، چشم او می شوم که با آن می بیند، دستش می شوم که با آن می گیرد و پای او می شوم که با آن راه می رود، اگر او از من چیزی بخواهد به او میدهم و اگر مرا دعا کند او را اجابت می کنم و اگر به من پناه بیاورد او را پناه می دهم».

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِّنَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ شَيْئًا وَلَا يَسْتَطِيعُونَ ۚ ۷۳ فَلَا تَضُرُّهُمُ الْأَمْثَالُ
إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۚ ۷۴ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا
مَّمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَمَن رَزَقْنَاهُ مِنَّا رِزْقًا حَسَنًا
فَهُوَ يَنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا هَلْ يَسْتَوِي الْحَمْدُ لِلَّهِ
بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۚ ۷۵ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَيْنِ
أَحَدُهُمَا أَتَىٰكُمْ لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَى
مَوْلَاهُ أَيْنَمَا يُوَجِّههُ لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَن
يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۚ ۷۶ وَلِلَّهِ غَيْبُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمَجٍ الْبَصَرِ
أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّكَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۚ ۷۷ وَاللَّهُ
أَخْرَجَكُمْ مِّن بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ
لَكُمْ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ
ۚ ۷۸ أَلَمْ يَرْوِ إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوِّ السَّمَاءِ
مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۚ ۷۹

[۸۰] «تَسْتَغْفِرُهَا» آن را سبک و خفیف می‌یابید «یَوْمَ نُنْعِمُكُمْ» هنگام سفرتان «أَنَابًا» ابزار و وسائل منزل مثل: فرش «مَتَاعًا» کالاهایی که برای زندگی و تجارتان از آن بهره می‌گیرید «إِلَى حَبِینَ» تا مدتی از زمان [۸۱] «ظِلَالًا» اشیایی که از

سایه آنها استفاده می‌کنید از قبیله: درختان «أَكْنَانًا» پناهگاهها از قبیله: غارها و شکاف‌های درون کوهها «سَرَابِیلَ» آنچه پوشیده می‌شود مثل: لباس یا زره «تَقِیْمُكُمْ بِأَسْکُمُ» شما را در برابر شدت ضربات اسلحه دشمن محفوظ می‌کند [۸۴] «نَهْیْدًا» شاهد و گواه (مراد: پیامبر هر امتی است) «وَلَا هُمْ یَسْتَعْتِبُونَ» هیچ یک از شفعا از آنان نمی‌خواهند که از کفر که موجب عذاب است بازگردند، زیرا آخرت نه سرای عمل است و نه توبه [۸۵] «وَلَا هُمْ یُنْظَرُونَ» و مهلت و فرصت داده نمی‌شوند [۸۶] «وَمَنْ کَانَ مِنْهُمْ» معبودهایشان که آنها را شریک خداوند سبحان قرار داده‌اند «نَدْعُو» می‌پرستیدیم [۸۷] «السَّلَامُ» تسلیم و خضوع کامل برای حکم خداوند «ضَلَّ عَنْهُمْ»

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ وَمِنْ أَصْوَابِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارُهَا أَثْنَاوَمْتَعًا إِلَى حَبِینَ ۝۸۰ وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّمَّا خَلَقَ ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا وَجَعَلَ لَكُم سَرَابِیلَ تَقِیْمُكُمْ الْحَرِّ وَسَرَابِیلَ تَقِیْمُكُمْ بِأَسْکُمُ كَذٰلِكَ یَتَرَفَعُ نِعْمَتُهُ عَلَیْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۝۸۱ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَیْكَ الْبَلٰغُ الْمُبِینُ ۝۸۲ یَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللّٰهِ ثُمَّ یَنكُرُونَهَا وَكَثُرُهُمُ الْكَافِرُونَ ۝۸۳ وَیَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِیدًا ثُمَّ لَا یُؤْذَنُ لِلَّذِینَ كَفَرُوا وَلَا هُمْ یَسْتَعْتِبُونَ ۝۸۴ وَإِذَا رَأٰهُ الَّذِینَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا یُخَفَّفُ عَنْهُمْ وَلَا هُمْ یُنْظَرُونَ ۝۸۵ وَإِذَا رَأٰهُ الَّذِینَ أَشْرَكُوا شُرَكَاءَهُمْ قَالُوا رَبَّنَا هَؤُلَآءِ شُرَكَاؤُنَا الَّذِینَ كُنَّا نَدْعُو مِنْ دُونِكَ فَأَلْقَوْا إِلَیْهِمُ الْقَوْلَ إِنَّكُمْ لَكَاذِبُونَ ۝۸۶ وَالْقَوَا إِلَى اللّٰهِ یَوْمَ مِیْذِ السَّلَامِ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا یَفْتَرُونَ ۝۸۷

از آنان گم می‌شود «مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ» آنچه بهم می‌یافتند؛ از اینکه معبودهایشان برای آنان شفاعت خواهند کرد.

۲۸۲- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «الْبِدْعُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْبِدِ السُّفْلَى، وَابْدَأْ بِخَيْرِ الصَّدَقَةِ عَنْ ظَهْرِ غَيْرٍ وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يَغْفِرَ اللَّهُ وَمَنْ يَسْتَغْنِ يَغْفِرَ اللَّهُ» متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دست بالا (صدقه‌دهنده) بهتر از دست پایین (صدقه‌گیرنده) است و صدقه را پیش از همه به کسانی بدهید که نفقه آنان به عهده شما است و بهترین صدقه آن است که بخشنده‌اش غنی باشد و کسی که عفت از خدا بخواد و از حرام پرهیز کند خداوند او را عقیف و محفوظ می‌یابد و کسی که خود را از دیگران بی‌نیاز سازد، خداوند او را بی‌نیاز خواهد کرد».

[۸۸] ﴿وَصِدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾ دیگران را از داخل شدن به راه حق منع می‌کنند ﴿وَزِدْنَاهُمْ عَذَابًا...﴾ عذابشان را چند برابر می‌گردانیم؛ [۸۹] ﴿عَلَىٰ هَؤُلَاءِ﴾ بر آمت تو «الکتاب» قرآن «ایمان» بیانی کامل برای هر چیزی

که انسان بدان نیاز دارد [۹۰] ﴿بِالْعَدْلِ﴾ با مساوات

در پاداش؛ در مقابل خوبی پاداش نیک و در مقابل بدی پاداش بد «والإحسان» در مقابل خوبی، خوبی بیشتر و در مقابل بدی، بدی کمتر {«ایستاء» عطاء کردن}

{«الفحشاء» گناههای بسیار زشت* «المنکر» هر چیزی که عقل سلیم آن را زشت بداند «البنی» گردنکشی، تجاوز و ستم به دیگران [۹۱] «کفیلاً» مراقب. ضامن.

شاهد [۹۲] «نَقَضَتْ عَزَاهَا» آنچه تائیده بود از هم باز کرد «قُوَّةً» تائیدن و محکم کردن «انکاثاً» رشته از هم واشده* «ذَخَلًا بَيْنَكُمْ»

وسيله‌ای برای نیرنگ و حيله «أَنْ تَكُونَ أُمَّةً» به اینکه گروهی «هی آری» زیادتز. فراوانتر و داراتر «ییلوکُم الله بد» شما را بدان آزمایش می‌کند که آیا به عهد و پیمان وفا می‌کنید یا نه

[۹۳] ﴿لَجَعَلْکُمْ أُمَّةً﴾ همگی شما را هدایت می‌کرد.

* یعنی به انجام کار خوب تشویق می‌کند و از بدی باز می‌دارد.

* «انکات»: جمع نکث، یعنی ریمان، مو و غیره که بافته شده و باز شده باشد. گویا زن احق نخ‌هایی را که در طول روز می‌ریسد، از هم باز می‌کرد. مراد: مانند این زن نباشید که آنچه را در طول روز می‌ریسد، از هم باز می‌کند، شما هم برای فریب دیگران، بر وفای به عهده قسم بخورید.

۲۸۲- قالت السيدة عائشة - رضي الله عنها - : كان - ﷺ - أحب الدين اليه ما داوم صاحبه عليه. اخبره البخاری.

سرور ما عائشه - رضي الله عنها - فرمود: بهترین نوع اعمال دین از نظر رسول خدا آن است که صاحب آن بر آن مداومت داشته باشد.

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ ﴿٨٨﴾ وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَىٰ هَؤُلَاءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ ﴿٨٩﴾ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٩٠﴾ وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلَهُ اللَّهُ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٩١﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِي نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثًا تَتَخَذُونَ آيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَىٰ مِنْ أُمَّةٍ إِنَّمَا يَبْلُوكُمُ اللَّهُ بِهِ وَلَيُبَيِّنَنَّ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخِلَفُونَ ﴿٩٢﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَلَتَسْلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾

[۹۴] { اَيُّهَاكُمْ } سوگندهایان { دَخَلُوا } وسیله ای برای نیرنگ و حيله «فَزَلَّ قَدَمُ» کنایه از ضعف عقیده و ایمان بعد از ثبوت آن است «السَّوَاءُ» عذابی که صاحب آن را در دنیا به بلا دچار می سازد { اِنَّمَا حُذِرْتُ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ } به سبب جلوگیری تان از راه خدا { وَ } لَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ و در آخرت دچار عذاب بزرگی می شوید [۹۵] «بِعَهْدِ اللَّهِ» شرع و دین خدا که بر عمل و مواظبت بر آن، با خدا پیمان بسته اید «ثُمَّ قَلِيلًا» کالای دنیای فانی [۹۶] «بِنَفْسٍ» تمام می شود. فانی می گردد. از بین می رود [۹۷] «فَنُجِيتَهُ حَيَاةً طَيِّبَةً» حتّا بدو زندگی خوشایند و پاکیزه ای می بخشیم { [۹۸] «فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ» به خدا پناه ببر [۹۹] «سُلْطَانٌ» تسلط. ولایت. قدرت [۱۰۰] «يَتَوَلَّوْنَهُ» او را به رهبری خود انتخاب می کنند و خاضع و فرمانبردار و سوسه او می شوند [۱۰۱] «بَدَلْنَاهُ آيَةً مَكَانَ آيَةٍ» جایگزین آیه ای از تورات کردیم که در حکم، مخالف هم هستند، از قبیل: آیه استقبال کعبه که مخالف آیه ای از

وَلَا تَخْذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ فَزَلَ قَدَمُ بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَذَرُوا السَّوَاءَ بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۙ وَلَا تَشْرَوْا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۙ مَا عِنْدَكُمْ يَفْضَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ وَلَنَجْزِيَنَ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۙ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أَنشَأَ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۙ فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ۙ إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ۙ إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ ۙ وَإِذَا بَدَلْنَاهُ آيَةً مَّكَانَ آيَةٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُنَزِّلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۙ قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِن رَّبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ ۙ

تورات است که بر استقبال بیت المقدس دلالت دارد «مُفْتَرٍ» دروغنوی که از زبان خدا دروغ بهم می یافد [۱۰۲] «رُوحُ الْقُدُسِ» روح پاک و مطهر (جبرئیل علیه السلام).

۲۸۴- قال رسول الله - ﷺ -: «لَوْ أَنَّ لَآدَمَ وَادِيًا مِّن ذَهَبٍ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَادِيَانِ، وَلَنْ يَمْلَأَ فَاهُ إِلَّا التَّوْبَ»، وَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ». البخاري، مسلم، احمد

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه انسان سرزمینی از طلا داشته باشد، دوست دارد که سرزمین دیگری نیز داشته باشد، و جز خاک (گور) چیز دیگری نمی تواند دهان او را پر کند، و خداوند توبه هرکس را که بخواهد می پذیرد».

[۱۰۳] **بَشَرٌ** مرادشان یک برده رومی و مسیحی بود که چیزهایی از تورات و انجیل می‌دانست و در مکه به ساختن شمشیر اشتغال داشت **لِسَانٌ** زبانی که بدان صحبت می‌کرد **يَكْذِبُونَ إِلَيْهِ** متایل می‌سازند. به او نسبت می‌دهند که او یادش می‌دهد **«أعجبي»** زبان او نارسا و ناواضح است (پس چگونه می‌تواند چنین قرآن واضح و روشنی را بیاورد که فصحاء و بلغاء عرب را ناتوان ساخته است) {۱۰۴} **«عَذَابُ الْيَمِّ»** عذابی دردناک [۱۰۵] **«أَنَّمَا يَفْتَرِي»** تنها کسانی افتراء می‌کنند [۱۰۶] **«شَرُّ أَكْثَرِهِ»** کسی که وادار شود. کسی که مجبور گردد **«مَنْ تَرَجَّحَ بِالْكَفَرِ صَدْرًا»** کسی که از کفر خوشحال و بدان معتقد گردد {۱۰۷} **«اسْتَحْبُوا»** انتخاب کرده‌اند. ترجیح داده‌اند [۱۰۸] **«طَبَعَ»** مهر و موم کرده است [۱۰۹] **«لَا يَجْرَمُ»** حق و ثابت است. بی‌شک. قطعاً [۱۱۰] **«فَتَبَيَّنُوا»** به خاطر اسلام آوردن سخت عذاب و شکنجه داده شده‌اند.

۲۸۵- اخذ المشركون عمار بن ياسر فعذبوه حتى قاربهم في بعضي ما أرادوا، فشكا ذلك إلى النبي - ﷺ - فقال النبي - ﷺ - : «كيف تعذب قلبك؟». قال: مطمئناً بالإيمان. فقال النبي - ﷺ - : «إن عادوا فعد». أخرجه ابن ماجه

مشركان عمار بن ياسر را گرفتند و او را به اندازمای شکنجه دادند تا اینکه (برای زنده ماندن) مجبور شد حرفهایی بزند که مشركان می‌خواستند (از جمله توهین به خدا و پیامبر او، و هنگامی که او را آزاد کردند، نزد پیامبر آمد و ماجرا را برای او تعریف کرد، پیامبر - ﷺ - فرمود: «قلبت را (از لحاظ ایمان) چگونه یافتی؟» عمار گفت: با ایمان کامل و مطمئن. پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر بازهم تو را مجبور ساختند همان کار را تکرار کن».

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَبِي وَهَذَا لِسَانٌ عَرَفْتُ مُبَشِّرٌ ۚ إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لَا يَهْدِيهِمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۚ إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ۚ ۱۰۴ مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ عَذَابٌ مِنْ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۚ ۱۰۵ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اسْتَحْبُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ۚ ۱۰۶ وَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمِعَهُمْ وَأَبْصَرَهُمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفٰطِرُونَ ۚ ۱۰۷ لَا جَرَمَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْخٰسِرُونَ ۚ ۱۰۸ ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوا ثَمَّ جَهْدُوا وَصَبَرُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ۚ ۱۰۹

{ ۱۱۲ } { قَرِيبَةً } آبادی بزرگ «كَانَتْ أَمَةً مُطْمَئِنَّةً» در امن و امان بسر می‌بردند { زَعْدًا } نیکو. فراوان. وسیع «كَفَرْتُ بِأَنْعَمِ اللَّهِ» نعمت‌های خداوند را انکار و ناشکری می‌کردند «أَذَانًا لِلَّهِ لِيَأْسَ الْجُوعُ» خداوند آنان را دچار گرسنگی، ترس و بلاهایی کرد که از هر سو آنان را همچون لباسی در بر گرفت { يَمَّا كَانُوا } به خاطر کارهایی که انجام می‌دادند [۱۱۴] «كُلُّوا» بخورید «حَلَالًا طَيِّبًا» درحالی که حلال و پاکیزه باشد { ۱۱۵ } { الْمَيْتَةَ } گوشت حیوان مردار { الدَّمُ } خون ریخته شده و جاری { لَحْمَ الْخِزْيَرِ } تمام اعضاء خوک { أَهْلَ بَيْتِ } لغیر الله { آنچه نام غیر خدا به هنگام ذبح بر آن گفته شود { فَمِنْ أَضْطَرُّ } کسی که مجبور باشد از آن بخورد { غیر باغ } در حالی که علاقت به خوردن و لذت بردن از آن یا روی آوردن به محرمات دیگر نباشد { وَلَا عَادٍ } از حد دفع گرسنگی تجاوز نکند [۱۱۶] «... تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ» آنچه که آشکارا بر زبان‌تان جاری می‌گردد { لَتَفْتَرُوا } علی الله الذِّبَ» تا بر خدا

يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ تُجَدِّلُ عَنْ نَفْسِهَا وَتُوْفَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا عَمِلَتْ وَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿١١١﴾ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرِيبَةً كَانَتْ أَمَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعَمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِيَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١١٢﴾ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْهُمْ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١١٣﴾ فَكُلُوا مِنْ مَّا رَزَقَكُمْ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا أَنْعَمَ اللَّهُ إِنَّكُمْ تُعْبَدُونَ ﴿١١٤﴾ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِزْيَرِ وَمَا أَهَلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ ۖ فَمِنْ أَضْطَرِّ غَيْرِ بَاعٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٥﴾ وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلَلٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِّتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ ۚ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿١١٦﴾ مَتَّعٌ قَلِيلٌ وَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١٧﴾ وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٨﴾

دروغ بندید [۱۱۷] { مَتَّعٌ } کالا، تمتع و لذت، { ۱۱۸ } { الَّذِينَ هَادُوا } یهودیان.

۲۸۱. قال رسول الله - ﷺ - : «إِنَّ الْحَلَالَ بَيْنَ، وَإِنَّ الْحَرَامَ بَيْنَ وَبَيْنَهَا مَشْتَبِهَاتٌ لَا تَعْلَهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ فَمَنْ اتَّقَى الشَّيْئَاتِ، اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعِزِّهِ، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشَّيْئَاتِ، وَقَعَ فِي الْحَرَامِ». متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «حلال مشخص و واضح است (و در قرآن و سنت بیان شده است) و حرام هم واضح است، در میان آن دو امور مشتهبی وجود دارد که بسیاری از مردم نمی‌دانند (که آیا حلال است یا حرام)، بنابراین هرکس از مشتهبات بیریزد برای دین و آبروی خود باکی جسته است، و آنکه مرتکب مشتهبات شود در واقع مرتکب حرام شده است».

[۱۱۹] «جهالة» با حماقت و سفاقت [۱۲۰] «كان آفة» تعلیم دهنده خیر و نیکی. اسوه و الگویی جامع تمام صفات نیک. یا در عبادت به اندازه یک گروه و ملت بود «تأسیا لله» با خشوع بر عبادت خداوند مداومت داشت «حنیفا» رویگردان از

الهیة الربیع

۲۸۱

سورة النحل

باطل به سوی دین حق { لم یک من المشرکین } از زمره مشرکان نبوده است [۱۲۱] «اجتباء» او را برای پیامبری برگزید [۱۲۲] «فی الدنيا حسنة» محبت اهل تمام ادیان به او و کثرت پیامبران از نسل او [۱۲۳] «ملة» ابراهیم دین و شریعت ابراهیم (توحید) [۱۲۴] «جعل السبب» بزرگداشت شبه و ترک کار و پرداختن به عبادت در آن واجب گشته است... [۱۲۵] «ادع» فراخوان، دعوت کن { بالحكمة } با عقل. یا با قرآن { الموعظة الحسنة } اندرز نیکو و زیبا که قانع کننده باشد [۱۲۶] «عاقبت» شکنجه دادید { بمثل ما عوقبت } بدان اندازه که شکنجه داده شده‌اید. بدان اندازه که به شما تعدی شده است. [۱۲۷] «ضیق» دلتنگی. نگرانی.

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا السُّوءَ بِجَهْلَةٍ ثُمَّ تَابُوا مِنْهُ
بَعْدَ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ۱۱۹
إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۱۲۰
شَاكِرًا لِّأَنْعَمِهِ أَحْبَبْتَهُ وَهَدَنَاهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۱۲۱
وَأَيَّنْتَهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ۱۲۲
ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ
مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۱۲۳ إِنَّمَا جُعِلَ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ
اخْتَلَفُوا فِيهِ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا
كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۱۲۴ ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ
وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجِدْ لَهُمُ الْبَالِغَ هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ
هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ۱۲۵
وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوبِتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ
لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ۱۲۶ وَأَصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ
وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ ۱۲۷
إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ ۱۲۸

۲۸۷- قال رسول الله - ﷺ -: «اكمل المؤمنين إيماناً أحسنهم خلقاً، وخياركم خياركم لنسائهم». أخرجه الترمذي وقال: حديث حسن صحيح.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی ایمانش از همه کاملتر است که اخلاقش از همه بهتر و نیکوتر باشد، و بهترین شما کسی است که نسبت به همسرش از همه بهتر باشد».

۲۸۸- وقال - ﷺ -: «الله أفرح بتوبة عبده من أحدكم سقط على بعيره وقد اضلَّ في أرضٍ فلا». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند از توبه عبدش خوشحالتر از کسی است که شترش را بعد از اینکه آن را در بیابان گم کرده است، پیدا می‌کند».

سوره ابراه [۱] سبحان الله خداوند از هرگونه ناتوانی منزّه است و از قدرت او در عجبم ﴿اسرى بهبه﴾
 شبانه براق را مأمور بردن پیامبر - کرد ﴿بارکنا حولہ﴾ زمینهای اطراف آن را برای ساکنین آنجا حاصلخیز و
 البراق المأمور به ۲۸۲ سُورَةُ الْاِسْرَةِ

او را به سوی آسمان بالا ببریم
 و به او بنمایانیم ﴿من آياتنا﴾
 برخی از نشانه‌ها که بیانگر
 عجایب خلقت و قدرت
 آشکار ما است [۲]
 ﴿الکتاب﴾ تورات ﴿وکیلا﴾
 رب و تکیه‌گاهی که
 کارهایتان را بدو می‌سپارید
 [۳] ﴿ذریة﴾ تقدیر کلام
 چنین است: اخص ذریه، یا
 اینکه مناداست: یا ذریه [۴]
 ﴿و قضینا إلى بنی اسرائیل﴾

بنی اسرائیل را با خبر ساختیم
 از اینکه دو بار فساد و تباهی
 می‌ورزند ﴿مرّتين﴾ دو
 بار ﴿لعلن﴾ در ظلم و
 عداوت بسیار افراط
 می‌کنید، ﴿برتری جوی
 می‌کنید﴾ عسوا

برتری جوی { [۵]
 ﴿وعداؤلاهما﴾ وعده عذاب
 نخستین آن دو ﴿عباد لنا﴾
 لشکر بخت‌النصر ﴿اولی
 بآس﴾ نیرومندان در جنگ
 ﴿فجاسوا﴾ دنبال شما گشتند

تا شما را بکشند ﴿خلال البیمر﴾ میان خانه‌ها ﴿مغرلا﴾ انجام شده. مراد: وعده حتمی و قطعی است { [۶]
 ﴿الکرة﴾ غلبه. قدرت ﴿اکثر طیارا﴾ در تعداد نفرات و عشیره بیشتر از دشمنان [۷] ﴿وعداؤلاخرة﴾ زمان دفعه
 آخر از فساد شما در زمین البیمر تا بگونه‌ای به شما آسیب رسانند که آثار آن در چهره شما پدیدار گردد
 (المسجد) مسجد الاقصی ﴿البیمر﴾ تا هلاک، نابود و تخریب سازند ﴿ماعلوا﴾ آنچه که بر آن چیره شوند.

۲۸۹. قال النبی - «من احب ان یسط له فی رزقه، وینسأ له فی آثره، فلیصل رجه». متفق علیه
 پیامبر - فرمود: «کسی که دوست داشته باشد روزی او فراخ و عمرش طولانی گردد باید صله رحم داشته باشد».

آیاتها ۱۱

سُورَةُ الْاِسْرَةِ

ترتیبها ۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَنَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
 إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَرَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنَ السَّمَاءِ إِنَّهُ
 هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ۝١ وَءَاتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَاهُ
 هُدًى لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ أَلَّا يَتَّخِذُوا مِن دُونِي وَكِيلًا ۝٢
 ذُرِّيَّتَهُ مَن حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا ۝٣
 وَقَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ فِي الْكِتَابِ لِنُفْسِدَنَ فِي الْأَرْضِ
 مَرَّتَيْنِ وَلِنَعْلُنَ عُلُوًّا كَبِيرًا ۝٤ فَاِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا
 عَلَيْكُمْ عِبَادًا لِّنَا أُولَىٰ بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَلِ الدِّيَارِ
 وَكَانَ وَعْدًا مَّفْعُولًا ۝٥ ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكُرَّةَ عَلَيْهِمْ
 وَأَمَدَدْنَا لَكُمُ الْبَأْسَ وَبَنَيْنَا جَنَّتَيْنِ لَكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا ۝٦
 إِنَّ أَحْسَنَ لَكُمْ أَحْسَنُكُمْ لَأَنفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَإِذَا جَاءَ
 وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسْتَوْأُوا جُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ
 كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبِّرُوا مَا عَلَوْا تَتِيرًا ۝٧

[۸] **حصیراً** { مکان تنگ فراگیر. جهنم } همچون زندان آنان را محصور می‌کند [۹] **فی القوم** راهی که استوارترین است (دین اسلام و توحید) [۱۰] **اعتدنا** آماده کرده‌ایم [۱۱] **یدع الإنسان بالشیر** انسان دعا و طلب بدی می‌کند (به

الْمَرْءُ الْفَاسِقُ)

۲۸۳

سُورَةُ الْاِنْفِرَةِ

سبب خشم و غیره) [۱۲] **آیتین** دو دلیل بر قدرت و حکمت خدا **فَلَمَّحْنَا آيَةً** (نور شب را با تاریکی محو کردیم تا در آن به استراحت بپردازند **وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مَبْصُورَةً** نشانه روز را با نور روشن گردانیدیم. یا تابان گردانیدیم. یا... روشن و واضح گردانیدیم **لَتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ** تا مال و رزق و روزی خدا را بطلبید [۱۳] **الزَّمَنَةُ طَانَةٌ** احوال نیک و بدی که برای انسان مقدرند، از او جدا نمی‌شوند [۱۴] **حسباً** حسابگر. برای حسابرسی تو کافی است [۱۵] **لَا تَزِرُ وَازِرَةٌ...** هیچ کس بار گناه دیگری را بر دوش نمی‌کشد (هیچ کس به خاطر گناه دیگران مؤاخذه نمی‌شود) [۱۶] **أَنْ تَهْلِكَ قَرْيَةً** شهر و دیاری را به خاطر جرم زیادشان ناپود گردانیدیم

عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمْ وَإِنْ عُذْتُمْ عُدْنَا وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا ۝ إِنْ هَذَا الْقُرْآنُ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ۝ وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَتَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۝ وَيَدْعُ الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا ۝ وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتَيْنِ فَمَحْوَنَاءَ آيَةِ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السَّاعَةِ وَالْحِسَابَ وَكُلُّ شَيْءٍ عَفْصَانُهُ تَفْصِيلًا ۝ وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَبْعُهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَشْهُورًا ۝ اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ۝ مَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَلَا نَزِرُ وَازِرَةٌ وَزِرٌ آخِرٌ وَمَا كُنتُمْ مُعْذِبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا ۝ وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَرْنَاهَا تَدْمِيرًا ۝ وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ۝

«أمرنا مترفها» افراد دارا و خوشگذاران را زیاد می‌کنیم. یا بر زبان پیامبران آنان را به عبادت خدا دستور می‌دهیم **«ففسقوا»** فاسد می‌کنند. گناه می‌کنند **«فحق عليها القول»** فرمان وقوع عذاب بر آنان واجب می‌گردد [۱۷] **«كم أهلكنا»** چه بسیار ملت‌های گذشته را نابود کرده‌ایم **«القرون»** ملت‌ها.

۲۹۰. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ نَامَ عَنْ صَلَاةِ أَوْ نَسِهَا فَكَفَّارَتُهَا أَنْ يُصَلِّيَهَا إِذَا ذَكَرَهَا، لَا كَفَّارَةَ لَهَا إِلَّا ذَلِكَ» متفق عليه. پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر کسی در وقت یکی از نمازها در خواب بماند یا آن را فراموش کند، هرگاه به یادش آمد باید آن را بخواند و جز قضای آن کفارت دیگری ندارد».

[۱۸] «بصلاها» داخل آن شوند و حرارت آن را بپشند (مذموماً) سرزنش شده «مذخوراً» طرد شده از رحمت خداوند [۲۰] «كَلَامُهُ» به هر دو دسته نعمت می بخشیم «مخطوراً» از کسی منع نشده است [۲۲] الحمل المملوء

«مخذولاً» زیون و خوار.

بدون کمک و یاری از سوی خدا [۲۳] «قَضَىٰ رُبُّكَ»

پروردگار تو دستور داد.

حکم کرد «إِنَّمَا يَبْلُغُ» هر گاه

یکی از آن دو به سن پیری

برسد «أَوَّي» وای (یعنی

دلنگی و ناراحتی خود را به

آنان نشان مده) «لَا تَنْهَرُهَا»

آن دو را مران «فَرَلَا كَرِيماً»

سخن زیبا. ملائم. محترمانه

[۲۴] «وَاخْفِضْ لَهَا جَنَاحَ

الذَّل» بال تواضع و خواری

را برایشان فرود آور تا در

نزد خدا درجه بالایی کسب

کنی [۲۵] «لِلْأَوَّيْنِ» بسیار

توبه کننده به سبب لغزشی که

از آنان سرزده است [۲۶]

«حَقَّهُ» حق خویشاوندی که

صله رحم است (محبت یا نفقه

در صورتی که محتاج باشند)

«إِسْنِ السَّيْلِ» کسی که

غریب است و از خانه و

کاشانه اش دور گشته است

«تَسْبِيْرًا» در بخشش در

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ
جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا مَذْمُومًا مَّدْحُورًا ۝۸ وَمَنْ أَرَادَ
الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ
سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ۝۹ كَلَّا تُبَدِّلُهَا قَوْلًا ۝۱۰ وَهُوَ الَّذِي
رَبَّكَ وَكَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا ۝۱۱ أَنْظِرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا
بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ وَلِلْآخِرَةِ الْكِبَرُ فِي رَحْمَتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا
۝۱۲ لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَّخْذُورًا ۝۱۳
وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسِنًا ۚ إِنَّمَا
يَبْلُغُنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرُ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا
أَفِي وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ۝۱۴ وَأَخْفِضْ
لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِيلِ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي
صَغِيرًا ۝۱۵ رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِن تَكُونُوا صَالِحِينَ
فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّيْنِ عَفْوَراً ۝۱۶ وَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ
وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تَبْذُرْهُمَا رِيًّا ۝۱۷ إِنَّ الْمُبْذَرِينَ
كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ۝۱۸

صورتی که به خاطر خدا نباشد اصراف مکن [۲۷] «إِخْوَانِ الشَّيَاطِينِ» کسانی که در راه شیاطین قدم می گذارند «كفوراً» بسیار کفرکننده و انکارکننده نعمت های خداوند.

۲۹۱- نام رسول الله - ﷺ - علی حصیرِ ققام وقد أثر فی جنبه؛ فقلنا: یا رسول الله! لو اتخذنا لك وطاء؟ فقال: «مالي وللدنيا؟ ما أنا إلا كراكي استظل تحت شجرة، ثم راح وتركها». أخرجه الترمذي وقال: حديث حسن صحيح.

پیامبر - ﷺ - روی حصیری خوابیده بود، هنگامی که برخاست، اثر حصیر بر پهلویش پیدا بود. گفتیم: ای رسول خدا! بهتر نیست فرش برای تو بیاوریم؟ فرمود: «من با دنیا چه کار دارم؟ من (در این دنیا) همانند سواری هستم که زیر سایه درختی استراحت می کند، سپس می رود و آن را پشت سر می گذارد».

[۲۸] «إِنْفَاء رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ» از خداوند خواستار رزق باشی [۲۹] «مَغْلُولَةٌ إِلَى عُنُقِكَ» کنایه از بخل و تنگ چشمی است «وَلَا تَطْغَا كُلَّ الْبَسِطِ» کنایه از تبذیر و اسراف است «تَقْتُلُ» بشوی «اصْرَارًا» پشیمان.

سُورَةُ الْاِنْفَاءِ

۲۸۵

الْمُلْكُ لِلَّهِ وَالْغُلَامُ لِلْعَبْدِ

لخت و مال از دست داده

[۳۰] «يَقْدِرُ» کم می‌گرداند

[۳۱] «خَشِيَّةٌ اِمْلَاقٍ» ترس

از فقر و تنگدستی «خِطَابًا»

گناه بزرگ { [۳۲] «لَا تَقْرَبُوا

الزَّوْنَى» زنا نکنید «سَاءَ

سَبِيلًا» بدترین راه و شیوه

است { [۳۳] «سُلْطَانًا» چیره

شدن بر قاتل با قصاص یا

گرفتن دیه «فَلَا يَسْرِفُ

فِي الْقَتْلِ» نباید در کشتن

زیاده‌روی کند و غیر قاتل را

هم بکشد، آن گونه که در

جاهلیت رسم بود [۳۴] «إِلَّا

بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ» مگر از

راهی که بهترین راهها است

(حفظ و گسترش آن مال)

«حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ» تا اینکه

خود بتواند از آن نگهداری

کند «مُسْوَلًا» صاحب عهد

در روز قیامت و در برابر

خداوند مورد بازرسی قرار

می‌گیرد [۳۵] «بِالْقِسْطِ

الْمُسْتَقِيمِ» با ترازوی عدالت

«أَحْسَنُ تَأْوِيلًا» دارای

عاقبت بهتری است [۳۶]

وَأَمَّا نُرْضِ عَنْهُمْ أَيْغَاءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا
مَيْسُورًا ۲۸ وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا
كُلَّ الْبَسِطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَنحُوسًا ۲۹ إِنْ رَبُّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ
لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ۳۰ وَلَا تَقْتُلُوا
أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةً إِمَّا يَنْتَحِنُوا نَحْنُ نَرُفُّهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنْ قُلْتُمْ كَانَ
خِطَابًا كَبِيرًا ۳۱ وَلَا تَقْرَبُوا الرِّزْقَ إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً وَسَاءَ
سَبِيلًا ۳۲ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ
قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيٍّ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي
الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مُنْصُورًا ۳۳ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي
هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَتْ
مَسْئُولًا ۳۴ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزَنُوا بِالْقِسْطِ أَسْوَاقِ الْمُسْتَقِيمِ
ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ۳۵ وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ
إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ۳۶
وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ
الْجِبَالَ طُولًا ۳۷ كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ۳۸

الاعْتِصَامُ) پیروی مکن. یا از روی ظن حکم مکن [۳۷] «مَرَحًا» خوشحالی زیاد «لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ» با گردنکشی غی توانی زمین را بشکافی [۳۸] «كُلُّ ذَلِكَ» همه ۲۴ سفارشی که با «لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ» شروع می‌گردد و شامل مأمورات و منہیات است «سَبِيلُهُ» خصلت‌های بد و ممنوع آن.

۲۹۲- قال رسول الله - ﷺ: «إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مَا يَبْتَيْنُ فِيهَا (أَي لَا يَفْكَرُ فِيهَا أَهِيَ خَيْرٌ أَمْ لَا) يَرْثُ بِهَا إِلَى النَّارِ أَبَدًا مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «گاهی بنده خدا حرفی می‌زند که درباره آن فکر نمی‌کند، و این حرف سبب می‌شود از جای بلندی به فاصله بین مشرق و مغرب در آتش جهنم پرت شود».

[۳۹] {ثَلَاثَ لَيَالٍ} به دوزخ افکنده می‌شوی (علو) سرزنش شده {مَسْحُورًا} مطرود و دور از رحمت خداوند [۴۰] {أَفَاصِفَاكُمْ رَبُّكُمْ} آیا خداوند شما را برتری بخشیده و خاص کرده است؟ {الْأَنفَالُ} دختران [۴۱] {صَرَفْنَا} کلام را با شیوه‌های مختلف تکرار کرده‌ایم {نَفَرًا} دوری و گریز از حق [۴۲] {لَا يَتَّقُوا} طلب می‌کردند {سَيِّئًا} راهی را برای غلبه کردن [۴۳] {عُلُوًّا} بالائی و والائی [۴۴] {تَسْبِيحٌ لَهُ} السموات... با وجود و یتقان صنع بر وجود صانع قادر حکیم دلالت دارند [۴۵] {حِجَابًا مَّسْتُورًا} پرده‌ای بر روی حواس کافران که آنان را از بهره‌مند شدن از قرآن بازمی‌دارد [۴۶] {أَكِنَّةٌ} پوششها و پرده‌های زیاد {وَقَرًا} گری و سنگینی گوش {وَلَوْ أَعْلَى} ادبارهم نفوراً پست کرده می‌گیرند [۴۷] {يَسْتَمِعُونَ بِهِ} با حالی که به هنگام گوش دادن به تو داشتند و متلبس به تسخر در حق تو و قرآن بودند {هَمَّ نَجْوَى} درباره تو درگوشی صحبت می‌کردند

ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَى إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا ءَاخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا ۳۹ أَفَاصِفَاكُمْ رَبُّكُمْ بِالْبَيْنِ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنثًا إِنَّكُمْ تَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا ۴۰ وَلَقَدْ صَرَفْنَا فِي هَذِهِ الْقُرْآنِ لِيَذْكُرُوا وَمَا يُرِيدُهُمُ الْإِنْفُورًا ۴۱ قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ ءَالِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذَا لَا نُبْعُوا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا ۴۲ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ۴۳ تَسْبِيحٌ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِيحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ۴۴ وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَجَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَّسْتُورًا ۴۵ وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِذَا ذُكِّرْتُ بِهِ فِي الْقُرْآنِ وَحَدَّهُ وَلَوْ أَعْلَىٰ أَذْبَرَهُمْ نَفُورًا ۴۶ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُونَ بِهِ إِذْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ نَجْوَىٰ إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَّسْحُورًا ۴۷ أَنْظِرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ۴۸ وَقَالُوا إِذْ أَنْعَمْنَا عَلَىٰ عِبَادِنَا إِنَّا لَنَجْعَلُ لَكَ خَلْقًا جَدِيدًا ۴۹

{مَسْحُورًا} جادو شده و عقل از دست داده، یا جادوگر [۴۸] {صَبْرًا لِّكَ الْآمِنًا} برای تو مثلهای می‌زنند [۴۹] {فَاتَانَا} درهم شکسته و از هم پراکنده، خاک، گردوغبار.

۲۹۳- حدیث عبدالله ابن مسعود- رضی الله عنه - قال: قال رسول الله - ﷺ -: «مَنْ مَاتَ يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارَ». وقلتُ: أنا: مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ. متفق عليه.

این مسعود گوید: پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که بمیرد و برای خدا شریکی قرار داده باشد داخل جهنم می‌شود. من هم می‌گویم: کسی که بمیرد و شریکی برای خدا قرار ندهد داخل بهشت می‌شود.

{ ۵۰ } «كُونُوا حِجَارَةً» سنگ باشید «حَدِيدًا» آهن { ۵۱ } «تَمَا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ» آنچه که در نظر تان قابلیت پذیرش حیات را ندارند مثل: آسمانها «نَظَرِكُمْ» شما را بدون نمونه قبل خلق کرد «فَتَسْتَفْضُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ»

سرهایشان را به سوی تو به

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ

۲۸۷

سُبْحَانَ الْإِيزَةِ

عنوان تعجب و استهزاء تکان

خواهند داد { ۵۲ } «يَحْمَدُهُ» با

سرعت و همجون مطیعان

ستایش گر، فرمانبردار

خواهید بود «إِنْ لَيْسَتْ» در

قبر ماندگار نبوده اید { ۵۳ }

«يَزَعُ بَيْنَهُمْ» میانشان شر و

تباهی به راه می اندازد { ۵۴ }

«وَكَيْلًا» واگذار و موکول به

تو، تا آنان را برایمان مجبور

سازی { ۵۵ } «زُبُورًا» کتابی

که در آن ستایش، تمجید و

اندرزها است { ۵۶ } «أَدْعُوا

الَّذِينَ» آنان را به کمک

بطلید «وَلَا تَحْوِيلًا» و نه

می توانند آن را تبدیل و به

دیگران انتقال دهند { ۵۷ }

«يَسْتَفْعُونَ» می طلبند

«الْوَسِيلَةَ» طاعات و

عبادات که آنان را به خداوند

نزدیک می کند «مَعْذُورًا» هر

عاقلی خود را از آن برحذر

می دارد { ۵۸ } «إِنْ مِنْ قَرْيَةٍ»

هیچ شهر و دیاری نیست که

با کفر و گناه به خویشان ظلم

کرده باشند که... «الْكِتَابِ» لوح محفوظ.

۲۹۴ - قَالَ النَّبِيُّ - : «يَأْتِي الشَّيْطَانُ أَحَدَكُمْ فَيَقُولُ مَنْ خَلَقَ كَذَا، مَنْ خَلَقَ كَذَا، حَتَّى يَقُولَ مَنْ خَلَقَ رَبَّكَ؛ فَإِذَا بَلَغَهُ

فَلْيَسْتَعِذْ بِاللَّهِ وَلْيَنْتَهْ». متفق عليه

پیامبر - فرمود: «شیطان پیش یکی از شما می آید و می گوید: چه کسی فلان چیز را به وجود آورده است؟ و چه

کسی فلان چیز را؟ تا اینکه می گوید: چه کسی پروردگار تو را خلق کرده است؟ وقتی شیطان او را وسوسه کرد باید به

خدا پناه برد (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم)، و به چنین افکاری خاتمه دهد».

[۵۹] **﴿بِآيَاتٍ﴾** معجزات حسی که قریش می‌خواستند * **﴿الْفَاقَةِ﴾** شتر { **﴿مُبَصَّرَةٍ﴾** نشانه آشکار و واضح **﴿ظُلُمَاسِهَا﴾** منکر آن شدند در حالی که به خود ظلم کردند **﴿وَمَا تُرْسِلُ سَالِيَاتِ الْغَيْثِ﴾** اشاره است به

نشانه‌هایی از قبیل: ملخ، شیش و قورباغه...

سُورَةُ الْاِنْفِرَاتِ

۲۸۸

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ

{ **﴿تَحْرِيفًا﴾** بیم دادن } [۶۰]

﴿أَحَاطَ بِالنَّاسِ﴾ خداوند بر

همه از لحاظ علم و قدرت و...

احاطه دارد و همه در قبضه او

هستند (پس بدون ترس

تبلیغ دین کن که خداوند تو

را از دست آنان حفظ می‌کند)

﴿الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ﴾

مشاهده‌ای که در شب معراج

برای تو میسر کردیم **﴿فَتَنَّا﴾**

﴿لِلنَّاسِ﴾ وسیله آزمایش و

امتحان تا پاک از ناپاک جدا

شود **﴿الشَّجَرَةِ﴾** درخت زقوم

﴿الْمَلْعُونَةِ﴾ خوردن آن نفرین

شده است **﴿طِفَانًا﴾** تجاوز از

حد کفر و تمرد { [۶۱] **﴿خَلَقْتَ﴾**

﴿طِينًا﴾ او را از گل آفریده‌ای {

[۶۲] **﴿أَرَأَيْتَكَ﴾** به من بگو

﴿أَخْرَجْنَا﴾ مرا زنده بداری

﴿لَا حَظَّكَ فِيَّ﴾ با گمراه

کردن، بر فرزندان او چیره

می‌شوم [۶۴] **﴿اسْتَغْفِرُ﴾** به

هراس بینداز، خوار کن

﴿وَأَجْلِبْ عَلَيْهِمُ﴾ بر آنان

فریاد بزن و بتازان **﴿عَمَلِكَ وَرَجُلِكَ﴾** با تمام سواره‌ها و پیاده‌هایت **﴿غُرُورًا﴾** سخن باطل و بی در ظاهر

آراسته به نیرنگ که آن را حق جلوه می‌دهد [۶۵] **﴿مُلْكًا﴾** تسلط بر گمراه کردن آنان [۶۶] **﴿يُزْجِي لَكُمْ**

﴿الْفَلَكَ﴾ کشتی‌ها را به نرمی به حرکت درمی‌آورد.

* سنت الهی بر آن رفته است که هرگاه قومی از پیامبران معجزه‌ای حسی بطلبند، اما بعد از تحقق آن معجزه ایمان

نیاورند، ازسوی خداوند نایود شوند و چون خداوند می‌دانست که قریشیان هرگز ایمان نمی‌آورند، و ازطرف دیگر

نمی‌خواست آنان را نایود کند، به همین علت معجزات حسی را که می‌خواستند، تحقق نبخشد.

وَمَا مَعْنَا أَنْ تُرْسِلَ بِآيَاتٍ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ
وَأَيْنَا تُمَوِّدُ الْفَاقَةَ مُبَصَّرَةٌ فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا تُرْسِلُ بِآيَاتٍ
إِلَّا تَحْوِيفًا ۝۹ وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا
جَعَلْنَا الرُّءْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ
فِي الْقُرْآنِ وَنُحَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا ۝۱۰
وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ
قَالَ أَسْجُدْ لِمَنْ خَلَقَ طِينًا ۝۱۱ قَالَ أَرَأَيْتَكَ هَذَا الَّذِي
كَرَّمْتُ عَلَىٰ لَيْنٍ آخَرَتِينَ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَمَةِ لِأَحْتَنِكَ
ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا ۝۱۲ قَالَ أَذْهَبَ فَمَنْ يَبْعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ
جَهَنَّمَ جَزَاءُكُمْ جَزَاءً مُّوَفُّورًا ۝۱۳ وَاسْتَغْفِرْ مَنْ اسْتَطَعْتَ
مِنْهُمْ بَصُوتَكَ وَاجْلِبْ عَلَيْهِمْ بِخِيَلِكَ وَرَجِلِكَ وَشَارِكْهُمْ
فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعَدْهُمْ وَمَا يَعِدُّهُمْ الشَّيْطَانُ إِلَّا
غُرُورًا ۝۱۴ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَىٰ
بِرَبِّكَ وَكِيلًا ۝۱۵ رَبُّكُمْ الَّذِي يُزْجِي لَكُمْ الْفَلَكَ
فِي الْبَحْرِ لِيَتَّبِعُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهٗ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ۝۱۶

فریاد بزن و بتازان **﴿عَمَلِكَ وَرَجُلِكَ﴾** با تمام سواره‌ها و پیاده‌هایت **﴿غُرُورًا﴾** سخن باطل و بی در ظاهر
آراسته به نیرنگ که آن را حق جلوه می‌دهد [۶۵] **﴿مُلْكًا﴾** تسلط بر گمراه کردن آنان [۶۶] **﴿يُزْجِي لَكُمْ**
﴿الْفَلَكَ﴾ کشتی‌ها را به نرمی به حرکت درمی‌آورد.

* سنت الهی بر آن رفته است که هرگاه قومی از پیامبران معجزه‌ای حسی بطلبند، اما بعد از تحقق آن معجزه ایمان
نیاورند، ازسوی خداوند نایود شوند و چون خداوند می‌دانست که قریشیان هرگز ایمان نمی‌آورند، و ازطرف دیگر
نمی‌خواست آنان را نایود کند، به همین علت معجزات حسی را که می‌خواستند، تحقق نبخشد.

[۶۷] «ظُلٌّ» ناپدید شد. رفت «مَنْ تَدْعُونَ» کسانی که جز خدا به فریاد می طلبید [۶۸] «أَنْ يَخْشِفَ بِكُمْ...» شما را درون زمین دفن و ناپدید گرداند «حَاصِبًا» باد شدیدی که به سوی شما سنگ یرتاب کند (سنگ ریزه)

[۶۹] «يُعِيدُكُمْ فِيهِ» شما را به دریا برگرداند «قَاصِفًا»

طوفان شدید و مهلک که درخت‌ها را از ریشه

برمی‌کند «تَسِيمًا»

تعقیب‌کننده، که بر ما تسلط پیدا کند و خواهان انتقام

باشد [۷۱] «بِأَمَامِهِمْ» با

کسانی که به آنان اقتداء می‌کردند. یا با پیامبران،

که گفته می‌شود: پیروان محمد را بیاورید؛ پیروان ابراهیم را

بیاورید. یا با کتابشان که گفته می‌شود: ای اهل قرآن؛

ای اهل انجیل و... «فَتِيلًا» به اندازه رشته باریکی که در

شکاف هسته خرما قرار دارد [۷۲] «فِي هَذِهِ» در این دنیا

«أَعْسَى» کوردل [۷۳] «الْمُتَنَبِّئُ» تا تو را در فتنه

اندازند و از آنچه به تو وحی می‌شود، بازدارند (و آن

هنگامی بود که قریشیان از پیامبر خواستند که فقراء را از

خود دور سازد تا در مجلس او حضور یابند) «لِئَلَّا تَرَى

وَاِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ اِلَّا يَا هٗ فَمَا تَجْعَلُكُمْ اِلَى الْبَرِّ اَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْاِنْسُنُ كَفُوْرًا ۚ ۶۷ ۚ اَفَاَمْتُمْ اَنْ يَخْشِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ اَوْ يَرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوْا لَكُمْ وَاكِيلًا ۚ ۶۸ ۚ اَمْ اَمْتُمْ اَنْ يُعِيدَكُمْ فِيْهِ تَارَةً اُخْرٰى فَيَرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِّنَ الرِّيحِ فَيَغْرِقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوْا لَكُمْ عَلَيْنَا يَهٗ تَدِيْعًا ۚ ۶۹ ۚ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي اٰدَمَ وَحَمَلْنٰهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنٰهُمْ مِّنَ الطَّيِّبٰتِ وَفَضَلْنٰهُمْ عَلٰى كَثِيْرٍ مِّنْ خَلْقِنَا تَقْضِيْلًا ۚ ۷۰ ۚ يَوْمَ نَدْعُوْا كُلَّ اُنَاسٍ بِاِمْمِهِمْ فَمَنْ اُوْقٰى كِتٰبَهُ يَسْمِعْهُ فَاُولٰٓئِكَ يَفْرَوْنَ ۚ كِتٰبَهُمْ وَلَا يَظْلُمُوْنَ فَتِيْلًا ۚ ۷۱ ۚ وَمَنْ كَانَتْ فِيْ هٰذِهِ اَعْمٰى فَهُوَ فِي الْاٰخِرَةِ اَعْمٰى وَاَضَلُّ سَبِيْلًا ۚ ۷۲ ۚ وَاِنْ كَادُوْا لَيَفْتِنُوْكَ عَنِ الَّذِيْ اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ لِتُفَتِّرَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ ۚ وَاِذَا لَا تَخَذُوْكَ خَلِيْلًا ۚ ۷۳ ۚ وَلَوْلَا اَنْ تَبْنٰتَكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكُنَ اِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيْلًا ۚ ۷۴ ۚ اِذَا لَا اَذْقَنٰكَ ضِعْفَ الْحَيٰوةِ وَضِعْفَ الْمَمٰتِ ثُمَّ لَا تَجِدُكَ عَلَيْنَا نَصِيْرًا ۚ ۷۵ ۚ

علینا» تا به دروغ به ما نسبت دهی [۷۴] «رُكْنُ الْاِیْم» به جانب ایشان میل کنی [۷۵] «ضِعْفُ الْحَیَاةِ» عذاب دوچندان در زندگی دنیوی.

۲۹۵ - عن عائشة - رضي الله عنها - قالت: كان النبي - ﷺ - يقوم من الليل حتى تنفطر قدماءه؛ فقلْتُ له: لم تصنع يا رسول الله، وقد غفر لك ما تقدم من ذنبك وما تأخر؟ قال: «أفلا أكون عبداً شكوراً؟! متفق عليه.

عائشه - رضي الله عنها - گوید: پیامبر - ﷺ - به اندازه‌ای نماز شب می‌گزارد که پاهایش ورم می‌کرد. گفت: ای رسول خدا! چرا این کار را می‌کنی؟ در حالیکه گناه اول و آخر تو بخشیده شده است؟ فرمود: «آیا بنده شکرگزار نباشم؟»

[۷۶] «يَسْتَغْفِرُونَكَ...» تا تو را از سرزمین مکه برکنند و یارانت را آزار دهند «لَا يُلْقُونَ» غمی مانند «خلافک»

بعد از تو [۷۷] «سُنَّةً مِنْ قَدَرَسْنَا» این سنت و شیوه‌ای است که خداوند برای خویش در پیش گرفته است

(هر قومی که پیامبرشان را

اذیت کنند خداوند آنان را

هلاک می‌گرداند) «تَحْوِيلًا»

تغییر [۷۸] «إِسْلُوكِي

الشمس» هنگام یا بعد از

زوال خورشید از وسط آسمان

«غسق الليل» تاریکی شب

«قرآن الفجر» غاز صبح را

برپا دار «مشهداً» صاحب

آن شفاء، رحمت و توفیق را

می‌بیند یا فرشتگان شب و

روز آن را می‌بینند [۷۹]

«فَتَجِدَ» در شب بعد از

بیدار شدن غاز بخوان «تَأْفَلَةً

لک» فرضی زائد و خاص به

تو «يَسْفَكَ» تو را زنده

گرداند «مقاماً محموداً»

مقامی که همگان آن را

ستایش می‌کنند (شفاعت

عظمی) [۸۰] «مدخل

صدق» وارد کردن صادقاته

و مورد رضایت «سلطاناً

نصراً» نیرو و عزتی که با آن

اسلام را یاری کنیم [۸۱]

«زَهَقَ الْبَاطِلُ» شرک زائل و

نابود گردید «زَهَوْقاً» بسیار

وَأِنْ كَادُوا لَيَسْتَفْرِزُونَكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا
وَإِذَا لَا يَلْبَثُونَ خَلْفَكَ إِلَّا قَلِيلًا ۖ ۷۶ سُنَّةً مِنْ قَدْ
أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لِسْتِنَا تَحْوِيلًا ۖ ۷۷ أَقِرَّ
الصَّلَاةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنْ
قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا ۖ ۷۸ وَمِنْ آيَاتِ فَتْحِجْدِهِ
تَأْفَلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا ۖ ۷۹ وَقُلْ رَبِّ
أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ
لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا ۖ ۸۰ وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ
إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا ۖ ۸۱ وَنَزَّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ
وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ۖ ۸۲ وَإِذَا
أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَسِىَ بِنِعْمَةِ اللَّهِ إِذْ كَانَ يَتُوسَّ
۸۳ قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلِهِ ۖ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَى
سَبِيلًا ۖ ۸۴ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي
وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا ۖ ۸۵ وَلَئِنْ شِئْنَا لَنَذْهَبَنَّ
بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلًا ۖ ۸۶

نابودشونده [۸۲] «شفاء» و بهبودی از بیماری‌های فکری و اخلاقی فرد و جامعه { «خساراً» هلاکت (به سبب

کفرشان) [۸۳] «أعرض» از شکر نعمت منصرف شد «نأى بجماعة» با تکبر شانه‌های خود را بالا می‌اندازد

«کان یُتوسَّ» بسیار ناامید از رحمت ما [۸۴] «شاکلته» هر گونه روش و مذهبی که به انسان جهت می‌دهد

[۸۵] «من امر ربی» تنها خدا از آن آگاه است و آن را ابداع کرده است [۸۶] «لنذهب بالذی...» آن را از سینه

تو محو می‌کنیم «وکیلاً» کسی که متعهد است تا قرآن را به تو بازگرداند.

۲۹۶- قال رسول الله - ﷺ: «من صُلِّيَ الْبَرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ فرمود: «کسی که غاز صبح و عصر را بخواند داخل بهشت می‌شود».

{[۸۷]} **فَضْلُهُ** خیر و خوبی خدا { [۸۸] } { **الَّذِينَ** } گر **اجْتَمَعَتْ** گرد آیند. اتحاد و اتفاق حاصل کنند
الْإِنْسَ وَالْجِنَّ تمام انسانها و جنها **عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِثَلَاثَةِ آيَاتٍ** بر اینکه همانند این قرآن را بیاورند
لَا يَأْتُونَ نمی توانند بیاورند { **ظَهَرُوا** } باریگر. پشتیبان
[۸۹] **صَرَفْنَا** بیان کرده‌ام. به صورت‌های مختلف تکرار کرده‌ام { **مِنْ كُلِّ مِثْلٍ** } معنای هر چیزی که زیبا و بدیع است **{فَإِنِّي أَكْثَرُ النَّاسِ بِشَرِّهِمْ رَاضٍ}** بیشتر مردم راضی نشدند **{كُفُورًا}** انکار حق **[۹۰]** **{تَفْجُرُ لَنَا}** برای ما بر جوشانی **{يَنْبُوعًا}** چشمه آب جاری { [۹۱] } **{جَنَّةٌ مِّنْ نَّحِيلٍ}** باغی از درختان خرما **{عِنَبٍ}** انگور **{تَجْرُ الْأَنْهَارُ}** رودهایی را بر جوشانی **{أَحْلَاهَا}** در آن در میان درختان آن **{تَفْجِرُ}** سخت بر جوشاندن و روان کردن { [۹۲] } **{كَأَنَّ زَعَمْتَ}** آن گونه که ادعا کرده‌ای **{كَيْفَا}** قطعه قطعه **{قِيلًا}** مقابل و آشکارا آن را بنییم. یا گروه گروه **[۹۳]** **{زُخْرُفٍ}** طلای منقش **{الْأَرْقَى}** بالا روی **{لَرَقِيكَ}** به بالا رفتن تو

إِلَّا رَحْمَةً مِن رَّبِّكَ إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا ۝۸۷ قُلْ لِّئِنْ أَجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ۝۸۸ وَلَقَدْ صَرَفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مِثْلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ۝۸۹ وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا ۱۰ أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِّنْ نَّحِيلٍ وَعَنْبٌ فَفُجِّرْنَا لَأَنَّهُمْ خُلِّلُوا فَفَجَّرْنَا لَهَا نَفْجِيرًا ۱۱ أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا زَعَمَتْ عَلَيْنَا كَيْفًا أَوْ تَأْتِي بَالَهُ الْغَمَامُ وَالْمَلَأْنِيكَ قِيلًا ۱۲ أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِّنْ زُخْرَفٍ أَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ حَتَّى تُنْزِلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرُؤُهُ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ۱۳ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا ۱۴ قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَكٌ يَّمْشُوكَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَلْنَا عَلَيْهِمْ مِّنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا ۱۵ قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ۱۶

{ [۹۵] } **{يَمْشُونَ}** راه بروند { **{مُطْمَئِنِّينَ}** } مستقر و ساکن در آن.

۲۹۷- عن عمر بن الخطاب - رضي الله عنه - ان النبي - ﷺ - قال: «إِنَّ اللَّهَ يَرْفَعُ بِهَذَا الْكِتَابِ أَقْوَامًا وَيَضَعُ بِهِ الْآخِرِينَ». رواه مسلم

از عمر بن الخطاب روایت است که: پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند به وسیله این کتاب (قرآن) عده‌ای را بالا می‌برد (که به آن ایمان دارند و آن را سر لوحه اعمالشان قرار می‌دهند) و عده‌ای دیگر را (که به آن ایمان ندارند و بدان عمل نمی‌کنند. مقامشان را) پائین می‌آورد».

[۹۷] **فَهِيَ الْمَهْدِي** طالب هدایت او است. **عَمِيَّا وَكَمَا** کنایه از محرومیت آنان از نعمت‌هایی است که افرادی که دارای چشم، گوش و زبان سالم هستند، از آن بهره‌مندند. **حَتَّى** آتش فروکش کرد **سَعِيرًا** شعله‌ور. فروزان [۹۸]

۲۹۲

المیزان

قَاتَانَا اعضاء درهم شکسته. خاک یا غبار [۹۹] **لَا رَيْبَ فِيهِ** در وقوع آن شکی نیست (روز قیامت) [۱۰۰] **حَقِيرًا** انبهار رحمت، رزق و... **الْأَكْمَرُ** بخل می‌ورزید { **تَوَرَّا** } بسیار بخیل [۱۰۱] **تَسْعَ آيَاتٍ** نه معجزه: بیرون آوردن دست سفید و درخشان بدون آن که به بیماری برص و غیره مبتلا شده باشد، عصا، قحطی، کمبود محصولات، طوفان، ملخ، شپش، قورباغه و خون **سَحَابًا** جادو شده و عقل از دست داده [۱۰۲] **بَصَائِرَ** دلایل آشکاری که هر کس آن را می‌بیند راه حق را می‌یابد و به صدق من پی می‌برد **اصْرَارًا** هلاک شده. روی گردان از حق. ناقص‌العقل [۱۰۳] **يَسْتَخِرْهُمْ** موسی و

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ وَيَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمِيَائًا وَكُمًا وَصُمًّا مَا أُوتِيَهُمْ جَهَنَّمَ كَمَا خَبِثَ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا ۙ ۹۷
ذَٰلِكَ جَزَاءُ هُمَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالُوا ۖ إِنَّا كُنَّا عِظَمًا وَرَفَقَاتًا ۖ نَالِ الْمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ۙ ۹۸
أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا لَا رَيْبَ فِيهِ فَأَبَى الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا ۙ ۹۹
قُلْ لَّوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا ۙ ۱۰۰
وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَنَسِيَ بَنِي إِسْرَءِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَمُوسَىٰ مَسْحُورًا ۙ ۱۰۱
قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنزَلَ هَٰؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَافِرٍ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ يَفِرْعَوْنُ مَثْبُورًا ۙ ۱۰۲
فَأَعْرَفْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا ۙ ۱۰۳
وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَءِيلَ أَسْكُنُوا الْأَرْضَ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا ۙ ۱۰۴

المیزان

پیر وانش را از سرزمین مصر بردارد و آنها را از وجود ایشان خالی سازد **الْفِيقَا** همگی. آمیزه یکدیگر.

۲۹۸ - قال النبی - : «لا تزال جهنم تقول: هل من مزيد، حتی یضع رب العزة فیها قدمه. فتقول: قط قط وعزتك ویزوی بعضها إلى بعض». متفق علیه

پیامبر - : فرمود: «جهنم پیوسته می‌گوید: آیا افراد بیشتری هست؟ (تا آنان را در خود عذاب دهم) تا اینکه خداوند قدم (قدرتش) را بر آن می‌گذارد. آنگاه جهنم می‌گوید: به عزت شما قسم کافی است، کافی است، و اطرافش روی هم جمع می‌شود».

{ ۱۰۵ } **«بِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَّلْنَاهُ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا»** { ۱۰۶ } **«وَقُرْءَانًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا»** { ۱۰۷ } **«وَيَقُولُونَ سُبْحَنَ رَبِّنَا إِن كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا»** { ۱۰۸ } **«وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا»** { ۱۰۹ } **«وَيَقُولُونَ سُبْحَنَ رَبِّنَا إِن كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا»** { ۱۱۰ } **«وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا»** { ۱۱۱ } **«قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرُوا بِصَلَاتِكُمْ وَلَا تَخَافُوهَا وَاتَّبِعْ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا»** { ۱۱۲ } **«وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُن لَّهُ وَئِيٌّ مِنَ الذَّلِيلِ وَكَبِيرٌ تَكْبِيرًا»** { ۱۱۳ }

وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَّلْنَاهُ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۝۱۰۵
وَقُرْءَانًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا ۝۱۰۶
قُلْ أَمَّا أَمْنَابُهُ ۖ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَىٰ
عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا ۝۱۰۷ وَيَقُولُونَ سُبْحَنَ رَبِّنَا إِن كَانَ
وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا ۝۱۰۸ وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ
خُشُوعًا ۝۱۰۹ قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ
الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرُوا بِصَلَاتِكُمْ وَلَا تَخَافُوهَا وَاتَّبِعْ
بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ۝۱۱۰ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن
لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُن لَّهُ وَئِيٌّ مِنَ الذَّلِيلِ وَكَبِيرٌ تَكْبِيرًا ۝۱۱۱

سُورَةُ الْكَافُرَاتِ

آیاتها ۱۱۰

تفسیرها ۱۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ۝۱
فَيَمَّا يَنْذِرُ بِأَسَاسٍ شَدِيدًا مِمَّنْ لَدُنْهُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ
يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا ۝۲ مَكْثِينَ
فِيهِ أَبَدًا ۝۳ وَيُنذِرُ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ۝۴

سوره کاف

{ ۱ } **«لَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا»** در

معنای آن ضد و نقیض،

انحراف از حق و بیرون شدن از حکمت، وجود ندارد { ۲ } **«مَكْثِينَ»** مستقیم و معتدل. پابرجا به مصالح بندگان **«بِأَسَاسٍ»** عذاب «مِن لَدُونَهُ» از پیش او { ۳ } **«مَكْثِينَ»** ماندگاران.

۲۹۹- قال رسول الله - ﷺ : «إِنَّ اللَّهَ لَيَرْضَىٰ عَنِ الْعَبْدِ يَأْكُلُ الْأَكْلَةَ فَيَحْمَدُهُ عَلَيْهَا، وَيَشْرَبُ الشَّرْبَةَ فَيَحْمَدُهُ عَلَيْهَا». اخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند از بنده‌اش راضی می‌شود که چون لقمه‌ای غذا بخورد خدا را به خاطر آن شکر گوید و یا آبی بنوشد خدا را به خاطر آن شکر گوید».

[۵] «كَبُرَتْ كَلِمَةً» چه سخن زشت و افتراء عظیمی! «أَنْ يَغُولُونَ» غمی گویند [۶] «بَاخَعَ نَفْسَكَ» خویشتن را از شدت غم نابود کنی «عَلَى أَنْتَاهُمْ» به دنبال دوری ایشان از پذیرش ایمان «أَسَفًا» غم و اندوه یا خشم بر آنان [۷] «لَتَلُوهُنَّ» تا امتحانشان کنیم (هرچند از حالشان آگاه هستیم) «أَحْسَنُ عَمَلًا» در عمل زاهدتر و عابدتر است [۸] «صَعِيدًا» خاک ظاهر بر روی زمین «جُرُزًا» زمین بدون گیاه [۹] «أَمْ حَسِبْتَ» آیا گمان برده‌ای «أَصْحَابَ الْكَهْفِ» یاران غار «الرَّقِيعِ» کتیبه‌ای که قصه اصحاب کهف در آن نوشته شده و بر سرزمینی پایین فلسطین و نزدیک «عقیه» است که آن غار در آنجا قرار دارد [۱۰] «أَيَّانَا» نشانه قدرت ما «أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ» آن جوانان به خاطر حفظ دینشان به غار پناه بردند «رُشِدًا» هدایت و دوری از گمراهی [۱۱] «فَضَرَبْنَا عَلَى آذَانِهِمْ» آنان را به خواب عمیق فرو بردیم، که غمی توانستند چیزی بشنوند «سِتْرِينَ عَدَدًا» چندین سال [۱۲] «بِعَثْنَاهُمْ» از خواب

مَالَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِإِبَائِهِمْ كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ إِنْ يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا ۝ فَلَعَلَّكَ بَنَجْتَ نَفْسَكَ عَلَى آثَرِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا ۝ إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لِّهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ۝ وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا ۝ أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيعِ كَانُوا مِنْ آيِنُنَا عَجَبًا ۝ إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا ۝ فَضَرَبْنَا عَلَى آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا ۝ ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ لِنَعْلَمَ أَى الْحِزْبَيْنِ أَحْصَى لِمَا لَبِثُوا أَمَدًا ۝ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُمْ بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى ۝ وَرَبَطْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَنْ نَدْعُو مِنْ دُونِهِ ۝ إِلَهًا لَقَدْ قُلْنَا إِذَا شَطَطًا ۝ هَؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ ۝ إِلَهَةً لَوْلَا يَأْتُونَكَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ۝

بیدارشان کردیم. «الْحَزْبَيْنِ» دو گروه که در شمارش مدت خوابشان اختلاف داشتند «أَحْصَى لِمَا لَبِثُوا» کدام یک کامل مدت خوابشان را حساب کرده است «أَمَدًا» مدتی. چند سالی [۱۴] «رَبَطْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ» دلباشان را قدرت بخشیدیم و به ایشان صبر و شجاعت دادیم «شَطَطًا» سخن دور از حق و ثواب [۱۵] «لَوْلَا» چرا نه. «بِسُلْطَانٍ» با دلیل «فَمَنْ أَظْلَمُ...» هیچ کس ظالم تر نیست از...

۳۰۰- قال رسول الله - ﷺ: «كفى بالمرء كذباً أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ». اخرجہ مسلم

پیامبر - ﷺ: فرمود: «برای دروغگو بودن انسان همین کافی است که هر آنچه را بشنود، بگوید».

[۱۶] { اَذَ } چون که، به سبب اینکه { اعزّزهم } از آنان دوری کردید { وما یعبُدون الا الله } و از چیزهایی که بجز خدا می‌پرستند { قالوا الی الکهف } به غار پناه برید { لیسئ } آسان کند، آماده سازد { یزقکم } اسباب زندگی [۱۷]

۲۹۵

الحجرات

سُورَةُ الْكَهْفِ

{ تَزاور } میل می‌کند { ذات

الیمین } طرف راست {

تقرضهم ذات الشمال } به

جهت چپ داخل غار

می‌گراید و عدول می‌کند

{ فجوة } محل وسیع غار

{ شریدا } هدایت‌گر [۱۸]

{ ابقاؤ } بیداران { رفود }

خفتگان { کلب } سگ {

یاسط } بازکننده

{ بالوکید } با ناپدید شدن

غار، یا در آستانه در { رعبا }

تیرس و هراس [۱۹]

{ بعناهم } از خواب طولانی

بیدارشان کردیم

{ لیساءوا } تا از یکدیگر

بیرسند { کم لیشر } چه مدتی

{ در خواب مسانداید }

{ یزقکم } با درهم‌های

نقره ایتان { المدینه } شهر

طرسوس در آسیای صغیر

{ ترکیه } { از کنی طعاما }

خوراکی بهتر و پاکتری دارد

{ ولیتلف } باید با لطف و

نرمی معامله کند و از دعوا

کردن دوری کند تا ما را پیدا نکنند [۲۰] { یظهروا علیکم }

اگر شما را پیدا کنند، اگر بر شما چیره شوند

{ یرجموکم } شما را سنگسار می‌کنند { یعبدوکم }

شما را برمی‌گردانند { ملة } دین {.

۳۰۱ - قال رسول الله - ﷺ : «من حفظ عشر آيات من أول سورة الكهف عُصِمَ من الدجال»، وفي رواية: «من آخر سورة الكهف»، رواها مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که ده آیه از اول سوره کهف را حفظ کند از شر دجال محفوظ و مصون می‌ماند»، و در روایتی: «از آخر سوره کهف» آمده است.

وَإِذْ أَعَزَّزْنَا لَهُمُ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ فَأَوْا إِلَى الْكَهْفِ
يَشْرِكُ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَهَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مَرْفَقًا
وَنَرَى السَّمَسَ إِذَا طَلَعَتْ تَزْوُرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ
الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَتْ تَقَرُّضُهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ
مِنْهُ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ مِنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ
يَضِلَّ فَلَنْ يُجَدَّهُ وَلَئِنْ أَمْرُنَا بِشَيْءٍ لَنَفْعَلُهُ وَنَحْسِبُهُمْ أَيُّكَاطًا
وَهُمْ رُقُودٌ وَنُقَبِّهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ وَكَلْبُهُمْ
بَسِيطٌ ذِرَاعِيهِ بِالْوَصِيدِ لَوِ اطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ
فِرَارًا وَلَمْلَمْتَ مِنْهُمْ رُعبًا ۝ ۱۸ وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ
لِاتِّسَاءٍ لَوِا بَيْنَهُمْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا
يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ فَابْعَثُوا
أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرْ أَيُّهَا أَزْكَى
طَعَامًا فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ
بِكُمْ أَحَدًا ۝ ۱۹ إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ
أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوا إِذًا أَبَدًا ۝ ۲۰

[۲۱] «اعترنا عليهم» مردم را از آنان آگاه ساختیم و آنان دیدند که سکه‌ای که در دست آنان است قدیمی و متعلق به ۳۰۰ سال قبل از آن است ﴿إِذْ يَتَنَزَّعُونَ مِنْهُمْ أَمْرَهُمْ﴾ بدانگاه که بلافاصله بعد از مرگ آن جوانان،

درباره زندگی بعد از مرگ میان خود کشمکش داشتند

سُورَةُ الْكَافِرَاتِ

۲۹۶

الْمَلِكِ

{ «بنیان» بنیاد، مراد: دیوار

بزرگ است {الذین غلبوا

علی امرهم} کسانی که

اکثریت داشتند {لنستخذرن

عليهم مسجداً} بر (در غار)

ایشان پرستشگاهی

می‌سازیم [۲۲] {سقولون}

خواهند گفت {رابئهم کلبهم}

چهارمین ایشان سگشان بود

{خمسه} پنج {سادئهم}

ششمین ایشان {رجا

بالغیب} از روی ظن و گمان؛

نه از روی دلیل و برهان

{سبعه} هفت {نامئهم}

هشتمین ایشان {بعثهم}

تعدادشان {فلا تاترفهم}

درباره تعداد آن مجادله مکن

{إلا مرأ ظاهراً} مگر با

مجادله سطحی و بدون

تفصیل، آن‌گونه که خداوند

حکایت می‌کند [۲۴] {و

اذکر ربک إذا نسیت} اگر

چیزی را گفتم و انشاءالله را

نگفتم... (هرگاه به یاد

وَكَذَلِكَ أَعْرَضْنَا عَنْهُمْ لِيَعْلَمُوا أَنَّكَ وَعَدَ اللَّهُ حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ يَتَنَزَّعُونَ مِنْهُمْ أَمْرَهُمْ فَقَالُوا أُنْبِئُوا عَلَيْنَهُم بِنِجَاتِهِمْ أَعْلَمَ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَى أَمْرِهِمْ لَنْتَخِذَنَّ عَنْهُمْ مَسْجِدًا ۝۲۱ سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ رَأَيْتُمْ كَلْبَهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ بِعِدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ فَلَا تُمَارِ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءً ظَاهِرًا وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا ۝۲۲ وَلَا تَقُولْ لِشَايٍ إِنَّي فَاعِلٌ ذَلِكَ غَدًا ۝۲۳ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَاذْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَى أَنْ يَهْدِيَنَّ رَبِّي لِأَقْرَبٍ مِنْ هَذَا ارْشَادًا ۝۲۴ وَلِيُشَوِّفَ فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا ۝۲۵ قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لِيُؤْثَرُ لَهُ غِيبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا ۝۲۶ وَأَنْتَ مَا أَوْحَى إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ لَا مُبْدِلَ لِكَلِمَاتِهِ وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ۝۲۷

آوردی، انشاءالله را بگو)* {تعدا} هدایت و ارشاد برای مردم [۲۵] {اشراف} اصحاب کُفّ ۳۰۰ سال

شمسی یا ۳۰۹ سال قمری در غار زنده و در حال خواب بودند [۲۶] {اصبر به و اصبر} شگفتا او چه بینا و شنوا

است [۲۷] {كتاب و کتابه} قرآن {لا مبدل لکلماته} هیچ کس نمی‌تواند احکام خدا را تغییر دهد {ملتحدّا}

پناهگاه.

* عکرمه گوید: «اذا نسیت» یعنی: هرگاه مرتکب گناه شدی و چنین معنی می‌دهد که هرگاه خواستی گناهی انجام دهی

خدا را به خاطر بیاور تا مرتکب گناه نشوی.

[۲۸] «وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْوَةِ وَالْعِشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ، وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدَ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا» ۲۸ و «أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ» دل او را غافل کرده ایم «لَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ» چشم

بزرگان فریض را برای مجالس خصوصی نپذیر

از آنان برمگیر به خاطر

توجه به کسانی که زندگی

دنوی ایشان را فریفته است

«فُرُطًا» هلاک، یا اسراف

[۲۹] «أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا»

آتش عذاب همچون سرایرده

و چادری که روی آنان برپا

شده باشد، آنان را دربر گرفته

است «کَسَالِيل» مثل دُرد،

روغن داغ، یا فلزات مذاب

«سَاءَتْ شُرُفُهَا» آتش چه

زشت منزل و تکیه گاهی

است [۳۱] «جَنَاتِ عَدْنٍ»

بهشت ماندگاری و

جاودانگی «سُنْدُسٍ» لباس

حریری لطیف «إِسْتَبْرَقٍ»

لباس حریری ضخیم

«الْأَرْنَبُ» تخت های تزیین

شده با پارچه های مختلف

[۳۲] «جَنَّتَيْنِ» دو باغ

«خَفْنَاهَا» احاطه کرده

بودیم. دور زده بودیم [۳۳]

«أَكْلُهَا» میوه و ثمره آن «لَمْ

تَظْلِمَ مِنْهُ» از میوه آن نکاسته

بود «فَجَرْنَا خَلَا لَهَا» میان آن

دو جاری ساخته بودیم [۳۴]

«وَأَكَانَ لَهُ ثَمْرٌ» و صاحب باغ دارایی و اموال بیشتری غیر از این دو باغ داشت «أَعَزَّنَا» از لحاظ اولاد و

عشیره مقتدرتر از تو هستم.

۳۰۲. قال رسول الله - ﷺ: «ما من مسلم يغرس غرساً إلا كان ما أكل منه له صدقة وما شرب منه له صدقة، ولا يزرعه

احداً إلا كان له صدقة». أخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکس که درختی بکارد، هرکس که از آن بخورد یا چیزی از آن دزدیده شود یا کسی به آن آسیبی

برساند، برای او صدقه به حساب می آید».

وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْوَةِ وَالْعِشِيِّ
يُرِيدُونَ وَجْهَهُ، وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدَ زِينَةَ الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ
أَمْرُهُ فُرُطًا ۲۸ وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ
شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا
وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ
الْشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا ۲۹ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا ۳۰ أُولَئِكَ
لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ
مِنْ ذَهَبٍ وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَّكِينَ
فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ نِعْمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا ۳۱ وَأَضْرِبْ
لَهُمْ مَثَلًا رَجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَابٍ وَحَفَفْنَاهُمَا
بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زُرْعًا ۳۲ كَلَّا الْجَنَّتَيْنِ أَنْتَ أَكْلُهُمَا وَلَمْ
تَظْلِمْ مِنْهُ شَيْئًا وَفَجَرْنَا خَلَا لَهُمَا نَهْرًا ۳۳ وَكَانَ لَهُ ثَمْرٌ فَقَالَ
لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا ۳۴

[۳۵] «طَمَّ نَفْسَهُ» با کافر به خدا پر خویشتن ستمگر بود [۳۶] «مَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً» به وجود روز و قیامت و زنده شدن و جزا و پاداش معتقد نیستم { «لَنْ رُدَّتْ إِلَى رَبِّي» اگر به سوی پروردگارم برگردانده شوم
 «لَا جِدْنَ خَيْرًا مِنْهَا» مسلماً
 سُبْحَانَ الْكَافِرِينَ

وَدَخَلَ جَنَّتَهُ، وَهُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ، قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ
 أَبَدًا ۚ وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُدِّدْتُ إِلَى رَبِّي
 لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا ۚ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ، وَهُوَ يُحَاوِرُهُ:
 أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّكَ رَجُلًا
 ۚ لَنُكَفِّرَنَّ هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ۚ وَلَوْلَا إِذْ
 دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِنْ تَرَنِ أَنَا
 أَقَلُّ مِنْكَ مَا لَا وَوَلَدًا ۚ فَعَسَى رَبِّي أَنْ يُؤَيِّنَ خَيْرًا مِنْ
 جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِنَ السَّمَاءِ فَنُصْبِحُ صَعِيدًا
 زَلَقًا ۚ أَوْ يُصْبِحُ مَا وَهَا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ، طَلَبًا ۚ
 وَأُحِيطُ بِشَمْرِهِ، فَاصْبِرْ قَلِيلٌ كَفَيْهِ عَلَى مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهُوَ خَاوِيَةٌ
 عَلَى عُرُوشِهَا وَيَقُولُ بَلِّغْنِي لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا ۚ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ،
 فِتْنَةٌ يَصْرُونَهُ، مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنْصَرًّا ۚ هُنَالِكَ الْوَلَايَةُ
 لِلَّهِ الْحَقِّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا ۚ وَأَضْرَبَ لَهُمْ مَثَلَ الْحَيَوَةِ
 الدُّنْيَا كَمَا أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ، نَبَاتُ الْأَرْضِ
 فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقَدِّرًا ۚ

بهرتر از این را خواهم یافت؟
 (شقیبا) جای بازگشت و عاقبت
 [۳۷] (وَجَلَا) در حالی که
 مرد کاملی هستی [۳۸]
 (لَنُكَفِّرَنَّ اللَّهُ رَبِّي) اما من
 می‌گویم: او خدا است و
 پروردگار من است [۳۹]
 (وَلَوْلَا) چرا نه [۴۰]
 (حُسْبَانًا) هلاکت و بلای
 مقدر به سبب گناهایی که
 مرتکب شده‌ای (فَنُصْبِحُ
 صَعِيدًا زَلَقًا) خاک و ریگ،
 یا زمین خشک و بدون علف
 و لغزنده شود [۴۱] (غَوْرًا)
 فرورونده در زمین [۴۲] (وَأُحِيطُ
 بِشَمْرِهِ) بلا و صاعقه،
 میوه‌های آن را در بر گرفت و
 نابود کرد (بَلِّغْنِي كَفَيْهِ) کنایه
 از پشیمانی و حسرت است
 (هِنَالِكَ الْوَلَايَةُ) خالی و
 برهم فرو افتاده [۴۳] (فِتْنَةً)
 گساره. جماعت [۴۴]
 (هِنَالِكَ) در آن هنگام،
 هنگام سختی‌ها و بلاها
 (الْوَلَايَةُ لِلَّهِ) یاری و کمک

تنها از سوی خداوند است «خَيْرٌ عُقْبًا» بهترین سرانجام برای اولیایش است [۴۵] «هِنَالًا» گیاه خشک و پرپر
 شده و پراکنده (تَذْرُوهُ الرِّيحُ) بادها آنها را پخش و پراکنده می‌سازند.

۳۰۳- قال رسول الله ﷺ: «تَعَسَى عَبْدُ الدِّينَارِ وَالدَّرْهَمِ، وَالْقَطِيفَةُ، وَالْخَمِصَةُ، إِنْ أُعْطِيَ رَضِيَ وَإِنْ لَمْ يُعْطَ لَمْ يَرْضَ». رواه البخاری.

پیامبر ﷺ - فرمودند: «هلاک باد بنده و غلام دینار و درهم و قطیفه (چادر یا بالابوش مخملی) و خمیصه (جامه سیاه
 نقش‌دار)، که اگر داده شود راضی می‌گردد، و اگر داده نشود راضی نگردد».

[۴۶] «الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ» هر عبادت و کار نیکی که به خاطر خدا باشد* {خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا} در پیشگاه پرورگار دارای ثواب بیشتری است {خَيْرٌ مِّنْهُمَا} بهترین امید و آرزو است {[۴۷]} {لَسِيَ الْجِبَالُ} کوها را به حرکت می اندازیم

لَحْرِ الْمَسْجِدِ

۲۹۹

سُورَةُ الْكَافِرَاتِ

{تَرَى} می بینی {بَارِزَةً}

آشکار. نمایان. بدون پوشش

{لَمْ تَغْلِبْ} رها نساخته ایم

[۴۸] {مَوْعِدًا} زمان عمل به

وعده زنده کردن و مجازات

[۴۹] {مُشْفِقِينَ} ترسان و

لرزان {بَاوَلَتْنَا} وای بر ما

{كَلِمَةً حَسْرَتٍ} (کلمه حسرت است)

{لَا يَغَاذِرُ} رها نمی کند. باقی

نمی گذارد {أَحْصَاهَا} بر

شمرده است. ثبت و ضبط

کرده است {حَاضِرًا} نوشته

شده در صفحات [۵۰]

{أَسْجَدُوا لِآدَمَ} برای آدم

سجده کنید. مراد: سجده

بزرگداشت است نه سجده

عبادت {فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ}

از فرمان پروردگار خارج

شد [۵۱] {مَا أَشْهَدْتُم}

{خَلْقَ...} آنان را بر آفرینش

آسمانها و زمین و... آگاه

نساختم {الْمُضْلِينَ}

گمراه سازان {عُضْدًا}

مددکار. یاور [۵۲]

{نَسَاوُوا} صدا بزنید

الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مِّنْهُمَا ۖ وَيَوْمَ نُسِيرُ الْجِبَالَ وَتَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا ۖ وَعَرَضُوا عَلَىٰ رَبِّكَ صَفًّا لَّقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْتُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ زَعَمْتُمْ أَلَّنْ نَجْعَلَ لَكُم مَّوْعِدًا ۚ وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يُوزِلْنَا مَالٌ هَٰذَا الَّكُتُبِ لَا يَغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا ۖ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ ۖ أَفَتَسْخِذُونَهُ وَيُؤْتِيهِهُ أَفْلَاحًا ۚ أُولَٰئِكَ مِنْ دُونِ وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ ۖ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا ۚ ۝ مَا أَشْهَدْتُم خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَا خَلْقِ أَنْفُسِهِمْ وَمَا كُنْتُ مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضْدًا ۚ وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَائِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ مَوْبِقًا ۚ وَرَأَى الْمُجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا ۚ

{زَعَمْتُمْ} گمان می کردید {فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ} به ندای آنان پاسخ نمی دهند {وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ} میان بت ها و بت پرستان قرار می دهیم {مَوْبِقًا} یکی از وادیه های جهنم که همگی در آن هلاک می شوند [۵۳] {ظَنُّوا} به یقین دانستند {مَوَاقِعُهَا} افتادگان در آن. داخل شدگان در آن. {مَصْرِفًا} مکانی که برای دوری از دوزخ بدان رو کنند.

* گفته می شود: باقیات صالحات همان نمازهای پنجگانه است و به نظر عده ای عبارت است از: (سبحان الله و الحمد لله و لا إله إلا الله والله أكبر و لا حول و لا قوة إلا بالله).

[۵۴] «وَلَقَدْ صَرَفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ» هر سخنی که مثل ضرب المثل غریب و بدیع باشد «أَكْثَرُ نَحْوِ جَدَلٍ» بیش از هر چیز به مجادله و خصومت بر سر باطل می‌پردازد [۵۵] «سُورَةُ الْاَوَّلِينَ»
 سبت و شیوه خداوند که
 سُبُوْرَةُ الْكُتُبِ ۳۰۰

برای نابود کردن و از ریشه بر
 کندن ملت‌های سابق، اجرا
 کرده است «قَبْلًا» انواع
 عذاب در دنیا، یا آشکار و
 رویاروی [۵۶] «لِيُذَكِّرَ
 الْاَوَّلِينَ» تا نیست و نابود
 کنند «هُزُوًا» استهزاء و
 سخریه [۵۷] «اَكْبَرُ...» پرده
 و مانعی از... «وَقَرًا» گری و
 سنگینی زیاد در گوش [۵۸]
 «مِنْ دُونِهِ» در مقابل آن
 موعِد. بجز خدا {مَوَلَا}
 پناهگاه [۵۹] «الْقُرَى»
 شهرها و آبادیا «لَا ظَلَمُوا»
 زمانی که ظلم پیشه کردند {
 الْمُهْلِكِينَ} برای هلاکشان
 [۶۰] «لِنُفِثَ» به یوش پسر
 نون از نسل یوسف - الْقَتْلُ -
 «لَا اُبْرَحُ حَتَّى...» پیوسته به
 رفتن ادامه می‌دهم تا اینکه..
 «مَجْمَعُ الْبَحْرَيْنِ» محل تلاقی
 دو دریا «أَمْضَى حَقًّا»
 روزگار زیادی راه می‌سپرم
 (گفته می‌شود: حَقُّب: هشتاد
 سال است) [۶۱] «فَلَمَّا

وَلَقَدْ صَرَفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ
 الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَرًّا جَدَلًا ۵۴ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا
 إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةٌ
 الْأَوَّلِينَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا ۵۵ وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ
 إِلَّا لَمُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَمَجْدِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ
 لِيُدْخِلُوا بِهِ الْحَقَّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنذِرُوا هُزُوًا ۵۶ وَمَنْ
 أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ
 إِنَّا جَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا
 وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ فَلَنْ يَهْتَدُوا إِلَّا أَيْدَا ۵۷ وَرَبُّكَ
 الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ بِمَا كَسَبُوا لَعَجَلَهُمْ
 الْعَذَابَ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ لَّنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْيلًا ۵۸
 وَتِلْكَ الْقُرَىٰ أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِمْ
 مَوْعِدًا ۵۹ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَتْلِهِ لَا أَبْرَحُ حَتَّى
 أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا ۶۰ فَلَمَّا بَلَغَا
 مَجْمَعَ بَيْنَهُمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا ۶۱

بَلَغَا هنگامی که رسیدند {مَجْمَعُ سَبْهًا} جایی که دو دریا را با هم جمع می‌کند «خُوتَهُمَا» نوعی ماهی «سَرَبًا»
 راه سرآشبی.

۳۰۴ - عن سلمان الفارسی - رضی الله عنه - عن النبی - ﷺ - قال: «أَنَّ لِلَّهِ تَعَالَى مَاءَ رَحْمَةٍ فَهِيَ رَحْمَةُ يَتَرَاخَمُ بِهَا الْخَلْقُ
 بَيْنَهُمْ، وَتَسْعُ وَتَسْعُونَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ»، رواه مسلم
 از سلمان فارسی - رضی الله عنه - روایت است که پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند صد رحمت دارد که از آن جمله رحمتی
 است که مخلوقات بدان در میان خود رحم و عطوفت دارند و نود و نه تایی دیگر برای روز قیامت است (یعنی رحمتی که در
 میان مخلوقات وجود دارد یکصد رحم خداوند است)».

[۶۲] «جاوِزا» از مکان مورد نظر گذشتند { «لَقَدْ» به خدمتکارش «عِدَاءُ» غذاء، خوراک { «نَصَبًا» خستگی، رنج و زحمت [۶۳] «أَرَيْتَ» به یاد بیاور «أَوْنًا إِلَى الصَّخْرَةِ» به آن صخره پناه بردیم. کنار آن اقامت کردیم { «نَسِيتُ الْحَوْتَ» ماهی را فراموش کردم { «وَمَا أَنَسَانِي إِلَّا الشَّيْطَانُ» شیطان آن را از یادم برده است ... «عَجَبًا» به طرز شگفت انگیزی راه خود را در پیش گرفت [۶۴] «بِخ» آن را می خواهم «فَارْتَدَّ عَلَى أَثَارِهَا» از همان راهی که آمده بودند پی جویانه بازگشتند «قَصَصًا» رد پای خود را گرفتند و آن را دقیقاً پی جویی کردند [۶۵] { «وَجَدَا» یافتند «عِيدًا مِنْ عِبَادِنَا» بنده ای از بندگان ما (مراد: خضر است) { «مِنْ لَدُنَّا» از جانب خویش [۶۶] «رُشْدًا» دانشی دارای خیر و صواب [۶۸] «مَالَهُمْ نَحِيطٌ بِهِ خُبْرًا» چیزی که دانش تو بدان احاطه ندارد [۷۰] «أُحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا» قصه آن را برای تو بازگو می کنم [۷۱] «شَيْئًا إِمْرًا» کار زشت و عجیب [۷۳] «مِنْ أَمْرِي» در پیروی من از تو

فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتْنِهِ إِنَّا عِدَاءُ نَا لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا ۖ قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحَوْتَ وَمَا أَنَسَانِي إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ، وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا ۖ قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِ فَارْتَدَّ عَلَى أَثَارِهَامَا قَصَصًا ۖ فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا الَّذِي نَبَتْهُ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا ۖ قَالَ لَهُ مُوسَى هَلْ أَتَيْتَكَ عَلَى أَنْ تَعْلَمَ مِنْ مِمَّا عَلِمْتُ رُشْدًا ۖ قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ۖ وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَى مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا ۖ قَالَ سَتَجِدُنِي إِنِ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا ۖ قَالَ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْتَلِنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّى أُحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا ۖ فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا قَالَ أَخَرَقَهَا لِنُغْرِقَ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا ۖ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ۖ قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا ۖ فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا لَقِيَا غُلَامًا فَقَتَلَهُ، قَالَ أَقَتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا ۖ

«عُسْرًا» سختی و دشواری [۷۴] «نَفْسًا زَكِيَّةً» انسان پاک و صالح «نُكْرًا» زشت و ناپسند.

۳۰۵. قال رسول الله - ﷺ -: «إنما مثل الجليس الصالح كحامل المسك ونافع الكبير، وإما أن تجد منه ريحاً منتنة». متفق عليه - پیامبر - ﷺ - فرمود: «غونه رفیق خوب و بد مانند کسی است که مشک حمل می کند و کسی که در کوره آتش می دمد، کسی که مشک را حمل می کند یا مقداری از آن را به شما می دهد، یا از او خرید می کنید، یا بوی خوش آن به مشامتان می رسد، اما کسی که در کوره آتش می دمد یا لباس شما را می سوزاند یا بوی بد آن شما را اذیت می کند».

{[۷۵]} «لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا» تو با من توان شکیبایی را نخواهی داشت [۷۶] «إِنْ سَأَلْتَهُ...» اگر از تو چیزی پرسیدم «بَعْدَهَا» بعد از این مرتبه «الْأَصَابِيحِ» با من مصاحبت و همدمی مکن «قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي عَذْرًا» کار بدانجا رسیده است که عذر مرا بخواهی؛

الْبَصَائِرُ

۳۰۲

سُورَةُ الْكَافُرَاتِ

{[۷۷]} «{انْطَلَقَا}» راه خود را ادامه دادند «{اسْتَطَعَا أَهْلُهَا}» از اهالی آنجا غذا خواستند «{فَأَبَوا}» خودداری کردند «{يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ}» داشت فرو می‌ریخت و سقوط می‌کرد [۷۸] «{هَذَا فِرَاقُ}» حالا وقت جدا شدن است. یا این سبب جدایی است «{سَأْنَبُكَ}» تو را آگاه می‌سازم «{تَأْوِيلُ}» مالم تَسْتَطِيعَ... به تبیین و توجیه کارهایی که نتوانستی در برابر آنها صبر کنی [۷۹] «{وَرَأَاهُمْ}» جلو ایشان. سر راه آنان «{كُلُّ سَفِينَةٍ}» هر کشتی سالم و بی عیبی را «{غَضَبًا}» به ناحق می‌گیرد و غصب می‌کند [۸۰] «{سُِرِّقَتْهَا...}» آن دو را به سرکشی و کفر وادارد [۸۱] «{إِنْ يَسِدْهَا}» عوضشان بدهد «{زَكَاتٌ}» پاکی از گناه. صلاح و دین «{أَقْرَبُ رَحْمًا}» با محبت تر نسبت به آن دو

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ۷۵ قَالَ إِنْ سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصَحِّبْنِي قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي عَذْرًا ۷۶ فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا آتَىٰ أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطَعَا أَهْلُهَا فَأَبَوْا أَنْ يُصَيِّفُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ ۗ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَتَخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا ۷۷ قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنَكَ سَأْنَبُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ۷۸ أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسْكِينٍ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا ۷۹ وَأَمَّا الْعُلَمَاءُ فَكَانَ أَبُوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ فَخَشِينَا أَنْ يُرْهَقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا ۸۰ فَأَرَدْنَا أَنْ يُبَدِّلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرٌ مِنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رَحْمًا ۸۱ وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَتْ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ذَلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِيعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ۸۲ وَتَسْأَلُونَكَ عَنِ ذِي الْقَرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُو عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا ۸۳

{[۸۲]} «{سَأَلُوا أَتَاهَا}» به سن رشد و کمال عقل برسند و بتوانند در مال خود تصرف کنند «{كَتَرُ}» گنج «{مَا فَعَلْتُهُ}» عن امری من به دستور خود این کارها را نکرده‌ام [۸۳] «{ذِي الْقَرْنَيْنِ}» پادشاهی صالح و دارای دانش و حکمت «{سَأَتْلُو عَلَيْكُمْ...}» خبر آن را برایتان بیان خواهم کرد تا از حال او آگاه شوید.

۳۰۶. قال النبی - ﷺ -: «یرحم الله موسی! لو یدنا لوضیع حتی یقض علینا من امرهم». متفق علیه، من حدیث طویل. پیامبر - ﷺ - فرمود: «خدا موسی را مورد رحم خود قرار دهد، کاش موسی صبر می‌کرد تا (خضر کارهای خارق‌العاده بیشتری انجام می‌داد و) خداوند آنها را برای ما نقل می‌نمود».

[۸۴] ﴿مَكَانًا فِي الْأَرْضِ﴾ به او در زمین قدرت و تصرف دادیم ﴿أَنجَاهُ مِنَ الْغَمِّ﴾ اسباب ظفر را از قیل: علم و قدرت، برای او مهیا کردیم [۸۵] ﴿فَاتَّبَعَ سَبِيلًا﴾ او هم از آن اسباب برای رسیدن به مقصد استفاده

کرد [۸۶] ﴿بَلَغَ﴾ رسید ﴿مَغْرِبَ الشَّمْسِ﴾ مراد غرب جهان معمور آن روزگار است ﴿تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ﴾ به حسب ظاهر غروب می‌کند ﴿حِمَّةً﴾ آب گل آلود تیره ﴿قُلْنَا يَا الْقَارِئِينَ﴾ مراد: الهام است. و به نظر عده‌ای که قائل به نبوت او هستند، وحی است ﴿إِنَّمَا أَنْ تَعَذَّبَ﴾ یا آنان را می‌کشی ﴿تَتَّخِذَ فِيهِمْ...﴾ یا آنان را اسیر می‌کنی [۸۷] ﴿تُكْرَأُ﴾ زشت [۸۸] ﴿عَقِيلٌ صَالِحًا﴾ کار شایسته انعام دهد ﴿الْحَسَنُ﴾ پادشاه نیکو ﴿مَنْ﴾ امرنا یسراً دستور ساده‌ای در حق ایشان صادر می‌کنیم [۹۰] ﴿مَطْلَعِ الشَّمْسِ﴾ مکان شناخته شده طلوع خورشید (مشرق) ﴿سُتْرًا﴾ پوشش: لباس یا خانه (آنان را لخت در میان غارها و درختان یافت) [۹۱] ﴿كَذَلِكَ﴾ ای پیامبر! این چنین بود کار ذوالقرنین ﴿حَبْرًا﴾ شناخت

إِنَّمَا مَكَانًا فِي الْأَرْضِ وَعَالَيْنَهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبِيلًا ۘ فَاتَّبَعَ سَبِيلًا ۝۸۴ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ ۖ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَا الْقَارِئِينَ إِنَّمَا أَنْ تَعَذَّبَ وَإِنَّمَا تَأْخُذُ فِيهِمْ حَسَنًا ۝۸۵ قَالَ أَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نَعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ ۖ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نَّكَرًا ۝۸۶ وَأَمَّا مَنْ آمَنَ وَكَانَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءٌ أَحْسَنُ ۖ وَسنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرٍ آسِرًا ۝۸۷ ثُمَّ أَنْعَىٰ سَبِيلًا ۝۸۸ إِذَا بَلَغَ مَطْلَعِ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَمْ يَجْعَلْ لَهُمْ مِنْ دُونِهَا سِتْرًا ۝۸۹ كَذَلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ۝۹۰ ثُمَّ أَنْعَىٰ سَبِيلًا ۝۹۱ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ۝۹۲ قَالُوا يَا الْقَارِئِينَ إِنَّا يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ۝۹۳ قَالَ مَا مَكْنِي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ۝۹۴ ءَأَتُونِي زَبْرًا حديدًا حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ ءَأَتُونِي أُفْرِغَ عَلَيْهِ قِطْرًا ۝۹۵ فَمَا اسْطِغْوُوا أَن يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَعُوا لَهُ نَقْبًا ۝۹۶

باطن هر چیز. علم کامل [۹۳] ﴿بَيْنَ السَّدَّيْنِ﴾ میان دو کوه [۹۴] ﴿يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ﴾ اسم دو قبیله که در شمال شرقی قاره آسیا زندگی می‌کردند { شاید مراد از (یأجوج) قبیله تاتار و مراد از (مأجوج) قبیله مغول باشد } ﴿خَرْجًا﴾ قسمتی از اموالمان را به تو می‌دهیم تا به تو در ساختن دیوار کمک کرده باشیم ﴿سَدًّا﴾ سدی که مانع از رسیدن آنان به ما شود [۹۵] ﴿مَا مَكْنِي لِي رَبِّي﴾ آنچه پروردگارم از ثروت و قدرت پادشاهی به من داده است ﴿رَدْمًا﴾ سد محکم و نیرومند [۹۶] ﴿أَتُونِي﴾ برایم بیاورید ﴿زَبْرًا حديدًا﴾ قطعات بزرگ آهن ﴿السَّدَفَيْنِ﴾ دو سوی دو کوه ﴿قِطْرًا﴾ مس گداخته [۹۷] ﴿يَظْهَرُوهُ﴾ بر پشت آن بالا روند ﴿نَقْبًا﴾ سوراخ کردن، شکافتن.

[۹۸] **فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي** هرگاه قیامت فرا رسد **دَكَاءَ** درهم کوبیده و با زمین یکسان شده [۹۹] **بَعْضُهُمْ** بعضی از مخلوقات **يُجْرَجُ** بعضی در بعضی فرو می‌لوند و در همدیگر موج می‌زند و هرج و مرج بوجود می‌آید **و نُفِخَ فِي الصُّورِ** و برای بار دوم در صور دمیده می‌شود

الْحَاقَّةُ

۳۰۴

سُورَةُ الْكَافِرَاتِ

[۱۰۱] **فِي غَظَاءٍ عَنْ ذِكْرِي** بر چشم آنان پرده ضخیمی کشیده شده است که مانع از دیدن نشانه‌هایدال بر وجود وحدانیت خداوند می‌شود **لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا** از شنیدن قرآن نفرت دارند [۱۰۲] **نُزُلًا** منزل [۱۰۵] **فَحِطَّتْ** باطل شد. نفع آن از بین رفت **فَلَا نَقِمْ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ذَنْبًا** گناه از حقیر کردن آنان و بی‌اعتباری ایشان است [۱۰۶] **هُزُؤًا** مسخره کردن آن دو [۱۰۷] **الْفِرْدَوْسِ** بهشت **نُزُلًا** مثلی که برای پذیرش از میهان آماده می‌شود [۱۰۸] **جَزَاءً** تحویل و جابجایی [۱۰۹] **مِدَادًا** ماده‌ای که با آن نوشته می‌شود (جوهر) **لِكَلِمَاتٍ رَبِّي** معلومات، حکمت و مقدرات خداوند متعال **لِنَفْذِ الْبَحْرِ** دریا پایان می‌گیرد **مَدَدًا** کمک

قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِّن رَّبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا ۝ ۹۸ وَتَرْكَا بَعْضُهُمْ يَوْمَئِذٍ مَّوْجًا فِي بَعْضٍ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَجَعَلْنَاهُمْ جَمْعًا ۝ ۹۹ وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِّلْكَافِرِينَ عَرْضًا ۝ ۱۰۰ الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غَظَاءٍ عَن ذِكْرِي وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا ۝ ۱۰۱ أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَن يَخَذُوا مِنَّا عِبَادِي مِن دُونِي أَوْلِيَاءَ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِّلْكَافِرِينَ نَزُلًا ۝ ۱۰۲ قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُم بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ۝ ۱۰۳ الَّذِينَ ضَلَّ سَعِيَّهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ۝ ۱۰۴ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِمْ فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا تُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزْنًا ۝ ۱۰۵ ذَلِكَ جَزَاءُهُمْ جَهَنَّمَ بِمَا كَفَرُوا وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُؤًا ۝ ۱۰۶ إِنَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ۝ ۱۰۷ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا ۝ ۱۰۸ قُلْ لَّوْكَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِّكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفَذَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَن نَّفْذِي كَلِمَتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا ۝ ۱۰۹ قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُ وَاحِدٌ فَمَن كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ ۝ أَحَدًا ۝ ۱۱۰

و یاری. زیادی.

۳۰۷- قال رسول الله - ﷺ: «يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حُفَاءَ عُرَاءَ غُرُلًا». فقالت السيدة عائشة - رضي الله عنها -: يا رسول الله! الرجال والنساء جميعاً ينظر بعضهم إلى بعض؟! قال: «يا عائشة! الأمر أشد من أن يهتَمَّ ذلك». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «مردم در روز قیامت پابرهنه، لخت و ختنه نشده حشر می‌شوند» سرور ما عائشه - رضي الله عنها - گفت: ای رسول خدا! مگر زن و مرد به همدیگر نگاه نمی‌کنند؟ فرمود: «ای عائشه! کار سخت‌تر از آن است که در فکر نگاه کردن به هم باشند».

بوره بزم [۱] «تبعص» خوانده می شود: کاف، هاء، یا، عین، صاد [۲] «ذکر» این سخن و قصه... [۳] «لنأی»
 خشت» دعای نهان که کسی آن را غمی شنید [۴] «وهن العظم» استخوانهای من ضعیف شده است «اشتعل
 الرأس...» پیری سرم
 شعله ور شد (پیری را به
 شعله آتش تشبیه کرده و
 مشبه به را حذف کرده است)
 «فتنا» محروم [۵] «الموال»
 خویشاوندان عصبه «من
 ورانی» بعد از مرگم
 (می ترسم از اینکه بعد از من
 دین را ضایع کنند) «عاقراً»
 عقیم. نازا «ولیا» پسر
 صالحی که بعد از من امور را
 به دست گیرد [۶] «یرثی» از
 من علم را ارث برد «ویرث»
 من ال یعقوب واز
 آل یعقوب نبوت و قدرت را
 ارث برد «رضیاً» مورد
 رضایت تو [۷] «نمی»
 شریک در اسم، یا شبیه در
 صفات مثل: صلاح. ورع [۸]
 «آنی» چگونه «عیناً» حالتی
 از پیری که راه علاج و مداوا
 ندارد* [۱۰] «آیه» نشانه ای
 بر وجود جنین، تا تو را شکر
 گویم «ان لا تکلم الناس»
 اینکه زیانت بند می آید و
 قدرت تکلم با مردم را

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کَهِیْعَص ۱ ذُکِّرْ حَتَّى رُبِّكَ عَبْدُهُ زَكِرِيَّا ۲
 إِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا ۳ قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ
 مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ
 شَقِيًّا ۴ وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ
 آمْرًا قِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا ۵ يَرِثُنِي وَيَرِثُ
 مِنِّي أَلِ يَعْقُوبَ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا ۶ إِنَّا نَبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اسْمُهُ يَحْيَى لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا
 ۷ قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَكَانَتِ آمْرًا قِي
 عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا ۸ قَالَ كَذَلِكَ
 قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَى هَيْنٍ وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ تَكُنْ
 شَيْئًا ۹ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا
 تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ۱۰ فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ
 مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ أَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ۱۱

غواهی داشت {ثلاث لیل} مراد: سه شبانه روز است {سویاً} در حالیکه سالم و کامل الخلقه هستی و گنگ
 یا لال نیستی [۱۱] «من المِحْرَاب» مصلی یا اتاق عبادت «أوحى إليهم» به ایشان اشاره کرد که خدا را تسبیح
 گویند «بكرة» اول روز «عشياً» آخر روز.

* گویند: سن او صدویست سال بود و سن همرش نود و هشت سال.

۳۰۸- قال رسول الله - ﷺ: «لا يؤمن أحدكم حتى يحب لأخيه ما يحب لنفسه». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هیچیک از شما ایمانش کامل نیست، تا آنچه برای خود دوست دارد برای برادرش نیز دوست
 داشته باشد».

[۱۲] **حَالِکَابِ یَدِهِ** تورات را با قوت قلب برگزیر **الْحَکَمَ** فهم تورات و عبادت { **صَبَیْرًا** } در حالی که کودک بود { [۱۳] **حَاسِبًا** } رحم و عطف بر مردم **مِنْ لَدُنَّا** از پیش ما **وَرَحْمَةً** برکت. پاکی از گناه **تَقْوَا** تقیاً مطیع و پرهیزگار بود **سُبُوْرًا مَّرِیْمًا** ۳۰۶

[۱۴] **وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ** با پدر و مادرش بسیار نیک رفتار بود **جَبَّارًا عَصِيًّا** متکبر و مخالف امر خدا { [۱۵] **یَوْمَ وُلِدَ** روزی که متولد شده است **یَوْمَ یُعْطَى حَیَاتًا** روزی که زنده و برانگیخته می شود { [۱۶] **فِي الْکِتَابِ** در قرآن **اَنْتَبَذَ** کنار گرفت. گوشه گیری کرد [۱۷] **حَبَابًا** پرده ای، تا چیزی را به خود مشغول نکند **وَرُحْنًا** جبرئیل **فَقَتَلَ هَا** برای او مجسم گردید **بَشْرًا سَوِيًّا** انسان سالم و کامل متعادل [۱۹] **لَا هَبَ لَکَ** تا سبب شوم که خدا به تو ببخشد **غَلَامًا زَكِيًّا** پسر پاکیزه ای از لحاظ ظاهری و معنوی [۲۰] **اِنِّیْ یُکُوْنُ لِیْ غَلَامٌ** چگونه ممکن است فرزندی داشته باشم؟ **لَمْ یَمْسَسْنِیْ بَشْرٌ** هیچ مردی از طریق زناشویی به من نزدیک نشده است **فَتَقَاتِلَ**

یَنْحِیْ خُذِ الْکِتَابَ بِقُوَّةٍ وَاَنْتَ الْحَکَمُ صَبِیْرًا ۱۲
وَحَسَانًا مِّنْ لَّدُنَّا وَزَكُوَّةً وَكَانَ تَقِیًّا ۱۳
یَكُنْ جَبَّارًا عَصِیًّا ۱۴
وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَیًّا ۱۵
وَاَذْكُرْ فِی الْکِتَابِ مَرْیَمَ اِذَا اَنْبَذَتْ مِنْ اَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِیًّا ۱۶
فَاَرْسَلْنَا اِلَیْهَا رُوْحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِیًّا ۱۷
اَعُوْذُ بِالرَّحْمٰنِ مِنْكَ اِنْ كُنْتَ تَقِیًّا ۱۸
رَبِّکَ لَا هَبَ لَکَ غُلَامًا زَكِیًّا ۱۹
غُلَمٌ وَلَمْ یَمْسَسْنِیْ بَشْرٌ وَلَمْ اَكْ بِغِیًّا ۲۰
قَالَ کَذٰلِکَ
قَالَ رَبُّکَ هُوَ عَلٰی هٰئِنٍ وَلِنَجْعَلَ هٰذَا اٰیَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِّنَّا وَكَانَ اَمْرًا مَّقْضٰیًّا ۲۱
فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَذَتْ بِهٖ مَّكَانًا قَصِیًّا ۲۲
فَلَجَّاءَهَا الْمَخَاضُ اِلٰی جُذْعِ النَّخْلَةِ
قَالَتْ یٰلَیْتَنِیْ مِتُّ قَبْلَ هٰذَا وَكُنْتُ تُسِیًّا مُّنْسِیًّا ۲۳
فَنَادٰنَهَا مِنْ تَحْتِهَا اَلَا تَحْزَنِیْ قَدْ جَعَلَ رَبُّکَ تَحَنُّکَ سَرِیًّا ۲۴
وَهٰزِیْ اِلَیْکَ بِجُذْعِ النَّخْلَةِ تُسْقِطُ عَلَیْکَ رُطْبًا جَنِیًّا ۲۵

فاحشه ای که مردان را برای زنا می طلبید [۲۱] { **قَالَ کَذٰلِکَ** } جبرئیل گفت: همانگونه است که بیان داشتی **عَلِیَّ صَبْرًا** برای من آسان است { **اٰیَةً لِلنَّاسِ** } برهانی بر قدرت کامل **اَوْ کَانَ اَمْرًا مُّسْتَشِیًّا** خلقت او در علم من خاتمه یافته است [۲۲] **مَّكَانًا قَصِیًّا** مکانی دور از خانواده اش در پشت کوه [۲۳] **فَلَجَّاءَهَا** او را پنهانده کرد. او را وادار کرد **الْمَخَاضُ** تکان خوردن بچه در شکم مادر هنگام ولادت. درد زایمان **تُسِیًّا** نسبتاً چیز حقیر، متروک و فراموش شده [۲۴] **لِنَادٰهَا** او را صدا زد جبرئیل یا عیسی - **تُسِیًّا** - چشمه آب یا فرزند و الامقام [۲۵] { **وَهٰزِیْ** } تکان بده { **جَنِیًّا** } رسیده و مرغوب.

[۲۶] «وَقَرِي عَيْنًا» دلت را آرام بدار و محزون مشو «فَتَرَى» به او اشاره کن بطوری که بفهمد «نَذَرْتُ لِرَحْمَنِ صَوْمًا» بر خود واجب کرده‌ام که ساکت باشم و حرف نزنم [۲۷] «فَرِيًا» کار بسیار زشت، اینکه فرزند بدون پدری را به دنیا آورده‌ای [۲۸] «يَا أُخْتُ هَارُونَ» ای خواهر هارون، در درستکاری «امرا سون» مرد بدکار و بدنام [۳۰] «آتاني الكتاب» به طور حتمی مقدر کرده است که کتاب انجیل را برای من خواهد فرستاد [۳۱] «مادمت حيا» تا هنگامی که زنده‌ام [۳۲] «يزأ بوالدي» در حق مادرم نیک رفتار و با احترام باشم «جبارا» زورگو «نصيا» بدرفتار. گناهکار [۳۴] «قول الحق» گفتار خدا به مخلوقش با فرمان: کُن «يقرن» شک می‌کنند. در آن اختلاف دارند و به باطل مجادله می‌کنند [۳۵] «رضى امرا» اراده کرد که ایجاد کند [۳۷] «الأحزاب» طوائف مختلف یهودیان و مسیحیان که برای جنگ با پیامبر گرد هم آمدند «فويل» هلاک. یا اسم مکانی در جهنم است [۳۸] «اسمع بهم وابصير»

فَكُلِّي وَأَشْرِي وَقَرِي عَيْنًا فَمَا تَرَيْنَ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا ٢٦ فَآتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ، قَالُوا يَمْرِيءُ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا فَرِيًّا ٢٧ يَتَأَخَتِ هَرُونَ مَا كَانَ أَبُوكَ أَمْرًا سَوِيًّا وَمَا كَانَتْ أُمُّكَ بَعِيًّا ٢٨ فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ تُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا ٢٩ قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ ءَاتَنِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا ٣٠ وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ٣١ وَبِرَأِ بَوَالِدِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ٣٢ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا ٣٣ ذَلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ ٣٤ مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَنَهُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ٣٥ وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ٣٦ فَأَخْلَفَ الْأَحْزَابَ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ مَّشْهَدِ يَوْمٍ عَظِيمٍ ٣٧ أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا لَكِنِ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ٣٨

قدرت شنوایی و بینایی آنان در آن روز بسیار شگفت‌انگیز است.

۳۰۹ - قال النبی - ﷺ: «من شهد ان لا اله الا وحده لا شریک له وان محمدا عبده ورسوله. وان عیسی عبد الله ورسوله وکلمته القاهما الى مريم وروح منه، وان الجنة حق، والنار حق، ادخله الله الجنة علی ما کان من العمل». متفق علیه پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که گواهی دهد هیچ معبود برحق نیست جز ذات الله، یگانه و بی‌همتا است و شریکی ندارد و گواهی دهد که محمد بنده و فرستاده او است و عیسی بنده و فرستاده خدا و مصداق کلماتی است که به سوی مريم القا شده است و رحمتی است از جانب خدا و به حقایق بهشت و جهنم ایمان داشته باشد خدا او را داخل بهشت می‌کند هر چند گناه هم داشته باشد».

[۳۹] ﴿أَنْذَرَهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ﴾ آنان را از روز قیامت که روز پشیمانی شدید به خاطر از دست رفتن فرصت است، برترسان [۴۱] ﴿صَدَقُوا﴾ بسیار راستگو و تصدیق کننده حق [۴۳] ﴿صِرَاطًا سَوِيًّا﴾ راه راست و به دور از گمراهی [۴۴] ﴿لَا تَعْبُدِ﴾

الشَّیْطَانَ﴾ با عبادت غیر

خدا، مطیع و سوسه شیطان

مباش ﴿عَصِيًّا﴾ بسیار

سرکش و نافرمان [۴۵]

﴿وَلِيًّا﴾ همد او که پشت سر

هم وارد آتش شود [۴۶]

﴿أَرَاغِبٌ أَنْتَ عَنْ آلِهَتِي﴾ آیا

تو از خدایان من رویگردان و

بیزاری؟ ﴿لَارْجُكَ﴾ تو را

ناسزا می گویم. یا تو را

سنگسار می کنم ﴿أَهْجُرَنِي﴾

مِلًّا﴾ مدت زمان طولانی از

پیش من برو [۴۷] ﴿حَفِيًّا﴾

مهربان و دارای لطف و

رحمت است و دعای مرا قبول

می کند [۴۸] ﴿أَعَزَّ لَكُمْ﴾ از

پیش شما به سوی غیر شما

می روم ﴿مَا تَدْعُونَ﴾ آنچه

می برستید ﴿أَدْعُو رَبِّي﴾ تنها

پروردگارم را می پرستم

﴿عَصِيًّا﴾ محروم، کسی که

سعی اش بی نتیجه مانده است

[۵۰] ﴿الْإِسْلَامَ صِدْقًا﴾

ستایش در باره صاحب هر

دینی [۵۱] ﴿مُخْلِصًا﴾ خداوند

وَأَنْذَرَهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ
 ۳۹ إِنْ أَنْتُمْ نُرِثُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ ۴۰
 فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ۴۱ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَتَّبِعْ
 لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ۴۲ يَتَّبِعْ
 إِلَهِيَ قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا
 سَوِيًّا ۴۳ يَتَّبِعْ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ
 عَصِيًّا ۴۴ يَتَّبِعْ إِلَهِيَ أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ
 فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا ۴۵ قَالَ أَرَأَيْبُ أَنْتَ عَنْ آلِهَتِي
 يَتَّبِعْ إِبْرَاهِيمَ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ لَأَرْجُمَنَّكَ وَأَهْجُرَنِي مِلًّا ۴۶ قَالَ
 سَلَّمَ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ فِي حَفِيًّا ۴۷
 وَأَعَزَّ لَكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي عَسَى
 أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا ۴۸ فَلَمَّا أَعَزَّهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ
 مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا ۴۹
 وَوَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا ۵۰
 وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ۵۱

اورا برگزیده و از نقایص پاک کرده است.

۳۱۰ قال رسول الله - ﷺ: «إِذَا دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ، يُجَاءُ بِالْمَوْتِ كَأَنَّهُ كَبِشٌ أَمْلَحُ فَيُوقَفُ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَ النَّارِ فَيَقَالُ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ هَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا؟ قَالَ: فَيُشْرَتُونَ وَيَنْظُرُونَ، وَيَقُولُونَ: نَعَمْ، هَذَا الْمَوْتُ؛ قَالَ: فَيُقَالُ: يَا أَهْلَ النَّارِ هَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا؟ قَالَ: فَيُشْرَتُونَ وَيَنْظُرُونَ، وَيَقُولُونَ: نَعَمْ، هَذَا الْمَوْتُ؛ قَالَ: فَيُؤْتَرُ بِهِ فَيُذْبَحُ، وَيَقَالُ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ، خَلُودٌ وَلَا مَوْتُ؛ وَ يَا أَهْلَ النَّارِ، خَلُودٌ وَلَا مَوْتُ». ثم قرأ رسول الله - ﷺ: ﴿يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ أَهْنَى﴾ [مريم: ۳۹] و اشار بيده ثُمَّ قَالَ: «أَهْلُ الدُّنْيَا فِي غَفْلَةٍ الدُّنْيَا». أخرجه الامام احمد والبخاري ومسلم.

[۵۲] { تَذِينَةً } او را ندا دردادیم. او را مخاطب قرار دادیم { مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ } از طرف راست کوه طور (مراد این است که نسبت به موسی طرف راست بود) { اقْرَبَاءَ نَحْبٍ } مناجات کنان و بدون واسطه او را نزدیک

شماره ۳۰۹

۳۰۹

الْحَقُّ الْمُبِينُ

کردیم { [۵۴] } صادق

الْوَعْدُ در وعده‌هایش

راست بود [۵۵] { سَرَحًا }

مورد رضایت { [۵۷] } در

رفعنه مَكَانًا عَلِيًّا در دنیا و

آخرت او را به مقام و منزلت

والای نائل گردانیدیم [۵۸]

{ اِرسال } پیامبر خدا

یعقوب - { } - { اجبتنا }

برای پیامبری انتخاب کردیم

{ خرو السجدة } سجده کنان به

روی افتادند { یکتا }

گریه کنان از ترس خدا [۵۹]

{ خلف } بعد از ایشان آمدند

{ خلف } اولاد ناشایست و

شرور { یلقون عتبا } مجازات

آنچه را که انجم داده‌اند،

خواهند دید. یا «غیا» اسم

مکانی است در جهنم [۶۱]

{ ماتیتا } آینده. انجم شده

(اسم مفعول و به معنی فاعل

است) [۶۲] { لغوا } سخن

زشت، یا بوج و بیهوده { بکرة }

{ عشتیا } اول و آخر روز

(هواره).

→

وَنَدَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ نَحْبًا ۝ وَهَبْنَاهُ مِنْ رَحْمِنَا إِخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا ۝ وَذَكَرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ۝ وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا ۝ وَذَكَرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ۝ وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ۝ أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِنْ ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَءِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجِبِينَ إِذَا نُنَادِيهِمْ عَلَيْهِمْ أَآيَاتُ الرَّحْمَنِ خَرَوْا وَسُجَّدُوا وَبُكِّيًّا ۝ ۝ ۝ خَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَةَ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا ۝ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا ۝ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَنُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًّا ۝ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا وَلَهُمْ فِيهَا زَوْجٌ بَاطِرٌ وَأَعِيشًا ۝ تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا ۝ وَمَا نَنْزِلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ۝

پیامبر - فرمود: «هنگامی که هشتیان به بهشت، و دوزخیان به جهنم وارد شدند، مرگ را به صورت یک قوج سفید و سیاه مجسم می‌کنند، یک نفر هشتیان را صدا می‌زند، آنها سرشان را بلند می‌کنند و نگاه می‌کنند، آن نفر می‌گوید: آیا این قوج را می‌شناسید؟ می‌گویند: بله، این مرگ است. تمام اهل بهشت آن را دیده‌اند، آنگاه دوزخیان را صدا می‌زند و می‌گوید: ای اهل جهنم! سرشان را بلند می‌کنند و نگاه می‌کنند، به آنان می‌گویند: آیا این قوج را نمی‌شناسید؟ می‌گویند: بله، این مرگ است. همه اهل دوزخ آن را دیده‌اند. آنگاه قوج را سر می‌برند و می‌گویند: ای اهل بهشت! شما جاویدان هستید و دیگر مرگی در بین نیست، ای اهل جهنم! شما جاویدان هستید و دیگر مرگی در بین نیست. سپس آیه ۳۹ سورة مريم را خواند که می‌گوید: «انسان را از روز حسرت و پشیمانی بترسان...».

[۶۵] «وَاصْطِرْ لِعِبَادِهِ» در عبادت خداوند مشقت‌های صبر را تحمل کن (حَسَنًا) شبیه. نظیر. همانند [۶۶] «يَقُولُ الْإِنْسَانُ» انسان کافری که منکر زنده شدن است می‌گوید [۶۸] و [۷۲] (حَسَنًا) در حالی که از شدت ترس به زانو در آمده‌اند [۶۹]

(شَيْعَةً) گروه. جماعت

(عَسِيًّا) سرکش. قمر.

عصیان [۷۰] (صَلِيًّا) وارد

شدن و تحمل گرمای آتش را

کردن [۷۱] {إِنْ مِنْكُمْ}

کسی از شما نیست مگر}

(وَارِدَهَا) وارد آن می‌شود،

با گذر بر راهی که روی آن

کشیده شده است [۷۳] (خَيْرٌ

عَقَابًا) منزل و مأوی بهتری

دارد (أَحْسَنُ نَدِيًّا) مجلس

نیکوتر و زیباتری دارد [۷۴]

(كَمْ أَهْلَكْنَا) چه بسیار نابود

کرده‌ایم (قَرْنًا) امت.

مردمان هم عصر و همزمان

(أَحْسَنُ أُنْثَاءً) مال و وسایل

زندگی از قبیل: فرش، لباس

و... بهتری داشتند (سَيًّا)

سیا، چهره. هیئت [۷۵]

(فَلْيَمْدُدْ لَهُ) به طریقه

استدراج به آنان مهلت

می‌دهد (إِنَّا الْعَذَابَ) چه

عذاب کشتن، اسارت یا ذلت

است، آنگونه که در جنگ

بدر اتفاق افتاد (وَأَسَا

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطِرْ لِعِبَادِهِ
هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ۖ وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ إِذَا مَا مِئْتُ لَسَوْفَ
أُخْرِجُ حَيًّا ۖ أَوْلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ
وَلَمْ يَكْ شَيْئًا ۖ فَوَرَّيْكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ
لَنَحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا ۖ ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ
شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عُنِيًّا ۖ ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ
هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا صِلِيًّا ۖ وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ
حَتْمًا مَقْضِيًّا ۖ ثُمَّ نُنْجِي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ
فِيهَا جِثِيًّا ۖ وَإِذْ أَنْتَ عَلَىٰ عِصْمَةٍ مِنْ آلِ نَارٍ أَنْتَ قَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا
لِلَّذِينَ آمَنُوا أَى الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا ۖ وَكَرَّ
أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ أَثْنَاءَ وَرِيًّا ۖ قُلْ مَنْ
كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَنُ مَدًّا حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ
إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرُّ مَكَانًا
وَأَضْعَفُ جُنْدًا ۖ وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ الَّذِينَ أَهْتَدُوا هُدًى
وَالْبَلْقِيَّتُ الصَّالِحَتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًّا ۖ

السَّاعَةِ) چه عذاب حاصل از روز قیامت از قبیل: ترس و وحشت (شَرُّ مَكَانًا) دارای منزلت بدتر (أَضْعَفُ جُنْدًا) دارای یار و مدد کار کمتر [۷۶] (إِنِّيَابُ الصَّالِحَاتِ) هر عبادتی که وجه خدا در آن هدف باشد و ثواب آن برای صاحبش باقی بماند (خَيْرٌ مَرَدًّا) دارای بازگشت و عاقبت بهتر.

۳۱۱- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَا يَمُوتُ لِأَحَدٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ تَحْتَهُ النَّارُ إِلَّا تَحْتَهُ الْقِسْمُ» متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر مسلمانی که سه فرزند از دست دهد، داخل دوزخ نخواهد شد مگر به اندازه کمی که کفاره قسم

باشد».

[۷۷] «أَفَرَأَيْتَ» مرا آگاه کن { «لَا تَنْتَهِ» } حتّاً و قطعاً به من داده خواهد شد. [۷۸] «أَطْلَعَ الْغَيْبَ» آیا از (اسرار) غیب آگاه شده است؟ آیا از علم غیب چیزی می‌داند؟ [۷۹] «فَعَدَّاهُ» برای او طول می‌دهیم. یا برای او زیاد می‌کنیم [۸۰] «وَنَسْرُهُ» لِلَّهِ الْعَظِيمِ ۳۱۱

ما یقول اموال و اولادی را که از آنها صحبت می‌کند و مال خود می‌داند، از او می‌گیریم { «یا نینا فرداً» } تنها پیش ما خواهد آمد { [۸۱] «عِزّاً» شفاء و یارانی که با آنان عزت می‌یابند [۸۲] { «کَلَّا» نه چنین است { «سَیَکْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ» } معبودهائی را که می‌پرستیدند عبادت آنان را انکار خواهند کرد { «ضِدّاً» مایه خواری و ذلت آنان خواهند شد نه عزت [۸۳] { «تَوَزُّهُمْ أَزّاً» } آنان را با وسوسه بر عناد و کفرشان تحریک می‌کنند { [۸۴] «نَعْدُهُمْ عَدّاً» دقیقاً بر ایشان محاسبه می‌کنیم { [۸۵] «وَعَدّاً» گروههای سواره همچون گروه‌هایی که پیش پادشاهان می‌روند تا هدایایی دریافت کنند [۸۶] { «نَسُوقُ» می‌رانیم { «وَرَدّاً» } تشنگان، همچون چهارپایانی که از شدت تشنگی به طرف

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتِيَنَّ مَالاً وَوَلَدًا ۗ ۷۷ أَطْلَعَ الْغَيْبَ أَوْ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا ۗ ۷۸ سَنَكْنُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّهُ مِنَّا الْعَذَابِ مَدًّا ۗ ۷۹ وَنَرِيَّهٗ مَا يَقُولُ وَيَأْتِنَا فَردًا ۗ ۸۰ وَاتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِّيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ۗ ۸۱ كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا ۗ ۸۲ أَلَمْ تَرَ أَنَا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَوَزُّهُمْ أَزًّا ۗ ۸۳ فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعِدُّ لَهُمْ عَذَابًا ۗ ۸۴ يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفْدًا ۗ ۸۵ وَنَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وَرِدًّا ۗ ۸۶ لَا يَمْلِكُونَ الشَّفْعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا ۗ ۸۷ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا ۗ ۸۸ لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِذَا ۗ ۸۹ تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا ۗ ۹۰ أَن دَعَوْا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا ۗ ۹۱ وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ۗ ۹۲ إِنْ كُلُّ مَن فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِي الرَّحْمَنِ عَبْدًا ۗ ۹۳ لَقَدْ أَحْصَيْنَاهُم وَعَدَّهُمْ عَدًّا ۗ ۹۴ وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَرْدًا ۗ ۹۵

آب می‌دوند [۸۹] «إِذَا» بسیار زشت و زننده [۹۰] «يَخِرُّنَ» از زشتی آن شق شوند «تَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا» کوهها به شدت درهم فرو ریزد [۹۱] «أَن تَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا» به خداوند سیحان، فرزندی نسبت می‌دهند [۹۲] «وَمَا يَنْبَغِي» سزاوار نیست [۹۳] «فَرْدًا» به تنهایی.

۳۱۲- سُئِلَ النَّبِيُّ - ﷺ - مِنْ الْكِبَارِ قَالَ: «الإِشْرَاقُ بِاللَّهِ وَعَقُوقُ الْوَالِدَيْنِ وَقَتْلُ النَّفْسِ وَشَهَادَةُ الزُّورِ». متفق عليه. از پیامبر - ﷺ - در مورد گناهان کبیره سؤال شد، فرمود: «قراردادن شریک برای خدا، اذیت و بی‌احترامی به پدر و مادر، کشتن انسان بی‌گناه و شهادت دروغ و ناحق از گناهان کبیره می‌باشند.»

[۹۶] ﴿وَدَا﴾ محبت و مودتی که رابط آن ایمان است [۹۷] ﴿بِلِسَانِكَ﴾ به زبان تو ﴿لَوْ مَا لَدَا﴾ دشمنان سرسختی که به باطل با شما خصومت دارند [۹۸] ﴿قَرْنٍ﴾ ملت ﴿هَلْ يُحْشِ مِنْهُمْ مِنْ أَحَدٍ﴾ آیا حاکمی از آنان را می‌یابی؟ وجود آنان را احساس می‌کنی؟ ﴿رُكْنًا﴾ صدای بسیار خفیف که قابل شنیدن نیست.

۳۱۲

الْمَاءِ الْيَسِيرِ

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا ۙ ۹۶ فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَنُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لَّدَا ۙ ۹۷ وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِّن قَرْنٍ هَلْ يُحْشِ مِنْهُمْ مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْنًا ۙ ۹۸

نَبَاتِهَا

سُورَةُ طه

تَرْفِئَهَا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طه ۱ مَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى ۚ ۲ إِلَّا نَذْكُرَ لِمَنْ يَخْشَى ۚ ۳ تَزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَوَاتِ الْعُلَى ۚ ۴ الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى ۚ ۵ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى ۚ ۶ وَإِنْ يَجْهَرَ بِالْقَوْلِ فَإِنَّا نَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى ۚ ۷ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى ۚ ۸ وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ۚ ۹ إِذْ رَأَىٰ أَنَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا أَلْعَلِّي إِلَيْكُمْ مِنْهَا بَقِيسٌ أَوْ أُنْجِدُ عَلَى النَّارِ هُدًى ۚ ۱۰ فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ بِمُوسَىٰ ۚ ۱۱ إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ۚ ۱۲

الْحَرْثِ

سوره طه
[۱] ﴿طه﴾ خوانده می‌شود: ط. ها. [۲] ﴿تَشْقَى﴾ تا خودت را به رنج و زحمت اندازی و بر ایمان نیاوردن قومت متأسف و محزون باشی [۳] ﴿إِلَّا تَذْكِرَةً﴾ لیکن برای پند و اندرز [۴] ﴿عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾ مراد: استوایی است شایسته ذات باری تعالی [۵] ﴿وَمَا تَحْتَ الثَّرَى﴾ آنچه در درون و اعماق زمین است [۶] ﴿تَجْهَرُ بِالْقَوْلِ﴾ صدايت را بلند کنی ﴿وَأَخْفَى﴾ حرف دل. آنچه بر دل می‌گذرد و بر زبان جاری نمی‌شود [۷] ﴿الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾ اسمهای نیکو و دال بر عظمت [۸] ﴿آنَسْتُ نَارًا﴾ آتشی را به وضوح دیده‌ام و آن را احساس کرده‌ام ﴿بَقِيسٍ﴾ با شعله‌ای آتش که بر روی

جویی بر افروخته شده باشد ﴿هُدًى﴾ راهنما و مرشدی که راه را به من نشان دهد [۱۲] ﴿الْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى﴾ کفشپایت را برای تواضع درآور ﴿الْمُقَدَّسِ﴾ مطهر و مبارک ﴿طُوًى﴾ نام سرزمینی کنار کوه طور. ۳۱۳ - قال رسول الله - : ﴿إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ يُصَلِّي فَلْيَرْقُدْ، حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ، فَإِنْ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى وَهُوَ نَاعَسٌ لَا يَدْرِي لَعَلَّهُ يَذْهَبُ يَسْتَغْفِرُ فَيَسْبُ نَفْسَهُ﴾. متفق عليه پیامبر - - فرمود: «هرگاه یکی از شما هنگام نماز خواندن خواب بر او غلبه کرد باید استراحت کند تا خواب او برطرف شود زیرا اگر با حالت خواب الودی نماز بخواند، متوجه نیست که چه می‌گوید، شاید به جای طلب مغفرت خودش را دشنام دهد».

[۱۵] «الساعة» قیامت «آحاد اُخفها» می‌خواهم آن را از مردم پنهان دارم (نزدیک شدن آن با نشانه‌های آن مشخص می‌شود) «یأتسعی» برابر آنچه انجام می‌دهد [۱۶] «سرعته» که هلاک خواهی شد [۱۸] { «أمرها» تکیه می‌زنم } «أهش بها» یا آن به درخت می‌زنم تا برگ آن بریزد و گوسفندمان از آن بجزورند «مأرب آخری» نیازها و منافع دیگر [۲۰] «حیث سعى» مار بزرگی که به سرعت راه افتاد [۲۱] «سعیها سیرها الأولى» آن را به حالت اولش بازخواهیم گرداند (دوباره آن را تبدیل به عصا می‌کنیم آن گونه که بود) [۲۲] «اضم يدك إلى جناحك» کف دست راست را زیر بغل چپ فرو ببر «بفضاء» دارای نوری دخشان تراز نور خورشید «من غير سوء» بدون بیماری مثل: پیسی و... «آیه آخری» این معجزه دیگری است [۲۴] «طغی» از حد گذشته است. سرکشی کرده است [۲۷] «أخلل عقدة عن لساني» لکنت زبان مرا برطرف کن* [۲۸] { «يقطعها» تا بفهمند } [۲۹] «وزیراً» کمک. پشتیبانی

۳۱۳

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَافِرِ

وَأَنَا أَخَّرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ ۚ إِنَّنِي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي ۚ إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أَخْفِيهَا لِتَجْزِيَ كُلَّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَىٰ ۚ فَلَا يَصُدُّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَىٰ ۚ وَمَا تِلْكَ بِيَمِينِكَ يَمُوسَىٰ ۚ قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّؤُا عَلَيَّهَا وَأَهْشُ بِهَا عَلَىٰ غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَآرِبُ أُخْرَىٰ ۚ قَالَ أَفَأَنتَ يَمُوسَىٰ ۚ فَالْقَهْرُ فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَىٰ ۚ قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ ۚ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَىٰ ۚ وَاضْمُمْ يَدَكَ إِلَىٰ جَنَاحِكَ تَخْرُجَ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ آيَةً أُخْرَىٰ ۚ لَنُرِيكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَىٰ ۚ أَذْهَبَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ۚ قَالَ رَبِّ اشرح لي صدري ۚ وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ۚ وَأَحْلِلْ عُقْدَةَ مِنِّ لِسَانِي ۚ يَفْقَهُوا قَوْلِي ۚ وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِّنْ أَهْلِي ۚ هَٰزُونٌ أَخِي ۚ أَشَدُّ بِهِ أَزْرَىٰ ۚ وَأَشْرَكُهُ فِي أَمْرِي ۚ كَيْ تَسْحَكَ كَثِيرًا ۚ وَنَذْرُكَ كَثِيرًا ۚ إِنَّكَ كُنتَ بِنَاصِيِرًا ۚ قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَمُوسَىٰ ۚ وَلَقَدْ مَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَىٰ ۚ

[۳۱] «أزري» پشتم. نیرویم [۳۶] «اريت سؤالك» درخواست و مطلوب تو، به تو داده شده است.

* زبانش گرفته می‌شد، که گویند: در اثر اخگر آتشی که در کودکی در دهانش گذاشته، دهانش سوخته بود و این لکنت زبان برای او بوجود آمده بود.

۳۱۴. قال رسول الله - ﷺ: «من نام عن نسيها أو كفارتها أن يُصلِّيها إذا ذكرها، لا كفارة لها إلا ذلك». متفق عليه
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر کسی در وقت یکی از نمازها خوابش ببرد یا آن را فراموش کند، هرگاه به یادش آمد باید آن را بخواند و جز قضای آن کفارت دیگری ندارد».

[۳۸] «وَحِينًا إِلَىٰ أُمِّكَ» از طریق فرشته‌ای که به شکل انسانی در آمده بود، به مادرت وحی کردیم [۳۹] «إِلَّا نَبِيَّ» او را بیفکن «التَّابُوتِ» صندوق چوبی بسیار محکم «الْبَرِّ» آب رود نیل «عِدُولِي» مراد: فرعون است {وَأَقْبَتَ عَلَيْكَ حَبَّةٌ} «سُورَةُ طه»

محبت خود را بر تو افکندم (هرکس تو را ببیند بی اختیار دوست داشته باشد) «وَلِصْنَعٍ عَلَىٰ عَيْنِي» تا با مراقبت من و تحت نظر من تربیت شوی [۴۰] «بِكَفْلِهِ» از او مراقبت کند. کارهای تربیتی او را انجام دهد «فَرَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمِّكَ» تو را به سوی مادرت بازگردانیم «تَقَرَّرَ عَيْنُهَا» از دیدن تو خوشحال شود «فَتَنَّاكَ» تو را بسیار آزمودیم و از سختی‌ها و عیبه‌ها خالص گردانیم «فَلَبِثْتَ» ماندگار شدی «جَنَّتْ عَلَىٰ قَدَرٍ» بر وفق زمانی که مقدر شده بود برای تبلیغ رسالت بازگشتی [۴۱] «وَأَصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي» تو را برای رسالتم برگزیدم. در حق تو نیکی کردم [۴۲] «بِأَيَاتِي» با معجزاتی از قبیل: عصا، دست... «لَا تَنِيَا فِي ذِكْرِي» در یاد کردن و عبادت من سستی نکنید

إِذَا وَحِينًا إِلَىٰ أُمِّكَ مَا يُوحَىٰ ۚ ۳۸ أَنْ أَقْذِفْ فِيهِ فِي التَّابُوتِ فَأَقْذِفْ فِيهِ فِي الْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ الْيَمُّ بِالسَّاحِلِ يَأْخُذْهُ عِدُولِي وَعِدُولُهُ، وَأَقْبَتَ عَلَيْكَ حَبَّةٌ مِّنِّي وَلِصْنَعٍ عَلَىٰ عَيْنِي ۚ ۳۹ إِذْ مَشَىٰ أَخْنُكَ فَفَقُولْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَنْ يَكْفُلُهُ، فَرَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمِّكَ كَيْ تَقَرَّرَ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَقُلْتُ نَفْسًا فَرَجَعْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ وَفُتْنَاكَ فَنُونًا فَلَبِثْتَ سِتِينَ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلَىٰ قَدَرٍ يَمْؤُوسَىٰ ۚ ۴۰ وَأَصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي ۚ ۴۱ أَذْهَبَ أَنْتَ وَأَخُوكَ بِآيَاتِي وَلَا نَبِيًّا فِي ذِكْرِي ۚ ۴۲ أَذْهَبَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ۚ ۴۳ فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لِّنَا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَىٰ ۚ ۴۴ قَالَ رَبَّنَا إِنَّا نَتَخَفُ أَنْ يَفْطُرَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْغَىٰ ۚ ۴۵ قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَىٰ ۚ ۴۶ فَأَنبَأَهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ وَلَا تَعْذِِبْهُمْ فَدَجَّنَاكَ يَأَيُّهَا مَنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَىٰ ۚ ۴۷ إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَىٰ مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ۚ ۴۸ قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يَمْؤُوسَىٰ ۚ ۴۹ قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَىٰ كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَىٰ ۚ ۵۰ قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَىٰ ۚ ۵۱

[۴۵] «طَغَىٰ عَلَيْنَا» با مجازات بر ما پیش افتد «طغى» در اسائه ادب نسبت به ما از حد تجاوز کند [۴۶] «إِنِّي مَعَكُمَا» من نگهدار و یاور شما هستم [۵۰] «خَلَقَهُ» آفرینش لایق به او «مدی» به سوی چیزی که برای او مفید است رهنمودش کرده است [۵۱] «فَمَا بَالُ الْقُرُونِ» حال و وضع ملتها چگونه است؟

۳۱۵ - کان اکثر دعاء النبی - ﷺ - : «اللهم! ربنا! آتنا فی الدنیا حسنةً، و فی الآخرة حسنةً، و قنا عذاب النار». متفق علیه
بیشترین دعای پیامبر - ﷺ - این بود: «خداوند! پروردگار! خیر و برکت را در دنیا به ما عطا کن و در قیامت خیر و برکت را به ما ببخش، و ما را از عذاب دوزخ محفوظ دار».

[۵۲] **فی کتاب** در لوح محفوظ **لَا یَضِلُّ رَبِّی** چیزی از علم خدا ناپدید نمی شود { **لَا یَسْیَ** فراموش نمی کند
[۵۳] **مهدا** در آرامش بر روی آن همچون گهواره کودک است [۵۳] **سَكَنَ** در آن راهبایی برایتان
وجود آورده است **سَبَلًا**

۳۱۵

لَمَّا رَأَى الْفَارِغَةَ

قَالَ عَلِمَهَا عِنْدَ رَبِّی فِی کِتَابٍ لَا یَضِلُّ رَبِّی وَلَا یَسْیَ ۵۲
الَّذِی جَعَلَ لَکُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَّکَ لَکُمْ فِیْهَا سُبُلًا وَأَنْزَلَ
مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ أَزْوَاجًا مِّنْ نَّبَاتٍ شَتَّى ۵۳ کُلُوا ۵۴
وَارْعَوْا أَنْعَمَ لَکُمُ الْإِنْفِ فِی ذَٰلِکَ لَا یَتَّبِعُ الْإِنْفِ إِلَّا الشَّعْی ۵۵
خَلَقْنَا لَکُمْ فِیْهَا نَعِیدَکُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُکُمْ تَارَةً أُخْرٰی ۵۶ وَلَقَدْ
أَرٰیْنَاهُ آٰیٰتِنَا کُلَّهَا فَکَذَّبَ وَآٰی ۵۷ قَالَ أَجِئْنَا لِنُخْرِجَکَ
مِنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِکَ یٰمُوسٰی ۵۸ فَلَمَّا أَتٰی نَکَ بِسِحْرِ مِثْلِهِ
فَاجْعَلْ بَیْنَنَا وَبَیْنَکَ مَوْعِدًا لَا نُخْلِفُهُ شَئْنٌ وَلَا أَنْتَ مَکَانًا
سُوءٍ ۵۹ قَالَ مَوْعِدُکُمْ یَوْمَ الزَّیْنَةِ وَأَنْ يُحْشَرَ النَّاسُ ضُحٰی
۶۰ قَتَلُوا فِرْعَوْنَ فَجَمَعَ کَیْدَهُ ثُمَّ أَتٰی ۶۱ قَالَ لَهُمْ
مُوسٰی وَیَلَکُمْ لَا تَقْرُؤُوا عَلٰی اللَّهِ کَذِبًا فِیْسَحَبَکُمْ بِعَذَابٍ
وَقَدْ خَابَ مَنِ افْتَرٰی ۶۲ فَتَنَزَّعُوا أَمْرَهُمْ بَیْنَهُمْ وَأَسْرُوا
النَّجْوٰی ۶۳ قَالُوا إِنْ هٰذِیْ لَسِحْرٰی نُرِیدَانِ أَنْ یُخْرِجَاکُمْ
مِّنْ أَرْضِکُمْ بِسِحْرِهِمَا وَیَذَّهَبَا بِطَرِیقَکُمُ الثَّمٰثِلِ ۶۴ فَاجْمَعُوا
کَیْدَکُمْ ثُمَّ آتُوا صَفًا وَقَدْ أَفْلَحَ الْیَوْمَ مَنِ اسْتَعٰلٰی ۶۵

راهبایی که برای رفع
نیازهایتان آن را طی می کنید
{ **أَزْوَاجًا** گروهها. صنفها
{ **شَتَّى** مختلف در شکل.
رنگ و طعم [۵۴] { **کُلُوا**
(تا از این فر آورده های
گیاهی) بخورید **وارعوا**
آنعامکم} (و هم)
چهار پایانتان را (در آن)
بهر آنید **لَا یَتَّبِعُ**
برهان هایی است بر وجود
صانع قادر حکیم **لَا یَتَّبِعُ**
الشیء عاقلان. روشن فکران
{ **نَعِیدُکُمْ** شما را
باز می گردانیم **تَارَةً أُخْرٰی**
یک بار دیگر { [۵۶] **لَقَدْ**
آریناه آیتنا کُلَّهَا ما همه
معجزات خود را (که مؤید
رسالت موسی و صدق او در
اموری بود که از سوی خدا
ابلاغ می کرد) به فرعون نشان
دادیم { **آٰی** از ایمان و
طاعت سر پیچی کرد [۵۸]
{ **مَکَانًا سُوءٍ** مکان میانه. یا
صاف و مسطح [۵۹] **یَوْمَ**

الزَّیْنَةِ روز عید شما که مردم خود را می آریند [۶۰] **فَجَمَعَ کَیْدَهُ** جادوگرانش را که توسط آنها نیرنگ
می کرد، جمع کرد [۶۱] **وَلَیْلَکُمْ** خدا شما را نابود کند! **لَا تُخْرِجُوا عَلٰی اللَّهِ** با ادعایان اینکه این سحرها
معجزه هستند، به خدا دروغ ننیدید **فِیْسَحَبَکُمْ** که شما را نابود و ریشه کن می کند [۶۲] **فَتَنَزَّعُوا أَمْرَهُم**
درباره کارهایشان به نزاع و مشورت پرداختند. **وَأَسْرُوا النَّجْوٰی** سخنانشان را درباره موسی مخفی کردند
[۶۳] **قَالُوا إِنْ هٰذِیْ لَسِحْرٰی** این دو جز دو ساحر نیستند **طَرِیقَکُمُ الثَّمٰثِلِ** دین و شریعت بهتر شما [۶۴]
فَاجْمَعُوا کَیْدَکُمْ سحرشان را تقویت بخشد و بر آن مصمم باشید **عَفَا** صف کشیده **الْفَح** رستگار شد
{ **استعلی** بر دشمن غلبه یافت.

{ [۶۶] (خیال) ریسانها (عسی) چوبدستی‌ها { [۶۷] (فأوجس فی نفسه) در درون خود احساس کرد (خفت)

ترس* [۶۹] (تلف) تند می‌بلعد [۷۰] (ألقى السحرة سجداً) ساحران در برابر خداوند به سجده افتادند*

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

۳۱۶

سُبْحَانَكَ

(بعد از اینکه حقیقت را

دریافتند) [۷۱] (من

خلاف) عکس یکدیگر. در

دو جهت مختلف { (لأصلين)

قطعا به دار می‌آویزم} [۷۲]

(لن نُؤثِرَكَ) تو را ترجیح

نخواهیم داد (و الذي فطرنا)

به خدایی که ما را به وجود

آورده و خلق کرده است

قسم می‌خوریم (فاقص) هر

فرمانی که می‌خواهی صادر

کن. هر تهدیدی که نسبت به

ما می‌کنی انجام بده (انما

تقضي هذه الحياة) تو تنها در

این دنیا می‌توانی فرمان دهی

[۷۶] (تتركی) خود را از

پلیدی شرک و گناه پاک

داشت.

* از آنجایی که معجزه موسی از

جنس سحر ساحران بود،

ترسید که مردم فکر کنند که

موسی هم ساحر است در نتیجه

ایمان نیاوردند.

** علت اینکه خداوند فرمود:

(ألقى) این است که در واقع

خداوند آنان را بدون اختیار

قَالُوا يَمُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَى ٦٥ قَالَ
بَلْ أَلْقُوا فَإِذَا جِأَهُمْ وَعَصِيَّتُهُمْ يُخِيلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهُ تَسَعَى
٦٦ فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُوسَى ٦٧ فَلَمَّا لَا تَخَفْ إِنَّكَ
أَنْتَ الْأَعْلَى ٦٨ وَالْقَى مَا فِي يَمِينِكَ لَلْقَفْ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا
كَيْدٌ سِحْرٍ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى ٦٩ فَأَلْقَى السَّحَرَةُ سَجْدًا
قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ هَرُونَ وَمُوسَى ٧٠ قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ
لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَا قِطْعَ أَيْدِيكُمْ
وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خَلْفٍ وَلَا صَلَينَكُمُ فِي جُدُوعِ النَّخْلِ وَلَنَعْلَمَنَّ
أَيُّنَا أَشَدُّ عَذَابًا وَآبَقَى ٧١ قَالُوا لَنْ نُؤْثِرَكَ عَلَى مَا جَاءَنَا مِنْ
الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرَنَا فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ
الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ٧٢ إِنَّمَا آمَنَّا بِرَبِّنَا لِنَغْفِرَ لَنَا خَطِئَنَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا
عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى ٧٣ إِنَّهُ مَنْ يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا
فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى ٧٤ وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ
عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَى ٧٥ جَنَّاتُ عَدْنٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ مَنْ تَزَكَّى ٧٦

خودشان به سجده افکند.

۳۱۶- قال النبی - ﷺ: «إِنَّ أَهْلَ عَلَیْنِ لَیْرُونَ مِنْ فَوْقِهِمْ کَمَا تَرُونَ الْکَوْکَبَ الْغَائِبَ فِی افقِ السَّمَاءِ لِنِقَاضِهِ مَا بَیْنَهُمْ». قالوا:

یا رسولَ اللهِ! تلك منازل الانبیاء؟ قال: «بلی والذی نفسی بیده، رجالٌ آمنوا بالله وصدقوا المرسلین». متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «اهل بهشت قصر نشینان بالای سرشان را همانند ستاره تابناک در افق آسمان می‌بینند، چون مقام

آنان بالاتر است». گفتند: آن قصرها منزل پیامبران می‌باشند؟ فرمود: «بلی، صاحبان این منازل کسانی‌اند که به خدا ایمان

دارند و فرستادگان خدا را تصدیق کرده‌اند.

[۷۷] «اَسْرِعَادِي» شبانه بندگانم را از مصر کوچ بده { اَلْمَغْرِبُ لَمْ } برای ایشان بساز {طَرِيقًا إِلَى الْبَحْرِ} راهی در دریا { اَلْبَحْرُ دَرِيًّا } خشک { اَلْبَحْرُ دَرِيًّا } از این غمی ترسی که فرعون به تو پرسد { اَلْبَحْرُ } از غرق شدن غمی ترسی [۷۸] «فَعَشِيَهُمْ» ایشان را فرا گرفت و در خود

۳۱۷

الْمَاءُ الْيَسِيرُ

سُورَةُ طه

فرو برد (آب فرعون و لشکرش را در خود غرق کرد) { اَلْمَاءُ } آب زیاد [۸۰] { اَلْمَاءُ } ماده‌ای شبیه عسل { اَلْسَلْوَى } پرنده شبانی [۸۱] «لَا تَطْغَوْا» کفران نعمت خدا را نکنید. ظلم نکنید { فَيَجَلْ } علیکم غضبی خشم و انتقام من بر شما واجب و دامنگیرتان می‌شود { اَهْوَى } ناپود شد [۸۳] «مَا اَعْجَلَكُ» چه چیز تو را به عجله در رفتن واداشت { عَنْ قَوْمِكَ } تو را از قومت جدا کرد [۸۴] «عَلَى اَنْرِي» به دنبال من می‌آیند و بدون تاخیر به من می‌رسند [۸۵] «فَتَا قَوْمِكَ» قوم تو را آزمایش کردم. آنان را دچار سختی کردم تا خوب از بد جدا شوند { اَلْسَامِرِيُّ } مردی فلسطینی از اقلیم سامره؛ و انقود می‌کرد که به موسی ایمان دارد و کفر خود

وَلَقَدْ اَوْحَيْنَا اِلَى مُوسَى اَنْ اَسْرِعِ بَعَادِي فَاَضْرَبَ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَسًّا لَّا تَخَفُ دَرَكًا وَلَا تَخْشَى ۷۷ فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ بِمُجُونَدِهِ فَعَشِيَهُمْ مِّنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ ۷۸ وَاَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا هَدَىٰ ۷۹ يَبْنِي اِسْرَءِيلَ قَدْ اَنْجَيْنَاكَ مِّنْ عَذُوْكَرُ وَاَعَدْنَاكَ جَانِبَ الطُّورِ الْاَيْمَنِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْمَنَ وَالسَّلْوَىٰ ۸۰ كُلُوْا مِّنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيْهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِيْ وَمَنْ يَحِلَّ عَلَيْهِ غَضَبِيْ فَقَدْ هَوَىٰ ۸۱ وَاِنِّيْ لَغَفَّارٌ لِّمَنْ تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اِهْتَدَىٰ ۸۲ وَمَا اَعْجَلَكُ عَنْ قَوْمِكَ يَمْوَسَّى ۸۳ قَالَ هُمْ اَوْلَآءُ عَلٰى اَثَرِيْ وَعَجِلْتُ اِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَىٰ ۸۴ قَالَ فَاِنَا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِّنْ بَعْدِكَ وَاَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ ۸۵ فَرَجَعَ مُوسَىٰ اِلَى قَوْمِهِ غَضَبًا اَسْفًا قَالَ يَقُوْمُ اَلَمْ يَعْذِبْكُمُ رَبُّكُمْ وَعَدَّا حَسَنًا اَفَطَالَ عَلَيْكُمْ الْعَهْدُ اَمْ اَرَدْتُمْ اَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِّنْ رَبِّكُمْ فَاخْلَفْتُمْ مَّوْعِدِي ۸۶ قَالُوْا مَا اَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلِكِنَا وَلَوْ كُنَّا جُنُودًا اَوْ زَارًا مِّنْ زِيْنَةِ الْقَوْمِ فَقَدْ فَتَنَّاكَ فَكَذٰلِكَ اَلَقَى السَّامِرِيُّ ۸۷

را خلق می‌کرد [۸۶] «أَيْقًا» بسیار اندوهناک و متأسف { اَوْعَا حَسًا } وعده نیکو یعنی نزول تورات { اَمْرٌ عَنَدِي } وعده‌ای که به من داده بودید اینکه تا برمی‌گردم بر دین من پایدار باشید [۸۷] «بَلَكُنَا» با قدرت و توانمان. با اختیارمان { اَخْلَفْنَا اَوْ زَارًا } به حمل بارهای سنگینی مجبور شده بودیم { مِّنْ زِيْنَةِ الْقَوْمِ } از زیورات قطبان مصر.

۳۱۷ - قال النبی - ﷺ : «يَوْمَ يَقُوْمُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِيْنَ حَتَّى يَغِيْبَ اَحَدُهُمْ فِي رَجْعِهِ اِلَى اَنْصَافِ اُذُنَيْهِ». متفق عليه
بیا میر - ﷺ - فرمود: «روز قیامت مردم به امر خدا می‌ایستند و تا وسط گوشه‌هایشان در عرقشان فرو می‌ریزند».

[۸۸] «عَسَا» تنها جسم بی روح، جامد و بی حرکت «لَهُ خَرَابٌ» صدایی مثل صدای گاو داشت [۹۱] «لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفِينَ» پیوسته به پرستش این گوساله ادامه می دهیم [۹۲] «مَامْنَعُكَ» چه چیزی تو را مجبور کرد. چه چیز تو را بازداشت [۹۳] الْحَزَنُ الْيَاسَافُ ۳۱۸ سُورَةُ طه

«لَا تَبْغِي» اینکه در دفاع از حق و دفع باطل از من پیروی نکنی؟ [۹۴] «لَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي» سخن مرا رعایت نکردی [۹۵] «فَا خَطْبُكَ» این کار خطرناک چیست که از تو سر زده است؟ [۹۶] «بَصُرْتُ» آگاهم. می دانم «مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ» از جای پای اسب جبرئیل - علیه السلام - (یعنی: مشقی خاک از جای پای اسب جبرئیل برگرفتم) «فَنَبَذْتُهَا» آن را در زیور مذاب ریختم «سَوَّلْتُ» زیست داد. نیکو جلوه داد [۹۷] «لَا مِسَاسَ» به من نزدیک نشو. با من قطع رابطه کن «إِنْ لَكَ مَوْعِدًا» و در آخرت برای تو موعدی است که در آن محاسبه می شوی «ظَلَّتْ عَلَيْهِ عَاكِفًا» پیوسته عبادتش می کردی «لَنُخْرِقَنَّهُ» آن را با سوهان می ساییم تا مثل خاک شود {آن را می سوزانیم} «لَنَنْسِفَنَّهُ» آن را در آسمان و

فَاخْرَجَ لَهُمْ عَجَلًا جَسَدًا لَهُ خُورًا فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُمْ وَإِلَهُ مُوسَىٰ فَنَسِيَ ۘ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُرْجَعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ صَرًّا وَلَا نَفْعًا ۘ ۸۸ وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ يَقَوْمُ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا أَمْرِيَ ۚ قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفِينَ حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَىٰ ۚ ۸۹ قَالَ يَهْتَرُونَ بِمَآمِنَعِكَ إِذْ رَأَيْنَهُمْ ضُلُّوا ۚ أَأَلَّا تَتَّبِعَنِ ۚ أَفَعَصَيْتَ أَمْرِي ۚ ۹۰ قَالَ يَبْتَنُوْهُمْ لَا تَأْخُذْ يَلِيَّ حَتَّىٰ يَأْتِيَ رَبِّي ۚ ۹۱ إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي ۚ ۹۲ قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يُسْمِرُ ۚ ۹۳ قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِّنْ أَثَرِ الرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي ۚ ۹۴ قَالَ فَآذِهِبْ فَإِنَّكَ لَك فِي الْحَيَاةِ أَنْ تَقُولَ لَا مِسَاسَ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَّنْ يُخْلَفَهُ ۚ وَانْظُرْ إِلَى إِلَهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا لَنُخْرِقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا ۚ ۹۵ إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلُّ شَيْءٍ عِلْمًا ۚ ۹۶

دریا پخش و پراننده می سازیم.

۳۱۸ - كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، أَعَزُّ جَنْدَهُ، وَنَصَرُ عَيْدِهِ، وَغَلَبَ الْأَحْزَابُ وَحْدَهُ، فَلَا شَيْءَ بَعْدَهُ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - می فرمود: «هیچ معبود حق نیست جز ذات الله که یکتا است، لشکر خود را با عزت نگه می دارد، عید صالح خود را یاری می کند، به تنهایی قبایل کافران را (که علیه پیامبر - ﷺ - جمع شده بودند) شکست داد، جز ذات الله هیچ چیزی پایدار و باقی نیست».

[۹۹] «ذکرا» کتابی (قرآن کریم) [۱۰۰] { «أعرض عنه» از قرآن روی گردان شود } «ذکرا» عقوبت سنگین روی گردانی از قرآن [۱۰۱] «سواء» بد. زشت [۱۰۲] { «تخلف» دمیده می شود } «ذکرا» بدیشان از شدت هراس و درد، کسبید، چشمانشان کور و صورتشان سیاه گشته است [۱۰۳] { «يخافتون» با صدای آهسته بهم می گویند و از شدت ترس صدایشان را پنهان می کنند } «ان لیتم» غانده اید (در دنیا) { «الأعشرا» جز ده شب [۱۰۴] { «أمثلهم طریقه» دارای رأی عادلانه تر و مذهب بهتر } «ان لیتم الآیوما» شما تنها یک روز در دنیا ماندن اید { [۱۰۵] { «سفیها» آنها را از جا می کند و با باد پراکنده می سازد [۱۰۶] { «ساعا» زمین صاف، هموار و بی آب و علف { «صفتها» زمین مسطح [۱۰۷] { «لاتری فیها عوجا» زمین صافی که هیچ پستی و بلندی در آن نیست [۱۰۸] { «یستغفون الذی» دعوت منادی الهی (اسرافیل) را به سوی محشر اجابت می کنند { «لا عوج له» هیچ کس از دعوت او سرپیچی نمی کند و همه به سرعت راه می افتند { «خشعت الأحرار» صداها فروکش می کنند { «مسا» صدای آهسته و ترسان [۱۰] { «ما بین یدیم و ما خلفهم» آنچه انجام داده اند و آنچه انجام می دهند [۱۱] { «عنت الوجوه» مردم خضوع و خشوع می کنند { «للی» برای ذاقی که زنده دائمی و جاویدان است } «خاب» ناامید گردید. زیانمند شد { «حمل ظلیا» شرک و کفر بر دوش کشد [۱۱۲] { «مضا» کاستن ثواب آن [۱۱۳] { «حرفنا فی» به شیوه های گوناگون بیان کردیم { «الوعید» ترساندن از نافرمانی خدا { «تحدث لهم ذکرا» موجب یادآوری و پند و عبرت آنان گردد.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَرِيمِ

۳۱۹

سُورَةُ طه

كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءٍ مَّا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا ۚ ۱۱ مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وِزْرًا ۱۰ خَلِيدِينَ فِيهِ وَسَاءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ حِمْلًا ۱۱ يَوْمَ يُفْعَلُ فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا ۱۲ يَخْفَتُونَ بَيْنَهُمْ إِنْ لَيْتُمْ إِلَّا عَشْرًا ۱۳ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِنْ لَيْتُمْ إِلَّا يَوْمًا ۱۴ وَتَسْأَلُونَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا ۱۵ فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ۱۶ لَا تَرَى فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا ۱۷ يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ أَعْوَجَ لَهُ وَخِشَعْتَ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا ۱۸ يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَلَةُ إِلَّا مَنْ أِذْنُ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرِضَى لَهُ ۱۹ قَوْلًا ۱۹ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ ۲۰ عِلْمًا ۲۰ وَعَنْتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا ۲۱ وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا ۲۲ وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا ۲۳

[۱۱۴] ﴿لَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ﴾ هنگام نزول قرآن از ترس اینکه چیزی از آن را فراموش کنی با عجله مشغول تکرار آن مشو ﴿تَقْضِي الْيَاكُ وَجْهَ﴾ جبرئیل از القاء وحی به تو فارغ شود [۱۱۵] ﴿عَهْدًا إِلَىٰ آدَمَ﴾ به آدم امر کردیم از میوه آن درخت نخورد

﴿فَنَسِيَ﴾ فرمانبرداری را

ترک کرد ﴿عَزَمًا﴾ رای

مصمم. صبر بر آنچه او را از

آن نهی کرده ایم [۱۱۶]

﴿إِنِّي﴾ از سر تکبر خودداری

کرد ﴿فَلَا يَخْرُجُ مِنْكُمَا﴾ من

الجنة ﴿شیطان شما دو نفر را

(با وسوسه خود) از بهشت

بیرون نکند ﴿فَنَسِيَ﴾ که به

رنج و زحمت خواهی افتاد {

[۱۱۸] ﴿لَا تَعْرِی﴾ برهنه

غشی گردی [۱۱۹]

﴿لَا تَضْحَى﴾ حرارت آفتاب

سوزان به تو غشی خورد [۱۲۰]

﴿وَسُوسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ﴾

شیطان به او فکر بد القاء کرد

﴿شَجَرَةُ الْخُلْدِ﴾ درخت

جاودانگی ﴿لَا يَبُلُ﴾ زائل

غشی شود. از بین غشی رود

[۱۲۱] ﴿فَبَدَّتْ﴾ لها

سوء آنها ﴿عورت خود را

دیدند ﴿فَطَفِقَا يَخْصِفَانِ﴾

شروع به چسباندن برگهای

درختان کردند ﴿عَصَى آدَمَ﴾

آدم اشتباها یا تاو لا از فرمان

خدا سر پیچی کرد ﴿فَغَوَى﴾ گمراه شد. به خطا رفت* [۱۲۲] ﴿اجْتَبَا﴾ خدا یا توفیق او را برای توبه به خود

نزدیک فرمود [۱۲۴] ﴿اَهْبِطَا﴾ از بهشت فرود آئید (و در زمین ساکن شوید) مراد: آدم و حوا و ابلیس است {

﴿عَنِ الْقَرْيَةِ﴾ از کتاب من، و هر چیزی که خدا بدان یاد شود ﴿مَعَهَا﴾ زندگی سخت (در قبر).

* آدم از دو جهت به خطا رفت. یکی اینکه تصور کرد که اگر از میوه آن درخت بخورد غمی میرد (و این به سبب وسوسه

شیطان در دل او بود) و دیگری اینکه تصور کرد هیچ کس به دروغ به خدا سوگند نمی خورد (و برای او معلوم گشت که

شیطان برای اینکه آن دو را به گناه وادار دهم قسم دروغ خورد).

فَعَلَىٰ اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَىٰ إِلَيْكَ وَحْيُهُ وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا ۖ وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلِ فَنَسِيَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْمًا ۖ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ ۖ فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا تَخْرُجَنَّكَ مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى ۖ إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَىٰ ۖ وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَىٰ ۖ فَوَسَّوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ يَتَّخِذُكُمْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ شَجَرَةٍ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَّا يَبُلَىٰ ۖ فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَّتْ لهُمَا سَوءُ تُهْمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ ۖ ثُمَّ اجْبَبْنَاهُ رَبُّهُ فَغَابَ عَلَيْهِ وَهَدَىٰ ۖ قَالَ أَهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَىٰ ۖ وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَىٰ ۖ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَىٰ وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا ۚ

۱۲۶} {کَلَامُكَ} همین است که می‌بینی، به خاطر آن است که {اِنَّكَ} یابش! آیات (کتابهای آسمانی و دلائل هدایت جهانی) من به تو رسید {اِنَّهَا} آن را ترک کردی و درباره آن سستی نمودی [۱۲۷] {اِسْرَفْتَ} در شهوات زیاده‌روی کرد

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۳۲۱

سُوْرَةُ طٰهٍ

شہوات زیادہ روی کرد
 { (ابن) ماندگارتر } [۱۲۸]

{ «آبِی» ماندگارتر } [۱۲۸]

رہنمود می‌کند. راه

صحیح را به او نشان می دهد

{ (مردمان هم عصر

المشورون في سائرهم

منازل و امکنه آنان را

مے روند { اولیہ النہد }

ماقلان: دوشنبه [۱۲۹]

لَا كَلِمَةَ مِنَ اللَّهِ فَتُحْيَا

گ و عدم خداوندی است

فتم بود که عزاب آزار داد

آیه بود که عذاب آمان را به
آیه اندازد (کتاب آمان)

لاک آواز: لاک

در آن هم اینک لازم و

معنی می شد / اجل مستقیماً

ت مقدار عمرشان در علم

مدا (معطوف است به: لولا

سورة [١٤٠] - الحج

مدیریت وقت خویش را

رف تنزیه خداوند از

بزهایی کن که لایق او

سیست «اطراف النہار»

شش‌های از روز

نساء الليل) ساعاتی از شب

[۱۳] لا اقدر عيني

... خود را مشغول نکن به...

و احاطت بهم) گروههایی از کافر

مت ناپایدار هستند ﴿لَفِيهِمْ قِيلٌ﴾

د دوام و ثبات داشته باش [۳۳]

معجزات است) (الصحف الآ

ن کہ علیہ آنان اقامہ حجت کر

ب رسوا شويم [۱۳۵] «كل من

سوره اناه [۱] اقرب است حسابهم زمان حسابی آنها (روز قیامت) {وهم فی غفلة
معصون در حالیکه آنان غافل و رویگردان می باشند} [۲] {من ذکر من ربهم} از قرآن که جزء به جزء با
وحی نازل می شود
شُورَةُ الْاَنْبِيَاءِ ۳۲۲

{تحدث} تازه. نو {وهم
یسلمون} در حالیکه (آن
آیات را) به بازی و سخریه
می گیرند {۳} {لاهیة
تلوهم} دل آنان غافل
است {أسروا النجوى}
گفتگوی در گوش خود را
پنهان می کردند {هل هذا الا
یسر} این انسانی بیش نیست
نه فرشته* [۵] {أضغاث
احلام} خوابهای آشفته ای
که در خواب دیده است
{افترأه} از خود درآورده
است (از پیش خود ساخته و
به خدا نسبت داده است) [۷]
{أهل الذکر} دانایان به کتب
پیامبران گذشته [۸]
{جسدًا} جسم جامد [۱۰]
{کتابًا} قرآن {فیه ذکرکم}
این کتاب مایه بند و اندرز و
شرف شما است چون به زبان
شما و بر پیامبری از میان شما
نازل گشته است.

* معتقد بودند که فرستاده خدا
باید فرشته باشد و هر انسانی که

ادعای پیامبری می کند و معجزه داشته باشد سحر است به همین علت بر سبیل انکار می گفتند: آیا در مجلس سحر
حاضر می شوید در حالی که می بینید و می دانید او انسان است.

۳۱۹. قال رسول الله - ﷺ -: «مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ وَاصِرُ يَوْمَ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرٍ، وَفَرَّقُوا بَيْنَهُمْ فِي
الْمَضَاجِ». أخرجه ابوداود و بإسناد حسن.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «در سن هفت سالگی به فرزندانان دستور دهید نماز بخوانند، و در سن ده سالگی (اگر نماز
نخواندند) آنان را کتک بزنید، و رختخوابهایشان را از هم جدا سازید».

شُورَةُ الْاَنْبِيَاءِ ۳۲۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَقْرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ ۱
مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنْ رَبِّهِمْ مُحَدَّثٍ إِلَّا أَسْمَعُوهُ وَهُمْ
يَلْعَبُونَ ۲ لَا هِيَ قُلُوبُهُمْ وَأَسْرَأَ النَّجْوَى الَّذِينَ ظَلَمُوا
هَلْ هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ أَفَتَأْتُونَ السَّحَرَ وَأَنْتُمْ
تُبْصِرُونَ ۳ قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۴ بَلْ قَالُوا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ بَلْ
أَفْتَرَاهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ فَلْيَأْنِ بِأَثَرِهِ كَمَا أُرْسِلَ الْأَوَّلُونَ
۵ مَا آمَنَتْ قَبْلَهُمْ مِنْ قَرِيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَفَهُمْ يُؤْمِنُونَ
۶ وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ فَتَشَلُّوا أَهْلَ
الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۷ وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا
لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ ۸ ثُمَّ صَدَقْنَاهُمْ
الْوَعْدَ فَأَنْجَيْنَاهُمْ وَمِنْ نَسَاءِ وَأَهْلِ كُنَا الْمُسْرِفِينَ ۹
لَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابَ فِيهِ ذِكْرُكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۱۰

[۱۱] «وَمَنْ قَصَمْنَا» چه بسیار هلاک کرده ایم { «آسمان» ایجاد کرده ایم. خلق کرده ایم } [۱۲] «أَعْوَابًا» حشاً عذاب شدید ما را احساس کردند. به نزول عذاب شدید ما پی بردند «مُخْشَوْنَ» به سرعت فرار می کنند [۱۳] «أَتَرْكُضُوا» در

۳۲۳

الْأَنْبَاءِ

وَمَنْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا
آخَرِينَ ۱۱ فَلَمَّا أَحْسُوا أَسَاسَنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَ ۱۲
لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَى مَا أُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسْكِنِكُمْ لَعَلَّكُمْ
تُشْأَلُونَ ۱۳ قَالُوا يُبَيِّنُ لَنَا كُتْلًا ذَلِيلِينَ ۱۴ فَمَا زِلْتَ تَلَكَّ
دَعْوَتَهُمْ حَتَّىٰ جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَامِدِينَ ۱۵ وَمَا خَلَقْنَا
السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَئِيْن ۱۶ لَوْ أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهْوًا
لَا تَخَذَتْهُ مِنْ لَدُنَّا إِنْ كُنَّا فَاعِلِينَ ۱۷ بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ
عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ وَلَكُمُ الْوَيْلُ مِمَّا نَصِفُونَ
۱۸ وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ
عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ۱۹ يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ
لَا يَفْتُرُونَ ۲۰ أَمْ اتَّخَذُوا آلَ الْهَمَةِ مِنَ الْأَرْضِ هُمْ يُبْشِرُونَ
۲۱ لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلَ الْهَمَةِ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَنَ اللَّهُ رَبِّ الْعَرْشِ
عَمَّا يَصِفُونَ ۲۲ لَا يَسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ ۲۳ أَمْ
اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلَ هَمَةٍ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ هَذَا ذِكْرٌ مَعِيَ
وَذِكْرٌ مِنْ قَبْلِي بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُعْرِضُونَ ۲۴

نصبت های آن غرق
خوشگذرانی بودید { [۱۴]
«یاویلنا» ای وای بر ما! }
[۱۵] «فَصَارَ» صدا و
فریادشان «خامد» مثل
گیاه درو شده با داس (یعنی
آن گونه که گیاه درو می شود
آنان نیز با شمشیر و مرگ درو
می شوند) «خامدین»
هلاک شدگان. مردگان
(هیچون آتشی که زبانه های
آن فروکش کرده باشد) [۱۷]
«أَنْ نَتَّخِذَ لَهْوًا» اینکه
سرگرمی برای خود انتخاب
کنیم از قبیل: زن و فرزند «مِنْ
لَدُنَّا» از پیش خود «إِنْ كُنَّا»
نیستیم [۱۸] «لَئِيْن»
حق را با قدرت یرت می کنیم
«الْبَاطِلِ» آن را محو و نابود
می کند «رَبِّ الْعَرْشِ» از بین رونده،
هلاک شونده «الْوَيْلُ»
هلاکت و عذاب. خواری. یا
اسم مکانی است در جهنم
[۱۹] «مَنْ عِنْدَهُ» مراد:
فرشتگان است

«لَا يَسْتَحْسِرُونَ» خسته و درمانده نمی شوند [۲۰] «الْأَشْقَوْنَ» از عبادت و تسبیح باز نمی ایستند [۲۱] «هَمْ»
بُشْرُونَ» مردگان را زنده می کنند؟ هرگز [۲۲] «إِلَّا اللَّهُ» غیر از خدا «لَفَسَدَتَا» نظام آسمانها و زمین مختل
می شد و به سبب کشمکش نابود می شدند.

۳۲۰ - قال النبی - ﷺ: «إِذَا أُنْزِلَ اللَّهُ بِقَوْمٍ عَذَابًا، أَصَابَ الْعَذَابُ مَنْ كَانَ فِيهِمْ، ثُمَّ يُعْتَوَىٰ عَلَىٰ أَعْمَالِهِمْ». متفق علیه
بیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه خداوند بر ملتی عذاب نازل کند، آن عذاب همه را (اعم از خوب و بد) دربر می گیرد، ولی
در قیامت هرکس با اعمال خود زنده می شود.

{ [۲۵] «مَاعِدُونَ» پس فقط مرا بپرستید } [۲۶] «وَلَدًا» * فرزندی از جنس فرشتگان (ادعا می کردند که فرشتگان دختران خدا هستند) { «بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ» بلکه (فرشتگان) بندگان محترمی است } [۲۸] «مُشْفِقُونَ» بسیار ترسان. الْبُرْجُ الطَّائِفُ

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ۲۵ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ ۲۶ لَا يَسْخَفُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ ۲۷ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ ارْتَضَىٰ وَهُمْ مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ ۲۸ وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ فَذَلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ۲۹ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كَانَتْ تَرْتَفِقَانِ فَفُتِنَهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ ۳۰ وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِي أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَّعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ۳۱ وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرِضُونَ ۳۲ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ۳۳ وَمَا جَعَلْنَا لِلشِّرِّ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِنْ مِتَّ فَهُمْ الْخَالِدُونَ ۳۴ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَبَلَّوْكُمْ بِالْأَسْرِ وَالْخَيْرِ فَنَسُوا أَلَيَّنَا تَرْجَعُونَ ۳۵

افراد بر حذر [۳۰] «السَّاءِ» هر چیز که بالای سر ما است (خورشید، ستارگان، سیاره ها، همه ساء محسوب می شوند) «كَانُوا رَتَقًا» به هم چسبیده و متصل بودند «فَتَضَامًا» آن دو را از هم جدا کردیم *** «كُلُّ شَيْءٍ حَيٍّ» هر چیزی که در آن زندگی و نمو است از قبیل: گیاهان و حیوانات (یعنی آب سبب زندگی و رشد آن است) [۳۱] «رَوَاسِي» کوههای ثابت، راسخ و استوار (توازن زمین را حفظ می کنند) «أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ» تا ایشان را مضطرب نگرداند (تا آنان را ثابت و متوازن گردانند) «فِجَاجًا سُبُلًا» راههای وسیع و گشاد [۳۲] «عَنْ آيَاتِنَا» از نشانه های ثابت شده در آسمان که بر وجود صانع حکیم دلالت دارد «وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا» آسمان را سققی برای زمین

نمودیم [۳۳] «كُلٌّ»: همه؛ خورشید و ماه و... «الْفَلَکِ»: مدار ستارگان در آسمان (که تقریباً شکلی شبیه به دایره دارد) «سَبَحُونَ» دایره وار در حرکتند. در آن با سرعت یا به آرامی در حرکتند [۳۴] «بَلَّوْكُمْ»: شما را امتحان می کنیم (هر چند که به حال شما آگاهیم) «فَنَسُوا»: آزمایش.

* (ولد) هم شامل پسر می شود و هم دختر، اما آنان دختر مد نظرشان بود.

** آسمان و زمین در ابتداء به هم چسبیده بودند، که خدوند آندو را از هم جدا کرد و هوا را میانشان قرار داد (این مضمون نظریه پیدایش زمین در علم جدید است).

[۳۶] { وَإِذْ أَرْأَى الْكَافِرِينَ } هنگامی که کافران تو را می بینند { أَنْ يَخَذُوكَ } تو را غمی گیرند { هَزُوا }

مسخره شده { أَهَذَا الَّذِي } آیا این همان کسی است که { يَذْكُرُ أَفْئَكُمْ } از خدایان شما بدگویی و عیب جویی

سُبْحَانَ الْأَلَمِينَ

۳۲۵

الْحَمْدُ لِلَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

می کند [۳۷] { خَلَقَ الْإِنْسَانَ }

مِنْ عَجَلٍ انسان در

کارهایش آن چنان شتابگر

است که گویا از ماده عجله و

شتاب ساخته شده است

{ سَأُورِيكُمْ } به شما نشان

خواهم داد { آيَاتِي } دلایل

صدق وعده من و نزدیک

شدن عذاب { فَلَا }

تَسْتَعْجِلُونَ با شتاب و عجله

از من نخواهید که قبل از

موعده عذاب را برسام {

[۳۹] { لَا يَكْفُوتُونَ... }

بازغی دارند و دور نمی کنند...

{ ٤٠ } { تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً } مجازات

ما ناگهان به سراغ ایشان

می آید { فَتَنِّيهِمْ } آنان را

مدهوش و متحیر می سازد

{ يُنْظَرُونَ } مهلت داده

می شوند [۴۱] { حَالٍ }

بِالَّذِينَ... بر آنان نازل شد.

آنان را فرا گرفت [۴۲]

{ يَكُلُّوْكُمْ } شما را محفوظ و

حمایت می کند [۴۳]

{ يُصْحَبُونَ } در جوار گرفته

می شوند. از آنان دفع می شود

(هیچ کس نیست که عذاب ما را از آنان دفع کند).

۳۲۶ - حدیث ابن مسعود قال: سمعتُ رسولَ الله - ﷺ - يقولُ: «مِنْ شِرَارِ النَّاسِ مَنْ تَذَرُكُهُمُ السَّاعَةُ وَهُمْ أَحْيَاءُ».

متفق علیه.

این مسعود گوید: شنیدم پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسانی که در حال حیاتشان قیامت را درک می کنند و جهان برایشان به

آخر می رسد جزو بدترین انسانها می باشند».

۳۲۷ - قال رسول الله - ﷺ - : «بِجَسَبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْزَنَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «بدی شخص را همین بس که برادر مسلمان خود را خوار سازد».

[۴۵] «أَنْذِرْكُمْ بِالْوَحْيِ» شما را با وحی الهی بیم می‌دهم که اگر معصیت بکنید غضب خدا بر شما نازل می‌شود
 {«الضُّمُّ»} کر (اذا ما) زمانی که {«تُذَرُونَ»} بیم داده می‌شوند [۴۶] {«الْفَنِّ شَتْمٌ»} اگر بداندان برسد {
 {«فُتْحَةٌ»} یک بار. مقدار اندک

[۴۷] {«مَوَازِينُ»} جمع: میزان؛ ترازو؛ {«الْقَطْ»} در محاسبه مردم عادل هستند {«مُقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ»} به اندازه وزن کمترین چیز (کنایه است از کمال فراگیر بودن علم خدا به جزئیات اشیاء) [۴۸] {«الْفِرْقَانِ»} تورات فارق میان حق و باطل و حلال و حرام {«وَضِيَاءٌ»} نوری که برای تاریکی‌های نادانی و سرگردانی لازم است {«وَذِكْرًا»} مایهٔ پند و اندرز [۴۹] {«مَنْ السَّاعَةِ»} از (سختیهای) روز قیامت {«مُشْفِقُونَ»} بسیار ترسان و برحذر [۵۰] {«وَهَذَا ذِكْرٌ»} این قرآن به هر چیزی که برای شما نفع داشته باشد پند می‌دهد. یا کتابی است نازل شده [۵۱] {«نُذْرَةً»} هدایت لایق به او و پیامبران همسان او (هدایت به سوی هر چیز که صلاح

قُلْ إِنَّمَا أَنْذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ الدُّعَاءَ إِذَا مَا يُنْذَرُونَ ﴿٤٥﴾ وَلَكِنْ مَسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يُوَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٤٦﴾ وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَمَةِ فَلَا تَظْلِمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ ﴿٤٧﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاءً وَذِكْرًا لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَهُمْ مِنْ السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ ﴿٤٩﴾ وَهَذَا ذِكْرٌ مُبَارَكٌ أَنْزَلْنَاهُ فَآتَنَّهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٥٠﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ ﴿٥١﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ ﴿٥٣﴾ قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٥٤﴾ قَالُوا أَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِينَ ﴿٥٥﴾ قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُمْ وَأَنَا عَلَى ذَلِكَ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٦﴾ وَتَاللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ ﴿٥٧﴾

دین و دنیا باشد و ارشاد با اسرار الهی) [۵۲] {«الْحَمَامِلُ»} بت‌های ساخته شده به دست شما (از سنگ، مس، چوب و...) {«لَهَا عَاكِفُونَ»} بر عبادت بت‌ها مداوم هستید [۵۶] {«فَطَرَهُنَّ»} آنها را خلق و ابداع کرده است [۵۷] {«لَا يَجِدْنَ أَسْنَانَكُمْ»} حتماً نقشه نابودی بت‌ها را می‌کشم (با شکستن آنها) {«تَوَلَّوْا مُدْبِرِينَ»} از آنها دور شوید. ۳۲۳ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا وَلَوْ أَنَّ تَلْقَى اخَاكَ بِوَجْهِ طَلِيقٍ» - اخرجه مسلم پیامبر - ﷺ - فرمود: «هیچ کار خوب و پسندیده‌ای را ناچیز مشمارید هر چند که (آن کار خوب این باشد که) با برادر دینیت با چهره‌ای گشاد روبرو شوی».

[۵۸] اجداد) تکه تکه. قطعه قطعه (ابراهم) مگر بت بزرگتر* [۶۰] (یلترجم) به زشتی از آنها یاد می‌کرد { [۶۱] اعلیٰ اعیان الناس) آشکارا. در برابر دید مردم. [۶۳] (العهه کبریه) بزرگ بت‌های دیگر این کار را کرده است (این را برای سرزنش آنان گفت که شاید بفهمند که بت‌ها هیچ ضرر یا فایده‌ای ندارند) [۶۴] رجعوا إلى انفسهم) به خود بازگشتند و خود را سرزنش کردند (که چرا چیزهایی را پرستش کرده‌اند که از خود توان دفع ضرر را ندارد) [۶۵] نکسوا علی رؤوسهم) بعد از اینکه به خطای خود اقرار کردند، دوباره به کفر و عناد بازگشتند (ما هولاء یسطقون) اینها سخن ندی‌گویند و عقل و شعور ندارند [۶۷] (آت لکم) از شما بیزارم [۶۹] (کونی بردا) سرد شو { [۷۱] (الی الارض التي) به سرزمین شام [۷۲] (نافله) عطیه. بیشتر از چیزی که خواسته بود. نوه. * به خاطر اعتقادی که به آن بت داشتند آن را بزرگ بت‌ها می‌نامید، نه به خاطر قدر و رفعت حقیق آن.

فَجَعَلَهُمْ جُودًا إِلَّا كَبِيرَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ
 ۵۸ قَالُوا مَنْ فَعَلَ هَذِهِ أَهْتَائًا ۖ إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ
 قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ ۶۰ قَالُوا فَأَتُوا بِهِ
 عَلَى أَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ ۶۱ قَالُوا أَأَتَتْكَ
 هَذِهِ إِبْرَاهِيمَ ۶۲ قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ
 هَذَا فَاسْأَلُوهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ ۶۳ فَرَجَعُوا إِلَى
 أَنْفُسِهِمْ فَقَالُوا إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الظَّالِمُونَ ۶۴ ثُمَّ نَكَسُوا عَلَى
 رُءُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هَؤُلَاءِ يَنْطِقُونَ ۶۵ قَالَ
 أَفَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا
 يَضُرُّكُمْ ۶۶ أَفِي لَكُمُ وَلِمَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَفَلَا
 تَعْقِلُونَ ۶۷ قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
 فَاعِلِينَ ۶۸ قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَى إِبْرَاهِيمَ ۶۹
 وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ ۷۰ وَنَجَّيْنَاهُ
 وَلُوطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ ۷۱ وَوَهَبْنَا
 لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً ۖ وَكُلًّا جَعَلْنَا صَالِحِينَ ۷۲

۳۲۴. قال رسول الله - ﷺ -: «لم

يكذب ابراهيم - عليه السلام - الا ثلاث كذبات: تنين منهن في ذات الله عز وجل، قوله: (الي حريم) وقوله: (ان قل كبيرهم هذا)». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «ابراهم - عليه السلام - (حتی برای مصلحت هم) خلاف نگفته است مگر سه بار، که دو بار آن به‌خاطر رضایت خدا؛ بار اول (از او خواستند برای مراسم بت‌پرستی همراه آنان بیرون رود اما او) گفت: (من مریضم) و بار دوم (خود او بت‌ها را شکسته بود اما برای اینکه مردم را متوجه سازد) گفت: «بت بزرگ آنها را شکسته است...»». قسمتی از حدیث طولانی.

{۷۳} «أَرْحَمَ إِلَهِم» به واسطه پیامبران به آنان وحی کردیم {۷۴} «حُكْمًا» حکمت دانستن اسرار اشیاء «تَعْمَلُ»
 اشیاء کارهای زشت و پلید انجام می دادند {۷۵} «فَرَمَ سَوَاءً» مردمان فاسد و بدکار {۷۶} «الْكُرْبُ الْعَظِيمُ» غم
 و اندوه بزرگ {۷۸} الْبَلَاءُ الْعَظِيمُ ۳۲۸ يُؤَيِّدُ الْإِبْرَئِيلِيَّةَ

وَجَعَلْنَاهُمْ أَيْمَةً يَهْدُونَ يَا مَرْيَمُ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فَعَلِ
 الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ وَكَانُوا لَنَا
 عِبْدِينَ ۷۳ وَلَوْ طَآءَ أَيْمَنُهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَبَجَيْنَهُ مِنَ
 الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبِيثَاتِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ
 فَلَسِقِينَ ۷۴ وَأَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ
 ۷۵ وَنُوحًا إِذْ نَادَى مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَنَجَّيْنَاهُ
 وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ۷۶ وَنَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ
 الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَأَغْرَقْنَاهُمْ
 أَجْمَعِينَ ۷۷ وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ
 نَفَسَتْ فِيهِ غَمَمُ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ ۷۸
 فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا آتَيْنَاهُمْ حُكْمًا وَعِلْمًا وَسَخَرْنَا
 مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا فَاعِلِينَ ۷۹
 وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِنُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ
 فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ ۸۰ وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ
 إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَرَكَتْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَالِمِينَ ۸۱

{نَفَسَتْ فِيهِ} در شب بدون
 چوپان چریدند و پراکنده
 شدند {شاهدین} حاضران و
 گواهان {۷۹} {فَفَهَّمْنَاهَا
 سُلَيْمَانَ} قضاوت و داوری را
 به سلیمان فهما ندیم. یعنی
 داوری که از «إِذْ يَحْكُمَانِ»
 فهمیده می شود {وَسَخَرْنَا مَعَ
 دَاوُدَ الْجِبَالَ} کوهها و
 پرندگان را در ذکر و تسبیح
 با داود همراه ساختیم {۸۰}
 {لَبُوسٍ} (لباس جنگ، زره)
 {لِنُحْصِنَكُمْ} تا زره شما را
 محفوظ و مصون بدارد {مِنْ
 بَأْسِكُمْ} در جنگ شما با
 دشمنان (یعنی شما را از
 اصابت اسلحه دشمن محفوظ
 می دارد) {۸۱} {عَاصِفَةً}
 تندباد {إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا
 فِيهَا} سرزمین شام.

۳۲۵ - قَالَ النَّبِيُّ - ﷺ - : «بِسْمِ
 اِمرَأَانِ سَمِعَهَا اِبْنَانِ لَهَا جَاءَ
 الذَّنْبُ فَأَخَذَ أَحَدُ الْاِِبْنَيْنِ،
 فَحَاكَمْتَا إِلَى دَاوُدَ، فَقَضَاهُ

لِلْكَبِيرِ، فَخَرَّ جَنَانًا، فَدَعَاَهَا سُلَيْمَانُ، فَقَالَ: هَاتُوا السَّكِينَ أَشَقُّهُ بَيْنَهَا، فَقَالَتِ الصَّغْرَى: يَرْحَمُكَ اللَّهُ، هُوَ هُوَ اِبْنُهَا لَا تَشَقُّهُ،
 فَقَضَى بِهِ لِلْكَبَرَى». رواه الامام احمد و البخاري

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دو زن بودند که هرکدام پیری همراه داشتند، گرگی آمد و یکی از پسرها را برد، آن دو زن (بر سر
 پسر باقی مانده به نزاع پرداختند و) برای داوری نزد داود رفتند، داود پسر را به زن بزرگتر داد، و آنان خارج شدند، اما
 سلیمان آن دو را جدا زد و گفت: چاقویی بیاورید تا بچه را نصف کنم و میانتان تقسیم کنم. زن کوچکتر گفت: خدا به تو
 رحم کند! بچه مال او است نصفش نکن. و سلیمان فهمید که بچه مال زن کوچکتر است.»

[۸۲] «يغوصون» در اعماق دریا برای استخراج اشیاء با ارزش غواصی می‌کردند (هم حافظین) مراقب شیاطین هستیم که از فرمان او قرد و تباهی نکنند [۸۳] «الضر» هر چیزی که متوجه جسم انسان می‌گردد مانند بیماری، لاغری و...

وَمِنَ الشَّيْطَانِ مَنْ يَغْوُصُونَ لَهُ، وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا
دُونَ ذَلِكَ ۖ وَكَانَ لَهُمْ حَفِظِينَ ۚ ۸۲ ۖ وَأَيُّوبُ إِذْ
نَادَىٰ رَبَّهُ ۖ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّحِيمِينَ ۚ ۸۳
فَاسْتَجَبْنَا لَهُ، فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ ۖ وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ
وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَذِكْرًا لِلْعَابِدِينَ ۚ ۸۴
وَأَسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِنَ الصَّابِرِينَ ۚ ۸۵
وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا ۖ إِنَّهُمْ مِنَ الصَّالِحِينَ ۚ ۸۶
وَإِذَا نَادَىٰ رَبَّهُ، رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ ۚ ۸۷
فَاسْتَجَبْنَا لَهُ، وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَاهُ ۚ ۸۸
فَاسْتَجَبْنَا لَهُ، وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَاهُ ۚ ۸۹
فَاسْتَجَبْنَا لَهُ، وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَاهُ ۚ ۹۰
وَيَذَعُونَكَ أَرْهَابًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ ۚ ۹۱

[۸۴] «فكشفنا ما به من ضر» بیماری و بدحالی او را برطرف ساختیم [۸۵] «ذا الكفل» گفته می‌شود مراد: الیاس - ع - است [۸۷] «ذالنون» صاحب ماهی (یونس بن متى - ع -) [۸۸] «مغاضبا» خشمگین از قوم خود به سبب کفرشان [۸۹] «فنادی فی الظلمات» در تاریکی شب و تاریکی دریا و تاریکی شکم ماهی، فریاد زد «لن نقدر علیه» بر او سخت و تنگ نمی‌گیریم (گمان برد که ما اجازه می‌دهیم این کار را بکند) [۹۰] «لا تذرنی فرداً» مرا تنها و بدون فرزند مگذار [۹۱] «أصلحناه» زوجه» همسر نازای او را بایسته زاد و ولد کردیم «رغباً و رهباً» به خاطر امید به رحمت ما و ترس از عذاب ما {كانوا لنا خاشعين} هواره از ما می‌ترسند}.

* گویند: که او بیامیر نبود ولی

یکی از بندگان صالح خدا بود که مردم او را موظف کرده بودند تا میانشان به حق قضاوت کند، و همین کار را کرد که (ذالکفل) نامیده شد.

* چون ماهی (النون) او را بلعیده بود (ذالنون) نامیده شد.

۳۶۶ - قال رسول الله - ﷺ - : «تعم دعوة ذي النون إذ هو في بطن الحوت: [لا إله إلا أنت، سبحانك، إني كنت من الظالمين] فإنه لم يدع بها مسلمٌ ربّه في شيء قطّ إلا استجاب له». أخرجه الإمام أحمد والترمذي والنسائي
بیامیر - ع - فرمود: «بهترین نوع دعا، دعای یونس است که در شکم ماهی گفت: [لا إله إلا أنت سبحانک، إني كنت من الظالمين]. هر مسلمانی که در دعایش این را بگوید حتماً دعایش مستجاب می‌شود».

[۹۱] «أَحْصَتْ فَرْجَهَا» دامن خود را از حرام و گناه محفوظ کرد (یعنی مریم بنت عمران) «فَنَفَخْنَا فِيهَا» کنایه از پدید آوردن رازی از رازهای الهی در شکم مریم است که در نتیجه آن وجود و زندگی جنینش عیسی برقرار گردید «مِنْ رُوحِنَا» از سوی روح ما جبرئیل (در گریبان پیرانش دمید و در نتیجه او به عیسی حامله شد) [۹۲]

«هَذِهِ أُمَّتُكُمْ» این شریعت، شریعت شما است (اسلام)

«أُمَّةً وَاحِدَةً» در حالی که نزد تمام پیامبران دین واحدی است [۹۳] «تَقَطَّعُوا أَرْحَامَهُمْ بَيْنَهُمْ» در کار دین

فرقه فرقه شدند [۹۴] «فَلَا تُقْرَأُ بِسْمِ اللَّهِ» نادیده گرفته نمی شود (اَنَا لَهُ كَاتِبُونَ» ما قطعاً آن را

می نویسیم [۹۵] «حَرَامٌ عَلَى قَرْبَةٍ» البته غیر ممکن است برای اهالی تمام شهرها و

روستاها «أَهْلُكُنَّاهَا» که به سبب کفر و گناه آنها را ناپود کرده ایم «لَا يَرْجِعُونَ» به

سوی ما برای حساب باز نمی گردند (یعنی: عدم بازگشت آنها به سوی ما

برای حسابرسی ناممکن است و در واقع بازگشت آنها به سوی ما واجب است) * [۹۶]

«مِنْ كُلِّ حَدَبٍ» از هر بلندی و ارتفاعی «يَسْتَوُونَ» شتابان می روند [۹۷] «الْوَعْدُ الْخُلُقُ» برپایی قیامت و حساب و جزاء «شَاحْصَةُ أَبْصَارِ الَّذِينَ» چشمهایشان باز و از شدت ترس برهم زده نمی شود [۹۸] «حَصْبُ جَهَنَّمَ» هیزم و مایه شعله ور شدن جهنم «لَهَا وَارِدُونَ» داخل شوندگان در آن [۱۰۰] «زَقِيرٌ» صدای خارج شدن نفس از سینه [۱۰۱] «سَبَقَتْ لَهَا مِنَ الْحُسْنَى» کسانی که قبلاً بدیشان وعده نیک داده شده است.

* «لَا يَرْجِعُونَ» به این صورت هم تفسیر شده است که (لا) زائد است و رجوع در آن به سوی دنیا است، که معنی آن چنین می شود: رجوع آنان به دنیا ممنوع و ناممکن است.

وَالَّتِي أَحْصَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ ٩١ إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ ٩٢ وَتَقَطَّعُوا أَرْحَامَهُمْ بَيْنَهُمْ كُلُّ إِلَهٍ لَكُمْ جُحُوتٌ ٩٣ فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعِيدِهِ وَإِنَّا لَهُ كَنُيُوتٌ ٩٤ وَحَرَّمَ عَلَيْنَا قَرْبَةَ أَهْلِ كُنَّاهَا أَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ٩٥ حَتَّىٰ إِذَا فُجِّعَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ ٩٦ وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَرُ الَّذِينَ كَفَرُوا يُؤْتُونَ قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ ٩٧ إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصْبُ جَهَنَّمَ أَنتُمْ لَهَا وَارِدُونَ ٩٨ لَوْ كَانَتْ هَؤُلَاءِ إِلَهًا مَّا وَرَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ ٩٩ لَهُمْ فِيهَا زُفُورُهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ١٠٠ إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ١٠١

«مِنْ كُلِّ حَدَبٍ» از هر بلندی و ارتفاعی «يَسْتَوُونَ» شتابان می روند [۹۷] «الْوَعْدُ الْخُلُقُ» برپایی قیامت و حساب و جزاء «شَاحْصَةُ أَبْصَارِ الَّذِينَ» چشمهایشان باز و از شدت ترس برهم زده نمی شود [۹۸] «حَصْبُ جَهَنَّمَ» هیزم و مایه شعله ور شدن جهنم «لَهَا وَارِدُونَ» داخل شوندگان در آن [۱۰۰] «زَقِيرٌ» صدای خارج شدن نفس از سینه [۱۰۱] «سَبَقَتْ لَهَا مِنَ الْحُسْنَى» کسانی که قبلاً بدیشان وعده نیک داده شده است.

[۱۰۲] «حَسْبَا» صدای آهسته‌ای که از شدت برافروخته شدن آتش ناشی می‌شود { مَا أَشْتَهَتْ أَنْفُسُهُمْ } آنچه خود می‌خواهند و آرزو می‌کنند { [۱۰۳] } «لَا يَحْزَنُهُمْ» آنان را محزون و غمگین نمی‌سازد { الصَّعْرُ الْأَعْلَى » بزرگترین هراس به هنگام نفخه زنده شدن دوباره. یا صدای بسته شدن در آتش بر جهنمیان { تَلَقَّاهُمْ } آنان را می‌پذیرند و با آنان رویاروی می‌شوند { [۱۰۴] } «أَخْرَجَ» در هم می‌پیچیم { السَّخْلُ » هر شیء که در آن چیزی نوشته شود «لِلْكَتَبِ» برای آنچه که در اوراق نوشته شده است (جمع کردن طومار برای نگارش نوشته‌هایی در آن) [۱۰۵] «النُّور» کتاب داوود پیامبر خدا «الذِّكْر» تورات «الضَّالُّونَ» شایسته اداره و آباد کردن زمین. شایسته از لحاظ استقامت و قدرت [۱۰۶] «الْغَفَلَةُ» در این داستانهای پیامبران و ملت‌های آنان و عبرت‌های موجود در آن که غافل را هوشیار می‌سازد «لِلْإِنْعَامِ» کفایت. مایه درک موضوع و رسیدن به هدف [۱۰۸]

۳۳۱

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْمَنَّانِ الْعَلِيمِ

لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ أَنْفُسُهُمْ خَالِدُونَ ۱۰۲ لَا يَحْزَنُهُمُ الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ وَتَلَاقَتْهُمُ الْمَلَقَاتُ كَهُذَا يَوْمُكُمْ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ۱۰۳ يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِ لِلْكِتَابِ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدًّا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ ۱۰۴ وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرْثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ ۱۰۵ إِنَّ فِي هَذَا لَبَلَاغًا لِقَوْمٍ عَالِمِينَ ۱۰۶ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ۱۰۷ قُلْ إِنَّمَا يُوحِي إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ ۱۰۸ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ۱۰۹ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ ءَاذَنْتُكُمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ وَإِنْ أَدْرِي أَقْرَبُ أَمْ بَعِيدٌ مَا تُوعَدُونَ ۱۱۰ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ ۱۱۱ وَإِنْ أَدْرِي لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَّكُمْ وَمَنْعٌ إِلَيَّ حِينَ ۱۱۲ رَبِّ أَحْكُم بِالْحَقِّ وَرَبُّنَا الرَّحْمَنُ الْمُسْتَعَانُ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ ۱۱۳

آیاتها ۲۸

سُورَةُ الْحَجِّ

ترتیبها ۳۳

«المسلمون» تسلیم شوندگان و خاضعان برای خداوند جل و علا [۱۰۹] «أَذْنَتُكُمْ» آنچه را که بدان مأمور به تبلیغ آن بودم به شما اطلاع دادم «عَلَىٰ سَوَاءٍ» همگی شما در این تبلیغ یکسان بوده‌اید و به هیچ کس چیزی بیشتری تبلیغ نکرده‌ام «إِنْ أَدْرِي» نمی‌دانم [۱۱۱] «الْمَلَّةُ» شاید تأخیر عذاب «الْفِتْنَةُ» استدراج باشد تا بر گناهان خود بیفزاید «مَنْعًا» بهره‌مند ساختن شما از زینت‌های دنیا «إِلَىٰ حِينٍ» تا پایان زندگی و هنگام مرگتان.

۳۲۷ قال رسول الله - ﷺ :- «إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَىٰ أَجْسَامِكُمْ وَلَا إِلَىٰ صُورِكُمْ. وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَىٰ قُلُوبِكُمْ». اخراجہ مسلم. پیامبر - ﷺ - فرمود: «قطعا خداوند (برای حسابرسی) به جسم و شکل (ظاهری) شما نمی‌نگرد بلکه به نیت‌های قلبی شما می‌نگرد».

سوره حج [۱] زلزله الساعة وحشت، هراس و سختی های روز قیامت [۲] زلزله از شدت ترس غافل و بی خبر می گردد {مَرْضِعَةٌ} زن شیردهی که مشغول شیر دادن نوزاد است {ذَاتِ حَمَلٍ} شیرده، باردار {شُكْرًا} مستان {سُورَةُ الْحَاجِّ}

[۳] {مَرِيدٌ} متعبد، سرکش.

بسیار تپاه کننده [۴] {كُتِبَ}

علیه خداوند بر این شیطان

مقدر کرده است {تَوَلَّاهُ} او

را به دوستی بگیرد و از او

تبعیت کند {مَهْدِيَةً} عذاب

السَّعِيرِ} او را به طرف آتش

سوزان راهنمایی می کند [۵]

{فِي رَيْبٍ} در شک {نُطْفَةٍ}

منی جهنده {عَلَقَةٍ} تکه ای

خون بسته {مُضْغَةٍ} تکه ای

از گوشت بدان اندازه که

جویده شود {مُخَلَّقَةٍ}

تام الخلقه {نُفْرَةٍ} نگاه

می داریم {طِفْلًا} درحالی

که همه شما طفل هستید (میان

ولادت و بلوغ) {أَشَدَّكُمْ}

رشد جسمانی و عقلانیان

{أَرْذَلُ الْعُمُرِ} پست ترین

مرحله عمر (پیری و فرتوق)

{هَامِدَةً} خشکیده، مرده و

بدون گیاه {أَهْرَتْ} به سبب

نرمی و تر و تازگی با رشد

گیاهان به حرکت می افتد

{زَيْتٌ} زیاد می شود. بالا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَأْتِيهَا النَّاسُ أَتْقَارِبَكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ۱
يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمَلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَرَىٰ وَمَاهُمْ يُسْكَرَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ ۲
وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ مَّرِيدٍ ۳
كُتِبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مَنْ تَوَلَّاهُ فَإِنَّهُ يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ ۴
يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّن رُّبٍّ ثُمَّ مِّن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِّنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِّنْ مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنَبِّئَنَّكُمْ وَنُقَرِّفِي الْأَرْحَامَ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَّنْ يُؤْفِقُ ۵
وَمِنْكُمْ مَّنْ يُّرْدُ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ مِن كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ۵

می آید. بُف می کند {مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٌ} از هر صنف زیبا و با طراوت که بیننده را شاداب می کند.

۳۲۸ - حدیث ابی ذریره - رضی الله عنه - عن النبی - ﷺ - قال: «لا تقوم الساعة حتى يمُرَّ الرَّجُلُ بِقَبْرِ الرَّجُلِ فيقول: يا ليتني مكانه». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قیامت برپا نمی شود تا زمانی که اگر کسی از کنار قبر کسی رد شود بگوید: کاش من به جای او بودم (و از شر این زندگی راحت می شدم)».

۳۲۹ - وقال - ﷺ - : «لا تقوم الساعة حتى يقتلَ فَنَتَانِ فيكونُ بينهما مَقْتَلَةٌ عَظِيمَةٌ، دَعَاها واحد». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قیامت برپا نمی شود تا اینکه دو دسته از مسلمانان باهم می جنگند و جنگ بزرگی در میانشان برپا می شود و هر دو دسته یک ادعا دارند».

{ [۶] «ذلک» آن، اشاره به آفرینش انسان و دیگر چیزهای بعد از آن دارد [۷] «إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ» بدون شک قیامت فرا می‌رسد **آریب** شک **بعث** دوباره زنده می‌گرداند { [۸] «وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِ» بدون هیچ حجت ثابتی از سوی خدا [۹] «ثَانِي

لِذَا الْبَاسِ

۳۳۳

سُورَةُ الْحَجِّ

عَظِيمَةٍ مستکبران و رویگردانان دوشپایش را بالا می‌اندازد { «خِزْيٌ» ذلت و خواری { «نَذِيقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَذَابُ الْحَرِيقِ» در روز قیامت عذاب آتش سوزان (جهنم) را به آنان می‌چشانیم [۱۰] «قَدَمْتُ بِدَاكِي» دستهایم آن را پیشاپیش فرستاده است «لَيْسَ بِظَلَامٍ» کمترین ستمی روا نمی‌دارد «عَسِيدٌ» بسندگان { [۱۱] «يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ» خدا را با عقیده‌ای سست می‌پرستند گویا در حاشیه دین قرار دارد و کاملاً وارد آن نشده است، چنین کسی با کمترین بدی که به او برسد از دین برمی‌گردد و مرتد می‌شود **مُسْتَهْزِئَةً** سخنی و مصیبت، امتحان «انقلب علی وجهه» از چیز خوبی که در آن است {ایمان} به ضد آن برمی‌گردد [۱۳] «يُسَبِّحُ الْمَوْلَى» چه یاور بدی! «لَيْسَ الْعَشِيرُ» چه

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ يُخَيِّ الْمَوْتَى وَأَنَّهُ، عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
 ۶ وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي
 الْقُبُورِ ۷ وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى
 وَلَا كِتَابٍ مُّنِيرٍ ۸ ثَانِي عَظِيمَةٍ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُ فِي
 الدُّنْيَا خِزْيٌ وَنَذِيقُهُ، يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَذَابُ الْحَرِيقِ ۹ ذَلِكَ
 بِمَا قَدَمْتَ يَدَكَ وَاللَّهُ لَيْسَ بِظَلَمٍ لِلْعَبِيدِ ۱۰ وَمِنَ النَّاسِ
 مَن يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ، وَإِنْ أَصَابَهُ
 فِتْنَةٌ أُنْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ، خَيْرُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ذَلِكَ هُوَ
 الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ۱۱ يَدْعُوا مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُ
 وَمَا لَا نَفْعَ لَهُ، ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ۱۲ يَدْعُوا لَمَن
 ضَرَّهُ أَقْرَبُ مِن نَّفْعِهِ، لَيْسَ الْمَوْلَى وَلَيْسَ الْعَشِيرُ ۱۳
 إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ
 تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ، إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ۱۴ مَن كَانَ
 يَظُنُّ أَنَّ لَنَ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى
 السَّمَاءِ ثُمَّ لْيَقْطَعْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُذْهِبَنَّ كَيْدَهُ مَا يَغِطُ ۱۵

همدم و دوست بدی! [۱۵] «لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ» خداوند هرگز پیامبرش را یاری نخواهد کرد «سَبَبٌ إِلَى السَّمَاءِ» ریشانی به سقف خانه بپاویزد و خود را حلق آویز کند **لِيَقْطَعْ** سپس راه نفس خود را قطع کند «کَيْدُهُ» آنچه با دست خود ساخته است.

۳۳۰ - قال رسول الله - ﷺ - : «الظُّلَمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»، متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که (به جان یا مال و ناموس دیگران) ظلم کند این ظلم در روز قیامت باعث سر گشتگی و بدبختی ظالم خواهد شد و روز قیامت یار او تیره و تار خواهد شد».

[۱۷] «الَّذِينَ هَادُوا» یهودیان «الضَّالِّينَ» فرشته پرستان. ستاره پرستان «الْمُجْرِمِينَ» آتش پرستان. زرتشتیان [۱۸] «يَسْجُدُونَ» خاضع و مطیع اراده خداوند متعال هستند «الدَّوَابَّ» هر نوع حیوان و جاندار غیر از انسان که

سُورَةُ الْحَجِّ

۳۳۴

لِلرَّاسِخَاتِ عَلَيْهِ

روی زمین می جنبند «حَقَّ عَلَيْهِ» بر او واجب و ثابت است [۱۹] «هَذَانِ خَصِمَانِ» این دو گروه متخاصم و مقابل هم: گروه مؤمنان و گروه کافران «الْحَمِيمِ» آبی که به نهایت درجه حرارت رسیده است [۲۰]

«رُصْرِبَةٍ» یا آن گداخته و ذوب می شود [۲۱]

«مَقَامِعَ» چکش، گرز یا تازیانه که با آن از خارج شدن از جهنم منع می شوند [۲۳] «الْمُزْنِ» زینت داده می شوند «أَسَاوِرَ» دستبندها؛ «وَلَوْلُؤَاءَ» با

مروارید زینت داده می شوند. ۳۳۱- قال رسول الله - ﷺ :- «لا تلبسوا الحرير ولا الديباج في الدنيا، فانه من لبسه في الدنيا لم يلبسه في الآخرة». متفق عليه

بیمبر - ﷺ - فرمود: «شما مردان مؤمن در دنیا لباس ابریشم و دیباج نبوشید زیرا کسی که آن را در دنیا بپوشد در

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ آيَاتٍ يَذِّنُّونَ وَأَنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يُرِيدُ
 ۱۶ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِغِينَ وَالصَّنِیْزِ
 وَالْمَجْجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ
 يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ۱۷ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ
 يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ
 وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ
 وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ
 إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ۱۸ هَذَانِ خَصِمَانِ اخْتَصَمُوا
 فِي رَبِّهِمَا الَّذِينَ كَفَرُوا قُطِعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِنْ نَارٍ يُصَبُّ
 مِنْ فَوْقِ رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ ۱۹ يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ
 وَالْجُلُودُ ۲۰ وَهُمْ مَقْمُوعٌ مِنْ حَدِيدٍ ۲۱ كُلَّمَا أَرَادُوا
 أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ
 ۲۲ إِنَّ اللَّهَ يَدْخُلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ
 أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلَوْلُؤَاءَ وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا خَبِيرٌ ۲۳

آخرت نمی تواند آن را بپوشد.

۳۳۲- قال النبي - ﷺ - : «إذا كان يوم القيامة دفع الله إلى كل مسلم يهودياً أو نصرانياً فيقول: هذا فكاكك من النار». رواه مسلم.

بیمبر - ﷺ - فرمود: «هنگامیکه روز قیامت فرا رسد، خداوند به هر مسلمان یک یهودی یا مسیحی می دهد و می گوید این خلاصی و رهایی تو از دوزخ است.»

۳۳۳- قال - ﷺ - : «لقاب قوسي في الجنة خير مما تطلع عليه الشمس أو تغرب». متفق عليه
 بیمبر - ﷺ - فرمود: «مسلمی (فاصله ای (به کمی) میان قبضه و گوشه کبان در بهشت بهتر از تمام آن چیزهایی است که آفتاب بر آن طلوع و غروب می کند (ارزش یک وجب از بهشت بهتر از تمام دنیا است).»

[۲۴] «هُدُوا إِلَى الطَّيِّبِ» به گفتن: لا إله إلا الله و هر سخنی که تقدیس خداوند در آن باشد رهنمود می شوند

[۲۵] «مِرَاةٌ مَسَاوِي» مساوی «الْعَائِقَةُ فِيهِ» ساکن و مقیم در آن «السَّوَاءُ» غیر مقیم. کسی که از بادی می آید «مَرْدُودٌ»

فیه بالجامد کسی که در آنجا

الْمَرْجِعُ الْمَرْجِعُ

۲۲۵

سُورَةُ الْحَجِّ

وَهُدُوا إِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ وَهُدُوا إِلَى صِرَاطِ الْحَمِيدِ

۴۴ إِنْ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ

الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلَهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَكْفُ فِيهِ وَالْبَادِ

وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحَكَاكِ يَظْلَمِ نَفْسَهُ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ۴۵

وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَاتِ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكَ بِي

شَيْئًا وَطَهَّرَ بَيْتِي لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ

السُّجُودِ ۴۶ وَأَذِّنْ لِلنَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى

كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ۴۷ لِيَشْهَدُوا

مَنْفَعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ

عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكَلُوا مِنْهَا وَأَطْعَمُوا

الْبَائِسَ الْفَقِيرَ ۴۸ ثُمَّ لِيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلِيُوفُوا

نُذُورَهُمْ وَلِيَطُوفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ۴۹ ذَلِكَ وَمَنْ

يُعْظَمَ حُرْمَتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَأُحِلَّتْ

لَكُمْ الْأَنْعَامُ إِلَّا مَا يَتْلُو عَلَيْكُمْ فَاجْتَنِبُوا

الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ ۵۰

عملی انجام دهد که بیانگر

رویگردانی او از حق به

باطل باشد [۲۶] «بَوَّأْنَا

لِإِبْرَاهِيمَ» برای ابراهیم آماده

ساختیم «طَهَّرَ بَيْتِي» کعبه را

از بت ها پاکیزه گردان. یا

قلبت را پاکیزه دار تا آرامش

وارد آن گردد و انوار الهی در

آن حلول کند «الْقَائِمِينَ»

ایستادگان برای نماز [۲۷]

«أَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ» ندا بزن

و آنان را برای حج به کعبه

فراخوان «رِجَالًا» پیادگان

«ضَامِرٍ» شتری که از دوری

مسافت لاغر گشته است

«يَأْتِينَ» این شتران طی

می کنند «فَجٍّ عَمِيقٍ» راه

دور* [۲۸] «لِيَشْهَدُوا

مَنْفَعَ» تا منافع دنیوی و

اخروی خود را ببینند «أَيَّامٍ

مَعْدُودَاتٍ» ده روز ذی الحجه

«بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ» چهارپایان

اهلی، شتر، گاو، گوسفند و بز

[۲۹] «ثُمَّ لِيَقْضُوا تَفَثَهُمْ» بعد

از آن باید آلودگی هایشان را

برطرف سازند (کوتاه کردن مو و ناخن) [۳۰] «حُرْمَاتِ اللَّهِ» تکالیف الهی از قبیل مناسک حج و غیره

«الرِّجْسَ...» آلودگی و نجاست (نجاست معنوی) «قَوْلَ الزُّورِ» سخن باطل و دروغ زشت.

* محمد بن یاسین می گوید: در طواف کعبه پیر مردی از من پرسید: از کجا آمده ای؟ گفتم از خراسان. گفت: از آنجا تا

کعبه چقدر فاصله است؟ گفتم: دو یا سه ماه. گفت: پس شما همدسایه کعبه هستید. پرسیدم: پس شما از کجا آمده ای؟

گفت: از مسیری به طول پنج سال و من در سن جوانی از منزل خارج و در این راه پیر گشتم. گفتم: به خدا قسم این

است عبادت زیبا و دوستی صادقانه و او در جواب این شعر را سرود: (کسی را که دوستش داری به دیدارش برو هر

چند که منزلت دور باشد و میان تو و او موانعی باشد. دوری مسافت تو را از دیدار باز ندارد چرا که عاشق واقعی همواره

زیارت کننده معشوق است.]

[۳۱] «خُفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ» و من شَرِكَ بِاللَّهِ فَكَانَ مِثْلَ خِرَافٍ فِي السَّمَاءِ فَخُطِفَهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهَوَّى بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيحٍ
 [۳۲] «تَتَمَتَّعُ اللَّهُ» شتر و گاو که به بیت الله هدیه می شود [۳۳] «عَلَيْهَا» مکان وجوب ذبح آن «إِلَى الْبَيْتِ الْعَتِيقِ» نزد کعبه یا حرم «مُنْكَأً» عبادت (با قربانی کردن قربۀ لله و بخشیدن آن به فقراء) «اسْلَمُوا» مخلص شوید. متقاد و مطیع شوید «بِأَرْحَمِ الرَّحِمِينَ» افراد متواضع و معترف به بندگی خدا را مسوده ده [۳۵] «إِذَا ذُكِرَ» هرگاه نام خدا برده شود «وَجِلَّتْ قُلُوبُهُمْ» دلهایشان از عظمت و اجلال خداوند به هراس افتاد [۳۶] «الْبَدَنُ» شتر یا گاو که به کعبه هدیه می شود «شَعَارِ اللَّهِ» مناسک شرعی در حج «صَوَافٍ» در حالی که بر روی دو پا و دست راست ایستاده است و دست چپ آن بسته شده است (آماده ذبح است) «وَجَبَتْ» جنوبها بعد از ذبح، مرده بر زمین افتاد (زمان خوردن فرارسید) «الْقَانِعُ» مستمند

خُفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ وَمَنْ شَرِكَ بِاللَّهِ فَكَانَ مِثْلَ خِرَافٍ فِي السَّمَاءِ فَخُطِفَهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهَوَّى بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيحٍ
 ۳۱ ذَلِكَ وَمَنْ يُعِظِمِ شَعْبَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ
 ۳۲ لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ يَحْمِلُهَا إِلَى الْبَيْتِ الْعَتِيقِ ۳۳ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِّذِكْرِهِمْ وَأَسْمَ اللَّهِ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةٍ الْأَنْعَامِ فَالْيَهُمُ إِلَهَ وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ ۳۴ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّتْ قُلُوبُهُمْ وَالصَّابِرِينَ عَلَى مَا أَصَابَهُمْ وَالْمُقِيمِي الصَّلَاةِ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ۳۵ وَالْبُدْنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافٍ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا الْقَانِعَ وَالْمَعْرَكَ كَذَلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۳۶ لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤها وَلَكِنَّ يَنَالُهُ النُّفُوسُ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ ۳۷ إِنْ اللَّهُ يُدْفِعُ عَنِ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ

گدا «الْمَعْرُ» فقیری که به سوی شما دست دراز می کند و با اصرار از شما درخواست می کند [۳۷] «وَلَا دِمَافُهَا» خونهای ریخته شده قربانی [۳۸] «إِنْ اللَّهُ يُدْفِعُ عَنْ» خداوند از مؤمنان حمایت می کند و در برابر شر دشمنان برای آنان کفایت می کند «خَوَّانٍ» بسیار خیانتکار «كُفُورٍ» ناشکر. بسیار کفرپیشه.
 ۳۳۴ قال رسول الله - ﷺ - : «أَنْصُرُ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا» فقال رجلٌ: يا رسول الله! أنصُرهُ إذا كان مَظْلُومًا، أَرَأَيْتَ إِنْ كان ظالماً فكيف أنصُرُهُ؟ قال: «تَحْجُزُهُ أَوْ تَنْفَعُهُ مِنَ الظُّلَمِ فَإِنَّ ذَلِكَ تَصَرُّهُ». أخرجه البخاري
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «برادر (دینیت) را چه ظالم و چه مظلوم یاری کن». کسی پرسید: ای رسول خدا! اگر مظلوم باشد یاریش می کنیم، چطور اگر ظالم باشد او را یاری کنیم؟ فرمود: «او را از ظلم بازدارید که این یاری کردن او است».

[۳۹] «أَذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ...» خدا به کسانی که به آنان حمله و تعدی می‌شود، اجازه دفاع از خود می‌دهد، هر چند با جنگیدن باشد [۴۰] «صومع» صومعه‌ها، معبد‌های راهبان مسیحی در جاهای دور دست (ذیر)

سُورَةُ الْحَجِّ

۳۲۷

الْحَجَّاتُ عَمْرٍو

«صومع» معابد عمومی

مسیحیان (کلیساها)

«صَلَوَاتُ» معابد یهودیان

(کشتیها) «مساجد» معابد

مسلمانان [۴۱] «مکناهم»

ایشان را قدرت بخشیم { «لله

عاقبة الأمور» سرنوشت

کارها به دستور و فرمان خدا

بستگی دارد و هر که را

بخواهد غالب، و هر که را

بخواهد مغلوب می‌گرداند

[۴۲] «إِنْ يُكَذِّبُوكَ» اگر تو

را تکذیب می‌کنند «فقد

كذبت قلوبهم قوم نوح...» قبل

از اینان هم قوم نوح و... را

تکذیب کرده‌اند [۴۴]

«أصحاب مدین» قوم شعب

«فأما لیت للكافرين»

کافران را مهلت داده‌ام و

بجاز ایشان را به تأخیر

انداخته‌ام «نکیر» زشت

دانستم. انکار من علیه آنان

با تغییر نعمت به نقت [۴۵]

«فکائن من قرية» چه بسیار

آبادها «خاویه» علی

عروشها» فرو تنیده و برهم

ریخته «مطلة» متروک و رها شده «مشید» برافراشته (و خالی از سکنه) [۴۶] «تکسی الأضار» فاقد چشم در مقابل کوردل نابینا بشمار نمی‌آید.

۳۲۵ - قال رسول الله - «إِنَّ اللَّهَ لَيَلِي لِلظَّالِمِ حَتَّى إِذَا أَخَذَهُ لَمْ يُفْلِتِهِ» متفق عليه.

پیامبر - فرمود: «خداوند به ظالم مهلت می‌دهد تا اینکه سرانجام او را مورد مؤاخذه و غضب خود قرار می‌دهد و دیگر نجات پیدا نخواهد کرد».

۳۲۶ - عن انس - رضي الله عنه - أَنَّ النَّبِيَّ - قال: «اللَّهُمَّ لَا عِشَّ إِلَّا عِشَّ الْآخِرَةِ» متفق عليه

پیامبر - فرمود: «خداوند! هیچ زندگی و آسودگی جز زندگی آخرت نیست».

أَذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ۝ ۳۹ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبَّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفُتَّتِ صُومِعُ وَيَعِصُ وَصَلَوَاتُ وَمَسْجِدُ كَرَفِيَّا أَسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيْتَنَصَّرَبُكَ اللَّهُ مِنْ نَصْرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ۝ ۴۰ الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ۝ ۴۱ وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادُ وَثَمُودُ ۝ ۴۲ وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ ۝ ۴۳ وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَكَذَّبَ مُوسَىٰ فَأَمَلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ۝ ۴۴ فَكَانَ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَبِئْسَ مَعْطَلَةٌ وَقَصْرٌ مَشِيدٌ ۝ ۴۵ أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُون لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ ۝ ۴۶

{ [۴۷] استعجلونك عجلانه از تو می خواهند { ان یخلف الله وعده نمی کند } [۴۸] «أَمَلْتُ لَهَا» به آن مهلت داده‌ام { «مَ أَخَذْتُهَا» سپس آنان را به عذاب گرفتار نموده‌ام } [۵۱] «سَعَوُا فِي آيَاتِ» تلاش و کوشش می‌کنند در راه جنگیدن با قرآن و باطل قلمداد کردن آیهای آن با این ادعا، که قرآن سحر یا شعر یا افسانه‌های قدیمی است { «مُعَاجِزِينَ» مبارزان درمندگان } [۵۲] «شَقَى» کتاب خدا را قرائت و تلاوت کرد «الْقَى الشَّيْطَانَ» شیطان برای گمراه کردن مشرکان و وادار کردن آنها به مجادله بی اساس، شبه‌ها و تحفيلات باطل ایجاد کرد «قِ اسْتَدَى» در آیه‌هایی که تلاوت می‌کرد [۵۳] «ارْحَضَ» تفاق { «الْقَلْبِ» سخت } «تَفَاقَ» عداوت و مخالفت با حق [۵۴] «فَنَحَبَتْ لَهُ» با قرآن آرام و خاشع می‌گردد [۵۵] «مَرِيَّةً» درباره قرآن در شک و تردیدند «السَّاعَةِ» قیامت، یا ساعت مرگشان «عِمْ عَقِيمٌ» روزی که بعد از آن روز دیگری نیست (روز قیامت) یا روزی که در آن هیچ خبری برای

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَإِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ ۖ وَكَأَن مِّن قَرْيَةٍ أَمَلْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ أَخَذْتُهَا وَاللَّيْلِ الْمَصِيرُ ۚ ۴۸ قُلْ يَأَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا كَارِهُ مَوْتٍ ۚ ۴۹ فَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ۚ ۵۰ وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعْجِزِينَ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ۚ ۵۱ وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ ءَايَتَهُ ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۚ ۵۲ لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِّلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ۚ ۵۳ وَلَيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ۚ ۵۴ وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مَرِيَّةٍ مِّنْهُ حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ يَوْمٍ عَقِيمٍ ۚ ۵۵

کافران نیست (روز بدر).

* برخی این آیه را به شیوه‌ای نادرست تفسیر کرده‌اند که مبتنی است بر قصه ساختگی غرائق که بدون هیچ گونه سند صحیح بوده و با این اصل از اصول عقیده اسلامی مخالف است که پیامبر - ﷺ - معصوم است از اینکه شیطان در تبلیغ رسالت او نیرنگ کند.

۳۳۷ - قال رسول الله - ﷺ - : «يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَىٰ أَرْضٍ بَيْضَاءَ غَفَاءَ كَقَرَصَةِ نَقٍّ لَيْسَ فِيهَا مَعْلَمٌ لِأَحَدٍ».

متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مردم در روز قیامت بر روی زمینی بسیار سفید مانند قرص نانی که از مغز خالص گندم درست شده باشد جمع می‌شوند و هیچ نشانه‌ای برای کسی در آن دیده نمی‌شود».

[۵۷] «مُهَيَّن» شدید [۵۸] «لَبِزْتَهُمْ» بعد از مرگ به ایشان عطاء خواهد کرد [۵۹] «مُدْخَلًا» مکان دخول (بهشت)، داخل کردن [۶۰] «عَاقِبَتِ» ستم و جنایت کرد. انتقام گرفت { «مَنْ بَغَىٰ عَلَيْهِ» سپس دوباره بدو ستم و جنایت شد [۶۱] «ذَلِكَ» این پیروزی «يُوجِبُ»

۳۳۹

الْمَلِكُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ يَخْتَكِمُ بَيْنَهُمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ۝۵۶

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَاُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ۝۵۷
وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قَتِلُوا أَوْ مَاتُوا لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ۝۵۸
لِيَدْخُلَنَّهُمْ مَدْخَلًا يُرْضَوْنَهُ وَلِيَأْتِيَ اللَّهُ لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ ۝۵۹
ذَلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوقِبَ بِهِ ثُمَّ بَغَىٰ عَلَيْهِ لَيَنْصُرَنَّهُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ ۝۶۰
ذَلِكَ يَأْتِ اللَّهُ يُؤَلِّجُ الْيَلَّ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي الْيَلِّ وَلَئِنْ سَمِعَ بِصِيرٍ ۝۶۱
ذَلِكَ يَأْتِ اللَّهُ هُوَ الْحَقُّ وَأَبَ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَبَ اللَّهُ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ۝۶۲
أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ۝۶۳
لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْغَفِيُّ الْحَمِيدُ ۝۶۴

الليل في النهار» روز و شب را در همدیگر داخل می‌کند (شب را دراز و روز را کوتاه می‌کند و به عکس).

۳۳۸- عن ابن عباس - رضي الله عنها - قال : قام فينا رسول الله - ﷺ - بموعظة فقال : «يا أيها الناس، إنكم محشورون إلى الله حفاة عراة غرلاً» (کما بدأنا أول خلق نعيده، وعدأ علينا، إنا كنا فاعلين) الا وإن أول الخلق يُكسى يوم القيامة ابراهيم - عليه السلام - الا وإنه سيُجاء برجالٍ من أمّتي، فيؤخذ بهم ذات الشمال، فأقول: يا رب، اصحابي! فقال: إنك لا تدري ما أحدثوا بعدك فأقول كما قال العبد الصالح: «وكنّ عليهم شهيداً ما دمتُ فيهم» إلى قوله «العزیز الحکیم» قال: فيقال لي: إنهم لم يزال مرتدين على أعقابهم منذ فارقتهم.

متفق عليه ابن عباس گوید: پیامبر - ﷺ -

خطبه‌ای خواند، فرمود: «شما در روز قیامت پابرنه، عریان و خسته تشنه حشر می‌شوید» (هانگونه که اول بار شما را خلق کرده‌ام، شما را در قیامت به همان حالت برمی‌گردانم...) تا آخر آیه و اولین کسی که به او لباس پوشانده می‌شود ابراهیم - علیه السلام - است. آنگاه جماعتی از امت من را می‌آورند و آنان را به سوی جهنم می‌برند. در این حال من می‌گویم: پروردگارا اینها امت من هستند (به ایشان رحم کن). می‌گویند: نمی‌دانی بعد از تو چه کار کرده‌اند! من هم مثل بنده صالح خدا (عیسی) می‌گویم «تا زمانی که در بین آنان بروم از وضع آنان اطلاع داشتم» تا آخر آیه ۱۱۸ مانده. می‌گویند: این عده بعد از تو مرتد گشتند».

* اینان کسانی‌اند که در آخر حیات پیامبر - ﷺ - اسلام آوردند و با ایمان عجین نشدند، و یا کسانی که در زمان پیامبر به ظاهر اسلام آوردند و نفاق خود را مخفی داشتند و بعد از پیامبر به ایجاد تفرقه در دین پرداختند. (مترجم)

{ ۶۵ } { الْفُلْكَ } کشتی ها { الْتَبَاهُ } ستارگان. سنگهای آسمانی (هر چیز که بالای سر ما است «سما» نامیده می شود) { ۶۶ } { أَحْيَاكُمْ } به شما زندگی بخشیده است { فَيُحْيِيكُمْ } شما را می میراند. بسیار ناباور. بسیار ناسپاس و ناشکر { ۶۷ } سُورَةُ الْحَجِّ ۳۴۰

الْحَجَّاتُ الْمُبَشَّحَاتُ

برنامه عبادت { فَيُحْيِيكُمْ }

انجام دهندگان آن { فَيُحْيِيكُمْ }

ستیزه نکند { فَيُحْيِيكُمْ }

کار و بار عبادت و دین تو

{ ۶۸ } { لَوْ أَنَّ جَادِلُوكَ } و

اگر با تو به ستیز پرداختند

{ ۷۰ } { فِي كِتَابٍ } در لوح

محفوظ { ۷۱ } { إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ } سلطان

خدا دلیلی برای

پرستش آنها نازل نکرده

است { ۷۲ } { إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ } نشانه های زشت اخم و تخم

و ترش رویی { ۷۳ } { إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ } از شدت خشم و

غضب یا شوند و به پیامبر و

مؤمنان حمله ور شوند.

۳۳۹ - قال رسول الله - ﷺ :-

«ما نهيتكم عنه فاجتنبوه وما

امرئكم به فأتوا منه ما استطعتم،

فإنما أهلك الذين من قبلكم

كسرة مسايلهم واختلافهم على

انبيائهم». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «از آنچه

شما را منع نموده ام، دوری کنید. و آنچه شما را بدان امر نمودم، در حد توان خود انجام دهید. زیرا آنان که پیش از شما

بودند، سؤالات بی شمارشان و اختلاف آنان نسبت به پیامبرانشان، آنان را هلاک نمود.»

۳۴۰ - قال رسول الله - ﷺ :- «من قرأ حرفاً من كتاب الله فله حسنة، والحسنة بعشر أمثالها، لا أقول: ألم حرف، ولكن:

الف حرف و لام حرف و میم حرف». رواه الترمذي

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که یک حرف از کتاب خدا را بخواند حسنه ای دارد و هر حسنه ده برابر پاداش دارد،

غوی گویم: ألم یک حرف است، بلکه الف یک حرف و لام یک حرف و میم یک حرف است.»

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَآ فِي الْأَرْضِ وَالْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ، وَيُؤَمِّسُكُمُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ، إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرءُوفٌ رَحِيمٌ ۶۵ وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ، إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ ۶۶ لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ فَلَا يُنْزِعُ عَنْكَ فِي الْأَمْرِ وَاذْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ إِنَّكَ لَعَلَىٰ هُدًى مُسْتَقِيمٍ ۶۷ وَإِنْ جَدَلُوكَ فَقُلْ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ۶۸ اللَّهُ يَخْتَكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ۶۹ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَآ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ۷۰ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانٌ وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ ۷۱ وَإِذْ أَنْتَلَىٰ عَلَيْهِمْ ءَابَتُنَا بَيْنَتٍ تَعْرِفُ فِي وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرَ يَكَادُونَ يَسْطُونَ بِالَّذِينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ ءَايَاتِنَا قُلْ أَفَأَنْتُمْ بَشَرٌ مِنْ ذَلِكُمُ النَّارُ وَعَدَهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَبَشَ الْمَصِيرُ ۷۲

شما را منع نموده ام، دوری کنید. و آنچه شما را بدان امر نمودم، در حد توان خود انجام دهید. زیرا آنان که پیش از شما بودند، سؤالات بی شمارشان و اختلاف آنان نسبت به پیامبرانشان، آنان را هلاک نمود.»

۳۴۰ - قال رسول الله - ﷺ :- «من قرأ حرفاً من كتاب الله فله حسنة، والحسنة بعشر أمثالها، لا أقول: ألم حرف، ولكن: الف حرف و لام حرف و میم حرف». رواه الترمذي

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که یک حرف از کتاب خدا را بخواند حسنه ای دارد و هر حسنه ده برابر پاداش دارد، غوی گویم: ألم یک حرف است، بلکه الف یک حرف و لام یک حرف و میم یک حرف است.»

[۷۳] {مثلاً} ضرب المثل «تَدْعُونَ» به کمک می طلبید و به فریاد می خوانید «لَنْ يَجْلِبَ إِلَيْكُمُ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَىٰ» هرگز نمی توانند مگسی را خلق کنند {وَلَا أَجْمَعُونَ} هر چند که برای این کار با هم جمع شوند و به هم کمک کنند

{يَسْلُبُكُمْ} چیزی از آنها

الْمَلَأَ الصَّخْرَ حَبًّا

۳۴۱

سُورَةُ الْحَجِّ

بستانند «لَا يَسْتَفِيدُونَ»

نمی توانند آن را برگردانند و

برهاند {۷۴} «مَا قَدَرُوا»

الله حق قدره» خداوند را آن

گونه که باید بشناسند

نشناخته اند {۷۵}

{عَطَقَ} برمی گردیند

{۷۶} «يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ»

آنچه را در پیش روی آنان

است (حال و آینده ایشان)

می داند «وَمَا خَلْفَهُمْ» و آنچه

در پشت سر آنان است

(گذشته آنان) می داند {۷۸}

{۷۸} «حَقَّ جِهَادُهُ» جهاد

حق با کاملترین و بهترین

وجه {هُوَ أَحْسَنُكُمْ} شما را

برای پیروزی دین و عبادت

برگزیده است «حَرَجٌ» ضیق.

مشقت (با تکالیفی که برای

شما مشقت دارد) «مَلَدَ»

ملتزم به دین... شوید «هُوَ

مَوْلَاكُمْ» خدا مالک. یاور و

متولی امور شما است.

۳۴۱ - قال رسول الله - ﷺ :-

«الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا

يُسَلِّمُهُ، مَنْ كَانَ فِي حَاجَةٍ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مسلمان برادر مسلمان است، نباید به او ظلم کند، نباید او را به هنگام مضیت تنها بگذارد. هرکس به برادر خود به هنگام نیاز کمک کند، خداوند هم به هنگام نیاز به او کمک می کند، هرکس مشکلی از مشکلات یک مسلمان را رفع نماید خداوند یکی از مشکلات او را در روز قیامت رفع می نماید، کسی که عیب یک مسلمان را ببوشاند، خداوند در روز قیامت عیب او را خواهد پوشاند».

يَأْتِيهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٍ فَاَسْتَجِيعُوا لَهُ اَبَاطَ الَّذِينَ
تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ
وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَفِيدُوا مِنْهُ ضَعُفَ
الطَّلَبِ وَالْمَطْلُوبُ ۗ ۷۳ مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ اِنَّ
اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ۗ ۷۴ اَللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ
رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ اِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ۗ ۷۵ يَعْلَمُ
مَا بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَاِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ ۗ ۷۶
يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اَرْكَعُوا وَاَسْجُدُوا وَاَعْبُدُوا
رَبَّكُمْ وَاَفْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۗ ۷۷
وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ ؕ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ
عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مَثَلًا اَيُّكُمْ اٰتٰرْهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمْ
الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ
وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَءَاتُوا الزَّكَاةَ
وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ ۗ ۷۸

سُورَةُ الْحَجِّ

تَبَارَكَ

آيَاتُهَا

۱۱۸

سَجْدَةٌ
مُتَّفَقَةٌ

سوره بَنِي إِسْرَءِيلَ [۱] «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي» مؤمنان پیروز و رستگاران و به نعمت‌های دانی رسیده‌اند [۲] «خَاشِعُونَ» کسانی که در برابر خدا خاضع و ذلیلند و از عذاب او می‌ترسند [۳] «الَّذِينَ» سخن و عمل بی فایده (بُخْسُونَ) رویگردانان [۴]

«فَسَاعِلُونَ» پرداخت -

کنندگان [۵] «فَرُجَ»

عورت‌ها [۶] «فَامْلِكْتَ»

ملک عین. مراد:

کنیزان است { «فَاتَمَّ غَيْرُ

مُؤْمِنِينَ» به خاطر کاری که

انجام می‌دهند سرزنش

نمی‌شوند [۷] «وَرَأَى ذَلِكَ»

غیر از آن چیزی که بیان و

شرع کردیم «الْعَادُونَ»

متجاوزان از حدود الهی [۸]

«وَأَعَانَ» رعایت‌کنندگان.

نگاه دارندگان [۱۰]

«الْوَارِثُونَ» مستحقان [۱۱]

«الْفَرْدُوسُ» بالاترین و

بهترین جای بهشت [۱۲]

«مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ» از

چکیده و عصاره پیرون آمده

از گِل [۱۳] «نُطِفَةٍ» منی

(سلول زنده در منی) «قَرَارٍ

مَكِينٍ» قرارگاه استوار

(رحم) [۱۴] «عَلَقَةٍ» خون

بسته و لخته «مُضْغَةٍ»

تکه‌ای از گوشت به اندازه‌ای

که قابل جوییدن باشد

{ «عِظَامًا» استخوان «نُورًا» می‌پوشانیم { «مُخَلَقًا آخَرَ» آفرینشی دیگر و جدای از قبل (با دمیدن روح در آن)

{ «تَبَارَكَ اللَّهُ» والامقام و دارای خیر زیاد است [۱۷] «سَبْعَ طَرِيقٍ» هفت طبقه آسمان «عَنِ الْخَلْقِ» مخلوقات

که در زیر سقف آسمان هستند.

* ذکر لوم (سرزنش) در اینجا بدین خاطر است که آنان بیشتر از سرزنش نمی‌شوند

۳۴۲ - قال رسول الله - ﷺ: «مَنْ حَسَنَ إِسْلَامَ تَرْكُهُ مَا لَا يَعْزِيهِ، أَخْرَجَهُ التَّوْبَتُ مِنْهُ وَغَيْرُهُ

پیامبر - ﷺ - فرمود: «ترک نمودن چیزهای بهبوده (نشانه) کمال مسلمانان فرد است».

الحمد لله
الذي هدانا لهذا

[۱۸] «قَدِرَ» به اندازه کافی و مفید {فَأَسْكَنَهُ فِي الْأَرْضِ} آن را در زمین ماندگار و پردوام کردیم «وَأَعْنَبَ» به این بردن آن [۱۹] «فَأَنْشَأْنَا لَكُمْ بِهِ» به وسیله این آب برای شما دیدید آوردیم «جَنَّتْ مِنْ تَحْيِيلٍ وَاعْتَابَ» باغهایی از درختان خرما و انگور. نخلستانها و تاکستانها { [۲۰] «شَجَرَةً»

الْمِنْهَالُ الْفَلَكَ الْعِشْرَةِ

۳۴۳

سُورَةُ الْفُتُوحِ

با این آب درخت مبارکی را آفریدیم (درخت زیتون) {طور سیناء} مکانی است که در آن مناجات موسی با خدا صورت گرفته است «سَبَّحَ» مصلی روید {بِالذَّهْنِ} هرهرا با رشد تولید روغن می کند «صَغَ» نان خورش (روغن) [۲۱] «الْأَنْعَامَ» شتر، گاو، گوسفند و بز «الْعَبْرَةَ» پند و نشانه ای بر قدرت و رحمت {نَتَقِيكُمْ} ثانی بطونها از آنچه در شکم آنها است (شیر) به شما می نوشانیم { [۲۲] «عَلَيْهَا» بر شتر از میان آنها «الْفَلَكَ» کشتی ها [۲۴] «الْمَلَأَ» اشرف و بزرگان قوم «يَنْفَضِّلُ» علیکم بر شما برتری گیرد و ریاست کند [۲۵] «أَنْ هَرَّ» او نیست «بِهِ جَنَّةٌ» مبتلا به جنون است «فَتَرَبَّصُوا» پس منتظر بمانید و صبر کنید «حَتَّى»

وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا عَلَى ذَهَابٍ بِهِ لَقَادِرُونَ ۱۸ فَأَنْشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّتٍ مِنْ تَحْيِيلٍ وَاعْتَابَ لَكُمْ فِيهَا فَوْكَةً كَثِيرَةً وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ۱۹ وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِنْ طُورٍ سَيْنَاءَ تَنْبُتُ بِالذَّهْنِ وَصَبِغٍ لِلَّذِينَ ۲۰ وَإِنْ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةٌ لِيُفَكِّرُمْ مِمَّا فِي بَطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ۲۱ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفَلَكَ تَحْمَلُونَ ۲۲ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ فَقَالَ يَفْقَهُمْ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ۲۳ فَقَالَ الْمَلَأُوا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ يَفْضَلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ۲۴ إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ بِهِ جَنَّةٌ فَرَبَّصُوا بِهِ حَتَّى حِينٍ ۲۵ قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَبُونَ ۲۶ فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَنْ اصْنَعْ الْفَلَكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحِّينَا فَإِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُورُ فَاسْلُكْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ مِنْهُمْ وَلَا تُخْطِئُنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ ۲۷

حَتَّى» تا هنگامی که جنونش بهبود می یابد [۲۷] «الْمَلَأَ» کشتی «بِأَعْيُنِنَا» زیر نظر و تحت مراقبت ما «جَاءَ أَمْرُنَا» فرمان ما مبنی بر نزول عذاب بر آنان صادر شد «فَارَ التَّنُورُ» آب فراوان از تنور بر جوشید «لِلْمَلِكِ» خلیفا داخل در کشتی کن «رُجِحَ» نر و ماده از هر جاندار (سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ) کسانی که قبلاً فرمان نابودیشان صادر شده است.

۳۴۳- لعن رسول الله - المشتبهين من الرجال بالنساء، والمتشبهات من النساء بالرجال. أخرجه البخاري

پیامبر - مردانی را که خود را شبیه زنان می کنند و زنانی را که خود را شبیه مردان می کنند لعن نموده است.

[۲۹] **الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ** نزول. جایگاه نزول [۳۰] **الْأَنْبِيَاءِ** عبرت هایی که مایه اندرز هستند **الْمُتَّقِينَ** بندگان خود را آزمایش می کنیم تا بدانیم کدام یک عبرت می گیرد (در حالی که به حال همه آگاه تیریم) [۳۱] **قُرْآنَ الْآخِرِينَ** عاد (قوم هود پیامبر خدا) **شُرُوءَ الْمُؤْمِنِينَ** ۳۴۴

[۳۳] **﴿أَتَرْفَأُهُمْ﴾** به آنان فراوانی و ناز و نعمت دادیم [۳۶] **﴿هَيَاتَ﴾** وقوع آن محال و دور است **﴿لَا تَوْعَدُون﴾** آنچه به شما وعده داده می شود { [۳۷] **﴿إِنْ هِيَ﴾** نیست آن **﴿فَمُوتُوا﴾** غیا **﴿غِيَا﴾** عده ای از ما می میرند و عده ای جای آنها را می گیرند و زندگی می کنند [۳۸] **﴿إِنْ هُوَ﴾** او نیست [۴۰] **﴿عَمَّا قَلِيل﴾** بعد از زمان کمی، به زودی [۴۱] **﴿فَأَخَذْتَهُم﴾** صدای مهیب جبرئیل، یا عذاب شدید آنان را فرو گرفت **﴿الصَّيْحَةَ﴾** صدای مهیب، عذاب شدید **﴿بِالْحَقِّ﴾** با جزای عادلانه ای که مستحق آن هستند **﴿فَجَعَلْنَاهُمْ غُثَاءً﴾** * آنان را بسان خس و خاشاک سیلاب، به کلی نابود کردیم **﴿الْمُتَعَبَا﴾** نابود شوند، از رحمت خدا دور شوند [۴۲] **﴿قُرْآنَ الْآخِرِينَ﴾** ملت های

فَإِذَا اسْتَوَيْتَ أَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفُلِّ فَقُلِ لِلَّهِ الَّذِي نَجَّيْنَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۲۸ وَقُلْ رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنزَلًا مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ۲۹ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ وَإِنْ كُنَّا لَمُبْتَلِينَ ۳۰ ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا ۳۱ فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ ۳۲ أَفَلَا تَنْفَقُونَ ۳۳ وَقَالَ الْمَلَأُ مِن قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا الْآخِرَةِ وَأُتِفَتْهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ۳۴ وَلَئِنْ أَطَعْتُم بَشَرًا مِّثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذَا لَخَسِرُونَ ۳۵ هَيَاتَ هَيَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ ۳۶ إِنَّ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ۳۷ إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ ۳۸ قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَبُونَ ۳۹ قَالَ عَمَّا قَلِيلٍ لِّیُصْبِحُنَّ نَادِمِينَ ۴۰ فَآخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ فَجَعَلْنَاهُمْ غُثَاءً فَبَعْدَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۴۱ ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا ۴۲

دیگر.

* **﴿غُثَاء﴾** به چیزهایی از قبیل: کف یا پارچه گفته می شود که روی سیلاب قرار می گیرد و بخش و پلا می شود و چیزی از آن باقی نمی ماند.

۳۴۴- **﴿قَالَ النَّبِيُّ﴾** :- «ما من مصیبة تصیب المسلم، إلا كفر الله بها عنه حتی التوبة کُشاکها». متفق علیه پیامبر - **﴿فَرَمَوْهُ﴾** «هر مسلمان که دچار بلا و مصیبتی شود حتی اگر به اندازه نیش خاری باشد که به بدنش فرو می رود، خداوند آن را کفاره گناهش قرار می دهد».

[۴۴] «تَقْرَأُ» پشت سر هم در دوره‌های مختلف. یکی پس از دیگری «احادیث» سخنان عبرت‌آمیز [۴۵] «بایاتنا» با معجزات حسی «سلطان معن» برهان بیانگر و ظاهرکننده حق [۴۶] «عساکر» مستکبران.

سُورَةُ الْمُؤْمِنُونَ

۳۴۵

الْبَيْتُ الْمَقْدِسُ

سرکشان و گردنکشان [۴۷]

«لناعتابون» مثل بندگان،

خاشعان و خدمتگزاران ما

هستند [۴۹] «الکتاب»

تورات [۵۰] «آیة» معجزه

دال بر کمال قدرت خدا

«اوتاهما» آن دو را رانندیم

«إلى ربوة» به جای مرتفعی

(بیت المقدس) «ذات قرار»

در آن اسباب استقرار از

قبیل: زراعت و میوه وجود

داشت «شعین» آب جاری

[۵۲] «أنتکم» ملت، دین و

شریعت شما [۵۳] «فتقطعوا

أمرهم» در کار دینشان تفرقه

پیدا کردند «زبراً» گروه‌های

مختلف «ذرهم» آنان را رها

کن «المزیم» جهالت و

ضلالتی که ایشان را

فرامی‌گیرد «حق حین» تا

زمانی که برای نابودی آنان

مقدر شده است [۵۵] «فیذهب

سده» به یاری ایشان

می‌رسانیم [۵۷] «مشفقون»

اشخاص بیمناک و بر حذر.

۳۴۵- قال رسول الله - ﷺ :-

مَا تَسْقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجْلَهَا وَمَا يَسْتَخِرُونَ ۴۲ ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرًا
 كُلَّ مَاجَاءٍ أُمَّةً رُسُلُهَا كَذَّبُوهُ فَأْتَبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا وَجَعَلْنَاهُمْ
 أَحَادِيثَ فَبَعْدَ الْقَوْمِ لَا يُؤْمِنُونَ ۴۱ ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ
 هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبينٍ ۴۵ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ
 فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ ۴۶ فَقَالُوا أَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا
 وَقَوْمُهُمَا لَنَا عِدُونَ ۴۷ فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْأُمَّهَاتِ
 ۴۸ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ۴۹ وَجَعَلْنَا
 أَبْنَاءَ مَرْيَمَ وَأُمَّهَآ آيَةً وَأَوَّيْنَاهُمَا إِلَىٰ رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ
 ۵۰ يَتَّبِعُهَا الرُّسُلُ كُلُّوْمَانِ الطَّيِّبَتِ وَأَعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا
 تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ۵۱ وَإِنْ هَدَيْتُمْ أُمَّتَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ
 فَاتَّبِعُونِ ۵۲ فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبُرًا كُلَّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ
 فَرِحُونَ ۵۳ فَذَرَهُمْ فِي عَمَرَتِهِمْ حَتَّىٰ حِينٍ ۵۴ أَيْتَحَسَبُونَ أَنَّمَا
 نُضِلُّهُمْ بِهِ مِنْ مَّالٍ وَبَيْنٍ ۵۵ نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ
 ۵۶ إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُّشْفِقُونَ ۵۷ وَالَّذِينَ هُمْ
 بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ۵۸ وَالَّذِينَ هُمْ رَبَّهُمْ لَا يُشْرِكُونَ ۵۹

«ایها الناس! إن الله طيب ولا يقبل إلا طيباً» و إن الله امر المؤمنين بما امر المرسلين. فقال تعالى: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن ثَمَرِهِ» ثم ذكر الرجل يطيل السفر: أشعث أغبر، يمد يده إلى السماء يا رب يا رب ومطعمه حرام ومشربه حرام، وغذي بالحرام فأتى بمستجاب لذلك». رواه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند پاک است و فقط پاکیزه را دوست دارد و قطعاً خداوند مؤمنان را به همان چیزی دستور داده که پیامبران را بدان دستور داده است و خداوند فرموده است: «ای پیامبران از چیزهای پاکیزه بخورید...» و باز فرموده: «ای سرخشان! از چیزهای پاکیزه بخورید که...» آنگاه پیامبر از شخصی یاد کرد که سفر خود را طولانی می‌کند؛ دارای موهای ژولیده و چهره غبارآلود است. دستانش را به سوی آسمان دراز می‌کند: پروردگارا!

[۶۰] **الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ مَا تَوَارَىٰ عَمَّا يُدْعَوْنَ إِلَىٰ دِينِهِمْ** دلهایشان ترسان است از اینکه اعمالشان قبول نگردد [۶۲] **الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ مَا تَوَارَىٰ عَمَّا يُدْعَوْنَ إِلَىٰ دِينِهِمْ** اعمالی که در توان دارد **كِتَابُ** نامه اعمال بندگان **غَسِرَ** جهالت و غفلتی که آنان را در برمی گیرد [۶۴] **مَتَرَفِهِمْ** **يُؤْتِيهِمُ اللَّهُ مِمَّا يُرِيدُ**

۳۴۶

لِلَّذِينَ اتَّقَوْا

افراد مستمتم و خوشگذران ایشان **حَارُونَ** فریاد می کنند و خدا را به کمک می طلبند [۶۶] **تَنَكُّيُونَ** برمی گشتید و از گوش دادن به آن اعراض می نمودید [۶۷] **مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ** به بیت الحرام می بالیدید اینکه بر خلاف سایر مردم شما در امنیت هستید **مَسْرًا** شبانه در کنار بیت الحرام برای گفتگو جمع می شدید **تَهْتَبُونَ** برای طعنه زدن به قرآن هذیان و یاوه سرایی می کردید [۶۸] **أَنفَلَمَ يَدَّبَّرُوا** آیا تدبیر و تامل نمی کنند [۷۰] **جَنَّةً** دیوانگی [۷۱] **بَذَرْتَهُمْ** افتخار و شرفشان (زیرا قرآن به زبان آنان نازل شد) [۷۲] **خَرَجًا** اجر [۷۴] **لِلَّذِينَ** منحرفان از حق و ثواب.

→

پسروردگار اا (می گوید)

در حالیکه خوراکش، آشامیدنی اش و پوشاکش حرام است و بطور کلی از راه حرام تغذیه شده است، پس چطور دعای او مورد اجابت قرار می گیرد؟».

۳۴۶- قَالَتْ السَّيِّدَةُ عَائِشَةُ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا -: يَا رَسُولَ اللَّهِ! **الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ مَا تَوَارَىٰ عَمَّا يُدْعَوْنَ إِلَىٰ دِينِهِمْ** هو الذي يسرق ويغني ويشرب الخمر وهو يخاف الله عز وجل؟ قَالَ: «لا يابست ابي بكر! يا بنت الصديق! ولكنه يُصَلِّي ويصوم ويتصدق وهو يخاف الله عز وجل». رواه احمد والترمذي وابن ابي حاتم

سرور ما عائشه - رضى الله عنها - گفت: اى رسول خدا! اين آيه **الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ مَا تَوَارَىٰ عَمَّا يُدْعَوْنَ إِلَىٰ دِينِهِمْ** [مؤمنون: ۶۰] كسى است كه دزدى مى كند، زنا مى كند و شراب مى نوشد در حاليكه از خدا مى ترسد؟ فرمود: «نه! دختر ابوبكر! اى دختر صديق! مراد كسى است كه نماز مى خواند، روزه مى گيرد، صدقه مى دهد و از خدا مى ترسد».

{ ۷۵ } { حُرٌّ زِيَان. بَلَا } { لِلْجَوِّ فِي طُغْيَانِهِم } در طغیان و گمراهیشان یافشاری می کنند «یعمهون» سرگردان و متحیر می شوند [۷۶] { لَا اسْتَكَوُوا } خضوع نکردند { حَقُّهُ عَزَّوَجَلَّ } با تضرع و زاری خدا را می خوانند [۷۷]

لِلْجَوِّ فِي طُغْيَانِهِم

۳۴۷

سُورَةُ الْفُرْقَانِ

{ فَتَحْنَاهُمْ بَابًا فَاعْذَابٌ }

آنان را به بلا و عذاب سختی دچار می سازیم که گویا آن عذاب پشت درسته ای بود و آن در بر روی آنان باز شد «مبلسون» ناامیدان از نجات و درماندگان { [۷۸] } «انشاکم» برای شما آفریده است «السمع» گوش «الافتدة» جمع فؤاد: دل (عقل و خرد) { [۷۹] } «ذراکم» شما را آفرید و با زاد و ولد در زمین گسترش داد { [۸۰] } «تَحْشُرُونَ» در پیشگاه او جمع آورده می شوید. به پیشگاه او برگردانده می شوید { [۸۱] } «أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ» اکاذیب و دروغ های نوشته شده در کتابهایشان [۸۲] «مَلَكُوتٌ» مُلک وسیع و عظیم «مُجِيرٌ» به هر کس که بخواهد کمک می کند و او را در پناه خود می گیرد «لَا يُجَارُ عَلَيْهِ» کسی که خدا بخواهد او را عذاب دهد پناه داده نمی شود [۸۹] { فَنَاقٍ }

وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلْجَوِّ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ۷۵ وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَوُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَضُرُّعُونَ ۷۶ حَتَّى إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ إِذْ هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ۷۷ وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ۷۸ وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ۷۹ وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۸۰ بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُونَ ۸۱ قَالُوا أَءِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظْمًا إِذْ نَا لَمَبْعُوثُونَ ۸۲ لَقَدْ وُعِدْنَا نَحْنُ وَءَابَاؤُنَا هَذَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۸۳ قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۸۴ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ۸۵ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۸۶ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا نُنْقِطُ ۸۷ قُلْ مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۸۸ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنِّي تُسْحَرُونَ ۸۹

تُسْحَرُونَ» چگونه گول زده می شوید و از حق دور می گردید، گویا سحر شده اید؟

۳۴۷. قال رسول الله - ﷺ - «أُورِثُ أَنْ أَقَابِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَيَقْبِضُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَائِهِمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ وَحِسَابِهِمْ عَلَى اللَّهِ». متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «به من دستور داده شده که با مردم بجنگم تا اینکه به وحدانیت خدا و رسالت محمد - ﷺ - اقرار نمایند، نماز بخوانند و زکات پرداخت کنند، هرگاه این کارها را انجام دهند، خون و مال آنان از جانب من محفوظ است، مگر در برابر حق که به حکم اسلام به عهده خواهند داشت و حساب آنان با خدا است.»

[۹۱] ﴿لَذَهَبَ كُلُّ آلِهَةٍ بِمَا حَقَّ﴾ هر خدایی به تنهایی به اداره بندگان خود می پرداخت {﴿لَعَلَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ﴾

برخی بر برخی دیگر می خواست چیره شود {﴿يَحْضُرُونَ﴾ دروغ آشکار می گویند { [۹۲] ﴿تَعَالَى﴾ بالاتر و برتر است ﴿عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ از آن ۳۴۸

چیزهایی که شریک خداوند

قرار می دهند [۹۳] ﴿تَرْيَقِي﴾

به من بنایی {﴿مَایُوعِدُونَ﴾

آنچه (از عذاب) که بدان

وعده داده می شوند { [۹۴]

{﴿فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ

الظَّالِمِينَ﴾ مرا همراه کافران به

عذاب گرفتار ساز [۹۶]

{﴿ادْفَعْ﴾ پاسخ بده [۹۷]

{﴿أَعُوذُ بِكَ﴾ خود را در پناه

تو می دارم {﴿هَمَزَاتِ

الشَّيْطَانِ﴾ وسوسه های

تحریک کننده شیاطین [۹۸]

{﴿أَنْ يَحْضُرُونَ﴾ اینکه جنتا

نزد من حضور یابند [۹۹]

{﴿أَرْجِعُونِ﴾ مرا بازگردانید

[۱۰۰] {﴿لَعَلِّي﴾ تا اینکه

من. شاید که من {﴿فَإِذَا نُفِخَ

تُرْكُتُ﴾ ایمان و اعمال صالحی

که انجام آنها را ترک کرده ام

{﴿مَنْ وَرَائِهِمْ﴾ در پیش روی

ایشان {﴿بِرِزْخٍ﴾ مانعی که

ایشان را از بازگشت به دنیا

باز می دارد [۱۰۱] {﴿فَلَا

أَنْسَابَ﴾ هیچ روابط فامیلی و

خویشاوندی برجای نمی ماند {﴿يَوْمَئِذٍ﴾

از هم دیگر نمی پرسند { [۱۰۲] ﴿تَقُلَّتْ مُوَاذِنَةُ﴾

موازینۀ﴾ حسانت او کمتر از سیئات شود [۱۰۳] ﴿خُفَّتْ

مِوَاذِنُهُ﴾ حسانت او کمتر از سیئات شود [۱۰۴] ﴿تَلْفَحُ وَجُوهُهُمُ النَّارُ﴾ آتش صورت های ایشان را

می سوزاند و بریان می کند {﴿كُلُّهُمْ﴾ چهره درهم کشیدگان عیوسی که لبهایشان جمع بماند.

۳۴۸ - قال رسول الله - ﷺ - : «اتقوا النارَ ولو بشقِّ قَرَّةٍ» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خودتان را از آتش دور سازید هر چند به وسیلۀ بخشدن نصف یک دانۀ خرما باشید».

بَلْ أَنبَهُهُمْ بِالْحَقِّ وَانْهَضَهُمْ لِكَذِبُونَ ۹۰ مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ
وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنَ إِلَهٍ إِذْ لَذَهَبَ كُلُّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّ
بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سَبَحْنُ اللَّهَ عَمَّا يَصِفُونَ ۹۱ عَلِيمُ
الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَعَلَّنِي عَمَّا يُشْرِكُونَ ۹۲ قُلْ رَبِّ
إِمَّا تُرِيدُنِي مَایُوعِدُونَ ۹۳ رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ
الظَّالِمِينَ ۹۴ وَإِنَّا عَلَى أَنْ تُرِيكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقَدِيرُونَ ۹۵
ادْفَعْ بِآلَتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ ۹۶
وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيْطَانِ ۹۷ وَأَعُوذُ بِكَ
رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ ۹۸ حَتَّى إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ
ارْجِعُونِ ۹۹ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ
هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ۱۰۰ فَإِذَا نُفِخَ
فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ ۱۰۱
فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ، قَالُوا لَيْكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۱۰۲ وَمَنْ
خَفَّتْ مَوَازِينُهُ، قَالُوا لِيَكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ
خَالِدُونَ ۱۰۳ تَلْفَحُ وَجُوهُهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ ۱۰۴

[۱۰۶] «غَلِبَتْ عَلَيْنَا» بر ما مستولی و چیره گشت **انتم** گمراهی و فساد خودمان { [۱۰۷] «اُخْرِجْتُمْ مِنْهَا» } ما را از آتش جهنم بیرون بیاور {فَانْ عُدْنَا} اگر برگشتیم { [۱۰۸] «اُخْسُوا لَهَا» } دور شوید و زبونانه ساکت شوید [۱۱۰] «فَاتَّخِذُوا مِنْهَا» **سُورَةُ الْفَاثِرُونَ** ۳۴۹

لَمَّا تَكُنْ ءَايَتِي تُنَلِّىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ۱۰۵

رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ ۱۰۶ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ ۱۰۷ قَالَ اخْسُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُون ۱۰۸ إِنَّهُ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَا ءَمِنَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّحِيمِينَ ۱۰۹ فَاتَّخِذْتُمُوهُمْ سِخْرِيًّا حَتَّىٰ أَنسَوَكُمْ ذِكْرِي وَكُنْتُمْ مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ ۱۱۰ إِنِّي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفَآرُونَ ۱۱۱ قُلْ لَّيْسَتْ فِي الْأَرْضِ عِدَّةٌ سِنِينَ ۱۱۲ قَالُوا الْيَأْسَؤُمَا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَتَمُوتُ الْعَادِينَ ۱۱۳ قُلْ إِن لَّيْسَتْ إِلَّا قَلِيلًا لَّوْ أَنَا كُنْتُ تَعْلَمُونَ ۱۱۴ أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْتُكُمْ عِشْيَا وَأَنَّا كُنْتُ لَآئِنَا لَا تَرْجِعُونَ ۱۱۵ فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ ۱۱۶ وَمَن يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا ءَاخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ۱۱۷ وَقُلْ رَبِّ آغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّحِيمِينَ ۱۱۸

سِخْرِيًّا} او را به باد تمسخر گرفتید {«أَنسَوَكُمْ ذِكْرِي»} مؤمنان یاد مرا از ذهن شما برده‌اند «كُنْتُمْ مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ» همیشه به آنان می‌خندیدید [۱۱] «جَزَيْتُهُمْ» به آنان پاداش داده‌ام «الْفَاثِرُونَ» رستگاران { [۱۱۲] «لَيْسَتْ» } مانده‌اند شده‌اید [۱۱۳] «فَلَا» } العادین} از کافی بیرس که قادر به شمارش و حساب هستند. یا از فرشتگانی که اعمال بندگان را می‌نگارند [۱۱۴] «إِنْ لَيْسَتْ» } مانده‌اند نبوده‌اند {«لَوْ أَنَا كُنْتُ تَعْلَمُونَ»} اگر اندک دانشی می‌داشتید { [۱۱۵] «أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْتُكُمْ عِشْيَا» } آیا گمان برده‌اید که شما را بی‌پوده و باطل و بدون هیچ حکمتی خلق کرده‌ام [۱۱۶] «فَتَعَالَى اللَّهُ» خدا پاک‌تر و برتر از آن است که بی‌پوده چیزی را خلق کند [۱۱۷] «حَسَابُهُ» محاسبه او.

۳۴۹ قال رسول الله ﷺ: «عجبا لأمر المؤمن إن أمره كله له خير وليس ذالك لأحد إلا للمؤمن: إن أصابته سرقة شقة فکان خیرا له، وإن أصابته ضررة صبر فکان خیرا له». رواه مسلم
پیامبر ﷺ - فرمود: «کار مسلمان انسان را به شگفتی و تعجب وامی‌دارد زیرا همه کارهایش برای او مایه خیر است، و این امتیاز برای هیچکس جز مسلمان نیست، اگر به وی فراخی و آسانی دست دهد، شکر کند، برای او خیر است (و سبب کسب ثواب می‌گردد) و اگر دچار سختی و ناراحتی گردد، صبر کند، برای او خیر است (و سبب کسب ثواب الهی می‌گردد)».

سوره نور [۱] ﴿قُرْآنَهَا﴾ عمل به احکام آن را بر شما واجب گردانده ایم { آیات شانت } دلایل روشن { [۲] جلد ۱ } تازیانه بزیند، به گونه ای که به پوست درد و الم برساند بدون اینکه باعث شکستگی استخوان یا پاره شدن گوشت بدن گردد ﴿کُلُّ وَاحِدٍ﴾ هر یک از زن و مرد که آزاد و مجرد (غیر متأهل) باشند «مئة جلد» صد ضربه ﴿مَاعَذُکُمْ بِهَآءِ﴾ به سبب دلسوزی و شفقت یا میانجیگری دیگران چیزی از حدود و مقررات الهی را ترک نکنید و از آن نگاهید ﴿دین الله﴾ حکم خدا [۴] ﴿یرمون المحصنات﴾ به زنان پاکدامن تهمت زنا می زنند [۶] ﴿شهادۃ اَحدِهم﴾ اقرار هر یک از ایشان [۸] ﴿یدرأ عنها العذاب﴾ عقوبت (رجم) را از او برطرف می کند.

۳۵۰

المیزان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُورَةُ النُّورِ وَأَنْزَلْنَاهَا فَرَضْنَاهَا وَأَنْزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ يَنْتَبِهُ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ
 ۱. الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُم بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَشَهِدَ عِدَاهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ ۲. الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُرِّمَ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ۳. وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَا يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا يَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةٌ أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ۴. إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِن بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۵. وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ۶. وَالْخَمْسَةَ أَنْ لَعْنَتُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ۷. وَيَدْرَأُ عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ۸. وَالْخَمْسَةَ أَنْ غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ۹. وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ ۱۰

۳۵۰- حدیث عمر بن الخطاب. آن الله بعث محمدأ - بالحق، و أنزل علیه الكتاب فكان مما أنزل الله آية الرجم، فقرأناها و وعقلناها ووعيناها، رجم رسول الله - ورجعنا بعده، فأخشى إن طال بالثأس زمان، ان يقول قائل: والله ما نجد آية الرجم في كتاب الله؛ فنبئوا بترك فريضة أنزلها الله، والرجم

في كتاب الله حق على من زنى، إذا أحصين من الرجال والنساء، إذا كانت البينة أو كان الحمل أو الاعتراف. متفق عليه
 عمر بن خطاب گوید: مسلماً خداوند محمد ﷺ را به حق فرستاد و قرآن را بر او نازل نمود، یکی از آیات نازل شده، آیه مربوط به رجم است، ما این آیه را در قرآن خواندیم و آن را درک کردیم و آن را حفظ نمودیم. رسول خدا ﷺ - در زمان خود رجم را انعام داد و ما هم بعد از او رجم را انعام دادیم. می ترسم مدتی بگذرد مردم بگویند: قسم به خدا ما آیه مربوط به رجم را در قرآن نمی بینیم، در نتیجه به سبب ترک واجبی از واجبات الهی گمراه گردند. بدانید رجم کسی که بعد از ازدواج و نزدیکی یا همسرش مرتکب زنا شود امری است حق و در کتاب خدا ثابت است و هنگامی که شاهد به زنا یا حاملگی وجود داشته باشد یا شخص اعتراف کند حکم رجم اجرا می گردد.

[۱۱] «بِإِفْكِ» زشت ترین و فاحش ترین دروغ. مراد: تهمت عظیمی است که به عائشه - رضی الله عنها - زدند که خداوند برای برائت او آیاتی را نازل کرد. * «فَصَبَّحَكُمْ» گروهی از شما «الَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ» کسی که بخش عظمی از آن را به عهد داشت (مراد: عبدالله پسر ابی

الْحَزَنَةِ عَمْرٍو)

۳۵۱

سُورَةُ النِّازِعَاتِ

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِإِفْكِ عُصْبَةٍ مِّنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ مَا أَكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝۱۱ وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ ۝۱۲ وَلَوْلَا جَاءَ وَعَلَيْهِ بَآرِعَةٌ شَهْدَاءُ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشَّهْدَاءِ فَأُولَئِكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ ۝۱۳ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝۱۴ إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَقَوْلُونَ يَا قَوْمِ هَٰذَا مَا لَيْسَ لَكُم بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ ۝۱۵ وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَٰذَا سُبْحَنَكَ هَٰذَا أَبْهَتُنَّ عَظِيمٌ ۝۱۶ يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۝۱۷ وَبَيْنَ اللَّهِ لَكُمْ آيَاتٌ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝۱۸ إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۝۱۹ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ۝۲۰

پسر سلول رئیس منافقان است) [۱۲] «لَوْلَا» چرا نه {بأنفسهم} نسبت به خودشان {۱۴} «فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ» به سبب خوض و فرو رفتن تان در کار تهمت [۱۵] «تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ» از همدیگر روایت می کردید {وبه بخش شایعه می برداختید} «تَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا» آن را ساده و آسان می پنداشتید [۱۶] «لَوْلَا» چرا نه شایسته ما نیست «سُبْحَانَكَ» خداوند را پاک و منزّه می دانم (مراد: تعجب است از زشتی این دروغ و تهمت «بِهَتَانِ» دروغ زشتی که شنونده را بهت زده و مدهوش می کند) [۱۷] «أَنْ تَعُودُوا» از اینکه برگردید [۱۸] «تَشِيعَ» پخش گردد. * ام المؤمنین عائشه - رضی الله عنها - گوید: وقتی تهمتی که از

آن اطلاع نداشتم شایع شد، پیامبر - ﷺ - بر بالای منبر رفت و درباره من خطبه خواند. بعد از شهادت لا اله الا الله، و حمد و ثنای خداوند به گونه ای که سزاوار مقام او است، فرمود: «أَمَّا بَعْدُ، بِه مِنْ بَغْوَيْدِ چگونگی رفتار کنیم با جماعتی از مردم که خانواده مرا به تهمت بسته اند؟ قسم به خدا هیچوقت گناهی را از او ندیدم، و هبسم را به کسی تهمت بسته اند که قسم به خدا هیچوقت از او گناه و فساد ندیدم. هیچگاه به خانه من نیامده است مگر وقتی که خودم در خانه بوده باشم، و به هر سفر (و جنگی) که رفته باشم او هم همراه من بوده است.» متفق علیه (مترجم)

[۲۸] ﴿لَمْ يَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا﴾ کسی را در خانه‌ها نیافتید (که به شما اجازه ورود دهد)؛ ﴿أَزْكَى لَكُمْ﴾ برای شما پاکتر است از ناپاکی تردید، سبکی و سستی [۲۹] ﴿حَنَافٍ﴾ گناه «متأثر لکم» منفعت و مصلحت برای شما [۳۰] ﴿يَغْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ﴾
 الجناح المثلث المثلث

۳۵۳

نگاهشان را از حرام برگیرند
 [۳۱] ﴿لَا يُبْدِينَ﴾ نمایان
 نسازند ﴿زِينَتَهُنَّ﴾ اندام‌هایی
 که زینت آنها هستند
 ﴿وَلِيُظْهِرْنَ﴾ بپوشانند
 بپوشانند ﴿بِأَعْيُنِهِنَّ﴾
 روسری‌هایشان ﴿عَلَى﴾
 جیب‌های، یقه، قسمت باز
 بالای سینه ﴿لِيُبَيِّنَ﴾
 برای شوهرانشان ﴿أَنَّهُنَّ﴾
 زنان خدمتکار یا هدم و
 دوست خانها ﴿التَّابِعِينَ﴾
 خدمتکاران ﴿غَيْرِ أُولَى﴾
 الارية افرادی که قدرت
 زناشویی و میل جنسی در
 آنها نیست ﴿لَمْ يَظْهَرُوا﴾
 علی... به سن بلوغ و احتلام
 نرسیده‌اند. به حد شهوت
 نرسیده‌اند و به عورت زنان
 آگاهی نیافته‌اند ﴿وَتَوْبُوا إِلَى﴾
 الله علماء گویند: توبه برای
 هر گناهی واجب است. اگر
 گناه چیزی میان عبد و خدا
 باشد و مربوط به حق انسانی
 نباشد، سه شرط دارد:

فَإِنْ لَمْ يَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يَأْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ
 قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ
 عَلِيمٌ ۝ ۲۸ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ
 فِيهَا مَتْنَعٌ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ۝ ۲۹
 قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ
 ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ۝ ۳۰ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ
 يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ
 زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِمَخْمَرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ
 وَلَا يَبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ
 آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ
 أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ أَخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ
 أَخْوَانِهِنَّ أَوْ مَمْلُوكَاتٍ أَيْمَنَ لَهُنَّ أَوْ تَابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْإِرْبَةِ مِنَ
 الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ
 وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتَوْبُوا
 إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۝ ۳۱

۱- از انجام گناه دست بکشد. ۲- از انجام گناه پشیمان باشد. ۳- تصمیع بگیرد هیچگاه به سوی آن گناه برنگردد.
 اگر هر یک از این سه شرط را نداشته باشد، توبه صحیح نیست. و اگر گناه مربوط به حق الناس باشد، علاوه بر
 سه شرط فوق باید حق صاحب آن را نیز اداء نماید.

۳۵۲ - قال رسول الله - ﷺ: «إِذَا اسْتَأْذَنَ أَحَدُكُمْ ثَلَاثًا، فَلَمْ يَأْذَنَ لَهُ فَلْيَرْجِعْ». متفق عليه
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه کسی از شما سه بار اجازه ورود (به منزل کسی را) خواست و به او اجازه داده نشد باید
 برگردد».

[۳۲] «انكحوا» مردان را همسر، و زنان را شوهر دهید «الایامی» جمع اَیم، مردان و زنان مجرد «من عبادکم» غلامانتان «امانکم» جمع اَمة، کنیزان [۳۳] { «لستغفیل» باید با سعی و رنج خواستار پاکدامنی باشد مثلاً روزه گرفتن، سرگرم شدن با اعمال مفید و... } «لا یجحدون نکاحا» ! مکانات ازدواج از قبیل: مهریه، نفقه، و... را ندارند «یتغون» می‌خواهند «الکتاب» مکاتبه برای آزدیشان از بندگی (با پرداخت مبلغ معینی) «خیرا» امانت، قدرت بر کسب مال «نسیابکم» کنیزانستان «البغاء» زنا «تغفنا» تغف. پاکدامنی «لنطلبوا» تا بخوانند «غرض» دارایی زودگذر [۳۴] «حسبوا» گذشتند [۳۵] «انور الشیارات» و «الارض» روشنگر کائنات یا هدایتگر موجوداتی که در آسمانها و زمین است «کمشکاة» مثل نور پنجره‌ای بدون روزنه، چلچراغ «مصباح» چراغی بزرگ، فتیله‌ای مشتعل «زجاجة» حبای از شیشه شفاف «کوکب قری» ستاره‌ای فروزان چون در «زیتها» روغن آن { [۳۶]

وَأَنكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِن يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۝۳۲
وَلَيْسَتَفِفَ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّىٰ يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۗ
وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا ۚ وَآتُوهُمْ مِّن مَّالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ وَلَا تَكْرِهُوا فَإِنَّكُم مِّنَ الْغِيَاءِ إِنْ أَرَدْتُمْ تَحَصُّنًا لِّنَبْتِكُمْ أَعِزُّوا لِحَيَوةِ الدُّنْيَا وَمِنْ يُكْرِهُهُنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ كُرْهِيهِنَّ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝۳۳
وَلَقَدْ أَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُّبِينَاتٍ وَمَثَلًا مِّنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ۝۳۴ ۚ اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ ۚ كَمِشْكُوفَةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ
الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُّبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ
لَّا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارُ
نُورٍ ۚ عَلَىٰ نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ ۚ مَن يَشَاءِ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَلَ
لِلنَّاسِ ۗ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝۳۵ فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَن تُرْفَعَ
وَيُذَكَّرَ فِيهَا أَسْمُهُ ۖ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ۝۳۶

«بُيُوت» مساجد «تُرْفَع» نام خدا به بزرگی و پاکی برده شود «بالغدو» «الآصال» در اول و آخر روز.

۳۵۳- قال رسول الله - ﷺ: «يا معشر الشباب، من استطاع منكم الباءة فليتزوج. فَإِنَّهُ اغْضُ لِلْبَصْرِ وَأَحْصِنَ لِلْفَرْجِ؛ وَمَن لَّمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ، فَإِنَّهُ لَهُ وَجَاءٌ». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «ای جماعت جوانان! هر یک از شما که قدرت و هزینه ازدواج را دارد باید ازدواج کند، چون برای چشم‌پوشی و حفظ عفت بهتر است و کسانی که استطاعت آن را ندارند لازم است روزه باشند چون روزه باعث تضعیف نفس انسان می‌شود».

[۳۷] **لَا تُلْهِمُهُمْ بُحْرًا لَّائِجٌ** بازگانی و معامله آنان را از یاد خدا غافل نمی‌کند (این آیه مؤمنان را از تجارت منع نمی‌کند بلکه از دل‌مشغولی به آن و دوری از یاد خدا و نخواندن نمازها و سایر عبادات نهی می‌کند) **فِيهِ الْقُلُوبُ** دها در آن روز میان هراس و امید به اضطراب می‌افتند [۳۸] **بِغَيْرِ حِسَابٍ** بخششی بی‌حد و بی‌نهایت [۳۹] **كَسْرَابٍ** مثل شعاع درخشانی که در خشکی و به هنگام گرمای شدت مثل آب به نظر می‌رسد (سراب) **بِقِيعَةٍ** مکانی وسیع و بی‌آب و علف **(الظَّمْآنُ)** بسیار تشنه [۴۰] **(بِحَرِّ لَاجِي)** دریای عمیق با آب زیاد و سطح پر موج **(بِغَضَاءٍ)** فرا بگیرد. بی‌پوشاند [۴۱] **(صَافَاتٍ)** بال گسترندگان **(صَلَائَةٍ)** دعایش را که طلب کمک از خدا است [۴۲] **(بِزُجِي سَحَابٍ)** آهسته و آرام به هرکجا که بخواهد می‌راند **(بِجَعْلِهِ رُكُمًا)** روی همدیگر انباشته (دارای باران فراوان) **(الْوَدَقِ)** باران **(مِنْ خِلَالِهِ)** از لابلای آن **(مِنْ جِبَالٍ)** از ابرهائی که مانند تپه‌ای بزرگ هستند و به

۳۵۵

الْمُزْنِ الْعَظِيمِ

سُبْحَانَ اللَّهِ

رَجَالٌ لَا تُلْهِمُهُمْ بُحْرَةً وَلَا بُيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَلَا بَصِيرَةٌ ۲۷ لِيَجْزِيَهمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ ۚ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَن يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ۲۸ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَلُهُم كَسْرَابٍ يَّقِيعَةٍ يَّحْسِبُهُ الظَّمْثَانُ مَاءً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُ فُوفَةٌ ۖ حِسَابُهُ ۚ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۲۹ أَوْ كَظُلُمٍ فِي بَحْرٍ لَّجِيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِ سَحَابٌ ۖ ظُلُمَتْ بَعْضُهُا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكْدِيرْهَا ۚ وَمَن لَّمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِن نُّورٍ ۚ ۳۰ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْخَرُ لَهُ مَن فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرِ صَفَّتْ كُل قَدِّ عِلْمٍ صَلَاتُهُ ۚ وَتَسْبِيحُهُ ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ۚ ۳۱ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلِلَّهِ الْمَصِيرُ ۚ ۳۲ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزْجِي سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكُمًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ ۚ وَيَنزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مِثَالُ جِبَالٍ فِيهَا مِن بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَن يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ ۚ عَنْ مَن يَشَاءُ ۚ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَرِ ۚ ۳۳

سبب بزرگی به کوه می‌مانند **(سَنَا بَرْقِهِ)** درخشش برق آن **(يَذْهَبُ بِالْأَبْصَرِ)** چشمها را از میان برمی‌دارد. ۳۵۴ - قال النبي - ﷺ: «إِذَا جَمَعَ اللَّهُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ جَاءَ مَنَادٌ فَنَادَىٰ بِصَوْتٍ يُسْمَعُ الْخَلَائِقُ: سَيُعْلَمُ أَهْلُ الْجَمْعِ مِنْ أَوَّلَىٰ بِالْكَرَمِ، لِيُعْمَ الَّذِينَ لَا تُلْهِمُهُمْ بُحْرًا وَلَا بُيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ، فَيَقُومُونَ. وَهَم قَلِيلٌ، ثُمَّ يُحَاسِبُ الْخَلَائِقُ». رواه النسائي و ابن أبي الحاتم
پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه خداوند در روز قیامت تمام انسانها را جمع نمود. یک نفر با صدای بلندی که تمام خلایق می‌شنوند ندا می‌دهد: بزودی این جمعی می‌دانند که چه کسانی شایسته‌ترند که مورد احترام قرار گیرند؛ کسانی که تجارت و معامله آنان را از یاد خدا غافل نمی‌کند، بلند شوند، ایشان که تعدادشان کم است بلند می‌شوند، سپس سایر خلایق مورد محاسبه قرار می‌گیرند.»

{ ۴۴ } { **عَلَّامٌ** } دگرگون می‌سازد { **الْأَوَّلُ الْآخِرُ** } برای دارندگان چشمهایی که در پشت آن عقل و خرد قرار دارد و درباره هر چیزی که می‌بینند، می‌اندیشند { ۴۵ } **فَنُصِّلَ عَلَىٰ كَيْدِهِ** می‌خزد **(عَلَّامٌ)** بر چهارپای **الْمَلَكُ الْمَلَكُوتِيُّ** ۳۵۶ **سُورَةُ النِّجْمِ**

{ ۴۶ } **مُتَنَبِّئَاتٌ** روشنگر { ۴۷ } **يَتَوَلَّى** رویگردان

می‌شود { ۴۸ } **دُعَاوًا**

فراخواننده شدند { ۴۹ }

(مَسْعُونِينَ) فروتوان.

فرمانبرداران { ۵۰ } **أَفِي**

قلوبهم مرضی آیا در

دهلیشان بیماری و اخلاق

رذیله همچون: نفاق، نادانی و

ترس است؟ **(إِرْتَابًا)** در

قدرت پیامبر بر معرفت

حقیقت، شک و تردید دارند

(خَفَ) در داوری ستم کند

و به جانب دیگری میل کند

{ ۵۳ } **(أَقْسَمَ بِاللَّهِ جَهْدًا...)**

با تاکید بسیار سوگند

می‌خورند **(لِيُخْرِجَنَّهُ)** به

سوی جهاد خارج می‌شوند و

در راه خدا از اموالشان

درمی‌گذردند **(طَاعَةً مَعْرُوفَةً)**

اطاعت شما شناخته شده

است به این‌که اطاعت

ظاهری است و جز حرف

چیز دیگری نیست.

۳۵۵ - قال النبی - ﷺ :- «ما

نهیکم عنه فاجتنبوه وما

يَقْلِبُ اللَّهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ ۝۴۴
وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَّاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَىٰ بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ
يَمْشِي عَلَىٰ رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَىٰ أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ
إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝۴۵ لَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ مُبِينَاتٍ
وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۝۴۶ وَيَقُولُونَ
ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّىٰ فَرِيقٌ مِنْهُمْ مِّنْ بَعْدِ
ذَلِكَ وَمَا أُولَٰئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ۝۴۷ وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ
لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُّعْرِضُونَ ۝۴۸ وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ
يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ ۝۴۹ أَفِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ أَمْ رَبُّهُمُ أَغَافُورٌ
أَنْ يَخِيفُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ بَلْ أُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ۝۵۰
إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ
أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۝۵۱ وَمَنْ
يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللَّهَ وَيَتَّقْهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ
۝۵۲ وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجُنَّ قُلْ
لَا نَقْسِمُكُمْ بِطَاعَةٍ مَّعْرُوفَةٍ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ۝۵۳

أَمَرُكُمْ بِهِ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ، فَأَنهَا أَهْلَكَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَثْرَةً مِّسَالِهِمْ وَخِلَافِهِمْ عَلَىٰ أَنْبِيَائِهِمْ». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «از آنچه شما را منع نمودم، بپرهیزید و آنچه شما را بدان امر نمودم در حد توان انجام دهید، زیرا آنان
که بیش از شما بودند، سؤالات زیاد و اختلافان نسبت به پیامبرانشان آنان را هلاک نمود». ۳۵۶
حدیث عمر قال: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِنَّ اللَّهَ يَهْدِيكُمْ أَنْ تَحْلُقُوا بِأَنَافِكُمْ». قال عمر: فوالله ما حلفتُ بها منذُ
سمعتُ النَّبِيَّ - ﷺ - ذَاكَرًا وَلَا آثِرًا». متفق عليه
عمر گوید: پیامبر - ﷺ - به من گفت: «خداوند شما را از قسم خوردن به پدرانان منع می‌نماید». به خدا قسم از زمانی که
این را از پیامبر شنیدم نه عمداً و نه به قل از دیگران به اجدادم قسم نخورده‌ام.

[۵۴] «تَوَلَّوْا» پشت کردید. روی گردان شدید «مَاحِلٌ» تبلیغ رسالتی که بر دوش او نهاده شده است «مَاحِلْتُمْ» فرمانبرداری و عبادتی که بر دوش شما نهاده شده است [۵۵] { «الَّذِينَ آمَنُوا وَهُمْ لَا يَتَّبِعُونَ» } مراد مؤمنان صدر اسلام

بطور خاص، و همه مؤمنان متصف به دو صفت ایمان و

الْحِزْمَةُ الْعِزَّةُ

۲۵۷

شُكْرُكَ الْتَوَلَّوْا

عمل صالح بطور عام، در تمام

ازمنه و امکنه است {

لَيْسَتْ خِلْفَتُهُمْ} قطعاً ایشان را

در زمین جانشین و جایگزین

دیگران می‌سازیم { «لَيْكُنْ» }

بایرجا و مستقر می‌دارد {

وَلْيُؤَدِّ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ

أَمْنًا} امنیت و آسایش را

برایشان جایگزین ترس و

هراس می‌کنیم [۵۷] {

مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ} در

زمین با فرار کردن از عذاب

ما رها یابند {بَشَرُ الْمَصِيرِ}

چه بد مرجع و محل بازگشتی

است (آتش) [۵۸] و [۵۹]

{ «الْحُسْمُ» زمان بلوغ [۵۸]

{ «الظَّهِيرَةُ» وقت ظهر.

هنگام گرمای نیمروز {

{ «ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ» سه زمان که

معمولاً زمان خلوت است

{ «جَنَاحٌ» مواخذ، حرج به

خاطر وارد شدن بدون اجازه

{ «ظَوَافِرُ» کسانی که برای

خدمت بسیار در دوروبر شا

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ
وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِن تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ
إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ٥٤ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ
الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ
وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي
شَيْئًا وَمَن كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ٥٥
وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ
تُرحَمُونَ ٥٦ لَاحْتَسِبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مَعْجَزَاتِ فِي الْأَرْضِ
وَمَا وَدَّعُهُمُ النَّارُ وَلَيْسَ الْمَصِيرُ ٥٧ يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا
لَيَسْتَغْلِبَنَّهُمُ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَنُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ
ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِّن قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ
وَمِن بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَّكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ
وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَفُوتٌ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى
بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٥٨

در رفت و آمدند «بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ» از رفت و آمد با یکدیگر بی نیاز نیستید.

۳۵۷- قال رسول الله - ﷺ - «يا أيها الناس! افنوا السلام، وأطعموا الطعام، وصلوا الأرحام والناس نياماً، تدخلوا الجنة بسلام»، أخرجه الترمذي وقال: حديث حسن صحيح.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «ای مردم! سلام کردن را رواج دهید، طعام بدهید، صله رحم را بجا آورید، و در حالیکه مردم در خواب هستند نماز بخوانید، تا با امنیت و آسودگی داخل بهشت گردید».

{[۵۹]} «إِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ» هنگامی که کودکان شما به سن بلوغ رسیدند «فَلْيَسْتَأْذِنُوا» باید اجازه بگیرند (برای وارد شدن به مکان استراحت پدر و مادر)؛ { [۶۰] «الْفَوَاحِشُ مِنَ النِّسَاءِ» زنانی که به سبب پیری از حیض یا از میل زناشویی و جنسی باز ایستاده‌اند

۳۵۸

الحُرِّ وَالْعَالَةِ عَمَلِهِ

سُورَةُ النُّورِ

{ «لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا» } آمیدی به ازدواج ندارند { «جَنَاحُ» } گناهی { «أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ» } اینکه لباسهای خود را زمین بگذارند (مراد لباسهای رویین از قبیل روسری و غیره است که در سورة نور آیه: ۳۱ و سورة احزاب آیه: ۵۹ آمده است)؛ { «غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ» } در حالی که زینت نهان خود را نشان ندهند { «يَسْتَغْفِرْنَ» } پیشه کنند { [۶۱] { «الْأَعْمَى» } اشخاص کور { «الْأَعْرَجُ» } اشخاص لنگ { «حَرَجٌ» } گناه { «بِرَبِّكُمْ» } خانه‌های فرزندانان { «مَا مَلَكَكُمْ مَفَاتِحَهُ» } خانه‌هایی که وکالت آنها یا حفاظت از آنها به شما واگذار شده است { «أَشْنَاءًا» } جداگانه { «فَسَلِّمُوا» } بر اهل این خانه که برادران دینی شما و همچون خود شما هستند،

وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٥٩ وَالْفَوَاحِشُ مِنَ النِّسَاءِ الَّتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جَنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ٦٠ لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكَتْهُمُ مَفَاتِحُهُ أَوْ صَدِيقِكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبْرَكَةً طَيِّبَةً كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ٦١

سلام کنید { «تَحِيَّةً» } درود و سلام}.

۳۵۸- إطلع رجل في حُجْرٍ في باب رسول الله - ومع رسول الله - - مدري يحكك به رأسه. فلما رآه رسول الله - قال: «لو أعلم أن تنظرن في لعنك في عنيك». قال رسول الله - : «إنما يجعل الإذن من قبل البصر». متفق عليه
یک نفر از سوراخ در خانه پیامبر - به منزل او نگاه کرد، پیامبر - : «شانه آهنی نوک تیزی در دست داشت که موهای سرش را با آن شانه می‌غود، وقتی آن مرد را دید گفت: «اگر می‌دانستم تا به شما می‌رسم در جای خود می‌مانی این شانه را در چشمت فرو می‌کردم». پیامبر - فرمود: «اجازه خواستن باید قبل از نگاه کردن باشد».

[۶۲] «امری جامع» کار مهمی که مردمان برای مشورت و یا شرکت در آن جمع می‌شوند { «استاذنوک» از تو اجازه خواستند } بعضی شائهم برای انجام برخی از کارهایشان { [۶۳] «دعاء الرسول» دعوت پیامبر از شما

شُورَةُ النَّبِيِّ

۳۵۹

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَافِرِ

برای کاری مهم. فراخوان او برای کاری مهم

«يَسْأَلُونَ» مخفیانه و تدریجاً از مجلس پیامبر خارج می‌شوند { «اِذَا» در هنگام خارج شدن پشت سر هم مخفی می‌شوند } مخالفون عن امره از فرمان پیامبر به تبعیت و پیروی از احکام دین روی می‌گردانند و با آن مخالفت می‌کنند { «لَمَّا» بلاء و مشقت در دنیا } [۶۴] «قَدِيعِلَمْ» حتماً می‌داند { «فَنَبِّئَهُمْ» ایشان را آگاه می‌سازد }.

سورة فرقان

[۱] «تبارک الذي» والامقام و عظیم القدر است. دارای خیر و برکت بسیار است. از هر نقصی پاک است { «الفرقان» جداسازنده حق از باطل (قرآن) } { «نَذِيرًا» بیم دهنده } [۲] «فَقَدَرْنَا» او را برای چیزی که شایسته او است آماده کرده است.

۳۵۹ - قال رسول الله - :-

«مثلي ومثلكم. كمثل رجلي

استوقد ناراً، فلما اضاءت ما حولها جعل الفراش وهذه الدواب التي تقع في النار يقعن فيها، وجعل يحجزهن ويغلبنه فيقتحمهن فيه؛ قال: فذلك مثلي ومثلكم، انا اخذ بحجزكم عن النار، هلم عن النار، فغلبوني وتغلبتموني فيها». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «وضع من با مردم مانند شخصی است که آتشی روشن می‌کند وقتی آتش اطراف خود را روشن نمود، پروانه و سایر حشرات به سوی آن می‌آیند و خود را در آتش می‌اندازند، هر قدر آن مرد بخواد مانع آنان شود که خود را در آتش بیندازند، ولی خود را در آن می‌اندازند، من هم همیشه کمر بند (همت و ایمان) شما را می‌کشم تا از آتش نجاتتان دهم ولی شما خود را در آتش می‌اندازید».

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَى أَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّى يَسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا أَسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأَذَنْ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٦٢ لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَسْتَلْلُونَكُمْ لَوْ آذًا فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٦٣ أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ٦٤

شُورَةُ الْفُرْقَانِ

آیاتها ٦٤

تَبَارَكَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا ١ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ بَقَدِيرٍ ٢

[۳] {لَا يَمْلِكُونَ لِنَفْسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا} مالک سود و زیانی برای خود نیستند {«لا مشورا»} و نه زندگی بعد از مرگ (بر انگیزخته شدن) [۴] {إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَافَةٌ} این قرآن نیست مگر... {«فکت ابتداء»} دروغی است که خود ساخته و پرداخته است و به خدا نسبت داده است

۳۶۰

الْحَزَنُ الْمُفْضِلُ

سُورَةُ الْفُرْقَانِ

{«اعانة»} او را یاری کرده است {«لا روا»} دروغ بسیار بزرگ [۵] {«أساطیر الاولین»} افسانه‌ها و دروغ‌هایی که در کتابهای پیشینیان آمده است {«کتبا»} درخواست کرده است که آن را برایش بنویسند {«بکرة و اصیلا»} اول و آخر روز (دائماً) [۶] {«یعلم السر»} به هر چیزی که مخفی و نهان است آگاه است [۷] {«عشی فی الأسواق»} کنایه از طلب رزق است (مشرکان زشت می‌دانستند که پیامبر همانند ایشان در طلب رزق و روزی باشد و تصور می‌کردند که باید گنجی از آسمان به سوی او انداخته شود یا اینکه باغی داشته باشد که از آن بخورد و امرار معاش کند) [۸] {«جنة»} باکل منها باغی پر میوه {«رجلا مسحورا»} انسان دیوانه. سحر بر عقل او غلبه

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ ءَالِهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَوةً وَلَا نُشُورًا ۚ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ افْتَرَاهُ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ ءَاخِرُونَ فَقَدْ جَاءَ ظُلْمًا وَزُورًا ۚ وَقَالُوا اسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۚ أَكْتَبَهَا فَهِيَ تُمْلَى عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۚ قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ۚ وَقَالُوا مَالِ هَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ لَوْلَا أَنْزَلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونُ مَعَهُ نَذِيرًا ۚ أَوْ يُلْقَىٰ إِلَيْهِ كِتَابٌ أَوْ يُنْزِلُ إِلَيْهِ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا وَقَالَ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا ۚ أَنْظِرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَل فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ۚ تَبَارَكَ الَّذِي إِنْ شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذَلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَيَجْعَلُ لَكَ فُصُورًا ۚ بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا ۚ

کرده است [۱۱] {«سعیرا»} آتش شعله‌ور و ملتهب.

۳۶۰- قال النبی - ﷺ :- «إِنْ أَحَدُكُمْ إِذَا مَاتَ عُرِضَ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْفَنَاءِ وَالْعِشِيِّ، إِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَرَأَى أَهْلَ الْجَنَّةِ، وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، فَرَأَى أَهْلَ النَّارِ، هَذَا مَقْعَدُكَ حَتَّى يَبْعَثَكَ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». متفق علیه پیامبر - ﷺ - فرمود: «هریک از شما که فوت کرد (در قبر) هر صبح و شبی جایش را به او نشان می‌دهند، اگر بهشتی باشد، جایش را در بهشت به او نشان می‌دهند و اگر جهنمی باشد (جایش را در جهنم به او نشان می‌دهند و) می‌گویند: این جای تو است تا اینکه خداوند تو را در روز قیامت زنده می‌کند».

{ ۱۲ } «إِذَا رَأَتْهُمْ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ» هنگامی که (این آتش فروزان جهنم) آنان را از دور می بیند { تَفِطُّنًا } صدای جوشیدن، همچون انسان خشمگین که سینه اش از خشم می جوشد «زَفِيرًا» صدای شدید، همچون

الْحَزَنَةُ الْعَظِيمَةُ

۳۶۱

سُورَةُ الرَّحْمٰنِ

صدای کسی که هوا را از

ریه هایش خارج می سازد

{ «إِذَا أَقْبَا» هنگامی که

افکنده می شوند { مَكَانًا

ضَيِّقًا } مکانی تنگ { ۱۳ }

{ «مَقَرِّينَ» دستهایشان

نزدیک گردنشان با غل و

زنجیر بسته شده است

{ «دَعَا» ندا می زنند { ثُبُورًا

هلاک (می گویند: ای مرگ!

ای هلاکت! ما را دریاب،

یعنی آنان آرزوی مرگ

می کنند) { ۱۶ } { «وَعِدًا

مَسْئُولًا» وعده ای که

شایسته درخواست و طلب

است { ۱۷ } { «أَنْتُمْ أَضَلَلْتُمْ

عبادی...» آیا شما این بندگان

را گمراه کرده اید { ۱۸ }

{ «مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا» ما را

نسزد. برای ما جایز نیست

{ «مَتَّعْتُمْ» ایشان را از نعمت

برخوردار نموده ای { «نُسُورًا

الذِّكْرِ» از دلایل وحدانیت

غافل شدند { یاد تو را

فراموش کرده اند { «قَوْمًا

بورًا» مردمان هلاک گشته،

فاسد و بی خیر { ۱۹ } { «صَرَخًا» دفع عذاب از خودتان { «وَلَا تَصْرَا» } و نه دریافت کمک از دیگران { ۲۰ } { فِتْنَةً

آزمایش.

۳۶۱ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَا أَذْنُ اللَّهِ لشيءٍ (أي ما استمع استماع رضى وقبول) مَا أَذْنُ لِنَبِيٍّ حَسَنِ الصَّوْتِ يَتَفَقَّ

بِالْقُرْآنِ يَجْهَرُ بِهِ». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هیچ چیزی مانند قرآن خواندن پیامبری خوش صدا، با آهنگ و صدای بلند مورد عنایت و توجه خدا نبوده است».

[۲۱] **لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا** آرزوی دیدار ما را نداشته و زندگی دوباره را قبول ندارند { **أَوْ نَرَىٰ رَبَّنَا** } یا چرا پروردگار خود را نمی بینیم **اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ** خودشان را بزرگ پنداشته اند { **عَتَوْا** } در سرکشی و ظلم و ستم از حد فراتر رفته اند **سُورَةُ الْفُرْقَانِ**

[۲۲] { **يَوْمَ** } روزی که می میرند. یا روز قیامت **لَا بُشْرَىٰ** مژده مباد { **حَجَرًا** } **مُحْجَرًا** حرام و ممنوع است (این جمله ای بود که عربها برای در امان ماندن می گفتند) * [۲۳] { **هَيَاةً** } مثل هیاء. ذرات غبار بسیار ریزی که تنها به هنگام تابش اشعه خورشید از طریق روزنه کوچک پنجره به درون اتاق، دیده می شود { **مَشُورًا** } پزاکنده و غیر قابل جمع آوری [۲۴] { **أَحْسَنَ سِيلًا** } مکانی بهتر برای استراحت [۲۵] { **تَشَقَّقَ السَّمَاءُ** } آسمانها پاره پاره می گردد { **بِالْغَمَامِ** } ابر رقیق سفید رنگ [۲۷] { **يُحْضِرُ الظَّلَامَ عَلَىٰ يَدَيْهِ** } کافر انگشتان خود را گاز می گیرد (کنایه از پشیمانی و خشم است) «سبیل» راه هدایت و نجات [۲۹] { **عَنِ الذِّكْرِ** } از یاد خدا. یا از قرآن «لِلْإِنْسَانِ»

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْمَائِكَةُ أَوَرَىٰ رَبَّنَا لَقَدْ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتُوًّا كَبِيرًا ۝۲۱ يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَائِكَةَ لَا بُشْرَىٰ يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِينَ وَيَقُولُونَ حَجَرًا مَّحْجُورًا ۝۲۲ وَقَدْ مَنَّآ إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَّنْشُورًا ۝۲۳ أَصْحَابُ الْحِجَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُّسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ مَقِيلًا ۝۲۴ وَيَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَاءُ بِالْغَمِيمِ وَيُنْزِلُ الْمَائِكَةُ تَنْزِيلًا ۝۲۵ الْمَلِكُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ لِلرَّحْمَنِ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى الْكَافِرِينَ عَسِيرًا ۝۲۶ وَيَوْمَ يَعْصُ الظَّلَامُ عَلَىٰ يَدَيْهِ يَقُولُ يَلَيِّنُنِي أَخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا ۝۲۷ يَنْوَلَّتِي لِتَنِي لَمْ أَخْذُ فَلَنَا خَلِيلًا ۝۲۸ لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا ۝۲۹ وَقَالَ الرَّسُولُ يَرْبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا ۝۳۰ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا ۝۳۱ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا ۝۳۲

خَذُولًا بیروان خود را بسیار خوار می کند [۳۰] { **اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا** } این قرآن را رها کرده اند (قلبا یا قلبا و زبانا) [۳۲] { **كَذَلِكَ** } بدین صورت جدا جدا نازل شده است **وَرَتَّلْنَاهُ** آیه ها را جدا جدا می خوانیم. یا آن را بیان می کنیم یا آن را با ترتیل که ضد عجله است، نازل کرده ایم.

* در جاهلیت وقتی یک نفر در ماه حرام به کسی می رسید که از او می ترسید می گفت: «هَجَرًا مَّهْجُورًا» یعنی در این ماه بر تو حرام است (که به من آسیب برسانی) در نتیجه به او بدی نمی رساند. در روز قیامت نیز وقتی مشرکان عذاب را می بینند، می گویند: هَجَرًا مَّهْجُورًا و تصور می کنند که همانند دنیا، این جمله برایشان نفع دارد.

[۳۳] **عَنْ** اعتراض‌هایشان که باطل و غیر معقول است {الحق جواب درست و واقعی} {حسن تفسیر}

زیباترین و درست‌ترین بیان و توضیح {۳۴} **يُحْشَرُونَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ** بر صورت و رخساره به

شُورَةُ الْفِرْقَانِ

۳۶۳

الْمُتَالِفِ عَمْرٍو

سوی جهنم برده می‌شوند {

[۳۵] **وَزِيرًا** یاور. مددکار

[۳۶] **بِآيَاتِنَا** به نشانه‌های

موجود در هر مکانی که

حاکمی از وجود ما است

فَدَمَّرْنَاهُمْ... پس ایشان را

به شدت نابود کردیم [۳۷]

آيَةً عبرت و اندرز

{**أَعْتَدْنَا** آماده کرده‌ایم}

[۳۸] **الرَّسَّ** اسم چاهی

است * **قُرُونًا** ملتها [۳۹]

تَبَرَّأْنَا تَبِيرًا آنان را بسیار

سخت و عجیب نابود

ساختیم [۴۰] **الْقَرْيَةِ**

بزرگترین آبادی قوم لوط

مَطَرُ السَّوَاءِ سنگهای

مهلکی که همچون باران از

آسمان نازل شدند **لَا يَرَجُونَ**

نُشُورًا انتظار زنده شدن

دوباره از قبر را ندارند (روز

قیامت را انکار می‌کنند)

[۴۱] **هَؤُلَاءِ** مسخره شده

[۴۲] **إِنْ كَانَتْ** نزدیک است

که [۴۳] **أَرَأَيْتَ** به من خبر

پده **هَؤُلَاءِ** آنچه که نفسش

آرزو می‌کند. هوا و هوس

وَكَيْلًا محافظی که او را از پیروی از هوا و هوس منع می‌کند.

* **أَصْحَابُ الرُّسِّ**: گویند: قوم شعب یا غیر او است که دور چاهی منزل کرده بودند و از آن چاه آب فراوان بر جوشید و

همه آنان را در خود غرق کرد، یا شاید هم علت تسمیه آنان به اصحاب چاه این باشد که آنان پیامبرشان را کشتند و او را

در چاه انداختند.

۳۶۲. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «حُجِبَتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ وَحُجِبَتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دروغ با شهوات نفسانی پوشیده شده است و بهشت با مشکلات و کارهای خلاف تمایلات احاطه

گردیده است».

[۴۴] {أَمْ تَحْسَبُ} آیا گمان می‌بری {إِنْ هَذَا إِلَّا نَعَمٌ} آنان همچون چهارپایان هستند [۴۵] {أَلَمْ تَرَ} مگر غمی بینی {كَيْفَ} چگونه {عَذَابُ الْبَلَاءِ} سایه را گسترده و ایجاد کرده است (از هنگام فجر تا طلوع آفتاب) {لَجَعَلَهُ سَاكِنًا} آن را ساکن

می‌کرد به طوری که با طلوع خورشید از بین نرود {عَلَيْهِ دَلِيلًا} دلیل و بیانگر سایه (اگر خورشید نبود، سایه شناخته نمی‌شد) [۴۶] {قَبَضَهُ قَبْضًا سِيرًا} آن را جمع می‌گردانیم. کم‌کم بر حسب موقعیت خورشید آن را محو و ناپدید می‌کنیم [۴۷] {اللَّيْلُ لِبَاسًا} تاریکی شب را مثل لباس، پوشش شما کرده است {النَّوْمُ سُبَاتًا} خواب را مایه تعطیل کار و استراحت جستان کرده است {جَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا} (هنگام) بیداری و سعی و تلاش و کسب رزق و روزی غنوده است [۴۸] {بَشَرًا} مژده‌رسان‌ها {بَيْنَ يَدَي رَحْمَةٍ} کمی قبل از نزول باران {طَهُورًا} پاک‌کننده [۴۹] {لِنُخْصِيَ بِهِ بِلَدًا} سرزمین مرده را زنده و حاصلخیز کنیم {مَيِّتًا} بی‌آب و علف {أَنَاسِي} جمع انسان

أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَمِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا ۴۴ أَلَمْ تَرَ إِلَى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلَهُ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلًا ۴۵ ثُمَّ قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا ۴۶ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا ۴۷ وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ بُشْرًا يَنْفِثُ بِإِذْنِ رَحْمَتِهِ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا ۴۸ لِنُخْصِيَ بِهِ بِلَدَهُ مَيِّتًا وَنُشْقِيَهُ مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَمًا وَأَنَاسِيًا كَثِيرًا ۴۹ وَلَقَدْ صَرَّفْنَاهُ بَيْنَهُمْ لِيَذَكَّرُوا فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ۵۰ وَلَوْ شِئْنَا لَبَعَثْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا ۵۱ فَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا ۵۲ وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَحْجُورًا ۵۳ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا ۵۴ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَى رَبِّهِ ظَهِيرًا ۵۵

یا انسی [۵۰] {مَرَجْنَا بَيْنَهُم} باران را در جاهای مختلف می‌بارانیم {کُفُورًا} کفران نعمت [۵۲] {وَجَاهِدْهُمْ} با برهانها و عبرتهای قرآن با کافران جهاد کن [۵۳] {مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ} دو دریا را در بحساریشان روان می‌سازد {فُرَاتٌ} بسیار گوارا و شیرین {أُجَاجٌ} بسیار شور {بَرْزَخًا} مانع بزرگی که مانع از اختلاط آن دو می‌شود {حِجْرًا مَحْجُورًا} حرام و ممنوع است (جمله‌ای بود که عربها برای در امان ماندن می‌گفتند) [۵۴] {نَسَبًا} خویشاوندی (حاصل از فرزند پسر) {صِهْرًا} خویشاوندی (حاصل از فرزند دختر) [۵۵] {ظَهِيرًا} یاور (یاور شیطان بر ضد خدا).

{[۵۶]} «مُبَشِّرًا» مژده رسان «نَذِيرًا» بیم دهنده [۵۷] «الْأَمَنُ شَاءَ» جز این را که کسی به اختیار خود این آئین را بپذیرد و در راه خدا قدم نهد { [۵۸] «سَبَّحَ» پروردگارت را از تمامی نقص‌ها پاک بدان (بِحَمْدِهِ) با ثنای او از طریق بر شمردن اوصاف کمال

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَامِلِ

۳۶۵

شُرُكُ الْعَرَفَاتِ

او [۵۹] «استوى على

العرش» استیلایی که لایق به ذات کمال الهی است {رک.

اعراف: ۵۴} [۶۰] «زَادَهُمْ

نفورًا» بر نفرت و دوری از

ایمان ایشان می‌افزاید [۶۱]

«البارک الذی» والامقام

است. دارای خیر و برکت

زیاد است «بروجا»

منزل گاهای سیارگان [۶۲]

«خلفه» هر کدام پشت سر

دیگری و بدنبال هم می‌آیند

[۶۳] «هونا» راه رفتن

آهسته، آرام، نرم و با وقار

«الجاهلون» نادانان. سفهاء

«قالوا سلاما» می‌گویند:

سلام. سلام متارکه و دوری

گزیدن است؛ نه سلام

احوال‌پرسی* { [۶۴]

«یستون» شب زنده‌داری

می‌کنند { [۶۵] «غراما»

لازم و جدانشدنی همچون

جدا نشدن طلبکار از طلبش

[۶۶] «ساءت...» بدترین

جایگاه است [۶۷] «لم

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۝۵۶ قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَنْ شَاءَ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ۝۵۷ وَتَوَكَّلْ عَلَىٰ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ وَكَفَىٰ بِهِ يَذُنُوبَ عِبَادِهِ خَيْرًا ۝۵۸ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ الرَّحْمَنُ فَسَلِّ بِهِ خَيْرًا ۝۵۹ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ نفُورًا ۝۶۰ نَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا ۝۶۱ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يَذْكُرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا ۝۶۲ وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ۝۶۳ وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا ۝۶۴ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّكَ عَذَابُهُكَ آثَرًا ۝۶۵ إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ۝۶۶ وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا ۝۶۷

يَقْتُرُوا» سخت‌گیری نمی‌کنند و بخل نمی‌ورزد «قواما» حد وسط میان اسراف و بخل.

* معادل (خداحافظ) که در صدر اسلام و اکنون نیز در برخی کشورها مرسوم است. (مترجم)

۳۶۳- قال رسول الله - ﷺ: «يُذِ الْعَلِيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ الشُّغْلَى وَأَبْدَأُ مِنْ تَعَوُّلٍ، وَخَيْرُ الصَّدَقَةِ مَا كَانَ عَلَى ظَهْرِ غَنًى وَمَنْ يَسْتَغْفِرُ يُعَفِّهِ اللَّهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دست بالا بهتر از دست پائین است و صدقه را اول به کسانی بدهید که نفقه آنان به عهده شما است و بهترین صدقه آن است که بخشنده‌اش ثروتمند باشد و کسی که از حرام بپرهیزد خداوند او را عقیف می‌نماید و کسی که خود را از دیگران بی‌نیاز سازد و دست به طرف مردم دراز نکند، خداوند او را بی‌نیاز خواهد کرد».

[۶۸] ﴿بَلَىٰ أَنَا﴾ در آخرت کفر گناهش را می‌بیند { [۶۹] ﴿مُهَانًا﴾ خوار و پست } [۷۰] ﴿يَذِلُّ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ﴾ خداوند اعمال بد آنان را به اعمال صالح تبدیل می‌کند [۷۱] ﴿يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا﴾ کاملاً به سوی خدا بازمی‌گردد. یا به سوی خدا باز می‌گردد با توبه‌ای عظیم‌الشان و مورد رضایت خداوند [۷۲] { ﴿لَا يَشْهَدُونَ الزُّور﴾ در مجالس دروغ‌گویی و معاصی شرکت نمی‌کنند } ﴿مَرَوْا بِالْفُجْرَةِ﴾ اعمال و سخنان پوچ و باطل را ببینند و بشنوند ﴿مَرَوْا كِرَامًا﴾ بزرگوارانه از آن روی می‌گردانند [۷۳] ﴿لَمْ يَخْرُا﴾ بر آن فرو نمی‌افتند ﴿صَبًا﴾ به خداوند متایل نمی‌شوند. کران ﴿عُمَيَّانَا﴾ حق را نمی‌بینند (یعنی شنوا و بینا به آن رو نمی‌کنند) [۷۴] ﴿فَرَقَةَ أَعْيُنٍ﴾ اسباب شادی ﴿إِمَامًا﴾ حجت و پیشوا در کار خیر [۷۵] ﴿الْفُرْقَةَ﴾ منازل و درجات عالی بهشت ﴿صَبْرًا﴾ به سبب صبرشان در رسیدن به رضایت الهی [۷۷] ﴿مَا يَعْبَأُكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا﴾

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ٦٨ يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا ٦٩ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ٧٠ وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا ٧١ وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِالْفُجْرَةِ مَرُّوا كِرَامًا ٧٢ وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخْرُوا عَلَيْهِمْ صَبْرًا وَعُمَيَّانَا ٧٣ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا فَرَةً أَعْرَبْ وَاجْعَلْ لَنَا لِلْمُنْفِقِينَ إِمَامًا ٧٤ أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًا ٧٥ خَالِدِينَ فِيهَا حَسَنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ٧٦ قُلْ مَا يَعْبَأُكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا ٧٧

آیاتها ۳۳

سُورَةُ الشُّعَرَاءِ

نیتها ۳۳

﴿يَكُونُ لِزَامًا﴾ کفر تکذیب شما، عذاب دائمی و ملازم شما است.

۳۶۴- قال رسول الله - : «أَلَا أَنبَأُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكِبَارِ؟» قلنا: بلى يا رسول الله! قال: «الإِشْرَاكُ بِاللَّهِ وَعَقُوقُ الْوَالِدَيْنِ» وكان متكئاً فجلس فقال: «أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ وَشَهَادَةُ الزُّورِ» فما زال يكررها حتى قلنا: ليته سكت. متفق عليه. پیامبر - فرمود: «آیا شما را از بزرگترین گناه کبیره باخبر نساختم؟» گفتند: چرا ای رسول خدا! فرمود: «شریک قرار دادن برای خدا و اذیت والدین». در حالیکه بر چیزی تکیه داده بود نشست و فرمود: «آگاه باشید، سخن و شهادت دروغ هم از بزرگترین گناهان کبیره است». و به اندازه‌ای این جمله را تکرار نمود که آرزو کردیم سکوت کند.

بوره شواه { [۱] فطیم } خوانده می شود: طا. سین. میم. [۲] این (سوره که به تو وحی می شود) «الذین»
 بیانگر { [۳] { لعلک } چرا باید که تو. انگار می خواهی { باحق نسیک } از غم و حسرت، خود را ناپود کنی

سُورَةُ الزُّمَرِ

۳۶۷

الزُّمَرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طسّم ۱ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ۲ لَعَلَّكَ بَنِعْ نَفْسَكَ
 أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ۳ إِنْ نَشَأْ نُزِّلْ عَلَيْهِمِ مِنَ السَّمَاءِ آيَةً فَظَلَّتْ
 أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ ۴ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنَ الرَّحْمَنِ مُحَدَّثٍ
 إِلَّا كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ ۵ فَقَدْ كَذَّبُوا فَسَاءَ لَنِيهِمْ أَنْبَتُوا مَا كَانُوا
 بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ۶ أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَمْ أَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زوج
 كَرِيمٍ ۷ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ۸ وَإِنْ
 رَبُّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۹ وَإِذْ نَادَى رَبُّكَ مُوسَى أَنْ أَنْتَ الْقَوْمَ
 الظَّالِمِينَ ۱۰ قَوْمَ فِرْعَوْنَ أَلَا يَتَّقُونَ ۱۱ قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ
 أَنْ يُكَذِّبُونِ ۱۲ وَيَضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَبْدُؤُا لِسَانِي فَأَرْسِلْ
 إِلَيَّ هَرُونَ ۱۳ وَلَهُمْ عَلَى ذَنْبٍ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ۱۴ قَالَ
 كَلَّا فَادْهَبَا يَتَّبِعُنَا أَنَا مَعَكُمْ مُسْتَعِينُونَ ۱۵ فَاتَّبَعَ فِرْعَوْنُ
 فَقَوْلَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۱۶ أَنْ أَرْسِلَ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ
 ۱۷ قَالَ أَلَمْ تُرَبِّكُ فِينَا وَلِيدًا وَلِئْتَ فِينَا مِنْ عُمَرِكِ سِنِينَ ۱۸
 وَفَعَلْتَ فَعَلْتِكَ الَّتِي فَعَلْتَ وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ۱۹

{ [۱] فطیم } خوانده می شود: طا. سین. میم. [۲] این (سوره که به تو وحی می شود) «الذین»
 بیانگر { [۳] { لعلک } چرا باید که تو. انگار می خواهی { باحق نسیک } از غم و حسرت، خود را ناپود کنی
 { [۴] { لعلک } چرا باید که تو. انگار می خواهی { باحق نسیک } از غم و حسرت، خود را ناپود کنی
 { [۵] { لعلک } چرا باید که تو. انگار می خواهی { باحق نسیک } از غم و حسرت، خود را ناپود کنی
 { [۶] { لعلک } چرا باید که تو. انگار می خواهی { باحق نسیک } از غم و حسرت، خود را ناپود کنی
 { [۷] { لعلک } چرا باید که تو. انگار می خواهی { باحق نسیک } از غم و حسرت، خود را ناپود کنی
 { [۸] { لعلک } چرا باید که تو. انگار می خواهی { باحق نسیک } از غم و حسرت، خود را ناپود کنی
 { [۹] { لعلک } چرا باید که تو. انگار می خواهی { باحق نسیک } از غم و حسرت، خود را ناپود کنی
 { [۱۰] { لعلک } چرا باید که تو. انگار می خواهی { باحق نسیک } از غم و حسرت، خود را ناپود کنی
 { [۱۱] { لعلک } چرا باید که تو. انگار می خواهی { باحق نسیک } از غم و حسرت، خود را ناپود کنی
 { [۱۲] { لعلک } چرا باید که تو. انگار می خواهی { باحق نسیک } از غم و حسرت، خود را ناپود کنی
 { [۱۳] { لعلک } چرا باید که تو. انگار می خواهی { باحق نسیک } از غم و حسرت، خود را ناپود کنی
 { [۱۴] { لعلک } چرا باید که تو. انگار می خواهی { باحق نسیک } از غم و حسرت، خود را ناپود کنی
 { [۱۵] { لعلک } چرا باید که تو. انگار می خواهی { باحق نسیک } از غم و حسرت، خود را ناپود کنی
 { [۱۶] { لعلک } چرا باید که تو. انگار می خواهی { باحق نسیک } از غم و حسرت، خود را ناپود کنی
 { [۱۷] { لعلک } چرا باید که تو. انگار می خواهی { باحق نسیک } از غم و حسرت، خود را ناپود کنی
 { [۱۸] { لعلک } چرا باید که تو. انگار می خواهی { باحق نسیک } از غم و حسرت، خود را ناپود کنی
 { [۱۹] { لعلک } چرا باید که تو. انگار می خواهی { باحق نسیک } از غم و حسرت، خود را ناپود کنی

مرد را کشتی { الکافرین } کفران کنندگان نعمت من.

۳۶۵- قال رسول الله - ﷺ - : «لا تخبروا بين الأنبياء، فإن الناس يصغقون يوم القيامة، فأكون أول من تشقُّ عنه الأرضُ.
 فإذا أنا بموسى أخذَ بِقَائِمَةٍ من قوائم العرش، فلا أدري أكان فيمن ضيق أم حوسب بصعقة الأولى؟». متفق عليه
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «در میان پیامبران فرق نگذارید. مردم در روز قیامت همه به حالت اغماض درمی آیند و من اولین
 کسی هستم که قهرم شکافته می شود، هنگامی که زنده می شوم می بینم موسی به یکی از پایه های عرش چسبیده است،
 نمی دادم که آیا او هم مانند دیگران به حالت اغماض رفته است؟ یا اینکه اغماض او در دنیا پرایش حساب شده است؟».

{۲۰} {ادله} آن زمان که {الصّالین} خطاکاران از روی سهو {۲۱} {فقرت منکم} از دست شما گریختم

{وهاب لی} به من بخشید {حکما} حکمت. دانش {۲۲} {النبأ} آن را بر من منت می‌گذاری {عبدت}

بنی اسرائیل

سُورَةُ الشُّعَرَاءِ

۳۶۸

الْباقِ بِحَقِّهِ

برده و بنده خود ساخته‌ای.

آنان را خوار کرده‌ای {۲۴}

{ان كنتم موقنین} اگر بدنبال

باور درست و سخن منطقی

بوده باشید {۲۵} {لن

حواله} به کسانی که دور و بر

او بودند {الا تستمعون} آیا

می‌شنوید؟ {۲۷} {ارسل

الیکم} به سوی شما

فرستاده شده است {۲۸}

{المشرق والمغرب} مراد:

طلوع و غروب خورشید و

پیدایش روز و شب است. به

معنی خاور و باختر نیز

می‌باشد {۲۹} {مسجونین}

زندانیان {۳۰} {شیء} چیز.

مراد معجزه دال بر وجود خدا

و درستی پیغمبری موسی

است {۳۲} {نعبان} مار

غول‌پیکر {۳۳} {نزع یده}

دستش را از گریبان بیرون

آورد {بیضاء} سفید

درخشان که چشمها را خیره

کند {۳۴} {للملأه} به رؤسا

و سران قوم {۳۵} {تأمرون}

به آن اشاره می‌کنید. فرمان می‌دهید {۳۶} {ارجعوا اذنا} او و برادرش را مهلت بده. یا آن دو را زندانی کن

{حاشرین} کسانی را برای جمع آوری تمام جادوگران اعزام کن {۳۸} {لیقات يوم معلوم} روز زینت. روز عید

{۳۹} {هل انتم محضون} {آیا اجتماع می‌کنید} این جمله تشویق مردم است به گردهمایی با شتاب.

۳۶۶. قال رسول الله - ﷺ: «لَيَأْتِيَنَّ عَلَى أَحَدِكُمْ زَمَانٌ لَأَنْ يَرَانِي اخْبَإِ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يَكُونَ لَهُ مِثْلُ أَهْلِيهِ وَ مَالِهِ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: زمانی فرا می‌رسد که اگر یکی از شما مرا ببیند این دیدار به نزد او از تمام مال و اولادش بالارزش تر و

محبوب تر می‌باشد.

قَالَ فَعَلْنَاهَا إِذَا وَانَا مِنَ الصَّالِينَ ۲۰ فَفَرَرْتُ مِنْكُمْ لَمَّا خِفْتُكُمْ
فَوَهَبَ لِي رَبِّي حُكْمًا وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِينَ ۲۱ وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا
عَلَى أَنْ عَبَّدَتْ بَنِي إِسْرَءِيلَ ۲۲ قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ
۲۳ قَالَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ
۲۴ قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ أَلَا تَسْتَمِعُونَ ۲۵ قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ
الْأَوَّلِينَ ۲۶ قَالَ إِنْ رَسُولُكُمْ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ ۲۷
قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ۲۸ قَالَ
لَئِنْ أَخَذْتُ بِالْغَايِرِ لَأَجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُونِينَ ۲۹ قَالَ
أَوَلَوْ جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُبِينٍ ۳۰ قَالَ فَأْتِ بِهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ
الصَّادِقِينَ ۳۱ فَالتَقَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُبِينٌ ۳۲ وَنَزَعَ يَدَهُ
فَإِذَا هِيَ بِيْضَاءُ لِلنَّظِيرِينَ ۳۳ قَالَ لِلْمَلَأِ حَوْلَهُ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ
عَلِيمٌ ۳۴ يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ فَمَاذَا
تَأْمُرُونَ ۳۵ قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَبْعَثْ فِي الدَّائِنِ خَيْرِينَ
۳۶ يَا تُؤَكُّفُ بِكُلِّ سِحْرٍ عَلِيمٍ ۳۷ فَجَمَعَ السَّحَرَةُ
لِمِيقَاتِ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ۳۸ وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلْ أَنْتُمْ مُجْتَمِعُونَ ۳۹

[۴۰] «نَحْنُ» پیروی کنیم. دنباله‌روی کنیم «السَّحَرَةُ» جادوگران «الْعَالِيَيْنِ» پیر و زشدگان [۴۱] «أَنْ لَنَا»
 لأَجْرًا» آیا ما پاداش قابل ملاحظه‌ای خواهیم داشت «أَنْ كُنَّا نَحْنُ الْعَالِيَيْنِ» اگر ما پیروز شویم [۴۲] «الْمُقَرَّبِينَ»
 مراد نزدیکان درگاه فرعون و

الْبَلَاءُ عَزَّ وَجَلَّ

۳۶۹

سُورَةُ الشَّعَرَةِ

درباریان شاہی است. [۴۳]

«الْقَوَا» بيفكنيد «مُشَلُّونَ»

اندازدانندگان

[۴۴] «جِ بَال» طنابها

«عِصَى» عصاها { «بِعِزَّةِ

فرعون» به قدرت و عظمت

فرعون قسم [۴۵] «تَلَفُّفٌ» با

سرعت و توان می‌بلعید

«مَا يَأْفِكُونَ» چیزهایی که با

دروغ سرهم می‌کنند و با

حيله و نیرنگ تحویل مردم

می‌دهند [۴۶] «نَالِي»

السَّحَرَةُ ساجدين» جادوگران

به سبب نیروی معجزه که

آنان را قانع کرد، برای خدا به

سجده افتادند [۴۹]

{ «أَذْنٌ» اجازه دهم «إِنَّهُ

لكبيركم الذي...» او (ابراهيم)

بیگمان بزرگ و استاد شما

است که به شما جادوگری

آموخته است «لَا تُطْعَنَ» حتّاً

قطع خواهیم کرد { «مَنْ

خَلَابٌ» عکس یکدیگر

(دست راست با پای چپ و

بالعکس) { «لَا صَلَّيْتُمْ

لَعَلَّنَا نَنْبُعُ السَّحَرَةَ إِنْ كَانُوا هُمْ الْعَالِيَيْنِ ۴۰ فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ
 قَالُوا لِفِرْعَوْنَ أَإِنَّا لَنَأْجُرُ إِيْنَا كُنَّا نَحْنُ الْعَالِيَيْنِ ۴۱ قَالَ نَعَمْ
 وَإِنَّكُمْ إِذًا لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ۴۲ قَالَ لَهُمْ مُوسَى الْقَوَا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ
 ۴۳ فَأَلْقَوْا حِبَالَهُمْ وَعِصِيَّهُمْ وَقَالُوا بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ
 الْعَالِيُونَ ۴۴ فَأَلْفَى مُوسَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ
 ۴۵ فَأَلْفَى السَّحَرَةُ سَجِدِينَ ۴۶ قَالُوا أَمَّا رَبِّ الْعَالِيَيْنِ ۴۷
 رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ ۴۸ قَالَ أَمْسِمْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ إِنَّهُ
 لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَسَوْفَ نَعَالِمُ أَنْ لَا تُطْعَنَ أَيْدِيكُمْ
 وَأَنْتُمْ جُلُكُمُ مِنْ خَلْفٍ وَلَا صَلَّيْتُمْ أَجْمَعِينَ ۴۹ قَالُوا لَا ضَرَرَ لَنَا
 إِلَى رَبِّنَا مَن قُلِيُونَ ۵۰ إِنَّا نَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطِيئَتَنَا أَنْ كُنَّا
 أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ ۵۱ وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَسْرِ بِعِيَادِي إِنَّكُمْ
 مُتَّبَعُونَ ۵۲ فَارْسَلْ فِرْعَوْنَ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ۵۳ إِنْ هَؤُلَاءِ
 لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ ۵۴ وَإِنَّهُمْ لَنَا لَغَايُطُونَ ۵۵ وَإِنَّا لَجَمِيعٌ خَدِرُونَ
 ۵۶ فَأَخْرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ۵۷ وَكُنُوزٍ وَمَقَارٍ كَرِيمٍ ۵۸
 كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا بَنِي إِسْرَءِيلَ ۵۹ فَاتَّبَعُوهُمْ مُشْرِقِينَ ۶۰

أَجْمَعِينَ» همگی شما را به دار می‌زنم { [۵۰] «لَا ضَرَرَ» از شکنجه تو هیچ ضرری به ما نمی‌رسد «مُتَّبَعُونَ»
 بازگشتگان [۵۲] «أَسْرِ بِعِيَادِي» در شب بندگانم را کوچ بده «الْكَمْ سَعُونَ» فرعون و لشکریانش حتّاً شما را
 تعقیب خواهند کرد [۵۳] { «الْمَدَائِنُ» جمع مدینه: شهرها { «حَاشِرِينَ» عده‌ای را برای جمع‌آوری سرباز
 فرستاد تا آنان را تعقیب کنند [۵۴] «الشِّرْذِمَةُ» گروه و طایفه‌ای ناچیز و کم‌اهمیت [۵۵] «وَإِنَّهُمْ لَنَا
 لَغَايُطُونَ» آنان با کارشان ما را خشمگین و وادار به انتقام می‌کنند [۵۶] «الْجَمِيعُ خَدِرُونَ» گروه محتاط، آماده
 و مسلح [۵۷] «فَأَخْرَجْنَاهُمْ» اسباب خارج شدن را میانشان به جریان انداختیم [۶۰] «مُشْرِقِينَ» هنگام طلوع
 آفتاب.

[۶۱] ﴿تَرَاهِ الْجَمْعَانِ﴾ دو گروه با هم روبرو شدند و یکدیگر را دیدند ﴿مَدْرُكُونَ﴾ گرفتارشدهگان [۶۲]

﴿سَيِّدِينَ﴾ رهنمودم خواهد کرد [۶۳] ﴿الْمَلَأْنِ﴾ از هم باز شد و دوازده راه در آن پدید آمد ﴿كُلُّ فِرْقٍ﴾ هر

بخش مرتفع آب در اطراف

راهها ﴿كَالطُّورِ الْعَظِيمِ﴾ مثل

کوه بزرگ [۶۴] ﴿أَزْلَفْنَا نَمَّ

الْآخِرِينَ﴾ آل فرعون را نیز

در آنجا به موسی و قومش

نزدیک کردیم تا اینکه به راه

آسان وارد شدند [۶۵]

﴿انْجَيْنَا﴾ نجات دادیم [۶۶]

﴿اغْرَقْنَا﴾ غرق کردیم [۶۷]

﴿آيَةً﴾ پند و عبرت [۶۹]

﴿أَتَى﴾ بخوان. بیا نکن ﴿بِأَ

خَبَرِ سر گذشت [۷۱]

﴿عَاكِفِينَ﴾ ملازمان و

مداومان بر عبادت بت‌ها

[۷۵] ﴿أَفَرَأَيْتُمْ﴾ آیا

اندیشیدید سپس انجم

دادید؟ [۸۲] ﴿وَالَّذِي أَطْمَعُ

أَنْ يَغْفِرَ لِي﴾ کسی که برای

آمرزش گناهان به سوی او

مراجعه می‌شود ﴿يَوْمَ الدِّينِ﴾

روز حساب. روز جزا [۸۳]

﴿حُكْمًا﴾ حکمت. معرفت.

۳۶۷- قَالَ النَّبِيُّ ﷺ :-

«الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ

تَمَلُّا الْمِيزَانَ وَسُبْحَانَ اللَّهِ

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمَلُّا أَوْ تَمَلُّا مَا بَيْنَ

السَّاءِ وَالْأَرْضِ وَالصَّلَاةُ نُورٌ وَالصَّدَقَةُ بَرَاهَنٌ وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ وَالْقُرْآنُ حِجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ، كُلُّ النَّاسِ يَغْدُوا فَبَائِعٌ نَفْسَهُ فَمِعْقُهَا

أَوْ مَوْبِقُهَا». رواه مسلم

پیامبر ﷺ :- «یاکیزی گوی نصف ایمان است. (الحمدلله) ترازوی حسنات را بر می‌کند (سبحان الله والحمد لله) میان آسمان

و زمین را بر می‌کند. (نماز نور و روشنائی است. صدقه دادن دلیل (صحت ایمان) است. صبر در خشنودی است. قرآن

مدرکی است به نفع تو یا به زیان تو. همه مردم بامدادان (به تلاش) بر می‌خیزند و (در نهایت) خود را می‌فروشند که یا

خود را آزاد می‌کنند (با فروختن خود به خدا) یا خود را بنده (شیطان و هوا و هوس) می‌کنند».

فَلَمَّا تَرَاهُ الْجَمْعَانِ قَالُ أَصْحَابُ مُوسَى إِنَّا لَمُدْرِكُونَ ۖ قَالُ
 كُلَّا إِن مَعِيَ رَفِی سَیِّدِیْنَ ۖ فَأَوْحِیْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَضْرِبْ
 بِعَصَاكَ الْبَحْرَ فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطُّورِ الْعَظِیْمِ ۖ
 وَأَزْلَفْنَا نَمَّ الْآخِرِیْنَ ۖ وَأَنْجِیْنَا مُوسَى وَمَنْ مَعَهُ أَجْمَعِیْنَ ۖ
 ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخِرِیْنَ ۖ إِنَّ فِی ذَٰلِكَ لَآیَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ
 مُؤْمِنِیْنَ ۖ وَإِنْ رَبِّكَ لَھُو الْعَزِیْزُ الرَّحِیْمُ ۖ وَأَتَىٰ عَلَیْھِمْ
 نَبَأُ أَتْرِھِیْمَ ۖ إِذْ قَالَ لِأَبِیْھِ وَقَوْمِھِ مَا تَعْبُدُونَ ۖ قَالُوا
 نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَنْظِلُّ لَھَا عَنكِفِیْنَ ۖ قَالُ هَلْ یَسْمَعُونَكُمُ إِذْ
 تَدْعُونَ ۖ أَوْ یَنْفَعُونَكُمُ أَوْ یَضُرُّونَ ۖ قَالُوا بَلَّ وَجَدْنَا أَبَاءَنَا
 كَذَٰلِكَ یَفْعَلُونَ ۖ قَالُ أَفَرَأَیْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ۖ أَنْتُمْ
 وَءَابَاؤُكُمُ الْأَقْدَمُونَ ۖ فَانْھَمْ عُدُوکَیْ إِلَىٰ الرَّبِّ الْعَلِیْمِیْنَ
 ۖ الَّذِی خَلَقَنِی فَھُوَ یَهْدِیْ ۖ وَالَّذِی ھُوَ یُطِیْعُنِی وَیَسْقِیْ
 ۖ وَإِذَا مَرِضْتُ فَھُوَ یَشْفِیْ ۖ وَالَّذِی یُمِیْتُنِی ثُمَّ
 یُحْیِیْ ۖ وَالَّذِی أَطْمَعُ أَنْ یَغْفِرَ لِی خَطِیئَتِی یَوْمَ الدِّیْنِ
 ۖ رَبِّ هَبْ لِی حُكْمًا وَالْحَقِّقْ بِی الصَّلَاحِیْنَ ۖ

[۸۴] «لِسَانِ صَدِيقٍ» ذکر خیر. تمجید زیبا (به اینکه مرا در انجم اعمال صالح موفق گردانی) { «وَرَبِّهِ الْجَنَّةِ» وارتان بهشت (مراد کسانی است که در یرتو ایمان به خدا و پرستش خالصانه او بهشت را به دست می آورند) }

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۳۷۱

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

[۸۷] «لَا تُخْزِي» مرا با

عذابت خوار و رسوا مکن

[۸۹] «يَلْبَسُ سَلِيمٌ» قلبی سالم

از بیماریهای ریا، نفاق و کفر

[۹۰] «وَأَزَلَّتْ الْجَنَّةُ الْكُفْرَ»

بهشت برای پرهیزگاران

نزدیک گردانده می شود به

طوری که نعمت های آن دیده

می شود [۹۱] «بِزُورٍ

الْجَحِيمِ» جهنم برای گمراهان

آشکار گردانده می شود به

طوری که هراسهای آن دیده

می شود «لِلْغَاوِينَ» گمراهان

از راه حق [۹۳] «بِتَصَادُورٍ»

عذاب را از خود دفع می کنند

[۹۴] «فَتَكْبَرُوا» بتها یکی

پس از دیگری سرنگون و

افکننده می شوند [۹۷] «إِنْ

كُنَّا» مخفف «إِنَّا كُنَّا» است

یعنی ما بوده ایم [۹۸]

«نَسُودُكُمْ رَبِّ الْعَالَمِينَ» شما

را با پروردگار جهانیان در

استحقاق عبادت برابر

می دانستیم در حالی که شما

ناتوان ترین موجودات

هستید [۱۰۱] «حَمِيمٌ»

وَأَجْعَلْ لِّي لِسَانَ صَدِيقٍ فِي الْآخِرِينَ ۸۴

وَأَغْفِرْ لِي إِنَّهُ كَانَ مِنَ الصَّالِينَ ۸۵

وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ ۸۶

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ۸۷

إِلَّا مَا آتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ

سَلِيمٍ ۸۸ وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُنِيقِينَ ۸۹

وَبُرِزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ ۹۰

وَقِيلَ لَهُمْ أَنْ مَآ كُنتُمْ تَعْبُدُونَ ۹۱

مِنْ دُونِ اللَّهِ هَلْ يَنْصُرُوكُمْ

أَوْ يَنْصُرُونَ ۹۲ فَكَبَّكُوا فِيهَا هُمْ وَالْعَاوُنُ ۹۳

وَجُودُوا لِإِلَاسِ

أَجْمَعُونَ ۹۴ قَالُوا وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ ۹۵

تَاللَّهِ إِنْ كُنَّا لَفِي

ضَلَالٍ مُبِينٍ ۹۶ إِذْ نُسَوِّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۹۷

وَمَا أَضَلَّنَا

إِلَّا الْأَعْمَجُونَ ۹۸ فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ ۹۹

وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ ۱۰۰

فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۱۰۱

إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَ

أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ۱۰۲ وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۱۰۳

كَذَبَتْ

قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ ۱۰۴ إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ۱۰۵

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ۱۰۶ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۱۰۷

فَاتَّقُوا اللَّهَ ۱۰۸

وَأَطِيعُوا ۱۰۹ قَالُوا أَنْتُمْ لَكُمْ وَاتَّبَعَكَ الْأَرْذَلُونَ ۱۱۰

الْمُزْنِ

صمیمی و دلسوز [۱۰۲] «كَرَّةً» بازگشت به زندگی دنیا [۱۰۳] «لَآيَةٌ» پند و عبرت [۱۰۹] «إِنْ أَجْرِي»

یاداش من نیست [۱۱۱] «اتَّبَعَكَ الْأَرْذَلُونَ» پست ترین و بی ارزش ترین افراد و فقرا از تو پیروی کرده اند.

۳۶۸ - قال رسول الله - : «بلى إبراهيم اياه فيقول يا رب! انك وعدتني أن لا تخزي يوم تبصرون» فيقول الله تعالى:

«إِنِّي حَرَمْتُ الْجَنَّةَ عَلَى الْكَافِرِينَ» «اخرجه البخارى».

پیامبر - فرمود: «ابراهيم (در روز قیامت) پدرش را می بیند و می گوید: پروردگارا! به من وعده دادی که

قیامت مرا خوار نمی کنی» خداوند (در جواب او) می فرماید: «من بهشت را برای کافران حرام نمودم».

{ ۱۱۲ } «ما علمی» من غی دانی { ۱۱۳ } «ان حسابه» حساب (اعمال و جزای کار) ایشان جز بر عهدہ پروردگار نیست { «لو شعرون» اگر فهمیده و باشعور باشید { ۱۱۴ } «طاره» دورکننده. طردکننده { ۱۱۵ } «ان انا الا» من نیستم مگر.. { «نذیر»

بیم دهنده «مبین» واضح. آشکار { ۱۱۶ } «لن» اگر (بدین گفتار و تبلیغ) پایان ندهی { «المرجوع» کشته شدگان یا قبیح ترین نوع کشتن { «کذیب» رسالت مراد ووغو تکذیب کرده اند. { ۱۱۸ } «فاتح» نامیده اند { ۱۱۹ } «الفلک» میان من و آنان دوری کن { ۱۲۰ } «المرحون» مملو از انسان، حیوانات و کالاهای هر نوعی یک نر و یک ماده { ۱۲۱ } «لا یست» عبرت و اندرز { ۱۲۲ } «ما آساکم» من هیچ اجر و پاداشی در برابر این دعوت از شما غنی طلبم { ۱۲۳ } «ان یول» آیا می سازید { ۱۲۴ } «س» راه یا مکان بلند { ۱۲۵ } «ای» بنای مرتفع و سر به فلک کشیده که انگار کوه است { «تعیون» کارهای

قَالَ وَمَا عَلِمِي مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۱۱۲ اِنْ حَسَابُهُمْ اِلَّا عَلَيَّ رَبِّي لَوْ شِعْرُونَ ۱۱۳ وَمَا اَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ ۱۱۴ اِنْ اَنَا اِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۱۱۵ قَالُوا لَيْنَ لَمْ تَنْتَهَ بِنُوحٍ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ ۱۱۶ قَالَ رَبِّ اِنْ قَوْمِي كَذَّبُونِ ۱۱۷ فَافْتَحْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فَتَحَاوَجِّنِي وَمَنْ مَعِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۱۱۸ فَاجْنِبْنَهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ۱۱۹ ثُمَّ اَعْرِفْنَا بَعْدَ الْبَاقِينَ ۱۲۰ اِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَتْ اَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ ۱۲۱ وَاِنْ رَبِّكَ لَهٗوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۱۲۲ كَذَّبَتْ اَعَادُ الْمُرْسَلِينَ ۱۲۳ اِذَا قَالَتْ لَهُمْ اَخُوهُمْ هُوَ الَّذِي تَنفَوْنَ ۱۲۴ اِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ اَمِينٌ ۱۲۵ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاَطِيعُوا ۱۲۶ وَمَا اَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍ اِنْ اَجْرِي اِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ۱۲۷ اَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ اَيَّاهُ نَعْبُدُونَ ۱۲۸ وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ ۱۲۹ وَاِذَا بَطِشْتُمْ بَطِشْتُمْ جَبَّارِينَ ۱۳۰ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاَطِيعُوا ۱۳۱ وَاتَّقُوا الَّذِي اَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَ ۱۳۲ اَمَدَّكُمْ بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ ۱۳۳ وَجَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ۱۳۴ اِنِّي اَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۱۳۵ قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا اَوَّعَطْتَ اَمْ لَمْ تُكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ ۱۳۶

بیهوده ای که جز تفاخر تو خالی نیست انعام می دهید { ۱۲۹ } «اصنع» دزها و کاخ ها { «لعلکم تخلدون» انگار جاودانه می مانند { ۱۳۰ } «بطشتم جبارین» همچون ستمگران و سرکشان مجازات می کنید { ۱۳۳ } «امدکم» به شما نعمت داده است و یرایان مسخر کرده است «انعام» شتر، گاو، گوسفند و بز. ۳۶۹ - عن جابر - رضی الله عنه - ان رسول الله - قال: «اتقوا الظلم؛ فان الظلم ظلمات يوم القيامة، واتقوا الشح؛ فان الشح اهلك من كان فيلكم، حملهم على ان شكوا دمانهم واستحلوا محارمهم». رواد مسلم پیامبر - فرمود: «از ظلم و ستم بپرهیزید، زیرا ظلم و ستم تاریکهای روز قیامت است و از طمع و آزمندی بپرهیزید زیرا آزمندی مردمی را که پیش از شما بودند، هلاک ساخت و آنان را وادار نمود تا خونهایشان را بریزند و محارمان را حلال سازند».

[۱۳۷] ﴿إِنَّ هَذَا لَهُ آيَةٌ﴾ این چیزهایی که برای ما آورده‌ای نیست جز... ﴿خَلْقِ الْآلَوِينَ﴾ عادت قومی که قبل از تو آمده‌اند و مثل تو ادعا می‌کردند [۱۳۸] ﴿مَا تَحْنُ تَعْبُدُونَ﴾ ما عذاب داده نمی‌شویم (نه در دنیا، نه در آخرت)

سُورَةُ الشُّعَرَاءِ

۳۷۳

الْمُلْكُ الْقَائِمُ

[۱۳۹] ﴿آيَةٌ﴾ درس عبرت.

نشانه قدرت { [۱۴۶]

﴿هُنَا﴾ این دنیا ﴿آمِنِينَ﴾ در

امن و امان [۱۴۷] ﴿جَنَاتٍ﴾

باغها ﴿عِیُونَ﴾ چشمه‌سارها

[۱۴۸] ﴿زُرُوعٍ﴾ کشتزارها {

﴿طَلْعُهَا﴾ میوه خرما می‌نورس

﴿هَضِیْمٍ﴾ خرما می‌رسیده. یا

پر و درهم فرورفته [۱۴۹]

﴿تَنَحَّيْتُمْ﴾ می‌تراشید {

﴿فَارِهِیْنَ﴾ حافظانه و ماهرانه

در تراشیدن [۱۵۳] ﴿مَسْنِیْنِ﴾

المسحورین از عقل از

دست‌دادگان به سبب

جادوی زیاد [۱۵۵]

﴿هَاطِرٍ﴾ او نصیبی از آب

دارد که از آن می‌نوشد

[۱۵۶] { ﴿لَا تَقْسُوْهَا اَبْسُوءَ﴾

کمترین آزاری به آن نرسانید {

﴿فَیَاْخُذْكُمْ﴾ شما را هلاک

می‌کند [۱۵۷] ﴿فَعَقَرُوْهَا﴾

شتر را کشتند (او را با تیر

زدند و کشتند) ﴿نَادِمِیْنَ﴾

پشیمان‌شدگان. پشیمانی از

ترس اینکه صالح راستگو

باشد: نه پشیمانی (توبه).

إِنَّ هَذَا الْآلَافُ الْأَوَّلِينَ ۱۳۷ وَمَا تَحْنُ تَعْبُدُونَ ۱۳۸ فَكَذَّبُوهُ
فَأَهْلَكْنَاهُمْ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ ۱۳۹ وَإِنَّ
رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۱۴۰ كَذَبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ ۱۴۱ إِذْ قَالَ
لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ۱۴۲ إِنْ لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ۱۴۳ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۱۴۴ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجَرِيَ
إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ۱۴۵ أَتَذْكُرُونَ فِي مَا هُمْ بِأُمَمٍ مِّمَّنْ ۱۴۶
فِي جَنَّتٍ وَعِیُونَ ۱۴۷ وَزُرُوعٍ وَنَحْلٍ طَلْعُهَا هَضِیْمٌ ۱۴۸
وَتَنَحَّيْتُمْ مِّنَ الْجِبَالِ يَوْتَافِرْهِنَّ ۱۴۹ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۱۵۰
وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُشْرِكِينَ ۱۵۱ الَّذِينَ يَفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ
وَلَا یُصْلِحُونَ ۱۵۲ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ ۱۵۳ مَا أَنْتَ
إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا فَأْتِ بَیِّنَاتٍ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ ۱۵۴ قَالَ
هَذِهِ نَاقَةٌ لِّمَا شَرَّبْتُمْ وَلَکُمْ شَرْبُ یَوْمٍ مَّعْلُومٍ ۱۵۵ وَلَا تَقْسُوْهَا
أَبْسُوءَ ۱۵۶ فَعَقَرُوْهَا فَاصْبَحُوا
نَدِمِیْنَ ۱۵۷ فَخَذَّهْمُ الْعَذَابُ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَ
أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ ۱۵۸ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۱۵۹

۳۷۰- قال رسول الله - ﷺ -: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَا لَمْ يَغْرُغْ». رواه الترمذی

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند عزوجل توبه بنده‌اش را تا لحظه‌ای که روح به حلقومش نرسد می‌پذیرد».

۳۷۱- قال رسول الله - ﷺ -: «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَبْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مَسِيءُ النَّهَارِ وَيَبْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مَسِيءُ

الليل حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا». رواه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند دست (مغفرتش) را در شب می‌گستراند تا توبه کسی را که در روز گناه نموده قبول نماید و

دست (مغفرتش) را در روز می‌گستراند تا توبه کسی را که در شب گناه نموده می‌پذیرد (و این پذیرش توبه ادامه دارد) تا

اینکه خورشید از مغرب طلوع می‌کند».

[۱۶۴] «إِنْ أَجْرِي» پاداش من نیست { ۱۶۵ } «أَتَاتُونِ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ» آیا در میان جهانیان، به سراغ جنس ذکور می‌روید (و با ایشان بجای زنان آمیزش می‌نمایید) { ۱۶۶ } «تَقْرَوْنَ» رها می‌کنید { «مَا خَلَقَ لَكُمْ...» هسرافانی را که پروردگارتان برایتان آفریده

۳۷۴

الْمَاءِ الْمَخْضِي

است { «قَوْمٌ عَادُونَ» قوم متجاوز از حدود و مقررات الهی { [۱۶۷] «لَنْ لَمْ تَسْتَقِدْ» اگر (از این سخنان) دست نکشی. اگر (به گفته‌هایت) پایان ندهی «لَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ» از زمره اخراج‌شدگان (و تبعیدشدگان از شهر و دیار (ما) خواهی بود { [۱۶۸] «مِنَ الْقَالِينَ» از بیزاران و متفران [۱۶۹] «إِلَّا عَجُوزًا» فی الغابرین» مگر هسر او که همراه بقیه در عذاب گرفتار و هلاک گردید [۱۷۲] «دَقَرْنَا الْآخِرِينَ» دیگران را به شدت هلاک کردیم [۱۷۳] «وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا» همچون باران، سنگهایی بر سرشان نازل کردیم «سَاءَ» زشت است پیامبران آنان را در صورت ایمان نیاوردن به عذاب

كَذَبَتْ قَوْمٌ لُّوطَ الْمُرْسَلِينَ ۱۶۰ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطُ أَلَا تَتَّقُونَ ۱۶۱ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ۱۶۲ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۱۶۳ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ۱۶۴ أَتَاتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ ۱۶۵ وَتَدْرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَرْوَاحِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ ۱۶۶ قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَلُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ ۱۶۷ قَالَ إِنِّي لِعَمَلِكُمْ مِنَ الْقَالِينَ ۱۶۸ رَبِّ بَحْنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ ۱۶۹ فَجَنَّبْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ۱۷۰ إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ ۱۷۱ ثُمَّ دَقَرْنَا الْآخِرِينَ ۱۷۲ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ ۱۷۳ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ۱۷۴ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُو الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۱۷۵ كَذَبَ أَصْحَابُ لَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ ۱۷۶ إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ ۱۷۷ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ۱۷۸ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۱۷۹ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ۱۸۰ أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ ۱۸۱ وَزِنُوا بِالْقِسْطِ أَسْوَاسٍ الْمُسْتَقِيمِ ۱۸۲ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ۱۸۳

سخت تهدید کرده بود [۱۷۶] «أَصْحَابُ الْآيَةِ» ایکه: درختهای فراوان و در یکدیگر فرو رفته (قوم شعیب که در نزدیکی مدین می‌زیستند) [۱۸۱] { «أَوْفُوا الْكَيْلَ» پیمانه را به تمام و کمال بپردازید { «الْمُسْتَقِيمِ» کاهندگان از حقوق مردم با کاستن از پیمانه و ترازو [۱۸۲] { «زِنُوا» وزن کنید. یکشید { «الْقِسْطِ الْمُسْتَقِيمِ» ترازوی عادلانه [۱۸۳] «لَا تَبْخَسُوا» نگاهید «لَا تَعْتُوا» فساد نکند.

۳۷۲- عن ابن عمر - رضي الله عنهما - ان النبي - ﷺ - نهى عن النجش. أخرجه البخاري، مسلم، النسائي و ابن ماجه
از ابن عمر رضي الله عنهما روایت شده است که فرمود: پیامبر - ﷺ - از بيع نجش نهی غوده است. (بيع نجش آن است که کسی بدون اینکه قصد خرید داشته باشد بر قیمت کالا بیفزاید تا دیگران را بفریبد).

[۱۸۴] «الْحِجْلَةُ الْأُولَى» و اقوام و ملت‌های گذشته را خلق کرد [۱۸۵] «الْمُسْحَرِينَ» عقل از دست دادگان به سبب جادوی زیاد [۱۸۷] { «الْأَسْقَطُ عَلَيْنَا» بر سر ما فرو ریز! } «كَيْفَا» تکه‌ای عذاب [۱۸۹] { «لَا حَقِّمَ» ایشان را فرو گرفت «الظَّلَّة» لَمَّا لَمَّ النَّاسُ عَذَابَهُ

۳۷۵

سُورَةُ الشُّعَرَاءِ

وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْحِجْلَةَ الْأُولَى ۱۸۱ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسْحَرِينَ ۱۸۰ وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَإِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ۱۸۱ فَاسْقِطْ عَلَيْنَا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ۱۸۲ قَالَ رَبِّیْ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ۱۸۳ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابٌ یُّومٍ الظَّلَّةُ إِنَّهُ كَانَ عَذَابٌ یُّومٍ عَظِیمٍ ۱۸۴ إِنْ فِیْ ذَلِكَ لَآیَةٌ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِینَ ۱۸۵ وَإِنْ رَبُّكَ لَهُوَ الْعَزِیزُ الرَّحِیمُ ۱۸۶ وَإِنَّهُ لَنَزْلُزِلُ رَبِّ الْعَالَمِینَ ۱۸۷ نَزْلٌ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِینُ ۱۸۸ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِینَ ۱۸۹ یَلِسَانٌ عَرَبِیٌّ مُّبِینٌ ۱۹۰ وَإِنَّهُ لَفِی زُبْرِ الْأَوَّلِینَ ۱۹۱ أَوَّلَیْكَ لَهُمْ آیَةٌ أَنْ یَعْلَمَهُ عُلَمَآؤُ بَنِی إِسْرَءِیْلَ ۱۹۲ وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَى بَعْضِ الْأَعْجَمِینَ ۱۹۳ فَقَرَأَهُ عَلَیْهِمْ مَا كَانُوا بِهِ مُّؤْمِنِینَ ۱۹۴ كَذَلِكَ سَلَكْنَاهُ فِی قُلُوبِ الْمُجْرِمِینَ ۱۹۵ لَا یُؤْمِنُونَ بِهِ حَتَّىٰ یُرَوُّوا الْعَذَابَ الْأَلِیمَ ۱۹۶ فَبِأَنَیْهِمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا یَشْعُرُونَ ۱۹۷ فِیَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنْظَرُونَ ۱۹۸ أَفَعِزَّایْنَا یَسْتَعْجِلُونَ ۱۹۹ أَفَرَّیَّتْ إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِینَ ۲۰۰ ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا یُوعَدُونَ ۲۰۱

ابر بزرگی که از شدت گرما به زیر آن پناه برده بودند و ابر بر آنان باران آتش باراند و همگی آنان را سوزاند { [۱۹۲] «إِنَّهُ» مسلماً قرآن «تنزیل» فرو فرستاده شده امصدر است به معنی اسم مفعول } [۱۹۳] «الروح الامین» جبرئیل - جبرئیل - [۱۹۴] «المنذرین» بیم دهندگان از عقاب الهی [۱۹۵] «لسان عربی مبین» با زبان عربی واضح [۱۹۶] «زُبُرُ الْأَوَّلِینَ» کتابهای پیامبران گذشته [۱۹۷] «آیة» دلیلی بر صدق پیامبر - [۱۹۸] «الأعجمین» غیر عربها [۲۰۰] «سلکناه» آن را وارد می‌گردانیم { [۲۰۱] «الیم» دردناک } [۲۰۲] «بغته» ناگهانی [۲۰۳] «هل نحن منظرون» آیا به ما مهلت داده می‌شود تا ایمان بیاوریم؟ (پس از مشاهده عذاب درخواست

فرستی می‌کنند که ایمان بیاورند. به فرعون گفته شده بود: «الآن ایمان می‌آوری؟! در حالی که همواره عاصی و سرکش بوده‌ای» [۲۰۵] «المرایت» به من خبر بده «متعاهم سنین» آنان را رها کنیم تا سالهای زیادی از زندگی دنیوی بهره‌مند شوند.

۳۷۳- قال رسول الله - ﷺ - : «مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهْمِ وَالْحَقْمَى». متفق علیه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «انسانهای مؤمن در مهریابی، علاقه و همکاری باهم مانند جسدی هستند که اگر عضوی از اعضای آن درد کند، سایر اعضای جسد، در ناراحتی و تب قرار می‌گیرند».

[۲۰۷] «مَا آغَى عَنْهُمْ» چه چیز آنان را بی نیاز می‌کند (هیچ چیزی آنان را بی نیاز نمی‌کند) [۲۰۸] «قَرِيبَةً» شهر و دیار. مراد ساکنان آنجا است [۲۰۹] «ذِكْرِي» یادآوری برای ایشان [۲۱۰] «وَمَا تَنَزَّلَتْ بِهِ» قرآن را شیاطین فرونیاروده‌اند [۲۱۲] «حَا»

بنیعی» درست نیست. جایز نیست «عَنِ السَّمْعِ» معزولون» از گوش فرا دادن به تکلم فرشتگان به قرآن، منع شده‌اند [۲۱۵] «اخْفِضْ جَنَاحَكَ» متواضع و فروتن باش [۲۱۹] «تَقَلِّبْ فِي السَّجَادِ» انتقال تواز حالی به حالی در نماز همراه غمازگاران [۲۲۲] «أَقَابِ أُنْمِ» کذابی که دائماً دروغ‌های بزرگ سرهم می‌کند [۲۲۳] «يَلْقُونَ السَّمْعَ» با دقت گوش می‌دهند و برای آن سر خود را خم می‌کنند [۲۲۴] «وَالشُّعْرَاءَ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ» گمراهان از شعراء پیروی می‌کنند و شعرهای او را روایت می‌کنند [۲۲۵] «فِي كُلِّ وَادٍ» در هر اسلوب از اسلوب‌های سخن از قبیل: مدح، هجاء و... «يَهيمون» غرق در آن می‌شوند و در

مَا آغَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَمْتَعُونَ ۲۰۷ وَمَا أَهْلَكَ مِنْ قَرِيبَةٍ إِلَّا لَهَا مُنْذِرُونَ ۲۰۸ ذِكْرِي وَمَا كُنَّا ظَالِمِينَ ۲۰۹ وَمَا نَزَّلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ ۲۱۰ وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ ۲۱۱ إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمَعَزُولُونَ ۲۱۲ فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ الْمُعَذَّبِينَ ۲۱۳ وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ۲۱۴ وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۲۱۵ فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ ۲۱۶ وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ۲۱۷ الَّذِي يَرِيكَ حِينَ تَقُومُ ۲۱۸ وَتَقَلِّبُ فِي السَّجَادِ ۲۱۹ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۲۲۰ هَلْ أَتَيْتُكُمْ عَلَىٰ مَنْ نَزَّلَ الشَّيَاطِينُ ۲۲۱ نَزَلَ عَلَىٰ كُلِّ آفَاكٍ أَثِيمٍ ۲۲۲ يُلْقُونَ السَّمْعَ وَأَكْبَرُهُمْ كَذِبُونَ ۲۲۳ وَالشُّعْرَاءَ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ ۲۲۴ أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ ۲۲۵ وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ ۲۲۶ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْنَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ ۲۲۷

سُورَةُ النِّعَمِ

آیاتها

نیتها

مدح و هجاء از حد تجاوز می‌کنند [۲۲۷] «وَالشُّعْرَاءَ» با هجاء حق به هجاء باطل کافران پاسخ دادند «أَنْ» منقلب یقولون» جایگاه بدی که به آنجا برخوانند گشت.

۳۷۴ - سئل جبرئیل رسول الله - ع - عن الإحسان - فقال - ع - : «أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ» آخره مسلم

جبرئیل از پیامبر - ع - درمورد احسان پرسید، فرمود: «آن است که بگونه‌ای خدا را عبادت کنی که انگار او را می‌بینی، که اگر تو هم آن را غی‌بینی قطعاً او تو را - می‌بیند».

سوره نمل [۱] «نمل» خوانده می شود: طار. سین «مبین» بیان کننده تمام چیزهای مفید برای انسان است [۲] «هدی» هدایتگر { «شری» مزده رسان } [۳] «یقینون الصلوة» حقوق نماز را آن گونه که خداوند واجب

کرده است به جا می آورند
«یقینون» قاطعانه ایمان
دارند، انگار چیزی را که
بدان ایمان دارند می بینند [۴]
{ «يَتَأْلَمُ أَعْيَابُهُمْ» اعمالشان
را (توسط وسوسه شیطان و
اتباع و یاران شیطان، و
انسانهای شیطان صفت) در
نظرشان می آرائیم {
«يعصون» سرگردان و
متحیرند [۶] «لَتَلَقَّ» به تو
القاء و عطا می گردد «من
لن» از پیش [۷] «أَنْتَ
بَارَأَ» آتشی دیدهام
{ «شهاب» شعله ای از آتش
«نفس» برگرفته و برداشته
شده از اصل «نصلون»
خود را با آتش گرم کنی [۸]
«بورک» مقدس، پاک و پر
خیر است «من فی النار» کسی
که نزدیک آتش است (موسی
«و من حولها» کسی که
در اطراف است (افرشتگان
حاضر) [۱۰] { «انف
عصای» عصایت را بینداز {
«تهتز» با شدت و مضطرب

الْمَاءِ الْفَارِغِ

۳۷۷

سُورَةُ النَّملِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طَسَّ تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابِ مُبِينٍ ۱ هُدًى وَبُشْرَى
لِلْمُؤْمِنِينَ ۲ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ
بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ۳ إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ رَبَّتَاهُمُ
أَعْمَلُهُمْ فَهُمْ يَعْمَهُونَ ۴ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ سُوءُ الْعَذَابِ
وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْآخِسُونَ ۵ وَإِنَّكَ لَتَلْقَى الْقُرْآنَ مِنْ
لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ ۶ إِذْ قَالَ مُوسَى لِأَهْلِهِ إِنِّي آنَسْتُ نَارًا سَائِغَتِكُمْ
مِنْهَا يَخْبِرُ أَوْ أَيْتِكُمْ شِهَابٍ قَبَسٍ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ۷ فَلَمَّا
جَاءَ هَانُودَى أَنْ بُورِكَ مَنْ فِي النَّارِ وَمَنْ حَوْلَهَا وَسُبْحَنَ اللَّهُ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ۸ يَمْوَسَّى إِنَّهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۹ وَأَلْقَى عَصَاكَ
فَلَمَّارَةً هَامَّةً تَرُكَّانَهَا جَانٌّ وَلِي مُدِيرٌ وَلَوْ يَعْقِبْ يَمْوَسَّى لَا تَخَفْ
إِنِّي لَا يَخَافُ لَدَى الْمُرْسَلُونَ ۱۰ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَلْ حُسْنًا بَعْدَ
سُوءٍ فَإِنِّي عَفُورٌ رَحِيمٌ ۱۱ وَأَدْخِلْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاءَ
مِنْ غَيْرِ سُوءٍ فِي تَبِعٍ إِلَى فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ
۱۲ فَلَمَّا جَاءَهُمْ ءَايَتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ۱۳

حرکت می کند «تاتها جان» انگار مار روشن و سریع السیر است «ولم يعقب» به پشت سر نگاه نکرد
(برنگشت) [۱۱] «إلا من ظلم» و اما کسی که با ارتکاب گناه به خود ظلم کند «بذل حسنا عذرا» به جای
کار بد، کار خوب انجام دهد [۱۲] «لی جیبت» در یقه پیراهنت بالای سینه «بیضاء» درخشان و نورانی تر از
خورشید «من غیر سوء» بدون بهاری (پیشی یا مانند آن) نه معجزه که بیانگر صدق رسالت تو
است [۱۳] { «فلما جاءهم» هنگامی که پیش ایشان آمد. مراد از آمدن، پدیدار شدن و جلوه گر گشتن است {
«مبصره» قابل دید و واضح.

[۱۴] «خداایا» آن را انکار کردند و نپذیرفتند {الشیفای} آنها را کاملاً باور داشتند و یقیناً می دانستند {علو} از روی تکبر از ایمان آوردن به آن { [۱۵] علیاً } دانش فراوان { [۱۶] غلتاً } به ما یاد داده شده است { [منطق الطیر] } سورة النمل

وَجَعَدُوا بِهَا وَأَسْتَفْتَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلُمًا وَعُلُوًّا فَانْظُرْ كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ۱۴ وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا
وَقَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ ۱۵
وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُدَ وَقَالَ يَتَاءَتِيهَا النَّاسُ عِلْمَنَا مَنَاطِقَ الطَّيْرِ
وَأُوْتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَذَا لَهُ الْفَضْلُ الْمُبِينُ ۱۶ وَحُشِرَ
لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ۱۷
حَتَّىٰ إِذَا أَتَوْا عَلَىٰ وَادِ النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَكُونُهَا النَّمْلُ يُدْخِلُ
مَنْ يَكُكُمْ لَا يَحْطُمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ
۱۸ فَنَبَسَهُ ضَا حَكَّامٍ مِّنْ قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَن أَشْكُرَ
نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَن أَعْمَلَ صَالِحًا
تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ۱۹
وَتَقَفَّ الطَّيْرُ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَىٰ الْهَٰذِهِدَامَ كَانُوا مِن
الْفَٰكِينَ ۲۰ لَا عَذْبَةَ فَاوْجٍ عَذَابٌ شَدِيدٌ أَوَّلًا أَذْبَحْنَاهُ
أَوَّلِيَّائِي بِيَسْطَرْنَ مَبِينٍ ۲۱ فَمَكَتْ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ
أَحْطْتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ وَحِشْتُكَ مِنْ سَيِّئِ بَنِي آدَمَ ۲۲

فهمیدن سخن پرندگان (چون
سلیمان صدای پرندگان را
می فهمید از آن به سخن گفتن
تعبیر شده است) { [اوتینا]
به ما داده شده است } [۱۷]
{ حُشِرَ } گردآورده شد
{ یوزعون } جلویی ها نگاه
داشته شدند تا دیگران بدانان
برسند [۱۸] { [واد النمل]
دره مورچگان. سرزمین
مورچگان } { [لا يحطمنكم]
سلیان } با پا گذاشتن روی
شما، شما را له و نابود نکند
(خود را در معرض هلاک
قرار ندهید) [۱۹] { [نبتهم]
ضایکا } تبسم کرد و خندید
(تبسم آغاز خندیدن و بدون
صدا است) { [اوزعني] } چنان
کن که همواره سپاسگزار
نعمت های تو باشم [۲۰]
{ [بسطان مبین] } دلیل واضح
و بیانگر عذر وی در تأخیر
[۲۱] { [غیر بعید] } زمان کم
{ [بنبا] } با خبر مهم.

۳۷۵ - قال رسول الله - ﷺ - عن

معاصر الأنبياء: «لا تُورث، ما تركنا فهو صدقة إننا يأكل آل محمد من هذا المال». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - درمورد پیامبران فرمود: «از ما پیامبران ارث برده نمی شود و هر چه را بر جای بگذاریم صدقه است، قطعاً
آل محمد تنها از این مال می خورند.

۳۷۶ - قال - ﷺ - : «إِنَّ نَمْلَةَ قُرِصَتْ نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ، فَأَمَرَتْ بِقَرِيَةِ النَّبْلِ فَأَحْرَقَتْ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ: أَفِي أَنْ قُرِصَتْكَ نَمْلَةٌ أَهْلَكَتْ
أُمَّةً مِنَ الْأُمَمِ تَسْبِحُ؟». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مورچه ای یکی از پیامبران را گزید، و آن پیامبر دستور داد تا شهر مورچه را آتش زنند، خداوند
به او وحی نمود: آیا به خاطر اینکه یک مورچه تو را گزید، امتی از امتها را که تسبیح خدا می کردند، نابود کردی؟».

[۲۳] «امراة» مراد: بلقیس ملکه سبا است «عرش» تخت پادشاهی [۲۴] «فَصَدَّهْمُ عَنِ السَّبِيلِ» ایشان را از راه حق بازداشتنه و پدر برده است [۲۵] «الَّذِينَ سَجَدُوا» هان ای قوم من سجده بريد. یا هدایت نمی شوند تا برای

شَوْزَةُ النَّسْكَانِ

۳۷۹

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُوْلُهُ

خدا سجده برند «لا» اضافه

شده و یا نون «أن» ادغام پیدا کرده است) «يُخْرِجُ الْحَبَّ» چیزهای نهان و پوشیده را آشکار می سازد (نهان آسمان، باران است؛ و نهان زمین، گیاه، گنج و...) است [۲۸] «تَوَلَّ عَنْهُمْ» کمی از ایشان دور شو «مَآذَا يَرْجِعُونَ» تصمیم ایشان بعد از مشورت چه خواهد بود [۲۹] «الْمَلَأُوا» روسا و سران قوم [۳۱] «الَّذِينَ تَعْلَمُوا» تا اینکه بر من تکبر نکنید «مسلمین» ایمانداران. فرمانبرداران و خاضعان [۳۲] «تَشْهَدُونَ» حاضر می شوید (برای رایزنی) [۳۳] «أُولَئِكَ» دارندگان شدت وحدت جنگی.

۳۷۷- قال رسول الله - ﷺ - : «يقول الله تعالى: يا عبادي! لو إن أولكم وآخركم وإن وجدكم، كانوا على اتقى قلب رجلي منكم ما زاد ذلك في ملكي شيئا، يا عبادي! إنما هي أعمالكم

إِنِّي وَجَدْتُ أُمَّرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ ۲۳ وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّيْءِ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ۲۴ أَلَا يَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْحَبَّ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ۲۵ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۲۶ قَالَ سَنَنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ۲۷ أَذْهَبَ بِكِتَابِي هَذَا فَأَلْقَاهُ إِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّى عَنْهُمْ فَأَنْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ ۲۸ قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوا إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ ۲۹ إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمٍ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۳۰ أَلَا تَعْلَمُونَ عَلَىٰ وَأُتُوْا مُسْلِمِينَ ۳۱ قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوا أَفْتُونِي فِي أَمْرِي مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّىٰ تَشْهَدُونِ ۳۲ قَالُوا نَحْنُ أَوْلُواؤُا فَوْقَهُ وَأُولُوا أَيْسَ شَدِيدُوا لِأَمْرِكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَأْمُرِينَ ۳۳ قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعْرَآةَ أَهْلِهَا أُذُلًا وَكَذَلِكَ يَفْعَلُونَ ۳۴ وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنَاظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ ۳۵

أحضرها لكم ثم أوفوكم إياها، فمن وجد خيرا فليحمد الله، ومن وجد غير ذلك فلا يلومن إلا نفسه». أخرجه مسلم
پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند می فرماید: ای بندگانم! اگر اول و آخر شما اعم از انسان یا جن، به اندازه متق ترین فرد، تقوا داشته باشید، چیزی بر دارایی من نمی افزاید؛ ای بندگان من! اگر اول و آخر شما اعم از انسان یا جن به اندازه فاسدترین فرد، فاسد و فاسق باشید، چیزی از دارایی من کم نمی کند؛ ای بندگان من! این تنها اعمال شما است که برایتان برمی شمارم و آنها را به تمام و کمال به شما برمی گردانم (و ثواب یا عقاب آن را به شما می رسانم) پس اگر کسی نامه اعمالش را خوب یافت باید خدا را شکر کند و هرکس غیر از این یافت باید تنها خودش را سرزنش کند».

[۳۶] «أَفَتَدِينُ بَالٍ» صحیح است که به من دارایی بدهید؟ (صحیح نیست) {«اتان» به من عطاء فرموده است «اتانکم» آورده‌اید «تفرحون» شادمان و خوشحال می‌شوید} [۳۷] «ارجع الیه» این خطاب سلیمان است به رئیس گروه بلقیس {به سوی ایشان برگرد «فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ» به سراغ آنان می‌آیم «جشود» لشکرها {«لَا قِبَلَ لَهُمْ بِهَا» تاب و توان مقاومت در برابر آن را ندارند «صاغرون» خواران و ذلیلان با اسیر شدن [۳۸] {«الملك» بزرگان. رؤساء «اتیکم» کدامیک از شما «يأتيني بعروشها» تحت بلقیس را برای من می‌آورد «يأتوني» یش من بیایند {«مسلمین» خاضعانه [۳۹] «غفريت من الجن» جن رئیس و بسیار نیرومند {«اتیک به» آنرا نزد تو می‌آورد {«من مقامک» از جاییت. از مجلس داوریت میان رعیت (از جاشگاه تا ظهر برای داوری می‌نشست) [۴۰] {«الذي عنده علم» یکی از فرشتگان (آصف یا جبرئیل یا غیر این دو) {«یرتد» برگردد (مراد چشم برهم نهادن است) {«طرئک» نگاهت. پلک

فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَنْ قَالَ أَتُمَدُّونِي بِمَالٍ فَمَاءَ اتْنِ ۚ اللَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا ءَاتَاكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بِهَيْدَتِكُمْ تَفْرَحُونَ ۚ ۳۶ أَرْجِعْ إِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِجُنُودٍ لَا قِبَلَ لَهُمْ بِهَا وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا أَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ ۚ ۳۷ قَالَ يَأْتِيَهَا الْعُلَا أَيْكُمْ يَأْتِيَنِي بَعْرُشُهَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ۚ ۳۸ قَالَ غَفِرْتُ مَنِ الْغِنِ أَنَا أَلَيْكَ بِهِ ۚ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ ۚ ۳۹ قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا آتَاكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِي رَبِّي لَبِئْسَ الْأَشْكُرُ ۚ أَمْ أَكْفَرُ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ ۚ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌ كَرِيمٌ ۚ ۴۰ قَالَ تَكَرُّوْا لَهَا عَرْشُهَا نَنْظُرُ أَن نَّهْدِي أَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذِينَ لَا يَهْتَدُونَ ۚ ۴۱ فَلَمَّا جَاءَتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَرْشُكَ قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ وَأَوْ تَبْنَا أَلَعَلَّ مِنْ قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ ۚ ۴۲ وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَعْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّهَا كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ ۚ ۴۳ قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً وَكَشَفَتْ عَنْ سَاقِهَا قَالَ إِنَّهُ صَرْحٌ مُّمَرَّدٌ مِنْ قَوَارِيرَ ۚ قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۚ ۴۴

چشم بعد از باز شدن (کنایه از سرعت است) {«اللیل» تا مرا امتحان کند (در حالی که از من به من آگاهتر است) [۴۱] {«تکروا لھا عرشھا» ویژگی‌های او را تغییر دهید به طوری که شناخته نشود} [۴۲] {«کأنه هو» مثل اینکه خودش است. انگار این همان است «أوتینا العلم» آگاهی یافته بودیم} [۴۴] {«ادخلی الصرح» داخل قصر شو (سلیمان قصری بنا کرده بود و راهبای آن را از شیشه صاف و بلورین ساخته بود که در زیر آن آب جاری بود) «رأته» بلقیس راهبای قصر را دید که از بلور صاف ساخته شده است «حسبت» گمان برد {«لجئة» آب فراوان «كشفت عن ساقها» از ترس اینکه لباسش خیش شود پاهای خود را پرنه کرد (نبرد) صیقل زده و صاف (من قواریر) ساخته شده از شیشه.

{ [۴۵] **الزَّيْقَانِ** دو گروه. دودسته. مراد کافران و مؤمنان است **تَحْمِلُونَ** نزع و کشمکش می کنند [۴۶] **لَمْ تَسْعَ جُلُودُكُمْ** چرا عجله می کنید **السَّيِّئَةِ** بدی (مراد عذاب خدا است) **الْحَسَنَةِ** نیکی (مراد نعمت و

سُكْرَةُ السَّمَاءِ

۳۸۱

الْبَاقِ عَمَّا بَيْنَ يَدَيْهِ

رحمت حاصل از ایمان به خداوند است) { **لَوْلَا** چرا نه [۴۷] **أَطْرَافُ نَابِكَ** شما را بد فال و بد شوم می دانیم. چون دچار سختی شده ایم **أَطْرَافُكُمْ** عند الله بد بدبختی و بدطالعی شما از سوی خدا است **تُفْتَنُونَ** شیطان شما را گول می زند [۴۸] { **الْمَدِينَةِ** شهر. مراد شهر جبر است که بین حجاز و شام واقع است و «مدائن صالح» نامیده می شود { **تَسْعُهُ رَهْطٌ** نه نفر از رؤسا هر کدام با دارودسته اش [۴۹] **تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ** به خدا سوگند بخورید (همدیگر را دستور دادند که به خدا سوگند بخورند) **لَنُبَيِّتَنَّ** و **أَهْلَهُ** او و خانواده اش را شبانه خواهیم کشت **مَآشِدُنَا** ما حاضر نبوده ایم **مَهْلِكُ أَهْلِهِ** مکان هلاک ایشان [۵۰] **مَكْرُوا** مخفیانه چاره جویی کردند { **وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ** }

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ فَإِذَا هُمْ فِرْقَانٍ يَخْتَصِمُونَ ۴۵ قَالَ يَقَوْمِ لِمَ تَسْتَعْجِلُونَ بِالْأَسِنَّةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۴۶ قَالُوا أَطِيزُنَا بِكَ وَبِمَنْ مَعَكَ قَالَ طَبَعُ رَبِّكُمْ عِنْدَ اللَّهِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تُفْتَنُونَ ۴۷ وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ۴۸ قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ لَنُبَيِّتَنَّهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ۴۹ وَمَكْرُؤًا مَكَرًا وَمَكْرًا مَأْمُورًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ۵۰ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مُكْرِهِمْ أَنَادِمَرَنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ ۵۱ فَبَلَكَ بِوُتْهُمْ خَاوِيَةً بِمَا ظَلَمُوا إِيَّاهُ فِي ذَلِكَ لَايَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۵۲ وَأَنْجَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَنْقُوتُونَ ۵۳ وَلَوْ طَآ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَلْحِشَةَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ ۵۴ أَيْتُكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِّنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تُجَاهِلُونَ ۵۵

در حالیکه ایشان خبر نداشتند { [۵۱] **دَرَنَاهُمْ** نابودشان کردیم [۵۲] **خَاوِيَةً** خالی، خراب و منهدم [۵۳] **أَتُمْ تَبْصِرُونَ** در حالی که می دانید آن کار، قبیح است. یا همدیگر را در حال ارتکاب کار زشت می بینند (آنان برای میالغه در گناه، گناهان را در جاهای عمومی در مقابل دید دیگران انجام می دادند) [۵۴] **تُجَاهِلُونَ** نادانان.

۳۷۸ - قال رسول الله - ﷺ : «أقرب ما يكون العبد من ربه وهو ساجد، فأكبروا الدعاء». أخرجه مسلم.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «زودیک ترین حالت بنده به پروردگارش حالتی است که او در سجده است، بنابراین (در حالت سجده) بسیار دعا کنید».

[۵۶] { اَخْرَجَا } بیرون کنید «ال لوط» خاندان لوط (مراد پیروان مؤمن و گرویدگان به لوط است) «اناس» مردمان { یَطْهَرُونَ } از کار ما بیزاری و پاکی می جویند [۵۷] «قَدَرْنَاهَا» بر او حکم کردیم { من الغاصین }

اینکه در زمره باقیانندگان در

عذاب باشد [۵۸] «أَمْطَرْنَا

عَلَيْهِمْ مَطَرًا» از آسمان

سنگهایی همچون باران بر سر

آنها نازل کردیم «سَاءَ» قبیح

است { الْمُنْذِرِينَ } بیم

داده شدگان { [۵۹] «وَاللَّهُ

خَبِيرٌ» آیا خدا بهتر است؟

«أَمَّا يَشِرْكَونَ» یا چیزهایی

که شریک خدا می سازید؟

[۶۰] «حَدَّثَ ذَاتَ بَهْجَةٍ»

باغهای زیبا و پر رونق «قومٌ

یَعْدِلُونَ» قومی هستند که از

حق عدول می کنند [۶۱]

«قَرَارًا» مکان استقرار برای

هر چیزی که روی آن است

«رَوَاسٍ» کوههای پابرجا و

استوار «البحرین» دریای

شور و دریای شیرین

«حَاجِزًا» فاصله که مانع از

ترکیب آن دو می شود

[۶۲] «الْمُضْطَرُّ» کسی که

سختی و درماندگی او را به

تضرع به سوی خدا واداشته

است [۶۳] «بِشَرِّ»

بشارت دهندگان «بِئَدْيٍ»

فَمَا كَانَتْ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوْنَا
لُوطٌ مِّن قَرَبَيْكُم إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَطْهَرُونَ ۝۵۶ فَأَنجَيْنَاهُ
وَأَهْلَهُ إِلَّا أَمْرَاتَهُ قَدَرْنَاهَا مِنَ الْغَيْرِ ۝۵۷ وَأَمْطَرْنَا
عَلَيْهِمْ مَطَرًا سَاءً مَطَرُ الْمُنْذِرِينَ ۝۵۸ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ
عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى ؕ اللَّهُ خَيْرٌ مَّا يُشْرِكُونَ ۝۵۹
أَمَّنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُم مِّنَ السَّمَاءِ
مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَّا كَانَ لَكُمْ
أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا ؕ أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ بَلٌّ مِّمَّ يَأْتِشِرُونَ ۝۶۰
أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا
رَوَاسٍ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا ؕ أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ بَلٌّ
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۝۶۱ أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ
وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُ لَكُم خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ؕ أَلَيْسَ
مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَّا تَذْكُرُونَ ۝۶۲ أَمَّنْ يَهْدِيكُمْ فِي
ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمِنْ يُرْسِلُ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ
رَحْمَتِهِ ؕ أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ۝۶۳

مقابل «رَحْمَتِهِ» باران رحمتش.

۳۷۹- قال النبی - ﷺ :- «ما على الأرض مسلم يدعو الله تعالى بدعوة إلا آتاه الله إياها، أو ضَرَفَ عنه من السوء مثلهما ما لم يدعْ بإثم أو قطيعةً رجم». فقال رجلٌ من القوم: إذا نُكِرْتُ. قال: «الله أكثر». أخرجه الترمذي وقال: حديث حسن صحيح
پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر روی زمین مسلمان نیست که دعایی به درگاه خدا نماید مگر اینکه خداوند آن را به او می دهد یا به اندازة آن بدی را از او دور می گرداند، مادام که به گناه یا قطع صلۀ رحم دعا نکند. مردی گفت: از این پس زیاد دعا می کنیم. پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند بیشتر (یعنی احسان او از درخواست شما بیشتر است)».

{ [۶۴] «سَدَّ الْخَلْقَ» آفرینش را آغاز می‌کند «بَعِيدَهُ» آن را برگشت می‌دهد «هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ» دلیل و برهان خود را بیان دارید { [۶۵] «آيَاتِهِ» چه وقت { [۶۶] «إِنَّمَا عَلَىٰ عِلْمِهِمْ فِي الْآخِرَةِ» دانش آنان درباره قیامت به پایان رسیده است

الْبُرْهَانُ الْخَيْرُ

۳۸۳

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

أَمْ يَبْدُوُا أَنَّهُمُ الْخَالِقُ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُمْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ لَهُ مَعَ اللَّهِ قُلُوبٌ هَا تَوَاتُرُ هُنَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾
 قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ
 أَيَّانَ يَبْعَثُوكَ ﴿٦٥﴾ بَلِ أَدْرَكَ عَلَيْهِمْ فِي الْآخِرَةِ بَلْ هُمْ
 فِي شَكٍّ مِنْهَا بَلْ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ ﴿٦٦﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
 أَءِذَا كُنَّا تُرَابًا وَآبَاءُنَا أَيْنَا لِمُخْرَجُونَ ﴿٦٧﴾ لَقَدْ وَعَدْنَا
 هَذَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾
 قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ
 ﴿٦٩﴾ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُنْ فِي ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ ﴿٧٠﴾
 وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٧١﴾ قُلْ عَسَىٰ
 أَنْ يَكُونَ رَدِفٌ لَكُمْ بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٧٢﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ
 لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾ وَإِنَّ
 رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكَنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يَعْلَمُونَ ﴿٧٤﴾ وَمِمَّنْ غَابِ
 فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٧٥﴾ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ
 يَقُصُّ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٧٦﴾

«عُمُونَ» چشم آنان از دیدن نشانه‌های آشکار کور است { [۶۸] «إِنْ هَذَا» این نیست «أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ» موجود در کتابهای پیشینیان { [۷۰] «ضَيْقٌ» تنگی. دلنگی { [۷۲] «رَدِفٌ لَكُمْ» پشت سرتان قرار دارد و شما را دور می‌گیرد «الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ» قسمتی از عذاب با کشته شدن دریدر به سراغشان آمد و باقی عذاب بعد از مرگ { [۷۳] «لَذُو فَضْلٍ» دارای لطف و کرم (از الطاف او تأخیر عذاب از کافران که شاید ایمان بیاورند) { [۷۴] «مَا تُكْنُّ صُدُورُهُمْ» اسراری که سینه‌هایشان در خود نهان می‌دارد { [۷۵] «مِنْ غَائِبَةٍ» نهان، نهفته «کِتَابٍ مُبِينٍ» لوح محفوظ.

۳۸۰ - قال رسول الله - ﷺ - :
 «إِنَّ اللَّهَ أَوْخَىٰ إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا حَتَّى لَا يَفْخُرَ أَحَدٌ عَلَىٰ أَحَدٍ» و لا

یعنی احدٌ علی احدٌ». حدیث صحیح اخرجه مسلم
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند به من وحی نموده است که با هم‌دیگر فروتنی کنید تا کسی بر دیگری فخر نفروشد و کسی بر کسی سرکشی نکند».

۳۸۱ - قال رجلٌ: يا رسول الله! إني أحبُّ أن يكونَ رَدَافِي حَسَنًا، وَتَعْلِي حَسَنَةً، أَفَرَأَيْتَ الْكِبَرِ ذَلِك؟ فقال - ﷺ - : «لا، إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ». اخرجه أبو داود.

مردی گفت: ای رسول خدا، من دوست دارم که لباسم زیبا و نیکو باشد، کفشم نیکو باشد، آیا این تکبر به حساب می‌آید؟ پیامبر - ﷺ - فرمود: «نه، خداوند زیبا است و زیبایی را دوست دارد».

[۸۰] «إِنَّكَ لَا تَسْمَعُ الْوَعْدَ» و نمی توانی به جاهلان و کافران بفهمانی و آنان همچون مردگان هستند که دلیل و برهان برایشان فائده‌ای ندارد «وَلَوْ أَنَّهُمْ دَرَسُوا هَدًى» رویگردانانه پشت می‌کنند [۸۱] «إِنْ تَسْمِعُ» شنوای گردانی
 الجزاء العذبة ۳۸۴ سُبْحَانَ الْمَلِكِ طبعان امر خدا

[۸۲] «إِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ» زمانی

که نشانه‌های قیامت آشکار شد «دَابَّةٌ مِنَ الْأَرْضِ» این یکی از علائم قیامت است (روایت شده است که مراد از آن حیوان عظیم‌الجثه‌ای است دارای دست و پا و از نوع انسان غمی باشد) [۸۳]

«فُجَاءًا» گروه «يُوزَعُونَ» به یکدیگر ملحق و در کنار هم نگاه داشته می‌شوند [۸۵]

«وَقَعَ الْقَوْلُ» فرمان عذابی که به سبب ظلمشان بدانان وعده داده شده است، صادر کرد [۸۶] «مُبْصَرًا» روشن

[۸۷] «فَضْرَعًا» بسیار ترسید «دَاخِرِينَ» فروتنان [۸۸]

«تَحْسِبُهَا جَامِدَةً...» کوهها را به ظاهر ساکن و بی حرکت می‌پنداری در حالیکه مانند

ایرها در حرکت هستند.

۳۸۲- قال رسول الله - ﷺ -

«لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَرَوْا عَشْرَ آيَاتٍ: طُلُوعُ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا، وَالذَّلْجَالُ، وَالدَّابَّةُ، وَخُرُوجُ يَاجُوجَ وَمَاجُوجَ، وَخُرُوجُ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - وَالذَّلْجَالُ، وَثَلَاثَةُ خُسُوفٍ: خُسُوفٌ بِالْمَغْرِبِ، وَخُسُوفٌ بِالْمَشْرِقِ، وَخُسُوفٌ بِجُزَيْرَةِ الْعَرَبِ، وَنَارٌ تَخْرُجُ مِنْ قَعْرِ عَدْنٍ تَسُوقُ أَوْ تَحْتَرُّ النَّاسَ. تَبَيَّنَ مَعَهُمْ حَيْثُ بَاتُوا، وَثَقُلَ مَعَهُمْ حَيْثُ قَالُوا.»

خروج یاجوج و ماجوج، و خروج عیسی ابن مریم - علیه السلام - و الذلجال، و ثلاثه خسوف: خسف بالمغرب، و خسف بالشرق، و خسف بجزیره العرب، و نار تخرج من قعر عدن تسوق أو تحترق الناس. تبين معهم حيث باتوا، و ثقل معهم حيث قالوا. أخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قیامت برپا نمی‌شود تا اینکه ده نشانه را ببینید: ۱- طلوع خورشید از مغرب ۲- دود ۳- دابة الارض ۴- آمدن یاجوج و ماجوج ۵- آمدن عیسی - علیه السلام - ۶- ذجال، و سه خسوف. ۷- خسوفی در مغرب ۸- خسوفی در مشرق ۹- خسوفی در جزیره العرب ۱۰- آتشی که از جاهی در عدن خارج می‌شود و مردم را گرد می‌آورد و آنان را دنبال می‌کند که هرکجا بروند و در هرکجا بایستند آتش با آنان خواهد بود.»

وَأَنَّهُ لَهْدَى وَرَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ۷۷ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ بِحُكْمِهِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ۷۸ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ ۷۹ إِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَى وَلَا تَسْمِعُ لِمَنْ أَضْمَرَ الدِّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ۸۰ وَمَا أَنتَ بِهَدَى الْأَعْمَى عَنْ ضَلَاتِّهِمْ إِنْ تَسْمِعُ إِلَّا أَمَنَ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ ۸۱ وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ ۸۲ وَيَوْمَ نَخْشِرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِّنْ يَّكَذِّبُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ ۸۳ حَتَّى إِذَا جَاءَهُ وَقَالَ أَكْذَبْتُمْ بَيَاتِي وَلَمْ تُحِطُوا بِهَا عِلْمًا أَمَّا أَذْكَتُمْ تَعْمَلُونَ ۸۴ وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا فَهُمْ لَا يَنْطِقُونَ ۸۵ أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا آلِيلَ لِسَانِكُمْ فَأَنَّهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ۸۶ وَيَوْمَ يُفْعَلُ فِي الصُّورِ فَفَرَجَ مَن فِي السَّمَوَاتِ وَمَن فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَن شَاءَ اللَّهُ وَكُلٌّ أَتَوْهُ دَاخِرِينَ ۸۷ وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ صُنِعَ اللَّهُ الَّذِي أَنفَنَ كُلَّ شَيْءٍ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ ۸۸

{ [۸۹] «لَنْز» نرس و هراس «أَمْنُون» جمع آمن. در امن و امان { [۹۰] «لَنَكْتَبُ وَجْهَهُمْ» به رو در آتش افکنده می شوند [۹۱] { «أُمِرْتُ» به من دستور داده شده است { «الْبَلَدَةِ» مکه. { «حَرَمُهَا» آن را حرمت و

شُكْرُ التَّكْوِينِ

۲۸۵

الْحَزَنُ الْعَيْنِيَّةُ

کرامت بخشیده است. آن را حرام کرده است [۹۲] «وَأَنْ أَتَلَوْا الْقُرْآنَ» و اینکه قرآن را تلاوت کنم «الْمُنْذِرِينَ» بیم دهندگان [۹۳] «سَمِعْتُمْكُمْ» آیات و آثار قدرت خود را به شما نشان خواهد داد «فَتَعْرِفُونَهَا» و شما آنها را خواهید شناخت.

بِرَازِ نَص

[۱] «طَسَمَ» خوانده می شود: ط. سین. میم [۲] «الْمَبِينِ» واضح و بیان کننده [۳] «نَبَأ» خبر [۴] «عَلَا فِي الْأَرْضِ» در سرزمین مصر سرکشی و قلدری کرد «شِعْرًا» گروهها (برای خدمت، بردگی و رسوایی) { «يُسْتَضْعَفُ» ضعیف و ناتوان می کرد «طَائِفَةً مِنْهُمْ» مراد سیطیان یا بنی اسرائیل است «يُذَيِّعُ» سر می برید { «يَسْتَحْيِ نَسَاءَهُمْ» دختران و زنانشان را برای خدمت باقی می گذاشت.

۳۸۳- قال رسول الله - ﷺ :-

یومُ فُتِحَ مَكَّةُ: «إِنَّ هَذَا الْبَلَدَ حَرَمٌ لِلَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ، فَهُوَ حَرَامٌ بِحَرَمَةِ اللَّهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، لَا يُحْضَرُ شَوْكُهُ وَلَا يُنْقَرُ حَيْدُهُ، وَلَا يُلْقَطُ لِقَطْعِهِ إِلَّا مِنْ عِزْفِهَا وَلَا يُحْتَلَى خَلَاؤها» متفق علیه

پیامبر - ﷺ - در روز فتح مکه فرمود: «قطعاً خداوند در روزی که آسمانها و زمین را آفرید این شهر را حرام گردانید، بنابراین به حکم خدا تا روز قیامت حرام (و حرم امن الهی) است، خار (و علف هرز موجود در) آن نباید کنده شود، شکار آن نباید رمانده شود، اشیاء افتاده روی زمین نباید برداشته شود مگر اینکه کسی بخواد آن را توصیف کند، و گیاهان آن نباید بریده شوند».

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَهُمْ مِنْ فِرْعَ يَوْمَئِذٍ أَمْنُونَ ۸۹
وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وَجُوهُهُمْ فِي النَّارِ هَلْ يُخْزَوْنَ
إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۹۰ إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ
الْبَلَدَةِ الَّذِي حَرَّمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ
الْمُسْلِمِينَ ۹۱ وَأَنْ أَتَلُوا الْقُرْآنَ فَمَنْ أَهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِ
لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ الْمُنْذِرِينَ ۹۲ وَقُلِ الْحَمْدُ
لِلَّهِ سِرِّيكُمْ ءَابِيئِهِ فَنَعْرِفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۹۳

سُورَةُ الْقَصَصِ

الْأَنْبِيَاءُ

النَّبِيُّ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طَسَمَ ۱ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ۲ تَتْلُوا عَلَيْكَ
مِنْ نَبَأِ مُوسَى وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۳ إِنَّ
فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضِعُّ
طَائِفَةً مِنْهُمْ يَذِخُّ أْبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِ نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ
مِنَ الْمُفْسِدِينَ ۴ وَرُبُّكَ أَنْ تَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُّوا
فِي الْأَرْضِ وَتَجْعَلَهُمْ أَيْمَةً وَتَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ۵

[۶] ﴿فَكَفَّنَ لَّهُمُ فِي الْأَرْضِ﴾ آنان را بر مصر مسلط می‌کنیم ﴿فَتَرَىٰ﴾ می‌بینی ﴿مِغَابِیثِ﴾ {غامان} وزیر و مستشار فرعون {مُحْذَرُونَ} از آنان می‌ترسند (از دست دادن سلطنت، یا هلاکت) [۷] ﴿أَوْحَيْنَا﴾ الهام کردیم ﴿إِلَىٰ﴾ (آن) ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

ارضیه که او را شیر بده

وَمَكَّنَ لَهُمُ فِي الْأَرْضِ وَرَأَىٰ فِرْعَوْنُ وَهْمَنَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ ﴿٦﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا خِفَتْ عَلَيْهِ فَكَلَّمْنَاهُ فِي اللَّيْلِ وَكَانَ خَافِيًا وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا رَآدُّوهُ إِلَيْكَ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧﴾ فَلَمَقْطَطَهُ الْعَالِ فِرْعَوْنُ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَمَّنَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِئِينَ ﴿٨﴾ وَقَالَتْ أُمُّ رَأْسٍ فِرْعَوْنُ قُتِرَ عَيْنِي لِئَلَّا تُفْتَلُوهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾ وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ فَارِغًا إِنْ كَادَتْ لَتُبْدِيَ بِهِ لَوْلَا أَنْ رَبَطْنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذَرِينَ ﴿١٠﴾ وَقَالَتْ لِأُخْتِهِ قُصِّيهِ فَبَصُرَتْ بِهِ عَنْ جُنْبٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١١﴾ وَحَرَمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَصِيبٌ ﴿١٢﴾ فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلَنَعْلَمَ أَنَّكَ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾

سرپرستی و تربیت او را برعهده گیرند {نَاصِحُونَ} دلسوزان، خیرخواهان {۱۳} {فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ} موسی را به مادرش بازگردانیم {تَقَرَّ عَيْنُهَا} تا با دیدن فرزندش شاد گردد.

۳۸۴- عن ابن مسعود - رضي الله عنه - قال: سئل النبي - ﷺ - أي العمل أحب إلى الله تعالى؟ قال: «الصلوة على وقتها».

قلت: ثم أي؟ قال: «يزر الدين». قلت: ثم أي؟ قال: «الجهاد في سبيل الله». متفق عليه

ابن مسعود - رضي الله عنه - گوید: از پیامبر - ﷺ - پرسیدم که کدام عمل نزد خدا محبوبتر است؟ فرمود: «نماز خواندن در وقتش».

وگفت: سپس کدام؟ فرمود: «نیکی کردن به والدین». گفتم: سپس کدام؟ فرمود: «جهاد در راه خدا».

[۲۲] { تَوَجَّهَ } رو کرد { تَلَقَّاهُ مَدِينٌ } جانب شهر شعیب { عَسَى } امید است { سَبِيلُ السَّيْلِ } راه میانه که خالی از ناهوارها است و راه نجات است [۲۳] { مَاءٌ مَدِينٌ } چاه مدین که از آن آب برمی داشتند { وَجَدَهُ } یافت { أُمَّةٌ مِنَ النَّاسِ } گروه زیادی از مردم

{ يَقْنُ } چهارپایان خود را سیراب می کنند { مَنْ } دُوْنِهِم پائین تر از آنان { تَذُوْدَانِ } گوسفندان خود را از ترس چوپانان قویتر، از شلوغی و از قاطعی شدن پا گوسفندان مردم دور می کردند { مَا خَطْبُكَ } کارتان چیست؟ چرا گوسفندانستان را همانند دیگران آب نمی دهید؟ { تَصْدِرُ } چوپانان گوسفندان خود را از آب می گیرند { شَيْخٌ كَبِيرٌ } پیر مرد کهنسال { [۲۴] مَنْ } خَيْرٌ فَقِيرٌ من نیازمند هر چیزی هستم که برای من بفرستی * [۲۵] { عَلِ } استیاء با شرم و حیاء { [۲۶] اِذَا بَدَأَ } ای پدر من! پدرجان! { اِتَّجَرَةً } او را اجیر کن { [۲۷] تَجَرُّنَ } جهت پرورش گوسفندان برای من کار کنی

وَلَمَّا تَوَجَّهَ تَلَقَّاهُ مَدِينٌ قَالَ عَسَىٰ رَبِّي أَن يَهْدِيَنِي سَبِيلَ السَّيْلِ ۚ وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدِينٍ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةٌ مِنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمْ أَمْرَاتَيْنِ تَذُوْدَانِ ۚ قَالَ مَا خَطْبُكُمْ قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّىٰ يُصْدِرَ الرِّعَاءُ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ ۚ ۲۲ فَسَقَىٰ لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّىٰ إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لَمَّا أَنزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ ۚ ۲۳ فَجَاءَهُ أَحَدُهُمَا تَمْشِي عَلَىٰ اسْتِحْيَاءٍ قَالَتْ إِنَّكِ آتِيَةٌ بِكَلْبٍ ۖ أَوْ قَدْ جَاءَكَ أَحْرَامٌ فَسَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا جَاءَهُ ۖ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۚ ۲۴ قَالَتْ لِأَحَدِهِمَا يَبَاطُ اسْتَجِرْهُ إِنَّكِ خَيْرٌ مِّنْ اسْتَجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ ۚ ۲۵ قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ نَمُنَ بِكَ بِمَا كُنْتَ إِذْ هُنَّ عَلَيَّ أَنْ تَاجِرُنِي ثَمْنِي حِجَجٍ ۖ فَإِنْ أَتَمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ ۖ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ۚ ۲۶ قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ۚ ۲۷

{ لَمَّا } هشت { حَجَّجَ } سالها [۲۸] { أَيُّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ } هر کدام از این دو مدت را در خدمت تو بر آوردم { فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ } اگر مدت کم را انتخاب کردم به من ستم نمی کنی و بر مدت من غمی افزایی.

۳۸۶- قال رسول الله - ﷺ : «الحياة لا يأتي إلا بخير». متفق عليه

- پیامبر - ﷺ : فرمود: «از حیاء جز خیر و برکت نتیجه دیگری حاصل نمی شود».

* پیامبر - ﷺ : فرمود: «پروردگارا! با نیازمند ساختن من به خودت، مرا غنی ساز و با بی نیاز کردن من به خودت مرا فقیر ماز».

[۲۹] {فَصَى} بسر برد {ساز باهله} همراه خانواده اش به راه افتاد {انْس} آشکارا دید {الطور} کوه طور {ناراً} مراد: نور ربانی است {امْكُثُوا} بایستید {انْكُم مَّهَا بَعِي} کسی را پیام که راه را به من نشان دهد (بعد از اینکه راه را گم کرده بودند) {جَذْوَةً} شعله، چوبی
 با آتش بدون زبانه {تَصْطَلُونَ} خود را بدن گرم کنید [۳۰] {فَلَمَّا آتَاهَا} هنگامی که موسی به کنار آتش آمد {تَوَدَّى} ندا داده شد. فریاد زده شد {شَاطِئِي} کناره. ساحل. ناحیه {الوادي} سرزمین {الأمين} راست {البقعة} منطقه، قطعه ای زمین {من الشجرة} از میان درخت، از سوی درخت [۳۱] {التي عصاك} عصای خود را بپنداز [۳۱] {تَهْتَزُّ} با سرعت و شدت حرکت می کند {جاناً} مار کمرنگ و سریع السیر {ولی مديراً} روی برگرداند {ولم يعقب} پشت سر خود را نگاه نکرد {اقبل} رو کن. بیا {الامين} جمع: آمن؛ در امن و امان [۳۲] {اسلك} یدک دست راست را داخل کن {جيك} یقه پیراهنت {بيضاء} دارای

فَلَمَّا فَصَى مُوسَى الْأَجَلَ وَسَارَ بِأَهْلِهِ ۚ إِنَّكَ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ نَارًا قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ مِنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ۚ ۲۹ فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يَمْوَسَىٰ إِنِّي أَنَا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ۚ ۳۰ وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَءَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَمْوَسَىٰ أَقْبِلْ وَلَا تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ الْآمِنِينَ ۚ ۳۱ أَسْلُكَ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجُ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ وَاضْمُمُ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ ۖ فَذَنُوكَ بُرْهَانًا مِنْ رَبِّكَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ۚ ۳۲ قَالَ رَبِّ إِنِّي قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ۚ ۳۳ وَأَخِي هَارُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا فَأَرْسَلْهُ مَعِيَ رِدْءًا يُصَدِّقُنِي ۚ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ۚ ۳۴ قَالَ سَنَسُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطَانًا فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا ۖ بِآيَاتِنَا أَنْتُمْ وَمَنِ اتَّبَعَكُمَا الْغَالِبُونَ ۚ ۳۵

شعاعی قویتر از شعاع خورشید {من غیر سوء} بدون بیماری از قبیل: پسمی و مانند آن {واضضم اليك جنالك من الرهب} دست راست را بر سینات بگذار تا ترس آن فرو ریزد {فذاثك} این دو تا (اشاره به عصا و دست است) {برهانان} دو دلیل قاطع و واضح [۳۳] {انني قتلتهم نفسا} من کسی از آنان را کشته ام [۳۴] {افصح مني لسانا} از من زبان بلیغ تر و فصیح تری دارد {رداء} یاور و مددکار {مصدقني} با توضیح گفتار من و ردّ شبهات دیگران راستی و درستی مرا روشن می کند [۳۵] {سنسد عضدك} تو را تقویت و پشتیبانی می کنیم {سلطانا} برهان یا تسلط و غلبه.

[۳۶] {بَابَاتِنَا} با معجزات ما {ثَنَاتٌ} روشن {مُفْتَرَى} به دروغ به خدا نسبت می دهد {وَمَا سَمِعْنَا} نشنیده ایم} [۳۷] {عَاقِبَةُ الدَّارِ} سرانجام پسندیده برای زندگی دنیا (بهشت) [۳۸] {وَأَقْبَدَ} بیغورز {هَامَانُ} وزیر اعظم یا نخست وزیر فرعون بوده

۳۹۰

الْحَقُّ الْمُبِينُ

فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَى بِآيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُفْتَرَى وَمَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأُولَى ۚ وَقَالَ مُوسَى رَبِّي أَعْلَمُ بِمَنْ جَاءَ بِالْهُدَى مِنْ عِنْدِهِ وَمَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ۚ وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَأْتِيهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِي فَأَوْقِدْ لِي يَهْمَسُنْ عَلَى الطِّينِ فَاجْعَلْ لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَطِيعُ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ مِنَ الْكَاذِبِينَ ۚ وَأَسْتَكْبِرُ هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنُّوا أَنَّهُم إِلَيْنَا لَا يُرْجَعُونَ ۚ فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ فَاظْطَرُّوا كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ۚ وَجَعَلْنَاهُمْ أَيْمَةً يَكُونُونَ إِلَى التَّكْوِينِ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ لَا يُصْرَفُونَ ۚ وَاتَّبَعْنَاهُمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعَنَكُمُ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ هُمْ مِنَ الْمَقْبُوحِينَ ۚ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَى بَصَائِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۚ

است {عَلَى الطِّينِ} بر قالبهای گل که در آن پخته و تبدیل به آجر می شود {صَرْحًا} کاخ بزرگ و بلند {اَسْتَكْبَرَ} [۳۹] {اَسْتَكْبَرَ} تکبر نمود. خوشتن را بزرگ پنداشت {هو وجنوده} او (فرعون) و لشکریانش {۴۰} {فَاخْذَنَاهُ} و جنوده} او و لشکریانش را غرق و هلاک کردیم {فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ} آنان را به دریا پرت کردیم و غرق نمودیم [۴۱] {لَعْنَةً} پیشوایان در گمراهی [۴۲] {وَاتَّبَعْنَاهُمْ} در پی ایشان روانه کردیم {لَعْنَةً} دوری از رحمت خدا {مِنْ} المَقْبُوحِينَ} زشت رویان در خلقت. یا دارای نشانه های زشت و قبیح* [۴۳] {الْكِتَابِ} تورات {الْقُرُونِ الْأُولَى} ملتهای پیشین که تکذیب پیامبران می کردند {بَصَائِرَ لِلنَّاسِ} مایه عبرت

برای مردم کردیم. یا سبب نور برای دها.

* اشاره است به توصیف خداوند از کافران به پلیدی و نجاست در این دنیا و روسیاهی، کبودی چشم و به بند و زنجیر کشیده شدن در روز قیامت.

۳۸۷ - قال رسول الله - ﷺ: «مَنْ تَأَخَّذَ النَّارَ إِلَى كَعْبِهِ. وَمِنْهُمْ مَنْ تَأَخَّذَ إِلَى رُكْبَتِهِ. وَمِنْهُمْ مَنْ تَأَخَّذَ إِلَى حُجْرَتِهِ.

وَمِنْهُمْ مَنْ تَأَخَّذَ إِلَى تَرْفُوتِهِ». رواه مسلم
پیامبر - ﷺ - فرمود: «هنگامی که کافران و گناهکاران داخل جهنم می شوند، برخی آتش تا قوزک پاهای ایشان می رسد، برخی آتش تا زانویشان می رسد، برخی تا کمرشان می رسد، و برخی دیگر تا شانه هایشان می رسد».

[۴۴] «جَنَابِ الْغُرَى» در قسمت غربی کوه طور با توجه به موقعیت موسی - الخضر - هنگامی که تورات را دریافت کرد «فَصَبَا إِلَى حَرَى الْأَمْرَا» امر نبوت را برعهده او گذاشتیم (تورات را بدو عطا کردیم) «الشَّاهِدِينَ»

سُورَةُ الْفَصَحَةِ

۳۹۱

الْجَنَابِ الْغُرَى

حاضران در آن هنگام [۴۵]

{ اِنْسَانًا قَرُونًا } نسلهائی را

آفریده ایم «تطاؤل» به درازا

کشید { اِنَاوِیَا } مقیم ساکن

[۴۶] «اِغْنَادِنَا» هنگامی که

موسی را صدا زدیم که تورات

را با قدرت و توان بگیر

{ اِنْتَنَزِرْ قَوْمًا مَا اَنَاسَهُمْ مِنْ

خَبَرٍ } تا قومی را (با آن بیم

دهی که پیش از تو پیامبری

به سوی ایشان نیامده است {

[۴۷] «وَلَوْلَا اَنْ تُصِيبَهُمْ

عِقَابٌ ... عَقُوبَتِی

گریانگیرشان شود (جواب

لولا محذوف است، تقدیر آن

چنین است: لعاجلناهم

بالعقوبة ولما ارسلناك رسولا

{ لَوْلَا اَرْسَلْتَنِي } چرا

نفرستاده ای { فَنَنْتَبِعْ

اِیَّانَكَ } تا از آیات تو

پیروی کنیم [۴۸] «وَلَوْلَا

اَوْقَى } چرا بدو داده غی شد

{ سَحَرَان } مراد: تورات و

قرآن است «تَنَظَّاهِرَا»

یکدیگر را پشتیبانی می کنند

(یکدیگر را تصدیق

می کنند).

۳۸۸- قال رسول الله ﷺ: «مَنْ الْأَنْبِيَاءُ نَبِيٌّ إِلَّا أُعْطِيَ مَا مِثْلُهُ آمَنَ عَلَيْهِ الْبَشَرُ، وَإِنَّمَا كَانَ الَّذِي أُوتِيَهُ وَحِيًّا وَأَوْحَاهُ اللَّهُ إِلَيَّ، فَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَكْثَرُهُمْ تَابِعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ». متفق عليه

پیامبر ﷺ - فرمود: «هریک از پیامبران (به تناسب زمان) دارای معجزاتی بوده اند که مردم در برابر آنها تسلیم شده و ایمان آورده اند، اما معجزاتی که به من داده شده است قرآن و وحی الهی است، بنابراین امیدوارم که در قیامت، پیروان من بیشتر از پیروان سایر پیامبران باشند».

[۵۱] «وَصَلَّنَا لَهُمُ الْقَوْلَ» قرآن را متواصل و پی‌درپی بر آنان نازل کردیم [۵۳] «نُفْلٍ» خواننده می‌شود. تلاوت می‌شود [۵۴] «لَهُمْ» داده می‌شوند «دو بار» «مُتَارِدًا» دفع می‌کنند. از میان برمی‌دارند [۵۵] «اللُّغُو» چیزهایی که مستحق ترک

باشد مثل: سخنان پوچ و بیهوده «سَلَامٌ عَلَيْكُمْ» شما از دست ما در امان هستید و ما به شما آسیبی نمی‌رسانیم «لَا نَبْنِي الْجَاهِلِينَ» خواهان هم‌نشینی با نادانان نیستیم [۵۷] «نُخْطِفُ مِنْ أَرْضِنَا» از زمینان با سرعت برداشته می‌شویم «أَلَمْ نَكُنْ لَهُمْ» آیا ایشان را مسکن نداده‌ایم (اسکان داده‌ایم) «حَرَامًا» به سبب وجود بیت‌الحرام در آنجا حکم حرمت خانه‌هایشان را حرام کرده‌ایم «أَمِنًا» دارای امنیت به گونه‌ای که به کسی آسیبی نرسد «يُجِئِي إِلَيْهِ» از هر سو به‌سوی ایشان جلب و حمل می‌شود «مِنْ لَدُنَّا» از پیش ما [۵۸] «وَكَمْ أَهْلَكْنَا» آبادیهای بسیاری را نابود کرده‌ایم «بَطَرْتُ مَعِيشَتَهَا» کفران نعمت خدا را کرده و ناسپاس گشته‌اند [۵۹] «فِي

وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ ۵۱ أَلَيْسَتْ لَهُمْ أَلِكُتُبٌ مِنْ قَبْلِهِ ۵۲ هُمْ بِهِ يُؤْمِنُونَ ۵۳ وَإِذْ أَنْبَأْنِي عَلَيْهِمْ قَالُوا أَمَنَّا بِهِ ۵۴ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّنَا ۵۵ إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ ۵۶ أَوَلَيْكَ يُتُوعَنُ أَجْرُهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَدْرَءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ۵۷ وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَّا أَعْمَلُنَا وَلَكُمْ أَعْمَلُكُمْ سَلَمٌ عَلَيْكُمْ لَا نَبْنِي الْجَاهِلِينَ ۵۸ إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ۵۹ وَقَالُوا إِنَّا نَتَّبِعُ الْهُدَى مَعَكَ نَخْطِفُ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَمْ نُمْكِنْ لَهُمْ حَرَمًا ۶۰ إِنَّمَا يُجِئِي إِلَيْهِ ثَمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ رِزْقًا مِمَّنْ لَدُنَّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۶۱ وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ بَطَرْتُ مَعِيشَتَهَا فَبَلَكَ مَسْكِنُهُمْ لَمْ تُسْكَنْ مِنْ بَعْدِهِمْ إِلَّا قَلِيلًا وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِينَ ۶۲ وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى حَتَّى يَبْعَثَ فِي أُمِّهَارِ سُورًا لِيُنْزِلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَى إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ ۶۳

أُمِّيَا» در مرکز و پایتخت آن (جای سکونت رهبران).

۳۸۹- قال النبی - ﷺ: «ثَلَاثَةُ يُتُوعَنُ أَجْرُهُمْ مَرَّتَيْنِ: رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنَ بِنَبِيِّهِ ثُمَّ آمَنَ بِی، وَ عَبْدٌ مَمْلُوكٌ أَذَى حَقَّ اللَّهِ وَ حَقُّ مَوْلَاهُ، وَ رَجُلٌ كَانَتْ لَهُ أَمَةٌ فَأَذَىهَا وَ أَحْسَنَ تَأْدِيبَهَا ثُمَّ أَعْتَقَهَا فَتَزَوَّجَهَا». رواه مسلم. پیامبر - ﷺ: فرمود: «سه کس هستند که خداوند اجر آنان را دو بار می‌دهد: ۱- کسی از اهل کتاب که به پیامبرش ایمان آورده و سپس به من ایمان می‌آورد. ۲- بنده‌ای که حق خدا و حق سرورش را بجا می‌آورد. ۳- کسی که کنیزی دارد و او را به خوبی تربیت می‌کند آنگاه او را آزاد کرده و با او ازدواج می‌کند».

{ ۱۰۵ } «بِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ» قرآن را همراه با احکام و دستورات حق فرستاده‌ایم و شکی در آن نیست { ۱۰۶ } «مُرْسَلًا» احکام آن را بیان کرده‌ایم. در زمان‌های مختلف نازل کرده‌ایم «عَلَىٰ مَكَّتٍ» به آرامی و تدریجی { «نَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا» قرآن را

الجزء الغنیم

۳۹۳

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

بخش بخش بر حسب و قانع و به مقتضی حکمت نازل نموده‌ایم { ۱۰۷ } «مُجْرُونَ» بر زمین می‌افتد { «لِلْأَفْئَانِ» بر جانها. مراد: بر صورتها (سجده کتان { ۱۰۸ } «أَنَّا» مسلماً قطعاً «لِلْمَعْرَأِ» انجمام شدنی است { ۱۰۹ } «يَبْكُونَ» می‌گریند «يَزِيدُهُمْ خُشُوعًا» بر خشوع و تواضع آنها می‌افزاید { ۱۱۰ } «أَيُّهَا» ما تدعوا خدا را با هر کدام از اسمهای او بخوانید، زیبا است «فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى» او دارای نامهای زیبا است که بر مبالغه در عظمت او دلالت دارد «لَا تُخَافِتُ بِهَا» آهسته بخوان تا آنان که پشت سرت هستند، بشنوند «ابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا» راه میانه روی را بین بلند خواندن و آهسته خواندن در پیش گیر.

سوره نهن

{ ۱۱ } «لَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا» در

معنای آن ضد و نقیض،

انحراف از حق و بیرون شدن از حکمت، وجود ندارد { ۲ } «لَقَدْ» مستقیم و معتدل. پابرجا به مصالح بندگان «بِأَسَأَ» عذاب «مِنْ لَدُونَهُ» از پیش او { ۳ } «مُكَثِّينَ» ماندگاران.

۲۹۹ - قال رسول الله - ﷺ : «إِنَّ اللَّهَ لَيَرْضَىٰ عَنِ الْعَبْدِ يَأْكُلُ الْأَكْلَةَ فَيَحْمَدُهُ عَلَيْهَا، وَيَشْرِبُ الشَّرْبَةَ فَيَحْمَدُهُ عَلَيْهَا». اخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند از بنده‌اش راضی می‌شود که چون لقمه‌ای غذا بخورد خدا را به خاطر آن شکر گوید و یا آبی بنوشد خدا را به خاطر آن شکر گوید».

وَمَا أَوْتِيْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَّعَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا وَرَبَّتْهَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ أَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ۝۱۰۷ أَفَنُوعِدْهُ وَعْدًا حَسَنًا فَهُوَ لَنَقِيْهِ كَمَنْ مَّنَعْنَاهُ مَتَّعَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا ثُمَّ هُوَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ مِنَ الْمُحْضَرِيْنَ ۝۱۰۸ وَيَوْمَ يَنَادِيْهِمْ فَيَقُوْلُ أَيْنَ شُرَكَآئِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُوْنَ ۝۱۰۹ قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ رَبَّنَا هَٰؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا أَغْوَيْنَهُمْ كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ مَا كُنَّا إِيَّانَا يَعْبُدُوْنَ ۝۱۱۰ وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَآءَكُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَرَأَوُا الْعَذَابَ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَسْمَعُوْنَ ۝۱۱۱ وَيَوْمَ يَنَادِيْهِمْ فَيَقُوْلُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِيْنَ ۝۱۱۲ فَعَمِيَتْ عَلَيْهِمُ الْأَنْبَاءُ يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُوْنَ ۝۱۱۳ فَأَمَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صٰلِحًا فَعَسَىٰ أَن يَكُوْنَ مِنَ الْمُفْلِحِيْنَ ۝۱۱۴ وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحٰنَ اللَّهِ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ ۝۱۱۵ وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُوْرُهُمْ وَمَا يَعْلِنُوْنَ ۝۱۱۶ وَهُوَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْخَمْدُ فِي الْأَوَّلَىٰ وَالْآخِرَةِ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ۝۱۱۷

[۷۱] «رَأَيْتُمْ» به من خبر دهید «سَرَمَدًا» دافی، همیشگی. ماندگار {«ضیاء» روشنائی [۷۲] «تَسْكُنُونَ» بیمارامید [۷۳] «تَلْبَعُوا» تا با تلاش فضل خدا را در زمین بجوید [۷۵] «نَزَعْنَا» بیرون می کشیم. احضار می کنیم «شَهِیدًا» مراد: پیامبر هر قومی است «خَلُّ» غنیمت از ایشان گم و ناپدید گشته است «یَقْتُرُونَ» به دروغ بهم می بافتند. آن را در دنیا از باطل برمی بافتند [۷۶] «فَنَبِّئْهُمْ» بر آنان ظلم و تکبر کرد (چون ثروتمندترین فرد بنی اسرائیل بود از آنان خواست که فرمانده و رهبرشان شود) {«کنوز» گنجها} «مُفَاتِحُ» خزانن و صندوقهای آن {«تَوَّاهُ بِالْقَصَبَةِ» بر گروه زیادی که بخوانند آن را حمل کنند، سنگینی می کند «أُولَى الْقُوَّةِ» زورمندان «الْمُفْرَجِ» از زیسادی مال سرگشته، مغرور و شاد میباش {«الْفَرَحِینَ» سرگشتگان سر مست و گمراه (ولی شادی به معنای سرور قلبی مکروه نیست).

۳۹۱- قال رسول الله - ﷺ :-

«احتجبت النار والجنة، فقلت

النار: في الجبارون والمستكبرون،

وقالت الجنة: في ضعفاء الناس وساكنتهم، ففضى الله بينهما: أنك الجنة رحمتي، أرحم بك من أشاء؛ و أنك النار عذابي أعدت بك من أشاء ولكليهما علي ملؤها». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «بهشت و جهنم باهم به مجادله پرداختند؛ جهنم گفت: انسانهای ستمکار و مغرور داخل من هستند، بهشت گفت: انسانهای ضعیف و مسکین داخل من هستند، خداوند میان آن دو داوری کرد (به بهشت گفت): تو رحمت من هستی و به وسیله تو به هرکس که بخوام رحم می کنم (و به جهنم گفت): تو عذاب من هستی و به وسیله تو هرکس را که بخوام عذاب می دهم و برای هر دو تایتان کسانی هستند که شما را پر کنند».

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الَّتِلَ سَرَمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ
مِنْ إِلَهٍ غَيْرَ اللَّهِ يَأْتِيَكُمُ بَضِيَاءٌ أَفَلَا تَسْمَعُونَ ﴿٧١﴾
قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرَمَدًا إِلَى
يَوْمِ الْقِيَمَةِ مِنْ إِلَهٍ غَيْرَ اللَّهِ يَأْتِيَكُمُ بَلِيلٌ تَسْكُنُونَ
فِيهِ أَفَلَا تَبْصُرُونَ ﴿٧٢﴾ وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ الَّتِلَ
وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ
﴿٧٣﴾ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَاءِيَ الَّذِينَ كُنتُمْ
تَزْعُمُونَ ﴿٧٤﴾ وَنَزَعْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا
هَآؤُلَا بُرْهَنُكُمْ فَعَلِمُوا أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا
يَفْتُرُونَ ﴿٧٥﴾ إِنْ قَرُّونَ كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ مُوسَىٰ فَبَعَثْنَا
عَلَيْهِمْ وَآيَيْنَاهُ مِنَ الْكُذُوبِ مَا أَنْ مَفَاتِحُهُ لِنُؤَايَا الْعَصْبَةِ
أُولَى الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ
﴿٧٦﴾ وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ
نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ
وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ﴿٧٧﴾

[۷۸] **﴿عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي﴾** چون من به جای گنجها علم و آگاهی دارم **﴿مِنَ الْقُرُونِ﴾** از ملتها **﴿أَكْثَرُ جَمْعًا﴾** در گردآوری (مال و ثروت مهارت) بیشتری داشته‌اند **﴿لَا يَسْأَلُ عَنْ تَرْبِهِمُ الْمُحْسِنُونَ﴾** از گناهکاران سئوال

الْمُتَصِّرِينَ

۳۹۵

يُؤْتِي الْفَقِيرَ

عتاب غمی شود تا بدانان مهر و عطوفت ورزند بلکه از آنان سئوال تسویغ و تهدید می‌کند. یا بدون سئوال آنان را مجازات می‌کنند چون خداوند به گناهانشان آگاه است [۷۹] **﴿فِي زِينَتِهِ﴾** در میان مظاهر ثروت و رفاهش **﴿يَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا بِهِ﴾** کاش همان چیزهایی که به قارون داده شده است ما هم می‌داشتیم **﴿لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ﴾** دارای بهره و نصیب بزرگی است **﴿[۸۰] وَيُلْكَمُ﴾** چنین سخن نادرستی را نگویید (ایشان را از این آرزو منع کردند) **﴿لَا يُلْقَاهَا﴾** برای عمل به خاطر پاداش آن موفق نمی‌شود **﴿[۸۱] فَخَسَفْنَا بِهِ﴾** و بیدار او و خانه‌اش را به زمین فرو بردیم **﴿فَنَقْصُفُهُ﴾** گروه، دسته **﴿الْمُتَصِّرِينَ﴾** یاری‌دهندگان **﴿[۸۲] أَوْ يَكُنَّ اللَّهُ يَبْسُطُ﴾** افسوس! آیا ندیده‌ای که خداوند گسترش می‌دهد **﴿يَبْسُطُ﴾**

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيْتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي أَوَلَمْ يَعْلَم أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِن قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرُ جَمْعًا وَلَا يُسْأَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ ۷۸ فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ ۚ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قَارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ۷۹ وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيَلَكُمْ ثَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِّمَن آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا وَلَا يُلْقَاهَا إِلَّا الصَّادِقُونَ ۸۰ فَخَسَفْنَا بِهِ وَبِدَارِهِ الْأَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ يَنْصُرُوهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَتْ مِنَ الْمُتَصِّرِينَ ۸۱ وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيَكَاثُرُ اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَوْلَا أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا وَيَكَانَهُ لَا يُلْقِيهِ الْكَاثِرُونَ ۸۲ تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ۸۳ مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۸۴

گسترش می‌دهد **﴿يَقْدِرُ﴾** و بر هر کس که بخواهد تنگ می‌کند **﴿لَوْلَا أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا﴾** اگر خداوند بر ما منت نمی‌نهاد **﴿خَسَفْنَا﴾** زمین ما را در خود فرو می‌برد و به کام خود می‌کشید **﴿وَيَكَانَهُ لَا يُلْقِيهِ﴾** افسوس! آیا ندیده‌ای که به حقیقت کافران رستگار نمی‌گردند **﴿[۸۳] عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ﴾** تکبر و خودبزرگ‌بینی در زمین در برابر حق.

۳۹۲. قال رسول الله - ﷺ -: «ليس الغنى عن كثرة العرض ولكن الغنى غنى النفس». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «بی نیازی آن نیست که ثروت و مال دنیا فراوان باشد، بلکه ثروت و بی نیازی حقیقی، بی نیازی نفس و قناعت و آرامش آن است.

[۸۵] ﴿رَضِيَ عَلَيْكَ الْقُرْآنُ﴾ قرآن را بر تو نازل کرده است. یا عمل بدان را بر تو واجب کرده است ﴿تَرَادَى﴾
 تو را برمی گرداند ﴿مَعَارٍ﴾ مراد: مکه مکرمه است (و تو در آن حال پیروز و شکست ناپذیر هستی) ﴿بِشَاءِ﴾
 بآلهدی چه کسی هدایت را
 سوره القصص ۳۹۶

آورده است (مسراد خود
 پیامبر است) ﴿[۸۶]﴾ [المعراج]
 للکافرین پشیمان کافران
 در افکار و اعمالشان [۸۷]
 لا یصلک مشرکان تو را
 از خواندن و تبلیغ آیات الهی
 باز ندارند ﴿[المعراج]﴾ به فریاد
 بخوان. میرست ﴿کُلُّ شَيْءٍ﴾
 هالک همه چیز فانی و
 نابودشونده است ﴿[۸۸]﴾
 لا وحیه غیر از ذات
 خداوند جلّ و علا.

سوره عنکبوت

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَأْدُكَ إِلَىٰ مَعَادٍ قُلْ رَفِيَ
 أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝ وَمَا كُنْتَ
 تَرْجُو أَنْ يُلْقَىٰ إِلَيْكَ الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ ۝
 فَلَا تَكُونَنَّ ظَهيرًا لِلْكَافِرِينَ ۝ وَلَا يَصُدُّكَ عَنْ آيَاتِ
 اللَّهِ بِعَدَاذِنَا نَزْلَتِ إِلَيْكَ ۝ وَادْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ
 الْمُشْرِكِينَ ۝ وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ إِلَّا
 هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ ۝ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۝

سوره العنكبوت آیات ۱۱

[۱] ﴿الْم﴾ خوانده می شود:
 الف. لام. میم ﴿[۲]﴾ [أَحْسِبْ]
 آیا گمان برده است
 لا یستنون آزمایش
 نمی گردند تا پاک از ناپاک
 جدا گردد ﴿[۴]﴾ [أَنْ يَسْتَوْفُوا]
 از دست ما رهایی می یابند و
 از حوزه قدرت ما می گریزند
 ﴿سَاءَ﴾ زشت است ﴿[۵]﴾
 یرجو لقاء الله به روز
 قیامت ایمان دارد ﴿فَإِنْ أَجَلَ﴾
 الله لآت زمانی را که خدا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 ۱ أَحْسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا
 يُفْتَنُونَ ۚ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ
 صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ ۚ ۲ أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ
 السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْفِقُوا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ۚ ۳ مَنْ كَانَ يَرْجُوا
 لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ لَآتٍ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۚ ۴ وَمَنْ
 جَاهِدْ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ۚ ۵

الله

برای زنده شدن و محاسبه تعیین کرده است، حتّاً فرا می رسد ﴿[۶]﴾ [جَاهِدْ] با نفس و شهواتش مبارزه کرد.

۳۹۳ - قال رسول الله - ﷺ: «مَنْ دَلَّ عَلَى خَيْرٍ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ فَاعِلِهِ». اخراجہ مسلم
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکس باعث و سبب انجام کار نیکی شود، اجر و پاداش او به اندازه اجر و پاداش انجام دهنده آن
 کار نیک است».

۳۹۴ - عن نعمان بن بشير - رضي الله عنه - عن النبي - ﷺ - قال: «الدعاء هو العبادة». اخراجہ ابوداود و الترمذی وقال:
 حديث حسن صحيح

از نعمان بن بشیر روایت شده است که پیامبر - ﷺ - فرمود: «دعاء همان عبادت است».

[۷] «لَتَكْفُرَنَّ» بی گمان محو می گردانیم و می زدانیم «لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ» پاداش کارهای نیکشان را به بهترین وجه می دهیم. ماهیه اعمال خوب آنان را به حساب بهترین آنها می گذاریم و پاداش می دهیم! [۸] «وَصِيًّا» الإنسان» به انسان امر کرده ایم «حَسَنًا» نیکي و مهر و عطاوت نسبت به والدین «جاهداك لِشُرِكِ» تلاش کردند که تو را به شرک وادارند [۱۰] «فِتْنَةً النَّاسِ» اذیت و آزار و عذاب مردمان در دنیا [۱۲] «وَلَنَحْمِلَ» خطایکم» نتیجه خطاها و گناهانتان را برعهده می گیریم [۱۳] «أَثْقَالَهُمْ» بارهای سنگین گناهان و خطاها «وَأَثْقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ» و بارهای سنگین دیگری را افزون بر بارهای سنگین خودشان؛ به سبب سخنان به مؤمنان که می گفتند: از ما پیروی کنید... و به سبب گمراه کردن دیگران «يَفْتَرُونَ» باطل و اکاذیبی که بهم می بافند [۱۴] «لَيْتَ» ماند {«أَلَفَ سِتْرَ الْأَحْسَنِ» نهصد و پنجاه سال؛

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝ ۷ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۚ إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۝ ۸ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ۝ ۹ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ ءَامَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةً النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ وَلَئِن جَاءَ نَصْرٌ مِّن رَّبِّكَ لَيَقُولُنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ أَوَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ ۝ ۱۰ وَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ ۝ ۱۱ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا وَلَنَحْمِلَ خَطِيئَتَكُمْ وَمَا هُمْ بِحَامِلِينَ مِن خَطِيئَتِهِمْ مِّن شَيْءٍ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ۝ ۱۲ وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَنقَالًا مَّعَ أَثْقَالِهِمْ وَلَيَسْئَلُنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ۝ ۱۳ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ۝ ۱۴

۳۹۵ - عن ابن مسعود - رضي الله عنه - قال: سألت النبي - ﷺ - : أي العمل أحب إلى الله تعالى؟ قال: «الصلوة على وقتها». قلت: ثم أي؟ قال: «بر الوالدين». قلت: ثم أي؟ قال: «الجهاد في سبيل الله». متفق عليه ابن مسعود - رضي الله عنه - گوید: «از پیامبر - ﷺ - پرسیدم که کدام عمل نزد خدا محبوبتر است؟ فرمود: «نماز خواندن در وقتش». گفتم: سپس کدام؟ فرمود: «نیکی کردن به والدین». گفتم: سپس کدام؟ فرمود: «جهاد در راه خدا».

۳۹۶ - قال رسول الله - ﷺ - : «أَيُّ الْمَنَاقِفِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذِبٌ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا أُوعِظَ خَانَ». متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «نشانه منافق سه چیز است: ۱- هرگاه سخن گوید دروغ گوید، ۲- هرگاه وعده ای دهد به آن وفا نکند، ۳- وقتی که امین قرار داده شود در امانت خیانت کند».

[۱۵] { (أَصْحَابُ الْمَدِينَةِ) مسافران کشتی } { آیه } عبرت و اندرز [۱۶] { (أُولَئِكَ) بتها } { تَحْلِقُونَ إِنْكَارًا } دروغی را به هم می‌بافند { (لَا يَلْعَنُونَ لَكُمْ رِزْقًا) توانایی روزی رساندن به شما را ندارند } { فَاثْبُتُوا عُنْدَ اللَّهِ }
 الجز العنیز

۳۹۸

فَأَجْنَحْنَهُ وَوَضَعْنَا يَدَ الْيَمِينِ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ
 ۱۵ وَإِذْ هَبْنَا دُخَانًا مِنْ أَنْوَارِ السَّمَاوَاتِ وَرَأَيْنَا الْبُرُجَ مُدْعًى نَبَذْنَا فِيهِ الْقَوَائِدَ وَجَعَلْنَا غُلَّهَا وَجِئُوا بِهَا لِيُذْخِرُوا الْآيَةَ لَكُمُ
 خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ عَاظِمُونَ ۱۶ إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا إِنَّ الَّذِينَ يَتَعَبَّدُونَ مِنْ
 دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا فَابْتَغُوا عِنْدَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۱۷ وَإِنْ تُكَذِّبُوا
 فَقَدْ كَذَّبْتُمْ أَمْرًا مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ
 الْأَمِيرُ ۱۸ أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ
 يَعِيدُهُ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ۱۹ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ
 فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ
 إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۲۰ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَرْحَمُ
 مَنْ يَشَاءُ وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ ۲۱ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي
 الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ
 وَلَا نَصِيرٍ ۲۲ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَابَعَتِ اللَّهُ وَلِقَائِهِ
 أُولَئِكَ يَكْسِبُوا مِنْ رَحْمَتِي وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۲۳

خدا بخواهید { (إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ) }
 به سوی او برگردانده
 می‌شوید { (وَأَنْ تَكْذِبُوا) } و
 اگر هم شما (سخنان مرا)
 تکذیب کنید { (أَنْتُمْ) } ملتها
 { (مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ) }
 { (الْمِين) } وظیفه پیامبر جز
 تبلیغ روشن و روشنگر
 نیست { (۱۹) } { (أَمْرًا عِدًّا) }
 آیا ندانسته‌اند؟ (دانسته‌اند)
 { (بِسْمَةِ اللَّهِ الْخَلْقِ) }
 چگونه اشیاء را از عدم
 بوجود می‌آورد (مثل:
 گیاهان، درختان و
 حیوانات)، سپس دوباره آنها
 را به عدم می‌برد و...
 { (يَسِير) } سهل و ساده {
 [۲۰] { (يُنشِئُ) } بدید
 می‌آورد { (النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ) }...
 روز قیامت، روزی که
 مردمان از قبرهایشان
 برانگیخته می‌شوند [۲۱]
 { (إِلَيْهِ تُقْلَبُونَ) } تنها به سوی
 خدا بازگردانده می‌شوید نه
 غیره [۲۲] { (بِمُعْجِزِينَ) }

رها یافتگان از عذاب.

* بهترین راه احترام به پیامبر - ﷺ - این است که اختیارات و وظایف دینی او را در حدی بدانیم که خداوند قرآن
 برای ایشان معین نموده‌اند، بنابراین پیامبر مبلغ و معلم دین است نه فریادرس! (مترجم)
 ۳۹۷. قال رسول الله - ﷺ - : «مَنْ سَنَّ سُنَّةً حَسَنَةً كَانَ لَهُ أَجْرُهَا وَاجْرُ مِنْ عَمَلِهَا، مَنْ غَيْرَ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَجْرِ شَيْءٍ؛ وَ
 مِنْ سَنَّ سُنَّةً سَيِّئَةً كَانَ لَهُ وِزْرُهَا وَوِزْرُ مِنْ عَمَلِهَا»، أخرجه مسلم
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که (در جامعه) رسم نیکی را بنا نهاد پاداش آن کار و کسی که آن را انحام می‌دهد به او
 می‌رسد، بدون اینکه از پاداش عمل‌کننده کاسته شود، و کسی که رسم پدی را مرسوم کند، گناه آن کار و گناه کسی که آن
 را انحام می‌دهد به او می‌رسد».

{ ۲۴ } «حُرِّمَ» او را بسوزانید **«لَا تَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ»** خداوند او را از آتش رها کنید (به فرمان او آتش برای ابراهیم سرد و سالم شد) { ۲۵ } **«وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ مَوَدَّةَ بَنِي آدَمَ»** خداوند او را از آتش

نجات داد، گفت: شما بت‌هایی

را برای خود برگزیده‌اید

«مَوَدَّةَ بَيْنِكُمْ» برای مواظبت

بر دوستی و ارتباط میان شما

که از توافق و اجتماعتان بر

پرستش بت‌ها بدست می‌آید

{ «يَكْفُرُ» } بیزاری می‌جوید

{ «يُلْقِي بَعْضُكُم بَعْضًا» } برخی

از شما برخی دیگر را نفرین

می‌کند { «مَا وَكَّم النَّارُ» }

منزلتان آتش است که بدان

برمی‌گردید { ۲۶ } «أَمَّنْ لَهُ

لُوطٌ» لوط او { ابراهیم } را

تصدیق کرد «مُهاجِرٌ»

دینی { قوم را ترک می‌کنم

(در عراق) و به هر کجا که

خداوند دستور دهد می‌روم

(شام) { ۲۷ } «وَهَبْنَا لَهُ» به

او (ابراهیم) عطاء کردیم {

«الْكِتَابَ» } تورات، انجیل،

زبور و قرآن { «فِي ذُرِّيَّتِهِ» } در

دودمان او، در نوادگان او

{ ۲۸ } «لَتَأْتُنَّ» تأتینا

می‌دهید «الْفَاحِشَةَ» کار

بسیار زشت مراد لوط است

{ «مَا يَشْتَكُم بَهَا مِنْ أَحَدٍ» }

کسی از جهانیان پیش از شما مرتکب آن نشده است { ۲۹ } «تَقْلَعُونَ السَّيْلَ» راهزنی می‌کنید و مردمان را

می‌کشید و اموالشان را به سرقت می‌برید { «تَأْتِيكُمْ» } در مجلس و محل اجتماعتان { «الْمَنَكِرُ» } هر چیزی که فطرت،

طبیع سلیم و شریعت‌های آسمانی آن را زشت می‌داند.

۳۹۸ - قال رسول الله - ﷺ : «إِذَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِقَوْمٍ عَذَابًا، أَصَابَ الْعَذَابُ مَنْ كَانَ فِيهِمْ، ثُمَّ يُعَذِّبُ عَلَى أَعْمَالِهِمْ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه عذاب خدا بر ملتی نازل شود، عذاب همه را (اعم از صالحان و فاسقان) دربر می‌گیرد ولی

در روز قیامت هرکس با اعمال خود زنده می‌شود».

فَمَا كَانَتْ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَأُفْتَلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ

فَأَنجَاهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

۲۴ وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ أَوْثِنًا مَّوَدَّةَ بَيْنِكُمْ

فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم

بِبَعْضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَأْوَىٰكُمُ النَّارُ

وَمَا لَكُم مِّن نَّاصِرِينَ ۲۵ فَعَامَنَ لَهُ لُوطٌ وَقَالَ

إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۲۶ وَوَهَبْنَا

لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ

وَأَيَّدْنَاهُ بِآخِرِهِ ۚ وَفِي الدُّنْيَا وَآلِهِ فِي الْآخِرَةِ لِمَنِ الصَّالِحِينَ

۲۷ وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّكُمْ لَأَتُونَ الْفَحِشَةَ

مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِّنَ الْعَالَمِينَ ۲۸ أَيْتَكُمْ لَأَتُنَّكُمُ الرِّجَالُ وَتَقَطَّعُونَ السَّبِيلَ وَتَأْتُونَّ

فِي نَكَاحِكُمُ الْمُنْكَرَ فَمَا كَانَتْ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا

أَنْ قَالُوا أَتَيْنَا بِعَذَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ مِنَ الصَّادِقِينَ

۲۹ قَالَ رَبِّ انصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ ۳۰

کسی از جهانیان پیش از شما مرتکب آن نشده است { ۲۹ } «تَقْلَعُونَ السَّيْلَ» راهزنی می‌کنید و مردمان را می‌کشید و اموالشان را به سرقت می‌برید { «تَأْتِيكُمْ» } در مجلس و محل اجتماعتان { «الْمَنَكِرُ» } هر چیزی که فطرت، طبیع سلیم و شریعت‌های آسمانی آن را زشت می‌داند.

۳۹۸ - قال رسول الله - ﷺ : «إِذَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِقَوْمٍ عَذَابًا، أَصَابَ الْعَذَابُ مَنْ كَانَ فِيهِمْ، ثُمَّ يُعَذِّبُ عَلَى أَعْمَالِهِمْ». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه عذاب خدا بر ملتی نازل شود، عذاب همه را (اعم از صالحان و فاسقان) دربر می‌گیرد ولی

در روز قیامت هرکس با اعمال خود زنده می‌شود».

{ ۳۱ } { لَمَّا جَاءَتْ هُنَّ } هنگامی که آمدند { فَرَسَدَا } فرستادگان ما. مراد فرشتگان مأمور نابودی قوم لوط است. { الْيُسْرَى } مراد: مزده تولد اسحاق است { فَهَلَكُوا } نابودکننده. هلاککننده { فَهَلَكُوا } بزرگترین شهر
 الْمَدِينَةِ ۶۰۰

قوم لوط (سدوم) { ۳۲ }

{ قَالَ إِنَّ فِيهَا لُوطًا } ابراهیم

گفت: لوط در آن شهر است

{ أَتُخْفَتُهُ } واهله او و

خانواده و پیرانش را نجات

خواهیم داد { إِلَّا امْرَأَتَهُ } به

جز هسراو { مَنْ }

الغابرين از باقی ماندگان در

عذاب و در زمهره

هلاکشدگان { ۳۳ } { لَمَّا أَن }

جاءت هنگامی که

فرستادگان ما پیش لوط

آمدند { سَيِّئُهُمْ } با آمدن

آنان از ترس اینکه گزندی به

ایشان برسد، ناراحت شد

{ ضَاقَ بِهِمْ ذُرْعًا } توان او

برای حمایت از آنها ضعیف

شد { مَتَحَرَّكَ } نجاتدهنده

تو { ۳۴ } { مُنْزِلُونَ }

فرودآوردندگان.

نازلکنندگان { رَجَزًا }

عذاب شدید { ۳۵ } { لَقَدْ }

تَرَكَانَهَا } ما از آن شهر آثار

نمایانی را برجا گذاشتیم {

آيَةً } پند و عبرت { ۳۶ }

{ لَا تَعْمُرُوا } فساد و تباهی

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُوا
 أَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ إِنَّ أَهْلَهَا كَانُوا ظَالِمِينَ ۳۱
 قَالَ إِنَّ فِيهَا لُوطًا قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَنِ فِيهَا لَنَنْجِيَنَّهُ
 وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ۳۲ وَلَمَّا
 أَن جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِيءَ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذُرْعًا
 وَقَالُوا لَا تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ إِنَّا مُنْجِيُكَ وَأَهْلَكَ إِلَّا امْرَأَتَكَ
 كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ۳۳ إِنَّا مُنْزِلُونَ عَلَى أَهْلِ
 هَذِهِ الْقَرْيَةِ رَجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ
 ۳۴ وَلَقَدْ تَرَكْنَا مِنْهَا آيَةً بَيِّنَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ
 ۳۵ وَإِلَى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا فَقَالَ يَنْقُورُوا عِبْدُوا
 اللَّهَ وَارْجُوا الْيَوْمَ الْآخِرَ وَلَا تَعْتَوُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ
 ۳۶ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي
 دَارِهِمْ جثِيمِينَ ۳۷ وَعَادًا وَثَمُودًا وَقَدْ بَيَّنَّا
 لَكُم مِّن مَّسْكِنِهِمْ وَرَبِّكَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ
 أَعْمَلَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَكَانُوا مُسْتَبْصِرِينَ ۳۸

نکبت { ۳۷ } { أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ } زلزله شدید (که ناشی از صیحه بود) آنان را فرو گرفت { جاثیه } اجساد مرده
 و بی حرکت { ۳۸ } { آيَةً لَّكُمْ مِّن مَّسْكِنِهِمْ } خانه و کاشانه (ویران شده) آنان برای شما نمایان است { فاصدمه }
 آنان را بازداشت { کائنات مستعصمین } قدرت تمیز بین حق و باطل را داشتند و می توانستند استدلال بکنند
 ولی آن را اہمال کردند.

۳۹۹ - قال رسول الله - ﷺ : «مُصْرَتٌ بِالضَّبَا وَأَهْلِكْتُ عَادَ بِالْدُّبُورِ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «من به کمک باد صبا یر (احزاب) پیروز شدم و قوم عاد به وسیله باد دبور نابود گردیدند». (اصبا:

بادی است که از جانب شرق می وزد، دبور: بادی است که از جانب غرب می وزد).

[۳۹] { «هَامَانَ» وزیر اعظم یا نخست وزیر فرعون { «سَاقِبِينَ» رهائیدگان از عذاب خداوند متعال [۴۰]

{ «كَلَّا» جملگی این گناهکاران مذکور را { «أَخَذْنَا بِنُفْسِهِ» مجازاتشان کردیم { «حَاصِبًا» باد و طوفانی که سنگ به

سوی آنان می انداخت

۴۰

الْبُرْجِ الْعَظِيمِ

{ «أَخَذَتْهُ

الصَّيْحَةُ» صدای صاعقه

آنان را ناپود کرد (قوم ثمود)

{ «مَنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ»

کسانی را که به زمین فرو

بردیم (مراد قارون و قوم لوط

است) { [۴۱] { «أَوْهَنَ

الْبُيُوتِ» سست ترین خانه ها

[۴۲] { «نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ» برای

مردم ذکر می کنیم و بدیشان

تقدیم می داریم [۴۵]

{ «الْفَحْشَاءُ» کارهای بسیار

زشت و پلید همچون زنا

{ «الْمُنْكَرُ» هر کاری که

شریعت های آسمانی و عقل

سلیم آن را زشت بدانند

همچون قتل و فساد.

۴۰۰- قال رسول الله -

«أُرَايْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْرًا بِبَابِ أَحَدِكُمْ،

يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلُّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ،

هَلْ يَبْقَى مِنْ دَرْنِهِ شَيْءٌ؟». قالوا:

لا يَبْقَى مِنْ دَرْنِهِ شَيْءٌ. قال:

«فَذَلِكَ مَثَلُ الصَّلَاةِ الْخَمْسِ،

يُحَوِّلُهَا مِنْ الْخَطَايَا». متفق

عليه.

وَقَرَّبُوا وَفَرَعُونَ وَهَمَنَ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُوسَى

بِالْبَيِّنَاتِ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَاقِبِينَ

۳۹ فَكَلَّا أَخَذْنَا بِنُفْسِهِ فَمِنْهُمْ مَنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا

وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ مَنْ خَسَفْنَا بِهِ

الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَنْ أَغْرَقْنَا وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ

وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ۴۰ مَثَلُ الَّذِينَ

أَخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنَكَبُوتِ

أَتَّخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنَكَبُوتِ

لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۴۱ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُدْعُونَ مِنْ

دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۴۲ وَتِلْكَ

الْأَمْثَلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ

۴۳ خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنَّ فِي ذَلِكَ

لَآيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ ۴۴ أَتُلُّ مَا أَوْحَى إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ

وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ ۴۵

۴۵

پیامبر - فرمود: «آیا اگر رودی از کنار خانه یکی از شما بگذرد و او هر روز پنج بار در آن خود را بشوید، چرکی به بدن او باقی می ماند؟» گفتند: چرکی بر بدن او نمی ماند. فرمود: «تلازهای پنجگانه چنین هستند که خداوند با آنها گناهان را پاک می کند.»

۴۰۱- قال رسول الله - «مَثَلُ الَّذِي يَذْكُرُ رَبَّهُ وَالَّذِي لَا يَذْكُرُهُ مَثَلُ الْحَيِّ وَالْمَيِّتِ». أخرجه البخاری.

پیامبر - فرمود: «غونه کسی که یزودگارش را یاد می کند یا کسی که او را یاد نمی کند همچون انسان زنده و مرده می باشد.»

[۴۶] {الْمُحَادِّثُونَ} بحث و مجادله نکنید **بِالَّذِينَ مِنْ أَحْسَنَ** به روشنی که نیکوتر باشد {إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا} مگر کسانی که با سرپیچی و ردّ ارشاد به خودشان ظلم کردند [۴۷] {يُؤْمِنُونَ} از ته دل به قرآن ایمان آوردند که حق و از جانب خدا است (و مِنْ هَؤُلَاءِ) از میان اهل

مکه **بِجَهْدٍ** چیزی را انکار می‌کند که قلبش آن را پذیرفته است [۴۸] {مَا كُنْتُ تَلَوُ} غمی خواندی **مِنْ قَبْلِهِ** پیش از نزول قرآن **وَلَا تَحْطَئُ** و غمی نوشتی **بِیَمِينِكَ** با دست راست {إِرْتَابَ} شک کرد {الْبَاطِلُونَ} فروروندگان در باطل. باطل‌گرایان [۴۹] {آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ} آیات واضح و روشن **«صدور»** جمع صدر: سینه [۴۹] {الَّذِينَ أَوْتُوا الْعِلْمَ} علماء یهودی و مسیحی که از طریق کتابهایشان صدق نبوت پیامبر را دانستند و به او ایمان آوردند [۵۰] {لَوْلَا} چرا نه **«آيَاتٍ»** معجزات محسوس {عِنْدَ اللَّهِ} به فرمان و اراده خدا است [۵۲] {بِالْبَاطِلِ} هر چیزی که غیر از خدا پرستش شود.

۴۰۲- کان اهل الکتاب یقرؤن

وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَأُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَإِلَهُنَا وَإِلَهُكُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ٤٦ وَكَذَلِكَ أُنْزِلَ إِلَيْكَ الْكِتَابُ فَالَّذِينَ ءَاتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمِنْ هَؤُلَاءِ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الْكَافِرُونَ ٤٧ وَمَا كُنْتَ تَتْلُو مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَحْطَئُ بِيَمِينِكَ إِذَا لَا رَتَابَ الْمُبْطِلُونَ ٤٨ بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الظَّالِمُونَ ٤٩ وَقَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَاتٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ٥٠ أَوَلَمْ يَكْفِهِمْ أَنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتٌ فِي دَلَالِكَ لِرَحْمَةٍ وَذِكْرٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ٥١ قُلْ كَفَى بِاللَّهِ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ شَهِيدًا يَعْلَمُ مَا فِي السَّمُورِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْبَاطِلِ وَكَفَرُوا بِاللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ٥٢

التوراة بالعبرانية، ويفسرونها بالعربية لأهل الإسلام. فقال رسول الله - ﷺ -: «لا تصدّقوا أهل الكتاب ولا تكذبوهم، وقولوا: **«أما بالذي أنزل إلينا وما أنزل إليكم وإلنا وإلهم واحد ونحن له مسلمون»** [عنكوت: ۴۶]. رواه البخاری

اهل کتاب (یهودیان) تورات را به زبان عبری می‌خواندند و آن را به زبان عربی برای مسلمانان تفسیر و ترجمه می‌کردند، بنابراین پیامبر - ﷺ - فرمود: «اهل کتاب را نه تصدیق کنید و نه تکذیب بلکه بگویند: **«به تمام آنچه از سوی خدا بر ما و بر شما نازل شده است، ایمان داریم (که قرآن و تورات و انجیل است)، معبود ما و معبود شما یکی است و ما تنها تسلیم و فرمانبردار او هستیم.»** [عنکوت: ۴۶].

[۵۳] «أَجَلٌ مُّسَمًّى» مراد روز قیامت است [۵۴] ناگهانی [۵۵] در برخواهد گرفت { [۵۶] «بِغَاسِقِ الْعَذَابِ» عذاب آنان را دربر خواهد گرفت (گویا عذاب پوششی است که ایشان را فرامی گیرد) [۵۷]

«أَرْضِي وَاسِعَةً» زمین من فراخ است پس از سرزمین کفر هجرت کنید اگر غمی توانید در آن خدا را عبادت کنید [۵۸] «لِيُؤْتِيَهُمْ» ایشان را نازل می گردانیم و اقامت می دهیم «غُرَفًا» کاخهای بلند و رفیع [۶۰] «كَأَنَّهُنَّ مِنَ دَابَّةٍ» بسیاری از جنبندهایی که روی زمین راه می روند (غیر از انسان) «لَا تُحِيلُ رِزْقَهَا» به سبب ضعف و ناتوانی غمی توانند روزی خود را حمل و ذخیره کنند* [۶۱] «فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ» پس چگونه از تزییه و توحید خداوند منحرف می گردند؟ [۶۲] «يَسْبِطُ» گسترش می دهد «يَقْدِرُ لَهُ» رزق را بر هر کس که بخواهد تنگ و کم می کند (از روی حکمت) [۶۳] «أَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا» در زمین خشکیده و مرده، گیاه رویاند.

* تعداد کمی از آنها می توانند روزی خود را حمل و ذخیره

لِلَّذِينَ هُمْ عَنْ الْعَذَابِ

۴۰۳

سُورَةُ التَّحْكِيمِ

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَوْلَا أَجَلٌ مُّسَمًّى لَّجَاءَهُمُ الْعَذَابُ وَلَيَأْتِيَنَّهُمْ بَغْةٌ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ۵۲ يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ۵۳ يَوْمَ يَغْشَاهُمْ الْعَذَابُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ وَيَقُولُ ذُقُوا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۵۴ يَعْبادِي الَّذِينَ ءَامَنُوا بِإِنِّ أَرْضِي وَسِعَةٌ فَيَأْتِيَنِّي فَأَعْبُدُونِ ۵۵ كُلُّ نَفْسٍ ذَايِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ۵۶ ءَامِنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَسُوْنُهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ عُرَفًا يَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نِعَمَ أَجْرَ الْعَامِلِينَ ۵۷ الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ۵۸ وَكَأَنَّهُنَّ مِنَ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِنَّهَا لَكُمُ وَهْوَالُ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ ۵۹ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ ۶۰ اللَّهُ يَسْطُرُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۶۱ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ۶۲

کنند. مثل: مورچه، موش و زنبور عسل

۴۰۳- قال رسول الله - ﷺ: «إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدِهِ الْخَيْرَ عَجَّلَ لَهُ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا؛ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدِهِ الشَّرَّ أَمَسَتْ عَنْهُ بَذَنِيَّةٌ، حَتَّى يُؤَاقِبَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». أخرجه الترمذي وقال: حسنٌ غريبٌ

بیامیر - ﷺ: - فرمود: «هرگاه خداوند خیر بنده‌اش را بخواهد او را (به خاطر گناهانش) در دنیا مجازات می‌کند، و اگر شر بنده‌اش را بخواهد او را با گناهش نگاه می‌دارد تا اینکه در روز قیامت او را بطور کامل مجازات کند».

۴۰۴- قال رسول الله - ﷺ: «يُؤْتَى بِأَتَمِّ أَهْلِ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيُصْنَعُ فِي النَّارِ صَبْغَةٌ، ثُمَّ يُقَالُ: يَا ابْنَ آدَمَ! هَلْ رَأَيْتَ خَيْرًا قَطُّ؟ هَلْ مَرَّبَكَ نَعِيمٌ قَطُّ؟ فَيَقُولُ: لَا وَاللَّهِ يَا رَبِّ، وَيُؤْتَى بِأَشَدِّ النَّاسِ يُؤَسَّأُ فِي الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، فَيُصْنَعُ صَبْغَةٌ

[٦٤] ﴿لَهُ وَحُشَّةٌ﴾ بهوده و باطل **لَهُنَّ الْحَيَواتُ** همان سرای زندگی دائمی و کامل است [٦٥] ﴿التَّكْوِيْنُ﴾ کشتی **الْبَرِّ** عبادت (دعا و تضرع) [٦٧] ﴿مَرَمًا أَمَّا﴾ حرم پر امن و امان در حکم خدا (مکه مکرمه و دور و بر آن) ﴿يَسْتَخِفُّ النَّاسُ﴾

مردمان ربهوده می‌شوند.

کشته می‌شوند ﴿انْفِالِبِاطِلِ﴾

بُزُونِ﴾ آیا به چیزهایی که

غیر از خدا پرستش

می‌شوند، ایمان دارند؟ [٦٨]

﴿حَتَّىٰ لِلْكَافِرِينَ﴾ مکان

اقامت و استقرار کافران

[٦٩] ﴿عَامِدًا فِينَا﴾ در راه

یاری دین ما جهاد می‌کند.

سوره

[١] ﴿سَمِ﴾ خوانده می‌شود:

الف. لام. میم [٢] ﴿سَمِ﴾

ازم فارس بر روم غلبه

کرد [٣] ﴿أَنَّ الْأَرْضَ﴾

نزدیکترین سرزمین روم

نسبت به مکه **عَلَيْهِ**

شکستان در برابر سیاه

فارس [٤] ﴿سَمِ﴾

عددی از سال میان ۳ و ۹

ویرانه‌ی فرخ المزمون﴾ در

آن روز مؤمنان شادمان

می‌شوند، زیرا اهل کتاب بر

محموس پیروز می‌شود و در

واقع این مرزهای است برای

پیروزی قطعی مسلمانان یعنی

وَمَا هَذِهِ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُمْ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ
لَهُی الْحَيَواتُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ٦٤ فَإِذَا رَكِبُوا فِي
الْفُلِكِ دَعَاوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا
هُمْ يُشْرِكُونَ ٦٥ لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَهُمْ وَلِيَسَمَّعُوا أَصْوَابَ
يَعْلَمُونَ ٦٦ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا مَّا أُمِنَّا وَيُخَفَّفُ
النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِمْ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَكْفُرُونَ
٦٧ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ
لَمَّا جَاءَهُ ٥ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ٦٨ وَالَّذِينَ
جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ ٦٩

انباتها

سُورَةُ الرُّومِ

نیتها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْم ١ غُلِبَتِ الرُّومُ ٢ فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ
غَلِبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ ٣ فِي ضَرْعٍ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ اللَّهُ الْأَمْرُ
مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدِ وَيَوْمَ يُدْفَعُ الْمُؤْمِنُونَ ٤
يَنْصُرُ اللَّهُ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ٥

اهل کتاب بر مشرکان.

→

في الجنة فيقال: يا ابن آدم! هل رأيت بؤساً قط؟ هل مرّ بك شدة؟ فيقول: لا والله، ما مرّ بي بؤس قط، ولا رأيت شدة قط. أخرجه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «در روز قیامت، ثروته ندرتین فرد دنیا را که اهل جهنم باشد می‌آورند و او را یکبار در آتش فرو می‌کنند، بعد به او می‌گویند: آیا هیچ وقت خیرى دیده‌ای؟ و نعمتی به تو داده شده است؟ می‌گویند: به خدا قسم نه. و فقیر ترین انسان دنیا را که بهشتی باشد می‌آورند و او را یکبار داخل بهشت می‌کنند، بعد می‌گویند: «آیا هیچگاه فقر دیده‌ای؟ و سختی کشیده‌ای؟ می‌گویند: به خدا قسم نه، هیچوقت فقر و سختی ندیده‌ام».

{[۷]} **لَا يُخَلِّفُ اللَّهُ وَعْدَهُ** خداوند (هرگز) در وعده‌اش خلاف نخواهد کرد **كثير الناس** مراد کافران و مشرکان و منافقان است که چون خدا را به درستی نشناخته‌اند، به وعده‌های الهی باور ندارند { [۷] **ظاهرا** من الحياة الدنيا } تنها امور دنیوی را می‌دانند و از آخرت بی‌خبر هستند [۸] { **اولم يتفكروا في انفسهم** } آیا درباره خود غمی اندیشند تا ببینند چه کرده‌اند و چه می‌کنند و سرنوشت ایشان به کجا می‌انجامد { **و اجل مسمى** } وقت مقدر و معلوم برای بقاء آن { **يلقاي ربهم** } به ملاقات با پروردگارش { [۹] **اناروا الارض** } زمین را برای کشاورزی شخم زده‌اند { **وعمروها** } زمین را با کشت و زرع و ساخت و ساز آباد کرده‌اند { **بالبينات** } با معجزه‌های دال بر صدق ایشان [۱۰] { **السوائ** } زشت‌ترین مجازات (آتش) [۱۱] { **يبداء الخلق ثم يعيده** } اشیاء را از عدم بوجود می‌آورد سپس دوباره آن را به عدم برمی‌گرداند [۱۲] { **يسلس المجرمون** } مجرمان ساکت، مایوس و بهت‌زده می‌شوند { [۱۴] **يوم تقوم الساعة** } روزی که قیامت برپا می‌شود **ينزلون** مراد از تفرق جداسدن صف مؤمنان از کافران است { [۱۵] **روضة** } باغ پر آب و درخت و سرسبز (بهشت) **مجرمون** مسرور و شادمان می‌گردند به گونه‌ای که آثار نعمت‌ها در سپایشان نمایان می‌گردد.

وَعَدَ اللَّهُ لَا يُخَلِّفُ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ
 ۶ يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَفْلُونَ
 ۷ أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنفُسِهِمْ مَّا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِآلْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ بِلِقَآئِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ ۸
 ۹ أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لَإِظْلَامِهِمْ وَلَكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ۱۰ ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ أُتُوا السُّوَاءَ أَن كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِءُونَ ۱۱
 ۱۲ أَوَلَمْ يَدَّبُّوا خَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۱۳ وَيَوْمَ يَقُومُ السَّاعَةُ يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ ۱۴ وَلَمْ يَكُنْ لَهُم مِّنْ شُرَكَائِهِمْ شُفَعَاءُ أَوْ كَانُوا لِشُرَكَائِهِمْ كَافِرِينَ ۱۵
 ۱۶ يَقُومُ السَّاعَةُ يُؤْمِدُ يُنْفِرُونَ ۱۷ فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَهُمْ فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ ۱۸

۴۰۵. قال النبي ﷺ: «ثلاثة لا يكلمهم الله يوم القيامة، ولا يزكهم، ولا ينظر إليهم، ولهم عذاب أليم: شيخ زان، وملك كذاب، و عائل متكبر». رواه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «سه کس هستند که خداوند در قیامت پاکشان نکرده به آنان غمی نگرد و غذایشان دردناک است: پیر زناکار، پادشاه دروغگو، و فقیر متکبر».

[۱۶] **فِي الْعَذَابِ مُخَضَّرُونَ** عذاب هیچگاه از آنان ناپدید نمی‌شود [۱۷] **سَيَحْنُ اللَّهُ** خداوند را از هر

نقصی پاک و منزّه بدانید **حِينَ تَمُوتُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ** مخصوصاً در شامگاهان و بامدادان [۱۸] **عَسَى**

میان عصر و مغرب

يُؤْتِي الزُّفُرَ

۴۰۶

لِلزَّيْتُونِ وَالْعَنَابِ

تُظْهِرُونَ به وقت ظهر

داخل می‌شوید [۲۰] **وَمِنْ**

آيَاتِهِ از دلایل و نشانه‌های

قدرت خداوند جل و علا

تَسْتَوُونَ برای پرداختن

به کسب و کار و ادامه زندگی

پراکنده می‌شوید [۲۱] **مِنْ**

أَنْفُسِكُمْ از نوع خودتان

الْتَكْوَالِهَا تا در پرتو

میل به ایشان و انس به آنان

بیارامید **مُودَّةٌ** محبت [۲۲]

أَحْزَانُ السَّيِّئِ تفاوت

زبان‌ها [۲۳] **مَنْعُكُمْ**

خوابیدن شما **إِسْتَفَاؤُكُمْ**

طلبیدن شما [۲۴] **غُرُفًا**

برای ترساندن شما از

صاعقه‌های مهلک **طَمَعًا**

برای امید شما به بارانی که

زمین را زنده می‌کند.

۴۰۶ - قال رسول الله - ﷺ - :

«مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ وَحِينَ

يُمِئُ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ مَاءً

مَرَّةً لَمْ يَأْتِ أَحَدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

بِأَفْضَلِ مِمَّا جَاءَ بِهِ إِلَّا أَحَدٌ قَالَ

مَثْلَ مَا قَالَ أَوْزَادَهُ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ فَأُولَٰئِكَ
فِي الْعَذَابِ مُخَضَّرُونَ ۱۶ فَسُبْحَنَ اللَّهُ حِينَ تَمُوتُونَ
وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۱۷ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ۱۸ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ
الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَٰلِكَ تُخْرَجُونَ
۱۹ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ
تَنْتَشِرُونَ ۲۰ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ
أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً
إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۲۱ وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَخْلَفَ الْأَسْنِينَ كُمْ وَاللَّوْنُكُمْ إِنَّ
فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ ۲۲ وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ
وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ ۲۳ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ
لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ۲۴ وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمْ الْبَرْقَ
خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُخْرِجُ بِهِ الْأَرْضَ
بَعْدَ مَوْتِهَا ۲۵ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۲۶

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکس که به هنگام صبح یا شب صد بار بگوید: سبحان الله و بحمده، در روز قیامت ثواب هیچ‌کس از او بیشتر نیست مگر کسی که همان را بیشتر از او گفته باشد».

۴۰۷ - عن أبي زهير عبارة بن ربيعة - رضي الله عنه - قال: سمعت رسول الله - ﷺ - يقول: «لن يُلج النار أحدٌ صلى قبل طلوع الشمس وقبل غروبها» یعنی الفجر والعصر. رَوَاهُ مُسْلِمٌ

از ابو‌زهیر - رضي الله عنه - روایت است که: از رسول خدا - ﷺ - شنیدم که فرمود: «هرکس پیش از طلوع آفتاب و پیش از غروب آن (یعنی: صبح و عصر) نماز بخواند داخل جهنم نخواهد شد». { البته مراد نماز کامل و با حضور قلب است - والله اعلم - }.

[۲۵] «تَقُومُ السَّمَاءُ» آسمان بر حال و نظام خود استوار و پابرجا می ماند (البقره: ۲۵) به اراده او «حَقَّامٌ» شما را فراخواند، با نفخ صور در روز قیامت [۲۶] «فَاصْخُرْ» خاضع و فرمانبردار اراده خداوند سبحان هستند [۲۷]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۴۰۷

سُورَةُ الْبُرُوجِ

«أَهْوَنَ عَلَيْهِ» برای او آسانتر است «لَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَى»

بالاترین وصف در کمال و جلال از آن او است [۲۸]

«ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا» مثل

می آورد تا از آن عبرت بگیرید «سَوَاءٌ» مساوی

[۳۰] «إِسْلَامٌ حَكِيمٌ»

توجهت را استوار بدار

«الْمُتَّحِدِينَ» به دین توحید

(اسلام) «حَنِيفًا» مایل به

دین، حق گرا (عبادت را

برای خداوند خالص گردان)

«إِنَّمَا لِلَّهِ» به آفرینش خدا

که انسانها را بر آن آفریده

است پایند باشید (مراد: دین

اسلام است) تا بدانند که

پروردگاری دارند «فَطِيرٌ

النَّاسِ عَلَيْهِ» مردمان را بر

آن سرشته است «الْجَبَلِ

يَخْلُقُ اللَّهُ» بشر نمی تواند دین

و فطرت خود را تغییر دهد

«فَلْيَكُنِ الدِّينُ لِلَّهِ» این دین

راست و بدون کثی است

[۳۱] «مُسَدِّدًا»

بازگشتگان به سوی او با

توبه و اخلاص «شَيْعًا» گروهها.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ ۝ وَلَهُ مَن فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَّهُ قَانُونٌ ۝ وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝ ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِّنْ أَنْفُسِكُمْ هَلْ لَّكُمْ مِّنْ مَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِّنْ شُرَكَاءَ فِي مَارَزَقْتِكُمْ فَإِنْ نَّتَرَفِيهِ سَوَاءٌ تَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۝ بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَ هُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَمَنْ يَهْدِي مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ وَمَا لَهُمْ مِّنْ نَّاصِرِينَ ۝ فَأَقْرَ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَرِيمُ وَلَكِن كَثُرَ الْكَاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۝ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۝ مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ۝

الْحَقِّ

۸- قال رسول الله - ﷺ: «يقول الله تعالى: كَذَّبَنِي ابْنُ آدَمَ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذَلِكَ، وَشَقَمَنِي وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذَلِكَ؛ فَأَمَّا تَكْذِيبُهُ إِبْرَاهِيمَ فَقَوْلُهُ: لَنْ يَعْذِبَنِي كَمَا بَدَأَنِي، وَلَيْسَ أَوَّلُ الْخَلْقِ بِأَهْوَنَ عَلَيَّ مِنْ آخِرَتِهِ؛ وَأَمَّا شَقْمُهُ إِبْرَاهِيمَ فَقَوْلُهُ: اخْذُ اللَّهُ وَلَدًا، وَأَنَا الْأَحَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پیامبر - ﷺ فرمود: «خداوند می فرماید: بنی آدم مرا تکذیب کرد و به من ناسزا گفت که هیچ کدام حق او نیست، تکذیب او نسبت به من این است که می گوید: هرگز خدا نمی تواند مرا مثل اول زنده گرداند؛ در حالیکه خلقت اولیه او برای من آسانتر از بازگرداندن او نیست؛ و ناسزا گفتن او نسبت به من این است که می گوید: خداوند فرزندی دارد، در حالیکه من یگانه ای هستم که نه می زاید و نه زاده شده است و هیچ همانندی ندارد».

[۳۳] ﴿مَنْ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ مَضَتْ عَنْهُمْ آلُكَ إِنَّمَا هُمْ ذُرِّيَةُ عَادٍ وَمَنْ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ هُمْ أَهْلُ الْبُورِ﴾ (همچون طوفان، زلزله و...) «وَمَنْ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ هُمْ أَهْلُ الْبُورِ» پروردگارشان را به فریاد می‌خوانند (یعنی انسان به هنگام حوادث و بلایای شدید به یاد خدا می‌افتد و از او کمک می‌طلبد، گرچه در خوشیا او را فراموش کرده باشد)؛

﴿مَنْ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ هُمْ أَهْلُ الْبُورِ﴾ از او کمک

می‌طلبند «وَمَنْ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ هُمْ أَهْلُ الْبُورِ»

مصیبت و بلا را از آنان دور

کرد [۳۵] «سُلْطَانًا» کتابی که

به آن استاد کنند «فَهْوِ بِكَلِمَةٍ

بِأَمْرٍ...» بر جایز بودن چیزی...

دلال می‌کند [۳۶]

«فَرَحُوا بِهَا» از آن سرمست و

مغرور می‌گردند «هَمَّ

يَقْنَطُونَ» از رحمت خدا

ناامید می‌گردند [۳۷]

«يَقْنَطُونَ» روزی را

فراخ می‌کند «وَيَقْدِرُ» آن را

بر هر کس که بخواهد از روی

حکمت کم و تنگ می‌کند

[۳۸] «ذَالِقَرْنِي» نزدیکان

«أَيْنَ السَّبِيلِ» مسافری که

مالش را از دست داده است

«وَجَهَ الْمَلِكِ» ذات خداوند

[۳۹] «رَبِّي» معامله ربوی

«لَعَنُوا فِي أَمْرٍ الْبُورِ» تا

بر حساب اموال مردم فزونی

یابد که برای شما حلال نیست

«فَلَا يَرْوُ» خداوند آن را

وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْهُمْ مُبِينِينَ إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا أَذَقَهُمْ
مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِحُوا بِقِيَمَتِهِمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ٣٣ لِيَكْفُرُوا بِمَا
ءَاتَيْنَاهُمْ فَتَمْتَعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ٣٤ أَمْ أَنْزَلْنَاهُ عَلَيْهِمْ
سُلْطَانًا فَهُوَ يَكْفُرُ بِمَا كَانُوا بِهِ يُشْرِكُونَ ٣٥ وَإِذَا أَذَقْنَا
النَّاسَ رَحْمَةً فَفَرِحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِيبَهُمْ سَيِّئَةٌ يَمْشُوا مُبِينِينَ
إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ ٣٦ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ
وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ٣٧ فَثَابِ ذَا الْقَرْنَى
حَقَّهُ وَالْمُسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ ذَلِكَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُرِيدُونَ
وَجْهَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ٣٨ وَمَاءَ آتَيْنَاهُمْ مِنْ رَبِّا
لَيَرْوُوا فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرَوْنَ أَنَّ اللَّهَ وَهَبَهُمْ رَحْمَةً مِنْ رَحْمَةِ
رَبِّهِمْ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضْضِعُونَ ٣٩ اللَّهُ الَّذِي
خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُعِيْشُكُمْ ثُمَّ يُخَيِّمُكُمْ هَلْ مِنْ
شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَفْعَلُ مِنْ ذَلِكَ كُمْ مِنْ شَيْءٍ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى
عَمَّا يُشْرِكُونَ ٤٠ ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ
أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ٤١

پاک و مبارک می‌کند «الْمُحْسِنُونَ» کسانی که دارای پاداش مضاعف هستند [۴۱] «الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ» به سبب گناهان مردم.

۴۰۹. قال رسول الله ﷺ: «عَجِبُوا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ: إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ خَيْرٌ، لَيْسَ ذَلِكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ، إِنْ أَصَابَهُ سَرٌّ أَوْ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَهُ ضَرٌّ أَوْ فَرَسَ فَوَكَانَ خَيْرًا لَهُ»، أخرجه مسلم.

پیامبر ﷺ: فرمود: «کار مؤمن انسان را به تعجب وامی‌دارد و این جز برای مؤمن نیست، اگر به او خوشی دست دهد و خدا را شکر کند برای او خوب است، و اگر دچار سختی شود، صبر کند، باز برای او خوب است».

{[۴۲]} (سیروا) گردش کنید. بگردید (فانظروا) بنگرید. دقت کنید (عاب الذین من قبل) سرانجام کار پیشینان { [۴۳]} (فأقم وجهك) توجهت را استوار بدار (للدین) به دین توحید (اسلام) { (القیام) استوار و ماندگار } (بأقی یوم) قبل از

الْمَلَائِكَةُ وَالْغُلَامُ

۴۰۹

سُورَةُ الْبُرُوجِ

فرارسیدن روز قیامت (لا مرد له) کسی نمی تواند از وقوع آن جلوگیری کند (یسطعون) مستغرق می شوند، دسته ای به بهشت و دسته ای به دوزخ [۴۴] { (علیه کفره) کفر او به زیان خودش است } (یهدون) با کارهای نیک در بهشت برای خود منزل راحتی را آماده می کنند؛ همانند گهواری که کودک در آن استراحت می کند { [۴۵] (لیجری) تا پاداش دهد } [۴۶] { (الریاح) بادها را } (مبشرات) موده رسانها، به بارش باران { (لتجری) الفلك بأمره } کشتها با اراده و اجازة او به حرکت درمی آیند { (لتبغوا) تا بخواهید } [۴۷] (بالبينات) با معجزه های دال بر صدق پیامبران { (فانتقمنا من الذین أجزوا) پس ما از بزه کاران انتقام گرفته ایم } (كان حقاً

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ ۚ كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُشْرِكِينَ ۚ فَأَقْرَرْتُمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ الْقَيِّمِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ ۚ مِنْ اللَّهِ يَوْمٌ يُصَدِّعُونَ ۚ ۴۲ مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ ۚ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلَا نَفْسَ لَهُمْ بِمَا هَدَوْا ۚ ۴۳ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْ فَضْلِهِ ۚ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ۚ ۴۴ وَمَنْ أَيْسَرُ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيحَ مُبَشِّرَةً وَلِيَذِيقَكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ ۚ وَلِتَجْرِيَ الْفَلَكَ بِأَمْرِهِ ۚ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ ۚ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۚ ۴۵ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ ۚ فَاَنْتَقَمْنَا مِنَ الَّذِينَ أَجْرُمْ ۚ وَأَوَّكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ ۚ ۴۶ اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ فَتُبْرِسُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ ۚ وَيَجْعَلُهُ كِسْفًا فَنُزِّلُ الْوَدْقَ فَيَخْرُجُ مِنْ خَلِيلِهِ ۚ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ ۚ مِنْ يَسَاءٍ ۚ مِنْ عِبَادِهِ ۚ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ۚ ۴۷ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ يُنْزَلَ عَلَيْهِمْ مِنْ قَبْلِهِ ۚ لَمُبْلِسِينَ ۚ ۴۸ فَانْظُرْ إِلَىٰ عَاقِبَةِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُخَيِّ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ إِنَّ ذَلِكَ لَمُحْيٍ الْمَوْتِ ۚ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۚ ۴۹

علت. یاری مؤمنان هواره بر ما واجب بوده است { [۴۸] (تبرسحابا) ابرها را به حرکت درمی آورد و برمی انگیزد (یسطع في السماء) آن را در آسمان می گستراند (و يجعله كسفا) آن را به صورت تکه های متراکم می دارد (الودق) باران (خلاله) وسط آن { (یبتغون) شاد می گردند } [۴۹] { (ان كانوا) هر چند که قبل از آن... بودند } (للبین) سرگردانان. نالمیدان از هر خیری [۵۰] (انارحه الله) باران. زراعت.

۴۱۰ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «يُحْيِي كُلُّ عِبٍ عَلَىٰ مَا مَاتَ عَلَيْهِ». اخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر بنده ای با همان ایمان و عمل (در قیامت) زنده خواهد شد که بر آن می میرد».

{[۵۱] رجا} بادی (او) آن (باغها و کشتزارها) را ببینند (مُصَفَّرًا) زرد رنگ. پژمرده (الظُّلُوفُ يَكْفُرُونَ) کفران نعت می کنند { [۵۲] لا تَسْمِعُ الْمَوْتَى} غمی توانی به کافران که همچون مردگانند بقبولانی (وَلَا تَسْمِعُ الصَّمَمَ) غمی توانی به کافران که همچون گرانند بشنوانی (وَلَوْ اَنَّ لِلْمَلَائِكَةِ نَفْسًا مِّنْ شَيْءٍ لَّخَفَّتْ السَّاعَةُ) ۴۱۰

وَلَيْنَ اَرْسَلْنَا رِيحًا فَرَأَوْهُ مُصَفَّرًا لَّظَلُّوا مِنْ بَعْدِهِ. يَكْفُرُونَ
 ۵۱ فَإِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَى وَلَا تَسْمِعُ الصَّمَمَ الدُّعَاءَ إِذَا وَلُوا
 مُدْبِرِينَ ۵۲ وَمَا أَنْتَ بِهَدِيَ الْعَمَى عَنْ صَلَاتِهِمْ إِنْ تُسْمِعُ إِلَّا
 مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ ۵۳ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ
 مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ
 قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشِبْهَ تَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ ۵۴
 وَيَوْمَ تُقْرَمُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ مَا لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ
 كَذَلِكَ كَانُوا يُؤْفَكُونَ ۵۵ وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَالْإِيمَانَ
 لَقَدْ لَبِثْتُمْ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِلَى يَوْمِ الْبَعْثِ فَهَذَا يَوْمُ الْبَعْثِ
 وَلَكُمْ كِتَابٌ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۵۶ فَيَوْمَذِي لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ
 ظَلَمُوا مَعْدِرَتُهُمْ وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ۵۷ وَلَقَدْ ضَرَبْنَا
 لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَلَئِنْ جِئْتَهُمْ بِآيَةٍ
 لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُبْطِلُونَ ۵۸ كَذَلِكَ
 يَطْعُمُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۵۹ فَاصْبِرْ إِنْ
 وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَلَا يَسْتَخِفُّكَ الَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ ۶۰

مُدْبِرِينَ به سرعت فرار کنند { [۵۳] } راهشانی کننده { الْقَمِي } کوردلان { إِنْ تُسْمِعُ } غمی شنوانی { مسلمون } مطیعان فرمان ما { [۵۴] ضَعْفٍ } ضعف و ناتوانی چندان در جسم او رسوخ کرده که گویا از اجزاء تشکیل دهنده آن است { مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ } بعد از ضعف جنینی و کودکی { ضَعْفًا وَ شِبْهَ } ضعف پیری و فروتنی (پست ترین مرحله عمر) { [۵۵] تَقْرَمُ السَّاعَةُ } قیامت برپا می گردد { تَقْسِمُ } سوگند می خورند { مَا لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ } جز لحظه ای در دنیا و قبر نمانده اند { يُؤْفَكُونَ } از حق بازداشته شده اند { [۵۶] لَبِثْتُمْ فِي كِتَابِ اللَّهِ } به حسب تقدیر الهی در لوح محفوظ در دنیا و قبر مانده اید { [۵۷] وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ } { [۵۸] مُبْطِلُونَ } باطلگرایان. افراد ناحق { [۵۹] كَذَلِكَ } بدین شیوه { تَطْعُمُ } مهر و موم می کند { [۶۰] لَا يَسْتَخِفُّكَ } مایه سبکی و پریشانی تو نگردد.

۴۱۱- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا، سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ». رواه مسلم
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکس در راهی گام بردارد که در آن دانشی را بجوید، خداوند برای او راهی به سوی بهشت آماده می کند».

الجزء الثاني والعشرون

113

سُورَةُ الْقَمَارِ

آیات

سُورَةُ الْقُشْمَانِ

۱۰۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْم ١ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ ٢ هُدًى وَرَحْمَةً
لِّلْمُحْسِنِينَ ٣ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ
بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ٤ أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَئِكَ
هُمُ الْمُفْلِحُونَ ٥ وَمِنَ النَّاسِ مَن يُشْرِيٰ لِهَوَى الْحَدِيثِ
لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَئِكَ لَهُمْ
عَذَابٌ مُّهِينٌ ٦ وَإِذَا نَتَلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا وَلَّى مُسْتَكْبِرًا
كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا كَأَن فِي أُذُنِهِ قِرَاطٌ فَأَنشَرُهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ٧
إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ ٨
خَالِدِينَ فِيهَا وَعْدَ اللَّهِ حَقًّا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ٩ خَلَقَ
السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَأَلْفَىٰ فِي الْأَرْضِ رُوسًا أَن تَعِيَدَ
بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِن كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنبَتْنَا فِيهَا
مِن كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ١٠ هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا
خَلَقَ الَّذِينَ مِن دُونِهِ ١١ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ١٢

یقین دارند} [۵] «المفلحون»

دست‌یافتگان به سعادت دو

جهان [۶] «یشتری» ارزش

می نهد. می خرد (می خور)

الحديث: سخنانی کہ انسان

را غافل از چیزهای سودمند

دنیوی و اخروی کند مانند:

خرافات و افسانه‌های

فایده و... (الکلی عن سید)

اللهم تا مردم را از راه حق

اسلام) دور کند (ویتخذه)

راہ خدا (دین او) را

سخره کند { «عذاب عهین»

عذاب خوارکننده { [۷]

﴿سُبْحَانَكَ يَا مَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ﴾

او خوانده شود { قول

مستکبرانہ روی

برمی گرداند { (الف) } دو

روش او { (دورا) سنگینی

انواع از شنوایی [۸۰] (۱۰۰)

بدون ستون‌هایی که

ن را نگاه دارد (روانشناسی)

وہہای ثابت ان تمیذیکم!

زمین شما را نلرزاند

در آن بخش و پراکنده

کرد. ظاهر کرد (زوج کریم) نوع زیبا و سودمند [۱۱] (مبین) واضح.

٤١٢- جاء رجل إلى رسول الله - ﷺ - فقال: يا رسول الله! من أحق الناس بحسن صحابتي؟ قال: «أنتك». قال: ثم من؟

قال: «أُمِّكَ». قال: ثم من؟ قال: «أُمِّكَ». قال: ثم من؟ قال: «أُمِّكَ». متفق عليه

مردی به حضور پیامبر - ﷺ - آمده گفت: ای رسول خدا! چه کسی سزاوارتر است که با او خوش رفتاری کنم؟ فرمود:

«مادرت». گفت: بعد چه کسی؟ فرمود: «مادرت». گفت: بعد چه کسی؟ فرمود: «مادرت». پرسید: «بعد چه کسی؟»

فرمود: «ایدرت».

[۱۲] ﴿تَبَارَكَ﴾ نام مردی صالح، فقیده، آگاه، دارای احساسی لطیف و وجدانی صادق بود. دوران جوانی او قبل از بعثت داوود بود و نزد او کسب علم کرد ﴿تَبَارَكَ﴾ مجموعه‌ای از فضایل است که دارنده آن هر کاری را در جای خود انجام می‌دهد. یا انجام کار شایسته در زمان شایسته

بَارَكَ لِلْعَمَلِ الْفَاضِلِ

۴۱۲

يُؤْتِي الْمَالَ

و به شکل شایسته [۱۴] ﴿وَحَسْبُ الْإِنْسَانِ﴾ به انسان سفارش کرده‌ایم. او را مجبور کرده‌ایم ﴿وَهَذَا عَلَى وَهْنٍ﴾ به ضعف پیایی دچار شده است؛ ضعف آستین، ضعف زایمان و ولادت ﴿فَصَالَهُ﴾ پایان دوران شیرخوارگی ﴿لِوَالِدَيْكَ﴾ به پدر و مادر. عده‌ای گفته‌اند: مراد پدر است که او را به دنیا آورده است و معلم است که او را تعلیم داده است [۱۵] ﴿جَاهِدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ﴾ کوشش کرده‌اند که تو را به شرک وادارند ﴿أَنَابَ إِلَيَّ﴾ با اخلاص و عبادت به من رو نموده است [۱۶] ﴿حَبِيبٌ...﴾ وزن کوچکترین شیء (کنایه است از احاطه کامل علم خدا به چیزهای ریز و ظریف) ﴿خَرَدَلٌ﴾ دانه بسیار ریز که کنایه از چیزهای کوچک است [۱۷]

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا لَقْمَنَ الْحِكْمَةَ أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ۝ ۱۲ وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا لَٰبَنَةَ يُسُفَّيْنِ الْوَحْيَ ۖ وَهُوَ يُعْطِيهِ ۖ يَسُبُّ بِالشِّرْكِ بِاللَّهِ ۖ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ۝ ۱۳ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَلَدَيْهِ ۖ إِحْسَانًا ۖ لِلْهِمَّةِ ۖ وَهَذَا عَلَى وَهْنٍ ۖ وَفَصَّلُهُ ۖ فِي عَامَيْنِ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَلَدَيْكَ إِلَى الْمَصِيرِ ۝ ۱۴ وَإِنْ جَهَدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۖ وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفٌ ۖ وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ۖ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۝ ۱۵ يُجَنَّبُ عَنْهَا أَنَّ تَكُ مَثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ ۖ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ۝ ۱۶ يُجَنَّبُ أَقْرَبَ الصَّلَاةِ وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ ۖ وَأَنَّهُ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبَرَ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ ۖ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزَمِ الْأُمُورِ ۝ ۱۷ وَلَا تُصْعِرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا ۖ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ۝ ۱۸ وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ ۖ وَأَغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ ۖ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ۝ ۱۹

﴿مِنْ عَزَمِ الْأُمُورِ﴾ از کارهای مهمی است که باید بر آن پایدار باشی [۱۸] ﴿لَا تُصْعِرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ﴾ از مردم با تکبر و بی‌اعتنایی روی مگردان ﴿مَرَحًا﴾ خوشحالی زیاد همراه با غرور و سرمستی ﴿مُخْتَالٌ﴾ متکبر و خودخواه [۱۹] ﴿أَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ﴾ در راه رفتن میانه‌رو باش نه آهسته و نه سریع ﴿أَغْضُضْ﴾ پایین بیاور.

۱۳- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَا يَزَالُ الْبِلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةُ فِي نَفْسِهِ وَوَلَدِهِ وَمَالِهِ ۖ حَتَّىٰ يَلْقَى اللَّهَ تَعَالَىٰ وَمَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ».

آخره مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «بلا و مصیبت آنقدر بر جان و مال و اولاد زن و مرد مؤمن نازل می‌شود تا اینکه (تمام گناهان او را) محو کند و) در حالیکه هیچ گناهی ندارد خدا را دیدار می‌کند».

[۲۰] «سَخَّرَ لَكُمْ مَآئِي» آنچه در آسمانها و زمین است را برای منفعت شما مسخر کرده است «اسْمَحْ» فراوان و فراخ کرده است. کامل کرده است. «ظَاهِرَةً» آنچه با حواس ظاهری قابل درک نیست مثل: زیبایی، سلام اندام و... «و باطنه» چیزی که با حواس ظاهری قابل درک نیست مثل: عقل، حُسن تدبیر، ایمان و غیره [۲۱] «السَّعِيرِ» آتش زبانه کش و فروزان [۲۲] «يُسَلِّمُ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ» تمام کارهایش را به خدا ارجاع دهد (اخلاص در عبادت پروردگار) «اسْتَمْسَكَ» چنگ زده است «بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى» به پیکان محکمی که قابل نقض نیست [۲۴] «نَضَطَّرُّهُمْ» وادارشان می کنیم «عَذَابٍ غَلِيظٍ» عذاب شدید و سخت (عذاب جهنم) [۲۷] «يُبْدِيهِ» کمکش کند. با تبدیل شدن به مرکب بر آن بیفزاید «مِنْ بَعْدِهِ» بعد از تمام شدن مرکب دریا «سَبْعَةً» عدد نامفهوم است و مراد از آن کثرت است «مَانِعَاتٍ» پایان غمی گیرد. تمام غمی شود «كَلِمَاتُ اللَّهِ» معلومات خدا. مقدرات و شگفتی های آفرینش او.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۴۱۳

أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَآئِي السَّمَوَاتِ وَمَآئِي الْأَرْضِ وَأَسَخَّرَ عَلَيْكُمْ نَعْمَهُ ظَهْرَهُ وَبَاطِنَهُ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ ۚ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوْ لَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ ۚ وَمَنْ يُسَلِّمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ۚ وَمَنْ كَفَرَ فَلَا يَحْزُنكَ كُفْرُهُ ۚ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ۚ نُمِيعُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ ۚ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۚ لِلَّهِ مَآئِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ۚ وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَمٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةَ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۚ مَا خَلَقَكُمْ وَلَا يَبْعَثُكُمْ إِلَّا كَنْفُسٍ وَاحِدَةً إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ۚ

الحزب

۱۴- لَمَّا نَزَلَتْ «الَّذِينَ آمَنُوا لَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِشَيْءٍ» شق ذلك على المسلمين؛ فقالوا: يا رسول الله! أئنا لا يظلم أنفسه؟ قال: «ليس ذلك إنما هو الشرك» ألم تسمعوا ما قال لقمان لابنه وهو يعظه «يَا بُنَيَّ لَا تَشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ». متفق عليه

هنگامی که این آیه نازل شد «کسانی که ایمان آورده اند و ایمان خود را با هیچ چیز آمیخته نکرده اند» مسلمانان رسیدند و ناراحت شدند، گفتند: ای رسول خدا! هیچیک از ما نیست که به خود ظلم نکرده باشد. پیامبر - - فرمود: «منظور از ظلم گناه نیست، بلکه منظور شرک است. مگر نشنیده اید وقتی که لقمان پسرش را پند می داد به او گفت: «اگر بپرسم شریک برای خدا قرار مده به حقیقت شرک ظلمی است پس بزرگ» [لقمان: ۱۳]».

[۲۹] «تَوَجَّعَ» داخل می‌کند (مراد: آگاه کردن مردم است از ترکیب شب و روز و اینکه با توجه به طلوع و غروب خورشید طول شب و روز تغییر می‌کند) «أَجَلٍ مُّسَمًّى» زمانی که در علم خدا معین است (برپایی قیامت) [۳۲] «عَاشِيَهُمْ»

۶۱۴

لَمَّا جَاءَهُمُ الْعَذَابُ

موج» موج آنان را فرا گرفت
«كَافُكُلُّ» همچون قطعه‌ای
ابر یا کوههایی که سایه
می‌اندازند «الدین» عبادت
«فَنَهْمٌ مُّقْتَصِدٌ» بعضی از آنها
میان‌رو می‌شوند بین کفر و
ایمان و بعضی دیگر بر کفر
باقی می‌مانند «بِحَدِّ» از سر
عناد انکار می‌کند نه از روی
یقین «خُتَارِ كُفُورٍ» غدار و
بسیار انکارکننده نعمت‌ها
[۳۳] «يَوْمًا لَا يُجِزِي...»
روزی که در آن فرزندی و
والدین بدردد همدیگر
غنی‌خوردند و یکدیگر را
بی‌نیاز غنی‌کنند. «{جَارِ}»
بر آورده‌کننده و به
عهده‌گیرنده { «فَلَا يَغُزِّنَكُمُ»
شما را فریب ندهد و در لذتها
غوطه‌ور نسازد «وَلَا يَغُزِّنَكُمُ
بالله» عفو خدا شما را نفریبد
تا بر انجام گناه اصرار کنید
«الغُرُورُ» هر چیز که انسان
را بفریبد و او را از خدا غافل
کند از قبیل: شیطان، مال،

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُولِجُ أَيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي أَيْلَ
وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلَّ يَجْرِي إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى وَأَنَّ اللَّهَ
بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۲۹ ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ
مِنْ دُونِهِ الْبَطْلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ۳۰ أَلَمْ تَرَ أَنَّ
الْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ نِعْمَتَ اللَّهِ لِيُرِيَكُمْ مِنْ آيَاتِهِ إِنَّ
فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ۳۱ وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوْجٌ
كَالظُّلُمِ دَعَوْا اللَّهَ تَخْلُصِينَ لَهُ الَّذِينَ فَلَمَّا بَلَغْنَهُمْ إِلَى الْبَرِّ
فَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ ۳۲
يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ وَأَخْشَوْا يَوْمًا لَا يَجْزِي وَالِدٌ
عَنْ وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَارٍ عَنِ الْوَالِدِ شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ
حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُمُ بِاللَّهِ
الْغُرُورُ ۳۳ إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ
وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا
وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ۳۴

سُورَةُ التَّجْوِيدِ

تَبَارَكَ

تَبَارَكَ

مقام، شہوات و... [۳۴] «الغيث» باران فراوان.

۶۱۵- قال رسول الله - : «ما الدنيا في الآخرة، إلا مثل ما يجعل أحدكم أصبعه في اليم، فليظفر بـم برجع؟!». رواه مسلم

پیامبر - : فرمود: «زندگی دنیا نسبت به آخرت مثل این است که کسی انگشتش را در دریا فرو کند، بنابراین بنگرد چه مقدار آب می‌تواند (با انگشتش) بردارد».

۶۱۶- قال رسول الله - : «اللهم لا عيش إلا عيش الآخرة». متفق عليه
پیامبر - : فرمود: «خدایا! هیچ زندگی جز زندگی آخرت نیست».

نوره سجدہ [۱] «آلہ» خوانندہ می شود: الف. لام. میم [۲] «لاریب» شکی نیست [۳] «افتراء» قرآن را از خود درآورده است [۴] { «سنة ایام» شش روز. مراد شش دوره است } «م» قبل از «من ولی» یاور. رفیق که شمارا کمک کند [۵] { «یذیر الامم»
 المذللون والعزیز

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْم ۱ تَنْزِيلَ الْكِتَابِ لَارِيبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ
 ۲ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ لِتُنذِرَ قَوْمًا
 مَّا أَتَهُمْ مِنْ نَذِيرٍ مِنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ۳ اللَّهُ
 الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ
 ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ أَفَلَا
 تَتَذَكَّرُونَ ۴ يَذِيرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ
 إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ۵ ذَلِكَ
 عَلِيمٌ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۶ الَّذِي أَحْسَنَ
 كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ ۷ ثُمَّ جَعَلَ
 نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِّنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ ۸ ثُمَّ سَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيهِ
 مِنْ رُّوحِهِ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا
 مَّا تَشْكُرُونَ ۹ وَقَالُوا أَلَمْ يَأْتِ الْإِنْسَانَ فِي الْأَرْضِ أَنَّا لَنَأْتِي
 خَلْقٍ جَدِيدٍ بَلْ هُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ كَافِرُونَ ۱۰ قُلْ يَتُوقَّكُمْ
 مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ۱۱

کار را می گرداند. تدبیر کار را
 می کند { «يُزج إليه» امر
 جهان پس از تدبیر به سوی
 او برگشت داده می شود [۶]
 «الغیب» هر چیز که از
 محسوسات پنهان باشد
 «الشهادة» هر چیز که برای
 مخلوقات قابل دیدن باشد
 [۷] «أحسن کل شیء» هر
 چیزی را کامل، زیبا و مطمئن
 کرد { «بدأ خلق الإنسان من
 طین» آفرینش انسان (اول)
 را از گل آغاز نمود } [۸] «من
 سلالة» آدم را از عصاره
 خالص گل آفریدیم [۹]
 «سواء» آفرینش او را کامل
 کرد «نفخ فيه من روحه»
 رازی از رازهای خود را در او
 قرار داد که زندگی او در آن
 است [۱۰] «سألنا فی
 الأرض» در زمین گم شدیم و
 با خاک در آمیختیم و گوشت
 و خون و استخوان ما از بین
 رفت (کنایه از مرگ است).

۴۱۷- قال رسول الله - ﷺ :-

«يعقذ الشيطان على قافية رأس أحدكم، إذا هو نام، ثلاث عقدة يضرب على كل عقدة: عليك ليل طويل فارقد، فإذا استيقظ فذكر الله اغلقت عقدة، فإن توضأ اغلقت عقدة، فإن صلى اغلقت عقدة كلها فأصبح نشيطاً طيب النفس. وإلا أصبح خبيث النفس كسلان». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکس که می خوابد، شیطان بالای سر او سه گره می زند، و با هر گره می گوید: شب درازی داری پس بخواب. اما اگر بیدار شد و یاد خدا کرد، یک گره باز می شود و اگر وضو گرفت گره دیگری باز می شود و اگر نماز خواند تمام گره ها باز می شوند و صبح را با نشاط و سر حال آغاز می کند اما اگر بیدار نشد، روز را با کسالت و بی حالی آغاز می نماید».

[۱۲] «کَسُوا» و «رَجَعُوا» گناهکاران به سبب خواری یا شرم و پشیمانی سر به زیر افکندند [۱۳] «حَقَّ الْقَوْلُ»

حکم ثابت، قطعی و اجرا گشت [۱۴] «سَبَّحْتَ لَكَ يَا رَبِّكَ هَذَا» قیامت، زنده شدن و روز حساب را فراموش

کرده‌اید* (عمل برای نجات

سُبُّوْا النَّجَاةَ

۴۱۶

لِلْمَلَائِكَةِ وَالْعَلَمِ

در آن روز را ترک کرده‌اید)

«نَسِيتُمْ» شما را در عذاب

رها می‌کنیم (برای توهین

کردن به شما و مجازات

کردنتان به سبب ترک ایمان و

اعمال صالح) [۱۵] «خَرُّوا

سُجْدًا» به سجده افتادند

[۱۶] «تَجَافَى جُنُوبِهِمْ عَنْ

الْمَسَاجِعِ» برای عبادت

پهلوهایشان از بستر جدا و

دور می‌شود [۱۷] «مَا أَخْفَى

لَهُمْ» چیزهایی برای آنان

پنهان شده است { «مِنْ قَرَّةٍ

أَعْيُنَ» از موجبات شادی و

مسرت [۱۹] «نَسُوا»

ضیافت، پذیرایی.

* این نوع فراموشی در واقع

سبب آن عمدی است و خود آن

را عمداً بدست فراموشی

سیرده‌اند، اما فراموشی که

سبب آن عمدی نباشد دارای

عذر می‌باشد، چنانچه از پیامبر

- ﷺ - روایت شده است که

فرمود: «اشتباه، فراموشی و

اجبار از امت من برداشته شده

وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُو رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ
رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ
۱۲ وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدًى وَلَٰكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ
مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ۱۳
فَذُوقُوا بِمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا إِنَّا نَسِيتُكُمْ
وَذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۱۴ إِنَّمَا يُؤْمِنُ
بِشَايِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ
رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ۱۵ تَتَجَافَىٰ جُنُوبُهُمْ
عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
يُنْفِقُونَ ۱۶ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءُ
بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۱۷ أَفَمَن كَانَ مُؤْمِنًا كَمَن كَانَ فَاسِقًا
لَّا يَسْتَوُونَ ۱۸ أَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ
جَنَّاتُ الْمَأْوَىٰ نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۱۹ وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا
فَمَأْوَاهُمُ النَّارُ كُلَّمَا أَرَادُوا أَن يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ
لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ۲۰

سجده
وایستاده

است (و گناهی متوجه آنها نیست).

۱۸- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: اَعْدَدْتُ لِعِبَادِي الصَّالِحِينَ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ، وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ، وَلَا خَطَرَ عَلَى

قلب بشر، اقْرَؤُوا إِن شَاءَ: «فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةٍ أَعْيُنٍ»، متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند می‌فرماید: برای بندگان صالحم چیزهایی را آماده کرده‌ام که نه هیچ چشمی دیده، و نه

هیچ گوشی شنیده، و نه بر قلب کسی گذشته است، اگر خواستید (این آیه را) بخوانید: «فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةٍ أَعْيُنٍ»

کارهایی که (مؤمنان) انعام می‌دهند، چه چیزهای مسرت بخشی برای ایشان پنهان شده است» [سجده: ۱۷]».

{ ۲۱ } { لَنْذِيقَنَّهُمْ } قطعاً بدیشان می‌چشانیم { العذاب الادی } مصائب و بلاهای دنیوی از قبیل: اسارت، ترس، ذلت و... { دُونَ } قبل از، پیش از { العذاب الاکبر } عذاب جهنم { ۲۲ } { أَظْلَمَ } ستمکارتر { ذُكِرَ }

پند داده شد. یادآور گردید { أَعْرَضَ } روی گرداند.

پشت کرد { مُتَقِمُونَ } انتقام‌گیرندگان. مراد از انتقام خدا در قرآن، مجازات کردن و کفر دادن کافران و مشرکان و... است {

{ ۲۳ } { الْكِتَابِ } تورات { فِي مِیْرَةٍ مِنْ لِقَائِهِ } در شک از اینکه موسی تورات را با رضایت و قبول دریافت کرده باشد { هَدًی } هادی { ۲۴ }

{ أَتَمَّ } کسانی که به آنان اقتدا می‌شود (انبیاءشان) { آتَا } بنی اسرائیل (در راه خدا بر تحمل سختیها) صبر کردند { یُوقِنُونَ } یقین دارند. ایمان کامل دارند { یُفِصِّلُ }

قضاوت می‌کند. داوری می‌کند { یَسْئَلُ } میان بنی اسرائیل. میان انبیاء و بنی اسرائیل. میان کفار و مؤمنین { ۲۶ } { یَهْدِيهِمْ }

برای آنان روشن و آشکار می‌شود { كَمْ أَهْلَكْنَا } اینکه

وَلَنْذِيقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْاَدْنٰی دُونَ الْعَذَابِ الْاَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢١﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَتَايَتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنْقِمُونَ ﴿٢٢﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿٢٣﴾ وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَيْمَةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لِمَا صَبَرُوا وَكَانُوا بَايِنَاتٍ يُوقِنُونَ ﴿٢٤﴾ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يُفَصِّلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٢٥﴾ أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسْكِنِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ أَفَلَا يَسْمَعُونَ ﴿٢٦﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا سَوَّيْنَا الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ أَفَلَا يُبْصِرُونَ ﴿٢٧﴾ وَيَقُولُوا مَتَى هَذَا الْفَتْحُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٨﴾ قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيمَانُهُمْ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿٢٩﴾ فَأَعْرَضَ عَنْهُمْ وَانظُرْ إِلَيْهِمْ مُنْتَظِرُونَ ﴿٣٠﴾

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

انبیاء

انبیاء

قبل از آنان مردمان بسیاری را هلاک کردیم { مِنَ الْقُرُونِ } ملت‌های گذشته { یَمْشُونَ فِي مَسْكِنِهِمْ } در مسکن و مکان (آن نابودشدگان) راه می‌روند { لَآيَاتٍ } پندها و موعظه‌ها { ۲۷ } { نَسَوْنَ } می‌رانیم { الْأَرْضِ الْجُرُزِ } زمین خشک، لخت و بی آب و علف { زَرْعًا } گیاه. کشتزار { ۲۸ } { هَذَا الْفَتْحُ } پیروزی بر ما. یا داوری میان مردم به خاطر خصومت (روز قیامت) { ۲۹ } { يَوْمَ الْفَتْحِ } روز داوری (روز عذاب و ریشه‌کن کردن کافران در دنیا، یا روز عذاب کافران در جهان آخرت) { يُنظَرُونَ } مهلت داده می‌شوند تا ایمان بیاورند { ۳۰ } { فَأَعْرَضَ عَنْهُمْ } از آنان روی برگردان مثل روی گرداندن عاقل از نادان { أَنْظَرُ } منتظر درستی وعده خدا در باره نابود کردن ایشان باش { أَنْهُمْ مُنْتَظَرُونَ } منتظر بلایی هستند که به شما برسد و از دستتان راحت شوند.

سوره انعام [۱] «اتق الله» بر تقوای خدا مداومت داشته باش. یا بر آن بپزای {«لَا تُطِيعُوا» اطاعت مکن. مراد پذیرش پیشنهادهای سازش کارانه‌ای است که از طرف کافران و منافقان مطرح می‌گردد} [۳] «وکیلاً» حافظ و ذاق که همه کارها به او

ار جاع می‌شود [۴]
«تظاہرون منہن» یکی از شما
زنش را بر خود حرام ابدی
بداند مثل حرام بودن مادرش
بر او، بدین صورت که به او
بگوید: (أنت علی کظہر أمتی)
یعنی پشت شما (نسبت شما به
من) همچون پشت مادرم
است و این کار را طلاق بائن
بشار می‌آورند «أعصاءکم»
فرزندنان دیگران که آنها را
فرزند خوانده خود می‌دانید
[۵] «أدعہم لأبنائہم» آنان
را به پدرانشان نسبت دهید
«أقط» عادلانه‌تر
«مرا لیکم» دوستانان و
یارانان در دین «جناح»
گناه، جرم، مواخذہ «تعمدت
لاریکم» عمداً قصد کرده‌اید
[۶] «أولوا الأثر حام»
خویشاوندان «و أزواجہ
انہائہم» همسران پیامبر در
تحریم نکاح و تعظیم حرمت
ایشان همچون مادرانشان
هستند «أولی بالمؤمنین»

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَتَّيِّبُهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِيعُوا الْكُفْرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ إِنَّ اللَّهَ
كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ۱ وَأَتَّبِعْ مَا يُوْحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ
رَبِّكَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۲ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ
وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا ۳ مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ فِي
جَوْفِهِ ۚ وَمَا جَعَلَ أَزْوَاجَكُمُ النَّسَىٰ تَظَاهِرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتُكُمْ
وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ۚ ذَٰلِكُمْ قَوْلُكُمْ بِأَفْوَاهِكُمْ وَاللَّهُ
يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ ۴ أَدْعَوْهُمْ لِأُبَّائِهِمْ
هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ فَاِخْوَانُكُمْ
فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ
بِهِ وَلَكِنْ مَاتَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۵
النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ
وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا إِلَىٰ أَوْلِيَائِكُمْ
مَعْرُوفًا كَانَ ذَٰلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ۶

نسبت به آنان مهربانتر و یر منفعت‌تر است «الكتاب» لوح محفوظ «مسطوراً» نوشته شده.

۴۱۹- قال رسول الله - : «ليس من رجلٍ ادعى لغير ابيه وهو يعلمه الا كفر. ومن ادعى قومًا ليس له فيهم نسب فليسوا بمقعد من النار». متفق عليه

پیامبر - فرمود: «کسی که خود را به شخصی غیر از پدر خودش نسبت دهد و بگوید فرزند او است در حالیکه می‌داند فرزند او نیست، مرتکب گناه بزرگی شبیه کفر شده است (و حق پدرش را نادیده گرفته و نعمت بزرگی را کفران نموده است) و همچنین، کسی که خود را به طایفه و قومی نسبت دهد که با آن قوم نسبت ندارد باید جای خود را در آتش جهنم آماده سازد».

[۷] «مِثْلَهُمْ» عهد به وفا بدانچه که بدان مأمور شده‌اند «مِثْلًا غَلِظًا» عهد و پیمان سخت و استوار [۸]
 «الَّذِينَ الصَّادِقِينَ عَنْ حَقِّهِمْ» تا از راستکاری افراد راستگو پرسش کند (مراد: این است که اعتراف به حق به
 تنهایی و بدون عمل کافی نیست) «أَعَدَّ» آماده
 ساخته است «لِيَأْ»
 دردناک { [۹] «جَاءَتْكُمْ»
 جنود» لشکر احزاب یعنی
 مشرکان، در روز خندق به
 سراغ شما آمدند (سال پنجم
 هجری) { [۱۰] «رَبَّهَا» باد و
 طوفان سخت «وَجُنُودًا لَمْ
 تَرَوْهَا» لشکرهایی که آنان را
 نمی‌دیدید (مراد فرشتگان
 الهی است که ترس و وحشت
 را به دل دشمنان انداختند) {
 «مِنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ
 مِنْكُمْ» یعنی از هر طرف شما را
 محاصره کردند «زَاغَتْ» از
 شدت ترس مختل و پریشان
 شد «بَلَغَتْ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ»
 دلهای از شدت خفقان و از فرغ
 به گلوگاهها رسید (کنایه از
 پریشانی دلهای از شدت فرغ
 است) [۱۱] «مَضَعَتْ» در
 این هنگام «أَخْلَى الْمُسْلِمُونَ»
 مومنان با سختی‌ها امتحان
 شدند تا قوی‌الایمان مشخص
 شود «زَلُّوا» مثل زلزله

لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

۴۱۹

بِسُورَةِ الْأَنْعَامِ

وَلِإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ
 وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِظًا ۖ
 لَسْتُ لَ الصَّادِقِينَ عَنْ صِدْقِهِمْ وَأَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا أَلِيمًا
 ۸ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ
 جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ
 بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ۹ إِذْ جَاءُوكُمْ مِنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ
 مِنْكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ
 وَزَلُّوا بِاللَّهِ الظُّنُونًا ۱۰ هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا
 زِلْزَلًا شَدِيدًا ۱۱ وَلِإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ
 مَّرَضٌ مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا ۱۲ وَإِذْ قَالَت طَّائِفَةٌ
 مِنْهُمْ يَأَيُّهَا آلُ بَنِي إِسْرَءِيلَ لَا تَقَامُوا لِلْكُفْرِ فَارْجِعُوا وَاسْتَزِدُوا فَرِيقٌ
 مِنْهُمْ النَّبِيَّ يَقُولُونَ إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِنْ يُرِيدُونَ إِلَّا
 فِرَارًا ۱۳ وَلَوْ دَخَلَتْ عَلَيْهِمْ مِنْ أَقْطَارِهَا ثُمَّ سَأَلُوا الْفِتْنَةَ
 لَأَنفَكُوا وَمَا تَلَبَّسُوا بِهَا إِلَّا لَيْسِيرًا ۱۴ وَلَقَدْ كَانُوا عَاهِدُوا
 اللَّهَ مِنْ قَبْلُ لَا يُؤَلَّفُونَ إِلَّا ذَبْرًا وَكَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولًا ۱۵

پریشان شدند [۱۲] «مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ» پیروزی که خدا و رسولش به ما وعده داده‌اند «غُرُورًا» باطل و
 دروغ. نیرنگ [۱۳] «يُؤَلَّفُ» اسم قبلی مدینه منوره «لَا يُؤَلَّفُ لَكُمْ» صحیح نیست که شما دوروبر خندق بمانید
 «فَارْجِعُوا» به خانه‌هایتان برگردید «إِنْ يَشَاءُ عَوْرَةٌ» خانه‌هایمان شکاف‌دار، بدون حفاظ و نالاستوار است
 «فِرَارًا» فرار از جنگیدن همراه مؤمنان [۱۴] «لَوْ دَخَلَتْ عَلَيْهِمْ» اگر دشمن وارد شهر شود «عَنِ الْأَنْفَارِ» از
 اطراف و جوانب شهر «فَلَتَنُوا» کافرانی که وارد شهر شدند به آنان پیشنهاد کفر و اعلان جنگ با
 مسلمانان کنند «لَا تُؤَلَّفُوا» می‌پذیرند «مَالَهُمْ» از جنگیدن با مسلمانان درنگ نمی‌کنند «إِلَّا لَيْسِيرًا» مگر زمان
 کمی (تا آماده شوند) [۱۵] «لَا يُؤَلَّفُونَ إِلَّا ذَبْرًا» به دشمن پشت نکنند.

[۶] «لَنْ يَنْفَعَكُمْ هِرْكَزٌ سُدًى بِه حَالُهَا نَخَوَاهُ» داشت «أَنْفَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ» اگر از مرگ یا کشته شدن فرار کنید «لَا تَنْفَعُونَ» به شما داده نخواهد شد و بر خوردارتان نمی گرداند [۱۷] «يُضِلُّكُمْ مِنَ الدَّهْرِ» شما را از قدرت خدا حفظ کند {وَأَنْ} «أَرَادَكُمْ سُوءًا» اگر مصیبتی را برای شما بخواهد {۱۸} «لَمْ يَكُنْ مِنْكُمْ»

۴۲۰

الْمَلَائِكَةُ الْعَزِيزُونَ

قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ أَوِ الْقَتْلِ وَإِذَا لَا تَسْعَوْنَ إِلَّا قَلِيلًا ۞ قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَعْصِيكُمْ مِنْ اللَّهِ إِنْ أَرَادَكُمْ سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً وَلَا يَحِذُّونَ لَهُمْ مِنْ دُورِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ۞ قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمَعُوفِينَ مِنْكُمْ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ هَلُمْ إِلَيْنَا وَلَا يَأْتُونَ الْبَاسَ إِلَّا قَلِيلًا ۞ أَشِحَّةٌ عَلَيْكُمْ فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ يَقْظُونَ إِلَيْكَ نَدْوًا عَيْنِهِمْ كَالَّذِي يُغْشَى عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَفُوا ۞ بِالسِّنَةِ حِدَادٍ أَشِحَّةٌ عَلَى الْخَيْرِ أُولَئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا فَأَحْبَطَ اللَّهُ أَعْمَلَهُمْ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ۞ يَحْسِبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا وَإِنْ يَأْتِ الْأَحْزَابَ يَوَدُّوا لَأَنْتَهُمْ يَادُّونَ فِي الْأَعْرَابِ يَسْتَلُونُ عَنْ أَنْبَائِكُمْ وَلَوْ كَانُوا فِيكُمْ مَا قَاتَلُوا إِلَّا قَلِيلًا ۞ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ۞ وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا ۞

بازدارندگان همت ها،
منصر فکنندگان از جنگیدن
همراه پیامبر «هَلُمَّ إِلَيْنَا»
بیاید و از ما پیروی کنید
جنگ، درگیری
[۱۹] «أَشِحَّةٌ عَلَيْكُمْ» نسبت
به هر چیزی که متفقت شما
باشد، بخیلند «نَدْوًا عَيْنِهِمْ»
یعنی از شدت ترس مضطرب
می گردند «يُغْشَى عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ» از سكرات مرگ
بی هوش می گردد «سَلَفُوا»
شما را می آزارند و می رنجانند
«بِالسِّنَةِ حِدَادٍ» با زبان تیز و
تند همچون آهن «أَشِحَّةٌ
عَلَى الْخَيْرِ» بر مال و غنیمت
طمع و بخیلند «يَحْبِطُ
اللَّهُ...» باطل کرد... [۲۰]
{وَأِنْ يَأْتِ الْأَحْزَابُ} اگر
کفار قریش که با منافقان و
یهودیان، علیه مسلمانان
دسته بندی کرده اند، برگردند

«يَوَدُّوْنَ» دوست می دارند «يَادُّونَ فِي الْأَعْرَابِ» به سوی بادیه {صحرا} خارج شوند و میان صحرائنشینان زندگی کنند [۲۱] «أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ» الگوی شایسته.

۴۲۰- عن ابن مسعود - رضی الله عنه - قال: سألت النبي ﷺ: أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى؟ قَالَ: «الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا» قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «بِرِّ الْوَالِدَيْنِ» قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ» متفق عليه.

این مسعود - رضی الله عنه - گوید: از پیامبر ﷺ پرسیدم: خداوند چه کاری را بیشتر از همه کارها دوست دارد؟ فرمود: «نماز خواندن در وقت آن» پرسیدم: بعد از آن؟ فرمود: «نیکی کردن در حق پدر و مادر» پرسیدم: بعد از آن؟ فرمود: «جهاد در راه خدا».

[۲۳] ﴿صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ﴾ در پیمانی که با خدا بسته‌اند راست بوده‌اند ﴿وَفِي غَيْبَةٍ﴾ شهید شده است. یا به نذر خود وفا کرده است (زیرا بر خود واجب کرده بود که به دشمن پشت نکند مگر اینکه کشته شود)

[۲۵] ﴿رَدَّ﴾ برگرداند

لِلْمُحَارِبِينَ الْعِلْمَ

۴۲۱

سُورَةُ الْاَحْزَابِ

﴿بَغِضْتُمْ﴾ با خشم و غم

﴿لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا﴾ به بی‌روزی،

غنیمت و هدفهای دیگری که

داشتند نرسیده بودند [۲۶]

﴿الَّذِينَ ظَاهَرُوهُمْ﴾ آنان که

احزاب را پشتیبانی کردند

(مراد: یهودیان بنی قریظه

است) ﴿صَاصِيهِمْ﴾ قلعدها و

دژهایشان ﴿الرُّعْبَ﴾ ترس

شدید [۲۷] ﴿ارْضَانِمْ

تَطَوُّوْهَا﴾ مراد: خیر است

[۲۸] ﴿أَمْتَعَكُنَّ﴾ تا به شما

متعه طلاق بدهم ﴿أَسْرَحَكُنَّ﴾

شما را طلاق بدهم ﴿سَاحًا﴾

طلاق که زبان و

ضرری در آن نیست [۳۰]

﴿بِفَاحِشَةٍ﴾ با گناهی بزرگ

﴿شَبِيحَةٍ﴾ واضح و آشکار.

۴۲۱- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -

يقول: «لا إله إلا الله وحده،

صدق وعده ونصر عبده، وأعز

جنده وهزم الأحزاب وحده،

فلا شيء قبله ولا شيء بعده»

متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - می‌فرمود: «هیچ

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَّنْ قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَلُوا بُدِيلًا ۚ لِيَجْزِيَ اللَّهُ الصَّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ إِن شَاءَ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا ۚ وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا وَكَفَىٰ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا ۚ وَأَنْزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوهُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ صَاصِيهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ فَرِيقًا تَقْتُلُونَ وَتَأْسِرُونَ فَرِيقًا ۚ وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ وَوَدَيْرَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضَانَهُمْ تَطَوُّوْهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا ۚ يَتَأَيَّاهُ النَّبِيُّ قُلْ لَّا زَوْجَ لِي إِن كُنْتُ تُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَرَبِّنَهَا فَانْعَالَيْنِ أُمْتِعْكَ وَأَسْرِحْكَ سَرَلًا جَمِيلًا ۚ وَلَئِنْ كُنْتُ تُرِيدُكَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذَارُ الْآخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنْكُنَّ أَجْرًا عَظِيمًا ۚ يٰنِسَاءَ النَّبِيِّ مَنِ يَأْتِ مِنْكُنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبِينَةٍ يُضَعَّفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ۚ

معبود حق نیست، به جز ذات الله که یکتا است، وعده خود را تحقق می‌بخشد، دوستان و طرفداران خود را با عزت نگه می‌دارد، عبد صالح خود را کمک و یاری می‌کند به تنهایی قبایل کافران را (که علیه پیامبر - ﷺ - جمع شده بودند) شکست داد، جز ذات الله هیچ چیزی ثابت و پایدار نیست نه قبل از او چیزی وجود داشته و نه بعد از او چیزی خواهد بود.»

۴۲۲- وَدَعَا - ﷺ - عَلَى الْأَحْزَابِ فَقَالَ: «اللَّهُمَّ مَزَلْ الْكِتَابَ سَرِيعَ الْحِسَابِ، اهْزَمْ الْأَحْزَابَ، اللَّهُمَّ اغْزِهِمْ وَزَلْهُمْ.» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - علیه احزاب دعا کرده و فرمود: «پروردگارا! ای نازل‌کننده قرآن و ای سریع‌الحساب! احزاب را شکست بده، خداوند! آنان را شکست بده و بترسان.»

[۳۱] «مَنْ يَكُنْ لِلَّهِ» بر خضوع کامل برای پروردگار مداومت داشته باشد {«نُؤْتَهَا» به او می‌دهیم} دوچندان. دوبرابر {«أَعْتَدْنَا» آماده ساخته‌ایم. فراهم ساخته‌ایم} {«رِزْقًا كَرِيمًا» روزی گرانقدر و ارزشمند} {«مَرَّتَيْنِ» [۳۲] «فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ» سخن را نازک

نکنید و هنگام صحبت کردن با مردم با ناز و ادا سخن نگویید {«فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ» در دلت بیماری نفاق و حُب گناه است {«قَوْلًا مَعْرُوفًا» سخن میانه‌رو و بدون ادا و اطوار [۳۳] «قَرَنَ فِي بَيُوتِكُنَّ» در خانه‌هایتان بمانید و زیاد بیرون نروید {«وَهُم يَنْظُرُونَ» سایر زنان} {«وَلَا تَبْرَجْنَ» زینت‌ها و محاسنی را که باید پوشیده شوند، آشکار نسازید {«الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» جاهلیت قبل از اسلام {«الزَّجْنَ» جرم یا گناهی که انجام‌دهنده را عیبناک می‌کند {«أَهْلَ الْبَيْتِ» ای خانواده پیامبر {«زنان او» [۳۴] {«الْحِكْمَةَ» سنت پیامبر. یا احکام قرآن [۳۵] {«الْقَاتِنِينَ» کسانی که در آرامش بر عبادت خدا مداومت دارند {«الصَّائِمَاتِ» مردان و زنان

وَمَنْ يَكُنْ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ. وَتَعْمَلْ صَالِحًا نُؤْتَهَا أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا ۳۱ بِنِسَاءِ النَّبِيِّ لَسْتُ أَكْأَدُ مِنَ النِّسَاءِ إِنْ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا ۳۲ وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ۳۳ وَأَذْكُرَنَّ مَا يُثَلَّى فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا ۳۴ إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَنِينَ وَالْقَنِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ۳۵

روژه دار.

۴۲۳- عن أبي محمد الحسن بن علي بن أبي طالب - رضي الله عنها - قال: حفظت من رسول الله - ﷺ -: «ذُعْ مَا يُرِيكَ إِلَى مَا لَا يَرِيكَ: فَإِنَّ الصَّدَقَ طُمَأْنِينَةً، وَالكَذِبَ رَيْبَةً». أخرجه النسائي والترمذي وقال: حديث حسن صحيح.
از ابو محمد، حسن بن علی بن ابی طالب - رضی الله عنها - روایت است که گفت: این نکته را از پیامبر خدا - ﷺ - به خاطر دارم که: «آنچه که تو را به شک می‌اندازد رها کن و به آنچه که تو را به شک نمی‌اندازد بپرداز و قطعاً راستی اطمینان بخش است و دروغ شک‌برانگیز».

[۳۶] {تَقْوَى} داوری کرد. حکم صادر کرد {الْخَيْرِ} اختیار (این آیه درباره عبدالله بن جحش و خواهرش زینب نازل شد. هنگامی که پیشنهاد ازدواج زید را با زینب رد کردند) [۳۷] {الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ}

سُورَةُ الْاِنْتِحَارِ

۴۲۳

لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ

کسی که خداوند با هدایت بدو نعمت داده است (زید بن

حارثه) {وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ} با آزاد کردن و حسن تربیت به او لطف کرده‌ای {وَنُحْفِي فِي نَفْسِكَ مَا لِلنَّاسِ} وحی الهی که زید، زینب را طلاق خواهد داد و برای باطل کردن عادت جاهلیت که ازدواج با زن پسر خوانده حرام بود، با زینب ازدواج خواهی کرد، را

در دل نهان می‌داشتی {نَفْسِي النَّاسِ} از سخن منافقان که محمد زن فرزند خوانده خود را نکاح کرده است، می‌ترسیدی {قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا} زید نیاز خود را از او برآورده کرد و دیگر به سبب سنگدلی زینب، او را غمی خواست {حَرَجٌ} تنگی یا گناه {أَدْعِيَانَهُمْ} پسر خوانده‌هایشان (این حکم قبل از نسخ پسر خواندگی بود) [۳۸] {فِيَا فِرْعَوْنَ} در چیزی که خداوند برای او نصیب و حلال گردانده است

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا ۳۶ وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا وَرَجَحْنَاهَا إِلَى لَا يَكُونُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَرْوَاحٍ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ۳۷ مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَقْدُورًا ۳۸ الَّذِينَ يَلْعَنُونَ رُسُلَنَا لِلَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ، وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا ۳۹ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولُ اللَّهِ وَخَاتَمُ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۴۰ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا ۴۱ وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۴۲ هُوَ الَّذِي يُصَلِّيْ عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ تُخْرِجُكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ۴۳

{سُنَّةَ اللَّهِ} شیوه خدا در معامله با ملت‌های پیشین {خَاتَمُ النَّبِيِّينَ} پیامبرانی که قبل از تو بوده‌اند {قَضَى} قضایا قضای حتمی، برنامه‌ای که از ازل قطعیت پیدا کرده است * [۳۹] {الَّذِينَ} مراد همان پیامبران خدا در آیه قبلی است {يَلْعَنُونَ} می‌رسانند، تبلیغ می‌کنند {حَسَابًا} حسابرس [۴۰] {وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا} کسی که نبوت با او به پایان رسیده است [۴۲] {بُكْرَةً وَأَصِيلًا} اول و آخر روز.

* ابوعبیده به عمر - رضی الله عنهما - هنگامی که می‌خواست از طاعون شام دور شود، گفت: «آیا از قضاء خدا فرار می‌کنی؟ عمر جواب داد: از قضاء خدا به سوی قدر خدا فرار می‌کنم».

[۴۵] شاهد گواه بر کسانی که به سویان مبعوث شده‌ای {همانگونه که هر پیامبری شاهد و گواه بر امت خویش است و تمام پیامبران در روز قیامت چنین شهادتی را اداء خواهند نمود} [۴۶] **سُورَةُ الْاِنشَارِ** ۴۲۴

راحت کردن خدا **سراجاً**

منيراً مراد: پیامبر -

است؛ او به چراغ روشن

(خورشید) تشبیه شده است

زیرا همچون نور خورشید

مردمان را از تاریکی‌ها رها

می‌سازد [۴۸] **وَدَعَاَهُمْ**

نسبت به اذیت و آزار کافران

بی اعتنا باش و به آن توجه

نکن [۴۹] **تَعْتَدُونَهَا**

حساب آن را کامل نگاه

می‌دارید **فَتَعَوَّهْنَّ** به

ایشان هدیه مناسبی بدهید

سراجاً جمیلاً رها و آزاد

کردن نیکو و بدون مطالبه

مال یا منع کردن زن از حق

خویش [۵۰] **آتَيْتُ**

آجسورهن مهر ایشان را

پرداخته‌ای **اَفَاءَ لِلَّهِ**

علیک کنیزانی که خدا

غنیمت تو کرده است مثل:

صَفِيَّةَ وَ جَوَیْرَةَ

بِسْتَنكِهَها او را به ازدواج

خود درآورد **خَالِصَةً** این

احکامی که ذکر شد

تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا ۴۴ يَأَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۴۵ وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِآذِينِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا ۴۶ وَبَشِيرَ الْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ فَضْلًا كَبِيرًا ۴۷ وَلَا تُطِيعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ وَدَعَا أَذُنُ هُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ۴۸ يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَةٍ تَعُدُّوهنَّ فَمَتَّعُوهُنَّ وَسِرَّحُوهُنَّ سِرَاحًا جَمِيلًا ۴۹ يَأَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَ النَّبِيِّاتِ آتَيْتُ أَجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَيْكَ وَبَنَاتٍ عِمِكَ وَبَنَاتٍ عَمَّتِكَ وَبَنَاتٍ خَالِكَ وَبَنَاتٍ خَالَتِكَ الَّتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ وَامْرَأَةً مُؤْمِنَةً إِنْ وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ يَسْتَنْكِحَهَا خَالِصَةً لَكَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۵۰

اختصاص به تو دارد **«حرج»** تنگی، مشقت.

۴۲۴- قال رسول الله - ﷺ: «ألا أنبئكم بخير أعمالكم، وأزكاها عند مليكم، وأرومها في در جانکم، وخیر لکم من إنفاق

الذهب والورق (الفضة)، وخیر لکم من أن تلقوا عدوکم ففرضیو أعتاقهم وعضیو أعتاقکم؟ قالوا: بلی. قال: ذکر الله».

اخرجه احمد با سناد حسن والتر مذي وابن ماجه والهاکم.

پیامبر - ﷺ: فرمود: «آیا شما را آگاه سازم از بهترین اعمالتان، و پاکترین آنها نزد خدایان، و بالاترین آنها در در جانتان،

و برایتان از بخشیدن طلا و نقره و روبروشدن با دشمن و جنگیدن با آنان بهتر باشد؟ گفتند: بلی. فرمود: «ذکر و یاد

خدا».

[۵۱] «تَرْجِي مَنْ تَشَاءُ مِنْهُمْ» هر کدام را که بخواهی می توانی با او همبستر نشوی و شب او را به تأخیر اندازی «لَوْ لِي إِلَيْكَ» نزدیک خود جا دهی و با او همبستر شوی «ابْغَيْتَ» خواستی (بعد از تأخیر به خود نزدیک کنی) «عَزَلْتَ» با به تأخیر انداختن از خود دور کرده ای

لِلْمَرْءِ الْمَرْغُوبِ

۴۲۵

سُورَةُ الْاَنْحَامِ

«فلا جناح» گناه و مؤاخذهای متوجه تو نمی شود «ذلک أدنی أن تقر أعینهن» تفویض آنان به خواسته خود بهترین وسیله است که آنان را شاد می کند، زیرا می دانند که آن به حکم خدا است { «لا یحزن» اندوهگین نشوند «یرضین» بما آتیتهن کلهن» همه آنان بدانچه بدیشان می دهی خشنود گردند } [۵۲] «لا یحیل لک النساء من بعد» ای پیامبر! دیگر زنی بعد از این برای تو حلال نیست «ولا أن تبدل» همچنین بر تو حلال نیست که یکی از زنان را طلاق دهی و به جای آن زن دیگری بگیری «رقیبا» محافظ. آگاه [۵۳] { «لَا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ» مگر اینکه به شما اجازه داده شود. در اینجا اذن علاوه بر معنی اجازه متضمن معنی دعوت نیز هست؟ } «غیر

تَرْجِي مَنْ تَشَاءُ مِنْهُمْ وَتَقْوَى إِلَيْكَ مَنْ تَشَاءُ وَمَنْ ابْغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جَنَاحَ عَلَيْكَ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ تَقْرَأَ عَيْنَهُنَّ وَلَا تَحْزَنَ وَیَرْضَيْنَ بِمَا آتَيْتَهُنَّ كُلَّهُنَّ وَاللَّهُ یَعْلَمُ مَا فِی قُلُوبِكُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِیْمًا حَلِیْمًا ۵۱ لَا یَحِلُّ لَكَ الْنِسَاءُ مِنْ بَعْدُ وَلَا أَنْ تَبْدَلَ بَیْنَهُنَّ مِنْ أَنْفُسٍ وَلَوْ أَعْجَبَكَ حَسَنُهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتْ یَمِیْنُكَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَی كُلِّ شَیْءٍ رَقِیْبًا ۵۲ یَا أَيُّهَا الَّذِیْنَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُیُوتَ النَّبِیِّ إِلَّا أَنْ یُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَیْرِ نَظَرٍ إِنَّهُ وَلَئِنْ إِذَا دُعِیْتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَعِیْنِینَ لِجَدِیثٍ إِنَّ ذَٰلِكُمْ كَانَ یُؤْذِی النَّبِیَّ فِی سِتِّهِ ۖ مِنْ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلَ لَتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَٰلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَٰلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِیْمًا ۵۳ تَبَدُّوا شَیْئًا أَوْ تُخَفُّوهُ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَتْ بِكُلِّ شَیْءٍ عَلِیْمًا ۵۴

ناظرین (ایه) منتظر پختن غذا نباشید «فانتشروا» پراکنده گردید و در کنار او غامید «ولا مستعینین لجدیث» بعد از صرف غذا در آنجا جا خوش نکنید و با یکدیگر به گفتگو ننشینید { «ان ذلکم کان یؤذی النبی» این کار شما پیامبر را آزار می داد } «فیستحی منکم» از شما شرم می کرد «لا یستحی من الحق» بیان حق را ترک نمی کند «سألهوهن متاعا» از آنان کالایی به امانت خواستید.

۴۲۵- قال رسول الله - ﷺ: «لا یخلون أحدکم بامرأه إلا مع ذی رحم محرم». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «نباید کسی از شما با زن (بیگانه ای) خلوت کند مگر با وجود یکی از محارم زن».

[۵۵] ﴿لَا جُنَاحَ عَلَيْهِمْ فِي آيَاتِهِمْ﴾ گناهی بر آنان {زنان پیامبر} نیست که با پدرانشان و... بدون حجاب صحبت کنند {آیاتهن} پدران نسبی یا رضاعی {آیاتهن} فرزندان نسبی یا رضاعی {أبناء إخوانهن} فرزندان برادر. عموها را نیز شامل می‌شود {أبناء أخواتهن} فرزندان خواهران. دائیها را نیز شامل می‌شود {۵۶} ﴿يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ﴾ با اظهار شرف و تعظیم شأن پیامبر - او را ثنا می‌گویند و بر او درود می‌فرستند [۵۸] ﴿احْتَمَلُوا﴾ با مشقت حمل کردند {هتانا} کار زشت یا دروغ فظیعی که شنونده را بهت‌زده می‌کند {انما مبینا} گناه واضح و آشکار [۵۹] ﴿يُذِنَ عَلَيْهِمْ﴾ جمع و جور کنند و بر خود بی‌افکنند {جلا بیهن} چیزی که خود را بدان بیوشانند مثل: رداء (باید آن را از بالا تا پایین بر خود بی‌افکنند به گونه‌ای که تنها کف پاها نمایان باشد) [۶۰] ﴿الْمُرْجُفُونَ﴾ کسانی که خبرهای دروغ را شایعه می‌کنند {انغریک بهم} بر آنان مسلط می‌کنیم [۶۱] ﴿أَيُّهَا ثَقُفُوا﴾ هر کجا یافته‌شوند و امکان تسلط بر آنها

سُورَةُ الْأَحْزَابِ

۴۲۶

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَرِيمِ

لَا جُنَاحَ عَلَيْهِمْ فِي آبَائِهِمْ وَلَا أَبْنَائِهِمْ وَلَا إِخْوَانِهِمْ وَلَا أَبْنَاءَ إِخْوَانِهِمْ وَلَا أَبْنَاءَ أَخَوَاتِهِمْ وَلَا نِسَائِهِمْ وَلَا مَمْلُوكَاتٍ أَيْمَنُوهُمْ وَأَتَقِينَ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ۵۵ إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ۵۶ إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِمًّا ۵۷ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا ۵۸ يَتَّيَّهَا النَّبِيُّ قُلُوبَ لَأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِي عَنْهُمْ مَنْ جَلَسَ بِهِمْ ذَلِكَ أَذْنَىٰ أَنْ يَعْرِفَنَ فَلَا يُؤْذِنُهُ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۵۹ لَنْ لَزَيْنَهُ الْمُنْفِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا ۶۰ مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثَقِفُوا أَخَذُوا وَقَتَلُوا قَتِيلًا ۶۱ سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ۶۲

وجود داشته باشد {أخذوا} اسیر شوند [۶۲] ﴿خَلَوْا﴾ رفته‌اند.

۴۲۶- قال رسول الله - ﷺ -: «رَغِمَ أَنْفُ رَجُلٍ ذَكَرْتُ عَنْهُ فَلَمْ يَصِلْ عَلَيَّ». أخرجه الترمذي.

پیامبر - ﷺ - فرمودند: «دماغ کسی که نام من نزد او آورده می‌شود ولی بر من صلوات نمی‌فرستد، به خاک مالیده شود».

۴۲۷- قال - ﷺ -: «المسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده، والمهاجر من هجر ما نهى الله عنه» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مسلمان کسی است که مسلمانان از زبان و دست او در امان باشند، و مهاجر کسی است که از آنچه خداوند نهی کرده است، دوری گزیند».

[۶۶] **ثَقَلَتْ بِهِمُ النَّارُ** فرشتگان عذاب آنان را در جهنم زیر و رو می‌کنند یعنی وقتی که پوست قسمتی از بدن آنان سوخت، آنان را زیرورو می‌کند تا قسمتی دیگر که پوست تازه به خود گرفته است، نیز بسوزد [۶۷] **سَادَاتِنَا** سران و

المرءءمان [۶۸] **ضَعِيفِينَ** دو

چندان (زیرا آنان گمراه بودند و گمراه کردند) [۶۹]

وَجِبَا دارای مقام و منزلت به طوری که او را

مستجاب الدعوه کرد [۷۰]

قَوْلًا سَدِيدًا سخن درست

که مراد از آن رسیدن به حق

است [۷۲] **الْأَمَانَةُ** حفاقی

که خداوند سبحان به وسیله

آن انسان را از بقیه جدا

ساخت و آن را با اوامر و نواهی،

منشاء تکلیف انسان کرد تا انسان شاکر از بقیه

جدا گردد و تنها در جهت رضای خالق آن را بکار برد

فَآبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا از حمل آن امتناع کردند * **أَشْفَقْنَا مِنْهَا**

ترسیدند از اینکه حق امانت را رعایت نکنند * **حَمَلْنَهَا**

الانسان انسان آن را پذیرفت **جَهْلًا** بسیار نادان.

* این امانتی که بر دوش انسان

است (یعنی قدرت تفکر، آزادی

اراده و...) به اندازه‌ای مهم است که اگر اجرام آسمانی (ستارگان و سیارگان) که قدرت آنها مافوق انسان است به پذیرش

آن مجبور شوند، از آن سرباز می‌زنند از ترس اینکه نتوانند حق آن را رعایت کنند.

۴۲۸ - عن ابن مسعود - رضي الله عنه - ان النبي - ﷺ - كان يقول: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالْهُدَى وَالْعَفَاةَ وَالْعَفَاةَ».

آخرجه مسلم.

از ابن مسعود - رضي الله عنه - روایت است که پیامبر - ﷺ - می‌فرمود: «خداوند! من از تو هدایت، تقوا، عفاف و

بی‌نیازی را می‌خواهم».

يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا ۖ ۶۳ إِنَّا لِلَّهِ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ۖ ۶۴ خَلِّدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ۖ ۶۵ يَوْمَ نُقَلِّبُ وُجُوهَهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَا أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَ ۖ ۶۶ وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّنَا السَّبِيلَ ۖ ۶۷ رَبَّنَا آتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنَهُمُ لَعْنًا كَبِيرًا ۖ ۶۸ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ ءَادُوا مُوسَىٰ فَبَرَّاهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجْهًا ۖ ۶۹ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ۖ ۷۰ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ۖ ۷۱ إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ۖ ۷۲ لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۖ ۷۳

۴۲۸ - عن ابن مسعود - رضي الله عنه - ان النبي - ﷺ - كان يقول: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالْهُدَى وَالْعَفَاةَ وَالْعَفَاةَ».

آخرجه مسلم.

از ابن مسعود - رضي الله عنه - روایت است که پیامبر - ﷺ - می‌فرمود: «خداوند! من از تو هدایت، تقوا، عفاف و بی‌نیازی را می‌خواهم».

بوره یا [۶] ﴿لَهُ الْحُكْمُ فِي الْآخِرَةِ﴾ اشاره به این که پندگانش در برابر فضل و الطافی که در آخرت پدیدشان خواهد فرمود، او را خواهند ستود **الحَمْدُ** آگاه { [۲] «مَالِجٌ فِي الْأَرْضِ» آنچه که به زمین وارد می شود از قبیل: باران و... «وَمَا يُعْرِجُ» نهان و آنچه به سوی آن بالا می رود از قبیل: فرشتگان و اعیال پندگان [۳] } «لَا تَأْتِيْنَا السَّاعَةُ» قیامت هرگز برای (حساب و کتاب و سزا و جزای) ما برپا نمی شود ﴿بَلَى﴾ چرا. آری (برای) ابطال نفی ماقبل است) «لَتَأْتِيَنَّكُمْ» حتماً به سراغ شما خواهد آمد ﴿لَا يَعْزُبُ عَنْهُ﴾ از او پنهان و نهان نمی گردد «مِثْقَالُ ذَرَّةٍ» به اندازه کوچکترین ذره موجود در هوا که در شعاع نور خورشید که از روزنه وارد خانه می شود، دیده می شود «فِي كِتَابٍ مِّبِينٍ» در لوح محفوظ [۵] «مُعَاجِزِينَ» تصور می کردند که می توانند ما را درمانده سازند «مِنْ رَجْزٍ» شدیدترین و بدترین عذاب است [۶] «الَّذِينَ أَوْتُوا الْعِلْمَ» فرزندانگان «الَّذِي» آنچه، مراد قرآن است «هُوَ الْحَقُّ» مراد این است که قرآن عین حقیقت است [۷] «أَيَا شَاهِدًا رَهْمُودَ كُنْهُ» متلاشی شدید، پوسیدید و به خاک تبدیل شدید.

۴۲۹. قال رسول الله - ﷺ -: «فَضَّلْتُ الْعَالِمَ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِي عَلَى أَدْنَاكُمْ» ثم قال - ﷺ -: «إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ وَأَهْلَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ حَتَّى الثَّمَلَةِ فِي جِهَرِهَا وَحَتَّى الْحَوَثِ لَيَسْلُوْنَ عَلَى مُعَلِّمِي النَّاسِ الْحَيِّينَ» رواه الترمذي. پیامبر - ﷺ - فرمود: «فضیلت و برتری عالم بر عابد همانند برتری من بر پائین ترین شما است». سپس پیامبر - ﷺ - فرمود: «خدایوند و فرشتگانش و اهل آسمانها و زمین حتی مورچه در لانه اش و حتی ماهی بر کسی که به مردم علم و دانش یاد می دهند، درود می فرستند».

آیاتها

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

ن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ۱
وَمَا يُخْرِجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرِجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ ۲
قُلْ بَلَى وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَلَيْهِ الْعَذَابُ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ۳
لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ۴
وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعْجِزِينَ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مِنْ رَجْزِ الْيَمِّ ۵
وَيَرَى الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ الَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ هُوَ الْحَقُّ وَيَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ۶
يُنَبِّئُكُمْ إِذَا مُرِقْتُمْ كُلٌّ مُمْرِقٍ إِنَّكُمْ لِنَحْيِ خَلْقٍ جَدِيدٍ ۷

حقیقت است [۷] «إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ» آیا شما را رهنمود کنیم؟ «لَتَأْتِيَنَّكُمْ» متلاشی شدید، پوسیدید و به خاک تبدیل شدید.

[۸] { أَفَتَرَى } آیا او بر خدا دروغ می‌بندد؟ (در اصل چنین است: أَفَتَرَى) { بِهِ جَنَّةٌ } دیوانه است و در سخنانش خیالبافی می‌کند { الضَّلَالِ الْبَعِيدِ } در گمراهی دوری هستند که مشکل است بتوانند به راه راست برگردند [۹] { أَفَلَمْ يَرَوْا }
 الجِنَّةُ وَالْعَذَابُ ۲۹۶ سُبْحَانَ سَمِيعٍ

آیا نمی‌نگرند؟ { تَخَفَتْ بِهِمِ الْأَرْضُ } آنان را در زمین فرو می‌بریم (مثل: قارون) { كَيْفَا مِنَ السَّمَاءِ } قطعه‌هایی از آسمان (مثل: اصحاب الأيكة) { شَنِيبٌ } رجوع‌کننده به سوی خدا با توبه و عبادت [۱۰] { أَرَى مَعَهُ } تسبیح گوید. تسبیح او را تکرار کنید (تسبیح با زبان حال) { أَلَا لَهُ الْحَدِيدُ } به او یاد دادیم چگونه آهن را ذوب کند. یا به او معجزه‌ای دادیم که بدون استفاده از آتش آهن در دست او نرم می‌شد [۱۱] { أَعْمَلُ سَابِغَاتِ } زره‌های بزرگ و کامل بساز { قَدَّرَ فِي السَّرْدِ } بافته‌های زره‌ها را محکم و متناسب کن [۱۲] { غَدَوْهَا شَهْرٌ } از صبح تا ظهر مسیر یک ماه را می‌پیمود { رَوَّاحُهَا شَهْرٌ } حرکت آن در شب مسیر یک ماه بود (یعنی از ظهر تا شب مسیر یک ماه را می‌پیمود)

أَفَتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ جَنَّةٌ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ ۸ أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا يَبْدَأُ إِلَهُهُمُ وَمَا خَلَقَهُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنْ نَشَأْ نُخَفِّفْ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطْ عَلَيْهِمْ كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ ۹ وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا يَجْعَلُ أَوِيَّ مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَأَنَّا لَهُ الْحَدِيدُ ۱۰ أَنْ أَعْمَلَ سَبِغَاتٍ وَقَدَّرَ فِي السَّرْدِ وَأَعْمَلُوا أَصْلِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۱۱ وَلَسَلِمَنَّ الرِّيحُ غَدَوْهَا شَهْرٌ وَرَوَّاحُهَا شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمَنْ الْجِنُّ مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَمَنْ يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا ذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ ۱۲ يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحْرِبٍ وَتَمَثِيلٍ وَجَفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقَدُّورٍ رَاسِيَتٍ أَعْمَلُوا أَلْ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّاكِرِينَ ۱۳ فَلَمَّا فَضَّيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَى مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَأَتَهُ فَلَمَّا خِرَّ تَتَنَبَّأُ الْجِنُّ أَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ ۱۴

{ أَسَلْنَا } ذوب کردیم { عَيْنَ الْقِطْرِ } معدن مس مذاب { يَزِغْ } از امر ما سر باز زند و منحرف شود (با سر پیچی کردن از فرستاده‌ها، سلیمان) { عَذَابِ السَّعِيرِ } عذاب آتش فروزان [۱۳] { مَحَارِبٍ } جمع محراب، بالای مسجد یا خانه { تَمَثِيلٍ } مجسمه از جنس مس و... { جَفَانٍ كَالْجَوَابِ } ظرف‌های بزرگ مثل حوض آب { قَدُّورٍ رَاسِيَتٍ } دیگ‌های بزرگ و ثابت بر آتش [۱۴] { فَضَّيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ } مرگ را بر او مقرر داشتیم { دَابَّةُ الْأَرْضِ } موربانه که چوب و امثال آن را می‌خورند { مَنَسَأَتَهُ } عصایش { خِرَّ } فرو افتاد { تَتَنَبَّأُ الْجِنُّ } جنیان فهمیدند { الْعَذَابِ الْمُهِينِ } کارهای سنگین و اعمال شاقه‌ای که سلیمان جنیان را مجبوره انجام آنها می‌کرد.

[۱۵] «سَبَّ» قبیله مشهور سبا در مأرب یمن (آیه) دلیل بر قدرت ما یا عبرت و موعظه «جَنَّتَانِ» دو باغ. یا باغهای فراوان { «تَلْرَاءُ» بخورید } «بَلَدَةُ طَيْبَةٍ» شهر خوش آب و هوا. شهری که دارای زمین شوره زار یا آفات نباشد [۱۶] «فَاعْرُضُوا» با

تکذیب پیامبران از شکر

نعمت روی گردانند «سِيلَ»

العرم» سیل سد عرم که آب

باران در پشت آن جمع می شد

«أَكْلَ خَطِطٍ» میوه تلخ و ترش

«أَثَلٍ» گونه ای درخت گز که

بزرگ و پرشاخه و دارای

برگ های نازک است که میوه

آن دانه ای قرمز و غیر قابل

خوردن می باشد «سِدْرٍ»

درخت عناب [۱۷] «هَلْ

تُجَازِي» آیا مجازات می کنیم؟

(مجازات نمی کنیم) [۱۸]

«الْقُرَى الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا»

آبادیهای شام «قُرَى ظَاهِرَةٍ»

شهرها و روستاهای نزدیک

به هم «قُدْرَانًا فِيهَا السَّيْرِ»

فاصله های نزدیک به هم

برای آنان ترتیب دادیم به

گونه ای که نیازی به حمل

توشه نداشتند [۱۹]

«بِاعْزِينَ أَصْفَارَنَا» خواستند

که بیابان ها بین آبادیهای

فاصله اندازد تا تنها کسانی

که ثروت و امکانات زیادی

دارند، بتوانند مسافرت کنند (و این نهایت تکبر و ناسپاسی است) «فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ» آن را سخنانی بر سر

زبانها و ضرب المثلی میان مردمان کردیم «مَرَلْنَاهُمْ» آنان را پراکنده کردیم [۲۰] «صَدَقَ عَلَيْهِمُ...» شیطان

سوگندی که خورده بود، اینکه شهادتشان گمراهشان خواهد کرد، را محقق یافت { «فَاتَّبَعُوهُ» از او پیروی

کردند «فَرِيقًا» گروهی. دسته ای } [۲۱] «سُلْطَانٍ» تسلط، قهر و غلبه { «حَفِظَ» نگهدار } [۲۲] «ادْعُوا...» از

آنان کمک می طلبید «مِثْقَالَ ذَرَّةٍ» به اندازه ذره معلق در هوا (نفع یا ضرر) «شَرِكٍ» مشارکت در آفرینش

آسمانها و زمین «ظَهِيرٍ» یاور در آفرینش و تدبیر.

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكَنِهِمْ آيَةٌ جَنَّتَانِ عَنْ يَمِينٍ وَشِمَالٍ
كُلُوا مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُ بَلَدُ طَيِّبَةٍ وَرَبِّ غَفُورٍ
۱۵ فَاعْرُضُوا فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سِيلَ الْعَرَمِ وَاَبَدْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ
جَنَّتَيْنِ ذَوَاتِ أَكْلٍ خَطِطٍ وَأَثَلٍ وَشَىءٍ مِنْ سِدْرٍ قَلِيلٍ
۱۶ ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِمَا كَفَرُوا وَهَلْ يُجْزَى إِلَّا الْكُفُورُ ۱۷
وَجَعَلْنَاهُمْ يَوْمَ الْقُرَى الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا قُرَى ظَاهِرَةٍ
وَقُدْرَانًا فِيهَا السَّيْرِ سِيرُوا فِيهَا لِيَالِي وَأَيَّامًا آمِنِينَ ۱۸
فَقَالُوا رَبَّنَا بَعْدَ بَيْنِ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنَاهُمْ
أَحَادِيثَ وَزَمَرَفْنَاهُمْ كُلَّ مُمَرِّقٍ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ
شَكُورٍ ۱۹ وَلَقَدْ صَدَقَ عَلَيْهِمْ إِيْلَاسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا
فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۲۰ وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ
إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يُوْثِقُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبِّكَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيزٌ ۲۱ قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ
اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي
الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِنْ شَرْكِ وَمَالَهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ ۲۲

[۲۳] { لَا تَلْعَلُ } سودمند نخواهد بود { فَرَّجَ عَنْ قَوْمِهِ } فرع و ترس از دلباشان زائل گردد { الْحَرِّ } سخن حق را گفت (اجازه شفاعت داد) [۲۵] { الْحَرِّ } گناهی که مرتکب شده ایم [۲۶] { فَخَرَّ جَانِبًا } میان ما

سُورَةُ الشُّعَرَاءِ

۴۳۱

الْحَقُّ وَالْحَقُّ

داوری و حکم می‌کند (هو)

الْفَتْحُ قاضی و حاکم است

[۲۷] { الَّذِينَ الْحَقُّ بِهِ }

معبوداتی که آنان را در

پرستش هستای خداوند

می‌دانستید [۲۸] { كَافَّةً }

لِلنَّاسِ به سوی تمام مردمان.

یا دورکننده آنان از معصیت

{ [۲۹] { مَقَى هَذَا الرَّحْمَةِ } این

وعده (زنده شدن و بهشت و

جهنم) کی بوقوع

می‌پیوندد؟! [۳۱] { بِالَّذِي

بِیْنِ يَدَيْهِ } به کتابهای قبل از

قرآن مثل: انجیل و تورات

{ مَرْقُوفُونَ } در جایگاه

حساب و کتاب نگاه داشته

می‌شوند { رَجَعُ } رَد می‌کند

(سرزنش و گناه را به گردن

دیگری می‌اندازد) { الَّذِينَ

أَسْتَغْفِرُوا } پیروان { الَّذِينَ

اسْتَغْفِرُوا } سران. روساء.

۴۳۰- قال رسول الله - ﷺ :-

«أَعْطَيْتُ خَسْأَمَ لِيُعْطَهُنَّ أَحَدٌ مِنْ

الأنبياء قبلي: نصيرت بِالرَّغَبِ

مسيرة شهر، وجعلت لي الأرض

مسجداً وظهوراً فأما رجل من

أمتي أدركته الصلاة فليُضَلَّ. واجلَّت لي الغنائم ولم تحلَّ لأحد قبلي، وأعطيت الشفاعة. وكان النبي يبعث إلى قومه خاصة

وبعث إلى الناس عامة». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «بیچ چیز به من داده شده است که به هیچ‌یک از پیامبران پیش از من داده نشده است: ۱- خداوند

با قرار دادن ترس در دل دشمنانم که به فاصله یک ماه از من دورند، مرا یاری داده است. ۲- زمین برای من (و ائمت) به

عنوان مسجد و پاک‌کننده قرار داده شده است، پس هر یک از امت من که وقت نمازش رسید (هرکجا که باشد) باید

نمازش را بخواند. ۳- غنیمت جنگی برای من حلال شده است. ۴- شفاعت به من بخشیده شده است. ۵- هر پیامبری تنها

به سوی قوم خود فرستاده می‌شد، درحالی‌که من به سوی تمام انسانها فرستاده شده‌ام».

[۳۲] { اَنْحَنِ صَلَافَتَكُمْ عَنِ الْهَدْيِ } آیا ما شما را از هدایت باز داشته ایم؟ { بعد از ادعایم } بعد از آگاهیتان به چیزی که هدایت شما در آن بود [۳۳] { مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ } نیرنگ دائمی شما نسبت به ما (شب و روز) { اَنَدَادًا }

شرکاء همتا از مخلوقاتش
{ اَسْرُوا النَّدَامَةَ } هر کدام از

دو گروه، پشیمانیشان را به
سبب ترک ایمان از دیگری
مخفی می کند { اَهْلَ يُحْزَنُونَ }

جزا داده غمی شوند [۳۴]
{ مَكْرُوهَا } ثروقتان و

زورمندان آن شهر [۳۵]
{ يَغْتَابُونَ } برای هرکس که

بخواهد تنگ می کند [۳۶]
{ زُلْفَى } درجه و منزلت

نزدیک { جَزَاءُ الضَّعْفِ }
ثواب چند برابر (پاداش هر

کار نیک ده برابر است)
{ الْغُرَفَاتِ } منازل و موقعیت

والا در بهشت [۳۸] { يَسْعَوْنَ }

در آیاتنا تمام تلاش خود را
برای جنگ با قرآن و ابطال

تعالیم آن بکار می برند
{ مُعَاجِزِينَ } تصور می کنند

که ما را درمانده می سازند
{ مُحْضَرُونَ } فرشتگان به زور

آنان را در جهنم حاضر
می آورند [۳۹] { يَبْسُطُ }

الرزق روزی را فراخ
می گرداند { وَيَقْدِرُ } روزی را

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعُّوْا اَنْحَنِ صَدَدَنْكُمْ
عَنِ الْهَدْيِ بَعْدَ اِذْ جَاءَكُمْ بَلْ كُنْتُمْ تُخْرَجُونَ ۚ وَقَالَ الَّذِينَ
اسْتَضَعُّوْا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ اِذْ
تَأْمُرُوْنَهُمْ اَنْ يَكْفُرَ بِاللّٰهِ وَتَجْعَلُ لَهُمْ اَنْدَادًا وَاَسْرُوا النَّدَامَةَ
لَمَّا رَاُوا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْاَعْلَىٰ فِيْ اَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا
هَلْ يُحْزَنُونَ اِلَّا مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ۚ وَمَا اَرْسَلْنَا فِيْ قَرْيَةٍ
مِّنْ نَّذِيْرٍ اِلَّا قَالُ مُتْرَفُوْهَا اِنَّا بِمَا اَرْسَلْتُمْ بِهِۦهٗ كُفِرُوْا ۚ
وَقَالُوْا اَنْحَنِ اَكْثَرُ اَمْوَالٍ وَّاَوْلَدًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِيْنَ ۚ
قُلْ اِنْ رَّبِّيْ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَّشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ
لَا يَعْلَمُوْنَ ۚ وَمَا اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُفَرِّقُكُمْ عِنْدَنَا
زُلْفَىٰ اِلَّا مِّنْ اَمْنٍ وَعَمَلٍ صٰلِحًا فَاُولٰٓئِكَ لَهُمْ جَزَآءُ الضَّعْفِ
بِمَا عَمِلُوْا وَهُمْ فِي الْغُرَفَاتِ اٰمِنُوْنَ ۚ وَالَّذِيْنَ يَسْعَوْنَ فِيْ
ءَايٰتِنَا مُعْجِزِيْنَ اُولٰٓئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُوْنَ ۚ قُلْ
اِنْ رَّبِّيْ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَّشَاءُ مِنْ عِبَادِهِۦ وَيَقْدِرُ لَهُ ۚ وَمَا
اَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ ۚ وَهُوَ خَيْرُ الرَّٰثِقِيْنَ ۚ

بر هرکس که بخواهد تنگ می کند { يَخْلِفُهُ } جای آن را پر می کند.

۴۳۱- قال رسول الله - ﷺ: «اليد العليا خير من اليد السفلى و ابدأ بمن تعول، وخير الصدقة ما كان على ظهر غني، ومن يستغنى يعقل الله، متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «دست بالا (صدقه دهند) بهتر از دست پایین (صدقه گیرنده) است، صدقه را اول به کسانی بدهید که نفقه آنان برعهده شما است، و بهترین صدقه آن است که بخشنده اش غنی باشد و کسی که عفت را از خدا بخواند، خداوند او را غنی و محفوظ می نماید».

{ ۴۰ } «يَعْتَصِرُهُمْ جَمِيعًا» همگی آنان را گرد می آورد «يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ» مراد این است که خداوند از فرشتگان می پرسد: آیا شما به این جماعت گفته اید که شما را پرستش کنند؟! { ۴۱ } «أَنْتَ وَلِيَّتَا» تو تنها یاور ما هستی «يَسْعِدُونَ الْجَنَّةَ» از

لِقَاءِ رَبِّكَ الْخَيْرِ

۴۳۳

سُورَةُ النِّبَا

وسوسه های شیاطین پیروی می کردند { ۴۲ } «الْيَوْمَ» آن روز که قیامت است «لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا» شما برای یکدیگر سود و زیانی نخواهید داشت «ذُقُوا» بچشید «كُنْتُمْ بِهَا تَكْذِبُونَ» آن را تکذیب می کردید { ۴۳ } «إِذَا تَطَلَّ عَلَيْهِمُ» هنگامی که بر آنان خوانده می شود «يُرِيدُ» می خواهد «يَصْذَكُمُ» شما را باز دارد { «إِنَّا كُفِّرْتُمْ» دروغی که از پیش خود ساخته است (و ادعا می کند که از سوی خدا است) «إِنْ هَذَا» این نیست { ۴۵ } «بِعِصْيَانِهِمْ» یک دهم نعمت هایی که به آنان داده ایم «كَانَ نَكِيرًا» عیب گرفتن من از آنان با نبودکردنشان { «إِنَّا عِظَّمُكُمْ بِوَاحِدَةٍ» من تنها شما را یک نصیحت می کنم «أَنْ تَقُومُوا» و آن اینکه برای خدا و

وَيَوْمَ يَعْتَصِرُهُمْ جَمِيعًا يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ أَهْتَوْلَاءَ إِنَّا كُنَّا كَانُوا يَعْبُدُونَ ۴۰ قَالُوا سُبْحَنَكَ أَنْتَ وَلِسْنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ ۴۱ فَالْيَوْمَ لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تَكْذِبُونَ ۴۲ وَإِذَا نُنَادِي عَلَيْهِمْ إِتَيْنَايَنْتَنِي قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يَصْذَكُمُ عَمَّا كَانُوا يَعْبُدُونَ أَبَاؤُكُمْ وَقَالُوا مَا هَذَا إِلَّا إِنْكَافُتْ مَقَرِّي وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسْخَرٌ مِمَّنْ ۴۳ وَمَاءَ الْيَنْبُوتِ مِنْ كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِنْ نَذِيرٍ ۴۴ وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا بَلَّغُوا مَعْشَارَ مَا آتَيْنَاهُمْ فَكَذَّبُوا رُسُلِي فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ۴۵ قُلْ إِنَّمَا أَعْظَمُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلَ خِيَلٍ وَقَدْ دَرَيْتُمْ تَفْكَرُوا مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ۴۶ قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ۴۷ قُلْ إِنْ رَبِّي يَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَمَ الْغُيُوبِ ۴۸

یاری دین او) برخیزید و دست بکار شوید { ۴۶ } «مِثْلَ» دو دو «فَرَادًى» یک یک «تَمْ تَتَفَكَّرُوا» سپس درباره همد و همنشین خود و امانت داری و صداقت و... او بیندیشید «مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ» درمی یابید که برخلاف تصوراتان، پیامبر دچار دیوانگی نیست «إِنْ هُوَ» او نیست «بَيْنَ يَدَيْ» پیش رو { ۴۷ } «إِنْ أَجْرِيَ» مزد من نیست... «يَقْذِفُ بِالْحَقِّ» دلایل حق را به صورت قاطع و واضح بیان می کند و با آن باطل را از میان برمی دارد.

۴۳۲- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خود را از آتش جهنم بدور دارید هر چند با بخشیدن نصف یک دانه خرما هم باشد».

[۴۹] «مَا يَدْرِي الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ» شرک می‌رود و اثری از آن باقی نمی‌ماند [۵۰] «إِنْ ضَلَلْتُ» اگر من (با ترک) بتها و دوری از آئین شما) گمراه شده باشم «أَصِلْ عَلٰی نَفْسِي» به زیان خود گمراه می‌شوم «سَمِعَ قَرِيبٌ» شنوا و نزدیک است [۵۱] «فَرِعُوا»

۴۳۴

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

به هنگام مرگ یا زنده شدن، به وحشت و هراس می‌افتند «فَلَا قُوَّةَ» هیچ راه نجات یا راه فراری از عذاب نیست «أَعْدُوا» هلاک می‌گردند «مَكَانٍ قَرِيبٍ» مکان حساسی [۵۲] «أَنْ يَغْمُ التَّائِبُونَ» چگونه از فاصله دور به ایمان دسترسی پیدا می‌کنند، در حالی که از فاصله نزدیک و در حین اختیار و توانایی بهره‌گیری از ایمان، نتوانستند آن را بدست آورند (این امکان را ندارند) «مَكَانٍ بَعِيدٍ» سرای آخرت (که از سرای دنیا دور است و امکان ایمان آوردن در آن نیست) [۵۳] «يَقْذِفُونَ بِالْغَيْبِ» نسبت‌های ناروایی به جهان غیب می‌دادند (بدون آگاهی درباره آن صحبت می‌کردند) [۵۴] «حِيلَ» فاصله و جدائی افکننده شده است {«بِأَشْيَاعِهِمْ» با همتاهای

قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُدْرِي الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ ۱۱ قُلْ إِنْ ضَلَلْتُ فَإِنَّمَا أَضِلُّ عَلَىٰ نَفْسِي وَإِنِ اهْتَدَيْتُ فِيمَا يُوحِي إِلَيَّ رَبِّي إِنَّهُ سَمِعَ قَرِيبٌ ۵۰ وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ فَرَغُوا فَلَا قُوَّةَ وَلا خِذْوًا مِنْ مَّكَانٍ قَرِيبٍ ۵۱ وَقَالُوا أَمْثَلُهُ وَآتَىٰ لَهُمُ التَّنَاسُوتُ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ ۵۲ وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ وَيَقْذِفُونَ بِالْغَيْبِ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ ۵۳ وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا فُعِلَ بِأَشْيَاعِهِمْ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مُرِيبٍ ۵۴

سُورَةُ الْاَنْعَامِ ۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَكِةَ رُسُلًا أُولَٰئِكَ أَجْنَحُهُ مَنَشَىٰ وَثَلَّثَ وَرَبَّعَ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۱ مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا ۲ وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۳ يَتَأْتِيهَا النَّاسُ أَذْكَرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْهِمْ هَلْ مِنْ خَلْقٍ غَيْرَ اللَّهِ يَزِرُّكُمْ ۴ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَآفَ تُؤَفَّكُونَ ۵

کافرشان (شریب) به شک انداز.

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

[۱] «فَاطِرِ» مبدع، مخترع (آفریننده بدون الگو و نمونه) «أُولَٰئِكَ أَجْنَحُهُ» دارندگان بال (کیفیت آن را تنها خدا می‌داند) «مَنَشَىٰ» دو دو «ثَلَاثًا» سه سه «رَبَّاعٍ» چهار چهار [۲] «مَا يَفْتَحُ اللَّهُ» خداوند هر چه را که بدهد «مَایَسْکَ» هر رحمتی را که منع کند «فَلَا مُرْسِلَ لَهُ» هیچ کس نمی‌تواند آن را بدهد [۳] «هَلْ مِنْ خَلْقٍ غَيْرَ اللَّهِ؟» خالق وجود ندارد «فَآفَ تُؤَفَّكُونَ؟» پس چگونه از راه توحید منحرف می‌گردید؟

[۵] { اِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ } قطعاً وعده خدا (از قبیل: قیامت، حساب و کتاب، بهشت و جهنم) حقاقت { فَلَا تَغْرِبْكُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا } زندگی و زرق و برق و لذت های دنیوی شما را گول نزند «الغروب» چیزی که انسان را

بفریاد از قبیل: شیطان و غیره
[۶] «فَاتَّخِذُوا عَدُوًّا» از

پیروی او برحذر باشید
«یدعوا جزئته» پیروانش را
فرامی خواند { لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ } تا از یاران
و ساکنان آتش سوزان جهنم
شوند؛ [۸] «فَلَا تَذْهَبْ
نَفْسُكَ...» خود را با غم و
غصه آنان که چرا ایمان
نمی آورند، نابود مکن [۹]
«فَتُثِيرُ سَحَابًا» ابرها را
برمی انگیزد و به حرکت
درمی آورد «بِلَدٍ مِيتٍ»
سرزمین خشک و بی گیاه
«فَأَحْيَيْنَاهُ الْأَرْضَ» آن
سرزمین را دارای گیاه و
درخت می کنیم «النَّشُورُ»
زنده شدن مردگان از قبرها
برای حسابرسی [۱۰] «يُرِيدُ
الْعِزَّةَ» عزت و شرف
می خواهد «يَبُورُ» تباه
می گردد، نابود می شود.
پیچوده می رود [۱۱]
«أَزْوَاجًا» نرها و ماده ها
«يُعْمَرُ» خداوند عمر او را

وَأِنْ يَكْذِبْكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ
يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنْ وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا فَلَا تَغْرِبْكُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا
وَلَا تَغْرِبْكُمْ بِاللَّهِ الْغَرُورُ ۝ إِنْ الشَّيْطَانُ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ
عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ ۝ الَّذِينَ
كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ۝ أَفَمَنْ زَيْنَ لَهُ سُوءَ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا
فَإِنْ أَلَّهَ يَضِلُّ مِنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ
عَلَيْهِمْ حَسْرَتٌ إِنْ أَلَّهَ عَلَيْهِمْ يَمِائِصُهُمْ ۝ وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ
الرِّيحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَنُفِثَتْهُ إِلَى بَلَدٍ مِيتٍ فَأَحْيَيْنَاهُ الْأَرْضَ بَعْدَ
مَوْتِهَا كَذَلِكَ النُّشُورُ ۝ مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا
إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ وَالَّذِينَ
يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يُبَوِّرُ
۝ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا
وَمَا تَحْسِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَمَا يُعَمَّرُ مِنْ مُعَمَّرٍ
وَلَا يُنْقَصُ مِنْ عُمُرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ۝

طولانی می کند «مُعَمَّرٌ» سالخورده «فی کتاب» در لوح محفوظ.

* معنی آیه: هر کس خواهان عزت و شرف است باید آن را از طرف خدا کسب کند زیرا عزت از آن خدا است و تنها از راه پرستش او بدست می آید.

۴۳۳- حدیث عبدالله بن عمر - رضی الله عنه - قال: رسول الله - ﷺ - : «ما يزال الرجل يسأل الناس حتى يأتي يوم القيامة ليس في وجهه ذرعة لهم». متفق عليه.

عبدالله بن عمر - رضی الله عنه - گوید: پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسانی که با وجود نداشتن نیاز شدید از گدائی و توقع دست بردار نیستند، در روز قیامت به حالتی زنده می گردند که حتی یک تکه گوشت بر صورتشان باقی نیست».

[۱۲] {مَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ} دو دریا یکسان نیستند (مراد دریاهای شیرین و دریاهای شور است) {وَهُدَا} بركت، شيرين و بسيار گوارا كه تشنگي را برطرف مي‌كند {مِلْحَ أُجَاجٍ} خيلي راحت از گلو پايين مي‌رود {مِلْحَ أُجَاجٍ} بسيار شور يا تلخ {مَنْ كَلَّ} زهر

دو درياي شيرين و شور
{تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا} گوشت تازه ماهيا و جانوران ديگر درياها را (مي‌خوريد)
{حَلِيَّةٌ} لؤلؤ و مرجان
{الْفَلَكَ} كشتي‌ها {مَوَازٍ} درياها را مي‌شكافند و در آن پيش مي‌روند [۱۳] {يَرْجُ} داخل مي‌كند {لَا حِيلَ} مستقي تا مدت مقدر براي نسايدوي آن (روز قيامت) {قَطِيرٌ} پوسته سفيد رنگ و نازك پيرامون هسته خرما (ضرب‌المثل است براي چيزهاي لطيف) [۱۴] {إِنْ تَدْعُوهُمْ...} اگر آنها را (براي حل مشكلات و رفع گرفتاري‌هاي خود) به فرايد بخوانيد صدای شما را نمي‌شنوند {وَلَوْ سَمِعُوا} استجابوا لكم و اگر هم بشنوند، تواناي پاسخگوي و اجابت دعاي شما ندارند (كساني كه خيال مي‌كنند كه

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَمَنْ كُلٍ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفَلَكَ فِيهِ مَوَازٍ لَتَبْتَغُوا مِنْ فُضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۱۲ يُولِجُ اللَّيْلُ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارُ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُسَمًّى ذَلِكَ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ ۱۳ إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دَعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكْفُرُونَ بَشْرِكُكُمْ وَلَا يَنْبُتُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ ۱۴ يَأْتِيهَا النَّاسُ أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ۱۵ إِنْ يَشَاءْ يُدْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ۱۶ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ۱۷ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ جَمَلِهَا لَا يَحْمِلُ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ إِنَّمَا نُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَمَنْ تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِ ۚ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ۱۸

اگر بگویند: «یا شیخ فلان!»، آن شیخ می‌تواند به فرايد آنان برسد - اگر در قيد حيات، يا در حضور آنان نباشد يا اينكه اينگونه نداند، به گونه‌اي درخواست غير مستقيم از خداوند است، بدانند كه اين خيال باطلي پيش نيست كه سبب شده دسته اول از راه توحيد فاصله بگيرند و دسته دوم خداوند را حقيقتاً نشناسند) [۱۸] {وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ} هيچ نفس گناهكاري گناه ديگري را به دوش نمي‌كشد {وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ} هر چند به فرايد بخواند {مُثْقَلَةٌ} نفس سنگين بار و گناهكار {الْجَمَلِ} براي برداشتن چيزي از گناهانش و كم كردن سنگيني آن {إِنَّمَا تَزَكَّىٰ} از بر حذر داشتن تو تنها كساني سود مي‌برند كه... {تَزَكَّىٰ} از چرك كفر و گناه پاك شد.

[۱۹] {مَا يَسْتَوِي} مساوی و یکسان نیستند {الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ} جاهل و عالم [۲۰] {وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ} و نه کفر و ایمان [۲۱] {وَلَا الظُّلُّ وَلَا الْحُرُورُ} و نه بهشت و جهنم [۲۲] {الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْواتُ} و نه مؤمنان و کافران {يَسْمِعُ مَنْ} شنواگردان کسانی که به سبب نادانی شان همچون مردگانند [۲۳] {إِنْ أَنْتَ} تو نیستی {أَنْذِيرُ} بیم دهنده و بر حذر دارنده از گناه کردن در برابر خدا {إِنْ مِنْ أَمَةٍ إِلَّا} خلا فیها نذیر {هیچ ملتی (از ملت های پیشین) نبوده است که بیم دهنده ای میانشان فرستاده نشده باشد} [۲۵] {بِالْيَنبُتَاتِ} معجزات {بِالزَّيْتِ} با کتاب های نوشته شده مثل صُحف ابراهیم و موسی - ~~ع~~ - {الْمُنِيرِ} روشنگر { [۲۶] {نَكِيرِ} زشت دانستن من با نابود کردن ایشان [۲۷] {جُدَدُ} راهها و خطهای رنگارنگ {بِیضِ} جمع ابیض و بیضاء: سفیدرنگ {جُمُرُ} جمع حمراء (قرمز) {غَرَابِيبُ} صخره های سیاه پررنگ مثل کلاغ [۲۸] {الدَّوَابِّ} هر چیزی که روی زمین راه می رود (غیر از انسان و چهارپایان) {الْأَنْعَامِ} چهارپایان، شتر، گاو، گوسفند و بز {أَلَمْ يَخْشِ اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الصَّالِحِينَ} تنها بندگان دانشمند از خدا می ترسند، زیرا آنان نظم دقیق آفرینش خداوند سبحان را می بینند و همین سبب خوف آنان از خدا می گردد [۲۹] {سِرًّا وَعَلَانِيَةً} در نهان و آشکارا {تَجَارِقُ} تجارقی که تباه و نابود نمی گردد [۳۰] {شُكْرًا} بندگان را در برابر عبادت یاداش می دهد.

لِلْمَلَائِكَةِ الْعِزِّ

۴۳۷

سُورَةُ طه

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ ۝ وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ ۝ وَلَا الظُّلُّ وَلَا الْحُرُورُ ۝ وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْواتُ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَنْ يَشَاءُ ۚ وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِي الْقُبُورِ ۚ إِنْ أَنْتَ إِلَّا نَذِيرٌ ۝ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا ۚ وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ۝ وَإِنْ يَكْذِبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۖ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ ۖ وَبِالزَّبْرِ وَبِالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ۝ ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا ۖ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ۝ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا ۚ وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيضٌ وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا ۚ وَغَرَابِيبُ سُودٌ ۚ وَمِنَ النَّاسِ وَالدَّوَابِّ ۖ أَلَا تَعْمَلُ مَخْتَلَفٌ أَلْوَنُهُ ۚ كَذَلِكَ ۚ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ۝ إِنْ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً لَّنْ تَبُورَ ۝ لِيُوفِيَهُمْ أَجُورَهُمْ ۚ وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ ۚ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ ۝

۴۳۴ - قال رسول الله - ﷺ - : «الدنيا ملعونة، ملعون ما فيها، إلا ذكر الله تعالى وما والاه، وعالمًا ومتعلمًا». أخرجه الترمذي بإسناد - ﷺ - فرمود: «دنيا و آنچه در آن است ملعون (مذموم و ناپسند) است جز یاد خدا و طاعت او و عالم و متعلم.

[۳۱] {مُصَدِّقًا} تصدیق کننده {لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ} کتابهای آسمانی پیش از خود [۳۲] «الْكِتَابِ» قرآن
«اصطفا» انتخاب کرده ایم و بر سایر ملت ها برتری داده ایم «طَائِفَةً لِّنَفْسِهِ» با کم کاری در عمل به قرآن به
خود ظلم می کنند {مُقْتَصِدٌ} خود را

در اغلب اوقات به آن عمل

می کنند «سابق بالخیرات»

سبقت گیرنده بر دیگران در

انجام نیکی ها، علاوه بر علم

به تعلیم و ارشاد نیز

می پردازد [۳۳] {يُحْلِلُونَ}

آراسته می گردند «أساور»

دستبندها [۳۴] {الْحَزَنُ}

هر چیزی که سبب غم و

اندوه است [۳۵] «أَحْلَا

وَالْإِسْقَامَةَ» سرای اقامت

دائی را محل اقامت ما کرد

(بهشت) «نَصَبٌ» رنج و

مشقت «لُغُوبٌ» درماندگی

ناشی از خستگی و ناتوانی

[۳۶] {كُفُورٌ} بسیار کافر

نسبت به خدا [۳۸]

{بَصْطَرُخُونَ} به شدت فریاد

برمی آورند و کمک می طلبند

{أُولَئِكَ تُصَوِّرُكُمْ} در اینجا

خداوند طول عمر را برای

آنان حجت قرار می دهد «ما

يَتَذَكَّرُ فِيهِ مِنْ تَذَكُّرٍ» مدت

زمان کافی برای کسی که

بخواهد بیدار و هوشیار شود

وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ
يَدَيْهِ إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ ۳۱ ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ
الَّذِينَ أَصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ
مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ بإِذْنِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ
الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ۳۲ جَنَّتٌ عَدْنٌ يَدْخُلُونَهَا يُحَلَّوْنَ
فِيهَا مِنْ أَسَاوِرٍ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ۳۳
وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ
شَكُورٌ ۳۴ الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمَقَامَةِ مِنْ فَضْلِهِ لَآ يَمَسُّنَا
فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ ۳۵ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ
نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فِيمَوتُوا وَلَا يَخَفُفُ عَنْهُمْ مِّنْ
عَذَابِهَا كَذَلِكَ يُجْزَىٰ كُلُّ كَفُورٍ ۳۶ وَهُمْ يَصْطَرُخُونَ
فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَدَقَاتٍ غَيْرِ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ
أَوَلَمْ نَعْمَرْكُمْ مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مِنْ تَذَكُّرٍ وَجَاءَكُمْ النَّذِيرُ
فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن نَّصِيرٍ ۳۷ إِنَّ اللَّهَ عَليمٌ
غَيْبِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ۳۸

{وَجَاءَكُمْ النَّذِيرُ} فرستاده ای که شما را از عتاب الهی برحذر می دارد، به سوی شما آمد «نصیر» مددکار [۳۸]

{بِذَاتِ الصُّدُورِ} آنچه در سینه نهان است {یعنی به فکر انسان خطور می کند}.

۴۳۵- قال رسول الله - ﷺ: «أَعَزُّ لِلَّهِ إِلَى إِمْرِي وَأَخْرَجْلَهُ حَتَّىٰ بَلَغَ السِّتِينَ سَنَةً». أخرجه البخاري

بیامیر - ﷺ - فرمود: «خداوند برای کسی که عمرش را به شصت سال رسانده است عذری باقی نگذاشته است

۴۳۶- قال النبی - ﷺ: «الْمَيِّتُ يَعْذُبُ فِي قَبْرِهِ بِمَا نَبَخَ عَلَيْهِ». متفق.

بیامیر - ﷺ - فرمود: «مرده در قبر به سبب گریه و زاری اطرافیان عذاب داده می شود».

[۳۹] «جعلكم خلافا» شما را جانشین پیشینان کرد {من كفر فعليه كفره} هر کس از شما کافر گردد، به زیان خود کافر می گردد {فقتل} خشم و غضب زیاد «خسارا» هلاک، زیان و ضرر [۴۰] «رايت شرکاککم» درباره شریک های خود مرا آگاه

بِالْاَنْفُسِ

۴۳۹

سازید {اروني} به من

نشان دهید «ماذا خلقوا من الارض» کدام چیز زمین را آفریده اند؟ «ام ظلم شرک» آیا آنان در آفرینش با خداوند مشارکت داشته اند؟ «ام اتيناهم کتابا» یا کتابی به آنان داده ایم که به ایشان اجازه شریک قرار دادن برای خدا را می دهد و آن کتاب برای ایشان حجت است؟ {ان یعد} وعده نمی دهند «غوروا» نیرنگ، باطل، سخنان بی اساس و فریبنده [۴۱] «یسک السوات» مانع از سقوط آسمانها می شود (هر چیز که در فضا قرار دارد آسمان است) یعنی مانع از سقوط خورشید، ماه، سیاره ها و ستارگان می شود {ان نزولا} ناپود میشوند. از مدار خود منحرف شوند {ان امسکها من احد} هیچ کس نمی تواند آن را نگاه دارد و مانع از سقوط آن شود

هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا مَقْتًا وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا خَسَارًا ۳۹ قُلْ أَرَأَيْتُمْ شُرَكَاءَكُمُ الَّذِينَ نَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ أَمْ أَمَاتْنَاهُمْ فَهُمْ نُبْتٌ أَمْ لَا أَمْ لَهُمْ بَسْ أَمْ لَا بَلْ إِنْ بَدَّ الظَّالِمُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا إِلَّا غُرُورًا ۴۰ إِنْ اللَّهُ يُمَسِّكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا وَلَئِنْ زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ۴۱ وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لَيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنْ إِحْدَى الْأُمَمِ فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ مَّا زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا ۴۲ أَسْتَكَبَارًا فِي الْأَرْضِ وَمَكْرُ السَّيِّئِ وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السُّنْتَ الْأُولَىٰ فَلَنْ يُجْدِلَ سُنَّتَ اللَّهِ تَبْدِيلًا وَلَنْ يُجْدِلَ سُنَّتَ اللَّهِ تَحْوِيلًا ۴۳ أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَكَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا ۴۴

{بعد} غیر از او [۴۲] «اقسم بالله جهد ايمانهم» مؤکدانه به خدا قسم می خوردند {اهدل من احدى الامم} ر اهیاب ترین ملت ها نسبت به ملت های گذشته «غورا» دوری و گریز از حق [۴۳] «استکبارا فی الارض» به خاطر استکبار و خودبزرگ بینی در زمین {سکر السوء} (حیله گری نسبت به پیامبر) «لا یحیی» گریبانگیر نمی گردد یا نازل نمی شود {هل یظنرون} انتظار ندارند «سنة الاولین» شیوه خداوند در تعذیب ملت های گذشته «لن تجد لسنة الله تبديلا» کسی را به جای کسی دیگر عذاب نمی دهد. [۴۴] «ام یسروا» آیا به گشت و گذار نمی پردازند «یظنرون» تا ببینند «كانوا اشد منهم قوة» از آنان نیر و مندتر و قویتر بودند «ما كان الله» هیچ چیزی خدا را درمانده و ناتوان نمی کند.

[۴۵] «أَجَلٌ مُّسَمًّى» وقت معین (روز قیامت) «فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ» زمان مرگ آنان فرارسید.

سوره بن [۶] «یَس» خوانده می شود: یا. سین. یعنی: ای محمد! یا ای انسان - والله اعلم - [۲] «الْحُكْم» دارای حکمت (هر چیزی را در جای خود قرار می دهد) [۴] سُورَةُ الْاَنْعَامِ ۴۴.

«صراطِ سَمِیْم» راه روشنی که هیچ کجی در آن نیست (اسلام) [۵] «سَبِيل» فرو فرستاده است خداوند چیره ای که هیچ چیز او را در مانده نمی کند [۶] «مَالِک»

آبادکنم پدران و نیاکان نزدیک او مستقیماً بهم داده نشده اند [۷] «لِلدَّخْرِ» حقیقت پیوست و واجب گشت «بِهِمْ لَا یُؤْمِنُونَ» بیشتر آنان ایمان نمی آورند [۸] «أَمْ حَسِبْتُمْ»

گردنهایشان { «أَعْلَیَّ» زنجیرهایی که دستانشان را به گردنشان می بندد { «لَا دَقَّان» جمع: دَقْن. چانه ها { «فَهُمْ مُّشْكُون» سرهایشان رو به بالا است و نمی توانند آن را پایین بیاورند (سرهایشان را در برابر ایمان پایین نمی آورند) [۹] «بَیِّن» آیدهم» پیش رویشان

«مَنْع» مانع (خداوند میان آنان و هدایت از هر طرف مانع قرار داده است) «وَأَنْشِیْهُمْ» بر چشمانشان پرده ای کشیدیم [۱۰] «سَوَاءٌ عَلَیْهِمْ» برای ایشان برابر و یکسان است «أَنْذَرْتَهُمْ» چه ایشان را بترسانی و چه آنان را نترسانی { [۱۱] «الْمُنْشَر» تنها کسانی از بیم دادن تو سود می برند که... «الذَّكْر» قرآن «الْغَیْب» در خلوت [۱۲] «الْمُنْشَر» اعلای که انجام داده اند «الذَّكْر» آثار خوب یا بدی که بر جای گذاشته اند «أَحْصَانَهُمْ» ثبت و حفظ نموده ایم «إِمَامٌ مَّبِیْن» کتاب یا اصل واضح (لوح محفوظ).

۴۳۷ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ قَلْبًا، وَ قَلْبُ الْقُرْآنِ يَتْن». اخرج البزار
پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر چیزی قلبی دارد، و (یس) قلب قرآن است».

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَى ظَهْرِهِمْ دَابَّةً وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى ۖ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَاجِزًا بَصِيرًا ۝۴۵

سُورَةُ الْاَنْعَامِ ۴۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَس ۱ وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ ۲ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ۳ عَلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ۴ تَزِيلُ الْعَذَابِ الرَّحِيمِ ۵ لِنُذِرَ قَوْمًا مَّا أَتَذَرَهُمْ ۖ أَبَاؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ ۶ لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَى أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۷ إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَنْعِقِهِمْ أَغْلًا ۖ لَا فَهِیَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُّقْمَحُونَ ۸ وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ۹ وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۱۰ إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنَ الْغَیْبَ فَبِشْرِهِ يُعْغَفَرُ ۖ وَآخِرُ كَرِيمٍ ۱۱ إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتِ وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآخَرَهُمْ وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ ۱۲

[۱۳] «الفرية» انطاکیه [۱۴] «فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ» آنان را با سومی تقویت نمودیم [۱۵] «إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ» شما جز دروغ نمی‌گویید [۱۷] «وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا» بر ما نیست جز «الْبَلَاغُ الْمُبِينُ» تبلیغ آشکار و روشنگر [۱۸]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۴۴۱

سُورَةُ الْاِنْفِصَارِ

«تَطْيِيرِ نَابِیْکُمْ» شما را شوم می‌دانیم { «لَنْ لَمْ تَنْتَهُوا» اگر (به این گفته‌ها و ادعاهای) پایان ندهید. اگر دست برندارید «لَتَرْجُمَنَّکُمْ» حتماً شما را سنگسار می‌کنیم «وَلَيَسْئَلَنَّکُمْ مِّنْآ عَذَابٍ أَلِيمٍ» از طرف ما شکنجه و عذاب دردناکی به شما خواهد رسید { [۱۹] «طَائِفٌ کَرِیمٌ» معکم» شومی خودتان ناشی از گرفتارن است و با خودتان همراه است «أَنْتُمْ ذُکِّرْتُمْ» آیا به سبب پند و اندرزی که به شما می‌دهیم، ما را شوم می‌دانید و به قتل تهدید می‌کنید «مُسْرِفُونَ» کسانی که در سرکشی و کفر از حد تجاوز می‌کنند [۲۰] { «أَقْصَى» دورترین نقطه { «رَجُلٌ» مراد: «حبیب نجار» است که ایمان خود را مخفی می‌کرد «یَسْعَى» با شتاب می‌آمد [۲۲] «فَطَرْنِي» مرا آفریده است [۲۳] «لَا تَغْنِي» غنی از من دور نمی‌کند [۲۵]

وَأَضْرَبَ لَهُمْ مَثَلًا أَصْعَبَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ ۱۳
إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُم مُّرْسَلُونَ ۱۴
قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ ۱۵
قَالُوا إِنَّا بِنَايَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُم لَمُرْسَلُونَ ۱۶
وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ۱۷
قَالُوا إِنَّا تَطْيِيرُ نَابِیْکُمْ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّکُمْ وَلَيَسْئَلَنَّکُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ۱۸
قَالُوا طَائِفٌ مِّنْکُمْ مَّعَکُمْ أَیْنَ ذُکِّرْتُمْ ۱۹
بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ۲۰
وَجَاءَ مِنْ أَقْصَا الْمَدِیْنَةِ رَجُلٌ یَّسْعَى قَالَ یَنْقُومُ رَبِّیْ عَنِ الْمُرْسَلِیْنَ ۲۱
اتَّبِعُوا مِنْ لَّیْسَ لَکُمْ أَجْرٌ وَهُمْ مُّهْتَدُونَ ۲۲
وَمَا لَیْ لَا أَعْبُدُ الَّذِی فَطَرَنِیْ وَإِلَیْهِ تُرْجَعُونَ ۲۳
أَتُخَذُونَ دُونَهُ آلِهَةً إِنْ یُرِیدُ الرَّحْمَنُ بَضِیْعًا تَلْعَنَ عَنْیْ شَفَعَتْهُمْ شَيْئًا وَلَا یُنْقَذُونَ ۲۴
إِیَّیْ إِذَا لَفِی ضَلَالٍ مُّبِیْنٍ ۲۵
إِنِّیْ ءَامَنْتُ بِرَبِّکُمْ فَاسْمَعُونِ ۲۶
قَالَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ یٰلَیْتُ قَوْمِیْ یَعْلَمُونَ ۲۷
بِمَا غَفَر لِّیْ رَبِّیْ وَجَعَلَنِی مِنَ الْمُکْرَمِیْنَ ۲۸

«لَا حِجْرَ» حرف مرا بشنوید (پس) او را رجم کردند و مرد [۲۶] «قَالَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ» فرشتگان در هنگام مرگش به او گفتند: وارد بهشت شو.

۴۳۸ - قال رسول الله - ﷺ :- «إِقرؤوها علی موتاکم». یعنی پس. اخرجہ الإمام احمد.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «پس را بر بیماری که در حال مرگ و روح دادن هستند، بخوانید». بعضی از علما می‌گویند: از ویژگی‌های این سوره این است که هرگاه به هنگام کار مشکلی خوانده شود. خداوند آن کار را آسان و سهل می‌کند و به همین علت بر بیمار خوانده می‌شود تا رحمت و برکت خدا نازل شود و روح به آسانی از بدن او خارج شود.

{ [۲۸] «جُند من السماء» لشکری از آسمان «ماکتا مزلین» ما فرو نرستادیم } [۲۹] «صیحه» صدایی مهلک از آسمان «خامدون» اجساد خاموش شده، آن گونه که آتش خاموش می شود. [۳۰] «باحسرة» والا سفا! (این عبارت برای تأسف و تعجب از حال ایشان است که پیامبران را تکذیب می کردند، در حالی که آنان را به سوی خیر دعوت می کردند) [۳۱] «الم یروا» آیا نمی دانند؟ «کم اهلکنا» بسیار نابود کرده ایم «القرون» ملتها «انهم الیهم لایرجعون» که آن نابودشدگان به سوی تکذیب کنندگان برمی گردند [۳۲] «و ان کل لما...» همه آنان نزد ما گرد می آیند «محضرون» آنان را برای حساب و جزا حاضر می کنیم [۳۳] «آیه لهم» نشانه ای برای آنان از قدرت خدا بر رستاختن «الأرض المیتة» زمین سخت و خشک «أحیناها» بعد از فرو فرستادن باران، آن را سرسبز کردیم [۳۴] «و فخرنا فیها» زمین را شقی کردیم «ما عملتہ ایدیهم» تا از چیزهایی که خود از آن

وَمَا أُنزِلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُندٍ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ ۲۸ إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَمِدُونَ ۲۹ يَحْسَرَةُ عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ۳۰ أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ ۳۱ وَإِنْ كُلُّ لَمَّا جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ ۳۲ وَآيَةٌ لَهُمْ أَنَّ الْأَرْضَ الَّتِي تَحْيَا وَتَمُوتُ بِيَدِنَا وَأَنَّا جَاعِلُونَ فِيهِمُ نَارًا كَالْوُجُوهِ ۳۳ وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَجِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجْرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ ۳۴ لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ۳۵ سُبْحَنَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُثْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ۳۶ وَآيَةٌ لَهُمْ أَنَّا نَمْلَأُ السَّمَاءَ بِلُحُوبٍ مِمَّا لَا تَبْصُرُ الْأَبْصَارُ ۳۷ وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ۳۸ وَالْقَمَرُ قَدَرَتْهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ ۳۹ لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ۴۰

میوه ها درست می کنند، مثل: آبیوه ... بخورند [۳۶] «الازواج» اصناف و انواع [۳۷] «نملأ منه النهار» روز را از آن بیرون می کشیم به گونه ای که چیزی از نور روز باقی نماند «نملأون» به تاریکی افتادگان «لنملأها» به مکان استقرار نهایی اش (با توجه به علم خدا) یا به زمان استقرار نهایی (روز قیامت) [۳۹] «قدیرا» مسیر آن را در منزلگاه هایی تعیین کرده ایم «كالعرجون القديم» مثل ترکه کهنه خوشه خرما [۴۰] «لا الشمس بغی» برای خورشید آسان و میسر نیست که... «ولا اللیل» و نه نشانه شب (ماه) «فلك» مدار (مسیری شبیه به دایره) «یسبحون» در هوا به آرامی و با نظم (مثل کسی که در آب شنا می کند) در حرکتند.

[۴۱] {وَايَةُ لَهُمْ} و نشانه‌ای (دیگر دال بر قدرت ما) برای ایشان {جَعَلْنَا} جعل می‌کنیم {وَرَبِّهِمْ} فرزندان و اشخاص ضعیف آنان {الطَّلُكَ} کشتی‌ها {الْمَشْرُوعَ} مملو {وَأَرْكَبُونَ} سوار می‌شوند {۴۲} {وَالْأَصْحَابِ} لهم. نجات‌دهنده‌ای برای آنان از غرق شدن نیست (سریعاً می‌میرند) [۴۴] {مَتَاعًا} آنان را از زندگی بهره‌مند ساخته‌ام {إِلَى حِينٍ} تا زمان پایان یافتن عمرشان [۴۵] {مَسَابِينَ} آیدیکم. آنچه بر سر ملت‌های گذشته آمده است {وَمَا خَلَقَكُمْ} عذاب آخرتی که در پیش رو دارید [۴۶] {آيَةً} دلیل بر یگانگی خدا و صداقت پیامبرش [۴۷] {إِنْ أَنْتُمْ} شما نیستید [۴۸] {الْوَعْدَ} روز موعود (روز قیامت) [۴۹] {مَا يَنْظُرُونَ} انتظار نمی‌کشند {الصَّحِيفَةِ وَاحِدَةً} نفخه مرگ توسط اسرافیل {تَأْخُذُهُمْ} نابودشان می‌کند {وَهُمْ يَخِصِّمُونَ} در کارهای روزانه‌شان مشغول نزاع و کشمکش هستند (ناگهان به سراغشان می‌آید و آنان غمی فهمند) [۵۱] {تَنْفُخُ فِي الصُّورِ} نفخه دوم (نفخه

الْمَرْفَأِ الْوَالْعَظِيمِ

۴۴۳

سُورَةُ يُونُسَ

وَايَةُ لَهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلِ الْمَشْحُونِ ۴۱ وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ ۴۲ وَإِنْ نَشَأْ غَرَقْهُمْ فَلَا يَرِيخُ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنْقَذُونَ ۴۳ إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَى حِينٍ ۴۴ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۴۵ وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ۴۶ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا زَعَمَ اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْطِعِم مِّنْ لَّوْشَاءِ اللَّهِ اطْعَمَهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۴۷ وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۴۸ مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا الصَّيْحَةَ وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ ۴۹ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَى أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ۵۰ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَى رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ ۵۱ قَالُوا إِنَّا كُنَّا مِنْ مَّوَدِّعَاتِكُمْ يَا رَحْمَنُ ۵۲ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ ۵۳ إِنْ كُنْتُمْ إِلَّا صَّاحِبَةَ وَاحِدَةٍ فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ ۵۴ فَالْيَوْمَ لَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۵۵

زنده شدن) {مِنَ الْأَحْدَاثِ} از قبرها {يُطْرَقُونَ} با شتاب خارج می‌شوند [۵۲] {يَا بُولَدَ} وای بر ما (جمله تحسر و تأسف است) {مِنْ بَعَثْنَا} چه کسی ما را بیدار کرد {مِنْ مَّوَدِّعَاتِكُمْ} از خوابان {هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ} این چیزی که می‌بینید همان چیزی است که قبلاً خداوند به شما خبر داده است (این سخن فرشتگان است) {وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ} و فرستادگان خدا در آنچه به شما خبر داده بودند از قبیل حساب و کتاب و زنده شدن، راست گفته بودند [۵۳] {إِنْ كُنْتُمْ} عملی که آنان را به زندگی دوباره برمی‌گرداند، نیست... {الْأَصْحِفَةِ وَاحِدَةً} مگر یک بار دمیدن در صور {جَمِيعٌ} برای حسابرسی گرد آورده می‌شوند {لَدَيْنَا} در کنار ما. در پیشگاه ما {مُحْضَرُونَ} حاضر شدگان}.

[۵۵] **شُعْلُ** نعمت های عظیمی که از چیزهای دیگر غافلشان می کند **لَا يَهْتَدُونَ** در ناز و نعمت بسر می برند
 [۵۶] **لِي لِيْلَالٍ** در زیر سایه های پر و فراخ **الْأَرَاكِ** سریره های مزین **الْمَكُونِ** تکیه دادگان.
 لم دهندگان؛ [۵۷] **لَمْ** می آید عود. هر چه آرزو کنند

۴۴۴

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُوْلُهُ

إِنْ أَصْحَبَ الْجَنَّةَ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَكِهِونَ ۝ هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ
 فِي ظِلِّلٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَكِفُونَ ۝ ۵۶ لَمْ يَفُتِكِهِمْ وَهُمْ
 مَا يَدْعُونَ ۝ ۵۷ سَلَّمَ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَجِيمٍ ۝ ۵۸ وَأَمْتَرُوا الْيَوْمَ
 أَنَّهُا الْمُجْرِمُونَ ۝ ۵۹ أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ بَنِيَّ آدَمَ أَنْ لَا
 تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ۝ ۶۰ وَإِنْ أَعْبُدُونِي
 هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ۝ ۶۱ وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِيلًا كَثِيرًا
 أَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ ۝ ۶۲ هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ
 ۶۳ أَصَلُّوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ۝ ۶۴ الْيَوْمَ نَخْتِمُ
 عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا
 يَكْسِبُونَ ۝ ۶۵ وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَى أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا
 الصِّرَاطَ فَأَنْتَ بُصِيرٌ ۝ ۶۶ وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ
 عَلَى مَكَانَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ
 ۶۷ وَمَنْ تُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ ۝ ۶۸
 وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْءَانٌ مُبِينٌ
 ۶۹ لِيُنذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيُحْيِيَ الْقَوْلَ عَلَى الْكَافِرِينَ ۝ ۷۰

و بخوانند در اختیارشان
 است [۵۹] **أَمْتَرُوا** جدا
 گردید و از مؤمنان دور شوید
 [۶۰] **أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ** آیا به
 شما توصیه نکردم و دستور
 ندادم؟ **لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ**
 از فریب کاریهای شیطان
 اطاعت نکنید [۶۲] **جِيلًا**
 گروه یا جماعت گسترده ای
 از مردم [۶۳] **كُنْتُمْ**
 توعده می دادید به شما وعده داده
 می شد؛ [۶۴] **أَصَلُّوْهَا**
 داخل آتش شوید و حرارت
 آن را بپشید [۶۵] **الْيَوْمَ**
نَخْتِمُ عَلَى آنان را از حرف
 زدن باز می داریم **تَشْهَدُ**
أَرْجُلُهُمْ پاهایشان گواهی
 می دهند **بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ**
 به چیزهایی که فراچنگ
 می آورده اند؛ [۶۶]
لَطَمَسْنَا عَلَى أَعْيُنِهِمْ
 چشمهایشان را از بین
 می بریم و جای آن را محو
 می کنیم **فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ**

و از هم پیشی بگیرند تا به راه برسند و از آن بگذرند **فَأَنْتَ بَصِيرٌ** پس چگونه راه را می بینند. بعد از اینکه
 چشمشان را محو نمودیم؟ (غی توانند) [۶۷] **لَطَمَسْنَا** چهره آنان را برای خوار کردنشان زشت می کنیم **عَلَى**
مَكَانَتِهِمْ با وجود مکان و منزلت ایشان که تصور می کنند دارای قدرت و مکتنت هستند **لَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا**
وَلَا يَرْجِعُونَ غی توانند پیش بروند یا برگردند [۶۸] **نُنَكِّسُهُ** عمرش را دراز کنیم **أَوْ رَأَى قَوًى** به ضعیف
 تبدیل می کنیم [۶۹] **مَنْ يَنْبَغِي لَهُ** برای او میسر نیست **إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ** این کتاب فرو فرستاده شده بر پیامبر
 جز یادآوری برای عاقل نیست. [۷۰] **يُحْيِيَ الْقَوْلَ** انسان عاقلی که از عبرت ها سود می برد **يُحْيِيَ الْقَوْلَ** عذاب
 واجب گردد.

{ ۷۱ } { اُولَئِكَ يَرَوْنَ } مگر نمی بینند { اِنَّمَا عَلِمَتْ اَيُّدِيْنَا } برخی از چیزهایی که قدرت ما آفریده است { الْعَظَامُ } شتر، گاو، گوسفند و بز { فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ } ایشان (انسانها) مالک و صاحب آنهايُند { ۷۲ } { ذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ } چهارپایان را برای آنان مسخر و رام کرده ایم { رُكُوبُهُمْ } وسیله سواری آنان { وَمِنْهَا يَكُلُونَ } و از گوشت و شیر برخی از آنها می خورند { ۷۳ } { مَشَارِبُ } نوشیدنی ها { ۷۵ } { وَ هُمْ لَهَا جُنْدٌ } بت ها سپاه آماده کافران هستند { مَعْصِرُونَ } (بت ها را نیز) همراه ایشان در آتش جهنم حاضر می کنیم { ۷۶ } { فَلَا يَحْزَنُكَ قَوْلُهُمْ } به سبب اصرار آنها بر پرستش غیر خدا و دعایشان که بت ها به ایشان نفع و کمک می رسانند، غمگین مباش { ۷۷ } { مَا يُسِيرُونَ } آنچه مخفی می دارند { وَ مَا يَعْلَنُونَ } و آنچه آشکار می سازند { ۷۷ } { خَصِيمٌ } دارای دشمنی بسیار. مبالغه کننده در دشمنی { ۷۸ } { وَ نَسِيَ خَلْقَهُ } در حالی که اندیشیدن درباره خلقت خویش از خاک را فراموش کرده است { الْعِظَامُ }

اُولَئِكَ يَرَوْنَ اَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ اَيُّدِيْنَا اَنْعَمًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ ۷۱ وَ ذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رُكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَكُلُونَ ۷۲ وَهُمْ فِيهَا مِنْ مَنَافِعٍ وَمَشَارِبٍ اَفَلَا يَشْكُرُونَ ۷۳ وَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ اِلٰهَةً لَّعَلَّهُمْ يَنْصُرُونَ ۷۴ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُّحْضَرُونَ ۷۵ فَلَا يَحْزَنُكَ قَوْلُهُمْ اِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَ مَا يَعْلَنُونَ ۷۶ اُولَئِكَ رِجَالُ الْاِنْسَانِ اَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُّطْفَةٍ فَاِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ۷۷ وَ ضَرَبْنَا مَثَلًا وَ نَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَ هِيَ رَمِيمٌ ۷۸ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي اَنْشَأَهَا اَوَّلَ مَرَّةٍ وَ هُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ۷۹ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ مِنَ الشَّجَرِ الْاَخْضَرِ نَارًا فَاِذَا اَنْتُمْ مِنْهُ تُوقِدُونَ ۸۰ اَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضَ بِقَدِيرٍ عَلٰٓى اَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلٰى وَ هُوَ الْخَلّٰقُ الْعَلِيمُ ۸۱ اِنَّمَا اَمْرُهُ اِذَا اَرَادَ شَيْءًا اَنْ يَقُوْلَ لَهُ كُنْ فَيَكُوْنُ ۸۲ فَسُبْحٰنَ الَّذِي يَبْدِئُ مَلَكُوْتًا كُلِّ شَيْءٍ وَ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۸۳

سُورَةُ الصَّافَاتِ ۷۷ نَبِيَّهَا ۱۸۲

استخوانها { رُكُوبٌ } بسیار کهنه، فرسوده و پوسیده { ۸۱ } { بَلٰى } او قادر است که به گونه خودشان بیافریند { ۸۲ } { مَلَكُوْتٌ } مالکیت تام و عظیم.

۴۳۹- حدیثُ اَبی ثعلبۃ - رضی اللہ عنہ - اَنْ رَّسُوْلَ اللّٰهِ - ﷺ - نَهٰی عَنْ اَكْلِ كُلِّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّيِّءِ. متفق علیہ ابو ثعلبۃ - رضی اللہ عنہ - گوید: پیامبر - ﷺ - از خوردن گوشت دزدنگانی که دارای دندانهای ناب هستند (که به وسیله آن حیوانات را می دزدند) نهی نموده است.

۴۴۰- حدیثُ انسِ، قال: نَهٰی النَّبِیُّ - ﷺ - اَنْ تُصَبَّرَ الْبَہائمُ. متفق علیہ انس گوید: پیامبر - ﷺ - از نشانه قراردادن حیوانات نهی فرموده است.

[۱] «وَالصَّافَاتِ صَفًا» سوگند به تمام فرشتگان است که به انتظار اوامر خدا صف کشیده‌اند [۲] «فَالْأَزْجَرَاتِ زَجْرًا» و فرشتگانی که شیاطین را از استراق سمع بازمی‌دارند [۳] «وَالنَّاتِيَاتِ ذِكْرًا» و فرشتگانی که کلام خدا را به کتابهای آسمانی هستند بر سوره الصافات

بِاسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالصَّافَّاتِ صَفًا ۱ فَالزَّجْرَاتِ زَجْرًا ۲ فَالْآتِيَاتِ ذِكْرًا ۳
إِنَّ إِلَهَهُمُ لَوَاحِدٌ ۴ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ الْمَشْرِقِ ۵ إِنْ أَرَادْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِنَارٍ أَلْكَوَابِ ۶ وَحِفْظًا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَارِدٍ ۷ لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَأِ الْأَعْلَى وَيَقْفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ۸ دُخُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ ۹ إِلَّا مَنْ خِطِفَ الْخَطْفَةَ فَأَتْبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ ۱۰ فَاسْتَفْتِهِمْ أَهُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمْ مَنْ خَلَقْنَا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِنْ طِينٍ لَازِبٍ ۱۱ بَلْ عَجِبْتَ وَيَسْخَرُونَ ۱۲ وَإِذَا ذُكِّرُوا لَا يَذْكُرُونَ ۱۳ وَإِذَا أُرُوا آيَةً يَسْتَسْخَرُونَ ۱۴ وَقَالُوا إِن هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُؤْمِنٌ ۱۵ أَوَ آدَامُونا وَكَانُوا آبَاءَ عَظَمًا أَمْ نَالِمْبَعُوثُونَ ۱۶ أَوَ آدَامُونا الْأَوَّلُونَ ۱۷ قُلْ نَعَمْ وَأَنْتُمْ دَخِرُونَ ۱۸ فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ يَنْظُرُونَ ۱۹ وَقَالُوا لَوْلَا هَذَا يَوْمَ الدِّينِ ۲۰ هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ۲۱
أَخْسَرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ ۲۲ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ الْجَحِيمِ ۲۳ وَقَفَّوْهُمْ أَنْهُمْ قَسَتْوُلُونَ ۲۴
را مسخره می‌کنند [۱۴]

«یستخرون» در مسخره کردن مبالغه می‌کنند [۱۸] «دخرون» ذلیل و فرمانبردار [۱۹] «زجره واحده» یک صدا (نفخه دوم اسرافیل) «ینظرون» انتظار می‌کشند [۲۰] «یا ولینا» افسوس! وای بر ما «یوم الدین» روز جزا و حساب [۲۱] «یوم الفصل» روز داور و جدایی میان مردم [۲۲] «و ازواجهم» با همانند هایشان (قرین‌های بدی که ایشان را همراه کرده‌اند) «ما کانوا یعبدون» بت‌هایی که می‌پرستیدند (برای توبیح ایشان بت‌ها را نیز با ایشان محشور می‌کنند تا بفهمند تنها سنگ‌های بی‌سود و زیان را می‌پرستیدند) [۲۳] «فاهدوهم» ای آنان را به راه جهنم راهنمایی کنید [۲۴] «ففرهم» برای حساب نگاهشان دارید.

[۲۵] «الْمُنَاصِرُونَ» همدیگر را یاری نمی‌کنید؟ (تا یکدیگر را نجات دهید) [۲۶] «الْمُسْتَسْلِمُونَ» افراد منقاد و ذلیل [۲۷] «بَعْضٌ عَلَى بَعْضٍ» بعضی (از مشرکان) رو به بعضی دیگر می‌غایند «بِإِسَاءَتِهِمْ» از همدیگر بازخواست می‌کنند. بگونه

مَالَكُمْ لَا نُنَاصِرُكُمْ ۲۵ بَلْ هُمْ الْيَوْمَ مُسْتَسْلِمُونَ ۲۶ وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ۲۷ قَالُوا إِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ ۲۸ قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ۲۹ وَمَا كَانُوا لَنَا عَلَنَةً مِنْ سُلْطَانٍ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا طَافِينَ ۳۰ فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنا إِنْ لَدَايَهُمْ ۳۱ فَأَعْوَيْتُمْ إِيَّانَا كَمَا غَوَيْتُمْ ۳۲ فَأَنْتُمْ يَوْمَ مَذِي فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ۳۳ إِنَّا كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ۳۴ إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ۳۵ وَيَقُولُونَ إِنَّا لَنَارِكُوا إِلَهَ الْهِنَا لِسَاءِعٍ يُخَنِّتُونَ ۳۶ بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَقَ الْمُرْسَلِينَ ۳۷ إِنَّكُمْ لَدَايَهُمُ الْعَذَابِ الْآلِيمِ ۳۸ وَمَا تُخْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۳۹ إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ۴۰ أُولَئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَعْلُومٌ ۴۱ فَوَكَهَهُمْ مُمْكِرُمُونَ ۴۲ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ۴۳ عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ ۴۴ يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ ۴۵ بِيضَاءَ لَذَّةٍ لِلشَّرْبِ ۴۶ لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ ۴۷ وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ عِينٌ ۴۸ كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَكْنُونٌ ۴۹ فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ۵۰ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ ۵۱

کشتکش و سرزنش از یکدیگر سؤالاتی می‌کنند و همدیگر را مقصّر می‌دانند [۲۸] «تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ» شما از راه خیر خواهی به سوی ما آمدید و ما را از راه حق بازداشتید [۳۰] «طَافِينَ» متجاوزان از حد در نافرمانی [۳۱] «فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنا» متجاوزان از حد در نافرمانی عذاب خداوند درباره ما محقق گشت «إِنَّا لَذَايِقُونَ» ما باید عذاب را بچشیم (عذاب شدگان) [۳۲] «فَأَعْوَيْتُمْ إِيَّانَا» ما شما را به گمراهی دعوت کردیم و شما اجابت کردید [۳۳] «إِنَّهُمْ» کفار مکه [۳۶] «لَنَارِكُوا إِلَهَ الْهِنَا» معبودها خویش را رها می‌سازیم [۴۰] «الْمُخْلَصِينَ» بندگان منتخبی که خداوند آنان را برای عبادت پاک و خالص کرده است [۴۱] «رِزْقٌ مَعْلُومٌ» روزی و ییژه‌ای و دارای صفاتی که تنها در بهشت

است [۴۲] «لَوَاكِهِ» جمع: فاکهه. میوه‌ها [۴۳] «سُرُرٍ» جمع: سریر. تختها [۴۵] «بِكَأْسٍ» با شراب. یا با کاسه شراب «مِنْ مَعِينٍ» شرابی که همچون آب از چشمه‌ها می‌جوشد و بر روی زمین جاری می‌شود [۴۶] «بِيضَاءَ» صاف (صفت شراب است) «لَذَّةٍ» بسیار لذیذ [۴۷] «لَا فِيهَا غَوْلٌ» نه تباهی و زوال عقل در آن است (مثل شراب دنیا مضر نیست) «يُنْزَفُونَ» و نه به وسیله آن عقلشان برده می‌شود (مست نمی‌شوند) [۴۸] «قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ» حوری‌هایی که تنها به شوهران خود نگاه می‌کنند «عِينٌ» دارای چشمانی درشت و زیبا [۴۹] «بَيْضٌ مَكْنُونٌ» تخم‌های پوشیده و پنهانی که از گردوغبار در امان هستند [۵۱] «قَرِينٌ» دوست و رفیق.

[۵۳] ﴿لَمَذُورٌ﴾ باز جویی شدگان از اعمالمان و پاداش داده شدگان [۵۵] ﴿سَوَاءٌ الْحِمِيمِ﴾ وسط دوزخ [۵۶]

﴿إِنْ كُنْتَ لِرَبِّكَ﴾ نزدیک بود با فریب دادن مرا هلاک سازی [۵۷] ﴿الْمُحْضَرِّينَ﴾ از کسانی که فرشتگان آنان

را برای عذاب جمع می کنند.

مثل تو [۶۲] ﴿خَيْرٌ نَزْلًا﴾

ضیافت و احترام بهتری

است ﴿شَجَرَةُ الزَّقُّومِ﴾

درختی کوچک، بدبو و بدمزه

که در سرزمین تهامه می روید

[۶۳] ﴿نَفْثَةٌ لِلظَّالِمِينَ﴾ مایه

بخت و عذاب ظالمان در

آخرت [۶۴] ﴿أَصْلَ الْحِمِيمِ﴾

قعر جهنم [۶۵] ﴿طُلُعُهَا﴾

میوه آن که شبیه است به

اولین میوه خرما ﴿كَذَّبُوا

رُؤُسَ الشَّيَاطِينِ﴾ تمثیل

است برای نشان دادن نهایت

زشتی آن [۶۷] ﴿لِنُزِيلًا﴾

آلوده است. آمیخته است

[۶۹] ﴿الْفَرَّاقِ﴾ یافته اند [۷۰]

﴿فَلِیْ أُنَازِلِهِ﴾ در راه ایشان

﴿تَهْرَعُونَ﴾ به شتاب رانده

می شوند [۷۴] ﴿الْمُحْضَرِّينَ﴾

افرادی که خداوند آنان را

انتخاب نموده و از عیب ها

خالص کرده است.

۴۴۱- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -:

«إِنَّ أَهْلَ النَّارِ عَذَابٌ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ لِرَجُلٍ يَوْضَعُ فِي أَحْصِ

سُورَةِ الصَّافَّاتِ

۴۴۸

الْأَنْبَاءِ وَالْغَاثِ وَالْغَاثِ

يَقُولُ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُصْذَرِّينَ ۵۳ ۵۴ ۵۵ ۵۶ ۵۷ ۵۸ ۵۹ ۶۰ ۶۱ ۶۲ ۶۳ ۶۴ ۶۵ ۶۶ ۶۷ ۶۸ ۶۹ ۷۰ ۷۱ ۷۲ ۷۳ ۷۴ ۷۵ ۷۶ ۷۷ ۷۸ ۷۹ ۸۰ ۸۱ ۸۲ ۸۳ ۸۴ ۸۵ ۸۶ ۸۷ ۸۸ ۸۹ ۹۰ ۹۱ ۹۲ ۹۳ ۹۴ ۹۵ ۹۶ ۹۷ ۹۸ ۹۹ ۱۰۰ ۱۰۱ ۱۰۲ ۱۰۳ ۱۰۴ ۱۰۵ ۱۰۶ ۱۰۷ ۱۰۸ ۱۰۹ ۱۱۰ ۱۱۱ ۱۱۲ ۱۱۳ ۱۱۴ ۱۱۵ ۱۱۶ ۱۱۷ ۱۱۸ ۱۱۹ ۱۲۰ ۱۲۱ ۱۲۲ ۱۲۳ ۱۲۴ ۱۲۵ ۱۲۶ ۱۲۷ ۱۲۸ ۱۲۹ ۱۳۰ ۱۳۱ ۱۳۲ ۱۳۳ ۱۳۴ ۱۳۵ ۱۳۶ ۱۳۷ ۱۳۸ ۱۳۹ ۱۴۰ ۱۴۱ ۱۴۲ ۱۴۳ ۱۴۴ ۱۴۵ ۱۴۶ ۱۴۷ ۱۴۸ ۱۴۹ ۱۵۰ ۱۵۱ ۱۵۲ ۱۵۳ ۱۵۴ ۱۵۵ ۱۵۶ ۱۵۷ ۱۵۸ ۱۵۹ ۱۶۰ ۱۶۱ ۱۶۲ ۱۶۳ ۱۶۴ ۱۶۵ ۱۶۶ ۱۶۷ ۱۶۸ ۱۶۹ ۱۷۰ ۱۷۱ ۱۷۲ ۱۷۳ ۱۷۴ ۱۷۵ ۱۷۶ ۱۷۷ ۱۷۸ ۱۷۹ ۱۸۰ ۱۸۱ ۱۸۲ ۱۸۳ ۱۸۴ ۱۸۵ ۱۸۶ ۱۸۷ ۱۸۸ ۱۸۹ ۱۹۰ ۱۹۱ ۱۹۲ ۱۹۳ ۱۹۴ ۱۹۵ ۱۹۶ ۱۹۷ ۱۹۸ ۱۹۹ ۲۰۰ ۲۰۱ ۲۰۲ ۲۰۳ ۲۰۴ ۲۰۵ ۲۰۶ ۲۰۷ ۲۰۸ ۲۰۹ ۲۱۰ ۲۱۱ ۲۱۲ ۲۱۳ ۲۱۴ ۲۱۵ ۲۱۶ ۲۱۷ ۲۱۸ ۲۱۹ ۲۲۰ ۲۲۱ ۲۲۲ ۲۲۳ ۲۲۴ ۲۲۵ ۲۲۶ ۲۲۷ ۲۲۸ ۲۲۹ ۲۳۰ ۲۳۱ ۲۳۲ ۲۳۳ ۲۳۴ ۲۳۵ ۲۳۶ ۲۳۷ ۲۳۸ ۲۳۹ ۲۴۰ ۲۴۱ ۲۴۲ ۲۴۳ ۲۴۴ ۲۴۵ ۲۴۶ ۲۴۷ ۲۴۸ ۲۴۹ ۲۵۰ ۲۵۱ ۲۵۲ ۲۵۳ ۲۵۴ ۲۵۵ ۲۵۶ ۲۵۷ ۲۵۸ ۲۵۹ ۲۶۰ ۲۶۱ ۲۶۲ ۲۶۳ ۲۶۴ ۲۶۵ ۲۶۶ ۲۶۷ ۲۶۸ ۲۶۹ ۲۷۰ ۲۷۱ ۲۷۲ ۲۷۳ ۲۷۴ ۲۷۵ ۲۷۶ ۲۷۷ ۲۷۸ ۲۷۹ ۲۸۰ ۲۸۱ ۲۸۲ ۲۸۳ ۲۸۴ ۲۸۵ ۲۸۶ ۲۸۷ ۲۸۸ ۲۸۹ ۲۹۰ ۲۹۱ ۲۹۲ ۲۹۳ ۲۹۴ ۲۹۵ ۲۹۶ ۲۹۷ ۲۹۸ ۲۹۹ ۳۰۰ ۳۰۱ ۳۰۲ ۳۰۳ ۳۰۴ ۳۰۵ ۳۰۶ ۳۰۷ ۳۰۸ ۳۰۹ ۳۱۰ ۳۱۱ ۳۱۲ ۳۱۳ ۳۱۴ ۳۱۵ ۳۱۶ ۳۱۷ ۳۱۸ ۳۱۹ ۳۲۰ ۳۲۱ ۳۲۲ ۳۲۳ ۳۲۴ ۳۲۵ ۳۲۶ ۳۲۷ ۳۲۸ ۳۲۹ ۳۳۰ ۳۳۱ ۳۳۲ ۳۳۳ ۳۳۴ ۳۳۵ ۳۳۶ ۳۳۷ ۳۳۸ ۳۳۹ ۳۴۰ ۳۴۱ ۳۴۲ ۳۴۳ ۳۴۴ ۳۴۵ ۳۴۶ ۳۴۷ ۳۴۸ ۳۴۹ ۳۵۰ ۳۵۱ ۳۵۲ ۳۵۳ ۳۵۴ ۳۵۵ ۳۵۶ ۳۵۷ ۳۵۸ ۳۵۹ ۳۶۰ ۳۶۱ ۳۶۲ ۳۶۳ ۳۶۴ ۳۶۵ ۳۶۶ ۳۶۷ ۳۶۸ ۳۶۹ ۳۷۰ ۳۷۱ ۳۷۲ ۳۷۳ ۳۷۴ ۳۷۵ ۳۷۶ ۳۷۷ ۳۷۸ ۳۷۹ ۳۸۰ ۳۸۱ ۳۸۲ ۳۸۳ ۳۸۴ ۳۸۵ ۳۸۶ ۳۸۷ ۳۸۸ ۳۸۹ ۳۹۰ ۳۹۱ ۳۹۲ ۳۹۳ ۳۹۴ ۳۹۵ ۳۹۶ ۳۹۷ ۳۹۸ ۳۹۹ ۴۰۰ ۴۰۱ ۴۰۲ ۴۰۳ ۴۰۴ ۴۰۵ ۴۰۶ ۴۰۷ ۴۰۸ ۴۰۹ ۴۱۰ ۴۱۱ ۴۱۲ ۴۱۳ ۴۱۴ ۴۱۵ ۴۱۶ ۴۱۷ ۴۱۸ ۴۱۹ ۴۲۰ ۴۲۱ ۴۲۲ ۴۲۳ ۴۲۴ ۴۲۵ ۴۲۶ ۴۲۷ ۴۲۸ ۴۲۹ ۴۳۰ ۴۳۱ ۴۳۲ ۴۳۳ ۴۳۴ ۴۳۵ ۴۳۶ ۴۳۷ ۴۳۸ ۴۳۹ ۴۴۰ ۴۴۱ ۴۴۲ ۴۴۳ ۴۴۴ ۴۴۵ ۴۴۶ ۴۴۷ ۴۴۸ ۴۴۹ ۴۵۰ ۴۵۱ ۴۵۲ ۴۵۳ ۴۵۴ ۴۵۵ ۴۵۶ ۴۵۷ ۴۵۸ ۴۵۹ ۴۶۰ ۴۶۱ ۴۶۲ ۴۶۳ ۴۶۴ ۴۶۵ ۴۶۶ ۴۶۷ ۴۶۸ ۴۶۹ ۴۷۰ ۴۷۱ ۴۷۲ ۴۷۳ ۴۷۴ ۴۷۵ ۴۷۶ ۴۷۷ ۴۷۸ ۴۷۹ ۴۸۰ ۴۸۱ ۴۸۲ ۴۸۳ ۴۸۴ ۴۸۵ ۴۸۶ ۴۸۷ ۴۸۸ ۴۸۹ ۴۹۰ ۴۹۱ ۴۹۲ ۴۹۳ ۴۹۴ ۴۹۵ ۴۹۶ ۴۹۷ ۴۹۸ ۴۹۹ ۵۰۰ ۵۰۱ ۵۰۲ ۵۰۳ ۵۰۴ ۵۰۵ ۵۰۶ ۵۰۷ ۵۰۸ ۵۰۹ ۵۱۰ ۵۱۱ ۵۱۲ ۵۱۳ ۵۱۴ ۵۱۵ ۵۱۶ ۵۱۷ ۵۱۸ ۵۱۹ ۵۲۰ ۵۲۱ ۵۲۲ ۵۲۳ ۵۲۴ ۵۲۵ ۵۲۶ ۵۲۷ ۵۲۸ ۵۲۹ ۵۳۰ ۵۳۱ ۵۳۲ ۵۳۳ ۵۳۴ ۵۳۵ ۵۳۶ ۵۳۷ ۵۳۸ ۵۳۹ ۵۴۰ ۵۴۱ ۵۴۲ ۵۴۳ ۵۴۴ ۵۴۵ ۵۴۶ ۵۴۷ ۵۴۸ ۵۴۹ ۵۵۰ ۵۵۱ ۵۵۲ ۵۵۳ ۵۵۴ ۵۵۵ ۵۵۶ ۵۵۷ ۵۵۸ ۵۵۹ ۵۶۰ ۵۶۱ ۵۶۲ ۵۶۳ ۵۶۴ ۵۶۵ ۵۶۶ ۵۶۷ ۵۶۸ ۵۶۹ ۵۷۰ ۵۷۱ ۵۷۲ ۵۷۳ ۵۷۴ ۵۷۵ ۵۷۶ ۵۷۷ ۵۷۸ ۵۷۹ ۵۸۰ ۵۸۱ ۵۸۲ ۵۸۳ ۵۸۴ ۵۸۵ ۵۸۶ ۵۸۷ ۵۸۸ ۵۸۹ ۵۹۰ ۵۹۱ ۵۹۲ ۵۹۳ ۵۹۴ ۵۹۵ ۵۹۶ ۵۹۷ ۵۹۸ ۵۹۹ ۶۰۰ ۶۰۱ ۶۰۲ ۶۰۳ ۶۰۴ ۶۰۵ ۶۰۶ ۶۰۷ ۶۰۸ ۶۰۹ ۶۱۰ ۶۱۱ ۶۱۲ ۶۱۳ ۶۱۴ ۶۱۵ ۶۱۶ ۶۱۷ ۶۱۸ ۶۱۹ ۶۲۰ ۶۲۱ ۶۲۲ ۶۲۳ ۶۲۴ ۶۲۵ ۶۲۶ ۶۲۷ ۶۲۸ ۶۲۹ ۶۳۰ ۶۳۱ ۶۳۲ ۶۳۳ ۶۳۴ ۶۳۵ ۶۳۶ ۶۳۷ ۶۳۸ ۶۳۹ ۶۴۰ ۶۴۱ ۶۴۲ ۶۴۳ ۶۴۴ ۶۴۵ ۶۴۶ ۶۴۷ ۶۴۸ ۶۴۹ ۶۵۰ ۶۵۱ ۶۵۲ ۶۵۳ ۶۵۴ ۶۵۵ ۶۵۶ ۶۵۷ ۶۵۸ ۶۵۹ ۶۶۰ ۶۶۱ ۶۶۲ ۶۶۳ ۶۶۴ ۶۶۵ ۶۶۶ ۶۶۷ ۶۶۸ ۶۶۹ ۶۷۰ ۶۷۱ ۶۷۲ ۶۷۳ ۶۷۴ ۶۷۵ ۶۷۶ ۶۷۷ ۶۷۸ ۶۷۹ ۶۸۰ ۶۸۱ ۶۸۲ ۶۸۳ ۶۸۴ ۶۸۵ ۶۸۶ ۶۸۷ ۶۸۸ ۶۸۹ ۶۹۰ ۶۹۱ ۶۹۲ ۶۹۳ ۶۹۴ ۶۹۵ ۶۹۶ ۶۹۷ ۶۹۸ ۶۹۹ ۷۰۰ ۷۰۱ ۷۰۲ ۷۰۳ ۷۰۴ ۷۰۵ ۷۰۶ ۷۰۷ ۷۰۸ ۷۰۹ ۷۱۰ ۷۱۱ ۷۱۲ ۷۱۳ ۷۱۴ ۷۱۵ ۷۱۶ ۷۱۷ ۷۱۸ ۷۱۹ ۷۲۰ ۷۲۱ ۷۲۲ ۷۲۳ ۷۲۴ ۷۲۵ ۷۲۶ ۷۲۷ ۷۲۸ ۷۲۹ ۷۳۰ ۷۳۱ ۷۳۲ ۷۳۳ ۷۳۴ ۷۳۵ ۷۳۶ ۷۳۷ ۷۳۸ ۷۳۹ ۷۴۰ ۷۴۱ ۷۴۲ ۷۴۳ ۷۴۴ ۷۴۵ ۷۴۶ ۷۴۷ ۷۴۸ ۷۴۹ ۷۵۰ ۷۵۱ ۷۵۲ ۷۵۳ ۷۵۴ ۷۵۵ ۷۵۶ ۷۵۷ ۷۵۸ ۷۵۹ ۷۶۰ ۷۶۱ ۷۶۲ ۷۶۳ ۷۶۴ ۷۶۵ ۷۶۶ ۷۶۷ ۷۶۸ ۷۶۹ ۷۷۰ ۷۷۱ ۷۷۲ ۷۷۳ ۷۷۴ ۷۷۵ ۷۷۶ ۷۷۷ ۷۷۸ ۷۷۹ ۷۸۰ ۷۸۱ ۷۸۲ ۷۸۳ ۷۸۴ ۷۸۵ ۷۸۶ ۷۸۷ ۷۸۸ ۷۸۹ ۷۹۰ ۷۹۱ ۷۹۲ ۷۹۳ ۷۹۴ ۷۹۵ ۷۹۶ ۷۹۷ ۷۹۸ ۷۹۹ ۸۰۰ ۸۰۱ ۸۰۲ ۸۰۳ ۸۰۴ ۸۰۵ ۸۰۶ ۸۰۷ ۸۰۸ ۸۰۹ ۸۱۰ ۸۱۱ ۸۱۲ ۸۱۳ ۸۱۴ ۸۱۵ ۸۱۶ ۸۱۷ ۸۱۸ ۸۱۹ ۸۲۰ ۸۲۱ ۸۲۲ ۸۲۳ ۸۲۴ ۸۲۵ ۸۲۶ ۸۲۷ ۸۲۸ ۸۲۹ ۸۳۰ ۸۳۱ ۸۳۲ ۸۳۳ ۸۳۴ ۸۳۵ ۸۳۶ ۸۳۷ ۸۳۸ ۸۳۹ ۸۴۰ ۸۴۱ ۸۴۲ ۸۴۳ ۸۴۴ ۸۴۵ ۸۴۶ ۸۴۷ ۸۴۸ ۸۴۹ ۸۵۰ ۸۵۱ ۸۵۲ ۸۵۳ ۸۵۴ ۸۵۵ ۸۵۶ ۸۵۷ ۸۵۸ ۸۵۹ ۸۶۰ ۸۶۱ ۸۶۲ ۸۶۳ ۸۶۴ ۸۶۵ ۸۶۶ ۸۶۷ ۸۶۸ ۸۶۹ ۸۷۰ ۸۷۱ ۸۷۲ ۸۷۳ ۸۷۴ ۸۷۵ ۸۷۶ ۸۷۷ ۸۷۸ ۸۷۹ ۸۸۰ ۸۸۱ ۸۸۲ ۸۸۳ ۸۸۴ ۸۸۵ ۸۸۶ ۸۸۷ ۸۸۸ ۸۸۹ ۸۹۰ ۸۹۱ ۸۹۲ ۸۹۳ ۸۹۴ ۸۹۵ ۸۹۶ ۸۹۷ ۸۹۸ ۸۹۹ ۹۰۰ ۹۰۱ ۹۰۲ ۹۰۳ ۹۰۴ ۹۰۵ ۹۰۶ ۹۰۷ ۹۰۸ ۹۰۹ ۹۱۰ ۹۱۱ ۹۱۲ ۹۱۳ ۹۱۴ ۹۱۵ ۹۱۶ ۹۱۷ ۹۱۸ ۹۱۹ ۹۲۰ ۹۲۱ ۹۲۲ ۹۲۳ ۹۲۴ ۹۲۵ ۹۲۶ ۹۲۷ ۹۲۸ ۹۲۹ ۹۳۰ ۹۳۱ ۹۳۲ ۹۳۳ ۹۳۴ ۹۳۵ ۹۳۶ ۹۳۷ ۹۳۸ ۹۳۹ ۹۴۰ ۹۴۱ ۹۴۲ ۹۴۳ ۹۴۴ ۹۴۵ ۹۴۶ ۹۴۷ ۹۴۸ ۹۴۹ ۹۵۰ ۹۵۱ ۹۵۲ ۹۵۳ ۹۵۴ ۹۵۵ ۹۵۶ ۹۵۷ ۹۵۸ ۹۵۹ ۹۶۰ ۹۶۱ ۹۶۲ ۹۶۳ ۹۶۴ ۹۶۵ ۹۶۶ ۹۶۷ ۹۶۸ ۹۶۹ ۹۷۰ ۹۷۱ ۹۷۲ ۹۷۳ ۹۷۴ ۹۷۵ ۹۷۶ ۹۷۷ ۹۷۸ ۹۷۹ ۹۸۰ ۹۸۱ ۹۸۲ ۹۸۳ ۹۸۴ ۹۸۵ ۹۸۶ ۹۸۷ ۹۸۸ ۹۸۹ ۹۹۰ ۹۹۱ ۹۹۲ ۹۹۳ ۹۹۴ ۹۹۵ ۹۹۶ ۹۹۷ ۹۹۸ ۹۹۹ ۱۰۰۰ ۱۰۰۱ ۱۰۰۲ ۱۰۰۳ ۱۰۰۴ ۱۰۰۵ ۱۰۰۶ ۱۰۰۷ ۱۰۰۸ ۱۰۰۹ ۱۰۱۰ ۱۰۱۱ ۱۰۱۲ ۱۰۱۳ ۱۰۱۴ ۱۰۱۵ ۱۰۱۶ ۱۰۱۷ ۱۰۱۸ ۱۰۱۹ ۱۰۲۰ ۱۰۲۱ ۱۰۲۲ ۱۰۲۳ ۱۰۲۴ ۱۰۲۵ ۱۰۲۶ ۱۰۲۷ ۱۰۲۸ ۱۰۲۹ ۱۰۳۰ ۱۰۳۱ ۱۰۳۲ ۱۰۳۳ ۱۰۳۴ ۱۰۳۵ ۱۰۳۶ ۱۰۳۷ ۱۰۳۸ ۱۰۳۹ ۱۰۴۰ ۱۰۴۱ ۱۰۴۲ ۱۰۴۳ ۱۰۴۴ ۱۰۴۵ ۱۰۴۶ ۱۰۴۷ ۱۰۴۸ ۱۰۴۹ ۱۰۵۰ ۱۰۵۱ ۱۰۵۲ ۱۰۵۳ ۱۰۵۴ ۱۰۵۵ ۱۰۵۶ ۱۰۵۷ ۱۰۵۸ ۱۰۵۹ ۱۰۶۰ ۱۰۶۱ ۱۰۶۲ ۱۰۶۳ ۱۰۶۴ ۱۰۶۵ ۱۰۶۶ ۱۰۶۷ ۱۰۶۸ ۱۰۶۹ ۱۰۷۰ ۱۰۷۱ ۱۰۷۲ ۱۰۷۳ ۱۰۷۴ ۱۰۷۵ ۱۰۷۶ ۱۰۷۷ ۱۰۷۸ ۱۰۷۹ ۱۰۸۰ ۱۰۸۱ ۱۰۸۲ ۱۰۸۳ ۱۰۸۴ ۱۰۸۵ ۱۰۸۶ ۱۰۸۷ ۱۰۸۸ ۱۰۸۹ ۱۰۹۰ ۱۰۹۱ ۱۰۹۲ ۱۰۹۳ ۱۰۹۴ ۱۰۹۵ ۱۰۹۶ ۱۰۹۷ ۱۰۹۸ ۱۰۹۹ ۱۱۰۰ ۱۱۰۱ ۱۱۰۲ ۱۱۰۳ ۱۱۰۴ ۱۱۰۵ ۱۱۰۶ ۱۱۰۷ ۱۱۰۸ ۱۱۰۹ ۱۱۱۰ ۱۱۱۱ ۱۱۱۲ ۱۱۱۳ ۱۱۱۴ ۱۱۱۵ ۱۱۱۶ ۱۱۱۷ ۱۱۱۸ ۱۱۱۹ ۱۱۲۰ ۱۱۲۱ ۱۱۲۲ ۱۱۲۳ ۱۱۲۴ ۱۱۲۵ ۱۱۲۶ ۱۱۲۷ ۱۱۲۸ ۱۱۲۹ ۱۱۳۰ ۱۱۳۱ ۱۱۳۲ ۱۱۳۳ ۱۱۳۴ ۱۱۳۵ ۱۱۳۶ ۱۱۳۷ ۱۱۳۸ ۱۱۳۹ ۱۱۴۰ ۱۱۴۱ ۱۱۴۲ ۱۱۴۳ ۱۱۴۴ ۱۱۴۵ ۱۱۴۶ ۱۱۴۷ ۱۱۴۸ ۱۱۴۹ ۱۱۵۰ ۱۱۵۱ ۱۱۵۲ ۱۱۵۳ ۱۱۵۴ ۱۱۵۵ ۱۱۵۶ ۱۱۵۷ ۱۱۵۸ ۱۱۵۹ ۱۱۶۰ ۱۱۶۱ ۱۱۶۲ ۱۱۶۳ ۱۱۶۴ ۱۱۶۵ ۱۱۶۶ ۱۱۶۷ ۱۱۶۸ ۱۱۶۹ ۱۱۷۰ ۱۱۷۱ ۱۱۷۲ ۱۱۷۳ ۱۱۷۴ ۱۱۷۵ ۱۱۷۶ ۱۱۷۷ ۱۱۷۸ ۱۱۷۹ ۱۱۸۰ ۱۱۸۱ ۱۱۸۲ ۱۱۸۳ ۱۱۸۴ ۱۱۸۵ ۱۱۸۶ ۱۱۸۷ ۱۱۸۸ ۱۱۸۹ ۱۱۹۰ ۱۱۹۱ ۱۱۹۲ ۱۱۹۳ ۱۱۹۴ ۱۱۹۵ ۱۱۹۶ ۱۱۹۷ ۱۱۹۸ ۱۱۹۹ ۱۲۰۰ ۱۲۰۱ ۱۲۰۲ ۱۲۰۳ ۱۲۰۴ ۱۲۰۵ ۱۲۰۶ ۱۲۰۷ ۱۲۰۸ ۱۲۰۹ ۱۲۱۰ ۱۲۱۱ ۱۲۱۲ ۱۲۱۳ ۱۲۱۴ ۱۲۱۵ ۱۲۱۶ ۱۲۱۷ ۱۲۱۸ ۱۲۱۹ ۱۲۲۰ ۱۲۲۱ ۱۲۲۲ ۱۲۲۳ ۱۲۲۴ ۱۲۲۵ ۱۲۲۶ ۱۲۲۷ ۱۲۲۸ ۱۲۲۹ ۱۲۳۰ ۱۲۳۱ ۱۲۳۲ ۱۲۳۳ ۱۲۳۴ ۱۲۳۵ ۱۲۳۶ ۱۲۳۷ ۱۲۳۸ ۱۲۳۹ ۱۲۴۰ ۱۲۴۱ ۱۲۴۲ ۱۲۴۳ ۱۲۴۴ ۱۲۴۵ ۱۲۴۶ ۱۲۴۷ ۱۲۴۸ ۱۲۴۹ ۱۲۵۰ ۱۲۵۱ ۱۲۵۲ ۱۲۵۳ ۱۲۵۴ ۱۲۵۵ ۱۲۵۶ ۱۲۵۷ ۱۲۵۸ ۱۲۵۹ ۱۲۶۰ ۱۲۶۱ ۱۲۶۲ ۱۲۶۳ ۱۲۶۴ ۱۲۶۵ ۱۲۶۶ ۱۲۶۷ ۱۲۶۸ ۱۲۶۹ ۱۲۷۰ ۱۲۷۱ ۱۲۷۲ ۱۲۷۳ ۱۲۷۴ ۱۲۷۵ ۱۲۷۶ ۱۲۷۷ ۱۲۷۸ ۱۲۷۹ ۱۲۸۰ ۱۲۸۱ ۱۲۸۲ ۱۲۸۳ ۱۲۸۴ ۱۲۸۵ ۱۲۸۶ ۱۲۸۷ ۱۲۸۸ ۱۲۸۹ ۱۲۹۰ ۱۲۹۱ ۱۲۹۲ ۱۲۹۳ ۱۲۹۴ ۱۲۹۵ ۱۲۹۶ ۱۲۹۷ ۱۲۹۸ ۱۲۹۹ ۱۳۰۰ ۱۳۰۱ ۱۳۰۲ ۱۳۰۳ ۱۳۰۴ ۱۳۰۵ ۱۳۰۶ ۱۳۰۷ ۱۳۰۸ ۱۳۰۹ ۱۳۱۰ ۱۳۱۱ ۱۳۱۲ ۱۳۱۳ ۱۳۱۴ ۱۳۱۵ ۱۳۱۶ ۱۳۱۷ ۱۳۱۸ ۱۳۱۹ ۱۳۲۰ ۱۳۲۱ ۱۳۲۲ ۱۳۲۳ ۱۳۲۴ ۱۳۲۵ ۱۳۲۶ ۱۳۲۷ ۱۳۲۸ ۱۳۲۹ ۱۳۳۰ ۱۳۳۱ ۱۳۳۲ ۱۳۳۳ ۱۳۳۴ ۱۳۳۵ ۱۳۳۶ ۱۳۳۷ ۱۳۳۸ ۱۳۳۹ ۱۳۴۰ ۱۳۴۱ ۱۳۴۲ ۱۳۴۳ ۱۳۴۴ ۱۳۴۵ ۱۳۴۶ ۱۳۴۷ ۱۳۴۸ ۱۳۴۹ ۱۳۵۰ ۱۳۵۱ ۱۳۵۲ ۱۳۵۳ ۱۳۵۴ ۱۳۵۵ ۱۳۵۶ ۱۳۵۷ ۱۳۵۸ ۱۳۵۹ ۱۳۶۰ ۱۳۶۱ ۱۳۶۲ ۱۳۶۳ ۱۳۶۴ ۱۳۶۵ ۱۳۶۶ ۱۳۶۷ ۱۳۶۸ ۱۳۶۹ ۱۳۷۰ ۱۳۷۱ ۱۳۷۲ ۱۳۷۳ ۱۳۷۴ ۱۳۷۵ ۱۳۷۶ ۱۳۷۷ ۱۳۷۸ ۱۳۷۹ ۱۳۸۰ ۱۳۸۱ ۱۳۸۲ ۱۳۸۳ ۱۳۸۴ ۱۳۸۵ ۱۳۸۶ ۱۳۸۷ ۱۳۸۸ ۱۳۸۹ ۱۳۹۰ ۱۳۹۱ ۱۳۹۲ ۱۳۹۳ ۱۳۹۴ ۱۳۹۵ ۱۳۹۶ ۱۳۹۷ ۱۳۹۸ ۱۳۹۹ ۱۴۰۰ ۱۴۰۱ ۱۴۰۲ ۱۴۰۳ ۱۴۰۴ ۱۴۰۵ ۱۴۰۶ ۱۴۰۷ ۱۴۰۸ ۱۴۰۹ ۱۴۱۰ ۱۴۱۱ ۱۴۱۲ ۱۴۱۳ ۱۴۱۴ ۱۴۱۵ ۱۴۱۶ ۱۴۱۷ ۱۴۱۸ ۱۴۱۹ ۱۴۲۰ ۱۴۲۱ ۱۴۲۲ ۱۴۲۳ ۱۴۲۴ ۱۴۲۵ ۱۴۲۶ ۱۴۲۷ ۱۴۲۸ ۱۴۲۹ ۱۴۳۰ ۱۴۳۱ ۱۴۳۲ ۱۴۳۳ ۱۴۳۴ ۱۴۳۵ ۱۴۳۶ ۱۴۳۷ ۱۴۳۸ ۱۴۳۹ ۱۴۴۰ ۱۴۴۱ ۱۴۴۲ ۱۴۴۳ ۱۴۴۴ ۱۴۴۵ ۱۴۴۶ ۱۴۴۷ ۱۴۴۸ ۱۴۴۹ ۱۴۵۰ ۱۴۵۱ ۱۴۵۲ ۱۴۵۳ ۱۴۵۴ ۱۴۵۵ ۱۴۵۶ ۱۴۵۷ ۱۴۵۸ ۱۴۵۹ ۱۴۶۰ ۱۴۶۱ ۱۴۶۲ ۱۴۶۳ ۱۴۶۴ ۱۴۶۵ ۱۴۶۶ ۱۴۶۷ ۱۴۶۸ ۱۴۶۹ ۱۴۷۰ ۱۴۷۱ ۱۴۷۲ ۱۴۷۳ ۱۴۷۴ ۱۴۷۵ ۱۴۷۶ ۱۴۷۷ ۱۴۷۸ ۱۴۷۹ ۱۴۸۰ ۱۴۸۱

{[۷۷] «الْباقين» (باقی ماندگان (در روی زمین)) { [۷۸] «نَزَّلْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ» نام نیک او را در میان ملت‌های بعدی باقی گذارده‌ایم { [۸۰] «تَجْزِي» یادش می‌دهیم { [۸۲] «م» بعد از نجات نوح و هیراهان

«أَغْرَقْنَا» غرق کردیم

لَمَّا أَتَاهَا الثَّانِي

۴۴۹

سُورَةُ الصَّافَّاتِ

«الْآخِرِينَ» دیگران. مراد قوم

کافر نوح است { [۸۳] «مِنْ

شِيعَتِهِ» از کسانی که از او

پیروی کرده و دنباله‌رو او

بوده‌اند [۸۶] «أَفْكَأ» آیا

دروغ و باطل؟ (آیا

معبودهای سر تا پا دروغ

می‌خواهید [۸۸] «نَظَرَ نَظْرَةً

فِي النَّجْمِ» با دقت همچون

منجبان به ستارگان نگاه کرد

[۸۹] «إِنِّي سَقِيمٌ» مراد این

است که او نسبت به کفر

ایشان، بیماری روحی داشت

(اما آنان تصور کردند که او

بیماری جسمی دارد و از بردن

او منصرف شدند) [۹۰]

«تَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ» به او

پشت کردند و رفتند [۹۱]

«فَرَّغَ إِلَى آلِهِمْ» مخفیانه به

سراغ معبودهای آنان رفت تا

نابودشان کند { «أَلَا تَأْكُلُونَ»

آیا نمی‌خورید [۹۲] «مَالِكُم

لَا تَنْتَقُونَ» شما را چه شده

است که حرف نمی‌زنید {

[۹۳] «فَرَّغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا...

وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمْ الْبَاقِينَ ۷۷ وَزَكَّيْنَاهُ فِي الْآخِرِينَ ۷۸ سَلَّمَ

عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ ۷۹ إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۸۰ إِنَّهُ مِنْ

عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ۸۱ ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخِرِينَ ۸۲ وَإِلَّا مِنْ

شِيعَتِهِ لَإِنَّا نَزَّهِيمٌ ۸۳ إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ۸۴ إِذْ قَالَ

لَأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ ۸۵ أَفَكُأَ إِلَهَةٌ دُونَ اللَّهِ تَرِيدُونَ

۸۶ فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۸۷ فَظَنَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ ۸۸

فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ ۸۹ فَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ ۹۰ فَرَّغَ إِلَى آلِهِمْ

فَقَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ۹۱ مَالِكُم لَا تَنْتَقُونَ ۹۲ فَرَّغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا

بِالْيَمِينِ ۹۳ فَأَقْبَلُوا إِلَيْهِ يَزْفُونَ ۹۴ قَالَ أَعْبُدُونِ مَا نَسْتَعِشُّ

۹۵ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ۹۶ قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُيُوتًا فَأَلْفَوْهُ

فِي الْجَحِيمِ ۹۷ فَرَادَوْا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَسْفَلِينَ ۹۸

وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَى رَبِّي سَيِّدِينَ ۹۹ رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ

۱۰۰ فَبَشِّرْنَاهُ بِعِلْمٍ حَلِيمٍ ۱۰۱ فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ

يَبْنِيْ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرَى قَالَ

يَا بَنِيَّ أَفْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ ۱۰۲

با شدت هر چه بیشتر ضرباتی از بالا بر سر آنان فرود آورد [۹۴] «تَرَوْنَهُ» می‌شناختند { [۹۵] «مَا تَحْسِبُونَ» چیزهایی را که می‌تراشید { [۹۹] «ذَاهِبٌ إِلَى رَبِّي» من به جایی که مورد رضایت پروردگارم است می‌روم (سرزمین شام) [۱۰۰] «هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ» فرزند شایسته‌ای به من عطاء کن [۱۰۱] «عِلْمٍ حَلِيمٍ» مراد: اسماعیل است که شکبیا و خردمند بود [۱۰۲] «فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ» هنگامی که به سنی رسید که بتواند با پدرش کار کند.

۴۴۳- قال رسول الله - ﷺ: «رُؤْيَا الْأَنْبِيَاءِ فِي الْمَنَامِ وَحْيٌ» اخرجه ابن ابی حاتم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «رُؤْيَايَ پیامبران در خواب، وحی است».

[۱۰۳] **الْحَمْدُ لِلَّهِ** هنگامی که هر دو {ابراهیم و پسرش اسماعیل} تسلیم و متقاد امر خدا شدند **وَتَذَكَّرَ** او را بر زمین انداخت **الْجَبِينِ** بر رخسار، که قسمتی از صورت است (یعنی اینکه او را بر پهلوی راست یا چپ انداخت) {۱۰۴} **نَادَيْتَاهُ** نداخت
او را صدا زدیم {۱۰۵} **قَدْ**

صَدَقَتِ الرُّوْبَا تصدیق قطعی بر انجام آنچه در خواب به تو امر کرده بودیم را داشتی
[۱۰۶] **الْبَلَاءِ الْمُبِينِ** امتحان آشکار [۱۰۷] **بِذَنبٍ** قوچی که ذنب می‌شود {۱۰۸} **وَتَرَكْنَا** **عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ** و نام نیک او را در میان ملت‌های بعدی باقی گذاردیم [۱۱۰] **تَجَزَّى** پاداش می‌دهیم [۱۱۲] **بِقَهْرِنَا بِسِحْقٍ** به او مژده (تولد) اسحاق را دادیم «بیست» مراد این است که مقدر بود پیامبر و از زمره شایستگان شود [۱۱۴] **لَقَدْ مَنَّا** واقعاً نعمت‌های گران‌بها و ارزشمندی دادیم [۱۱۵] **الْكُرْبِ الْعَظِيمِ** غم و اندوه بزرگ (مراد اذیت و آزار فرعون و فرعونیان است) [۱۱۶] **نَصْرَانِهِم** ایشان را یاری کردیم **الْفَالِغِينَ** چیرگان. پیر و زشدگان {

قَدْ فَلَمَّا أَسْلَمَا وَلِلَّهِ الْجَبِينِ ۱۰۳ وَتَذَكَّرَ أَنْ يَتَابَعَ بَرَهَيْمُ ۱۰۴ قَدْ صَدَقَتِ الرُّوْبَا يَا إِيَّاكَ كَذَلِكَ تَجَزَّى الْمُحْسِنِينَ ۱۰۵ إِنَّكَ هَذَا لَمَوْ أَلْبَلَوُا الْمُبِينُ ۱۰۶ وَقَدْ يَنْبِجُ عَظِيمُ ۱۰۷ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ۱۰۸ سَلَّمَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ۱۰۹ كَذَلِكَ تَجَزَّى الْمُحْسِنِينَ ۱۱۰ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ۱۱۱ وَبَشَّرْنَاهُ بِإِسْحَاقَ نَبِيٍّ آمِنٍ الصَّالِحِينَ ۱۱۲ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَى إِسْحَاقَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِمَا مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ لِنَفْسِهِ مُبِينٌ ۱۱۳ وَلَقَدْ مَنَّا عَلَى مُوسَى وَهَارُونَ ۱۱۴ وَنَجَّيْنَاهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكُرْبِ الْعَظِيمِ ۱۱۵ وَنَصَرْنَاهُمْ فَكَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ ۱۱۶ وَءَاتَيْنَاهُمَا الْكِتَابَ الْمُسْتَقِيمَ ۱۱۷ وَهَدَيْنَاهُمَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۱۱۸ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْآخِرِينَ ۱۱۹ سَلَّمَ عَلَى مُوسَى وَهَارُونَ ۱۲۰ إِنَّكَ كَذَلِكَ تَجَزَّى الْمُحْسِنِينَ ۱۲۱ إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ۱۲۲ وَإِنْ إِلَى يَاسِ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ۱۲۳ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَأَلَا تَتَّقُونَ ۱۲۴ أَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ ۱۲۵ اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبَّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ۱۲۶

[۱۱۷] **الْكِتَابِ** تورات **الْمُسْتَقِيمِ** بسیار روشن‌گر و بیانگر [۱۱۹] **وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْآخِرِينَ** نام نیک او را در میان ملت‌های بعدی باقی گذاردیم [۱۲۵] **أَتَدْعُونَ بَعْلًا** آیا بت «بعل» را می‌پرستید و به فریاد می‌خوانید «تذرون» رها می‌سازید.

۴۴۴- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِذَا اقْتَرَبَ الزَّمَانُ لَمْ يَكْذِبْ رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ وَرُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتٍّ وَ أَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوءَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پیامبر - ﷺ - فرمود: «وقتی که نزدیک است شب و روز باهم برابر شوند، بعید است که رؤیای انسان مؤمن دروغ باشد، و رؤیای انسان مؤمن جزئی از چهل و شش جزء از نبوت پیامبران است».

[۱۲۷] **الْمُحْضَرُونَ** فرشتگان عذاب آنان را در جهنم حاضر می‌کنند [۱۲۸] **الْمُخْلِصِينَ** برگزیدگان برای عبادت خدا [۱۳۰] **الْيَاسِينَ** یاس، یا الیاس و پیروانش [۱۳۵] **الْأَعْرَابُ** مگر پیرزی (که همسر لوط بود و همدست کافران) **الْفَابِرِينَ** در زمره

هلاک شدگان، یا باقی ماندگان در عذاب [۱۳۶] **دَمَرْنَا** نابود کردیم [۱۳۷] **الْمُتَرُونَ** عبور می‌کنید **الْمُصْبِحِينَ** داخل شدگان در وقت صبح [۱۴۰] **أَتَى** گریخت (قوم خود را رها کرد و بدون اجازه خداوند از آنجا رفت) **الْفُلُك** کشتی **الْمُشْحُونَ** مملو [۱۴۱] **فَسَاهَمَ** در قرعه‌کشی شرکت کرد **الْمُدْحَضِينَ** مغلوب شدگان در قرعه‌کشی (بهره او این شد که در آب بیفتد) [۱۴۲] **فَالْتَقَمَهُ** الحوت ماهی او را بلعید **الْمَلِيعَ** انجام دهنده کاری که در خور سرزنش باشد [۱۴۳] **الْمُسْحَنَ** بسیار یادکننده خدا و مزه داننده او از هر عیبی [۱۴۴] **لَبِثَ** ماند [۱۴۵] **فَلْيَذْذَاهُ** بالعراء او را به سرزمین برهوت خالی پرت کردیم

فَكَذَّبُوهُ فَأَنهَمَ لَمُحْضَرُونَ ۱۲۷ ۱۲۸ ۱۲۹ ۱۳۰ ۱۳۱ ۱۳۲ ۱۳۳ ۱۳۴ ۱۳۵ ۱۳۶ ۱۳۷ ۱۳۸ ۱۳۹ ۱۴۰ ۱۴۱ ۱۴۲ ۱۴۳ ۱۴۴ ۱۴۵ ۱۴۶ ۱۴۷ ۱۴۸ ۱۴۹ ۱۵۰ ۱۵۱ ۱۵۲ ۱۵۳

وَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ۱۲۹ سَلَّمْ عَلَىٰ إِلَٰهَ يَاسِينَ ۱۳۰ إِنَّا كَذَّبُكَ نَجْرَى الْمُحْسِنِينَ ۱۳۱ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ۱۳۲ وَإِنْ لَوْطَا لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ۱۳۳ إِذْ بَحَّثْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ۱۳۴ أَلَا عَجُوزًا فِي الْغَدِيرِ ۱۳۵ ثُمَّ دَمَرْنَا الْآخِرِينَ ۱۳۶ وَإِنَّكُم لَنُفَرِّقَنَّ عَنْهُمْ مُصِيبَاتٍ ۱۳۷ وَيَأْتِيَنَّ أَفْلاكًا تَعْقِلُونَ ۱۳۸ وَإِنْ يُوسُفُ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ۱۳۹ إِذْ أَتَىٰ إِلَى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ۱۴۰ فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ ۱۴۱ فَالْتَقَمَهُ الْحُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ ۱۴۲ فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ ۱۴۳ لَلِيتَ فِي بَطْنِهِ ۱۴۴ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ۱۴۵ فَبَدَّدْنَاهُ بِالْعُرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ ۱۴۶ وَأَبْنَيْنَاهُ شَجَرَةً مِّنْ يَقْطِينٍ ۱۴۷ وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَى مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ يَزِيدُونَ ۱۴۸ فَاسْتَفْتَاهُمُ أَلَيْسَ الْبَنَاتُ وَلَهُمُ الْبَنُونَ ۱۴۹ أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنثًا وَهُمْ شَاهِدُونَ ۱۵۰ أَلَا إِنَّهُمْ مِّنْ إِفْكِهِمْ لَيَقُولُونَ ۱۵۱ وَلَدَ اللَّهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ۱۵۲ أَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ ۱۵۳

(کاری کردیم که ماهی او را به هوا پرت کند) **در سقیم** در حالیکه بیمار بود [۱۴۶] **الْبَنَاتِ** روایندم **شجره** گیاه، بوته **یَقْطِين** کدوی بزرگ [۱۴۷] **سَاءَ أَلْفٌ** صدهزار **استفاهم** ایشان را از نعمتها بهره‌مند ساختیم **الْعُرَاءِ** تا مدت مشخصی [۱۴۹] **فاسْتَفْتَاهُم** از آنان بپرس **الْبَنَاتِ** (می‌گفتند: فرشتگان، دختران خدا هستند) [۱۵۰] **سَاعِدُونَ** حاضران [۱۵۱] **الْإفْكُ** دروغ زشتی که به خدا پیسته‌اند [۱۵۳] **أَصْطَفَى** آیا برگزیده است؟

* یونس **قف** بعد از آن که قوم خود را به سوی خدا دعوت کرد اما آنان قبول نکردند، از ایشان خشمگین شد و قبل از آن که خدا به او اجازه دهد، سوار کشتی شد و از شهر آنان رفت و این عمل او مجازاً به گریختن تعبیر شده است.

{ ۱۵۴ } مَالِكُمْ شَمَا را چه شده است؟ ﴿تَلْعَنُونَ﴾ چگونه داوری می‌کنید؟ { ۱۵۶ } ﴿طَارَ﴾ برهان
 آسکار (وحی در این مورد از طرف خدا بر شما نازل می‌شد) { ۱۵۸ } ﴿لَعَنَ﴾ فرشتگان (چون از
 دیدگان نهان هستند) ﴿نَسَبًا﴾
 سورة الصافات ۴۵۲

خویشاوندی، مثلاً می‌گفتند:
 فرشتگان دختران خداوند
 ﴿انْهَمُ مُخْضَرُونَ﴾ فرشتگان
 می‌دانند که آن مشرکان به
 سوی دوزخ کشانده می‌شوند
 { ۱۵۹ } ﴿يَصْفُونَ﴾ دروغ
 می‌گویند { ۱۶۲ } ﴿يَفْتَنِينَ﴾
 شما غمی توانید کسی از بندگان
 مخلص خدا را گمراه یا فاسد
 کنید { ۱۶۳ } ﴿صَالِ الْجَحِيمِ﴾
 کسی که وارد جهنم می‌شود
 یا حرات آن را می‌چشد
 { ۱۶۵ } ﴿الْقَافُونَ﴾ برای
 عبادت به صف ایستاده‌ایم
 { ۱۶۸ } ﴿ذَكَرًا مِنَ الْأُولِينَ﴾
 کتابی فروفرستاده شده مثل
 کتابهای پیشینیان { ۱۷۳ }
 ﴿جُنْدَنَا﴾ مؤمنان پیروان
 انبیاء { ۱۷۴ } ﴿قَتُولَ عَنْهُمْ﴾
 از آنان روی برگردان ﴿حَتَّى﴾
 حین تا مدت زمانی محدود
 (زمانی که به تو اجازه
 جنگیدن با آنان را می‌دهیم تا
 عذاب دنیا را بچشند)
 { ۱۷۵ } ﴿أَبْصَرَهُمْ﴾ به عاقبت

مَالِكُمْ كَيْفَ تَعْكُمُونَ ۱۵۴ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ۱۵۵ أَمْ لَكُمْ سُلْطٰنٌ مُّبِينٌ ۱۵۶
 فَأَتُوا بِكِنٰتِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِينَ ۱۵۷ وَجَعَلُوْا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ
 نَسَبًا وَلَقَدْ عَلِمَتْ الْجَنَّةُ أَنَّهٗمْ لَمُخْضَرُونَ ۱۵۸ سُبْحٰنَ اللّٰهِ عَمَّا
 يُصِفُونَ ۱۵۹ إِلَّا عِبَادَ اللّٰهِ الْمُخْلَصِينَ ۱۶۰ فَإِنَّكُمْ وَمَنْعِدُونَ ۱۶۱
 مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ بِفِتْنِينَ ۱۶۲ إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ ۱۶۳ وَمَا مِنْآ إِلَّا
 لَهُمْ مَقَامٌ مَّعْلُومٌ ۱۶۴ وَإِنَّا لَنَحْنُ الصّٰفَوْنَ ۱۶۵ وَإِنَّا لَنَحْنُ الْمُسْتَحِقُونَ
 ۱۶۶ وَإِنْ كَانُوا لَيَقُولُونَ ۱۶۷ لَوْ أَنَّ عِنْدَنَا ذِكْرًا مِنَ الْأَوَّلِينَ ۱۶۸ لَكُنَّا
 عِبَادَ اللّٰهِ الْمُخْلَصِينَ ۱۶۹ فَكَفَرُوا بِهِ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ۱۷۰ وَلَقَدْ
 سَبَقَتْ كَيْمُنًا لِّلْعِبَادِ إِنَّا لَمْرْسِلِينَ ۱۷۱ إِنَّهٗمْ هُمُ الْمُضَرُّوْنَ ۱۷۲ وَإِنْ
 جُنْدَنَا لَهُمُ الْعَلِيُّونَ ۱۷۳ قَوْلَ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ ۱۷۴ وَأَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ
 يُبْصِرُونَ ۱۷۵ أَفَعِدْنَا بِإِنْسَانٍ لَّيْسَ تَعْمَلُونَ ۱۷۶ فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحِطِهِمْ فَسَاءَ
 صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ ۱۷۷ وَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ ۱۷۸ وَأَبْصِرْ فَسَوْفَ
 يُبْصِرُونَ ۱۷۹ سُبْحٰنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ۱۸۰
 وَسَلٰمٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ۱۸۱ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِينَ ۱۸۲

آیاتها ۸۸
 سورة صافات
 ۸۹

کارشان نگاه کن ﴿سَبَّحُوا﴾ آنان عاقبت کارشان و پیروزی قطعی شما را خواهند دید { ۱۷۷ }
 ﴿يَسْأَلُهُمْ﴾ به نابودی ایشان (برایشان نازل شود) ﴿سَاءَ﴾ چه بد است { ۱۷۸ } ﴿صَبَحَ﴾ صبح (مراد بامداد
 بیداری از خواب غفلت، یا صبح معمولی است که عذاب در آن هنگام به سراغشان می‌آید) { ۱۷۹ } ﴿الْمُسْتَحِقَّينَ﴾
 کافران که پیامبران آنان را از عذاب خدا برحذر داشته‌اند { ۱۷۹ } ﴿سَبَّحُوا﴾ انواع بلاهایی را که
 قابل گفتن نیست خواهند دید { ۱۸۰ } ﴿سَبَّحُوا﴾ پروردگارت را از هر نقصی پاک بدان ﴿رَبِّ الْعِزَّةِ﴾ خداوند
 عزت و قدرت ﴿سَبَّحُوا﴾ از دروغ‌هایی که می‌گویند { ۱۸۱ } ﴿الْمُرْسَلِينَ﴾ فرستادگان. پیامبران. {

سوره ی [۱] من خوانده می شود: صاد. **والفران** قسم به خدا (تقدیر جواب قسم چنین است: آن گونه که تصور می کنید معبودهای متعدد وجود ندارد) **فی الذکر** دارای شرف. یا بیان چیزهایی که در دین بدان نیاز هست [۲] **عزّة** تکریر در برابر حق * **شقاق** مخالفت با حق و اهل آن (مخالفت با خدا و پیامبر) [۳] **قرب** امت **لات** حسین مناصب اکنون دیگر وقت گریز و نجات نیست [۵] **عجائب** خیلی عجیب است [۶] **الملائمهم** سران قوم و رهبران کفار **ان امشوا** بر راه دین خویش بروید [۷] **الملة الآخرة** دین مسیحی (که در آن تحریف ایجاد کردند و به سه خدا معتقد گشتند) **ان هذا الاختلاق** این جز دروغ و افتراء نیست [۱۰] **فلیرتقوا فی الاسباب** باید با وسیله ای به آسمانها صعود کنند و در کار جهان تدبیر کنند [۱۱] **جند ما هنالك** این کافران مکه سپاه ناچیز شکست خورده ای بیش نیستند **من الأحزاب** از کسانی که علیه انبیاء قبل از تو دسته بندی کرده اند [۱۲] **ذوالاوتاد** *

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ص وَالْقُرْآنَ ذِي الذِّكْرِ ۱ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عِزَّةٍ وَشِقَاقٍ ۲
كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ فَنَادَوا وَاَلَاتِ حِينَ مَنَاصٍ ۳ وَغِيًّا
أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ وَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا سِحْرٌ كَذَّابٌ ۴
أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ ۵ وَأَنْطَلِقُ لِمَآلِ
مِنْهُمْ أَنْ أَمْشُوا وَأَصْبِرُوا أَعْلَىٰ هَذَا الشَّيْءِ يُرَادُ ۶
مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ إِنْ هَذَا إِلَّا اخْتِلَاقٌ ۷ أُنْزِلَ
عَلَيْهِ الذِّكْرُ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ فِي سَكِّ مِنْ ذِكْرِي بَلْ لَمَّا يَدُوُّ فَوَقَّاعِذَابٍ ۸
أَمْرَعَهُمْ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ ۹ أَمْلَهُمْ
مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَلْيَرْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ ۱۰
جُنْدٌ مَا هَٰئِلُكَ مَهْرُومٌ مِنَ الْأَحْزَابِ ۱۱ كَذَبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ
نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو الْأَوْدَادِ ۱۲ وَثُمُودٌ وَقَوْمُ لُوطٍ وَأَصْحَبُ
لَيْكَةِ أُولَٰئِكَ الْأَحْزَابُ ۱۳ إِنْ كُلُّ إِلَّا كَذَبَ الرُّسُلِ
فَحَقَّ عِقَابٌ ۱۴ وَمَا يَنْظُرُهُنَّ وَلَا إِلَٰهَ إِلَّا صَيْحَةٌ وَاحِدَةٌ مَالَهَا
مِنْ فَوَاقٍ ۱۵ وَقَالُوا رَبَّنَا عَمَلْنَا قِطْنًا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ ۱۶

دارای سپاه قوی یا بناهای بلند (اهرام) [۱۳] **أصحاب الأيكة** صاحبان باغهای فراوان و پر درخت (قوم شعب) [۱۴] **ان كل الا** هیچ یک از آنان نیست مگر [۱۵] **ما یطیر** انتظار نمی کشند **صیحة** نفخه دوم **مالها من فواق** به اندازه فاصله بین دو دوشیدن شتر توقف ندارد [۱۶] **قطننا** بهره ما از عذاب. * این عزت که در جاهلیت بود در واقع ذلت و خواری بود، چون پیامبر - - می فرماید: «هر عزتی که به وسیله خداوند نباشد، ذلت است».

** گویند: هرگاه فرعون بر کسی خشم می گرفت دستور میداد دستها و باهایش را به چهارمیخ ببندند و او را شکنجه دهند.

[۱۷] **لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ** دارای قوت در دین و عبادت **إِلَهُ آوَابٍ** بسیار رجوع کننده از کارهای ناپسند به کارهایی که خدا دوست دارد [۱۸] **إِنَّا سَخَرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ** ما کوهها را با او هم صدا و هماوا کردیم. کوهها را فرمانبردارش کردیم و از

۴۵۴

الْبُرُوجِ الْمَعْلُومَةِ

منافع آنها برخوردارش کردیم **يَسْخَرْنَ** به تسبیح و تقدیس (خداوند) می پرداختند **بِالْعِشِيِّ** بین ظهر و مغرب **وَالْإِشْرَاقِ** چاشتگاه (هوازه به تسبیح خدا مشغولند) [۱۹] **الطَّيْرِ** پرندگان **مَعْشُورَةً** گرد آمده و جمع آوری شده **آوَابٍ** خاضع خواست خدا [۲۰] **إِشْدُنَا مَلَكَةً** او را با هیبت و یاری تقویت بخشیدم **الْحِكْمَةِ** نبوت، کمال علم و اصابت در امور **فصل الخطاب** علم داوری [۲۱] **الْخَصْمِ** دو طرف دعوا (فرشتگانی که به شکل انسان درآمدند) **تَسُورُوا الْمَحْرَابَ** در آمدند از دیوار عبادتگاه او بالا رفتند و به سوی او پایین آمدند [۲۲] **فَزَعٌ** ترسید. وحشت کرد **بَعْضًا** یکی از ما ستم و تجاوز کرده است **لَا تَنْشُطُ** در داوری

أَصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَادْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُدَ ذَا الْأَيْدِي إِنَّهُ أَوَّابٌ ۱۷
إِنَّا سَخَرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَخِّرْنَ بِالْعِشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ ۱۸ وَالطَّيْرِ
مَعْشُورَةً كُلُّ لَهُ أَوَّابٌ ۱۹ وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَأَيْنَتُهُ الْحِكْمَةَ
وَفَصَّلَ الْخُطَابِ ۲۰ وَهَلْ أُنْتُكَ نَبُؤُا الْخَصْمِ إِذْ تَسُورُوا
الْمَحْرَابَ ۲۱ إِذْ دَخَلُوا عَلَى دَاوُدَ دَفَّعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ
خَصْمَانِ بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَأَحْكُم بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ
وَاهْدِنَا إِلَى سَوَاءِ الصِّرَاطِ ۲۲ إِنْ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَجَّةً
وَلِي نَجَّةٌ وَاحِدَةٌ فَقَالَ أَكْفِلْنِيهَا وَعَزَّنِي فِي الْخُطَابِ ۲۳ قَالَ
لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَجَّتِكَ إِلَى نَجَاحِهِ وَإِنْ كَثِيرٌ مِّنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي
بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ
مَّا هُمْ وَظَنَّ دَاوُدُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ
۲۴ فَغَفَرْنَا لَهُ ذَلِكَ وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَّكَابٍ
۲۵ يٰدَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ
بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَعْصُونَ
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ لِّمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ ۲۶

ستم مکن و از حق دور مشو **سَوَاءِ الصِّرَاطِ** راه میانه (راه راست) [۲۳] **تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَجَّةً** نود و نه گوسفند **أَكْفِلْنِيهَا** سرپرستی آن را به من واگذار کن **عَزَّنِي فِي الْخُطَابِ** در مجادله مرا مغلوب کرده است [۲۴] **الْخُلَطَاءِ** شرکا **قَلِيلٌ مَا هُمْ** آنان بسیار اندکند **ظَنَّ** دانست **فَتَنَّا** او را آزمودیم **خَرَّ رَاكِعًا** به رکوع یا به سجده افتاد. یا به خشوع افتاد **أَنَابَ** با توجه و اخلاص به سوی خدا بازگشت [۲۵] **لَزُلْفَىٰ** قربت، مکان **حُسْنَ مَّكَابٍ** برگشتگاه زیبا در آخرت (بهشت) [۲۶] **خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ** نماینده خدا در عمارت کون برای اجرای احکام و اراده او **لَا تَتَّبِعِ** پیروی مکن **لِّمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ** به خاطر فراموش کردن روز حساب و کتاب. {

[۲۷] **بَاطِلًا**، بیهوده [۲۸] **الْفَجَارِ**، کسانی که آشکارا به فسق می‌پردازند [۳۰] **الْأَنْبَاءِ**، بسیار رجوع‌کننده از کارهای ناپسند به سوی کارهای خداپسندانه [۳۱] **أَصْحَابِ**، اسبابی که بر روی دو پا و

یک دست و نوک سم دست

دیگر ایستاده‌اند (اسب

اصلی) **الْحِجَابِ**، اسبهای

تندرو و فرمانبردار [۳۲]

أَمَّا مَا خَبَرَ مِنْ

اسبها را برای عبادت

پروردگارم دوست دارم. یا

اسبها را همچون محبت به اموال

فراوان دوست دارم و این

محبت ناشی از یاد پروردگارم

است که به من امر کرده است

به آنها توجه کنم **الْمَرْبِ**

الْمَرْبِ، خورشید غروب

کرد. یا اسبها به خاطر

تاریکی شب از دید او پنهان

شدند [۲۳] **رُدُّوْهُا عَلٰی**

اسبها را به من بازگردانید

الْمُتَّقِينَ، مسلمانان

شروع به قطع کردن ساقها و

گردنهای آن اسبها کرد جهت

قربانی کردن برای خدا و

صدقه دادن گوشت آنها (و

این در دین او مشروع بوده

است) [۳۴] **الْمَسْكِينِ**

مسلمان را گرفتار ساختیم. او

را امتحان کردیم **الْأَنْبَابِ**

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا
فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ ۲۷ أَمْ جَعَلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا

الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ جَعَلَ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ
۲۸ كَتَبَ أُنزِلَتْهُ إِلَيْكَ مُبْرَكٌ لِّدَبْرُؤِ آيَاتِهِ وَلِيَسْذَكِّرَ أَولُوا

الْأَلْبَابِ ۲۹ وَوَهَبْنَا لِذَاوُدَ سُلَيْمَانَ نِعَمَ الْعَبْدَانِ لَهُ ۚ وَأَوَّابٌ
۳۰ إِذْ عَرَضَ عَلَيْهِ بِالْعَشيِّ الصَّفْصَفُ الْجِيَادُ ۳۱ فَقَالَ إِنِّي

أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِي حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ ۳۲
رُدُّوْهُا عَلٰی فُطِفِقَ مَسْحَابُ السُّوقِ وَالْأَعْنَاكِ ۳۳ وَلَقَدْ فَتَنَّا

سُلَيْمَانَ وَالْقَيْنَاعَ عَلَى كُرْسِيِّهِ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ ۳۴ قَالَ رَبِّ اغْفِرْ
لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ۳۵

فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَحْمِيَةً يَّامُرُوهَا فِي الْآصْفَادِ ۳۶ وَالشَّيَاطِينَ
كُلَّ بَنَاءٍ وَعَوَاصٍ ۳۷ وَآخَرِينَ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ۳۸ هَذَا

عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ۳۹ وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ
مَّثَابٍ ۴۰ وَأَذْكُرْ عَبْدَنَا أَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ

بِنُصْبٍ وَعَذَابٍ ۴۱ أَرْكَضْ بِرَحْلِكَ هَذَا مُغْتَسِلٌ بَارِدٍ وَشَرَابٌ ۴۲

بازگشت [۳۶] **رَحَاءَ حَيْثُ أَصَابَ**، نرم و فرمانبردار به هر جا که خواست [۳۷] **غَوَاصٍ**، فرورونده در دریا برای بیرون آوردن چیزهای با ارزش [۳۸] **الْأَصْفَادِ**، غل‌ها و زنجیرها [۳۹] **مَسَّنِيَ**، به هر کس که می‌خواهی بده. ببخش **أَمْسِكْ**، بازدار **بِغَيْرِ حِسَابٍ**، بدون محاسبه هر یک از این دو کار [۴۰] **زُلْفَىٰ**، قربت [۴۱] **مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ**، بیمار شدم **بِنُصْبٍ**، به سختی و مشقت و **عَذَابٍ**، درد و ضرر [۴۲] **أَرْكَضَ**، برجلک **شَرَابٍ**، پایت را به زمین بکسوب **هَذَا مُغْتَسِلٌ**، آبی که در آن خود را بشویی (شفای تو در آن است).

* از جمله ادب پیامبران این است که شر و بلا را به شیطان و خیر را به خداوند نسبت می‌دهند.

[۴۳] **ذَرِكُوا** بندگان را برای عاقلان (تا صبور بودن را از آن یاد بگیرند و منتظر گشایش باشند)

[۴۴] **صَبْرًا** دسته کوچکی از جوهای نازک گیاهان با عدم انجام کاری که بدان سوگند

خورده‌ای خود را گناهبار

يُؤْمَرُونَ

۴۵۶

الْبَرَاءَةِ مِنَ الْعَبِيدِ

مساز (یعنی به سوگندت عمل

کن) [۴۵] **أُولَى الْأَسْبَابِ**

دارندگان قوت در عبادت

أُولَى الْأَسْبَابِ و بصیرت در

دین و علم [۴۶] **الْخَصَائِدِ**

غله‌ها از نقص‌ها پاکشان

کردیم. یا ویژگی خاصی به

آنان بخشیدیم **أَعْدَى النَّارِ**

که آن یاد سرای آخرت بود

[۴۸] **النَّارِ** نام یکی از

پیامبران بنی اسرائیل

الْمُكَلَّلِ زکریا که از

پیامبران بنی اسرائیل بود و

سر پرستی مریم را بعهدہ

گرفت [۴۹] **الْمُكَلَّلِ**

این فرازهایی از محاسن آنان

که ذکر گردید، مایه عزت و

شرف ایشان است [۵۲]

الْمُكَلَّلِ

حوری‌هایی که به غیر

همسران خود چشم

غمی دوزند **أَعْدَى النَّارِ** همسن و

سال [۵۴] **النَّارِ** پایان

پذیرفتن. نابود [۵۵]

النَّارِ

بدرترین مرجع

و مأوا [۵۶] **الْمُكَلَّلِ** داخل جهنم می‌شوند و حرارت آن را می‌چشند **النَّارِ** جهنم چه بد

جایگاه و قرارگاهی است! [۵۷] **الْمُكَلَّلِ** آب جوشان **النَّارِ** خونابه روان از اجساد دوزخیان [۵۸] **النَّارِ**

عذابی دیگر **الْمُكَلَّلِ** همسان آن در بد مزه‌گی **النَّارِ** انواع کفرها [۵۹] **النَّارِ** گروه زیادی

از پیروان گمراه‌ها (سخن از زبان فرشتگان است که رهبران کفر را مخاطب قرار می‌دهند) **النَّارِ** با

زور همراه‌ها وارد آتش می‌شوند **الْمُكَلَّلِ** خوش نیامدند و خوشی نینند (سخن سران کفر است) [۶۰]

النَّارِ آنرا پیشکش کرده‌اید و عرضه داشته‌اید **النَّارِ** جهنم چه بد جایگاهی است [۶۱]

النَّارِ عذاب او را در آتش دوزندگان کن.}

[۶۲] «رجالاً» مراد: فقراء و ضعیفان مومنین { كُنَّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرَارِ } آنان را از زمره اشرار و بدکاران بحساب می‌آوریم؛ [۶۳] «أَخْلَدْنَاهُمْ سَحَرًا» ما اشتباهاً آنان را به مسخره گرفته‌ایم { أَمَّا رَأَيْتُمْ أَصْحَابَ } چشمها از دیدن آنها منحرف گشته

وَقَالُوا مَا لَنَا لَا نَرَىٰ رَجُلًا كُنَّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرَارِ ۖ أَخَذَتْهُمْ سَحَرِيًّا أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمْ الْأَبْصَارُ ۖ إِنَّ ذَلِكَ لَحَقٌّ تَخَاصُمُ أَهْلِ النَّارِ ۖ قُلْ إِنَّمَا أَنَا مُنذِرٌ وَمَا مِثْلُ اللَّهِ إِلَّا اللَّهُ الْوَحِيدُ الْقَهَّارُ ۖ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ۖ قُلْ هُوَ بَرُّ عَظِيمٌ ۖ أَنْتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ ۖ مَا كَانَ لِيَ مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَائِكَةِ إِذْ يَخْتَصِمُونَ ۖ إِنْ يُوحَىٰ إِلَيَّ إِلَّا أَنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۖ إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَلِيقٌ بَشَرٌ مِّن طِينٍ ۖ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ۖ فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ۖ إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ۖ قَالَ يَبْنَئِيلُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِإِيدِي ۖ اسْتَكَبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ ۖ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ ۖ قَالَ فَخَرِّجْ مِنْهَا فَاِنَّكَ رَجِيمٌ ۖ وَإِنْ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ۖ قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ۖ قَالَ فَاِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ۖ إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ۖ قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَا أُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ۖ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ ۖ

است و جای آنها را نمی‌دانیم؟ [۶۹] «أَمَّا الْأَعْلَى» فرشتگان «إِذْ» هنگامی که «يَخْتَصِمُونَ» درباره آفرینش آدم و خلافت او گفتگو می‌کردند [۷۰] «إِنْ يُوحَىٰ» وحی نمی‌شود [۷۲] «سَوَّيْتُهُ» آفرینش او را به صورت انسان کامل کردم «نَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُّوحِي» روح را در کالبد او به جریان انداختم و او موجود زنده گشت «سَاجِدِينَ» سجدہ کنندگان. مراد: سجدہ احترام است [۷۵] «خَلَقْتُ بِيَدِي» مستقیماً آن را خلق کرده‌ام «مِنْ الْعَالِينَ» از افراد شایسته رفعت؛ (هرگز) [۷۷] «رَجِيمٌ» مطرود از هر خیر و کرامتی [۷۸] «يَوْمِ الدِّينِ» روز حساب [۷۹] «فَأَنْظِرْنِي» مرا مهلت بده و غیران [۸۱] «يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ» تا زمان نفخه اول [۸۲] «فَبِعِزَّتِكَ» به عزت و عظمت سوگند

«لَا أُغْوِيَنَّهُمْ» با مزین کردن گناهان برای ایشان، قطعاً گمراهشان نمی‌کنم [۸۳] «الْمُخْلَصِينَ» برگزیدگان برای عبادت تو.

* اضافه روح به خداوند متعال برای بیان شرافت آدم است.

۴۵۵- عن ابن عمر - رضي الله عنهما - قال: نُهِينَا عَنْ التَّكَلُّفِ. أخرجه البخاري

ابن عمر - رضي الله عنهما - گوید: ما (از سوی پیامبر) نهی شدیم از دغلبازی و اینکه به طریق ساختگی و ناروا چیزی را به خود نسبت دهیم.

{ [۸۴] «الْحَقُّ» به حق سوگند [۸۵] «لَا مَلَانَ جَهَنَّمَ نَكَ» قطعاً جهنم را از تو لبریز می‌سازم «وَمَنْ تَعَبَكَ» و از کسانی که از تو پیروی می‌کنند { [۸۶] «التَّكْفِينِ» قرآن را به دروغ به خدا نسبت دهندگان، دروغ‌گویان ریاکار [۸۷] «إِنْ هُوَ» نیست آن (قرآن) «ذَكَرَ» پند و اندرز [۸۸] «نَبَأَهُ» خبر درستی آن.

سوره زمر

[۲] «خَالِصًا لِلدِّينِ»

طاعت و عبادت را خالص برای خدا کن (تنها خدا را عبادت کن و او را یکی بدان)

[۳] «{ اللَّهُ الدِّينَ خَالِصًا»

عبادت خالصانه برای خدا است و پس «أَحَدًا» قرار دادند. گرفتند «وَلِيَّاه»

معبودهای باطلی که با تقرب به آنها، آنها را ولی و یاور خدا می‌دانند «لَوْ» قربت و منزلت «كَادَتْ كَسَرًا»

دروغگوی بسیار کفرپیشه که هدایت‌پذیر نیست [۴]

«أَصْلًا» برگزید «أَسْحَابَهُ»

او را از داشتن فرزند پاک و میرا بداند [۵] «يَكُونُ اللَّيْلُ عَلَى النَّهَارِ» روز را با شب

می‌یوشاند همان‌گونه که انسان لباس می‌پوشد.

۴۴۶- قال عبدالله بن مسعود:

بَاتِمَا النَّاسُ مِنْ عِلْمٍ شَيْئًا فَلَيْتُمْ

بِهِ، وَمَنْ لَمْ يَعْلَمْ فَلَيْتُمْ: اللَّهُ أَعْلَمُ. فَإِنْ مِنَ الْعِلْمِ أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ لِمَا لَا يَعْلَمُ: اللَّهُ أَعْلَمُ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لِنَبِيِّهِ - ﷺ -: «قُلْ مَا

أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ» «،» أخرجه البخاري.

عبدالله این مسعود گوید: ای مردم! هرکس که چیزی می‌داند باید آن را انعام دهد، و کسی که در مورد چیزی اطلاع ندارد باید بگوید: الله اعلم (خدا داناتر است). اینکه کسی در مورد چیزی که نمی‌داند بگوید: الله اعلم، نشانه دانابودن آن مشخص است. خداوند به پیامبرش - ﷺ - فرمود: «مَنْ مِنْكُمْ أَنْ شَاءَ أَنْ يَتْلِيَ مِنْ خَلْقٍ خَلْقًا»

و از زمره مدعیان (دروغین نبوت هم) نیستیم» [ص: ۸۶].

قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقَّ أَقُولُ ۘ لَا مَلَانَ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمَنْ تَعَبَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ ۘ قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ ۘ إِنَّ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ۘ وَلَنَعْلَمَنَّ نَبَأَهُ بَعْدَ حِينٍ ۘ

آیاتها

سُورَةُ الزَّمَرِ

ترتیب

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ۚ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ۚ أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ ۚ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ ۚ لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا لَأَصْطَفَىٰ مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ سُبْحَنَهُ ۚ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ۚ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ ۚ يَكُونُ أَلَيْلٌ عَلَى النَّهَارِ وَيَكُونُ النَّهَارُ عَلَى اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ۚ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُسَمًّى ۚ أَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ ۚ

[۶] {نَفْسٍ وَاحِدَةٍ} شخص واحدی. مراد ابوالبشر، آدم - **فَقَدْ** - است {جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا} همسر او را از جنس او آفرید {أَنْزَلَ لَكُمْ} به خاطر شما بوجود آورد. بیافرید {مِنْ الْأَشْجَارِ} از شتر، گاو، گوسفند و بز **الطَّيْرِ**

سُورَةُ الرَّحْمٰنِ

۴۵۹

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الْعَلِيِّ الْكَرِيمِ

ثَلَاثٌ ظَلَمْتَ شَكَمَ مَادِر،

ظَلَمْتَ رَحِمَ وَ ظَلَمْتَ مَشِيمِیهِ

{ثَلَاثَةٌ أَزْوَاجٌ} هشت جفت

{بَطْنِ امْتِهَانِكُمْ} شکهای

مادرانتان {خَلْقًا مِنْ بَعْدِ

خَلْقِ} آفرینشهای پیاپی.

(مراد مراحل رشد تدریجی

جنین و تحولات عجیب آن

در داخل رحم است) {فَأَنَّى

تَعْرِفُونَ} پس چگونه

شیطان را از پرستش خدا

بازمی دارد؟ [۷] {لَا تَسُبُّوا

وَاَزْوَاجَهُمْ} هیچ گناهکاری

علاوه بر گناهان خود... به

دوش نمی کشد {وَزَرَأُخْرٰی} دیگر

گناهان کسی دیگری [۸]

{اِذَا مَسَّ الْاِنْسَانَ ضُرٌّ}

هنگامی که گزند می شود

انسان می شود {مُنِيبًا اِلَيْهِ}

رجوع کننده به سوی او.

کمک گیرنده از او {اَحْوَلَهُ

نِعْمَةً} برای احسان و

بزرگداشت او، نعمت بزرگی

به او بخشید {اَنْتَدَادًا} امثال و

نظایر که به جای خدا آنها را

مسی پرستند [۹] {ثَانَتْ}

شخصی که بر خضوع کامل و پرستش خدا مداومت دارد {اَنَاءَ اللَّيْلِ} اوقات شب [۱۰] {بَغِيرِ حِسَابٍ} به فراوانی. نامحدود.

۴۵۷- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَيْسَ مِمَّا مِنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَتَا وَ يَعْرِفُ شَرَفَ كَبِيرَتَا». حدیث صحیح آخرجه آید.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که به کودکان امت من رحم نکند و به پیران امت من احترام نگذارد، از ما نیست».

۴۵۸- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ مِنَ اللَّيْلِ فَلْيُفَتِّحِ الصَّلَاةَ بِرُكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه یکی از شما برای ادای نماز شب برخاست باید آن را با دو رکعت سبک آغاز کند».

[۲۲] ﴿تَرَحُّ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ﴾ خداوند سینه‌اش را برای پذیرش اسلام گشاده و فراخ کرده است ﴿مِنْ رِبِّهِ﴾ هدایتی از سوی خدا ﴿وَلَيْلٍ﴾ هلاک یا اسم جایی است در جهنم ﴿الْقَاسِيَةِ قُلُوبِهِمْ﴾ کسانی که دلهای

سنگینی دارند {۲۳}

الْحَالِ الْخَالِصِ

۴۶۱

سُورَةُ التَّوْبَةِ

﴿أَحْسَنَ الْحَدِيثِ﴾ بلیغ‌ترین،

راست‌ترین و بهترین کلام

﴿قرآن﴾ ﴿کِتَابًا مُتَشَابِهًا﴾

﴿قرآن﴾ الفاظ آن از لحاظ

اعجاز، هدایت و ویژگی

همگون می‌باشد ﴿مُتَّاقٍ﴾

مکرر (احکام، موعظه‌ها و

قصه‌ها به شیوه‌های مختلف

در قرآن تکرار شده‌اند تا در

روز قیامت عذر و بهانه‌ای

نیاشد) ﴿تَقْشِيرُ مِنْهُ﴾ از

آیات آن بر خود می‌لرزد...

﴿تَلِينُ جُلُودُهُمْ﴾ پوستشان

آرام، نرم و رام می‌گردد*

[۲۴] ﴿أَفَنْ يَتَّقِيَ بِوَجْهِهِ﴾ آیا

کسی که با بدترین عذاب‌ها

مواجهه است و تنها به

صورتش می‌تواند عذاب را

از خود دور کند همانند کسی

است که در امنیت کامل

است؟ [۲۶] ﴿الْحَزَنِي﴾ ذلت.

خواری [۲۷] ﴿ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ

فی﴾ اسباب عبرت و پند را با

طرق و شیوه‌های مختلف در

آن بیان داشته‌ایم [۲۸]

أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِنْ رَبِّهِ فَوَيْلٌ
لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مَنْ ذَكَرَ اللَّهَ أَوْ لَتَيْكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۲۲
اللَّهُ نَزَلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَانِي تَقْشَعُرُهُمْ
جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ
إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ
يُضِلِلِ اللَّهُ فَهُوَ بِرَبِّهِ ۲۳ أَفَمَنْ يَتَّقِيَ بِوَجْهِهِ سُوءَ
الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَقِيلَ لِلظَّالِمِينَ ذُوقُوا مَا كُنتُمْ تَكْسِبُونَ
۲۴ كَذَبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَاثْنُهُمُ الْعَذَابِ مِنْ حَيْثُ
لَا يَشْعُرُونَ ۲۵ فَآذَاهُمْ اللَّهُ الْخَزْيَ فِي الْحَبِوَةِ الَّذِينَ أَلْعَذَابِ
الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۲۶ وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي
هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۲۷ فَرَأَى أَنَا عَرِيًّا
غَيْرِ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ۲۸ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ
شُرَكَاءُ مُتَشَكِّسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا رَجُلًا هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا
الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۲۹ إِنَّكَ مَيْتٌ وَلَهُمْ مَقَبَرُونَ
۳۰ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخَصِمُونَ ۳۱

﴿عِوَج﴾ اختلال، پریشانی و انحراف از حق [۲۹] ﴿رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ﴾ مردی که برده چند شریک است

﴿مُتَشَكِّسُونَ﴾ افرادی که به سبب طبع بدخویشان درگیر نزاع و کشمکش هستند ﴿سَلَمًا رَجُلًا﴾ مردی بر کنار

از ارباب‌های متعدد و دور از کشمکش ﴿سَلَمًا﴾ از لحاظ حال و وضع [۳۰] ﴿إِنَّكَ مَيْتٌ﴾ تو خواهی مرد (این

آیه برای بیدار کردن مردمان است از اینکه همه خواهند مرد و مرگ شتری است که در خانه همه می‌خواهد).

* اشاره است به پی بردن آنان به حق و قبول آن، پس از آنکه منکر آن بودند.

۴۵۰- قال رسول الله - ﷺ: «خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ». رواه البخاری.

پیامبر - ﷺ: فرمود: «بهترین شما کسی است که قرآن را آموخته و به دیگران یاد می‌دهد».

[۳۲] { أَظْلَمُ ظَلَمَ } (آیا نیست) { مَثْوًى } مکانی که ایشان را در برمی گیرد [۳۳] { الَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ } پیامبر - ﷺ - { وَحَقِّقَ بِهِ } و کسانی که به آن باور کردند یعنی مؤمنان [۳۵] { يُخْزِيهِ } تا محو کند [۳۶] { أَسْرَأَ } بدترین { سُورَةُ الْكَافِرِينَ } ۴۶۲

{ أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ } خداوند برای بنده اش کافی است و او را محافظت می کند [۳۸] { أَفَرَأَيْتُمْ } مرا آگاه سازید { حَسْبِيَ اللَّهُ } خداوند در هر کاری برای من کافی است [۳۹] { عَلَى مَكَانَتِكُمْ } بر حالت و موضع خود باشید (هر نیرنگی که می توانید انجام دهید) [۴۰] { يُخْزِيهِ } او را خوار و رسوا می کند { يَحِلُّ عَلَيْهِ } بر او فرود می آید { عَذَابٌ مُّقِيمٌ } ماندگار و جاویدان -

۴۵۱- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ أَقْوَى النَّاسِ فَلْيَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى، وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ أَعْفَى النَّاسِ فَلْيَكُنْ بِمَا فِي يَدِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَوْثَقَ مِنْهُ بِمَا فِي يَدِهِ، وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ أَكْرَمَ النَّاسِ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ» أخرجه ابن أبي الحاتم - پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که دوست دارد قوی ترین مردم باشد باید به خدا توکل کند، و

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَبَ بِالصِّدْقِ إِذْ جَاءَهُ؟ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ۚ وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ ۖ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ۚ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَٰلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ۚ لِيُكَفِّرَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهم أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ۚ أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ ۚ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ۚ وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُّضِلٍّ ۚ أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انْتِقَامٍ ۚ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ ۚ اللَّهُ قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّيهِ ۚ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَتُ رَحْمَتِهِ ۚ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ۚ قُلْ يَتَقَوَّمُ أَعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَمِلْتُ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ۚ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ۚ

آنکه دوست دارد بی نیازترین مردم باشد باید به آنچه در نزد خدا است بیشتر از آنچه خود دارد اطمینان کند، و کسی که دوست دارد محترم ترین مردم باشد باید از خداوند عز و جل بترسد و تقوا پیشه کند.

۴۵۲- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَنْ سَأَلَ اللَّهَ تَعَالَى الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَغَهُ اللَّهُ مَنَازِلَ الشَّهَدَاءِ وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ» اخرجه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «آنکه صادقانه از خداوند تعالی شهادت را بطلبد، خداوند او را به درجه شهاداء می رساند هر چند بر بالینش بمیرد».

[۴۱] {النَّاسِ} برای ابلاغ به مردم «اهدی» هدایت پذیرد «يُضِلُّ عَلَيْهَا» به زبان خود گمراه می‌گردد {مَكِيلٌ} محافظ و مراقب کارهایشان به طوری که آنان را برای انجام خواسته هایت مجبور کنی [۴۲] {سِرُّهُ} الأنفُسِ روحها را از بدنها

۴۶۳

لَمَّا أَتَاهَا فَلَمِئْتَ

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ ضَلَّٰ فَاِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهِ ۖ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ۝۴۱ اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَمِيسَكٌ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ۝۴۲ أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ شُفَعَاءَ ۚ قُلْ أُولَٰئِكَ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَسْقِطُونَ ۝۴۳ قُلْ لِلَّهِ الشَّفَعَةُ جَمِيعًا ۚ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۝۴۴ وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ ۖ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ۝۴۵ قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَلِيمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِي مَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۝۴۶ وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَا فائدةَ لَهُ مِنْ سُوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ۚ وَبَدَأَهُم مِّنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ ۝۴۷

قبض می‌کند {وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا} و جان‌هایی را که در خواب هستند می‌گیرد (یعنی روح از جسم دور می‌شود و انسان در آن هنگام اختیار خود را از دست می‌دهد) {مِيسَكٌ} می‌دارد {يُرْسِلُ} بازمی‌گرداند {أَجَلٍ مُّسَمًّى} پایان عمر مقدر آن در لوح محفوظ [۴۳] {شُفَعَاءَ} واسطه‌هایی که آنان را به خدا نزدیک کند و برای برآوردن نیازهای دنیوی ایشان شاعت کند [۴۴] {لِلَّهِ الشَّفَعَةُ جَمِيعًا} هیچ کس بدون اجازه او نمی‌تواند شفاعت کند [۴۵] {اشْمَأَزَّتْ} از توحید بیزار گردید و گرفته شد {يَسْتَبْشِرُونَ} شادی می‌کردند [۴۶] {فَاطِرُ} آفریننده و مخترع! {الغيب} آنچه از شما پنهان است {الشهادة} آنچه می‌بینید

[۴۷] {يَدَأَهُمُ} عذاب خدا برای ایشان آشکار می‌گردد {يَحْتَسِبُونَ} گمان می‌برند.

۴۵۳. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَنْكُم مِّنْ أَحَدٍ إِلَّا وَسَيَكُلُهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، لَيْسَ بَيْنَ اللَّهِ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ، ثُمَّ يَنْظُرُ فَلَا يَرَى شَيْئًا قَدَامَةً ثُمَّ يَنْظُرُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَتَسْقِطُ النَّارُ، فَمَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يَبْقِيَ النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ قَرَّةٍ» متفق عليه. پیامبر - ﷺ - فرمود: خداوند در روز قیامت با هر یک شما گفتگو می‌کند و در آن روز هیچ مترجمی میان خدا و شما وجود ندارد. بعد از این گفتگو انسان نگاه می‌کند هیچ چیزی را در جلو خود نمی‌بیند، مجدداً جلو خود را می‌نگرد می‌بیند که آتش جهنم از او استقبال می‌کند (و این سرنوشت یکایک شما است) پس هر کس که می‌تواند باید خود را از این آتش به دور نگاه دارد هر چند به وسیله بخشیدن نصف یک دانه خرما باشد.

[۴۸] { **سَبَّحْتَ** } برای ایشان نمایان و آشکار می‌گردد { **كُنْتُمْ** } فراچنگ آورده‌اند { **عَاقِبِهِمْ** } نازل شد و آنان را فرا گرفت [۴۹] { **مَنْزِلَ الْإِنْسَانِ عَلِيمًا** } به انسان ضرر و زیانی برسد { **أَخَوْنًا نَعِيمًا** } از روی فضل و احسان به او نعمتی دادیم

۶۶۴

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَرِيمِ

سُورَةُ الْبُرُوجِ

{ **أَوْتَيْنَاهُ** } به من داده شده است { **عِلْمًا** } به سبب علم و تجربه‌ام مستحق آن هستم { **فَضْلًا** } فضل خدا را فراموش می‌کند { **لَتَكُنَّ** } امتحان و آزمایش برای اینکه معلوم شود آیا شکر نعمت می‌کند یا کفران نعمت [۵۱] { **مُعْجِزِينَ** } رها یافتگان از عذاب با فرار [۵۲] { **يَبْسُطُ** } الرزق را رزق را فراوان و فراخ می‌کند { **وَيَقْدِرُ** } با حکمتش بر هر کس که بخواهد تنگ می‌کند [۵۳] { **أَسْرَفُوا** } در گناه از حد تجاوز کرده‌اند { **لَا تَنْقُطُوا** } مایوس نشوید (چون در توبه باز است) { **الذُّنُوبَ جَمِيعًا** } تمام گناهان جز شرک خداوند می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَ يَغْفِرُ مَا دُونَهُ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ» [۵۴] { **أَنْبِئُوا إِلَى رَبِّكُمْ** } با توبه، عبادت و اخلاص به سوی خدا برگردید { **أَسْلَمُوا** }

وَبَدَّلَهُمْ سَيِّئَاتٍ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ۴۸ فَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِنَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۴۹ قَدْ قَالُوا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۵۰ فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِن هَٰؤُلَاءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَمَا لَهُمْ بِمُعْجِزِينَ ۵۱ أَوَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۵۲ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۵۳ قُلْ يَاعِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ ۵۴ وَأَنْبِئُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلَمُوا لَهُ ۖ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ۵۵ وَاتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ ۖ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ۵۶ أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ بِحَسْرَتٍ عَلَىٰ مَا قَرَرْتُ فِي جَنْبِ اللَّهِ وَإِن كُنْتُ لَمِنَ السَّخِرِينَ ۵۷

خالصانه مطیع و خاضع امر او باشید [۵۵] { **عَفَا** } ناگهانی [۵۶] { **أَنْ تَقُولَ** } به سوی خدا برگردید... از ترس اینکه بگوید... { **يَا حَسْرَتَا** } افسوسا و دروغا! { **قَرَرْتُ** } کوتاهی کردم { **إِلَىٰ جَنْبِ اللَّهِ** } در عبادت خدا { **وَأَنْ** } کنت لمن السخیرین } من در دنیا از زمره مسخره‌کنندگان به دین و کتاب او بوده‌ام.

۵۴- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ امْتِنَالِهَا وَأَزِيدُ، وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَجَزَاءُ سِتَّةَ مِثْلِهَا أَوْ أَغْفَرُ، وَمَنْ تَقَرَّبَ مِنِّي شِرْبًا تَقَرَّبَ مِنِّي ذِرَاعًا، وَمَنْ تَقَرَّبَ مِنِّي ذِرَاعًا تَقَرَّبَ مِنِّي بَاعًا، وَمَنْ أَنَانِي يَمْنِي أَنَبْتُهُ هَرَوَلَةً، وَمَنْ لَقِنِي بِقَرَابِ الْأَرْضِ خَطِيئَةً لَا يُشْرِكُ فِي شَيْءٍ لَقِنْتُهُ بِمِثْلِهَا مَغْفِرَةً». أخرجه مسلم.

{ ۵۷ } ﴿لَمْ يَأْنِ لِلَّهِ هَذَا﴾ اگر خداوند راهبانی و هدایت می‌کرد {لَعَلَّكَ مِنَ الْمُنْتَفِينَ} از زمرة پرهیزگاران می‌شدم { ۵۸ } ﴿حِينَ تَرَى الْعَذَابَ﴾ وقتی که عذاب را مشاهده می‌کند { تَزِرُكُم بِهِ دُنيا [۶۰]

شُرَكَاءُ الْكَافِرِينَ

۴۶۵

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

{ وَجْهَهُمْ مُسْوَدَّةٌ }

رویشان سیاه است { مَثْوًى

لِلْمُتَكَبِّرِينَ } محل اقامت برای

متکبران [۶۱] ﴿فَنَارُكُمْ﴾ با

رستگار کردن و به آرزو

رساندن ایشان { لَا يَمَسُّهُمْ

النَّارُ } هیچگونه بدی و

بلائی بدیشان غی‌رسد [۶۲]

﴿وَكِيلٌ﴾ عهده‌دار و نگاهدار.

ناظر و مراقب { [۶۳] ﴿وَلَهُ

مَقَالِدُ﴾ کلیدها و

گنجینه‌های آسمانها و زمین از

آن او است (دلالت دارد بر

قدرت خداوند - جل و علا -

بر آنها و محافظت از آنها)

[۶۴] ﴿أَنبَاءُ الْجَاهِلُونَ﴾ ای

نادانان بی معرفت [۶۵]

﴿لِيَحْطُنَّ عَلَيْكَ﴾ قطعاً عمل

تو تباه، بی سود و بی اثر

می‌گردد [۶۷] ﴿مَا قَدَرُوا اللَّهَ

حَقَّ...﴾ آن گونه که شایسته

است خدا را نشناخته‌اند و

عظمت او را درک نکرده‌اند

﴿فَقِصَّةٌ﴾ در حوزه قدرت او

و تحت تصرف او است

﴿مَطُورَاتٌ بِيَمِينِهِ﴾ با قدرت

او جمع می‌شود (مطیع اراده‌ا).

➔

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند می‌فرماید: «هرکس کار نیکی انجام دهد به او ده برابر یا بیشتر پاداش می‌دهم، و هرکس

عمل بدی انجام دهد به همان میزان مجازات می‌شود یا اینکه او را می‌بخشم، هرکس یک وجب به من نزدیک شود یک گز

به او نزدیک می‌شوم و هرکس یک گز به من نزدیک شود یک باع (اندازه بازکردن هردو دست) به وی نزدیک می‌شوم و

هرکس به آهستگی به طرف من بیاید به طرف او می‌دوم { یعنی اینکه هر اندازه بنده خدا عبادت انجام دهد، خداوند

چند برابر به او پاداش خواهد داد و از گناهان صغیره او چشم‌پوشی می‌کند }».

[۶۸] { اَنْع } دمیده می‌شود { اَنْع } شاخی که اسرافیل در آن می‌دمد { اَنْع } مرد (در نسخه اول) { اَنْع } جمع قائم: ایستادگان { اَنْع } منظر و چشم به راه حساب و سزا و جزا و شقاوت و سعادت ابدی خویش
سُورَةُ الرَّحْمٰنِ ۴۶۶

هستند { [۶۹] { اَشْرَقَتْ } روشن شد. نمایان گردید { الْأَرْض } مراد زمین محشر و گستره قیامت است { اَوْضِعَ الْكِتَاب } نامه اعمال به دست صاحبان آن داده می‌شود { [۷۰] { وَفُيَّتْ كُلُّ نَفْسٍ } سزا و جزای هر کاری را که انسان کرده است به تمام و کمال بدو داده می‌شود { [۷۱] { وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا } و کافران با اهانت رانده می‌شوند { اَوْشَرَا } گروههای پشت سر هم با توجه به درجه آنان در کفر { اَحَقَّت } واجب گشت. ثابت گشت { اَلْعَذَاب } یعنی فرموده خداوند که «لَا مَلَأَن جَهَنَّمَ» { [۷۲] { اَبْوَاب } درها { اَنْفُسٌ لِّلْمُتَكَبِّرِينَ } چه زشت است مکان اقامت متکبران { [۷۳] { اَمْرًا } گروههای پیاپی با توجه به درجه آنان در قوت ایمان و کثرت عبادت { اَطِيعَ } از

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ۶۸ وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجَاءَتِ بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءُ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ۶۹ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ ۷۰ وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا ۖ إِذَا جَاءُوهَا فَتُحِتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ ۷۱ قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ۷۲ وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَىٰ الْجَنَّةِ زُمَرًا ۖ حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ ۷۳ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقْنَا وَعَدَهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ نَتَّبِعُ أَمْرًا مِّنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ۷۴

جرک گناهان پاک گشته‌اید [۷۴] { اَمْرًا وَعَدَهُ } به وعده نعمت‌هایی که به ما داده بود وفا کرد { اَوْرَثَنَا } سرزمین بهشت را به ما داده است { تَتَّبِعُوا } منزل می‌گزینیم.

۴۵۵- عن انس - رضي الله عنه - قال: كان رسول الله - ﷺ - أحسن الناس خلقاً. متفق عليه.

انس - رضي الله عنه - گوید: پیامبر - ﷺ - اخلاقش از همه مردم زیباتر و نیکوتر بود.

۴۵۶- قال رسول الله - ﷺ - : «إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيَدْرِكُ بِحَسَنِ خُلُقِهِ دَرَجَةَ الصَّائِمِ الْقَائِمِ». أخرجه ابوداود

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مؤمن با اخلاق نیکویش به درجه کسی می‌رسد که همواره روزه و در حال عبادت است».

[۷۵] «حَافِينَ مِنْ...» حلقه زندگان به آن. یا طواف کنندگان و گردندگان «وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ» و مؤمنان می‌گویند: حمد و سپاس برای خداوندی که...

سوره غافر

الْمَائِدَةُ وَالْزُّمَرُ

۴۶۷

سُورَةُ غَافِرٍ

[۱] «حَم» خوانده می‌شود:

حا. میم [۳] «غَافِرِ الذَّنْبِ» پوشاننده گناهان مؤمنان «قَابِلِ التَّوْبِ» قبول‌کننده توبه از گناه «ذِي الطُّسُولِ» دارای فضل و انعام [۴] «فَلَا يَغْرُوكَ» تو را گول نزنند «تَقْلِبُهُمْ» آمد و شد عادی آنان برای تجارت (چرا که این فرصت و مهلت برای استئراج است) [۵] «الْأَحْزَابِ» کسانی که علیه پیامبر نشان همدست شده‌اند و مبادرت به دشمنی کرده‌اند «لِيَأْخُذُوهُ» تا او را هلاک کنند «لِيَنْدَجِسُوا بِهِ الْحَقَّ» تا به وسیله باطل حق را از میان بردارند [۶] «حَقَّتْ» واجب و ثابت گردید «كَلِمَةُ رَيْكَ» یعنی فرموده خدا: «لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ» «أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ» زیرا آنان شایسته آتشند [۷] «وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ...» مهربانی و دانش تو همه چیز را فرا گرفته «سَبِيلَكَ» راه تو که

وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَقُضِيَ بَيْنَهُمُ بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۷۵

سُورَةُ غَافِرٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَم ۱ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ۲ غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطُّوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ ۳ مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَغْرُوكَ تَقْلِبُهُمْ فِي الْإِلْدَادِ ۴ كَذَبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ مِنْ بَعْدِهِمْ وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوهُ وَجَدُوا بِإِبْرَاهِيمَ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ فَأَخَذْتَهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ۵ وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ۶ الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ۷

راه حق و هدایت است (اسلام) «وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ» آنان را از عذاب دوزخ دور کن.

۴۵۷- عن ابی بکر الصّدیق - رضی الله عنه - قال لرسول الله - ﷺ - : علّمني دعاءً أدعوا به في صلاتي، قال: «قُل: اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، فَاعْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ، وَارْحَمْنِي، إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ.» متفق عليه

از ابوبکر صدیق - رضی الله عنه - روایت است که به رسول خدا - ﷺ - گفت: به من دعائی بیاموز که بدان در نماز دعا کنم. فرمود: «ایگو: خداوند! من به نفس خویش بسیار ظلم کرده‌ام، و تنها تو گناهان را می‌آمرزی، پس با مغفرت خویش گناهان مرا بیامرز و بر من رحم نما که تو آمرزنده مهربان هستی.»

[۹] **روپهم سينات** آنان را از ارتكاب معاصي يا عقوبت آن دور كن [۱۰] **لمقت الله** خشم شديد و غضب خدا بر شما **من مقتكم الله** از خشم خودتان بر خويشتن هنگامی که پی می‌برید که آن سبب بدبختیتان است [۱۱] **أمتنا انتن** دو بار ما را میرانده‌ای، اولی:

سُبْحَانَ عَظِيمٍ

۴۶۸

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ

هنگامی که ما را از خاک مرده و بی‌جان خلق کردی، و دومی: هنگام پایان یافتن عمر **أَحْيَيْنَا اَنْتَنِ** دو بار ما را زندگی بخشیده‌ای، اولی: در رحم، و دومی: هنگام برانگیخته شدن از قبر در روز رستاخیز **خروج** برای خارج شدن از جهنم [۱۲] **إذا دُعي الله** هنگامی که خدا عبادت می‌شد **وإن يشرك به** **تؤمنوا** و اگر برای خدا شریک قرار داده می‌شد به آن باور و اقرار می‌کردید [۱۳] **رُزقا** باران که وسیله روزی است **يسبب** از شرک به سوی تفکر در آیات برمی‌گردد [۱۴] **فادعوا الله** خدا را عبادت کنید [۱۵] **رفيع الدرجات** خداوند دارای صفات عظیم است، یا درجه مؤمنان را در بهشت عالی می‌کند **يسلق**

رَبَّنَا وَادْخُلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَرْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّتِهِمْ إِنَّكَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝ وَقَهُمُ السَّيِّئَاتِ وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ، وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادُونَ لِمَقْتُ اللَّهِ أَكْبَرُ مِنْ مَقَّتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ إِنْ تَدْعُونَ إِلَى الْإِيمَنِ فَتَكْفُرُونَ ۝ قَالُوا رَبَّنَا أَمَتَانِ اثْنَتَيْنِ فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ مِنْ سَبِيلٍ ۝ ذَلِكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَإِنْ يُشْرَكْ بِهِ تُؤْمِنُوا فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ ۝ هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ آيَاتِهِ وَيُرْسِلُ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَنْ يُنِيبُ ۝ فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ۝ رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنْذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ ۝ يَوْمَ هُمْ بَرْزُورُونَ لَا يُخْنَى عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ ۝ لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ۝

الروح وحی را نازل می‌کند، یا قرآن را، یا جبرئیل را **يوم التلاق** روز اجتماع در محشر (روز قیامت، که در آن پیشینیان به پسینیان، آسمانیان به زمینیان و مردمان به اعمال خود می‌رسند) [۱۶] **هم بارزون** غایبان، لغت و بدون پوشش از گورها خارج می‌شوند.

۵۸- کان رسول الله - يقول في ذلِّ كلِّ صلاة: «لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد وهو على كلِّ شيء قدير، لا حول ولا قوة إلا بالله، لا إله إلا الله ولا نعبد إلا إياه، له النعمة وله الفضل، وله الثناء الحسن، لا إله إلا الله مخلصين له الدين ولو كره الكافرون». أخرجه مسلم و ابوداود و الترمذی و أحمد.

{[۱۷] تجزئ} جز او سزا داده می شود {تاکید} برابر آنچه انجام داده است { [۱۸] يوم الآفة} روز قیامت (به خاطر نزدیک بودن آن و تنگ بودن وقت آن، «آزقة» نامیده شده است) {القلوب لدى الحناجر} دها به حنجره ها می رسد (این به

۶۶۹

لِلرَّابِعِ وَالْعِزِّ

أَلْيَوْمَ تُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ
 اللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۱۷ وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْآزِفَةِ إِذِ الْقُلُوبُ
 لَدَى الْحَنَاجِرِ كَظِيمٍ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حِمِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ
 يُطَاعُ ۱۸ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ ۱۹
 وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَقْضُونَ
 شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ۲۰ أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي
 الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ
 كَانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَءَانَارُوا فِي الْأَرْضِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ
 بِذُنُوبِهِمْ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ ۲۱ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ
 كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَكَفَرُوا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ إِنَّهُ
 قَوِيٌّ سَدِيدُ الْعِقَابِ ۲۲ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا
 وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ۲۳ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَهَمَانَ وَقُرُونِ
 فَقَالُوا سِحْرٌ كَذَابٌ ۲۴ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْحَقِّ مِنْ
 عِنْدِنَا قَالُوا اقْتُلُوا أَبْنَاءَ الَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ وَاسْتَحْيُوا
 نِسَاءَهُمْ وَمَا كَيْدُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ۲۵

تصویر کشیدن شدت ترس است) {کَظِيمٍ}

فروخورندگان خشم و غم (دهایشان مملو از غم و اندوه

است) {حِمِيٍّ} دلسوزی که به آنان توجه کند

{يُطَاعُ} شفاعت او پذیرفته شود [۱۹] {خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ}

نگاه خائنه چشم به چیزی که خدا از آن نهی کرده است

{مَا تُخْفِي الصُّدُورُ} اسراری که سینه ها در خود پنهان

می دارند { [۲۱] «قُوَّةً و أَنَارُوا» از لحاظ نیرو و توانا تر و

از نظر تولیدات کشاورزی و پیشرفت صنعتی و علمی،

جلوتر بودند { «فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ» خدا به سبب

گناهانشان آنان را عذاب کرد { «وَاقٍ» محافظی که عذاب را

از آنان دفع کند [۲۲] { «آيَاتِنَا» با معجزات حسی

{ «سُلْطَانٍ مُّبِينٍ» برهان واضح [۲۵] «اسْتَحْيُوا نِسَاءَهُمْ»

دخترانشان را برای خدمت

زنده نگاه دارید { «فِي خِلَالٍ» هدر رفتن است (نیرنگ آنان به پیامبر خدا هیچ ضرری نمی رساند).

پیامبر - بعد از هر غازی این دعا را می خوانند: «هیچ معبودی جز ذات الله وجود ندارد که یگانه و

بدون شریک است، پادشاهی و ستایش از آن او است و او بر هر چیزی توانا می باشد ما هیچ نیرو و توانی نداریم جز به وسیله خدا، هیچ معبودی جز ذات الله وجود ندارد، و غیر از او هیچ کس و هیچ چیزی را نمی پرستیم، نعمت و

بزرگواری و ستایش نیکو از آن او است، هیچ معبودی جز ذات الله وجود ندارد و عبادت را برای خدا خالص می گردانیم هر چند کافران دوست نداشته باشند».

[۲۶] ﴿رَبِّي﴾ مرا رها کنید {وَلْيَدْعُ رَبَّهُ} و او پروردگارش را به فریاد بخواند ﴿إِنْ يَنْظُرِ﴾ اینکه توسعه دهد و پخش کند؛ [۲۷] ﴿غَفَّتْ جَنَّتْ﴾ به پروردگارم پناه می‌برم و به او متوسل می‌شوم [۲۸] ﴿إِنِّي خَشِيتُ﴾ گریبانگیرتان می‌شود {سُورَةُ غَافِرٍ} ۴۷۰

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَرِيمِ

﴿مُسِرِّفٌ﴾ متجاوز از حد [۲۹] ﴿ظَاهِرِينَ فِي الْأَرْضِ﴾ غالب و چیره هستید و بر غیر خودتان حکومت می‌کنید ﴿بِأَسْمَاءِ اللَّهِ﴾ تقمت و عذاب شدید خدا ﴿مَا لَكُمْ﴾ به شما پیشنهاد نمی‌کنم [۳۰] ﴿مِثْلَ يَوْمِ الْأَحْزَابِ﴾ می‌ترسم همان بلایی به شما برسد که به گروه‌ها و دسته‌هایی از ملت‌های گذشته که علیه پیامبرانشان همدست شده بودند، رسیده است [۳۱] ﴿مِثْلَ دَابِّ قَوْمٍ...﴾ مثل عادت زشتی که قوم نوح، عاد و ثمود برای تکذیب پیامبرانشان داشتند [۳۲] ﴿يَوْمَ النَّادِ﴾ روز صدا زدن و فراخواندن به سوی محشر ﴿رُوزِ قِيَامَتِ﴾ [۳۳] ﴿تَوَلَّوْنَ مَدْبِرِينَ﴾ روزی که به سرعت فرار می‌کنید و به پشت سر خود نگاه نمی‌کنید ﴿عَاصِمٍ﴾ بازدارنده. دفع‌کننده.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ ٢٦
وَقَالَ مُوسَى إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ ٢٧
وَقَالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَفِيَ اللَّهُ وَفَدَّ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ وَإِنْ يَكُ كَذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ وَإِنْ يَكُ صَادِقًا يُصِيبْكُمْ بَعْضُ الَّذِي يَعِدُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ ٢٨
يَقَوْمُ لَكُمْ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ظَهَرِ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ يَضُرُّكُمْ مِنْ بَأْسِ اللَّهِ إِنْ جَاءَ تَأْخَذُ فِرْعَوْنَ مَا أَرِيكُمْ إِلَّا مَا أَرَى وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ ٢٩
وَقَالَ الَّذِي آمَنَ يَقَوْمُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِثْلَ يَوْمِ الْأَحْزَابِ ٣٠
مِثْلَ دَابِّ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعِبَادِ ٣١
وَيَقَوْمُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ النَّادِ ٣٢
يَوْمَ تَوَلَّوْنَ مَدْبِرِينَ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ٣٣

۴۵۹- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «اللَّهُمَّ مَصْرِفَ الْقُلُوبِ صَرِّفْ قُلُوبَنَا عَلَى طَاعَتِكَ». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «پروردگارا! ای گرداننده دلها! دل‌هایمان را به سوی طاعت و عبادت خودت بگردان».

۴۶۰- وَقَالَ أَنَسٌ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ -: «إِنَّكُمْ لَتَعْمَلُونَ أَعْمَالًا هِيَ ادْقَى فِي أَعْيُنِكُمْ مِنَ الشَّعْرِ، كَذَا نَعُذُّهَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - مِنْ الْمَوْبِقَاتِ». أخرجه البخاري

انس - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - گویند: «شما اعمال (و کارهای ناروایی) را انجام می‌دهید که در نظر آنان از موی پازیکتر است، و ما آنها را در زمان حیات رسول خدا - ﷺ - جزء مهلکات به حساب می‌آوریم».

[۳۴] «هَاتِمِ يَوْسُفَ» یوسف به سوی پدرتائن آمده بود «الْبَيْتِ» دلایل آشکار بر صدقتش «لَمَّا لَمْ يَكُنْ» اما شما بیوسته در شک و تردید بودید و آن را در دلهایتان مخفی می داشتید «هَكَذَا» مرد «لَمْ يَكُنْ يَجْعَلْ» شک و نفاق را که نهان می داشتید، آشکار کردید، منکر رسالت شدید و گفتید: خداوند هرگز مبعوث نخواهد کرد «مَرَاتِبَ» شکای و متردد در دین و وحدانیت خدا [۳۵] { «مَجَادِلُونَ» به ستیز، کشمکش و مجادله می پردازند } «سُلْطَانِ» برهان و حجت «كَثَرَتْ» خشم خدا و مؤمنان نسبت به آنان افزون گشت «يَطْلُعُ» الله خدا مهر و موم می کند «جَبَّارِ» سر باز زننده از قبول حق [۳۶] «صَرَخَا» کاخ، ساختمان بلند «أَبْلَغُ الْأَسْبَابِ» به وسایلی دست یابم که بدان به خدا برسم [۳۷] «أَسْبَابِ السَّمَوَاتِ» وسایل و راههای صعود به آسمانها { «فَأُطْلِعَ إِلَى إِيْلِهِ مُوسَى» تا به خدای موسی بنگرم و از او آگاه شوم «لَا تُظَنُّهُ كَاذِبًا» او را دروغگو می پندارم } «وَصَدَّ عَنْ السَّبِيلِ» از سلوک در راه راست بازداشته شده بود

وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلُ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا زِلْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ حَتَّى إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتَابٌ ۚ ۳۴ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَتْهُمْ كِبَرٌ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ ءَامَنُوا كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ ۚ ۳۵ وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَنْهَكُنْ أَبْنِي لِي صَرَخًا لَعَلِّي أَنْتَبِغُ الْأَسْبَابَ ۚ ۳۶ أَسْبَبَ السَّمَوَاتِ فَأُطْلِعَ إِلَى إِيْلِهِ مُوسَى وَإِنِّي لَا ظَنُّهُ كَذِبًا وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِفِرْعَوْنَ سُوءَ عَمَلِهِ وَصَدَّ عَنْ السَّبِيلِ وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ ۚ ۳۷ وَقَالَ الَّذِي ءَامَنَ يَقَوْمِ اتَّبِعُونِ أَهْدِيكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ ۚ ۳۸ يَقَوْمِ إِنَّمَا هَٰذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَّعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ ۚ ۳۹ مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِمَّنْ ذَكَرَ وَأُنْتَفَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ ۚ ۴۰

{ «أَبَابِ» زیان و ضرر، هلاک و نابودی [۳۸] «أَهْدِيكُمْ» شما را هدایت کنم «سَبِيلَ الرَّشَادِ» راه صحیح [۳۹] «مَتَّعٌ» کالای زوال پذیر { «دَارُ الْقَرَارِ» سرای ماندگاری [۴۰] «بِغَيْرِ حِسَابٍ» با فراخی، نامحدود. ۴۶۱- عن ابن عمر - رضی الله عنهما - قال: كنا نعدُّ لرسول الله - ﷺ - في المجلس الواحد مئة مرة: «رب اغفر لي وتب عليَّ إِنَّكَ أَنْتَ الْغَوَّابُ الرَّحِيمُ». أخرجه ابوداود والترمذی وقال: حديث حسن صحيح. ابن عمر - رضی الله عنه - گوید: ما در یک مجلس می شردیم که پیامبر - ﷺ - صد بار می گفتند: «پروردگارا! مرا ببامرز و توبه مرا بپذیر چرا که تو بسیار توبه پذیر و مهربان هستی».

وَنَقُومُ مَالٍ أَدْعُوكُمْ إِلَى النَّجْوَى وَتَدْعُونِي إِلَى
النَّارِ ٤١ تَدْعُونِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأُشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ
لِي بِهِ عِلْمٌ وَأَنَا أَدْعُوكُمْ إِلَى الْعَزِيزِ الْغَفْرِ ٤٢ لَا جَرَمَ
أَنَّمَا تَدْعُونِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي الْآخِرَةِ
وَأَنْ مَرَدَّنَا إِلَى اللَّهِ وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ
٤٣ فَسْتَذْكُرُونَ مَا أَقُولَ لَكُمْ وَأَفَوضُ أَمْرِي إِلَى
اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ٤٤ فَوَقَّهَ اللَّهُ سَيِّئَاتِ
مَا مَكُرُّوا وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ ٤٥ النَّارُ
يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا
آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ ٤٦ وَإِذْ يَتَحَاوَرُونَ فِي
النَّارِ فَيَقُولُ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا
لَكُمْ تَبَعًا فَمَا هَلْ أَنْتُمْ مُعْنُونَ عَنَّا نَصِيبًا مِنَ النَّارِ
٤٧ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِنَّ اللَّهَ
قَدَحَكَمُ بَيْنَ الْعِبَادِ ٤٨ وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ
جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِنَ الْعَذَابِ ٤٩

[٤١] ﴿تَدْعُونِي إِلَى النَّارِ﴾ شما مرا به کاری فرامی خوانید که منجر به آتش می شود [٤٣] ﴿الْغَفْرِ﴾ بشارت
بی شک. حتماً ﴿لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ﴾ توان استجاب دعاى کسی که او را دعا می کند، را ندارد {یا اینکه مراد
فراخواندن مردمان برای
پرستش در دنیا و دادگاهی
در آخرت است} ﴿مَرَدَّنَا إِلَى اللَّهِ﴾ بازگشت ما برای جزاء
و پاداش به سوی خدا است
﴿الْمُسْرِفِينَ﴾ متجاوزان از حد
در گناه، کفر و سرکشی [٤٤]
﴿أَفَوضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ﴾ کار
خود را به خدا واگذار می کنم
[٤٥] ﴿فَوَقَّاهُ اللَّهُ﴾ خداوند
او را مصون داشت {حَقَّ}
نازل شد و آنان را دربرگرفت
[٤٦] ﴿يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا﴾ بر
آتش عرضه می شوند {غُدُوًّا
وَعَشِيًّا﴾ صبح و شب
(همیشه) [٤٧] ﴿الضُّعَفَاءُ﴾
بیرون (الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا)
رؤسا و رهبرانی که... ﴿تَبَعًا﴾
بیرون (کاری را می کردیم که
شما می کردید) ﴿مُعْنُونَ عَنَّا﴾
در دفاع کردن از ما، به نفع ما
می رسانید؟

٤٦٢- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - :
«إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا مَاتَ غُرِضَ عَلَيْهِ
مَقْعَدُهُ بِالْفِئْدَةِ وَالْعَشِي، إِنْ كَانَ
مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَإِنْ
كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَمِنْ أَهْلِ النَّارِ، فَيَقَالُ: هَذَا مَقْعَدُكَ حَتَّى يَبْعَثَكَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». أَخْرَجَهُ الْإِمَامُ أَحْمَدُ
وَالْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «هریک از شما هرگاه فوت کرد، (در عالم برزخ) هر بامدادان و شامگاهان جایگاه او را به او نشان
می دهند، اگر بهشتی باشد، جای او را در بهشت نشان می دهند، و اگر جهنمی باشد، جای او را در جهنم نشان می دهند، و
می گویند: این جایگاه (آینده) تو است تا اینکه خداوند در روز قیامت تو را به سوی آن برانگیزد».
٤٦٣- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «نَارُكُمْ جَزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جَزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ
پیامبر - ﷺ - فرمود: «حرارت آتش دنیا هفتاد بار کمتر از حرارت آتش دوزخ است».

[۵۰] { **أَو لَمْ تَكُنْ تَأْتِيكُمُ** .. آیا پیامبران شما آیهای روشن و دلائل آشکاری را برای شما نمی آورند **وَعَالَمٌ** درخواست { **ضَلَالٌ** ضایع شدن [۵۱] **يَقُولُ الْأَشْيَاقُ** فرشتگان، پیامبران و مؤمنان بیا می خیزند [۵۲] **مَعِذْرَتُهُمْ** عذرشان، **الْأَنْبِيَاءُ وَالرَّسُولُ** ۴۷۳ **سُورَةُ غَاثٍ**

عذرخواهی ایشان { **سُورَةُ** الدَّارِ } سرای بد { **اللَّعْنَةُ** دوری از رحمت خداوند [۵۳] { **الْكِتَابُ** } تورات، زبور و انجیل { [۵۴] **هُدًى وَ ذِكْرٌ** } راهنما و پنددهنده { **لِأُولِي الْأَلْبَابِ** } برای خردمندان { [۵۵] **إِنْ وَعَدَ اللَّهُ** } وعده خدا به یاری کردن دوستانش { **وَ اسْتَغْفِرُ لَذَنْبِكَ** } برای گناهانت طلب مغفرت کن تا این سنتی برای دیگران شود { **بِالْعَشِيِّ** و { **الْإِبْكَارِ** } شامگاهان و بامداد { **هُوَارِهِ** } [۵۶] { **سُلْطَانٍ** } دلیل و برهان { **إِنْ فِي صُدُورِهِمُ الْإِكْبَرُ** } در سینه هایشان چیزی جز برتریجویی و طمع برتری نسبت به تو، نیست { **مَاهُمْ بِيَالْفِيهِ** } هرگز به مقتضای این برتری نمی رسند [۵۸] { **مَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَ الْبَصِيرُ** } آنان که غافل از نشانه های حق هستند با

قَالُوا أَوَلَمْ تَكُنْ تَأْتِيكُمُ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا بَلَى قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دَعَا الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ۝ إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهُدُ ۝ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذَرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ۝ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْهُدًى وَأَوْزَنَّا بَنِي إِسْرَءِيلَ الْكِتَابَ ۝ هُدًى وَذِكْرٌ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ۝ فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ ۝ إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ يَغْيِرُ سُلْطَانِ أَتَنَّهُمْ إِنْ فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ مَّاهُمْ بِبَالِغِيهِ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ۝ لَخَلَقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۝ وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسَوِّءُ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ۝

آنان که چشم بصیرتشان باز است یکسان نیستند { **وَالَّذِينَ آمَنُوا** } و مؤمنان صالح با بدکاران گناهکار یکسان نیستند { **قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ** } کم پند و عبرت می گیرید (مراد: اصلاً پند نمی گیرید).

۴۶۴ - حدثنا أبي هُرَيْرَةَ - رضي الله عنه - أن رسول الله - ﷺ - قال: «إِذَا قَالَ أَحَدُكُمْ آمِينَ، وَقَالَتْ الْمَلَائِكَةُ فِي السَّمَاءِ آمِينَ، قَبِلَتْ لَهُ إِحْدَاهُمَا الْآخَرَى غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ». متفق عليه

ابوهریره گوید: پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه یکی از شما (بعد از خواندن سوره فاتحه) آمین بگوید و فرشتگان آسمان هم که آمین می گویند و این دو آمین باهم هم زمان باشند، گناهان گذشته او بخوشوده می شود».

{[۵۹] إِنَّ السَّاعَةَ لَأَتِيَةٌ} قیامت حتماً فرامی‌رسد { [۶۰] } {ادْعُونِي} مرا به فریاد خوانید. مرا به کمک بطلبید
{الْحَسْبُ لَكُمْ} تا بپذیرم. دعایتان را اجابت کنم { {عَادِلِي} به فریاد خواندن من { عبادت در اینجا به معنی
دعاء است چرا که دعاء مغز
شُورَةُ عَدْلِي

۴۷۴

لِلرَّحْمَةِ وَالرَّحِيمِ

عبادت است، نتیجه
می‌گیریم هنگامی که مغز
عبادت (دعاء) متوجه
غیر خدا باشد، یعنی معبود
غیر خداوند متعال است -
اللَّهُ اعلم - { {داخِرین} }
پست و خوارشدگان.
اهانت‌شدگان [۶۱] { {الْهَازِ
مُبْصَرًا} روز را روشن
گرداند تا اشیاء در آن قابل
دیدن باشد [۶۲] { {فَإِنِّي
تُفَكُّونَ} پس چگونه با
وجود اقامهٔ برهان، از ایمان
آوردن برگردانده می‌شوید؟
[۶۳] { {تُفَكُّ} از ایمان
آوردن منصرف می‌شوند
{ {يُجْحَدُونَ} آن را از روی
تکبر نمی‌پذیرفتند در حالی
که دل‌هایشان آن را پذیرفته
بود [۶۴] { {الْأَرْضِ قَرَارًا}
زمین را قرارگاه و مکانی قابل
زندگی کرد { {فَبَارَكَ اللَّهُ}
والا و بلندمرتبه است و خیر
و برکت او فراوان است [۶۶]
{ {ثَبَّتَ} منع شده‌ام} { {أَنْ

إِنَّ السَّاعَةَ لَأَتِيَةٌ لَّارِيبَ فِيهَا وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ
لَا يُؤْمِنُونَ ۵۹ وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ
إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ
دَاخِرِينَ ۶۰ اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْآيَاتِ لَتَسْكُنُوا
فِيهِ وَاللَّهُ أَرْبُّ الْعَالَمِينَ ۶۱ اللَّهُ الَّذِي فَضَّلَ عَلَى النَّاسِ
وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ۶۲ ذَلِكَ كُمُ
اللَّهُ رَبُّكُمْ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا إِلَهًا إِلَّا هُوَ فَإِنِّي تُؤْفِكُونَ
۶۳ كَذَلِكَ يُؤْفِكُ الَّذِينَ كَانُوا يَتَّيَّنَتِ اللَّهُ يَجْحَدُونَ
۶۴ اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ قَرَارًا وَالسَّمَاءَ
بِنَاءً وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَرَزَقَكُمْ مِنْ
الطَّيِّبَاتِ ذَلِكَ كُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَتَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ
الْعَالَمِينَ ۶۵ هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ
مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۶۶ قُلْ
إِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَاءَنِي
الْبَيِّنَاتُ مِنْ رَبِّي وَأُمِرْتُ أَنْ أُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۶۷

أُسْلِمَ} خالصانه تسلیم و فرمانبردار گردم.

۴۶۵- قال رسول الله - ﷺ: «أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعِبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ، فَأَكْثَرُوا الدَّعَاءَ». أخرجه مسلم
بیامیر - ﷺ - فرمود: «نزدیک‌ترین حالت بنده به پروردگارش حالتی است که او در سجده است، بنابراین (درحالت
سجده) بسیار دعا کنید».

۴۶۶- قال رسول الله - ﷺ: «الدَّعَاءُ عِبَادَةٌ». أخرجه الترمذی
بیامیر - ﷺ - فرمود: «دعاء مغز عبادت است».

[۶۷] «مَنْ طَغَىٰ» از سلول زنده موجود در منی «عَلَقَةً» تکه‌ای خون بسته «أَنْدَكُم» کمال عقل و نیروی جسمانی تان [۶۸] «الْحَصَىٰ امْرَأَ» خواست کاری انجام پذیرد [۶۹] «أَنْ يَسْمُرُونَ» چگونه از آیات خدا با وجود

شُورًا عَظِيمًا

۴۷۵

بِإِذْنِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وضوح و راستی آنها، دور گردانده می‌شوند؟ [۷۱]

«الْأَغْلَالُ» زنجیرهایی که دستپایشان را به گردنشان می‌بندد «السَّلاسل»

زنجیرهای آهنی که روی دستها و پاهایشان گذارده می‌شود [۷۲] «الْحَمِيمِ» آب

بسیار داغ و جوشان «یَسْجُرُونَ» آتش با آنها برافروخته می‌شود. از آنها پر

می‌گردد [۷۴] «فَضْلًا عَنَّا» از ما نهان شدند و در وقت سختی و شدت فایده‌ای برای

ما نداشتند [۷۵] «تَفْرَحُونَ» در برابر بدست آوردن اموال دنیوی مغرورانه شاد

می‌شدید و بر ارتکاب معاصی جرأت پیدا می‌کردید «تَفْرَحُونَ» مغرورانه شادی

خود را وسیله تفاخر و افاده بر مردم می‌کردید [۷۶] «فَبَسْ» چه زشت است

«مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ» مکان اقامت و مأوای متکبران.

۴۷۶ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -

«إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ وَأَفْرَبِكُمْ مِنِّي بِمَجْلَاسِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ أَحَاسِكُمْ اخْلَاقًا، وَإِنْ ابْغَضَكُمْ إِلَيَّ وَأَبْعَدَكُمْ مِنِّي يَوْمَ الْقِيَامَةِ التَّرَارُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ وَالْمُتَفَحِّقُونَ». قالوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَدْ عَلِمْنَا التَّرَارِينَ وَالْمُتَشَدِّقِينَ، فَا الْمُتَفَحِّقُونَ؟ قَالَ: «الْمُتَكَبِّرُونَ». أخرجه الترمذي وقال: حديث حسن

پیامبر - ﷺ - فرمود: «محبوبترین و نزدیکترین شما به من در روز قیامت، خوش اخلاقترین شما است، و مبغوضترین و دورترین شما از من در روز قیامت ترارون (کسی که از روی تکلیف زیاد حرف زند)، متشدقون (کسی که برای گردن فرازی و اظهار فصاحت، زیاد سخن بگوید) و متفحقون هستند» گفتند: ای رسول خدا ترارون و متشدقون را می‌شناسیم، متفحقون کیانند؟ فرمود: «متکبران».

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ رُءُوبٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ ثُمَّ لِيَكَوُنُوا شُيُوخًا وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَفَّى مِنْ قَبْلُ وَلِتَبْلُغُوا أَجَلًا مُّسَمًّى وَلَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ ٦٧ هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ فَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ٦٨ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَجْعَدُونَ فِي ذِي نَبْتٍ أَنَّهُ آتِيهِمْ يَوْمَ كَذَا يُغْنَوْنَ ٦٩ الَّذِينَ كَذَبُوا بِالْكِتَابِ وَمَا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلًا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ٧٠ إِذَا الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلَاسِلُ يُسْحَبُونَ ٧١ فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ ٧٢ ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ أَتَيْنَ مَا كُنْتُمْ تُشْرِكُونَ ٧٣ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَلْ لَمْ نَكُنْ نَدْعُوا مِنْ قَبْلُ شَيْئًا كَذَلِكَ يَضِلُّ اللَّهُ الْكَافِرِينَ ٧٤ ذَلِكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَمْرَحُونَ ٧٥ أَدْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ ٧٦ فَأَصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَمَا تَزَيَّنَّاكَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ تَوَفَّيْنَاكَ فَإِنَّا يَارْجِعُونَ ٧٧

[۷۸] {اَرْسَلْنَا} فرستادیم {قَصَصْنَا عَلَيْكَ} برای تو بازگو کرده‌ایم {مَنْ عَصَا} بازگو نکرده‌ایم {بَابِئِهِ} یا معجزه حسی {الْقَصَصُ بِالْحَقِّ} دادگرانه داوری شده است {خَسِرَ} زیانمند گشته‌اند {عَالِكٌ} آن هنگام، آنها {المُطْلُونُ} باطل‌گرایان {سُورَةُ غَاثِرٍ}

۴۷۶

الْاِنْشَاءُ وَالْاِنْشَاءُ

[۷۹] {الْاَنْعَامُ} شتر {الْتَرْكِبُوا مِنْهَا} تا سوار برخی از آنها شوید [۸۰] {حَاجَةٌ فِي صُدُورِكُمْ} نیازی که بدان رغبت دارید یعنی حمل بارهای سنگین به مکانهای دور {الفَلَکُ} کشتی‌ها [۸۱] {وَرِيكُم} به شما نشان می‌دهد {آيَاتِهِ} نشانه‌های دال بر کمال قدرت او و انحصار تصرف او در کائنات {فَاِنَّ آيَاتِ اللّٰهِ تَسْكُرُونَ} کدامیک از نشانه‌های (قوت و شوکت) خدا را می‌توانید انکار کنید [۸۲] {اَنْفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْاَرْضِ} آیا در زمین به سیر و سیاحت نیرداخته‌اند {اَشَدَّ قُوَّةً وَّ اُنَارًا} از لحاظ نیرو و توانائی و از نظر تولیدات کشاورزی و پیشرفت صنعتی جلوتر بوده‌اند {مَّا اَعْنٰی عَنْهُمْ} از آنان دور نمی‌کند و سودی به ایشان نمی‌رساند [۸۳] {مَنْ الْعِلْمُ} دانشی که

وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ وَمَا كَانَ لِرُّسُولٍ اَنْ يَأْتِيَ بِثَابِتَةٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ فَاِذَا جَاءَ اَمْرُ اللّٰهِ قُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ ۷۸ اللّٰهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْاَنْعَامَ لِتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ۷۹ وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفَلَکِ تُحْمَلُونَ ۸۰ وَرِيكُمَّ ءَايَاتِهِ فَاَيَّ ءَايَاتِ اللّٰهِ تُنْكِرُونَ ۸۱ اَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا اَكْثَرُ مِنْهُمْ وَاَشَدَّ قُوَّةً وَّ اُنَارًا فِي الْاَرْضِ فَمَا اَغْنٰی عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۸۲ فَلَمَّا جَاءَهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرِحُوا بِمَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ۸۳ فَلَمَّا رَاَوْا بَاسَنَا قَالُوْا اَمَّا بِاللّٰهِ وَحْدَهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِيْنَ ۸۴ فَلَمْ يَكُ يَنْفَعُهُمْ اِيْمَانُهُمْ لَمَّا رَاَوْا بَاسَنَا سُنَّتَ اللّٰهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ ۸۵

به امور دنیا داشتند و دین را مسخره می‌کردند {حَاقَ} بر آنان نازل شد و ایشان را در بر گرفت [۸۴] {رَاَوْا} عذاب شدید ما را در دنیا می‌دیدند {سُنَّتَ اللّٰهِ} عادت و شیوه خدا [۸۵] {خَلَّتْ} گذشته است. ۴۷۸- عن عائشة - رضي الله عنها - ان النبي - ﷺ - قال: «ان الرّفق لا يكون في شيء الا زانه ولا يُزعج من شيء الا شانه». رواه مسلم. از عائشه - رضي الله عنها - روایت است که پیامبر - ﷺ - فرمود: «از مرفتاری در هر چیز که باشد، آن را زینت می‌دهد و از هر چیز که بدور باشد آن را زشت می‌سازد».

سوره فصلت [۱] «حم» خوانده می شود: حا. میم [۲] «طه» این قرآن نازل شده است [۳] «فصلت آیات» آیات آن تفصیل و تبیین شده است { «الرحمن» رویگرداند [۵] «اکثر» پوششی مادرزادی که ما را از فهم آنچه بر ما می خوانی،

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۴۷۷

سُورَةُ فَصَّلَتِ

بازمی دارد { «آذان» جمع: آذن، گوشها { «وقر» گری و سنگینی در گوش { «حجاب» پرده های بزرگ (منظورشان این بود که ای محمد! چون از تو بسیار متفریم غمی نتوانیم تو را بسینیم) { «فَاعْمَلْ إِنَّا عَامِلُونَ» پس تو (برابر آئین خود) عمل کن و ما هم (برابر آئین خود) عمل می کنیم { [۶] «فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ» عبادت تان تنها برای او باشد و در اعیالان تنها به او رو کنید و غیر او را نیز همراه او قصد نکنید «لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ» یا نام مکانی است در جهنم [۸] «غیر محنون» غیر منقطع از ایشان (دامم) [۹] «أَنبَادًا» همسانان از مخلوقاتش که آنها را مـیـیـرستید [۱۰] «رواسی» کوههای ثابت که مانع از لرزش آن می شود «بارک فیها» خیر و برکت آن را زیاد کرد «أَقْرَابًا» روزی های اهل زمین { فی

«بسم آیات» در تسمه چهار روز { «سوره» در چهار روز کامل تمام شد، نه کم نه زیاد «لِلْعَالَمِينَ» برای روزی خواهان (کسانی که با تلاش در زمین خواهان روزی هستند) [۱۱] «أَسْرَى إِلَى السَّمَاءِ» اراده او متوجه آسمان شد «هی دُخان» بهم نجسیده. تشکیل شده از چیزی شبیه گاز (هر چیزی در جهان - حتی صخره ها - در صورتی که درجه حرارت آن بسیار بالا رود اول ذوب و سپس بخار «گاز» می شود) «نَسِیًا» آنچه را که به شما دستور می دهم انجام دهید (پدید آید) «نَسِیًا» این جمله دال بر سرعت اجابت امر الهی توسط آنها است، آن گونه که عید فرمانبردار، دستور سرورش را به سرعت انجام می دهد.

سُورَةُ فَصَّلَتِ

آیاتها

تفسیرها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدٌ ۱ تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۲ كَتَبْتُ فَصَّلَاتِ
آيَاتِهِ ۳ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۴ بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ
أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ۵ وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكِنَّةٍ
مِمَّا نَدْعُونَ إِلَيْهِ فِيءَاذَانَا وَقُرْءَانًا وَبَيْنَا وَبَيْنَكَ حِجَابٌ
فَاعْمَلْ إِنَّا عَامِلُونَ ۶ قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مُثَلِّمٌ يُوحَى إِلَيَّ
أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ ۷ وَوَيْلٌ
لِّلْمُشْرِكِينَ ۸ الَّذِينَ لَا يَتُوبُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ
هُمْ كَفَرُونَ ۹ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ۱۰ قُلْ أَيْنَكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ
الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ ۱۱ أَنْدَادًا ذَٰلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ ۱۲
وَجَعَلَ فِيهَا رُءُوسًا مِّنْ فَوْقِهَا وَبَرَكْنَا فِيهَا وَقَدَرْنَا فِيهَا أَقْوَامًا فِي
أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِّلنَّاسِ لَيْلٍ ۱۳ ثُمَّ أَسْرَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ
فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ ۱۴

[۱۲] «تَضَاهِي» آفرینش آنها را ابداع کرد (ضمیر به سماء برمی گردد چون متضمن معنی جمع است) «أَوْحَى» تکوین بخشید. تدبیر کرد «أَمْرَهُ» آنچه به حسب اقتضای حکمت الهی برای آن نفع دارد از قبیل: ستاره های نورانی و درخشان همچون چراغ «حَفَظَهُ» از آفات محفوظ داشته ایم [۱۳] «أَنْذَرْتَكُمْ صَاعِقَةً» شما را از عذابی شدید و مهلک می ترسانم (مثل: آتشی سوزان یا طوفانی نابودکننده) [۱۴] «الَّذِينَ أَرْسَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ» پیامبران زیادی نزد آنان آمدند [۱۶] «رِجَالًا» صرصرها باد بسیار سرد، بر سر و صدا و هراس انگیز «آیاتِ محسبات» روزهای شوم، یا بسیار سرد. روزهای غبارآلود «اخزى» خوار و پست کننده تر [۱۷] «نَهْدْنَاهُمْ» راه هدایت و گمراهی را به آنان نشان دادیم «نَأْخُذْتَهُمْ صَاعِقَةً الْعَذَابِ» صدای بسیار شدیدی که با خود عذابی مهلک و خوارکننده به همراه داشت، آنان را هلاک کرد [۱۹] «أَعْدَاءُ اللَّهِ» کفار «يُوزَعُونَ» همگی از اول تا آخر به سوی آتش آورده می شوند.

فَقَضَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا
وَرَبَّنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصْبِيحٍ وَحِفْظٍ ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ
الْعَلِيمِ ۱۲ فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ
عَادٍ وَثَمُودَ ۱۳ إِذْ جَاءَهُمُ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ
خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً
فَإِنَّا لَمَّا آرُسِلْتُمْ بِهِ كَذِبُونَ ۱۴ فَأَمَّا عَادُ فَاسْتَكْبَرُوا فِي
الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً أَوَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ
الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ
۱۵ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ مَحْصَاتٍ لِيَذِيقَهُمْ
عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلِعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَىٰ وَهُمْ
لَا يُبْصِرُونَ ۱۶ وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمَىٰ عَلَى
الْهُدَىٰ فَأَخَذَتْهُمُ صَاعِقَةُ الْعَذَابِ لَهْوًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ
۱۷ وَنَجَّيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَنْقُونَ ۱۸ وَيَوْمَ يُحْشَرُ
أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ۱۹ حَتَّىٰ إِذَا مَجَاءَهُمْ شِهَادٌ
عَلَيْهِمْ سَمِعَهُمْ وَابْتِصَرُّهُمْ وَجَلَدُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۲۰

۱- ضحک رسول الله - ﷺ - ذات یوم وتبسم فقال: «أَلَا تَسْأَلُونِي عَنْ أَتَى شَيْءٍ ضَحِكْتُ؟» قالوا: یا رسول الله! عن أَتَى شَيْءٍ ضَحِكْتُ؟ قال: عجبت من مجادلة العبد ربه يوم القيامة. يقول: ای ربی، أليس وعدتني ان لا تظلمني؟ قال: بلى، فيقول: فإني لا أقبل شاهداً إلا من نفسي، فيقول الله تعالى: أو ليس كفي بي شهيداً وبلائلكم الكرام الكائنين؟! قال: و يردّد هذا الكلام مراراً - قال - فيختم على فيه، وتكلم اركائه بما كان يعمل، فيقول: بعداً لكنّ وسحقاً، عنك كُنتُ أجادلاً». رواه مسلم والبخار و ابن ابی حاتم
روزی پیامبر - ﷺ - خندید و فرمود: «آه ی پرسید چرا خندیدم؟» گفتند: ای رسول خدا! «چرا خندیدی» فرمود:

[۲۱] ﴿اعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ﴾ به نظر عده‌ای این سخن گفتن، با صدایی قابل شنیدن است و به گفته دیگر: این سخن گفتن به اعتبار این است که همه اشیاء حتی در این دنیا به تسبیح مشغولند [۲۲] ﴿سُحُورًا﴾ گناهان را پنهان می‌کردید ﴿أَنْ يَشْهَدَ﴾ علیکم از ترس اینکه علیه شما شهادت می‌دهد ﴿ظَنَنْتُمْ﴾ هنگامی که خود را از چشم مردم دور می‌داشتید، تصور می‌کردید ﴿كَيْتَرًا مَا يَعْمَلُونَ﴾ مراد: کارهایی که مخفیانه انجام می‌دهید ﴿أَرَادَكُمْ﴾ شما را به هلاکت انداخته و نابود نموده است [۲۴] ﴿مَتَوًى﴾ لطمه مکان اقامت دائمی ایشان ﴿يَسْتَعِينُوا﴾ با انجام دادن کاری که مورد رضایت خدا است در آن روز خواستار از میان رفتن علت مجازات باشند ﴿الْمُعْتَبِينَ﴾ اجابت‌شدگان خواسته آنان [۲۵] ﴿فِيضْنَاهُمْ﴾ برای ایشان آماده غنوده ایم ﴿قِرْنَاءَ﴾ دوستان همدم (شیاطین انس و جن) ﴿مَابَيْنَ أَيْدِيهِمْ﴾ آنچه در پیش رو دارند از قبیل: شهوات دنیوی، گمراهی و کفر ﴿وَمَا خَلْفَهُمْ﴾ و آنچه پشت سر دارند، از امور آخرت یا انکار کردن زنده

الْزَّالِزَالَةِ وَالْعِزِّ

۴۷۹

وَقَالُوا الْجُلُودُ هِيَ لَمْ يَشْهَدْتُمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيَبْتَلِيَكُمْ تَبْتَلُون ۲۱ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَرُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَرُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِمَّا تَعْمَلُونَ ۲۲ وَذَلِكَ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرَدْتُمْ فَأَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۲۳ فَإِنْ بَصُرُوا بِالنَّارِ مَتَوًى لَهُمْ وَإِنْ يَسْتَعِينُوا فَمَا لَهُمْ مِنَ الْمُعْتَبِينَ ۲۴ وَفِيضْنَاهُمْ قِرْنَاءَ فَرِيقَيْنَا لَهُمْ مَابَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أَمْرِ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ ۲۵ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ ۲۶ فَلَنَذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَشْوَأَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ۲۷ ذَلِكَ جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ النَّارُ لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ جَزَاءُ مِمَّا كَانُوا يَأْتِيَانَا بِمُحَدَّثُونَ ۲۸ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَرْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِن الْإِنْسِ وَآلِ الْإِنْسِ نَجْعَلُهُمَانِ تَحْتَ أَقْدَامِنَا لِيَكُونُوا مِنَ الْآسَفِينَ ۲۹

شدن و حساب و کتاب ﴿حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ﴾ وعده عذاب بر آنان واجب گردید [۲۶] ﴿وَالْغَوَا فِيهِ﴾ در هنگام تلاوت او یاهو سرایی کنید [۲۹] ﴿الْآسَفِينَ﴾ پایین ترین افراد که در طبقات عمیق و پایین آتش هستند.

«به خاطر مجادله انسان با خدا در روز قیامت، که می‌گوید: خدایا! مگر وعده ندادی که به من ظلم نکنی؟ می‌گوید: چرا، و او می‌گوید: پس من شاهدی جز از خودم را قبول ندارم. خداوند می‌گوید: آیا من و فرشتگان کرام‌الکتابین بعنوان شاهد کافی نیستم؟ و چند بار این کلام تکرار می‌شود تا اینکه خداوند دهان او را مهر می‌کند و اعضای او کارهایش را بازگو می‌کنند. آنگاه می‌گوید: تقریر بر شما من به خاطر شما مجادله می‌کردم.»

[۳۰] { رَبُّكَ اللَّهُ } پروردگار ما تنها خدا است { استغفر } بر حق یا برجا می‌مانند { انزل عليهم الملائكة } هنگام مرگ فرشتگان پیش آنان می‌آیند* [۳۱] { مائدة من } آنچه بخوراید و طلب کنید [۳۲] { نزل } برای شما نازل شد { المائدة } رزق آماده قرار داد [۳۴] سوره فصلت

۴۸۰

المائدة

{ ادفع } پاسخ بده { بالتي هي احسن } با زیباترین شیوه که خالی از تندى و خشونت است { عداوة } دشمنی { اولي حيم } دوست صمیمی [۳۵] { ما يلقاها } به این خصلت نیک و شریف دست نمی‌یابد { عظم } بهره فراوان از خصال حمیده [۳۶] { يرفعك } تو را بازدارد، تو را وسوسه کند { نزع } وسوسه‌ای، یا مانعی { من } از نشانه‌های قدرت خداوند [۳۸] { ايامون } از تسبیح، ملول و خسته نمی‌شوند.
* «بلال» مؤذن رسول خدا در هنگام مرگ صدای زنی را شنید که می‌گفت: افسوس! بلال گفت: نگوی افسوس، بلکه بگو: خوشا! زیرا بلال فردا به دوستش محمد و یارانش می‌رسد.
۴۷۰- قال رسول الله - ﷺ :- «ان الله رفيق يحب الرفق»

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ۲۰ نَحْنُ أَوْلَىٰ بِكُم فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا نَشْتَهُى أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ ۲۱ نَزَّلًا مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ ۲۲ وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ۲۳ وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ۲۴ وَمَا يُلْقِهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقِهَا إِلَّا ذُو حِظٍّ عَظِيمٍ ۲۵ وَإِمَّا يَنْزِعَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نِزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۲۶ وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ۲۷ فَإِنْ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ ۲۸

سجدة
والبقرة

ويعطي على الرفق ما لا يعطي على العنف وما لا يعطي على سواء». رواه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند نرم رفتار بوده و نرمش را دوست دارد و در برابر آن نوابی می‌دهد که در برابر سخت رفتاری و دیگر کارها نمی‌دهد».

۴۷۱- عن أبي عمرو، سفيان بن عبدالله - رضي الله عنه - قال: قلت يا رسول الله! قل لي في الإسلام قولاً لا أسأل عنه أحداً غيرك. قال: «قل: آمنت بالله ثم استقم». رواه مسلم.

از ابو عمرو، سفيان بن عبدالله - رضي الله عنه - روایت است که گفت: ای رسول خدا! در خصوص اسلام به من چنان سخنی بگو که در مورد آن از هیچ‌کس جز تو، سؤال نکنم. پیامبر - ﷺ - فرمود: «بگو: به خدا ایمان آوردم، و آنگاه (بر ایمان) استقامت و پایداری کن».

[۳۹] ﴿تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً﴾ زمین را خشک و برهوت و ساکن می بینی ﴿أَهْزَأَتْ﴾ گیاهان بسیار آرام به حرکت درمی آیند به طوری که تنها افراد خبره از آن باخبرند ﴿وَرَبَّتْ﴾ بالا می آید و آماسیده می گردد ﴿أَحْيَاها﴾ آن را زنده و قابل رشد کرد ﴿لُحْيِ الْمَوْتِ﴾ مردگان را نیز زنده می کند [۴۰] ﴿يُحْجِدُونَ﴾ از حق منحرف می سازند (تحریف می کنند) ﴿لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا﴾ بر ما پوشیده نخواهد بود (و کسفرشان را خواهیم داد) ﴿يُلْقَى فِي النَّارِ خَبِيرٌ﴾ به آتش جهنم انداخته می شود ﴿اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ﴾ هر کاری که می خواهید بکنید [۴۱] ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ کسانی که قرآن را انکار می کنند، بر ما پوشیده نمی ماند، یا هلاک خواهند شد ﴿الذِّكْر﴾ قرآن ﴿عَزِيزٌ﴾ ارزشمند، بنظیر [۴۲] ﴿قِيلَ﴾ گفته شده است ﴿لِذُو مَغْفِرَةٍ﴾ دارای آمرزش فراوان است برای کسی که توبه کند [۴۴] ﴿قَرَأْنَا أُعْجِبًا﴾ به زبانی غیر عربی (طبق پیشنهاد ایشان) ﴿لَوْلَا قُطِلْتَ آيَاتُهُ﴾ چرا آیات آن با زبانی که می دانیم تبیین نمی گردید؟ ﴿أَعْجَبَى﴾

الانزال والعزیز

۴۸۱

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْكَرَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ
أَهْزَأَتْ وَرَبَّتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُجِي الْمَوْقِعِ إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ۚ ۳۹ إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا أَفَمَنْ
يُلْقَى فِي النَّارِ خَبِيرٌ مَّنْ بَاقٍ ۚ إِنَّا يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ
إِنَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۚ ۴۰ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ
وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبٌ عَرِيزٌ ۚ ۴۱ لَا يَأْتِيهِ الْبَطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ
خَلْفِهِ ۚ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ۚ ۴۲ مَا يَقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدِيلٌ
لِّلرَّسُولِ مِنْ قَبْلِكَ ۚ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ۚ ۴۳
وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْءَانًا أَعْجَبًا لَّقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ ۚ أَأَعْجَبِي
وَعَرَبِيٌّ قُلٌ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ ۚ وَالَّذِينَ لَا
يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقُرْهُوهُ عَلَيْهِمْ عَمًى ۚ أُولَٰئِكَ
يُنَادُونَكَ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ ۚ ۴۴ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ
فَاخْتَلَفَ فِيهِ ۚ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ
بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مُرِيبٍ ۚ ۴۵ مَّنْ عَمِلَ صَالِحًا
فَلِنَفْسِهِ ۚ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلِيَهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلَمٍ لِّلْعَبِيدِ ۚ ۴۶

بلاغة
المنزل
المنزل

عربی؟ آیا قرآن غیر عربی و پیامبر عربی؟ (این ممکن نیست) ﴿دَقْرٌ﴾ کری (چون با تأمل نمی شوند، انگار گردند) ﴿عَمًى﴾ تاریکی و گمراهی که به آنان مستولی است ﴿يُنَادُونَكَ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ﴾ حالت کسی که حق را نمی بیند و آن را قبول نمی کند، همانند کسی است که کس دیگری از فاصله ای بسیار دور او را صدا می زند، اما او نمی تواند صدایش را بشنود یا او را ببیند [۴۵] ﴿الْكِتَابُ﴾ تورات ﴿كَلِمَةٌ سَبَقَتْ﴾ مراد: وعده خداوند به تأخیر هلاک آنان است ﴿لَقَضَىٰ بَيْنَهُمْ﴾ میان آنان و مؤمنان در دنیا داوری می گردد (خداوند آنان را هلاک و مؤمنان را نجات می دهد) ﴿مُرِيبٌ﴾ در شک اندازنده [۴۶] ﴿أَسَاءَ﴾ کار بد انجام دهد ﴿بِظُلْمٍ﴾ دارای ظلم.

[۴۷] { **إِلَيْهِ يَرْدُّ** } به خدا بازمی‌گردد **«عِلْمُ السَّاعَةِ»** آگاهی از وقوع قیامت { **أَكْمَامُهَا** } غلافش که تا قبل از شکافته شدن در آن پوشیده بود { **وَلَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَىٰ وَلَا تَضَعُ** } و هیچ ماده‌ای باردار نمی‌گردد و وضع حمل نمی‌کند مگر در پرتو دانش او { **أَذْنَاكَ** } به تو خبر دادیم (اقرار کردیم) **«بِمَا مَنَّا مِنْ شَهِيدٍ»** در این روز هیچ یک از ما شهادت نمی‌دهد که تو شریک داری [۴۸] **«ضَلَّ عَنْهُمْ»** از آنان ناپدید شد **«ظَنُّوا»** یقین حاصل می‌کنند **«عَجِصَ»** راه فرار و خلاصی از عذاب [۴۹] **«لَا يَسْأَلُ الْإِنْسَانُ** انسان کافر خسته نمی‌گردد **«دَعَاءُ الْخَيْرِ»** طلبیدن عافیت، فراوانی نعمت و دارایی زیاد **«مَشَهُ الشَّرَّ»** دچار فقر یا بیماری گردد **«فَيُؤْسُ»** بسیار ناامید از فضل و رحمت خداوند **«قَنُوطٌ»** آثار ناامیدی مثل: غم و دلشکستگی در چهره او پیدا است [۵۰]

{ **«أَذْنَاكَ»** به او بچنانیم **«مَنْ بَعْدَ ضَرَاءٍ مَسْتَه»** بعد از ناراحتی و زیانی که بدو رسیده است { **«هَذَا لِي»** این حق من است که با کار و تلاش استحقاق آن را پیدا کرده‌ام (لَنْ رُجِعْتُ إِلَى رَبِّي) اگر به فرض زنده شوم و به سوی پروردگارم برگردم **«لِلْحَسَنِ»** مکانت خوب (بهشت) **«عَذَابٌ غَلِيظٌ»** عذاب شدید [۵۱] **«أَعْرَضَ»** از شکر نعمت رویگردان می‌شود **«وَنَأَىٰ بَجَانِبِهِ»** متکبرانه از شکرگذاری دوری می‌کند **«فَدَّوْا عَرِيضَ»** دعاها را زیاد و مستمر سر می‌دهد [۵۲] **«لَأَرْبَحَنَّ»** مرا آگاه سازید **«مَنْ أَضَلُّ»** هیچ کس گمراه‌تر نیست از **«شَقَاقٍ بَعِيدٍ»** اختلاف محکم و سخت [۵۳] **«أَبَانَا»** نشانه‌های قدرت ما **«الْأَفَاقِ»** نواحی، اقطار آسمانها و زمین **«شَهِيدٌ»** مطلع [۵۴] **«مَرِيَّةٌ»** شک **«مَنْ لِقَاءِ رَبِّهِمْ»** از دیدار با پروردگارشان در روز قیامت **«مُحِيطٌ»** دارای علم فراگیر و شامل.

إِلَيْهِ يَرْدُّ عِلْمُ السَّاعَةِ وَمَا تَخْرُجُ مِنْ ثَمَرَاتٍ مِنْ أَكْمَامِهَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا يَعْلَمُهُ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ آتَيْنَ شُرَكَاءِي قَالُوا أَدْنَاكَ مَا مَنَّا مِنْ شَهِيدٍ ۚ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَدْعُونَ مِنْ قَبْلُ وَظَنُّوا مَا لَهُمْ مِنْ مَّجْهِصٍ ۚ لَا يَسْمَعُ الْإِنْسَانُ مِنْ دُعَاءِ الْخَيْرِ وَإِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ فَيُؤْسُ قَنُوطٌ ۙ وَلَنْ أَدْفِنَهُ رَحْمَةً مِّنَّا مِنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ مَسْتَه لَيَقُولَنَّ هَذَا لِي وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُجِعْتُ إِلَىٰ رَبِّي إِنْ لِيَ عِنْدَهُ لِلْحَسَنِ فَلَنُتِمِّنَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ۚ وَإِذَا أُنْعِمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَىٰ بَجَانِبِهِ ۚ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ فَذُو دُعَاءٍ عَرِيضٍ ۚ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ثُمَّ كَفَرْتُمْ بِهِ مَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ هُوَ فِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ۚ سَرُّهُمْ ۚ أَيْنَتُنَافِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَبَيِّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ ۚ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ۚ أَلَا إِنَّهُمْ فِي مَرِيَّةٍ مِنْ لِقَاءِ رَبِّهِمْ ۚ أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطٌ ۚ

سوره التوری [۱] خوانده می شود: حا. میم [۲] «عَنْ» خوانده می شود: عین. سین. قاف [۳] «سُورَةُ التَّوْرَةِ» در سایر سوره های قرآن به تو وحی می کند «الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ» به سایر پیامبران کتابهای آسمانی را با همین اصول و کلیات وحی کرده است { [۵] «تَكَادُ» نزدیک است «الْعِظَمُ» در برابر عظمت خداوند از هم بشکافند { «مِنْ تَوَلَّيْنَا» از قسمت بالای خود { [۶] «أُولَئِكَ» معبودهایی که تصور می کنند یاور آنان هستند { «اللَّهُ حَفِظَ عَلَيْهِمْ» خداوند مراقب ایشان است (و اقوال و افعال آنان را زیر نظر دارد) { «بُكِّلَ» کار و بار آنان به تو موکول غی شود تا آنان را بر ایمان آوردن و هدایت شدن مجبور کنی [۷] «أَنْ هُمْ» مکه (اهل مکه) { «مِنْ حِلْمِهِ» و دور و بر آن «تَبَرَّ» بزم دهی. بترسانی { «يَوْمَ الْقِيَامَةِ» روز قیامت (که همه مخلوقات در آن روز جمع می گردند) «الْأَيْ» شکی در آن نیست [۸] «مِنْ» دوست «الْمَسِيرِ» یاور [۱۰] «الْبَيْتِ» در همه کارهایم به او مراجعه می کنیم.

۴۸۳

سُورَةُ التَّوْرَةِ

۷۲- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَنْ ظَلَمَ قِيْدَ شَيْءٍ مِنَ الْأَرْضِ طَوْقَهُ مِنْ سَبْعِ أَرْضِينَ»، متفق علیه پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که به اندازه یک وجب از زمین ظلم کند از هفت زمین آن بر گردنش حلقه می شود».

۷۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: كَانَ مِنْ دَعَاءِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - : «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ، وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ وَجَمِيعِ سَخَطِكَ». رواه مسلم.

از ابن عمر - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - روایت شده است که یکی از دعاها ی پیامبر - ﷺ - این بود: «خداوند! از زائل شدن نعمت و برگشت سلامتی و عذاب ناگهانی و همه خشم و غضب تو به تو پناه می جویم».

تَبَرَّ

سُورَةُ التَّوْرَةِ

تَبَرَّ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدٌ ۱ عَسَقَ ۲ كَذَلِكَ يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ
 اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۳ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ
 الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ۴ تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ
 وَالْمَلَائِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي
 الْأَرْضِ ۵ أَلَا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ۶ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا
 مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ اللَّهُ حَفِظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ
 ۷ وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِنُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ
 حَوْلَهَا وَنُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَأَرْبَبٍ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي
 السَّعِيرِ ۸ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ
 مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُمْ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ۹
 أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَهُوَ
 عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۱۰ وَمَا أَخْلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ
 إِلَى اللَّهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ۱۱

[۱۱] ﴿فَاطْرُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ﴾ اخترع آسمانها و زمین ﴿جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا﴾ از نوع خودتان برایتان همسرانی حلال آفرید ﴿وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا﴾ و چهارپایان را به شکل نر و ماده آفرید ﴿يَدْرُوكُمْ فِيهِ﴾ و با این زوج بودن نسل شما را زیاد

۴۸۴

الْمَلِكِ الْمَلِكِ الْمَلِكِ

می‌کند ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾

هیچ شبیه و همانندی

ندارد [۱۲] ﴿لَهُ مَقَالِيدُ﴾

کلیدها و گنجینه‌ها در دست

او است ﴿يَوْمَ﴾ روزی را بر

هر کس که بخواد تنگ

می‌کند [۱۳] ﴿وَمَنْ لَكُمْ﴾

راه روشی را برای شما بیان

داشته است ﴿مَا وَحَّيَ بِهِ﴾

آنچه لازم کرده و بدان

دستور داده است ﴿فَإِذَا﴾

الدين﴾ پابرجا بر دین

توحید محافظت کنید

﴿لَا تَسْتَفْرِقُوا فِيهِ﴾ در آن

اختلاف ایجاد نکنید به این

صورت که به قسمتی از آن

عمل کنید و قسمت دیگر را

ترک کنید ﴿كَبْرًا﴾ سخت و

عظیم است ﴿يَجْتَبِئُ﴾

برمی‌گزیند ﴿نُيُبٌ﴾ به سوی

او برمی‌گردد و به عبادت او

رو می‌کند [۱۴] ﴿وَمَا﴾

تفاوت و اختلاف پیدا

نکرده‌اند و دسته دسته

نشده‌اند ﴿بَغْيًا بَيْنَهُمْ﴾ به

فَاطْرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذْرُوكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ
وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ۝ لَّهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝
شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا
إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ
وَلَا تَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا نَدَعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ
يَجْتَبِئُ إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ ۝ وَمَا
تَفَرَّقُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمْ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ
سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ
أُورِثُوا الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ ۝
فَلِذَلِكَ فَادْعُ وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ
وَقُلْ ءَامَنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ
بَيْنَكُمْ اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ لَنَا أَعْمَلْنَا وَلَكُمْ أَعْمَلُكُمْ
لَا حِجَةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ۝

خاطر دشمنی میانشان. یا دنیاخواهی ﴿أَجَلٍ مُسَمًّى﴾ روز قیامت ﴿تَفَضَّلْنَاهُمْ﴾ میانشان با نابود کردن مبطلان و نجات مؤمنان داوری می‌گردد ﴿الَّذِينَ أُورِثُوا الْكِتَابَ﴾ مراد: یهودیان و مسیحیان هستند (آنان که در عهد پیامبر بودند) ﴿لَوْ شِئْنَا﴾ درباره کتابشان دچار شک شده‌اند ﴿مُرِيبٌ﴾ به شک اندازنده [۱۵] ﴿وَأَنْتُمْ﴾ بر راه راست پابرجا باش ﴿لَا حِجَةَ﴾ خصومت و مجادله‌ای برای ظهور حق نیست ﴿يَجْمَعُ بَيْنَنَا﴾ در روز قیامت ما را جمع خواهد کرد.

✽ «ک» زائد و برای تأکید نفی است و مراد: نفی تشبیه از هر جهت می‌باشد.

[۱۶] **يُحَاجُّونَ فِي اللَّهِ** در دین خصومت و مجادله می کنند **«اسْتَجِيبْ لَهُ»** مردم آن را پذیرفته اند و دین خدا را اطاعت کرده اند **«حُجَّتُهُمْ دَاحِضَةٌ»** دلیل و برهان شان باطل و زائل است و نزد خدا پذیرفته نیست [۱۷] **«الْمِيزَانُ»** ترازوی عدالت و مساوات در حقوق را ایجاد کرد تا بدان عمل شود [۱۸] **«يَسْتَعْجِلُ بِهَا»** در فرارسیدن قیامت شتاب می ورزند (که البته تنها از روی استهزاء و تمسخر چنین تقاضائی می کنند) **«مُشْفِقُونَ»** منها) از احوال آن هراسانند و به آن توجه دارند **«يَمَارُونَ»** في الساعة) درباره روز قیامت مجادله می کنند. یا در شک و تردید بسر می برند [۱۹] **«لَطِيفُ بَعَادِهِ»** دارای لطف و مرحمت نسبت به بندگان است [۲۰] **«حَرْثُ الْآخِرَةِ»** ثواب آخرت **«الَّذِي فِي حَرْثِهِ»** به ثواب او فزون و برکت می دهیم! **«حَرْثُ الدُّنْيَا»** نعمت ها و لذت های دنیا **«مِنْ عَصَبٍ»** هیچ بهره ای! [۲۱] **«كَلِمَةُ الْفَصْلِ»** حکم به تأخیر انداختن عذاب به آخرت [۲۲] **«تَرَى الظَّالِمِينَ»** کسانی را که با

وَالَّذِينَ يُحَاجُّونَ فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا اسْتَجِيبَ لَهُ، مَجْهُومٌ دَاحِضَةٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ۱۶ اللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ ۱۷ يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مُشْفِقُونَ ۱۸ مَنَآ وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ۱۹ مَن كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَن كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِن نَّصِيبٍ ۲۰ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنَ بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۲۱ تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُوَ وَاقِعٌ بِهِمْ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ۲۲

معاصی به خود ظلم کرده اند خواهی دید **«مُشْفِقِينَ»** بسیار هراسناک **«رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ»** محاسن و لذت های بهشت یا باغهای خرم و سرسبز آن.

۷۴- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «لَا يَزَالُ نَاشٍ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ حَتَّى يَأْتِيَهُمْ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ ظَاهِرُونَ». متفق علیه پیامبر - ﷺ - فرمود: «همیشه جماعتی از امت من پیرو حق می باشند. تا اینکه امر خدا برای از بین بردن تمام ارواح ظاهر می گردد، در این حالت پیروان حق بر مخالفین پیروز و غالب هستند».

{۲۳} {بَشِّرْ} مژده می دهد {لَا تَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرٌ} در برابر تبلیغ رسالت و رنج دعوت از شما مزدی نمی خواهم {مُودَّةً} دوست داشتن. عشق و علاقه {الْقُرْآنِ} به سبب نزدیکی {بِقُرْفِ حَسَنَةٍ} عبادتی کسب کند {لَا تَزِدْ لَهُ حَسَنًا} بر زیبایی حَسَنه او می افزانیم.

یعنی آن را جزای مضاعف می دهیم {۲۴} {افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا} قرآن را از پیش خود آورده است و آن را به دروغ به خدا نسبت می دهد {يَعْنِي عَلَى نَبِيِّكَ} قدرت فهمیدن را از تو می گیرد {يَمْحُ} از میان برمی دارد. اصل آن میحو است (برای تخفیف واو آن حذف شده است) {وَيُحَقِّقُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ} حق را با سخنان خود که بر پیامبرش نازل می کند، پایرجا می دارد {۲۶} {مَنْ فَتَنَّا} از روی لطف و مرحمت خود. از نعمت و عطیه خود {۲۷} {بَسَطَ} گسترش داد {لِيَقْوَا} ستمگرانه از حد تجاوز می کنند {يَقْدِرُ} به مقدار معینی که حکمت خداوند اقتضاء کند {۲۸} {الْفَيْتَ} بارانی که در هنگام نیاز ببارد {تَنْظُرُوا} از بارش آن ناامید

ذَٰلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهَ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ وَمَن يَقْرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُ فِيهَا حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ۲۳ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَإِن يَشِئِ اللَّهُ يَخْتِمْ عَلَى قَلْبِكَ وَيَمْحُ اللَّهُ الْبَاطِلَ وَيُحَقِّقُ الْحَقَّ يَكَلِّمُنِي مَا أَنَا عَلَيْهِ يَذَاتُ الصُّدُورِ ۲۴ وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ النَّوْبَةَ عَن عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا نَفَعَلُوا ۲۵ وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُم مِّن فَضْلِهِ ۲۶ وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ۲۷ وَلَوْ سَئَطُ اللَّهِ لَرِزِقَ لِعِبَادِهِ لَبِغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَٰكِن يُزِيلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ ۲۸ وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِّن بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ ۲۹ وَمِنَ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا مِن دَابَّةٍ وَهُوَ عَلَىٰ جَمْعِهِمْ إِذَا يَشَاءُ قَدِيرٌ ۳۰ وَمَا أَصَابَكُمْ مِّن مُّصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا عَن كَثِيرٍ ۳۱ وَمَا أَلَنَّاكُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِّن دُوبِ اللَّهِ مِن وَّلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ۳۲

گشتند {بَشِّرْ رَحْمَةً} رحمت خود را می گستراند (مراد ثمرات و محصولات حاصل از باران است) {الْوَلِيُّ} سرپرست بندگان با احسان {۲۹} {آيَاتِهِ} نشانه های قدرت و تصرف کامل او {خَلَقَ} آفرینش. آفریده ها {بَيْنَ قَوْمَا} در آن دو بخش و پراکنده کرده است {دَابَّةً} جنبنده. این واژه هم شامل انسان می شود و هم سایر حیوانات زنده اعم از غول بیکر یا ذره بین {۳۰} {مَا أَصَابَكُمْ مِّن} آنچه از مصائب و بلا به شما می رسد {بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ} به خاطر کارهایی است که خود انجام داده اید {كثير} مراد گناهان فراوانی است که انسان مرتکب می گردد {۳۱} {بِعَجْزِينَ} رها یافتگان از عذاب با فرار {وَلِيٍّ} دوست {نَصِيرٍ} مددکار و یاور.

[۳۲] **الْجَوَارِ** کشتی های روان

می کند. از وزیدن می اندازد **الْبَرَجِ** باد { **فِي ظُلُمٍ رَاقِدَةٍ** در نتیجه ساکن و بی حرکت می ماند

[۳۴] **مُوقِنِينَ** آنان را با

غرق کردن هلاک می کند

(سر نشینان آن را هلاک

می کند) [۳۵] **مُحِصِينَ** محل

فرار از عذاب [۳۷]

{ **الْحَبِشُونَ** دوری می کنند.

می ریزند { **كِبَارُ الْأَشْجَمِ**

گناهان کبیره که خداوند از

آنها بیم داده و مجازات آنها را

شدید کرده است

الْبَاطِلِينَ گناهان بسار

زشت و به نظر عده ای

گناهانی که حد بر آنها واجب

است [۳۸] **أَمْرُهُمْ شُورَى**

در کارها مشورت می کنند

[۳۹] **أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ** اگر

ظلم و ستمی به آنان شد

يَنْتَصِرُونَ از کسی که به

آنان ظلم کرده است انتقام

می گیرند و از حد تجاوز

نمی کنند [۴۰] **عَذَابُ** گذشت

کند از کسی که به او بدی

کرده است **أَصْلَحَ** میان

خود و کسی که به او ظلم

کرده است صلح برقرار کند

[۴۱] **مَنْ سَبِيلٍ** راهی

وَمِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ۚ ۳۲
فِي ظُلُمٍ رَاقِدَةٍ عَلَى ظُهُورِهِمْ فِي ذَلِكَ لَا يَتَنَبَّهُونَ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ۚ ۳۳
أَوْ يُوقِنُ هُمْ بِمَا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَنْ كَثِيرٍ ۚ ۳۴
يُجَدِّدُونَ فِي آيَاتِنَا مَا لَهُمْ مِنْ حِصْحٍ ۚ ۳۵
أَلَمْ يَكُنْ لَهُ الْخِزْيَةُ الدُّنْيَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَيْبٍ هُمْ
يَتَوَكَّلُونَ ۚ ۳۶
وَالَّذِينَ يَجْنِبُونَ كَبِيرَ الْأَسْخَمِ وَأَنْفُسَهُمْ وَإِذَا مَا
عَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ۚ ۳۷
وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ۚ ۳۸
وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ
الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ ۚ ۳۹
وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا فَمَنْ عَفَا
وَأَصْلَحَ فَاجْزِهِ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ۚ ۴۰
وَلَمَنْ أَنْتَصَرَ
بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ ۚ ۴۱
إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ
يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَئِكَ لَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ۚ ۴۲
وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ۚ ۴۳
وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ بَعْدِهِ ۚ وَتَرَى الظَّالِمِينَ
لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ إِلَى مَرَدٍّ مِنْ سَبِيلٍ ۚ ۴۴

برای مواخذة [۴۲] **يُحْرَمُونَ فِي الْأَرْضِ** در زمین فساد و سرکشی می کنند [۴۳] **عَزْمِ الْأُمُورِ** کارهایی که عزم و ثبات بر آنها واجب است [۴۴] { **لَا رَادَّ الْعَذَابِ** هنگامی که چشمانشان به عذاب افتاد { **إِلَى مَرَدٍّ** بازگشت به دنیا برای اینکه توبه کنیم.

۴۷۵ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ : «أَلَا أَخْبِرُكُمْ مِنْ يَمْجُرُّ عَلَى النَّارِ أَوْ مِنْ تَعْرُفُ عَلَيْهِ النَّارُ؟ تَعْرُفُ عَلَى كُلِّ قَرِيبٍ هَيَّجٍ سَهْلٍ»
اخرجه الترمذي وقال: حديث حسن.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «آیا شما را باخبر نسازم از کسی که بر آتش جهنم حرام است، یا اینکه جهنم بر او حرام است؟ بر هرکس که (به خدا) نزدیک است، آسانگیر، نرم رفتار و نرم خو است.»

[۴۵] ﴿تَرَاهُمْ﴾ ایشان را می بینی ﴿عِزُّهُمْ﴾ غنوده می شوند. ﴿عَلَيْهَا﴾ بر جهنم ﴿خَاضِعَانِ﴾ خاضعان ﴿تَنْظُرُونَ﴾ من طرف خفی ﴿از شدت ترس محفیانہ نگاه می کنند﴾ مقيم ﴿دافئ﴾ [۴۶] ﴿يَنْصُرُونَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ ایشان را

برای نجات از عذاب الهی یاری دهند. بجز خدا کسی را

يُنْصُرُوهُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ

۴۸۸

لِلْمُتَّقِينَ

ندارند که ایشان را یاری و کمک کند؟ [۴۷] ﴿لَا مَرَدَّ﴾

اصلاً خداوند آن را برگمی گرداند بعد از اینکه

حکم به برپایی آن کرد ﴿نَكِيرٌ﴾ انکار کردن

گناهاتان یا منکر عذاب شما [۴۸] ﴿حَفِظُوا﴾ مراقب و

محافظی که آنان را بر ایمان آوردن مجبور کنی ﴿إِنْ﴾

علیک بر تو نیست ﴿فَرَحٌ﴾ بها به سبب آن شاد و

سرمست می گردد ﴿كَفُورٌ﴾ بسیار انکارکننده نعمت ها

[۴۹] ﴿مُلْكٌ﴾ مالکیت. حاکمیت ﴿يَهْبُ﴾ می بخشد

﴿انثا﴾ جمع انثی: دختران ﴿الذکور﴾ جمع ذکر: پسران

[۵۰] ﴿أَوْ يُزَوِّجُهُمْ﴾ یا اینکه هر دو جنس را باهم

می دهد، هم پسر می دهد و هم دختر ﴿عَقِباً﴾ نازا؟ [۵۱]

﴿وَالْأَوْحَا﴾ مگر به صورت وحی؟ ﴿مَنْ وَرَاءَ حِجَابٍ﴾

وَتَرَبَّهَتْهُمْ يَعْزُضُونَ عَلَيْهَا خَدِشِعِينَ مِنَ الدَّلِيلِ يَنْظُرُونَ
مِنْ طَرَفٍ خَفِيٍّ وَقَالَ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ الْخَسِرِينَ الَّذِينَ
خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ۖ أَلَا إِنَّ الظَّالِمِينَ
فِي عَذَابٍ مُّقِيمٍ ۝ وَمَا كَانَتْ لَهُمْ مِنْ أَوْلِيَاءَ يَنْصُرُونَهُمْ
مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ ۝ أَسْتَجِبُوا
لِرَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنْ اللَّهِ مَا لَكُمْ
مِنْ مَلْجَأٍ يَوْمَئِذٍ وَمَا لَكُمْ مِنْ نَّكَيرٍ ۝ فَإِنْ أَعْرَضُوا
فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا ۖ إِنْ عَلَيْكَ إِلَّا الْبَلَاغُ ۖ وَإِنَّا إِذَا
أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَحَرَبًا وَإِنْ نَضِيبَهُمْ سَيِّئَةً
يَمَاقِدَتْ أَيْدِيهِمْ فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ ۝ إِلَهُهُ مُلْكٌ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ۚ يَهْبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنِثًا
وَيَهْبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذَّكَورَ ۝ أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنِثًا
وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا ۚ إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ۝ وَمَا كَانَ
لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَآئِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ
رَسُولًا فَيُوحِيَ بآذَنِهِ مَا يَشَاءُ ۚ إِنَّهُ عَلَىٰ حَكِيمٍ ۝

از پس پرده ای. از جایی که سخن گوینده نتواند او را ببیند ﴿فُؤُوحِي﴾ القاء کند. برساند.

از ام المؤمنین عایشه - رضی الله عنها - روایت است که: پیامبر - را می دیدم در روزهایی که هوا بسیار سرد بود، و

وحی بر او نازل می شد، وقتی که وحی تمام می شد از پیشانی اش عرق می چکید. متفق علیه (مترجم)

۴۷۶ - عن جریر بن عبد الله - رضي الله عنه - قال: سمعتُ رسولَ الله - يقول: «مَنْ يُحْزِمُ الرِّفْقَ يُحْزِمِ الْخَيْرَ كُلَّهُ». رواه

مسلم

از جریر بن عبد الله - رضي الله عنه - روایت است که از رسول خدا - شنیدم که فرمود: «کسی که از نرم رفتاری

محروم ساخته شده باشد در حقیقت از تمام خیر محروم گشته است».

[۵۲] «روحاً من أمرنا» مراد: قرآن است که دها با آن زنده می‌گردد «ما الکتاب» قرآن چیست «الایمان»

تفصیل قوانین که تنها با وحی دانسته می‌شود «صراط مستقیم» راه راست و درست. (دین اسلام)

سوره ز خرف

المزمل المودثر

۴۸۹

سُورَةُ الزَّخْرَفِ

[۱] «حم» خوانده می‌شود:

ح.ا. مسم [۴] «آم الکتاب»

لوح محفوظ. یا علم ازلی

«لعل» نسبت به همه

کتابهای آسمانی قبل از خود

بالا تر و بالاتر است (بعضی

از آنها را نسخ، و بعضی را

تصدیق می‌کند و هر کدام که

تحریف شده باشد ابطال

می‌کند) [۵] «أَنْضِرُ بِكُمْ

الذکر» آیا پند و اندرز دادن

به شما با فروفرستادن قرآن را

رها کنیم؟ (باید شما را پند

دهیم تا علیه شما اقامه حجت

کنیم) «صفحا» رویگردانی.

یا رویگردانان از شما «أَنْ كُنْتُمْ

قوماً مُسْرِفِينَ» به خاطر

اینکه شما مردمان افراط‌کننده

در گمراهی هستید [۶] «كَمْ

أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيٍّ» پیامبران

زیادی را فرستاده‌ایم [۸]

«بَطْشاً» نیرومندی. تند

«مِثْلُ الْأَوَّلِينَ» داستان

پیشینیان یا حال عجیب‌شان

[۱۰] «الْأَرْضَ مَهْدًا» زمین

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِمَّنْ آمَرْنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ

وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا

وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۝۴ صِرَاطُ اللَّهِ الَّذِي لَهُ

مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تَصِيرُ الْأُمُورُ ۝۵

سُورَةُ الزَّخْرَفِ

آیاتها ۱۱

ترتیبها ۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَم ۱ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ۲ إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا

لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۳ وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدِينَا

لَعَلَّيْ حَكِيمٌ ۴ أَنْضِرُ بِكُمْ الذِّكْرَ صَفْحًا

أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُسْرِفِينَ ۵ وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيٍّ فِي

الْأَوَّلِينَ ۶ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا كَاثُوبًا ۷ يَسْتَهْزِءُونَ

۷ فَأَهْلَكْنَا أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَمَضَىٰ مِثْلُ الْأَوَّلِينَ

۸ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ

خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ۹ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ

مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمُ فِيهَا سُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ۱۰

را گهواره و فرش گسترده برای قرار گرفتن شما بر روی آن کرد «بَطْشاً» راهها. یا وسایل زندگی.

۴۷۷- قال رسول الله - «مِثْلِي وَمِثْلَكُم كَمِثْلِ رَجُلٍ أَوْقَدَ نَارًا. فَعَمِلَ الْجَنَادِبُ وَالْفَرَّاشُ بَعْضُهَا وَهُوَ يَدْفَعُهَا. وَأَنَا أَخَذْتُ بِحُجْرَتِكُمْ عَنِ النَّارِ، وَأَنْتُمْ تَقْلُتُونَ مِنْ يَدِي». متفق علیه

پیامبر - فرمود: «وضع من با شما همانند وضع کسی است که آتشی را روشن می‌کند، و پروانه و پشه (و سایر

حشرات) خود را در آن آتش می‌اندازند و آن مرد آنها را از آتش دور می‌کند، من هم محکم کمر بند شما را می‌کشم تا از

آتش نجاتتان بدهم ولی شما خود را از دست من می‌رهانید».

[۱۱] «بِقَدَرٍ» مقدار معینی که حکمت الهی آن را اقتضاء کند «الْشَّرَّاءِ» با آب زنده گردانندیم «مَيِّتًا» بدون گیاه «خَلَقَ الْأَزْوَاجَ» اصناف و انواع مخلوقات را آفرید [۱۲] «لَتَسْتَوُوا عَلَى الْهَبَرَةِ» تا اینکه بر پشت آنها قرار بگیرید «ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ» هنگامی که بر آنها

سوار شدید شکر نعمت خدا را بکنید «سَحَرَ» ذلیل کرد «مُؤَقَّرِينَ» توانایان. چیره گان. نگاهدارندگان [۱۴] «عَنِ الْقُلُوبِ»

برگردندگان [۱۵] «وَجَعَلُوا» له من عبادہ جزءاً» بعضی از بندگان را پاره ای از او می دانند، چنانچه می گویند: فرشتگان دختران خداپسند «لَكُفُورٍ» بسیار کف ریشہ «مُسِينٍ» آشکار [۱۶]

«أَصْفَاكُم بِالْبَيْنِينَ» بصران را برای شما انتخاب کرده است [۱۷] «مَثَلًا» شبیه و همانند (مراد: دختران است؛ که آنان را شبیه خدا می دانستند زیرا فرزندان شبیه والدیشان هستند) «ظَلَّ» شد «كُظِمَ»

لبریز از خشم و غم [۱۸] «أَوْعَنَ يَنْشَأُ فِي الْجَلِيلَةِ» آیا کسی را فرزند خدا می دانید که در میان زیور و زینت پرورش می یابد (دختران)

وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنْشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيِّتًا كَذَلِكَ تُخْرَجُونَ ۝ وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْفَلَاحِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ ۝ لَتَسْتَوُوا عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَنَ الَّذِي سَحَرْنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقَرَّنِينَ ۝ وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ ۝ وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا إِنَّا لَا نَنْسِكُ لَكُفُورٍ مُّبِينٍ ۝ أَمْ اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَأَصْفَاكُم يَابَسِينَ ۝ وَإِذْ أَتَىٰ أَحَدَهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ۝ أَوْ مَن يَنْشَأُ فِي الْحِلْيَةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ ۝ وَجَعَلُوا أَلَمَاتٍ كَكَةِ الَّذِينَ هُم عِبْدُ الرَّحْمَنِ إِنَّا شَاهِدُوا خَلْقَهُمْ سَتُكْتَبُ شَهْدَتُهُمْ وَسَوَّلُونَ ۝ وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبَدْنَاهُمْ مَّا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ۝ أَمْ أَنَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِّن قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ ۝ بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَرِهِمْ مُّهْتَدُونَ ۝

[۱۹] «أَشْهَدُوا خَلْقَهُمْ» آیا آفرینش فرشتگان را دیده اند؟ «شهادتهم» سخنشان که: فرشتگان دختران خدا هستند [۲۰] «يَخْرُصُونَ» در ادعایشان دروغ می گویند [۲۱] «كُتَابًا» کتابی که به آنان اجازه پرستش بت ها را می دهد «مُسْتَمْسِكُونَ» با قدرت بدان جنگ زده اند [۲۲] «آبَاءَنَا» دانشمندان مان که ما را با علم پرورش داده اند «عَلَى أُمَّةٍ» بر آیینی. بر شیوه ای «وَإِنَّا عَلَى آثَرِهِمْ مُّهْتَدُونَ» و ما که به راه آنان می رویم، قدم به راه هدایت گذاشته ایم.

{ ۲۳ } { کذلک } همین گونه. به همین منوال. یعنی مشرکان در همه ادوار، وقتی که از حجت و برهان درمانده‌اند، دست به دامان تقلید زده‌اند { قرآنی } آبادی. شهر و دیار { قرآنی } بیم دهنده (مراد پیامبر فرستاده خدا است) {

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

۴۹۱

الْمُلْكُ وَالْعِلَّةُ

{ مترفوها } ثروتمندان و متعلمان که غرق در شهوات

هستند { ۲۴ } پیروی کنندگان [۲۴]

{ آمدن } هدایت بخش تر و رحمت علیہم از آئینی

که پدران و نیاکانتان را بر آن یافته‌اید { ۲۵ } همراه با

آن فرستاده شده‌اید و برای تبلیغ آن برانگیخته شده‌اید

{ ۲۵ } { انفسا } اشیاء از ایشان انتقام گرفته‌ایم {

{ ۲۶ } { انفسا } آذر اشیاء بری [۲۶] { قطری } مرا خلق

و ابداع کرده است { ۲۷ } { سیدین } مرا هدایت خواهد کرد {

{ ۲۸ } { کلمه } باید کلمه توحید یا برائت

{ ۲۹ } { علی } در میان فرزندان (تا روز قیامت

همواره کسی پیدا می‌شود که خدا را به یگانگی بشناسد)

{ ۲۹ } { استفت } حلاله و آیدامه من ایشان و

پدرانشان را از مواهب دنیوی بهره‌مند ساختم { ۳۰ } { جاءهم

الحق } قرآن به نزدشان آمد { ۳۱ } { انفسا } اوامر خدا را برایشان بیان می‌کند. رسالتش ثابت و روشن است [۳۱]

{ ۳۲ } { انفسا } مکه و طائف { ۳۳ } { انفسا } آیا آنان رحمت پروردگارت را تقسیم می‌کنند؟! (در اینجا مراد از کلمه «رحمت» رسالت پیامبر - ﷺ - است همانگونه که صراحتاً در آیه

دیگری فرموده است «و ما ارسلاک الا رحمة للعالمین» { ۳۴ } { انفسا } قوت زندگی ایشان از قبیل: خوردنی و نوشیدنی { ۳۵ } { انفسا } تا بعضی از آنان بعضی دیگر را به کار گیرند [۳۳] { ۳۴ } { انفسا } ملت متحد و متفق در

کفر به خاطر عشق به دنیا { ۳۵ } { انفسا } پله. نردبان (نردبان تفره ای) { ۳۶ } { انفسا } بالا روند. ارتقاء پیدا کنند.

وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا
إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَرِهِمْ مُقْتَدُونَ ۲۳
قُلْ أُولَٰئِكَ حُتُّوا بَآذِنِي وَمَا وَجَدْتُ عَلَيْهِمْ آيَةً فَأَتَاهُمُ الْبُكُورُ ۲۴
إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ۲۵ فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَنْزَلْنَا إِلَيْهِمُ الْوَحْيَ
فَكَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ۲۶ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ
إِنِّي بَرَاءٌ لِمَا تَعْبُدُونَ ۲۷ إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ ۲۸
وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَآئِيَةً فِي عَقِبِهِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ۲۹ بَلْ
مَتَّعْتُ هَٰؤُلَاءِ وَآبَاءَهُمْ حَقًّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ وَرَسُولٌ مُبِينٌ ۳۰
وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوا هَٰذَا سِحْرٌ وَإِنَّا بِهِ كَافِرُونَ ۳۱ وَقَالُوا
لَوْلَا نَزَلَ هَٰذَا الْفُرْقَانُ أُنْزِلَ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنَ الْفَرِيقَيْنِ عَظِيمٍ ۳۲
يَقْسِمُونَ بِرَحْمَتِ رَبِّكَ أِنْهُمْ لَفِئَـةٌ مِمَّنْ لَا يَحْيَوْنَ ۳۳ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ
يَقْسِمُونَ بِرَحْمَتِ رَبِّكَ أِنْهُمْ لَفِئَـةٌ مِمَّنْ لَا يَحْيَوْنَ ۳۴
أَلَمْ يَجْعَلْنَا مِنْكُمْ مَجْعَعًا وَمِنْ دُونِكُمْ مَا لَا بَأْسَ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۳۵
أَلَمْ يَجْعَلْنَا لَكُمْ خَيْرًا مِمَّا يَجْعَلُونَ ۳۶ وَلَوْلَا
أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ
لَبُيُوتِهِمْ سُقُفًا مِنْ فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ ۳۷

{ ۳۱ } { انفسا } اوامر خدا را برایشان بیان می‌کند. رسالتش ثابت و روشن است [۳۱]
{ ۳۲ } { انفسا } مکه و طائف { ۳۳ } { انفسا } آیا آنان رحمت پروردگارت را
تقسیم می‌کنند؟! (در اینجا مراد از کلمه «رحمت» رسالت پیامبر - ﷺ - است همانگونه که صراحتاً در آیه
دیگری فرموده است «و ما ارسلاک الا رحمة للعالمین» { ۳۴ } { انفسا } قوت زندگی ایشان از قبیل: خوردنی و
نوشیدنی { ۳۵ } { انفسا } تا بعضی از آنان بعضی دیگر را به کار گیرند [۳۳] { ۳۴ } { انفسا } ملت متحد و متفق در
کفر به خاطر عشق به دنیا { ۳۶ } { انفسا } پله. نردبان (نردبان تفره ای) { ۳۷ } { انفسا } بالا روند. ارتقاء پیدا کنند.

[۳۴] حیرت خانه‌ها (البراهین) درها (الدر) تحتها (تحتها) تکیه می‌زنند. لم می‌دهند { [۳۵] «خرفا» طلا. زینت آلات (الزینات) کل (کُل) ملک (ملک) همه اینها چیزی جز کالای زندگی این جهان نیست [۳۶] «عشر» غافل شود. روی برگرداند «نُقِصَ» له

شیطانا «شیطان» شیطانی را برای او آماده می‌سازیم تا بر او چیره شود «قرین» همدمی که از او جدا نمی‌شود [۳۸] «بعدا لشریین» به اندازه دوری مشرق از مغرب { «الصم» کر «أفانت تُسمع» الصم «آیا تو می‌توانی سخن خود را به گوش کران برسانی؟ (استفهام انکاری است) «الغی» کور { [۴۱] «سبعین یک» روح را قبض کنیم و تو را بمیرانیم [۴۴] «انه ذکر» قرآن مایه فخر و شرف است [۴۵] «أجعلنا من دون الرحمن...» آیا حکم کرده‌ایم و مقرر کرده‌ایم که غیر از خدا معبودهای دیگری هستند که پرستش می‌شوند [۴۶] «بآیاتنا» با معجزات ما.

۴۷۸- قال رسول الله - ﷺ - : «ألا أخبركم بأهل الجنة؟ كل ضعيف متضعف، لو أقسم على الله لأبره، ألا أخبركم بأهل

وَلْيُؤْيُوهُمْ أَتُونَآ وَسُرَّرَ أَعْلَانِيَا كُتُونَ ۲۵ وَزُخْرُفَاوَانِ كُلِّ ذَلِكَ لِمَا تَمْتَعُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ ۲۶ وَمَنْ يَعِشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقِصْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ۲۷ وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ ۲۸ حَتَّى إِذَا جَاءَ نَاقَالَ يَنْتَلِي بَيْنِي وَبَيْنَكَ بَعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَيَنْسُ الْقَرِينَ ۲۹ وَلَنْ يَنْفَعَكُمْ أَلْوَمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنْكُرِي فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ۳۰ أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ أَتَهْدِي الْعُمْى وَمَنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۳۱ فَاِمَّا نَذْهَبُ بِكَ فَإِنَّا مِنْهُمْ مُنْقِمُونَ ۳۲ أَوْ نُرِيكَ الَّذِي وَعَدْنَاهُمْ فَإِنَّا عَلَيْهِمْ مُقْتَدِرُونَ ۳۳ فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۳۴ وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَّكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ ۳۵ وَتَسْأَلُ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِلَهًا يَعْبُدُونَ ۳۶ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۳۷ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَضْحَكُونَ ۳۸

التار؟ كل عطل جواظ مستكبر». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «آیا به شما نگویم چه کسانی اهل بهشت هستند؟ هر انسان فقیر و متواضعی که اگر خدا را قسم دهد که باید کاری را انجام دهد، خداوند قسمش را به جای می‌آورد و دعايش را قبول می‌کند. آیا اهل دوزخ را هم به شما معرفی نکنم؟ هر انسان لجوج، بددهن، بخیل و مغرور اهل دوزخ می‌باشد».

۴۷۹- قال رسول الله - ﷺ - : «إن في الجنة شجرة يسير الراكب في ظلها مائة عام لا يقطعها». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «در بهشت درختی هست که سوار صدسال در سایه آن حرکت می‌کند ولی به انتهای آن نمی‌رسد».

[۴۸] { وَمَا تُرِيدُ مِنْ آيَةٍ } هیچ معجزه‌ای به آنان نمی‌نمودیم { أَلَا هِيَ آيَةٌ } مگر اینکه یکی از دیگری بزرگتر و مهمتر بود (مراد این است که همه معجزات بزرگ و مهم بودند) { أَخْتِهَا } آیه قبل از آن { أَخَذْنَاهُم بِالْعَذَابِ } آنان را به انواع

بلاهای گرفتار کردیم

۴۹۳

سُورَةُ الزَّحْرُفِ

وَمَا تُرِيدُ مِنْ آيَةٍ إِلَّا هِيَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا وَأَخَذْنَاهُم بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤٨﴾ وَقَالُوا إِنَّا بِهِ السَّاحِرُ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ إِنَّا لَمُهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾ فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ إِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ ﴿٥٠﴾ وَنَادَى فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ قَالَ يَنْقُورُ الْيَسْرُ إِلَىٰ مُلْكِ مِصْرَ وَهَذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرِي مِن تَحْتِي أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٥١﴾ أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِّنْ هَذَا الَّذِي هُوَ مَهِينٌ وَلَا يَكَادُ يُبِينُ ﴿٥٢﴾ فَلَوْلَا أُلْقِيَ عَلَيْهِ أَسْوِرَةٌ مِّنْ ذَهَبٍ أَوْ جَاءَ مَعَهُ الْمَلَأِكَةُ مُقَرَّنِينَ ﴿٥٣﴾ فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَأَطَاعُوهُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٥٤﴾ فَلَمَّا آسَفُونَا انْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٥﴾ فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفًا وَمَثَلًا لِّلْآخِرِينَ ﴿٥٦﴾ وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّونَ ﴿٥٧﴾ وَقَالُوا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ أَمْ هُوَ مَا ضَرَبُوهُ لَكَ إِلَّا جَدَلًا بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ ﴿٥٨﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿٥٩﴾ وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلَائِكَةً فِي الْأَرْضِ يَخْلُفُونَ ﴿٦٠﴾

بلاهای گرفتار کردیم { یرجعون } برگردند و توبه کنند { ۴۹ } { بما عهد عندک } با توسل به عهدی که با تو بسته است اینکه عذاب را از کسانی که هدایت یابند، دور کند { ۵۰ } { ینکثون } عهدی را که بر خود واجب کرده‌اند، نقض می‌کنند { ۵۱ } { مَهِینٌ } ضعیف، حقیر (نه لشکری دارد و نه خدمه‌ای) { ۵۲ } { مُقَرَّنِينَ } مراد خویش را فصیح بیان کند { ۵۳ } { فَلَوْلَا أُلْقِيَ عَلَيْهِ } پس چرا برای او فرستاده نشده‌است؟ { ۵۴ } { اسویرة } جمع سیوار { ۵۵ } { ۵۶ } { ۵۷ } { ۵۸ } { ۵۹ } { ۶۰ } { ۶۱ } { ۶۲ } { ۶۳ } { ۶۴ } { ۶۵ } { ۶۶ } { ۶۷ } { ۶۸ } { ۶۹ } { ۷۰ } { ۷۱ } { ۷۲ } { ۷۳ } { ۷۴ } { ۷۵ } { ۷۶ } { ۷۷ } { ۷۸ } { ۷۹ } { ۸۰ } { ۸۱ } { ۸۲ } { ۸۳ } { ۸۴ } { ۸۵ } { ۸۶ } { ۸۷ } { ۸۸ } { ۸۹ } { ۹۰ } { ۹۱ } { ۹۲ } { ۹۳ } { ۹۴ } { ۹۵ } { ۹۶ } { ۹۷ } { ۹۸ } { ۹۹ } { ۱۰۰ } { ۱۰۱ } { ۱۰۲ } { ۱۰۳ } { ۱۰۴ } { ۱۰۵ } { ۱۰۶ } { ۱۰۷ } { ۱۰۸ } { ۱۰۹ } { ۱۱۰ } { ۱۱۱ } { ۱۱۲ } { ۱۱۳ } { ۱۱۴ } { ۱۱۵ } { ۱۱۶ } { ۱۱۷ } { ۱۱۸ } { ۱۱۹ } { ۱۲۰ } { ۱۲۱ } { ۱۲۲ } { ۱۲۳ } { ۱۲۴ } { ۱۲۵ } { ۱۲۶ } { ۱۲۷ } { ۱۲۸ } { ۱۲۹ } { ۱۳۰ } { ۱۳۱ } { ۱۳۲ } { ۱۳۳ } { ۱۳۴ } { ۱۳۵ } { ۱۳۶ } { ۱۳۷ } { ۱۳۸ } { ۱۳۹ } { ۱۴۰ } { ۱۴۱ } { ۱۴۲ } { ۱۴۳ } { ۱۴۴ } { ۱۴۵ } { ۱۴۶ } { ۱۴۷ } { ۱۴۸ } { ۱۴۹ } { ۱۵۰ } { ۱۵۱ } { ۱۵۲ } { ۱۵۳ } { ۱۵۴ } { ۱۵۵ } { ۱۵۶ } { ۱۵۷ } { ۱۵۸ } { ۱۵۹ } { ۱۶۰ } { ۱۶۱ } { ۱۶۲ } { ۱۶۳ } { ۱۶۴ } { ۱۶۵ } { ۱۶۶ } { ۱۶۷ } { ۱۶۸ } { ۱۶۹ } { ۱۷۰ } { ۱۷۱ } { ۱۷۲ } { ۱۷۳ } { ۱۷۴ } { ۱۷۵ } { ۱۷۶ } { ۱۷۷ } { ۱۷۸ } { ۱۷۹ } { ۱۸۰ } { ۱۸۱ } { ۱۸۲ } { ۱۸۳ } { ۱۸۴ } { ۱۸۵ } { ۱۸۶ } { ۱۸۷ } { ۱۸۸ } { ۱۸۹ } { ۱۹۰ } { ۱۹۱ } { ۱۹۲ } { ۱۹۳ } { ۱۹۴ } { ۱۹۵ } { ۱۹۶ } { ۱۹۷ } { ۱۹۸ } { ۱۹۹ } { ۲۰۰ } { ۲۰۱ } { ۲۰۲ } { ۲۰۳ } { ۲۰۴ } { ۲۰۵ } { ۲۰۶ } { ۲۰۷ } { ۲۰۸ } { ۲۰۹ } { ۲۱۰ } { ۲۱۱ } { ۲۱۲ } { ۲۱۳ } { ۲۱۴ } { ۲۱۵ } { ۲۱۶ } { ۲۱۷ } { ۲۱۸ } { ۲۱۹ } { ۲۲۰ } { ۲۲۱ } { ۲۲۲ } { ۲۲۳ } { ۲۲۴ } { ۲۲۵ } { ۲۲۶ } { ۲۲۷ } { ۲۲۸ } { ۲۲۹ } { ۲۳۰ } { ۲۳۱ } { ۲۳۲ } { ۲۳۳ } { ۲۳۴ } { ۲۳۵ } { ۲۳۶ } { ۲۳۷ } { ۲۳۸ } { ۲۳۹ } { ۲۴۰ } { ۲۴۱ } { ۲۴۲ } { ۲۴۳ } { ۲۴۴ } { ۲۴۵ } { ۲۴۶ } { ۲۴۷ } { ۲۴۸ } { ۲۴۹ } { ۲۵۰ } { ۲۵۱ } { ۲۵۲ } { ۲۵۳ } { ۲۵۴ } { ۲۵۵ } { ۲۵۶ } { ۲۵۷ } { ۲۵۸ } { ۲۵۹ } { ۲۶۰ } { ۲۶۱ } { ۲۶۲ } { ۲۶۳ } { ۲۶۴ } { ۲۶۵ } { ۲۶۶ } { ۲۶۷ } { ۲۶۸ } { ۲۶۹ } { ۲۷۰ } { ۲۷۱ } { ۲۷۲ } { ۲۷۳ } { ۲۷۴ } { ۲۷۵ } { ۲۷۶ } { ۲۷۷ } { ۲۷۸ } { ۲۷۹ } { ۲۸۰ } { ۲۸۱ } { ۲۸۲ } { ۲۸۳ } { ۲۸۴ } { ۲۸۵ } { ۲۸۶ } { ۲۸۷ } { ۲۸۸ } { ۲۸۹ } { ۲۹۰ } { ۲۹۱ } { ۲۹۲ } { ۲۹۳ } { ۲۹۴ } { ۲۹۵ } { ۲۹۶ } { ۲۹۷ } { ۲۹۸ } { ۲۹۹ } { ۳۰۰ } { ۳۰۱ } { ۳۰۲ } { ۳۰۳ } { ۳۰۴ } { ۳۰۵ } { ۳۰۶ } { ۳۰۷ } { ۳۰۸ } { ۳۰۹ } { ۳۱۰ } { ۳۱۱ } { ۳۱۲ } { ۳۱۳ } { ۳۱۴ } { ۳۱۵ } { ۳۱۶ } { ۳۱۷ } { ۳۱۸ } { ۳۱۹ } { ۳۲۰ } { ۳۲۱ } { ۳۲۲ } { ۳۲۳ } { ۳۲۴ } { ۳۲۵ } { ۳۲۶ } { ۳۲۷ } { ۳۲۸ } { ۳۲۹ } { ۳۳۰ } { ۳۳۱ } { ۳۳۲ } { ۳۳۳ } { ۳۳۴ } { ۳۳۵ } { ۳۳۶ } { ۳۳۷ } { ۳۳۸ } { ۳۳۹ } { ۳۴۰ } { ۳۴۱ } { ۳۴۲ } { ۳۴۳ } { ۳۴۴ } { ۳۴۵ } { ۳۴۶ } { ۳۴۷ } { ۳۴۸ } { ۳۴۹ } { ۳۵۰ } { ۳۵۱ } { ۳۵۲ } { ۳۵۳ } { ۳۵۴ } { ۳۵۵ } { ۳۵۶ } { ۳۵۷ } { ۳۵۸ } { ۳۵۹ } { ۳۶۰ } { ۳۶۱ } { ۳۶۲ } { ۳۶۳ } { ۳۶۴ } { ۳۶۵ } { ۳۶۶ } { ۳۶۷ } { ۳۶۸ } { ۳۶۹ } { ۳۷۰ } { ۳۷۱ } { ۳۷۲ } { ۳۷۳ } { ۳۷۴ } { ۳۷۵ } { ۳۷۶ } { ۳۷۷ } { ۳۷۸ } { ۳۷۹ } { ۳۸۰ } { ۳۸۱ } { ۳۸۲ } { ۳۸۳ } { ۳۸۴ } { ۳۸۵ } { ۳۸۶ } { ۳۸۷ } { ۳۸۸ } { ۳۸۹ } { ۳۹۰ } { ۳۹۱ } { ۳۹۲ } { ۳۹۳ } { ۳۹۴ } { ۳۹۵ } { ۳۹۶ } { ۳۹۷ } { ۳۹۸ } { ۳۹۹ } { ۴۰۰ } { ۴۰۱ } { ۴۰۲ } { ۴۰۳ } { ۴۰۴ } { ۴۰۵ } { ۴۰۶ } { ۴۰۷ } { ۴۰۸ } { ۴۰۹ } { ۴۱۰ } { ۴۱۱ } { ۴۱۲ } { ۴۱۳ } { ۴۱۴ } { ۴۱۵ } { ۴۱۶ } { ۴۱۷ } { ۴۱۸ } { ۴۱۹ } { ۴۲۰ } { ۴۲۱ } { ۴۲۲ } { ۴۲۳ } { ۴۲۴ } { ۴۲۵ } { ۴۲۶ } { ۴۲۷ } { ۴۲۸ } { ۴۲۹ } { ۴۳۰ } { ۴۳۱ } { ۴۳۲ } { ۴۳۳ } { ۴۳۴ } { ۴۳۵ } { ۴۳۶ } { ۴۳۷ } { ۴۳۸ } { ۴۳۹ } { ۴۴۰ } { ۴۴۱ } { ۴۴۲ } { ۴۴۳ } { ۴۴۴ } { ۴۴۵ } { ۴۴۶ } { ۴۴۷ } { ۴۴۸ } { ۴۴۹ } { ۴۵۰ } { ۴۵۱ } { ۴۵۲ } { ۴۵۳ } { ۴۵۴ } { ۴۵۵ } { ۴۵۶ } { ۴۵۷ } { ۴۵۸ } { ۴۵۹ } { ۴۶۰ } { ۴۶۱ } { ۴۶۲ } { ۴۶۳ } { ۴۶۴ } { ۴۶۵ } { ۴۶۶ } { ۴۶۷ } { ۴۶۸ } { ۴۶۹ } { ۴۷۰ } { ۴۷۱ } { ۴۷۲ } { ۴۷۳ } { ۴۷۴ } { ۴۷۵ } { ۴۷۶ } { ۴۷۷ } { ۴۷۸ } { ۴۷۹ } { ۴۸۰ } { ۴۸۱ } { ۴۸۲ } { ۴۸۳ } { ۴۸۴ } { ۴۸۵ } { ۴۸۶ } { ۴۸۷ } { ۴۸۸ } { ۴۸۹ } { ۴۹۰ } { ۴۹۱ } { ۴۹۲ } { ۴۹۳ } { ۴۹۴ } { ۴۹۵ } { ۴۹۶ } { ۴۹۷ } { ۴۹۸ } { ۴۹۹ } { ۵۰۰ } { ۵۰۱ } { ۵۰۲ } { ۵۰۳ } { ۵۰۴ } { ۵۰۵ } { ۵۰۶ } { ۵۰۷ } { ۵۰۸ } { ۵۰۹ } { ۵۱۰ } { ۵۱۱ } { ۵۱۲ } { ۵۱۳ } { ۵۱۴ } { ۵۱۵ } { ۵۱۶ } { ۵۱۷ } { ۵۱۸ } { ۵۱۹ } { ۵۲۰ } { ۵۲۱ } { ۵۲۲ } { ۵۲۳ } { ۵۲۴ } { ۵۲۵ } { ۵۲۶ } { ۵۲۷ } { ۵۲۸ } { ۵۲۹ } { ۵۳۰ } { ۵۳۱ } { ۵۳۲ } { ۵۳۳ } { ۵۳۴ } { ۵۳۵ } { ۵۳۶ } { ۵۳۷ } { ۵۳۸ } { ۵۳۹ } { ۵۴۰ } { ۵۴۱ } { ۵۴۲ } { ۵۴۳ } { ۵۴۴ } { ۵۴۵ } { ۵۴۶ } { ۵۴۷ } { ۵۴۸ } { ۵۴۹ } { ۵۵۰ } { ۵۵۱ } { ۵۵۲ } { ۵۵۳ } { ۵۵۴ } { ۵۵۵ } { ۵۵۶ } { ۵۵۷ } { ۵۵۸ } { ۵۵۹ } { ۵۶۰ } { ۵۶۱ } { ۵۶۲ } { ۵۶۳ } { ۵۶۴ } { ۵۶۵ } { ۵۶۶ } { ۵۶۷ } { ۵۶۸ } { ۵۶۹ } { ۵۷۰ } { ۵۷۱ } { ۵۷۲ } { ۵۷۳ } { ۵۷۴ } { ۵۷۵ } { ۵۷۶ } { ۵۷۷ } { ۵۷۸ } { ۵۷۹ } { ۵۸۰ } { ۵۸۱ } { ۵۸۲ } { ۵۸۳ } { ۵۸۴ } { ۵۸۵ } { ۵۸۶ } { ۵۸۷ } { ۵۸۸ } { ۵۸۹ } { ۵۹۰ } { ۵۹۱ } { ۵۹۲ } { ۵۹۳ } { ۵۹۴ } { ۵۹۵ } { ۵۹۶ } { ۵۹۷ } { ۵۹۸ } { ۵۹۹ } { ۶۰۰ } { ۶۰۱ } { ۶۰۲ } { ۶۰۳ } { ۶۰۴ } { ۶۰۵ } { ۶۰۶ } { ۶۰۷ } { ۶۰۸ } { ۶۰۹ } { ۶۱۰ } { ۶۱۱ } { ۶۱۲ } { ۶۱۳ } { ۶۱۴ } { ۶۱۵ } { ۶۱۶ } { ۶۱۷ } { ۶۱۸ } { ۶۱۹ } { ۶۲۰ } { ۶۲۱ } { ۶۲۲ } { ۶۲۳ } { ۶۲۴ } { ۶۲۵ } { ۶۲۶ } { ۶۲۷ } { ۶۲۸ } { ۶۲۹ } { ۶۳۰ } { ۶۳۱ } { ۶۳۲ } { ۶۳۳ } { ۶۳۴ } { ۶۳۵ } { ۶۳۶ } { ۶۳۷ } { ۶۳۸ } { ۶۳۹ } { ۶۴۰ } { ۶۴۱ } { ۶۴۲ } { ۶۴۳ } { ۶۴۴ } { ۶۴۵ } { ۶۴۶ } { ۶۴۷ } { ۶۴۸ } { ۶۴۹ } { ۶۵۰ } { ۶۵۱ } { ۶۵۲ } { ۶۵۳ } { ۶۵۴ } { ۶۵۵ } { ۶۵۶ } { ۶۵۷ } { ۶۵۸ } { ۶۵۹ } { ۶۶۰ } { ۶۶۱ } { ۶۶۲ } { ۶۶۳ } { ۶۶۴ } { ۶۶۵ } { ۶۶۶ } { ۶۶۷ } { ۶۶۸ } { ۶۶۹ } { ۶۷۰ } { ۶۷۱ } { ۶۷۲ } { ۶۷۳ } { ۶۷۴ } { ۶۷۵ } { ۶۷۶ } { ۶۷۷ } { ۶۷۸ } { ۶۷۹ } { ۶۸۰ } { ۶۸۱ } { ۶۸۲ } { ۶۸۳ } { ۶۸۴ } { ۶۸۵ } { ۶۸۶ } { ۶۸۷ } { ۶۸۸ } { ۶۸۹ } { ۶۹۰ } { ۶۹۱ } { ۶۹۲ } { ۶۹۳ } { ۶۹۴ } { ۶۹۵ } { ۶۹۶ } { ۶۹۷ } { ۶۹۸ } { ۶۹۹ } { ۷۰۰ } { ۷۰۱ } { ۷۰۲ } { ۷۰۳ } { ۷۰۴ } { ۷۰۵ } { ۷۰۶ } { ۷۰۷ } { ۷۰۸ } { ۷۰۹ } { ۷۱۰ } { ۷۱۱ } { ۷۱۲ } { ۷۱۳ } { ۷۱۴ } { ۷۱۵ } { ۷۱۶ } { ۷۱۷ } { ۷۱۸ } { ۷۱۹ } { ۷۲۰ } { ۷۲۱ } { ۷۲۲ } { ۷۲۳ } { ۷۲۴ } { ۷۲۵ } { ۷۲۶ } { ۷۲۷ } { ۷۲۸ } { ۷۲۹ } { ۷۳۰ } { ۷۳۱ } { ۷۳۲ } { ۷۳۳ } { ۷۳۴ } { ۷۳۵ } { ۷۳۶ } { ۷۳۷ } { ۷۳۸ } { ۷۳۹ } { ۷۴۰ } { ۷۴۱ } { ۷۴۲ } { ۷۴۳ } { ۷۴۴ } { ۷۴۵ } { ۷۴۶ } { ۷۴۷ } { ۷۴۸ } { ۷۴۹ } { ۷۵۰ } { ۷۵۱ } { ۷۵۲ } { ۷۵۳ } { ۷۵۴ } { ۷۵۵ } { ۷۵۶ } { ۷۵۷ } { ۷۵۸ } { ۷۵۹ } { ۷۶۰ } { ۷۶۱ } { ۷۶۲ } { ۷۶۳ } { ۷۶۴ } { ۷۶۵ } { ۷۶۶ } { ۷۶۷ } { ۷۶۸ } { ۷۶۹ } { ۷۷۰ } { ۷۷۱ } { ۷۷۲ } { ۷۷۳ } { ۷۷۴ } { ۷۷۵ } { ۷۷۶ } { ۷۷۷ } { ۷۷۸ } { ۷۷۹ } { ۷۸۰ } { ۷۸۱ } { ۷۸۲ } { ۷۸۳ } { ۷۸۴ } { ۷۸۵ } { ۷۸۶ } { ۷۸۷ } { ۷۸۸ } { ۷۸۹ } { ۷۹۰ } { ۷۹۱ } { ۷۹۲ } { ۷۹۳ } { ۷۹۴ } { ۷۹۵ } { ۷۹۶ } { ۷۹۷ } { ۷۹۸ } { ۷۹۹ } { ۸۰۰ } { ۸۰۱ } { ۸۰۲ } { ۸۰۳ } { ۸۰۴ } { ۸۰۵ } { ۸۰۶ } { ۸۰۷ } { ۸۰۸ } { ۸۰۹ } { ۸۱۰ } { ۸۱۱ } { ۸۱۲ } { ۸۱۳ } { ۸۱۴ } { ۸۱۵ } { ۸۱۶ } { ۸۱۷ } { ۸۱۸ } { ۸۱۹ } { ۸۲۰ } { ۸۲۱ } { ۸۲۲ } { ۸۲۳ } { ۸۲۴ } { ۸۲۵ } { ۸۲۶ } { ۸۲۷ } { ۸۲۸ } { ۸۲۹ } { ۸۳۰ } { ۸۳۱ } { ۸۳۲ } { ۸۳۳ } { ۸۳۴ } { ۸۳۵ } { ۸۳۶ } { ۸۳۷ } { ۸۳۸ } { ۸۳۹ } { ۸۴۰ } { ۸۴۱ } { ۸۴۲ } { ۸۴۳ } { ۸۴۴ } { ۸۴۵ } { ۸۴۶ } { ۸۴۷ } { ۸۴۸ } { ۸۴۹ } { ۸۵۰ } { ۸۵۱ } { ۸۵۲ } { ۸۵۳ } { ۸۵۴ } { ۸۵۵ } { ۸۵۶ } { ۸۵۷ } { ۸۵۸ } { ۸۵۹ } { ۸۶۰ } { ۸۶۱ } { ۸۶۲ } { ۸۶۳ } { ۸۶۴ } { ۸۶۵ } { ۸۶۶ } { ۸۶۷ } { ۸۶۸ } { ۸۶۹ } { ۸۷۰ } { ۸۷۱ } { ۸۷۲ } { ۸۷۳ } { ۸۷۴ } { ۸۷۵ } { ۸۷۶ } { ۸۷۷ } { ۸۷۸ } { ۸۷۹ } { ۸۸۰ } { ۸۸۱ } { ۸۸۲ } { ۸۸۳ } { ۸۸۴ } { ۸۸۵ } { ۸۸۶ } { ۸۸۷ } { ۸۸۸ } { ۸۸۹ } { ۸۹۰ } { ۸۹۱ } { ۸۹۲ } { ۸۹۳ } { ۸۹۴ } { ۸۹۵ } { ۸۹۶ } { ۸۹۷ } { ۸۹۸ } { ۸۹۹ } { ۹۰۰ } { ۹۰۱ } { ۹۰۲ } { ۹۰۳ } { ۹۰۴ } { ۹۰۵ } { ۹۰۶ } { ۹۰۷ } { ۹۰۸ } { ۹۰۹ } { ۹۱۰ } { ۹۱۱ } { ۹۱۲ } { ۹۱۳ } { ۹۱۴ } { ۹۱۵ } { ۹۱۶ } { ۹۱۷ } { ۹۱۸ } { ۹۱۹ } { ۹۲۰ } { ۹۲۱ } { ۹۲۲ } { ۹۲۳ } { ۹۲۴ } { ۹۲۵ } { ۹۲۶ } { ۹۲۷ } { ۹۲۸ } { ۹۲۹ } { ۹۳۰ } { ۹۳۱ } { ۹۳۲ } { ۹۳۳ } { ۹۳۴ } { ۹۳۵ } { ۹۳۶ } { ۹۳۷ } { ۹۳۸ } { ۹۳۹ } { ۹۴۰ } { ۹۴۱ } { ۹۴۲ } { ۹۴۳ } { ۹۴۴ } { ۹۴۵ } { ۹۴۶ } { ۹۴۷ } { ۹۴۸ } { ۹۴۹ } { ۹۵۰ } { ۹۵۱ } { ۹۵۲ } { ۹۵۳ } { ۹۵۴ } { ۹۵۵ } { ۹۵۶ } { ۹۵۷ } { ۹۵۸ } { ۹۵۹ } { ۹۶۰ } { ۹۶۱ } { ۹۶۲ } { ۹۶۳ } { ۹۶۴ } { ۹۶۵ } { ۹۶۶ } { ۹۶۷ } { ۹۶۸ } { ۹۶۹ } { ۹۷۰ } { ۹۷۱ } { ۹۷۲ } { ۹۷۳ } { ۹۷۴ } { ۹۷۵ } { ۹۷۶ } { ۹۷۷ } { ۹۷۸ } { ۹۷۹ } { ۹۸۰ } { ۹۸۱ } { ۹۸۲ } { ۹۸۳ } { ۹۸۴ } { ۹۸۵ } { ۹۸۶ } { ۹۸۷ } { ۹۸۸ } { ۹۸۹ } { ۹۹۰ } { ۹۹۱ } { ۹۹۲ } { ۹۹۳ } { ۹۹۴ } { ۹۹۵ } { ۹۹۶ } { ۹۹۷ } { ۹۹۸ } { ۹۹۹ } { ۱۰۰۰ }

یافت { ۵۵ } { آسفونا } شدیداً ما را عصبانی کرد { ۵۶ } { سلفاً } قدوة کافران در استحقاق عذاب { ۵۷ } { ۵۸ } { ۵۹ } { ۶۰ } { ۶۱ } { ۶۲ } { ۶۳ } { ۶۴ } { ۶۵ } { ۶۶ } { ۶۷ } { ۶۸ } { ۶۹ } { ۷۰ } { ۷۱ } { ۷۲ } { ۷۳ } { ۷۴ } { ۷۵ } { ۷۶ } { ۷۷ } { ۷۸ } { ۷۹ } { ۸۰ } { ۸۱ } { ۸۲ } { ۸۳ } { ۸۴ } { ۸۵ } { ۸۶ } { ۸۷ } { ۸۸ } { ۸۹ } { ۹۰ } { ۹۱ } { ۹۲ } { ۹۳ } { ۹۴ } { ۹۵ } { ۹۶ } { ۹۷ } { ۹۸ } { ۹۹ } { ۱۰۰ } { ۱۰۱ } { ۱۰۲ } { ۱۰۳ } { ۱۰۴ } { ۱۰۵ } { ۱۰۶ } { ۱۰۷ } { ۱۰۸ } { ۱۰۹ } { ۱۱۰ } { ۱۱۱ } { ۱۱۲ } { ۱۱۳ } { ۱۱۴ } { ۱۱۵ } { ۱۱۶ } { ۱۱۷ } { ۱۱۸ } { ۱۱۹ } { ۱۲۰ } { ۱۲۱ } { ۱۲۲ } { ۱۲۳ } { ۱۲۴ } { ۱۲۵ } { ۱۲۶ } { ۱۲۷ } { ۱۲۸ } { ۱۲۹ } { ۱۳۰ } { ۱۳۱ } { ۱۳۲ } { ۱۳۳ } { ۱۳۴ } { ۱۳۵ } { ۱۳۶ } { ۱۳۷ } { ۱۳۸ } { ۱۳۹ } { ۱۴۰ } { ۱۴۱ } { ۱۴۲ } { ۱۴۳ } { ۱۴۴ } { ۱۴۵ } { ۱۴۶ } { ۱۴۷ } { ۱۴۸ } { ۱۴۹ } { ۱۵۰ } { ۱۵۱ } { ۱۵۲ } { ۱۵۳ } { ۱۵۴ } { ۱۵۵ } { ۱۵۶ } { ۱۵۷ } { ۱۵۸ } { ۱۵۹ } { ۱۶۰ } { ۱۶۱ } { ۱۶۲ } { ۱۶۳ } { ۱۶۴ } { ۱۶۵ } { ۱۶۶ } { ۱۶۷ } { ۱۶۸ } { ۱۶۹ } { ۱۷۰ } { ۱۷۱ } { ۱۷۲ } { ۱۷۳ } { ۱۷۴ } { ۱۷۵ } { ۱۷۶ } { ۱۷۷ } { ۱۷۸ } { ۱۷۹ } { ۱۸۰ } { ۱۸۱ } { ۱۸۲ } { ۱۸۳ } { ۱۸۴ } { ۱۸۵ } { ۱۸۶ } { ۱۸۷ } { ۱۸۸ } { ۱۸۹ } { ۱۹۰ } { ۱۹۱ } { ۱۹۲ } { ۱۹۳ } { ۱۹۴ } { ۱۹۵ } { ۱۹۶ } { ۱۹۷ } { ۱۹۸ } { ۱۹۹ } { ۲۰۰ } { ۲۰۱ } { ۲۰۲ } { ۲۰۳ } { ۲۰۴ } { ۲۰۵ } { ۲۰۶ } { ۲۰۷ } { ۲۰۸ } { ۲۰۹ } { ۲۱۰ } { ۲۱۱ } { ۲۱۲ } { ۲۱۳ } { ۲۱۴ } { ۲۱۵ } { ۲۱۶ } { ۲۱۷ } { ۲۱۸ } { ۲۱۹ } { ۲۲۰ } { ۲۲۱ } { ۲۲۲ } { ۲۲۳ } { ۲۲۴ } { ۲۲۵ } { ۲۲۶ } { ۲۲۷ } { ۲۲۸ } { ۲۲۹ } { ۲۳۰ } { ۲۳۱ } { ۲۳۲ } { ۲۳۳ } { ۲۳۴ } { ۲۳۵ } { ۲۳۶ } { ۲۳۷ } { ۲۳۸ } { ۲۳۹ } { ۲۴۰ } { ۲۴۱ } { ۲۴۲ } { ۲۴۳ } { ۲۴۴ } { ۲۴۵ } { ۲۴۶ } { ۲۴۷ } { ۲۴۸ } { ۲۴۹ } { ۲۵۰ } { ۲۵۱ } { ۲۵۲ } { ۲۵۳ } { ۲۵۴ } { ۲۵۵ } { ۲۵۶ } { ۲۵۷ } { ۲۵۸ } { ۲۵۹ } { ۲۶۰ } { ۲۶۱ } { ۲۶۲ } { ۲۶۳ } { ۲۶۴ } { ۲۶۵ } { ۲۶۶ } { ۲۶۷ } { ۲۶۸ } { ۲۶۹ } { ۲۷۰ } { ۲۷۱ } { ۲۷۲ } { ۲۷۳ } { ۲۷۴ } { ۲۷۵ } { ۲۷۶ } { ۲۷۷ } { ۲۷۸ } { ۲۷۹ } { ۲۸۰ } { ۲۸۱ } { ۲۸۲ } { ۲۸۳ } { ۲۸۴ } { ۲۸۵ } { ۲۸۶ } { ۲۸۷ } { ۲۸۸ } { ۲۸۹ } { ۲۹۰ } { ۲۹۱ } { ۲۹۲ } { ۲۹۳ } { ۲۹۴ } { ۲۹۵ } { ۲۹۶ } { ۲۹۷ } { ۲۹۸ } { ۲۹۹ } { ۳۰۰ } { ۳۰۱ } { ۳۰۲ } { ۳۰۳ } { ۳۰۴ } { ۳۰۵ } { ۳۰۶ } { ۳۰۷ } { ۳۰۸ } { ۳۰۹ } { ۳۱۰ } { ۳۱۱ } { ۳۱۲ } { ۳۱۳ } { ۳۱۴ } { ۳۱۵ } { ۳۱۶ } { ۳۱۷ } { ۳۱۸ } { ۳۱۹ } { ۳۲۰ } { ۳۲۱ } { ۳۲۲ } { ۳۲۳ } { ۳۲۴ } { ۳۲۵ } { ۳۲۶ } { ۳۲۷ } { ۳۲۸ } { ۳۲۹ } { ۳۳۰ } { ۳۳۱ } { ۳۳۲ } { ۳۳۳ } { ۳۳۴ } { ۳۳۵ } { ۳۳۶ } { ۳۳۷ } { ۳۳۸ } { ۳۳۹ } { ۳۴۰ } { ۳۴۱ } { ۳۴۲ } { ۳۴۳ } { ۳۴۴ } { ۳۴۵ } { ۳۴۶ } { ۳۴۷ } { ۳۴۸ } { ۳۴۹ } { ۳۵۰ } { ۳۵۱ } { ۳۵۲ } { ۳۵۳ } { ۳۵۴ } { ۳۵۵ } { ۳۵۶ } { ۳۵۷ } { ۳۵۸ } { ۳۵۹ } { ۳۶۰ } { ۳۶۱ } { ۳۶۲ } { ۳۶۳ } { ۳۶۴ } { ۳۶۵ } { ۳۶۶ } { ۳۶۷ } { ۳۶۸ } { ۳۶۹ } { ۳۷۰ } { ۳۷۱ } { ۳۷۲ } { ۳۷۳ } { ۳۷۴ } { ۳۷۵ } { ۳۷۶ } { ۳۷۷ } { ۳۷۸ } { ۳۷۹ }

[۶۱] «إِنَّهُ قَطْعاً عَمْسَى - قَطْعاً - «لَعَلَّ السَّاعَةَ» نشانه آشکاری که نزدیک شدن قیامت به آن دانسته می‌شود (فَلَا تَحْزَنْ بِهَا) در وقوع آن شک نکنید [۶۲] «لَا يَصُدُّكُمْ شَهَا را باز ندارد (عَدُوِّكُمْ) دشمن آشکار [۶۳] لَعَلَّ السَّاعَةَ الْغَیْبَةُ

«الْبَيِّنَات» معجزات، آیه‌های

روشن «قَدْ جِئْتُكُمْ» برای شما

آورده‌ام «الْحُكْمَةُ» نبوت،

شریعت حکیمانه، برنامه

راستین و عقاید درست {

[۶۵] «وَيْلٌ» هلاک و

نابودی، حسرت، دره‌ای در

جهنم [۶۶] «هَلْ يَنْظُرُونَ...»

منتظر نمی‌مانند { «بِغْتَةٍ»

ناگهانی { [۶۷] «الْأَخْلَاءُ»

دوستانی که دوستی آنان به

خاطر خدا نیست [۷۰]

«الْمُحْرَمُونَ» خوشحالی و

شادمانی عظیمی به شما دست

می‌دهد به طوری که آثار آن

دیده می‌شود [۷۱]

«أَكْرَابُ» جام یا ظرفی که

دسته ندارد و انسان از هر

طرف آن می‌تواند بنوشد.

۴۸۱- نظر رسول‌الله - ﷺ -

الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ و قَالَ: «إِنَّكُمْ

سَرَّوْنَ رُبُّكُمْ عَيَاناً كَمَا تَرَوْنَ هَذَا

الْقَمَرَ، لِأَنَّكُمْ فِي رُؤْيَاكُمْ

متفق علیه.

پیامبر - ﷺ - در شب بدر به ما

نگاه کرد و فرمود: «شما همان

گونه که این ماه را می‌بینید، پروردگار خود را به صورت عیان و آشکار خواهید دید و در دیدن او هیچ تردیدی نخواهد

داشت»

۴۸۲- قال رسول‌الله - ﷺ -

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ شِئْتُ أَنْ يَنْزِلَ فِيكُمْ ابْنُ مَرْيَمَ حَكْماً مَقِيباً، فَيَكْبِرَ الصَّلِيبَ، وَيَقْتُلَ

الْحَازِرِيَّ، وَيَضَعَ الْجَزْيَةَ وَيَقْضِيَ الْمَالَ حَتَّى لَا يَقْبَلَهُ أَحَدٌ». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قسم به کسی که جان من در دست او است بزودی عیسی بسر مریم در بین شما فروز می‌آید (و به

عنوان حاکم و پیرو دین اسلام) به عدالت حکم می‌کند، صلیب را می‌شکند، خوک را می‌کشد، جزیه را از میان

برمی‌دارد و مال و ثروت به حدی فراوان می‌گردد که کسی حاضر به قبول آن به عنوان صدقه نمی‌باشد».

وَإِنَّهُ لَعَلَّ السَّاعَةَ فَلَا تَمْتَرُ بِهَا وَأَتَّبِعُونَ هَذَا صِرْطٌ مُسْتَقِيمٌ ۖ وَلَا يَصُدُّكُمْ الشَّيْطَانُ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ۚ وَلَمَّا جَاءَ عِيسَى بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ وَلَآبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلِفُونَ فِيهِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۖ إِنْ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرْطٌ مُسْتَقِيمٌ ۚ فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْيَوْمِ ۖ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ۚ الْأَخْلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ ۚ يَنْعَبَادُونَ لَأَخَوْفُ عَلَيْكُمْ الْيَوْمَ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ۚ الَّذِينَ آمَنُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا مُسْلِمِينَ ۚ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ ۚ يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ ۖ فِيهَا مَا نَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۚ وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۚ لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ ۚ

گونه که این ماه را می‌بینید، پروردگار خود را به صورت عیان و آشکار خواهید دید و در دیدن او هیچ تردیدی نخواهد داشت»

۴۸۲- قال رسول‌الله - ﷺ - «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ شِئْتُ أَنْ يَنْزِلَ فِيكُمْ ابْنُ مَرْيَمَ حَكْماً مَقِيباً، فَيَكْبِرَ الصَّلِيبَ، وَيَقْتُلَ الْحَازِرِيَّ، وَيَضَعَ الْجَزْيَةَ وَيَقْضِيَ الْمَالَ حَتَّى لَا يَقْبَلَهُ أَحَدٌ». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قسم به کسی که جان من در دست او است بزودی عیسی بسر مریم در بین شما فروز می‌آید (و به عنوان حاکم و پیرو دین اسلام) به عدالت حکم می‌کند، صلیب را می‌شکند، خوک را می‌کشد، جزیه را از میان برمی‌دارد و مال و ثروت به حدی فراوان می‌گردد که کسی حاضر به قبول آن به عنوان صدقه نمی‌باشد».

{ [۷۴] «المجرمين» مراد بزهکاران و گناهکاران کفری‌پیشه است } { [۷۵] «الذين هم» از آنان کاسته نمی‌شود «مبلسون» اندوهگینان. خاموشان و ناامیدشدگان از هر خیری } { [۷۷] «تاتوا» فریاد می‌زنند «یا مالک» ای مالک! نام فرشته‌ای است که رئیس فرشتگان نگهبان جهنم می‌باشد } { «ليقض علينا ريك» پروردگار تو ما را ببرد تا از این عذاب دردناک راحت شویم } { «ماكون» درنگ‌کنندگان. توقف‌کنندگان } { [۷۸] «لقد جنتكم بالحق» ما حق را برایتان آورده‌ایم «ولكن اكثركم للحق كارهون» اما اکثر شما حق را نپسندیدید } { [۷۹] «أم أيرمو أمرا» بلکه آنان تصمیم محکم گرفتند و علیه پیامبر - ﷺ - توطئه چیدند «مهمون» مانیز علیه آنان تصمیم محکم گرفتیم } { [۸۰] «أم يحسبون» آیا گمان می‌برند «لا نسع» نمی‌شنویم } { «غواهم» سخنان درگوشی آنان } { [۸۱] «إن كان للرحمن ولد» اگر فرضاً خداوند مهربان فرزندی می‌داشت - سبحانه الله - «أول العابدین» نخستین پرستش‌کننده آن فرزند و

إِنَّ الْمَجْرِمِينَ فِي عَذَابٍ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ۷۴ لَا يُفَرِّغُهُمْ فِيهِ مُبَلِّسُونَ ۷۵ وَمَا ظَنَنَّهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا هُمْ الظَّالِمِينَ ۷۶ وَنَادَوْا بِمَلَائِكَةٍ لِّقَاضِ عَذَابِكَ قَالُوا إِنَّا كُنَّا نَمُوتُ ۷۷ حَتَّىٰ نَحْيَا لَبِيقًا ۷۸ أَمْ أُنْمِرُوا أَمْ أُنْزِلُوا فَانَّا مُتْرَمُونَ ۷۹ أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلَىٰ وَرُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ ۸۰ قُلْ إِنْ كَانَ لِلرَّحْمَنِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ ۸۱ سُبْحَنَ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ۸۲ فَذَرَهُمْ يَبْغُضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوْعَدُونَ ۸۳ وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهٌُ وَفِي الْأَرْضِ إِلَهٌُ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ۸۴ وَبَارَكَ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۸۵ وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِ الشَّفَعَةَ إِلَّا مَن شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۸۶ وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ ۸۷ وَقِيلَ لَهُ رَبِّ إِنَّا هَنَّا قَوْمٌ لَا يَذْكُرُونَ ۸۸ فَأَصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلِّمْ وَسَلِّمْ قُلْ سَلِّمْ وَسَلِّمْ ۸۹

چون عدم فرزند برای خدا ثابت است بنابراین پرستش او منتفی است { [۸۲] «يعبدون» دروغ می‌گویند } { [۸۳] «ذرع» ایشان را رها کنید «يعبدون» در باطل غوطه‌ور گردند (مراد: سخن گفتن باطل و یاوه است) } { «الذين هم» سرگرم بازی شوند } { [۸۴] «الذين هم» او در آسان معبود است } { [۸۵] «تبارك الذي» بزرگوار و والا مرتبه است یا دارای خیر و برکت و احسان زیاد است } { [۸۶] «فاننى يؤفكون» چگونه شیطان، آنان را از پرستش خداوند متعال باز می‌دارد } { [۸۸] «رفعه» و خدا از گفتار پیامبر آگاه است } { [۸۹] «فاصفح عنهم» از آنان رویگردان (و به تبلیغ دین ادامه بده) «سلام» مراد: سلام جدایی و متارکه است.

سوره دخان [۶] «حَمْدٌ» خوانده می شود: حا. میم [۳] «نَزَّلَهُ» نازل کردن آن را آغاز نمودیم. یا آن را از ام الكتاب در آسمان هفتم به آسمان دنیا نازل کردیم «الْبَلَدِ مَارَكَةً» مراد: شب قدر در ماه رمضان است [۴] «يُفْرَقُ» تفصیل

و تبیین گشته است «أَمْرٌ

حکیم» کار محکم و مبرم یا

حکیمانه [۹] «بَلْ هُمْ فِي

شَكٍّ» ولی مشرکان درباره

قیامت تردید دارند

«يَلْعَبُونَ» برای مسخره کردن

تو [۱۰] «فَارْتَقِبْ» منتظر

این دودلان باش «بِدُخَانٍ»

تاریکی هوا که انگار دود

است (کنایه از دجار

خشکالی و گرسنگی شدن

است) «مَبِينٌ» آشکار [۱۱]

«يَفْشَى النَّاسَ» مردم را

فراموشی گیرد [۱۲] «إِنَّا

مُؤْمِنُونَ» ما بر ایمان آوردن

تصمیم گرفته ایم [۱۳] «أَنِّي

لَهُمُ الذِّكْرَى» از کجا پند و

عبرت می گیرند؟ «رَسُولٌ

مَبِينٌ» پیامبری که رسالت او

از سوی خدا واضح و آشکار

است [۱۴] «تَوَلَّوْا» روی

گردانند «مُعَلِّمٌ» بشری او

را تعلیم داده است [۱۶]

«يَوْمَ نَبْطِشُ» با شدت و

تندی برمی گیریم «الْبَطْشَةُ

الْكَبْرَى» روز بدر یا روز

قیامت [۱۷] «فَتَنَّا» امتحان و آزمایش کردیم «رَسُولٌ كَرِيمٌ» مراد: موسی - علیه السلام - است [۱۸] «أَنَّا إِلَى

عِبَادِ اللَّهِ» بنی اسرائیل را به من بسپارید.

۴۸۳ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِنَّ بَيْنَ يَدَيِ الشَّاعَةِ أَتَمَامًا، يُرْفَعُ فِيهَا الْعِلْمُ، وَيُنْزَلُ فِيهَا الْجَهْلُ، وَيَكْثُرُ فِيهَا الْحَرْجُ، وَالْهَرْجُ

الْقَتْلُ». متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «چند روز قبل از قیامت، علوم دینی از بین مردم برداشته می شود و جهل و ناآگاهی (به دستورات

دین) شایع می گردد، قتل و آدم کشی فراوان و رواج می یابد».

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدٌ ۱ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ۲ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُبَرَّكََةٍ ۳ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ ۴ فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ ۵ أَمْرًا مِنْ عِنْدِنَا إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ۶ رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۷ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۸ إِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ ۹ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمْ الْأَوَّلِينَ ۱۰ بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ يَلْعَبُونَ ۱۱ فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ ۱۲ يَغْشَى النَّاسَ هَذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ۱۳ رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ ۱۴ أَتَى لَهُمُ الذِّكْرَى وَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مُبِينٌ ۱۵ ثُمَّ تَوَلَّوْا عَنْهُ وَقَالُوا مُعَلِّمٌ لَبِئْسَ لَهُ الْوَسِيلُ ۱۶ إِنَّا كَاشِفُو الْعَذَابِ قَلِيلًا ۱۷ إِنَّكُمْ عَائِدُونَ ۱۸ يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا مُنْقِمُونَ ۱۹ وَلَقَدْ فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ كَرِيمٌ ۲۰ أَنْ أَدُّوا إِلَيْنَا عِبَادَ اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ۲۱

[۱۹] **لَا تَعْلُوا** تکبر نورزید و سرکشی نکنید { **آیة** برای شما آورده‌ام } **سُلْطَان** دلیل و برهان واضح بر راستی من [۲۰] **فَذَلَّ بَرَقَ** به پروردگار خود پناه برده‌ام **الْمُتَّخِذِينَ** اینکه مرا سنگسار کنید و بکشید،

یا مرا اذیت کنید [۲۱]

الْمُتَّخِذِينَ

۴۹۷

سُورَةُ الْحَجَرَاتِ

تَوَمَّنُوْا به من ایمان

می‌آورید **اعْتَرَلُونِ** مرا به

حال خود رها کنید [۲۲]

فَدَعَا رَبَّهُ (موسی)

پروردگارش را به فریاد

خواند **مُجْرِمُونَ** گناهکاران

(مراد کافران است) [۲۳]

فَأَسْرِعْ بَعْدِي لَيْلًا

بنی اسرائیل را شبانه کوچ بده

الْكَافِرِينَ (انکم متبعون) فرعون و

لشکریانش شما را تعقیب

می‌کنند [۲۴] **وَأَتْرَكَ**

لیجر رها) دریا را ساکن،

آرام و گشاده به حال خود

بگذار **جَنَدٌ** جماعتی

مُغْرَقُونَ غرق‌شدگان {

[۲۵] **كَمْ تَرَكُوا** چه بسیار

به جای گذاشته‌اند **أَجْنَابٌ**

وَعِیُونَ باغها و چشمه‌ها {

[۲۶] **زُرُوعٌ** کشتزارها {

مَقَامٌ كَرِیْمٌ مسکن‌های پر

ارزش [۲۷] **نَعْمَةٌ** نعمت،

زندگی فراخ **فَاكْهِنَ** در

ناز و نعمت بسر می‌برند

[۲۹] **فَمَا يَكُنْ عَلَيْهِمْ**

وَأَنْ لَا تَعْلُوا عَلَى اللَّهِ إِنِّي آتِيكُمْ بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ۱۱ وَإِنِّي عَذْتُ
بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ أَنْ تَرْجُمُونِ ۱۲ وَإِنْ لَمْ تُؤْمِنُوا لِي فَأَعَزِّلُونِ ۱۳ فَدَعَا
رَبَّهُ أَنْ هُوَلَاءَ قَوْمٌ مُّجْرِمُونَ ۱۴ فَأَسْرِعْ بَعْدِي لَيْلًا إِنَّكُمْ
مُتَّبِعُونَ ۱۵ وَأَتْرَكَ الْبَحْرَ رَهْوًا إِنَّهُمْ جُنْدٌ مُّغْرَقُونَ ۱۶ كَمْ
تَرَكُوا مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ۱۷ وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ۱۸ وَنَعْمَةٍ
كَانُوا فِيهَا فَكَاهِنَهُ ۱۹ كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ ۲۰
فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ ۲۱ وَلَقَدْ
جَعَلْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُهِينِ ۲۲ مِنْ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ
كَانَ عَلِيًّا مِنَ الْمُسْرِفِينَ ۲۳ وَلَقَدْ أَخَّرْنَاهُمْ عَلَىٰ عِلْمِنَا عَلَى
الْعَالَمِينَ ۲۴ وَءَايَيْنَاهُمْ مِنَ الْأَيِّتِ مَا فِيهِ بَلَاءٌ مُّبِينٌ ۲۵
إِنَّ هَؤُلَاءَ لَيَقُولُونَ ۲۶ إِن هِيَ إِلَّا مَوْتُنَا الْأُولَىٰ وَمَا
نَحْنُ بِمُنْشَرِينَ ۲۷ فَأَنَّا بَايَنَّا أَنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۲۸ أَهَمْ
خَيْرٌ أَمْ قَوْمٌ تُبْعَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ أَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ۲۹
وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لِعَيْبٍ ۳۰
مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۳۱

هیچ‌کس با از دست رفتن آنان غمگین نشد **سُلْطَان** به تأخیر انداخته‌شدگان از زمان مشخص برای عذاب [۳۰] **جَعَلْنَا** نجات دادیم **الْعَذَابِ الْمُهِينِ** عذاب خوارکننده و ذلت‌بار { [۳۱] **عَالِيًا** متکبر و خودبزرگ‌بین [۳۲] **الْعَالَمِينَ** مردمان معاصر ایشان [۳۳] **الْآيَاتِ** معجزه‌های حسی **بَايَنَّا** آزمایش آشکار یا نعمت آشکار [۳۴] **مُنْشَرِينَ** زنده‌شدگان بعد از مرگ [۳۵] **فَأَنَّا بَايَنَّا** آزماییم [۳۶] **أَهَمْ** بدتر و نیاکان مرده ما را زنده گردانید و به نزد ما بیاورید اگر راست می‌گوئید { [۳۷] **تُبْعَ** ابوکرب حمیری پادشاه مین (اهل مکه داستان قوم او را می‌دانستند) [۳۸] **لِعَيْبٍ** آسائنها و زمین را باطل و بهیوده خلق نکرده‌ایم.

[۴۰] ﴿يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ روز قیامت و حساب (که در آن روز میان مخلوقات جدایی انداخته می‌شود) ﴿مَقَاتِلِهِمْ﴾
و عده‌گاه جمع شدن آنان برای حساب [۴۱] ﴿يَوْمَ يُنْفَخُ﴾ سودی غمی رساند. دور غمی کند ﴿مَوَلَى﴾ خویشاوند، یا
دوست [۴۳] ﴿شَجَرَةِ﴾

۴۹۸

سُورَةُ الْجِنَانِ

سُورَةُ الْجِنَانِ

الرَّقُومِ» درختچه‌ای تلخ و بدبو که در سرزمین تمامه در جزیره عربی رشد می‌کند [۴۴] ﴿الْأَنَامِ﴾ بسیار گناهکار [۴۵] ﴿كَالْمُهْلِ﴾ مثل: فلز گداخته {یغلی} می‌جوشد ﴿الْبُطُونِ﴾ در شکمها [۴۶] ﴿الْحَمِيمِ﴾ آب بسیار داغ و جوشان ﴿خُذُوهُ﴾ گناهکار را بگیرد ﴿فَاعْتَلُوهُ﴾ او را با تندی و درشتی بکشید ﴿سَوَاءَ﴾ الجحیم وسط آتش [۴۸] ﴿صَبُّوا﴾ بریزید ﴿عَذَابِ﴾ الجحیم عذاب آب جوشان [۴۹] ﴿ذُنُوبِكُمْ﴾ بجشش ﴿إِنَّكَ﴾ انت تو عزیز، مقتدر و بزرگواری! (این جمله را برای استهزاء به آنان می‌گویند) [۵۰] ﴿يَوْمَ تَقْرُونَ﴾ در آن مجادله می‌کنید و شک دارید [۵۱] ﴿فِي مَقَامِ آمِينَ﴾ در جایگاه امن و امان، جایگاهی که صاحب آن در امنیت است [۵۳] ﴿سُنْدُسٍ﴾

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ مِيقَتُهُمْ أَجْمَعِينَ ۝ يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلَى عَنْ مَوْلَى شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ۝ إِلَّا مَنْ رَحِمَ اللَّهُ إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۝ إِنَّ شَجَرَةَ الرَّقُومِ ۝ طَعَامُ الْأَثِيمِ ۝ كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ ۝ كَغَلْيِ الْحَمِيمِ ۝ خُذُوهُ فَاعْتَلُوهُ إِلَىٰ سَوَاءِ الْجَحِيمِ ۝ ثُمَّ صَبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ ۝ ذُقْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ۝ إِنَّ هَذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ تَمْتَرُونَ ۝ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامِ آمِينَ ۝ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ۝ يَلْبَسُونَ مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَقَابِلِينَ ۝ كَذَلِكَ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ ۝ يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمِنِينَ ۝ لَا يَذُقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ وَوَقَّعْنَاهُ عَذَابَ الْجَحِيمِ ۝ فَضْلًا مِّن رَّبِّكَ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝ فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۝ فَأَرْتَقِبْ إِنَّهُمْ مُّرْتَقِبُونَ ۝

سُورَةُ الْجِنَانِ

تَبَارَكَ

آیاتها

ابریشم نازک ﴿استبرق﴾ ابریشم ضخیم [۵۴] ﴿حُورٍ﴾ زنانی از بهشت (چشم هریک از آنان بسیار سیاه و سفید است) ﴿عِینِ﴾ جمع عیناء، یا درشت چشمان [۵۵] ﴿وَدْعُونَ﴾ می‌خواهند [۵۹] ﴿لَا رَتْبَ﴾ منتظر بمان. ۴۸۴- حدیث آبی موسی الأشعرئ، انّ النبی - ﷺ - قال: «الحیمة ذرّةٌ تُجَوِّفُهُ، طوّلها فی السّماء ثلاثون میلاً، فی کلّ زاویة منها للمؤمن اهلٌ، لا یراهم الاّ اخرون». متفق علیه پیامبر - ﷺ - فرمود: «خیمه‌های بهشت از ذرّی است که به صورت نازک و توخالی درآمده است، طول آن در آسمان (بلندی آن) سی میل است و در هر گوشه آن برای انسان ایمان‌دار همسری وجود دارد که دیگران آن را نمی‌بینند».

سوره جالبه [۱] «ختم» خوانده می شود: حا. ميم [۳] «لَا يَأْتِي» نشانه هایی بر حکمت و قدرت خدا [۴] در قی خلقتم در حالت های مختلف خلقت شما از زمان پیدایش حیات در شکم مادران تا زمان مرگ

بر آورنده می دارد «دایه» هر

موجود که روی زمین

می چنبد (به غیر از انسان)

«یوقنون» دارای ایمانی قوی

و راسخ هستند [۵]

«احقالات» دگرگونی. آمد و

شد «من رزق» از باران که

سبب رزق و روزی می شود

«را حیات الارض» زمین

خشکیده را سر سبز و زنده

کرد «تصريف الرياح» تغییر

جهت بادها (از سویی به

سوی دیگر) و صفت آنها (از

گرمی به سردی و بالعکس)

[۶] «تلك آيات الله» قرآن

کریم «تسوها عليك ياحي»

که آن را به حق بر تو

می خوانیم «عذابه» بعد از

کلام خدا و دلیل های آشکار

آن [۷] «وسيل» هلاک.

حسرت یا اسم دره ای در

جهنم که دارای عذابی سخت

است «الآت» بسیار دروغگو

(زشت ترین نوع دروغ)

«اسم» بسیار گناهکار [۸]

«نصر مستكبرا» از روی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمَّ ۱ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ۲ إِنَّ فِي السَّمَوَاتِ

وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّلْمُؤْمِنِينَ ۳ وَفِي خَلْقِكُمْ وَمَا يَبُثُّ مِنْ دَابَّةٍ ؕ آيَاتٌ

لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ۴ وَأَخْلَفَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ

مِنْ رِّزْقٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَتَصْرِيفِ الرِّيحِ ؕ آيَاتٌ لِقَوْمٍ

يَعْقِلُونَ ۵ تِلْكَ ؕ آيَاتُ اللَّهِ تَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ فَيَأْتِي حَدِيثٌ بِغَدِّ

اللَّهِ وَءَايَاتِهِ ؕ يُؤْمِنُونَ ۶ وَبَلِّ لِكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ۷ يَسْمَعُ ؕ آيَاتِ

اللَّهِ تَتْلَى عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا فَبَشِيرَةٌ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

۸ وَإِذْ عَلِمْنَا مِنْ ؕ آيَاتِنَا شَيْئًا اتَّخَذَ هَٰؤُلَاءُ ؕ أُولَٰئِكَ هُمُ عَذَابُ

مُهِينٌ ۹ مِنْ وَرَآئِهِمْ جَهَنَّمُ ؕ وَلَا يَخْفَى عَنْهُمْ مَا كَسَبُوا شَيْئًا

وَلَا مَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ ؕ أُولَٰئِكَ ؕ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۱۰ هَٰذَا

هُدًى وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ هُمُ عَذَابٌ مِنْ رِجْزٍ أَلِيمٌ ۱۱

اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ

فَضْلِهِ ؕ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۱۲ وَسَخَّرَ لَكُمْ مَآفِيَ السَّمَوَاتِ وَمَآفِيَ

الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ ؕ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ۱۳

تکبر بر کفر و فسق پافشاری می کند «عشر عذاب» او را از عذاب بترسان [۱۰] «من رانهم» در پیش

روی ایشان «لایغنی عنهم...» از آنان دفع نمی کند... [۱۱] «رجز» شدیدترین نوع عذاب.

۴۸۵- قال رسول الله - : «كفى بالمرء كذبا أن يحدث بكل ما سمع». رواء مسلم

پیامبر - : فرمود: «دروغگوی انسان همین کافی است که هر چیزی را که می شنود بازگو کند».

۴۸۶- قال - : «من كذب علي متعمداً فليتبوأ مقعده من النار». متفق عليه

پیامبر - : فرمود: «کسی که عمدتاً از قول من دروغ گوید باید جای خود را در جهنم آماده سازد».

[۱۴] **يَغْفِرُوا لِلَّذِينَ** از آنان صرف نظر کنند **الْآخِرُونَ** از وقایعی که خدا بر سر دشمنانش آورده است نمی ترسند **آيَاتِ اللَّهِ** مصائبی که خداوند بر سر ملت های پیشین آورده است **الْبَصِيرَ** تا جزا و سزا دهد. تا کيفر دهد **إِنَّمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ** به سبب کارهایی که کرده اند.

يُؤْتِي الْمَالَ لِمَن يَشَاءُ

۵۰

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ

در برابر اعمالی که انجام داده اند [۱۵] **فَلَنُفَسِّهَ** به سود خودش است **وَمِنَ إِسَاءَةٍ** و هر کس کار بد بکند **فَقُلُوبُهُا** به زیان خودش است **ثُمَّ** پس از آزمایش شما در این جهان و اتمام توقف دربرزخ **نُرجِعُونَهُمْ** برگردانده می شود [۱۶] **الْكِتَابِ** تورات و انجیل و... **الْحُكْمِ** حکمت **عَلَى الْعَالَمِينَ** بر مردمان روزگار ایشان (به سبب ایمان قوی و یقین کاملی که داشتند) [۱۷] **بَيِّنَاتٍ** دلیل های روشن **مِنَ الْأَمْرِ** درباره کار خاتم پیامبر (بر راستی نبوت او دلالت می کند) **بِقِيَامِهِمْ** به سبب حسادت و دشمنی میان خود [۱۸] **الشَّرِيعَةِ** میان **الْأَمْرِ** راه و روشی در کار و بار دین [۱۹] **لَنُيَفْزَا عَنْكَ** از تو دفع نخواهند کرد [۲۰] **بِصَوْنِ النَّاسِ**

قُلْ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا يَغْفِرُوا لِلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ أَيَّامَ اللَّهِ لِيَجْزِيَ قَوْمًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۱۴ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَسَاءَ فَلِنَفْسِهِ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكَ تُرْجَعُونَ ۱۵ وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ وَزَفَقْنَهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ۱۶ وَءَايَتْنَاهُمْ بَيِّنَاتٍ مِّنَ الْأَمْرِ ۖ فَمَا اخْتَلَفُوا إِلَّا مِّنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَقِيَامِهِمْ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۱۷ ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۱۸ إِنَّهُمْ لَنُغْنُواكَ مِنَ اللَّهِ سَيِّئًا وَإِنَّ الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ ۱۹ هَذَا بَصِيرَتُنَا لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ۲۰ أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَن نَّجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً نَّجْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ۲۱ وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلَيُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ۲۲

دلیل های روشنی که راه رستگاری و نجات را به مردم نشان می دهد [۲۱] **حَسِبَ** گمان کرد **أَصْحَابِ السَّيِّئَاتِ** گناهان کفر را کسب کرده اند **سَوَاءٍ** مساوی. یکسان **بِالْإِيمَانِ وَتَحَاتُّمِهِ** زندگی و مرگشان (مراد زندگی دنیوی و حیات بعد از مرگ یعنی آخرت است) **إِنَّمَا مَا يَكُونُ** چه بد قضاوت می کنند.

۸۷- قال رسول الله - ﷺ: «لا تحقرن من المعروف شيئا ولو أن تلقى أخاك بوجه طليق» رواه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هیچ کار نیکی را کم و ناچیز مشمارید، هر چند آن کار نیک این باشد که با دیگران با گشاده روی برخورد کنید».

[۲۳] «أَفَرَأَيْتَ» مرا آگاه کن «هوام» آنچه نفس او، آن را می‌خواهد «علی علم» در حالی که حق را از باطل تشخیص می‌دهد «ختم» مهر و موم کرده است (کاری کرده است که چیزی نفهمند) «عشوة» پوشش (کاری کرده است که هدایت را

لِلنَّاسِ مِنَ الْغَيْبِ

۵۰۱

يَوْمَ الْحَاسِرِ

نبینند) «فن یمدیه» کسی غمی تواند او را هدایت کند [۲۴] «غوث و نجبا» ما می‌میریم و فرزندان ما جانشین ما می‌شوند «الدهر» گذشت روزها و سالها «ان هم» آنان نیستند [۲۵] «تسلی» خوانده می‌شود «یتان» روشن. مستدل «انشا بآبائنا» اگر راست می‌گویند پدران و نیاکان ما را زنده کنید و بیاورید (تا باور کنیم که زنده‌شدنی در کار است) [۲۷] «نقوه الساعه» قیامت برپا می‌شود «بخسر» زیان می‌بیند «المبطلون» کسانی که بر باطل دوام دارند [۲۸] «جائیه» بر سر زانوهای نشسته (با خشوع و خضوع و منظر حایرانی) «تدعی» ای کتابها، هر کسی برای دریافت نامه اعمال خود با دست راست یا چپ فراخوانده می‌شود [۲۹]

أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهُهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَى عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَى سَمْعِهِ وَفَلَبِهَ وَجَعَلْ عَلَى بَصَرِهِ عِشْوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ۲۳ وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ ۲۴ وَإِذْ أَنْتَنَى عَلَيْهِمْ ءَايَتُنَا بَيِّنَاتٍ مَّا كَانَ حُجَّتَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا اتَّبَوْنَا أَتَابًا بَشَرًا كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۲۵ قُلِ اللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمْسِكُكُمْ ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۲۶ وَلِلَّهِ مَلَكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَوْمَ يَقُومُ السَّاعَةُ يُحْشَرُ الْمُبْطِلُونَ ۲۷ وَتَرَى كُلَّ أُمَّةٍ جَائِيَةٍ كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَى إِلَى كِتَابِهَا الْيَوْمَ تُحْزَنُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۲۸ هَذَا كِتَابُنَا يُنْطَقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۲۹ فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فِي رَحْمَتِهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ ۳۰ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا أَفَلَمْ تَكُنْ ءَايَتِي تُنْزَلُ عَلَيْكَ فَاسْتَكْبَرْتَ ثُمَّ كُنْتَ فَوْقَ الْمُجْرِمِينَ ۳۱ وَإِذْ أَقْبَلَ إِنْ وَعَدَ اللَّهُ حَقُّهُ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا قُلْتُمْ مَا نَنْدَرِي مَا السَّاعَةُ إِنْ نَظُنُّ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمُستَقِيقِينَ ۳۲

«ينطق» گواهی می‌دهد (با زبان حال سخن می‌گوید) «نسخ» ثبت می‌کردیم. نسخه و نگارش آن را می‌گرفتیم [۳۰] «الفرز» رستگاری { «البن» آشکار، روشن [۳۲] «لا ريب فيها» شکی در آن نیست (ما الساعه) قیامت چیست؟ { «ان نظن الاظنا» ما تنها گمانی داریم که به یقین منجر نمی‌شود { «مستيقين» باوردارندگان.

۴۸۸- حديث عائشة - رضي الله عنها - عن النبي - ﷺ - قال: «إِنَّ أَبْغَضَ الرُّجَالِ إِلَى اللَّهِ، الْأَذَى الْحَصِيمَ». متفق عليه پیامبر - ﷺ - فرمود: «مبغوض‌ترین انسانها در پیشگاه خداوند کسانی هستند که در عداوت و خصومت سرسختی شدید از خود نشان می‌دهند».

[۳۳] ﴿بَلَا﴾ آشکار می شود ﴿حَقَّ بِهِم﴾ فرود آمد یا آنان را دربر گرفت [۳۴] ﴿نَارُ﴾ شما را در عذاب رها می کنیم نجات تان غمی دهیم ﴿كَمَا سَمِعْتُمْ﴾ همانگونه که شما عمل برای روز آخرت را ترک کرده بودید ﴿وَمَا وَكَّلْنَا بِهِنَّ﴾ و ﴿مَأْوَاكُمُ النَّارُ﴾ منزل و قرارگاه شما آتش است [۳۵]

الْحَمْدُ لِلَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۵۰۲

سُورَةُ الْاٰخِثَةِ

﴿اَتَذَكَّرُ﴾ آیات الله هزوا ﴿اَتَذَكَّرُ﴾ آیات خدا را به تمسخر گرفته اید (آن را مسخره کرده اید) ﴿غُرَّتِكُمْ﴾ شما را با مظاهر باطلش فریب داده است ﴿وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ﴾ از آنان خواسته غمی شود که با توجه و عبادت، رضایت خداوند را جلب کنند زیرا دیگر فایده ای برای آنان ندارد [۳۷] ﴿لَهُ الْكِبَرِيَاءُ﴾ بزرگواری، عظمت و پادشاهی از آن او است.

سُورَةُ اٰحٰقِلَ

[۱] ﴿حَمِّ﴾ خوانده می شود: حا. میم [۳] ﴿اَجَلٌ سَيِّئٌ﴾ و با مقدر کردن زمان معین (روز قیامت) [۴] ﴿اَلَيْسَ﴾ به من خبر دهید ﴿لَهُمْ شُرَكَاءُ﴾ در خلقت آسمانها و زمین با خدا مشارکت داشته اند؟ ﴿اَنَارَةٌ مِنْ عِلْمِ﴾ اثری علمی و باستانی که به علماء گذشته نسبت داده شود [۵] ﴿مَنْ﴾

﴿اَحَدٌ﴾ کسی گمراه تر نیست از ﴿مَنْ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ لَدُنْ يَدْعُوهُ﴾ از کسی که افرادی را به فریاد بخواند (و غیاباً از کسانی طلب کمک کند) که تا روز قیامت پاسخش را نمی دهند. (هدف از رسالت انبیاء علیهم السلام چیزی جز نجات انسان از گمراهی نیست. در این آیه نیز مانند خیلی از آیات دیگر خداوند کسانی را که در دعایشان از غیر خدا درخواست می کنند و غیر او را به فریاد می خوانند، گمراه نامیده است، و این نوع گمراهی ناشی از فهم نادرست و برداشت غلط از دین توحیدی اسلام است و درمان آن نیز چیزی جز قرآن و سنت نیست) ﴿دُعَانِهِمْ﴾ عبادت ایشان.

وَبَدَّلَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ۲۲
وَقِيلَ لِلْيَوْمِ تُنْزَلُ عَلَيْكُمْ الْمَنَّانُ إِنَّهُمُ كَانُوا يَكْفُرُونَ ۲۳
لَكُمْ مِنْ نَفْسِهِ ۲۴ ذَلِكُمْ بِأَنَّهُمْ أَخَذْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ هُزُوا وَغَرَّتْكُمُ
الْحَيَوةُ الدُّنْيَا فَلْيَمُوتُوا لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ يُسْتَعْبَدُونَ ۲۵
فَلِلَّهِ الْمَعَادُ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۲۶ وَلَهُ
الْكِبَرِيَاءُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۲۷

سُورَةُ الْاٰخِثَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
حَمَّ ۱ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ۲ مَا خَلَقْنَا
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَالَّذِينَ
كَفَرُوا عَمَّا أُذِرُوا مُعْرِضُونَ ۳ قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ
دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ
أَتَشْتَوِي يَكْتُمُونَ مِنْ قَبْلِ هَذَا أَوْ أَشْرَقَتْ عَلَيْنَا كُنُتُمْ
صَادِقِينَ ۴ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ
لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنِ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ ۵

[۷] «الْحَقُّ» از حق «مبین» آشکار «الغزاة» به دروغ مدعی آن است [۸] «نُفِضُونَ فِيهِ» آنچه از روی طعنه و تکذیب درباره قرآن می‌گویند «کَلِمَةً بِهٖ يُشْهِدُ» خدا کافی است که گواه و آگاه باشد [۹] «مَا كُنْتَ بِدَعَا مِنَ الرُّسُلِ» من پیامبری نیستم که چیزی غیر از آنچه پیامبران گذشته با خود آورده‌اند، با خود آورده باشم یا از پیش خود خلق کرده باشم. تنها از چیزی پیروی می‌کنم که به من وحی شده است «مَا يُفَعَّلُ بِي» خدا با من چکار می‌کند؟ آیا قبل از اینکه همه شما ایمان آوردید می‌میرم یا بعد از اینکه بیشتر شماها ایمان آوردید؟ «إِنْ أَتَيْتُكُمْ بِبُرُوءٍ غُيِّبْتُ عَنْكُمْ» بیان‌کننده [۱۰] «أَرَأَيْتُمْ» مرا از حال خود با خبر کنید «إِنْ كَانَ...» اگر قرآن از سوی خدا باشد «شاهد من بنی اسرائیل» کسانی از بنی اسرائیل به راستی آن گواهی دهند و ایمان داشته باشند که از سوی خداوند باشد (مراد: عبدالله پسر سلام و امثال او است که اسلام آوردند) «عَلَى مِثْلِهِ» کتابهای آسمانی گذشته (که همانند قرآن مردم را به یکتاپرستی و فضائل دعوت

لِلَّذِينَ آمَنُوا بِالْغَيْبِ

۵۰۳

يُؤَكِّدُ الْإِخْلَاقَ

وَإِذْ أَحْشَرَ النَّاسَ كُلَّهُمْ لَأَعَدَّاءَ وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ۖ وَإِذْ أَنَا نُفِضْتُ عَنْهُمْ آيَاتِنَا يَنْتَبِهَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَجَاءٌ هُمْ هَذَا سِخْرًا مُبِينٌ ۖ أَمْ يَقُولُونَ أَفَرَبَّهُ قُلْ إِنْ أَفَرَبْتُهُ، فَلَا تَمْلِكُونَ لِي مِنَ اللَّهِ شَيْئًا هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ كَفَىٰ بِهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ۘ قُلْ مَا كُنْتُ بِدَعَا مِنَ الرُّسُلِ وَمَا أَدْرِي مَا يُفَعَّلُ بِي وَلَا يَكْرَهُنَّ إِلَهِ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۙ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنَ عِنْدِ اللَّهِ وَكَفَرْتُمْ بِهِ، وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَىٰ مِثْلِهِ، فَقَالَ مَنْ وَاسْتَكَبَرْتُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ۚ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا سَبَقُونَا إِلَيْهِ وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ، فَسَيَقُولُونَ هَذَا أَفْكٌ قَدِيمٌ ۚ وَمِنْ قَبْلِهِ، كَتَبَ مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً وَهَذَا كِتَابٌ مُّصَدِّقٌ لِّسَانًا عَرَبِيًّا لِّنُنذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ ۚ إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۚ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۚ

می‌کردند) [۱۱] «فَكَرَّ» دروغ (زشت‌ترین نوع دروغ) «قديم» از نوع افسانه‌های پیشینیان [۱۲] «من قبله» پیش از قرآن «کتاب موسی» تورات «اماماً» در حالی که پیشوا است «ورحمة» سبب رحمت خدا کتاب مصدق» این کتاب تصدیق‌کننده کتابهای قبل از خود است «لساناً عربياً» به زبان عربی. ۵۸۹- قال رسول الله - ﷺ - : «يَحْشُرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَىٰ أَرْضِي بِيضَاءَ عَفْرَاءٍ كَقَرَصَةِ نَقْلِ لَيْسَ فِيهَا مَعْلَمٌ لِأَحَدٍ» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «مردم در روز قیامت بر روی زمینی جمع می‌شوند که رنگ آن بسیار سفید است و مانند قرص نانی است که از مغز خالص گندم درست شده باشد و هیچ نشانی برای کسی در آن دیده نمی‌شود».

[۱۵] ﴿وَحَسْبُ الْإِنْسَانِ﴾ به انسان دستور داده‌ایم و سفارش کرده‌ایم ﴿بِالَّذِي حَسَبْتَ﴾ به پدر و مادرش نیکی کند ﴿كَرِهًا﴾ با مشقت ﴿حَمْلُهُ وَفِصَالُهُ﴾ دوران حمل و از شیر باز گرفتنش ﴿بَلِّغْ أَشَدَّهُ﴾ به کمال قدرت جسمانی و

رشد عقلانی برسد ﴿رَبِّ

شُورَى الْإِحْقَاطِ

۵۰۴

الْبَلَاءِ وَالْخِشْيَانِ

أَوْزَعِي﴾ پروردگارا به من

الهام کن و توفیقم بده [۱۶]

﴿تَقْبَلْ عَنْهُمْ أَحْسَنَ...﴾ از

آنان قبول می‌کنیم و به آنان

یاداش می‌دهیم (به اندازه

نیکی آن) [۱۷] ﴿أَنْتَ لَكُمَا﴾

وای بر شما (آنعدوانی) آیا به

من وعده می‌دهید؟ (و

عده‌ای که به من می‌دهید

صحیح نیست) ﴿أَنْ أُخْرِجَ﴾

اینکه بعد از مرگ از قبر

بیرون آورده می‌شوم ﴿خُلْتُ

الْقُرُونِ﴾ ملت‌ها رفته‌اند (و

تاکنون زنده نشده‌اند)

﴿وَسَلَكْتُ﴾ نابود شده‌ای

(مراد: تشویق او به ایمان

آوردن است) ﴿أَمِينَ﴾ به خدا

و زنده شدن دوباره باور

داشته باش ﴿أَسَاطِيرُ

الْأُولِينَ﴾ دروغ‌های نوشته

شده در کتابهای پیشینیان

[۱۸] ﴿حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ﴾

عذاب بر آنان واجب گذشته

است ﴿خُلْتُ﴾ گذشته است.

سپری شده است [۲۰]

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَلَدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ
 كُرْهًا وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ
 أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ
 عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي
 ذُرِّيَّتِي إِنِّي بُنِيتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ٥ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ
 نَقْبَلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَأْعَمِلُوا وَنَجَّوْهُمْ مِنْ سَيِّئَاتِهِمْ فِي أَصْحَابِ
 الْجَنَّةِ وَعَدَ الصَّادِقُ الَّذِي كَانُوا يَعْدُونَ ٦ وَالَّذِي قَالَ
 لِبَوْلَدَيْهِ أُفٍّ لَّكُمَا أَتَعِدَاْنِي أَنْ أُخْرَجَ وَقَدْ خَلَتِ الْقُرُونُ مِنْ
 قَبْلِي وَهُمَا يَسْتَغِيثَانِ اللَّهَ وَيْلَكَ آمِينَ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَيَقُولُ
 مَا هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ٧ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ
 الْقَوْلُ فِي أُمُورٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْغَنِّ وَالْإِنْسَانُ إِنَّهُمْ كَانُوا
 خَسِرِينَ ٨ وَلِكُلِّ دَرَجَةٍ مَأْعَمِلُوا وَلِيُوفيَهُمْ أَعْمَلُهُمْ وَهُمْ
 لَا يَظْلَمُونَ ٩ وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَذَهَبْتُمْ طِبْعَتَكُمْ
 فِي حَيَاتِكُمْ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا فَالْيَوْمَ يُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ
 بِمَا كُنتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَمَا كُنتُمْ تَفْسُقُونَ ١٠

عذاب الهون) عذاب ذلت بار و خوارکننده.

۱۵- قال رسول الله - : «قاربوا و سددوا، واعلموا انه لن ينجو احدٌ منكم بعمله». قالوا: ولا أنت يا رسول الله؟ قال:

«ولا أنا إلا أن يتغمدني الله برحمته منه وفضل». متفق عليه

پیامبر - : فرمود: «به کارهای خیر و نیک نزدیک شوید و کارهای خوب و شایسته انجام دهید، و بدانید که هیچ‌کس

تنها با عملش داخل بهشت نمی‌گردد» گفتند: ای رسول خدا! شما هم با عملت داخل بهشت نمی‌گردی؟ فرمود: «من هم،

مگر اینکه بخشنم و رحم خدا شامل حالم باشد».

[۲۹] «صَرَفْنَا إِلَيْكَ» به سوی تو متوجه ساختیم و روانه کردیم تا به تلاوت تو گوش فرا دهند ﴿تَنْصَرُوا﴾ خاموش باشید تا گوش فرا دهیم ﴿تَقِي﴾ از تلاوت قرآن فارغ گشت [۳۰] ﴿أَجِبُوا﴾ پاسخ مثبت دهید [۳۲] ﴿فَلَيْسَ بِعَاجِزٍ﴾ شَرِّ الْأَخْفَقَاءِ ۵۶

غی‌تواند با فرار کردن از دست خدا رهایی یابد [۳۳] ﴿لَمْ يَعْ يَخْلُقْهُمْ﴾ از آفرینش آنها خسته و درمانده نشده است [۳۵] ﴿أَوَلَوْ الْعِزْمُ﴾ دارای اراده استوار، ثبات و صبر ﴿لَمْ يَلْبَثُوا﴾ غنایانده‌اند ﴿بِالْبَلَاغِ﴾ این قرآن تبلیغ است از سوی پیامبر ما ﴿فَهَلْ يَهْلِكُ إِلَّا...﴾ هلاک غی‌گردد مگر...

۹۱- قال رسول الله - ﷺ :- «اقرأوا القرآن ما ائتلفت عليه قلوبكم، فإذا اختلفتم، فقوموا عنه، متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «با قلب آگاه و خاطر آرام، قرآن را بخوانید، همین که پربش‌خاطر شدید و قلبتان متوجه معنی آیات نشد از خواندن قرآن دست بکشید، (و قرآن را بدون توجه به معنی آن بخوانید)».

۹۲- حدیث أنس بن مالک، أن رجلاً سأل النبي - ﷺ - : متى الساعة؟ یا رسول الله! قال: «ما

وإذ صرفنا إليك نفراً من الجن يستمعون القرآن فلما حضروهم قالوا آنصتوا فلما قضي ولوا إلى قومهم مُنذرين ۲۹
قَالُوا يَتَقَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ ۳۰
يَقَوْمَنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ، يَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَتُجْزَوْنَ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ۳۱
وَمَنْ لَا يُحِبِّ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءُ أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۳۲
أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَعْ يَخْلُقْهُمْ يَفْقِدْ عَلَى أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَى بَلَى إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۳۳
وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَى وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ۳۴
فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرُ أُولُو الْعِزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ بَلِّغْ فَهَلْ يَهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمُ الْفَاسِقُونَ ۳۵

نَبِيَّهَا ۱۲ سُبُّ الْمُجْرِمِينَ ۱۸ أَنبِيَا

أعددت لها؟ قال: ما أعددت لها من كثير صلاة ولا صوم ولا صدقة، ولكني أحب الله ورسوله. قال: «انت مع من أحببت». متفق عليه
مردی از پیامبر - ﷺ - پرسید: ای رسول خدا! چه وقت روز قیامت می‌آید؟ پیامبر - ﷺ - در جوابش فرمود: «چه چیزی را برای آن روز آماده کرده‌ای؟» گفت: من نماز و روزه و صدقه فراوانی برای آن روز آماده نکرده‌ام، اما خدا و رسول خدا را دوست دارم. پیامبر - ﷺ - فرمود: «شما (و هر انسان دیگری در روز قیامت) همراه کسانی خواهید بود که دوستان می‌دارید».

نوره جلد [۱] «وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ» از ایمان آوردن جلوگیری می کردند «أَصْلُ أَعْمَالِهِمْ» همه کارهای (نیک) ایشان را باطل و بی فایده کرد [۲] «كُفِّرَ عَنْهُمْ» از آنان محو می کند «وَأَصْلَحَ بِأَعْمَالِهِمْ» حال و وضعیتشان را در دنیا و آخرت خوب می کند [۳] «فَضْرَبَ اللَّهُ» خداوند...

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ أَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ ۱ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَآمَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ ۲ ذَلِكَ بِأَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ وَأَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِنْ رَبِّهِمْ ۳ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ لِلنَّاسِ أَمْثَلَهُمْ ۴ فَإِذَا لَقِيتُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبُ الرِّقَابِ حَتَّى إِذَا انْخَضُوا عَنْ فُسُدِهِمْ أَلْفَافًا مَتَّعْنَاهُمْ مَتَاعًا بَعْدَ مَا فُتِنُوا ۵ حَتَّى تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهُمْ ۶ وَلَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَنتَصَرَفَهُمْ وَلَكِنْ يَلْبِسُوا بَعْضُكُمْ بِبَعْضٍ وَالَّذِينَ قُلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ ۷ سَيَهْدِيهِمْ وَيُصْلِحُ بَالَهُمْ ۸ وَيَدْخُلُهُمُ الْجَنَّةُ عَرَفَهَا هُمْ ۹ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَصْرُوا ۱۰ اللَّهُ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ ۱۱ وَيُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ ۱۲ وَنَبَتْ أَقْدَامُكُمْ ۱۳ وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعَسَّلَهُمْ وَأَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ ۱۴ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ۱۵ أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ أَمْثَلُهَا ۱۶ ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ ۱۷

بیان می دارد «أَمْثَلَهُمْ» احوال آنان را [۴] «فَضْرَبَ الرِّقَابَ» گردنشان را بزیند (مراد: کشتن است، خواه با گردن زدن باشد یا با روشی دیگر) «انْخَضُوا عَنْ فُسُدِهِمْ» تعداد زیادی از آنان را کشتید و زخمی کردید و در نتیجه آنان ضعیف گشتند «فُسِدُوا» الوفاق» اسیرها را محکم ببندید «مَتَّعْنَاهُمْ» منت نهادن؛ با آزاد کردن اسرا بدون عوض «فَدَاءً» فدیة؛ با گرفتن مال یا مبادله با اسرای مسلمان «حَتَّى تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهُمْ» تا رزمندگان بارهای سنگین خود را از قبیله: اسلحه و غیره بر زمین می گذارند (به طوری که کافران تسلیم شوند یا به پای امضای عهد بنشینند) «لَانتَصَرَفَهُمْ» بدون جنگ از آنان انتقام می گرفت «لَيَلْبِسُوا...» تا امتحان کند... مؤمنان را پاک و کافران را نابود سازد «أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ» احوال ایشان را [۶] «مَتَّعْنَاهُمْ» منزلت آنان را در بهشت برایشان بیان کرده است. پاک و مژین کرده است [۷] «إِنْ تَتَصَرَّوْا اللَّهُ» اگر بندگان خدا را باری دهید و حدود و مقررات او را حفظ و از نواهی اجتناب کنید [۸] «تَصْلَحُ بَالُهُمْ» هلاکت از سوی خدا بر آنان باد [۱۰] «دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ» خداوند آنان و اموال و اولادشان را نابود ساخته است [۱۱] «مَوْلَى الَّذِينَ...» دوست و یاور...

و کافران را نابود سازد «أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ» احوال ایشان را [۶] «مَتَّعْنَاهُمْ» منزلت آنان را در بهشت برایشان بیان کرده است. پاک و مژین کرده است [۷] «إِنْ تَتَصَرَّوْا اللَّهُ» اگر بندگان خدا را باری دهید و حدود و مقررات او را حفظ و از نواهی اجتناب کنید [۸] «تَصْلَحُ بَالُهُمْ» هلاکت از سوی خدا بر آنان باد [۱۰] «دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ» خداوند آنان و اموال و اولادشان را نابود ساخته است [۱۱] «مَوْلَى الَّذِينَ...» دوست و یاور...

[۱۲] «مَثْوًى لَهُمْ» جایگاه و محل اقامت برای ایشان (یعنی آتش منزل و مرجع آنان است) [۱۳] «كَأَيِّنْ مِنْ شَرَابٍ» شهرها و آبادیهای زیادی [۱۴] «عَلَى سِدْرٍ» حجت و نور و بصیرت دارد [۱۵] «مِثْلَ الْجَنَّةِ» ویژگی

جالب بهشت «غیر آسِن» بو

و طعم آن تغییر نمی‌کند «مِنْ

خَمْرٍ» از شراب در بهشت که

مستی در آن نیست «عَسَلٍ

مَصْقٍ» عسل پالوده و

خالص «شُقُورًا» به نوشیدن

آن مجبور می‌شوند «حَمِئًا»

بسیار داغ و جوشان [۱۶]

«مَاذَا قَالِ أَنْفَاءُ» الآن چه

گفت، یا چند لحظه پیش؟

«طَبِخَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ»

دهایشان را مهر و موم کرده

است (بما منع هدايت از

دهایشان، آنان را مجازات

کرده است) [۱۸] «يَنْظُرُونَ»

انتظار می‌کشند «السَّاعَةِ»

قیامت «الرَّامِلِهَا»

نشانه‌های آن (از جمله آنها

بعثت پیامبر - ﷺ - و

شق القمر است) «فَأَنَّى»

چگونه؟ از کجا؟ «ذَكَرَهُمْ»

بیدار شدن و به خود آمدن

ایشان از اینکه عبادت خدا

را از دست داده‌اند [۱۹]

«يَعْلَمُ مُتَقَلِّبُكُمْ» از رفت و

آمد شما در طول روز برای

انجام کارهایتان آگاه است

(یعنی او از تمام احوال شما آگاه

است و چیزی بر او پوشیده نمی‌ماند).

۴۹۳- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوَلَّيْتُكُمْ لِلدَّهْبِ لَذَهَبْتُ اللَّهُ تَعَالَى بِكُمْ وَ لِمَا يَبْقَى يَذْنِبُونَ فَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّهِ تَعَالَى فَيَغْفِرُ لَهُمْ» رواه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قسم به کسی که جانم در دست او است، اگر شما گناه نکنید، خداوند متعال همه شما را از دنیا می‌برد و گروه دیگری را می‌آفریند که گناه کنند و از خدا طلب مغفرت و بخشش نمایند و خداوند نیز گناه آنان را ببخشد.

يَبْقَى يَذْنِبُونَ

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَنَّوْنَ وَيَاكُونُ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ ۝ ۱۲ وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيِكَ الَّتِي أَخْرَجْنَاكَ أَهْلَكْنَاهُمْ فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ ۝ ۱۳ أَفَمَنْ كَانَ عَلَى يَدَيْهِ مِنَ رَبِّهِ كَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ۝ ۱۴ مِثْلَ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءُهُمْ ۝ ۱۵ وَمَنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ حَتَّى إِذَا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مَاذَا قَالَ أَنْفَاءً أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ۝ ۱۶ وَالَّذِينَ أَهْدَىٰ وَارَاهُمْ هُدًى وَآتَيْنَاهُمْ تَقْوَاهُمْ ۝ ۱۷ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ ۝ ۱۸ فَأَعْلَمُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَسْتَغْفِرُونَ لِنَبِيِّكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلِّبُكُمْ وَمُثَوِّكُكُمْ ۝ ۱۹

انجام کارهایتان آگاه است «مُتَوَكِّمًا» بازگشت شما به محل استراحت تان در شب (یعنی او از تمام احوال شما آگاه است و چیزی بر او پوشیده نمی‌ماند).

۴۹۳- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوَلَّيْتُكُمْ لِلدَّهْبِ لَذَهَبْتُ اللَّهُ تَعَالَى بِكُمْ وَ لِمَا يَبْقَى يَذْنِبُونَ فَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّهِ تَعَالَى فَيَغْفِرُ لَهُمْ» رواه مسلم.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «قسم به کسی که جانم در دست او است، اگر شما گناه نکنید، خداوند متعال همه شما را از دنیا می‌برد و گروه دیگری را می‌آفریند که گناه کنند و از خدا طلب مغفرت و بخشش نمایند و خداوند نیز گناه آنان را ببخشد.

[۲۰] «لَوْلَا» چرا نه { «نَزَلَتْ سُورَةٌ» } سوره‌ای نازل می‌شد (و ما را به جنگ با دشمنان فرا می‌خواند) { «تَحْكَمَةً» } روشن و بیانگر مقصود { «مَرَضٌ» } نفاق { «نَظَرَ الْمَغْشَى عَلَيْهِ» } مراد خیره نگاه کردن و زل‌زدن با چشمان باز و از حدقه درآمده است { «فَأُولَىٰ لَهُمْ» } شر و هلاکت نزدیکشان است. مرگشان بادا! (لام زائد است و مراد: تهدید است) [۲۱] «طَاعَةً» اطاعت کردن برای ایشان بهتر است { «عِزِّ الْأَمْرِ» } کار جدی شد و جهاد برایشان واجب گشت { «فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ» } اگر با خدا راست باشند { [۲۲] «فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَّعُوا أَرْحَامَكُمْ» } ۲۲ «أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَرَهُمْ» ۲۳ «أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْفَرَاتِ أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَفْفَالَهَا» ۲۴ «إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمُ الْهُدَىٰ الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمَلَىٰ لَهُمْ» ۲۵ «ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ» ۲۶ «فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَآدِبُرَهُمْ» ۲۷ «ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا آسَخَطَ اللَّهُ وَكَرِهُوا رِضْوَنَهُ فَاحْبِطْ أَعْمَلَهُمْ» ۲۸ «أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْغَنَتَهُمْ» ۲۹

حده درآمده است { «فَأُولَىٰ لَهُمْ» } شر و هلاکت نزدیکشان است. مرگشان بادا! (لام زائد است و مراد: تهدید است) [۲۱] «طَاعَةً» اطاعت کردن برای ایشان بهتر است { «عِزِّ الْأَمْرِ» } کار جدی شد و جهاد برایشان واجب گشت { «فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ» } اگر با خدا راست باشند { [۲۲] «فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَّعُوا أَرْحَامَكُمْ» } ۲۲ «أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَرَهُمْ» ۲۳ «أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْفَرَاتِ أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَفْفَالَهَا» ۲۴ «إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمُ الْهُدَىٰ الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمَلَىٰ لَهُمْ» ۲۵ «ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ» ۲۶ «فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَآدِبُرَهُمْ» ۲۷ «ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا آسَخَطَ اللَّهُ وَكَرِهُوا رِضْوَنَهُ فَاحْبِطْ أَعْمَلَهُمْ» ۲۸ «أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْغَنَتَهُمْ» ۲۹ قتل شده که باز نمی‌شود، در

نتیجه آن را نمی‌فهمند [۲۵] «ارْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ» به کفر و ضلال پیشین خود بازگشتند { «سَوَّلَ لَهُمْ» } اشتباهاتشان را برایشان زینت داد { «أَمَلَىٰ لَهُمْ» } زندگی را در نظرشان طولانی جلوه داد تا در شهوات غرق گردند [۲۶] «الَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ» مراد: یهودیان بنی قریظه و بنی نضیر است { «بِإِصْحَارِ الْأَمْرِ» } در بعضی از کارهایی که دعوت اسلامی را تعطیل کند { «إِسْرَارِهِمْ» } هر کار زشتی که مخفی می‌کنند [۲۷] «فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ» هنگامی که فرشتگان ایشان را قبض روح کنند، چگونه خواهند بود؟ [۲۸] «فَاحْبِطْ أَعْمَلَهُمْ» باطل کرد [۲۹] «مَرَضٌ» نفاق { «أَضْغَنَتَهُمْ» } کینه‌های شدید و مخفی آنان.

[۳۰] ﴿لَا يَنْفَكُمْ﴾ آنان را با نشانه هایی که بدان شناخته می شوند به تو نشان می دادیم ﴿يَا أَيُّهَا﴾ قیافه و

علامت شان ﴿لِي حِينَ الْقَوْلِ﴾ از روی سخنشان که دارای اسلوب خاصی است، به طوری که با سخن گفتن

متداول میان مردم فرق

يُؤَيِّدُ بَيْنَهُمْ

۵۱۰

لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

می کند [۳۱] ﴿لَنْبَلُونَكُمْ﴾ شما

را با تکالیف سخت امتحان

خواهیم کرد ﴿نَبَلُوا أَخْبَارَكُمْ﴾

اخبارتان را ظاهر و آشکار

می سازیم [۳۲] ﴿شَاقُوا

الرَّسُولَ﴾ با پیامبر دشمنانگی

کردند ﴿سَيَحِيطُ أَعْمَالَكُمْ﴾

کارهایشان را که برای

جلوگیری از انتشار دین

اسلام انجام می دهند، باطل

خواهد کرد [۳۳] ﴿لَا تَبْطُلُوا

أَعْمَالَكُمْ﴾ ثواب کارهای

نیکان را با انجام معاصی و

اعمال زشت ضایع نگردانید

[۳۴] ﴿صَدُّوا﴾ بازداشتند.

ممانعت کردند ﴿مَاتُوا وَهُمْ

كَفَّارٌ﴾ درحال کفر از جهان

ببروند و بمیرند [۳۵]

﴿فَلَا تَهْتُوا﴾ در جنگ با کفار

سست نشوید ﴿الَّتِلْمِ﴾ صلح

و مسالمت ﴿الْأَعْلُونَ﴾

برتران، جبرگان ﴿لَنْ يَرْكُمْ

أَعْمَالَكُمْ﴾ از اجر اعمالتان

غمی نکاهد [۳۷] ﴿فَيُضِيقُكُمْ

مَصْرَئَهُمْ بِخَوَافِهِمْ﴾

وَلَوْ شَاءَ لَأَرْبَنَكُمْ فَلَعَرَفْتَهُمْ بِسِيمَاهُمْ وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي
لَحْنِ الْقَوْلِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ ۚ ۳۰ وَلَنْبَلُونَكُمْ حَتَّى نَعْلَمَ
الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالضَّعِيفِينَ وَنَبْلُوا أَخْبَارَكُمْ ۚ ۳۱ إِنَّ الَّذِينَ
كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَشَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ
لَهُمُ الْهُدَىٰ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا وَسَيُحِيطُ أَعْمَالُهُمْ ۚ ۳۲
يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تَبْطُلُوا
أَعْمَالَكُمْ ۚ ۳۳ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا
وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ۚ ۳۴ فَلَا تَهْتُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلَامِ
وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَرْكُمْ أَعْمَالَكُمْ ۚ ۳۵ إِنَّمَا
الْحَيَوَةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُوَ إِنْ تَوَضَّعْتُمْ وَتَقَوَّيْتُمْ أَنْزَلَكُمْ أَجُورَكُمْ
وَلَا يَسْتَأْذِنُكُمْ أَمْوَالُكُمْ ۚ ۳۶ إِنْ يَسْتَأْذِنُكُمْ هَا فَيُخَفِّقْكُمْ
تَبْطُلُوا وَيُخْرِجُ أَصْفَنَكُمْ ۚ ۳۷ هَآؤُنْ هَآؤُنْ لَا تَدْعُونَ
لِنُفُوقِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمِنْكُمْ مَنْ يَبْغُلُ وَمَنْ يَبْخُلُ
فَإِنَّمَا يَبْغُلُ عَنْ نَفْسِهِ ۚ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِنْ
تَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُمْ ۚ ۳۸

کینه های شدیدتان [۳۸] ﴿يَبْغُلُ عَنْ غَمِّهِ﴾ به سبب بغل، خیر و برکت را از خود بازمی دارد ﴿يَرْكُمْ﴾ اگر از ایمان آوردن روی برتابید.

۹۶- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :- «مَا يُضِيقُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ وَلَا وَضَبٍ وَلَا هَمٍّ وَلَا حُزْنٍ وَلَا أَذًى وَلَا غَمٌّ حَتَّى الشُّوْكَهَ يَشَاكُمَا إِلَّا أَكْفَرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ» متفق علیه.

پیامبر ﷺ - فرمود: «هر مسلمانی که به خستگی یا گرفتاری همیشگی یا به حزن و ناراحتی و غمی گرفتار شود، هر چند این ناراحتی به اندازه نیش خاری باشد که در بدنش فرو می رود، در مقابل آن خداوند مقداری از گناهانش را می بخشد».

سوره فتح [۱] فتحناک مکه را برای تو فتح کردیم و فتح دیگر شهرها را در آینده با قهر و جهاد برای تو مقدر کرده ایم «میتا» ظاهر و آشکار [۲] «نیم» تمام نساید [۳] «عزیرا» مایه عزت، بدون شکست [۴]

سُورَةُ الْفَتْحِ

۵۱۱

لِلَّاهِ الْغَنِيِّ الْعَزِيزِ

«السکینه» آرامش، طمانینه و ثبات { «لیردادوا ایمانا مع ایمانهم» تا ایمانی بر ایمان خود بیفزایند (و یقین و باور خویشان را تقویت نمایند) (جُنُود» جمع جند: لشکرها، سپاهها} [۶] «ظَنُّ السَّوءِ» گمان بد، فاسد و مذموم «علیم دائرة السوء» این دعا است علیه آنان به اینکه مصیبت ها و بلاى همه جانبیه آنان را دربرمی گیرد (آنان را هلاک و نابود می گرداند) [۸] «شاهدنا» نسبت به همه کسانی که به سوی آنان مبعوث شده ای، گواهی می دهی { «مبشرا» مرزده دهنده «نذیرا» بیم دهنده} [۹] «تَعَزَّرُوهُ» خداوند متعال را بزرگ دارید و با یاری دینش او را یاری کنید «تَوْقَرُوهُ» او را بزرگ دارید «تَسْبِخُوهُ» او را از چیزی که لایق به ذاتش نیست پاک بدانید «بِکَره» اصیلاً اول و آخر روز (همیشه).

سُورَةُ الْفَتْحِ

آیاتها

آیاتها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا ۱ لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ ۚ وَبِئْسَ نِعْمَتُهُ عَلَيْكَ وَهَدِيكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ۲ وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَظِيمًا ۳ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ ۚ وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۴ لِيَدْخُلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتُ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَيُكَفِّرُ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ ۚ وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا ۵ وَيُعَذِّبُ الْمُتَّفِقِينَ ۚ وَالْمُتَّفِقَتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ ۖ بِاللَّهِ ظَنُّ السَّوءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوءِ ۖ وَعَضَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ۖ وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ۖ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۖ ۸ لَتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۖ وَتَعَزَّوْهُ وَتُوقَرُوهُ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۙ ۹

۴۹۵- قال رسول الله - ﷺ: «إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلَا تَحْسَبُوا وَلَا تَحْسَبُوا وَلَا تَنَافَسُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا يَبَامِرُ - ﷻ - فرمود: «از سوءظن برهیز کنید، چرا که سوءظن دروغترین سخن است، اسراق سمع نکنید، تجسس و جاسوسی دیگران را نکنید، به منظور فریب مشرکها قیمت بیشتر به صاحب کالا پیشنهاد نکنید، حوادث بهم نوزید، باهم کینه توزی نداشته باشید، باهم قهر نکنید، بنده خدا باشید و مانند بندگان خدا برادرانه و باحقا و صمیمیت باهم رفتار کنید».

[۱۰] **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** یاری، نعمت و قدرت خدا بالاتر از دست آنان است که با پیامبر - **ﷺ** بیعت بسته اند **بِأَمْرِهِ** بیان و بیعت را شکست [۱۱] **أَعْلَمُونَ** کسانی که شیطان آنان را از خارج شدن و همراهی با پیامبر در عمره حدیبیه، بازداشت و خانه نشینشان کرد **الْأَعْرَابُ** ساکنان بادیه (بادیه نشین) [۱۲] **لَنْ يَغْلِبَ** بر نخواهد گشت (به سوی مدینه) **قُلِ النَّبِيُّ** گمان بد، فاسد و مذموم **الْوَهْمُ** مردمان نابود شده یا تپه‌ها و بی‌سود [۱۵] **الظَّالِمُونَ** کسانی که پیامبر - **ﷺ** را در عمره حدیبیه همراهی نکردند و در شهر ماندگار شدند **إِلَى مَغَافِمَ** غنائم **ذُرُوبًا** بگذارید ما هم برای گرفتن غنائم همراه شما خارج شویم **كَلَامَ اللَّهِ** حکم خدا را دگرگون کنند اینکه غنائم خیر تنها به شرکت کنندگان در سفر حدیبیه اختصاص دارد **مَنْ قُلُوبِهِ** بازگشت ما.

۵۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمَسِيئَتِهِ أَجْرًا عَظِيمًا ۱۰ سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلْفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا أَمْوَالُنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا يَقُولُونَ بِالِئْسَنَتِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۱۱ بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَى أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَزَيَّنَّ ذَلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ وَظَنَنْتُمْ ظَنًّا سَوِيًّا وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا ۱۲ وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا ۱۳ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَعْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۱۴ سَيَقُولُ الْمُخَلْفُونَ إِذَا انْطَلَقْتُمْ إِلَى مَغَافِمِ لِنَاخِذُوا هَذَا زِينَتُنَا نَعْبُدُكُمْ يُرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلِمَ اللَّهِ قُلْ لَنْ تَتَّبِعُونَا كَذَلِكُمْ قَالَكُمُ اللَّهُ مِنْ قَبْلُ فَسَيَقُولُونَ بَلْ تَحْسُدُونَنَا بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا ۱۵

۹۶- قال عبادة بن الصامت - رضي الله عنه - : «سأعينا رسول الله - **ﷺ** - على الشمع والطاعة في العسر واليسر

والمشط والمكره وعلى أفرة علينا، وعلى ان لا تنازع الأمر أهله إلا أن تروا كفراً بواحاً عندكم من الله تعالى فيه برهان، وعلى عبادة بن حاتم - رضي الله عنه - گوید: «با رسول خدا - **ﷺ** - بیعت کردیم بر فرمانبر داری و اطاعت، چه در خوشی یا ناخوشی، چه در موقع ضعف و ناتوانی یا در حالت قدرت و توانائی، و اینکه به امر او حسادت نورزیم و آنان را بر خود ترجیح دهیم، و با امر او عادل مخالفت و نزاع نکنیم، [مگر اینکه ببینید آشکارا مرتکب گناه و کارهای خلافی می‌شوید که دلیل قاطع و روشنی بر نامشروع بودن آنها موجود است] و اینکه در هر شرایطی تنها سخن حق بگوئیم و در راه خدا از سرزنش هیچ کسی نترسیم».

{[۱۶]} {السَّكِينَةُ} از شما دعوت خواهد شد {توبه} مراد قوم مسلمة کذاب است {اولی بآسی} دارای قدرت و توان در جنگ [۱۷] {حرج} گناه و مؤاخذة به سبب سر باز زدن از جهاد [۱۸] {بیابونک} بیعت رضوان در

حدیبیه {السکنة} آرامش،

طمانینه و ثبات {انابهم} به

آنان پاداش داد {تخافربا} ترس

مراد: صلح حدیبیه است

[۲۰] {جعل لكم هذه} این

غنیمت ها را زودتر برایتان

مها کرد (غنیمت های خیر

در سال ۷ هجری) {و کف} و

آیدی الناس دست تعدی

یهودیان اطراف مدینه را از

شما بازداشت (در دلشان

ترس و وحشت انداخت)

[۲۱] {و آخر لم یجروا} و

غنیمت های دیگری که الآن

بر آن قادر نیستند

(غنیمت های غزوة حنین بعد

از فتح) {احاط الله بها} آن

را در قبضه خود درمی آورد و

برای شما نگاه می دارد [۲۲]

{تولوا الایار} شکست

می خوردند {ولیا ولا صیرا}

نه دوست و نه یاور [۲۳]

{الله} عادت خدا در

رابطه با مخلوقاتش {خلت}

گذشته است.

۹۷- قال رسول الله - ﷺ :-

قُلْ لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سَتُدْعُونَ إِلَى قَوْمٍ أُولَى بَأْسٍ شَدِيدٍ
نُقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسَلِّمُونَ فَإِنْ طَعِبُوا يُؤْتِيَكُمْ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا
وَإِنْ تَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۝ لَيْسَ
عَلَى الْأَعْمَى حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ
وَمَنْ يَطْعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يَدْخُلْهُ جَنَّتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
وَمَنْ يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا ۝ لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ
الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ
فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ۝ وَمَعَانِهِ
كَثِيرَةٌ يَأْخُذُوهَا وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ۝ وَعَدَّكُمْ اللَّهُ
مَعَانِهِ كَثِيرَةً تَأْخُذُوهَا فَعَجَلَ لَكُمْ هَذِهِ وَكَفَّ أَيْدِيَ
النَّاسِ عَنْكُمْ وَلِتَكُونَ آيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَاطًا
مُسْتَقِيمًا ۝ وَأُخْرَى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا
وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا ۝ وَلَوْ قَتَلْتُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا
لَوَلَوْ الْأَذْبَرُثُمْ لَا يَحْدُوثُ وَلَيَا وَلَا نَصِيرًا ۝ سَنَّةَ
اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ وَلَنْ يَحْدِلْسَنَةَ اللَّهِ تَبْدِيلًا ۝

«اعطيتُ حسماً لم يعطهن أحد من الأنبياء قبلي: نصيرت بالزُّعب مسيرة شهر، وجعلت لي الأرض مسجداً وطهوراً، فإني
رجلي من امتي ادركتُ الصلاةَ فليصل، واحلَّت لي الغنائم، وكان النبيُّ يُبعث إلى قومه خاصةً وبعثت إلى الناس كافةً واعطيتُ
الشفاعةَ» متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «پنج چیز به من بخشیده شده است که به هیچ یک از پیامبران پیش از من بخشیده نشده است:

۱- خداوند با قرار دادن ترس در دل دشمنانی که به فاصله یک ماه از من دورند مرا یاری داده است ۲- زمین برای من (و
امت) به عنوان مسجد و پاک کننده قرار داده شده است، پس هرکسی که وقت نماز فرارسید (هرگاه که باشد می تواند)

[۲۴] **بَطْنِ مَكَّةَ** سرزمینی نزدیک مکه (حدیبیه) **أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِ** شما را بر آنان پیروز گرداند و برتری بخشید [۲۵] **الْمَدَنِيَّ** چهاربایانی که حاجبان به قراء بیت الحرام هدیه می‌دهند **مَعْرُوءًا** محبوس. اختصاص یافته به فقرای

۵۱۴

لِلرَّاحِلَةِ وَالْمَعْرُوءِ

بیت الحرام **بَعْدَهُ** محلی که حلال است در آنجا ذبح و قربانی شود (منی) **أَنْ تَطْرَوْهُمْ** اینکه آنان را با کفار لگدمال کنید **مَعْرُوءًا** مضرت گناه **لَوْ تَزَيَّلُوا** اگر مومنان و کافران در مکه از هم جدا بودند [۲۶]

الْحَسِيَّةَ تعصب. غضب شدید **حِمَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ** تعصب غرورآمیز (ممانعت از مسلمانان از داخل شدن به مسجد الحرام در سال حدیبیه) **سَكَنَهُ** آرامش و طابئینه از پیش خود **أَلَزَمَهُمْ كَلِمَةُ التَّقْوَى** آنان را به کلمه توحید دستور داد و بر آن موفق گرداند «لا إله إلا الله محمد رسول الله» اضافه آن به تقوا به این علت است که کلمه توحید سبب تقوا است **أَحَقُّ بِهَا** شایسته‌ترین مردم نسبت به آن **أَهْلُهَا** درخور و مستحق آن (زیرا آنان

وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِطْنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ۴۹ هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْهَدْيِ مَعْكُوفًا أَنْ يَبْلُغَ مَحَلَّهُ ۚ وَلَوْلَا رِجَالُ مُؤْمِنُونَ وَنِسَاءُ مُؤْمِنَاتٌ لَعَلِمَ اللَّهُ أَنْ تَطْغَوْهُمْ فَمَا أَصَابَكُمْ مِنْهُم مَعْرَةٌ بِغَيْرِ عِلْمٍ لِيَدْخُلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۵۰ إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ ۖ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۵۱ لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ ءَامِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ ۖ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتَحًا قَرِيبًا ۵۲ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ۚ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ۵۳

شرایط استحقاق آن را دارند) [۲۷] **لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ** خداوند رویای پیامبر را تحقق بخشید **قَرِيبًا** فتح خیر [۲۸] **لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ** تا آن را با دلائل قوی و تعالیم کامل بر همه آئین‌ها پیروز گرداند.

→

نمازش را بخواند ۳- غنیمت جنگی برای من (و اتمم) حلال شده است ۴- قبلاً هر پیامبری تنها به سوی قوم خود فرستاده می‌شد، درحالی که من به سوی تمام انسانها فرستاده شده‌ام ۵- شفاعت (عظمی) به من بخشیده شده است.

[۲۹] ﴿الَّذِينَ سَأَهُ كَفَىٰ بِهِ مَا أُوتُوا مِنْهُ﴾ (اصحاب پیامبر) جمع شدید: تند و سرسخت ﴿خُلِدُوا﴾

جمع رحیم: مهربان و دلسوز ﴿رَضُوا﴾ رضای کامل ﴿سَأَهُ﴾ نشانه ایشان ﴿لَكِنَّمَا فِي التَّوْرَةِ﴾ این

وصف عجیب آنان در تورات

موجود است ﴿أَخْرَجَ سُلَيْمَانُ﴾

جوانه‌هایی (خوشه‌هایی) که

در اطرافش پراکنده است

بیرون می‌زند ﴿فَلَزَزَهُ﴾ و آن

خوشه‌ها، کشتزارها را

تسکویت کرده است

﴿فَاسْتَغْلَظَ﴾ سخت و سفت

گردید ﴿فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سَوْدَةٍ﴾

بر ساقه‌های خود راست

ایستاد ﴿يُعْجِبُ﴾ به شگفت

می‌آورد ﴿زُرَّاعٍ﴾

کشاورزان.

سوره حجر

[۱] ﴿لَا تَقْدُمُوا﴾ در هیچ کاری

پیشی نگیرید و بر انجام آن

مصمم نشوید ﴿بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ﴾

و رسوله ﴿بدون اجازه و قبل

از اینکه خدا و رسولش در

آن مورد حکم کرده باشند

[۲] ﴿أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ﴾ از

ترس اینکه ثواب کارهایتان

باطل گردد ﴿يَسْفُتُونَ﴾

اصواتهم ﴿صدایشان را پایین

می‌آورند (برای رعایت ادب

نزد پیامبر) ﴿أَمْسَحَنَ اللَّهُ﴾

﴿فرجم﴾ خداوند دلهایشان را خالص پاکیزه کرده است ﴿الطُّغَىٰ﴾ برای آشکار شدن تقوا در آنها [۴] ﴿مِنْ

وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ﴾ از بیرون اتاق‌های همسران پیامبر.

۶۹۸- قال رسول الله - : «لَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَحْسَدُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا تَقَاطَعُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا، وَلَا يَجِلُّ لِمُسْلِمٍ

أَنْ يَهْجُرَ إِخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ». متفق علیه

پیامبر - فرمود: «بهاجم کینه نداشته باشید، از حسادت بهم پرهیز کنید، با هم قهر نکنید، قطع رحم نکنید، به عنوان

بندگان خدا برادرانه باهم رفتار نمائید، برای هیچ مسلمانی حلال نیست که بیش از سه روز با برادر دینی خود قطع رابطه

کند».

سُورَةُ الْحُجُرَاتِ

۵۱۵

سُورَةُ الْحُجُرَاتِ

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رَحِمَاءٌ بَيْنَهُمْ
تَرْتُلُهُمْ رُكْعًا سَجَدًا يَتَعَوْنَ فِضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ
فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمِثْلَهُمْ
فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَفَازَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَىٰ
عَلَىٰ سَوْفِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ
ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ۝۹

آیاتها ۱۱

سُورَةُ الْحُجُرَاتِ

ترتیبها ۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْدُمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ۖ وَأَقُولُ لِلَّهِ
إِنْ أَلَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۝ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ
فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ
لِبَعْضٍ أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ۝ إِنَّ الَّذِينَ
يَغْضُونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ
قُلُوبَهُمْ فَلَا يَقْوَىٰ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ۝ إِنَّ الَّذِينَ
يَتَادُونَكُمْ مِنْ وَّرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ۝

الْحُجُرَاتِ

[۶] «لَا يَهْدِي السَّبِيلَ الْعَدَالَةَ» با خبری دارای اهمیت «الْقُرْآن» درباره صحت آن تحقیق کنید تا راست و دروغ آن برایتان مشخص گردد «أَنْ عَمُوا» از ترس اینکه آسیب برسانید «عِبَالَهُ» با وجود بی اطلاعی شما از حقیقت {فَتَصْبَحُوا عَلَىٰ صُورَةِ الْمَخْزِيَةِ} ۵۱۶

ما فعلتم نادمین» به خاطر کاری که کرده‌اید پشیمان شوید {۷} {لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِنَ الْأَمْرِ} اگر در بسیاری از کارها از شما اطاعت کند {لَعَنْتُمْ} گناهکار و نابود می‌گردید {حَسِبَ} گرامی و دوست‌داشتنی کرده است «كَرِهَ» زشت و ناپسند کرده است {الرَّاشِدُونَ} ره‌یافتگان به راه حق و پدیدارن بر آن [۹] «بَغْتٌ» در دشمنی از حد تجاوز کرد و از صلح سر باز زد «تَنِي» برمی‌گردد «الْمُسْطَوُّ» در همه کارها دادگری کنید «المقسطین» دادگران (پاداش نیک به آنان می‌دهد) [۱۱] «لَا يَسْخَرُ قَوْمٌ...» گروهی از شما گروه دیگر را مسخره نکنند {عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ} شاید آنان بهتر از اینان باشند (شاید مسخره شده بهتر از مسخره‌کننده

وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّىٰ تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنْ جَاءَ كُفْرًا فَاسِقُ بَنِي فَتَبَيَّنُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِمَجْهَلَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ ۖ ۝ وَاعْلَمُوا أَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ أُولَٰئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ ۖ فَضَلَّأَ مِنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝ وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَتَقْتُلُوا الَّتِي تَبَغَىٰ حَتَّىٰ تَقِيَّ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ۙ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۝ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَسْخَرُونَ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا يُسَاءُ مِنْ نِسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْأَسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ۝

{لَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ} همدیگر را لطمه نزنید «الانساب» همدیگر را ملقب به القاب زشت و ناپسند نکنید «أَسْمُ الْفُسُوقِ» چه زشت و بد است که به کسی صفت فاسق بودن بدهید و او مؤمن باشد.

۴۹۹- قال رسول الله - ﷺ :- «إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ أَبَىٰ أَنْ يَعْبُدَهُ الْمُصَلُّونَ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ، وَلَكِنْ فِي اللَّحْرِ حَرِيشٍ بَيْنَهُمْ» اخرجه مسلم
پیامبر - ﷺ - فرمود: «قطعاً شیطان مأیوس گشته است از اینکه غارگزاران در جزیره‌العرب از او پیروی و تبعیت کنند. اما آنان را علیه یکدیگر برمی‌انگیزاند.

[۱۲] {اصح} بپرهیزید. دوری کنید {کثیر من} مراد: گمان بد به نیکوکاران است {بعض الظن} گمان بد به دیگران بدون دلیل

سُورَةُ الْمُنَجِّاتِ

۵۱۷

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي

عیب‌های آنان است نباشید
{لَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا} از

دیگری با صفت ناپسندی که
در او است غیبت نکند (البته
اگر آن صفت در او نباشد
بهتان است) {أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ
أَخِيهِ} خداوند غیبت کردن

را به فجیع‌ترین و شنیع‌ترین
کار تشبیه می‌کند و آن اینکه
انسان گوشت برادر مرده
خودش را بخورد {مِنْهَا}

در حالیکه مرده است {فَكَمِ
هَرَبًا} طبعاً از آن بیزار و

متفر هستد {[۱۳]} {إِنَّمَا
خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى} ما شما

را از مرد و زنی آفریده‌ایم
{شُعُوبًا} جمع شعب: تیره‌ها.

ملتها {تَبَائِلَ} قبیله‌ها
{لِتَعَارَفُوا} تا همدیگر را

بشناسید و از هم تشخیص
دهید {أَكْرَمَكُمْ} گرامی‌ترین

شما {أَتْقَاكُمْ} متق‌ترین شما
[۱۴] {الْأَعْرَابَ} ساکنان

بادیه (بادیه‌نشینان) {أَمَنًا}
قلباً تصدیق کرده‌ایم {لَمْ

نُزِنُوا} قلباً تصدیق

يَتَّيِبُهَا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَتَّبِعُوكُمْ كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّكُم بِبَعْضِ الظَّنِّ إِنَّمَا
وَلَا تَحْسَبُوا وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ
رَّحِيمٌ ۱۲ يَتَّيِبُهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ
شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتَقَى اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
عَلِيمٌ خَبِيرٌ ۱۳ قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ
قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ
وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۱۴
إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا
وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ
الصَّادِقُونَ ۱۵ قُلْ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ بِدِينِكُمْ وَاللَّهُ
يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ
۱۶ يَمُنُونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمْنُوا عَلَيَّ إِلَّا سَلَمْتُكُمْ بَلِ اللَّهُ
يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَيْتُكُمْ لِلْإِيمَانِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۱۷ إِنَّ اللَّهَ
يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِصِيرٍ مَّا تَعْمَلُونَ ۱۸

نکرده‌اید {سَلَامًا} ظاهراً فرمانبردار شده‌ایم {لَا يَدْخُلُ الْإِيمَانُ} هنوز ایمان وارد دل‌هایتان نشده است (انتظار
می‌رود که وارد شود) {لَا تُطِيعُوا} اگر از خدا و پیامبرش اطاعت و فرمانبرداری کنید {لَا يَتَّبِعُكُمْ
مِنْكُمْ} از ثواب کارهایتان نمی‌کاهد [۱۵] {لَمْ يَرْتَابُوا} شک ننموده‌اند (ایمان آنان به درجه بالایی رسیده
است که محال است در آینده نیز دچار شک شوند) [۱۶] {أَتَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ بِدِينِكُمْ} آیا خدا را از ایمان خود باخبر
می‌سازید؟ اینکه می‌گویید: ایمان آورده‌ایم! [۱۷] {يَمُنُّ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا} اینکه بدون جنگ اسلام
آورده‌اند، بر تو منت می‌گذارند {بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ} بلکه خدا با هدایت شما بر شما منت می‌گذارد.

سوره فی [۱] خوانده می شود: قاف (و آخر آن) قسم به قرآن (الحید) دارای بزرگی و شرف [۲] **ذَکَرُ رَحِمٍ** این بازگشت دوباره به زندگی غیر ممکن است [۴] **تَلْعُ الْأَرْضَ مِنْهُمْ**

را می خورد **کِتَابٌ** لوح محفوظ **أَمْرٌ مَرِجٌ** حال مختلط و مضطرب [۶] **زَيْتَانَا** آن را با ستارگان زینت داده ایم **فُجُوجٌ** شکافها [۷] **الْأَرْضِ** **مَدَدْنَاهَا** زمین را برای قرار گرفتن بر آن گسترانیده ایم

رَوَاسِي کوههای ثابت و استوار **زُوجٌ بِهِجٌ** نوع مسرت بخش [۸] **تَبَصَّرَةٌ** و **ذُكْرَى** به منظور بینش و بیداری بخشدین **مُنِيبٌ**

رجوع کننده به سوی ما با توبه [۹] **الْحَصِيدُ** محصول درو شده [۱۰] **بِاسْقَاتٍ** بلند و دراز **طَلْعٌ** شاخه های باریکی که میوه نارس خرما را نگاه می دارند **نَضِيدٌ** مرتب و چین چین [۱۱] **وَأَحْيَيْنَاهُ بِلْدَةً**

سرزمین مرده آن را با بارش باران سرسبز و خرم کردیم **الْخُرُوجُ** خارج شدن از قبر در روز قیامت [۱۲] **أَصْحَابُ الرَّشِّ** یاران چاه

[۱۴] **أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ** ساکنان سرزمین پر درخت (قوم شعیب) **قَوْمٌ نَبَّعٌ** قوم ابوکرب جمیری پادشاه بین **وَعِدَهُ عَذَابٌ** وعده عذاب من و هلاک ایشان واجب گشت و تحقق یافت [۱۵] **أَفَعَبَا بِأَعْيُنِنَا** آیا از آفرینش نخستین درمانده بوده ایم؟ (درمانده نبوده ایم) **أَفَعَبَا بِالْأُولَى** خلقت آسمانها و زمین **الْأَسْبَاهُ** اشتباه. تردید.

۵۰۰ - قال رسول الله - ﷺ: «نعمتان مغبون فيهما كثير من الناس: الصلوة والأمانة». رواه البخاري
پیامبر - ﷺ - فرمود: «دو نعمت هستند که بسیاری از مردم از آن استفاده درست نمی نمایند: تندرستی و فراغت از کار».

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَبَّ وَالْقُرْآنَ الْمَجِيدَ ۱ بَلْ عَجِبُوا أَن جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ فَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ ۲ أَوِ ادْمِنَّا وَكُنَّا أَبَا ذَلِكَ رَجَعٌ بَعِيدٌ ۳ قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِيفٌ ۴ بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَهُمْ فِي أَمْرٍ مَرِجٍ ۵ أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَلَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ ۶ وَالْأَرْضِ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ۷ تَبَصَّرَةٌ وَذُكْرَى لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ ۸ وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبْرَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ ۹ وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ ۱۰ رَزَقْنَا لِلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَاهُ بِلْدَةً مَيْتًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ ۱۱ كَذَبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ وَثَمُودُ ۱۲ وَعَادُ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ ۱۳ وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ وَعِيدِ ۱۴ أَفَعَيْنَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ بَلْ هُمْ فِي لِسِّ مَن خَلَقَ جَدِيدِ ۱۵

[۱۶] { تَوَسَّسَ } وسوسه می‌کند { اقْرَبَ } نزدیکتر (مراد نزدیکی و قرب علمی است؛ نه مکانی) { جَبَلِ الْوَرِيدِ } شاه‌رگ گردن (یعنی از روحش هم به او نزدیکتر هستم) [۱۷] { طَرَفِ الْمَلَأَن } دو فرشته ضبط

می‌کنند و می‌نویسند { فَعِيدٌ }

لَبَّيْكَ يَا مَوْلَايَ

نشسته و مراقب برای نوشتن

کارهای خوب و بد [۱۸]

{ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا }

انسان هیچ سخنی را بر زبان

نمی‌راند مگر اینکه { لَدَيْهِ }

نزد او. در کنار او { رَقِيبٌ }

عتید مراقب و آماده برای

نوشتن (فرشته حافظ و

حاضر) [۱۹] { بَكْرَةٌ }

الموت بهوشی و سختی

مرگ که عقل و هوش را

می‌برد { عَتِيدٌ } از آن

کناره‌گیری و فرار می‌کردی

[۲۰] { تُنْخِصُ فِي الصُّورِ } مراد

نصفه دوم است [۲۱]

{ سَائِقٌ } فرشته‌ای که او را به

سوی محشر راهنمایی می‌کند

[۲۲] { غَطَاءٌ } پرده غفلت

تو از آخرت، تا حقایق را به

خوبی ببینی { حَدِيدٌ } تیزبین و

قوی [۲۳] { قَرِيبَةٌ } فرشته

مراقب او { عَتِيدٌ } آماده و

مهیّا [۲۴] { عَتِيدٌ } بسیار

ضد و کینه توز نسبت به حق

[۲۵] { مُعْتَدٌ } ظالم و متجاوز

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسَّسُ بِهِ نَفْسُهُ وَنَحْنُ اقْرَبُ إِلَيْهِ

مِنْ جَبَلِ الْوَرِيدِ ۱۶ إِذْ يُلْقَى الْمَلَأَيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ

۱۷ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ۱۸ وَجَاءَتْ سَكْرَةُ

الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ عَتِيدٌ ۱۹ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ

يَوْمَ الْوَعِيدِ ۲۰ وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ ۲۱ لَقَدْ

كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ

۲۲ وَقَالَ قَرِينُهُ هَذَا مَا لَدَى عَتِيدٍ ۲۳ أَلْقِيَ فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ

عَنِيدٍ ۲۴ مُنَاجٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُرِيبٍ ۲۵ الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا

ءَاخَرَ فَأَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ ۲۶ قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْغَيْتُهُ

وَلَكِنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ۲۷ قَالَ لَا تَخْصِمُوهُ لَدَىٰ وَقَدْ قَدَّمْتُ

إِلَيْكُمْ بِالْوَعِيدِ ۲۸ مَا يُبَدِّلُ الْقَوْلَ لَدَىٰ وَمَا أَنَا بِظَلَمٍ لِّلْعَبِيدِ ۲۹

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأَتْ وَنَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ ۳۰ وَأَزَلَفْتِ

الْجَنَّةَ لِّلْمُنَاقِبِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ ۳۱ هَذَا مَا نُوْعِدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيفٍ

۳۲ مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ الْعَلِيمَ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ ۳۳ ادْخُلُوهَا

سَلَامٌ ذَلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ ۳۴ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ۳۵

از حق { عَرِيبٌ } شکاک درباره خدا و دین او [۲۷] { رَجَعْتُ } همدم او که کفر و فسق را در نظر او مزین می‌کرد

{ مَا أَطْغَيْتُهُ } او را به سرکشی و تجاوز و انداخته‌ام [۲۸] { قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ بِالْوَعِيدِ } شما را در دنیا بیم داده بودم که

اگر ایمان نیاورید دچار عذاب جهنم خواهید شد [۲۹] { مَا يُبَدِّلُ الْقَوْلَ لَدَىٰ } آنچه قبلاً در لوح محفوظ نوشته

شده است تغییر نمی‌کند [۳۱] { الرُّجْعُ } نزدیک گرداننده شد [۳۲] { أَوَّابٌ } بسیار توبه‌کننده { حَفِيفٌ } محافظ

دین خدا. خود را از انجام کار ناپسند می‌برهیزد [۳۳] { خَشِيَ الرَّحْمَنَ الْعَلِيمَ } در نهان از خدا می‌ترسد

{ مُنِيبٌ } مخلص و روی آورنده به عبادت خدا [۳۴] { يَوْمَ الْخُلُودِ } روزی که در آن خدا به شما مژده جاودانگی

می‌دهد.

[۳۶] **اِنَّكُمْ اَهْلُكُمْ** بسیار نابود کرده ایم **الرَّحْمَةُ** ملت **بَطْنًا** با قدرت. گرفتن هر چیزی با تندی **الْقَسَمِ**
بِاللَّهِ در زمین به جستجو پرداختن تا مکانی را بیابند که ایشان را از مرگ نجات دهد [۳۷] **الذِّكْرِ**

بیداری. بید **الْقِ السَّمْعِ** به
 شیون و نوحه ۵۲۰

وَكَمْ اَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِّنْ قَرْنٍ هُمْ اَسَدُّ مِّنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي
 الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَّحِيصٍ ۳۶ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَذِكْرًا لِّمَن كَانَ
 لَهُ قَلْبٌ اَوْ اَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ ۳۷ وَلَقَدْ خَلَقْنَا
 السَّمَوٰتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِيْ سِتَّةِ اَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا
 مِنْ لَّغْوٍ ۳۸ فَاَصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُولُوْٓا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
 قَبْلَ طُلُوْعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوْبِ ۳۹ وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ
 وَاَدْبَرَ الشُّجُوْرِ ۴۰ وَاسْمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادُ مِن مَّكَانٍ قَرِيْبٍ
 ۴۱ يَوْمَ يَسْمَعُوْنَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذٰلِكَ يَوْمُ الْخُرُوْجِ ۴۲ اِنَّا
 نَحْنُ نُّحْيِيْ وَنُمِيْتُ وَاِلَيْنَا الْمَصِيْرُ ۴۳ يَوْمَ تَشَقَّقُ الْاَرْضُ
 عَنْهُمْ سِرَاعًا ذٰلِكَ حَشْرٌ عَلَيَّا سَيْرٌ ۴۴ نَحْنُ اَعْلَمُ بِمَا يَقُوْلُوْنَ
 وَمَا اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكَرْ بِالْقُرْاٰنِ مَن يَخَافُ وَعِيْدٌ ۴۵

سُبُوْرَةُ الدَّارَاتِ ۳۱ آیتها ۳۰

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ
 وَالَّذِيْنَ تَدْرِوْا ۱ فَالْحَمِيْلَتِ وَقَرَأَ ۲ فَالْحَرِيْبَتِ يُسْرًا ۳
 فَالْمَقْسِمَتِ اَمْرًا ۴ اِنَّمَا تَوْعَدُوْنَ لَصَادِقٌ ۵ وَاِنَّ الدِّيْنَ لَوْفَعٌ ۶

الدَّارَاتِ ۳۱ بادهای **ذُرُوْا**

خوبی به کتاب خدا گوش داد
شَهِيدٌ کسی که حضور
 قلب دارد. ناآگاه و غافل
 نیست [۳۸] **لَّغْوٍ**
 خستگی و درماندگی [۳۹]
سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ خداوند
 را از هر نقصی پاک و منزّه
 بدان [۴۰] **أَدْبَرَ السُّجُوْدِ**
 بعد از نمازها [۴۱] **الْمُنَادِ**
 ندادهنده (اسرافیل) [۴۲]
الصَّيْحَةَ نفخه دوم در
 صور (روز رستاخیز)
الْحَقِّ همراه با حق که آن
 را انکار می کردند **الْخُرُوْجِ**
 خارج شدن از قبر [۴۴]
يَوْمَ تَشَقَّقُ الْاَرْضُ روزی
 که زمین می شکافت (روز
 قیامت) **جَبَّارٌ** شتابان به
 طرف ندادهنده می روند
يُسْرًا ساده و آسان [۴۵]
جَبَّارٌ چیره بر آنان برای
 ایمان آوردن **وَعِيْدٌ**
 تهدید کردن من به عذاب.

سوره **ذَارِیَات** {۱}

الدَّارَاتِ بادهای **ذُرُوْا**

پراکندن. بخش کردن [۲] **الْحَامِلَاتِ** ابرهائی که آریستن به آب (باران) هستند و آن را با خود حمل می کنند
وَقَرَأَ بار سنگین [۳] **الْحَارِيْبَاتِ** کشتیها [۴] **الْمَقْسِمَاتِ** تقسیم کنندگان (فرشتگان).
 ۵۰۱ - قال رسول الله - ﷺ : « اِنَّ فِي اللّٰلِ لَسَاعَةً. لَا يُوَاقِفُهَا رَجُلٌ مُّسْلِمٌ. يَسْأَلُ اللّٰهَ تَعَالٰى خَيْرًا مِنْ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ. اِلَّا اَعْطَاهُ اِيَّاهُ. وَذٰلِكَ كُلُّ لَيْلَةٍ. » اخرجه مسلم.
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «در شب لحظه ای وجود دارد که هرگاه فرد مسلمان در آن لحظه چیزی از خیر دنیا و آخرت را از
 خدا بخواهد، حتماً خداوند متعال به او می دهد و این زمان (استجاب دعا) در هر شب می باشد».

[۷] **الحَبْك** مسیره‌های ستارگان و سیارگان [۸] **بِأَنفُسِهِمْ** سخنان متناقض که درباره پیامبر - ﷺ - می‌گویند [۹] **لَنَكْتُمَنَّ** از ایمان آوردن به قرآن بازگردانده می‌شوند **لَنَأْتِيَنَّكَ** شیطان او را بازداشته باشد [۱۰] **قَتَلَ الْخُرَاصُونَ**

لَمَّا تَلَا الْقُرْآنَ الْعَرَبِيَّ

۵۲۱

يُكَلِّمُ النَّاسَ النَّاسَاتِ

نفرین باد دروغگویان، کسانی که حرفهای ضدو تقیض می‌زنند [۱۱] **غَمْرًا** بی خبری نسبت به آخرت آنان را همچون آب عمیق در خود غرق می‌کند **سَاهُونَ** غافلان از چیزی که بدان دستور داده شده‌اند [۱۲] **يَسْأَلُونَ** با تمسخر از پیامبر سؤال می‌کنند **آيَاتِ** **يَوْمِ الدِّينِ** روز حساب و کتاب کی فرامی‌رسد؟ [۱۳] **يَسْتَفْتُونَ** عذاب داده می‌شوند [۱۴] **ذُوقُوا** **نَسِئَكُمْ** عذابتان را بجشید { **كُنتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ** در فرار سیدن آن شتاب می‌ورزیدید [۱۵] **جَنَّتِ** **وَعَيْوُنَ** باغهای بهشت و چشمه‌ساران [۱۶] **أَخَذِينَ مَا لَهُنَّ** با رضایت و خشنودی آن را می‌گیرند [۱۷] **يَسْتَعْجِلُونَ** می‌خواهیدند [۱۸] **يَبْأَسْخَرُونَ** او را خراب شب قبل

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحُبُكِ ۖ إِنَّكُمْ لَنَفِي قَوْلٍ مُّخْلِيفٍ ۚ ۸ يُؤْفِكُ عَنْهُ مِنَ الْفِكِّ ۙ قَتَلَ الْخُرَاصُونَ ۙ الَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرٍ وَسَاهُونَ ۙ ۱۱ يَسْتَلُونَ أَيَّانَ يَوْمِ الدِّينِ ۚ يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُقْنُونَ ۚ ۱۲ ذُوقُوا فِتْنَتَكُمْ هَذَا الَّذِي كُنتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ ۚ ۱۴ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ۚ ۱۵ آخِذِينَ مَا أُنْزِلَتْ لَهُمْ مِنْهُمْ ۖ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ ۚ ۱۶ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مِنَ النَّارِ مَا يَجْعُونَ ۚ ۱۷ وَيَا أَصْحَابَ هِمِّ بِسْتَعْفِرُونَ ۚ ۱۸ وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ۚ ۱۹ وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُتَّقِينَ ۚ ۲۰ وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ۚ ۲۱ وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ ۚ ۲۲ فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ مِّثْلَ مَا أَنَّكُمْ تَنْطِقُونَ ۚ ۲۳ هَلْ أُنَبِّئُكَ حَدِيثَ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِ ۚ ۲۴ إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُّسْكِرُونَ ۚ ۲۵ فَرَأَى إِلَهُتِ أَهْلَهُ فَجَاءَ بِعِجْلِ سَمِينٍ ۚ ۲۶ فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ۚ ۲۷ فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ ۖ وَبَشَّرُوهُ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ ۚ ۲۸ فَأَقْبَلَتِ امْرَأَتُهُ فِي صَرَفٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ ۚ ۲۹ قَالُوا كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ۚ ۳۰

از فجر [۱۹] **الْمَحْرُومِ** کسی که نمی‌تواند نیاز خود را برطرف کند و دست گدایی به طرف دیگران دراز نمی‌کند [۲۰] **آيَاتِ** نشانه‌های قدرت و وحدانیت خدا [۲۱] **لَنَفِي السَّيْرِ وَرَفَعْنَا** مراد: باران است (زیرا باران مایه زندگی و روزی هر جاننداری است) [۲۲] **سَلَامًا** فرشتگان مهان ابراهیم [۲۳] **قَوْمٌ مُّسْكِرُونَ** افراد ناشناسی هستید (این را در دلش گفت و بر زبان جاری نکرد) **فَرَأَى إِلَهُتِ** دور از چشم میهمانان به سوی خانواده خود رفت [۲۴] **الْمَحْرُومِ** مگر نمی‌خورید؟ چرا نمی‌خورید؟! [۲۵] **فَرَأَى إِلَهُتِ** از آنان احساس ترس کرد **الْمَحْرُومِ** مراد: اسحاق - **سَلَامًا** است [۲۶] **الْمَحْرُومِ** سارا **سَلَامًا** فریاد **فَصَكَّتْ وَجْهَهَا** از تعجب به صورت خود زد **عَقِيمٌ** نازا.

[۳۱] ﴿لَا خَلْقَكُمْ﴾ کار مهم شما چیست؟ {الْمُرْسَلُونَ} فرستادگان { [۳۲] ﴿لَوْ نَحْمِصُ مِنْهُ﴾ قوم لوط لفظ [۳۳] ﴿لَنُرِيَنَّاهُمْ﴾ تا بر آن بیارایم {حَجَرَةٌ مِنْ طِينٍ} سنگی از گل (سنگ گلی، که کیفیت آن نامعلوم است) { [۳۴] ﴿مُسَوَّمَةٌ﴾

نشانه دار به اینکه سنگ های

عذاب هستند {الْمُسْرِفِينَ}

متجاوزان از حد در فساد

[۳۵] ﴿مَنْ كَانَ فِيهَا...﴾

مؤمنانی که در شهرهای قوم

لوط بودند [۳۶] ﴿غَيْرِ بَيْتٍ﴾

جز یک خانواده (خانواده

مسلمان) [۳۷] ﴿تُرْكَا﴾

باقی گذاشتیم {آیه} پند و

اندرز [۳۸] ﴿وَفِي مُوسَى﴾ و

در داستان موسی پند و اندرز

وجود دارد {بَطْلَانٍ مَبِينٍ}

با برهان روشن (معجزه های

حسی او: عصا و دست...)

[۳۹] ﴿فَتَوَلَّى بَرَكَةً﴾

با تمام قدرت و لشکریانش از

ایمان آوردن رویگردان شد.

یا با تمام وجود رویگردان شد

[۴۰] ﴿الْبَرِّ﴾ دریا {الْعَقِيمِ}

مستحق لومه و سرزنش

(کافری که مدعی خدایی

است) [۴۱] ﴿الرَّجْعِ الْعَقِيمِ﴾

باد مهلک و نابودکننده نسل

آنان [۴۲] ﴿تَحْزَنُ﴾

رها می کند

{الْكَارِمِ}

شیء از بین رفته و

نابود شده [۴۳] ﴿فَتَقَعُوا فِي يَدِ اللَّهِ﴾ تا مدت کوتاهی از زندگی بهره ببرید { [۴۴] ﴿عَتَقُوا﴾ در سرکشی و تکبر

از حد درگذشتند {وَالَّذِينَ هُمْ يَصِلُونَ} صاعقه آنان را فراگرفت [۴۶] ﴿وَقَوْمِ نوح﴾ قوم نوح را نابود کردیم

[۴۷] ﴿بَابِدٍ﴾ با قدرت و قوت {الموسعون} توانایان [۴۸] ﴿فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ﴾ چه آماده کنندگان خوبی [۴۹] {زوجین}

دو نوع مختلف [۵۰] ﴿فَفَرُّوا إِلَى اللَّهِ﴾ از عقاب خدا به سوی عبادت او بگریزید.

قَالَ فَاخْطَبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ۚ قَالُوا إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَى قَوْمِ
تَجْرِيمٍ ۚ لَنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ طِينٍ ۚ مُسَوَّمَةٌ عِنْدَ رَبِّكَ
لِلْمُسْرِفِينَ ۚ فَأَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۚ فَمَا وَجَدْنَا
فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ۚ وَتَرَكْنَاهُمْ آيَةً لِلَّذِينَ يَخْافُونَ
الْعَذَابَ الْآلِيمَ ۚ وَفِي مُوسَى إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَى فِرْعَوْنَ بِسُلْطَنٍ
مُبينٍ ۚ فَتَوَلَّى رُكْبَهُ، وَقَالَ سِحْرٌ وَأَسْحَابٌ ۚ فَآخَذْنَاهُ وَجُودَهُ
فَبَدَّلْنَاهُ فِي يَدِ الْيَمِّ وَهُوَ مُلِيمٌ ۚ وَفِي عادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ
الْعَاقِمَ ۚ مَا نَذَرْنَا مِنْ شَيْءٍ أَنْتَ عَلَيْهِ إِلَّا جَعَلْنَاهُ كَالرَّيمِ ۚ
وَفِي ثَمُودَ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا حَتَّى حِينٍ ۚ فَعَتَوَاعَنَ أَمْرَ رَبِّهِمْ
فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ۚ فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ
وَمَا كَانُوا مُنْصَرِفِينَ ۚ وَقَوْمِ نُوحٍ مِّن قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا
فَاسِقِينَ ۚ وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ۚ وَالْأَرْضَ
فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ ۚ وَمِن كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ
لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ۚ فَفَرُّوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۚ
وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۚ

نابود شده [۴۳] ﴿فَتَقَعُوا فِي يَدِ اللَّهِ﴾ تا مدت کوتاهی از زندگی بهره ببرید { [۴۴] ﴿عَتَقُوا﴾ در سرکشی و تکبر از حد درگذشتند {وَالَّذِينَ هُمْ يَصِلُونَ} صاعقه آنان را فراگرفت [۴۶] ﴿وَقَوْمِ نوح﴾ قوم نوح را نابود کردیم [۴۷] ﴿بَابِدٍ﴾ با قدرت و قوت {الموسعون} توانایان [۴۸] ﴿فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ﴾ چه آماده کنندگان خوبی [۴۹] {زوجین} دو نوع مختلف [۵۰] ﴿فَفَرُّوا إِلَى اللَّهِ﴾ از عقاب خدا به سوی عبادت او بگریزید.

۵۰۲ - قال رسول الله - ﷺ : «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعَبْدَ التَّيَّ الْغَنِيَّ الْحَنِيَّ». اخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خداوند بنده پرهیزگار، غنی النفس و پوشیده حال را دوست دارد».

[۵۲] **تکذبت** ای پیامبر! کار امت تو نیز مثل آن امت های پیشین است [۵۳] **أَنصِرْهُمْ** مگر همدیگر را به تکذیب انبیاء سفارش کرده اند؟ **طَاعُونَ** متجاوزان از حد در کفر [۵۴] **أَنصِرْهُمْ** از مجادله با آنان

سُورَةُ الْأَنْكَافِ

۵۲۳

الْأَنْكَافُ وَالْطَّوْرُ

روگردان [۵۶] **يُعْبُدُونَ**

تا مرا عبادت کنند. مرا بشناسند. در برابر من فروتنی کنند [۵۷] **أَوْ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ** آن **يُطْعَمُونَ** و غمی خواهم که مرا خوراک دهند [۵۸] **الْمُسْتِينَ** نیرومند [۵۹] **لِلَّذِينَ ظَلَمُوا** کفار مکه **ذُنُوبًا** سهمی از عذاب [۶۰] **أَوَّلُ** هلاک. حسرت یا اسم دره ای در جهنم **يُوعَدُونَ** خداوند وعده عذاب در آن روز را به آنان می دهد.

سورة طور

[۱] **وَالطُّورُ** قسم به کوه طور سینا (که خدا بالای آن با موسی سخن گفت) [۲] **وَالْأَنْكَافُ** کتاب **مسطور** تورات نوشته شده در لوحها (یا شاید مراد قرآن باشد چون: ۱- قرآن دربردارنده مقاصد اصلی تمام کتابهای آسمانی است و از لحاظ اعجاز لفظی و معنوی کاملترین آنها است؛ ۲- در موارد دیگری خداوند به

كَذَلِكَ مَا أَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مُجُنٌّ ۝
 ۵۲ أَنصِرْهُمْ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ۝
 ۵۳ قَوْلَ عَنْهُمْ فَمَا أَنْتَ بِمَلُومٍ ۝
 ۵۴ وَذَكَرْ فَإِنَّ الدِّكْرَى لَنَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ ۝
 ۵۵ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۝
 ۵۶ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُوا ۝
 ۵۷ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ۝
 ۵۸ فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ فَلَا يَسْتَعْجِلُونَ ۝
 ۵۹ قَوْلِ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ۝

آیاتها ۱۱

سُورَةُ الطُّورِ

آیاتها ۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالطُّورُ ۱ وَكُنْتَ مَسْطُورٌ ۲ فِي رَقٍّ مَشْهُورٍ ۳ وَالْبَيْتُ
 الْمَعْمُورُ ۴ وَالسَّقْفُ الْمَرْفُوعُ ۵ وَالْبَحْرُ الْمَسْجُورُ ۶ إِنَّ
 عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ ۷ مَالَهُ مِنْ دَافِعٍ ۸ يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ
 مَوْرًا ۹ وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْرًا ۱۰ قَوْلِ يَوْمِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ
 ۱۱ الَّذِينَ هُمْ فِي حَوْضٍ يَلْعَبُونَ ۱۲ يَوْمَ يَدْعُوكَ إِلَى نَارِ
 جَهَنَّمَ دَعَاً ۱۳ هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ۱۴

قرآن قسم یاد کرده است [۳] **رَقٍّ** آنچه روی آن می نوشتند از قبیل: پوست و... **مَشْهُورٌ** گشوده و باز [۴] **الْبَيْتُ الْمَعْمُورُ** قسم به خانه آباد و پر از سکنه [۵] **السَّقْفُ الْمَرْفُوعُ** آسمان [۶] **الْبَحْرُ الْمَسْجُورُ** دریای لبریز از آتش در روز قیامت [۷] **إِنَّ عَذَابَ** عذاب روز قیامت (جواب قسم است) [۹] **تَمُورُ** **السَّمَاءُ** آسمان به تحرک و جنبش می افتد (قبل از شکافته شدن) [۱۰] **الْجِبَالُ** کوهها از جا کنده و پراکنده می شوند [۱۱] **قَوْلِ** هلاکت، حسرت، یا اسم دره ای است در جهنم [۱۲] **يَوْمَ يَدْعُوكَ** فرو رفتن در کارهای باطل و دروغ [۱۳] **يَوْمَ يَدْعُوكَ** با زور و تند ی پرت می گردند (و روی صورت انداخته می شوند).

[۱۶] **احسره** داخل آن شوید و حرارت آن را بجشید. **الاحسروا** **اولا نصبروا** صبر یا بی تابی شما در دفع عذاب هیچ سودی برای شما ندارد [۱۸] **المتقين** خوشگذران و مسرور [۲۰] **المرعوقون** تحت‌های ردیف و کنار هم چیده شده **زوجانهم** همدם ایشان

کردیم **احسروا** **اولا نصبروا** زنان

سفید و درشت چشم زیبا

[۲۱] **ما اتاهم** چیزی از

پاداش پدران با ملحق کردن

فرزندانشان به آنان، کم

غنی کند **اولا نصبروا** گروگان

کارهایش است نزد خدا

[۲۳] **ينازعون فيها** در

بهشت جام‌های شراب را از

دست دوستانشان می‌ربایند

و آن را سر می‌کشند و خوش

می‌شوند **كاسا** شراب، یا

جام شراب **لا نصبروا** نه

یاوه‌سرایی به سبب نوشیدن

آن **اولا نصبروا** و نه با

نوشیدن آن گناهی از آنان

سر می‌زند [۲۴] **ممكنون**

پوشیده شده در صدف [۲۵]

يسابرون از همدیگر

می‌پرستند [۲۶] **الى احد**

حال و وضع ما در میان

خانواده‌مان در دنیا

مشتفين ترسان از عذاب

خدا در روز قیامت [۲۷]

السرور شعله آتش بدون دود [۲۸] **مدعو** او را می‌پرستیدیم **اولا نصبروا** او دارای نیکی فراخ

است، دارای رحمت عظیم است [۲۹] **مذكر** مدعی علم غیب [۳۰] **المرعوقون** انتظار می‌کشیم **المتون** حوادث مهلك روزگار.

۵۰۳ - قال النبي - «من خاف أدج، ومن أدج بلغ المنزل، ألا إن سلعة الله غالية، ألا إن سلعة الله الجنة». رواه الترمذي وقال: حديث حسن.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «آنکه بترسد، اول شب حرکت می‌کند، و هرکس اول شب حرکت کند به منزل می‌رسد، آگاه باشید که کالای خدا یا ارزش و گران است، آگاه باشید که کالای خدا بهشت است».

أَفِصْحَرِ هَذَا أَمْ أَنْتَ لَا بُصْرُوكَ ۝۱۵ أَصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا
أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ إِنَّمَا تُجْرُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝۱۶
إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعِجْرِ ۝۱۷ فَتَكِينٍ يَمَاءٍ أَنَّهُمْ رُبِمُ
وَوَقَّهْمُ رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ۝۱۸ كَلُوا وَاشْرَبُوا هَنُتًا يَمُ
كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝۱۹ مُتَكِينٍ عَلَى سُرُرٍ مَّصْفُوفَةٍ وَزَوَّجْنَاهُمُ
بِخُورٍ عِينِ ۝۲۰ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا
بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ
رَهِينٌ ۝۲۱ وَأَمَدَدْنَاهُمْ فِيهَا كَهَّةً وَلَحْمٍ مَّاءٍ يَاشَنُونَ ۝۲۲ يَنَزَّرُونَ
فِيهَا كَأَسَا لَا نَعُوقُهَا وَلَا نَأْتِيهِمْ ۝۲۳ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ
لَّهُمْ كَأَنَّهُمْ لَوْ لَوْ مُكْنُونٌ ۝۲۴ وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ
۝۲۵ قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ ۝۲۶ فَمَرَّ اللَّهُ
عَلَيْنَا وَوَقَّعْنَا عَذَابَ السَّمُورِ ۝۲۷ إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ
نَدْعُوهُ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ ۝۲۸ فَذَكِّرْ فَمَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ
رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ ۝۲۹ أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبُّصُ بِهِ رَيْبَ
الْمُنُونِ ۝۳۰ قُلْ تَرَبُّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُرِصِينَ ۝۳۱

[۳۲] «أَحْلَاهُمْ» عقلایشان «طاعون» متجاوزان از حد در سرکشی [۳۳] «خُلِقُوا» قرآن را از پیش خود ساخته است [۳۴] «فَلْيَأْتُوا عِدَّتَ مَلَكٍ» کتابی مثل آن را از پیش خود بسازند [۳۵] «خُلِقُوا» آفریده شده‌اند «مَنْ غَيْرِ شَيْءٍ» بدون آفریدگار [۳۶] «لَا يُوقِنُونَ» به یقین و باور نرسیده‌اند، و هنوز سرگشته‌اند. خواستار یقین نیستند و در پی ایمان به وحدانیت خدا نمی‌باشند [۳۷] «خِزَانِن رَيْكَ» گنجینه‌های روزی، رحمت و مقدرات پروردگار «المُصِيطِرُونَ» غالیان، چیرگان [۳۸] «فَهُمْ سَلَمٌ» نردبان و وسیله بالا رفتن به آسمان را دارند «فَلْيَأْتِ» بیاورد، ارائه دهد «مُسْتَعِينٌ» گوش فرادهنده ایشان «سُلْطَانٌ» دلیل و برهان قاطع «مُحِبِّينَ» روشن، آشکار [۳۹] «أَمَلَهُ النَّاسُ» یا اینکه دختران سهم خدایند - سبحان الله - شما علی‌رغم اینکه دختران را برای خود نمی‌بستید، اما آنان را به خدا اختصاص می‌دهید؛ مفهوم آیه در واقع سرزنش ایشان است نه تفاوت میان دختر و پسر [۴۰] «مَنْ مَعَرَمٌ مَقْلُونٌ» اجبار به غرامت که پرداخت آن برایشان مشکل است [۴۲] «مَكِيدًا» حیله‌گری، برای ضرر رساندن «مَنْ الْكِيدُونَ» گرفتارشدگان حلیه و نیرنگ خودشان [۴۴] «مَكْنًا» قطعه‌ای بزرگ «مَرَكَمٌ» مترکم، روی هم (لبریز از باران) [۴۵] «فَبِهِ يُصْعَقُونَ» در آن هلاک می‌گردند (روز بدر) [۴۶] «لَا يُعْنِي عَنْهُمْ» از آنان دور نمی‌کند [۴۷] «عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ» عذابی قبل از آن (قطعی) [۴۸] «بِأَيْتٍ» تحت محافظت و مراقبت ما «وَسَيَحْ حَمْدُ رَبِّكَ» در حالی که شکر خدا را می‌گویی به تسبیح او بپرداز [۴۹] «إِبْرَارَ النُّجُومِ» هنگام از بین رفتن نور ستارگان با پدیدار شدن روشنائی صبح.

لَمَّا نَزَلَ مِنَ السَّمَاءِ

۵۲۵

سُورَةُ الْاِنْفِشَارِ

أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَاهُمْ يَهْدِي أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاعُونَ ۳۲ أَمْ يَقُولُونَ فَلَا يَأْتِيهِمُ الْمَلَكُ الْغَافِقُونَ ۳۳ أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ۳۴ أَمْ خُلِقُوا مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ بَلْ لَا يُوقِنُونَ ۳۵ أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَيْكَ أَمْ هُمُ الْمُصِيطِرُونَ ۳۶ أَمْ هُمْ سُلَمٌ يَسْتَعِينُونَ فِيهِ فَلْيَأْتِ مُسْتَعِينُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ۳۷ أَمْ لَهُ الْآلَتُتُ وَلَكُمْ الْآلَتُونَ ۳۸ أَمْ تَتْلُوهُمْ أَحْرَافُهُمْ مَنْ مَعَرَمٌ مَقْلُونٌ ۳۹ أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ۴۰ أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمْ الْمَكِيدُونَ ۴۱ أَمْ لَهُمْ آلَةٌ غَيْرُ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ۴۲ وَإِنْ رَوْا كَسْفًا مِنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَرْكُومٌ ۴۳ فَذَرَهُمْ حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ ۴۴ يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ۴۵ وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۴۶ وَأَصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ۴۷ وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ ۴۸

سُورَةُ الْاِنْفِشَارِ

آیاتها ۲۲

ترتیبها ۵۲

دختر و پسر [۴۰] «مَنْ مَعَرَمٌ مَقْلُونٌ» اجبار به غرامت که پرداخت آن برایشان مشکل است [۴۲] «مَكِيدًا» حیله‌گری، برای ضرر رساندن «مَنْ الْكِيدُونَ» گرفتارشدگان حلیه و نیرنگ خودشان [۴۴] «مَكْنًا» قطعه‌ای بزرگ «مَرَكَمٌ» مترکم، روی هم (لبریز از باران) [۴۵] «فَبِهِ يُصْعَقُونَ» در آن هلاک می‌گردند (روز بدر) [۴۶] «لَا يُعْنِي عَنْهُمْ» از آنان دور نمی‌کند [۴۷] «عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ» عذابی قبل از آن (قطعی) [۴۸] «بِأَيْتٍ» تحت محافظت و مراقبت ما «وَسَيَحْ حَمْدُ رَبِّكَ» در حالی که شکر خدا را می‌گویی به تسبیح او بپرداز [۴۹] «إِبْرَارَ النُّجُومِ» هنگام از بین رفتن نور ستارگان با پدیدار شدن روشنائی صبح.

بوره نهم [۱] «النجم» قسم به ستاره [۲] «ما ضل صاحبكم» پیامبر از حق و عدالت عدول نکرده است (جواب قسم) «ما عوى» اصلاً به باطل نگرویده است [۳] «و ما ينطق» قرآن را به زبان جاری نمی‌کند «عن الهوى» از روی هوا و هوس (آن هر) آن نیست (قرآن) [۴] «شديد القوى» امين وحى، جبرئيل - قاهر - [۵] «فوسيه» تير و هوس جبرئيل به شكل واقعي با بال‌هاى كه افق را پر كرده بود، غايبان شد [۸] «دنا» جبرئيل به پيامبر - [۹] «قالب» مقدار «قوسين» فاصله دو كيان يا دو ذراع از پيامبر [۱۰] «الى عبده» به عبد خدا (محمد - ﷺ) [۱۲] «افتارونه» آيا با او مجادله و ستيزه‌گرى مى‌كنيد؟ [۱۳] «نزلة اخرى» يك بار ديگر [۱۴] «سدره» درخت سدر يا كُنار كه در سمت راست عرش قرار دارد و هيچ يك از فرشتگان از آن نمى‌گذرند (خدا به واقعت آن داناست)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ ۝۱ مَاضٍ صَاحِبُكُمْ وَمَا عَوَى ۝۲ وَمَا يُنطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۝۳ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ۝۴ عَلَيْهِ سَدِيدُ الْقُوَىٰ ۝۵ ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ ۝۶ وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ ۝۷ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ ۝۸ فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ ۝۹ فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ ۝۱۰ مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ ۝۱۱ أَفَتَسْمُرُونَ عَلَىٰ مِثْرَىٰ ۝۱۲ وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ ۝۱۳ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ ۝۱۴ عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَىٰ ۝۱۵ إِذْ يَعْلَى السِّدْرَةَ مَا يَفْشَىٰ ۝۱۶ مَازِعَ الْبَصَرِ وَمَا طَفَىٰ ۝۱۷ لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَىٰ ۝۱۸ أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ ۝۱۹ وَمَنْوَةَ الثَّالِثَةَ الْآخِرَىٰ ۝۲۰ أَلَكُمُ الذَّكْرُ وَلَهُ الْأُنثَىٰ ۝۲۱ تِلْكَ إِذْ أَوَّسَيْتُمْ ضَيْرِيًّا ۝۲۲ إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمِيَّتُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ ۝۲۳ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمْ الْهُدَىٰ ۝۲۴ أَمْ لِلْإِنْسَانِ مَا تَمْنَىٰ ۝۲۵ فَلِلَّهِ الْآخِرَةُ وَالْأُولَىٰ ۝۲۶ وَكَرُمَ مَلِكٍ فِي السَّمَوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَىٰ ۝۲۷

است) «النتهى» دانش انسانها پيش آن به پايان مى‌رسد [۱۶] «يعلى السدره» سدره را پوشانده بود «ما عوى» آفریده‌هایی آن را پوشانده بود که تنها خدا می‌داند [۱۷] «ما زاع البصر» چشم او به چپ و راست منحرف نشد «و ما طفى» از چیزی که باید می‌نگریست تجاوز نکرد [۱۸] «لقد رأى» مشاهده کرد در شب معراج [۱۹] «اللات والعزى و منو» بت‌هایی که در جاهلیت پرستش می‌کردند [۲۰] «الکم الذکر و له الانثی» تقسیم ناقص و غیر عادلانه [۲۱] «ام للانسان ما تمنى» یا هر چه انسان بخواهد فراهم می‌کنند؟ (اینگونه نیست) [۲۲] «کم من ملک» بسیاری از فرشتگان. [۲۳] «فلله الآخرة والاولی» شفاعت ایشان سودی نمی‌بخشد.

[۲۷] «لَيْسَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ...» به فرشتگان می‌گویند: دختران خدا [۲۸] «لَا يَغْنَىٰ مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا» به جای علم قطعی فایده‌ای نمی‌رساند [۳۰] «مَنْ لَمْ يَهْتَمَّ بِتَهْلُكَةِ نَفْسِهِ» نهایت درجه‌ای که در دانش بدان دست یافته‌اند [۳۲] «کِبَارُ

شِرْكِ الْخَلْقِ

۵۲۷

لِلْمَلَائِكَةِ الْعِلْمُ

الْإِيم» گناه‌های بزرگی که خداوند به انجیم دهنده آن وعده عذاب سخت داده است «الفواحش» گناههای بزرگ و زشتی که مستوجب حد است مثل: زنا «الْأَلَم» مگر گناهان کوچک (که خداوند آنها را می‌بخشد) «أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ» شما را از خاک زمین آفرید «فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ» با نسبت دادن پاکی و صلاح به خود، خودستایی نکنید [۳۴] «أَكْدَىٰ» بخل ورزید و بخشش را قطع کرد [۳۵] «فَهْوِ بَرِي» حقیقت را می‌داند [۳۷] «الَّذِي وَفَىٰ» وظیفه خود را به تمام و کمال انجام داد [۳۸] «لَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ» انسان گناهکار بر دوش نمی‌کشد... [۳۹] «إِلَّا مَا سَعَىٰ» مگر جزای کاری که در دنیا کرده است [۴۰] «وَأَنْ سَعِيَهُ سَوْفَ يُسْرَىٰ» اعمال دنیوی او را خدا و پیامبر و مؤمنان خواهند دید

(روز حساب) [۴۱] «بِجَزَاءِ» جزای عمل را می‌بیند [۴۲] «الْتَهَىٰ» بازگشت در آخرت برای جزاء [۴۳] «أَضْحَكَ وَأَبْكَى» خنداند و گریانند.

۵۰۴- عن عبدالله بن الشخير - رضي الله عنه - قال: أتيتُ رسولَ الله - ﷺ - وهو يُصَلِّي، ولجوفه أزيزٌ كأزيزِ المرجلِ من البكاء. أخرجه أبو داود و الترمذي.

عبدالله بن شخیر - رضی الله عنه - گوید: خدمت رسول خدا - ﷺ - آمدم در حالیکه نماز می‌خواند و سینه او به سبب گریه، صدایی مانند آواز دیگ داشت.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيَسْمُونَ إِلَهُاتَكَ تَسْمِيَةً لَا تُغْنِي عَنْهُمْ شَيْئًا ۚ وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ ۖ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا ۚ ۲۸ فَأَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلَّىٰ عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ۚ ۲۹ ذَلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ ۚ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ ۚ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدَىٰ ۚ ۳۰ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسْتَوُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحَسَنَىٰ ۚ ۳۱ الَّذِينَ يَحْتَبُونَ كَثِيرَ الْآثِمِ وَالْفَوَاحِشِ إِلَّا اللَّمَمَ ۚ إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ ۚ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذَا أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَإِذَا أَنْتُمْ أَجْنَةٌ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ ۚ فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ ۚ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَىٰ ۚ ۳۲ أَفَرَأَيْتَ الَّذِي تَوَلَّىٰ ۚ ۳۳ وَأَعْطَىٰ قَلِيلًا وَأَكْدَىٰ ۚ ۳۴ أَعِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ يُرَىٰ ۚ ۳۵ أَمْ لَمْ يُبَيِّنْ بَيِّنَاتٍ فِي صُحُفٍ مُّوسَىٰ ۚ ۳۶ وَإِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّىٰ ۚ ۳۷ أَلَا نَزَرُ وَأَزْرُهُ وَزُرْخُورُ ۚ ۳۸ وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ ۚ ۳۹ وَأَنْ سَعِيَهُ سَوْفَ يُرَىٰ ۚ ۴۰ ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءُ الْأَوْفَىٰ ۚ ۴۱ وَأَنْ إِلَىٰ رَبِّكَ الْمُنْتَهَىٰ ۚ ۴۲ وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَىٰ ۚ ۴۳ وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتَ وَأَحْيَا ۚ ۴۴

[۴۷] ﴿تَقَى﴾ در رحم جهانده می شود [۴۷] ﴿النَّشَأُ الْآخِرَى﴾ برانگیخته شدن از قبر برای حساب و جزاء
[۴۸] ﴿أَعْنَى﴾ دارائی داد و ثروتمند گرداند ﴿الْبَنَى﴾ سرمایه داد (اصل مال) [۴۹] ﴿الشَّعْرَى﴾ ستاره ای
معروف که در جاهلیت آن را
سُورَةُ النَّازِعَاتِ

۵۲۸

سُورَةُ النَّازِعَاتِ وَالْبُرُوجِ

مسی پرستیدند [۵۰]

﴿أَهْلَكُن﴾ نابود کرده

است ﴿عَادَ الْأُولَى﴾ قوم

هود - قهقار - [۵۱]

﴿وَعُودُ﴾ و قوم عود را هلاک

و نابود کرد ﴿فَأَبَى﴾ کسی

از ایشان را باقی نگذاشته

است ﴿أَظْلَمَ﴾

﴿أَفْنَى﴾ ظالم تر و سرکش تر

از عاد و ثمود [۵۳]

﴿الْمُتَفَكِّهَةِ﴾ شهرهای زیر و

رو شده (شهرهای قوم لوط)

﴿أَهْرَى﴾ بعد از بلند کردن آن

را بر زمین انداخت [۵۴]

﴿نَقَّطَاهَا﴾ آن را با انواع

عذاب پوشاند [۵۵]

﴿الْأَرْبَكِ﴾ نعمت ها و

نشانه های قدرت

پروردگار ﴿تَتَارَى﴾ شک

داری [۵۷] ﴿أَزِفَتِ الْأَزِفَةُ﴾

قیامت نزدیک گردیده است

[۵۸] ﴿كَاشَفَتْ﴾ کسی که

احوال آن را ظاهر و از وقوع

آن جلوگیری کند [۵۹] ﴿هَذَا

الحديث﴾ این قرآن [۶۱]

وَأَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ ۚ ٤٥ مِن نُّطْفَةٍ إِذَا تُنْفَخَتَانِ ۖ ٤٦ وَإِنَّ عَلَيْهِ النَّشَأَ الْآخِرَىٰ ۚ ٤٧ وَأَنَّهُ هُوَ أَغْنَىٰ وَأَقْنَىٰ ۚ ٤٨ وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ السَّعْرَىٰ ۚ ٤٩ وَأَنَّهُ أَهْلَكُنَّ عَادَ الْأُولَىٰ ۚ ٥٠ وَثَمُودَ إِفْكَىٰ ۚ ٥١ وَقَوْمُ نُوحٍ مِّن قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا هُمْ أَظْلَمَ وَأَطَىٰ ۚ ٥٢ وَالْمُؤَنَفِكَةُ أَهْوَىٰ ۚ ٥٣ فَغَشَّيْنَاهُمَا عَشَىٰ ۚ ٥٤ فَبِأَيِّ آلَ رَبِّكَ تَتَمَارَىٰ ۚ ٥٥ هَذَا نَذِيرٌ مِّنَ النَّذِرِ الْأُولَىٰ ۚ ٥٦ أَرَأَيْتَ الْآزِفَةُ ۚ ٥٧ لَيْسَ لَهَا مِن دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ ۚ ٥٨ أَفَمِنْ هَذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ ۚ ٥٩ وَتَضَحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ ۚ ٦٠ وَأَنْتُمْ سَمِيدُونَ ۚ ٦١ فَاسْجُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا ۚ ٦٢

سُورَةُ الْقَمَرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَقْرَبَتْ السَّاعَةُ ۖ وَأَنشَقَّ الْقَمَرُ ۚ ١ وَإِن بَرِوَاءَ آيَةٍ يُعْرَضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَعْمَرٌ ۚ ٢ وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ۚ ٣ وَكُلُّ أَمْرٍ مُّسْتَقَرٌّ ۚ ٤ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْأَنْبَاءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ ۚ ٥ حَكَمَةٌ بَلَّغَةٌ ۚ فَمَا تُغْنِ النَّذِرُ ۚ ٦ قَوْلَ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ إِلَىٰ شَيْءٍ نُّكْرٍ ۚ ٦

﴿سامدون﴾ غافلان ﴿فاسجدوا لله﴾ در برابر خدا سجده خوری و عبادت ببرید.

سورة قمر

[۱] ﴿السَّاعَةُ﴾ قیامت ﴿انْشَقَّ الْقَمَرُ﴾ ماه دو نیم گردید (معجزه پیامبر ﷺ) یا کار واضح و ظاهر گردید [۲]

﴿آيَةً﴾ معجزه یا حجت بر وحدانیت خدا ﴿مُسْتَعْمَرٌ﴾ گذرا و ناپایدار. همیشگی و ماندگار؛ [۳] ﴿مُسْتَقَرٌّ﴾

منتهی به هدئی که بر آن استقرار می یابد [۴] ﴿مُزْدَجَرٌ﴾ دوری گردیدن از ارتکاب گناهان [۵] ﴿النَّبَأُ﴾ پیامبران.

بیم دهندگان از عقاب الهی ﴿مَزْجَرٌ﴾ از آنان روی بگردان. بدیشان اعتناء مکن؛ [۶] ﴿يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ﴾

روزی که منادی ندا می دهد، خارج می شوند (با نفخه دوم) ﴿نُكْرٌ﴾ ناپسند. ناخوشایند و نامأنوس

(هراسهای قیامت).

[۷] «خُشَعًا اِبْصَارُهُ» با چشمهایی از شدت ترس به زیر انداخته «الْاَجْدَاتِ» قبرها { «كَاتِبُهُمْ جَرَادٌ مُنْتَشِرٌ» } گویی آنان ملخهای پراکنده‌اند { [۸] «سَهْطَعِينَ» } شتابان. گردن‌کشیدگان { «الدَّاعِ» } فراخواننده الهی (اسرافیل) { «عَسِيرٌ» } سخت، دشوار و پیر هراس [۹]

لِلْمَلَائِكَةِ وَالنَّبِيِّينَ

۵۲۹

خُشَعًا اَبْصَرُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْاَجْدَاتِ كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُنْتَشِرٌ ۖ
مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ يَقُولُ الْكٰفِرُونَ هَذَا يَوْمٌ عَسِيرٌ ۝۸ كَذَبَتْ
قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدَجَرُوا ۝۹ فَدَعَا
رَبَّهُ اَنِّى مَعْلُوبٌ فَاَنْصَرْ ۝۱۰ فَفَتَحْنَا ابْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُّثَمَرٍ
۝۱۱ وَفَجَّرْنَا الْاَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَى اَمْرٍ مَّقْدُورٍ ۝۱۲
وَحَمَلْنَاهُ عَلَى ذَاتِ الْاَلْوَجِّ وِدُسْرٍ ۝۱۳ تَجَرَّى بِاَعْيُنِنَا جَزَاءُ لِّمَن كَانَ
كٰفِرًا ۝۱۴ وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا آيَةً فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ ۝۱۵ فَكَيْفَ كَانَ
عَذَابِي وَنُذْرٍ ۝۱۶ وَلَقَدْ سَرْنَا الْقُرْءَانَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ
۝۱۷ كَذَبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرٍ ۝۱۸ اِنَّا اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ
رِيْحًا صَرْصَرًا فِى يَوْمٍ نَّخِسٍ مُّسْتَمِرٍّ ۝۱۹ تَنَزَّعَ النَّاسُ عَنْهُمْ اَعْجَازٌ
فَخَلَّ مِنْهُمْ مَقَرٌّ ۝۲۰ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرٍ ۝۲۱ وَلَقَدْ سَرْنَا الْقُرْءَانَ
لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ ۝۲۲ كَذَبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذْرِ ۝۲۳ فَقَالُوا اَبَشْرُ
مِمَّا وَحَدَّا نَتَّبِعُهُ اِنَّا اِذَا لَغِي ضَلٰلٍ وَسُعُرٍ ۝۲۴ اَلَمْ لَقِىَ الذِّكْرَ عَلَيْهِ
مِنْ يَلِينَا بَلْ هُوَ كَذٰبٌ اَشِيرٌ ۝۲۵ سَيَعْمٰوْنَ غَدًا مِّنَ الْكَذٰبِ
الْاَشِيرِ ۝۲۶ اِنَّا مَرْسَلُوهُ الْاِنْفَاقَ فَنَسَنَّهُ لَهِمْ فَاَرْتَقِبْهُمْ وَاصْطَبِرْ ۝۲۷

دشوار و پیر هراس [۹] «از حُرِّ» رانده شده و نهی شده از تبلیغ دین [۱۰] «مغلوب» شکست خورده «فانتصر» انتقام مرا از ایشان بگیر { [۱۱] «منهبر» } تندبارنده. سخت ریزان. زیاد و فراوان { [۱۲] «البحرنا» } زمین را شق کردم { «خل امر قد قبل» } به خاطر اجرای کاری که از ازل مقدر کرده ایم (هلاک آنان با طوفان) [۱۳] «ذات الوج» کشتی «دسر» میخ هایی که با آن تخته هایی به یکدیگر محکم بسته شده اند [۱۴] «لن کان کفر» برای کسی که به او کفر ورزیده شده بود (نوح علیه السلام) [۱۵] «ترکناها» آمده حادثه کشتی را به عنوان عبرت و اندرز باقی گذارديم «مذکر» پند گیرنده. عبرت گیرنده [۱۶] «اشیر» بیم دادن من [۱۷] «سرننا» القرآن للذكر» قرآن را برای تلاوت آسان ساخته ایم [۱۹] «ريحا صرصرا» باد سرد و پیر سر و صدا «بر نخس» روزهایی شوم برای ایشان [۲۰] «تنزع الناس» به سبب شدت وزش مردمان را از زمین برمی داشت و آنان را پرتاب می کرد «اعجاز» تنه های درخت خرما (اجسام دراز) «متفرق» از ریشه کنده شده (آنان همچون درختان خرما از بیخ برکنده شدند و نشانی از آنان باقی نماند) { [۲۲] «سرننا» } آسان ساخته ایم «مذکر» پندگیرنده { [۲۳] «نذر» } قوم صالح - «بالنور» عبرتها [۲۴] «شعر» شدت عذاب و آتش یا دیوانگی [۲۵] «القدر» وحی [۲۶] «غدا» روز قیامت «الاشیر» بسیار مغرور و متکبر [۲۷] «فتنه لهم» امتحان و آزمایش ایشان «اصطبر» بر آزار آنان شکپا باش و عجله مکن.

تلاوت آسان ساخته ایم [۱۹] «ريحا صرصرا» باد سرد و پیر سر و صدا «بر نخس» روزهایی شوم برای ایشان [۲۰] «تنزع الناس» به سبب شدت وزش مردمان را از زمین برمی داشت و آنان را پرتاب می کرد «اعجاز» تنه های درخت خرما (اجسام دراز) «متفرق» از ریشه کنده شده (آنان همچون درختان خرما از بیخ برکنده شدند و نشانی از آنان باقی نماند) { [۲۲] «سرننا» } آسان ساخته ایم «مذکر» پندگیرنده { [۲۳] «نذر» } قوم صالح - «بالنور» عبرتها [۲۴] «شعر» شدت عذاب و آتش یا دیوانگی [۲۵] «القدر» وحی [۲۶] «غدا» روز قیامت «الاشیر» بسیار مغرور و متکبر [۲۷] «فتنه لهم» امتحان و آزمایش ایشان «اصطبر» بر آزار آنان شکپا باش و عجله مکن.

[۲۸] «الْمَاءُ قَسَمَهُ بَيْنَهُمْ» آب چاهی که از آن می‌نوشتند، میان آنها و شتر تقسیم شده است (روزی برای شتر و روزی برای ایشان) «كُلُّ حَرْبٍ» هر نوبت و سهم از آب «مُنْصَرٌّ» که صاحب آن در نوبتش بر آن حاضر می‌شود [۲۹] «صَاحِبِهِم» مردی سبک عقل و بی‌باک

«فَنَعَطَى» با شمشیرش به شتر ضربه زد «فَعَقَرَ» شتر را نحر کرد [۳۱] «كَهَشِمٍ» مثل چوب خشک و خرد شده آغل «الْمُحْظَرِّ» کسی که از این چوپاها برای گوسفندان آغل درست می‌کند [۳۴] «حَاصِبًا» بادی که سنگریزه به طرف آنان پرت می‌کرد شب ایشان را نجات دادیم (کمی قبل از صبح) [۳۶] «بَطْشًا» فرو گرفتن سخت و همراه عذاب «فَقَالُوا بِالَّذِئْرِ» با شک و تردید بیم دادن‌ها را تکذیب کردند [۳۷] «أُرَادُوهُ عَنْ ضَفِيهِ» از لوط خواستند از جانبداری مہمانان دست بردارد و ایشان را در اختیار آنان بگذارد «فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ» آنان را کور کردیم یا چشمهایشان را از میان برداشتیم [۳۸] «صَبَّحَهُمْ» هنگام صبح به

وَبَيْنَهُمْ أَنَّ الْمَاءَ قَسَمَهُ بَيْنَهُمْ كُلُّ شَرْبٍ مُّخَضَّرٌ ۚ ۲۸ فَنَادَوْا صَاحِبَهُمْ فَتَعَاطَى فَعَقَرَ ۲۹ وَكَفَّ كَانَ عَذَابِي وَنَذِيرٌ ۳۰ إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا كَهَشِيمٍ لِّلْحَظِيرِ ۳۱ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْءَانَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّذَكِّرٍ ۳۲ كَذَبَتْ قَوْمٌ لُّوطٍ بِالنَّذْرِ ۳۳ إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا ۳۴ إِلَّا لَوطٌ نَّجَّيْنَاهُمْ مِّنْ عَذَابِنَا كَذَلِكَ نَجْزِي مَن شَكَرَ ۳۵ وَلَقَدْ أَنذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا بِالنَّذْرِ ۳۶ وَلَقَدْ رَوْدُوهُ عَنْ ضَفِيهِ ۳۷ فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا عَذَابِي وَنَذِيرٌ ۳۸ وَلَقَدْ صَبَّحَهُم بُكْرَةً عَذَابٌ مُّسْتَقَرٌّ ۳۹ فَذُوقُوا عَذَابِي وَنَذِيرٌ ۴۰ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْءَانَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّذَكِّرٍ ۴۱ وَلَقَدْ جَاءَ آلَ فِرْعَوْنَ النَّذِيرُ ۴۲ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كُلِّهَا فَآخَذْنَاهُمْ أَخَذَ عَزِيزٌ مُّقْدِرٌ ۴۳ أَكْفَرًا مِّنْ خَيْرٍ مِّنْ أُولَئِكَ ۴۴ أَمَلَكُم بَرَاءَةً فِي الزُّبُرِ ۴۵ أَمْرٌ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُّنْصَرُونَ ۴۶ سَيَهْرَمُ أَجْمَعٌ وَيُولُونَ الدُّبُرَ ۴۷ بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَذْهَى وَأَمْرٌ ۴۸ إِنَّا لَمَجْرَمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ۴۹ يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ ۵۰ إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ۵۱

سراغشان آمد «بُكْرَةً» اول روز «مُسْتَقَرٌّ» بیایی ادامه داشت تا نابودشان کرد [۴۲] «فَآخَذْنَاهُمْ أَخَذَ» ایشان را هلاک کردیم، هلاک کردن [۴۳] «أَمَلَكُم بَرَاءَةً» یا در کتابهای آسمانی برایتان امان‌نامه‌ای نسبت به کفر و گناهانتان، نازل شده است [۴۴] «نَحْنُ جَمِيعٌ» ما جمعیت متحد هستیم «مُنْصَرُونَ» تیرومند و شکست‌ناپذیر [۴۵] «يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ» عذاب قیامت بلایی عظیم تر است «أَمْرٌ» تلخ تر از عذاب دنیا [۴۶] «سَقَرَ» آتش شعله‌ور یا دیوانگی [۴۷] «مَسَّ سَقَرَ» عذاب جهنم را که لمس کردن آن برای نابودی انسان کافی است [۴۸] «بِقَدَرٍ» به اندازه لازم، بر نظامی محکم.

[۵۰] «أَمْرًا» فرمان ما به چیزی که پیدایش آن را اراده کنیم «الْأَوْحِدَ» یک کلمه یعنی «کن» (کنایه از سریع ترین زمان ممکن برای پیدایش است) «كَلِمَةٍ» مثل یک نگاه سریع و با عجله [۵۱] «أَيُّهَا الْمَلِكُ» امثال

شاه در پیروی از کفر [۵۲]

لِلْمَلَائِكَةِ وَالنَّبِيِّينَ

۵۳۱

سُورَةُ الرَّحْمٰنِ

«الزُّبُرِ» کتابهای اعمال [۵۳]

«سَطْرًا» نوشته شده در لوح

محفوظ {نهر، جویبار}

[۵۵] «مَقْعِدِ صِدْقٍ» مجلس

حق، مجلس راستی آشکارا و

نهان.

سُورَةُ الرَّحْمٰنِ

[۲] «عَلَّمَ الْقُرْآنَ» به انسان

قرآن را یاد داد [۴] «عَلَّمَهُ

الْبَيَانَ» به او بیان و

برده برداری از معنی مقصود

را یاد داد [۵] «يُحْسِبَانِ» با

حسابی منظم و زمان مقدر و

معلوم در گردش هستند [۶]

«التَّجْمِ» گیاهی که می‌روید

و ساقه ندارد مثل: گیاه

ترونازه. «يَسْجُدَانِ» خاضع

و فرمانبردار خداوند در

کاری که برای آن خلق

شده‌اند [۷] «وَضَعَ الْمِيزَانَ»

عدالت را نازل کرد و مردمان

را به آن دستور فرمود [۸]

«أَنْ لَا تَطْغَوْا» تا اینکه از

عدالت و حق تجاوز نکنید

[۹] «بِالْقِسْطِ» عادلانه

وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ ۝ وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا
أَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ ۝ وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ
فِي الزُّبُرِ ۝ وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ ۝ إِنَّ الْمُفْسِدِينَ
فِي جَنَّتٍ وَنَهْرٍ ۝ فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْدِرٍ ۝

سُورَةُ الرَّحْمٰنِ

الْبَيَانَ

التَّجْمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّحْمَنُ ۝ ۱ عَلَّمَ الْقُرْآنَ ۝ ۲ خَلَقَ الْإِنْسَانَ ۝
عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ۝ ۳ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ ۝ ۴
وَالنَّجْمُ ۝ ۵ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ ۝ ۶ وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ ۝
۷ أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ۝ ۸ وَأَقِيمُوا الزُّنُوزَ بِالْقِسْطِ
وَلَا تَحْسُرُوا الْمِيزَانَ ۝ ۹ وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ ۝ ۱۰
فِيهَا فَكْهَةٌ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ ۝ ۱۱ وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ
وَالرَّيْحَانُ ۝ ۱۲ فَيَا أَيُّهَا الْآءِ رَبِّكُمَا تَكْذِبَانِ ۝ ۱۳ خَلَقَ
الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَلٍ كَالْفَخَّارِ ۝ ۱۴ وَخَلَقَ الْجَانَّ
مِنْ مَّارِجٍ مِنْ نَارٍ ۝ ۱۵ فَيَا أَيُّهَا الْآءِ رَبِّكُمَا تَكْذِبَانِ ۝ ۱۶

الْبَيَانَ

«الْأَحْسِرُوا الْمِيزَانَ» وزن را نگاهید [۱۰] «الْأَرْضَ وَضَعَهَا» زمین را وسیع و گسترده کرد «لِلْأَنَامِ» برای

خلایق: انسان، جن و... [۱۱] «الْأَكْمَامِ» غلافی که قبل از پدیدار شدن میوه روی آن است [۱۲] «الْعَصْفِ» کاه،

برگ خشکی که چهارپایان آن را می‌خورند و باد به آسانی آن را می‌ریزند «الرَّيْحَانُ» گیاهی خوشبو [۱۳]

«لَا تَطْغَوْا» کدام یک از نعمت‌های خداوند متعال را «تکذبان» انکار می‌کنید (مخاطب ثقلین است)

[۱۴] «صَلْصَلًا» گل خشکیده‌ای که با زدن تلنگری به صدا درمی‌آید [۱۵] «مَّارِجًا» مثل گل پخته شده،

سفال [۱۶] «مَّارِجًا» شعله صاف و بدون دود.

رَبُّ الشَّرْقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ ۱۷ فَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا ۱۸

مَجَّ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ۱۹ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ ۲۰ فَيَا أَيُّهَا

الَّذِينَ كَفَرُوا ۲۱ يُخْرِجُ مِنْهُمَا الْمَوْءُودُ وَالْمَرْجَاتُ ۲۲ فَيَا

الَّذِينَ كَفَرُوا ۲۳ وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ

۲۴ فَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا ۲۵ كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ۲۶ وَيَبْقَى

وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ۲۷ فَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا

۲۸ يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ۲۹ فَيَا

الَّذِينَ كَفَرُوا ۳۰ سَنُفِغُ لَكُمْ آيَةَ الْفُلَانِ ۳۱ فَيَا

الَّذِينَ كَفَرُوا ۳۲ يَمَعْشَرُ الْحِينَ وَالْإِنْسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ

أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَطْوَارِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ

إِلَّا بِإِذْنِ ۳۳ فَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا ۳۴ بُرْسُلٌ عَلَيْكُمَا

شَوَاطِلٌ مِّنْ نَّارٍ وَنَحَّاسٌ فَلَا تَنْصِرَانِ ۳۵ فَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا

تُكَذَّبَانِ ۳۶ فَإِذَا انشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ

۳۷ فَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا ۳۸ فَيَوْمَئِذٍ لَا يُسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ

إِنْسٌ وَلَا جَانٌ ۳۹ فَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا ۴۰

و زمین را بپایید (غی توانید) «بِطَانِ» با نیرو و زور (بعید است که برایتان میسر شود) [۳۵] «شَوَاطِلُ» شعله

خالص و بدون دود «نَحَّاسٌ» مس مذاب که پوستها و شکمهایشان را بریان می‌کند «الْمَنْصَرِمَانِ» کسی را

غمی‌یابید که شما را یاری کند و عذاب را از شما دور کند [۳۷] «فَكَانَتْ وَرْدَةً» مثل گل، قرمز شود «كَالدِّهَانِ»

مثل جرم سرخ. همچون روغن داغ روان می‌گردد [۳۹] «فَيَوْمَئِذٍ لَا يُسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ» در آن روز از آنان درباره

گناهانشان پرسش نمی‌گردد تا از نگاهشان دانسته شود زیرا خداوند از آن باخبر است (یعنی علتی برای سؤال

کردن از گناهانشان وجود ندارد زیرا آن گناهان ثبت و ضبط شده‌اند).

[۴۱] «سیاهم» از روی علامتشان (سیاهی رو و کبودی چشم) «لیرَ حَذُّهُ بِالْوَصَى» فرشتگان عذاب مواهی پیشانی آنان را می‌گیرند (پیشانی و باهایشان را به هم جمع می‌کنند سپس در آتش انداخته می‌شوند) [۴۴] (هم آن) آب بسیار داغ و جوشان [۴۶] «خاف مقام ربه» از حساب خدا بترسد (جنتان) بوستانی داخل قصر و بوستانی خارج آن [۴۸] «ذواتا افسان» دارای شاخه‌های انبوه. انواع میوه‌های مختلف و رنگارنگ [۵۲] «زوجان» دو صنف (یک نوع آن معروف است و نوع دیگر آن ناشناخته) [۵۴] «استبرق» ابریشم ضخیم (جی) میوه آماده چیدن (الجتین) دو باغ (دان) نزدیک و در دسترس. دست انسان در حالت‌های مختلف، ایستاده، نشسته و خوابیده به همه آنها می‌رسد [۵۶] «قاصرات الطرف» نگاهشان را به شوهرانشان محدود کرده‌اند «لَمْ يَطْمِئِنَّا» قبل از شوهرانشان کسی با ایشان نزدیکی نکرده است [۵۸] «كَاثِرُ الْيَاقُوتِ» مثل یاقوت سفید و با طراوت هستند [۶۲] «و من دونها»

۵۳۳

الْمَلَأَهُمُ الْغُلَّةَ

سُورَةُ الرَّحْمٰنِ

يَعْرِفُ الْمَجْرُمُونَ سِمْيَهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوْصَى وَالْأَقْدَامِ ۝۱ فَيَأْتِي
ءَالَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝۲ هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمَجْرُمُونَ
۝۳ يَطُوفُونَ فِيهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ ۝۴ فَيَأْتِيءُ ءَالَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ
۝۵ وَلَمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ ۝۶ فَيَأْتِيءُ ءَالَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ
۝۷ ذَوَاتَا أَفْنَانٍ ۝۸ فَيَأْتِيءُ ءَالَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝۹ فِيهَا عِوَانٌ
نَّجْرِيَانِ ۝۱۰ فَيَأْتِيءُ ءَالَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝۱۱ فِيهَا مِنْ كُلِّ فَرْحَةٍ
زَوْجَانِ ۝۱۲ فَيَأْتِيءُ ءَالَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝۱۳ مُتَّكِئِينَ عَلَى فُرُشٍ
بَطَائِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ وَحَى الْجَنَّتَيْنِ دَانِ ۝۱۴ فَيَأْتِيءُ ءَالَاءَ رَبِّكُمَا
تُكَذِّبَانِ ۝۱۵ فِيهِنَّ قَصِيرَاتُ الْطُرْفِ لَمْ يَطْمِئِنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ
وَلَا جَانٌّ ۝۱۶ فَيَأْتِيءُ ءَالَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝۱۷ كَاثِرُ الْيَاقُوتِ
وَالْمَرْجَانِ ۝۱۸ فَيَأْتِيءُ ءَالَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝۱۹ هَلْ جَزَاءُ
الْإِحْسَنِ إِلَّا الْإِحْسَنُ ۝۲۰ فَيَأْتِيءُ ءَالَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ
۝۲۱ وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَانِ ۝۲۲ فَيَأْتِيءُ ءَالَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ
۝۲۳ مُدْهَمَمَتَانِ ۝۲۴ فَيَأْتِيءُ ءَالَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝۲۵ فِيهَا
عِوَانٌ نَضَّخَتَانِ ۝۲۶ فَيَأْتِيءُ ءَالَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝۲۷

کمتر از آنها (که آن دو جای اصحاب عین است) [۶۴] «مُدْ هَمَتَانِ» بسیار سرسبز. سبز پررنگی که مایل به سیاهی است [۶۶] «نضاختان» دو چشمه در حال فوران که آب آن قطع نمی‌شود
۵۰۵ - قال رسول الله - «: لا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عَمَلِهِ فِيمَ أَفْنَأ؟ وَعَنْ عَمَلِهِ فِيمَ فَعَلَ؟ وَعَنْ مَالِهِ مَنْ
أَيْنَ إِنْ كَسَبَهُ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ؟ وَعَنْ جِسْمِهِ فِيمَ أَبْلَاهُ؟» أخرجه الترمذی و قال: حديث حسن صحيح.
پیامبر - «: فرمود: «در قیامت گاهای بنده میخکوب است تا اینکه از او سؤال شود عرش را در چه راهی صرف
کرده است؟ دانش را در چه راهی بکار برده است؟ مالش را از چه راهی بدست آورده است و در چه راهی خرج کرد
است؟ جسمش را در کدام راه پیر کرده است؟».

{ [۶۸] «لَا تَكُنْ» میوه (انواع میوه‌ها) «الْجَلَل» درخت خرما «رَمَان» انار { [۷۰] «خَيْرَاتُ حَسَن» زنانی با اخلاق نیکو و صورت زیبا [۷۲] «حُور» زنان بهشت (که سفیدی چشمان بسیار سفید و سیاهی آن نیز بسیار سیاه است) «مَقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ» (سوره النازعات) ۵۳۴

مَحْدَره و محبّه در خانه‌هایی از سروراید (هیچ یک از کارهایشان ناپسند نیست) [۷۶] «وَلَسَد» بالشها. فرشهای بلند شده «عَبْرِي» فرشهای دارای پرز نازک و نرم که خداوند آن را به عنوان نمونه ذکر می‌کند [۷۸] «تَبَارَك» بلندمرتبه است. دارای خیر و احسان فراوان است «ذِي الْجَلَال» دارای عظمت و بی‌نیازی مطلق «الْاِکْرَام» فضل کامل و احسان.

سوره الواقعة

[۱] «وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ» قیامت برپا شود [۲] «لَوْعَتِهَا» هنگام رخ دادن آن «كَادِيَةً» تکریب‌کننده‌ای که وقوع آن را انکار کند، آنگونه که در دنیا انکار می‌کرد [۳] «خَافِضَةً» پایین آورنده گناهکاران به دوزخ «رَافِعَةً» بالا برنده مومنان به بهشت [۴] «رُجَّتِ الْأَرْضُ» زمین

سخت به تکان و لرزه انداخته شد [۵] «ثُلُثُ الْجِبَالِ» کوهها مثل آرد، پودر گردانده شد [۶] «هَبْلًا مَّهِلًا» غبار پراکنده [۷] «أَرْوَاجًا» انواع [۸] «فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ» کسانی که نامه اعمالشان به دست راستشان داده می‌شود [۹] «أَصْحَابُ الشَّامَةِ» کسانی که نامه اعمالشان به دست چپشان داده می‌شود [۱۳] «ثَلَاثَةً» جماعت زیاد (من الأولین) از ملتهای گذشته [۱۵] «شُرُرُ مَوْصُوتَةٍ» تخت‌های زربافت.

۵۰۶ - قال رسول الله - «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَشَجَرَةً يَسِيرُ الْكَافِرُ فِي ظِلِّهَا مِائَةَ عَامٍ لَا يَفْطَعُهَا». متفق عليه پیامبر - «در بهشت درختی هست که سوار ضلالت در سایه آن حرکت می‌کند ولی به انتهای آن نمی‌رسد».

فِيهَا فَائِكُهُمْ وَنَخْلٌ وَرَمَانٌ ۖ فَيَأْتِيَهُمْ الْآلَاءُ رِيكًا تُكَذِّبَانِ ۖ
فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حَسَنَاتٌ ۖ فَيَأْتِيَهُمْ الْآلَاءُ رِيكًا تُكَذِّبَانِ ۖ حُورٌ
مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ ۖ فَيَأْتِيَهُمْ الْآلَاءُ رِيكًا تُكَذِّبَانِ ۖ
لَمْ يَطْمِئِنَّنَّ إِسْنٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ ۖ فَيَأْتِيَهُمْ الْآلَاءُ رِيكًا تُكَذِّبَانِ ۖ
مُتَّكِئِينَ عَلَى رَفْرَفٍ خُضِرٍ وَعَبْقَرِيٍّ حَسَنٍ ۖ فَيَأْتِي
هُمُ الْآلَاءُ رِيكًا تُكَذِّبَانِ ۖ نَبْرَكَ أَتَمُّ رِيكٌ ذِي الْجَلَلِ وَالْإِكْرَامِ ۖ

سوره الواقعة
آیاتها ۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ۚ لَبَسَ لَوْعَتُهَا كَازِبَةٌ ۚ خَافِضَةٌ رَافِعَةٌ ۚ
إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًا ۚ وَيُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًا ۚ فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًا ۚ وَكُنُفٌ أُرْوَاجًا ۚ ثَلَاثَةٌ ۚ فَأَصْحَابُ
الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ۚ وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمِ مَا أَصْحَابُ
الْمَشْأَمِ ۚ وَالسَّاقِطُونَ السَّاقِطُونَ ۚ أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ ۚ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ۚ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ ۚ وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ ۚ عَلَى شُرُرٍ مَوْصُوتَةٍ ۚ مُتَّكِئِينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ ۚ

[۱۷] «وَلَدَانِ مُخَلَّدُونَ» پسرکان خدمتکار که همیشه به حالت نوجوانی می مانند و هرگز تغییر نمی کنند [۱۸] {«اُكْوَابٍ» جمع کوب: قدح. لیوان «بَارِيقٍ» جمع ابریق: کوزه دارای دسته و لوله «كَأْسٍ» جام} «مِنْ شَعِيرٍ» از

شرابی که از چشمه ها جاری می گردد [۱۹] «لَا يَصْدَعُونَ عَنَّا» با نوشیدن آن مثل شراب دنیا سردرد نمی گیرند

{«لَا يُزِفُونَ» با نوشیدن آن عقل را از دست نمی دهند [۲۰] «فَاكِهَةٍ» میوه «مِنَّا»

بختیرون از میوه هایی که خودشان بخوانند و برگزینند [۲۱] «لَحْمٍ» گوشت «طَيْرٍ»

پرنده «بِشْتَهَوْنِ» اشتباه کنند. بخوانند [۲۲] «حُورٍ» سیاه چشمان «عَيْنٍ»

درشت چشمان { [۲۳] «اللُّؤْلُؤُ الْمَكْنُونِ» مروارید پوشیده شده در صدفها [۲۵] «لِقَا» سخن بی فایده. باطل.

زشت «وَلَا تَنَالْنَاهَا» و نه گناه آلود [۲۷] «بِسِرِّ»

درخت کنار (درختی با سایه فراخ) [۲۸] «مُخَضَّرٍ» بدون خار. یا خار بریده [۲۹] «طَلْمٍ»

درخت موز یا مشابه آن «مُضَوِّدٍ» متراکم. روی هم انباشته شده که از پایین به بالا مملو از میوه است [۳۰]

{«ظِلٌّ مُدْمَدٍ» سایه همیشگی که خورشید آن را محو نمی کند [۳۵] «أَنشَانَهُنَّ» آنان (همسران) را از نو آفریده ایم [۳۷] «عُرُبًا» جمع عروب. زنی که عفت و عشق و علاقه خود را به شوهرش نشان می دهد «أَرْبَابًا» زنان هبسن

و سال [۳۸] «لِأَصْحَابِ الْيَمِينِ» آنان را برای سعادتمندان خلق کرده ایم [۴۲] «بِحَرَمٍ» باد بسیار سوزان «حَرَمٍ»

آب داغ و جوشان [۴۳] «بِحَرَمٍ» رود بسیار سیاه و گرم [۴۴] «لَا يَارِي» نه خنک است «وَلَا يَحْرِمُ» و نه مفید فایده ای است [۴۵] «مَعْرَبِينَ» افراد خوشگذران و مست و مغرور فزونی نعمت { [۴۶] «لِحَيْثَةٍ» گناه بزرگ (شرک).

يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وَلَدَانِ مُخَلَّدُونَ ۱۷ يَا كُؤَابَ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ

۱۸ لَا يَصْدَعُونَ عَنْهَا وَلَا يُزِفُونَ ۱۹ وَفَاكِهَةٍ مِمَّا يَبْتَخِرُونَ ۲۰

۲۱ وَلَحْمِ طَيْرٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ ۲۲ وَحُورٍ عِينٍ ۲۳ كَأَمْثَلِ اللَّؤْلُؤِ

الْمَكْنُونِ ۲۴ جَزَاءً لِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۲۵ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا

تَأْتِيًا ۲۶ إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا ۲۷ وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ

الْيَمِينِ ۲۸ فِي سِدْرٍ مَخْضُودٍ ۲۹ وَطَلْحٍ مَبْثُورٍ ۳۰ وَظِلٍّ مُتَدَوِّدٍ

۳۱ وَمَاءٍ مَسْكُوبٍ ۳۲ وَفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ ۳۳ لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا

مَمْنُوعَةٍ ۳۴ وَفُرُشٍ مَرْقُوعَةٍ ۳۵ إِنَّا أَنشَأْنَهُمْ إِنشَاءً ۳۶ فَعَلَّاهُنَّ

أَتْبَارًا ۳۷ عُرُبًا أَتْرَابًا ۳۸ لِأَصْحَابِ الْيَمِينِ ۳۹ ثَلَاثَةٌ مِنْ

الْأَوَّلِينَ ۴۰ وَثَلَاثَةٌ مِنَ الْآخِرِينَ ۴۱ وَأَصْحَابُ الشِّمَالِ مَا أَصْحَابُ

الشِّمَالِ ۴۲ فِي سَمُودٍ وَحَمِيمٍ ۴۳ وَظِلٍّ مِنْ يَحْمُومٍ ۴۴ لَا بَارِدٍ

وَلَا كَرِيمٍ ۴۵ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتْرَفِينَ ۴۶ وَكَانُوا يُصِرُّونَ

عَلَى الْحِنْتِ الْعَظِيمِ ۴۷ وَكَانُوا يَقُولُونَ أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا

وَعِظْمًا أَإِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ۴۸ أَوَآبَاءُنَا الْأَوَّلُونَ ۴۹ قُلْ إِنَّا

الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ۵۰ لَمَجْبُوعُونَ إِلَى مِيقَاتِ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ۵۱

{ ۵۱ } { الشَّارُونَ } گمراهان { ۵۲ } زقوم درختی بسیار کریه در آتش { ۵۳ } مائون پرکنندگان { ۵۴ } نوشندگان { الحیم } آب داغ و جوشان { ۵۵ } الحیم شتر تشنه‌ای که سیراب نمی‌گردد

سورة الواقعة

۵۳۶

المعارج

{ ۵۶ } هاهو درختی که این جزاء آماده شده آنان است { يوم } الدین روز حساب و جزاء (روز قیامت) { ۵۷ } فلو لا تصدقون پس چرا به زنده شدن ایمان نمی‌آوردید { ۵۸ } افرایتم مرا آگاه کنید { مائون } منی که به داخل رحم‌ها می‌جهانید { ۵۹ } تغلقونه آنها را به شکل انسان کامل خلق می‌کنید { ۶۰ } یسوقین علی آن کسی بر ما چیره نمی‌شود از اینکه به جای شما آفریده‌هایی شبیه شما در انسان بودن، اما بهتر از شما را بیافرینم { ۶۱ } و شما را به صورت زشتی که برای شما قابل تصور نیست، دوباره خلق کنیم { ۶۲ } النساء الأول آفرینش نخستین آنان در دنیا { تذکرون } از قدرت خدا بر زنده کردنشان متذکر نمی‌شوید { ۶۳ } و ما تحثرون آنچه بذرش را در زمین می‌کارید و

ثُمَّ إِنَّمَا أَنهَا الصَّالُونَ الْمَكِيدُونَ ۵۱ لَا كَلُونَ مِنْ شَجَرٍ مِنْ زُقوم ۵۲
فَالْإِنُّ مِنْهَا الْبَطُونَ ۵۳ فَشَرِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ ۵۴ فَشَرِبُونَ
شَرِبَ الْحَمِيمِ ۵۵ هَذَا نَزَلْنَاهُ بِرَمِّ الدِّينِ ۵۶ نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ فَلَوْلَا
تَصَدَّقُونَ ۵۷ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ ۵۸ أَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ
الْخَالِقُونَ ۵۹ نَحْنُ قَدَرْنَا بَيْنَهُ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ۶۰
عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ أَمْثَلَكُمْ وَنُنشِئَكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ ۶۱ وَلَقَدْ
عَاشَتْهُ الشَّاةُ الْأُولَى فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ ۶۲ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ
۶۳ أَأَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ ۶۴ لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ
حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ ۶۵ إِنَّا لَمَغْرُمُونَ ۶۶ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ
۶۷ أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ ۶۸ أَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ
أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ ۶۹ لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ أَمْحًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ
۷۰ أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ ۷۱ أَأَنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا أَمْ
نَحْنُ الْمُنْشِئُونَ ۷۲ نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذَكُّرًا وَرَمَعًا لِلْمُقْوِينَ
۷۳ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ۷۴ فَلَا أُقْسِمُ
بِمَوْقِعِ النُّجُومِ ۷۵ وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ ۷۶

در آن کار می‌کنید { ۶۵ } حطام گیاه خشک و پریر شده و بی‌فایده { ففکرون } شدید { ففکرون } از خراب شدن آن شگفت زده می‌شوید و می‌گویید... { ۶۶ } المغرمون زیان دیدگان { ۶۷ } بل نحن محرومون محروم بودن از محصول برای ما مقدر شده است { ۶۹ } المزن ایر سفید { ۷۰ } اجاجا تلخ، بسیار شور { ۷۱ } النورون برمی‌افروزید { ۷۲ } شجرتها درخت عقار و درخت مرخ (که عرب به وسیله آنها جرقه تولید می‌کردند و آتش برمی‌افروختند) { ۷۳ } متاعا وسیله منفعت برای مسافران در سرزمین خالی از سکنه که به وسیله آن دو چوب آتش تولید کنند.

[۷۸] ﴿فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ﴾ در کتابی محفوظ در برابر تحریف [۷۹] ﴿الْمُطَهَّرُونَ﴾ کسانی که از حدت اکبر و اصغر پاک باشند (جمله خبری و به معنی نهی است) [۸۱] ﴿مُتَوَكِّلِينَ﴾ سهل انگاری می کنید یا شک می کنید یا آن را

تکذیب می کنید [۸۲]

الْمُتَوَكِّلِينَ وَالْمُتَوَكِّلِينَ

۵۳۷

سُورَةُ الْوَاقِعَةِ

﴿يَعْمَلُونَ رِزْقَكُمْ﴾ تکذیب

کردن را بهره خود از نعمت

می کنید [۸۳] ﴿بَلَفْتِ

الْحَلْقُومَ﴾ هنگام مرگ روح به

گلوگاه برسد [۸۴] ﴿وَأَنْتُمْ

حِينَئِذٍ تَنْظُرُونَ﴾ و شما در این

هنگام که روح به گلوگاه

می رسد، می بینید [۸۵] ﴿وَأَنْتُمْ

عَنْ أَقْرَبَ إِلَيْهِ﴾ و ما با علم و

قدرت مان به او نزدیک تریم

[۸۶] ﴿فَلَوْلَا﴾ پس چرا نه

﴿غَيْرِ مَدِينِينَ﴾ افراد

بی حساب و جزاء، افراد

نافرمان [۸۷] ﴿تَرْجِعُونَهَا﴾

روح را بعد از اینکه به گلوگاه

رسید، به جسم بازگردانید

﴿إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ اگر راست

می گوید و خیال می کنید که

خداوند مردگان را زنده

می کند [۸۹] ﴿الْمَرْجُوعِ﴾

استراحت، یا رحمت یا شادی

و سرور بهره آنان می گردد

﴿وَرِجَانٍ﴾ گیاه خوشبو (رزق

نیکو) [۹۰] ﴿أَصْحَابِ الْيَمِينِ﴾

سعادتمندان [۹۱] ﴿فَلَا

إِنَّهُ لَقُرْءَانٌ كَرِيمٌ ۝۷۷ فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ ۝۷۸ لَا يَمَسُّهُ إِلَّا
الْمُطَهَّرُونَ ۝۷۹ تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝۸۰ أَفِيْهِذَا الْحَدِيثِ
أَنْتُمْ مُدْهِنُونَ ۝۸۱ وَيَعْمَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْتُمْ تُكْذِبُونَ ۝۸۲ فَلَوْلَا
إِذَا بَلَغَتِ الْحَلْقُومَ ۝۸۳ وَأَنْتُمْ حِينِيذٍ تَنْظُرُونَ ۝۸۴ وَنَحْنُ أَقْرَبُ
إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا تُبْصِرُونَ ۝۸۵ فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ
۝۸۶ تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝۸۷ فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ
۝۸۸ فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتْ نَعِيمٌ ۝۸۹ وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنْ أَصْحَابِ
الْيَمِينِ ۝۹۰ فَسَلَامٌ لَكَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ ۝۹۱ وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ
الْمُكْذِبِينَ الضَّالِّينَ ۝۹۲ فَقُلْ مِنْ حِمِيمٍ ۝۹۳ وَتَصْلِيَةٌ جَمِيمٍ
۝۹۴ إِنَّ هَذَا لَهُوَ حَقُّ الْيَقِينِ ۝۹۵ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ۝۹۶

سُورَةُ الْحَدِيدِ ۱۱ ۱۲ ۱۳ ۱۴ ۱۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸ ۱۹ ۲۰ ۲۱ ۲۲ ۲۳ ۲۴ ۲۵ ۲۶ ۲۷ ۲۸ ۲۹ ۳۰ ۳۱ ۳۲ ۳۳ ۳۴ ۳۵ ۳۶ ۳۷ ۳۸ ۳۹ ۴۰ ۴۱ ۴۲ ۴۳ ۴۴ ۴۵ ۴۶ ۴۷ ۴۸ ۴۹ ۵۰ ۵۱ ۵۲ ۵۳ ۵۴ ۵۵ ۵۶ ۵۷ ۵۸ ۵۹ ۶۰ ۶۱ ۶۲ ۶۳ ۶۴ ۶۵ ۶۶ ۶۷ ۶۸ ۶۹ ۷۰ ۷۱ ۷۲ ۷۳ ۷۴ ۷۵ ۷۶ ۷۷ ۷۸ ۷۹ ۸۰ ۸۱ ۸۲ ۸۳ ۸۴ ۸۵ ۸۶ ۸۷ ۸۸ ۸۹ ۹۰ ۹۱ ۹۲ ۹۳ ۹۴ ۹۵ ۹۶ ۹۷ ۹۸ ۹۹ ۱۰۰ ۱۰۱ ۱۰۲ ۱۰۳ ۱۰۴ ۱۰۵ ۱۰۶ ۱۰۷ ۱۰۸ ۱۰۹ ۱۱۰ ۱۱۱ ۱۱۲ ۱۱۳ ۱۱۴ ۱۱۵ ۱۱۶ ۱۱۷ ۱۱۸ ۱۱۹ ۱۲۰ ۱۲۱ ۱۲۲ ۱۲۳ ۱۲۴ ۱۲۵ ۱۲۶ ۱۲۷ ۱۲۸ ۱۲۹ ۱۳۰ ۱۳۱ ۱۳۲ ۱۳۳ ۱۳۴ ۱۳۵ ۱۳۶ ۱۳۷ ۱۳۸ ۱۳۹ ۱۴۰ ۱۴۱ ۱۴۲ ۱۴۳ ۱۴۴ ۱۴۵ ۱۴۶ ۱۴۷ ۱۴۸ ۱۴۹ ۱۵۰ ۱۵۱ ۱۵۲ ۱۵۳ ۱۵۴ ۱۵۵ ۱۵۶ ۱۵۷ ۱۵۸ ۱۵۹ ۱۶۰ ۱۶۱ ۱۶۲ ۱۶۳ ۱۶۴ ۱۶۵ ۱۶۶ ۱۶۷ ۱۶۸ ۱۶۹ ۱۷۰ ۱۷۱ ۱۷۲ ۱۷۳ ۱۷۴ ۱۷۵ ۱۷۶ ۱۷۷ ۱۷۸ ۱۷۹ ۱۸۰ ۱۸۱ ۱۸۲ ۱۸۳ ۱۸۴ ۱۸۵ ۱۸۶ ۱۸۷ ۱۸۸ ۱۸۹ ۱۹۰ ۱۹۱ ۱۹۲ ۱۹۳ ۱۹۴ ۱۹۵ ۱۹۶ ۱۹۷ ۱۹۸ ۱۹۹ ۲۰۰ ۲۰۱ ۲۰۲ ۲۰۳ ۲۰۴ ۲۰۵ ۲۰۶ ۲۰۷ ۲۰۸ ۲۰۹ ۲۱۰ ۲۱۱ ۲۱۲ ۲۱۳ ۲۱۴ ۲۱۵ ۲۱۶ ۲۱۷ ۲۱۸ ۲۱۹ ۲۲۰ ۲۲۱ ۲۲۲ ۲۲۳ ۲۲۴ ۲۲۵ ۲۲۶ ۲۲۷ ۲۲۸ ۲۲۹ ۲۳۰ ۲۳۱ ۲۳۲ ۲۳۳ ۲۳۴ ۲۳۵ ۲۳۶ ۲۳۷ ۲۳۸ ۲۳۹ ۲۴۰ ۲۴۱ ۲۴۲ ۲۴۳ ۲۴۴ ۲۴۵ ۲۴۶ ۲۴۷ ۲۴۸ ۲۴۹ ۲۵۰ ۲۵۱ ۲۵۲ ۲۵۳ ۲۵۴ ۲۵۵ ۲۵۶ ۲۵۷ ۲۵۸ ۲۵۹ ۲۶۰ ۲۶۱ ۲۶۲ ۲۶۳ ۲۶۴ ۲۶۵ ۲۶۶ ۲۶۷ ۲۶۸ ۲۶۹ ۲۷۰ ۲۷۱ ۲۷۲ ۲۷۳ ۲۷۴ ۲۷۵ ۲۷۶ ۲۷۷ ۲۷۸ ۲۷۹ ۲۸۰ ۲۸۱ ۲۸۲ ۲۸۳ ۲۸۴ ۲۸۵ ۲۸۶ ۲۸۷ ۲۸۸ ۲۸۹ ۲۹۰ ۲۹۱ ۲۹۲ ۲۹۳ ۲۹۴ ۲۹۵ ۲۹۶ ۲۹۷ ۲۹۸ ۲۹۹ ۳۰۰ ۳۰۱ ۳۰۲ ۳۰۳ ۳۰۴ ۳۰۵ ۳۰۶ ۳۰۷ ۳۰۸ ۳۰۹ ۳۱۰ ۳۱۱ ۳۱۲ ۳۱۳ ۳۱۴ ۳۱۵ ۳۱۶ ۳۱۷ ۳۱۸ ۳۱۹ ۳۲۰ ۳۲۱ ۳۲۲ ۳۲۳ ۳۲۴ ۳۲۵ ۳۲۶ ۳۲۷ ۳۲۸ ۳۲۹ ۳۳۰ ۳۳۱ ۳۳۲ ۳۳۳ ۳۳۴ ۳۳۵ ۳۳۶ ۳۳۷ ۳۳۸ ۳۳۹ ۳۴۰ ۳۴۱ ۳۴۲ ۳۴۳ ۳۴۴ ۳۴۵ ۳۴۶ ۳۴۷ ۳۴۸ ۳۴۹ ۳۵۰ ۳۵۱ ۳۵۲ ۳۵۳ ۳۵۴ ۳۵۵ ۳۵۶ ۳۵۷ ۳۵۸ ۳۵۹ ۳۶۰ ۳۶۱ ۳۶۲ ۳۶۳ ۳۶۴ ۳۶۵ ۳۶۶ ۳۶۷ ۳۶۸ ۳۶۹ ۳۷۰ ۳۷۱ ۳۷۲ ۳۷۳ ۳۷۴ ۳۷۵ ۳۷۶ ۳۷۷ ۳۷۸ ۳۷۹ ۳۸۰ ۳۸۱ ۳۸۲ ۳۸۳ ۳۸۴ ۳۸۵ ۳۸۶ ۳۸۷ ۳۸۸ ۳۸۹ ۳۹۰ ۳۹۱ ۳۹۲ ۳۹۳ ۳۹۴ ۳۹۵ ۳۹۶ ۳۹۷ ۳۹۸ ۳۹۹ ۴۰۰ ۴۰۱ ۴۰۲ ۴۰۳ ۴۰۴ ۴۰۵ ۴۰۶ ۴۰۷ ۴۰۸ ۴۰۹ ۴۱۰ ۴۱۱ ۴۱۲ ۴۱۳ ۴۱۴ ۴۱۵ ۴۱۶ ۴۱۷ ۴۱۸ ۴۱۹ ۴۲۰ ۴۲۱ ۴۲۲ ۴۲۳ ۴۲۴ ۴۲۵ ۴۲۶ ۴۲۷ ۴۲۸ ۴۲۹ ۴۳۰ ۴۳۱ ۴۳۲ ۴۳۳ ۴۳۴ ۴۳۵ ۴۳۶ ۴۳۷ ۴۳۸ ۴۳۹ ۴۴۰ ۴۴۱ ۴۴۲ ۴۴۳ ۴۴۴ ۴۴۵ ۴۴۶ ۴۴۷ ۴۴۸ ۴۴۹ ۴۵۰ ۴۵۱ ۴۵۲ ۴۵۳ ۴۵۴ ۴۵۵ ۴۵۶ ۴۵۷ ۴۵۸ ۴۵۹ ۴۶۰ ۴۶۱ ۴۶۲ ۴۶۳ ۴۶۴ ۴۶۵ ۴۶۶ ۴۶۷ ۴۶۸ ۴۶۹ ۴۷۰ ۴۷۱ ۴۷۲ ۴۷۳ ۴۷۴ ۴۷۵ ۴۷۶ ۴۷۷ ۴۷۸ ۴۷۹ ۴۸۰ ۴۸۱ ۴۸۲ ۴۸۳ ۴۸۴ ۴۸۵ ۴۸۶ ۴۸۷ ۴۸۸ ۴۸۹ ۴۹۰ ۴۹۱ ۴۹۲ ۴۹۳ ۴۹۴ ۴۹۵ ۴۹۶ ۴۹۷ ۴۹۸ ۴۹۹ ۵۰۰ ۵۰۱ ۵۰۲ ۵۰۳ ۵۰۴ ۵۰۵ ۵۰۶ ۵۰۷ ۵۰۸ ۵۰۹ ۵۱۰ ۵۱۱ ۵۱۲ ۵۱۳ ۵۱۴ ۵۱۵ ۵۱۶ ۵۱۷ ۵۱۸ ۵۱۹ ۵۲۰ ۵۲۱ ۵۲۲ ۵۲۳ ۵۲۴ ۵۲۵ ۵۲۶ ۵۲۷ ۵۲۸ ۵۲۹ ۵۳۰ ۵۳۱ ۵۳۲ ۵۳۳ ۵۳۴ ۵۳۵ ۵۳۶ ۵۳۷ ۵۳۸ ۵۳۹ ۵۴۰ ۵۴۱ ۵۴۲ ۵۴۳ ۵۴۴ ۵۴۵ ۵۴۶ ۵۴۷ ۵۴۸ ۵۴۹ ۵۵۰ ۵۵۱ ۵۵۲ ۵۵۳ ۵۵۴ ۵۵۵ ۵۵۶ ۵۵۷ ۵۵۸ ۵۵۹ ۵۶۰ ۵۶۱ ۵۶۲ ۵۶۳ ۵۶۴ ۵۶۵ ۵۶۶ ۵۶۷ ۵۶۸ ۵۶۹ ۵۷۰ ۵۷۱ ۵۷۲ ۵۷۳ ۵۷۴ ۵۷۵ ۵۷۶ ۵۷۷ ۵۷۸ ۵۷۹ ۵۸۰ ۵۸۱ ۵۸۲ ۵۸۳ ۵۸۴ ۵۸۵ ۵۸۶ ۵۸۷ ۵۸۸ ۵۸۹ ۵۹۰ ۵۹۱ ۵۹۲ ۵۹۳ ۵۹۴ ۵۹۵ ۵۹۶ ۵۹۷ ۵۹۸ ۵۹۹ ۶۰۰ ۶۰۱ ۶۰۲ ۶۰۳ ۶۰۴ ۶۰۵ ۶۰۶ ۶۰۷ ۶۰۸ ۶۰۹ ۶۱۰ ۶۱۱ ۶۱۲ ۶۱۳ ۶۱۴ ۶۱۵ ۶۱۶ ۶۱۷ ۶۱۸ ۶۱۹ ۶۲۰ ۶۲۱ ۶۲۲ ۶۲۳ ۶۲۴ ۶۲۵ ۶۲۶ ۶۲۷ ۶۲۸ ۶۲۹ ۶۳۰ ۶۳۱ ۶۳۲ ۶۳۳ ۶۳۴ ۶۳۵ ۶۳۶ ۶۳۷ ۶۳۸ ۶۳۹ ۶۴۰ ۶۴۱ ۶۴۲ ۶۴۳ ۶۴۴ ۶۴۵ ۶۴۶ ۶۴۷ ۶۴۸ ۶۴۹ ۶۵۰ ۶۵۱ ۶۵۲ ۶۵۳ ۶۵۴ ۶۵۵ ۶۵۶ ۶۵۷ ۶۵۸ ۶۵۹ ۶۶۰ ۶۶۱ ۶۶۲ ۶۶۳ ۶۶۴ ۶۶۵ ۶۶۶ ۶۶۷ ۶۶۸ ۶۶۹ ۶۷۰ ۶۷۱ ۶۷۲ ۶۷۳ ۶۷۴ ۶۷۵ ۶۷۶ ۶۷۷ ۶۷۸ ۶۷۹ ۶۸۰ ۶۸۱ ۶۸۲ ۶۸۳ ۶۸۴ ۶۸۵ ۶۸۶ ۶۸۷ ۶۸۸ ۶۸۹ ۶۹۰ ۶۹۱ ۶۹۲ ۶۹۳ ۶۹۴ ۶۹۵ ۶۹۶ ۶۹۷ ۶۹۸ ۶۹۹ ۷۰۰ ۷۰۱ ۷۰۲ ۷۰۳ ۷۰۴ ۷۰۵ ۷۰۶ ۷۰۷ ۷۰۸ ۷۰۹ ۷۱۰ ۷۱۱ ۷۱۲ ۷۱۳ ۷۱۴ ۷۱۵ ۷۱۶ ۷۱۷ ۷۱۸ ۷۱۹ ۷۲۰ ۷۲۱ ۷۲۲ ۷۲۳ ۷۲۴ ۷۲۵ ۷۲۶ ۷۲۷ ۷۲۸ ۷۲۹ ۷۳۰ ۷۳۱ ۷۳۲ ۷۳۳ ۷۳۴ ۷۳۵ ۷۳۶ ۷۳۷ ۷۳۸ ۷۳۹ ۷۴۰ ۷۴۱ ۷۴۲ ۷۴۳ ۷۴۴ ۷۴۵ ۷۴۶ ۷۴۷ ۷۴۸ ۷۴۹ ۷۵۰ ۷۵۱ ۷۵۲ ۷۵۳ ۷۵۴ ۷۵۵ ۷۵۶ ۷۵۷ ۷۵۸ ۷۵۹ ۷۶۰ ۷۶۱ ۷۶۲ ۷۶۳ ۷۶۴ ۷۶۵ ۷۶۶ ۷۶۷ ۷۶۸ ۷۶۹ ۷۷۰ ۷۷۱ ۷۷۲ ۷۷۳ ۷۷۴ ۷۷۵ ۷۷۶ ۷۷۷ ۷۷۸ ۷۷۹ ۷۸۰ ۷۸۱ ۷۸۲ ۷۸۳ ۷۸۴ ۷۸۵ ۷۸۶ ۷۸۷ ۷۸۸ ۷۸۹ ۷۹۰ ۷۹۱ ۷۹۲ ۷۹۳ ۷۹۴ ۷۹۵ ۷۹۶ ۷۹۷ ۷۹۸ ۷۹۹ ۸۰۰ ۸۰۱ ۸۰۲ ۸۰۳ ۸۰۴ ۸۰۵ ۸۰۶ ۸۰۷ ۸۰۸ ۸۰۹ ۸۱۰ ۸۱۱ ۸۱۲ ۸۱۳ ۸۱۴ ۸۱۵ ۸۱۶ ۸۱۷ ۸۱۸ ۸۱۹ ۸۲۰ ۸۲۱ ۸۲۲ ۸۲۳ ۸۲۴ ۸۲۵ ۸۲۶ ۸۲۷ ۸۲۸ ۸۲۹ ۸۳۰ ۸۳۱ ۸۳۲ ۸۳۳ ۸۳۴ ۸۳۵ ۸۳۶ ۸۳۷ ۸۳۸ ۸۳۹ ۸۴۰ ۸۴۱ ۸۴۲ ۸۴۳ ۸۴۴ ۸۴۵ ۸۴۶ ۸۴۷ ۸۴۸ ۸۴۹ ۸۵۰ ۸۵۱ ۸۵۲ ۸۵۳ ۸۵۴ ۸۵۵ ۸۵۶ ۸۵۷ ۸۵۸ ۸۵۹ ۸۶۰ ۸۶۱ ۸۶۲ ۸۶۳ ۸۶۴ ۸۶۵ ۸۶۶ ۸۶۷ ۸۶۸ ۸۶۹ ۸۷۰ ۸۷۱ ۸۷۲ ۸۷۳ ۸۷۴ ۸۷۵ ۸۷۶ ۸۷۷ ۸۷۸ ۸۷۹ ۸۸۰ ۸۸۱ ۸۸۲ ۸۸۳ ۸۸۴ ۸۸۵ ۸۸۶ ۸۸۷ ۸۸۸ ۸۸۹ ۸۹۰ ۸۹۱ ۸۹۲ ۸۹۳ ۸۹۴ ۸۹۵ ۸۹۶ ۸۹۷ ۸۹۸ ۸۹۹ ۹۰۰ ۹۰۱ ۹۰۲ ۹۰۳ ۹۰۴ ۹۰۵ ۹۰۶ ۹۰۷ ۹۰۸ ۹۰۹ ۹۱۰ ۹۱۱ ۹۱۲ ۹۱۳ ۹۱۴ ۹۱۵ ۹۱۶ ۹۱۷ ۹۱۸ ۹۱۹ ۹۲۰ ۹۲۱ ۹۲۲ ۹۲۳ ۹۲۴ ۹۲۵ ۹۲۶ ۹۲۷ ۹۲۸ ۹۲۹ ۹۳۰ ۹۳۱ ۹۳۲ ۹۳۳ ۹۳۴ ۹۳۵ ۹۳۶ ۹۳۷ ۹۳۸ ۹۳۹ ۹۴۰ ۹۴۱ ۹۴۲ ۹۴۳ ۹۴۴ ۹۴۵ ۹۴۶ ۹۴۷ ۹۴۸ ۹۴۹ ۹۵۰ ۹۵۱ ۹۵۲ ۹۵۳ ۹۵۴ ۹۵۵ ۹۵۶ ۹۵۷ ۹۵۸ ۹۵۹ ۹۶۰ ۹۶۱ ۹۶۲ ۹۶۳ ۹۶۴ ۹۶۵ ۹۶۶ ۹۶۷ ۹۶۸ ۹۶۹ ۹۷۰ ۹۷۱ ۹۷۲ ۹۷۳ ۹۷۴ ۹۷۵ ۹۷۶ ۹۷۷ ۹۷۸ ۹۷۹ ۹۸۰ ۹۸۱ ۹۸۲ ۹۸۳ ۹۸۴ ۹۸۵ ۹۸۶ ۹۸۷ ۹۸۸ ۹۸۹ ۹۹۰ ۹۹۱ ۹۹۲ ۹۹۳ ۹۹۴ ۹۹۵ ۹۹۶ ۹۹۷ ۹۹۸ ۹۹۹ ۱۰۰۰ ۱۰۰۱ ۱۰۰۲ ۱۰۰۳ ۱۰۰۴ ۱۰۰۵ ۱۰۰۶ ۱۰۰۷ ۱۰۰۸ ۱۰۰۹ ۱۰۱۰ ۱۰۱۱ ۱۰۱۲ ۱۰۱۳ ۱۰۱۴ ۱۰۱۵ ۱۰۱۶ ۱۰۱۷ ۱۰۱۸ ۱۰۱۹ ۱۰۲۰ ۱۰۲۱ ۱۰۲۲ ۱۰۲۳ ۱۰۲۴ ۱۰۲۵ ۱۰۲۶ ۱۰۲۷ ۱۰۲۸ ۱۰۲۹ ۱۰۳۰ ۱۰۳۱ ۱۰۳۲ ۱۰۳۳ ۱۰۳۴ ۱۰۳۵ ۱۰۳۶ ۱۰۳۷ ۱۰۳۸ ۱۰۳۹ ۱۰۴۰ ۱۰۴۱ ۱۰۴۲ ۱۰۴۳ ۱۰۴۴ ۱۰۴۵ ۱۰۴۶ ۱۰۴۷ ۱۰۴۸ ۱۰۴۹ ۱۰۵۰ ۱۰۵۱ ۱۰۵۲ ۱۰۵۳ ۱۰۵۴ ۱۰۵۵ ۱۰۵۶ ۱۰۵۷ ۱۰۵۸ ۱۰۵۹ ۱۰۶۰ ۱۰۶۱ ۱۰۶۲ ۱۰۶۳ ۱۰۶۴ ۱۰۶۵ ۱۰۶۶ ۱۰۶۷ ۱۰۶۸ ۱۰۶۹ ۱۰۷۰ ۱۰۷۱ ۱۰۷۲ ۱۰۷۳ ۱۰۷۴ ۱۰۷۵ ۱۰۷۶ ۱۰۷۷ ۱۰۷۸ ۱۰۷۹ ۱۰۸۰ ۱۰۸۱ ۱۰۸۲ ۱۰۸۳ ۱۰۸۴ ۱۰۸۵ ۱۰۸۶ ۱۰۸۷ ۱۰۸۸ ۱۰۸۹ ۱۰۹۰ ۱۰۹۱ ۱۰۹۲ ۱۰۹۳ ۱۰۹۴ ۱۰۹۵ ۱۰۹۶ ۱۰۹۷ ۱۰۹۸ ۱۰۹۹ ۱۱۰۰ ۱۱۰۱ ۱۱۰۲ ۱۱۰۳ ۱۱۰۴ ۱۱۰۵ ۱۱۰۶ ۱۱۰۷ ۱۱۰۸ ۱۱۰۹ ۱۱۱۰ ۱۱۱۱ ۱۱۱۲ ۱۱۱۳ ۱۱۱۴ ۱۱۱۵ ۱۱۱۶ ۱۱۱۷ ۱۱۱۸ ۱۱۱۹ ۱۱۲۰ ۱۱۲۱ ۱۱۲۲ ۱۱۲۳ ۱۱۲۴ ۱۱۲۵ ۱۱۲۶ ۱۱۲۷ ۱۱۲۸ ۱۱۲۹ ۱۱۳۰ ۱۱۳۱ ۱۱۳۲ ۱۱۳۳ ۱۱۳۴ ۱۱۳۵ ۱۱۳۶ ۱۱۳۷ ۱۱۳۸ ۱۱۳۹ ۱۱۴۰ ۱۱۴۱ ۱۱۴۲ ۱۱۴۳ ۱۱۴۴ ۱۱۴۵ ۱۱۴۶ ۱۱۴۷ ۱۱۴۸ ۱۱۴۹ ۱۱۵۰ ۱۱۵۱ ۱۱۵۲ ۱۱۵۳ ۱۱۵۴ ۱۱۵۵ ۱۱۵۶ ۱۱۵۷ ۱۱۵۸ ۱۱۵۹ ۱۱۶۰ ۱۱۶۱ ۱۱۶۲ ۱۱۶۳ ۱۱۶۴ ۱۱۶۵ ۱۱۶۶ ۱۱۶۷ ۱۱۶۸ ۱۱۶۹ ۱۱۷۰ ۱۱۷۱ ۱۱۷۲ ۱۱۷۳ ۱۱۷۴ ۱۱۷۵ ۱۱۷۶ ۱۱۷۷ ۱۱۷۸ ۱۱۷۹ ۱۱۸۰ ۱۱۸۱ ۱۱۸۲ ۱۱۸۳ ۱۱۸۴ ۱۱۸۵ ۱۱۸۶ ۱۱۸۷ ۱۱۸۸ ۱۱۸۹ ۱۱۹۰ ۱۱۹۱ ۱۱۹۲ ۱۱۹۳ ۱۱۹۴ ۱۱۹۵ ۱۱۹۶ ۱۱۹۷ ۱۱۹۸ ۱۱۹۹ ۱۲۰۰ ۱۲۰۱ ۱۲۰۲ ۱۲۰۳ ۱۲۰۴ ۱۲۰۵ ۱۲۰۶ ۱۲۰۷ ۱۲۰۸ ۱۲۰۹ ۱۲۱۰ ۱۲۱۱ ۱۲۱۲ ۱۲۱۳ ۱۲۱۴ ۱۲۱۵ ۱۲۱۶ ۱۲۱۷ ۱۲۱۸ ۱۲۱۹ ۱۲۲۰ ۱۲۲۱ ۱۲۲۲ ۱۲۲۳ ۱۲۲۴ ۱۲۲۵ ۱۲۲۶ ۱۲۲۷ ۱۲۲۸ ۱۲۲۹ ۱۲۳۰ ۱۲۳۱ ۱۲۳۲ ۱۲۳۳ ۱۲۳۴ ۱۲۳۵ ۱۲۳۶ ۱۲۳۷ ۱۲۳۸ ۱۲۳۹ ۱۲۴۰ ۱۲۴۱ ۱۲۴۲ ۱۲۴۳ ۱۲۴۴ ۱۲۴۵ ۱۲۴۶ ۱۲۴۷ ۱۲۴۸ ۱۲۴۹ ۱۲۵۰ ۱۲۵۱ ۱۲۵۲ ۱۲۵۳ ۱۲۵۴ ۱۲۵۵ ۱۲۵۶ ۱۲۵۷ ۱۲۵۸ ۱۲۵۹ ۱۲۶۰ ۱۲۶۱ ۱۲۶۲ ۱۲۶۳ ۱۲۶۴ ۱۲۶۵ ۱۲۶۶ ۱۲۶۷ ۱۲۶۸ ۱۲۶۹ ۱۲۷۰ ۱۲۷۱ ۱۲۷۲ ۱۲۷۳ ۱۲۷۴ ۱۲۷۵ ۱۲۷۶ ۱۲۷۷ ۱۲۷۸ ۱۲۷۹ ۱۲۸۰ ۱۲۸۱ ۱۲۸۲ ۱۲۸۳ ۱۲۸۴ ۱۲۸۵ ۱۲۸۶ ۱۲۸۷ ۱۲۸۸ ۱۲۸۹ ۱۲۹۰ ۱۲۹۱ ۱۲۹۲ ۱۲۹۳ ۱۲۹۴ ۱۲۹۵ ۱۲۹۶ ۱۲۹۷ ۱۲۹۸ ۱۲۹۹ ۱۳۰۰ ۱۳۰۱ ۱۳۰۲ ۱۳۰۳ ۱۳۰۴ ۱۳۰۵ ۱۳۰۶ ۱۳۰۷ ۱۳۰۸ ۱۳۰۹ ۱۳۱۰ ۱۳۱۱ ۱۳۱۲ ۱۳۱۳ ۱۳۱۴ ۱۳۱۵ ۱۳۱۶ ۱۳۱۷ ۱۳۱۸ ۱۳۱۹ ۱۳۲۰ ۱۳۲۱ ۱۳۲۲ ۱۳۲۳ ۱۳۲۴ ۱۳۲۵ ۱۳۲۶ ۱۳۲۷ ۱۳۲۸ ۱۳۲۹ ۱۳۳۰ ۱۳۳۱ ۱۳۳۲ ۱۳۳۳ ۱۳۳۴ ۱۳۳۵ ۱۳۳۶ ۱۳۳۷ ۱۳۳۸ ۱۳۳۹ ۱۳۴۰ ۱۳۴۱ ۱۳۴۲ ۱۳۴۳ ۱۳۴۴ ۱۳۴۵ ۱۳۴۶ ۱۳۴۷ ۱۳۴۸ ۱۳۴۹ ۱۳۵۰ ۱۳۵۱ ۱۳۵۲ ۱۳۵۳ ۱۳۵۴ ۱۳۵۵ ۱۳۵۶ ۱۳۵۷ ۱۳۵۸ ۱۳۵۹ ۱۳۶۰ ۱۳۶۱ ۱۳۶۲ ۱۳۶۳ ۱۳۶۴ ۱۳۶۵ ۱۳۶۶ ۱۳۶۷ ۱۳۶۸ ۱۳۶۹ ۱۳۷۰ ۱۳۷۱ ۱۳۷۲ ۱۳۷۳ ۱۳۷۴ ۱۳۷۵ ۱۳۷۶ ۱۳۷۷ ۱۳۷۸ ۱۳۷۹ ۱۳۸۰ ۱۳۸۱ ۱۳۸۲ ۱۳۸۳ ۱۳۸۴ ۱۳۸۵ ۱۳۸۶ ۱۳۸۷ ۱۳۸۸ ۱۳۸۹ ۱۳۹۰ ۱۳۹۱ ۱

پس از نابودی همه موجودات، باقی است **الظَّاهِرُ** پیدا، با نشانه‌هایش که بر وجود او دلالت می‌کند **الْبَاطِنُ** آن که حواس به او احاطه ندارد و عقلها، او را درک نمی‌کند [۴] **{لِيَسْئَلَهُ الْأُفُفُ}** در شش روز، مراد شش دوره است **{اَسْتَوَى}** عمل العرش بر تخت

(فرمانروایی کائنات) قرار گرفت؛ قرار گرفتی که شایسته کمال او است **«مَالِجُ الْأَرْضِ»** آنچه به زمین داخل می‌شود از قبیل: باران و... **«مَالِجُ قَبَاهِ»** و آنچه بدان بالا رود مثل: فرشتگان و اعمال **«مَرْصُومٌ»** و او با شما است به وسیله علمش که بر هر چیز احاطه دارد [۶] **«يُوحِى السُّبْحُ»** شب را داخل می‌کند **«لَمَاتِ الصُّبُورُ»** نیت‌های پنهان در سینه‌ها [۷] **«مُتَخَلِّقٌ فِيهَ»** غناینده اموال، {غناینده خدا در صرف اموال و دادن آن به افراد مستحق} [۱۰] **«وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَتَّقُوا»** از اینکه انفاق و بخشش نمی‌کنید چه هدفی دارید (هیچ هدفی ندارید، پس در راه خدا بخشش کنید) **«مِيرَاتِ السَّمَوَاتِ»** بازگشت همه اشیاء به سوی خداوند است **«قَبْلِ الْفَتْحِ»**

هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ أَسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝ ۱
يُورِجُ أَيْلٌ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ۝ ۲
مُسْتَخَلِّفِينَ فِيهِ فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَأَنفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ ۝ ۳
وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَالرَّسُولِ يَدْعُوكُمْ لِمَأْمُرَاتِهِ قَدْ أَخَذَ مِنْتَكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۝ ۴
هُوَ الَّذِي يُزِيلُ عَلَى عَبْدِهِ ۝ ۵
أَيَّتَ بَيْتَ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ ۝ ۶
وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاتُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتْلٌ أُولَئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَتَلُوا وَكَلَّا وَعَدَ اللَّهُ الْحَسَنَى وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۝ ۱۰
مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضْعِفُهُ لَهُ، وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ ۝ ۱۱

قبل از فتح مکه، یا صلح حدیبیه **«الْحَسَنَى»** پاداش بسیار نیک (بهشت) [۱۱] **«قَرْضُ اللَّهِ»** دارایی‌اش را در راه خدا انفاق کند **«قَرْضًا حَسَنًا»** برای خدا و با طیب خاطر ببخشد **«فَيَضْعِفُهُ لَهُ»** تا بر مقدار پاداشش بیفزاید.

۵۰۷- قال رسول الله - ﷺ - : «يا ابن آدم! إنك أن تذلَّ الفضل خيرٌ لك وأن تُحبسه شرٌّ لك ولا تلامُ على كفافٍ، وأبداً من تعولُ واليدُ العليا خيرٌ من اليد السفلى». أخرجه مسلم
پیامبر - ﷺ - فرمود: «ای فرزند آدم! اگر آنچه از مایحتاج خود را که اضافه داری انفاق کنی، برایت بهتر است و اگر آن را نگاه داری برایت بد است و به سبب نگهداشتن آنچه برایت کفایت می‌کند، ملامت نمی‌گیری، در نطق دادن از خانواده‌ات آغاز کن و دست بالا (صدقه‌دهنده) از دست پائین (صدقه‌گیرنده) بهتر است.»

[۱۳] «نظرونا» به ما نگاه کنید. یا منتظر ما بمانید (تسبیح) شعله و نوری بگیریم (با نور شما راهیاب شویم) (المعراج) بخواید (الضرب بينهم سور) میان منافقان و مؤمنان مانعی قرار داده می‌شود (میان بهشت و جهنم)

سُورَةُ الْمُنَافِقِينَ

۵۳۹

لَا تُدْرِكُهُ الْبَصَرُ

(له باب) دری دارد که به

بهشت می‌رسد (باطنه)

داخل دیوار (سمتی که مؤمنان

در آن هستند) (ظاهره)

خارج آن (سمتی که منافقان

در آن هستند، آتش) (من

قبله) از جهت آن [۱۴]

(مناوهم) منافقان مؤمنان

را صدا می‌زنند (نستم

الاسکم) با نفاق خویشی را

ناپود کرده‌اید (ترغصم)

منتظر بودید که بلایی بر سر

مؤمنان بیاید و همه ناپود

شوند (لستم) درباره دین و

صدق پیامبر شک داشتید

(فرغتم الامانی)

آرزوهایتان که ناپودی اسلام

بود، شما را گول زد (الغور

الشیطان و هر فریبکاری که

انسان را از خدا غافل کند

[۱۵] (ما اراکم النار) جایگاه

شما که بدان برمی‌گردید،

آتش است (انی مولاکم)

آتش برایتان بهتر است،

یاورتان است [۱۶] (الم یأین

للذین) آیا وقت آن برای

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ
بُشِّرَنَّهُمْ الْيَوْمَ حَسَنًا ۖ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ
هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝۱۲ يَوْمَ يَقُولُ الْمُنِفِقُونَ وَالْمُنِفِقَاتُ لِلَّذِينَ
ءَامَنُوا انظُرُونَا نَقْتُلْ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا
فَضُرِبَ بَيْنَهُم بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ
الْعَذَابُ ۝۱۳ يُنَادُوهُمْ أَلَمْ تَكُنْ مَعَكُمْ قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ
أَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ الْأَمَانِيُّ حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ
اللَّهِ وَغَرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ ۝۱۴ قَالِيَوْمَ لَا يُخَذُّ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا
مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَا أَوْفَكُمُ النَّارُ هِيَ مَوْلَانَكُمْ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ
۝۱۵ أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ
وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ
فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ۝۱۶
أَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا قَدْ بَيَّنَّا لَكُمْ الْأَيْتِ
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۝۱۷ إِنَّ الْمُصْذِقِينَ وَالْمُصْذِفَاتِ وَأَقْرَضُوا
اللَّهُ قَرْضًا حَسَنًا يَضْعَفُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ ۝۱۸

مؤمنان فرزانسیده است که... (لذكر الله) به هنگام یاد حساب و جزاء خدا (الذین اوتوا) یهود و نصاری
(الاحد) زمان. فاصله زمانی میان ایشان و پیامبرانشان [۱۷] (فی الارض) دها را با یاد خدا زنده می‌گرداند
آن گونه که باران زمین مرده را زنده می‌کند و در آن گیاه می‌رویند.

۵۰۸- کان ابن عمر - رضی الله عنه - يقول: «إذا أميئت فلا تنتظر الصباح، وإذا أصبحت فلا تنتظر المساء، وخذ من
صحتك لمريضك ومن حياتك لموتك». أخرجه البخاري

ابن عمر - رضی الله عنه - می‌گفت: «هرگاه شب شد منتظر صبح مباحش، و هرگاه صبح شد منتظر شب مباحش، از سلامتی
برای وقت بیماری و از زندگی برای مرگ فایده بگیر.»

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ وَالشَّاهِدَةُ
عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا ۖ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ۝۱۱ اَعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ
الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ زِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ
وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ بِنَائِهِ ۖ ثُمَّ يَسِيحُ فترثه
مُضْفَرًا ۖ ثُمَّ يَكُونُ حُطُمًا ۖ وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ
مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ ۚ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَمْتَعٌ ۚ الْعُرُورُ ۝۱۲
سَابِقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ۚ ذَٰلِكَ فَضْلُ
اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۝۱۳ مَا أَصَابَ
مِن مُّصِيبَةٍ فِى الْأَرْضِ وَلَا فِى أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِى كِتَابٍ
مِّن قَبْلِ أَن نَّبْرَأَهَا ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ۝۱۴ لِّكَيْلَا
تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ ۚ إِنَّكُمْ وَرَأَيْتُمْ
لَا يُحِبُّ كُلُّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ۝۱۵ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ
النَّاسَ بِالْبَخْلِ وَمَن يَبُولَ فَرَأَىٰ اللَّهَ هُوَ الْغَنَى الْحَمِيدُ ۝۱۶

مصائب را بیافرینیم { ۲۳ } **لکلیا نأشوا** تا اینکه ناامیدانه غمگین و محزون نشوید **ولا تفرحوا** و مغرورانه شادمان نشوید **مختال فخور** متکبر و فخر فروش.

۵۰۹ - قال رسول الله - ﷺ : « انظروا إلى من هو أسفل منكم، ولا تنظروا إلى من هو فوقكم، فهو أجدر أن لا تزدروا نعمة الله عليكم. » اخرجه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: « همیشه به فقیر تر از خودتان نگاه کنید و هیچگاه به ثروتمندتر از خودتان نگاه نکنید، و این بهتر است برای اینکه نعمتهایی را که خداوند به شما داده است، حقیر و ناچیز نشمارید. »

[۲۵] { **بِالنَّاسِ** } با دلایل واضح و معجزات روشن **الکتاب** مراد همه کتابهای آسمانی است { **الْإِنشَاء** } قوانینی که بدانها حق و باطل از هم تشخیص داده شوند **بِالنَّاسِ** با عدالت { **أَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ** } آهن را

سُورَةُ الْحَدِيدِ

۵۴۱

الْإِنشَاء وَالْحَدِيدِ

آفریده ایم. یا برای مردم مهیا کرده ایم **بِالنَّاسِ** نیرو { **مَنْ يَخْشُهُ** } چه کسی خدا را یاری می کند { [۲۶] **فَرَزْنًا** } فرزند آن دو { [۲۷] **فَقِيَّتًا** } علی آثارهم { به دنبالشان روانه و مبعوث کرده ایم **فَرِهَانَةً** } مبالغه و افراط در تعبد و ترک زنان و دیرنشین **ابستدعوها** } آن را بدید آورده اند و بر خود واجب کرده اند { **ما کتباها علیهم** } ما آن را بر ایشان واجب نکرده ایم بلکه خود آن را بدید آورده اند { **إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَا رَعَوْهَا...** } اما خودشان برای رضای خدا آن را انجام می دادند، اما آن چنان که باید آن را مراعات نکردند (نسل های بعدی آن را ضایع کردند و به دین عیسی - **ع** - کفر ورزیدند) [۲۸] { **كُفْلَيْنِ** } دو نصیب. دو پادشاه (پاداشی در دنیا و دیگری در آخرت) { **تَمْشُونَ**

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مِنْ بَصَرِهِ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ۝ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ۝ ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَى عَائِثِهِمْ بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهَابَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَابِهَا فَاتَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ۝ يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرُسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كُفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَجَعَلَ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝ لَيْلًا يَعْلَمُ أَهْلُ الْكِتَابِ أَلَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِنَ فَضْلِ اللَّهِ وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۝

{ **تَمْشُونَ** } در پرتو آن حرکت کنید { [۲۹] **لَيْلًا يَعْلَمُ** } این را به شما یاد داد تا بدانند... («لا» زائد است).

۵۴۰. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - **ﷺ** - : «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا تُؤْذِي جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْقَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصُحْتُ». متفق عليه
پیامبر - **ﷺ** - فرمود: «کسی که به خدا و روز آخرت ایمان دارد نباید همسایه اش را اذیت کند، و کسی که به خدا و روز آخرت ایمان دارد باید با مهربانی با اکرام و احترام رفتار نماید و کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد، باید هنگام سخن گفتن سخنان خوب و حق بگوید و الا باید سکوت کند».

سوره مجادله [۱] ﴿سَمِعَ اللَّهُ نَدَاءً﴾ خداوند دعا و تضرع او را برای گشایش غم و مشکلش اجابت کرد
 ﴿مُجَادِلَةٍ﴾ با تو گفتگو و مجادله می کنند ﴿لِيُزَيِّنَ﴾ درباره تصرف شوهرش هنگامی که او راظهار کرد
 ﴿تَحَاوَرَكُمَا﴾ گفتگو و مجادله ﴿سُورَةُ الْمُجَادَلَةِ﴾
 شما را [۲] ﴿يَسْأَلُونَهُ﴾ ظاهر و

زنانشان را همچون
 مادرانشان بر خود حرام
 می کنند (به زنش می گوید: تو
 همچون مادرم بر من حرام
 هستی) ﴿إِنْ أَمْسَاهُمْ﴾
 مادرانشان نیستند ﴿الْأَنَّى﴾
 زنائی که ﴿مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ﴾
 سخن ناپسندی که شرع و
 عقل آن را زشت می داند
 ﴿زُورًا﴾ سخن دروغ، باطل و
 منحرف از حق [۳]
 ﴿يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا﴾ از گفته
 خود پشیمان می شوند.
 می خواهند جبران سخنی
 کنند که گفته اند. قصد
 بازگشت به زنان خود را
 دارند ﴿تَحْرِيرُ رَقِيَّةٍ﴾ آزاد
 کردن یک انسان برده
 ﴿يَسْأَلُهَا﴾ کنایه است از
 نزدیکی و کارهایی که بدان
 منتهی می شود [۴]
 ﴿شَهْرَيْنَ﴾ دو ماه
 ﴿مُتَابِعِينَ﴾ بدون فاصله
 ﴿حُدُودَ اللَّهِ﴾ احکام شرع او

سُورَةُ الْمُجَادَلَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ
 وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ۱
 مِنْكُمْ مَنْ يُسَآيِهِمْ مَا هُمْ أَكْثَرُ أَمْهَتَهُمْ إِنْ أَمْهَتَهُمْ إِلَّا الَّتِي
 وَلَدَتْهُمْ وَإِنَّهُمْ يَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ
 اللَّهَ لَعَفْوٌ غَفُورٌ ۲
 وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ بَنَاتِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ
 لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا ذَلِكُمْ تَوْعَظُونَ
 بِهِ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۳
 فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ
 مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فِإِطْعَامُ سِتِّينَ
 مِسْكِينًا ذَلِكُمْ لِمَنْ تَوَضَّأُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۚ وَذَلِكَ حُدُودُ اللَّهِ
 وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۴
 إِنَّ الَّذِينَ يُجَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كُنُوا
 كَمَا كُتِبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَفَدَّ أَنْزَلْنَاهُ آيَةً يَنْتَبِهُ وَلِلْكَافِرِينَ
 عَذَابٌ مُهِينٌ ۵
 يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا
 عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَنُصُوهُ ۚ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ۶

است که با آن میان حق و باطل جدایی انداخته است [۵] ﴿يُجَادُّونَ﴾ جلوگیری می کنند. دشمنی می کنند.
 مخالفت می کنند ﴿كُنُوا﴾ خوار می شوند. هلاک می شوند [۶] ﴿يَبْعَثُهُمُ﴾ ایشان را زنده می کند ﴿يُنَبِّئُهُمُ﴾ ایشان
 را آگاه می سازد ﴿أَحْصَاهُ اللَّهُ﴾ خداوند علماً بدان احاطه دارد.
 ۵۱۱- قال رسول الله - ﷺ - «المرأة كالضلع، إن اقترنا كسرنا، وإن امتدعت بها ! استمعت بها وفيها عوج». متفق عليه
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «طبعتم زن مانند دنده سینه کج است، اگر بخوابید آن را راست کنید (راست نمی شود بلکه)
 شکسته خواهد شد، و اگر بخوابید از او استفاده کنید، باید با همان حالت کجی از او استفاده کنید».

[۷] «نَجْوَى ثَلَاثَةٍ» نهانی صحبت کردن سه نفر «وَأَمَّا بَعْدُ» خداوند با علم خویش چهارمین ایشان است به طوری که بر رازگویی ایشان آگاه است «وَأَمَّا بَعْدُ» خداوند با علم فراگیر خویش، با ایشان است [۸] «بِمَا لَمْ يُحِمْكُمْ بِهِ اللَّهُ...» می‌گویند:

بِمَا لَمْ يُحِمْكُمْ بِهِ اللَّهُ

۵۴۳

سُورَةُ النِّجْمِ

السَّامَ عَلَيْكَ يَا ابْنَ الْقَاسِمِ (مؤمنان تصور می‌کردند که منافقان می‌گویند: السلام عليك در حالی که منظور آنان «سام» بود که به معنی مرگ می‌باشد) «لَوْلَا» چرا نه «حَسْبُكُمْ جَهَنَّمُ» عذاب جهنم برای ایشان کافی است [۹] «التَّقْوَى» ترک گناه «يَصْلُونَهَا» وارد آتش می‌شوند و حرارت آن را می‌چشند [۱۰] «النَّجْوَى» سخن سری و ناپسند «لِجَزْنِ الَّذِينَ...» تا غمگین سازد کسانی را که... [۱۱] «تَفْتَحُوا فِي الْمَجَالِسِ» در مجالس جای باز کنید (برای همدیگر جای باز کنید و جمع وجود و بنشینید تا دیگران نیز بتوانند بنشینند) «انْشُرُوا» برخیزید.

۵۱۲ - وقال - ﷺ: «لا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا، فَسَلَّطَهُ عَلَى هَلَكَةٍ فِي الْحَقِّ؛ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْحِكْمَةَ، فَهُوَ

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَاسِعُهُمْ وَلَا حُمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا آدَنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرُ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يَنْتَهُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝ ٧ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَى ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَجَّوْنَ يَا أَيُّهَا الْعَادُونَ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُكُمْ جَهَنَّمُ يَصْلُونَهَا فَيُكْسِ الْمَصِيرُ ۝ ٨ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا تَنَجَّيْتُمْ فَلَا تَنَجَّوْا يَا أَيُّهَا الْعَادُونَ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَتَنَجَّوْا بِالْبَرِّ وَالنَّقْوَى وَأَتَقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ۝ ٩ إِنَّمَا النَّجْوَى مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ۝ ١٠ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِ الْمَجَالِسِ فَانْفُسُخُوا فَيَسْخَ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انْشُرُوا فَانْشُرُوا يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۝ ١١

یقضي بها و یعلمها». متفق علیه. والمراد بالحسد حسد القطعة، وهو أن يتمنى مثله، دون أن يتمنى زوال النعمة عن المغيوط. پیامبر - ﷺ - فرمود: «حسد جز در دو مورد جایز نیست: ۱- کسی که خداوند به او مالی داده است و او را در مصرف کردن آن در راه حق چیره گردانیده. ۲- کسی که خداوند به او علمی داده است و او بدان حکم غموده و آن را تعلیم می‌دهد». مراد از حسد در اینجا غیظه است، یعنی شخص آرزوی چیزی را دارد (که دیگری دارد) و در عین حال زوال آن نعمت را از دیگری آرزو نمی‌کند.

۵۱۳ - حديث انس - رضي الله عنه - قال: قال رسول الله - ﷺ -: «إِذَا سَلَّمَ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْكِتَابِ فَقُولُوا: وَعَلَيْكُمْ» متفق علیه پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرگاه اهل کتاب (مسیحیان یا یهودیان) بر شما سلام کنند، در جواب بگویند: وعلیکم».

[۱۲] «ناجیه الرسول» خواستید با پیامبر نجوا کنید «لَنْ يَدْرِيَهُمْ اَمْرًا» بیش از نجوایان {الانجیال صدقه}

صدقه‌ای بدهید (این صدقه دادن بیش از نجوا با پیامبر به این دلیل بود که اعراب زیاد برای پیامبر ایجاد مزاحمت نکنند و از او

لَمْ يَكُنْ لَهُ عِلْمٌ

۵۴۴

يُؤْخَذُ بِهِ

تقاضای درگوشی صحبت

کردن بیش از حد نکنند

{اطهر} پاکیزه‌تر {۱۳}

{الشفقة} آیا می‌ترسید که با

دادن صدقه فقیر و بیچاره

شوید؟ «تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ»

این حکم را با منسوخ کردن

از دوش شما برداشت {۱۴}

{إِلَى الَّذِينَ} مراد: منافقان

است «تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ...»

یهودیان را به دوستی و یاور

خود می‌گیرند «ما هم منكم»

منافقان از شما مؤمنان نیستند

{وَلَا مِنْهُمْ} و از یهودیان نیز

نیستند {اعِدَّ} آماده کرده

است. تهیه دیده است {۱۵}

{سَاءَ} چه زشت است. چه

بد است {۱۶} «جَنَّةٌ» سبزی

برای حفظ جانها و

مالهایشان {۱۷} «لَنْ تَغْنَى...»

دفع نمی‌کند... {۱۸}

{فَيَحْلِفُونَ لَهُ} برای او

سوگند می‌خورند که منافق

نبوده‌اند {۱۹} «استحذ

عليهم الشيطان» شیطان بر

يَتَأْتِيهِمُ الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَجَّيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِمْوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَتِكُمْ
صَدَقَهُ ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَأَطْهَرُ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ
۱۲ ءَأَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَتِكُمْ صَدَقْتُ فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا
وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ
وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ۱۳ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا
غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَآهُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ
وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۱۴ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ۱۵ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ
عَذَابٌ مُهِينٌ ۱۶ لَنْ تَغْنَى عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ
شَيْئًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۱۷ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ
اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ أَلَّا
إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ ۱۸ اسْتَحْذَوْا عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانَ فَاِنَّهُمْ يَدْعُوا
اللَّهُ أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْفَاسِقُونَ
۱۹ إِنَّ الَّذِينَ يُحَادِّثُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ ۲۰
كَتَبَ اللَّهُ لَا غَلِبَ أَنا وَأَوْسَلِي إِنْكَ اللَّهُ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ۲۱

آنان چیره گشته است و عقلهایشان را برده است [۲۰] «تَعَاوَدَ اللَّهُ» با خدا دشمنی و مخالفت می‌کنند
{الاذلین} ذلیل ترین و خوارترین [۲۱] «كَتَبَ اللَّهُ» خداوند در لوح محفوظ نوشته و مقدر کرده است «مَرَرًا»
چیره بر دشمنانش و شکست ناپذیر.

۵۱۴- قال رسول الله - «البرُّ حسنُ الخلق، والإثمُ ما حاك في صدرک وكرهت أن يطلع عليه الناس». رواه مسلم
پیامبر - فرمود: «نیکی‌کاری همان خوش‌اخلاقی است. و گناه آن است که در دل شک و تردید ایجاد کند، و دوست
نداشته باشی که مردم از آن اطلاع پیدا کنند».

سُورَةُ الْحَشْرِ

030

الحزب النصارى والعرب

است «پروچ منه» با نوری که
به دلهایشان انداخته است، یا
با قرآن.

سورة حشر

[۱] «سُبِّحَ لِلَّهِ» خدا را

تسبیح و تقدیس می‌کند [۲]

{ «أخرج» بیرون راند }

(الذين كفروا من اهل..)

مراد: یہودیان بنی نضیر است

(که در اطراف مدینه بودند)

(لَاؤُلُ الحشر) هنگام

نخستین گردهمایی و بیرون

راندن (یعنی کوچاندن آنان به

خیبر و حشر دوم، کوچاندن

آنان از خیبر به سوی شام در

زمان عمر بن خطاب بود)

{ { مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا } } شَمَا

گمان غمی کردید کہ آنان بیرون

روند { وظيفتوا انهم } چنان

گمان می بردند که انگار یقین

داشتند } مانعش هم حصونهم

من الله) دژها آنان را از

عذاب الہی بدور می دارد {

(فَأَتَاهُمُ اللَّهُ) فرمان و

محازات الہی بہ سراغشان آمد

(من حيث لم يحتسبها) از

جانبی که به فکرشان نمی‌رسید و تصورش را نمی‌کردند «فَدَّ» انداخت. به شدت نازل کرد «الرَّعِیَ» ترس. هراس «تَحْزِیْن» ویران می‌کنند «یَوْتِیْم» خانه‌هایشان را «فَاعْتَبِرُوا» پس عبرت بگیرید «بِأَوَّلَى الْأَنْبِیَاءِ» ای روشنفکران [۳] «کُتِبَ اللَّهُ عَلَیْهِمْ» بر آنان مقرر و واجب کرد «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» خارج شدن از وطن همراه خانواده و فرزندان.

٥١٥- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «مَنْ يَرِدِ اللَّهَ بِهِ خَيْرًا يَفْقَهُهُ فِي الدِّينِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که خداوند او را مورد مرحمت خود قرار دهد، فهم دین را به او می بخشد».

[۴] { ذَلِكْ بِاَنَّهُمْ } این (کیفر دنیوی و اخروی) بدان خاطر است که { شَاقُوا اللَّهَ } با خدا دشمنی ورزیدند و از او نافرمانی کردند { مِنْ شَاقِّ اللَّهِ } کسی که با خدا دشمنی ورزد { [۵] لِيُنْهَ } درخت خرمای خوب و ممتاز { عَلَى اَصُولِهَا } بر ریشه‌هایش { وَلِيُخْزِيَ } الفاسقین { تا فاسقان را خوار و رسوا کند [۶] } و ما اَفَاءَ اللَّهُ غنیمت‌هایی که بدون مشقت عاید شما کرد { فَاَوْجَعْتُمْ عَلَيْهِ } برای بدست آوردن آن به حرکت درنیاورده‌اید { خَيْلٍ } اسبان { رِكَابٍ } آنچه بر آن سوار شوند، مخصوصاً شتر [۷] { الْفُرَى } آبادیها { ابْنِ السَّبِيلِ } مسافر در راه مانده { دَوْلَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ } ملکی متداول میان ثروتمندان که فقرا از آن بی‌بهره‌اند { فَمَا آتَاكُمْ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ } چیزهایی را که پیامبر - ﷺ - (از احکام الهی) آورده است، اجراء کنید { وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ } فانیپوا { و از چیزهایی که شما را از آن بازداشتنه است، دست بکشید [۸] } لِلْفُقَرَاءِ المهاجرین... و همچنین این اموال از آن فقراء مهاجرینی است که... { أَخْرِجُوا } رانده

ذَلِكْ بِاَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ. وَمَنْ يُشَاقِ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝ مَاقَطَعُهُمْ مِنْ لَيْسَةٍ أَوْقَرْتُمْوهَا قَائِمَةً عَلَى اَصُولِهَا فَيَاذَنْ لِلَّهِ وَلِيُخْزِيَ الْفَاسِقِينَ ۝ وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ مَآ آفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دَوْلَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝ لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ۝ وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ ۝ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۝

شدند { مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ } از خانه و کاشانه و دارایی و اموالشان { يَبْتَغُونَ } می‌جویند. می‌خواهند { الصَّادِقُونَ } راستان { [۹] } وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ } کسانی که خانه هجرت (مدینه) را آماده کرده‌اند { وَالْإِيمَانَ } ایمان آوردن را پذیرفته‌اند و بدان خشنودند { حَاجَةً } در درون خود احساس رغبت نمی‌کنند به چیزهایی که مهاجران گرفته‌اند { فَمَا أُوتُوا } به چیزهایی که به مهاجران داده شده است مثل: قیام... و... { وَيُؤْثِرُونَ } برادران مؤمنشان را بر خود ترجیح می‌دهند { خَصَاصَةً } فقر و نیاز شدید { بَيْنَ } نگهداشته شود. مصون و محفوظ گردد { شُحَّ نَفْسِهِ } بخل نفسش { الْمُفْلِحُونَ } رستگاران. }

[۱۰] «الَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ» مراد: تابعین و همه مؤمنانی است که تا روز قیامت می آیند (۱۰) کینه، بغض، غش [۱۱] «مَنْ أَمَلَ الْكِتَابَ» مراد: یهودیان بنی نضیر است (۱۱) قطع کلمه به زبان شما از کسی اطاعت نخواهیم کرد («وَأَنْ تَقُولْتُمْ» و اگر با شما جنگ و بیکار شود «لَنْ نَنْصُرَكُمْ» حتماً شما را کمک و یاری خواهیم داد) [۱۲] «الْإِسْرَافُ الْإِسْوَارُ» شکست می خورد و می گریزند [۱۳] «أَشَدُّ» ترس و هراس بیشتر [۱۴] «جَمِيعاً» به صورت دسته جمعی (بائهم یسبهم) دشمنی و جنگ میان خودشان «قلوبهم شتى» دلهایشان به سبب عداوت، پراکنده است [۱۵] «الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ» مشرکانی که در غزوه بدر جنگیدند «قریباً» چندی پیش «وَبِأَنَّ أَمْرَهُ» نتیجه و عاقبت بد کفرشان.

۵۱۶- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ: صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ» رواه مسلم.
پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر گاه انسان بمیرد عمل او قطع می شود (و دیگر فرصتی برای کسب

ثواب ندارد) مگر از سه راه: ۱- صدقه جاریه ای که از خود برجای گذارد ۲- علم و دانش مفیدی که از خود باقی گذارد ۳- فرزند صالح و درستکاری که پرورش دهد و بعد از او برایش دعا کند.
۵۱۷- حَدِيثُ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: كَانَتْ أَمْوَالُ بَنِي النَّضِيرِ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ - ﷺ - مِمَّا لَمْ يُوجِبْ الْمُسْلِمُونَ عَلَيْهِمْ جَزِيلٍ وَلَا رِكَابَ فَكَانَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - خَاصَةً وَكَانَ يُنْفِقُ عَلَى أَهْلِهِ نَفَقَةً سَنِيَّةً. ثُمَّ يَجْعَلُ مَا بَقِيَ فِي السَّلَاحِ وَالْكَوْاعِ، عِدَّةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ. متفق عليه

عمر - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - گوید: اموالی که از طایفه بنی نضیر به غنیمت گرفته شد جزو اموالی به شمار می آمد که خداوند آن را به پیامبر - ﷺ - عطا نموده بود و اسب سواران و شتر سواران مسلمان برای به دست آوردن آن تلاشی نکرده بودند، و این غنیمت سهم خاص پیامبر - ﷺ - بود، پیامبر - ﷺ - نفقه سالانه هسرانش را از آن برمی داشت و باقی مانده را صرف تهیه سلاح و اسب و سایر وسایل جنگی که در راه خدا به کار گرفته می شد می کرد.

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ۱۰ أَلَمْ تَر إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ۱۱ لَئِنْ أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِنْ قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُوهُمْ وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ لَيُؤْتُواكَ الْأَذْبُرُ ثُمَّ لَا يَنْصُرُونَ ۱۲ لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنْ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ۱۳ لَا يَقْبَلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي قُرَى مُحَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ۱۴ كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۱۵ كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنْ بَرِيَءٌ مِّنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ۱۶

{ ۱۸ } { **الْأَنْطَرُ** } باید بنگرد **نفس** هر کسی. هر شخصی **عاقبت** چه چیزی را پیشاپیش فرستاده است { **الْعَبْرُ** } برای روز قیامت { ۱۹ } { **لَا تَكُونُوا** } نباشید { **أَسْرَ اللَّهُ** } اوامر و نواهی خدا را رعایت نکردند { **فَانْصَاهُمْ أَنْفُسُهُمْ** } **سُورَةُ الْحَجَرِ** ۵۴۸

یعنی چیزی را در پیش روی ایشان قرار نداد که برای آخرتشان سودی داشته باشد { ۲۰ } { **لَا يَسْتَوِي** } برابر و مساوی نیستند { **الْفَائِزُونَ** } رستگاران { ۲۱ } { **لَوْ أَنْزَلْنَاهُ** } اگر فرو می‌فرستادیم { **جِبَلٌ** } کوهی { **لَرَأَيْتَهُ** } آنرا می‌دید { **خَانِعًا** } خاضع و ذلیل { **مُتَّعِدًا** } شکافته { **أَمِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ** } از ترس خدا { ۲۲ } { **عَالَمُ الْغَيْبِ** } در علم خداوند آنچه نهان و آنچه پیداست مساویند { ۲۳ } { **الْمَلِكُ** } مالک هر چیزی و تصرف‌کننده در آن { **الْقُدُّوسُ** } پاک از هر عیب و نقصی { **الْمُؤْمِنُ** } تصدیق‌کننده پیامبرانش با معجزات { **الْمُهَيْمِنُ** } دارای سلطنت و مراقب هر چیزی { **الْعَزِيزُ** } قوی، چیره و شکست‌ناپذیر { **الْجَبَّارُ** } قهار و شکوهند { **الْمُتَكَبِّرُ** } برتر از هر نقصی و بالاتر از هر

فَكَانَ عَاقِبَتُهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ ۱۷ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ۱۸ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ سَوَّاهُ اللَّهُ فَأَنْفُسُهُمْ أَفْسُهُمْ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ۱۹ لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ ۲۰ لَوْ أَنْزَلْنَاهَا الْقُرْءَانَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَشِيعَةً مُّتَّصِدَةً ءَمِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ۲۱ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلِيمٌ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ۲۲ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ۲۳ هُوَ اللَّهُ الْخَلِيقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۲۴

سُورَةُ الْمُبَرَّحَةِ يَا أَيُّهَا ۱۷

چیزی غیر از خودش { ۲۴ } { **الْبَارِئُ** } ابداع‌کننده. مخترع { **الصُّورُ** } شکل‌دهنده موجودات در آخرین مرحله، با شکلی که مقدر کرده است.

۵۱۸ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ : «لَوْ أَنَّ لَيْنَ آدَمَ وَادِيًا مِنْ ذَهَبٍ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَادِيَانِ، وَلَنْ يَمْلَأَا فَا، إِلَّا التَّوْبُ وَتَوْبُ اللَّهِ عَلَىٰ مَنْ تَابَ». متفق عليه
پیامبر - ﷺ - فرمود: «اگر انسان وادی از طلا داشته باشد، دوست می‌دارد که دو وادی داشته باشد و دهان او را جز خاک چیز دیگری پر نخواهد کرد، و خداوند توبهٔ هرکس را که بخواد می‌پذیرد».

سوره سجنه [۱] «اولياء» مددکارانی که آنان را به دوستی بگیری و «تلقون الیهیم بالموده» به سبب محبتی که میان شما و آنان است، اسرار مؤمنان را در اختیار ایشان قرار می‌دهید «ان تؤمنوا» به خاطر ایمانان «اینها» طلب

{«مرضاتی» خشنودی من}

الْحَقُّ الْمُبْرَرُ الْعَلِيُّ

۵۴۹

سُورَةُ التَّوْبَةِ

{تَسِرُونَ إِلَيْهِمْ بِالْمُودَةِ} به

سبب رابطه دوستی تان با

ایشان، اخبار پیامبر را

مخفیان به آنان می‌رسانید

{«مَا أَخْفَيْتُمْ» آنچه مخفی و

پنهان می‌دارید «مَا أَعْلَنْتُمْ»

آنچه آشکار می‌سازید}

{سواء السبيل} راستای راه

[۲] {«يَتَقَفَّوْكُمْ» بر شما بیروز

شوند یا با شما برخورد کنند

{«يَسْطُرُوا إِلَيْكُمْ» به سوی شما

دراز کنند «وَدُّوا» آرزو

می‌کنند «لَوْ تَكْفُرُونَ» کافر

شدن شما را «لَوْ» حرف

مصدری است

[۳] {«أَرْحَامَكُمْ»

خویشاوندانان [۴] {«أَسْرُؤُ

حَسَنَةً» الگوی پسندیده در

بیزار بودن از گمراهان

{«بِرَّاءُ» بیزاران از شما

{«كُفْرَانِيَكُمْ» شما را قبول

نداریم. شما را نسی یدیریم

{«بِدَا» آشکار شد «العداوة»

دشمنی.

۵۱۹- قال رسول الله - ﷺ :-

«ما من شيء أثقل في ميزان المؤمن يوم القيامة من حسن الخلق، وإن الله يبعث الفاحش البذيء». رواه الترمذي وقال: حديث حسن صحيح.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «در روز قیامت هیچ چیزی در ترازوی (اعمال) پندۀ مؤمن سنگین تر (و بالارزش تر) از اخلاق نیکو نیست، و خداوند از انسان بدکردار و بدگفتار متنفر است.»

۵۲۰- قال رسول الله - ﷺ :- «مَنْ طَلَبَ الشَّهَادَةَ صَادِقًا أُعْطِيَهَا وَلَوْ لَمْ تُصِبْهُ». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکس صادقانه شهادت را بخواند ثواب شهادت به او داده می‌شود هر چند به آن نرسد.»

[۶] «سورة حسنة» الكوفي زيا (تول) رويگردان شود [۷] «عسى» امید است «عادهتم» دشمنی ورزیده‌اید «موده» پیوند محبت (لذیر) بسیار توانا [۸] «عن الذين» از نیکی کردن به کسانی که... «لم یخرجوكم»

شما را بیرون نرانده‌اند «ان

شیر

۵۵۰

الحق

تبروهم» از اینکه به آنان

نیکی کنید؛ «تقسطوا اليهم»

بخشی از اموال خود را به آنان

بدهید. با عدالت با آنان

برخورد کنید [۹] «قاتلوكم

في الدين» به خاطر پایدار

بودنتان به دین، با شما

می‌جنگند «ظاهروا» دشمنان

شما را یاری کرده‌اند و شما را

بیرون کرده‌اند { «ان

تبروهم» از اینکه با آنان

دوستی کنید [۱۰]

«مهاجرات» هجرکنندگان؛

حالت است «فما تحشون»

آنان را بیازمانید؛ «الی

الكفار» به سوی شوهرا

کافر ایشان «اتوهم ما

أنفقوا» بر اولیاء امور مؤمنان

لازم است که مهریه‌ای را که

شوهرا کافر داده‌اند به آنان

مسترد دارند، در صورتی که

آن را مطالبه کردند

«أجورهن» مهریه ایشان

«بعضهم الكسافر» عقد

ازدواج با زنان کافر و مشرک

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ
وَمَن يَتْلُ الْآيَاتِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُورُ الْحَكِيمُ ۝ ٦ عَسَى اللَّهُ أَن يَجْعَلَ
بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُم مِّنْهُم مَّوَدَّةً وَاللَّهُ قَدِيرٌ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ
۝ ٧ لَا يَنْهَى كُرَّ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُم
مِّن دِينِكُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ
۝ ٨ إِنَّمَا يَنْهَى كُرَّ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُم
مِّن دِينِكُمْ وَظَهَرُوا عَلَٰنَ إِخْرَاجِكُمْ أَن تَتَوَلَّوْهُمْ وَمَن يَتَوَلَّهُمْ فَاُولَٰئِكَ
هُم الظَّالِمُونَ ۝ ٩ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ
مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ
فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَأَهُنَّ جُلُوسُهُنَّ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَءَاوُهُنَّ
مَّا أَنفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُم أَن تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا ءَاتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ
وَلَا تُمْسِكُوا بِعَصَمِ الْكُفَّارِ وَتَسْتَلُوا مَّا أَنفَقْتُم وَلَيْسَتْ لَكُم مَّا أَنفَقُوا
ذَلِكُمْ حُكْمُ اللَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝ ١٠ وَإِن فَاتَكُمْ
شَيْءٌ مِّن زَوْجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَابَقْتُمْ فَتَاوُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ
أَزْوَاجُهُمْ مِّثْلَ مَا أَنفَقُوا وَانْفَقُوا إِلَٰهِيَ الَّذِينَ أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ۝ ١١

«وأسألوا ما أنفقتم» از اهل مکه بخواهید که مهریه زنان مرتد شما را که به سوی آنان می‌گریزند به شما بازگردانند

«وأسألوا ما أنفقوا» و مردان کافر چیزی را که به عنوان مهریه خرج کرده‌اند، از شما درخواست کنند [۱۱]

«فما تحشون» چیزی از مهریه زنان مرتد، از دست شما بدر رفت (مهریه‌ای را که خرج آنان کرده بودید، به شما

بازنگردانند) «فما تحشون» در جنگ آنان را شکست دادید و اموالی را از آنان به غنیمت بردید.

۵۲۱- قال رسول الله - ﷺ: «ما أغبرت قدما عبي في سبيل الله فمسته النار». رواه البخاري

پیامبر - ﷺ: - فرمود: «قدمهای هیچ بنده‌ای در راه خدا غبار آلود نمی‌شود که آتش آن را لمس کند».

{ ۱۲ } { اَبَعْتَكَ } با تو بیعت کنند { لا ابرئ } دزدی نکنند { لا تزن } زنا نکنند { ایتان } هر کار زشتی که عقلها را متحیر می‌کند (ادعاء زن مبنی بر اینکه فرزند از شوهرش است و در حقیقت از او نباشد) { ابرئ } به

دروغ برمی‌یافتد (در اینکه فرزند از شوهرشان است دروغ می‌گویند) { بین ایدیین } و ارجلین { کنایه از این است که فرزند متعلق به شوهرشان است } { ولا یصینک فی معروف } و در کار نیکی (که آنان را بدان فرا می‌خوانی) از تو نافرمانی نکنند { لا یفعل } با ایشان بیعت کن { ۱۳ } { لا تنزلوا } به دوستی نگیرید { قرما } مراد: یهودیان است. یا همه کافران { یسوا سر } { الاخرة } از خیر آخرت قطع امید کرده‌اند { کبابی } { انکار من } آن گونه که از بازگشت مردگان به زندگی دنیوی قطع امید کرده‌اند.

بوره صف

{ ۱ } { سبّح لله } به تسبیح و تمجید خدا مشغول است { ۲ } { لا یسئلون } چرا می‌گویند { لا یفعلون } آنچه را که خود انجام نمی‌دهید { ۳ } { کبر مقتا } سختی را که بگویند و بدان

عمل نکنید، موجب کینه و خشم عظیم خدا می‌گردد { ۴ } { احمه } صف کشیده. صف زده { یسأل مرصوص } دیوار سربل محکم (جای خالی ندارد، انگار یک تکه و یکپارچه است) { ۵ } { لا تؤذون } چرا مرا اذیت می‌کنید و می‌رنجانید { اراغ الله قلوبهم } خداوند توفیق پیروی از حق را از ایشان بازداشته است.

۵۲۲ - قال رسول الله - ﷺ : «لقد كان فيما قبلكم من الأمم ناش محدثون، فإن يك في أمّتي أحد، فإنه عمر». رواه البخاري ومسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «در امت‌های پیش از شما مردمی بودند که به ایشان الهام می‌شد، و اگر در امت من یک نفر باشد (که به او الهام شود) قطعاً عمر است».

لَمَّا نَسُوا اللَّهَ

۵۵۱

سُورَةُ الصَّفَاتِ

يَتْلَاهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ بِبَإِعْنِكَ عَلَيَّ أَنْ لَا يَشْرِكَنَّ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَشْرَفَنَّ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَدَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتٍ يَفْتَرِيْنَهُ بَيْنَ أَيْدِيْنِ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِيْنَكَ فِي مَعْرُوفٍ فَبَايَعَهُنَّ وَأَسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهُ إِنْ اللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۱۲ يَتْلَاهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا أَقْرَبًا عَصَبَ اللَّهِ عَلَيْهِمْ قَدْ يَسْأَلُونَ الْآخِرَةَ كَمَا يَسْأَلُ الْكَافِرُونَ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ ۱۳

سُورَةُ الصَّفَاتِ

آیاتها ۱۱

ترجمه ۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

۱ يَتْلَاهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَمْ يَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ۲

كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ۳ إِنْ

اللَّهُ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقْتَلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَانَهُمْ

بَنِينَ مَرْصُوصِينَ ۴ وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يُقَوْمُوا لِمَ تَقُولُونَ

تُؤْذُونَنِي وَقَدْ تَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ فَلَمَّا

زَاعُوا أَرَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ۵

[۶] {مُصَدِّقًا} تصدیق کننده {بِآيَاتِنَا} کتابهای آسمانی و پیامبری که قبل از من آمده اند {أَلْفَاخِذًا}

اشاره به اسم و صفت پیامبر است {بِالْبَيِّنَاتِ} با معجزه ها {مَبِينًا} آشکار [۸] {لِيُظْهِرُوا نُوْرَ اللّٰهِ} می خواهند

کاری انجام دهند که با توسل به آن حق را که پیامبر - ﷺ -

با خود آورده است، خاموش

کنند {بِأَفْوَاجِهِمْ} با

دهانهایشان {اللّٰهُ مَعُ ثَوْرِهِ}

خداوند نور (دین) خود را

کامل می گرداند و آن را

عالمگیر می سازد {وَلَوْ كَرِهَ

الْكَافِرُونَ} هر چند مشرکان

دوست نداشته باشند { [۹]

{لِيُظْهِرُوا} تا آن را والا و

غالب گرداند [۱۲] {جَنَاتِ

عَدْنٍ} باغ های خلود و

جاودانگی [۱۳] {وَأُخْرَى

تَجْنِيْنَهَا} و نعمت های

دیگری نزد خدا دارید که

دوست می دارید [۱۴]

{كُونُوا أَنْصَارَ اللّٰهِ} به حفظ

حدود الهی و رعایت

پیمان های او و دوری از

محرمات اقدام کنید

{لِلْحَوَارِيِّينَ} پیروان

برگزیده عیسی علیه السلام {فَأَيَّدْنَا}

تقویت بخشیدیم {ظَاهِرِينَ}

غالبان و جیره گان با حجت

و دلائل روشن.

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

۵۵۲

لِاِيَّاكَ اَعْلٰمُ

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ بَنِي إِسْرَءِيلَ يَا رُسُلُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُّصَدِّقًا
لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ النُّوْرِ وَمُبَشِّرًا بِرُسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي أَسْمُهُ أَحَدُكُمْ
جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ۖ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى
عَلَى اللَّهِ الْكُذْبَ وَهُوَ يُدْعَى إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ
يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ
الْكَافِرُونَ ۘ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ
عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ۙ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا هَلْ أَذْكَرُ
عَلَى تَحَرُّفٍ تُشْجِكُمْ مِنْ عَذَابِ آلِمٍ ۚ تُوْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَرُسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝
يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسْكِنٍ
طَيِّبَةٍ فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝ وَأُخْرَى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ
مِّنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ۝ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا
أَنْصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ
قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ فَأَمَنْتَ طَائِفَةٌ مِّنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ
وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ ءَامَنُوا عَلَىٰ عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظَٰلِمِينَ ۝

۵۲۳- عن أنس بن مالك، قال رأيتُ رسولَ الله - ﷺ - و حاثت حلاوة العصر، فالتفت الناس الوضوء، فلم يجدوه، فأتي

رسول الله - ﷺ - بوضوء، فوضَّع رسول الله في ذلك الاناء يده، وأمر الناس أن يتوضَّؤوا بيه. قال: فرأيتُ الماء ينبع من

تحته آبًا، حتى توضَّؤوا من عنده آخرهم. متفق عليه

انس بن مالك گوید: وقت نماز عصر فرا رسیده بود، مردم به دنبال آب برای وضو می گشتند، ولی نتوانستند پیدا کنند،

آب وضوی پیامبر - ﷺ - را آوردند، پیامبر دستش را در آن فرو برد و به مردم دستور داد که همه از آن آب وضو بگیرند.

انس گوید: دیدم که آب از زیر انگشتان پیامبر جاری می گردید، آب به اندازهای بود که همه مردم از آن وضو گرفتند.

نوره ج ۱ [۱] «يَسْخِرْ لَهُ» خدا را تسبیح و تمجید می کند «الملك» مالک همه اشیاء «القدوس» بسیار پاک و منزله از عیبا «العزيز» نیرومند چیره و شکست ناپذیر [۲] «الْاٰتِیْنَ» کسانی که نمی توانند بنویسند و بخوانند

(عرب های روزگار پیامبر -

لِذَا الْعَظِيمِ

۵۵۳

سُورَةُ الْجَعَةِ

«رَسُولًا مِنْهُمْ»

فرستاده ای از گروه ایشان

(نه می تواند بنویسد و نه

بخواند) «آيَاتِهِ» آیات قرآن

(يُزَكِّيهِمْ) آنان را از عقاید

پلید و خرافات جاهلیت

پاک بگرداند «و اِنْ كَانُوا...»

و آنان... بودند [۳] «و

آخرین منهم» و او را به سوی

عربهای بی سواد دیگری نیز

مبعوث کرد «لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ»

هنوز به ایتان نپیوسته اند،

ولی خواهند پیوست [۵]

«مِثْلُ» صفت «الَّذِينَ جُمِلُوا

التَّوْرَةَ» مراد: یهودیان است

که تورات بدانان یاد داده شد

و عمل به آن، بدانان واگذار

گشته است «فَمَنْ يَحْمِلُهَا»

بدان عمل نکردند «يَحْمِلُ

أَسْفَارًا» کتابهای قطور و

مختلفی را حمل می کند ولی از

آنها سودی نمی برد. [۶]

«الَّذِينَ هَادُوا» یهودیان «ان

زَعَمُوا» اگر می پندارید «من

دون» جدای از غیر از

«لَتَسُوْا الْمَوْتِ» خواستار مرگ شوید. آرزوی مرگ کنید [۷] «بِمَا قَدَّمْتُمْ اَيْدِيَهُمْ» به سبب کارهایی که قبلاً

کرده اند [۸] «تَفَرَّقُوا مِنْهُ» از آن می گریزد «مُتَلَحِّظًا» با شما رویاروی می گردد و شما را درمی یابد «تَرَدُّونَ»

برگردانده می شوید «فَنُفِثْكُمْ» شما را باخبر می گرداند «بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ» از آنچه انجام داده اید.

۵۵۴ - قال رسول الله - ﷺ : «التَّوَلَّاتِ الْحُمْصُ، وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ، وَ رَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ، مُكَفَّرَاتٌ مَا بَيْنَهُنَّ إِذَا مَا

أُجْتَنِبَتْ الْكِبَايِشُ». رواه مسلم

پیامبر - ﷺ - فرمود: «غذاهای پنجگانه، و از نماز جمعه ای تا نماز جمعه دیگر و از رمضانی تا رمضان دیگر محو کننده گناهان

صغیرهای هستند که میان آنها واقع می شود تا زمانی که از گناهان کبیره دوری شود».

آیاتها

سُورَةُ الْجَعَةِ

نفسها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَسْخِرْ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقَدُّوسِ الْعَزِيزِ
الْحَكِيمِ ۱ هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو
عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا
مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۲ وَآخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ
وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۳ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ
ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۴ مِثْلُ الَّذِينَ حُمِلُوا الثَّوْرَةَ ثُمَّ لَمْ
يَحْمِلُوهَا كَمِثْلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا يَنْسُ مِثْلُ الْقَوْمِ
الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ۵
قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيََاءُ لِلَّهِ مِنْ
دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۶ وَلَا يَسْمَوْنَ لَهُ
أَبَدًا يَمَاقِدَ مَتِّ أَيْدِيَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْفَاطِلِينَ ۷ قُلْ إِنْ
الْمَوْتُ الَّذِي تُفَرِّقُونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلْقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ
إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۸

الحُرَّت

[۹] {ثَوْدِي} ندا داده شود. اذان گفته شود {مَنْ يَوْمَ} در روز {فَاسْعُوا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ} به سوی نماز و خطبه بشتابید (چون در آنها ذکر خدا است) {وَذُرُوا الْبَيْعَ} معامله را رها سازید (هر معامله و هر چیزی که شما را از خدا غافل کند، رها سازید)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۵۵۴

سُورَةُ الْمُنَافِقِينَ

[۱۰] {ثَضِيتَ} انجام پذیرفت و اداء گردید {وَاذْكُرُوا اللَّهَ} و در حالی که امید به رستگاری دارید خدا را بسیار یاد کنید [۱۱] {انْفَضُّوا إِلَيْهَا} از پیرامون تو پراکنده شدند و به تجارت روی آوردند {قَانِعًا} ایستاده بر منبر برای خطبه.

سوره منافقین

[۲] {جَنَّةٌ} سیری برای محافظت از جانها و اموالشان [۳] {فَطِيعٌ عَلَى قُلُوبِهِمْ} بر دلهایشان مهر نهاده شده (تصویری است از عدم آمادگی ایشان برای قبول ایمان) [۴] {خَشِبٌ مُسْتَدَّةٌ} تکه‌هایی از چوب بی فایده که در دیوار تکیه داده شده باشند (جسمهای بدون روح) {يَحْسِبُونَ كُلَّ صِيحَةٍ عَلَيْهِمْ} از ترس هر صدای بلندی را به زیان خویش می‌ندارند {هُمُ الْعُدُو} آنان در دشمنی پافشارند {أَنِّي يَزْفِكُونَ}

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۱ فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۲ وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ مَخْرَجًا فَأُولَئِكَ أَنْفَضُوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهِوَمِنْ التِّجَارَةِ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ۳

سُورَةُ الْمُنَافِقِينَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا لَوْ أَنَّهُدَّيْنَاكَ لِرَسُولِ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لِرَسُولِهِ، وَاللَّهُ يَشْهَدُ أَنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ ۱ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۲ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطَغَىٰ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ۳ وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خَشِبٌ مُسْتَدَّةٌ يُحْسِنُونَ كُلَّ صِيحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعُدُو فَاذْكُرْهُمْ فَنُلْهِمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ ۴

چگونه از حق برگردانده می‌شوند؟

۵۵۵ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «مَنْ رَضِيَ وَأَحْسَنَ الْوُضوءَ، ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ، غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ، وَزِيَادَةُ ثَلَاثَةِ أَهَامٍ؛ وَمَنْ مَتَّحَ الْحَصَا فَقَدْ أَغَا، أَخْرَجَهُ مُلَمَّ.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «کسی که به نیکی وضو بگیرد، سپس به نماز جمعه آمده، ساکت بنشیند و (به خطبه) گوش فر دهد، گناهان میان آن جمعه و جمعه دیگر او و سه روز بیشتر بخشد، می‌شود و کسی که سنگریزه بگرداند کار بی‌وده‌ای انجام داده است».

[۵] «لَوْ لَا رَأَيْتُمْ سُرَّ هَاشِيَانِ رَا ز رُوی تَکبَر و استهزاء، تَکَان دادند (مُتَشَوَّر) رُوی می گردانند [۷]
 (مُتَشَوَّر) متعاقب به اهل مدینه می گویند: به مهاجران بخشش نکنید (حَقَّ غَضَرًا) تا از پیرامون محمد

— بخش و پراکنده کردند
 (و این هنگامی است که

چیزی برای خوردن ندارند)
 [۸] «رَجَعْنَا» از غزوه

بنی مطلق برگشتیم
 «لِيُخْرِجَ الْأَعْرَضَ» افراد با

عزت و قدرت بیرون کنند
 (هدفشان بیرون کردن پیامبر

و مهاجران بود، زیرا آنان در
 مدینه غریب بودند)

{ «الْأَذَلُّ» افراد خوارتر و
 ناتوان تر را } «وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ»

غلبه و قدرت از آن خدا است
 [۹] «لَا تُهْلِكُمْ أَمْوَالُكُمْ»

دارایی و فرزندان شما را از
 یادآوری نعمت هایی که خدا

به شما داده است و پرستش او
 را بر شما واجب می کند، غافل

نسازد [۱۰] «... الْمَوْتِ»
 مقدمات مرگ (لَوْلَا) چرانه

{ «آخِرَتِي» اجل مرا به تأخیر
 اندازی } «إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ»

مراد مدت کم است
 «فَأَصْدَقَ» تا صدقه بدهم {

[۱۱] «جَاءَ أَجَلُهَا» زمان
 مرگ او فرا رسید.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّازُهُ وَسْهُمْ
 وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ۝ سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ
 أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ
 اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ۝ هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ
 لَا تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفَضُوا وَلِلَّهِ
 خَزَائِنُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ
 ۝ يَقُولُونَ لِنِ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لِيُخْرِجَ الْأَعْرَضَ
 مِنْهَا الْأَذَلُّ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلَكِنَّ
 الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۝ يَتَّبِعُهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ
 أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ
 ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ۝ وَأَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ
 مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي
 إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ ۝ وَلَنْ
 يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ۝

سُورَةُ الْمُنَافِقِينَ

آیاتها
۱۱

آیاتها
۱۱

۵۲۶- قال رسول الله - ﷺ -: «أربع من كن فيه كان منافقاً خالصاً، ومن كانت فيه خصلة منهن كانت فيه خصلة من النافق حتى يزعمها: إذا أومن خان، وإذا حدث كذب، وإذا عاهد غدر، وإذا خاصم فجر». متفق عليه
 پیامبر - ﷺ - فرمود: «چهار صفت هستند که اگر به تمامی در کسی موجود باشند آن شخص منافق کامل است، و کسی که یکی از این خصلتها را داشته باشد تا وقتی که آن را ترک می نماید یک صفت منافق در او موجود است، و آنها عبارتند از:
 ۱- هرگاه چیزی نزد او به امان گذارد در آن خیانت کند ۲- به هنگام سخن گفتن دروغ بگوید ۳- هرگاه عهد و پیمانی ببندد آن را نقض کند ۴- به هنگام دشمنی از حق تجاوز کند».

سوره قاف (۱) «سبح لله» خدا را تسبیح و تمجید می‌کند (با زبان حال یا با زبان مقال) «الله الکبیر» تصرف مطلق در هر چیزی از آن او است [۳] «یافتن» از روی حکمت بالغه [۴] «علیم بذات الصدور» عالم و آگاه به اسرار و معتقدات درون سینه‌ها است [۵] «فذا قوا»

بال اسیرها» عاقبت ناگوار کفرشان را در دنیا چشیدند [۶] «فالتبت» با معجزات و براهین «تولوا» از ایمان آوردن به پیامبران رویگردان شدند [۷] «زعموا» به باطل ادعا کردند {«ان لن نبصرا» که هرگز برانگیخته و زنده نخواهند گردید} [۸] «النور» قرآن [۹] «لیوم الجمع» در روز قیامت (چرا که مردمان برای حساب و کتاب جمع کرده می‌شوند) «یوم کفر» زیان کافر با ترک ایمان و زیان مؤمن با کم‌کاری در کار نیک در آن روز آشکار می‌شود.

۵۲۷- عن أبي هريرة - رضي الله عنه - قال: قال رسول الله - ﷺ - : «مامن أحیی بموت إلا ندم». قالوا: وما ندمته یا رسول الله؟ قال: «إن كان محسناً ندم أن لا يكون إزداد، وإن كان مسیئاً ندم أن لا يكون نزع»

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ۝ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ۝ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبُوءُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ فَذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝ ذَلِكَ بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا أَبَشِّرْهُم بِدِينِهِمْ فَكَفَرُوا وَتَوَلَّوْا وَاسْتَعْتَقَ اللَّهُ وَاللَّهُ غَفِيٌّ حَمِيدٌ ۝ زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُغْنَا قُلُوبُنَا وَرَبِّي لَتُبْعَثَ ثُمَّ لَتَنْبُؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ۝ فَمَأْمُورٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۝ يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذَلِكَ يَوْمُ النَّعَابِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَعَمِلْ صَالِحًا يَكْفُرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝

(أَي كَفَّ وَأَقْلَع) أخرجه الترمذي.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هرکس ببرد، پشیمان می‌شود» گفتند: پشیمانی چیست؟ فرمود: «اگر آن فرد نیکوکار باشد پشیمان است از اینکه چرا کارهای نیک بیشتری انجام نداد، و اگر بدکار باشد پشیمان است از اینکه چرا از انجام کارهای بد دست نکشید».

۵۲۸- عن عائشة - رضي الله عنها - أن النبي - ﷺ - كان ينام أوّل الليل ويقوم آخره فيصلي، متفق عليه

عائشه - رضي الله عنها - گوید: پیامبر - ﷺ - اول شب می‌خوابید و در آخر شب بیدار می‌شد و نماز می‌خواند.

{۱۱} «بِإِذْنِ اللَّهِ» با اراده و قضا و قدر خداوند متعال «مِدْقَلْبِهِ» خدا دل او را به یقین، صبر و خشودی به قضا و قدر الهی رهنمود می‌گرداند {۱۲} «فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ» اگر رویگردان شوید «يَبْلُغُ إِلَيْكُمُ الْيَقِينُ» تبلیغ آشکار. رساندن پیام روشنگر {۱۳}

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۵۵۷

سُورَةُ النِّعَانِ

{فَلْيَتَوَكَّلْ} «باید توکل کند» {۱۴} «عُدُوا لَكُمْ» دشمنان شما هستند به اعتبار آنچه از ایشان متولد می‌شود {فَاحْذَرُوهُمْ} «خوشتن را از آنان بر حذر دارید» {تَصَفَّحُوا} «چشم‌پوشی کنید» {تَغْفِرُوا} «خطا و اشتباهی را که از آنان سر می‌زند، ببخشاید» {۱۵} «فِتْنَةً» امتحان و آزمایش {۱۶} «مَا اسْتَطَعْتُمْ» مدت توانایی‌تان «خَيْرًا لَّأَنفُسِكُمْ» این کارها به سود شما خواهد بود {يُوقِ شَحْ نَفْسِهِ} از بخل زیاد و طمع نفس خویش مصون داشته شود {۱۷} {تَقْرَضُوا اللَّهَ} «در راههای نیکی که خدا از آن خشود می‌گردد، بخشش کنید» {شُكْرًا} «نعمت‌دهنده به بندگان است و آنان را به سبب عبادتشان پاداش می‌دهد» {۱۸} «عَالَمُ الْغَيْبِ» آگاه از هر آنچه از ما نهان و

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٠﴾ مَا أَصَابَ مِنْ مُّصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ، وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١﴾ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿١٢﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّا أَنزَلْنَا إِلَيْكُمُ الْقُرْآنَ فَاحْذَرُوهُمْ وَإِن تَعَفَّوْا وَتَصَفَّحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٤﴾ إِنَّمَا آمَنَ لَكُمْ وَأَوَّلَدَكُمْ فِتْنَةً وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنفِقُوا خَيْرًا لِّأَنفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقِ شَحْ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٦﴾ إِن تَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُّضْعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٧﴾ عَلِيمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾

سُورَةُ الطَّلَاقِ

نَبِيهَا ١٤

آيَاتُهَا ١٢

غایب است «الشَّهَادَةِ» آنچه می‌بینیم و ذر پیش ما حاضر است.

۵۲۹- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - «اتَّقُوا اللَّهَ، وَشُكْرًا خَمْسَكُمْ، وَصُومُوا شَهْرَكُمْ وَأَدُوا زَكَاةَ أَمْوَالِكُمْ، وَأَطِيعُوا أَمْرَاءَ كُمْ، تَدْخُلُوا جَنَّةَ رَبِّكُمْ». أخرجه الترمذي وقال: حديث حسن صحيح.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «از خدا بترسید، نمازهای پنجگانه‌ای را که بر شما واجب است بخوانید، ماه رمضان را روزه بگیرید، زکات اموالتان را بپردازید، از امیران و فرمانروایان (تا وقتی که شما را به انجام کارهای خلاف دین مجبور نکنند) اطاعت کنید، تا اینکه داخل بهشت پروردگارتان شوید».

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا
 الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تَخْرُجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ
 وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ وَبِئْسَ مَا تَحْكُمُونَ
 اللَّهُ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا تَدْرِي لَعَلَّ
 اللَّهُ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا ۱ فَإِذَا بَلَغَ أَحْلَاهُنَّ فَاْمْسُكُوهُنَّ
 بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوَى عَدْلٍ مِنْكُمْ
 وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ذَلِكَ كُمْ يُوعِظُ بِهِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ
 بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۲ وَيَرْزُقْهُ
 مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ۳ إِنْ اللَّهُ
 بَلَّغَ أَمْرِهِ فَقَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ۴ وَالَّتِي بَيَّنَّ
 مِنَ الْمَحْضِ مِنْ نِسَائِكُمْ إِنْ أَرَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ
 وَالَّتِي لَمْ يَحْضُنَّ وَأُولَتْ الْأَحْمَالَ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ
 وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ۵ ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ
 إِلَيْكُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَكْفِرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا ۶

سوره طلاق [۱] «اِذَا طَلَّقْتُمْ» وقتی که خواستید طلاق دهید «لِعِدَّتِهِنَّ» وقت فرارسیدن عده ایشان (او را در پاک شدن از عادت ماهانه‌ای که در آن پا او نزدیکی نکرده باشد، طلاق دهد) «أَحْصُوا الْعِدَّةَ» زمان عده را نگهدارید و آن را به سه بار پاک شدن از حیض کامل کنید «وَلَا يَخْرُجْنَ» و برای آن زنان جایز نیست که از منازلشان بیرون روند، مگر با رضایت طرفین «بِمُحْكَمَةٍ» گناه بسیار زشت «مُبَيَّنَةٍ» فاحش آشکار و روشن «وَبِئْسَ مَا تَحْكُمُونَ» (تلك حدود الله) اینها قوانین و مقررات الهی است (و خداوند از شما می‌خواهد که حتی طلاق‌دادنتان نیز مطابق با دستورات الهی باشد) «تَعَدُّ» تجاوز کند «ظلم نفسه» به خود ستم می‌کند «الذوی» غی‌دانی «لعل» چه بسا، شاید «یحدث بعد ذلك امرًا» بعد از این حادثه، وضع تازه‌ای پیش آورد [۲] «اِذَا بَلَغَ أَحْلَاهُنَّ» زمانی که به مدت پایان عده نزدیک شدند «فاْمسكوهن بمعروف» ایشان را به طرز شایسته‌ای نگاه دارید «فارقوهن» از ایشان جدا شوید «أشهدوا»

ذوی. دو مرد عادل از میان خودتان را گواه کنید {و اَقِمْوا الشَّهَادَةَ} گواهی را خالص برای خدا و بدون جانبداری از کسی، اداء کنید {بِعَظْمِهِ} خدا مؤمنان را با آن پند می‌دهد تا عبرت گیرند و دل‌هایشان نرم گردد {مخرجًا} راه نجات از هر سختی، تنگنا و بلا [۳] «لَا يَحْتَسِبُ» گمان نمی‌برد، به فکرش نمی‌رسد و تصورش را نمی‌کند «لهم حسبه» در همه کارهایش برای او کافی و مهم است «بالأمر» هر آنچه اراده کند به انجام می‌رساند و چیزی از آن را فرو نمی‌گذارد «تدرا» زمانی که بدان منتهی می‌شود، یا اندازه‌ای که از مقدار و زمان آن تجاوز نمی‌کند.

[۶] {مَنْ حَبَسَ نَفْسَهُ} آنجا که زندگی می‌کنید {مَنْ حَبَسَ نَفْسَهُ} در جایی که در توان دارید و به اندازه دارایی‌تان {وَلَا تَحْزَنْ} بدیشان در مسکن و نفقه زبان نرسانید {وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ} تا آنان را در تنگنا قرار دهید {وَلَا تَحْزَنْ} صاحبان. دارندگان {وَلَا تَحْزَنْ} بارداران {وَلَا تَحْزَنْ} با یکدیگر درباره اجرت شیر دادن مشورت نکنید {وَلَا تَحْزَنْ} هدید را در تنگنا گذاشتید و بر یکدیگر سختگیری کردید [۷] {وَلَا تَحْزَنْ} رزق او کم گردید [۸] {وَلَا تَحْزَنْ} چه بسیار مردمان شهرها {وَلَا تَحْزَنْ} سرکشی و تکبر کرده‌اند، و از عبادت پروردگارشان روی برگردانده‌اند {وَلَا تَحْزَنْ} عذاب ناگوار و ناخوشایند در آخرت (عاقبت بد سرکشی و تکبرشان) [۹] {وَلَا تَحْزَنْ} چشیدند {وَلَا تَحْزَنْ} عقوبت اعمالشان {وَلَا تَحْزَنْ} زیان و هلاک [۱۰] {وَلَا تَحْزَنْ} ای عاقلان {وَلَا تَحْزَنْ} قرآن [۱۱] {وَلَا تَحْزَنْ} پیامبری را روانه کرده است یا جبرئیل را [۱۲] {وَلَا تَحْزَنْ} جبرئیل با

أَسْكَبُوا مِنْ حَبِّ سَكَنَتُمْ مِنْ وَجْدِكُمْ وَلَا تُضَارُّوهُنَّ لِضَعْفِهِنَّ عَلَيْهِنَّ وَإِنْ كُنْ أُولَتْ حَمْلًا فَانْقِبُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَاتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ وَأَتِمُّوا إِلَيْنَكُمْ مَعْرُوفَ وَإِنْ تَعَاسَرْتُمْ فَسَرِّضْ لِهِنَّ أُخْرَى ۖ لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يَكُفَّ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَاءً أَنْتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ۖ وَكَاتِبٍ مِنْ قَرْبَةٍ عَنَّتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ فَحَاسِبْ نَهَا حِسَابًا شَدِيدًا وَعَذِبْنَهَا عَذَابًا ثَكْرًا ۚ فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَقِبُ ذَلِكَ أَمْرًا خَسِرًا ۙ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَانْقَبُوا لِلَّهِ يَأْتُوا الْآلِيبَ الَّذِينَ آمَنُوا قَدْ أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا ۙ رَسُولًا يَنْتَوُوا عَلَيْكُمْ وَأَيَّتُ اللَّهُ مُبَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا ۙ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِيَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ۙ

وحي از آسمان به سوی زمین فرود می‌آید.

۵۳۰- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ: «إِذَا نَفَقَ الرَّجُلُ عَلَى أَهْلِهِ نَفَقَةً يَحْتَسِبُهَا فَهِيَ لَهُ صَدَقَةٌ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «هر وقت مسلمان، به منظور رضای خدا و انجام تکلیف شرعی که به عهده دارد چیزی را برای زن و بچه و خانواده‌اش خرج کند، خداوند آن را به عنوان خیر و احسان از او قبول می‌نماید».

۵۳۱- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ: «إِنِ اتَّقَا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ نَمْرَةٍ» متفق عليه.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «خود را از آتش (جهنم) دور سازید، هر چند به وسیله بخشیدن نصف یک دانه خرما».

سوره نعيم [۱] ﴿الْمَحْرَمِ﴾ چرا حکم به حرام بودن می کنی ﴿نَبِيٍّ﴾ با تحریم آن می خواهی ﴿مَرْضَاتِ﴾ رضایت و خشنودی همسران { [۲] ﴿فَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ﴾ خدا برای شما شرع کرده است ﴿حِلَّةً﴾ آسانگی ﴿يَسِّرَ لَكُمْ﴾ آسان کند حلال کردن سوگندتان با کفاره [۳] ﴿أَسْرًا﴾ پنهانی و رازگونه بیان داشت ﴿أَحَدِنَا﴾ مراد: تحریم ماریه است (هنگامی که پیامبر به حفصه فرمودند: آن را فاش مکن) ﴿بِتَابِهَا﴾ راز را به عایشه خبر داد ﴿أَظْهَرَ اللَّهُ عَلَيْهَا﴾ خداوند این افشای راز را به او اطلاع داد [۴] ﴿لَا تَتَرَدَّ﴾ اگر توبه کنی { خطاب به عایشه و حفصه است } ﴿حَقَّتْ قُلُوبُنَا﴾ دلهایتان از کاری که بر شما در برابر رسول خدا - ﷺ - واجب بود، منحرف گشته است ﴿تَطَاهَرُوا﴾ علیه { اگر علیه او همدستی و هم پستی کنید [۵] ﴿فَاتَّخَذَتْ﴾ مطیعان و کاملاً فروتنان برای خدا ﴿سَانِحَاتٍ﴾ گردندگان یا روزه داران { ﴿تَبَاتٍ﴾ جمع تب: بیهوشی } ﴿بُكَارًا﴾ جمع بکر: دوشیزه [۶] ﴿قَرَأُوا﴾ آنسبک، با عبادت خوشتن و... راز آتش جهنم

سُورَةُ النَّحْلِ

۵۶۰

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَرِيمِ

سُورَةُ النَّحْلِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَتَأْتِيهَا النَّبِيُّ لِمُحَرِّمٍ مَّا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَبْنِي مَرْضَاتِ أَرْوَحِكَ وَاللَّهُ عَفُورٌ رَحِيمٌ ۱ قَدْ فَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمِنِكُمْ وَاللَّهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ۲ وَإِذَا أَسْرَ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ أَرْوَاحِهِ حَدِيثًا فَلَمْ يُبَيِّنْ بِهِ وَأَظْهَرَ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَفَ بَعْضِهِ وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ فَلَمْ يَبَيِّنْهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَنْبَأَكَ هَذَا قَالَ بَتَانِي الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ۳ إِنْ نُؤَبَّأُ إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَلِحَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ ۴ عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبَدِّلَهُ أَرْوَاحًا خَيْرًا مِنْكُمْ مَسْلَمَاتٍ مُؤْمِنَاتٍ فَيَنْبِتُ تَبْنِي عِيدَاتٍ سَيَحَبَّبُ تَبْنِي وَأَبْكَارًا ۵ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْفُسُكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَهُوَ هَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاطٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَّا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَّا يُؤْمَرُونَ ۶ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَعْنِدُوا الْيَوْمَ إِنَّمَا تَجْرُونَ مَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۷

محفوظ دارید.

۵۳۲- عن ابن مسعود - رضی الله عنه - قال: سألت النبي - ﷺ - أي العمل أحب إلى الله تعالى؟ قال: «الصلاة على وقتها» قلْتُ: ثم أي؟ قال: «بِرِّ الوالدين» قلْتُ: ثم أي؟ قال: «الجهاد في سبيل الله» متفق عليه.

ابن مسعود - رضی الله عنه - گوید: از پیامبر - ﷺ - پرسیدم: خداوند چه کاری را بیشتر از همه کارها دوست دارد؟ فرمود: «غزای خواندن در وقت آن» پرسیدم: بعد از آن؟ فرمود: «نیکی کردن در حق پدر و مادر» پرسیدم: بعد از آن؟ فرمود: «جهاد در راه خدا».

[۸] «تَبَتَّ نَجْوَاهَا» توبه ای خالص، صادق و مقبول «لَا يَخْزِي اللَّهَ الشَّيْءُ» خداوند پیامبر را خوار و سبک نمی دارد بلکه او را بزرگ و گرامی می دارد [۹] «جَاهِدَ الْكُفْرَ» با حجت و برهان با کافران مبارزه کن «وَالْغُلَّةَ عَلَيْهِمْ» بر آنان سخت بگیر و برایشان خشن باش [۱۰] «لَحِقَتْ عَصِيدٌ» در نکاح دو بنده ما بودند «فَخَانَتَاهُمَا» هر کدام از آنها کفرشان را پنهان می داشتند و به دشمن هوسرانان کمک می کردند «فَلَمْ يُخَيَّا عَنْهَا» شوهرانشان نتوانستند سودی به آنان برسانند و عذاب دنیوی و اخروی را از ایشان دور کنند [۱۱] «رَبِّ ابْنِ لِي عُنْدَكَ...» پروردگارا! جایگاه مرا در بهشت سهل و ساده کن [۱۲] «لَمَّا حَضَتْ قَرْجَهَا» خود را از مردان مصون و محفوظ داشت «فَنَفِضَهَا» دیدیم به وسیله جبرئیل (من روحنا) از روح ساخت خود بدون واسطه پسر عیسی - علیه السلام - «مَنْ الْقَاتِلِينَ» از زمره موافقان بر عبادت پروردگارشان.

يَتَأَيَّمُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ جَرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتَيْمُ لَنَا نُورَنَا وَاعْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ ۸
يَتَأَيَّمُوا النَّبِيُّ جِهْدَ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَنَسَ الْأَمْصِرُ ۝ ۹ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَامْرَأَتَ لُوطَ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادٍ نَاصِلِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِ عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّٰخِلِينَ ۝ ۱۰
وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۝ ۱۱ وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَتَ فَجْرَهَا فَفَخَفْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا وَصَدَّقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ عَلَيْهَا وَكَانَتْ مِنَ الْمُتَّقِينَ ۝ ۱۲

فَضَّلَ عَائِشَةَ عَلَى النَّسَاءِ كَفَضَّلَ الرَّبُّ عَلِيَّ سَائِرِ الطَّعَامِ». متفق علیه

پیامبر - علیه السلام - فرمود: «مردان فراوانی به حد کمال رسیده اند (و در تقوا و نیکوکاری به کمال مطلوب دست یافته اند)، ولی در میان زنان جز آسیه زن فرعون و مریم دختر عمران (مادر عیسی) زن دیگری به کمال فضیلت انسانی نرسیده است. قطعاً برتری عایشه (از المؤمنین) بر سایر زنان مانند برتری آبگوشت بر سایر غذاها است». (در آن زمان آبگوشت محبوبترین غذا میان عربها بود به همین علت پیامبر - علیه السلام - برای نشان دادن برتری عایشه نسبت به زنان دیگر، به آبگوشت مثال زدند).

بهره ملک [۱] «تبارک الذي» والا مقام است. دارای خیر و برکات بسیار است ذاتی که «بیده الملك» فرمان دادن و نهی کردن از آن او است [۲] «خلق الموت» مرگ را در ازل برای شما مقدر کرده است «لبلوكم» تا شما را آزمایش کند [۳] «طباقا»

سُورَةُ الْمُلْكِ

۵۶۲

الْمُلْكُ الْمَلِكُ

یکی فوق دیگری و بدون تقاس {تفاوت} عیب و نقص. خلل و رخنه.

ناسازگاری و ناخواری {فارجع البصر} دیگر باره

به جهان هستی بنگر {من فطور} درز و شکاف. یا

خلل و رخنه ای غمی بینی [۴] {کرتین} دو بار (بارها و

بارها) {يَتَلَبَّ} باز می گردد. بر می گردد {خاستا} فرو رفته. پایین

افتاده (چون غمی تواند هیچ خللی را بیابد) {حسیر}

خسته و درمانده (از مراجعه زیاد خسته و درمانده شده

است) [۵] {بصایح} ستاره های عظیم و نورانی که

انگار چراغ هایی هستند {رجوما للشياطين} وسیله

راندن شیاطین هنگامی که می خواهند استراق سمع کنند

{اعتدنا} آماده و مهیا کرده ایم [۷] {نسفا} صدای وحشتناک (وهی

تفور} در حالیکه تنوره می زند و فوران می کند [۸] {تغیر من الغیظ} بر اثر خشم پاره پاره شود {لوح} گروهی {خزنتها} نگهدارنده دوزخ [۱۱] {سحقا} دور شدن از رحمت خدا.

۵۳۴- قال رسول الله - : «من القرآن ثلاثون آية شفعت لرجلي حتى غفرله. وهي: «تبارك الذي بيده الملك».

أخرجه أبو داود.

پیامبر - فرمود: «در قرآن سی آیه وجود دارد که برای تلاوت کننده آن شفاعت می کند تا اینکه گناهانش بخشوده

شود، و آن سی آیه عبارت است از سوره «تبارك الذي بيده الملك».

سُورَةُ الْمُلْكِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝۱ الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ۝۲ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مَا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفَوتٍ فَإِذْ جِئَ الْبَصَرُ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ ۝۳ ثُمَّ أَرْجِعَ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ ۝۴ وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصْبُوحٍ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ ۝۵ وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَيْسَ الْمَصِيرُ إِذَا الْأُنْفُسُ فَسِعُوا لَهَا شَيْعًا وَهِيَ تَفُورٌ ۝۶ تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ۝۸ قَالُوا بَلَى قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ ۝۹ وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ ۝۱۰ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ فَسَوْحًا لَكُمْ لَأَصْحَابِ السَّعِيرِ ۝۱۱ إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ۝۱۲

{۱۳} «وَأَسِرُّوا قُلُوبَكُمْ» چه سخنان خود را آهسته بگوئید {وَأَجْهَرُوا نَافِثًا} و چه آن را بلند بگوئید و آشکار سازید {فَإِنَّ الصُّدُورَ} اسرار و خفایای سینه ها {۱۴} «لَا يَعْلَمُ» مگر نمی داند {مَنْ} چه کسی {۱۵} {ذُلًّا} رام، مسخر و قابل

الْمُخَالَعَةُ الْعُظْمَى

۵۶۳

سُورَةُ الْمَائِدَةِ

استقرار بر روی آن
«مناکیها» جوانب، اطراف و
راههای آن «التَّشْوِيرُ» زنده
شدن مردگان از قبرها {۱۶}
«تَمُورٌ» به لرزش و تکان
خوردن درمی آید، می شکافد
{۱۷} «حَاصِبًا» باد تندى از
آسمان که سنگریزه ها را با
خود حمل می کند {۱۸}
«نَكِيرٌ» بدآمدن من از ایشان
و خشم من بر ایشان {۱۹}
{«أَلَمْ يَرَوْا» آیا ندیده اند}
«صَافَاتٍ وَ يَقِضْنَ» بالهای
خود را می گسترانند و آن را
می بندد {۲۰} «أَمَّنْ هَذَا»
پس آن کیست؟ «جَنَدُكُمْ»
مصدقاران شما {۲۱} «إِنْ»
اَمْسَكَ رِزْقَهُ» اگر خداوند
روزی خود را بازدارد {
«لَجُؤًا فِي عُرْوَةٍ» در سرکشی و
عناد پافشاری می کنند
«ثَمُورٌ» گریز و فرار از حق
{۲۲} «مُكِبًّا عَلَى وَجْهِهِ» به
رو افتاده راه می رود و از
افتادن در آتش سوزان در

وَأَسِرُّوا قُلُوبَكُمْ وَأَجْهَرُوا بِهَا إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ۱۳
يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ۱۴
الْأَرْضَ ذُلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ۱۵
۱۵ أَمْ أَمْنُكُمْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُخْصِفَ بِكُمْ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ ۱۶
أَمْ أَمْنُكُمْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ۱۷
فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرٍ ۱۸
۱۸ أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَفَائِفٌ وَيَقِضْنَ مَا يُمَسِّكُهُنَّ إِلَّا الرِّحْمَنُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ ۱۹
هُوَ جُنْدُكُمْ يُنْصِرُكُمْ مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِنَّ الْكُفْرَ الْإِفْكُ عُرْوٌ ۲۰
أَمْ هَذَا الَّذِي يُرْزَقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ بَلْ لَجُّوا فِي عُتُوٍّ ۲۱
وَنُفُورٍ ۲۲
۲۲ أَمْ أَمْنُكُمْ يَمْشِي مُكِبًّا عَلَى وَجْهِهِ أَهْدَى أَمَّنْ يَمْشِي سَوِيًّا
عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۲۳
قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ
وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مِمَّا تَشْكُرُونَ ۲۴
قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ
فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ۲۵
وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ۲۶
قُلْ إِنَّمَا أَعْلِمُهُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ۲۷

امان نیست «اغشى» راهیاب تر «عني سوتاً» راست قامت، ایستاده و در امان از سقوط راه می رود {۲۳}
«أَنْشَأَكُمْ» شما را (از عدم) آفریده است {۲۴} «ذَرَأَكُمْ» شما را پدیدار کرده است.

۵۳۵- حدیثُ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يُبْعَثَ دَجَالُونٌ كَذَّابُونَ قَرِيبًا مِنْ ثَلَاثِينَ كُلَّهُمْ يَزْعُمُونَ أَنَّ سُلَاطَةَ سُلَاطَةِ اللَّهِ» متفق عليه

ابوهریره - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - گوید: پیامبر - ﷺ - فرمود: «قیامت برپا نمی شود مگر زمانی که در حدود سی نفر کذاب و فاسد و دجال قیام کنند و هریک از این دجالها گمان می کنند که فرستاده و پیغمبر خدا است».

[۲۷] «وَأَذِيبُ عَذَابُ وَعْدَهُ دَادَهُ شَدَّهُ رَا دِيدَنْد (که در روز قیامت اتفاق خواهد افتاد) «زَلِیلَهُ» نزدیک به ایشان است» از غم و رسوائی، درهم و سیاه می‌شود «بِهِ تَعْدُونَ» درخواست وقوع فوری آن را می‌کردید (از روی استهزاء) {} [۲۸] «رَأِیْتُمْ» به من بگوئید «جَبَرِ» پناه می‌دهد {} [۳۰] «غَوْرًا» فرورونده در زمین و غیر قابل دسترسی «مَاءِ مَعِينِ» آب جاری و روان و در دسترس.

سوره قلم

[۱] «ن» خوانده می‌شود:

نون که به معنی مرکب یا

ماهی و یا حرف نون معروف

است «وَأَقْلَمُ» سوگند به قلم

که بدان نوشته می‌شود [۳]

«غیر محذوف» نامقطوع [۶]

«بِأَنِّكُمْ الْمُنْتَوُونَ» دیوانه در

میان کدامیک از شما دو گروه

است [۹] «وَدَّاعِلُ الْوُدَّهِ»

آنان دوست می‌دارند که

نرمش و سازش نشان دهی و

با آنان سختی نکنی [۱۰]

«حَلَّابِ» بسیار سوگند

خورده «مِهِنِ» دروغگو.

حقیر و پست [۱۱] «هَازِ»

بسیار عیب‌جو و

غیبت‌کننده مردم «مُشَاهِدِ»

بسیار سخن‌چین، که

سخن را به منظور فساد و

تباہی بین این و آن نقل می‌کند {} [۱۲] «مَنَاجِ» بخیل و تنگ‌چشم. بسیار بازدارنده از انجام خیرات «مَصَدِّقِ» متجاوز «أَنِّمِ» فرو رفته در گناه {} [۱۳] «حَقَرِ» فاحش پست یا درشت‌خو و سنگدل «زَنَمِ» انگشت‌نمای قوم. شرور.

۵۳۶- عن عبد الله بن عمرو بن العاص - رضي الله عنه - قال لم يكن رسول الله - ﷺ - فاحشاً ولا متفحشاً، وكان يقول: «إنَّ

بين خياركم أحسنكم أخلاقاً». متفق عليه

عبدالله بن عمرو بن عاص - رضي الله عنه - گوید که پیامبر - ﷺ - نه بدکردار و نه بدگفتار بود، و می‌فرمود: «قطعاً

بهترین شما خوش‌اخلاقترین شما می‌باشد».

فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيِّئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِدَعْوَتِكُمْ ۚ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكْنِي اللَّهُ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ رَحِمَنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ۚ قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ أَمَنَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۚ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ ۚ

سُورَةُ الْقَلَمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ت وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ۚ ۱ مَا أَنْتَ بِمُعْجِزٍ لِّكَ بِمَعْجُونٍ ۚ ۲ وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ ۚ ۳ وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ ۚ ۴ فَسَبِّحْهُ وَابْصُرْ ۚ ۵ بِأَيِّتِكُمُ الْمَقْتُونُ ۚ ۶ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ۚ ۷ فَلَا تَطِعِ الْمُكَذِّبِينَ ۚ ۸ وَدُّوا لَوْلَاهُمْ فَيَدْهُونُ ۚ ۹ وَلَا تَطِعِ كُلَّ خَلَافٍ مَّهِينٍ ۚ ۱۰ هَٰمَزٌ مَّشَاءٌ بِنِيمٍ ۚ ۱۱ مَنَاجٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ ۚ ۱۲ عَتَلٌ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٌ ۚ ۱۳ أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ ۚ ۱۴ إِذَا تَنَلَّى عَلَيْهِ إِذَا تَنَافَاكَ اسْطِغِيرَ الْأَوَّلِينَ ۚ ۱۵

[۱۶] «سَمِعَهُ عَلَى الْخُرُوطِ» یعنی او را علامت گذاری می‌کنیم، چون بینی ظاهرترین عضو صورت است (کنایه از رسوا نمودن آنان است) [۱۷] «بِلَا نَاهٍ» ایشان را از مودیم {«الصریحا»} میوه‌های باغ را خواهند

چید {«مصبیح»} در حالیکه به بامدادان

ب—رسند [۱۸]

{«ولایستنون»} برخلاف عادت پدرشان چیزی از آن

میوه‌ها را برای مستمندان کنار نگذارند و به آنان ندهند

[۱۹] {«لطاف علیها»} بر سر آنان گشت زد و آنان را دربر

گرفت {«طائف»} بلایی {«وهم ناخون»} در حالیکه در خواب

بودند [۲۰] {«کالصریم»} همچون شب سیاه و تاریک

(سوخته و سیاه مثل شب) [۲۱] {«تادوا»} همدیگر را

صدا زدند [۲۲] {«الغدوا»} خل حرکت

سوی کشتزارتان حرکت کنید {«صارمین»} جینندگان

میوه [۲۳] {«یتخافون»} با همدیگر آهسته صحبت

می‌کردند تا مستمندان سخن آنان را نشنوند [۲۴] {«فان لا

یدخلنها الیوم»} نباید امروز بیوا و فقری در باغ پیش شما

بیاید (مراد این است به

سَمِعَهُ عَلَى الْخُرُوطِ ۱۶ إِنَّا بَلَوْنَهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذَا أَقْبَسُوا

لِصِرْمِهَا مُصْبِحِينَ ۱۷ وَلَا يَسْتَنُونَ ۱۸ فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ

وَهُمْ نَائِمُونَ ۱۹ فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ ۲۰ فَتَنَادُوا مُصْبِحِينَ ۲۱ أَنِ

أَعْدُوا عَلَيْنَا حَرْشَكُمُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ۲۲ فَأَنْطَلَقُوا وَهُمْ يَخْخَفُونَ ۲۳

أَن لَّا يَدْخُلْنَهَا أَلْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مَسْكِينٌ ۲۴ وَغَدَا عَلَيْنَا حَرْشٌ قَدِيرٌ ۲۵ فَلَمَّا

رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُونَ ۲۶ بَلْ لَّغَنَ خُرُومُؤُنَا ۲۷ قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُلْ

لَكُمْ لَوْلَا أُنْصَحُونَ ۲۸ قَالُوا سُبْحَنَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ۲۹ فَأَقْبَلَ

بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَلَمَّزُونَ ۳۰ قَالُوا نَبِئْنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ۳۱ عَسَى

رَبِّنَا أَن يَبْدِلَ آخِرَ أَمْرِنَا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا رَاغِبُونَ ۳۲ كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَلَعَذَابُ

الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۳۳ إِنَّا لِلْمُؤْمِنِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ

۳۴ أُنْفَجِلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْجَرِّ مِيمٍ ۳۵ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ۳۶ أَمْ

لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ ۳۷ إِن لَّكُمْ فِيهِ لَمَّا تَخْتَارُونَ ۳۸ أَمْ لَكُمْ آيَاتُنَّ

عَلَيْنَا بَلِغَةٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ إِن لَّكُمْ لَمَّا تَحْكُمُونَ ۳۹ سَلِّمُوا إِلَيْهِمْ

يَذَلِكَ رَعِيمٌ ۴۰ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا شُرَكَاءَهُمْ إِن كَانُوا صَادِقِينَ ۴۱

يَوْمَ يَكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ ۴۲

همدیگر سفارش می‌کردند که امروز فقری را به باغ راه ندهند) [۲۵] {«الغدوا»} بامدادان روانه شدند {«خل حرد»} بر منع کردن فقرا، بر تندی و خشم [۲۸] {«أوسطهم»} بهترین ایشان از نظر فکر و عقل [۳۰]

{«یتلامون»} یکدیگر را سرزنش می‌کنند [۳۲] {«یبدلنا»} به ما عوض دهد {«اغصون»} مشتاقان [۳۷] {«کتاب»} کتاب آسمانی [۳۸] {«ان لکم فیہ لما تحیرون»} آنچه می‌خواهید و برمی‌گزینید در آن است [۳۹] {«ما

تحدون»} هر چه برای خود حکم می‌کنید [۴۰] {«سلیم»} از آنان بی‌رس {«رعی»} ضامن، کفیل [۴۲] {«یوم»} یکشفت عن ساق» روز شدت هراس (روز قیامت).

[۴۳] «خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ» چشمانشان به زیر افتاده است «رَهَقَهُمْ ذُلٌّ» خوارى، زيان و پشیمانی ایشان را فرامی‌گیرد { «كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ » آن هنگام که (در دنیا) سالم و تندرست بودند به سجده کردن (در برابر خدا) خواننده می‌شدند (اما آنان با وجود

توانایی سجده نمی‌کردند)!

[۴۴] «ذُرِّيٍّ» مرا رها کن.

مرا واگذار [۴۵] { «أَهْلِيَّ

لَهُمْ» به آنان فرصت می‌دهم

(و در عذابشان شتاب نمی‌کنم

تا گناهان بیشتری کسب

کنند) { «أَنْ كِيدَ مِنْهُنَّ»

فراچنگ آوردن من سخت

است و کسی از آن رهایی

ندارد [۴۶] «مُفْرَمٍ» غرامت

آن اجر (مستقلون) سنگین

باران [۴۸] «أَمَّا عَذَابُكُمْ

فَكَرٌّ» منظر حکم

پروردگارت بر ضد کافران

باش (کصاحب الحوت) مثل

یونس - «مَكْلُومٍ» دل

او بر از خشم و کینه نسبت به

قومش شد [۴۹] { «لَوْلَا أَنْ

تَنَادَرَكُمُ نِعْمَةٌ مِنْ رَبِّي» اگر

نعمت و رحمت پروردگارش

به یاریش نداشت و به

دانش نرسیده بود { «لَتُبَدِّلَا

بِالْعَرَاءِ» از شکم ماهی به

بیابان برهوت و خالی پرت

خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ رَهَقَهُمْ ذُلٌّ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَلِيمُونَ
۴۳ فَذُرِّيٍّ وَمَنْ يَكْذِبْ بِهَذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ۴۴ وَأَهْلِيَّ لَهُمْ إِنْ كِيدَى مَتَيْنٌ ۴۵ أَمْ كَسَتْهُمْ أَعْرَافُهُمْ
مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ۴۶ أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُمُونَ ۴۷ فَأَصْبَرَ
لِخُكْرٍ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ ۴۸ لَوْلَا
أَنْ تَنَادَرَكُمُ نِعْمَةٌ مِنْ رَبِّي لَنَبَذْنَا الْعَرَاءَ وَهُمْ مُدْمُومٌ ۴۹ فَأَجْنِبْهُمْ رَبُّهُ
فَجَعَلَهُمْ مِنَ الصَّالِحِينَ ۵۰ وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَرِهِمْ
لَنْ يَسْمَعُوا الدُّعَاءَ وَيقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ۵۱ وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ۵۲

سُورَةُ الْحَاقَّةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَاقَّةُ ۱ مَا الْحَاقَّةُ ۲ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحَاقَّةُ ۳ كَذَّبَتْ ثَمُودُ
وَعادًا بِالْقَارِعَةِ ۴ فَأَمَّا ثَمُودُ فَأُهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ ۵ وَأَمَّا
عادًا فَأُهْلِكُوا بِرِيحِ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ ۶ سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ
سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَنِيَةً أَيَّامٍ حُسُومًا فَفَرَقَى الْقَوْمُ فِيهَا فِصْرَيْنِ
كَانَتْهُمْ أَعْمَارًا ثَغْلِيًّا خَاوِيَةً ۷ فَهَلْ رَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ ۸

می‌شد [۵۰] «فَأَجْنِبْهُمْ رَبُّهُ» پروردگارش او را برگزید [۵۱] «لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَرِهِمْ» با چشمان زُل زده به تو نگاه می‌کنند که نزدیک است تو را نقش بر زمین کنند.

سُورَةُ الطَّافَةِ

[۱] «الْحَاقَّةُ» قیامت [۴] «بِالْقَارِعَةِ» قیامت را، که دلهای غافل را درهم می‌کوبد [۵] «فَأُهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ» با صدای بسیار مهیب و بی‌نهایت شدید، هلاک گشتند. [۶] «صَرْصَرٍ» باد سرد و پرسر و صدا { «عَاتِيَةٍ» سرکش «خَاوِيَةٍ» فروتپیده [۷] «سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ» باد را بر آنان مسلط کرد «سَبْعَ لَيَالٍ» هفت شب «ثَمَنِيَةً أَيَّامٍ» هشت روز «حُسُومًا» پی در پی. ریشه‌کن‌کننده و خافانوسوز «أَعْمَارًا ثَغْلِيًّا» تنه‌های بوک و افتاده درخت خرما. {

حد تجاوز کند (جناکم)

الْمَاءِ الْعَذِي

۵۶۷

سُورَةُ الْفَاتِحَةِ

نیاکان شما را حمل کردیم

(الجماریه) کشتی نوح - ۱۱۸ -

[۱۲] (تذکره) عبرت و

اندرز (وتعيا اذن واعية) تا

گوشهای شنوا و نگاه دارنده

آن را نگاه دارند [۱۳]

(نسخ) دمیده شود (نسخه

واحدة) یک دم، مراد نسخه

اول در صور است [۱۴]

(فدکنا) به یکدیگر زده

شوند و متلاشی گردند و مثل

غبار پراکنده شوند [۱۵]

(وتعت الواقعة) آن واقعه

بزرگ (قیامت) رخ می دهد {

[۱۶] (واهبه) ضعیف و

ست [۱۷] (علی ارجانها)

اطراف و جوانب آن [۱۹]

(عازم) بگیرد { (کتب

نامه اعمال مرا [۲۰] (ظننت)

به یقین می دانستم (ملاق

حایه) با حساب و کتاب

خود رویاروی می شوم {

[۲۱] (اسی

رضایت بخش [۲۴] (هینا)

خوردنی گوارا (أسلفتم

تقدیم داشته اید [۲۹] (طایبه

حجت من [۳۰] (تقره) زنجیر را به دست و گردن او بیندازید [۳۱]

(الجحیم صلو) او را داخل آتش کنید [۳۲] (فأسلکوه) او را در آن داخل کنید.

۵۳۷ - قال رسول الله - : «من قال لا إله إلا الله، وكفر بما يُعبد من دُون الله، حُرِّمَ مَالُهُ وَدُمُهُ، وَحَسْبُهُ عَلَى اللَّهِ

تعالی». رواه مسلم.

پیامبر - فرمود: «آنکه بگوید: لا إله إلا الله، و هر چه را که جز خدا پرستش می شود، انکار کند، مال و خونش حرام

می شود و حساب (باطن او) با خدا است.»

وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ، وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِالْحَاطِطَةِ ۙ فَعَصَوُا رَسُولَ
رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخَذَةً رَابِيَةً ۙ ۱۰ إِنَّا لَنَاطِقَا الْمَاءِ حَمَلَتُكُمْ فِي الْجَارِيَةِ
۱۱ لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَتَعِيَهَا أُذُنٌ وَاعِيَةٌ ۱۲ فَإِذَا نَفَخَ فِي الصُّورِ
نَفْخَةً وَاحِدَةً ۱۳ وَجَمَلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَذُكْنَادُكَ وَاحِدَةً ۱۴
فِيَوْمٍ مَيِّذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ۱۵ وَأَنْشَقَّتِ السَّمَاءُ فِي يَوْمٍ مَيِّذٍ وَاهِبَةٍ
۱۶ وَالْمَلِكُ عَلَى أَتْرَاجِيهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَنِيَّةٌ
۱۷ يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ ۱۸ فَأَمَّا مَنْ أَوْفَى
كِتَابَهُ، بِسَمِيحَةٍ، فَيَقُولُ هَؤُلَاءِ مِمَّنْ قَبْلِي ۱۹ إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلْكٌ
جَسَاسِيَّةٌ ۲۰ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ۲۱ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ قَرِيبٍ
قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ ۲۲ كُلُوا وَاشْرَبُوا هُنَا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ
الْأُولَى ۲۳ وَأَمَّا مَنْ أَوْفَى كِتَابَهُ، بِشِمَالِهِ، فَيَقُولُ يَلَيْتَنِي لَمْ أُوتِ كِتَابِيَّةً
۲۴ وَلَمْ تَذَرِ مَا جَسَاسِيَّةٌ ۲۵ يَلَيْتَنِي كَانَتِ الْقَاضِيَةَ ۲۶ مَا أَغْنَىٰ
عَنِّي مَالِيَّةٌ ۲۷ هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيَّةٌ ۲۸ خَذُوهُ فَعْلُوهُ ۲۹ ثُمَّ لُجْجِمِ
صَلْوُهُ ۳۰ ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ ۳۱ إِنَّهُ
كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ۳۲ وَلَا يَحْضُرُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ ۳۳

{ ۳۵ } { اَلْمَلَأَ } در اینجا { حبر } دوست صمیمی [۳۶] { اَللَّحْنُ } چرک زخم جهنمیان. چرک بدن کافران در آتش [۳۷] { اَلْمَاطِنُونَ } کافران [۳۸] { اَلَا اَنْتُمْ } سوگند می خورم { اَلَا تَصْبِرُونَ } به آنچه می بینید [۴۰] { اِنَّهٗ } قرآن { رُسُولِ كَرِيمٍ }
 سُورَةُ الْمَعَارِجِ ۵۶۸

فرستاده‌ای بزرگوار (مراد پیامبر اسلام - ﷺ - است) { ۴۲ } { اَمَّا } کسی که با نوعی از گسان از وقایع نامعلوم گذشته خبر می‌دهد { اَقْبِلَا مَا تَدْكُرُونَ } خیلی کم پند می‌گیرد و تفکر می‌کنید { ۴۳ } { تَسْوِيلٌ } فرو فرستاده { ۴۴ } { اَلْقَوْلُ } چیزی را به دروغ از زبان ما گفت (به دروغ به ما نسبت داد) { اَلْاَقْوَالِ } جمع: اقوال، و اقوال جمع: قول است و بیشتر برای سخنان دروغین بکار برده می‌شود { ۴۵ } { اَمَّا } با قدرت و نیرو یا دست راست او را، و او را از تصرف بازمی‌داشتیم { ۴۶ } { اَلرَّحْمٰنُ } رگ قلب (شاهرگی متصل به قلب که اگر قطع شود مرگ انسان حتمی است) { ۴۷ } { اَعْتَصَمَ } الحاجزین هلاک و نابودی را از او بازدارد { ۴۸ } { تَذَكُّرٌ } پند و اندرز { ۴۹ }

فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هُنَا حَمِيمٌ ۳۵ وَلَا طَعَامٌ اِلَّا مِنْ غَشِيلِنِ ۳۶ لَا يَأْكُلُهُۥ اِلَّا الْخَاطِثُونَ ۳۷ فَلَا اَقِيْمُ بِمَا تُصِرُّوْنَ ۳۸ وَمَا لَا تُصِرُّوْنَ ۳۹ اِنَّهٗ لَقَوْلُ رَسُوْلٍ كَرِيْمٍ ۴۰ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيْلًا مَّا تُؤْمِنُوْنَ ۴۱ وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ قَلِيْلًا مَّا تَذْكُرُوْنَ ۴۲ نَزِيْلٌ مِنْ رَّبِّ الْعَالَمِيْنَ ۴۳ وَلَوْ نَقُوْلُ عَلَيْنَا بَعْضُ الْاَقْوَالِ ۴۴ لَا خُذْنَا مِنْهٗ بِالْيَمِيْنِ ۴۵ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِيْنِ ۴۶ فَمَا مِنْكُمْ مِنْ اَحَدٍ عَنْهٗ حَاجِزِيْنَ ۴۷ وَاِنَّهٗ لَلذِّكْرُ ۴۸ وَاِنَّا لَنَعْلَمُ اَنْ اَنْتُمْ مُّكَذِّبِيْنَ ۴۹ وَاِنَّهٗ لَحَسْرَةٌ عَلٰى الْكَافِرِيْنَ ۵۰ وَاِنَّهٗ لَحَقُّ الْاَقِيْنِ ۵۱ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيْمِ ۵۲

آیاتها

سُورَةُ الْمَعَارِجِ

تفسیر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

سَالَ سَائِلٌ يُعَذِّبُ وَاقِعٌ ۱ لِّلْكَافِرِيْنَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ ۲ مِّنْ اَللّٰهِ ذٰى الْمَعَارِجِ ۳ تَخْرُجُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوْحُ اِلَيْهِ فِيْ يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُۥ خَمْسِيْنَ اَلْفَ سَنَةٍ ۴ فَاَصْبَرَ صَبْرًا جَبِيْلًا ۵ اِنَّهُمْ يَرَوْنَهُۥ بَعِيْدًا ۶ وَنَرٰهُ قَرِيْبًا ۷ يَوْمَ تَكُوْنُ السَّمٰوٰتُ كَالْهٰلِ ۸ وَتَكُوْنُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ ۹ وَلَا يَسْتَلُ حِمِيْمٌ حِمِيْمًا ۱۰

{ اَلْعَلَمُ } قطعاً می‌دانیم { اَنْتُمْ مُّكَذِّبِيْنَ } برخی از شما (قرآن) را تکذیب می‌کنند { ۵۲ } { فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ } خداوند را از چیزی که لایق به ذات او نیست مغرور بدان.

سوره معارج

{ ۱ } { سَالَ } درخواست کرد. تقاضا کرد { سَالَ } تقاضاکننده { اُعَذِّبُ وَاقِعٌ } به اینکه عذابی حتمی الوقوع بر آنان نازل شود { ۳ } { مَعَارِجُ } دارای مکانهای صعود و عروج { ۴ } { اَلرُّوْحُ } جبرئیل { ۸ } { كَالْهٰلِ } مثل: فلز مذاب { ۹ } { الْجِبَالُ } کوهها { كَالْعِهْنِ } مثل پشم رنگین { ۱۰ } { حِمِيْمٌ } دوست صمیمی (یعنی: هیچ دوست صمیمی و خویشاوند نزدیکی، سراغ دوست صمیمی و خویشاوند نزدیکی را نمی‌گیرد و از او نمی‌پرسد) .

[۷۱] **بَصُرُوهُمْ** خویشتن را می بینند اما از شدت ترس و هراس نمی توانند گفتگو کنند **أَعْرَضَ عَنْهُمْ** انسان نگاهدار آرزو می کند **أَلَمْ يَتَدَيَّ مِنْ عَذَابٍ عَظِيمٍ** کاش می شد برای رهائی از

عذاب

۵۶۹

بَصُرُوهُمْ

عذاب آن روز فرزندان خود را جدا سازد [۷۲]

صَاحِبِهِ همسرش را [۷۳] **نَصِيبِهِ** طایفه و عشیره و

نزدیکان (خانواده اش که از آنان جدا گشته است)

أَتُوبُهُ به هنگام سختی او را در پناه خود می گیرند. به

آنان منتسب می گشت [۷۴] **وَسَرَّ فِي الْأَرْضِ**

جیمه و حتی تمام کسانی که در روی زمین هستند

مُنِجِهِ او را رستگار کند. مایه نجات او شود [۷۵]

أَبَدَ لُغْلُ این آتش، همان آتش جهنم است [۷۶]

نَزَاعَةُ الشَّوَى سخت پوست سر را می کند [۷۷]

أَذِيرٌ پشت به حق کرده است [۷۸] **جَمْعُ قَاوَعٍ**

دارایی را جمع کرده است و آن را از روی طمع نگاه داشته

است و حق خدا را از آن ادا نکرده است [۷۹] **هَلُوعًا**

ناشکیبا. طمع کار [۸۰] **جَزُوعًا** بسیار بی تاب و

بَصُرُوهُمْ يَوْمَ الْمَجْزُمِ لَوْ يَتَدَيَّ مِنْ عَذَابٍ يَوْمَئِذٍ بَنِيهِ ۱۱
وَصَحْبَتِهِ وَأَخِيهِ ۱۲ وَفَصِيلَتِهِ الَّتِي تُتَوَبُّ ۱۳ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ
جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ ۱۴ كَلَّا إِنَّهَا لَأَطْلَى ۱۵ نَزَاعَةُ لِلشَّوَى ۱۶ تَدْعُوا
مَنْ أَذْبَرْتُمْ ۱۷ وَجَمْعُ قَاوَعٍ ۱۸ إِنْ إِلَّا لِنَسْخِ خَلْقٍ هَلُوعًا
۱۹ إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا ۲۰ وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا ۲۱ إِلَّا
الْمُصْلِينَ ۲۲ الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ۲۳ وَالَّذِينَ فِي
أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ ۲۴ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ۲۵ وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ
يَوْمَ الْبَيِّنِ ۲۶ وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ۲۷ إِنَّ عَذَابَ
رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ ۲۸ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ۲۹ إِلَّا عَلَى
أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ۳۰ فَمَنْ ابْغَى وَرَاءَ
ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ۳۱ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رِعُونَ
۳۲ وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَتِهِمْ قَائِمُونَ ۳۳ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ حَافِظُونَ
۳۴ أُولَئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ ۳۵ فَاِلَّذِينَ كَفَرُوا بِكَ مَهْطِعِينَ
۳۶ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِينَ ۳۷ أَتَطْعَمُ كُلَّ أَمْرٍ مِنْهُمْ
أَنْ يَدْخُلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ ۳۸ كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ ۳۹

بیتقرار [۲۱] **مَتْرَعًا** بسیار دروغ کنند [۲۲] **دَائِمُونَ** همیشه ماندگاران [۲۴] **حَقٌّ مَعْلُومٌ** مراد: سهمی است غیر از زکات که صدقه و بذل و بخشش می کند [۲۶] **يَوْمَ الْبَيِّنِ** روز حساب (روز قیامت) [۲۷]

مُشْفِقُونَ ترسان [۳۱] **الْعَادُونَ** تجاوزپیشگان از حلال به حرام [۳۶] **يَمْلِكُ** به سوی تو. به طرف تو **مَهْطِعِينَ** گردنشان را به طرف تو دراز می کنند. شتابان [۳۷] **عَنِ** گروههای پراکنده.

۵۳۸ - عن جابر - رضي الله عنه - قال: ما سئل رسول الله - ﷺ - شيئاً قط فقال: لا. متفق عليه

از جابر - رضي الله عنه - روایت شده است که: هیچگاه از رسول خدا - ﷺ - چیزی در خواست نشد که در جواب گفته باشد: نه. (یعنی هرگاه چیزی از او می خواستند آن را می داد.)

[۴۰] ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ سوگند می خورم (لا: زائد است) «المشرق والمغرب» مشرق تابستان و زمستان و مغرب آن دو (چون مشرق و مغرب هر روزی با روز دیگر فرق می کند، به صورت جمع آمده است) [۴۱] ﴿مَسِيرِينَ﴾ عاجز و درمانده از آن (در اینکه به جای شما، امثال شما را در زمین قرار دهیم، مغلوب نخواهیم شد) [۴۲] ﴿قَدَرَهُمْ﴾ بدون اعتناء، آنان را به حال خود واگذار (بخوضوا) در باطل فرو روند ﴿يَلْقُوا﴾ به بازیچه بنشینند ﴿حَتَّى يَلْقُوا يَوْمَهُمْ﴾ تا زمانی که به روزشان می رسند (روز عذاب) [۴۳] ﴿مَنْ الْأَجْدَاثُ﴾ از قبرها {سراعا} جمع سریع: شتابان {نَصَبَ} تابلوها می شوند {يُفُضُونَ} سرعت می گیرند [۴۴] ﴿خَاشِعَةً أَبْصَارِهِمْ﴾ چشمانشان به زیر افتاده و فرو هشته است و غمی توانند آن را بلند کنند ﴿تَرْهَقُهُمْ ذُلٌّ﴾ پستی و خواری آنان را فرو گرفته است.

سُورَةُ النُّوحِ

۵۷۰

الْحَمْدُ لِلَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فَلَا أَقِيمُ رَبِّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ إِنَّا لَقَدِرُونَ ۝ عَلَنَ أَنْ يُبَدِّلَ خَيْرَ مَنْتَهُمْ وَمَا عَنَّا بِمَسْبُوقِينَ ۝ ۱ فَذَرَهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوْعَدُونَ ۝ ۲ يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصَبٍ يُوْفُضُونَ ۝ ۳ خَشِيعَةً أَبْصَرُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذُلٌّ ذَلِكَ الْيَوْمَ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ۝ ۴

سُورَةُ النُّوحِ ۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ ۖ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝ ۱ قَالَ يَقَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ ۝ ۲ أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُوا ۝ ۳ يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُخْرِجَكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُسَمًّى ۖ إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝ ۴ قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لِيَلَا وَهَارًا ۝ ۵ فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا ۝ ۶ وَإِنِّي كَلِمَادَعْوَتِهِمْ لَتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصْبَعَهُمْ فِي مَآذَانِهِمْ وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصْرُوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا ۝ ۷ ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جَهَرًا ۝ ۸ ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا ۝ ۹ فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ۝ ۱۰

سورة نوح

[۱] ﴿أَنْذِرْ قَوْمَكَ﴾ قوم خود را از عتاب الهی بترسان، اگر

با او امر او مخالفت کنند [۴] ﴿يُؤَخَّرُكُمْ﴾ شما را به تأخیر می اندازد (عمر شما را طولانی می کند) {أَجَلٌ مُسَمًّى} زمان و اجل معین نزد خدا (عمرشان را طولانی کند) {أَجَلَ اللَّهِ} زمان آمدن عذاب الهی، در صورتی که ایمان نیاورید [۶] ﴿فِرَارًا﴾ گریز [۷] ﴿اسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ﴾ در کشیدن پارچه روی سرشان زیاده روی کردند {أَصْرُوا} (بر کفر خود) پافشاری کردند [۸] ﴿جَهَرًا﴾ آشکارا و با صدای بلند [۹] ﴿أَعْلَنْتُ﴾ آشکارا بیان کرده ام.

۵۳۹- قال رسول الله ﷺ: «سَبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ». متفق عليه

پیامبر - فرمود: «دشنام و توهین به مسلمان باعث فاسق شدن و جنگ با مسلمانان از صفات کافران است».

[۱۱] «السماء بارانی که در ابرها است» مقداراً فراوان و بیایی [۱۲] «ایده که» شما را کمک می‌کند [۱۳] «لا ترجون لله ولدا» به عظمت و شکوه خدا معتقد نیستید [۱۴] «عشکم انباراً» شما را در حالت‌های مختلف

خفقت، به گونه‌های مختلف آفریده است (نطفه، سپس خون بسته، سپس تکه گوشت و بعد از آن استخوان) [۱۵] «طباقاً» یکی بالای دیگری [۱۶] «نوراً» نورانی کننده زمین در ساعات تاریکی «سراجاً» چراغ روشنی بخشی که تاریکی را محو می‌کند [۱۷] «انیکم...» شما را از گِل زمین آفریده است، چرا که پدرتان آدم را از آن خلق کرده است [۱۹] «بساطاً» فرش گسترده و فراخ برای قرار گرفتن بر آن [۲۰] «تسلکوا منها سبلاً» تا از جاده‌های آن بگذرید «فجاجاً» وسیع [۲۱] «غصونی» از من نافرمانی کرده‌اند «ش» مراد: رؤساء و اغنیاء است که ضعفاء و فقراء به فرمانشان گوش می‌دادند و بدیشان امید می‌بستند «خساراً» زیان (گمراهی در دنیا و مجازات در آخرت) [۲۲] «سکراً کباراً»

يُرْسِلَ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ قِدْرَارًا ۝ وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَيَنْبِغِلْ لَكُمْ جَنَّتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَرًا ۝ مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ۝ وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ۝ أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَوَاتٍ طَبَاقًا ۝ وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسُ سِرَاجًا ۝ وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ۝ ثُمَّ يُعِيدْكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجْكُمْ إِخْرَاجًا ۝ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ بِسَاطًا ۝ لَتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا ۝ قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنِّهْمْ عَصَوْنِي وَاتَّبَعُوا مَنْ لَزَّيْزَةٌ مَالُهُ، وَوَلَدَهُ الْاِخْسَارًا ۝ وَمَكْرُومًا كُفَّارًا ۝ وَقَالُوا لَا تَذَرْنِ الْهَكَمَ وَلَا تَذَرْنِ وُدَّ وَلَا سَوَاعَا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا ۝ وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا ۝ مِمَّا خَطَبَتْهُمْ أَغْرُقُوا فَأَدْخَلُونَا أَرَا فَلَِمَ يُجِدُوا لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا ۝ وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْنِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دِيَارًا ۝ إِنَّكَ إِنْ تَذَرْنِي يَضْلُوا عِبَادَكَ وَلَا يُلِدُوا إِلَّا فَجْرًا كَفَّارًا ۝ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَلَدِي وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا نَبَارًا ۝

مکری بی‌نهایت بزرگ، اینکه نوح را تکذیب کردند و او و پیروانش را اذیت کردند [۲۳] «اتخلون» رها نسازید «وَدَّ» و «سَوَاعَا» و «وُدَّ» و «یَغُوثَ» و «یَعُوقَ» و «نَسْرَ» پنج بیتی بوده‌اند که از سایر بتها در نزد بت پرستان مشهورتر و بزرگتر بودند [۲۵] «خلیفایم» به سبب اشتباهات و گناهانشان (ما، زائد است) [۲۶] «دیاراً» کسی که در آن سکونت کند [۲۸] «نباراً» نابودی.

۵۴۰- ستل رسول الله - ﷺ - عن ذر ائى المشركين فقال: «الله أعلم بما كانوا عاملين». متفق عليه

از پیامبر - ﷺ - درباره فرزندان کافران که قبل از بلوغ می‌میرند سؤال شد، فرمود: «تنها خدا می‌داند که در قیامت چه خواهند کرد».

نبره جن [۱] { أَجَى إِلَى } به من وحی شده است «اسمع» (به تلاوت قرآن) گوش داده است { تَنَزَّلَ } گروه
(بین سه الی ده) «عجا» بدیع در فصاحت و بلاغت که مشابه آن در نظم زیبا و معانی دشنبده ایم { الجن }
الجن النج العزیز ۵۷۲ سُورَةُ الْجِنِّ

هستند که از آتش آفریده
شده‌اند، دارای عقل، شعور،
فهم، درک، تکلیف،
مسئولیت و آشنائی به زبان
بوده، و مخاطب کتابهای
آسمانی از جمله قرآن
می‌باشند { ۲ } «یهدی»
رهنمود می‌کند «الرشد»
راست { ۳ } «تعالی» والا است
«جبریتا» عظمت، شکوه یا
پادشاهی پروردگاران
«صاحبه» همسری { ۴ }
«شیئا» نادانان ما (البیس
و لشکریانش) «سططا»
مبالغه در دروغ و گمراهی
{ ۶ } «یعوذون» پناه می‌برند
در حالی که از آنان خواستار
محفوظ ماندن از هر بلاء و
مصیبتی هستند «فزادوهم..»
بر گناهان و سرکشی کسانی
از انسانها که به کسانی از
جن‌ها پناه برده‌اند،
می‌افزودند { رهفا } سفاهت
و جهالت، گمراهی و
سرکشی { ۸ } «لئنا

سُورَةُ الْجِنِّ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْءَانًا
عَجَبًا ۱ يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ ۚ وَلَنُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا ۚ
وَأَنَّهُ تَعَلَّى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صِغَةً وَلَا وَلَدًا ۚ ۲ وَأَنَّهُ كَانَ
يَقُولُ سَفِينًا عَلَى اللَّهِ سَطَطًا ۚ ۳ وَأَنَا ظَنَنَّا أَن لَّنْ نَقُولَ الْإِنسُ
وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ۚ ۴ وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالِ
مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ۚ ۵ وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَن لَّنْ يَبْعَثَ
اللَّهُ أَحَدًا ۚ ۶ وَأَنَا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَهَا مِلْثًا حَرَسًا
شَدِيدًا وَشُهَبًا ۚ ۷ وَأَنَا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقْعِدًا لِّلسَّمْعِ ۖ فَمِنْ
يَسْمِعُ آلَانَ يَحِذُّ لَهُ شُهَابًا ۚ ۸ رَصَدًا ۚ ۹ وَأَنَا لَا نَدْرِي أَشْرَأُ رَيْدَ
يَمِّنٍ فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ۚ ۱۰ وَأَنَا مِمَّا الْفَصْلُحُونَ
وَمِنَادُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَرِيقَ قَدَدًا ۚ ۱۱ وَأَنَا ظَنَنَّا أَن لَّنْ نَعْجِزَ
اللَّهُ فِي الْأَرْضِ وَلَن نَّعْجِزَهُ ۚ هَرَبًا ۚ ۱۲ وَأَنَا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَى
ءَامَنَّا بِهِ ۚ فَمَن يُؤْمِن بِرَبِّهِ ۖ فَلَا يَحْأَفُ بِخَسَا وَلَا رَهَقًا ۚ ۱۳

س: قصد استراق سمع کرده ایم «خراسا» محافظان نیرومند از جنس فرشتگان «شها» شعله‌های آتش
بریده شده مثل: ستاره [۹] «تشف» در گوشه‌هایی از آسمان جاهایی را برمی‌گزیدیم تا به خبرهای فرشتگان
گوش فرادهم { الجن یسمع الان } هر کس بخواهد بعد از بعثت خاتم پیامبران گوش فرادهد «رصد» نگهبان.
مراقب (هر گوش‌کننده‌ای را رجم می‌کنند) [۱۰] «رشا» خیر و صلاح و هدایت [۱۱] «الفاصلون» کاملان
در درستکاری «طریق قدد» گروههای متفاوت (مسلمانان و کافران) [۱۲] «هربا» به یقین دانسته‌ایم [۱۳]
«الهدی» قرآن «بخسا» کاهش ثواب آن «ولارهقا» و نه ظلمی با زیاد کردن گناهانش.

[۱۴] «المسلمون» فروتتان و فرمانبرداران «القاسطون» ستمگران کافر. منحرفان از راه حق (تحریر و ارشاد)
 قصد خیر، صلاح و هدایت نموده اند [۱۵] «خطبا» هیزم [۱۶] «على الطريق» راه هدایت (دین اسلام) «ماء
 عذقا» آب فراوان (نعمت

الرحمة الرحمة

۵۷۳

سورة الفرقان

زیاد به آن می بخشیم) [۱۷]
 «لنفینهم فيه» با این نعمت ها
 آنان را بیازماییم (ذکر ربّه)
 قرآن «یسلكه» او را داخل
 می گرداند «عذاباً صعداً»
 عذاب سخت و غیر قابل
 تحمل [۱۸] «فلاتدعوا» پس
 عبادت نکنید [۱۹] «عبدالله»
 بدعوه پیامبر - - - به
 پرستش خدا پرداخت «علیه»
 پیدا با ازدحام پیرامون او
 جمع شدند. برای شنیدن قرآن
 روی هم سوار شدند [۲۰]
 «ادعوا» می پرستم. به کمک
 می طلبم [۲۱] «خضراً و لا
 رشداً» نه گمراهی و نه
 هدایت [۲۲] «لن یجیرنی من
 الله» مرا از عذاب الهی
 باز نخواهد داشت «لن اجد»
 نخواهم یافت «ملتحداً»
 پناهاگاه [۲۳] «یلاغا»
 تبلیغ «یعض» نافرمانی کند
 [۲۴] «ما یبرعون» عذابی
 که به آنان وعده داده شده
 است [۲۵] «ان أدری»

وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَئِكَ
 تَحَرَوْا لَشِدَا ۱۴ وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ۱۵
 وَالْوِاسْتَقْمُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَهُمْ مَاءً عَذَقًا ۱۶ لَنَفْنِیْهُمْ
 فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَاباً صَعَدًا ۱۷
 الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ۱۸ وَأَنْتَ لِمَا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ
 يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا ۱۹ قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ
 بِهِ أَحَدًا ۲۰ قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا ۲۱ قُلْ إِنِّي
 لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ۲۲ إِلَّا بَلَاغًا
 مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَةً ۖ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ
 خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا ۲۳ حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَيَسْأَلُونَ
 مَنْ أَضَعَفَ أَنْصَارًا وَقُلِّ عُدَدًا ۲۴ قُلْ إِن أَدْرَىٰ أَقْرَبُ
 مَا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمَدًا ۲۵ عَلِيمُ الْغَيْبِ فَلَا
 يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا ۲۶ إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ
 يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا ۲۷ لَيَعْلَمَنَّ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا
 رِسَالَتَ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا ۲۸

غی دایم «امدا» زمان طولانی [۲۶] «لا یظهر علی غیبه» کسی را بر غیب خود مطلع نمی سازد [۲۷] «سلك»
 قرار می دهد «رصد» فرشته های مراقب که از او برای حفظ آن مقدار غیبی که خدا او را در هنگام ضرورت
 از آن مطلع می کند { مراقبت می کنند [۲۸] «أحاط بما لديهم» علم کامل دارد.

۵۷۱ - عن النعمان بن بشير - رضي الله عنهما - عن النبي - ﷺ - قال: «الدعاء هو العبادة». رواه ابو داود و الترمذي، وقال:
 حديث حسن صحيح.

از نعمان بن بشیر - رضي الله عنهما - روایت است که پیامبر - ﷺ - فرمود: «دعا همان عبادت است».

سوره نزل [۱] ﴿الْقُرْآنُ﴾ جامه به خود پیچیده (مراد: پیامبر - ﷺ - است) [۲] ﴿لَمَّ اللَّيْلُ﴾ شب را بیدار بمان { [۴] ﴿وَرَبُّكَ الْقَرَّانُ﴾ قرآن را آرام و با آشکار نمودن حرفها بخوان [۵] ﴿لَرَبِّكَ قِيلًا﴾ سخن سنگین بر مکلفان (قرآن) [۶] ﴿نَاشِئَةُ اللَّيْلِ﴾

لَمَّ اللَّيْلُ الْقَرَّانُ

۵۷۴

سُورَةُ الْمُرْجَمِ

عبادت شبانه (قیام شب) ﴿أَشْدُ وَطًا﴾ ماندگارت از نظر عبادت است ﴿أَقُومُ قِيلًا﴾ به خاطر حضور قلب در آن، اقوال آن بهتر و قرائت قرآن در آن نیکوتر است [۷] ﴿سَبْحًا﴾ جنب و جوش و اشتغال به امور زندگی، نتیجه فراغتی برای تلاوت قرآن نداری [۸] ﴿تَبَتَّلَ إِلَيْهِ﴾ با دوری کردن کامل از غیر خدا مشغول پرستش او شو و در اندیشه او غرق شو [۱۰] ﴿هَجْرًا جَمِيلًا﴾ دوری زیبا و بدون آزار [۱۱] ﴿ذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ﴾ مرا با تکذیب کنندگان واگذار (اولی النعمه) صاحبان نعمت و زندگی مرفه ﴿مَبْلَغًا قَلِيلًا﴾ آنان را با نرمی مدتی رها کن، که بعد از آن مجازات خواهد بود [۱۲] ﴿أَنْكَالًا﴾ زنجیرهای سنگین و محکم [۱۳] ﴿طُعَامًا ذَاغَصَةً﴾ خوراکی که در گلو گیر کند و

سُورَةُ الْمُرْجَمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَأْتِيهَا الزَّمْلُ ۱ قُرْآنٌ لَّأَقِيلًا ۲ بَصَفَهُ ۳ وَأَنْقَضَ مِنْهُ قَلِيلًا ۴ أَوْزَدَ عَلَيْهِ وَرَبُّكَ الْقَرَّانُ تَرْتِيلًا ۵ إِنْ أَسْنَفِي عَلَيْكَ قَوْلًا قَلِيلًا ۶ إِنْ نَاشِئَةُ اللَّيْلِ هِيَ أَشْدُ وَطًا وَأَقُومُ قِيلًا ۷ إِنْ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا ۸ وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا ۹ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا ۱۰ وَأَصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَأَهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا ۱۱ وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِيَ النَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا ۱۲ إِنْ لَدَيْنَا أَنْكَالٌ وَجَحِيمًا ۱۳ وَطُعَامًا ذَاغَصَةٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ ۱۴ يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَيْبًا مَهِيلًا ۱۵ إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكَ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكَ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ۱۶ فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلًا ۱۷ فَكَيْفَ تَنْقُوتُ إِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا تَجْمَعُ الْأَوْلَادُ لِلْإِثْمِ ذُنُوبًا ۱۸ أَلَسْمَاءٌ مِنْفَطِرُهُ ۱۹ كَان وَعَدُهُ مَفْعُولًا ۲۰ إِنَّ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ۲۱

تکان نخورد [۱۴] ﴿تَرْجُفُ الْأَرْضُ﴾ زمین می لرزد و می جنبد (روز قیامت) ﴿کَتَبًا﴾ توده شن ﴿مَبْلَغًا﴾ روان و پراکنده [۱۶] ﴿أَخَذًا وَبِيلًا﴾ هلاک سنگین، سخت و دارای عاقبت و خیم [۱۷] ﴿الْوِلْدَانُ﴾ جمع ولید، کسی که تازه به دنیا آمده است ﴿سَاءَ﴾ جمع آشوب، پیران مو سفید (به خاطر شدت هراس روز قیامت) [۱۸] ﴿مَنْفَطِرُهُ﴾ به آسمان به خاطر سختی آن روز شکافته می گردد ﴿وَعَدُهُ﴾ آنچه وعده داده شده است.

۵۷۲ - حدیث ابن عمر عن النبی - ﷺ - قال: «إِجْعَلُوا آخِرَ صَلَاتِكُمْ بِاللَّيْلِ وَتَرَأَ». متفق علیه

ابن عمر گوید: پیامبر - ﷺ - فرمود: «آخرین نماز شبستان را غماز و تر قرار دهید».

[۲۰] {أَدْنَىٰ مِنْ ثَلَاثِي اللَّيْلِ} کمتر از دوسوم شب! «بَقَرَةُ الْبَقَرِ» مقدار شب و روز را می‌داند «فَلْيَمِزْ» می‌داند که شاغی توانید حساب کنید که چه مقدار از شب را غماز خوانده‌اید و چه مقدار از آن باقی

سُورَةُ الْمُلْكِ

۵۷۵

لِلْمَلِكِ الْمَلِكِ

است (و بعضی از شما احتیاطاً

تمام شب را به غماز می‌ایستید که برایتان مشکل است) «لَسْتَ عَلَيْهِمْ» برای شما تخفیف قائل شد (آنچه در توان دارید انجام دهید) «فَاذْكُرُوا» در غماز قرآن بخوانید «بِصُرُورٍ فِي الْأَرْضِ» برای تجارت و غیره به سفر می‌پردازند «يَعْمَلُونَ» می‌طلبند «الصَّلَاةِ» غماز واجب (و اقرضوا الله) در راه خدا اتفاق کنید «فَرَحًا حَسَنًا» بخششی با طیب خاطر و به خاطر خدا.

سوره قدر

[۱] {الْقَدَرُ} جامه بر سر کشید (پیامبر ﷺ) [۲] {فَاتَبَرَّ} از مجازات خدا بترسان [۳] {وَرَبِّكَ فَكَبَّرَ} تنها پروردگارت را بزرگ و عظیم بدان «لَيْسَ بِكَ لَطْفٌ» گنایه از پاک کردن خوشتن از کارهای ناپسند است [۵] «وَالرَّجْزُ فَاهْجُرْ» از پرستش بت‌ها و هر گناهی که موجب

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثَلَاثِي اللَّيْلِ وَتُصَفِّهِ وَتُكَلِّمُهُ وَطَائِفَةٌ مِّنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ أَنْ لَّنْ نُحْصِيَهُ فَنَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَّرْضَىٰ وَءَاخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِن فَضْلِ اللَّهِ وَءَاخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاقْرَءُوا اللَّهَ فَرَضًا حَسَنًا وَمَا نَفَعُكُمْ إِلَّا نَفْسُكُمْ مِنْ خَيْرٍ لِّجَدِّهِ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمُ أَخْرَاجُوا اسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

آیاتها
۲۱

سُورَةُ الْمُلْكِ

ترتیبها
۲۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الْمَدِينَةُ ۱ قُرْآنِذِرْ ۲ وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ ۳ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ۴ وَالرَّجْزَ فَاهْجُرْ ۵ وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ ۶ وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ۷ فَإِذَا يُقْرَأِ الْقُرْآنُ ۸ فَذَكَرْكَ يَوْمَ يَوْمٍ عَسِيرٍ ۹ عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرِ سَعِيرٍ ۱۰ ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا ۱۱ وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا ۱۲ وَبَنِينَ شُهُودًا ۱۳ وَمَهْدَتْ لَهُ تُهْمِيدًا ۱۴ ثُمَّ يَطْمَعُ ۱۵ أَنْ أَزِيدَ ۱۶ كَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عِيدًا ۱۷ سَاءَ رِهْقُهُ صَعُودًا ۱۸

عذاب است دوری کن [۶] {وَلَا تَمْنُنْ} و چیزی را نبخش در حالی که به جای آن بیشتر بخواهی [۸] «يُقْرَأُ الْقُرْآنُ» برای زنده شدن در صور دمیده شود [۹] «عَسِيرٌ» سخت [۱۰] «غَيْرِ سَعِيرٍ» غیر آسان. سخت و پرمشقت [۱۱] «وَحِيدًا» تک و تنها [۱۲] «مَالًا مَمْدُودًا» دارای فراوان و لاینقطع [۱۳] «شُهُودًا» دارای مکانت میان قوم. در مجالس حاضر می‌شوند [۱۴] «تُهُْمِيدًا» نعمت، و مقام را برای او گسترانیده‌ام [۱۶] «عِيدًا» مخالف با آیات ما. سبزه‌گر با حق [۱۷] «سَاءَ رِهْقُهُ صَعُودًا» او را به سختی‌ها و مشقت‌ها وادار می‌کنم (این مثل است برای اینکه به عذاب سخت و طاقت‌فرسا دچار می‌شود).

[۱۸] «عَلَّزَ» در نظرش آماده کرد که برای طعنه زدن به قرآن چه بگوید [۱۹] «مَرَّ» مرگ بر او! کشته و نابود باد! (دعا است علیه او) [۲۱] «نَظَرَ» به سران قوم نگاه کرد. یا به آنچه در ذهنش آماده کرده، اندیشید [۲۲] «عَیَّشَ» هنگامی که

مکراهیش تمام شد، چهره

درهم کشید «تَشَرَ» از شدت

غم عجلانه چهره درهم

کشید [۲۳] «تَمَّ أَدْبَرَ» سپس

وایس رفت از اِیْمان

«وَأَسْتَكْبَرَ» تکبر ورزید

نسبت به پیروی از پیامبر

[۲۴] «إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْفَرُ»

این چیزی جز جادوی

منقول و یاد گرفته شده از

جادوگران نیست [۲۶]

«أَصْلِهِمْ» او را داخل

دوزخ می‌سازم [۲۸]

«لَا تَبْقَى» باقی نمی‌گذارد

(یکبار می‌خورد و

می‌سوزاند) «لَا تَذَرُ» رها

نمی‌سازد تا از آن بگریزند

[۲۹] «لَوْحَةً لِلْبَشَرِ» بسیار

سیاه‌کننده پوست و

سوزاننده آن [۳۱] «أَصْحَابِ

النَّارِ» مأسوران آتش

«عَدَّتْهُمْ» تعداد آنان

«لَا يَرْتَابُ» شک نکنند

«لِیَسْتَقِیْنَ الذِّیْنَ أَوْتُوا

الْكِتَابَ» تا یهودیان و

إِنَّهُ فَعَّرَ وَقَدَّرَ ۱۸ فَقِيلَ كَيْفَ قَدَّرَ ۱۹ ثُمَّ قِيلَ كَيْفَ قَدَّرَ ۲۰ ثُمَّ نَظَرَ ۲۱
ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ۲۲ ثُمَّ أَدْبَرَ وَأَسْتَكْبَرَ ۲۳ فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ
يُؤْتَرُ ۲۴ إِنْ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ ۲۵ سَأُصْلِيهِ سَقَرَ ۲۶ وَمَا أَدْرَاكَ
مَا سَقَرُ ۲۷ لَا بَقِيَّ وَلَا نَذْرُ ۲۸ لَوْحَةً لِلْبَشَرِ ۲۹ عَلَيْهَا سَعَةٌ عَشْرَ
۳۰ وَمَاجَعَلْنَا أَحْسَبَ النَّارِ إِلَّا مَلَكِيَّتَهُ وَمَاجَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً
لِّلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَقِیْنَ الذِّیْنَ أَوْتُوا الْكِتَابَ وَزَادَ الذِّیْنَ ءَامَنُوا إِيْمَانًا
وَلَا يَرْتَابَ الذِّیْنَ أَوْتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلَيَقُولَ الذِّیْنَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ
وَٱلْكَفَرُونَ مَاذَا أَرَادَ ٱللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا ۙ كَذٰلِكَ يُضِلُّ ٱللَّهُ مَن يَشَآءُ وَيَهْدِي
مَن يَشَآءُ وَمَآ يَعْلَمُ جُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا يَیْءَا ٱلَّذِیْ كَرِیَ لِلْبَشَرِ ۚ كَلَّا
وَٱلْقَمَرِ ۚ ۳۲ وَٱلْأُیْلِ إِذْ أَدْبَرَ ۳۳ وَٱلصُّبْحِ إِذَا سَفَرُ ۳۴ إِنَّهَا لَآحَدَى
ٱلْكَفَرِ ۚ ۳۵ نَذِیرٌ لِّلْبَشَرِ ۚ ۳۶ لَمَن شَآءَ مِنكُم أَن یَقْدِمَ أَوْ یُأَخَّرَ ۚ ۳۷ كُلُّ
نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِینَةٌ ۚ ۳۸ إِلَّا أَحْسَبَ ٱلْإِیْمَنِ ۚ ۳۹ فِی جَنَّتٍ یَّسَّاءُونَ
۴۰ عَنِ الْمُجْرِمِینَ ۚ ۴۱ مَا سَلَكَكُمْ فِی سَقَرٍ ۚ ۴۲ قَالُوا لَوْلَا ذٰلِكَ مِنَ
ٱلْمُصَلِّینَ ۚ ۴۳ وَلَوْلَا ذٰلِكَ نُطْعِمُ ٱلْمَسْكِینَ ۚ ۴۴ وَكُنَّا نَخْشَوْهُمْ مَعَ
ٱلْخَآصِیْنِ ۚ ۴۵ وَكُنَّا نَكْذِبُ بِیَوْمِ ٱلَّذِینَ ۚ ۴۶ حَتَّىٰ آتَيْنَا ٱلْبَقِیْنَ ۚ ۴۷

مسیحیان به صدق پیامبر - ﷺ - یقین حاصل کنند بدان خاطر که (نوزده) در کتابهای خودشان نیز همین است
«وَقَدَّرَ» نفاق (و ما می) و دوزخ نیست «وَأَدْبَرَ» تذکر [۳۲] «كَلَّا» از استهزاء دست بکشید «وَأَسْتَكْبَرَ»
سوگند به ماه [۳۳] «أَدْبَرَ» پشت کرد و رفت (سوگند به شب هنگامی که شروع به رفتن می‌کند) [۳۴]
«وَأَسْفَرَ» سوگند به صبح هنگامی که روش می‌گردد [۳۵] «لَا أَحَدَى الْكَفَرِ» سقر یکی از بلاهای
بزرگ است (جواب قسم) [۳۶] «وَأَدْبَرَ» بیم دادن [۳۷] «أَن يَقْدِمَ» قدم پیش نهد به سوی خیرات و طاعات
[۳۸] «رَهْنَةً» گروگان [۴۲] «مَا سَلَكَكُمْ؟» چه چیزی شما را داخل گردانده است؟ [۴۳] «لَمْ يَكْ مِنَ
الْمُصَلِّينَ» از اتباع پیامبران نبوده ایم [۴۵] «نَخْشَوْهُمْ» به هر باطلی فرو می‌رفتیم.

[۵۰] «حُرِّمَتْ» گورخرهای بسیار رنده و گریزان [۵۱] «مَرَات» رسیده است. فرار کرده است {
 «قِسْوَةً» شیر [۵۴] «أَتَا ذِكْرَهُ» قرآن بند و اندرز است [۵۶] «أَهْلُ الْقُرَى» بندگان او از خشم او دوری
 می کنند [۵۷] «أَهْلُ الْمَغْفِرَةِ» سزاوار بخشیدن توبه کنندگان است.

سُورَةُ الْفَاتِحَةِ

۵۷۷

سُورَةُ الْفَاتِحَةِ

سوره فاتحه

[۱] «لَا أَقْسِمُ» سوگند می خورم (لا، زائد است و جواب قسم «لتبعن» محذوب است) [۲] «بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ» سوگند به نفس بسیار سرزنشگر (وقتی انسان کار ناپسندی انجام دهد او را سرزنش می کند) [۴] «بَلْ» بعد از پر اکندگی و تپاهی آن را جمع می کنیم «قادرین علی أن نسوي بانه» در حالی که می توانیم انگشتان را علی رغم دقت و ظرافتی که دارند مثل اول خلق کنیم، چطور غی توانیم اعضاء دیگر را دوباره بیافرینیم؟ [۵] «لِيُنْجِزَ» آماده زندگی را برای این می خواهد که در طی آن یکپارچه گناه کند [۶] «إِنَّا» کی خواهد بود؟ [۷] «يَرْقُ الْبَصَرُ» چشمها حیران و پریشان می شود و از ترس غمی تواند چیزی را ببیند [۹] «لِيَجْمَعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ» خورشید و ماه گردآوری می گردد، در اینکه از مغرب طلوع می کنند (نظام گردش آنها مختل می شود و قیامت برپا می گردد) [۱۰] «أَيْنَ الْمَقَرَّةُ» راه گریز از عذاب کجا است؟ [۱۱] «كَلَّا» از فکر فرار بیرون شوید «الْأَوَّلِ» هیچ پناهگاهی نیست که او را از عذاب الهی در امان دارد [۱۴] «بَصِيرَةً» شاهد (اعضاء او اعمالش را بازگو می کنند) [۱۵] «لَوِ ائْتَى مَعَالِيَهُ» هر عذری که بیاورد قابل قبول نیست [۱۶] «لَا تُخْرِكُ بِهِ لِسَانَكَ» در تکرار خواندن قرآن عجله مکن [۱۷] «جَمْعَهُ» گرد آوردن قرآن در سینه تو و حفظ کردن آن توسط تو «وَلَمَّا تَتْلُو» توانایی تو بر قرائت آن هر وقت که بخواهی.

فَمَا نَنْفَعُهُمْ شَفَعَةُ الشَّافِعِينَ ۱۸ ۱۸ فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكَرَةِ مُعْرِضِينَ ۱۹
 كَانَهُمْ حُمُرٌ مَّشْتَفِرَةٌ ۲۰ ۲۰ فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ ۲۱ ۲۱ بَلْ يُرِيدُ
 كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُثْقَلَ صُحْفًا مُمَشَّرَةً ۲۲ ۲۲ كَلَّا بَلْ لَا يُخَافُونَ
 الْآخِرَةَ ۲۳ ۲۳ كَلَّا إِنَّهُ تَذَكُّرٌ ۲۴ ۲۴ فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ ۲۵ ۲۵
 وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ النَّقْوَى وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ ۲۶

سُورَةُ الْفَاتِحَةِ

الْباقِي

تَرْجُمَةُ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا أَقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَمَةِ ۱ وَلَا أَقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ ۲ أَلَيْسَ
 بِالْإِنْسَانِ أَلَّنْ يَجْمَعَ عِظَامَهُ ۳ بَلْ قَدَرِينْ عَلَى أَنْ تُسَوَّى بِنَانَهُ ۴ بَلْ
 يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرْ أَمَامَهُ ۵ يَسْتَلْ أَيَّانَ يَوْمِ الْقِيَمَةِ ۶ فَإِذَا بَرَأَ الْبَصَرُ
 ۷ وَخَسَفَ الْقَمَرُ ۸ وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ۹ يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ
 أَتَيْنَ الْمَفْرُ ۱۰ كَلَّا لَا وَزَرَ ۱۱ إِلَيْنَا يَوْمَ يُنْفَخُ ۱۲ يُبْذَرُ الْإِنْسَانُ
 يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ ۱۳ بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَى نَفْسِهِ بِصِيرَةٍ ۱۴ وَلَوْلَا فَنِي
 مَعَاذِرُهُ ۱۵ لَا تُخْرِكُهُ لِسَانُكَ لَتَعْجَلَ بِهِ ۱۶ إِنْ عَلَيْنَا جَمْعَهُ
 وَقُرْآنَهُ ۱۷ فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ ۱۸ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ ۱۹

الْمَقَرَّةُ

[۲۲] **نَازِعَةٌ** زبیا، شاداب [۲۴] **بَاسِرَةٌ** درهم کشیده. [۲۵] **عَظِيمٌ** یقین دارند **فَاقِرَةٌ** بلایی که ستون فقرات را درهم می‌شکند [۲۶] **بَلَعْتَ التَّرَاقِي** روح به بالاترین قسمت سینه رسید و خرخر کرد (کنایه از نزدیک شدن مرگ) [۲۷]

مَنْ رَاقِي چه کسی او را

درمان می‌کند و از مرگ

نجاتش می‌دهد؟ [۲۸] **إِنَّمَا**

الفراق زمان، زمان جدا

شدن از دنیا یا مرگ است

[۲۹] **إِلْفَتَ السَّائِي** پاهای

درهم پیچید و جفت شد

(کنایه از سختی زیاد و ترس

هنگام مرگ است) [۳۰]

الْمَسَاقِي راندن بندگان برای

جزا [۳۳] **تَمَطَّيْ** پشتش

را دراز کرد (با فخر فروشی

راه می‌رود) [۳۴] **أُولَى**

لک مرگ یو تو! خدا مرگ

تو را نزدیک گرداند [۳۶]

يُتْرَكُ سَدًى بهوده به

حال خود رها می‌گردد،

مكلف نمی‌شود، سزا و جزا

ندارد [۳۷] **مَتًى يَمُنِي** منی

که به رحم ریخته می‌شود

[۳۸] **عَلَقَهُ** تکه‌ای خون

بسته که به قسمت فوقانی

رحم آویزان می‌گردد

الْفَرْسَى آفرینش او را

کامل و اندام او را هماهنگ و

كَلَّابٌ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ ۝ وَيَذَرُونَ الْآخِرَةَ ۝ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاصِرَةٌ ۝

إِلَى رَبِّهَا نَاطِرَةٌ ۝ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ ۝ تَظُنُّ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ ۝

كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ ۝ وَقِيلَ مَنْ رَاقِي ۝ وَظَنَّ أَنْهَا الْفِرَاقُ ۝ وَاللَّفْطِ

السَّاقِ بِالسَّاقِ ۝ إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ ۝ فَلَا صَدَقَ وَلَا صُلِيَ

۝ وَلَنْ يَكُنْ كَذِبٌ وَقَوْلُ ۝ ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى أَهْلِهِ يَمُتَطِّحُ ۝ أُولَى لَكَ

فَأُولَى ۝ ثُمَّ أُولَى لَكَ فَأُولَى ۝ أَيْحَسِبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سَدًى ۝

أَلَيْسَ نُطْفَةٌ مِنْ مَنِيٍّ يُمْنَى ۝ ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّى ۝ جَعَلَ مِنْهُ

الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ۝ أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَدَرٍ عَلَى أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَى ۝

سُورَةُ الْأَنْشُرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَّذْكُورًا ۝

إِنَّا خَلَقْنَاهُ الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَّبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا

بَصِيرًا ۝ إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ۝

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَكِينًا وَاعْلَلَّا وَسْعِيرًا ۝ إِنَّ

الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا ۝

سر و سامان داد.

بُورَةُ الْإِنْسَانِ [۱] **هَلْ أَتَى** گذشته است **حِينٌ** مدت زمانی **الدَّهْرُ** اسم است برای مدت جهان از آغاز تا پایان و از آن به مدت زمان طولانی تعبیر می‌شود **لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَّذْكُورًا** ذاتاً چیزی موجودی نبوده است (هر چند در علم خدا موجود بوده است) [۲] **أَمْشَاجٍ** آمیخته (از آب مرد و آب زن) **نَّبْتَلِيهِ** با تکالیف او را بعدها می‌آزمایم [۳] **هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ** راه حق و راه گمراهی را به او نشان داده‌ایم [۴] **أَعْدَلَّا** آماده کرده‌ایم **سَكِينًا** زنجیر هایی که به وسیله آن به طرف آتش برده می‌شوند **اعْلَلَّا** غل هایی که دستها و گردنهایشان را به هم می‌بندد [۵] **الْأَبْرَارَ** نیکان **كَأْسٍ** خمر، یا جام خمر **كَافُورًا** آبی شبیه کافور در اوصاف خوب آن.

[۶] آب چشمه‌ای (شرب بها) از آن می‌نوشند (خروج ص ۱۰۷) آن را به گونه شگفتی از هر کجا که بخواهند جاری می‌کنند [۷] (مطهر) آشکار. کاملاً گسترده [۸] (طه ص ۱۰۷) به خاطر دوست داشتن خدا [۱۰] «یوما عیوسا» روزی که از هراس چهره‌ها در هم کشیده می‌شود (قطریرا) سخت اخبر [۱۱] (نساء نضرة) به آنان زیبایی و شادابی در چهره می‌بخشد [۱۲] (الانراک) تخت‌ها و میل‌های مجمل و مزین (لایرون فيها شسا) در آن احساس گرما غمی‌کنند (گویا هوارة زیر سایه هستند) و در آن احساس سرما غمی‌کنند. یا اینکه در آنجا خورشید و ماه را غمی‌بینند (بهشت بدون وجود خورشید و ماه، روشن است) [۱۴] «دانیه علیهم ظلالها» سایه‌های درختان بهشت به آنان نزدیک است (ذلک قُطُوفُها) میوه‌های آن در دسترس است [۱۵] «اکواب» جامهای بدون دسته (قویرا) نازک مثل شیشه [۱۶] «قواریز...» جام‌هایی که از نقره ساخته شده است ولی از نازکی زیاد، شیشه به نظر می‌رسد (قدروها تقدیرا) خدمتکاران به آن اندازه که بهشتیان بخواهند، ظرفها را دقیق بر می‌کنند [۱۷] (مراخبا) آمیزه آن (مخلا) آبی دارای بهترین صفات زنجبیل [۱۸] (اشش نسیه) شراب آن به خاطر خوشگوارایی به آب روان تشبیه شده است [۱۹] (ولداق حقدون) نوجوانان جاودانه بر حالت نوجوانی (لوا مشیرا) در زیبایی و جذابیت مثل سروارید پراکنده هستند [۲۰] «تم» آنجا در بهشت [۲۱] «عالیم» لباسهایی از ابریشم نازک پوشیده‌اند (استون) لباسی از ابریشم ضخیم (خلوا) خداوند آنان را زینت داده است [۲۴] «آثا» مداوم بر ارتکاب گناه.

عَيْنَا يَتَرَّبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يَفْجَرُ وَهَاتِفِجِرًا ۶ يُوْفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ
يَوْمًا كَانَتْ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا ۷ وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حَيْثُ مَسْكِنَتَا
وَبَيْتَمَا وَأَسِيرًا ۸ إِنَّمَا تُطْعَمُونَ لَوَجْهِ اللَّهِ لَا نَتَيْدُمْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا
۹ إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَطَطِيرًا ۱۰ فَوْقَهُمْ اللَّهُ سُرَدَاكَ
الْيَوْمَ وَلَقَدْ هَمُّوا نَصْرَةَ وَسُرُورًا ۱۱ وَجَزَّاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا
۱۲ مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَرُونَ فِيهَا شُمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا ۱۳
وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلَّتْ قُطُوفُهَا نَذِيرًا ۱۴ وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِمَائِيَةٍ
مِنْ فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرًا ۱۵ قَوَارِيرًا مِنْ فِضَّةٍ قَدَرُهَا تُقَدَّرُ
وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَتْ مِنْ أَجْهَارٍ رُجْبِيًّا ۱۶ عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا
۱۷ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنثورًا
۱۸ وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَرًا رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمَلَكًا كَرِيمًا ۱۹ عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ سُدُسٌ
خُضْرٌ وَأَسْتَرْقٌ وَحُلُوفٌ أَسَاوِرٌ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقَمَهُمْ رُجْمٌ شَرَابًا
طَهُورًا ۲۰ إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا ۲۱ إِنَّا
نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا ۲۲ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَطِعِ
مِنْهُمْ أَعْيُنًا أَوْ كُفُورًا ۲۳ وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۲۴

که از هراس چهره‌ها در هم کشیده می‌شود (قطریرا) سخت اخبر [۱۱] (نساء نضرة) به آنان زیبایی و شادابی در چهره می‌بخشد [۱۲] (الانراک) تخت‌ها و میل‌های مجمل و مزین (لایرون فيها شسا) در آن احساس گرما غمی‌کنند (گویا هوارة زیر سایه هستند) و در آن احساس سرما غمی‌کنند. یا اینکه در آنجا خورشید و ماه را غمی‌بینند (بهشت بدون وجود خورشید و ماه، روشن است) [۱۴] «دانیه علیهم ظلالها» سایه‌های درختان بهشت به آنان نزدیک است (ذلک قُطُوفُها) میوه‌های آن در دسترس است [۱۵] «اکواب» جامهای بدون دسته (قویرا) نازک مثل شیشه [۱۶] «قواریز...» جام‌هایی که از نقره ساخته شده است ولی از نازکی زیاد، شیشه به نظر می‌رسد (قدروها تقدیرا) خدمتکاران به آن اندازه که بهشتیان بخواهند، ظرفها را دقیق بر می‌کنند [۱۷] (مراخبا) آمیزه آن (مخلا) آبی دارای بهترین صفات زنجبیل [۱۸] (اشش نسیه) شراب آن به خاطر خوشگوارایی به آب روان تشبیه شده است [۱۹] (ولداق حقدون) نوجوانان جاودانه بر حالت نوجوانی (لوا مشیرا) در زیبایی و جذابیت مثل سروارید پراکنده هستند [۲۰] «تم» آنجا در بهشت [۲۱] «عالیم» لباسهایی از ابریشم نازک پوشیده‌اند (استون) لباسی از ابریشم ضخیم (خلوا) خداوند آنان را زینت داده است [۲۴] «آثا» مداوم بر ارتکاب گناه.

شیشه به نظر می‌رسد (قدروها تقدیرا) خدمتکاران به آن اندازه که بهشتیان بخواهند، ظرفها را دقیق بر می‌کنند [۱۷] (مراخبا) آمیزه آن (مخلا) آبی دارای بهترین صفات زنجبیل [۱۸] (اشش نسیه) شراب آن به خاطر خوشگوارایی به آب روان تشبیه شده است [۱۹] (ولداق حقدون) نوجوانان جاودانه بر حالت نوجوانی (لوا مشیرا) در زیبایی و جذابیت مثل سروارید پراکنده هستند [۲۰] «تم» آنجا در بهشت [۲۱] «عالیم» لباسهایی از ابریشم نازک پوشیده‌اند (استون) لباسی از ابریشم ضخیم (خلوا) خداوند آنان را زینت داده است [۲۴] «آثا» مداوم بر ارتکاب گناه.

[۲۷] **إِنَّ هَٰؤُلَاءِ كَفَّارٌ مَّكَّةَ بَصُورٍ** رها می‌کنند (ورامه) مقابل خود (بوم تقيلا) روز پرهراس (قیامت)

[۲۸] **خَلَقْنَا آدَمَ** ساختن بدن آنها را، یا پیوند استخوانهایشان را محکم کرده ایم **بَدَلْنَا أَمْثَلَهُمْ تَبَدُّلاً**

امثال آنان را جایگزینشان

می‌سازیم [۲۹] **تَنَزَّرُوا**

عبرت.

سوره بقره

[۱] **وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا** قسم

به بادهای بی‌دری عذاب که

مثل یال اسب پشت سر هم

هستند [۲] **فَالْعَاصِفَاتِ**

عصفا تندبادهای خیلی

قوی و مهلک [۳]

وَالنَّازِعَاتِ غَرَابًا قسم به

فرشتگانی که هنگام نزول

وحی بالهای خود را به شکل

عجیبی در هوا می‌گسترانند

[۴] **فَالْفَارِقَاتِ فَرَقًا** قسم

به فرشتگانی که آیه‌های

وحی را برای جداسازی

میان حق و باطل می‌آورند

[۵] **فَالْمُلْقَاتِ ذِكْرًا** قسم به

فرشتگانی که وحی را به

انبیاء می‌رسانند [۶]

غَدْرًا برای پذیرفتن عذر

مردم **أَوْثَرًا** یا به خاطر

بیم دادن مردم از عقاب الهی

[۷] **إِنَّمَا تُوعَدُونَ** زنده

شدن و عذابی که از آن بیم

سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ

۵۸۰

الْمُرْسَلَاتِ

وَمِنْ أَيْلٍ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ۱

هَٰؤُلَاءِ يُجِثُونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذْرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا قَبِيلًا ۲

خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَلَهُمْ تَبَدُّلًا ۳

إِنْ هَٰذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ۴

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ۵

يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۶

نَبَاتِهَا

سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ

نَبَاتِهَا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا ۱ فَالْعَصْفَاتِ عَصْفًا ۲ وَالنَّازِعَاتِ نَزْرًا ۳

فَالْقَارِعَاتِ قَرَعًا ۴ فَالْمُلْقَاتِ ذِكْرًا ۵ غَدْرًا أَوْثَرًا ۶ إِنَّمَا

تُوعَدُونَ لَوْفَعٌ ۷ فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ ۸ وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ ۹

وَإِذَا الْجِبَالُ سُفَّتْ ۱۰ وَإِذَا الرَّسْلُ أُنْفَتْ ۱۱ لِأَيِّ يَوْمٍ أُخِّلَتْ

لِيَوْمِ الْفَصْلِ ۱۲ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ ۱۳ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ

لِلْمُكَذِّبِينَ ۱۴ أَلَمْ تَكُنْ لِلْأَوَّلِينَ ۱۵ ثُمَّ نَسِيتَهُمُ الْآخِرِينَ

كَذَلِكَ نَفْعِلُ بِالْمُجْرِمِينَ ۱۶ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۱۷

داده می‌شوید به وقوع می‌پیوندد (جواب قسم) [۸] **النُّجُومِ طُمِسَتْ** ستارگان محو و بی‌نور شوند [۹] **السَّاءِ**

رُجَّتْ آسمان شکافته گردد، یا باز گردد [۱۰] **الْجِبَالِ سُفَّتْ** کوهها به سرعت از جا کنده شوند [۱۱]

الرَّسْلِ أُنْفَتْ برای پیامبران وقت تعیین گردد تا برای ادای شهادت بر ملت خود حاضر شوند (قیامت) [۱۲]

لِأَيِّ يَوْمٍ أُخِّلَتْ این کار برای چه روزی تعیین گشته است (برای روز عظیم) [۱۳] **يَوْمِ الْفَصْلِ** برای روز

جدایی میان مردم یا میان حق و باطل تعیین گردیده‌اند. [۱۶] **أَلَمْ تَكُنْ لِلْأَوَّلِينَ** آیا ناپود نساختم؟ **الْآخِرِينَ**

پیشینان. همچون قوم نوح و عاد و ثمود [۱۷] **الْآخِرِينَ** پسینان. همچون قوم لوط و شعیب و موسی

[۲۰] «مَاءٌ مَّهِينٌ» آب حقیر و ناچیز در نظر مردم (منی) [۲۱] «فَرَارٍ مَكِينٌ» جایگاه محکم (رحم که اطراف آن را استخوانها محکم گرفته است) [۲۲] «إِلَى لَدُنِّهِ مَعْلُومٌ» تا مدت زمان معلوم که خداوند تعیین کرده است [۲۳]

«فَسَقَرْنَا» آن را دقیقاً

الْبُرْجِ الْفَاحِشِ الْغَيْظِ

۵۸۱

سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ

اندازه گیری کرده ایم [۲۵]

«الْأَرْضُ كَفَاتَا» زمین را گرد

آورنده مردمان کرده ایم

[۲۶] «أَحْيَاءُ وَأَمْواتا»

در حال حیات بر روی زمین

و در حال ممات در دل

زمین [۲۷] «رُوسِيَ شَاخَاتِ»

کوههای استوار و بلند «ماء»

غراتا» آب گوارا و بسیار

شیرین [۳۰] «طَلٌّ» دود

سیاه و پرحرارت دوزخ

«ثَلَاثُ شُعَبٍ» دارای سه

شاخه [۳۱] «لَا ظِلِّيلَ» مثل

سایه سود ندارد و آنان را در

برابر گرما حفظ نمی کند «وَلَا

يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ» از سوزندگی

گرمای آتش جلوگیری

نمی کند [۳۲] «بَشَرٍ»

زبانه ها و آتشپاره ها

«كَالْقَصْرِ» زبانه هایی که به

اندازه کاخی عظیم، مرتفع

هستند [۳۳] «كَأَنَّهُ جَمَالَةٌ

صَفْرٌ» آتشپاره هایی که از

لحاظ رنگ و حرکت و

سرعت همچون شتران زرد

أَلَمْ تَخْلُقْهُمْ مِنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ ۚ فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ۚ إِلَى قَدَرٍ
مَّعْلُومٍ ۚ فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَدِيرُونَ ۚ وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۚ
أَلَمْ تَجْعَلِ الْآرِضَ كِفَاتًا ۚ أَحْيَاءُ وَأَمْواتًا ۚ وَجَعَلْنَا فِيهَا رُوسِيَ
شُمُخَاتٍ وَأَسْقَيْنَكُم مَّاءً فُرَاتًا ۚ وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۚ
أَطْلِقُوا إِلَى مَا كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ۚ أَطْلِقُوا إِلَى ظِلِّ ذِي ثُلُثِ
شُعْبٍ ۚ لَا ظِلِّيلَ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ ۚ إِنَّمَا تَرْمِي بِشَرِّ
كَالْقَصْرِ ۚ كَأَنَّهُ جُمُلٌ صَفْرٌ ۚ وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۚ
هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِقُونَ ۚ وَلَا يُؤْدِنُ لَهُمْ فَيَعْدِرُونَ ۚ وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ
لِّلْمُكَذِّبِينَ ۚ هَذَا يَوْمٌ الْفَصْلِ جَمْعُكُمْ وَالأَوَّلِينَ ۚ فَإِنْ كَانَ
لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُوا ۚ وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۚ إِنْ التَّائِقِينَ فِي
ظِلِّيلٍ وَعُيُونٍ ۚ وَفَوْكَه مَبَايِشَتُهُونَ ۚ كُلُّوا أَشْرَبُوا هَيْئًا
بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۚ إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۚ وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ
لِّلْمُكَذِّبِينَ ۚ كُلُّوا تَمَعُّوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ تُجْرَمُونَ ۚ وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ
لِّلْمُكَذِّبِينَ ۚ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ ۚ وَيَلُّ
يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۚ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ۚ

مایل به سیاه هستند. [۳۵] «لَا يَنْطِقُونَ» سخن نمی گویند؛ بعد از اینکه محاسبه شدند و برای دفاع از خود مجادله کردند سپس دهانشان مهر گردید [۳۹] «لَكُمْ كَيْدٌ» نیرنگی برای دفع عذاب از خودتان «لَمْ كِيدُوا» آن را بکار گیرید [۴۱] «فِي ظِلِّيلٍ» در عزت و شوکت [۴۸] «ارْكَعُوا» در برابر خدا با قبول وحی او خشوع و خضوع داشته باشید.

۵۴۳- قال رسول الله - : «من غدا إلى المسجد و راح أعد الله له نزله من الجنة كلما غدا و راح». منقذ علیه

پیامبر - فرمود: «کسی که برای ادای نماز به مسجد برود و برگردد، هر بار که می رود و برمی گردد خداوند عصری را برای او در بهشت آماده می نماید».

سوره نبا: [۱] «عم» عن - ما؟ (از چه چیز مهمی) «نساء لون» از یکدیگر می پرسند [۲] «عن النبا» خبر عظیم قرآن یا زنده شدن از قبر [۳] «سعلون» خواهند دانست بعد از مرگ [۴] «مهادا» فرش آماده برای قرار گرفتن روی آن [۵] «اوتادا» مثل میخ توازن زمین را حفظ می کنند [۶] «خلتناکم...» شما را به صورت جفت های نر و ماده آفریدیم [۷] «نوسکم سبانا» خواب شما را مایه استراحت و آرامش شما کرده ایم [۸] «اللیل لباس» شب را که تاریکی اش مثل لباس می ماند، پوشش شما غوده ایم [۹] «النهار معاشا» روز را وقت کوشش شما برای زندگی کرده ایم [۱۰] «سعا شدادا» هفت آسمان قوی و محکم [۱۱] «سراجا و قاجا» چراغ فروزان و بسیار درخشان (خورشید) [۱۲] «المعصرات» ابرهای پر آب و باران زا «ماء سجاجا» آب یایی و بسیار ریزنده [۱۳] «حنا» مایه قوت انسان [۱۴] «جئات ألفافا» باغ های با درختان انبوه [۱۵] «مقاتا» وقت معین برای قیام مخلوقات جهت حساب و کتاب [۱۶]

[۱۷] «فانتون» به صورت گروهها و دسته های مختلف الحال می آید [۱۸] «مرصادا» در کمین و انتظار کافران است [۱۹] «مابا» مرجع و مأوی برای آنان [۲۰] «لا یبنین» ماندگاران «احقابا» جمع: خُفْب و خُفْب هشتاد سال است (یعنی زمانهای بی دری و نامحدود) [۲۱] «برنا ولا قمرنا» نه آب سردی می نوشند که جسمشان خنک شود و نه نوشیدنی گوارایی می نوشند که حرارت باطنشان را خنک کند [۲۲] «عشاقا» خوانایه جاری از پوست آنان [۲۳] «جراا» کفتری است مطابق و موافق با اعمال بد ایشان [۲۴] «کذبا» تکذیب همراه با عناد [۲۵] «أحصینا کتابا» آن را به صورت نوشته حفظ کرده ایم.

سُورَةُ النَّبَاِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عَمَّ يَسْأَلُونَ ۱ عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِ ۲ الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ۳
كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ۴ ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ۵ أَلَمْ تَجْعَلِ الْأَرْضَ مَهْدًا ۶
وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا ۷ وَخَلَقْتُمْ أَزْوَاجًا ۸ وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا ۹
وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا ۱۰ وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ۱۱ وَبَدَّلْنَا
فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ۱۲ وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا ۱۳ وَأَنْزَلْنَا
مِنْ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا ۱۴ لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ۱۵ وَجَنَّاتٍ
أَلْفَافًا ۱۶ إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَتًا ۱۷ يَوْمَ يُفْخَفُ فِي الصُّورِ
فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا ۱۸ وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ۱۹ وَسُيِّرَتِ
الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ۲۰ إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ۲۱ لِلطَّغْيِينِ
مَنَابًا ۲۲ لَيْسَ فِيهَا أَحْقَابًا ۲۳ لَا يَذُقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا ۲۴
إِلَّا هَمِيمًا وَغَسَّاقًا ۲۵ جَزَاءً وَفَاقًا ۲۶ إِنَّهُمْ كَانُوا
لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ۲۷ وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا ۲۸ وَكُلُّ شَيْءٍ
أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا ۲۹ فَذُقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ۳۰

[۳۱] «مَازَا» ظفر و دستیابی به تمام خواسته‌ها [۳۲] «كُوَيْسِب» دخترانی که تازه پستان‌هایشان برآمده است (زنان بهشت) «اتْرَابًا» حسن و سال [۳۴] «كَاسًا وَهَاتَا» جام مملو و لبریز از شراب بهشت [۳۶] «عِطَاء»

حصایا» احسان کافی و زیاد [۳۷] «...خُطَابًا» گفتگو

کردن برای طلب افزایش پاداش یا تخفیف مجازات، مگر با اجازه او [۳۸] «صَفًا» صف‌کشیدگان [۳۹] «مَآبًا» بازگشت به سوی خدا یا توبه [۴۰] «كُنْتُ تُرَابًا» امروز به همان حالت اول در دنیا باقی می‌مانم و انسان مکتبی نمی‌شدم تا عذاب داده شوم.

سوره قزین

[۱] «وَالنَّازِعَاتِ» قسم به فرشتگانی که روح کافران را از اعماق اجسامشان بیرون می‌کشند «غُرَقًا» بیرون کشیدن سخت و خیلی دردناک [۲] «الْمَاشِطَاتِ...» فرشتگانی که روح مؤمنان را با نرمی و آسانی بیرون می‌کشند [۳] «السَّاجِدَاتِ...» فرشتگانی که برای انجام آنچه بدان امر شده‌اند به سرعت فرود می‌آیند [۴] «فَالسَّابِقَاتِ...» فرشتگانی که برای بردن روحها به

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

۵۸۳

الْمَآثِرَاتِ

إِنِّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ۳۱ حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا ۳۲ وَكَوَيْسِبَ أُنْرَابًا ۳۳ وَكَاسًا
دِهَاقًا ۳۴ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذْبًا ۳۵ جَرَاءَ مِنْ رَبِّكَ عَطَاءً
حِسَابًا ۳۶ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنِ لَا يَمْلِكُونَ
مِنْهُ خُطَابًا ۳۷ يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ
إِلَّا بِأَمْرِ إِنْ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا ۳۸ ذَلِكَ الْيَوْمَ الْحَقُّ فَمَنْ
شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ مَثَابًا ۳۹ إِنَّا أَنْذَرْنَكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ
يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَلَيْتَنِي كُنْتُ رَبًّا ۴۰

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

انباتها
۱۱

۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّازِعَاتِ غُرَقًا ۱ وَالنَّشِيطَاتِ شُطْرًا ۲ وَالسَّيِّحَاتِ سَبْعًا ۳
فَالسَّيِّغَاتِ سَبْعًا ۴ فَالْمُدْرِبَاتِ آمْرًا ۵ يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاحِفَةُ ۶
تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ ۷ قُلُوبٌ يُومِضُ وَاجِفَةٌ ۸ أَبْصَرُهَا
خَشِيعَةٌ ۹ يَقُولُونَ أَيْنَ نَالِ الْمُرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ ۱۰ أَيْنَ ذَاكُنَا
عِظْلَمًا نَجْرَةً ۱۱ قَالُوا إِنَّكَ إِذَا كُرْتُمْ حَامِرَةً ۱۲ فَلَيْتَاهُمَا زَحْرَةً
وَاحِدَةً ۱۳ فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ ۱۴ هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَىٰ ۱۵

جایگاهشان (جهنم یا بهشت) سبقت می‌گیرند [۵] «فَالْمُدْرِبَاتِ آمْرًا» فرشتگانی که به فرمان خدا به اداره امور می‌پردازند [۶] «يَوْمَ تَرْجُفُ» روزی که با نفخه اول همه اجرام آسمانی پریشان می‌گردند، برانگیخته می‌شوند (جواب قسم) [۷] «تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ» نفخه دوم به دنبال نفخه اول می‌آید [۸] «وَاجِفَةً» پریشان یا ترسان [۹] «خَشِيعَةً» ذلیل و فروافتاده [۱۰] «أَيْنَ» آیا به حالت نخستین در دنیا برمی‌گردیم؟ (آیا بعد از مرگ زنده می‌گردیم) [۱۱] «عِظْلَمًا» پوشیده [۱۲] «فَلَيْتَاهُمَا زَحْرَةً» اگر بازگشت ما به زندگی صحت داشته باشد «زَحْرَةً» بازگشت زینبار [۱۴] «هَلْ» همه مخلوقات در دشت پهناور محشر حاضر می‌آیند.

{ ۱۶ } { الوادی } سرزمین { طوی } نام سرزمین مقدس [۱۷] { بلعی } سرکشی و کفر و عصیان کرده است
 [۱۸] { فاعل لک } آیا میل داری؟ { برقی } از کفر و عصیان پاک گردی { ۱۹ } { انشع } تاتو (از خداوند)
 بیناک گردی [۲۰] { راد }
 به او نشان داد { الآية }
 الکبریٰ معجزه بزرگ
 (تبدیل عصا به ازدها)
 [۲۲] { ادبر یسعی } با جدیت
 در تباهی و دشمنی، به ایمان
 پشت کرد [۲۳] { فحشر }
 ساحران، یا لشکر را گرد
 آورد [۲۵] { فآخذ الله } او
 را با غرق کردن مجازات کرد
 { نکال الآخرة } مجازات این
 کلمه‌ای که اخیراً گفت { و
 الأولى } سخن قبلیش که: (جز
 خودم معبودی برای شما
 نمی‌شناسم) [۲۷] { خلقا }
 ایجاد { بناها } محکم و استوار
 آفریده است [۲۸] { رفع }
 { مکها } ارتفاع آن را بالا برد
 { فسواها } آن را دقیق و
 بدون عیب کرد [۲۹]
 { أغطش لیلها } شب آن را
 تاریک کرد { أخرج ضحاها }
 روز آن را با خورشید روشن
 و پدیدار کرد [۳۰] { دحاها }
 آن را برای سکونت اهل آن
 گستراند یا آن را به شکل

إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِاللَّوَاءِ الْمُقَدَّسِ طُوى ۱۶ أَذْهَبَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ۱۷
 فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَٰهٌ إِلَّا أَن تَرْكَىٰ ۱۸ وَأَهْدِيكَ إِلَىٰ رِيكِ فَنَحْشِي ۱۹ فَأَرَاهُ
 آيَةَ الْكُبْرَىٰ ۲۰ فَكَذَّبَ وَعَصَىٰ ۲۱ ثُمَّ أَذْبَرَ يَسْعَىٰ ۲۲ فَحَشَرَ
 فَنَادَىٰ ۲۳ فَقَالَ أَنَارِكُمْ الْأَعْلَىٰ ۲۴ فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَىٰ
 ۲۵ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَىٰ ۲۶ ءَأَن تَأْمُرُهُمْ أَخِذُوا السَّمَاءَ بِأَيْدِيهِمْ
 ۲۷ رَفَعَ سَعَتَهُمُ فَسَوَّيْنَاهَا ۲۸ وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا ۲۹
 وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَٰلِكَ دَحَاهَا ۳۰ أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا ۳۱
 وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا ۳۲ مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ ۳۳ فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَةُ
 الْكُبْرَىٰ ۳۴ يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَىٰ ۳۵ وَبُرْزَتِ الْجَحِيمُ
 لِمَن يَرَىٰ ۳۶ فَأَمَّا مَنْ طَغَىٰ ۳۷ وَءَاثَرَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا ۳۸ فَإِنَّ الْجَحِيمَ
 هِيَ الْمَأْوَىٰ ۳۹ وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَىٰ النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ
 ۴۰ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ۴۱ يَتْلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا
 ۴۲ فِيمَ أَنْتَ مِن ذِكْرِنَهَا ۴۳ إِلَىٰ رِيكِ مُنْهِنَهَا ۴۴ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ
 مِّنْ يَّخْشَاهَا ۴۵ كَانَتْهُمْ يَوْمَ يُرَوُّهَا لِزُلَّاتِهَا أَعْشِيَةً أَوَّحَاهَا ۴۶

آینها

سُورَةُ الْجِنِّ

نیشا

نخم مرغ در آورد [۳۱] { مرعاها } خوردنی انسانها و حیوانات [۳۲] { أرساها } آنها را همچون میخ ثابت کرد
 [۳۴] { حاد الطامة الكبرى } بلای بزرگ فرارسد (روز قیامت) [۳۶] { برزت } کاملاً آشکار گردانده شد
 [۳۸] { أثر الحياة الدنيا } زندگی دنیا را ترجیح داده و برگزیده باشد [۴۰] { نهى النفس } نفس خود را از
 شهوات بازداشته و به سوی دین سوق داده باشد [۴۲] { الساعة } قیامت { ايان مرساها } کی واقع می‌شود؟
 خداوند کی آن را برپا می‌کند؟ [۴۳] { ذکراها } آگاهی و سخن گفتن از آن و اعلام زمان آن [۴۴] { زل زلک }
 متهاها آگاهی از زمان قیامت، به پروردگارت واگذار می‌گردد [۴۶] { لم یلوا } در دنیا و قبر غمانده‌اند.

سوره نيس [۱] «نيس» روی مبارکش را درهم کشيد (تولي) روی مبارکش را پرتافت [۲] «الاعشى» مراد: عصر بن قيس بن امّ مکتوم است که از پیامبر تقاضای درس و وعظ کرد تا ایمانش قوی گردد [۳] «يركي» با شنیدن بند تو از پلیدی جهل پاک گردد. زیرا در آن هنگام پیامبر مشغول دعوت بزرگان قوم بود و به این مکتوم کور توجه نکرد [۴] «اويدكر» یا بند گیرد [۵] «استغنى» خود را بی نیاز می بیند از چیزی که با خود آورده ای [۶] «له» تصدی» به او روی می آوری. به او توجه می کنی [۸] «جاءك يسعي» شتابان پیش تو آمد تا چیزی یاد بگیرد [۱۰] «تلهي» غافل می گردی [۱۱] «كلا» این کار را مکن «انها تذكرة» آیات قرآن پند و اندرز است [۱۲] «ذکره» از قرآن پند گرفت [۱۳] «في صحف» در صفحات لوح محفوظ ثبت است [۱۴] «مرفوعة» و الامقام نزد خداوند [۱۵] «سفرة» فرشتگانی که آن را از لوح محفوظ استنساخ می کنند [۱۶] «سررة» فرمانبرداران خداوند. صادقان [۱۷] «قتل» نفرین

الحق القائل

۵۸۵

سورة نيس

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عَبَسَ وَتَوَلَّى ۱ اَنْ جَاءَهُ الْاَعْمَى ۲ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَكَّى ۳ اَوْ
يَذْكُرُ فَتَنَّهُ الذِّكْرَى ۴ اَمَّا مَنِ اسْتَغْنَى ۵ فَاَنْتَ لَهُ تَصَدَّى ۶
وَمَا عَلَيْكَ الْاَلْزَى ۷ وَاَمَّا مَنْ جَاءَ كَيْسَى ۸ وَهُوَ يَخْشَى ۹ فَاَنْتَ
عَنْهُ تُلَهَّى ۱۰ كَلَّا اِنَّهَا لَذِكْرَةٌ ۱۱ لِمَنْ شَاءَ ذَكَرَهُ ۱۲ فِي صُحُفٍ مُّكَرَّمَةٍ
۱۳ رُفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍ ۱۴ بِأَيْدِي سَفَرَةٍ ۱۵ كِرَامٍ بَرَرَةٍ ۱۶ قُلْ لِلْاِنْسَانِ
مَا أَكْفَرَهُ ۱۷ مِنْ اَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ ۱۸ مِنْ طُفْلَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَرَهُ ۱۹ ثُمَّ
السَّبِيلَ يَسْرَهُ ۲۰ ثُمَّ اَمَّا نَهْ فَاقْبَرَهُ ۲۱ ثُمَّ اِذَا شَاءَ اَنْشُرَهُ ۲۲ كَلَّا لَئِنْ
يَقِضَ مَا اَمَرَهُ ۲۳ فَلْيَنْظُرِ الْاِنْسَانُ اِلَى طَعَامِهِ ۲۴ اَنَا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا
۲۵ ثُمَّ شَقَقْنَا الْاَرْضَ شَقًّا ۲۶ فَاَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا ۲۷ وَعَبَا وَغَضًّا ۲۸
وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا ۲۹ وَحَدَاقٍ غَلْبًا ۳۰ وَفِكَهًا وَابًّا ۳۱ مَتَّعَالِكُمْ
وَلَا نَعْمِيَكُمْ ۳۲ فَاِذَا جَاءَتِ الصَّاعَةُ ۳۳ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ۳۴
وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ ۳۵ وَصَنِيعِهِ وَبَنِيهِ ۳۶ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ
يَغْنِيهِ ۳۷ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُّسْفِرَةٌ ۳۸ ضَاحِكَةٌ مُّسْتَبْشِرَةٌ ۳۹ وَجُوهٌ
يَوْمَئِذٍ عَلَيَّاهُ ۴۰ تَرْتَفَعُ افْئِرَةٌ ۴۱ اُولَئِكَ هُمُ الْكُفْرَةُ الْفَجْرَةُ ۴۲

بر کافر «ما اکثر» چه ناسپاس است در برابر خدا [۱۹] «فتلته» او را علقه سپس مضغه و... و سپس او را برای چیزی که شایسته او است آماده کرد [۲۰] «السیل» خارج شدن از شکم مادر را پرایش آسان کرد [۲۱] «الابرة» برای احترام او، به زندگان دستور داد دفنش کنند [۲۲] «انشره» روز قیامت او را زنده گرداند [۲۶] «اشتقنا الأرض» زمین را می شکافیم با گیاه، یا با کشاورزی [۳۱] «بنا» گیاه خودرو، چراگاه [۳۳] «الصاعقة» صدای گرکننده ای که مردمان با آن از قبرها خارج می شوند [۳۷] «شان یغنی» حالی که او را مشغول می کند [۳۸] «مسفرة» نورانی [۴۰] «غبرة» غبار (کنایه از دگرگونی صورتشان است).

نوره تلوید [۱] الشمس نور خورشید از میان می‌رود. درهم پیچیده می‌شود (با نفخه اول) [۲] النجوم
انگدشت ستارگان فرو می‌افتند [۳] الجبال کوهها از جای خود برگنده می‌شوند [۴] العنابر آستان
آبستن (که محبوب عربها هستند) از شدت ترس رها
می‌شوند [۵] الوحش حیوانات وحشی گردآورده
می‌شوند و با هم می‌آمیزند، اما از شدت ترس روز
قیامت، ترسی از یکدیگر یا از انسان ندارند
[۶] البحار سراسر آتش می‌گردند [۷] النفوس
جانها به جسد‌ها برمی‌گردند یا با هفکران خود در دنیا گرد
آورده می‌شوند (بعد از نفخه دوم) [۸] الموده
زنده بگور شده [۱۰] الصّفص نامه‌های اعمال
میان صاحبانشان پخش می‌شود [۱۱] السماء
آسمان برکنده می‌شود مثل پوست که از گوسفند
کنده می‌شود [۱۲] الجحیم دوزخ برافروخته می‌شود
[۱۳] ازلفت به متقیان نزدیک گردانده می‌شود
[۱۴]

سُورَةُ النُّجُومِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱ إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۲ وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ۳ وَإِذَا الْجِبَالُ
سُيِّرَتْ ۴ وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ ۵ وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ ۶
وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ ۷ وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ ۸
وَالْمُوءَدَّةُ سُئِلَتْ ۹ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ ۱۰ وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ۱۱
وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ ۱۲ وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ ۱۳
وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ ۱۴ عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا أَحْضَرَتْ ۱۵ فَلَا أَقْسَمُ إِلَّا بِالْحَقِّ ۱۶
الْجَوَارِ الْكُنَّسِ ۱۷ وَاللَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ ۱۸ وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ ۱۹
إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ۲۰ ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ ۲۱
قُطَاعٌ ثَمَّ أَمِينٍ ۲۲ وَمَا صَاحِبُكُمْ بِبَحْوٍ ۲۳ وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأَفْقِ الْمُرِينِ ۲۴
وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ ۲۵ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ۲۶
فَإِنْ تَذَهَبُونَ ۲۷ إِنَّهُ هُوَ الْوَاكِفُ الْعَلِيمُ ۲۸ لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ ۲۹
وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ۳۰

سُورَةُ الْاِنْفِطَارِ

علت هر کسی می‌داند چه کار نیک یا بدی انجام داده است (جواب شرط اذا) [۱۵] فلا اقسَم سوگند
(لا، زائد است) بالنفس ستارگانی که واپس می‌روند و از دیدگان پنهان می‌شوند، هر چند که در آسمان
هستند [۱۶] الجوار الكنس ستارگانی که شبانه ظاهر می‌شوند و در آسمان حرکت می‌کنند و مخفی می‌شوند
[۱۷] عسعس تاریک می‌شود. بشت می‌کند [۱۸] تنفس می‌دمد و نور آن ادامه پیدا می‌کند تا اینکه روز
می‌شود [۱۹] انه لقول کلام جبرئیل به نقل از پروردگارش است (جواب قسم) مکین صاحب قدرت،
شرف و مکانت والا [۲۲] صاحبکم پیامبر - [۲۳] پیامبر، جبرئیل را به شکل واقعی دیده
است.

سوره انفطار [۱] السماء انفطرت آسمان شکافته می گردد [۲] الكواكب انثرت ستارگان پراکنده می شوند [۳] البحار تجرت دریاها شکاف برمی دارند و به هم می پیوندند (نظام هستی مختل می شود) [۴] یسفرت قبرها زیر و رو می شوند تا مردگان خارج گردند [۵] ما نرى ربك چه چیز تو را فریفته است که نافرمانی خدا را بکنی؟ [۶] انشاد انشاد توراً متناسب و آماده بهره گیری کرد [۷] فعدلك تو را معتدل القامت و متناسب الاعضاء کرده است [۸] ربك تو را شکل داده است [۹] تكذبون بالدين روز زنده شدن و حساب و جزا را تكذيب می کردید [۱۰] الحافظين فرشتگانی که همه اعمال بندگان را ثبت می کنند [۱۱] كتابين كبره ای را می نویسند [۱۲] الابراز نیکان و صادقان در ایمان که کارهای نیک بسیار انجام داده اند [۱۳] اللجارج خارج شدگان از شریعت [۱۴] صراطها داخل آن می شوند و گرمای آن را می چشند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ۱ وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انثَرَتْ ۲ وَإِذَا الْبِحَارُ
 فُجِّرَتْ ۳ وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ ۴ عَلِمْتَ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ
 وَأَخَّرَتْ ۵ يَأْتِيهَا الْإِنْسَنُ مَاعْرَكَ رَبِّكَ الْكَرِيمِ ۶ الَّذِي
 خَلَقَكَ فَسَوِّكَ فَعَدَلَكَ ۷ فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ ۸
 كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالَّذِينَ ۹ وَإِنْ عَلَيْكُمْ لِحَافِظِينَ ۱۰ كِرَامًا
 كَنِيئِينَ ۱۱ يَعْمُونَ مَنَافِعُوهُمْ ۱۲ إِنْ الْأَبْرَارُ لَفِي نَعِيمٍ ۱۳ وَإِنَّ
 الْفَجَّارَ لَفِي حِمِيمٍ ۱۴ يَصَلُّونَهَا يَوْمَ الَّذِينَ ۱۵ وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ ۱۶
 وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الَّذِينَ ۱۷ ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الَّذِينَ ۱۸
 يَوْمَ لَا تَمَلِكُ نَفْسٌ لِّنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ ۱۹

سوره المطففين

نجاتها ۱۱

نجاتها ۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 وَبَلِّغْ لِلْمُطَفِّفِينَ ۱ الَّذِينَ إِذَا أَكَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ۲
 وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوَّزَوْهُم بِخُسْرٍ ۳ أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ
 مَبْعُوثُونَ ۴ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ۵ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۶

سوره بطقين

[۱] بطل عذاب. هلاک یا اسم در جهنم [المطففين] کسانی که از پیمانه یا وزن می کاهند [۲] استلوا یا پیمانه می خردند (یا وزن) [استوفون] حق خود را به تمام و کمال می گیرند [۳] نالوهم برای دیگران پیمایند [وزوهم] برای دیگران وزن کنند [خسرون] از پیمانه یا وزن می کاهند [۴] الاظنن آها بقین ندارند؟ [۵] معرون برانگیختگان. زنده شدگان [۶] يوم عظیم در روز بسیار بزرگ و هولناک (قیامت) [۶] يوم يقوم الناس روزی که مردمان از قبر هایشان برمی خیزند.

[۷] «بُيُوتُ الْمُطَفِّينَ» نامه اعمال کافران [۸] «لَقِيَ سَجِينَ» در دیوان بدکاران که جامع اعمال کافران است، قرار دارد [۹] «کِتَابُ مَرْقُومٍ» واضح الکتابت. نشاندار به علامتی که دلالت دارد بر اینکه آنچه در آن است سراسر شر و بسدی است [۱۲] «أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ» اکاذیب و

أباطیل موجود در کتابهای پیشینان [۱۴] «وَأَن حُلَّ لِقَوْمِهِ» دلهایشان را زنگار زده کرده و مانع از تابش نور خدا در دلهایشان شده است [۱۶] «أَصَالُوا الْجَحِيمَ»

داخل دوزخ می‌شوند و حرارت آن را می‌چشند [۱۸] «کِتَابُ الْأَبْرَارِ» نامه اعمال نیکان «لَقِيَ عَلَيْهِنَ» در دیوان نیکان ثبت شده است [۲۰] «کِتَابُ مَرْقُومٍ» واضح الکتابت. نشاندار به علامتی که دلالت دارد بر اینکه آنچه در آن است، نیک است [۲۱] «يَشْهَدُهُ» در آنجا حاضر می‌شوند «الْمُقَرَّبُونَ»

فرشتگان مقرب که دارای منزلت والا نزد خداوند هستند [۲۳] «الْأَبْرَارِ» تخت‌های مجلل و مزین «يَنْظُرُونَ» به نعمت‌هایی که خداوند برایشان آماده کرده است می‌نگرند [۲۴] «نَضْرَةً

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَارِ لَفِي سِجِّينَ ۝ وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينَ ۝ كِتَابٌ مَّرْقُومٌ ۝ وَلَقَدْ يَوْمَيدُ لِّلشَّكَّارِينَ ۝ الَّذِينَ يَكْذِبُونَ يَوْمَ الَّذِينَ لَا كُلُّ مَعَدٍّ أَتَمٌّ ۝ إِذْ أَنشَأَ عَلَيْهِ إِنشَاءً أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۝ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۝ كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَيدُ لَمَحْجُورُونَ ۝ ثُمَّ إِنَّهُمْ أَصَالُوا الْجَحِيمَ ۝ ثُمَّ يُقَالُ هَٰذَا الَّذِي كُنتُم بِهِ تَكْذِبُونَ ۝ كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عَلَيِّنَ ۝ وَمَا أَدْرَاكَ مَا عَلَيُّونَ ۝ كِتَابٌ مَّرْقُومٌ ۝ يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ ۝ إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ۝ عَلَى الْأَرَاكِ يَنْظُرُونَ ۝ تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ ۝ يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَّحْضُومٍ ۝ خَمِيمٌ مِّسْكٌ ۝ فِي ذَٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ ۝ وَمِرَاجَةٌ مِنْ تَنْمِيمٍ ۝ عَيْنَايَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ ۝ إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ ۝ وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ ۝ وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ ۝ وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَٰؤُلَاءِ لَضَالُّونَ ۝ وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَفِظِينَ ۝ فَالْيَوْمَ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ۝

النَّعِيمِ» بهجت تنعم و خرمی آن [۲۵] «حَقِيقٌ» بهترین و خالص‌ترین نوع شراب «مُخْتَرَمٌ» مهر شده. فقط نیکان می‌توانند مهر آن را باز کنند [۲۶] «خَمِيمٌ مِّسْكٌ» در پایان نوشیدن آن بوی مشک فضا را پر می‌کند «لِذَٰلِكَ» برای علت‌های رسیدن به این نعمت‌ها «فَلْيَتَنَافَسِ» باید مسابقه بدهد [۲۷] «مِرَاجَةٌ» آمیزه آن «تَنْمِيمٌ» چشمه‌ای بلند که شراب آن بهترین شراب است [۳۰] «عَيْنَايَشْرَبُونَ» با اشارات چشم آنان را مسخره می‌کنند [۳۱] «لَا تَكِينُ» شادمان از اینکه مؤمنان را مسخره کرده‌اند [۳۲] «الضَّالُّونَ» دور هستند از باورهای پدرانشان [۳۳] «حَافِظِينَ» مراقبان.

[۳۵] ﴿عَلَىٰ الْأَرَائِكِ﴾ بر تخت های مجلل و مزین تکیه می زنند [۳۶] ﴿لَوْ أَنَّهُمْ كَفَّارٌ﴾ به کافران سزای مسخره کردن مؤمنان داده شده است؟

سورة انفال

مِائَةُ آيَاتٍ

۵۸۹

سورة الانشقاق

[۱] ﴿انْشَقَّتْ﴾ می شکافت (روز قیامت) [۲] ﴿اَذْنَتْ لِرَبِّهَا﴾ فرمان پروردگار را گوش می دهد ﴿حَقَّتْ﴾ و سزاوار همین است که مطیع و فرمانبردار خداوند متعال باشد [۳] ﴿مَدَّتْ﴾ کشیده و گسترده می شود [۴] ﴿اَفَلَتِ مَا فِيهَا﴾ و مرده هایی که در درون خود دارد پرتاب می کند ﴿تَخَلَّتْ﴾ از آن خالی می گردد [۵] ﴿كَادَحٌ إِلَى رَيْكٍ﴾ تو پیوسته با تلاش فراوان به سوی خداوند رهسپاری ﴿فَلَا قِيَّةَ﴾ نتیجه کثرت را می بینی [۹] ﴿يَنْقَلِبُ﴾ برمی گردد [۱۰] ﴿وَرَأَى ظَهْرَهُ﴾ پشت سرش [۱۱] ﴿يَدْعُو﴾ می طلبد. فریاد می دارد ﴿نُورًا﴾ هلاکت (تا استراحت کند) [۱۲] ﴿يَصْلَى سَعِيرًا﴾ داخل آن می شود، حرارت آن را می چشد [۱۳] ﴿مَسْرُورًا﴾ غرق در شہوات و اسباب

عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ ۳۵ هَلْ تُوبَ الْكَافَرُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۳۶

سورة الانشقاق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ ۱ وَأَذْنَتْ لِرَبِّهَا وَحَقَّتْ ۲ وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ ۳ وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ۴ وَأَذْنَتْ لِرَبِّهَا وَحَقَّتْ ۵ يَتَأْتِيهَا الْإِنْسَنُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدًا حَافِلًا يَلْقَاهُ فَاَمَّا مَنْ أُوْفَىٰ كِتَابِهِ بِيَمِينِهِ ۶ فَسَوْفَ يُحَاسِبُ حِسَابًا يَسِيرًا ۷ وَنَقْلِبُ إِلَىٰ أَهْلِهِ مَسْرُورًا ۸ وَأَمَّا مَنْ أُوْفَىٰ كِتَابِهِ وَرَأَىٰ ظَهْرَهُ ۹ فَسَوْفَ يَدْعُو ثُبُورًا ۱۰ وَيَصْلَىٰ سَعِيرًا ۱۱ إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا ۱۲ إِنَّهُ ظَنَّ أَن لَّنْ يَحُورَ ۱۳ بَلَىٰ إِنْ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا ۱۴ فَلَا أَقْسَمُ بِالسَّفْقِ ۱۵ وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ۱۶ وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ ۱۷ لَتَرْكَبَنَّ طَبَقًا عَن طَبَقٍ ۱۸ فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۱۹ وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ ۲۰ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِكَذَّبُوا ۲۱ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوْعَوْنَ ۲۲ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۲۳ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ۲۴

شادی بود [۱۴] ﴿لَن يَحُورَ﴾ دوباره زنده نخواهد شد [۱۶] ﴿لَا أَقْسَمُ﴾ سوگند (لا، زائد ست) ﴿بِالسَّفْقِ﴾ به سرخی افق بعد از غروب آفتاب هنگامی که نور خورشید با تاریکی شب می آمیزد [۱۷] ﴿وَمَا وَسَقَ﴾ آنچه فرامی گیرد، و جمع می کند (حیوانات در روز پراکنده می گردند و شب، آنها را به خانه هایشان بازمی گرداند) [۱۸] ﴿اتَّسَقَ﴾ جمع می گردد و نور آن کامل می شود [۱۹] ﴿لَتَرْكَبَنَّ﴾ طی می کنید (جواب قسم) ﴿طَبَقًا عَن طَبَقٍ﴾ حال به حال می گردید (مرگ سپس زنده شدن و پس از آن احوال قیامت) [۲۳] ﴿بَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ بدیهایی که جمع می کنند [۲۵] ﴿مَمْنُونٍ﴾ مقطوع.

سوره بروج [۱] و السّماء سوگند به آسمان «العروج» منزلهای ستارگان [۲] «اليوم الموعود» روز قیامت [۳] «و شاهد» سوگند به روز جمعه (چون گواه بر عمل در آن است) «مشهود» روز عرفه {مراد از شاهد می تواند همه گواهان روز قیامت اعم از پیامبران، فرشتگان و اعضای آدمی و مراد از مشهود انسان و اعمال او باشد} [۴] «أصحاب الأخدود» صاحبان گودال بزرگ (خندق) [۵] «ذات الرقود» دارای هیبه و افروزمه (هیزم) [۶] «إذ» زمانی که «هم علیها قعود» آنان بر کناره گودال آتش (به نظاره گری سوختن و جزاله شدن مؤمنان) نشسته بودند { [۸] «و ما نقموا» ناخوش نداشتند، عیب و ایرادی پیدا نکردند [۱۰] «لهم» مؤمنان را سوزاندند، یا عذابشان دادند تا از دین برگردند [۱۲] «بطش ربك» فرو گرفتن و به کفر رساندن متکبران و ظالمان توسط خداوند [۱۳] «یبدئ و یمید» قبلاً آفرینش را آغاز نموده است و سپس با قدرت خویش در روز قیامت مردگان را زنده می گرداند

آیاتها
۱۱

سُورَةُ الْبُرُوجِ

ترتیبها
۸۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ۱ وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ۲ وَشَاهِدٍ مُّشْهُودٍ ۳
قِيلَ أَصْحَابُ الْأَخْدُودِ ۴ النَّارِ ذَاتِ الْوُفُودِ ۵ اذْهَبْ عَلَيْهَا
قُعُودٌ ۶ وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ۷ وَمَا نَقَمُوا
مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ۸ الَّذِي لَهُ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ۹ إِنَّ الَّذِينَ
فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَهُمْ
عَذَابُ الْحَرِيقِ ۱۰ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
جَنَّاتُ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ۱۱ إِنَّ بَطْشَ
رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ۱۲ إِنَّهُ هُوَ بَدِئُ وَيَعِيدُ ۱۳ وَهُوَ الْغَفُورُ الْودُودُ ۱۴
ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ ۱۵ فَاعْلَمْ أَيُّهَا الْيَهُودُ ۱۶ هَلْ أَنتُكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ
۱۷ فِرْعَوْنُ وَثَمُودُ ۱۸ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ ۱۹ وَاللَّهُ مِنْ
وَرَاءِهِمْ مُحِيطٌ ۲۰ بَلْ هُوَ قَرْنٌ مَجِيدٌ ۲۱ فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ ۲۲

آیاتها
۱۷

سُورَةُ الطَّارِقِ

ترتیبها
۸۱

[۱۴] «الدود» بسیار دوستدار مؤمنان [۲۱] «قرآن مجید» قرآن بزرگوار و دربردارنده بسیاری از مکارم.
۵۴۴- عن أبي أمامة - رضي الله عنه - قال: سمعت رسول الله - ﷺ - يقول: «افترؤا القرآن فإنه يأتي يوم القيامة شفيعاً لأصحابه»، رواه مسلم
از ابوامامه - رضي الله عنه - روایت است که گفت: از رسول خدا - ﷺ - شنیدم که می فرمود: «قرآن را تلاوت کنید زیرا قرآن در روز قیامت برای یارانش شفاعت می کند».

سوره طارق [۱] «الطارق» سوگند به ستارگانی که شبانه پدیدار می شوند (طلوع می کنند) [۳] «الحجج الناقب» ستارگانی که با نور خود دل تاریکی را می شکافند [۴] «ان کل نفس» هیچ کسی نیست... (جواب قسم) [۵]

المیزان القلبي

۵۹۱

سورة الطارق

عليها) مگر اینکه بر او حافظ) مراقب (خداوند یا لشکریانش که فرشتگان یا... باشند) [۵] «سم خلق» از چه چیزی آفریده شده است [۶] «ماء» آبی مرکب از آب مرد و زن «دافق» جهنده در رحم [۷] «الصلب» پشت «الترائب» استخوانهای سینه [۸] «رجيع» برگرداندن او بعد از مرگ به صورت زنده [۹] «ثل السائر» اسرار دلبها برملا می شود [۱۱] «فات الرجح» باران (چون باران بارها به زمین برمی گردد) [۱۲] «ذات الصدع» که به سبب رشد گیاهان شکافته می شود [۱۳] «ان» مسلماً قرآن «قول» سخن جداکننده حق از باطل [۱۴] «الاهل» گزافه [۱۵] «انهم» کفار مکه «یکیدون» علیه پیامبر نیرنگ می کنند [۱۶] «اکبر» به آنان مهلت می دهد بطوری که غی دانند

«فعل» درباره انتقام از کافران عجله مکن «امهلهم» اندکی به آنان مهلت بده تا عذاب بر آنان نازل گردد.

سورة الطی

[۱] «الاعلی» آخرین درجه والایی [۲] «خلق» هر چیز را با قدرت خویش آفرید «لوی» مخلوقات را متناسب الاعضاء کرد [۳] «الذی قدر» به هر چیزی مصلحت او را داد و او را به سویی هدایت کرد که نجات او در آن است و این هدایت یا با تسخیر بوده است یا با تعلیم [۵] «لنا» مثل گیاهان خشکیده ای که سیل آنها را حمل می کند «أحوی» مایل به سیاه (گندمی بعد از سبزی) [۸] «الشرب للبری» تورا برای آسان ترین راه در هر کاری توفیق داده ام [۱۱] «نحتها» بدبخت ترین فرد عبرت گرفتن از آن را رها می کند و از آن دوری می گیرند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ ۱ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ ۲ النَّجْمُ الثَّاقِبُ ۳ إِنَّ كُلَّ نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ۴ فَيَنْظُرُ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ۵ خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ ۶ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ۷ إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ۸ يَوْمَ بُلِيَ السَّرَائِرُ ۹ فَالْأَنَّهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ۱۰ وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ۱۱ وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ ۱۲ إِنَّهُ لَفَعُولٌ فَصْلٌ ۱۳ وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ ۱۴ إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا ۱۵ وَآكِدُ كَيْدًا ۱۶ فَمَهْلٍ الْكَافِرِينَ أَمَهْلَهُمْ رَوْدًا ۱۷

آیاتها

سورة الاعلى

آیاتها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ۱ الَّذِي خَلَقَ سَمَوَاتٍ ۲ وَالَّذِي فَدَّرَ هَدًى ۳ وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى ۴ فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَى ۵ سَنَقِرُ لَكَ فَلَاتَسْمَى ۶ إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى ۷ وَنُفِثَ لَكَ اللَّيْسَى ۸ فَذَكِّرْ إِن نَّفَعَتِ الذِّكْرَى ۹ سَيَذَكِّرُ مَنْ يَخْتَى ۱۰ وَيَنْجِنُهَا الْأَشْقَى ۱۱ الَّذِي يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرَى ۱۲ ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى ۱۳ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَى ۱۴ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ۱۵

الميزان

[۱۶] **تُؤْتِرُونَ** ترجیح می‌دهند [۱۸] **إِنْ هَذَا** این چیزهایی مذکور در (چهار آیه سابق) **صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ** (موسی) عبارت است از ده صنف (کتاب) ابراهیم و تورات موسی.

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

۵۹۲

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

[۱] { **هَلْ أَتَاكَ** } آیا به تو

رسیده است؟ { **الْفَاشِيَةِ** }

بلایی که هراس آن مردمان را

فرامی‌گیرد (روز قیامت) [۲]

{ **خَاشِعَةً** } خوار و زبون [۳]

{ **عَامِلَةً** } دائماً در تلاش و

مشقت که ابداً آسایش را

احساس نمی‌کند بلکه هواره

غل و زنجیر به دنبال خود

می‌کشد { **نَاصِبَةً** } زنجور از

عذاب آن [۴] { **تَصِلُ نَاراً** }

حامیه} داخل آتش بی‌نهایت

گرم می‌شوند [۵] { **عَيْنَ** }

آنیة} چشمه بسیار داغ [۶]

{ **ضَرِيعٌ** } گیاه خاردار که

هیچ حیوانی از آن نمی‌چرد

زیرا بسیار ناگوار است [۷]

{ **لَا يُسَمِّنُ** } چاق و فربه

نمی‌سازد { **لَا يُغْنِي عَنْ جُوعٍ** }

گرسنگی را از آنان برطرف

نمی‌سازد [۸] { **نَاعِمَةً** }

بشاش و شاداب [۹]

{ **لَسَعِيَّارَاضِيَةً** } راضی از

تلاش خود و آنچه در دنیا

انجام داده است (هنگامی که

بَلْ تُؤْتِرُونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا ۱۶ وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ وَابْقٰی ۱۷ اِنْ هٰذَا الْفٰی الصُّحُفِ الْاُولٰی ۱۸ صُحُفِ اِبْرٰهیمَ وَمُوسٰی ۱۹

سُورَةُ الْاَنْعَامِ ۵۹۲

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
هَلْ اَتٰكَ حَدِیْثُ الْغٰشِیَةِ ۱ وَجُوْهُ یَوْمَیْذٍ خَاشِعَةٌ ۲
عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ ۳ تَصَلٰی نَارًا حَامِیَةً ۴ تُشَقِّقُ مِنْ عَیْنٍ اَیْنًا ۵
لَیْسَ لَهُمْ طَعَامٌ اِلَّا مِنْ ضَرِیعٍ ۶ لَا یُسَمِّنُ وَلَا یُغْنِی مِنْ جُوعٍ ۷
وَجُوْهُ یَوْمَیْذٍ نَّاعِمَةٌ ۸ لَسَعِیَّارَاضِیَةٌ ۹ فِی جَنَّةٍ عَالِیَةٍ ۱۰
لَا تَسْمَعُ فِیْهَا لَیْنٌ ۱۱ فِیْهَا عَیْنٌ جَارِیَةٌ ۱۲ فِیْهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ ۱۳
وَاَكْوَابٌ مَّوْضُوعَةٌ ۱۴ وَنَارٌ مُّصَفٰوَةٌ ۱۵ وَزَرَائِبٌ مُّبْثُوْثَةٌ ۱۶
اَفَلَا یَنْظُرُوْنَ اِلَی الْاٰیٰتِ كَیْفَ خَلَقَتْ ۱۷ وَاِلَی السَّمٰوٰتِ كَیْفَ رُفِعَتْ ۱۸
وَاِلَی الْجِبَالِ كَیْفَ نُصِبَتْ ۱۹ وَاِلَی الْاَرْضِ كَیْفَ سُطِحَتْ ۲۰
فَذَكِّرْ اِنَّمَا اَنْتَ مُذَكِّرٌ ۲۱ لَسْتَ عَلَیْهِمْ بِمُصِیطٍ ۲۲
اِلَّا اَمِنْ تَوَلٰی وَكَفَرَ ۲۳ فَعَذِبَهُ اللّٰهُ الْعَذَابَ الْاَكْبَرَ ۲۴
اِنْ اِلٰنَا اِیَّاهُمْ ۲۵ ثُمَّ اِنْ عَلٰیْنَا حِسَابُهُمْ ۲۶

پاداشش را می‌بند) [۱۱] **الْاَغْبَةِ** بوج و باطل [۱۳] **سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ** تخت‌های بلند. یا با ارزش [۱۴] **اَنْحَرَابٌ** قدح‌های بدون دسته **مَوْضُوعَةٌ** مقابل آنها گذاشته شده، تا در دسترس باشد [۱۵] **لَمَّارِقٌ** بالشها و پشی‌ها که بر آن تکیه داده می‌شود [۱۶] **لَزَرَائِبٌ** فرش فاخر **مُبْثُوْثَةٌ** پهن شده در مجالس و کاخ‌ها [۱۷] **اَفَلَا یَنْظُرُوْنَ** آیا غی اندیشند تا درک کنند [۲۰] **سُطِحَتْ** گسترده شده است. مسطح شده است [۲۲] **بِصِطْرِ** مسلط، جیره [۲۳] **اِلَّا اَمِنْ تَوَلٰی** مگر کسی که روی می‌گرداند [۲۴] **الْعَذَابُ الْاَكْبَرُ** عذاب آخره [۲۵] **اِیَّاهُمْ** بازگشت آنان بعد از مرگ (بازنده شدن در روز قیامت).

سوره فجر [۱] و الشفع سوگند به سیده دم، یا به سیده دم روز عید قربان [۲] ایال عشر ده شب اول ذیحجه [۲] الشفع روز قربانی (روز اول عید قربان) [۴] اذایسر هنگامی که حرکت می کند. سیری می شود و به سیده دم منتهی می شود (پاد در سیری حذف شده است) [۵] هل فی ذلک آیا در آنچه بدان سوگند خوردیم (قسم) سوگند مهمی برای خردمندان موجود است؟ (جواب قسم مخدوف است: حتما کافران را عذاب می دهد) [۶] عاد قوم هود - عباد اسم پدرشان بود [۷] ارم اسم قبیله قوم عاد یا لقب آنان (با توجه به اسم جدشان) [۷] ذات العباد دارای قامت یا کاخ هایی با ستون های بلند [۹] ثمود قوم صالح - جابوا صخره ها را می تراشیدند و از آن خانه می ساختند [۱۰] ذی الأوتاد دارای میخ ها [۱۳] نصیب علیهم عذاب شدید و دردناکی بیایی بر آنان فرو ریخت تا اینکه هلاک گشتند [۱۴] ان ربک المرحم مسلما پروردگارت مراقب کارهای

الْمَرْءِ الْفَلَّاحِ

۵۹۳

سُورَةُ الْفَجْرِ

سُورَةُ الْفَجْرِ

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالْفَجْرِ ۱
وَلَيْلٍ عَشْرٍ ۲
وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ۳
وَالْأَيْلِ إِذَا نَسَرَ ۴
هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرِ ۵
أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ۶
إِرمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ۷
الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ ۸
وَتَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ۹
وَقُرْعُونَ ذِي الْأَوْتَادِ ۱۰
الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ ۱۱
فَاكْثَرُوا فِيهَا الْفُسَادَ ۱۲
فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ۱۳
إِنَّ رَبَّكَ لِبِالْمِرْصَادِ ۱۴
فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْنَلَهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ ۱۵
وَأَمَّا إِذَا مَا ابْنَلَهُ فَقَدَّرْ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهْنَنِ ۱۶
كَلَّا بَلْ لَّا تَكْرُمُونَ الْيَتِيمَ ۱۷
وَلَا تَحْصُونَ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ ۱۸
وَتَأْكُلُونَ الثَّرَاتِ أَكْلًا لَمًّا ۱۹
وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ۲۰
كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ۲۱
وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ۲۲
وَجِئَآءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَنذُرُ الْإِنْسَانَ وَاقْنُ لَهُ الَّذِ كَرَى ۲۳

ایشان است و مجازاتشان خواهد کرد [۱۵] ایا را بیازماید (نعمه) به او نعمت دهد (بی اکرمین) پروردگارت مرا گرمی کرده، و شایسته آن دیده است (مغرور می شود و شکر خدا را فراموش می کند) [۱۶] فقیر علیهم روزی او را کم نماید [۱۸] لا تحصرون همدیگر را ترغیب نمی کنید [۱۹] اکلا لاما خوردن شدید [۲۰] حب فراوان (همراه با طمع) [۲۱] دکت درهم کوبیده و اجزاء آن خرد شد (دکاء دکت) ریز شدن بی دربی تا اینکه چیزی از آن باقی نماند (پودر شود) [۲۲] الملک فرشتگان صفا صفا صف کشیدگان (منتظر دستورات الهی) (وحي یومئذ یهتف) [۲۳] دوزخ ظاهر و پدیدار گردد (یتذکر) بند می گیرد. هنگامی که نتیجه کارهایش را می بیند.

{ ۲۴ } **قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ أَخْرَجَهُمْ مِنَ ظُلُمَاتٍ إِلَى نُورٍ** برای زندگی جاویدان اخروی پیشایش می فرستادم { ۲۵ } **عَذَابُهُ عَذَابِي** که خدا می دهد { ۲۶ } **لَا يَزِيدُ فِي غُلٍّ وَزَعِيمٍ** به غل و زنجیر نمی بندد { ۲۷ } **الْمُطْمَئِنِّ** آسوده خاطر. آرمیده { ۲۸ } **رَاضِيَةً** راضی و خشنود **مَرْضِيَةً** مورد رضایت { ۲۹ } **مُورِدَةً** به سلك

۵۹۴

سُورَةُ الْاِنْفِصَارِ

بندگان مقرب من در آی.

سُورَةُ الْاِنْفِصَارِ

{ ۱ } **لَا اَقْسِمُ** سوگند (لا،

زائد است) **هَذَا الْبَلَدِ** به

مکه مکرمه { ۲ } **جَلَّ** در

آن ساکن و نازل هستی، یا

حلال است برای تو آنچه

امروز در آن انجام می دهی

{ ۳ } **وَالَّذِي مَلَكَ** آدم

و همه فرزندان یا فرزندان

صالحش { ۴ } **لَقَدْ خَلَقْنَا**

الإنسان في كبد

رنج و مشقت آفریده ایم که با

مصیبت های دنیا و

سختی های آخرت مبارزه

می کند (جواب قسم است)

{ ۶ } **أَهْلَكَ مَا لَا يُدْرِي**

دارایی فراوانی را برای

مباهات تباه کرده ام { ۱۰ }

هَذَانَا برای او بیان

کرده ایم. او را راه نایی

کرده ایم { النجدين } راه

خوب و بد را یا دو پستان

سُورَةُ الْاِنْفِصَارِ

يَقُولُ يَلَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي ۱ فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابُهُ أَحَدًا ۲ وَلَا يُؤْتِيهِمْ ثَوَابًا أَحَدًا ۳ يَتَأَيَّسُ الْفَاسِقُ الْمُطْمَئِنِّ ۴ أَرَجِي إِلَىٰ رَبِّكَ رَاضِيَةً مَرْضِيَةً ۵ فَأَدْخِلْنِي فِي عَبْدِي ۶ وَأَدْخِلْنِي جَنِّي ۷

سُورَةُ الْاِنْفِصَارِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
لَا اَقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ ۱ وَأَنْتَ جَلَّ هَذَا الْبَلَدِ ۲ وَالَّذِي مَلَكَ ۳ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ ۴ أَيْحَسِبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ ۵ يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَا لَا لَبَدًا ۶ أَيْحَسِبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ ۷ أَلَمْ تَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ ۸ وَلَسَانًا وَشَفَتَيْنِ ۹ وَهَدَيْنَهُ النُّجَيْنَيْنِ ۱۰ فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ ۱۱ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ ۱۲ فَكُرْبَةُ ۱۳ أَوْ إِطْعَمْتُ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ ۱۴ يَتَّبِعُنَا وَمَنْ يَمُرَّ بِهِ ۱۵ أَوْ مَسَّ كَيْدًا أَمْرَبَهُ ۱۶ ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَوَصَّوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ ۱۷ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ۱۸ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَّبِعُنَاهُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ۱۹ عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤَصَّدَةٌ ۲۰

سُورَةُ الْاِنْفِصَارِ

مادرش را { ۱۱ } **فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ** خوشتن را به گردنه غمی زند (با انجام کارهای خوب) { ۱۳ } **فَكُرْبَةُ** آزاد کردن برده از بردگی { ۱۴ } **ذِي مَسْغَبَةٍ** زمان گرسنگی و سختی { ۱۵ } **فَإِذَا مَرَّ بِهِ** دارایی قربایت خویشاوندی { ۱۶ } **فَإِذَا مَرَّ بِهِ** مستمند بسیار فقیر و خاک نشین { ۱۷ } **ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَوَصَّوْا** توصیه و سفارش می کنند { ۱۸ } **بِالْمَرْحَمَةِ** با لطف و مهربانی در میان خودشان (به این گونه که قوی با ضعیف و ثروتمند با فقیر مهربان باشد) { ۱۹ } **أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ** افراد سعادت مند و مبارک. دست راستی ها { ۲۰ } **وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَّبِعُنَاهُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ** افراد شوم. دست چپی ها { ۲۰ } **مُؤَصَّدَةٌ** درهای آن بر روی ایشان بسته است.

نوره شمس [۱] و الشمس سوگند به خورشید و ضحاه و نور آن هنگامی که طلوع می کند [۲] و بلاه پس از خورشید می آید و بعد از غروب آن در نورانی کردن از آن پیروی می کند [۳] و جلاها آن را ظاهر می کند [۴] و یغشاها نور آن را می پوشاند هنگامی که غروب می کند [۵] و ما بناها و کسی که آن را آفریده و محکم و استوار کرده است (سوگند به خداوند متعال) [۶] و ما طحاها آن را هموار ساخت و قابل زندگی بر آن کرد [۷] و ما سواها کسی که اعضای او را متناسب کرده تا هر عضوی متناسب با کارش باشد [۸] و فاعلمها به او الهام کرده است (زشتی گناه و زیبایی تقوا را به او فها نده است) [۹] و قد افلح قطعاً رستگار است (جواب قسم است) و انما نفس خود را با عمل شایسته و تقوا پاکیزه دارد [۱۰] و خاب زیان کار است و دساها شأن آن را پایین بیاورد. مزایای انسانیت خود را با گناه پنهان بدارد [۱۱] و مغلها با سرکشی و دشمنی خود [۱۲] و اشقاها بدبخت ترین مرد

سُورَةُ الْاِنشَاءِ

۵۹۵

سُورَةُ الْاِنشَاءِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالشَّمْسُ وَضُحَاهَا ۱ وَالْقَمَرُ إِذَا تَلَّهَا ۲ وَالنَّهَارُ إِذَا جَلَّهَا ۳
وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَاهَا ۴ وَالسَّمَاءَ وَمَا بَنَاهَا ۵ وَالْأَرْضَ وَمَا طَحَاهَا ۶
وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ۷ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ۸ قَدْ
أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ۹ وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ۱۰ كَذَبَتْ ثُمُودُ
بِطَعُونِهَا ۱۱ إِذْ أَنْبَعَثَ أَشْقَاهَا ۱۲ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ
نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا ۱۳ فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ
عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذُنُوبِهِمْ فَسَوَّاهَا ۱۴ وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا ۱۵

سُورَةُ الْاِنشَاءِ

انشأها ۱۱

نشأها ۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَى ۱ وَالنَّهَارُ إِذَا تَجَلَّى ۲ وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ۳
إِنْ سَعَيْكَ لَشَتَّى ۴ فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَانْفَكَّى ۵ وَصَدَقَ بِالْحَسَنَى ۶
فَتَنَبَّهَهُ لِّلْعُسْرَى ۷ وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ۸ وَكَذَّبَ بِالْحَسَنَى ۹
فَتَنَبَّهَهُ لِّلْعُسْرَى ۱۰ وَمَا يَنفَعِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى ۱۱ إِنَّ عَلَيْنَا
لِلْهُدَى ۱۲ وَإِنَّا لَآلِ الْآخِرَةِ وَالْأُولَى ۱۳ فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى ۱۴

قبيله غود (قدار بن سالف که شتر را کشت) [۱۳] و ناقة الله و از اذیت کردن یا کشتن آن بر حذر باشید و او را از نوبت آتش باز ندارید [۱۴] و قد مدد علیهم ایشان را هلاک کرد. عذاب را بر هیکان گذاشت. بر آنان خشم گرفت و تسواها عذاب را به طور یکسان گریبانگیر هیکان کرد و کسی نجات پیدا نکرد [۱۵] و عقابها عاقبت این مجازات.

نوره لیل

[۱] و اذا یغشی هنگامی که با تاریکی اش همه چیز را می پوشاند [۲] و اذا تجلی واضح و آشکار شد [۳] و ما خلق الذکر تلاش شما دارای پادشاهای مختلف است (جواب قسم است).

[۶] ﴿لَا تَقْرَأُ﴾ به آئین خوب (اسلام) باور داشته باشد. [۷] ﴿فَلْيَسِّرْ﴾ او را موفق می‌گردانیم. برای او آسان می‌کنیم. [۱۵] ﴿لَا إِعْلَامَ﴾ داخل آن نمی‌گردد [۱۶] ﴿تَوَلَّى﴾ از عبادت پروردگار روی برگرداند [۱۷] ﴿مُحْتَبَا﴾ از آن بدور داشته خواهد شد ﴿الْآخِرِ﴾

پرهیزگارترین (از هر چیزی که خشم خدا در آن است می‌پرهیزد) [۱۸] ﴿سَوَّغِي﴾ با آن یاسی و اصلاح را می‌خواهد. [۱۹] ﴿تَجْزِي﴾ نعمت جزا داده شود [۲۰] ﴿الْإِنْعَاءِ﴾ بلکه تنها هدف او جلب رضایت پروردگارش است.

سوره ضحی

[۱] ﴿رَاحِمِي﴾ سوگند به هنگام بالا آمدن آفتاب [۲] ﴿سَجْنِ﴾ مردم برای آرامش در آن آرمیده‌اند [۳] ﴿مَارَوْعِكَ﴾ تو را رها نکرده است (جواب قسم) «و ما قل» بر تو خشم نگرفته است [۶] ﴿يَتِيًّا﴾ پدر نداشتی (هنگامی که پیامبر در شکم مادرش بود، پدرش مرد) [۷] ﴿ضَالًّا﴾ غافل از احکام شریعت‌ها ﴿فَقِدْنِي﴾ پس با وحی خویش تو را به راه دین رهنمود کرد [۸] ﴿عَائِلًا﴾

لَا يَصْلَحَنَّ إِلَّا الْآخِرَى ۱۵ الَّذِي كَذَبَ وَتَوَلَّى ۱۶ وَسَيَجْزِيهَا ۱۷ الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَرَكِّي ۱۸ وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى ۱۹ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِهِ الْأَعْلَى ۲۰ وَلَسَوْفَ يَرْضَى ۲۱

سُورَةُ الضُّحَى

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالضُّحَى ۱ وَاللَّيْلُ إِذَا سَجَى ۲ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَافَى ۳
وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَى ۴ وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ
فَرَضَى ۵ أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى ۶ وَوَجَدَكَ ضَالًّا
فَهَدَى ۷ وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى ۸ فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ ۹
وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ ۱۰ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ۱۱

سُورَةُ الشُّرَحِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَلَمْ تَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ۱ وَوَضَعْنَا عَنكَ وَرَدَّكَ ۲ الَّذِي
أَنْقَضَ ظَهْرَكَ ۳ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ۴ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۵ إِنَّ
مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۶ فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ ۷ وَإِلَى رَبِّكَ فَارْغَبْ ۸

فقیر ﴿مَالِي﴾ تو را بی‌نیاز و دارا کرد [۹] ﴿فَلَا تَقْهَرْ﴾ اموال او را به زور مگیر [۱۰] ﴿فَلَا تَنْهَرْ﴾ با خشونت مران [۱۱] ﴿بِنِعْمَةِ رَبِّكَ﴾ کنایه از شکر نعمت و آشکار نمودن آثار آن است.

سوره شرح

[۱] ﴿أَلَمْ تَشْرَحْ﴾ آیا با دانش و نبوت سینه تو را نگشودیم؟ (استفهام تقریری) [۲] ﴿وَوَضَعْنَا عَنكَ﴾ از تو برداشتم ﴿وَرَدَّكَ﴾ بار سنگین (تلاش فراوان برای تبلیغ و هدایت) [۳] ﴿أَنْقَضَ ظَهْرَكَ﴾ بر پشت تو سنگینی کرده بود [۴] ﴿وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ﴾ شرف تو [۵] ﴿فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا﴾ مسلمان با هر سختی، آسودگی دیگری است [۷] ﴿فَإِذَا فَرَغْتَ﴾ از عبادت یا کارهای مخصوصت، فراغت یافتی ﴿فَانصَبْ﴾ برای هر کاری که تو را به خدا نزدیک می‌کند تلاش کن [۸] ﴿فَارْغَبْ﴾ زاری کن.

سوره نین [۱] «وَالَّتینَ وَ الزَّیتُون» سوگند به انجیر و زیتون، یا محل رشد آن در سرزمین مبارک [۲] «طُورِ سِین» طور سینا، کوهی که بر روی آن موسی با خدا مناجات کرد [۳] «الْبَلَدِ الْأَمین» شهری که ساکنان آن در امنیت

هستند. یا دارای امان که ترس در آن نیست (مکه مکرمه) [۴] «أَحْسَنَ تَقْوِیم» کاملترین و زیباترین شکل «رَدِّ نَسَاء» انسان کافر را برمی گردانیم. یا بعضی از افراد جنس انسان را «أَسْفَلَ سَافِلِین» پست ترین پستان [۶] «غیر مَنُون» قطع ناشدنی از ایشان [۷] «بِالدِّین» جزا بعد از زنده شدن و حساب [۸] «بِأَحْکَم» دارای تدبیر متفن تر.

سوره غلق

[۲] «غلق» خون بسته و منجمد در رحم [۴] «عَلَم» باقلم، نوشتن به وسیله قلم را به انسان آموخت [۶] «کَلَامًا» حقاً «بِطَفْع» در گناه از حدود الهی تجاوز می کند [۷] «أَن رَأَى اسْتَفَى» به خاطر اینکه خودش را ثروتمند می بیند [۸] «الرَّجْعِ» بازگشت به سوی خداوند در آخرت برای جزا [۹] «أَرَأَيْتَ» به من خبر بده

«الَّذِی یَنْهٰی» کسی که باز می دارد (بوجهل) «عِندًا» مراد: پیامبر - ﷺ است [۱۴] «بِأَن اللّٰهَ یَمُرُّ» که خداوند اعمال او را می بیند و آنها را ثبت می کند [۱۵] «تَسْفَحُ» برای خوار کردن او، موی پیشانی را می گیریم [۱۶] «کَلَامَةً» که صاحب آن دروغگو است «خَاطِفَةً» که صاحب آن بزهکار است [۱۷] «فَلِیَدُ» نادیده، بگذار او هم مجلس خود را اعم از قوم و عشیره اش را صدا بزند (و اگر می تواند با مؤمنان بجنگد) [۱۸] «سَنَدُ الزَّیْبَانِیَةِ» فرشتگان عذاب را صدا می زنیم (تا او را به سوی آتش بکشند) [۱۹] «اسْجُدْ» بر غماز مداومت کن «اقْتَرَبْ» با تلاش در کثرت طاعات به خدا نزدیک شو.

سُورَةُ النَّبِیِّنِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالَّتِینَ وَ الزَّیتُون ۱ وَ طُورِ سِینِین ۲ وَ هَذَا الْبَلَدِ الْأَمِینِ ۳
لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِی أَحْسَنِ تَقْوِیمٍ ۴ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَفَلِینَ
۵ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَیْرُ مُمْتَرٍ ۶
فَمَا یَكْذِبُكَ بَعْدَ الْبَلَدِینِ ۷ أَلِیْسَ اللَّهُ بِأَحْکَمَ الْحَکِیمِینَ ۸

سُورَةُ الْحَکِیمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَقْرَأَ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِی خَلَقَ ۱ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۲ أَقْرَأُ رَبِّكَ
الْأَكْرَمُ ۳ الَّذِی عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۴ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ یَعْلَمْ ۵ كَلَّا إِنَّ
الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَیْطَغِی ۶ أَن رَأَاهُ اسْتَفْیَ ۷ إِنَّ إِلَى رَبِّكَ الرُّجْعَ ۸ أَرَأَیْتَ
الَّذِی یَنْهٰی ۹ عَبْدًا إِذَا صَلَّی ۱۰ أَرَأَیْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدٰی ۱۱ أَوْ أَمَرَ
بِالتَّقْوٰی ۱۲ أَرَأَیْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلٰی ۱۳ أَلَمْ یَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ یَرِی ۱۴ كَلَّا لَیْن
لَّمْ یَنْهَ لَسَفْعًا بِالتَّاصِیَةِ ۱۵ نَاصِیَةٍ كَذِبَةٍ خَاطِفَةٍ ۱۶ فَلِیَدُ نَادِیَةٍ ۱۷
سَنَدُ الزَّیْبَانَةِ ۱۸ كَلَّا لَا تُطْعَمُهُ وَاَسْجُدْ وَاقْتَرِبْ ۱۹

سوره قدر [۱] «انزلنا» قرآن را از لوح محفوظ به آسمان دنیا فرو فرستادیم «ليلة القدر» شب بزرگوار و ارزشمند [۴] «نزل الملائكة» یایی نازل می گردند. فرشتگان رحمت دسته دسته با هر چیزی که خیر عبادت کنندگان

در آن باشد، فرود می آیند «الروح» جبرئیل - «من کل امر» با هر کاری که خیر و برکت در آن باشد [۵] «سلام هی» سلامت و رحمت است برای اهل عبادت.

سوره ناه

[۱] «متفکین» به حال و دین خود رهاشدگان «حتی تأتیهم البیئة» تا زمانی که حجت واضح بدیشان برسد (رسول خدا - ﷺ) - [۲]

«یصلو صفا» قرآنی را می خواند که در صفحات مَدُون است «مطهرة» پاک از باطل و شبهات و تحریف [۳] «فها کتب» در آن آیه ها و احکام نوشته شده است «قیمه» راست و دور از کژی و محکم [۴] «و ما تفرق الذین...» اهل کتاب در باره پیامبرشان اختلاف پیدا نکردند و دسته دسته نگشتند... «جانهم البیئة» پیامبری با هدایت یا با قرآن به پیش ایشان آمده است (و

حق این بود که تفرقه پیدا نکنند) [۵] «الا لیمدوا» مگر اینکه عبادت کنند [۶] «شر البریة» بدترین خلاق و انسانها.

۵۴۵- قال رسول الله - ﷺ: «تعزوا ليلة القدر في الوتر من العشر الاواخر من رمضان» رواه البخاری.

پیامبر - ﷺ: «شب قدر را در شبهای فرد دهم آخر رمضان جستجو کنید».

۵۴۶- قال رسول الله - ﷺ: «من قام ليلة القدر ايماناً واحتساباً غفر له ما تقدم من ذنبه» متفق علیه

پیامبر - ﷺ: «هر کس که با ایمان و بعضی رضای خدا در شبهای رمضان نماز شب (تراویح) را بخواند، خداوند گناهان صغیره گذشته او را عفو می کند».

سُورَةُ الْقَدَرِ الْبَيِّنَةِ

۵۹۸

سُورَةُ الْقَدَرِ الْبَيِّنَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُورَةُ الْقَدَرِ الْبَيِّنَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدَرِ ۱ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدَرِ ۲ لَيْلَةُ الْقَدَرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ۳ نَزَّلَ الْمَلَكُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ ۴ سَلَّمَ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ ۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُورَةُ الْبَيِّنَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِينَ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ ۱ رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُطَهَّرَةً ۲ فِيهَا كُتِبَ قِيمَةٌ ۳ وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَةُ ۴ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيمَةِ ۵ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ ۶ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ۷

[۸] «رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ» خدا از ایشان راضی است و پاداش نیک به آنان می‌دهد «رَضَا عَنْهُ» ایشان هم از پاداش او خشنودند.

سوره زلزله

الْقَلَامِ

۵۹۹

سُورَةُ الزَّلَازِلَةِ الْعَاشِرَاتِ

[۱] «إِذَا زُلْزِلَتْ» سخت به

لرزه در انداخته می‌شود (با)

نسخه اول) [۲] «أَنْقَالُهَا»

گنجینه‌ها و امواتش را (با)

نسخه دوم) و آنها را بیرون

می‌اندازد [۳] «مَالُهَا» از

شدت ترس می‌گوید: زمین را

چه شده است [۴] «تَحْدُثُ»

آخبارها» در باره کارهای

خوب و بدی که روی آن

انجام شده است، خبر می‌دهد

(با زبان حال) [۵] «أَوْحَى

لَهَا» به او فرمان داده و الهام

کرده است [۶] «يَصْنَعُ

النَّاسُ» مردمان از قبرها به

سوی محشر بیرون می‌آیند

«أَنْشَأَتْ» پراکنده (گروه‌های

با توجه به احوالشان) «لَيَرَوُا

أَعْمَالَهُمْ» تا جزای اعمالشان

بدیشان نشان داده شود [۷] و

[۸] «سَقَالَ ذَرَّةٌ» به اندازه

ذره غبار معلق در هوا.

سوره غاشیه

[۱] «وَالْعَادِيَاتِ» سوگند به

اسبای تازنده به سوی جهاد

جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّتٌ عَدْنٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ حَسِبَ رَبَّهُ ۝ ۸

سُورَةُ الزَّلَازِلَةِ

آیاتها

ترتیبها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ۝ ۱ وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ۝ ۲

وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ۝ ۳ يَوْمَئِذٍ تُخْبِتُ أَعْيَارَهَا ۝ ۴

يَأْنِ رَبِّكَ أَوْحَىٰ لَهَا ۝ ۵ يَوْمَئِذٍ يُصْدِرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا

لَيَرَوُا أَعْمَالَهُمْ ۝ ۶ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا

يَرَهُ ۝ ۷ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ۝ ۸

سُورَةُ الْعَادِيَاتِ

آیاتها

ترتیبها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا ۝ ۱ فَالْمُورِيَّتِ قَدْحًا ۝ ۲ فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا

۝ ۳ فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا ۝ ۴ فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا ۝ ۵ إِنَّ الْإِنْسَانَ

لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ۝ ۶ وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ۝ ۷ وَإِنَّهُ لِحُبِّ

الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ۝ ۸ أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ ۝ ۹

«هَجَاتِ» صدای نفس آنها به هنگام تاختن (نفس‌زنان) [۲] «الْمُورِيَّتِ لَدَحًا» جرقه زندگان با سم هایشان.

هنگامی که با سنگ برخورد می‌کند [۳] «الْمُغِيرَاتِ صُبْحًا» یورش‌برندگان بر دشمن در بامدادان (ناگهانی) [۴]

«فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا» در صبح گردوغبار برمی‌انگیزند (در اثر یورش) [۵] «فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا» بامدادان به میان جمع

دشمنان می‌تازند [۶] «إِنَّ الْإِنْسَانَ» انسان کافر (جواب قسم است) «لَكَنُودٌ» بسیار کفران نعمت کنند [۷]

«لَيَرَهُ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ» اعمال او گواه بر آن است (با زبان حال) [۸] «الْخَيْرِ» دارایی فراوان «لَشَدِيدٌ» علاقه

فراوان به آن دارد [۹] «بُعْثِرَ» بیرون آورده شد و زنده گردید.

[۱۰] «حُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ» آنچه در سینه‌ها است در دفاتر فرشتگان جمع آوری می‌گردد.

سوره قمره [۱] «الْقَارِعَةُ» قیامت که دها را با هراسهایش، می‌گوید [۴] «الْفَرَّاشُ» پروانگان که گرد نور چراغ

می‌گردند (عربها این مثل را

برای سرگشتگی و بی‌خبری

از عاقبت کار، می‌زنند)

(المبثوث) پراکنده، دارای

هیجان (با سرگشتگی در

میان یکدیگر موج می‌زند تا

اینکه برای حساب

فراخوانده شوند) [۵]

(العین) پشم (رنگ شده با

رنگهای مختلف) (المنفوش)

جدا شده به وسیله دست یا

چیز دیگر [۶] «نُقِلَتْ

موازیته» نیکی‌های او بیشتر

از بدی‌هایش باشد [۷]

«عِشَّةٌ رَاضِيَةٌ» زندگی

رضایت‌بخش، [۸] «خَفَّتْ»

نیکی‌های او کمتر از

بدیهایش باشد [۹] «فَأُشِّدَّ

هاریه» محل بازگشت او که

بدان پناه می‌برد، جهنم است،

آن گونه که کودک به مادرش

پناه می‌برد، در آن می‌افتد و

غمی تواند از آن خارج شود

[۱۰] «مَاهِيَةٌ» آن چیست؟

(هاء برای تنبیه است).

سوره تبارک

سُورَةُ الْقَمَرِ عَزَّ وَجَلَّ

۶۰۰

الْحَمْدُ لِلَّهِ

وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ ۱۰ إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ ۱۱

آیاتها ۱۱

سُورَةُ الْقَمَرِ عَزَّ وَجَلَّ

تَبَيَّنَ ۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْقَارِعَةُ ۱ مَا الْقَارِعَةُ ۲ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ

۳ يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ۴

وَتَكُونُ الْأُجْبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ۵ فَأَمَّا

مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ۶ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ

۷ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ۸ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ

۹ وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَ ۱۰ نَارُ حَامِيَةٍ ۱۱

آیاتها ۸

سُورَةُ الْتَبَارَكِ عَزَّ وَجَلَّ

تَبَيَّنَ ۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْهَنُكُمُ التَّكَاثُرُ ۱ حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ۲ كَلَّا سَوْفَ

تَعْلَمُونَ ۳ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۴ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ

عِلْمَ الْيَقِينِ ۵ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ۶ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا

عَيْنَ الْيَقِينِ ۷ ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ۸

[۱] (الهاشم) شما را از عبادت خدا غافل کرده است (التكاثُر) مسابقه جمع آوری دارایی و کالای دنیوی و

نازش به آن [۳] «كَلَّا» از این غفلت دست بردارید «لَوْ تَعْلَمُونَ» بعد از مرگ خواهید دانست [۴] «لَوْ تَعْلَمُونَ

سوف» هنگام زنده شدن و بیرون آمدن از قبر (علم مشاهده و یقین) [۵] «كَلَّا» حقا اگر نسبت به

دارایی آگاهی قطعی داشته باشید، مسابقه افزون‌طلبی شما را غافل نمی‌کند [۶] «لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ» قسم به خدا

آتش جهنم را آشکارا خواهید دید [۷] «لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنْ النَّعِيمِ» (هنگامی که داخل آن شدید و عذاب آن را چشیدید)

آشکارا و عیان جهنم را خواهید دید «عِلْمُ الْيَقِينِ» دیدن عیان و یقینی.

سوره نعر [۱] «والعصر» سوگند به زمانه یا دوره نبوت پیامبر که اشرف دوره‌ها است. [۲] «ان الانسان» جنس انسان مکلف (جواب قسم) «لن یحسب» در زیان و نقصان و هلاکت هستند [۳] «تواصوا بالحق»

همدیگر را در عقیده یا عمل به هر گونه نیکی و حق سفارش می‌کنند «تواصوا بالصبر» یکدیگر را به صبر در برابر عیادتها و بلاها سفارش می‌کنند.

سوره هفده

[۱] «ویل» هلاک. عذاب. اسم دره‌ای در جهنم «هزرة» بسیار طعنه زن و عیب جو «لنزرة» بسیار طعنه زن در نهان (با اشاره به زبان یا چشم و...) [۲] «وعده» آن را بارها شمرده است [۳] «ایحسب» آیا گمان می‌برد «أخذه» او را در دنیا جاودان می‌سازد (کار کسی را می‌کند که انتظار مرگ را ندارد) [۴] «کل» باید از آن دست بکشد «لینذنه» به خدا قسم انداخته می‌شود «فی الحطمة» در جهنم (هر چیز را که در آن بیفتد، می‌شکند و خرد می‌کند) [۵] «الموقدة» فروزان و زیانه کشنده [۶] «تطلع علی» حرارت آن به ژرفای دها می‌رسد [۸] «المؤدة» سر پوشیده و در بسته [۹] «فی غیر مؤدة» در ستون‌های دراز کشیده روی درهای آن برای تاکید بر بسته بودن آن (تا اینکه احساس ناامیدی از خارج شدن بکند).

سوره لیل

[۱] «یا صاحب الفیل» با لشکر ابرهه که برای تخریب کعبه لشکر کشید و فیله‌ها را در جلو لشکر قرار دارد [۲] «یکدم» نیرنگ آنان را (تلاش آن برای تخریب کعبه) «تخلیل» باطل کردن و گمراه کردن خودشان [۳] «طیرا أبیل» پرندگان زیاد و گروه گروه و پراکنده [۴] «سجیل» گل یخته و متحجر (آجر) [۵] «تکفیل» مأکول همچون برگ آفت‌زده و بیار که خشکیده می‌شود و می‌ریزد. کاه جویده شده و از دهان حیوانات افتاده و فاسد شده.

سوره القصص ۶۰۱

سوره القصص

آیاتها ۲

سُورَةُ الْقَصَصِ

ترتیبها ۱۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْعَصْرِ ۱ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خَسِرٍ ۲ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالْحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ ۳

آیاتها ۱

سُورَةُ الْهُمَزَةِ

ترتیبها ۱۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ ۱ الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ ۲ يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ۳ كَلَّا لَيُبَدِّلَنَ فِي الْخُطْمَةِ ۴ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْخُطْمَةُ ۵ نَارُ اللَّهِ الْمَوْقُودَةُ ۶ الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْآفَاقَةِ ۷ إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ ۸ فِي عَمَرٍ مُّمدَّدَةٍ ۹

آیاتها ۵

سُورَةُ الْإِنشَائِكِ

ترتیبها ۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ۱ أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ۲ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ۳ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارٍ مِّنْ سِجِّيلٍ ۴ فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّأْكُولٍ ۵

سوره قُریش [۱] «لَا إِلَهَ إِلَّا قُرَيْشٌ» به خاطر الفت دادن قریش (خدا اصحاب فیل را نابود کرد تا قریشی‌ها سفر تجاری زمستان به سوی شام و تابستان به سوی یمن را با امنیت انجام دهند) {«رحله» مسافرت. کوچ. الشتاء» زمستان. کوچ. قریشیا در زمستان به سوی یمن بود

«الصيف» تابستان. کوچ. آنان در تابستان به سوی شام بود {۴} «وَأَسْأَلُ مِنْ خَوْفٍ» از سپاه فیل می‌ترسیدند که خداوند به آنان امنیت داد.

سوره طهون

[۱] «رَأَيْتَ الَّذِي...» آيا

کسانی را که روز جزا و حساب را انکار می‌کنند،

می‌شناسی [۲] «يَدْعُ الْيَتِيمَ»

یتیم را سخت و با خشونت از

پیش خود می‌رانند [۳] «وَلَا يَحِصُّ»

خود و دیگران را ترغیب نمی‌کند «عَلَى طَعَامِ

الْمَسْكِينِ» به خوراک دادن مستمندان [۴] «قَوْلِ»

عذاب. هلاک. اسم دره‌ای در

جهنم «لِلصَّالِينَ» نمازگزاران

از روی ریا و نفاق [۵] «وَأَنْحَرُوا»

تأخیر اندازندگان نماز از وقت

خود [۶] «نَسْرَاتُونَ»

کارهایشان برای ریا و

خودفایی است [۷] «يَتَّبِعُونَ الْمَاعُونُ» از دادن امانت‌های معتاد میان مردم (از قبیل وسایل کمکی و منزل

خودداری می‌کنند.

سوره کوثر

[۱] «الْكَوْثَرُ» رودی در بهشت. خیر فراوان [۲] «وَأَنْحَرُوا» برای عبادت خدا و شکر او قربانی کن [۳] «نَسْرَاتِكُمْ»

دشمن کینه‌توز تو (عاص بن وائل) «وَالْأَنْهَارُ» او بی‌خیر و برکت است. او بی‌نشان و مقطوع النسل است.

۵۴۷- قال رسول الله - ﷺ - «أَنَا قَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ»، متفق عليه

پیامبر - ﷺ - فرمود: «من يشقكم شما بر حوض (کوثر) هستم».

سوره کلون [۳] { اُولَئِكَ عَابِدُونَ مَا اَصْنَعُ } و شما نیز نمی پرستید آنچه را که من می پرستم { [۶] اَلَا تَتَذَكَّرُونَ } شرک و کفر خودتان برای خودتان و نتیجه بد آن نیز فقط برای خودتان است { اُولَئِكَ هُمُ الْفٰسِقُونَ } توحید و اخلاص من نیز برای خودم که خیر آن به **الحق القلبي** ۶۰۳ **سورة الكافرون** **الحق القلبي** شما نمی رسد.

سوره نصر

[۱] «نَصْرُ اللَّهِ» یاری خدا در حق تو و مؤمنان برای پیروزی بر دشمنان «الفتح» فتح مکه (در سال هشتم هجری) [۲] «الْوَاحِ» گروه گروه فراوان [۳] «الفتح» **محمد ریک** با سیاس خداوند متعال او را پاک بدان **انوار** بسیار پذیرنده توبه بندگان.

سوره مد

[۱] «تَبَّتْ» نابود و پایدار در نابودی باد. هلاک و زیانبار باد «آی لَهَب» عبدالعزی بن عبدالمطلب (عموی پیامبر - ﷺ) و دشمن ترین کس نسبت به او «لَهَب» زیان دید. نابود گردید [۲] «مَا أَلَى عَنْهُ سَالَهُ» دارایی او هلاک و زیان را از او دور نکرد [۳] «سَيَصِلُ نَارًا» داخل آتش می گردد و حرارت آن را می چشد { «ذَات لَهَب»

زیانہ کش و مشتعل { [۴] «وَأَمْرًا» زنش نیز - ام جمیل آروی بنت حرب خواهر ابوسفیان - داخل آتش می گردد «حَمَالَةَ الْحَطَبِ» خارکش (خارها را حمل می کرد و برای اذیت کردن پیامبر - ﷺ - آنها را سر راه او می گذاشت) { «فی جیدها» برگردن او (من سَدَدِ) رشته بسیار محکم بهم تابیده از لیف خرما.

۵۴۸ - قال النبی - ﷺ - یوم فتح مکه: «لا هجرة ولكن جهاد ونية وإذا استفرغتم فانهروا». متفق علیه

پیامبر - ﷺ - در روز فتح مکه فرمود: «دیگر بعد از فتح مکه، هجرت از مکه به مدینه ثواب ندارد، ولی هجرت به واسطه جهاد در راه خدا و هجرت به خاطر نیت خالص (مثل: هجرت برای طلب علم...) باقی است و هر وقت از شما خواستند برای جهاد حرکت کنید فوراً به جهاد بروید.

سورة الكافرون

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قُلْ يَتَّيَبُهَا الْكَافِرُونَ ۱ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ۲
وَلَا أَنْتُمْ عِبُدُونَ مَا أَعْبُدُ ۳ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ ۴
وَلَا أَنْتُمْ عِبُدُونَ مَا أَعْبُدُ ۵ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ۶

سورة النصر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ۱ وَرَأَيْتَ النَّاسَ
يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ۲ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
وَاسْتَغْفِرْ لَهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ۳

سورة المشد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
تَبَّتْ يَدَايَ آيَ لَهَبٍ وَتَبَّ ۱ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا
كَسَبَ ۲ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ۳ وَامْرَأَتُهُ
حَمَالَةَ الْحَطَبِ ۴ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ۵

سوره اخلاص [۲] «قل هو الله احد» الله همان خدای یگانه‌ای است که از ترکیب و تعدد، منزّه می‌باشد. «الله الصمد» تنها او مقصود است برای رفع حوائج و دفع مصائب [۴] «كُفُوا» همتا، همگون.

سُورَةُ الْاِخْلَاصِ

۶۰۴

سُورَةُ الْاِخْلَاصِ الْفَاتِحَةُ الْاُولَى

سوره قل

[۷] «أَعُوذُ» پناه می‌برم.

متوسل می‌گردم «الفلق»

صبح (نور آن تاریکی شب را

می‌شکافد) [۳] «من شرّ

غاسقٍ إذا وَقَبَ» از شر شب

بدانگاه که تاریکی آن، همه

چیز را فرامی‌گیرد «وَقَبَ» به

صورت عمیق و گسترده

داخل شد [۴] «التَّنَافُثِ فِي

العقد» زنان جادوگری که

هنگام جادو کردن در

گره‌های نخ می‌دمند [۵]

«حَاسِدٍ» کسی که زوال

نعمت محسود را می‌خواهد.

سوره فلق

[۱۱] «أَعُوذُ» پناه می‌برم.

متوسل می‌گردم «بِرَبِّ

النَّاسِ» به آفریننده و

پرورش دهنده و مدیر احوال

مردمان [۲] «مَلِكِ النَّاسِ»

حاکم و مالک تمام مردمان

[۳] «إِلَهِ النَّاسِ» معبود حق

مردمان [۴] «الرَّؤُوسِ

وَسُوسِهِ كَتَنَدُكَانِ شَيْطَاطِينِ

انسان و جنّ «الْخَنَاسِ»

وایس‌رونده و مخفی شونده (چون هرگاه یاد خدا به دلی وارد شود، شیطان از آن می‌گریزد) [۶] «الْحَمْدُ» از گروه

جَنّی‌ها.

۵۴۹- قال رسول الله - ﷺ - : «أُعِجُّوا أَحَدُكُمْ أَنْ يقرأ بثلث القرآن في ليلة» فسق ذلك عليهم و قالوا: أئنا يطبق ذلك يا

رسول الله؟ فقال: «قل هو الله أحد الله الصمد ثلث القرآن» رواه البخاری.

پیامبر - ﷺ - فرمود: «آیا کسی از شما غمی تواند در یک شب یک سوم قرآن را بخواند؟» این کار بر آنان دشوار آمد و

گفتند: ای رسول خدا! کدامیک از ما توانایی این کار را داریم؟ پیامبر - ﷺ - فرمود: «سورة قل هو الله احد الله الصمد

یک‌سوم قرآن است».

آیاتها

سُورَةُ الْاِخْلَاصِ

ترتیبها

۱۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۱ اللَّهُ الصَّمَدُ ۲ لَمْ يَكُنْ لَهُ

وَلَمْ يُولَدْ ۳ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۴

آیاتها

سُورَةُ الْفَلَقِ

ترتیبها

۱۱۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۱ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۲ وَمِنْ

شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ۳ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي

الْعُقَدِ ۴ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ۵

آیاتها

سُورَةُ النَّاسِ

ترتیبها

۱۱۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۱ مَلِكِ النَّاسِ ۲ إِلَهِ

النَّاسِ ۳ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۴ الَّذِي

يُوسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ۵

مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ۶

فهرست نام سوره های قرآن

الشُّورَة	دفعه	الشُّجْعَة	الشُّورَة	دفعه	الشُّجْعَة
الفَاتِحَة	۱	۱	الرُّوم	۳۰	۴۰۴
البَقَرَة	۲	۲	لُقْمَان	۳۱	۴۱۱
آل عِمْرَان	۳	۵۰	السَّجْدَة	۳۲	۴۱۵
النِّسَاء	۴	۷۷	الْأَحْزَاب	۳۳	۴۱۸
المَائِدَة	۵	۱۰۶	سَبَأ	۳۴	۴۲۸
الْأَنْعَام	۶	۱۲۸	فَاطِر	۳۵	۴۳۴
الْأَعْرَاف	۷	۱۵۱	يَس	۳۶	۴۴۰
الْأَنْفَال	۸	۱۷۷	الصَّافَات	۳۷	۴۴۶
التَّوْبَة	۹	۱۸۷	ص	۳۸	۴۵۳
يُونُس	۱۰	۲۰۸	الرُّمَز	۳۹	۴۵۸
هُود	۱۱	۲۲۱	غَافِر	۴۰	۴۶۷
يُوسُف	۱۲	۲۳۵	فُصِّلَت	۴۱	۴۷۷
الرَّعْد	۱۳	۲۴۹	الشُّورَى	۴۲	۴۸۳
إِبْرَاهِيم	۱۴	۲۵۵	الرَّخُوف	۴۳	۴۸۹
المِجْدَل	۱۵	۲۶۲	الدَّخَان	۴۴	۴۹۶
التَّحَلُّل	۱۶	۲۶۷	الْبَحَاثَة	۴۵	۴۹۹
الْإِسْرَاء	۱۷	۲۸۲	الْأَنْخَفَاف	۴۶	۵۰۲
الْكَهْف	۱۸	۲۹۳	مُحَمَّد	۴۷	۵۰۷
مَرْيَم	۱۹	۳۰۵	الْفَتْح	۴۸	۵۱۱
طه	۲۰	۳۱۲	الْمُحْجَرَات	۴۹	۵۱۵
الْأَنْبِيَاء	۲۱	۳۲۲	ق	۵۰	۵۱۸
الحَجَّ	۲۲	۳۳۲	الدَّارِيَات	۵۱	۵۲۰
المُؤْمِنُون	۲۳	۳۴۲	الطُّور	۵۲	۵۲۲
النُّشُور	۲۴	۳۵۰	التَّجْم	۵۳	۵۲۶
الْمُزَقَّان	۲۵	۳۵۹	القَمَر	۵۴	۵۲۸
الشُّعَرَاء	۲۶	۳۶۷	الرَّحْمَن	۵۵	۵۳۱
النَّمْل	۲۷	۳۷۷	الْوَاقِعَة	۵۶	۵۳۴
الْقَصَص	۲۸	۳۸۵	الْحَدِيد	۵۷	۵۳۷
العنكبوت	۲۹	۳۹۶	المُجَادَلَة	۵۸	۵۴۲

فهرت نام سُورہ نامی تہ ان

السُّورَة	دُفْعُہ	الْحَمْدُ	السُّورَة	دُفْعُہ	الْحَمْدُ
الْحَشَرُ	۵۹	۵۴۵	الْأَعْلَى	۸۷	۵۹۱
الْمُتَجَنَّةُ	۶۰	۵۴۸	الْعَاشِيَة	۸۸	۵۹۲
الْصَّافِ	۶۱	۵۵۱	الْفَجَرُ	۸۹	۵۹۳
الْجُمُعَة	۶۲	۵۵۳	الْبَلَدُ	۹۰	۵۹۴
الْمَنَافِقُونَ	۶۳	۵۵۴	الْثَّنَسُ	۹۱	۵۹۵
التَّغَابُنُ	۶۴	۵۵۶	الْلَيْلُ	۹۲	۵۹۵
الطَّلَاقُ	۶۵	۵۵۸	الْمَرْحَى	۹۳	۵۹۶
التَّحْدِثُ	۶۶	۵۶۰	الشُّرَكَ	۹۴	۵۹۶
الْمُلْكُ	۶۷	۵۶۲	الرَّيْنُ	۹۵	۵۹۷
الْقَلَمُ	۶۸	۵۶۴	العَلَقُ	۹۶	۵۹۷
الْحَاقَّةُ	۶۹	۵۶۶	الْقَذَرُ	۹۷	۵۹۸
المَعَاجِ	۷۰	۵۶۸	الْبَيْتَة	۹۸	۵۹۸
شُوح	۷۱	۵۷۰	الزَّلْزَلَة	۹۹	۵۹۹
الْجَنُّ	۷۲	۵۷۲	العَادِيَاتُ	۱۰۰	۵۹۹
الْمُزْمَلُ	۷۳	۵۷۴	القَارِعَة	۱۰۱	۶۰۰
الْمَذْذِيرُ	۷۴	۵۷۵	التَّكَاثُرُ	۱۰۲	۶۰۰
الْقِيَامَة	۷۵	۵۷۷	العَصْرُ	۱۰۳	۶۰۱
الْإِنْسَانُ	۷۶	۵۷۸	الْمُحَمَّرَة	۱۰۴	۶۰۱
الْمُرْسَلَاتُ	۷۷	۵۸۰	الفِيلُ	۱۰۵	۶۰۱
النَّبَاُ	۷۸	۵۸۲	قُرْشِشُ	۱۰۶	۶۰۲
النَّازِعَاتُ	۷۹	۵۸۳	المَاعُونُ	۱۰۷	۶۰۲
عَبَسَ	۸۰	۵۸۵	الْكَوْثِرُ	۱۰۸	۶۰۲
التَّكْوِيْرُ	۸۱	۵۸۶	الْكَافِرُونَ	۱۰۹	۶۰۳
الْأَنْفِطَارُ	۸۲	۵۸۷	النَّصْرُ	۱۱۰	۶۰۳
الْمُطَفِّفِينَ	۸۳	۵۸۷	المَسَدُ	۱۱۱	۶۰۳
الْأَنْشِقَاقُ	۸۴	۵۸۹	الْإِخْلَاصُ	۱۱۲	۶۰۴
الْمُرُوجُ	۸۵	۵۹۰	الفَلَقُ	۱۱۳	۶۰۴
الطَّارِقُ	۸۶	۵۹۱	النَّكَاسُ	۱۱۴	۶۰۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شماره: ۸۸.۹۱.۳۱۵

تاریخ: ۸۸/۶/۲۸

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

این مصحف شریف شامل: سی جزء کامل به انضمام المعجم المفهرس لالفاظ القرآن الکریم و شرح لغات در دور صفحه

و با مشخصات:

خطاط:	: عثمان طه
نوع خط	: نسخ
معجم المفهرس	: فؤاد عبدالباقی
شرح لغات	: حامد دانشور
ترجمه	: ندارد
قطع	: جیبی (اندازه متن قرآن: ۷ × ۱۰ سانتیمتر)
تعداد سطور در هر صفحه	: پانزده
تعداد صفحات متن قرآن	: ۶۰۴ (تعداد صفحات قبل از متن: ۱ - تعداد صفحات بعد از متن: - مجموع صفحات: ۸۰۰)
نوبت چاپ	: اول
محل چاپ و چاپخانه	: قم - اسوه
تعداد	: پنج هزار جلد

در تاریخ ۸۸/۶/۲۲ از جهت صحت کتابت و انطباق با قرائت عاصم به روایت حفص در اداره کل نظارت بر چاپ و نشر قرآن کریم سازمان دارالقرآن الکریم بررسی و تصحیح گردید که مراتب در پرونده شماره (۰۱۲۱۰۴۹۱۰۰۰۰۰۵۱۵۰۶۰۴۱۰) ثبت و چاپ آن توسط انتشارات احسان با رعایت مقررات اعلام شده از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بلامانع می باشد.

بدیهی است انتشار این مصحف شریف پس از چاپ منوط به دریافت مجوز نشر (توزیع) و تجدید چاپ آن مشروط به تأیید مجدد و صدور مجوز کتبی اداره کل نظارت بر چاپ و نشر قرآن کریم خواهد بود. /هـ

و من الله التوفیق
سازمان دارالقرآن الکریم

۸۸/۶/۲۸

باب الهمزة

أبب

وفاكهة وآبًا ٣١٨٠
إبراهيم: (راجع برهم).

أبق

إذ أبق ١٤٠٣٧

أبل

الإبل ١٤٤٦، ١٧٨٨
طيرًا أبابيل ٣١٠٥

أبو

إن له أبًا ٧٨١٢
أبأ أحد ٤٠٣٣
إن أباكم ٨٠١٢
إن أبانلني ٨١٢
يا أبانا ١١١٢ و ١٧ و ٦٣ و

٦٥ و ٨١ و ٩٧
سراود عنه أباه ٦١١٢
وجادوا أباهم ١٦١٢
يا أبتي ٤١٢ و ٤١٠٠ و ٤٢١٩
٤٣ و ٤٤ و ٤٥ و ٢٦٢٨، ٢٧
ما كان أبوك ٢٨١٩
و أبونا شيخ ٢٣٢٨
أبوهي ٦٨١٢ و ٩٤
أبوهما صالحًا ٨٢١٨
ياذن لي أبي ٨٠١٢
على وجه أبي ٩٣١٢
إن أبي يدعوك ٢٥٢٨
أبي لهب ١١١١
واغفر لأبي ٨٦٢٦
أبيكم ٩١٢ و ٥٩ و ٨١ و ٢٢

٧٨

أحب إلى أبينا ٨١٢
لأبيه آزر ٧٤٦
إبراهيم لأبيه ١١٤٩، ٢٦٤٣، ٤٦٠

يوسف لأبيه ٤١٢
إذا قال لأبيه ٤٢١٩، ٥٢٢١، ٨٥٣٧، ٧٠٢٦
أمه و أبيه ٣٥٨٠
رجعوا إلى أبينهم ٦٣١٢
أبواه ٨٠١٨، ١١٤
على أبويك ٦١٢
أخرج أبويكم ٢٧٧
أبويه ٩٩١٢ و ١٠٠
ولأبويه ١١٤

أباء بعلتهن ٣١٢٤
أباءكم ٢٠٠٢، ٢٣٩، ٢٤٤٣
عليه أباءنا ١٧٠٢، ١٠٤٥، ٧
٢٨، ٨١٠، ٢١٣١
عليها أباونا ٢٨٧
مس أباونا ٩٥٧
وجدنا أباونا ٥٣٢١، ٧٤٢٦، ٢٣ و ٢٢٤٣
هؤلاء و آبائهم ٤٤٢١، ٤٣، ٢٩

آباءهم الأولين ٦٨٢٣
معتهم و آباءهم ١٨٢٥
لم تعلموا آباءهم ٥٣٣
القا آباءهم ٦٩٣٧
كانوا آباءهم ٢٢٥٨
آباؤكم و أبناؤكم ١١٤، ٢٤٩
نحك آباؤكم ٢٢٤
ولا آباؤكم ٩١٦
أنتم و آباؤكم ٧١٧، ٤٠١٢، ٢٣٥٣، ٧٦٢٦، ٥٤٢١
يعيد آباؤكم ٤٣٣٤
ولا آباؤنا ١٤٨٦، ٢٥١٦
يعيد آباؤنا ٧٠٧، ٦٢١١ و ٨٧، ١٠١٤
أشرك آباؤنا ١٧٣٧

و آباؤنا ٨٢٢٣، ٦٧٢٧ و ٦٨
أو آباؤنا ١٧٣٧، ٤٨٥٦
لو كان آباؤهم ١٧٠٢، ١٠٤٥
آباؤهم ١٠٩١١، ٦٣٦
واله آبايك ١٣٢٢

آبايكم الأولين ٨٤٤، ٢٦٢٦
١٢٦٣٧
بيوت آبايكم ٦١٢٤
آباؤنا الأولين ٢٤٢٣، ٢٦٢٨
اتوا يا باؤنا ٢٣٤٤، ٢٥٤٥
آبايهم ٨٧٦، ٢٣١٣، ٨٤٠
لآبايهم ٥١٨، ٥٣٣
آبايهم ٢١٢٤، ٥٥٣٣
ملة آباي ٢٨١٢

أبي

وأبي ٥٦٢٠
أبي ٣٤٢، ٣١١٥، ١١٦٢٠
فأبي ٨٩١٧، ٩٩، ٥٠٢٥
فأبوان ٧٧١٨
والجبال فأبين ٧٢٣٣
تأبى قلوبهم ٨٩
ولا ياب ٢٨٢٢
ويأبى الله ٣٢٩

أني

أنى أمر الله ١١٦
ثم أنى ٦٠٢٠
حيث أنى ٦٩٢٠
من أنى الله ٨٩٢٦
ما أنى الذين ٥٢٥١
هل أنى ١٧٦
فأنى الله بنيانهم ٢٦١٦
هل أناك حديث ٩٢٠، ٥١
٢٤، ١٥٧٩، ١٧٨٥، ١٨٨
هل أناك نبأ ٢١٣٨
إن أناسكم ٤٠٦ و ٤٧، ٥٠١٠
أننا اليقين ٤٧٧٤
أنها ٢٤١٠، ١١٢٠، ٣٠٢٨

حتى أناهم ٣٤٦

وأناهم العذاب ٢٦١٦
ما أناهم ٤٦٢٨، ٣٣٢
سلطان أناهم ٣٥٤٠ و ٥٦
فأناهم ٢٥٣٩، ٢٥٩
أنت عليه ٤٢٥١
فأنت به قومها ٢٧١٩
أنتك آياتنا ١٦٦٢٠
أنتم الساعة ٤٠٦
أنتمهم رسلم ٧٠٩
أنوا ١٨٨٣، ٤٠٢٥، ١٨٢٧
فأنوا على ١٢٨٧
إذا ما أنوك ٩٢٩
أنوة دأخرين ٨٧٢٧
حتى إذا أنيا ٧٧١٨
ولن أنيت ١٤٥٢
أنين بفاحشة ٢٥٤
أنينا ٤٧٢١، ١١٤١
أنينك بالحق ٦٤١٥
أنيناهم ٧١٢٣ و ٩٠
أنا أنيتك به ٣٩٢٧ و ٤٠
أنيتكم ١٠٢٠، ٧٢٧، ٢٩٢٨
سأنيتكم منها بخير ٧٢٧
ثم لأنيتهم من بين ١٧٧
ولنأت طائفة ١٠٢٤
مهما نأتنا به ١٣٢٧
لنأنشئ ٦٦١٢
لم نأتهم ٢٠٣٧، ١٣٢٢٠
نأتوا البيوت ١٨٩٢
و نأتون في ناديتكم ٢٩٢٩
فناؤن ١٨٧٨
أفناؤن ٣٢١
لنناؤن ٨١٧، ٥٥٢٧، ٢٨٢٩
و ٢٩
أنناؤن ٧٨٠، ٢٦٥، ٢٧
٥٤
كنتم نأتونا ٢٨٣٧
فإن لم نأتوني ٦٠١٢
نأتى ١٦، ١١١، ١٧، ٩٢، ٤٤
١٠

فأثوا بعشر ١١	واللائي يأتين ١٥٤	فليأتنا بآية ٥٢١	تأتيكم ١٨٧٧، ٥٠٤٠
فأثوا به ٢١ ٦١	أن يأتين ٤ ١٩، ٦٥	ومن يأنه ٧٥٢٠	تأتي آية ١١٨٢
فأثوا بكتابك ٢٨ ٤٩	كل ضامر يأتين ٢٢ ٢٧	يأتيكم ٩، ١٠٧، ٣٩	قبل أن تأتينا ٧ ١٢٩
فأثوا بكتابكم ٣٧ ١٥٧	ولا يأتين ٦٠ ١٢	أن يأتوا ١٠٨، ١٧، ٨٨	تأتينا بالملكة ١٥ ٧
فأثوا بأبائنا ٤٤ ٣٦	يأتينا ٣ ١٨٢٣، ١٩، ٨٠، ٢٠	لم يأتوا ٤ ٢٤ و ١٣	لا تأتينا الساعة ٣٣٤
فأثونا بسلطان ١٤ ١٠	١٣٣	يأتوا إليه ٢٤ ٤٩	وربي تتأتيتكم ٣٣٤
وأثوني ١٢ ٩٣، ٢٧ ٢١	ادعهم يأتيتك ٢ ٢٦٠	فليأتوا ٥٢ ٣٤، ٤١ ٦٨	وما تأتيكم ٤ ٤٦٣٦
اثثوني ١٠ ٧٩، ١٢ ٥٠ و ٥٤	يأتيتكم ٢ ٧٨، ٣٥ ٢٠	لم يأتوك ٥ ٤١	أن تأتيكم ١٥٨، ١٢ ١٠٧
و ٤٦، ٥٩ ٤	١٢٣	يأتوك ٧ ١١٢، ٢٢ ٢٧، ٢٦	١٦ ١٨، ٤٣، ٦٦ ٤٧
فأثوهن من حيث ٢٢٢ ٢	وليأتيتهم بغية ٢٩ ٥٣	٣٧	١٨
اثثيا طوعاً ٤١ ١١	ليأتيني بسلطان ٢٧ ٢١	يأتوك ٢ ٣٨٥، ١٢٥	إذ تأتيهم ٧ ١٦٢
فأثيا فرعون ٢٦ ١٦	يأتيني ١٢ ٨٢، ٢٧ ٢٨	لا يأتون ٩ ٥٤، ١٧ ٨٨	لا تأتيهم ٧ ١٦٢
فأثياه فقولوا ٢٠ ٤٧	من يأتيه ١١ ٣٩ و ٩٣ ٣٩	لولا يأتون ١٨ ١٥، ٣٣ ١٨	أو تأتيهم ١٢ ١٠٧
وأثوا به متشابهاً ٢ ٢٥	٤٠	ولا يأتونك ٢٥ ٣٣	بل تأتيهم ٢١ ٤٠
و آثي ٢ ١٧٧، ١٨ ٩	ويأتيه ١٤ ١٧	يوم يأتوننا ١٩ ٢٨	حتى تأتيهم ٢٢ ١٩٨، ٥٥
آثاك الله ٢٨ ٧٧	لا يأتيه ٤١ ٤٢	أن يأتوني ٢٧ ٢٨	كانت تأتيهم ٤٠ ٢٢، ٦٤ ٦
و آثاكم ٥ ٢٠، ١٤ ٣٤	يأتيها رزقها ١٦ ١١٢	حتى ياتي ٢ ١٠٩، ٩ ٢٤، ١٣	فتأتيهم ٦ ٣٥
ما آثاكم ٥ ٤٨، ٦ ١٦٥، ٧ ٥٩	يأتيهم الله ٢ ٢١٠	٣١	فأت بخر منها ٢ ١٠٦
الذي آثاكم ٢٤ ٣٣	يأتيهم أنباء ٥ ٦	الله ياتي ٢ ٢٥٨	فاتي الأرض ١٣ ٤١، ٢١ ٤٤
مما آثاكم ٢٧ ٣٦	يأتيهم بأستا ٩٧ و ٩٨	فسوف يأتي ٥ ٤٤	تأتيكم بسلطان ١٤ ١١
بما آثاكم ٥٧ ٢٣	يوم يأتهم ١١ ٨١، ١٤ ٤٤	أو يأتي ٦ ١٥٨، ١٦ ٣٣	فليأتيتك بحر ٢٠ ٥٨
لئن آثانا ٩ ٧٥	ما يأتهم ١٥ ١١، ٢١ ٢٦، ٢٦	يوم يأتي ٦ ١٥٨، ٥٣ ٥٣	فليأتيتهم بجنود ٢٧ ٣٧
آثاني ١٩ ٣٠، ٢٧ ٣٦	٣٦، ٣٠ ٧٤٣	ثم يأتي ١٢ ٤٨ و ٤٩	يأت بكم ٢ ١٤٨
و آثاني ١١ ٢٨، ٦٣	أو يأتهم العذاب ١٦ ٤٥، ١٨	يأتي آثنا ٤١ ٤٠	يأت بكم ٣ ١٦١
آثاه الله ٢٠١ ٢٥٨ و ٦٥ ٧٦٥	٥٥	يرسل ياتي ٦٦ ٦٦	ويأت ٤ ١٢٣، ١٤ ١٩، ٣٥
ما آثاهنا ٦٥ ٧	يأتيهم عذاب ٢٢ ١٧١، ٥٥	أن يأتي يوم ٢ ٢٥٤، ١٤ ٣١	١٦
بما آثاهم ٣ ١٧٠ و ١٨٠، ٥٢	فليأتهم ٢٦ ٢٠٢	٤٧ ٤٢، ٤٣ ٣٠	يوم يأت ١١ ١٠٥
١٨	فليأتيتهم ٢٦٦	يأتي بالفتح ٥٢ ٥٢	يأت بصيرا ١٢ ٩٣
ما آثاهم ٤ ٣٧ و ٥٤، ٥٩ ٥٩	آثت ١٠ ٢٦، ١٥ ١٠	يأتي بآية ١٣ ٢٨، ٤٠ ٧٨	لا يأت ١٦ ٧٦
١٦ ٥١	فأت ٢ ٢٦، ١٠٦٧، ٢٥٨ ٣١	يأتي أحدكم ٦٣ ١٠	من يأت ٢٠ ٣٣، ٧٤ ٣٠
فلما آثاهم ٩ ٧٦	و ١٥٤	واللذان يأتياها ٤ ١٦	ما لم يأت ٢٣ ٦٨
و آثاهم تقواهم ٤٧ ١٧	اثثنا ٦ ٧٧، ٨ ٣٢، ٢٩	يأتيت اليقين ١٥ ٩٩	يأت بها ٣١ ١٦٣
فآثاهم الله ٣ ١٤٨	٢٩	يأتيكم الثابت ٢٨ ٢٤٨	و إن يأت ٢٣ ٢٠
آثاهما ٧ ١٩٠	فأثنا ٧ ١١، ٣٢ ٤٦، ٢٢	يأتيكم به ٦ ٤٦، ١١ ٣٣	فليأت ٥٢ ٢٨
آثت ١٢ ٣١، ١٨ ٣٣	و أثوا البيوت ٢ ١٨٩	يأتيكم بضياء ٢٨ ٧١	ما لم يأتك ١٩ ٤٣
فأثت أكلها ٢ ٢٦٥	ثم اتوا صفاً ٢٠ ٦٤	يأتيكم بلبيل ٢٨ ٧٢	ولما يأتكم ٢ ٢١٤
آثوا الزكاة ٢ ٢٧٧، ٩ ٥٩ و ١١، ٤١ ٢٢	التي بأبائنا ٤٥ ٢٥	يأتيكم العذاب ٣٩ ٥٤	يأتيكم رسل ٦ ١٣٠، ٣٩ ٧١
٢٢ ٤١	فأثوا بسورة ٢ ٢٢، ١٠ ٢٨	أن يأتيتكم ٣٩ ٥٥	يأتيكم نبا ١٤ ٩، ٥٦ ٥٦
يؤتون ما آثوا ٢٣ ٦٠	فأثوا حزنكم ٢ ٢٢٣	يأتيكم بماء معين ٦٧ ٣٠	يأتيكم نذير ٦٧ ٨٦
آثوه موتهم ١٢ ٦٦	فأثوا بالوراة ٣ ٩٣	يأتيتكم ١٢ ٣٧	فليأتكم برزق ١٨ ١٩

أوتى رسل ١٢٤٦	فُسُوْتِه ١٠٤٨	آتيناهم الكتاب ١٢١٢ و	الفنة لا توحها ١٤٣٣
أوتى كتابه ١٧ ٧١، ٦٩، ١٩	يُوتِيهم ١٥٢٤، ٣١١١	١٤٦، ٢٠ ٨٩ و ١١٤،	آتيت ٨٨ ١٠ ٥٠٣٣
و ١٠ و ٧٨٤، ٢٥	و آت ذا ٢٦١٧	٥٧٢٩، ٥٢٢٨، ٣٦١٣	فخذا ما آتيت ١٤٤٧
أوتى مثل ما أوتى ٤٨٢٨	فآت ذا ٢٨٣٠	آتيناهم من ٢١١٢، ٤٤٣٤،	لما آتيتكم ٨١٣
أوتى قارون ٧٩	آتينا في الدنيا ٢٠٠٢ و ٢٠١	٢٣٤٤	ما آتيتكم ٢٣٢٢، ٣٩٣٠ و
قد أوتيت ٣٦٢٠	آتنا ٣ ما ١٩٤	آتيناهم ملكاً ٥٤	آتيم ٢٠٤، ١٢٥
و أوتيت من كل ٢٣٢٧	آتنا من ١٠١٨	آتيناهم آياتنا ٨١١٥	إذا آتيتوهن ١٠٦٠، ٥٥
ما أوتيتكم ٣ ٧٣، ١٧، ٨٥، ٢٨	آتنا عذابنا ٦٢١٨	بما آتيناهم ١٦٥٥، ٦٦٢٩،	ما آتيتوهن ٢٢٩٢، ١٩٤
٣٦٤٢، ٦٠	آتيم ضعفين ٦٨٣٣	٢٤٣٠	آتينا صالحاً ١٨٩٧
إن أوتيتكم ٤١٥	فآتيم عذاباً ٢٨٧	ما آتيناهم ٤٥٣٤	آتيتني من الملك ١٠١٢
إنما أوتيته ٢٨ ٧٨، ٤٩٣٩	آتسوا الزكاة ٤٣٢ و ٨٣	آتيناهم كتاباً ٤٠٣٥، ٢١٤٣	بما آتيتهم ٥١٣٣
و أوتينا ١٦٢٧ و ٤٢	٤١٠، ٧٧، ٧٨٢٢، ٥٦٢٤،	آتيناهم بينات ١٧٤٥	آتينا موسى ٢ ٥٣ و ٨٧
لم أوت كتابه ٢٥٦٩	٢٠٧٣، ١٣٥٨	لأنناهم ٦٧٤	١٥٣، ١٥٤٦، ١١، ١١٠، ١٧
لأوتيت مالا ٧٧١٩	آتوا التيامي ٢٤	آتيناها الكتاب ٣٧ ١١٧ و	٢ و ١٠١، ٤٨٢١، ٤٩٢٣،
و إن لم توتوه ٤١٥	آتوا النساء ٤٤	لا توتوا السفهاء ٥٤	٢٥٢٥، ٢٣٣٢، ٤٠
حتى توتني مثل ١٢٤٦	آتوا حقه ١٤١٦	توتون موثقاً ٦٦١٢	٥٣، ٤٥٤١
يوت ٢ ٢٤٧ و ٢٦٩	فآتوا الذين ١١٦٠	لا توتوهن ما ١٢٧	آتينا عيسى ٢ ٨٧ و ٢٥٣
أن يوتني ٧٣٣، ٥٢٧٤	آتوني ٩٦١٨	و توتوها الفقراء ٢٧١٢	آتينا إبراهيم ٤٤، ٥١٢١
يوتون أجرمهم ٥٤٢٨	و آتوهم ٢٤ ٣٣، ١٠٦٠	توتني ٢٦٣، ٢٥١٤	آتينا داود ٤ ١٦٣، ٥٥١٧
لآت ١٣٤٦، ٥٢٩	فآتوهم نصيبهم ٣٣	توته منها ٣ ١٤٥، ٢٠٤٢	١٠٣٤، ١٥٢٧
آتى الرحمن ١٩ ٩٣	و آتوهم أجورهم ٢٥٤	توتيا أجرا ٣١٣٣	آتينا نمود ١٧ ٥٩
إن الساعة آتية ١٥٢٠، ٧٢٢	فآتوهم أجورهم ٢٤٤، ٦٦٥	توتيه ٧٤٤ و ١١٤	آتينا حكماً ٢١ ٧٩
إن الساعة لآتية ١٥ ٨٥، ٤٠	آتين الزكاة ٢٣٣٣	سنؤتيهم أجراً ١٦٢	آتينا لقمان ٣١ ١٢
٥٩	الذين أوتوا الكتاب ١٠١٢،	يوت ٤٠ و ١٤٦، ١١٢٠٥	آتينا بني إسرائيل ٤٥ ١٦
آتكم سلطان ١٩٤٤	١٤٤ و ١٩٣، ١٤٥ و ١٠٠	٣	لآتياكل نفس ٣٣٢
آتية يوم ١٩ ٩٥	١٨٧ و ٤٧٤، ١٣١	يوتكم خيراً ٨ ٧٠	فآتيا الذين ٥٧ ٢٧
آتيم عذاب ١١ ٧٦	٥٥ و ٥٧، ٢٩٩، ١٦٥٧، ٧٤	يوتكم أجوركم ٤٧ ٣٦	آتياكم ١٥ ٨٧، ٩٩٢٠
و إيتاء ١٦ ٩٠، ٢١ ٧٣، ٢٤	٤ ٩٨، ٣١	يوتكم الله ٤٨ ١٦	آتياكم ٦٢٢ و ٩٣، ١٧١٧
٣٧	للاذين أوتوا الكتاب ٢٠٣	يوتكم كفاين ٥٧ ٢٨	آتياه الإنجيل ٥٦، ٤٦٥، ٢٧٥٧
وعده ما تبا ١١٩ ٦١	أوتوا نصيباً ٣ ٢٣، ٤٤٤ و ٥١	يوتوا ٢٤ ٢٢، ٥٩٨	آتياه آياتنا ٧٥٧
الموتون الزكاة ٦٢٤	بما أوتوا ٤٤	يوتون الناس ٥٣٤	آتياه حكماً ١٢ ٢٢، ٢١ ٧٤
أثت	أوتوا العلم ١٦ ٢٧، ١٧ ١٠٧	يوتون الزكاة ٥٥٥، ١٥٦٧، ٩	١٤٢٨
أنا ١٦ ٨٠ ١٩ ٧٤	٥٤٢٢، ٢٨ ٨٠، ٢٩ ٤٩، ٣٠	٧١، ٢٧، ٤٣١، ٧٤١	آتياه في الدنيا ١٦ ١٢٢
أثر	٥٦، ٦٣٤، ٤٧، ١٦ ٥٨، ١١	يوتون ما أوتوا ٢٣ ٦٠	آتياه رحمة ١٨ ٦٥
سحر يوتو ٢٤٧٤	٩٥٩ مما أوتوا	يوتني ٢٤٧٢ و ٢٦٩، ١٨٩٢	آتياه من ١٨ ٨٤ ٧٦٢٨
آثر الحياة ٣٨٧٩	الذين أوتوه ٢١٣٢	يوتين خيراً ١٨ ٤٠	آتياه الحكم ١٩ ١٢
آثر الله ١٢ ٩١	أوتى موسى ٢ ١٣٦، ٨٤٣	سيوتينا الله ٩٩ ٥٩	آتياه أهله ٢١ ٨٤
	٤٨٢٨	يوتيه من ٧٣٣، ٥٤٥، ٥٧	آتياه أجره ٢٩ ٢٧
	أوتى النبيون ٢ ١٣٦	٢١ و ٢٩، ٤٦٢	آتياه الحكمة ٣٨ ٢٠
	أوتى خيراً ٢ ٢٦٩	يوتيه الله ٣ ٧٩	آتياها إبراهيم ٦ ٨٣

تؤثرون الحياة ١٦٨٧

لن تؤثر ٧٢٢٠

يؤثرون على أنفسهم ٩٥٩

من أثر ٩٦٢٠، ٢٩٤٨

على أثري ٨٤٢٠

أنار رحمته الله ٥٠٣٠

قوة و آثاراً ٨٢ و ٢١

على آثارهم ٤٦٥، ٦١٨، ٣٧

٧٠، ٤٣، ٢٢ و ٢٣، ٢٧٥٧

و آثارهم ١٢٣٦

على آثارها ٦٤٨

أفارة من علم ٤٤٦

أثّل

خسّ وأثّل ١٦٣٤

أثمّ

فلا إثم عليه ١٧٣٢ و ١٨٢

٢٠٣

إثم كبير ٢١٩٢

بعض الظن إثم ١٢٤٩

متجانف لإثم ٣٥

على الإثم ٢٥

في الإثم ٦٢٥

قولهم الإثم ٦٢٥

ظاهر الإثم ١٢٠

يكسبون الإثم ١٢٠

و الإثم ٣٣٧

من الإثم ١١٢٤

كباثر الإثم ٢٧، ٣٢٥٣

بالإثم ٨٥٢ و ١٨٨ و ٢٠٦

٩ و ٨٥٨

أو إثمًا ١٨٢٢، ١١٢٤

ليزدادوا إثمًا ١٧٨٣

إثمًا مبيّنًا ٢٠ و ٥٠، ١١٢

إثمًا عظيمًا ٤٨

يكسب إثمًا ١١١

استحقًا إثمًا ١٠٧

بائمي وإثمت ٢٩٥

فإنما إثمّه ١٨١٢

إثمهما أكبر ٢١٩٢

إثم قلبه ٢٨٣٢

إثمًا أو كفورًا ٢٤٧٦

لمن اللاتمين ١٠٦٥

يلق إثمًا ٦٨٢٥

كفار إثم ٢٧٦٢

أفأك إثم ٢٦، ٢٢٢، ٧٤٥

معند إثم ١٢٦٨، ١٢٨٣

طعام الإثم ٤٤٤٤

خونًا إثمًا ١٠٧

ولا نأثم ٢٣٥٢

ولا نأثمًا ٢٥٥٦

أجج

ملح أجاج ١٢٣٥، ٥٢٢٥

جعلناه أجاجًا ٧٠٥٦

أجوج وماجوج ١٨، ٩٤، ٢١

١٦

أجر

على أن تأجروني ٢٧٢٨

خير من استأجرت ٢٦٢٨

يا أبت استأجره ٢٦٢٨

أجر العاملين ١٢٦٣، ٥٨٢٩

٧٤٣٩

أجر المؤمن ١٧١٣

أجر عظيم ١٧٢٣ و ١٧٩، ٥

٩، ٢٨٨، ٢٢٩، ٤٩، ٣، ٦٤

١٥

أجر المصلحين ١٧٠٧

أجر المحسنين ٩، ١٢٠، ١١

٥٦١٢، ٥٦١٢، ٩٠

من أجر ١٠، ١٢، ٧٢١، ٢٥

٥٧، ٢٦، ١٠٩ و ١٢٧ و ١٤٥

و ١٦٤ و ٣٤، ٤٧، ٣٨

٨٦

أجر كبير ١١، ١١، ٧٣٥، ٥٧

١٢٦٧، ٧

أجر من أحسن ١٨، ٣٠

أجر ماسقيت ٢٥٢٨

أجر كريم ١١، ١١، ٥٧ و ١١

١٨

أجر غير ممنون ٤١، ٨٤، ٢٥٨٤

٦٩٥

ولأجر الآخرة ١٢، ٥٧، ٤١١٦

أجرًا عظيمًا ٤٠ و ٦٧ و ٧٤

و ٩٥ و ١١٤ و ١٤٦ و ١٦٢

٢٩، ٢٩، ٣٥، ٤٨، ١٠

عليه أجرًا ١١، ١١، ٥١، ١٨

٢٣٤٢، ٧٧

أجر أكبر ١١٧١

أجرًا حسنًا ٢١٨، ٤٨

أجر أكبر ٤٤٣٣

لا يسألنكم أجرًا ٣١

تسألهم أجرًا ٥٢، ٤٠، ٤٦٦٨

يُعظم له أجرًا ٥٦٥

أعظم أجرًا ٧٣، ٢٠

لأجرًا ٧، ١١٢، ٢٦، ٤١، ٣٦٨

أجره ٢، ١١٢، ٤، ١٠٠، ٢٩

٢٧

فأجره ٤٢، ٤٠

نؤثها أجرها ٣٣، ٢١

لهم أجرهم ٢، ٢٦٢ و ٢٧٧، ٣

١٩٥٧، ١٩٩

فلهم أجرهم ٦٢٢ و ٢٧٤

أجرهم بأحسن ١٦، ٩٦ و ٩٧

٣٥٣٩

يؤتون أجرهم ٢٨، ٥٤

الصابرون أجرهم ٣٩، ١٠

منهم أجرهم ٥٧، ٢٧

إن أجري إلّا ١٠، ٧٢، ١١، ٢٩

و ٥١، ٢٦، ١٠٩ و ١٢٧ و ١٤٥

٤٧٣٤، ١٨٠، ١٦٤ و ٤٧٣٤

أجوركم ٣، ١٨٥، ٤٧، ٢٦

فسيرلهم أجورهم ٥٧٣، ٤

١٧٣

يؤثهم أجورهم ٤، ١٥٢

ليؤثهم أجورهم ٣٥، ٣٠

أتؤمن أجورهم ٤٤ و ٢٤، ٢٥

٦٦٥

أتؤمن أجورهم ٥٥، ٥٠

١٠

آيت أجورهم ٣٣، ٥٠

أجل

أجلنا الذي أخلّت ٦، ١٢٨

إلى يوم أخلّت ٧٧، ١٢

إلى أجل مسمى ٢، ٢٨٢، ١١

٣، ١٤، ١٠، ١٦، ٦١، ٢٢، ٥ و

٣٢، ٢٩، ٤٥، ٣٥، ٤٢، ٤٢

٤٧١، ٣٤٦، ١٤٤٢

إلى أجل قريب ١٤، ٧٧، ٤٤

٦٣، ١٠

و أجل مسمى ٢٦، ٢٠، ١٢٩

٨٣٠

ليقضى أجل ٦، ٦٠

لكل أمة أجل ٣٤٧، ١٠، ٤٩

إلى أجل مسمى ١١، ٣

لكل أجل ١٣، ٢٨

إلى أجل ٧، ١٣٥

أجل الله ٢٩، ٥٧١

ولولا أجل ٢٩، ٥٢

لأجل ١١، ١٠٤، ٢١٣، ٣٥

١٣، ٣٩، ٥

الأجل ٢٨، ٢٩

أجلًا ٢، ١٧، ٩٩، ٤٠، ٦٧

أجله ٢ و ٢٣٥، ٢٨٢

من أمة أجليها ١٥، ٢٣، ٤٢

جاء أجليها ٦٣، ١١

جاء أجليهم ٧، ٣٤، ١٠، ٤٩، ١٦

٦١، ٣٥، ٤٥

أقرب أجليهم ٧، ١٨٥

إليهم أجليهم ١١، ١١

أجلتني ٢ و ٢٣٢، ٢٣٢

٤ و ٢٦٥، ٢٣٤

أيما الأجلين ٢٨، ٢٨

كتاباً مؤخلاً ١٤٥٣

من أجل ذلك ٣٢٥

أحد

من أحد ١٠٠٧، ١٠٢٢، ٩٨٠

١٢٧، ١٩، ٩٨، ٢١، ٢٤، ٢٩

٢٨، ٤١٣٥، ٤٧٦٩

بين أحد ١٣٦٢ و ٣، ٢٨٥

٤٨٤، ١٥٢

يؤتى أحد ٧٣

على أحد ٩، ١٥٣، ٨٤

جاء أحد ٤، ٤٣، ٦٥

وإن أحد ٦٩

منكم أحد ١١، ٨١، ١٥، ٦٥

أحد عشر كوكباً ١٢

أباً أحد ٣٣، ٤٠

الله أحد ١١٢، ٧٢، ٢٢

عذابه أحد ٨٩، ٢٥

وثاقه أحد ٨٩، ٣٦

عليه أحد ٩٠، ٥

لم يَزِهْ أحد ٩٠، ٧

كفواً أحد ١١٢، ٤

تأخُّدٌ ٣٣٣

لأخيه ٢٨، ٩٢، ١٩

لم يؤت أحد ٥، ٢٠

أعذبه أحد ٥، ١١٥

عليكم أحد ٩، ٤

يُسْعِرُ بكم أحد ١٨، ١٩

منهم أحد ١٨، ٢٢، ٤٧

في حكمه أحد ١٨، ٣٦

بربي أحد ١٨، ٣٨، ٤٢

يظلم ريك أحد ١٨، ٤٩

عبادة ربه أحد ١٨، ١١٠

من البشر أحد ١٩، ٣٦

تجدوا فيها أحد ٢٤، ٢٨

ولا يخشون أحد ٣٣، ٣٩

تطبع فيكم أحد ٥٩، ١١

بريتنا أحد ٧٢، ٢

يبعث الله أحد ٧٢، ٧

مع الله أحد ١٨٧٢

أشرك به أحد ٧٢، ٢٠

على غيبه أحد ٧٢، ٢٦

حضر أحدكم ١٨٠، ١٠٦، ٥

أبوء أحدكم ٢٦٦

جاء أحدكم ٦١

فابعثوا أحدكم ١٨، ١٩

أحبب أحدكم ٤٩، ١٢

يأتي أحدكم ٦٣، ١٠

أما أحدكم ١٢، ٤١

فخذ أحدنا ١٢، ٧٨

يود أحدكم ٦٢، ٩٦

من أحدكم ٩١، ٣

بشر أحدكم ١٦، ٥٨، ٤٣، ١٧

أخذكم الموت ٤، ١٨، ٢٣، ٩٩

فتهاذه أحدكم ٦٢٤

فتقتل من أحدهما ٥، ٢٧

قال أحدهما ١٢، ٣٦

أحدهما أبكم ١٦، ٧٦

أحدهما أو كلامهما ١٧، ٢٣

جعلنا لأحدهما ١٨، ٣٢

إحدى الطائفتين ٧٨

إحدى الحسين ٥٢، ٥

إحدى ابنتي ٢٨، ٢٧

إحدى الأمم ٣٥، ٤٢

إنها لإحدى الكبير ٧٤، ٣٥

إحداهما فتذكر إحداهما ٢

٢٨٢

فجاءته إحداهما ٢٨، ٢٥

قالت إحداهما ٢٨، ٢٦

بفت إحداهما ٤٩، ٩

وأتيتم إحداهن ٤، ٢٠

أخذ

أخذ الله ٣، ٨١ و ١٨٧، ١٢٥، ١٢

٤٦٦

أخذ برأس ٧، ١٥٠

أخذ الألواح ٧، ١٥٤

أخذ ريك ٧، ١٧٢

أخذ الذين ظلموا ١١، ٦٧

أخذ القرى ١١، ١٠٢

أخذ عليكم موثقاً ١٢، ٨٠

أخذ ميثاقكم ٥٧، ٨

أخذت ١٠، ٢٤، ٩٤، ١١

أخذت الذين ٣٥، ٢٦

فأخذتكم الصاعقة ٢، ٥٥

أخذتكم ٨١، ٦٨، ٨

أخذته ٦، ٢٠، ٢٩، ٤٠

ثم أخذتها ٢٢، ٤٨

أخذتكم الرجفة ٥٧، ١٥٣

فأخذتكم الصاعقة ٤، ١٥٣، ٥١

٤٤

فأخذتكم الرجفة ٧، ٧٨ و

٢٩٩١، ٣٧

فأخذتكم الصيحة ١٥، ٧٣ و

٨٣، ٢٣، ٤١

فأخذتكم صاعقة ٤١، ١٧

ثم أخذتكم ١٣، ٢٢، ٢٢، ٤٤

فأخذتكم ٤٠، ٥

وأخذت منكم ميثاقاً ٢١

وإذا أخذنا ٦٣ و ٨٢ و ٨٤

٩٣، ٣٣، ٧

و أخذنا منهم ٤، ١٥٤، ٧٣٣

أخذنا ميثاقهم ٥، ١٤

أخذنا ميثاق ٥، ٧٠

أخذنا أهلها ٧، ٩٤

أخذنا آل فرعون ٧، ١٣٠

أخذنا الذين ظلموا ٧، ١٦٥

أخذنا أمرنا ٩، ٥٠

أخذنا مترفيهم ٢٣، ٦٤

أخذنا بدنه ٢٩، ٤٠

لأخذنا منه باليمين ٦٩، ٤٥

فأخذناه ٢٨، ٤٠، ٥١، ٧٣

١٦

أخذناهم ٦، ٤٤، ٢٣، ٧٦، ٤٣

٤٨

فأخذناهم ٦، ٤٢، ٩٥، ٩٦، ٧

٥٤، ٤٢

فأخذته الله ٧٩، ٢٥

فأخذهم الله ١١، ١٣، ٥٢، ٤٠

٢١ و ٢٢

فأخذهم العذاب ١٦، ١١٣، ٢٦

١٥٨

فأخذهم عذاب ٢٦، ١٨٩

فأخذهم الطوفان ٢٩، ١٤

فأخذهم أخذه ٦٩، ١٠

لا تأخذ بلحيتي ٢٠، ٩٤

ولا تأخذكم بهما ٢٤، ٢٢

لا تأخذنه ٢٤، ٢٥٥

تأخذهم و هم ٣٦، ٤٩

تأخذوا ٢، ٢٢٩، ٢٠

تأخذونه ٤، ٢١

أتأخذونه ٤، ٢٠

كثيرة تأخذونها ٤٨، ٢٠

مغانم لتأخذوها ٤٨، ١٥

أن تأخذ إلا ١٢، ٧٩

يأخذ ٩، ١٠، ١٨، ٧٩

ليأخذ أخاه ١٢، ٧٦

فيأخذكم ٧، ٧٣، ١١، ٦٤، ٢٦

١٥٦

يأخذهُ عدولي ٢٠، ٣٩

أو يأخذهم ١٦، ٤٦ و ٤٧

يأخذوا بأحسنها ٧، ١٤٥

وليأخذوا ٢، ١٠

يأخذون عرض ٧، ١٦٩

كثيرة يأخذونها ٤٨، ١٩

مثله يأخذوه ٧، ١٦٩

برسولهم ليأخذوه ٤٠، ٥

خَذَ الغفر ٧، ١٩٩

خُذْ من أموالهم ٩، ١٠٣

خذ الكتاب ١٩، ١٢

خذ بيدك ٣٨، ٤٤

فخَذَ ٢، ٧٦٠، ٧٣٠، ١٢، ٧٨

خَذْها ولا تخف ٢٠، ٢١

فخَذْها بقوة ٧، ١٤٥

خَذُوا حدركم ٧١ و ١٠٢

خَذُوا ما آتيناكم ٢، ٦٣ و ٧، ٩٣

١٧١

خذوا زيتكم ٧، ٣١

مَتَّخَذُ الْمُضْلِينَ ٥١ ١٨	لا تَتَّخِذُوا الْهَيْبِينَ ٥١ ١٦	أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ ٨٠ ٢	خَذَوْهُ ٤٧٤٤، ٣٠ ٦٩
مَتَّخَذَاتُ أُخْدَانِ ٢٥ ٤	لا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ ٩٤ ١٦	أَفَاتَّخَذْتُمْ ١٦ ١٣	فَخَذَوْهُ ٤١٥، ٧٥٩
مَتَّخِذِي أُخْدَانِ ٥٥	لا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي ١٦٠	أَتَّخَذْتُموهُ وَرَامَكُمْ ٩٢ ١١	خَذَوْهُمْ وَاحْصِرُوهُمْ ٥٩
أُخِرَ	أَلَا تَتَّخِذُوا مِنْ ٢١٧	فَاتَّخَذْتُموهُمْ سَخِرِيًّا ١١٠ ٢٣	فَسَخَّوْهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ ٨٩ ٤
	أَنْ تَتَّخِذُوا ٨٠ ٣	لَا تَتَّخِذُوا مِنْ لَدُنَّا ١٧ ٢١	٩١
قَدَّمَ وَأُخِرَ ١٣ ٧٥	تَتَّخِذُونَ ٦٧ ١٦، ٧٤ ٧٩٢	أَتَّخَذْنَاهُمْ سَخِرِيًّا ٦٣ ٣٨	أَخَذَ مِنْكُمْ ٧٠ ٨
قَدَّمَ وَأُخِرَ ٥٨٢	وَتَتَّخِذُونَ ١٢٩ ٢٦	أَتَّخَذَهَا هِزْوَ ٩ ٤٥٥	أَخَذُوا ٦١ ٣٣، ٥١ ٣٤
لَوْلَا أَخْرَجْنَا ٧٧	أَفْتَضَّحُونَهُ وَذَرَبَهُ ٥٠ ١٨	اتَّخَذُوا الْمَجْلَ ٧، ١٥٣ ٤	لَا يُؤْخِذُنَا ٧٠ ٦، ٤٨٢ ٢
لَنْ أَخْرُجَنَّ ٦٢ ١٧	أَنْ تَتَّخِذَ ١٨ ٢١، ١٨ ٢٥	١٥٢	أَلَمْ يُؤْخِذْ عَلَيْهِمْ ١٦٩ ٧
لَوْلَا أَخْرَجْتَنِي ١٠ ٦٣	لَتَتَّخِذَنَّ ٢١ ١٨	أَتَّخَذُوا دِينَكُمْ ٥٧ ٥	لَا يُؤْخِذُكُمْ ١٥ ٥٧
وَلَنْ أَخْرَجَانَهُمْ ٨١ ١١	تَتَّخِذُهُ وَلَدًا ١٢ ٢١، ٩ ٢٨	أَتَّخَذُوا دِينَهُمْ ٥١ ٧، ٧٠ ٦	فَيُؤْخِذُ بِاللَّوَاثِمِ ٤١ ٥٥
وَمَا يُؤْخِرُهُ ١٠ ٤١	مَنْ يَسْتَعِذُّ ١٢٥ ٢، ٩١٩ ٤	اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ ٣٠ ٧	رَبَّنَا لَا تَوَاخِذْنَا ٢٨٦ ٢
وَلَنْ يُؤْخِرَ اللَّهُ ١١ ٦٣	٩٨	اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ ٣١ ٩	لَا تَوَاخِذْنِي ٧٣ ١٨
وَيُؤْخِرُكُمْ إِلَى ١٠ ١٤، ٤٧١	لَا يَتَّخِذُ ٢٨ ٣، ٦٤	أَتَّخَذُوا مَسْجِدًا ١٠ ٧	لَوْ يَوَاخِذُ اللَّهُ ٦١ ١٦، ٤٥ ٣٥
أَمَّا يُؤْخِرُهُمْ ٤٢ ١٤	وَيَتَّخِذُ مِنْكُمْ ١٤٠ ٣	اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ ٢١ ١٨، ١٥	يُؤَاخِذُكُمْ ٢، ٢٢٥، ٨٩ ٥
وَلَكِنْ يُؤْخِرُهُمْ ٣٥، ٦١ ١٦	وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ ٩٩ ٩	٩ و ٦٤٢، ٣٣٩، ٣٥٢، ٢٤	لَوْ يَوَاخِذُهُمْ ٥٨ ١٨
٤٥	لَمْ يَتَّخِذْ ١٧ ١١، ٢٢٥ ٢	اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ ٢٩ ٨١، ١٩	أَتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ١١٦ ٢، ٦٨ ١٠
أَخْرَجْنَا إِلَى أَجْلِ ٤٤ ١٤	أَنْ يَسْتَعِذَّ ١٩ ٣٥، ٩٢ ٢٥	٤١، ٣٦، ٧٤، ٤٣٩، ٤٥، ١٠	٤ ١٨
لَا يُؤْخِرُ ٤٧١	٤٣٩، ٥٧	٢٨ ٤٦	اتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ ١٢٥ ٤
تَأَخَّرَ ٢٤٨، ٢٠٣ ٢	لَيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ ٤٣ ٣٢	اتَّخَذُوا آيَاتِي ٥٦ ١٨ و ١٠ ٦	اتَّخَذَ قَوْمَ ١٤٨٧
يَتَقَدَّمُ أَوْ يَتَأَخَّرُ ٣٧ ٧٤	يَتَّخِذَهَا هِزْوَ ٦٣ ١	اتَّخَذُوا آلِهَةً ٢١ ٢١	اتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ ٤٠ ١٧
لَا تَسْتَخِرُونَ ٣٠ ٣٤	يَسْتَعِذُّوا ١٨، ١٦٩ ٤، ١٥٠	اتَّخَذُوا هَذَا ٣٠ ٢٥	اتَّخَذَ سَبِيلَهُ ٦٣ ١٨
لَا يَسْتَخِرُونَ ١٠، ٣٤ ٧	١٠٢	اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ ٢٦٣، ١٦ ٥٨	اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ ٧٨ ١٩
٦١ ١٦، ٤٩	يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ ١٣٩ ٤	لَا تَتَّخِذُوا خَلِيلًا ٧٣ ١٧	٨٧
٤٣ ٢٣، ٥ ١٥	إِنْ يَتَّخِذُونَكَ ٢١ ٣٦، ٢٥ ٤١	أَتَّخِذُوهُ وَكَانُوا ١٤٨٧	اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ ١٩ ٨٨، ٢٦ ٢١
عَلِمْنَا الْمَسْتَخِيرِينَ ٢٤ ١٥	يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ١٤٦ ٧	أَتَّخِذُوهَا هِزْوَ ٥٨	اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدِ ٩١ ٢٣
وَأَخْرَسِيًّا ١٠٢ ٩	فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا ٩ ٧٣	عَا اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ ٨١ ٥	اتَّخَذَ إِلَهُهُ ٤٣ ٢٥، ٢٣ ٤٥
الْهَاءُ آخِرُ ١٥ ١٧، ٢٢ ٢٢	اتَّخَذُوا مِنْ مَقَامِ ١٢٥ ٢	أَتَّخَذَ ٢٥، ١٤ ٢٨	اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ ١٦ ٤٣
٢٦، ٦٨ ٢٥، ١١٧	أَتَّخَذُونِي وَأُمِّي ١١٦ ٥	أَتَّخِذْ مِنْ دُونِهِ ٢٣ ٣٦	اتَّخَذَ صَاحِبَةُ ٣٧٢
٥١، ٢٦ ٥٠، ٨٨ ٢٨	فَاتَّخِذْهُ عَدُوًّا ٦٣٥	لَا تَتَّخِذْ مِنْ عِبَادِكَ ١١٨ ٤	اتَّخَذَ إِلَى ١٩ ٧٣، ٢٩ ٧٨
٥١	أَتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ ٦٨ ١٦	إِمَّا أَنْ تَتَّخِذَ ١٨ ٨٦	٢٩
خَلَقًا آخِرَ ٢٣ ١٤	أَخَذَ ١١ ١٠٢، ٤٢ ٥٤	أَتَّخِذْ أَصْنَامًا ٧٤ ٦	فَاتَّخِذْ سَبِيلَهُ ٦١ ١٨
وَأَخْرَجَ مِنْ شَكْلِهِ ٣٨ ٥٨	فَأَخْذَاهُ أَخَذًا ١٦ ٧٣	لَا تَتَّخِذُوا آيَاتِي ٢٣١ ٢	فَاتَّخِذْ مِنْ دُونِهِمْ ١٧ ١٩
مِنَ الْآخِرِ ٣٧	فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً ٦٩ ١٠	لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةَ ١١٨ ٣	لَيَنْتَنِي أَتَّخِذْتُ ٢٧ ٢٥
قَالَ الْآخِرُ ٣٦ ١٢	إِنْ أَخَذَهُ الْيَمُّ ١٠٢ ١١	لَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ ٨٩ ٤	أَتَّخِذْتُ الْهَاءُ ٢٦ ٢٩
وَأَمَّا الْآخِرُ ٤١ ١٢	إِلَّا هُوَ أَخَذَ ١١ ٥٦	لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ ١٤٤ ٤	لَا تَتَّخِذْ عَلَيْهِ ٧٧ ١٨
أَخْرَجَ مِنْ غَيْرِكُمْ ١٠ ٦	أَخَذَ مِنْ مَاتَانَهُمْ ١٦ ٥١	تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ ٥١ ٥	أَتَّخَذْتُمُ الْمَجْلَ ٥١ ٢ و ٩٢
فَأَخْرَجَ يَقُومَانِ ١٠ ٧	لَسْتُ بِأَخَذِي ٢٦ ٢	وَتَتَّخِذُوا الَّذِينَ ٥٧ ٥	أَتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِ ٢٥ ٢٩
آخِرُونَ ١٠٢ ٩ و ١٠ ٦، ٢٥	بَاتَّخِذْهُمْ الْمَجْلَ ٥٤ ٢	لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ ٢٣ ٩	أَتَّخَذْتُمْ آيَاتِ ٢٥ ٤٥

إخوة ٤ و ١١ و ١٧٦ و ١٢ ٥٨
١٠ ٤٩
على إخوتك ٥١٢
يوسف وإخوته ٧١٢
و بين إخوتي ١٢ ١٠٠
أخت ٤ و ١٢ و ١٧٦ و ١٩ ٢٨
بنات الأخت ٤ ٢٣
تمشي أختك ٤ ٢٠ ٤٠
وقالت لأخته ٢٨ ١١
أختها ٧ ٢٨ ٤٨ ٤٣
بين الأختين ٤ ٢٣
أخواتكم ٤ ٢٣ و ٢٤ ٦١
أخواتهن ٤ ٢٤ ٣١ ٥٥ ٣٣

أدد

شينا اذا ١٩ ٨٩

أدم

علم آدم ٢ ٣١٢
يا آدم ٢ ٣٣٢ و ٣٥ ١٩٧ و ٢٠
١١٧ و ١٢٠
فلقى آدم ٢٧٢
اصطفى آدم ٣٣٣
كتمل آدم ٥٩٣
نبا ابني آدم ٢٧٥
يا بني آدم ٢٦٧ و ٢٧ و ٣١ و
٣٦ ٦٠ ٣٥
بني آدم ١٧ ١٧٢٧ و ١٧ ٧٠
ذرية آدم ١٩ ٥٨
عهدنا إلى آدم ٢٠ ١١٥
عصى آدم ٢٠ ١٢١
لآدم ٢ ٣٤ و ١١ ١٧ ٦١
١١٦٢٠ ٥٠ ١٨

أدي

أن تؤدوا الأمانات ٤ ٥٨
فلتؤد الذي ٢٨٣٢

٣٦٢٦
أخاهم ٦٥٧ و ٧٣ و ٨٥ ١١
٥٠ و ٦١ و ٨٤ ٢٧ ٤٥ ٢٩
٣٦
أخوك ١٢ ٦٩ ٤٢٢٠
ليوسف وأخوه ١٢ ٨١
أخوهم ٢٦ ١٠٦ و ١٢٤ و
١٤٢ و ١٦١
نفسى وأخى ٥ ٢٥٥
سواء أخى ٥ ٣١
ومذا أخى ١٢ ٩٠
هرون أخى ٢٠ ٢٠
أخى هرون ٢٤ ٢٨
أخى له نسع ٣٨ ٢٢
لى وأخى ١٥ ١٧
عصفك بأخيت ٢٨ ٣٥
من أخيه ٢ ١٧٨ ٢٤ ٨٠
قتل أخيه ٥ ٣٠
سواء أخيه ٥ ٣١
برأس أخيه ٧ ١٥٠
وأخيه ١٠ ٨٧١٢ ٨٧١٢ ٨٩
١٢٧٠
على أخيه ١٢ ٦٤
رجل أخيه ١٢ ٧٠
وعاء أخيه ١٢ ٧٦
لحم أخيه ٩ ١٢
لأخيه هرون ٢٧ ١٤
بين أخويكم ٩ ١٠
إخوان ١٧ ٢٧ ١٣٥٠
إخوانا ٣٣ ١٠٣ ٤٧١٥
وإخوانكم ٢٤ ٢٣٩
بيوت إخوانكم ٤ ٦١
فإخوانكم ٢ ٢٢٠ ١١٩ ٣٣
٥
لنا وإخواننا ٩ ١٠
إخوانهم ٦ ٧٨ ٢٠٢ ٥٨
٢٢
لإخوانهم ٣ ١٥٦٣ و ١٦٨ ٣٣
١١ ٥٩ ١٨
إخوانهن ٢٤ ٣١ ٥٥ ٣٣

الآخر و يامرون ٣ ١١٤
الآخر و أنفقوا ٤ ٣٩
الآخر ذلك غير ٤ ٥٩
الآخر و جاهد ٩ ١٩٩
الآخر أن يجاهدوا ٩ ٤٤٩
الآخر و يتخذ ٩ ٩٩٩
الآخر و لا ٩ ٢٩٩ ٣٦٢٩
الآخر يوادون ٨ ٢٢٥٨
الآخر قال ٢ ١٢٦٢
الآخر و يعولنهن ٢ ٢٢٨٢
الأول و الآخر ٥ ٣٥٧
الآخر ذلكم ٢ ٢٣٢
الآخر فتمطه ٢ ٢٦٤
الآخر فقد ضل ٤ ١٣٦
الآخر أولئك ٤ ١٦٢
الآخر و أقام ٩ ١٨٩
الآخر و ارتابت ٩ ٤٥٩
الآخر و ليشهد ٤ ٢٢
الآخر و ذكر ٣ ٢١٣٣
الآخر و من ٤ ٦٦٠ ٢٦٥
و آخز دعوام ١٠ ١٠
لأولنا و آخرنا ٥ ١١٤
و اكفروا آخره ٥ ٧٢٣
في الآخرين ٢٦ ٨٤ ٧٨٣٧
١٠٨ و ١١٩ و ١٢٩
من الآخرين ٥ ١٤ ٤٠
و الآخرين ٥ ٤٩
ننبعهم الآخرين ٧ ١٧٧٧
مثلاً لآخرين ٣ ٥٦٤٣

أخو

أخ ٤ ١٢ ٧٧١٢
التوني باخ لكم ١٢ ٥٩
بنات الأخ ٤ ٢٣
أخا عاد ٦ ٢١
أخانا ١٢ ٦٣ و ٦٥
أخاه هرون ١٩ ٥٣ ٢٣ ٤٥
٢٥ ٣٥
أخاه ١٢ ٦٩ و ٧٦

٤ ٢٠ ٧٣
ستجدون آخرين ٤ ٩١
قوم آخرين ٦ ٤١٥ ١٣٣
قرناً آخرين ٦ ٢٣ ٢١
و آخرين ٨ ٦٠ ٣٨ ٢٨ ٦٢
٣
قوماً آخرين ٢١ ١١ ٢٨ ٤٤
قروناً آخرين ٣ ٤٢٢٣
يأت باخين ٤ ١٣٣
ثم الآخرين ٦ ٦٤ ٢٦
أغرقنا الآخرين ٢٦ ٦٦ ٨٢٣٧
دمرنا الآخرين ٢٦ ١٧٢ ٣٧
١٣٦
إحداهما الأخرى ٢٨ ٢٢
و يرسل الأخرى ٣٩ ٤٢
على الأخرى ٩ ٩٤٩
الثالثة الأخرى ٥٣ ٢٠
النشأة الأخرى ٣ ٤٧٥٣
و أخرى ٣ ١٣ ٤٨ ٢١ ٦١
١٣
طائفة أخرى ٤ ١٠٢
آلهة أخرى ٦ ١٩٦
وزر أخرى ٦ ١٦٤ ١٥ ١٧
١٨ ٣٥ ٧٣٩ ٢٨ ٥٣
نارة أخرى ١٧ ٦٩ ٥٥٢٠
مأرب أخرى ٢٠ ١٨
آية أخرى ٢٠ ٢٢٢
مرة أخرى ٢٠ ٣٧٢
نفخ فيه أخرى ٢٠ ٦٨٣٩
نزلة أخرى ٣ ١٣٥٣
فترض له أخرى ٤ ٦٦٥
يدعوكم في أخراكم ٣ ١٥٣٣
أخراهم لأولاهم ٧ ٢٨٧
أولاهم لأخراهم ٧ ٣٩٧
أيام آخر ٧ ١٨٥ و ١٨٤
أخز منشاهات ٣ ٧٣
أخر يابسات ١٢ ٤٣ ٤٦
باليوم الآخر ١٢ ٢٨ ٤
الآخر و عمل ٢٢ ٦٩٥
الآخر و الملائكة ٢ ١٧٧

يؤدّه إليك ٧٥ ٣
أذوا إليّ ١٨ ٤٤
و آداء إليه ١٧٨ ٢

أذن

أذن لكم ٥٩ ١٠
من أذن له ٢٠ ١٠٩ ٣٤ ٢٣
٣٨ ٧٨
أذن الله أن ٣٦ ٢٤
لم أذنت لهم ٤٣
أذنت لربها ٨٤ ٢ و
أذن لكم ٧ ١٢٣ ٢٠ ٧١
٤٩ ٢٦

يأذن ١٢ ٨٠ ٤٢ ٥٣ ٢١
٢٦

أذن لي ٩ ٤٩
فأذن لمن شئت ٢٤ ٦٢
فأذنوا بحرب ٢ ٢٧٩

أذن للذين ٢٢ ٣٩
لا يؤذن ١٦ ٧٧ ٨٤ ٣٦
يؤذن لكم ٢٨ ٢٤ ٣٣ ٥٣

أذن مؤذن ١٢ ٧٠
فأذن مؤذن ٧ ٤٤
وأذن في الناس ٢٢ ٢٧
وإذا نأذن ٧ ١٤ ١٦٧ ٧

قالوا أذنّاك ٤١ ٤٧
أذنتمكم على سواء ٢١ ١٠٩
كما استأذن ٢٤ ٥٩

استأذنتك أولو ٩ ٨٦
فإذا استأذنوك ٢٤ ٦٢
فاستأذنوك للخروج ٩ ٨٣

يستأذن فريق ٣٣ ١٣
يستأذنك الذين ٩ ٤٤ و ٤٥
ليستأذنكم الذين ٢٤ ٥٨

فليستأذنوا ٢٤ ٥٩
يستأذنونك ٩ ٢٤ ٩٣ ٦٢
حتى يستأذنوه ٢٤ ٦٢

أذان من الله ٩ ٣٩
يأذن الله ٢ ٩٧ و ١٠٢ و ٢٤٩

و ٤٩ ٣٠٥١ و ٤١٤٥ ٦٤
١٠ ١٣ ١٤ ٣٨
١١ ٣٥ ٢٣ ٤٠ ٧٨ ٥٨

١١ ٦٤ ١٠
يأذن أهلهم ٤ ٢٥
يأذن ربه ٣٤ ٥٨ ١٢

يأذن ربه ١٤ ١ و ٩٧ ٢٣ ٤
يأذن ربه ١٤ ٢٥
فيأذن الله ٣ ٥٩ ١٦٦ ٥

من بعد إذنه ١٠ ٣
من الحق يأذنه ٢ ٢١٣
و المغفرة يأذنه ٢ ٢٢١

إلا يأذنه ٢ ١١ ٢٥٥ ٢٢ ١٠٥
٦٥
تحسنهم يأذنه ٣ ١٥٢

إلى النور يأذنه ٥ ١٦
إلى الله يأذنه ٣٣ ٤٦
فيوحى بأذنه ٤٢ ٥١

بإذني ٥ ١١٠
أذن مؤذن ٤٧ ١٢ ٧٠
هو أذن قل أذن ٩ ٦١

أذن وأعية ٦٩ ١٢
و الأذن بالأذن ٥ ٤٥
في أذنيته وقرأ ١ ٣١ ٧

آذان الأنعام ١١٩
لهم آذان ٧ ١٧٩ و ١٩٥
أو آذان يسمعون ٢٢ ٤٦

في آذاننا وقرأ ٤١ ٥
أصابعهم في آذانهم ٢ ١٩ ٧١
٧

في آذانهم وقرأ ٢٥ ١٧ ٤٦
٥٧ ١٨
في آذانهم وقرأ ٤١ ٤٤

على آذانهم ١٨ ١١
أذي

أذوا موسى ٣٣ ٦٩
على ما أذيتهم ١٤ ١٢
أن تؤذوا رسول ٣٣ ٥٣

لم تؤذوني ٦١ ٥
يؤذون ٩ ٢٣ ١٦ ٥٧ و ٥٨
يؤذي النبي ٣٣ ٥٣

فأذوها ٤ ١٦
أوذوا ٣ ١٦٥ ٣٤
فأذا أوذى ٢٩ ١٠

أوذينا من قبل ٧ ١٢٩
فلا يؤذنين ٣٣ ٥٩
أذى ٢ ١٩٦ و ٢٢٢ و ٢٦٢

٣ ٢٦٢ ١١١ و ٤١ ١٨٦ ١٠٢
بالمن والأذى ٢ ٢٦٤
ودع أذاهم ٣٣ ٤٨

أرب

غير أولي الإربة ٢٤ ٣١
عآرب أخرى ٢٠ ١٨

أرك

على الأراكك ينظرون ٨٣ ٢٢
٣٥
على الأراكك ٣٦ ٧٦ ١٣

آرم

إرم ذات العماد ٨٩ ٧
آرر

فآرزه فاستغلظ ٤٨ ٢٩
اشدد به آزرني ٢٠ ٣١
لآيه آزر ٦ ٧٤

أرز

نؤزهم آزا ١٩ ٨٣
أزف

أزفت الآفة ٥٣ ٥٧

يوم الآفة ٤٠ ١٨
أسر

تقطنون وأسرون ٣٣ ٢٦
و شدنا أسره ٧٦ ٢٨
يتيمأ أسيرا ٧٦ ٨
له أسرى ٨ ٦٧
من الأسرى ٨ ٧٠
يأتوكم أسارى ٢ ٨٥

إسرائيل (سري)

يا بني إسرائيل ٢ ٤٠ و ٤٧
٢٠ ٧٢ ٥ ١٢٢ ٦ ٦١ ٨٠
ميثاق بني إسرائيل ٢ ٥٨٣ ١٢

و ٧٠
سل بني إسرائيل ٢ ٢١١
فأسأل بني إسرائيل ١٧ ١٠١
من بني إسرائيل ٢ ٥٢٤٦ ٧٨

١٤ ٦١ ١٠ ٤٦
إلى بني إسرائيل ٣ ١٧ ٤٩
لبني إسرائيل ٣ ١٧ ٩٣ ٢ و

٥٩ ٤٣ ٢٣ ٣٢ ١٠٤
على بني إسرائيل ٥ ٧٣٢
٧٦ ٢٧ ١٣٧

كففت بني إسرائيل ٥ ١١٠
معي بني إسرائيل ٧ ١٠٥
معل بني إسرائيل ٧ ١٣٤

حرم إسرائيل ٣ ٩٣
بيني إسرائيل ٧ ١٠٢٨ ٩٠
بنو إسرائيل ١٠ ٩٠

بؤأنا بني إسرائيل ١٠ ٩٣
و إسرائيل ١٩ ٥٨
معنا بني إسرائيل ٢٠ ٤٧ ٢٦

١٧
بين بني إسرائيل ٢٠ ٩٤
عبدت بني إسرائيل ٢٦ ٢٢

أورشاه بني إسرائيل ٢٦ ٥٩
علماء بني إسرائيل ٢٦ ١٩٧
أورشنا بني إسرائيل ٤٠ ٥٣

نجينا بني اسرائيل ٤٤ ٣٠

آتيناً بني اسرائيل ٤٥ ١٦

أسس

أنش بنيانه ٩٩ ١٠٩

لمسجد أنش ٩ ١٠٨

أسف

فلما أسفونا ٤٣ ٥٥

بهذا الحديث أسفاً ١٨ ٦

غضبان أسفاً ١٥٠، ٢٠ ٨٦

يا أسفي على ١٢ ٨٤

إسماعيل (سمعل)

وإسماعيل ٢ و١٢٧ و

١٣٣ و١٣٦ و ٣، ١٤٠ ٨٤

٤ ٦، ١٦٣ ٢١، ٨٥

إسماعيل ١٤ ١٩، ٢٩ ٣٨، ٥٤

٤٨

أسن

ماء غير أسن ٤٧ ١٥

أسو

أسوة حنة ٣٣ ٦٠، ٢١ ٤ و ٦

أسي

فكيف آسى ٧ ٩٣

فلا تأس ٥ ٢٦ و ٦٨

لكيلا تأسوا ٥٧ ٢٣

أشهر

كذاب أشهر ٥٤ ٢٥

من الكذاب الأشهر ٥٤ ٢٦

أصر

تحمل علينا إضرأ ٢ ٢٨٦

يضع عنهم إضرهم ٧ ١٥٧

على ذلكم إضرى ٣ ٨١

أصل

في أصل الجحيم ٣٧ ٦٤

أصلها ثابت ١٤ ٢٤

قائمة على أصولها ٥٩ ٥

بكرة و أصيلاً ٢٥ ٣٣، ٥٤،

٤٨ ٧٦، ٩ ٢٥

والأصل ٧ ١٣، ٢٠ ٢٤، ١٥

٣٦

أف

أف ١٧ ٤٦، ٦٧ ٢١، ٢٣

أفقي

بالأفق ٥٣ ٨١، ٧ ٢٣

في الأفاق ٤١ ٥٣

أفك

لتأفكنا عن آلهتنا ٤٦ ٢٢

ما يأتفكون ٧ ٢٦، ١١٧ ٤٥

يؤفك عنه من أفك ٥١ ٩

يؤفك الذين ٤٠ ٦٣

فأنتي تؤفكون ٦ ١٠، ٩٥ ٣٤،

٣٥ ٤٠، ٣ ٦٣

آنتي يؤفكون ٥ ٩٠، ٧٥ ٦٣، ٣٠

٤

فأنتي يؤفكون ٢٩ ٤٣، ٦١ ٨٧

كانوا يؤفكون ٣٠ ٥٥

إلا أفك ٢٥ ٤٣، ٤ ٤٣

هذا أفك ٢٤ ٤٦، ١٢ ١١

جازوا بإفك ٢٤ ١١

و تخلفون أفكاً ٢٩ ١٧

أفكاً آلهة ٣٧ ٨٦

إفكهم ٣٧ ٤٦، ١٥١ ٢٨

أفكاً أنهم ٢٦ ٤٥، ٢٢٢ ٧

المؤفكة أموى ٥٣ ٥٣

و المؤفكات ٩ ٦٩، ٧٠ ٩

أقل

فلما أقل ٦ و ٧٧

فلما أقلت ٦ ٧٨

لا أجب الأقلين ٦ ٧٦

أكل

أكل الشئ ٥ ٣

فأكلا منها ٢٠ ١٢١

أكله الذئب ١٢ ١٤

فأكله الذئب ١٢ ١٧

لأكلوا من فوقهم ٥ ٦٦

تأكل في أرض ٧ ١١، ٧٣ ٦٤

تأكل الطير ١٢ ٣٦

تأكل منه أنعامهم ٣٢ ٢٧

تأكل منسأته ٣٤ ١٤

تأكل الأنعام ٧ ١٢

فأكل الطير ١٢ ٤١

تأكله الثار ١٨٣

ولا تأكلوا أموالكم ٢ ٤، ١٨٨

٢٩

لا تأكلوا أموالهم ٤ ٢

لا تأكلوا الربا ٣١ ١٣٠

لا تأكلوا مما ٦ و ١١٩ ١٢١

أن تأكلوا ٢٤ ٦١

لتأكلوا ١٦، ١٨٨ ١٤

بما تأكلون ٣ ٤٩

مما تأكلون ١٢ ٢٣، ٤٧ ٣٣

منها تأكلون ١٦ ٢٣، ٥ ١٩ و

٤٠، ٢١ ٤٣، ٧٩ ٧٣

من كل تأكلون ٣٥ ١٢

ألا تأكلون ٣٧ ٥١، ٩١ ٢٧

تأكلون التراث ٨٩ ١٩

ولا تأكلوها ٤ ٦

نريد أن تأكل ٥ ١١٣

مما يأكل الناس ١٠ ٢٤

ياكل مما تأكلون ٢٣ ٢٣

ياكل الطعام ٢٥ ٧

جئة ياكل منها ٢٥ ٨

ياكل لحم أخيه ٤٩ ١٢

فليأكل بالمعروف ٤ ٦

ياكلان الطعام ٥ ٧٥

ياكلن ما قدمتم ١٢ ٤٨

ياكله ١٢ ١٢، ١٣ ٣٧

ياكلون سبع ١٢ ٤٢، ٤٦ و

ذرههم ياكلوا ١٥ ٣

ليأكلوا من ثمره ٣٦ ٣٥

ياكلون في بطونهم ٢ ٤، ١٧٤

١٠

ياكلون الربا ٢١ ٢٧٥

ياكلون أموال ٤ ١٠

لا ياكلون الطعام ٢١ ٨

فمنه ياكلون ٣٦ ٣٣

منها ياكلون ٣٦ ٧٢

و ياكلون كما تأكل ٤٧ ١٢

ليأكلون ٩ ٢٥، ٣٤ ٢٠

وكلا منها رغداً ٢٥ ٣٥

فكلا من حيث ٧ ١٩

كلوا من طيبات ٢ ٥٧ و ١٧٢،

٧ ٢٠، ١٦٠ ٨١

كلوا واشربوا ٢ و ٦٠ ٧، ١٨٧

٥٢، ٢١ ٦٩، ٢٤ ٧٧، ٤٣

كَلُواً مما ٢ ٥، ١٦٨ ٦٨٨

١٤٢

كلوا من ثمره ٦ ١٤١

وكلوا ١٦٦، ٦٧ ١٥

كلوا و ارعوا ٢٠ ٥٤

كلوا من الطيبات ٢٣ ٥١

كلوا من رزق ٣٤ ١٥

كلوا و تمتعوا ٧٧ ٤٦

فكلوا منها ٢٢، ٥٨ ٢٨ و ٣٦

فكلوا مما ٥ ٦٤، ١١٨ ٦٩،

١١٤ ١٦

فكلوه هنياً ٤

كلي من كل ١٦ ٦٩

فكلي واشرب ١٩ ٢٦

تأكلون التراث أكلاً ٨٩ ١٩

واكلهم ١٦١٤، ٦٢٥ و ٦٣
لا يكون ٦٦٣٧، ٥٢٥٦
صبح لأكليين ٢٠ ٢٣
أكلون للصح ٤٢٥
كصفت مأكول ٥١٠٥
أكل خبط ١٦٣٤
في الأكل ٤١٣
مختلفاً أكله ١٤١٦
آت أكلها ٢٦٥٢، ٢٣١٨
أكلها ٢٥١٤، ٣٥١٣

ألت

وما ألتاهم ٢١٥٢

ألف

ألف ٦٦٨
فألف بين ١٠٢٣
ما ألفت بين ٦٦٨
ثم يؤلفينه ٤٣٢٤
المؤلفة قلوبهم ٦٠ ٩
لا يلاف قريش إلا فلفهم ١١٠٦
و ٢
ألفسة ٩٦٢، ١٤٢٩، ٥٣٢
ألف شهر ٣٩٧
مئة ألف ١٤٧٣٧
خمس مئة ألف ٤٧٠
كألفسة ٤٧٢٢
ألف يغلبوا ألفين ٦٦٨
يغلبوا ألفاً ٦٥٨
بألف من الملائكة ٩٨
آلاف ١٢٤٣ و ١٢٥
و هم أئوف ٢٤٢٢

ألل

إلا ولا ذمة ٨٩ و ١٠
الألاني ٤٣٣، ٢٥٨، ٤٦٥
الألاني ١٥٤ و ٢٣ و ٢٤
١٢٧، ١٢، ٥٠، ٢٤، ٦٠، ٣٣

٥٠
القدان يأتيانها ١٦٤
الذين أخلوا ٢٩٤١

ألم

تألمون ١٠٤٤
يألمون ١٠٤٤
عذاب أليم ١٠٢ و ١٠٤ و
١٧٤ و ١٧٨، ١٧٣ و ٩١ و
١٧٧ و ١٨٨، ٣٦٥ و ٧٣ و
٧٩، ٦١٩، ٧٣٧، ٦٠٦، ٩٤
و ٩٠، ٤١٠، ٢٦١١، ٤٨،
٢٥١٢، ١٩١٤، ٦٣، ١٠٤ و
١١٧، ٢٥٢٢، ١٩٢٤، ٦٣،
٢٩، ٢٣، ١٨٣٦، ٢١٤٢ و
٤٢، ١١٤٤، ٢٤، ٣١،
٤٥٨، ١٥٥٩، ١٠٦١، ٥٦٤،
٢٨٦٧، ١٧١
بعذاب أليم ٢١٣، ٣٢٨، ٣٩
٢٤، ٧٣١، ٤٤٥، ٢٤٨٤
أخذته أليم ١٠٢١١
رجز أليم ٥٣٤، ١١٤٥
عقاب أليم ٤٣٤١
يوم أليم ٦٥٤٣
العذاب الأليم ٨٨١٠ و ٩٧،
١٥، ٢٦، ٣٧، ٣٨
٣٧٥١
عذاباً أليماً ١٨٤ و ١٢٨ و
١٦١ و ١٧٣، ٣٩٩ و ٧٤،
١٧، ٣٧٢٥، ٤٨، ٤٨٣
١٦ و ١٧، ٢٥، ١٣٧٣، ٧٦
٣١

أله

إله آياتك ١٢٣٢
إله واحد ١٦٣٢، ٦٤١
لا إله إلا هو ١٦٣٢ و ٢٥٥، ٣
٢ و ٦، ١٨، ٨٧٤، ١٠٢٦ و
١٠٦، ١٥٨٧، ٣١٩، ١٢٩،

١٤١١، ٣٠١٣، ٨٢٠، ٩٨
١١٦٢٧، ٢٦٢٧، ٢٨، ٧٠ و
٨٨، ٣٣٥، ٣٣٩، ٣٤٠، ٦٢
و ٦٥، ٨٤٤، ٢٢٥٩ و ٢٣،
١٣٦٤، ٩٧٣
ما من إله إلا ٦٢٣، ٧٣٥، ٣٨
٦٥
إله واحد ١٧١٤، ١٩٦، ١٤
٥٢، ٢٢١٦، ٥١، ١٨، ١١٠
١٠٨٢١، ٣٤٢٢
إله غير الله ٤٦٦، ٧١٢٨ و
٧٣، ٤٣٥٢
من إله غيره ٥٩٧ و ٦٥ و ٧٣
٨٥، ١١، ٥٠ و ٦١، ٨٤، ٢٣
٢٣ و ٢٢
لا إله إلا الذي ٩٠ ١٠
لا إله إلا الله ٣٥٣٧، ١٩٤٧
لا إله إلا أنا ٢١٦، ١٤٢٠، ٢١
٢٥
لا إله إلا أنت ٨٧٢١
إله موسى ٨٨٢٠، ٣٨٢٨، ٤٠
٣٧
إله من دونه ٢٩٢١
معه من إله ٩١٢٣
كل إله ٩١٢٣
أله مع الله ٢٧، ٦٠ و ٦١، ٦٢
و ٦٣ و ٦٤
من إله غيري ٣٨٢٨
إله وفي الأرض إله ٨٤٤٣
إله الناس ٣١١٤
ألهياً واحداً ١٣٣٢
إلهياً واحداً ٣١٩، ٥٣٨
اجعل لنا إلهاً ١٢٨٧
أبغىكم إلهاً ١٤٠٧
إلهاً آخر ٩٦١٥، ٢٢١٧ و
٢٦، ١١٧، ٢٣، ٢٦٢٥
٢١٣، ٢٨، ٨٨، ٢٦٥٠، ٥١
٥١
من دونه إله ١٤١٨
إلهاً غيري ٢٩٦٦

إلهك ١٢٣٢، ٩٧٢٠
إلهكم إله واحد ١٦٣٢، ١٦
٢٢، ١٨، ١١٠، ١٠٨٢١، ٤١
٦
هذا إلهكم ٨٨٢٠
إلهكم الله ٩٨٢٠
إلهكم واحد ٤٦٢٩
إلهكم لواحد ٤٣٧
فإلهكم إله واحد ٢٤٢٢
إلهنا وإلهكم ٤٦٢٩
إلهه هو ٤٢٢٥، ٢٣٤٥
إلهين ١١٦٥، ٥١١٦
آلهة أخرى ١٩٦
أصناماً آلهة ٧٤٦
لهم آلهة ١٢٨٧، ٤٣٢١
معه آلهة ٤٢١٧
من دونه آلهة ١٨، ١٥، ٢٤٢١
٣٢٥، ٣٣٣
دون الله آلهة ١١٩، ٧٤٣٦
اتخذوا آلهة ٢١٢١
فيهما آلهة ٢٢٢١
هؤلاء آلهة ٩٩٢١
أهلها آلهة ٨٦٣٧
آلهة يعبدون ٤٥٤٣
قرباناً آلهة ٤٦، ٢٨
أجعل الآلهة ٥٣٨
يدرك وآلهت ١٢٧٧
آلهتكم ٣٦٢١، ٦٨، ٦٣٨،
٢٣٧١
بتاركي آلهتنا ٣١١
بعض آلهتنا ٥٤١١
عن آلهتنا ٤٢٢٥، ٢٢٤٦
لنتركو آلهتنا ٣٦٣٧
آلهتنا غير ٥٨٤٣
هذا بآلهتنا ٥٩٢١ و ٦٢
آلهتهم ١٠١١، ٩١٣٧
عن آلهتي ٤٦١٩

ألو

لا يَأْتُونَكُمْ خَيْلًا ٣١٨

يُؤْتُونَ مِنْ سَنَانِهِمْ ٢٢٦

وَلَا يَأْتِي أَوَّلُو ٢٢

أَلِي

فَاذْكُرُوا آلَاءَ ٦٩٧ و ٧٤

فَبَايَ آلَاءَ رَبِّكَ ٥٣ ٥٥

فَبَايَ آلَاءَ رَبِّكَ ٥٥ ١٣ و ١٦

و ١٨ و ٢١ و ٢٣ و ٢٥ و ٢٨

و ٣٠ و ٣٢ و ٣٤ و ٣٦ و ٣٨

و ٤٠ و ٤٢ و ٤٥ و ٤٧ و ٤٩

و ٥١ و ٥٣ و ٥٥ و ٥٧ و ٥٩

و ٦١ و ٦٣ و ٦٥ و ٦٧ و ٦٩

و ٧١ و ٧٣ و ٧٥ و ٧٧

إِلْيَاسَ ٦ ٣٧ ٨٥ ١٢٣

سَلَامَ عَلَى إِبْلِيسَ ٣٧ ١٣٠

أَمْتُ

عَوْجًا وَلَا أَفْتًا ٢٠ ١٠٧

أَمْد

فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمْدُ ١٦٥٧

أَمْدًا ٣٠ ١٨ ١٢ ٧٢ ٢٥

أَمْر

مَا أَمَرَ ٢٧ ١٣ ٢٧٢ ٢٥ و

إِلَّا مِنْ أَمْرٍ ٤ ١١٤

أَمْرٍ رِبِي ٢٩٧

أَمْرٌ أَلَّا تَعْبُدُوا ١٢ ٤٠

أَمْرٌ بِالْقَوَى ٩٦ ١٢

إِذْ أَمَرْتُكَ ٧ ١٢

إِلَّا مَا أَمَرْتُنِي بِهِ ٥ ١١٧

لَنْ أَمُرَّ نَفْسِي ٢٤ ٥٣

مِنْ حَيْثُ أَمَرْتُكُمْ ٢ ٢٢٢

اللَّهُ أَمَرْنَا بِهَا ٧ ٢٨

أَمَرْنَا مَتَرَفِيهَا ١٧ ١٦

يَقِضُ مَا أَمَرَهُ ٨٠ ٢٣

أَمَرَهُمْ ١٢ ٦٦٦

أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ ٢٢ ٤١

وَلَا تَمُرُّنَهُمْ ٤ ١١٩

يَفْعَلُ مَا أَمَرَهُ ١٢ ٣٢

أَصْلَابُكَ تَأْمُرُكَ ١١ ٨٧

أَنْتَجِدَ لِمَا تَأْمُرُنَا ٢٥ ٦٠

أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَامُهُمْ ٥٢ ٣٢

تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ ٣ ١١٠

فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ٧ ٢٦ ١١٠ ٣٥

تَأْمُرُونَ النَّاسَ ٢ ٤٤

تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ ٣٤ ٣٣

تَأْمُرُونَنِي أَبْعِدَ ٣٩ ٦٤

مَاذَا تَأْمُرِينَ ٢٧ ٣٣

تَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ ٢٨ ٢٤ ٢١

تَأْمُرُ بِالْعَدْلِ ١٦ ٧٦ و ٩٠

تَأْمُرُ أَهْلَهُ ١٩ ٥٥

تَأْمُرُكُمْ ٢ ٦٧ و ٩٣ و ١٦٩ و

٣٦٨ ٣ ٨٠ ٥٨

تَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ ٧ ١٥٧

تَأْمُرُونَ ٣ ٢١ و ١٠٤ و ١١٤

٤ ٩٧ ٧١ ٥٧ ٢٤

وَأَمْرٌ ٧ ١٤٥ و ١٩٩ ٢٠

١٣٢ ١٧٣١

أَمَرْتُ أَنْ أَكُونَ ٦ ١٤ ١٠ ٧٢

و ١٠٤ ٢٧ ٩١

بِذَلِكَ أَمَرْتُ وَأَنَا ٦٣

أَمَرْتُ أَنْ أَبْعِدَ ١٣ ٣٦ ٢٧

٩١ ٣٩ ١١

أَمَرْتُ لِأَنْ أَكُونَ ٣٩ ١٢

أَمَرْتُ لِأَعْدَلَ ٤٢ ١٥

كَمَا أَمَرْتُ ١١ ١١٢ ٤٢ ١٥

وَأَمَرْنَا لِنَسْلَمَ ٦ ٧١

وَقَدْ أَمَرُوا ٤ ٦٠

وَمَا أَمَرُوا إِلَّا ٩١ ٣١ ٩٨ ٥

مَا يُؤْتُونِي ١٥ ٣٧ ١٠٢

يُؤْتُونِي ٢ ٦٨ ١٥ ٦٥

مَا يُؤْتُونَ ١٦ ٦٦ ٥٠

إِنَّ الْمَلَأَ يَأْتَمِرُونَ ٢٨ ٢٠

وَأَتَمِرُوا بِبَيْتِكُمْ ٦٦٥

قَضَى الْأَمْرَ ٢ ٢١ ٨ و

١٤ ٤٤ ١١ ٢٢ ١٤ ٥٨

٣٩ ١٩

مِنْ الْأَمْرِ ٣ ١٢٨ و ١٥٤ ٤٥

١٧ و ١٨ ٤٩ ٧

فِي الْأَمْرِ ٣ ١٥٢ و ١٥٩ ٨

٤٣ ٢٢ ٦٧

إِنَّ الْأَمْرَ ٣ ١٥٤

أَوَّلِي الْأَمْرَ ٤ ٥٩ و ٨٣

وَالْأَمْرَ ٧ ٢٧ ٣٣ ٨٢ ١٩

يَتَذَكَّرُ الْأَمْرَ ١٠ ٣١ و ١٣ ٢

٥٣٢

يَرْجِعُ الْأَمْرَ ١١ ١٢٣

لِلَّهِ الْأَمْرَ ١٣ ٣٠ ٤٣

ذَلِكَ الْأَمْرَ ١٥ ٦٦

إِلَى مُوسَى الْأَمْرَ ٢٨ ٤٤

عَزَمَ الْأَمْرَ ٤٧ ٢١

بَعْضُ الْأَمْرِ ٤٧ ٢٦

يَنْتَزِلُ الْأَمْرَ ٦٥ ١٢

أَمْرُ اللَّهِ ٤ ٩٧ ٤٨ ١١ ٤٣ و

٧٣ ١٣ ١١ ١٦ ٣٣ ٣٧ و

٣٨ ٤٠ ٧٨ ٤٩ ٥٧ ١٤

٥٦٥

أَمْرٌ مِنْ عِنْدِهِ ٥٢٥

جَاءَهُمْ أَمْرٌ ٤ ٨٣

عَنْ أَمْرِ ٧٧٧

أَمْرٌ رَيْكُمُ ٧ ١٥٠

أَمْرُ كُلِّ جِبَارٍ ١١ ٥٩

أَمْرُ رَبِّكَ ١١ ٧٦ و ١٠١ ١٦

٣٣

أَمْرُ فِرْعَوْنَ ١١ ٩٧

أَمْرُ السَّاعَةِ ١٦ ٧٧

أَمْرُ رِبِي ١٧ ٨٥

أَمْرُ رَبِّهِ ١٨ ٥٠

أَمْرُ جَامِعٍ ٢٤ ٦٢

أَمْرُ الْمُسْرِفِينَ ٢٦ ١٥١

أَمْرُ حَكِيمٍ ٤٤ ٤

أَمْرُ مَرِيحٍ ٥٠ ٥

أَمْرُ رِيحٍ ٥١ ٤٤

كُلُّ أَمْرٍ ٣ ٩٧ ٤

عَلَى أَمْرٍ قَدَرٍ ٥٤ ١٢

أَمْرُ رِيحٍ ٦٥ ٨

لَأَمْرُ اللَّهِ ٦٩ ١٠

بَأَمْرِ ١٩ ٤٦ ٢٥

قَضَى أَمْرًا ٢ ١١٧ ٤٧ ١٩

٤٠ ٤٠ ٦٨

لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا ٨ ٤٢ و ٤٤

أَنْفُسَكُمْ أَمْرًا ١٢ ١٨ و ٨٣

لَكَ أَمْرًا ١٨ ٦٩

وَكَانَ أَمْرًا مُقْضًى ١٩ ٢١

قَاطِعَةً أَمْرًا ٢٧ ٣٢

وَرَسُولَهُ أَمْرًا ٣٣ ٣٦

أَبْرَمُوا أَمْرًا ٤٣ ٧٩

أَمْرًا مِنْ عِنْدِنَا ٤٤ ٥

فَالْمَقْسِمَاتِ أَمْرًا ٥١ ٤

بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا ٦٥ ١

فَالْمَذَبِّاتِ أَمْرًا ٧٩ ٥

أَمْرَكُمْ ١٠ ١٨ ١٦

إِسْرَافًا فِي أَمْرِنَا ٣ ١٤٧

أَخَذْنَا أَمْرًا ٩ ٥٠

أَنَاهَا أَمْرُنَا ١٠ ٢٤

جَاءَ أَمْرُنَا ١١ ٤٠ و ٥٨ و ٦٦ و

٨٢ و ٩٤ ٢٣ ٢٧

مِنْ أَمْرِنَا ١٨ ١٠ و ٤٢ ٤٢ ٥٢

عَنْ أَمْرِنَا ٣٤ ١٢

وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا ٥٤ ٥٠

بَأَمْرِنَا ٢١ ٧٣ ٣٢ ٢٤

وَأَمْرَهُ إِلَى اللَّهِ ٢ ٢٧٥

وَبِأَمْرِ ٥ ٩٥

عَلَى أَمْرِهِ ١٢ ٢١

مِنْ أَمْرِهِ ١٦ ٤٠ ١٥ ٦٥ ٤

أَمْرُهُ فَرَطًا ١٨ ٢٨

يَخْلُقُونَ عَنْ أَمْرِهِ ٢٤ ٦٣

إِنَّمَا أَمْرُهُ ٣٦ ٨٢

بِأَمْرِ ٣٦٥

بِأَمْرِهِ ١٠٩ ٧ ٩٠٤ ٢٤

١٤ ٣٢ ١٦ ١٢ ٢١ ٢٧ و

٨١ ٢٢ ٦٥ ٣٠ ٢٥ ٤٦ و

٣٦٣٨ ٤٥ ١٢

أَمْرُهَا ٤١ ١٢ ٦٥ ٩

إِنَّمَا أَمْرُهُمْ ٦ ١٥٩

أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ ١٢ ١٠٢

ينهم أمرهم ٢١ ١٨
على أمرهم ٢١ ١٨
فتنازعوا أمرهم ٦٢ ٢٠
تقطعا أمرهم ٥٣ ٢٣، ٩٣ ٢١
من أمرهم ٣٦ ٣٣
أمرهم شوري ٢٨ ٤٢
وبال أمرهم ٥٦٤، ١٥ ٥٩
لنستنتهم بأمرهم ١٥ ١٢
أمرى ١٨، ١٧٣، ٨٢، ٢٦٢٠ و
٣٢ و ٩٠ و ٩٣، ٢٢ ٢٧، ٤٠،
٤٤
ترجع الأمور ١٠، ٩٣، ٢١، ٢
٤٤٨، ٥٥٧، ٤٣٥، ٧٦ ٢٢
عزم الأمور ١٧٣، ٣١، ١٨٦
٤٣ ٤٢
قلوبك الأمور ٤٨٩
عاقبة الأمور ٤١، ٢٢ ٢٢
تصير الأمور ٥٣ ٤٢
الأمور بالمعروف ١١٢٩
لأعادة بالسوء ٥٣ ١٢
شيئا إفرأ ١٨ ٧١

أصس

بالأصس ١٩ و ١٨ ٢٨، ٢٤ ١٠
٨٢ و

أصل

يُلْهَمُ الْأَصْلُ ٣ ١٥
خير أصلا ٤٦ ١٨

أصم

آتين البيت ٢٥
أم الكتاب ٤٣، ٣٩ ١٣، ٧٣ ٤
أم القرى ٧٤٢، ٩٢ ٦
ابن أم ١٥٠، ٧ ٩٤
أم موسى ١٠ و ٧٢٨
أنفك ٢٨، ١٩ ٢٠، ٣٨ و ٤٠
وأفقه ١٧٥ و ١٧٥، ٥٠ ٢٣، ٨٠

٣٥
إلى أمه ١٣ ٢٨
حملته أمه ١٥ ٤٦، ١٤ ٣١
فأفقه هاربة ٩ ١٠١
فأفقه ١١ ٤
بيت في أمها ٥٩ ٢٨
اتخذوني وأني ١١٦ ٥
أفهاث نسائك ٢٣ ٤
حرمت عليكم أفهاثكم ٢٣ ٤
وأفهاثكم اللاتي ٢٣ ٤
بطون أفهاثكم ١٦ ٧٨، ٦٣٩،
٢٣ ٥٣
بيوت أفهاثكم ٦١ ٢٤
منهن أفهاثكم ٤ ٣٣
أفهاثهم ٢٥٨، ٦٣٣
أفقه مسلمة ١٢٨ ٢
تلك أمه ١٣٤ و ١٤١
أفقه وسطا ١٤٣ ٢
أفقه واحدة ١٠، ٤٨ ٥، ٢١٣ ٢
٢١، ٩٣ ١٦، ١١٨ ١١، ١٩
٢٣ ٤٣ ٨٤٢، ٥٢ ٢٣، ٩٢
أفقه يدعون ١٠٤ ٣
خير أمه ١١٠ ٣
أفقه قائمة ١١٣ ٣
من كل أمه ١٦، ٤١ ١٦، ٢٧ ٨٤
٨٣ ٢٨ ٧٥
أفقه مقصدة ٦٦٥
لكل أمه ١٠، ٣٤ ٧، ١٠٨ ٦
٤٧ و ٤٩، ٢٢ ٢٢، ٦٧
دخلت أمه ٢٨ ٧
أفقه يهدون ١٨١ ٧، ١٥٩ ٧
أفقه منهم ١٦٤ ٧
أفقه معدودة ٨ ١١
وأذكر بعد أمه ٤٥ ١٢
أرسلناك في أمه ٣٠ ١٣
من أمه ٢٣، ٤٣ ٢٣، ٥ ١٥ ٢٤
في كل أمه ١٦ ٣٦ و ٨٩
كل أمه ٤٥، ٥ ٤٠، ٢٨
تكون أمه ٩٢ ١٦
جاء أمه ٤٤ ٢٣ ٤٤

وجد عليه أمه ٢٣ ٢٨
على أمه ٢٢ و ٢٢ ٢٣
أفهاثكم أمه ٥٢ ٢٣، ٩٢ ٢١
إلا أمه ٢٨ ٦
إلى أمه ١٦، ٤٢ ١٦، ٦٣
في أمه ١٨ ٤٦، ٢٥ ٤١، ٣٨ ٧
أفقه من معك و أمه ١١ ٤٨
من قبلها أمه ٣٠ ١٣
كذب أمه ١٨ ٢٩
إحدى الأمم ٤٢ ٣٥
أفهاث ١٦٠ و ١٦٨
ليجفر أفهاثه ٥ ٧٥
في إمام ميين ١٢ ٣٦
لبافهم ميين ٧٩ ١٥
للناس إماما ١٢٤ ٢
موسى إماما ١١، ١٧ ٤٦، ١٢
للمتقين إماما ٢٥ ٧٤
كل أناس بإمامهم ٧١ ١٧
أفقه الكفر ١٢ ٩
وجعلناهم أمه ٢١، ٧٣ ٢١، ٤١ ٢٨
ونجعلهم أمه ٥ ٢٨
وجعلناهم أمه ٢٤ ٣٢
النبي الأفقي ١٥٧ ٧ و ١٥٨
منهم أفقيون ٧٨ ٢
الأفقيون ٢٠ ٣ و ٧٥، ٢٦٢
أفهن

فإن أفهن بعضكم ٢٨٣ ٢
أو أفهن أهل ٩٨ ٧
أفهاثين ١٦، ٩٧ ٧، ٤٥
كما أفهاثكم ٦٤ ١٢
فإذا أفهاثتم ١٩٦ و ٢٣٩
أم أفهاثتم ١٧ ٦٧، ٦٩ ١٧
أفهاثتم من في السماء ١٦ ٦٧
أفهاثتم أن ١٧ ٦٨
أفهاثوا ١٢، ٩٩ ٧، ١٠٧
هل أفهاثكم عليه ٦٤ ١٢
مالك لا أفهاثا ١١ ١٢
من إن أفهاثا ٣ ٧٥

فلا أفهن ٩٩ ٧
و أفهاثوا قومهم ٩١ ٤
يريدون أن أفهاثكم ٩١ ٤
كما أفهن ١٣٢ ٢
من أفهن ١٢٦ و ١٢٧ و ١٧٧
و ٢٥٣، ٣ ٩٩، ٥٥٥ ٥، ٦٩
٨٨ ١٨، ٤٠ ١١، ١٨ ٩، ٨٦٧
٣٧٣٤
أفهن الرسول ٢ ٢٨٥
كل أفهن ٢ ٢٨٥
ولو أفهن أهل ٣ ١١٠
فهن أفهن ٦ ٤٨
لهن أفهن ٧٥ ٧، ٢٨ ٨٠
كمن أفهن ٩ ١٩
فما أفهن ١٠ ٨٣
من قد أفهن ١١ ٣٦
وما أفهن ١١ ٤٠
تاب و أفهن ١٩ ٦٠، ٢٠ ٨٢
٢٥، ٧٠ ٦٧٢٨
الذي أفهن ٤٠ ٣٠ و ٢٨
لأفهن من ١٠ ٩٩
فأفهن ٢٩ ٢٦، ٤٦ ١٠
لم تكن أفهاث ٦ ١٥٨
الذي أفهاث به ١٠ ٩٠
قربة أفهاث ١٠ ٩٨
ما أفهاث قلوبهم ٢١ ٦
فأفهاث طائفة ٦٦ ١٤
أفهاث ١٠ ٩٠، ٣٦ ٢٥، ٤٢
١٥
بمثل ما أفهاثتم ٢ ١٣٧
و أفهاثتم ٤ ١٢٥، ١٤٧
بالذي أفهاثتم ٧٦ ٧
أفهاثتم به ١٠، ١٢٣ ٧، ٥١
أفهاثتم بالله ١٠، ٤١٨ ٨٤
أفهاثتم له ١٠، ٧١ ٢٦، ٤٩
يقول أفهاثا ٢٩ ٨، ٢٩ ١٠
فأفهاثوا أفهاثا ١٤ و ٣٠، ٧٦
١١٩، ٤١ ٥ و ٦١ و ٧، ١١١
١٢١، ٢٠ ٧٠، ٢٦ ٤٧، ٢٨
٥٢، ٥٢٣٤، ٤٠ ٨٤

كان أمناً ٩٧	٤٤٤١، ٥٩٤٠، ٤٥٣٩، ١٠	ويؤمن ٦١٩، ٢٥٦٢	قولوا أمناً ١٣٦، ٢٩٤٦
هذا البلد أمناً ١٤ ٣٥	٥٣، ٢٣٠٢، ٨٨٤٣، ١٨٤٢	لا يؤمن ٢٠٤٠، ١٠٢٦٤، ٢	أن يقولوا أمناً ٢٩
حرماً أمناً ٢٨ ٢٩، ٥٧ ٦٧	٢٠٨٤، ٢٧	٤٠، ١٦٦٢، ٢٣٦٩	يقولون أمناً ٤٧٢٤، ٧٣٤٧
يأتي أمناً ٤١ ٤٠	١٥٥ و ٤٦	لن يؤمن ١٩٩٣	إننا أمناً ٢٠ ٧٣
كانت أمناً مطمئنة ١٦ ١١٢	ما يؤمنون ٨٨٢	الذي يؤمن ١٥٨٧	إننا أمناً ١٦٣
آمنون ٢٧ ٨٩، ٣٤ ٣٧	يؤمنون به ٢ ١٢١، ٦، ٩٢، ١١	لكم يؤمن ٦١٩	آمنوا بالله ٥٢٣
شاء الله آمينين ١٢ ٩٩	٧٤٠، ٢٩١٣، ١٥١٧	من يؤمن ٩ ٩٩٩، ١٠٤٠، ٢٧	ربنا آمناً ١٠٩٢٣، ٥٣٣٨٣، ١٠٩
بسلام آمينين ١٥ ٤٦	به يؤمنون ٢٨ ٥٢	٨١، ٢٩٧٢، ٥٣٣٠، ٢١٣٤	قل آمناً ٨٤٣
بيوتاً آمينين ١٥ ٨٢	يؤمنون بالله ٣ ١١٤، ٥، ٩٨١	٦٤ و ١١ ٦٥، ١١١٣، ١٣٧٢	إلا أن آمناً ١٣٦٧، ٥٩١٢٦
ههنا آمينين ٢٦ ١٤٦	٢٤، ٤٤، ١٢٢٤، ٢٢٥٨	لن يؤمن ١١ ٣٦	الأعراب أمناً ١٤٤٩
أياماً آمينين ٣٤ ١٨	لا يؤمنون بالله ٤ ٢٩، ٩٠٣٨ و	وما يؤمن ١٢ ١٠٦	آمنوا به ١٣٧٢، ٢٩٦٧
فاكهة آمينين ٤٤ ٥٥	٢٧ ١٢، ٤٥	لم يؤمن ٢٠ ١٢٧، ٤٨١٣	فأمناً ٢٧٢، ١٩٣٣
من الآمينين ٢٨ ٣١	يؤمنون بالحب ٤١ ٥١	أما يؤمن ٣٢ ١٥	آمنهم من خوف ١٠٦ ٤
عرضنا الأمانة ٣٣ ٧٢	يؤمنون بآياتنا ٦ ٥٤	كان يؤمن ٦٥ ٢	نؤمن ٢ ٥٢٦٠، ٤١٥، ١٠١٠٠
الذي أؤمن أمانته ٢ ٢٨٣	يؤمنون بالآخرة ٦ ٩٢	فمن شاء فليؤمن ١٨ ٢٩	١٠٠
تؤدوا الأمانات ٤ ٥٨	لقسم يؤمنون ٦ ٥٢٧، ٩٩ و	يؤمن ٢ ٢٢١ و ٢٢٨	لتؤمنين به ٣ ٨١
تخونوا أماناتكم ٨ ٢٧	١٦، ١١١١٢، ٢٠٣ و ١٨٨	إلا لتؤمنين به ٤ ١٥٩	لا تؤمنوا ٣ ١٧٣، ١٠٧
لأماناتكم وعهدهم ٢٣ ٧٠، ٨	٢٩، ٢ ٢٨١٦، ٢٧، ٧٩ و ٦٤	لتؤمنين بها ١٠٩	وإن تؤمنوا ٣ ١٧٩، ٤٧٣٦
٣٢	٥٢٣٩، ٢٧٣٠، ٥١ و ٢٤	أن يؤمنوا ٢ ١٧، ٧٥١٨، ٩٤	وإن يشارك به تؤمنوا ٤٠ ١٢
الأمين ٤ ٨٢، ٦٨٢	ريهم يؤمنون ٦ ٢٣، ١٥٤٥٨	٨٨٥، ٥٥	لم تؤمنوا ٤٤ ٤١، ١٤٤٩
أحق بالأمين ٦ ٨١	بآياتنا يؤمنون ٧ ١٥٦٧	حتى يؤمنوا ٢ ٢٢١	أن تؤمنوا ٦٠ ١
أمناً ٢٤، ١٢٥ ٥٥	بعده يؤمنون ٧ ١٨٥، ٥٠٧٧	لا يؤمنوا بها ٦ ٢٥، ١٤٦٧	حتى تؤمنوا ٦٠ ٤
أمناً ٣ ١١٨، ١٥٤٣	أقبلنا بل يؤمنون ١٦ ٢٩، ٧٢	لم يؤمنوا ٦ ١١٠، ٨٧٧١٨	لتؤمنوا بربكم ٥٧ ٨
ناصر آمينين ٧ ٦٨	٦٧	١٩٣٣، ٦	لتؤمنوا بالله ٤٨ ٤٨، ٤٥٨
مكن آمينين ١٢ ٥٤	أفهم يؤمنون ٢١ ٦	فلا يؤمنوا ١٠ ٨٨	و لتؤمنون ٣ ١١٠ و ١١٩
رسول آمينين ٢٦ ١٠٧ و ١٢٥ و	آياتيه يؤمنون ٤٥ ٦	وليؤمنوا بي ٢ ١٨٦	كنتم تؤمنون ٤ ٥٩، ٢٢٤
١٨٤٤، ١٧٨ و ١٦٢ و ١٤٣	ويلك آمين ٦ ١٧	ما كانوا ليؤمنوا ٦ ١١١، ٧	لا تؤمنون ٥٧ ٨
لقوي آمينين ٢٧ ٢٩	آمنوا كما آمن ٢ ١٣	١٠، ١٣١٠، ٧٤	تؤمنون بالله ٦١ ١١
مقام آمينين ٤٤ ٥١	آمنوا بما ٤١ و ٤٩، ٤٧	فيؤمنوا به ٢٢ ٥٤	قليلاً ما تؤمنون ٦٩ ٤١
مطاع ثم آمينين ٨١ ٢١	آمنوا بالذي ٢٣ ٧٢	يؤمنون بالغيب ٣ ٢	أفؤمنون ببعض ٢ ٨٥
الأمينين ٢٦ ١٩٣، ٢٨ ٩٥، ٢٦	آمنوا بربكم ٣ ١٩٣	يؤمنون بما ٤ ٤٤، ١٦٢	لن نسؤمن ٥٥ ٦٠، ١٢٤٩
٣	آمنوا بالله ٤ ١٣٦، ٥٧٨٦	أفلا يؤمنون ٢١ ٣٠	٩٣ و ١٧، ٩٤
والإيمان ٣٠، ٥٦، ٩٥٩	٧	لا يؤمنون ٦٢ و ١٠٠، ٦٥	قالوا تؤمن بما أنزل ٢ ٩١
الإيمان ٩ ٢٣، ٤٠ ٤٢، ٤٠	آمنوا بي وبرسولي ٥ ١١١	١٢ و ٢٠ و ١٠٩ و ١١٣	ألا تؤمن لرسول ٣ ١٨٣
٥٨، ١٤ و ١١ و ٤٩، ٥٢	آمنوا به ١٧ ٤٦، ١٠٧٢١	١٢٥ و ١٥٠، ٢٧٧، ٥٥٨	يقولون تؤمن ١٥٠
٢٢	آمنوا برسولي ٥٧ ٢٨	١٧١١، ١٠١ و ٩٦ و ٢٣١٠	لا تؤمن ٥ ٨٤
بالإيمان ٢ ٣٠، ١٠٨ ٥٠، ١٧٧	فأمسنوا ٣ ١٧٩، ٤٠١٧٠ و ١٧٠	١٢١، ١٣، ١٦٠، ٢٢ و ٦٠	قالوا أنؤمن ٢٣ ٤٧، ٢٦، ١١١
١٠٥٩، ١٠٦ ١٦، ٥	٨٦٤، ١٥٨٧، ١٧١	و ١٠٤ و ١٠٧، ١٠٥ و ٤٥،	١٣ ٢
للإيمان ٣ ١٦٧ و ١٩٣، ٤٩	الذي يؤمنين ٢ ٢٨٣	١٩ ٢٣، ٢٩٤٤ و ٧٤، ٢٦	لتؤمنين ٧ ١٣٤
١٧	بلداً أمناً ٢ ١٢٦	٢٠١، ٢٧، ٤٤، ٨٣٤، ٣٦٧ و	كان منكم يؤمن ٢ ٢٣٢

أيدي المؤمنين ٢٥٩	على المؤمنين ١٠٣٤، ١٦٤٣	١١١٤، ٥١٩، ١١٥، ١٦٠	ذريتهم بإيمان ٢١٥٢
صالح المؤمنين ٤٦٦	٣٧٣٣، ٣٢٤، ٢٦٩، ٥٤٥	١٣٦٤، ١٠٥٨	فراهم إيماناً ١٧٣٣
بالمؤمنين ٩، ٦٢٨، ٤٣٥	٢٦٤٨	إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ ٢٨، ٦٢٢٤	زادتهم إيماناً ٢٨، ١٢٤٩
١٢٨، ٤٧٢٤، ٦٣٣، ٤٣	وليعلم المؤمنين ١٦٦٣	١٥ و ١٠٤٩	زادته هذه إيماناً ١٢٤٩
٧٨٥	أجر المؤمنين ١٧١٣	هم المؤمنين ٧٤ و ٤٨	ما زادهم إلا إيماناً ٢٢٣٣
للمؤمنين ٢٧، ١٢٤٣، ٩٧٢	ليذر المؤمنين ١٧٩٣	على المؤمنين ١٥٢٣ و ١٦٤	ليزدادوا إيماناً ٤٤٨
١٤، ١٢٠١١، ٥٧١٠، ٦١٩	حرض المؤمنين ٦٥٨، ٨٤٤	و ما كان المؤمنون ١٢٢٩	آمنوا إيماناً ٣١٧٤
٤١، ٧٧١٥، ٨٢١٧، ٨٨	من المؤمنين ٩٥٤ و ٦، ١٤١	أفزع المؤمنين ١٢٣	بعد إيمانكم ١٠٩٢، ١٠٠٣ و ١٠٠٦
٢٤، ٣٠، ٢٢٧، ٤٤٢٩، ٥٤	٢٧، ٥٨، ٦٤، ٧٩٩، ١١١	ظن المؤمنين ١٢٢٤	إيمانكم ٩٢٢ و ١٤٣
٦٣، ٢٠، ٤٨، ١٩٤٧، ٣٤٥	١٠٤١٠، ٢٢٤، ٢٦، ١٠٢ و ١١٨	أيها المؤمنون ٢١٢٤	أعلم بإيمانكم ٢٥٤
٢٨٧١، ٨	١١٨، ٢١٥ و ١٠، ٤٧	يفرح المؤمنون ٤٣٠	إيمانها ١٠٦١٦، ٢٨٤٠
لأمة مؤمنة ٢٢١٢	٦٣٣، ٢٣، ٢٠٣٤، ٩٤٩	إبلكي المؤمنين ١١٣٣	إيمانها ١٠٨٦، ٩٨١٠
رقية مؤمنة ٩٢٤	٣٥٥١	رأى المؤمنين ٢٢٣٣	بعد إيمانهم ٨٦٣ و ٩٠
ولا مؤمنة ٣٦٣٣	غير سبيل المؤمنين ١١٥٤	به مؤمنون ٨٨٥، ٧٥٧، ٦٠	يلبسوا إيمانهم ٨٢٦
وامرأة مؤمنة ٥٠٣٣	مع المؤمنين ١٩٨، ١٤٦٤	١١	الذين كفروا إيمانهم ٢٩٣٢
المحصنات المؤمنات ٢٥٤	يؤت الله المؤمنين ١٤٦٤	بهم مؤمنون ٤١٣٤	يتفهمهم إيمانهم ٨٥٤٠
فياكنكم المؤمنات ٢٥٤	أول المؤمنين ١٤٢٧، ٥١٢٦	إنما مؤمنون ١٢٤٤	مع إيمانهم ٤٤٨
من المؤمنات ٥٥	وليبي المؤمنين ١٧٨	لولا رجال مؤمنون ٢٥٤٨	بإيمانهم ٩١٠
المؤمنون والمؤمنات ٧١٩	ولا المؤمنين ١٦٩	كنتم مؤمنين ٩١٢ و ٩٣	أعلم بإيمانهم ١٠٦٠
١٢٢٤	بين المؤمنين ١٠٧٩	٢٤٨، ٢٧٨، ٤٩٣ و ١٣٩	أبلغه ثأنته ٦٩
الغفلات المؤمنات ٢٣٢٤	نُجِّح المؤمنين ١٠٢١٠	١٧٥، ٢٣٥ و ٥٧، ١١٢، ٧	غير مأمون ٢٨٧٠
نكحهم المؤمنات ٤٩٣٣	ويشرب المؤمنين ١٩٧، ٢١٨	٨٥، ١٨، ١٣٩، ٨٦١١، ٢٤	ولعب مؤمن ٢٢١٢
المؤمنين والمؤمنات ٧٢٩	ننحي المؤمنين ٨٨٢١	١٧، ٨٥٧	وهو مؤمن ٩٢٤ و ١٦، ١٢٤
٥٤، ٥٨ و ٧٣، ٤٨، ٥	قول المؤمنين ٥١٢٤	بآياته مؤمنين ١١٨٦	٩٧، ١٧، ١٩، ٢٠، ١١٢، ٢١
١٠٨٥، ١٢٥٧	بطارد المؤمنين ١١٤٢٦	كانوا مؤمنين ٧٢٧، ٦٢٩	٩٤، ٤٠، ٤٠
للمؤمنين والمؤمنات ١٩٤٧	عباده المؤمنين ١٥٢٧	قوم مؤمنين ١٤٩	يرقبون في مؤمن ١٠٩
٢٨٧١	نصر المؤمنين ٤٧٣٠	يكونوا مؤمنين ٩٩١٠، ٣٢٦	رجل مؤمن ٢٨٤٠
جاءكم المؤمنات ١٠٦٠	كفى الله المؤمنين ٢٥٣٣	أكثرهم مؤمنين ٨٦ و ٦٧	و منكم مؤمن ٢٦٤
١٢٦٠	المؤمنين والمؤمنات ٧٢٩	١٠٣ و ١٢١ و ١٣٩ و ١٥٨	كان لمؤمن ٩٢، ٣٦٣٣
قل للمؤمنات ٣١٢٤	٣٥٣٣، ٥٨ و ٧٣، ٥٤، ٥٧	١٧٤ و ١٩٠	ما أنت بمؤمن ١٧١٢
مؤمنات ٤٨، ٢٥، ٦٠، ٦٦، ٥	١٠٨٥، ١٢	كانوا به مؤمنين ١٩٩٢٦	السلام المؤمن ٢٣٥٩
أمو	نساء المؤمنين ٥٩٣٣	بمؤمنين ٨٢، ١٣٢٧، ١٠	مؤمن ٩٢٤ و ٩٣ و ٩٤، ٢٠
لأمة مؤمنة ٢٢١٢	لكننا مؤمنين ٣١٣٤	٧٨، ١١، ٥٣، ١٢، ١٠٣، ٢٣	٢٨٧١، ١٨٣٢، ٧٥
عبادكم وإيمانكم ٣٢٢٤	تكونوا مؤمنين ٢٩٣٧	٣٨	أبواه مؤمنين ٨٠
أنت	عبادنا المؤمنين ٨١٣٧ و ١١١	بشر المؤمنين ٢٢٣٢، ١١٢٩	والمؤمنون ٢٨٥٢، ١٦٢٢، ٩
الأنبي ٢٧ و ١٧٨٢، ٢١٥٣، ٢٧	و ١٢٢ و ١٣٢	٨٧١٠، ٤٧٣٣، ١٣٦١	٧١ و ١٠٥، ١٢٤٨، ٣١٧٤
	قلوب المؤمنين ٤٤٨	دون المؤمنين ٢٨٣، ١٣٩٤ و ١٤٤، ٥٠٣٣	يتخذ المؤمنون ٢٨٣
	عن المؤمنين ١٨٤٨	ولي المؤمنين ٦٨٣	منهم المؤمنون ١١٠٣
	تنفع المؤمنين ٥٥٥١	تبرؤ المؤمنين ١٢١٣	فليتوكل المؤمنون ١٢٢٣ و
	تري المؤمنين ١٢٥٧		

٣٩٢،٣٩٧،٤٥
بالأشئ ١٦،١٧٨ ٥٨
كالأشئ ٣٦٣
من أشئ ١١،١١١ ٤٧
أو أشئ ٣،١٩٥،١٢٤
٤٠،٤٠،٩٧
أشئ ١٣،٤٩٨ ١٣،٢٦٣
الأشئ ١١،١٧٦،١٤٣
و ١٤٤
بالأشئ ١١٧
المسلطة إنشأ ١٧،٤٠،٣٧
١٥٠
لن يشأ إنشأ ٤٢،٤٩
ذكرنا و إنشأ ٤٢،٥٠
عباد الرحمن إنشأ ٤٣،١٩
أشئ
أشئ من جانب الطور ٢٨،٢٩
أشئ ٢٠،٢٧،٢٨،٢٩
فإن أشئ منهم ٤
حتى تشأوا ٢٤،٢٧
شأطين الإنس ١١٢
من الإنس ١٢٨،٦٧٢
و الإنس ٦،١٢٠،٣٨
٢٧،١٧٩،٤١،٢٥ و ٢٩
٤٦،١٨،٥١،٥٥،٢٣
اجتمع الإنس ١٧،٨٨
نقول الإنس ٧٢،٥
إنس ولاجان ٥٥،٣٩
إنس قبلهم ٥٦ و ٧٤
خلق الإنسان ٤،١٦،٢٨
٢١،٣٧،٧٣،٢٥،٣ و ١٤،
٢٩٦
مش الإنسان ١٠،٣٩،٨
٤٩
أذنا الإنسان ١١،٤٢،٤٨
إن الإنسان ١٤،٢٢،٦٦
٤٢،٤٨،٤٣،١٥،٧٠،٩٦
٦،١٠٠،٦١٠٣

قال آصا ٤٧،١٦
أنهم
وضعها للأفام ٥٥،١٠
أنى
أشئ شئ ٢،٢٢٣
أشئ يكون ٢،٢٤٧،٤٠ و
٤٧،١٦،١٩،١٠،٨ و ٢٠
أشئ يحيى ٢،٢٥٩
أشئ لك ٣٧
أشئ هذا ١٦٥
أشئ يوفى ٥٥،٩٧٥،٦٣٣
٤
أشئ لهم التناوش ٣٤،٥٢
أشئ يصرفون ٤٠،٦٩
أشئ لهم الذكرى ٤٤،١٣
أشئ له الذكرى ٨٩،٢٣
فأشئ توفى ٦،١٠،٩٥،٣٤
٢٩،٣٥،٣،٤٠،٤٣،٦٢
٨٧
فأشئ تصرفون ١٠،٣٩،٦٣
فأشئ تحرون ٢٣،٨٩
فأشئ يصرون ٣٦،٦٦
فأشئ لهم ٤٧،١٨
أنى
ألم بأن للذين ٥٧،١٦
حميم أبى ٥٥،٤٤
من عين آية ٨٨،٥
يطاف عليهم بآية ٧٦،١٥
آباء الليل ٣،١١٢،٢٠،١٣٠
٩٣٩
ناظرين إنشأ ٣٣،٥٣
أهل
من أهل الكتاب ٢،١٠٥ و

خلقنا الإنسان ١٥،٢٣،٢٦
١٢،٥٠،١٦،٢٧،٢٠،٩٥،٤
٤
و يدع الإنسان ١٧،١١
و كان الإنسان ١٧،١١ و ٦٧
١٠٠،١٨،٥٤
على الإنسان ١٧،٤١،٥١
١٧٦
يقول الإنسان ١٩،٧٥،١٠
قال الإنسان ٩٩،٣
يلكر الإنسان ١٩،٦٧
و وصينا الإنسان ٢٩،٣١٨
١٤،٤٦،١٥
حملها الإنسان ٣٣،٧٢
أولم ير الإنسان ٣٦،٧٧
لا يسأم الإنسان ٤١،٤٩
أحبب الإنسان ٧٥،٣ و ٣٦
يريد الإنسان ٧٥،٥
ينشأ الإنسان ٧٥،١٢
بل الإنسان ٧٥،١٤
يلكر الإنسان ٧٩،٣٥،٢٣
قتل الإنسان ٨٠،١٧
فيلكر الإنسان ٨٠،٢٤،٥٨
يا أيها الإنسان ٨٢،٦٨
فأما الإنسان ٨٩،١٥
علم الإنسان ٩٦،٥
للإنسان ١٢،١٧،٥٣،٢٥
٢٩،٥٣،٢٤ و ٣٩،١٦
كل إنسان ١٧،١٣
إنهم أناس ٧،٢٧،٥٦
كل أناس ٢،٧٠،١٦،١٧
٧١
أنعاماً و أناسي ٢٥،٤٩
أكلم اليوم إنشأ ١٩،٢٦
ولا مستأنين لحديث ٣٣،٥٣
أنف
و الأنف بالأنف ٥٥،٤٥

النذر الأولى ٥٦٥٣
النشأة الأولى ٦٢٥٦
لك من الأولى ٤٩٣
أخراهم لأولاهم ٣٨٧
أولاهم لأخراهم ٣٩٧
وعد أولاهم ٥١٧
أولوا الألباب ١٣، ٧٣، ٢٦٩، ٢
١٩، ٥٢١٤، ٢٩٣٨، ٩٠٩
١٨
أولو العلم ١٨٣
أولو القرى ٨٤
أولو الأرحام ٦٣٣، ٧٥٨
أولو الطول ٨٦٩
أولو بقية ١١٦١١
أولو الفضل ٢٢٢٤
أولو قوة ٣٢٢٧
أولو بأس ٣٢٢٧
أولو العزم ٣٥٤٦
أولي الأناب ١٧٩٢ و ١٩٧، ٥٠١٩٧
١٠٠، ١٠٦٥
أولي الأمر ٥٩٤ و ٨٣
أولي النعمة ١١٧٣
أولي الضرر ٩٥٤
أولي قرى ١١٣٩
أولي بأس ١٦٤٨
أولي بأس ٥١٧
أولي القرى ٢٢٢٤
أولي الإربة ٣١٢٤
أولي القوة ٧٦٢٨
أولي أجنحة ١٣٥
أولي الأبدى ٤٥٣٨
أولي الأضرار ٢٥٩
أولي الأضرار ٤٤٢٤، ١٢٣
أولي الألباب ١٢، ١٩٠، ٣
١١١، ٤٣، ٣٨، ٢١، ٤٠
٥٤
أولي النهى ١٢٨ و ٥٤٢٠
أولات ٦٥٤ و ٦
أولاء ١١٩٣، ٨٤٢٠
أولاتكم ٤٣٥٤، ٩١٤

الأول ١٥٥٠، ٣٥٧
عيداً لأولها ١١٤٥
السابقون الأولون ١٠٠٩
كذب بها الأولون ٥٩١٧
أرسل الأولون ٥٢١
مثل ما قال الأولون ٨١٢٣
آباءنا الأولون ٤٨٥٦، ١٧٣٧
أساطير الأولين ٣١٨، ٢٥٦
٢٧ ٥ ٢٥ ٨٢٣٣ ٢٤ ١٦
١٢٨٣، ١٥٦٨، ١٧٤٦، ٦٨
سنة الأولين ١٣١٥، ٣٨٨
٤٣٣٥، ٥٥١٨
شيخ الأولين ١٠١٥
آبائنا الأولين ٣٦٢٨، ٢٤٢٣
آبائهم الأولين ٦٨٢٣
آبائكم الأولين ٣٧، ٢٦٢٦
١٢٦، ٨٤٤
خلق الأولين ١٣٧٢٦
و الجيلة الأولى ١٨٤٢٦
لغى زير الأولين ١٩٦٣٦
أكثر الأولين ٧١٣٧
من الأولين ١٣٥٦، ١٦٨٣٧
و ٣٩
في الأولين ٦٤٣
مضى مثل الأولين ٨٤٣
إن الأولين والآخرين ٤٩٥٦
ألم نهلك الأولين ١٦٧٧
جمعناكم و الأولين ٣٨٧٧
سيرتها الأولى ٢١٢٠
القرن الأولى ٤٣٢٨، ٥١٢٠
الصحف الأولى ٨٧، ١٢٣٢٠
١٨
في الأولى ٧٠٢٨
الجاهلية الأولى ٣٢٣٣
موتنا الأولى ٣٥٤٤، ٥٩٣٧
الموتة الأولى ٥٦٤٤
الآخرة و الأولى ٧٩، ٢٥٥٣
٢٥
للآخرة و الأولى ١٣٩٢
عاداً الأولى ٥٠٥٣

أوب
أوبى مع ١٠٣٤
إلينا إياهم ٢٥٨٨
أواب ١٧٣٨ و ١٩ و ٣٠ و ٤٤، ٣١٥٠
للأوابين غفوراً ٢٥١٧
حسن مآب ٢٩١٣، ٢٥٣٨ و ٤٠
مآب ٤٩٣٨ و ٥٥
إليه مآب ٣٦١٣
مآباً ٢٧٢٨ و ٣٩
أود
ولا يؤوده ٢٥٥٢
أول
تأويل الأحاديث ٦١٢ و ٢١ و ١٠١
تأويل رؤياي ١٠٠١٢
تأويل مالم ٧٨١٨ و ٨٢
بتأويل الأحلام ٤٤١٢
أحسن تأويله ١٧، ٣٥١٧
تأويله ٧٣، ٥٣٧ و ٣٩١٠
بتأويله ٣٦١٢ و ٣٧ و ٤٥
أول كافر ٤١٢
أول بيت ٩٦٣
أول من أسلم ١٤٦
أول مرة ٩٤٦ و ١١٠، ١٣٩
و ٧١٧ و ٥١، ٤٨١٨
٢١٤١، ٧٩٣٦
أول المسلمين ١٦٣٦ و ١٢٣٩
أول المؤمنين ١٤٣٧، ٥١٢٦
أول يوم ١٠٨٩
أول من ألقى ٦٥٢٠
أول خلق ٢١، ١٠٤
أول العابدين ٨١٤٣
أول الحشر ٢٥٩

إلى أهله ٩٢٤، ٢٦٥١، ٧٥
٣٣، ٩٨٤
بأمره أهله ٥٥١٩
آتيانه أهله ٨٤٢١
مهلك أهله ٤٩٢٧
فأنجياته و أهله ٥٧٢٧، ٨٣٧
نسيجته و أهله ٢٦، ٧٦٢١
١٧٠، ٧٦٣٧، ١٣٤
نسيجته و أهله ٤٩٢٧
لنسيجته و أهله ٣٢٢٩
كان في أهله ١٣٨٤
و وهبنا له أهله ٤٣٣٨
لأهله ١٠٢٠، ١٠٢٧، ٢٩٢٨
بأهله ٢٩٢٨، ٤٣٣٥
من أهلها ٤، ٣٥، ٢٦١٢، ١٩
١٦، ١٥٢٨
إلى أهلها ٥٨٤
الظالم أهلها ٧٥٤
أهلها غافلون ١٣١٦
أخذنا أهلها ٩٤٧
بعد أهلها ١٠٠٧
لتخرجوا منها أهلها ١٢٣٧
ظن أهلها ٢٤١٠
و أهلها ١١، ١١٧، ٥٩٢٨، ٤٨
٢٦
لتفرق أهلها ٧١١٨
استطعنا أهلها ٧٧١٨
و تسلما على أهلها ٢٧٢٤
أعز أهلها ٣٤٢٧
جعل أهلها ٤٢٨
إن أهلها كانوا ٣١٢٩
إلى أهلهم ٨٣، ٥٠٣٦، ٦٢١٢
٣١
بإذن أهلهم ٢٥٤
أموالنا وأهلونا ١١٤٨
أهلي ١١، ٤٥، ٢٩٢٠، ٢٦
١٦٩
أهليكم ٨٩٥، ٦٦٦
أهليكم ٣٩، ١٥، ٤٥، ٤٨
١٢

أوه

لحليم أوّاه ١١ ٧٥
لأوّاه حلیم ٩ ١١٤

أوي

أوى الفتية ١٨ ١٠
أويّا إلى الصخرة ١٨ ٦٣
أوى إلى ركن ١١ ٨٠
سأوى إلى جبل ١١ ٤٣
فأووا إلى الكهف ١٨ ١٦
أوى إليه ١٢ ٩٩ و ١٢ ٩٩
يتيماً فأوى ٩٣ ٦
فأواكم وأيديكم ٨ ٢٦
الذين أوّوا ٨ ٧٢ و ٧٤
أويّاها إلى ربوة ٢٣ ٥٠
ثووى إليك ٣٣ ٥١
التي ثووية ٧٠ ١٣
جنات المأوى ٣٢ ١٩
جنة المأوى ٥٣ ١٥

هي المأوى ٧٩ ٣٩ و ٤١
مأواكم ٢٩ ٤٥، ٣٤ ٥٧،
١٥

مأواه ١٦٨، ٧٢ ٥، ١٦٢٣
مأواهم النار ١٠، ١٥١ ٨،
٥٧٢٤

مأواهم جهنم ٤ ٩٧ و ٩١، ١٢١
٧٣ و ١٣، ٩٥ ١٧، ١٨ ٩٧،
٩٦٦

فمأواهم النار ٣٢ ٢٠

أيب

عبدنا أيّوب ٣٨ ٤١
و أيّوب ٤ ٦، ١٦٣ ٢١ ٨٤
٨٣

أيد

أيّدك بروح ٥ ١١٠

أيّدك بنصره ٨ ٦٢

أيّدكم بنصره ٨ ٢٦

فأيّدنا الذين آمنوا ١٤ ٦١

أيّدناه بروح ٢ ٨٧ و ٢٥٣

أيّد به جنود ٩ ٤٠

أيّدهم بروح ٥٨ ٢٢

يؤيّد بنصره ٣ ١٣

داود ذا الأيّد ٣٨ ١٧

بنيناها بأيّد ٥١ ٤٧

أيك

أصحاب الأيكة ١٥ ٧٨، ٢٦

١٤ ٥٠، ١٣ ٣٨، ١٧٦

أيم

أنكبوا الأيامي ٢٤ ٣٢

أين

الآن جئت بالحق ٢ ٧١

نيث الآن ٤ ١٨

الآن خفف ٨ ٦٦

الآن حصص ١٢ ٥١

يستمع الآن ٧٢ ٩

آلآن وقد ١٠ ٥١ و ٩١

فآلآن بأشروهم ٢ ١٨٧

أثان مرسعا ٧ ١٨٧

أثان مرسعا ٧٩ ٤٢

أثان يبعثون ١٦ ٢٧، ٢١ ٦٥

أثان يوم ٥١ ١٢، ٦٥ ٦

أثان شركاؤكم ٢٢

أثان شركائي ١٦ ٢٨، ٢٧ ٦٢ و

٤٧ ٤١، ٧٤

أين المقر ٧٥ ١٠

فأين تذهبون ٨١ ٢٦

أينما تكونوا يدرّكم ٨ ٧٨

أينما يوجهه ١٦ ٧٦

فأينما تولوا ١٦ ١١٥

أين ما تكونوا يأت ٢ ١٤٨

أين ما تقفوا ٣ ١١٢، ٣٣ ٦١

أين ما كنتم ٧ ٢٦، ٣٧ ٢٦، ٩٢ ٤٠

٤ ٥٧، ٧٢

أين ما كنت ١٩ ٣١

أين ما كانوا ٥٨ ٧

أيي

من آية ٢ ١٠٦ و ٢١١، ٤٦ ٧،

١٢، ١٣٢ ١٠، ٣٦، ٤٦ ٤٣،

٤٨

تأنيث آية ٢ ١١٨

كل آية ٦ ٧٥، ١٤٦ ١٠، ٩٧

بكل آية ٢ ١٤٥

آية ملكه ٢ ٢٤٨

آية للناس ٢ ٢٥٩

للناس آية ٢٥ ٣٧

لكم آية ٣ ٧١٣، ١١، ٦٤

لي آية ٣ ١٩، ٤١ ١٠

و آية منك ٥ ١١٤

عليه آية ٦ ٣٧، ١٠، ٢٠ ١٣،

و ٢٧

ينزل آية ٦ ٣٧

جاءهم آية ٦ ١٢٤

خلفك آية ١٠ ٩٢

آية مكان آية ١٦ ١٠١

آية الليل وجلنا آية ١٧ ١٢

و لنجعل آية ١٩ ٢١

آية أخرى ٢٠ ٢٢

آية للعالمين ٢١ ٩١

و أمته آية ٢٣ ٥٠

من السماء آية ٢٦ ٤

بكل ربع آية ٢٦ ١٢٨

لهم آية ٢٦ ١٩٧

وجلناها آية ٢٩ ١٥

تركنا منها آية ٢٩ ٣٥

تركناها آية ٥٤ ١٥

في مسكنهم آية ٣٤ ١٥

و آية لهم ٣٦ ٣٣ و ٣٧ ٤١

رأوا آية ٣٧ ١٤

يروا آية ٥٤ ٢٥

ولتكون آية ٤٨ ٢٠

فيها آية ٥١ ٢٧

بآية من ريكهم ٤٩ ٥٠ و

فأنيهم بآية ٦ ٢٥

جئت بآية ٦ ١٠٦

تأنهم بآية ٧ ٢٠٣

بأني بآية ١٣ ٣٨، ٤٠ ٧٨

جئناك بآية ٢٠ ٤٧

بأنينا بآية ٢٠ ٢١، ١٢٣ ٥

فأت بآية ٢٦ ١٥٤

جئتهم بآية ٣٠ ٥٨

إن في ذلك لآية ٢ ٢٤٨، ٩٩ ٤٩٣

١١ ١٦، ٧٧ ١٥، ١٠٢ ١١ و

١٣ و ٦٥ و ٦٧ و ٢٦، ٦٩ ٨ و

٦٧ و ١٠٢ و ١٢١ و ١٣٩ و

١٥٨ و ١٧٤ و ٢٧، ١٩٠ ٥٢

٢٩ ٤٤، ٩٣ ٩

فأراه الآية الكبرى ٧٩ ٢٠

آيتك ألا تكلم ٤١ ١٩، ١٠

الليل والنهار آيتين ١٧ ١٢

أيي

أي شي ٦٠ ١٩، ٨٠ ١٨

أي الحزين ١٨ ١٢

أي الفريقين ١٩ ٧٣

أي منقلب ٢٦ ٢٢٧

في أي صورة ٨٨٢

بأي أرض ٣١ ٢٤

بأي ذنب ٨١ ٩

فأي ٦ ٤٠، ٨١ ٨١

فبأي حديث ٧ ١٨٥، ٤٥ ٦،

٥٠ ٧٧

فبأي آلاء ربك ٥٣ ٥٥

فبأي آلاء ربكما ٥٥ ١٣ و ١٦

و ٢١ و ٢٣ و ٢٥ و ٢٨

و ٣٠ و ٣٢ و ٣٤ و ٣٦ و ٣٨

و ٤٠ و ٤٢ و ٤٥ و ٤٧ و ٤٩

و ٥١ و ٥٣ و ٥٥ و ٥٧ و ٥٩

و ٦١ و ٦٣ و ٦٥ و ٦٧ و ٦٩
و ٧١ و ٧٣ و ٧٥ و ٧٧
لأَيَّ يَوْمٍ ١٢ ٧٧
أَيَّامًا تَدْعُو ١٧ ١١٠
أَيَّامُ الْعَمْرِ ١٢ ٧٠
يَا أَيُّهَا النَّفْسُ ٨٩ ٢٧
أَيَّامُ زَادَتْ ٩ ١٢٤
أَيُّكُمْ أَحْسَنُ ١١ ٧٦٧ ٢
أَيُّكُمْ يَأْتِينِي ٢٧ ٢٨
بِأَيِّكُمْ الْمُفْتُونُ ٦ ٦٨
أَيُّهَا الْأَجْلِينَ ٢٨ ٢٨
أَيُّنَا أَشَدُّ ٢٠ ٧١
أَيَّةُ الْمُؤْمِنُونَ ٢٤ ٣١
أَيُّهُ الشَّلَانُ ٥٥ ٣١
يَا أَيُّهُ السَّاحِرُ ٤٣ ٤٩
أَيُّهُمْ يَكْفُلُ ٣ ٤٤
أَيُّهُمْ أَقْرَبُ ٤ ١١٧ ٥٧
أَيُّهُمْ أَحْسَنُ ١٨ ٧
أَيُّهُمْ أَشَدُّ ١٩ ٦٩
أَيُّهُمْ بَلَدُكَ زَعِيمٌ ٦٨ ٤٠
إِيَّاكَ ٥ ١
قَبْلَكُمْ وَإِيَّاكُمْ ٤ ١٣١
نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ ١٧ ٣١
يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ ٢٩ ٦٠
إِنَّا وَإِيَّاكُمْ ٣٤ ٢٤
إِيَّاكُمْ كَانُوا ٣٤ ٤٠
إِيَّاكُمْ أَنْ تَزْمِنُوا ١ ٦٠
إِيَّاكَ ٢٨ ٦٣ ١٠
إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ٢ ١٧٢ ١٦
١١٤ ٤١ ٢٧
إِيَّاهُ تَدْعُونَ ٦ ٤١
وَعَدْنَاهُ ٩ ١١٤
إِلَّا إِيَّاهُ ١٢ ٤٠ ١٧ ٢٣ ٦٧
نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاكُمْ ٦ ١٥١
إِيَّايَ ٢ ٤٠ و ٤١ ١٥٥ ٧
فَإِيَّايَ ١٦ ٢٩ ٥٦

باب الباء

بيل

الملكين **بَابِل** ١٠٢ ٢
بَار
و **بِر** مَعْلُطَةٌ ٢٣ ٤٥
بَاس
فَلَا تَبْتَئِسْ ١١ ٣٦ ٦٩
بَاسُ الدِّينِ ٤ ٨٤
بَاسُ بَعْضٍ ٦ ٦٥
بَاسُ شَدِيدٍ ١٧ ٢٧ ٤٨ ٣٣
١٦ ٥٧ ٢٥
بَاسُ اللَّهِ ٤٠ ٢٩
الْبَاسُ ٢ ١٧٧ ٣٣ ١٨
بَاسًا ٤ ١٨ ٨٤ ٢
بَاسِكُمْ ١٦ ٨١ ٢١ ٨٠
جَاءَهُمْ بَاسًا ٦ ٤٣ ٥٧
ذَاقُوا بَاسًا ٦ ١٤٨
فَجَاءَهَا بَاسًا ٧ ٤
يَأْتِيهِمْ بَاسًا ٧ ٩٧ و ٩٨
بِرْءًا بَاسًا ١٢ ١١٠
أَحْتَوَا بَاسًا ٢١ ١٢
رَأَوْا بَاسًا ٤٠ ٨٤ و ٨٥
وَلَا يَرِدُ بَاسُهُ ٦ ١٤٧
بَاسِهِمْ بَيْنَهُمْ ٥٩ ١٤
الْبَاسَاءُ ٢ ١٧٧ و ٢١٤
بِالْبَاسَاءِ ٦ ٤٢ ٩٤ ٧
أَطْعَمُوا الْبَاسِيَّ ٢٢ ٢٨
بِعَذَابِ بَنِيْسٍ ٧ ١٦٥
بَنِي الْمَصِيرِ ٢ ١٢٦ ٣ ١٦٢
٨ ١٦ ٩ ٧٣ ٢٢ ٧٢ ٥٧
١٥ ٦٤ ١٠ ٦٦ ٧ ٦٦٧
بَنِي الْمَهَادِ ١٣ و ١٣٠ ١٩٧
١٨
بَنِي مَثْوًى ٣ ١٥١
بَنِي الْوَرْدِ ١١ ٩٨
بَنِي الرَّفْدِ ١١ ٩٩
بَنِي الْفَرَارِ ١٤ ٢٩
بَنِي الشَّرَابِ ١٨ ٢٩
بَنِي لِلظَّالِمِينَ ١٨ ٥٠

بَنِي الْأَسْمِ ٤٩ ١١
بَنِي مَثَلٍ ٦٢ ٥
لَبِنِسْ ٥ ٦٢ و ٦٣ و ٧٩ و ٨٠
١٣ ٢٢
و لَبِنِسْ ٢ ١٠٢ و ٢٠٦ ٢٢
١٣ ٥٧٢٤
فَبِنِسْ ٣ ١٨٧ ٣٨ ٥٦ و ٦٠
٣٩ ٧٢ ٤٠ ٧٦ ٤٣ ٣٨ ٥٨
٨
فَلَبِنِسْ ١٦ ٢٩
بِنِسْمًا ٢ ٩٠ و ٩٣ ١٥٠
بِتْر
شَانُكَ هُوَ الْإِتْر ١٠٨ ٣
بِتْ
لِلْبِتْكَتْ أَذَانُ ٤ ١١٩
بِتْل
لَبِلْ إِلَهَ سَبِيلًا ٧٣ ٨
بِتْ
بِتْ فِيهَا مِنْ كُلِّ ٢ ١٦٤ ٣١
١٠
بِتْ ٤ ٢١ ٢٩
بِتْ مِنْ دَابَّةٍ ٤ ٤٥
بَنِي وَ حَزَنِي ١٢ ٨٦
كَالْفَرَّاشِ الْمَيْثُوتِ ١٠١ ٤
وَزَارِي مَيْثُوتَهُ ٨٨ ١٦
هَبَاءٌ مَيْثُوتًا ٦ ٥
بِجْس
فَانَجِسَتْ مِنْهُ ٧ ١٦٠
بِجَتْ
بِيحَتْ فِي الْأَرْضِ ٥ ٣١

بِجْر

بِكَمِ الْبِجْرِ ٢ ٥٠
فِي الْبِجْرِ ٢ ١٤٠ ١٦٤ ٣٢ ١٧
٦٦ و ٦٧ و ١٨٠ ٦١ و ٦٣
و ١٧ ٢٠ ٢٢ ٧٧ ٦٥ ٣١
٢٤ ٥٥ ٣٢ ٤٢ ٣١
صِدِّ الْبِجْرِ ٦٥ ٩٦
و الْبِجْرِ ٦ ٥٩ و ٦٣ و ٩٧ ١٠
٢٢ ٢٧ ٦٣ ٤١ ٣٠ ٣٧
٦٥٢
إِسْرَائِيلَ الْبِجْرِ ٧ ١٣٨ ٩٠ ١٠
حَاضِرَةُ الْبِجْرِ ٧ ١٦٣
سَحَرُ الْبِجْرِ ١٦ ١٤
كَانَ الْبِجْرِ ١٨ ١٠٩
لَفْدُ الْبِجْرِ ١٨ ١٠٩
بِعَصَاكَ الْبِجْرِ ٢٦ ٦٣
وَاتَرَكَ الْبِجْرَ ٤٤ ٢٤
سَحَرُكُمْ الْبِجْرِ ٤٥ ١٢
فِي بَحْرِ ٢٤ ٤٠
مَا يَسْتَوِي الْبِحْرَانِ ٣٥ ١٢
مَزَجَ الْبِخْرَيْنِ ٢٥ ٥٥ ٥٣ ١٩
الْبِخْرَيْنِ ١٨ ٦٠ ٢٧ ٦١
و إِذَا الْبِحَارُ ٦٨ ٢٨٢
سَبْعَةُ أَيْحَرَ ٣١ ٢٧
مِنْ بَحِيرَةٍ ٥٥ ١٠٣

بِخْس

لَا تَبْخَسُوا ٧ ٨٥ ١١ ٨٥ ٣٦
١٨٣
وَلَا تَبْخَسْ ٢ ٢٨٢
لَا تَبْخَسُونَ ١١ ١٥
بَشَنَ بَخْسٍ ١٢ ٢٠
فَلَا يَخَافُ بَخْسًا ٧٢ ١٣

بِخْع

لَعَلَّكَ بِاخْعَ ١٨ ٢٦ ٣

بخل

يُخِل واستغنى ٨٩٢
يُخِلوا به ٣١٩، ١٨٠
تُخِلوا و يخرج ٣٧٤٧
يُخِل ٣٨٤٧
الذين يَخِلون ٣٧٤، ١٨٠
٢٤٥٧
الناس بالخِل ٣٧٤، ٥٧٢٤

بدأ

بدأ ٢٩، ٢٠٣٢٧
فبدأ بأوعيتهم ٧٦١٢
كما بدأكم ٢٩٧
وهم بدؤوكم ١٣٩
كما بدأنا ٢١، ١٠٤
يبدأ الخلق ٤١٠ و ٣٤، ٢٧
٦٤، ١١٣٠ و ٢٧
يسبى ٢٩، ١٩، ٣٤، ٤٩، ٨٥
١٣

بدر

نصركم الله ببدر ١٢٣
إسرافاً و بداراً ٦٤

بدع

رهبانية ابتدعوها ٥٧، ٢٧
ما كنت بدعاً ٩٤٦
بدع السموات ٢، ١١٧، ٦
١٠١

بدل

يُبدل حسناً ٢٧، ١١
يُبدل الذين ٢، ٥٩، ١٦٢
يُبدلنا ١٦، ٩٥، ١٠١، ٢٨
يُبدلناهم ٤، ٥٦، ١٦٣
فمن يبدله ٢، ١٨١

يبدلوا ١٤، ٢٨، ٣٣، ٢٢
أن يبدله ١٥١٠
على أن يُبدل ٥٦، ٦١، ١٧٠، ٤١
يُبدل ٢، ٢١١، ٢٥، ٧٠، ٤٠
٢٦

وليتبدلهم من بعد ٥٥٢٤
أن يبدلوا كلام ٤٨، ١٥
الذين يبدلون ٢، ١٨١
أو يبدله ١٥١٠
يوم يُبدل ١٤، ٤٨

ما يُبدل القول ٥٠، ٢٩
أن يبدلنا خير ٦٨، ٣٢
أن يبدله أزواجاً ٦٦، ٥
أن يبدلها ١٨، ٨١
ولا أن يُبدل ٣٣، ٥٢

ولا تُبدلوا الخبيث ٢٤
ومن يُبدل الكفر ٢، ١٠٨
أن يُبدلون الذي ٢١، ٦١
يستبدل قوماً ٣٩٩، ٤٧، ٣٨
بش للظالمين بدلاً ١٨، ٥٠
لا يُبدل ١٠، ٦٤، ٣٠، ٢٠

لست الله سيديلاً ٣٣، ٦٢، ٣٥
٤٢، ٤٨، ٢٣
تبدلاً ٣٣، ٢٣، ٧٦، ٢٨
لا يُبدل ٦، ٣٤ و ١١٥، ١٨، ٢٧
أردتم استبدال ٤، ٢٠

بدن

تنحيك بدنك ١٠، ٩٢
والبدن جعلناها ٢٢، ٣٦

بدو

يبدلهم ٦، ٢٨، ١٢، ٣٥، ٣٩، ٤٧
و ٤٨، ٤٥، ٣٣
و بدنا بيننا و بينكم ٦٠، ٤
يبدن ٣، ١١٨، ٢٢
فبدنلهم ٣٠، ١٢١
إن تُبدلوا ٢ و ٢٧١ و ٢٨٤، ٤
٥٤، ٣٣، ١٤٩

ما يُبدون ٣٣٢، ٥٢، ٩٩، ٢٤، ٢٩
قراطيس تبدونها ٦١
أو يُبدوه يعلمه ٢٩٣
كادت تُبدى به ٢٨، ١٠
و لم يُبدلها لهم ١٢، ٧٧

ملا يُبدون ٤٨، ١٥
يُبدى لهما ٧، ٢٠
ولا يُبدى زينتهن ٢٤، ٣١
يُبدلكن ١٠١

جاءكم من البدو ١٢، ١٠٠
الماكب فيه و البلاد ٢٢، ٢٥
يادى الرأى ١١، ٢٧
يادون في الاعراب ٣٣، ٢٠
ماله مُبدى ٣٣، ٢٧

بذر

ولا يُبذر بُدراً ١٧، ٢٦
إن الميذين كانوا ١٧، ٢٧

برأ

قبل أن تُبرأها ٥٧، ٢٢
و أبرىء الاكمة ٣، ٤٩
تبرىء الاكمة ٥، ١١٠
فبرأ الله مما ٣٣، ٦٩
و ما أبرىء نفسي ١٢، ٥٣

تبرأ ٢، ١٦٦، ٩، ١١٤
تبرأ إليك ٢٨، ٦٣
فقتلهم منهم كما تبرؤوا ٢، ١٦٧
إني بريء مما ٦، ١٩
إني بريء ٦، ٨٨، ٤٨، ٢٦
٢١٦، ٥٩، ١٦
أن الله بريء ٩، ٣٩

أنا بريء مما ١٠، ٤١، ١١، ٣٥
اشهدوا أنى بريء ١١، ٥٤
يرم به بريئاً ٤، ١١٢
أنتم بريئون ١٠، ٤١
إني براء ٤٣، ٢٦
إنا براء منكم ٦٠، ٤
براءة ١٩، ٥٤، ٤٣

التبرئة ٦٩٨ و ٧
الخالق البرىء ٥٩، ٢٤
باركتم ٤٤٢
أولئك مُبرؤون ٢٤، ٢٦

برج

ولا يُرجح بُرج ٣٣٣٣
غير مشرجات بزينة ٢٤، ٦٠
ذات البروج ٨٥
كتم في بروج ٤، ٧٨
في السماء بروجاً ١٥، ١٦، ٢٥
٦١

برح

أبرح ١٢، ١٨٠، ٦٠
لن أبرح عليه ٢٠، ٩١

برد

يزدأ ٢١، ٦٩، ٧٨، ٢٤
فيها من برد ٢٤، ٤٣
بارد ٢٨، ٤٣، ٥٦، ٤٤

برر

أن تبروا و تقوا ٢٢٤
أن تبروهم ٦٠، ٨
هو البر الرحيم ٥٢، ٢٨
و برأ ١٩ و ١٤، ٣٢
مع الأبرار ٣، ١٩٣
إن الأبرار ٥٦، ٨٢، ١٣، ٨٣
٢٢
كتاب الأبرار ٨٣، ١٨
خير للأبرار ٣، ١٩٨
ليس البر ٢ و ١٧٧ و ١٨٩
ولكن البر ٢ و ١٧٧ و ١٨٩
لن تالوا البر ٣، ٩٢
على البر و التقوى ٥، ٢
بالبر ٤٤، ٥٨، ٩
كرام نيرة ٨٠، ١٦

بسق	والنخل باسقات ١٠ ٥٠
بسل	أولئك الذين أسبلوا ٦٠ أن تبسل نفس ٦ ٧٠
بسم	فتبسم صاحبك ٢٧ ١٩
بشر	أبشروني على أن ١٥ ٥٤ بشرك بالحق ١٥ ٥٥ وبشرك بإسحق ٣٧ ١١٢ فبشرك بغلام ٣٧ ١٠١ فبشرك بإسحق ١١ ٧١ وبشرك بغلام ٥١ ٢٨ أبشرو به المتقين ١٩ ٩٧ فبم تبشرون ١٥ ٥٤ تبشرك بغلام ١٥ ١٩٠٣ تبشرون المؤمنين ١٧ ١٨٠٩ تبشرك بعباد ٤٢ ٢٣ تبشرك ٣٩ ٤٥ تبشرونهم ٩هم ٢١ تبشرون الذين ٢ ١٠٠٣٠٩٠٢٥ تبشرون الصابرين ٢ ١٥٥ تبشرون المنافقين ٤ ١٢٨ تبشرون المؤمنين ٢ ١١٢٠٩٠٢٢٣ تبشرون المخبتين ٢٢ ٣٤ تبشرون المحسنين ٢٢ ٣٧ تبشرون عباد ٣٩ ١٧ تبشرون بعباد ٣١ ٤٥٠٧ تبشرون بمغفرة ٣٦ ١١ تبشرونهم ٣ ٩٠٢١٣٠٩٤٠٢٤ تبشرون ١٦ ٥٨ ٤٣٠٥٩ ولا تبشروهن ٢ ١٨٧ فالآن باشروهن ٢ ١٨٧

برهن	تبزهان ٤ ١٢٠١٧٤ ١١٧ هاتوا برهانكم ٢ ٢١٠١١١ ٢٧ ٢٨٠٦٤ ٧٥ فذلك برهانان ٢٨ ٣٢
بزغ	القمر بازغاً ٦ ٧٧ الشمس بازغة ٦ ٧٨
بسر	عيس ونسر ٧٤ ٢٢ يومئذ بأسرة ٧٥ ٢٤
بسس	نبش الجبال نبشاً ٥ ٥٦
بسط	ولو بسط الله ٤٢ ٢٧ بسطت إلي يدك ٥ ٢٨ ولا تبسطها كل البسط ١٧ ٢٩ يقبض ويبسط ٢ ٢٤٥ بسط الرزق ١٣ ١٧٠٢٦ ٢٨ ٢٩٠٨٢ ٣٠٠٦٢ ٣٤٠٢٧ ٣٦ ٣٩٠٣٩ ٤٢٠٥٢ ١٢ فيسبط في السماء ٣٠ ٤٨ يسبطوا اليكم ٥ ٦٠٠١١ وكلهم بسط ١٨ ١٨ مانا بسط ٥ ٢٨ كبسط كفه ١٣ ١٤ باسطوا أيديهم ٦ ٩٣ لكم الأرض بساطاً ٧١ ١٩ بسطه ٢ ٧٠٢٤٧ ٦٩ يداه مبسوطتان ٥ ٦٤

وبارك فيها ٤١ ١٠	باركنا فيها ٧ ١٣٧ ٢١ ٧١ و ١٨ ٣٤ ٨١ باركنا حوله ١٧ باركنا عليه ٣٧ ١١٢ أن يبارك ٢٧ ٨ تبارك الله ٧ ٥٤ تبارك الذي ٢٥ ١ و ١٠ و ٦١ و ٤٣ ٦٧٨٥ ١ تبارك اسم ٥٥ ٧٨ فتبارك ٢٣ ٤٠١٤ ٦٤ تبارك ٧ ١١٠٩٦ ٤٨ رحمة الله وبركاته ١١ ٧٣ أنزلناه مباركاً ٦ ٩٢ و ١٥٥ مبارك ٢١ ٣٨٠٥٠ ٢٩ للذي يباركنا ٣٣ ٩٦ جعلنا مباركاً ١٩ ٣١ منزلاً مباركاً ٢٣ ٢٩ ماء مباركاً ٥٠ ٩ في البقعة المباركة ٢٨ ٣٠ مباركة ٢٤ ٣٥ و ٤٤٠٦١ ٣
برم	أبرموا أمراً قابلاً مبرمون ٤٣ ٧٩ إبراهيم ٢ ١٢٤ و ١٢٥ و ١٢٦ و ١٢٧ و ١٢٠ و ١٢٢ و ١٢٣ و ١٢٥ و ١٣٦ و ١٤٠ و ٢٥٨ و ٣٢٠ ٢٢ و ٦٥ و ٦٧ و ٦٨ و ٨٤ و ٩٥ و ٤٠٩٧ و ٥٤ و ١٢٥ و ٦٠١٢٣ و ٧٤ و ٧٥ و ٨٣ و ٩٠١٦١ و ٧٠ و ١١٠١١٤ و ٦٩ و ٧٤ و ٧٥ و ١٢٠٧٦ و ٦ و ٣٨ ١٤ ٣٥ ١٥ ٥١ ١٦ و ١٢٠ و ١٢٣ و ١٩ و ٤١ و ٤٦ و ٥٨ ٢١ ٥١ و ٦٠ و ٦٢ و ٢٩٠ ١٦ و ٣٣٠ ٣٧٠ و ٨٢ و ١٠٤ و ١٠٩ و ٣٨٠٤٥ ٤٢ ٣٠١٣ ٤٦ ٥١ ٢٣٠٢٤ ٥٧٠ ٢٦ ٤٠ ٨٧ و ١٩

صيد البر ٥ ٩٦	في البر ٦ ١٠٠٥٩ ١٧٠٢٢ و ٧٠ ٤١ ٣٠ ظلمات البر ٦ ٦٣ و ٢٧٠٩٧ ٦٣ إلى البر ١٧ ٢٩٠٦٧ ٣١٠٦٥ ٢٢ جانب البر ١٧ ٦٨
برز	لبرز الذين ٣ ١٥٤ ويبرز الله ١٤ ٢١ و ٤٨ يزروا ٢ ٤٠٢٥٠ ٨١ ويؤزب الجحيم ٢٦ ٧٩٠٩١ ٣٦ تري الأرض بارزة ١٨ ٤٧ يوم هم بارزون ٤٠ ١٦
برزخ	يزرخ ٢٣ ١٠٠٠ ٢٠٥٥ جعل بينهما يزخاً ٢٥ ٥٣
برص	الأكسمة والابريص ٣ ٥٠٤٩٣ ١١٠
برق	فإذا برق البصر ٧٧٥ رعد ويزق ٢ ١٩ البرق ٢ ١٣٠٢٠ ٣٠٠١٢ ٢٤ يكاد سنا يرقه ٢٤ ٤٣ بأكواب وأباريق ٥٦ ١٨ من إستبرق ٥٥ ٥٤ و إستبرق ١٨ ٤٤٠٣١ ٧٦٠٥٣ ٢١
برك	

وأبشروا بالجنة ٢٠٤١

هم يستبشرون ١٢٤٩، ٣٠
٤٥٣٩، ٤٨

يستشرون ١٧٠٣ و ١٧١، ١٥
٦٧

فأبشروا بيبكم ١١١٩
بشراً ٥٧٧، ٤٨٢٥، ٦٣٢٧

وَبَشِّرِ ٩٧٢، ٨٩١٦ و
١٠٢، ٢٢٧، ١٢٤٦

إلا تبشرون ١٠٨، ١٢٦٣
بأشراً ١٩١٢

لا تبشروا ٢٢٢٥
لهم البشرا ١٧٣٩، ٦٤١٠

جاءته البشرا ٧٤١١
بالبشرا ٢١٢٩، ٦٩١١

بشراً لهم اليوم ١٢٥٧
بشراً ٢١١، ١٨٨٧، ١٩٥

جاء البشرا ٩٦١٢
بالحق بشراً ١١٩٢، ٢٤٣٥

بشراً ونذيراً ٢٨٣٤، ٤٤١
إلا تبشروا ١٠٥١٧، ٥٦٢٥

وبشراً ٤٨٨، ٤٥٣٣، ٦٦١
إلا تبشرون ٤٨٦، ٥٦١٨

مبشرين ٢١٣٢، ١٦٥٤
الرياح مبشرات ٤٦٣٠

ضاحكة مستبشرة ٢٩٨٠
ولم يمتني بشراً ٤٧٣، ١٩

٢٠
أنتم بشر ١٨٥، ٢٠٣٠

على بشر ٩١٦
إلا بشر ١٠١٤ و ١١، ٣٢١

٢٤٢٣ و ٢٣، ١٥٤٢٦
١٨٦، ١٥٣٦

يعلمه بشر ١٠٣١٦
أنا بشر ١١٠، ٦٤١

أبشروا بولنا ٦٦٤
بشراً ٣٤٢١، ٣٣١٥، ٧٩٣

٥١٤٢
من البشرا ٢٦١٩

قول البشرا ٢٥٧٤

للبنشرا ٢٩٧٤، ٣١، ٣٦

إلا بشراً ٢٧١١، ٩٣١٧
ما هذا بشراً ٣١١٢

خالق بشراً ٢٨١٥، ٧١٣٨
أبشروا الله بشراً ٩٤١٧

بشراً سوياً ١٧١٩
أطعمتم بشراً ٣٤٢٣

من الماء بشراً ٥٤٢٥
أبشروا ٢٤٥٤

أنؤمن لبشرا ٤٧٢٣

بصير

بصيرت بما لم تبصروا ٩٦٢٠
فبصيرت به ١١٢٨

تبصرونهم يوم ١١٧٠
فمن أبصروا ١٠٤٦

أبصروا سمعاً ١٢٣٢
لا يسمع ولا يبصر ٤٢١٩

فتبصرونهم ٥٦٨
لا تبصرون ١٧٢، ١٧٩٧ و

١٩٨، ٤٣١٠، ٩٣٦
يبصرون بها ١٩٥٧

ما كانوا يبصرون ٢٠١١
أفلا يبصرون ٢٧٢٢

فأني يبصرون ٦٦٣٦
و أبصروا فبصرون ٣٧

١٧٩
و أبصروا فبصرون ٣٧

١٧٥
و أنتم تبصرون ٣٢١، ٥٤٢٧

أفلا تبصرون ٧٢٢٨، ٤٣
٢١٥١، ٥١

لا تبصرون ١٥٥٢، ٨٥٥٦
بما تبصرون و ما لا تبصرون ٦٩

٢٨ و ٢٩
أبصروا ٢٦١٨، ٣٨١٩

و الله بصير ٩٦٢، ١٥٣ و ٢٠
١٨٤٩، ٧١٥، ١٦٣

بما تعملون بصير ١١٠٢ و

٢٢٣ و ٢٢٧ و ٢٦٥، ١٥٦٣

٧٢٨، ١١٣١١، ١١٣٤، ٤١
٤٠، ٤٥٧، ٣٦٠، ٢٦٤

بما يعملون بصير ٣٩٨
سمع بصير ٦١٢٢ و ٧٥، ٣١

٢٨، ١٥٨
لخبير بصير ٢١٣٥

خبير بصير ٢٧٤٢
بصير بالعباد ٤٤٤٠

بكل شيء بصير ١٩٦٧
الأعمى و البصير ٥٠، ١٣

١٦، ١٩٣٥، ٥٨٤٠
الأصم و البصير ٢٤١١

السمع البصير ١١٧، ٢٠٤٠ و
٥٦، ١١٤٢

سمعاً بصيراً ٥٨٤ و ١٢٤، ٧٦
٢

يأت بصيراً ٩٣١٢
فارتد بصيراً ٩٦١٢

خبيراً بصيراً ١٧١٧ و ٣٠
٩٦

بنا بصيراً ٣٥٢٠
كنت بصيراً ١٢٥٢٠

كان ربك بصيراً ٢٠٢٥
بما تعملون بصيراً ٩٣٣، ٤٨

٢٤
عبادة بصيراً ٤٥٣٥

كان به بصيراً ١٥٨٤
ببصيرة ١٠٨١٢، ١٤٧٥

بصائر للناس ٤٣٢٨، ٢٠٤٥
ببصائر ١٠٤٦، ٢٠٣٧، ١٧

١٠٢
تبصروا ذكرى ٨٥٠

تبصروا ٦٧١٠، ٨٦٢٧، ٤٠
٦١

فإذا هم مبصرون ٢٠١٧
ببصيرة ١٢١٧ و ٥٩، ١٣٢٧

كانوا مبصرين ٣٨٢٩
كلع البصير ٧٧١٦

و البصير ٣٦١٧

ما زاغ البصر ١٧٥٣

ارجع البصر ٣٦٧ و ٤
إليك البصر خاشعاً ٤٦٧

برق البصر ٧٧٥
كلع بالبصر ٥٠٥٤

فبصير اليوم حديد ٢٢٥٠
وجعل على بصيره ٢٢٤٥

لأولى الأبصار ١٣٣، ٤٤٢٤
لا تدركه الأبصار ١٠٣٦

يدرك الأبصار ١٠٣٦
السمع و الأبصار ٣١١٠، ١٦

٧٨، ٧٨٢٣، ٩٣٢، ٢٢٦٧
تنحس في الأبصار ٤٢١٤

لا تعمى الأبصار ٤٦٢٢
و الأبصار ٣٧٢٤، ٤٥٣٨

زاغت الأبصار ١٠٣٣
زاغت عنهم الأبصار ٦٣٣٨

يا أولي الأبصار ٢٥٩
يذهب بالأبصار ٤٣٢٤

أبصار الذين كفروا ٩٧٢١
سمعاً و أبصاراً ٢٦٤٦

أبصاركم ٤٦٦، ٢٢٤١
سكرت أبصارنا ١٥١٥

أبصارها خاشعة ٩٧٩
على أبصارهم ٧٢

سمعهم و أبصارهم ١٠٨١٦
٢٠٤١

يخطف أبصارهم ٢٠٢
و أبصارهم ٢٠٢، ١١٠٦

و لا أبصارهم ٢٦٤٦
صرفت أبصارهم ٤٧٧

بفضوا من أبصارهم ٣٠٢٤
أعمى أبصارهم ٢٣٤٧

خشعاً أبصارهم ٧٥٤
خاشعاً أبصارهم ٤٣٦٨، ٧٠

٤٤
ليزلقونك بأبصارهم ٥١٦٨

بفضض من أبصارهم ٣١٢٤

بصل

و عدسها وبصلها ٦١ ٢

بضع

بضع سنين ٤٢ ١٢، ٤٣٠
أسروه بضاعة ١٩ ١٢
ببضاعة مزجاة ٨٨ ١٢
بضاعتنا زدت ٦٥ ١٢
بضاعتهم ٦٥ و ٦٢ ١٢

بطاً

لمن لئيبطن ٧٢ ٤

بطر

قرية بطرت معيشتها ٥٨ ٢٨
بطراً ورائه ٤٧ ٨

بطش

و إذا بطشتم بطشتم ١٣٠ ٢٦
يوم بطش البطشة ١٦ ٤٤
أراد أن يبطش ١٩ ٢٨
أيد يبطشون بها ١٩٥ ٧
إن بطش ريك ١٢ ٨٥
أشد منهم بطشاً ٣٦ ٥٠ ٨ ٤٣
أنذرهم بطشتنا ٣٦ ٥٤

بطل

بطل ما كانوا ١١٨ ٧
لا تبطلوا ٢١ ٤٧، ٢٦٤ ٢٣
إن الله سببته ٨١ ١٠
يبطل الباطل ٨٨
الحق والباطل ١٧ ١٣
زحق الباطل إن الباطل ٨١ ١٧
على الباطل ١٨ ٢١
هو الباطل ٦٢ ٢٢
من دونه الباطل ٣٠ ٣١
وما يبدى الباطل ٤٩ ٣٤
لا يأتيه الباطل ٤٢ ٤١

و يمع الله الباطل ٢٤ ٤٢

اتبعوا الباطل ٣ ٤٧

الحق بالباطل ٧١ ٣، ٤٢ ٢

يتكلم بالباطل ٢٩ ٤، ١٨٨ ٢

أموال الناس بالباطل ٩، ١٦٦ ٤

٣٤

كفروا بالباطل ٥٦ ١٨

آمنوا بالباطل ٥٢ ٢٩

جادلوا بالباطل ٥ ٤٠

أفيا بالباطل ٦٧ ٢٩، ٧٢ ١٦

و باطل ما كانوا ١١، ١٣٩ ٧

١٦

باطل ٢٧ ٣٨، ١٩١ ٣٨

بما فعل المبطلون ١٧٣ ٧

لا رتاب المبطلون ٤٨ ٢٩

خسر هناك المبطلون ٧٨ ٤٠

يخسر المبطلون ٢٧ ٤٥

إلا مبطلون ٥٨ ٣٠

بطن

و ما بطن ٣٣ ٧، ١٥١ ٦

الظاهر والباطن ٣ ٥٧

باطنه ١٣ ٥٧، ١٢٠ ٦

ظاهرة وباطنه ٢٠ ٣١

لا تتخذوا بطانة ١١٨ ٣

بطانها من استبرق ٥٤ ٥٥

يبطن مكة ٢٤ ٤٨

بطنه ١٤٤ ٣٧، ٤٥ ٢٤

ما في بطني ٣٥ ٣

في بطون ٥٣، ٦ ٣٩، ١٣٩ ٦

٣٢

من بطون ٧٨ ١٦

البطلون ٥٦، ٤٥ ٤٤، ٦٦ ٣٧

٥٣

مما في بطونه ٦٦ ١٦

بطونها ٢١ ٢٣، ٦٩ ١٦

في بطونهم ٢٢، ١٠ ٤، ١٧٤ ٢

٢٠

بعث

نفت ٤١ ٢٥، ١٦٤ ٣، ٢٤٧ ٢

٢ ٦٢

أبث ٩٤ ١٧

فبث ٢ ٥، ٢١٣ ٢١

بعثنا منهم ١٢ ٥

بعثنا من بعدهم ١٠، ١٠٣ ٧

٧٥

بعثنا من بعده ٧٤ ١٠

بعثنا في كل أمة ٣٦ ١٦

بعثنا عليكم ٥ ١٧

لبعثنا في كل قرية ٥١ ٢٥

من بعثنا من مرقنا ٥٢ ٣٦

ثم بعثناكم من بعد ٥٦ ٢

بعثناهم ١٩ و ١٢ ١٨

مئة عام ثم بعثه ٢٥٩ ٢

نبعث ١٥ ١٧، ٨٩ و ٨٤ ١٦

نبعث عليكم علياً ٦٥ ٦

نبعث الله ٧٢، ٣٤ ٤٠، ٣٨ ١٦

٧

الله نبعث ٧ ٢٢

حتى نبعث ٥٩ ٢٨

أن يبعثك ريك ٧٩ ١٧

يبعثكم فيه ليقضي ٦٠ ٦

ليبعثن عليهم ١٦٧ ٧

يبعثهم الله ١٨ و ٦٥، ٣٦ ٦

انبث ٢ ١٢٩ و ٢٦، ٢٤٦ ٢٦

فأبعثوا ١٩ ١٨، ٣٥ ٤١

يوم أنبث حياً ٣٣ ١٩

وربي لنبعث ٧ ٦٤

يوم القيامة نبعثون ١٦ ٢٣

يوم نبعث حياً ١٥ ١٩

أن لن نبعثوا ٧ ٦٤

يوم نبعثون ٢٣، ٣٦ ١٥، ١٤٧ ٧

٣٨، ١٤٤ ٣٧ ٨٧ ٢٦، ١٠٠

٧٩

أبأن نبعثون ٦٥ ٢٧، ٢١ ١٦

أنبث أشقاها ١٢ ٩١

في رب من البعث ٥ ٢٢

يوم البعث ٥٦ ٣٠

ولا نبثكم ٢٨ ٣١

كره الله أنبثا ٩ ٩٦

نبعثون ٤٨ ٣، ٧١ ١١

لنبعثون ٢٣، ٩٨ و ٤٩ ١٧

٤٧ ٥٦، ١٦ ٣٧ ٨٢

ما نحن بمبعوثين ٢٣، ٢٩ ٦

٢٧

بعثر

إذا بعثر ما في ٩ ١٠٠

القبور بعثرت ٤ ٨٢

بعد

بفدت عليهم الشقة ٤٢ ٩

كما يفدت ثمود ٩٥ ١١

ربنا باعد ١٩ ٣٤

بفدت المشرقين ٣٨ ٤٣

بفدت ٩٥ و ٦٨ و ٦٠ و ٤٤ ١١

بفدت ٤٤ و ٤١ ٢٣

شفاق بعيد ٥٣ ٢٢، ١٧٦ ٢

٥٢ ٤١

ضلال بعيد ٥٠، ١٨ ٤٢، ٣ ١٤

٢٧

أم بعيد ١٠٩ ٢١

من مكان بعيد ٥٢ ٣٤، ١٢ ٢٥

و ٤٤ ٤١، ٥٣ ٤١

غير بعيد ٣١ ٥٠، ٢٢ ٢٧

رجع بعيد ٣٥٠

ببعيد ٨٩ و ٨٢ ١١

الضلال البعيد ٢٢، ١٨ ١٤

٨٣٤، ١٢

أمدأ بعيداً ٣٠ ٣

ضلالاً بعيداً ١١٦ و ٦٠ و ١١٦

١٦٧ و ١٣٦

يرونه بعيداً ٦٧٠

عنها مبعوثون ١٠١ ٢١

بعر

يعبر ٦٥١٢ و ٧٢

بعض

بعوضه فما فرقها ٢٦٢

بعل

أندعون بعلًا ٣٧ ١٢٥

خافت من بعلها ١٢٨

و هذا بعل شيعًا ١١ ٧٢

بئولتهن ٢ ٢٢٨ ٢٤ ٣١

إلا لبئولتهن ٢٤ ٣١

بغت

الساعة بغتة ٣١٦ ١٢ ١٠٧

٥٥٢٢

أخذناهم بغتة ٤٤٦ ٩٥٧

عذاب الله بغتة ٤٧٦

إلا بغتة ١٨٧٧

تأتهم بغتة ٢١ ٤٠ ٤٣ ٦٦

١٨٤٧

بغتة وهم لا ٢٦ ٢٠٢ ٢٩ ٥٣

العذاب بغتة ٣٩ ٥٥

بفض

بدت البغضاء ١١٨٣

و البغضاء ١٤ و ٦٤ و ٩١

٤٦٠

بغل

الخليل والبغال ١٦ ٨

بغي

بغى بعضنا ٣٨ ٢٢

قبغى عليهم ٢٨ ٧٦

بغث أحدهما ٤٩ ٩

لبغوا في الأرض ٤٢ ٢٧

أبغى ربًا ٦٤ ١٦

أبغىكم إليها ٧ ١٤٠

ولا تبغ الفساد ٢٨ ٧٧

فلا تبغوا عليهن ٤ ٣٤

تبغونها عوجًا ٣ ٩٩٣ ٨٦٧

فقاتلوا التي تبغي ٤٩ ٩

ما كنا نبع ١٨ ٦٤

يا أبا ناس ما نبغى ١٢ ٦٥

دين الله يبعون ٣ ٨٣

الجاهلية يبعون ٥٠ ٥٠

هم يبعون ١٠ ٢٣

لا يبعون عنها ١٨ ١٠٨

يبعون في الأرض ٤٢ ٤٢

يبعونكم الفتنة ٤٧٩

يبعونها ٧ ٤٥٧ ١١ ١٩ ١٤ ٣١٤

لبغى بعضهم ٣٨ ٢٤

لا يبعيان ٥٥ ٢٠

ثم بغي عليه ٢٢ ٦٠

البغى وراء ٣ ٧٢ ١٧٠ ٣١

لقد ابتغوا الفتنة ٩ ٤٨

لابتغوا إلى ذي ١٧ ٤٢

ومن ابتغيت ٣٣ ٥١

أفغير الله أبغى ٦ ١١٤

أن تبغوا ٢ ١٩٨ ٤ ٢٤

ولتبغوا من ١٦ ١٤ ١٧ ٦٦

٢٨ ٧٣ ٣٥ ٤٦ ٣٥ ١٢ ٤٥

١٢

لتبغوا فضلاً ١٧ ١٢

لتبغوا غرض ٢٤ ٣٣

تبغون غرض ٤ ٩٤

تبغى ٦ ٣٥ ٦٦ ١٦٦

لا تبغى الجاهلين ٢٨ ٥٥

يبغ غير الإسلام ٣ ٨٥

يبغون فضلاً ٥ ٤٨ ٢٥ ٢٩ ٥٩

٨

يبغون إلى ربهم ١٧ ٥٧

يبغون الكتاب ٢٤ ٣٣

يبغون من فضل ٧٣ ٢٠

أيبغون عندهم ٤ ١٣٩

والبغ ١٧ ١١٠ ٢٨ ٧٧

وابتغوا ٢ ١٨٧ ٥ ٣٥ ٦٢ ١٠

فابتغوا عند الله ٢٩ ١٧

ما يبتغي ١٩ ٩٢ ٢٦ ٢١١

٦٩٣٦

ما كان يبتغي ٢٥ ١٨

يبتغي لها ٣٦ ٤٠

لا يبتغي لأحد ٣٨ ٣٥

البغى ٣٧ ١٦ ٩٠ ٤٢ ٣٩

بغياً أن ينزل ٢ ٩٠

بغياً بينهم ٢ ٢١٣ ٣ ١٩ ٤٢

١٤ ٤٥ ١٧

بغياً وعدواً ١٠ ٩٠

إنما بغيكم ١٠ ٢٣

جزيناهم ببغيهم ٦ ١٤٦

غير باغ ٢ ١٧٣ ٦ ١٤٥ ١٦

١١٥

بغياً ١٩ ٢٠ ٢٨

على البغاء ٢٤ ٣٣

ابتغاء مرضات ٢ ٢٠٧ ٢٦٥

١١٤٤

ابتغاء وجه ٢ ٢٧٢ ١٣ ٢٢

٢٠ ٩٢

ابتغاء الفتنة وابتغاء ٣ ٧

في ابتغاء القوم ٤ ١٠٤

ابتغاء حلية ١٣ ١٧

ابتغاء رحمة ١٧ ٢٨

ابتغاء رضوان ٥٧ ٢٧

ابتغاء مرضاتي ٦٠ ١٦

ابتغواكم من فضله ٣٠ ٣٣

بقر

البقر ٢ ١٤٤ ٦ ١٤٦

بقرة ٢ ٦٧ ٦٨ و ٦٩ و ٧١

سبع بقرات ١٢ ٤٢ ٤٦

بقع

في البقعة ٢٨ ٣٠

بقل

من بقلها ٢ ٦١

بقي

ما بقي من الربا ٢ ٢٧٨

يبقى وجه ربك ٥٥ ٢٧

و نعود فما أبقي ٥١ ٥٣

لا تبقي ولا ٧٤ ٢٨

وأبقى ٢٠ ٧١ و ٧٣ و ١٢٧ و

١٣١ ٢٨ ٦٠ ٤٢ ٣٦ ٨٧

١٧

عند الله باقى ٦٦ ٩٦

الباقين ٢٦ ١٢٠ ٣٦ ٧٧

باقية ٤٣ ٢٨ ٦٩ ٨

البقيات الصالحات ١٨ ٤٦

٧٦١٩

بقية ٢ ٢٤٨ ١١ ٨٦ ١١٦

بكر

ولا بكر عوان ٢ ٦٨

ابتكاراً ٥٦ ٢٦ ٦٦ ٥

بكرة وعشياً ١٩ ١١ ٦٢

بكرة و أصلاً ٥٥ ٢٥ ٣٣ ٤٢

٢٥ ٧٦ ٩٤٨

صحبهم بكرة ٥٤ ٣٨

بالعشي والإبتكار ٤١ ٣ ٥٥ ٤٠

بكك

للذي بككة مباركاً ٦٣ ٩٦

بكم

أحدهما أبكم ١٦ ٧٦

بكم عمي ٢ ١٨ ١٧١

صم وبكم ٦ ٣٩

الصم البكم ٢٨ ٢٢

بكمأ وصماً ١٧ ٩٧

بكي

فما بكت عليهم ٢٩٤٤
ولا يتكون ٦٠٥٣
وليتكون أكثر ٨٢٩
يتكون ١٠٩١٧، ١٦١٢
أضمت وأبكت ٤٣٥٣
سجداً وبكتياً ٥٨١٩

بلد

البلد ٥٨٧، ٣٥١٤، ١٩٠ و
٣٩٥، ٢
إلى بلد ٧١٦، ٩٣٥
بلد ميت ٥٧٧
بلداً أمناً ١٢٦٢
كفروا في البلاد ١٩٦٣
تقلّبهم في البلاد ٤٤٠
فتقبوا في البلاد ٣٦٥٠
مظها في البلاد ٨٨٩
طغوا في البلاد ١١٨٩
بلدة طيبة ١٥٣٤
بلدة ميتاً ٤٩٢٥، ١١٤٣، ٥٠
١١
رب هذه البلدة ٩١٢٧

بلس

يُنس المجرمون ١٢٣٠
فأذا هم مُبلسون ٤٤٦
هم فيه مُبلسون ٧٥٤٣، ٧٧٢٣
من قبله لمبلسين ٤٩٣٠
إلا إبليس ٣١١٥، ١١٧، ٣٤٢
و ٢٠، ٥٠، ١٨، ٦١، ١٧، ٣٢
٧٤٣٨، ١١٦
وجنود إبليس ٩٥٦٦
صدق عليهم إبليس ٢٠٣٤
يا إبليس ما منعك ٧٥٣٨

بلع

يا أرض ابليعي ٤٤١١

بلغ

ومن بلغ ١٩٦
ولما بلغ أشده ١٤٢٨ ٢٢١٢
حتى إذا بلغ ٨٦١٨ و ٩٠ و ٩٣
إذا بلغ الأطفال ٥٩٢٤
فلما بلغ معه ١٠٢٣٧
بلغ أشده وبلغ أربعين ١٥٤٦
فلما بلغا مجمع ٦١١٨
بلغت من الكبر ٨١٩
بلغت من لدني ٧٦١٨
بلغت ١٠٣٣، ٨٣٥٦، ٣٦٧٥
فبلغن أجلهن ٢٣١٢ و ٢٣٢٢
بلغن أجلهن ٢٦٥، ٢٣٤٢
بلغنا أجلاً ١٢٨٦
بلغني الكبر ٤٠٣
بلغوا ٦٤، ٤٥٣٤
أبلغ ٦٠، ١٨، ٣٦٤٠
ولن تبلغ الجبال ٣٧١٧
تبلغوا ٥٢٢، ٦٧٤٠ و ٨٠
يبلغ الهدي محله ١٩٦٢
بلغ الكتاب ٢٣٥٢
بلغ أشده ١٥٢٦، ٣٤١٧
بلغ محله ٢٥٤٨
ليبلغ فاه ١٤١٣
يلفغا أشدهما ٨٢١٨
إما يبلغن عندك ٢٣١٧
الذين لم يبلغوا ٥٨٢٤
فما بلغت رسالته ٦٧٥
أبلغكم ٦٢٧ و ٦٨، ٢٣٤٦
يبلغون رسالات ٣٩٣٣
بلغ ما أنزل ٦٧٥
أبلغكم ٧٩٧ و ٩٣، ٥٧١١
أبلغوا رسالات ٢٨٧٢
أبلغه مأمته ٦٩
بالغ ٩٥٥، ٣٦٥
ما هو ببالغه ١٤١٣
هم بالغوه ١٣٥٧

لم تكونوا بالغيه ٧١٦
ما هم ببالغيه ٥٦٤٠
الحجة البالغة ١٤٩٦
بالغه ٥٥٤، ٣٩٦٨
قولاً بليغاً ٦٣٤
عليك البلاغ ٢٠٣، ١٣، ٤٠
البلاغ المبين ١٦، ٩٢٥، ٨٢
١٢٦٤

إلا البلاغ ١٦، ٩٩٥، ٣٥، ٢٤
٥٤، ١٨٢٩، ١٧٣٦، ٤٨٤٢
بلاغ ١٤، ٥٢١٤، ٣٥٤٦
إلا بلاغاً من الله ٢٣٧٢
للبلاغ قوم عابدين ١٠٦٢١
مبلغهم من العلم ٣٠٥٣

بلو

بلونا هم كما بلونا ١٧٦٨
و بلونا هم بالحسنات ١٦٨٧
تبلو كل نفس ٣٠١٠
تبلوكم بالشر ٣٥٢١
وتنبلوكم ١٥٥٢، ٢١٤٧
وتنبلو أخباركم ٣١٤٧
تبلوهم بما كانوا ١٦٣٧
تبلوهم أيهم ٧١٨
تنبلو بعضهم ٤٤٧
تنبلوكم في ما ١٦٥٦، ٤٨٥٥
تنبلوكم أيكم ١٧١، ٢٦٧
تنبلوكم الله به ٩٢١٦
تنبلوكم الله ٩٤٥
تنبلوني أشكر ٢٧، ٤٠
تنبلي السرائر ٩٨٦
تنبلون في أموالكم ١٨٦٣
وتنبلي المؤمنين ١٧٨
ابتلى إبراهيم ربه ١٢٤٢
إذا ما ابتلاه ١٥٨٩، ١٦
أشاح تنبلي ٢٧٦
وتنبلي الله ما ١٥٤٣
صرفكم عنهم تنبليكم ١٥٢٣
و ابتلوا التيامي ٦٤

هناك ابتلى ١١٣٣
بلاء من ربكم ٤٩٢، ١٤١٧
٦١٤
بلاء حسناً ١٧٨
بلاء مبين ٣٣٤٤
لهو البلاء المبين ١٠٦٣٧
مبتليكم بنهر ٢٤٩٢
وإن كنا لمبتلين ٢٠٢٣

بلي

و ملك لا يبلى ١٢٠٢٠

بنن

كل بنان ١٢٨
أن نسوي بنانه ٤٧٥

بني

بنها ٢٧٧٩، ٥٩١
بنياهم الذي بنوا ١١٠٩
بنياهم فوكم ١٢٧٨
بنينها ٦٥٠، ٤٧٥١
أتبنون بكل ريع ١٢٨٢٦
ابن لي ٣٦٤، ١١٦٦
ابنوا عليهم بنياً ٢١١٨
أبناؤه بنياً ٩٧٣٧
و السماء بناء ٢٢٢، ٦٤٤٠
كل بناء وغواص ٣٧٣٨
كانهم بنان مرصوص ٤٦١
أسس بنيانه ١٠٩٩
بنينهم ١١٠٩، ٢٦١٦
فوقها غرف غنية ٢٠٣٩

بنو

إن ابتلسرق ٨١١٢
نادى نوح ابنه ٤٢١١
قال لقمان لابنه ١٣٣١
وجعلناها وابنها ٩١٢١
إن ابني من أهلي ٤٥١١

بنات ٥٠ ٣٣	لنبتونهم ٥٨ ٢٩، ٤١ ١٦	يبتون ١٠٨ و ٨١ ٤
له البنات ٥٧ ١٦	توؤوا الدار ٩ ٥٩	جعلنا البيت ١٢٥ ٢
أرثك البنات ١٤٩ ٣٧	نتؤأ من الجنة ٧٤ ٣٩	القواعد من البيت ١٢٧ ٢
أصطفى البنات ١٥٢ ٣٧	يتؤأ منها حيث ٥٦ ١٢	حج البيت ٩٧ ٣، ١٥٨ ٢
أم له البنات ٢٩ ٥٢	أن تتؤأ لقومكما ٨٧ ١٠	البيت الحرام ٩٧ و
بناتك ٥٩ ٣٣، ٧٩ ١١	غيتؤا صدق ٩٢ ١٠	عند البيت ٣٥ ٨
أمهاتكم وبناتكم ٢٣ ٤		أهل البيت ٣٣ ٣٣، ٧٣ ١١
هؤأا بناتي ٧١ ١٥، ٧٨ ١١	يوب	مكان البيت ٢٦ ٢٢
	ادخلوا الباب ٥٨ ٢، ١٥٤ ٤، ١٦١	إلى البيت العتيق ٣٢ ٢٢
بغت	الباب ٢٥ ١٢، ٢٣ ٥	و البيت المعمور ٤ ٥٢
بغت فتبتهم ٤٠ ٢١	باب ١٢ ١٢، ١٣ ٢٣، ١٥ ٤٤	رب هذا البيت ٣١ ٠٦
فبت الذي كفر ٢٥ ٨ ٢	١٣ ٥٧	بالبيت العتيق ٢٩ ٢٢
هذا بيتان ١٦ ٢٤	عليهم باباً ١٤ ١٥، ٢٣ ٧٧	بيت ٩٦ ٣، ٩٢ ١٧، ١٢ ٢٨
ولا يأتين بيتان ١٢ ٦٠	أبواب كل شي ٤٤ ٦٠	٣٦ ٥١
بغتاً ٢٠ ٤ و ١١٢ و ١٥٦، ٥٨ ٣٣	أبواب السماء ١١ ٥٤، ٤٠ ٧	لبيت العنكبوت ٤١ ٢٩
	من أبواب ٦٧ ١٢	نبتاً ٤١ ٢٩، ١١ ٦٦
بهج	سبعة أبواب ٤٤ ١٥	ببتك ٣٧ ١٤، ٥٨
ذات بهجة ٦٠ ٢٧	أبواب جهنم ١٦ ٢٩، ٣٩ ٧٢	من يبتد ١٠٠ ٤
زوج بهج ٧٥٠ ٥، ٢٢ ٥٥	٧٦ ٤٠	هو في بيتها ١٢ ٢٣
بهل	الأبواب ١٢ ٢٣، ٣٨ ٥٠	يبتني ٢ ١٢٥، ٢٦ ٢٢، ٧١ ٢٨
ثم نبتهل فجعل ٦١ ٣	أبواباً ٤٣ ٣٤، ٧٨ ١٩	تأتوا البيوت ١٨ ٢
	أبوابها ٢ ١٨٩، ٣٩ ٧١ و ٧٣	و أتوا البيوت ١٨ ٢
بهم	بور	في البيوت ١٥ ٤
بهيمة الأنعام ١٥ ٢٨، ٢٢ ٢٨ و	تجارة لن تبور ٢٩ ٣٥	أوهن البيوت ٤١ ٢٩
٣٤	أولئك هو بيور ١٠ ٣٥	في بيوت أذن ٢٦ ٢٤
	قوماً بيوراً ١٢ ٤٨، ١٨ ٢٥	أو بيوت ٦١ ٢٤
بوء	دار البوار ٢٨ ١٤	بيوت النبي ٥٣ ٣٣
باء ١٦٨، ١٦٢ ٣	بول	الجيال بيوتاً ١٥ ٧٤، ١٥ ١٦٨٢
بالؤوا بغضب ١١٢ ٣، ٦١ ٢	ما بال ١٢ ٥٠، ٢٠ ٥١	١٤٩ ٢٦، ٦٨
بالؤوا بغضب ٩٠ ٢	بالهم ٢٤٧ ٥	بمصر بيوتاً ٨٧ ١٠
أن تبوء بآمني ٢٩ ٥	بيت	الأبناهم بيوتاً ٨٠ ١٦
بؤأكم في الأرض ٧٤ ٧	يبتون لربهم ٦٤ ٢٥	تدخلوا بيوتاً ٢٧ ٢٤ و ٢٩
بؤأنا ١٠ ٩٢، ٢٢ ٢٦	يبت طائفة منهم ٨١ ٤	دخلتم بيوتاً ٦١ ٢٤
تبؤى المؤمنين ١٢١ ٣	لنبتنهم ٤٩ ٢٧	في بيوتكم ٤٩ ٣ و ١٥٤
		واجلعلوا بيوتكم ٨٧ ١٠
		من بيوتكم ١٦ ٨٠، ٢٤ ٦١
		غير بيوتكم ٢٧ ٢٤
		في بيوتكن ٣٣ ٢٢ و ٣٤
		إن بيوتنا عورة ٣٣ ١٣
		بيوتهم ٢٧ ٥٢، ٥٩ ٢

ليوتهم ٢٤ و ٢٣٤٣
من يوتهم ١٦٥
بأقار ٤٧، ٩٧، ٥٠١٠

يبدا

ما أظن أن تبيد ٣٥١٨

بيض

البيض ١٠٧٣، ٨٤١٢
تبيض وجوه ١٠٦٣
الخط الأبيض ١٨٧٢
بيضاء للناظرين ١٠٨٧، ٣٣٢٦،
تخرج بيضاء ٢٢٢٠، ١٢٢٧،
٣٢٢٨

بيضاء للذ ٤٦٣٧
جدد بيض ٢٧٣٥
تبيض مكنون ٤٩٣٧

بيع

بيعكم الذي بايعتم ١١١٩
بأيدانك على أن ١٣٦٠
بأيعونك إنما بأيعون ١٠٤٨
إذ بأيعونك تحت ١٨٤٨
فبأيعون واستغفر ١٢٦٠
إذا تبايعتم ٢٨٢٢
لا بيع ٢٥٤٢، ٣١١٤، ٣٧٢٤
البيع ٢٧٥٢، ٩٦٢
صوامع وبيع ٤٠٢٢

يين

قد بينا ١١٨٣، ١١٨٢، ٥٧

١٧

بيناه للناس ١٥٩٢
أصلحو وبنوا ١٦٠٢
ولا بين لكم بعض ٦٣٤٣
تبيين ٤٤١٦ و ٦٤
تبيينه للناس ١٨٧٣

كيف نبين لهم ٧٥٥
لنبين لكم ٥٢٢
ولنبينه لقوم ١٠٥٦

نبين ٦٨٢ و ٦٩ و ٧٠ و ١٨٧
و ٢١٩ و ٢٢١ و ٢٤٢ و
٢٦٦، ١٠٢٣، ١٧٦٤ و ١٥٥
١٩ و ٨٩ و ١١٥٩ و ١٨٢٤ و
٥٨ و ٥٩ و ٦١
لنبين ٣٦٤، ٤١٤، ٣٩١٦

ولنبين لكم ٩٢١٦
بينها لقوم ٢٢٠٢
ولا يكاد نبين ٥٢٤٣
تبين لهم ١٠٩٢
نبين الرشد ٢٥٦٢
تسبين له ٢٥٩٢، ١١٥٤، ٩
١١٤

بعدما تبين ١١٣٩، ٦٨
تبين لهم ٢٥٤٧ و ٢٢
تبينت الج ١٤٣٤
تبين ١٨٧٢، ٤٣٩، ٥٣٤١

فنبينوا ٩٤٤، ٦٤٩
ولنبين سبيل ٥٥٦
سلطان بين ١٥١٨
آية بينة ٢١١، ٣٥٢٩
على بينة ١٧١١ و ٢٨
٦٣ و ٨٨ و ٤٠٣٥، ١٤٤٧
بينه من ريكم ١٥٧٦، ٧٣٧ و
٨٥

عن بينه ٤٢٨

أولم تأنهم بينه ١٣٢٢٠
بينته ١٠٥٧، ١٧١١ و ٢٨
٥٢

البينة ١٩٨ و ٤

ابن مريم البينات ٨٧٢ و ٢٥٣
من البينات ١٥٩٢، ٧٢٢٠
جاءتكم البينات ٢٠٩٢
جاءتهم البينات ٢١٣٢ و
٢٥٣، ١٥٣٤
جاءهم البينات ٨٦٣ و ١٠٥
جاءني البينات ٦٦٤٠

من قبلي بالبينات ١٨٣٣
جاءوا بالبينات ١٨٤٣
رسلنا بالبينات ٣٢٥، ٢٥٥٧

جئتهم بالبينات ١١٠٥
رسلهم بالبينات ١٠١٧، ٧٠٩،
١٣١٠، ٩١٤، ٩٣٠، ٢٥٣٥،
٢٢٤٠، ٨٣، ٦٦٤
فجاءوهم بالبينات ١٠، ٧٤١، ٣٠
٤٧

بالبينات والزبر ٤٤١٦
موسى بالبينات ٩٢٢، ٢٩٢٩
جاءكم بالبينات ٢٨٤٠
من قبل البينات ٣٤٤٠
رسلكم بالبينات ٥٠٤٠
عيسى بالبينات ٦٣٤٣
جاءهم بالبينات ٦٦١
آيات بينات ٢٩٩٢، ٩٧٣، ١٧
١٠١، ١٦٢٢، ٢٩، ٤٩، ٥٧
٩، ٥٥٨

وبينات من الهدى ١٨٥٢
آياتنا بينات ١٥١٠، ١٩، ٧٣
٢٢، ٢٤، ٢٨، ٣٦، ٣٤
٤٣، ٢٥٤٥، ٧٤٦
آياتهم بينات ١٧٤٥
بينته ٣٣، ١٩٤، ١٦٥
بينات ٣٤٢٤، ٤٦، ١١٦٥
عدو مبين ١٦٨٢ و ٢٠٨، ٦
١٤٢، ٢٢٧، ٥١٢، ٣٦، ٦٠
٦٢٤٣

ضلال مبين ٦، ١٦٤٣، ٧٤٧
١٢، ٨١٢ و ٣٠، ١٩، ٢٨
٥٤، ٩٧٢٦، ٢٨، ١١٣١
٣٤، ٣٦، ٢٤ و ٤٧، ٣٩
٢٢، ٤٣، ٤٠، ٢٢٤٦، ٢٢٤٦
٢٩٦٧
كتاب مبين ١٥٥، ٥٩٦، ١٠
٦١، ١٢٧ و ٧٥
سحر مبين ١١٠٥، ٧٦، ١٠
٧٦، ١١، ٧١١، ١٢٣٧، ٤٣٣٤
١٥٣٧، ٧٤٦، ٦٦١

نعبان مبين ١٠٧٧، ٢٢٢٦
نذير مبين ١٨٤٧، ٢٥١١
٤٩، ٢٦، ١١٥، ٢٩، ٣٨، ٥٠
١٧٠، ٩٤٦، ٥١، ٥٠ و ٦٧٥١

٢٧١، ٢٦
لساحر مبين ٢١٠
سلطان مبين ١٤، ٩٦، ١١
٢٣، ٤٥، ٢٧، ٣٧، ١٥٦
٢٣٤٠، ١٩٤٤، ٣٨، ٥٢

٢٨

قرآن مبين ١١٥، ٦٩٣٦
شهاب مبين ١٨١٥
لبامام مبين ١٥٧٩
خصيم مبين ٤١٦، ٧٧٣٦
عربي مبين ١٠٣١٦، ١٩٥٢٦
إفك مبين ١٢٢٤
بشي مبين ٣٠٢٦
مضل مبين ١٥٢٨
لعوي مبين ١٨٢٨
كتاب مبين ٢٣٤

في امام مبين ١٢٣٦
ظالم لنفسه مبين ١١٣٣٧
لكفور مبين ١٥٤٣
غير مبين ١٨٤٣
رسول مبين ٢٩٤٣، ١٣٤٤
بدخان مبين ١٠٤٤
بلا مبين ٢٣٤٤
البلاغ المبين ١٦، ٩٢٥ و ٣٥
٨٢، ٢٤، ٥٤، ٢٩، ١٨، ٣٦

١٧، ١٢٦٤
الفوز المبين ١٦٦، ٤٥، ٣٠
الكتاب المبين ١٢، ٢٦، ٢
٢٤٤، ٢٤٣، ٢٢٨
النذير المبين ١٥٨٩
الخرسان المبين ١١٢٢، ٣٩
١٥
الحق المبين ٢٥٢٤، ٧٩٢٧
الفضل المبين ١٦٢٧
البلاء المبين ١٠٦٣٧
بالأفق المبين ٢٣٨١

إنمأ ميئاً ٥٠ و ١١٢، ٥٨٣٣
سلطاناً ميئاً ٩١ و ١٤٤ و
١٥٣
عدواً ميئاً ١٠١، ١٧، ٥٣
خسراناً ميئاً ٤ ١١٩
نوراً ميئاً ٤ ١٧٤
ضلالاً ميئاً ٣٣ ٣٦
فتحاً ميئاً ٤٨ ١
الكتاب المستبين ١١٧
هذا بيان للناس ٣ ١٢٨
علمه البيان ٥٥ ٤
إن علينا بيانه ١٩ ٧٥
تبياناً لكل شيء ١٦ ٨٩

باب التاء

تلب

ثبت بدا أبي لهب وقت ١١١
١
إلا في ثياب ٤٠ ٣٧
غير تكتب ١١ ١٠١

تبت

التابوت ٢ ٢٤٨، ٣٩

تبر

وكلاً تبرأ تنبراً ٢٥ ٣٩
لتبرأوا ما علوا تنبراً ١٧ ٧
متر ما هم فيه ١٣٩
إلا تباراً ٧١ ٢٨

تبع

تبع ٣، ٣٨ ٧٣
تبعث منهم ٧، ١٨، ٦٣ ٣٨
٨٥
فمن تبعني ١٤ ٣٦

ما تبعوا قبلك ٢ ١٤٥
تبعها الرادة ٧٧ ٧
يتبعها أذى ٢، ٢٦٣
ثم أتبع سيأ ١٨، ٨٩ و ٩٢
فأتبع سيأ ١٨ ٨٥
فأتبعنا بعضهم ٢٣ ٤٤
وأتبعناهم في هذه ٢٨ ٤٢
فأتبعه الشيطان ٧ ١٧٥
فأتبعه شباب ١٥، ١٨، ٣٧، ١٠
فأتبعهم فرعون ١٠، ٩٠، ٢٠
٧٨
فأتبعوهم مشرقين ٢٦ ٦٠
ثم تتبعهم الآخرين ٧٧ ١٧
لا تتبعون ما أنفقوا ٢٦٢ ٢٦٢
وأتبعوا في هذه ١١، ٦٠ و ٩٩
أتبع رضوان الله ٣ ١٦٢
أتبع ملة إبراهيم ٤ ١٢٥
أتبع رضوانه ٥ ١٦
أتبع هواه ٧، ١٧٦، ١٨، ٢٨، ٢٠
١٦
أتبع الذين ظلموا ١١، ١١٦، ٣٠
٢٩
أتبع الهدى ٢٠ ٤٧
أتبع هداهي ٢٠ ١٢٣
لو أتبع الحق ٢٣ ٧١
من أتبع هواه ٢٨ ٥٠
أتبع الذكر ٣٦ ١١
وأتبعته ملة ١٢ ٣٨
ولن أتبعث ٢، ١٢٠ و ١٤٥،
٣٧ ١٣
لئن أتبعتم شيعياً ٧ ٩٠
لأتبعنم الشيطان ٨٣
وأتبعنهم ذرئهم ٥٢ ٢١
فإن أتبعنني فلا ١٨، ٧٠
من أتبعنا ٨، ٦٤، ١٥، ٤٢
وما نراك أتبعك إلا ١١ ٢٧
وأتبعنا الأزدلون ٢٦ ١١١
أتبعنا من المؤمنين ٢٦ ٢١٥
ومن أتبعكمنا ٢٨ ٣٥
ومن أتبعن ٣ ٢٠

وأتبعنا الرسل ٣ ٥٣
فتالاً لاتبعناكم ٣ ١٦٧
أنا ومن أتبعني ١٢ ١٠٨
وأتبعوا ما تظن ٢ ١٠٢
الذين أتبعوا ٢، ١٦٦ و ١٦٧
وأتبعوا رضوان ٣ ١٧٤
وأتبعوا النور ٧ ١٥٧
وأتبعوا أمر ١١ ٥٩
وأتبعوا الشهوات ١٩ ٥٩
وأتبعوا سبيلك ٤٠ ٧
أتبعوا الباطل ٤٧ ٣
أتبعوا الحق ٤٧ ٣
أتبعوا أهواءهم ٤٧، ١٤ و ١٦،
٣٥٤
أتبعوا ما أسخط ٤٧ ٢٨
وأتبعوا لم يزد ٧١ ٢١
فأتبعوا أمر ١١ ٩٧
جاعل الذين أتبعوك ٣ ٥٥
فاصد لأتبعوك ٩ ٤٢
أتبعوه ٣، ٦٨، ٩، ١١٧، ٥٧، ٢٧
فأتبعوه إلا فريقاً ٣٤ ٢٠
الذين أتبعوهم ٩ ١٠٠
إن أتبع ٦، ١٠، ١٥، ٤٦، ٩
أتبع ٧، ٥٦، ٢٠٣
هل أتبعنا على أن ١٨ ٦٦
أهدى منهما أتبعه ٢٨ ٢٩
تتبع ملتهم ٢ ١٢٠
تتبع أهواءهم ٥٨ و ٤٢٤٩
١٥
لا تتبع أهواء الذين ٦، ١٥٠
٤٥ ١٨
لا تتبع سبيل ٧ ١٤٢
ولا تتبع الهوى ٣٨ ٢٦
ولا تتبعن سبيل ١٠ ٨٩
ألا تتبعن ٢٠ ٩٣
تتبعوا خطوات ٢، ١٦٨ و ٢٠٨،
٦، ١٤٢، ٢٤ ٢١
تتبعوا الهوى ٤ ١٣٥
تتبعوا أهواء ٥ ٧٧
تتبعوا السبل ٦ ١٥٣

تتبعوا من دونه ٣٧
إن تتبعون ٦، ١٤٨، ١٧، ٤٧،
٨٢٥
لن تتبعوا ٤٨ ١٥
تتبع ما ألفينا ٢ ١٧٠
ننزع الرسل ١٤ ٤٤
ننزع السحرة ٢٦ ٤٠
ننزع الهدى ٢٨ ٥٧
ننزع ما وجدنا ٣١ ٢١
فتفتح آياتك ٢٠، ١٣٤، ٢٨، ٤٧
ذرونا تتبعكم ٤٨ ١٥
واحد أتبعه ٥٤ ٢٤
يتبع الرسول ٢ ١٤٣
يتبع غير سبيل ٤ ١١٥
وما يتبع أكثرهم ١٠ ٣٦
وما يتبع الذين ١٠ ٦٦
ويتبع كل شيطان ٢٢ ٣
يتبع خطوات ٢٤ ٢١
يتبعهم الغاؤون ٢٦ ٢٢٤
لا يتبعوكم ٧ ١٩٣
يتبعون الشهوات ٤ ٢٧
إن يتبعون إلا ١١٦، ١٠، ٦٦،
٥٣، ٢٣ و ٢٨
الذين يتبعون ٧ ١٥٧
يتبعون الداعي ٢٠ ١٠٨
يتبعون أهواءهم ٢٨ ٥٠
فيتبعون ٣، ٣٩، ١٨
أتبع ما يوحى ١٠، ١٠٩، ٣٣، ٢
أتبع ما أوحى ٦ ١٠٦
أتبع أديارهم ١٥ ٦٥
أتبع ملة ١٦ ١٢٣
أتبع سبيل ٣١ ١٥
فأتبع قرآنه ٧٥ ١٨
بآيتك فأتبعني ١٩ ٤٣
من الأمر فأتبعها ٤٥ ١٨
أتبعوا ما أنزل ٢، ١٧٠، ٣٧،
٣١ ٢١
أتبعوا سبلنا ٢٩ ١٢
أتبعوا المرسلين ٣٦ ٢٠
أتبعوا من لا يسألكم ٣٦ ٢١

تلمونه من قرآن ٦١١٠	نزلما بعد ٨٧١١	وكنتم تراباً ٣٥٢٣	أثبوا أحسن ٥٥٣٩
تلمو عليهم آياتنا ٥٥٢٨	واترلبا البحر ٢٤٤٤	كنت تراباً ٤٠٧٨	فأثبوا لمة ٩٥٣
تلمو من قبله ٤٨٢٩	حسبتم أن تركوا ١٦٩١	قاصرات الطرف أتواب ٥٢٣٨	أثبوعون ٦١٤٣، ٣٨٤٠
تلمو عليهم ٢٠١٣	أتركوا ١٤٦٦	أنزبا ٢٣٧٨، ٢٧٥٦	فأثبوني ٩٠٢٠، ٣١٣
تلمون الكتاب ٤٤٢	يرلسدى ٣٦٧٥	الصلب والتراب ٧٨٦	وأثبوه لملككم ١٥٨٧
تلمو عليكم من بآ ٣٢٨	أن تركوا ٢٢٩	مكناً ذا مقربة ١٦٩٠	فأثبوه ١٥٣٦ و ١٥٥
تلمو صديق ٥٨٣	فلعلك تارك ١٢١١		الذين أثبوا ١٦٦٢
تلمو هاءك ٢٥٢٢، ١٠٨٣، ٦٤٥	لتركوا ألهنا ٢٦٣٧	ترف	أحق أن يثب ٣٥١٠
يتلمو عليهم ١٢٩٢، ١٦٤٣، ٥٩٢٨، ٢٦٢	بتركي ألهنا ٥٣١١	أترفاه في الحياة ٣٣٢٣	بناي قبلة ١٤٥٢
يتلمو عليكم ١٥١٢، ١١٦٥	تسع	أترفجيه ١٣٢١	التابعين غير أولى ٣١٢٤
يتلمو صفها ٢٩٨	تسع آيات ١٠١٧، ١٢٢٧	ما أترفقيه ١١٦١	أثباع الظن ١٥٧٤
يتلمون الكتاب ١١٢٢	تسع وتسعون ٢٣٣٨	قال فترفوها ٢٣٤٣، ٢٣٤٣	فأثباع بالمعروف ١٧٨٢
يتلمون آيات ١١٢٣	و ازدادوا تسعاً ٢٥١٨	قبل ذلك فترفين ٤٥٥٦	إنكم متبعون ٥٢٣٦، ٢٣٤٤
يتلمون عليهم ٧٢٢٢	تسارمط ٤٨٢٧	أمرنا فترفيها ١٦١٧	شهرين متتابعين ٩٢٤، ٤٥٨
يتلمون كتاب ٢٩٣٥	عليها تسعة عشر ٣٠٧٤	أخذنا فترفيهم ٦٤٢٣	كان لكم تبعاً ١١١٤، ٤٧٤٠
يتلمون عليكم ٧١٣٩	تتس	ترك	علينا به تبعاً ٦٩١٧
يتلمون من تلاوته ١٢١٢	تتس عليهم ٨٤٧	تولخيراً ١٨٠٢	قوم تبع ٢٧٤٤، ١٤٥٠
يتلمو مشاهد ١٧١١	تفت	مما ترك ٢٤٨٢، ٧٤ و ١١ و ٣٣ و ١٧٦	تاجر
و أنتم عليهم ٢٧٥، ١٧٥٧	تفت	ما ترك ١١٤ و ١٢ و ١٧٦، ٤٥٣٥، ٦١١٦	إلا أن تكون تجارة ٢٨٢٢، ٤
٦٩٢٦، ٧١١٠	ثم ليقضوا قضيهم ٢٩٢٢	تركتم ٣٧١٢، ١٠٠٢٣	٢٩
أثلم ما أوحى ٢٧١٨، ٤٥٢٩	تقن	تركتم ١٢٤، ٩٤٦	تجارة نخشون ٢٤٩
بالتوراة فأنلوه ٩٣٣	أثلم كل شيء ٨٨٢٧	أو تركتموها قائمة ٥٥٩	لا تلهيهم تجارة ٢٧٢٤
أثلمت عليهم آياته ٢٨	تلل	الربع مما تركن ١٢٤	تجارة لن تور ٢٩٣٥
أثلمت عليهم ١٠١٣، ١٠١٣، ٦٦٢٣ و ٣١٤٥، ١٠٥	و لله للجين ١٠٣٣٧	تركوا يوسف ١٧١٢	تجارة تنجيكم ١٠٦١
أثلمت عليهم ٣١٨، ١٥١٠، ١٩ و ٥٨ و ٧٣، ٧٢٢٢، ٤٣٣٤، ٧٤٦، ٢٥٤٥	تلمو	تركنا بعضهم ٩٩١٨	تجارة أولهراً ١١٦٢
أثلمت عليه ٧٣١، ٨٤٥، ٦٨ و ١٥، ١٣٨٣	و القمر إذا تلاها ٢٩١	تركنا منها آية ٣٥٢٩	اللهو ومن التجارة ١١٦٢
أثلمت عليهم ١٢٧٤، ١٥، ٢٢ و ٢٠	ما تلوته عليكم ١٦١٠	تركنا عليه في ٧٨٣٧ و ١٠٨ و ١٢٩	فما ربحت تجارتهم ١٦٢
أثلمت عليهم ١٠٧٧، ٥٣٢٨، ٥١٢٩	نعالوا أثلم ١٥١٦	تركنا عليهما ١١٩٣٧	ترب
أثلمت في بيوتكن ٣٤٣٣	و أن أثلم القرآن ٩٢٢٧	تركنا فيها آية ٢٧٥١	صفوان عليه تراب ٢٦٤٢
أثلمت ذكراً ٣٣٧	سأتلو عليكم منه ٨٣١٨	تركناها آية ١٥٥٤	خلقه من تراب ٥٩٣
تتم	تتلوا الشياطين ١٠٢٢	فتركنا صلباً ٢٦٤٢	خلقت من تراب ٣٧١٨
		تركنا في ظلمات ١٧٤	خلقناكم من تراب ٥٢٢
		تركوا ٩٤٤، ٢٥٤٤	خلقكم من تراب ٢٠٣٠، ٣٥
		تركوا لقائنا ١١٦٢	١١، ٦٧٤٠
		أو تركنا ليل ١٧٦٧	يدسه في التراب ٥٩١٦
			كنا تراباً ٥١٣، ٨٢٢٣، ٢٧
			٦٧، ١٦٣٧، ٥٢، ٣٥٠

ثبر	ثبوراً ٢٥ ١٣ و ١١ ٨٤، ١٤
ثبط	يا فرعون مشبوراً ١٧ ١٠٢
ثبط	فثبطهم ٩ ٤٦
ثبي	فانفروا ثبات ٤ ٧١
ثجج	ماء ثجاجاً ٧٨ ١٤
ثخن	إذا ثخنتموهم ٤٧ ٤ يثنخن في الأرض ٨ ٦٧
ثوب	لا تتريب عليكم ١٢ ٩٢
ثري	وما تحت الثرى ٢٠ ٦
ثعب	هي ثعبان مسين ٧ ٢٦، ١٠٧ ٣٢
ثقب	شهاب ثاقب ٣٧ ١٠ النجم الثاقب ٨٦ ٣
ثقف	نثضوا ٣ ٢٣، ١١٢ ٦١

تارة أخرى ١٧ ٢٠، ٦٩ ٥٥
التوراة والإنجيل ٣ ٤٨ و
٦٨ ٥، ٦٥ و ٧، ١١٠ ٩، ١٥٧
١١١
من التوراة ٣ ٥٥٠، ٦١، ٤٦ ٦
تنزل التوراة ٣ ٩٣
عندهم التوراة ٥ ٤٣
أنزلنا التوراة ٥ ٤٤
أقاموا التوراة ٦٦
في التوراة ٤٨ ٢٩
خُملوا التوراة ٦٢ ٥
بالتوراة ٣ ٩٣

تين
والتين والزيتون ٩٥ ١
تيله
يتيهون في الأرض ٥ ٢٦

باب الشاء

ثبت
لقيم فقة فاثبتوا ٨ ٤٥
ولولا أن ثبتناك ١٧ ٧٤
ثبت به فؤادك ١١ ١٢٠
لثبت به فؤادك ٢٥، ٢٢
يثبت ٨ ١٤، ١١ ٤٧، ٢٧
لثبت الذين ١٦ ١٠٢
ثبت أقدامنا ٢١ ٣، ٢٥ ١٤٧
فثبتوا الذين ٨ ١٣
ما يشاء وثبت ١٣ ٣٩
ليثبتوك أو يقتلوك ٨ ٣٠
بعد ثبوتها ١٦ ٩٤
أصلها ثابت ١٤ ٢٤
بالقول الثابت ١٤ ٢٧
ثبثنا ٢ ٤٠، ٢٦٥ ٦٦

فإن تابوا ٩١ و ١١
للذين تابوا ٤٠ ٧
ثبت ٤٦، ١٤٣ ٧، ١٨
ثبتهم ٢ ٩، ٢٧٩ ٣
أتوب عليهم ٢ ١٦٠
توبوا إلى الله ٤ ٦٦
و من لم يثبت ١١
يتوب عليهم ٣ ٩، ١٢٨ ١٠٢ و
٢٤ ٣٣، ١٠٦
يتوب الله ٤ ٩، ١٧ ١٥ و ٢٧،
٣٣ ٧٣
يتوب عليكم ٤ ٢٦ و ٢٧
يتوب عليه ٥ ٣٩
يتوب إلى الله ٢٥ ٧١
يتوبوا ٩ ٨٥، ٧٤ ١٠
تاب عليهم ليتوبوا ٩ ١١٨
يتوبون ٤ ٥، ١٧ ٩، ٧٤ ١٢٦
و تب علينا ٢ ١٢٨
ثم توبوا إليه ١١ ٣ و ٥٢ و ٦١
و ٩٠
توبوا إلى الله ٢٤ ٦٦، ٢٦١ ٨
فتوبوا إلى بارئكم ٢ ٥٤
قابل التوب ٤٠ ٣
إنما التوبة ٤ ١٧
ليست التوبة ٤ ١٨
يقبل التوبة ٩ ٤٢، ١٠٤ ٢٥
توبة ٤ ٦٦، ٩٢ ٨
لن تقبل توبتهم ٣ ٩٠
فانثبات ثبات ٦٦ ٥
النائبون العابدون ٩ ١١٢
التواب الرحيم ٢ ٣٧ و ٥٤
١٢٨ و ٩، ١٦٠ ١٠٤ و ١١٨
تواب ٢٤ ٤٩، ١٠ ١٢
تواباً ١٦ و ١١٠، ٦٤ ٣
يجب التوابين ٢ ٢٢٢
و إليه مغتاب ١٣ ٣٠
يتوب إلى الله مغتاباً ٢٥ ٧١

تور

قيمة ميقات ٧ ١٤٢
تشت كلمة ربك ٦ ٧، ١١٥
١١، ١٣٧ ١١٩
الفتة عليكم ٥ ٣
الفتة عشرين ٢٨ ٢٧
المغابها بعشر ٧ ١٤٢
كما أنشأ على ابريك ١٢ ٦
بكلمات فاتتقين ٢ ١٢٤
ولأنهم نعمتي ٢ ١٥٠
يتيم الرضاة ٢ ٢٣٣
يتيم نوره ٩ ٣٢
يتيم نعمته ١٢ ١٦، ٦ ٢٤٨، ٨١
وليتيم نعمته ٥ ٦
أنتم لنا نورنا ٦٦ ٨
أنشأوا ٢١ ١٨٧ و ١٩٦
فأنشأوا إليهم عهدهم ٩ ٤
الكتاب تماماً ٦ ١٥٤
نعم نوره ٦١ ٨

تتر

فار التتر ١١ ٢٣، ٤٠ ٢٧

توب

فمن تاب ٥ ٣٩
تاب الله ٥ ٩، ١٧ ٥٨، ١١٧
١٣
تاب من بعده ٦ ٥٤
تاب عليهم ٩ ١١٧ و ١١٨
تاب معك ١١ ١١٢
تاب و آمن ١٩ ٢٠، ٦٠ ٨٢
٢٥ ٢٨، ٧٠ ٦٧
تاب و عمل ٢٥ ٧١
فتاب عليه ٢٠، ٣٧ ١٢٢
فتاب عليكم ٢ ٥٤ و ٣٣، ١٨٧
٢٠
فإن تابا و أصلحا ٤ ١٦
الذين تابوا ٢١ ٣، ١٦٠ ٤، ٨٩
٥ ٢٤، ٣٤ ٥، ١٤٦
ثم تابوا ٧ ١٦، ١٥٣ ١١٩

تفتموهم ٩١٤، ١٩١٢
فأما تفتموهم ٥٧٨

ثقل

ثقلت موازينه ٨٧، ١٠٢٢٣، ٦١٠١
ثقلت في السنوات ١٨٧٧
فلما أثقلت ١٨٩٧
أثقلتني الأرض ٢٨٩
ثقيلاً ٥٧٣، ٢٧٧٦
السحاب الثقال ١٢١٣
ثقالاً ٥٧٧، ٤١٩
وإن تدع ثقله ١٨٣٥
مغم ثقلون ٥٢، ٤٠، ٤٦٦٨
أبها الثقلان ٣١٥٥
أثقالهم وأثقالهم أنثالهم ٢٩
١٣
تحمل أثقالكم ٧١٦
الأرض أثقالها ٢٩٩
مقال ذرة ٤٠، ٤٠، ٦١١٠، ٣٤
٣، ٧٩٩، ٢٢، ٨
مقال حبة ٤٧٢١، ١٦٣١

ثلث

ثلاث ليال ١٠١٩
ثلاث مائة ٢٥١٨
ثلاث مرات ٥٨٢٤
ثلاث عورات ٥٨٢٤
ظلمات ثلاث ٦٣٩
ثلاث شعب ٣٠٧٧
ثلاثون شهراً ١٥٤٦
ثلاثين ليلة ١٤٢٧
ثلاثة أيام ١٩٦٢، ٤١٣، ٥
٨٩، ٦٥١١
ثلاثة قرو ٢٢٨٢
ولا تقولوا ثلاثة ١٧١
ثالث ثلاثة ٧٣
ثلاثة رابعهم ٢٢١٨
أزواجاً ثلاثة ٧٥٦

نجوى ثلاثة ٧٥٨
ثلاثة أشهر ٤٦٥
ثلاثة آلاف ١٢٤٣
وعلى الثلاثة ١١٨٩
الثلث ١١٤ و ١٢
ثلثي الليل ٢٠٧٣
ثلاثاً ترك ١١٤
فلهما الثلثان ١٧٦٤
ثالث ثلاثة ٧٣٥
فعرزنا بثالث ١٤٣٦
ومائة الثالثة ٢٠٥٣
مثنى وثلاث ٣٤، ١٣٥

ثلل

ثلل من ١٣٥٦ و ٣٩ و ٤٠

ثمد

إلى ثمود ٧٣٧، ٦١١١، ٢٧
٤٥
و ثمود ٩٠٩، ٧٠٩، ٩١٤، ٤٢٢٢، ١٣٣٨، ٣١٤٠، ١٣٤١، ٥٠
١٢، ١٨٨٥، ٩٨٩
إن ثموداً ٦٨١١
بعدت ثمود ٩٥١١
آتينا ثمود ٥٩١٧
كذبت ثمود ١٤١٢٦، ٢٣٥٤، ٦٩، ١١٩١
أما ثمود ١٧٤١، ٦٩، ٥
وفي ثمود ٤٣٥١
لثمود ٦٨١١
ثموداً ٢٥، ٣٨، ٢٩، ٣٨، ٥٣
٥١

ثمر

كان له ثمر ٣٤١٨
ثمره إذا أثمر ٩٩ و ١٤١
ليأكلوا من ثمره ٣٥٣٦
وأحبط بثمره ٤٢١٨

من ثمرة رزقاً ٢٥٢
من الثمرات ٢٢٢ و ١٢٦، ٧
١٣٠، ٢٢١٤، ٣٧
و الثمرات ١٥٥٢
كل الثمرات ٢٦٦٢، ٥٧٧
٣١٣، ١١١٦، ١٥٤٧٦٩
ثمرات ١٦، ٦٧، ٢٨، ٥٧، ٣٥
٢٧، ٤٧٤١

ثمن

ثمنهم كلهم ٢٢١٨
ثمناني حجج ٢٧٢٨
ثمانية أزواج ١٤٣٦، ٦٣٩
ثمانية و ٧٦٩
ثمانين جلد ٤٢٤
قلوب الثمن ١٢٤
وشروه بثمن بخس ٢٠١٢
ثمناً قليلاً ٤١٢ و ٧٩ و ١٧٤،
٧٧٣ و ١٨٧ و ١٩٩، ٩٤٤٥
٩، ١٦، ٩٥
لا نشري به ثمناً ١٠٦٥

ثني

يشون صدورهم ٥١١
ولا يستنون ١٨٦٨
ثاني ٤٠٩، ٩٢٢
اثناعشر شهراً ٣٦٩
اثنان ذوا عدل ١٠٦٥
اثنى عشر ثقباً ١٢٥
ثاني اثنين ٩٠٩
زوجين اثنين ١١، ٤٠، ١٣، ٣
٢٧٢٣
إلهين اثنين ٥١١٦
إليهم اثنين ١٤٣٦
اثنين ١٤٤ و ١٤٣٦
اثناعشرة عنباً ٦٠، ٧٠، ١٦٠
اثنى عشرة ٧٠٧
اثنين ١١ و ١٧٦، ٤٠، ١١
عثنى ٣٤، ٤٦، ١٣٥

مثابهاً مثاني ٢٣٣٩
من المثاني ١٥١٥

ثوب

هل ثوب الكفار ٣٦٨٣
فأثابكم غماً ١٥٣٣
وأثابهم فتحاً ١٨٤٨
فأثابهم الله ٨٥٥
ثوب الدنيا ١٤٥٣ و ١٤٨، ٤
١٣٤
ثوب الآخرة ١٤٥٣ و ١٤٨
ثوب الله خير ٢٨، ٨٠
حسن الثواب ١٩٥٣
نعم الثواب ٢١١٨
ثواباً ٣، ١٩٥، ١٨، ٤٤ و ٤٦،
٧٦١٩
مثابة للناس ١٢٥٢
مثوبة عند الله ٦٠٥
مثوبة من عند الله ١٠٣٢
ثياب ٢٢، ١٩، ٢١٧٦
ثياباً خضراً ٢١١٨
ثيابات فطهر ٤٧٤
تضعون ثيابكم ٥٨٢٤
ثيابهم ١١، ٥١، ٧٧١
يضعن ثيابهم ٢٤، ٦٠

ثور

أثاروا الأرض ٩٣٠
فأثرن به ثقباً ١٠٠
تثير الأرض ٧١٢
فتثير سحاباً ٤٨٣٠، ٩٣٥

ثوي

وماكنت ثاويهاً ٤٥٢٨
مثوى الظالمين ١٥١٣
مثوى المتكبرين ٢٩، ٣٩، ٧٢، ٤٠
مثوى للمتكبرين ٣٩، ٦٠

مثنوى للكافرين ٢٩ ٣٩، ٦٨
٢٢
مثنوى لهم ٤١ ٤٧، ٢٤
مثنواكم ٦ ٤٧، ١٢٨
أكرامي مثنوا ١٢ ٢١
أحسن مثنواي ١٢ ٢٣

ثيب

نسات و أبكار ٦٦ ٥

باب الجيم

جَار

لا تَحَارُوا اليوم ٢٣ ٦٥
فألبه تَحَارُونَ ١٦ ٥٣
إذا هم يَحَارُونَ ٢٣ ٦٤

جَبِيب

في غيبة الجب ١٢ ١٠ و ١٥

جَبِت

بالجَبِيت والطاغوت ٤ ٥١

جَبِر

كل جَبَار ١١ ١٤، ٥٩
متكبر جَبَار ٤٠ ٣٥
عليهم جَبَار ٥٠ ٤٥
العزيز الجَبَار ٥٩ ٢٣
جَبَاراً ١٩ ١٤ و ٢٨، ٣٢
جَبَارِينَ ٥ ٢٦، ٢٢ ١٣٠

جَبِرِل

عدو الجِبْرِيل ٢ ٩٧
و جِبْرِيل ٢ ٩٨

جَبِل

جَبِل ٢ ١١، ٢٦٠ ٥٩، ٤٣
الجَبِل ٧ ١٤٣ و ١٧١
تَجَلَى رَبِّهِ لِلجَبِل ٧ ١٤٣
تَحْتُونَ الجَبَالَ ٧ ٧٤
سِيرَت به الجَبَالَ ١٣ ٣١
سِيرَت الجَبَالَ ٧٨ ٢٠
منه الجَبَالَ ١٤ ٤٦

من الجَبَالَ ١٥ ٦٨، ٨٢ و ٦٨
٢٦ ٣٥، ١٤٩ ٢٦، ٨١
تَلَعَ الجَبَالَ ١٧ ٣٧
نَسِرَ الجَبَالَ ١٨ ٤٧
تَخَرَّ الجَبَالَ ١٩ ٩٠
عَنِ الجَبَالَ ٢٠ ١٠٥
داوود الجَبَالَ ٢١ ٧٩

و الجَبَالَ ٢٢ ١٨، ٣٣ ٦٩، ٧٢
٣٢ ٧٩، ٧٨، ١٤ ٧٣، ١٤
تَرَى الجَبَالَ ٢٧ ٨٨
سَخَرْنَا الجَبَالَ ٣٨ ١٨
نَسِيرَ الجَبَالَ ٥٢ ١٠
بَشَتَ الجَبَالَ ٥٦ ٥

تَكُونُ الجَبَالَ ١٠، ٩٧٠ ٥
كَانَتِ الجَبَالَ ٧٣ ١٤
إِذَا الجَبَالَ ٧٧ ٨١، ٩٠
و إِلَى الجَبَالَ ٨٨ ١٩
كَالْجَبَالَ ١١ ٤٢
مَنْ جَبَالَ ٢٤ ٤٣
بَا جَبَالَ ٣٤ ١٠
جَبِلًا كَثِيرًا ٣٦ ٦٢
و الْجَبِلَةَ الْأَوَّلِينَ ٢٦ ١٨٤

جَبِين

و نَهَ لِلجَبِين ٣٧ ١٠٣

جَبِيه

فَتَكُونُ بِهَا جَاهِيْم ٩ ٣٥

جَبِي

أَمَّا يَخْبِيَنِ إِلَيْهِ ٢٨ ٥٧
هَوَاجَتِكُمْ ٢٢ ٧٨
اجْتَبَاهُ ١٦ ٢٠، ١٢١
فَاجْتَبَاهُ رَبِّهِ ٦٨ ٥٠
لَوْلَا اجْتَبَيْتَهَا ٧ ٢٠٣
هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا ١٩ ٥٨
اجْتَبَيْنَاهُمْ وَ هَدَيْنَاهُمْ ٦ ٨٧
اللَّهُ يَجْتَبِي ٣ ٤٢، ١٧٩
يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ ١٢ ٦
جَفَانٌ كَالْجَوَابِ ٣٤ ١٣

جَبْت

اجْتَبْتُ مِنْ فَوْقَ ١٤ ٣٦

جَبْم

دَارَهُمْ جَائِمِينَ ٧ ٧٨ و ٩١،
٢٧ ٢٩
دِيَارَهُمْ جَائِمِينَ ١١ ٦٧ و ٩٤

جَبْشِي

كُلْ أُمَةً جَائِشَةً ٤٥ ٢٨
جَبْشِيَةً ٦٨ ٧٢

جَبَدُو

جَبَدُوا ١١ ٢٧، ٥٩
يَجْبُدُونَ ٢٩ ٤٧، ٤٩، ٣١ ٢٢
اللَّهُ يَجْبُدُونَ ٦ ١٦، ٣٢، ٧١
٤٠ ٦٣
بِأَيَاتِنَا يَجْبُدُونَ ٧ ٤١، ٥١
و ٢٨
يَجْبُدُونَ بِآيَاتِ ٤٦ ٣٦

جَحِم

أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ٢ ١١٩، ٥
و ١٠، ٨٦ ٩، ١١٣ ٢٢، ٥١
١٩ ٥٧

بَرَزَتِ الْجَحِيمِ ٢٦ ٧٩، ٩١
صَرَاطُ الْجَحِيمِ ٣٧ ٢٣
سَوَاءُ الْجَحِيمِ ٣٧ ٤٤، ٤٤
أَصْلُ الْجَحِيمِ ٣٧ ٦٤
لِإِلَى الْجَحِيمِ ٣٧ ٦٨
فِي الْجَحِيمِ ٣٧ ٩٧
صَالِ الْجَحِيمِ ٣٧ ١٦٣
عَذَابُ الْجَحِيمِ ٤٠ ٧، ٤٤، ٥٦،
١٨ ٥٢

ثُمَّ الْجَحِيمِ صَلَوَهُ ٦٩ ٣١
الْجَحِيمِ هِيَ الْمَأْوَى ٧٩ ٣٩
الْجَحِيمِ شُعْرَتُ ٨١ ١٢
لِصَالُو الْجَحِيمِ ٨٣ ١٦
لِتُرَوُّهُ الْجَحِيمِ ١٠٢ ٦
جَحِيمِ ٥٦ ٨٢، ٩٤
أَنْكَالًا وَ جَحِيمًا ٧٣ ١٢

جَدَث

الْأَجْدَاثُ ٣٦ ٥٤، ٥١، ٧٠،
٤٣

جَدَد

تَمَالَى جَدُّ ٧٢ ٣
خَلَقَ جَدِيدًا ١٣ ٣٢، ٥٠،
١٥ ٥٠، ٧٣٤
بَخَلَقَ جَدِيدًا ١٤ ٣٥، ١٩
خَلَقًا جَدِيدًا ١٧ ٤٩ و ٩٨
جَدَّدَ يَخْدُ ٣٥ ٢٧

جَدِر

و أَجْدَرُ أَلَا يَعْلَمُونَ ٩٧
و أَمَا الْجَدَارُ فَكَانَ ١٨ ٨٢
جَدَارًا يَبْرُدُ ١٨ ٧٧
مَنْ وَرَاءَ جُدْرٍ ٥٩ ١٤

جَدَل

جَادَلْتُمْ عَنْهُمْ ٤ ١٠٩

جاد ثلثاً فأكثر جدالنا ١١ ٣٢

جادوا بالباطل ٤٠ ٥

و إن جادوا لك ٢٢ ٦٨

تجادل عن ١٦، ١٧، ١١

تجادلك في زوجها ١ ٥٨

ولا تجادلوا أهل الكتاب ٢٩

٤٦

أتجادلونني في أسماء ٧١ ٧

يجادل الله ٩ ٤ ١٠

يجادل الذين ١٨ ٥٦

يجادل في الله ٢٢ ٣ و ٨ ٣١

٢٠

يجادل في آيات ٤٠ ٤

يجادلنا في قوم ١١ ٧٤

إلى أوليائهم ليجادلوكم ٦ ١٢١

يجادلون ١٣ ١٢، ٤٠ ٣٥ و

٥٦ و ٤٢، ٦٩ ٣٥

يجادلونك ٦ ٢٥، ٦٨

جادلهم بالتي هي ١٦ ١٢٥

جدلاً ١٨ ٥٤، ٤٣ ٥٨

ولا جدال ٢ ١٩٧

فأكثر جدالنا ١١ ٣٢

جدد

عطاء غير مجدود ١١ ١٠٨

فجعلهم جداداً ٢١ ٥٨

جدع

إلى جدع النخلة ١٩ ٢٣

بجدع النخلة ١٩ ٢٥

في جدوع النخل ٢٠ ٧١

جدو

جدوة من النار ٢٨ ٢٩

جر

جرحتهم بالنهار ٦ ٦٠

اجتروا السيئات ٤٥ ٢١

الجروح قصاص ٥٥ ٤٥

من الجوارح مكليين ٥ ٤٥

جرد

الطوفان والجراد ٧ ١٣٣

كانهم جراد منتشر ٥٤ ٧

جور

يجزه إليه ٧ ١٥٠

جرز

الأرض الجرز ٣٢ ٢٧

صعيداً جزأ ١٨ ٨

جرع

يَجْرَعُهُ ولا يكاد ١٤ ١٧

جرف

على شفا خرب ٩ ١٠٩

جرم

لا يخرقنكم ٢٥ و ٨ ١١ ٨٩

عما أجرنا ٣٤ ٢٥

الذين أجرموا ١٢٤، ٤٧٣٠،

٢٩٨٣

برى مما تجرمون ١١ ٣٥

فعلي إجرامي ١١ ٣٥

يود المجرم ٧٠ ١١

يات ربه مجرم ٢٠ ٧٤

ولو كره المجرمون ٨ ١٠٨

٨٢

لا يفلح المجرمون ١٠ ١٧١

يستعجل منه المجرمون ١٠ ٥٠

و رأى المجرمون ١٨ ٥٣

إلا المجرمون ٢٦ ٩٩

ذنوبهم المجرمون ٢٨ ٧٨

يبلس المجرمون ٣٠ ١٢٣

يقسم المجرمون ٣٠ ٥٥

إذ المجرمون ناكسو ٣٢ ١٢٣

أيها المجرمون ٣٦ ٥٩

يعرف المجرمون ١٥٥ ٤١

يكذب بها المجرمون ٥٥ ٤٣

٤٤، ٢٢، ٧٧ ٤٦

سبل المجرمين ٦ ٥٥

القوم المجرمين ٦ ١٤٧، ١٠

١٢، ١١٠، ٤٦، ٢٥

نجزي المجرمين ٧ ٤٠

عاقبة المجرمين ٧ ٢٧، ٨٤ ٦٩

ترى المجرمين ١٤ ٤٩، ١٨ ٤٩

قلوب المجرمين ١٥ ١٢، ٢٦

٢٠٠

نسوق المجرمين ١٩ ٨٦

نحشر المجرمين ٢٠ ١٠٢

من المجرمين ٢٥ ٣٢، ٣١ ٢٢

إن المجرمين ٤٣ ١٧٤، ٥٤ ٤٧

يتساءلون عن المجرمين ٧٤ ٤١

كالمجرمين ٦٨ ٣٥

بالمجرمين ٣٧ ١٨، ٣٤ ٧٧ ١٨

للمجرمين ٢٥ ٢٨، ٢٢ ١٧

كانوا مجرمين ٩ ٦٦، ١١

٤٤، ٤٤ ٣٧

قوماً مجرمين ٧ ١٢٣، ١٠ ٧٥

٤٥ ٣١

قوم مجرمين ١٥ ٥٨، ٥١ ٣٢

تنولوا مجرمين ١١ ٥٢

كنتم مجرمين ٤ ٣٢، ٣٤

أكابر مجرمها ٦ ١٢٣

لا جرم ١١، ٢٢، ١٦، ٢٣ ٦٢

و ٩، ١٠، ٤٣ ٤٣

جري

جزيين بهم بريح ١٠ ٢٢

تجري من تحتها ٢ ٢٥ و ٢٦،

١٥٣ و ١٣٦ و ١٩٥ و ١٩٨،

١٣٤ و ٥٧ و ١٢٢، ٥١ ١٢ و

٨٥ و ١١٩، ٧٢ ٨٩ و

١٠٠، ١٣٠، ١٤ ٢٣، ١٦

٢٣، ٢٠، ٧٦ ٢٢، ١٤ ٢٣

٢٥، ١٠، ٢٩، ٥٨ ٣٩، ٤٧،

١٢، ٥٨، ١٢، ٥٧، ١٧ و ٤٨، ١٢

٢٢، ٦١، ١٢، ٦٤، ٩ ٦٥، ١١

٨٦٦، ١٨٥، ١١، ٩٨

تجري من تحتهم ٦٦، ٤٣ ٧،

٩١٠، ١٨ ٣١

تجري في البحر ٢ ١٦٤، ٢٢

٦٥، ٣١ ٣١

تجري بهم ١١ ٤٢

تجري بأمره ٢١ ٣٦، ٨١ ٣٦

تجري لمسكر ٣٦ ٢٨

تجري من تحتي ٤٣ ٥١

تجري بأعيننا ٥٤ ١٤

لتجري ١٤ ٣٢، ٤٦ ٣٠، ٤٥

١٢

عينان تجريان ٥٥ ٥٠

كل يجري ١٣، ٣١ ٢٥، ٢٩

٣٩، ١٢ ٥

عين جارية ٨٨ ١٢

حملناكم في الجارية ٦٩ ١١

فالجاريات يسراً ١ ٣٥

الجوار ٢، ٣٢ ٥٥، ٢٤ ٨١

١٦

معجراها ومرساها ١١ ٤١

جزأ

جزء مقسوم ١٥ ٤٤

جزءاً ٢، ٢٦، ٤٣ ١٥

جزع

أجزعنا أم صبرنا ١٤ ٢١

مسه الشر جزوعاً ٧٠ ٢٠

جزي

جعل في السماء ٦١٢٥
جعل الأرض قراراً وجعل ٢٧
٦١
جعل لها رواسي وجعل ٦١٢٧
جعل أهلها ٤٢٨
جعل فنة الناس ١٠ ٢٩
جعل بينكم مودة ٢١ ٣٠
جعل من بعد ضعف ٥٤ ٣٠
ثم جعل ٥٤ ٣٠
جعل نسله ٨ ٣٢
جعل أزواجكم ٤ ٣٣
جعل أديعاًكم ٤ ٣٣
جعل على بصره ٢٣ ٤٥
جعل الذين كفروا ٢٦ ٤٨
جعل مع الله ٢٦ ٥٠
جعل القمر فيهن نوراً وجعل
١٦٧١
أجعل الآلهة ٥ ٣٨
لجعل الناس ١١٨ ١١
فجعل ٢٩ ٥٨
جعل له شركاء ١٩٠ ٧
جعل له مالا ١٢ ٧٤
جعلتم الله عليكم ٩١ ١٦
أجعلتم سقاية ١٩ ٩
فجعلتم منه حراماً ٥٩ ١٠
جعلته كالرميم ٤٢ ٥١
جعلكم ملوكاً ٢٠ ٥
جعلكم خلافتاً ٣٥ ١٦٥
٣٩
جعلكم خلفاء ٧٤ ٦٩
جعلكم أزواجاً ١١ ٣٥
جعلكم مستخلفين ٧ ٥٧
لجعلكم أمة ٩٣ ١٦
جعلنا البيت ١٢٥ ٢
جعلنا القيلة ١٤٣ ٢
جعلنا موالي ٢٣ ٤
جعلنا لكم ١٥ ١٠
٢٠
جعلنا على قلوبهم ١٨ ٤٦
٥٧

جسد
عجلاً جسداً ٨٨ ٢٠
جسداً ٢٤ ٣٨
جس
ولا تجسوا ١٢ ٤٩
جسم
في العلم والجسم ٢٤٧ ٢
تعجبك أجسامهم ٤ ٦٣
جعل
جعل لكم ١٠ ٩٧
٦٧ ١٦ ٧٢ و ٧٨ و ٨٠ و
٨١ ٢٠ ٥٣ ٢٥ ٤٧ ٢٨ ٧٣
٩ ٣٢ ٣٦ ٨٠ ٤٠ ٦١ و ٦٤
و ٧٩ ٤٢ ١١ ٤٣ ١٠ ١٢
١٥ ٦٧ ١٠ ١٥ ٧١
جعل الله ٩٠ ٥ ٩٧ و
١٠ ٢ ٢٨ ٧١ و ٣٣ ٧٢
٣ ٦٥
جعل له أنبأداً ٨ ٣٩
جعل فيكم ٢٠ ٥
جعل منهم ٦٠ ٥
جعل الظلمات ١ ٦
جعل الليل ٦٢ ٢٥
جعل النهار ٤٧ ٢٥
جعل منها ٦ ٣٩
جعل كلمة ٤٠ ٩
جعل الشمس ٥ ١٠
جعل السقاية ٧٠ ١٢
جعل فيها ٤١ ٦١
١٠
جعل لهم ٩٩ ١٧
جعل ربك ٢٤ ١٩
جعل عليكم ٧٨ ٢٢
جعل لك ١٠ ٢٥
جعل بينهما ٥٣ ٢٥

سواء ينجزيه ١٢٣ ٤
فلا ينجزي ٨٤ ٢٨
٤٠ ٤٠
ينجزاه الجزاء ٤١ ٥٣
ينجزون ٣٤ ٧٥
٢٣
سينجزون ١٨٠ ٧
و هل ننجزيه إلا ١٧ ٣٤
جزاء من يفعل ٨٥ ٢
جزاء الكافرين ٢٦ ٩
جزاء الظالمين ١٧ ٥٩
جزاء الذين ٣٣ ٥
جزاء بما ٩ ٨٢ و ٩٥
١٧ ٣٢ ٤١ ٢٨ ٤٦ ١٤ ٥٦
٢٤
جزاء المحسنين ٣٤ ٣٩
جزاء سيئة ٤٠ ٤٢
جزاء من ١٢ ٢٥
٣٦
جزاء موفراً ٦٣ ١٧
جزاء الحسنين ٨٨ ١٨
جزاء ومسيراً ١٥ ٢٥
جزاء الضعيف ٣٧ ٣٤
جزاء أعداء ٢٨ ٤١
جزاء لمن كان ١٤ ٥٤
جزاء الإحسان ٦٠ ٥٥
جزاء ولا شكوراً ٩ ٧٦
كان لكم جزاء ٢٢ ٧٦
جزاء وفقاً ٢٦ ٧٨
فجزاء مثل ٩٥ ٥
الجزاء الأوفى ٤١ ٥٣
جهنم جزاؤكم ٦٣ ١٧
جزاؤه ٧٥ و ٧٤
فجزاؤه جهنم ٩٣ ٤
أولئك جزاؤهم ١٣٦ و ٨٧
ذلك جزاؤهم ١٨ ٩٨
١٠ ٦
جزاؤهم عند ربهم ٨ ٩٨
يعطوا الجزية ٢٩ ٩

جزاهم بما صبروا ١٢ ٧٦
جزئهم اليوم بما ١١١ ٢٣
جزئناهم ١٧ ٣٤
لا تجزي نفس ١٢٣ و ٤٨٢
نجزي المحسنين ١٢ ٨٤
١١٠ و ١٢١ و ١٤ ٢٨ ٣٧ ٨٠ و ١٠٥
٤٤ ٧٧
نجزي المجرمين ٤٠ ٧
نجزي الظالمين ٧٥ ١٢
٢٩ ٢١
نجزي المفترين ١٥ ٢٧
نجزي القوم ٢٥ ٤٦
نجزي من أسرف ١٢٧ ٢٠
نجزي كل كفور ٣٦ ٣٥
نجزي من شكر ٣٥ ٥٤
سنجزى ١٥٧ ٦
ولنجزي الذين صبروا ٩٦ ١٦
ولنجزيهم ٤١ ٧٢٩
٢٧
نجزيه جهنم ٢٩ ٢١
يجزي المتصدقين ٨٨ ١٢
يجزي الله ٣١ ١٦
لا يجزي والد ٢٣ ٣١
سينجزى ١٤٤ ٣
ليجزى الدين ٤٥ ٣٠
٤٣ ٤٣ ٣١
ليجزى الله ٢٤ ٣٣
ليجزى قوماً ١٤ ٤٥
يدعوك ليجزيك ٢٥ ٢٨
يجزيهم أجرهم ٣٥ ٣٩
ليجزىهم الله ٢٨ ٢٤
سينجزىهم ١٣٩ و ١٢٨
ينجزى ١٩ ٩٢
لنجزي كل نفس ٤٥ ١٥
٢٢
اليوم نجزون ٢٨ ٤٥
فاليوم نجزون ٢٠ ٤٦
هل نجزون ٩٠ ٢٧
ننجزون إلا ٣٩ ٣٧
إنما نجزون ٧ ٦٦

الم نجعل ٧٧ ٢٥ ٧٨ ٩٠ ٦	و جعلني من ٢٦ ٢١ ٣٦ ٢٧	جعلنا من بين ٣٦ ٩	جعلنا قلوبهم ١٣ ٥
٨	و جعلني نبياً و جعلني ١٩ ٣٠ و	جعلنا ذريته ٣٧ ٧٧	جعلنا منكم شرعة ٥ ٤٨
فنجعل لعة ٣ ٦١	٣١	جعلنا أصحاب ٧٤ ٣١	جعلنا الأنهار ٦ ٦
أفنجعل ٦٨ ٣٥	و ما جعله الله ٣ ١٢٦ ٨٠ ١٠	جعلنا عدتهم ٧٤ ٣١	جعلنا على قلوبهم ٦ ٢٥
و لنجعلك آية ٢ ٢٥٩	جعله دكاً ٧ ١٤٣	جعلنا نومكم ٧٨ ٩	جعلنا لكل نبي ٦ ١١٢
و لنجعله آية ١٩ ٢١	جعله ناراً ١٨ ٩٦	جعلنا الليل لباساً و جعلنا ٧٨ ١٠	جعلنا له ٦ ١٢٢ ١٧ ١٨
نجعلها للذين ٢٨ ٨٣	جعله ذكاً ١٨ ٩٨	و ١١	جعلنا الشياطين ٧ ٢٧
لنجعلها لكم ٦٩ ١٢	فجعلته ٢٥ ٥٨٧ ٠ ٦٨ ٥٤	و جعلنا سراجاً ٧٨ ١٣	جعلنا عاليها ١١ ٨٢
نجعلها تحت ٤١ ٢٩	لجعلها ساكناً ٢٥ ٤٥	فجعلنا عليها ١٥ ٧٤	جعلنا لهم ١٣ ٢٨ ١٩ ٤٦ ٠ ٥٠
نجعلهم ٢٨ ٤٥ ٥ ٢١	جعلها ١٢ ٤٣ ٢٨	لجعلنا ٤٣ ٣٣ ٦٠	٢٦
ألا يجعل لهم ٣ ١٧٦	لجعلهم أمة واحدة ٤٢ ٨	أجعلنا من دون ٤٣ ٤٥	جعلنا في ٦ ١٢٣ ١٥ ١٦ ٢١
يجعل الله ٤ ١٥ ١٩ و ١٤١	فجعلهم ٢١ ٥٨٢ ١٠ ٥	جعلناك ٦ ١٠٧ ٣٨ ٤٥ ٢٦	٢١ ٢٩ ٢٧ ٣٦ ٥٧ ٢٦ و
٤٠ ٢٤ ١٢٥ ٦	جعلوا لله ٦ ١٠٠ و ١٣ ١٢٦	١٨	٢٧
حيث يجعل ٦ ١٢٤	١٦ ٣٣ ١٤ ٣٠	و جعلناكم ١٧ ٦ ٤٩ ١٣	جعلنا جهنم ١٧ ٨
يجعل صدره ٦ ١٢٥	جعلوا القرآن ١٥ ٩١	جعلناكم ٢ ١٤٣ ١٠ ١٤	جعلنا الليل ١٧ ١٢ ٢٧ ٨٦
يجعل لكم ٨ ٢٩ ٥٧ ٢٨ ٧١	جعلوا آفة ٢٧ ٣٤	و لو جعلناه ملكاً لنجعلناه ٦ ٩	جعلنا آية النهار ١٧ ١٢
١٢	جعلوا بينه و بين الجنة ٣٧ ١٥٨	و جعلناه ١٧ ٣٢ ٢٣ ٤٣	جعلنا لوليت ١٧ ٣٣
يجعل الخبيث ٨ ٣٧	جعلوا له من ٤٣ ١٥	٥٩	جعلنا بينك ١٧ ٤٥
يجعل الرجس ١٠ ١٠٠	جعلوا الملائكة ٤٣ ١٩	الذي جعلناه ٢٢ ٢٥	جعلنا الرؤيا ١٧ ٦٠
يجعل له ١٨ ١ ٦٥ ٤ ٧٢	جعلوا أصابعهم ٧٧ ٧	ثم جعلناه ٢٣ ١٣	جعلنا ما على ١٨ ٧
٢٥	أجعل بينكم ١٨ ٩٥	جعلناه قرآناً ٤١ ٤٣ ٤٤ ٣	جعلنا لأحدنا ١٨ ٣٢
يجعل لك قصوراً ٢٥ ١٠	لأجعلناك من ٢٦ ٢٩	جعلناه نوراً ٤٢ ٥٢	جعلنا بينها ١٨ ٣٢
يجعل من يشاء ٤٢ ٥٠	لا تجعل ١٧ ٢٢ ٢٩ و ٣٩	جعلناه أجاجاً ٥٦ ٧٠	جعلنا بينهم ١٨ ٥٢ ٣٤ ١٨
يجعل بينكم و بين ٦٠ ٧	١٠ ٥٩	لجعلناه خطأً ٥٦ ٦٥	جعلنا لمهلكهم ١٨ ٥٩
يجعل الولدان ٧٣ ١٧	على أن تجعل ١٨ ٩٤	فجعلناه ٢٥ ٢٣ ٧٦ ٢ ٧٧	جعلنا نبياً ١٩ ٤٩
يجعل كيدهم ١٠٥ ٢	أتجعل فيها ٢ ٣٠	٢١	جعلنا من الماء ٢١ ٣٠
سيجعل ١٩ ٩٦ ٦٥ ٧	لا تجعلنا ٧ ٤٧ ١٠ ٨٥ ٦٠ ٥	و جعلناها و ابنها ٢١ ٩١	جعلنا فيها ٢١ ٣١ ٣٦ ٣٤
ليجعل ٣ ١٥٦ ٢٢ ٥٣	لا تجعلني ٧ ١٥٠ ٢٣ ٩٤	البدن جعلناها ٢٢ ٣٦	٢٧ ٧٧
و يجعلكم خلفاء ٢٧ ٦٢	لا تجعلوا الله ٢ ٢٢ ٢٢٤	جعلناها آية ٢٩ ١٥	جعلنا السماء ٢١ ٣٢
و لم يجعلني جباراً ١٩ ٣٢	لا تجعلوا دعاء ٢٤ ٦٣	جعلناها فتنة ٣٧ ٦٣	جعلنا البشر ٢١ ٣٤
ثم يجعله ٢٤ ٤٣ ٣٩ ٢١	لا تجعلوا مع الله ٥١ ٥١	جعلناها تذكرة ٥٦ ٧٣	جعلنا صالحين ٢١ ٧٢
يجعله ٣٩ ٤٨ ٣٠	أن تجعلوا لله ٤ ١٤٤	جعلناها رجوماً ٦٧ ٥	جعلنا منسكاً ٢٢ ٣٤ ٦٧
فيجعل في جهنم ٨ ٣٧	و تجعلون ٤١ ٩٤ ٥٦ ٨٢	فجعلناها ٢ ١٠ ٦٦ ٢٤	جعلنا ابن مريم ٢٣ ٥٠
يجعلون لله ١٦ ٥٧ ٦٢	تجعلونه قراطيس ٦ ٩١	و ما جعلناهم ٢١ ٨	جعلنا بعضكم ٢٥ ٢٠
سجعلون ١٩ ١٥ ٩٦ ١٦	تجعل لكم موعداً ١٨ ٤٨	و جعلناهم ١٠ ٧٣ ٢١ ٧٣	جعلنا لكل نبي ٢٥ ٣١
٥٦	فهل نجعل ١٨ ٩٤	٢٣ ٤٤ ٢٥ ٣٧ ٢٨ ٤١	جعلنا معه أخاه ٢٥ ٣٥
يجعلوه في غيبة ١٢ ١٥	لم نجعل ١٨ ٩٠ ١٩ ٧	حتى جعلناهم ٢١ ١٥	جعلنا الشمس ٢٥ ٤٥
اجعل هذا ٢٦ ١٢٦ ١٤ ٣٥	و نجعل لكما سلطاناً ٢٨ ٢٥	فجعلناهم ٢١ ٧٠ ٢٣ ٤١	جعلنا حرماً ٢٩ ٦٧
اجعل على كل ٢ ٢٦٠	و نجعل له أنفاداً ٣٤ ٢٣	٣٤ ١٩٣ ٣٧ ٤٣ ٥٦	جعلنا منهم أئمة ٢٢ ٢٤
اجعل لي ٣ ٤١ ١٧ ٨٠ ١٩	أم نجعل ٣٨ ٢٨	فجعلناهم أبكاراً ٥٦ ٣٦	جعلنا الأغلال ٣٤ ٢٣

١٠، ٢٩، ٢٦، ٨٤

اجعل لنا ٧٥، ١٢٨

فاجعل ٢٠، ٢٧، ٥٨

٢٨

واجعلنا ٢٨، ١٢٨، ٢٥

اجعلني ١٢، ٥٥، ٤٠، ٢٦

٨٥

واجعله رب رضى ١٩، ٦

اجعلوا ١٠، ٨٧، ٢١٢

جعل السبت ١٦، ١٢٤

جاء ٢، ٣٠، ٥٥، ١٣٥

إني جاعلت ٢، ١٢٤

لجاعلون ما عليها ١٨

جاعلوه من المرسلين ٢٨، ٧

جفأ

فذهب خفاء ١٣، ١٧

جفن

جفان كالجواب ٣٤، ١٣

جفو

تجافى جنوبهم ٢٢، ١٦

جلب

أجلب عليهم بخلك ١٧، ٦٤

من جلابيين ٣٣، ٥٩

جلبت

قتل داود جالوت ٢، ٢٥

برزوا لجالوت ٢، ٢٥

بجالوت وجنوده ٢، ٢٤

جلد

فاجلدوا كل واحد ٢٤، ٢

فاجلدوهم ثمانين جلدة ٤٢، ٤

مئة جلدة ٢٢، ٤

في بطونهم والجلود ٢٢، ٢٠

جلود ١٦، ٨٠، ٣٩، ٢٣

نضجت جلودهم بدلائم

جلودا ٤١، ٥٦

جلودهم ٤١، ٢٣، ٢٠

لجلودهم ٤١، ٢١

ولا جلودكم ٤١، ٢٢

جلس

تفسحوا في المجالس ٥٨، ١١

جلل

الجلال والإكرام ٥٥، ٢٧، ٧٨

جلو

و النهار إذا جلاها ٩١، ٣

لا يجليها الوقتها ٧، ١٨٧

تجلي ١٤٣٧، ٢٩٢

كتب الله عليهم الجلاء ٥٩، ٣

جمع

و هم يجمعون ٥٧٩

جمد

تحسبها جمدة ٢٧، ٨٨

جمع

جمع ١٨٧٠، ٢١٠٤

فجمع كيد ٢٠، ٦٠

جمعناكم والأولين ٧٧، ٢٨

جمعناهم يوم ٣، ٢٥

فجمعناهم جمعا ١٨، ٩٩

لجمعهم على الهدى ٦، ٣٥

الناس قد جمعواكم ٣٣، ١٧٣

تجمعوا بين الأختين ٤، ٢٣

أذن تجمع ٧٥، ٣

يجمع ٥، ١٠٩، ٣٤، ٢٦، ٤٢

١٥

يجمعكم ٤٥، ٢٦، ٩٦

ليجمعنكم إلى ٤٧، ١٢٦

يجمعون ٣، ١٥٧، ١٠، ٥٨، ٤٣

٢٢

و جمع الشمس ٧٥، ٩

فجمع الحرة ٢٦، ٢٨

أجفئوا ١٢، ١٥، ١٠٢

فأجمعوا ١٠، ١٧، ٢٠، ٦٤

اجتمعت الإنس ١٧، ٨٨

ولو اجتمعوا ٢٢، ٧٣

الجمع ٤٥٥٤، ٧٤، ٩

جمعا ١٨، ٢٨، ٧٨، ١٠٠، ٥١

ما أغنى عنكم جمعكم ٧، ٤٨

علينا جمعه ٧٥، ١٧

و هو على جمعهم ٤٢، ٢٩

التقى الجمعان ٣، ١٥٥، ١٦٦

٤١٨

ترأى الجمعان ٢٦، ٦١

جامع ٤٠، ٤، ١٤٠، ٢٤، ٦٢

تجتمع ١٨، ٦٠، ٦١

يوم مجموع له ١١، ١٠٣

لمجموعون إلى ميقات ٥٦، ٥٠

هل أنتم مجتمعون ٢٦، ٣٩

جميع ٥٤، ٥٢، ٥٤، ٤٤

إنما لجمع ٢٦، ٥٦

الأرض جمعا ٢، ٢٩، ٥، ١٧

٣٩، ٨١٤، ١٨١٣، ٣٨، ٣٦

٤٧، ٦٧، ٤٥، ١٣، ١٤٧٠

منها جمعا ٢، ٣٨، ٢٠، ١٢٣

الله جمعا ٢، ١٤٨، ٣٣، ١٠٠، ٢٤

٣١، ٦٥٨، ١٨

له جمعا ٢، ١٦٥، ٤، ١٣٩، ١٠

٦٥، ١١٤، ٢١

انفروا جمعا ٤، ٧١

جهنم جمعا ٤، ١٤٠

إليه جمعا ٤، ١٧٢

الناس جمعا ٥، ٣٢، ١٣، ٣١

مرجعكم جمعا ٥، ٤٨، ١٠٥

٤١٠

نحشرهم جمعا ٦، ٢٢، ١٠، ٢٨

يحشرهم جمعا ٦، ١٢٨، ٣٤

٤٠

فيها جمعا ٧، ٢٨

إليكم جمعا ٧، ١٥٨

فيركم جمعا ٨، ٣٧

كلهم جمعا ١٠، ٩٩

فكيدوني جمعا ١١، ٥٥

بهم جمعا ١٢، ٨٣

الأمر جمعا ١٣، ٣١

معه جمعا ١٧، ١٠٣

تأكلوا جمعا ٢٤، ٦١

العزة جمعا ٣٥، ١٠

الشفاعة جمعا ٣٩، ٤٤

الذنوب جمعا ٣٩، ٥٣

لا يقاتلونكم جمعا ٥٩، ١٤

تحسبهم جمعا ٥٩، ١٤

أجمعون ١٥، ٢٦، ٣٠، ٩٥، ٣٨

٧٣

الناس أجمعين ٢، ١٦١، ٨٧

١١، ١١٩، ١٣٣

لهذاكم أجمعين ٦، ١٤٩

منكم أجمعين ٧، ١٨٧

لأصليكم أجمعين ٧، ١٢٤

بأهلكم أجمعين ١٢، ٩٣

لأغوينهم أجمعين ١٥، ٣٨

٨٢

لموعدهم أجمعين ١٥، ٤٢

لمنجوهم أجمعين ١٥، ٥٩

لئسأنهم أجمعين ١٥، ٩٢

لهذاكم أجمعين ١٦، ٩

لأصليكم أجمعين ٢٦، ٤٩

و من معه أجمعين ٢٦، ٦٥

و أهله أجمعين ٢٦، ١٧٠، ٣٧

١٣٤

و قومهم أجمعين ٢٧، ٥١

منهم أجمعين ٣٨، ٨٥

فأغر قناعهم أجمعين ٢١ ٧٧،
٥٥ ٤٣
ميقانهم أجمعين ٤٤ ٤٠
من يوم الجمعة ٩٦٢

جمل

لكم فيها جمال ١٦ ٦
فصر جميل ١٢ ١٨ و ٨٣
الصفح الجميل ١٥ ٨٥
سراحا جميلا ٣٣ ٢٨ و ٤٩
جميلا ٥٧٠ ٧٣ ١٠
جمالة صفر ٧٧ ٢٣
حتى بلغ الجميل ٧ ٤٠
القرآن جملة واحدة ٢٥ ٢٢

جسم

حيا جسا ٨٩ ٢٠

جنب

اجنبي وبني ١٤ ٢٥
نجنيتها الأتقى ٩٢ ١٧
و نجنيتها الأتقى ٨٧ ١١
اجتنبوا الطاغوت ٣٩ ١٧
إن تجتنبوا كياتر ٤ ٣١
يجتنبون كياتر ٤٢ ٥٣، ٣٧ ٢٢
اجتنبوا ١٦ ٢٢، ٣٦ ٢٠، ٤٩ ١٢

فاجتنبوا الرجس ٢٢ ٣٠
فاجتنبوه ٥ ٩٠

الصاحب بالجنب ٤ ٣٦
في جنب الله ٣٩ ٥٦

دعانا لجنبه ١٠ ١٢
و على جنوبكم ٤ ١٠٣

وجبت جنوبها ٢٢ ٣٦
جنوبهم ٣ ٩٠، ١٩١ ٣٢، ٣٥ ١٦

الجار الجنب ٤ ٣٦

عن جنب و هم ٢٨ ١١

جنباً ٤٣ ٦٥

جانب اليز ١٧ ٦٨
جانب الطور ١٩ ٥٢، ٢٠ ٨٠
٢٨ ٢٩
من كل جانب ٣٧ ٨
بجانب ٢٨ ٤٤ و ٤٦
نأى بجانبه ١٧ ٨٣، ٤١ ٥١

جنح

جنحوا للسم فاجنح لها ٨ ٦١
جناح الذل ١٧ ٢٤
واخفض جناحك ١٥ ٨٨ ٢٦
٢١٥
جناحك ٢٠، ٢٢ ٢٨ ٢٢
بطير بجناحيه ٦ ٢٨
أولي أجنحة ٣٥ ١٣

فلا جناح ٢ ١٥٨ و ٢٢٩ و
٢٣٠، ٢٣٢ و ٢٣٤ و ٢٤٠،
٤ ٢٣ و ١٢٨، ٣٣ ٥١
عليكم جناح ٢ ١٩٨ و ٢٨٢،
٤ ١٠١، ٢٤ ٢٩ و ٣٣، ٦١ ٥
لأجناح ٢ ٢٣٥ و ٢٣٦، ٤ ٢٤
و ١٠٢، ٣٣، ٥٥ ٦٠ ١٠
جناح فيما طعموا ٩٣
ولا عليهم جناح ٢٤ ٥٨
عليهم جناح ٢٤ ٦٠

جند

من جند من السماء ٣٦ ٢٨
و هم لهم جند ٣٦ ٧٥
جند ما هنالك ٣٨ ١١
إنهم جند مفرقون ٤٤ ٢٤
جند لكم ينصركم ٦٧ ٢٠
و أضعف جندا ١٩ ٧٥
جندنا لهم الغاليون ٣٧ ١٧٣
له جند السنوات ٤٨ ٤ و ٧
جنود ٢٦ ٩٣، ٩٥ ٣١، ٧٤ ٣١
و جنودا ٣٣ ٩
بجنود ٩ ٢٧، ٤٠ ٣٧

حديث الجنود ٨٥ ١٧
طلوت بالجنود ٢ ٢٤٩
جاءكم جنود ٣٣ ٩
أنزل جنودا ٩ ٢٦
جنوده ٢ ٢٤٩ و ٢٥٠، ١٠
٩٠، ٢٧ ١٧ و ١٨، ٢٨ ٢٩ و
٤٠، ٥١ ٤٠

فرعون بجنوده ٢٠ ٧٨
و جنودهما ٢٨ ٦ و ٨

جنف

من موص جنفا ٢ ١٨٢
غير متجانف لإنم ٥ ٣

جنن

جنن عليه الليل ٦ ٧٦
الجان ١٥ ٢٧، ٥٥ ١٥
كانها جان ٢٧ ٢٨، ١٠ ٣١
ولا جان ٥٥ ٢٩، ٥٦ و ٧٤
شركاء الجن ٦ ١٠٠
والإنس والجن ٦ ١١٢، ١٧
٨٨ ٥٧٢
معرش الجن ٦ ١٢٨ و ١٣٠،
٥٥ ٢٣

الجن والانس ٧ ٢٨ و ١٧٩،
٢٧ ١٧، ٤١ ٢٥ و ٢٩، ٤٦
١٨، ٥١ ٥٦

من الجن ١٨ ٢٧، ٥٠ ٣٤، ٣٩
٢٩، ٤٦ ١٧٢، ٦ و ١٢

تبيت الجن ٣٤ ١٤
يعدون الجن ٣٤ ٤١

من جنه ٧ ١٨٤، ٣٤ ٤٦
به جنه ٢٣ ٢٥ و ٣٤، ٨
من الجنه ١١ ١١٩، ٣٢ ١٢

١١٤ ٦
و بين الجنه ٣٧ ١٥٨

علمت الجنه ٣٧ ١٥٨
لشاعر مجنون ٣٧ ٣٦

معلم مجنون ٤٤ ١٤

ساحر أو مجنون ٥١ ٢٩ و ٥٢
ولا مجنون ٥٢ ٢٩
مجنون و ازدرج ٥٤ ٩
لمجنون ١٥ ٢٦، ٢٧ ٦٨، ٥١

بمجنون ٢٨ ١٢، ٨١ ٢٢
و زوجك الجنه ٢ ٢٥، ٧٠ ١٩

أصحاب الجنه ٢ ٧٨٢، ٤٢ و
٤٤ و ٤٦ و ١٠، ٥٠ ١١، ٢٦

٢٥، ٢٤ ٣٦، ٥٥ ٤٦، ٢٣
و ١٦، ٢٠ ٦٨، ١٧

يدخل الجنه ٢ ١١١
تدخلوا الجنه ٢ ٢١٤، ٣٠ ١٤٢

إلى الجنه ٢ ٢٢١، ٣٩ ٧٣
أدخل الجنه ٣ ١٨٥

ادخل الجنه ٣٦ ٢٦
يدخلون الجنه ٤ ١٢٤، ٧٠ ٤٠

١٩ ٦٠، ٤٠ ٤٠
عليه الجنه ٥ ٧٢

ورق الجنه ٧ ٢٢
من الجنه ٧ ٢٧، ٢٠ ٢٩، ١١٧

٥٨، ٣٩ ٧٤
تلکم الجنه ٧ ٤٣

ادخلوا الجنه ٧ ٤٩، ١٦ ٣٢
٣٣ ٧٠

لهم الجنه ٩ ١١١
ففي الجنه ١١ ١٠٨

مثل الجنه ١٣ ٢٥، ٤٧ ١٥
تلك الجنه ١٩ ٢٢، ٤٣ ٧٢

ورق الجنه ٢٠ ١٢١
أزلت الجنه ٢٦ ٩٠، ٥٠ ٣١

في الجنه ٤٢ ٦٦، ٧ ١١
يدخلهم الجنه ٤٧ ٦

فإن الجنه ٧٩ ٤١
الجنه أزلت ٨١ ١٣

أبشروا بالجنه ٤١ ٢٠
كمثل جنه ٢ ٢٦٥

تكون له جنه ٢ ٢٦٦، ٢٥ ٨
و جنه عرضها ٣ ١٢٣، ٥٧ ٢١

تكون لك جنه ١٧ ٩١

جنة الخلد ١٥٢٥

جنة النعيم ٨٥٢٦

جنة نعيم ٢٨٧٠، ٨٩٥٦

جنة المأوى ١٥٥٣

في جنة عالية ١٠٨٨، ٢٢٦٩

جنة وحريراً ١٢٧٦

جنتك ١٨ ٢٩، ٤٠

دخل جنته ٣٥١٨

وادخلني جنتي ٣٠٨٩

جنتان ١٥٣٤، ٤٦٥٥، ٦٢

الجنتين ٥٤٥٥، ٣٣١٨

جنتين من أعتاب ٣٢١٨

بجنتهم جنتين ١٦٣٤

جنت تجري ١٥٣، ٢٥٢

١٣٦، ١٩٥، ١٩٨، ١٣٤

٥٧، ١٢٢، ١٢٥، ٨٥

١١٩، ٧٢٩، ٨٩، ١٠٠، ١٤

٢٢، ٢٢، ١٤، ٢٣، ٢٥، ١٠

٤٧، ١٢، ٥٤٨، ١٧، ١٢٥٧

٥٨، ٢٢، ٦١، ١٢، ٦٤، ٦٥

١١، ٦٦، ٨٦٥

جنت ونعيم ١٧٥٢

جنت النعيم ٦٥٥، ١٠، ٢٢

٥٦، ٣١، ٤٣، ٣٧، ٤٣، ٥٦، ٢٤

٦٨

جنت من أعتاب ٤١٣، ٩٩، ٦

جنت مروشات ١٤١٦

جنت لهم فيها ٢١٩

جنت عدن ١٦، ٢٣، ١٣، ٧٢، ٩

٣١، ١٨، ٣١، ١٩، ٦١، ٢٠

١٦، ٣٣، ٣٨، ٥٠، ٤٠، ٨

١٢٦١، ٨٩٨

جنت وعيون ٥٧٢٦، ٤٥١٥

و ١٣٤، ١٤٧، ٤٤، ٢٥، ٥٢، ١٥٥١

جنت الفردوس ١٠٧١٨

جنت من تخيل ٣٦، ١٩، ٢٣

٣٤

جنت المأوى ١٩٣٢

جنت وحب الحصيد ٩٥٠

جنت ونهر ٥٤٥٤

جنت مكرمون ٣٥٧٠

و يجعل لكم جنت ١٢٧١

في جنت يسألون ٤٠٧٤

وجنت الفأفأ ١٦٧٨

روضات الجنت ٢٢٤٢

أيامهم جنة ١٦٥٨، ٢٦٣

أنتم أجنت في بطن ٣٢٥٣

جنبي

وجنبي الجنتين دان ٥٤٥٥

رطباً جنتاً ٢٥١٩

جهل

وجاهد في سبيل ١٩٩

بجاهد نفسه ٦٢٩

وإن جاهدك ٨٢٩، ١٥٣١

هاجروا وجاهدوا ٢١٨، ٨

٧٢، ٧٤، ٩، ٧٥

الذين جاهدوا ١٤٢٣، ١٦٩

٦٩٢٩

جاهدوا بأموالهم ٨٩، ٤٩

١٥

جاهدوا وصبروا ١٦، ١١٠

تجاهدوني في سبيل ١١٦١

بجاهد نفسه ٦٢٩

أن يجاهدوا ٤٤٩، ٨١

بجاهدوني في سبيل ٥٤٥

وجاهد الكفار ٩٦٦، ٧٣

وجاهد به ٥٢٥

جاهدوا ٩، ٤١، ٨٦

٧٨٢٢

جهداً أيماهم ١٠٩٦، ٥٣٥

١٦، ٣٨، ٥٢، ٣٥، ٤٢

لا يجدون إلا جهدهم ٧٩٩

وجاهد في سبيله ٢٤٩

جهاداً ١٦٠، ٥٢، ٢٥

حق جهاده ٧٨٢٢

والمجاهدون في سبيل ٩٥٤

المجاهدين ٤، ٩٥، ٤٧، ٣١

جهز

ومن جهزه ١٣، ١٠

تجهز ١٧، ١١٠، ٧٢٠

ولا تجهزوا له ٢٤٩

أو اجهزوا به ١٣٦٧

الجهز بالسوء ١٤٨٤

دون الجهز ٢٠٥٧

يعلم الجهز ٢١، ١١٠، ٧٨٧

تجهز بعصم ٢٤٩

سراً و جهزاً ١٦٦٥

سزكم و جهزكم ٣٦

جهز ٢٥، ٤٠٥، ١٥٣، ٤٧٦

دعوتهم جهزاً ٨٧١

جهز

جهزهم بجهزهم ١٢، ٥٩، ٧٠

جهل

قوم تجهلون ١٣٨٧، ٢٧، ٥٥

قوماً تجهلون ١١، ٢٩، ٤٦، ٢٣

أكثرهم يجهلون ٦، ١١١

يحسم الجاهل ٢، ٢٧٣

إذا أنتم جاهلون ١٢، ٨٩

الجاهلون ٢٥، ٦٣، ٣٩، ٦٤

من الجاهلين ٢، ٦٧، ٣٥، ١١

٤٦، ١٢، ٣٣

الجاهلين ٧، ١٩٩، ٢٨، ٥٥

كان ظلوماً جهولاً ٣٣، ٧٢

السوء بجهل ٤، ١٧، ١٦، ١١٩

بجهالة ٦، ٥٤، ٦٤

ظن الجاهلية ٣، ١٥٤

أفحكم الجاهلية ٥، ٥٠

نيرج الجاهلية ٣٣، ٢٣

حمة الجاهلية ٤٨، ٢٦

جهنم

فحسب جهنم ٢٠٦٢

حسب جهنم ٨٥٨

إلى جهنم ١٢٣، ٣٦٨، ١٩

٨٦، ٢٥، ٣٤، ٧١٣٩

مأواه جهنم ١٦٢٣، ١٦٨

مأواهم جهنم ٣، ١٩٧، ٩٧٤

١٢١، ٩، ٧٣، ٩٥، ١٣، ١٨

١٧، ٩٧، ٦٦، ٩

فجرازه جهنم ٩٣٤

جزاؤه جهنم ١٨، ١٠٦

نصله جهنم ٤، ١١٥

في جهنم ٤، ١٤٠، ٨، ٢٧، ١٧

٣٩، ٢٣، ١٠٣، ٢٩، ٦٨، ٣٩

٣٢، ٦٠، ٥٠، ٢٤

طريق جهنم ٤، ١٦٩

لأملان جهنم ٧، ١٨، ١١، ١١٩

٣٢، ١٣، ٣٨، ٨٥

من جهنم ٧، ٤١

نار جهنم ٩، ٣٥، ٦٣، ٦٨

٨١، ١٠٩، ٣٦٣٥، ٥٢، ١٣

٧٢، ٢٣، ٦٩٨

إن جهنم ٩، ٤٩، ١٥، ٤٣، ١٧

٦٣، ٢٩، ٥٤، ٧٨، ٢١

من ورائه جهنم ١٤، ١٦

من ورائهم جهنم ٤٥، ١٠

جهنم يصلونها ١٤، ٢٩، ٣٨، ٥٦

أبواب جهنم ١٦، ٢٩، ٣٩، ٧٢

٤٠، ٧٦

جعلنا جهنم ١٧، ٨

جهنم يصلها ١٧، ١٨

عرضنا جهنم ١٨، ١٠٠

أعدنا جهنم ١٨، ١٠٢

حول جهنم ١٩، ٦٨

فإن له جهنم ٢٠، ٧٤

نجزيه جهنم ٢١، ٢٩

حصب جهنم ٢١، ٩٨

عذاب جهنم ٢٥، ٤٣، ٧٤

٦٧، ٨٥، ١٠

هذه جهنم ٣٦، ٦٣، ٥٥، ٤٣

لخزنة جهنم ٤٠، ٤٩

سيدخلون جهنم ٦٠ ٤٠
أعدّ لهم جهنم ٦٤٨
ليجهنم ٧ ١٧٩ ٥٠ ٧٢٠ ٣٠
١٥
بجهنم ٢٣٨٩ ٥٥٤

جوب

جانبوا الصخر ٩٨٩
ماذا أجيتم ٦٥ ٢٨
أجيبت دعوة ١٨٦ ٢
نحبت دعوتك ٤٤ ١٤
لا يحب ذاعي الله ٣٢ ٤٦
يحب المضطر ٦٢ ٢٧
أجيبتوا داعي ٣١ ٤٦
ماذا أجيتم ١٠٩ ٥
أجيبت دعوتكما ٨٩ ١٠
فاستجاب ٣ ١٩٥ ٩٨ ١٢
٣٤

استجابوا الربهم ١٣ ١٨ ٤٢
٣٨

استجابوا ١٧٢٣ ١٤ ٣٥
فاستجبتم لي ٢٢ ١٤
فاستجباله ٢١ ٧٦ و ٨٤ و ٨٨ و ٩٠

أستجب لكم ٦٠ ٤٠
فتسجبون بحمد ٥٢ ١٧
يستجب ٣٦٦ ٤٢ ٢٦ ٥٤٦
فلم يستجبوا لهم ١٨ ٥٢ ٢٨
٦٤

فإن لم يستجبوا ١٣ ١٨ ٢٨
٥٠

فليستجبوا ١٨٦ ٢ ١٩٤ ٧
لا يستجيبيون لهم ١٣ ١٤
استجبوا ٢٤٨ ٤٢ ٤٧
استجب له ١٦ ٤٢
جواب ٨٢٧ ٢٧ ٢٩ ٢٤
و ٢٩

قريب منجب ١١ ٦١
فلنعم المعجبون ٣٧ ٧٥

جود

واستوت على الجودي ١١ ٤٤
الصفات الجياد ٣٨ ٣١

جور

لا يجاورونك فيها ٣٣ ٦٠
و يجز كم من عذاب ٤٦ ٣١
فمن يجير الكافرين ٦٧ ٢٨
و هو يجير و لا يجار عليه ٢٣
٨٨
إني لن يجيرني ٧٢ ٢٢
استجارك فأجره حتى ٦٩
إني جاز لكم ٤٨٨ ٥
والجار ٤ ٣٦
و منها جائر ١٦ ٩
قطع متجاورات ١٣ ٤

جاوز

فلما جاؤا ١٨ ٦٢
وجاؤنا بني ١٣٨٧ ١٠ ٩٠
فلما جاؤه ٢ ٢٤٩
و نتجاوز عن سيئاتهم ٤٦ ١٦

جوس

فجاسوا خلال الديار ١٧ ٥

جوع

لك أراً تجوع فيها ٢٠ ١١٨
الجوع ١٦ ١٥٥ ٢ ١١٢
من جوع ٧٨٨ ١٠ ٤١

جوف

من قلوب في جوفه ٣٣ ٤

جوا

في جوا السماء ١٦ ٧٩

جيا

جاء أحداكم ٦٦ ٦
جاء أحدهم ٢٣ ٩٩
جاء أحد منكم ٤ ٦٥ ٤٢
جاء به ١٦ ٩١ ٦ ٧٢
جاء بالحسنة ٦ ١٦٠ ٢٧ ٨٩
٢٨ ٨٤
جاء بالسنة ٦ ١٦٠ ٢٧ ٩٠
٢٨ ٨٤
جاء أجلمهم ٧ ٣٤ ١٦ ٦١ ١٠
٤٩ ٤٥ ٣٥
جاء الصحرة ٧ ١١٣ ١٠ ٨٠
٢٦ ٤١
جاء موسى ١٤٣ ٧
جاء الحق ٩ ٤٨ ١٧ ٨١ ٣٤
٤٩

جاء المعدرون ٩ ٩٠
جاء رسولهم ١٠ ٤٧
جاء أجلمها ٦٣ ١١
جاء معه ١١ ١٢ ٤٣ ٥٣
جاء أمرنا ١١ ٤٠ و ٥٨ و ٦٦ و ٨٢
٢٧ ٢٣ ٩٤
جاء بمجل ١١ ٦٩
جاء ريك ٨٩ ٢٢
جاء أمر ريك ١١ ٧٦ و ١٠١

جاء إخوة ١٢ ٥٨
جاء البشير ١٢ ٩٦
جاء بكم ١٢ ١٠٠
جاء آل ١٥ ٦١ ٥٤ ٤١
جاء أهل المدينة ١٥ ٦٧
جاء وعد ١٧ ٥ و ٧ و ١٠٤
١٨ ٩٨

جاء أمة ٢٣ ٤٤
جاء سليمان ٢٧ ٣٦
جاء رجل ٢٨ ٢٠
جاء بالهدى ٢٨ ٣٧ و ٨٥
جاء نصر ٢٩ ١٠ ١١٠

جاء الخوف ٢٣ ١٩
جاء من أقصى ٣٦ ٢٠
جاء بالحق ٣٧ ٣٧
جاء ربه بقلب ٣٧ ٨٤
جاء بالصدق ٣٩ ٢٣
جاء أمر الله ٤٠ ٥٧ ٧٨ ١٤
جاء عيسى ٤٣ ٦٣
جاء أشرافها ٤٧ ١٨
جاء بقلب ٥٠ ٢٣
جاء فرعون ٦٩ ٩
إذا جاء ٧١ ٤
فجاء بمجل ٥١ ٢٦
إذا جاءت ٦ ١٠٩
جاءت رسل ٣٧ ٤٣ و ٥٣
جاءت رسلنا ١١ ٦٩ و ٧٧ ٢٩
٣١ و ٣٣

جاءت سيارة ١٢ ١٩
فلما جاءت قبل ٢٧ ٤٢
جاءت سكرة ٥٠ ١٩
جاءت كل نفس ٥٠ ٢١
جاءت الطائفة ٧٩ ٣٤
جاءت الصائفة ٨٠ ٢٣
جاءت آياتي ٣٩ ٥٩
جاءت تكيم البينات ٢ ٢٠
جاء تكيم بينة ٧ ٧٣ و ٨٥
جاء تكيم موعظة ١٠ ٥٧
جاء تكيم جنود ٣٣ ٩
لما جاء ثقتا ٧ ١٦٦
جاءتة ٢ ٢١١ ٧٤
فجاءتة إحداهما ٢٨ ٢٥
جاء تنهاريح ١٠ ٢٢
جاءت تقيم البينات ٢ ٢١٣ و
٢٥٣ ٤ ١٥٣
جاءت تهم رسلنا ٣٢ ٣٧
جاءت تهم الساعة ٦ ٣١
جاءت تهم آية ٦ ١٠٩ و ١٢٤
جاءت تهم كل آية ١٠ ٩٧
جاءت تهم رسولهم ٧ ١٠١ و ١٠
١٣ ١٤ ٩ ٣٠ ٩٣٥ ٣٥ ٢٥
٨٣ ٤٠

وحي - ٦٩٣٩، ٢٣٨٩

فأجاءها المخاض ٢٣١٩

جيب

يدك في جيبك ٢٧، ١٢، ٢٨

٣٢

بخر من على جيوبتي ٣١٢٤

جيد

في جيدها حل ٥١١١

باب الجاء

جيب

جنب إليكم الإيمان ٧٤٩

أخبت ٥٦٢٨، ٣٢٣٨

لا أحب الأتلين ٧٦٦

عسى أن تحبوني ٢١٦٢

إن كنتم تحبون ٣١٣

تنفقوا مما تحبون ٩٢٣

أراكم ما تحبون ١٥٢٣

لا تحبون الناس ٧٩٧

ألا تحبون أن يغفر ٢٢٢٤

بل تحبون العاجلة ٢٠٧٥

تحبون المال حياً ٢٠٨٩

أخرى تحبونها ١٣٦١

تحبوني ولا تحبونيكم ١١٩٣

لا يحب المعتدين ٥، ١٩٠، ٢

٥٥٧، ٨٧

لا يحب الفساد ٢٠٥٢

يحب المحسنين ٣، ١٩٥٢

١٣٤، ١٣٥، ٩٣

يحب التوابين ٢٢٢٢

يحب المطهرين ٢٢٢٢

يحب المطهرين ١٠٨٩

لا يحب كل ٢٧٦٢، ٣٨٢٢

٢٣٥٧، ١٨٣١

جاهم من الأنباء ٤٥٤

لجاهم العذاب ٥٣٢٩

جاؤوا بالبيات ١٨٤٣

جاؤوا بسحر ١١٦٧

جاؤوا أباهم ١٦١٢

جاؤوا على قميصه ١٨١٢

جاؤوا بالإنك ١١٢٤

لولا جاؤوا عليه ١٣٢٤

جاؤوا ظمأ ٤٢٥

حتى إذا جاؤوا قال ٨٤٢٧

الذين جاؤوا من بعدهم ١٠٥٩

إذا جاؤوك ٢٥٦، ٨٥٨

جاؤك ٦٢٤ و ٤٢٥، ٤٢٥

جاؤوكم ٩٠، ٦١٥، ١٠٣٣

جاؤوها ٧١٣٩ و ٧٣، ٢٠٤١

فجاؤوهم بالبيات ١٠، ٧٤، ٣٠

٤٧

جنت شيئاً ١٨ و ٧١، ١٩، ٧٤

٢٧

جئت ١٠٦٧، ٧١٢ و ٢٠، ٤٠٢٠

جئتكم ٢٦، ٢٢٢٧ و ٢٢٢٧

جئتكم بآية ٤٩٣ و ٥٠

جئتكم ١٠٥٧، ٤٢٤٣ و ٦٣

جئتم ١٠، ٨١٩ و ٨٩

لقد جئتمونا ٩٤٦، ٤٨١٨

ما جئنا ١٢٩٧، ٥٣١١

أجئنا ٧٠، ٧٨١٠ و ٥٧٢٠

٢٢٤٦، ٥٥٢١

جنهم ١١٠، ٥٨٣٠

جنانم كل أمة ٤١٤

جئنا بك على هؤلاء ٤١٤

ما جئنا لنفس ٧٣١٢

جئنا بضاعة مزجة ٨٨١٢

و جئنا بك شهيداً ٨٩١٦

جئنا بك ليفي ١٠٤١٧

ولو جئنا بمنله ١٠٩١٨

جئناك ١٥، ٦٣، ٤٧، ٢٥

٣٣

لقد جئناكم بالحق ٧٨٤٣

لقد جئناكم بكتاب ٥٢٧

إن جاءنا ٢٩٤٠

حتى إذا جاءنا ٢٨٤٣

بلى قد جاءنا ٩٦٧

جاءني ٤٣١٩، ٢٥، ٢٩، ٤٠

٦٦

جاءه موعظة ٢٧٥٢

جاءه قومه ٧٨١١

جاءه الرسول ٥٠١٢

جاءه لم يجدته ٢٩٢٤

جاءه وقض ٢٥٢٨

بالحق لما جاءه ٦٨٢٩

بالصدق إذا جاءه ٣٢٣٩

جاءه الأعمى ٢٨٠

جاءه ٨٢٧، ١٣٣٦

فجاءها بأسنا ٤٧

لما جاءهم ٨٩٢ و ٥٦، ١٠١

٤٣٣٤، ٤٦٤١، ٧٤٦، ٥٥٠

فلما جاءهم ٨٩٢

جاءهم العلم ١٩٣، ٩٣١٠

١٧٤٥، ١٧٤٢

جاءهم البيات ٨٦٣ و ١٠٥

جاءهم بالبيات ٦٦١

جاءهم أمر ٨٣٤

جاءهم رسول ٧٠٥، ١٦

١١٣، ١٣٤٤ و ١٧

جاءهم بأسنا ٤٣٦، ٥٧

جاءهم الموج ٢٢١٠

جاءهم الحق ٧٦١، ٤٨٢٨

٢٩٤٣ و ٣٠

جاءهم بالحق ٧٠٢٣، ٢٥٤٠

جاءهم نصراً ١١٠١٢

جاءهم الهدى ٩٤١٧، ٥٥١٨

إذ جاءهم ١٠١١٧

جاءهم ما لم يأت ٦٨٢٣

جاءهم ما كانوا ٢٠٦٢٦

جاءهم موسى ٣٦٢٨، ٣٩٢٩

جاءهم نذير ٤٢٣٥

جاءهم منذر ٤٣٨، ٢٥٠

جاءهم بآياتنا ٤٧٤٣

جاءهم من ربهم ٢٣٥٣

جاءتهم الحسنة ١٣١٧

جاءتهم آياتنا ١٣٢٧

جاءتهم الرسل ١٤٤١

جاءتهم ذكراهم ١٨٤٧

جاءتهم البينة ٤٩٨

جاءكم من العلم ١٢٠٢ و ١٤٥

٣٧١٣، ٦١٣

جاءكم من الحق ٤٨٥

جاءكم من نبأ ٣٤٦

جاءكم الذين يؤمنون ٥٤٦

جاءكم الحق ٩٤١٠

جاءكم في هذه ١٢٠١١

جاءكم المؤمنات ١٢٦٠

جاءكم المنافقون ١٦٣

جاءكم يسعني ٨٨٠

جاءكم رسول ٨٧٢، ٨١٣، ٩

١٢٨

جاءكم موسى ٩٢٢

جاءكم رسل ١٨٢٣

جاءكم الرسول ١٧٠٤

جاءكم برهان ١٧٤٤

جاءكم رسولنا ١٥٥ و ١٩

جاءكم من الله ١٥٥

جاءكم بشير ١٩٥

جاءكم بصائر ١٠٤٦

جاءكم بينة ١٥٧٦

جاءكم ذكر ٦٣٧ و ٦٩

جاءكم الفتح ١٩٨

للحق لما جاءكم ٧٧١٠

جاءكم الحق ١٠٨١٠

جاءكم من الحق ١٦٠

بعد إذ جاءكم ٢٢٣٤

جاءكم النذير ٣٧٣٥

جاءكم بالبيات ٢٨٤٠

جاءكم يوسف ٣٤٤٠

جاءكم به ٣٤٤٠

جاءكم فاسق ٦٤٩

جاءكم المؤمنات ١٠٦٠

ما جاءنا من ١٩٥ و ٨٤، ٢٠

٧٢

ولا مستأنسين لحديث ٥٣ ٣٣	هم المدو فاحذرهم ٤ ٦٣	١٧	حتى تكون حرضا ١٢ ٨٥
بهذا الحديث ١٨ ٦٨، ٦ ٤٤	أطيعوا الرسول واحذروا ٩٢ ٥١	على الأعرج حرج ٢٤ ٤٨، ٦١	حرف
لهو الحديث ٦ ٣١	لم تؤتوه فاحذروا ٤١	١٧	بحرفون الكلم ٥، ٤٦ ١٣ و
أحسن الحديث ٣٩ ٢٣	ما في أنفسكم فاحذروه ٢	١٧ ٤٨	٤١
هذا الحديث تمجيون ٥٣ ٥٩	٢٣٥	على المؤمنين حرج ٣٣ ٢٧	بحرفونه من بعد ٢ ٧٥
الحديث أنتم مدهنون ٥٦ ٨١	عدوا لكم فاحذروهم ٦٤ ١٤	عليك حرج ٣٣ ٥٠	إلا متحرفا لقتال ١٦ ٨
حديثا ٤ ٤٢ و ٧٨ و ٨٧ ١٢	يحذركم الله نفسه ٢٨ ٣٠ و	حرجا ٤ ٦، ٦٥ ١٢٥	بعبد الله على حرف ٢٢ ١١
٣ ٦٦، ١١١	حذر الموت ١٩ ٢٤٣	حرد	حرق
ناويل الأحاديث ١٢ ٦ و ٢١	خذوا حذركم ٧١ و ١٠٢	على حرد قادرين ٦٨ ٢٥	لنخرقته ٢٠ ٩٧
و ١٠١	وليأخذوا حذرهم ١٠٢	حرد	حرقوه ٢١ ٢٩، ٦٨ ٢٤
جعلناهم أحاديث ٢٣ ٤٤، ٣٤	إنا لجميع حاذرون ٥٦	حرد	فيه نارفاحترقت ٢ ٢٦٦
١٩	كان محدورا ١٧ ٥٧	حرد	عذاب الحريق ٣ ٨٠، ١٨١ ٥٠،
حذر	حرب	حرد	٩ ٢٢ و ١٠ ٨٥، ٢٢
يؤاذن من حاذ الله ٥٨ ٢٢	إرساداً لمن حارب ٩ ١٠٧	تحريز رقة ٤ ٥، ٩٢ ٨٩	حرك
من يحاد الله ٩ ٦٣	الذين يحاربون الله ٥ ٣٣	فتحريز رقة ٤ ٥٨، ٩٢ ٣	لا تحرك به لسانك ٧٥ ١٦
يحاذون الله ٥٨ ٥ و ٢٠	الحرب ٨ ٤٧، ٥٧ ٤	ما في بطني مخزراً ٣ ٣٥	حرم
خذود الله ٢ ١٨٧ و ٢٢٩ و	أوقدوا ناراً للحرب ٥ ٦٤	الخز بالخر ٢ ١٧٨	حزم عليكم ٢ ١٧٣، ٦، ١١٩
٤، ٢٣٠ ١٣، ٥٨، ٤ ١٦٥	فأذنوا بحرب ٢ ٢٧٩	الخز ١٦، ٨١ ٨١	١١٥ ١٦
حدود ما أنزل ٩٧	تسؤروا المحارب ٣٨ ٢١	جهنم أشد حراً ٩ ٨١	حزم الريا ٢ ٢٧٥
ليخذوا الله ٩ ١١٢	المحارب ٣ ٣٧ و ٢٩، ١١ ١١	ولا الحور ٣٥ ٢١	حزم إسرائيل ٣ ٩٣
و يتعد حدوده ٤ ١٤	من محارب و تماثيل ٣٤ ١٣	فيها حور ٢٢ ٣٥، ٢٣ ٣٣	حزم الله ٥ ٦، ٧٢ ٩، ١٥١ ٢٩
بالسنة جداد ٣٣ ١٩	أفرأيت ما تحزنون ٥٦ ٦٣	جنة وحرياً ٧٦ ١٢	و ١٧، ٢٧ ٢٥، ٣٣ ٦٨
الحديث ١٨ ٣٤، ٩٦ ٣٤، ١٠ ٥٧	ولا تسقي الخز ٢ ٧١	حرس	الذكرين حزم ٦ ١٤٣ و ١٤٤
٢٥	يهلك الخز ٢ ٢٠٥	حرساً شديداً ٧٢ ٨	حزم هذا ٦ ١٥٠
حديث ٢٢ ٢٢، ٥٠ ٢٢	و الحرث ٣ ١٤	حوص	حزم ريكم ٦ ١٥١
حجارة أو حديثاً ١٧ ٥٠	ذراً من الحرث ٦ ١٣٦	حوص	حزم زينة الله ٧ ٣٢
حدق	يحكمان في الحرث ٢١ ٧٨	حوص	حزم ري ٧ ٣٣
حدائق ٢٧ ٧٨، ٦٠ ٢٢، ٨٠	يريد خز ٤٢ ٢٠	حوص	حزماً عليهم ٤ ٦، ١٦٠ ١٤٦
٣٠	خسر ٢ ٣، ٢٢٣ ٦، ١١٧	حوص	حزماً كل ذي ٦ ١٤٦
حذر	١٣٨	حوص	ولا حزمنا من ٦ ١٦، ١٤٨ ٣٥
مخرج ما تحذرون ٩ ٦٤	خزكم ٢ ٦٨، ٢٢٣ ٢٢	حوص	حزماً ما قصصنا ١٦ ١١٨
يخذ ٩ ٣٩، ٦٤ ٩	نزد له في حوته ٤٢ ٢٠	حوص	حزماً عليه المراضع ٢٨ ١٢
فليحذر الذين ٢٤ ٦٣	حرج	حوص	البلدة الذي حزمها ٢٧ ٩١
يحذرون ٩ ٢٨، ١٢٢ ٦	من خرج ٥ ٢٢، ٦ ٣٣، ٧٨ ٢٨	حوص	
واحذرهم أن يقتلوك ٥ ٤٩	في صدرك حرج ٧ ٢	حوص	
	ما ينفقون حرج ٩ ٩١	حوص	
	على الأعمى حرج ٢٤ ٤٨، ٦١	حوص	

حزبهم على الكافرين ٥٠٧
حزموما زرقهم ١٤٠٦
لم تحز ١٦٦
لا تحزموا بيات ٨٧٥
يحزمو عليهم الخبايا ١٥٧٧
لا يحزمو ما حرم ٢٩٩
يحزموه عاماً ٣٧٩
حزمو ٣٢٤، ٩٦٥، ٥٠٣
حزمت ١٢٨٦، ٣٥، ٢٣٤
حزماً أماً ٥٧٢٨، ٦٧٢٩
وأنتم حزمو ١٥ و ٩٥
أربعة حزم ٣٦٩
الأشهر الحزم ٥٩
ما دتم حزماً ٩٦٥
المسجد الحرام ١٤٤٢ و
١٤٩ و ١٥٠ و ١٩١ و ١٩٦ و
٢١٧، ٢٥، ٣٤٨، ٧٩ و ١٩ و
٢٨، ١١٧، ٢٥٢٢ و ٢٥٤٨ و
٢٧
الشهر الحرام ١٩٤٢ و ٢١٧،
٢٥ و ٩٧
المسجد الحرام ١٩٨٢
البيت الحرام ٢٥ و ٩٧
حرام ١١٦١٦، ٩٥٢١
فجعلتم منه حراماً ٥٩١٠
الحرمات قصاص ١٩٤٢
حزومات الله ٣٠٢٢
للسائل والمحروم ١٩٥١، ٧٠
٢٥
نحن محرومون ٦٧٥٦، ٦٨
٢٧
تحزمو ٨٥٢، ١٢٩٦
بيتك المحزمو ٣٧١٤
محزمو عليهم ٢٦٥

حزبي

تحزوا وارشأ ١٤٧٢

حزب

حزب الله ٥٦٥، ٢٢٥٨
كل حزب ٥٢٣، ٢٢٣٠
حزب الشيطان ١٩٥٨
يدعو حزبه ٦٣٥
لنعم أي الغريين ١٢١٨
من الأحزاب ١٧١١، ٢٦١٣،
١١٣٨
فاختلف الأحزاب ٢٧١٩، ٤٣
٦٥
يحسبون الأحزاب ٢٠٢٣
وإن بات الأحزاب ٢٠٣٣
رأى المؤمنون الأحزاب ٣٣
٢٢
أولئك الأحزاب ١٢٣٨
نوح والأحزاب ٥٤٠
مثل يوم الأحزاب ٣٠٤٠

حزن

لا تحزن عليهم ١٦، ٨٨١٥
١٢٧، ٧٠٢٧
لا تحزن ٤٠٩، ٤٠٢٠، ٢٨
١٢، ٣٢٢٩
ولا تحزنوا ١٢٩٣، ٣٠٤١
لكيلا تحزنوا ١٥٣٣
ولا أنتم تحزنون ٤٩٧، ٤٣
٦٨
لا تحزني ٢٤١٩، ٧٢٨
ليحزن الذين آمنوا ١٠٥٨
لا تحزنك الذين ١٧٦٣، ٤١٥
لا تحزنك ٦٥١٠، ٢٣٣١، ٣٦
٧٦
ليحزنك الذي ٢٣٦
أعينه ولا يحزن ٥١٣٣
إني ليحزني ١٣١٢
لا يحزنهم الفرع ١٠٣٢١
ولا هم يحزنون ٣٨٢ و ٦٢ و
١١٢ و ٢٦٢ و ٢٧٤ و ٢٧٧،
١٧٠٣، ٦٩٥، ٤٨٦، ٣٥٧،
٦٢١، ٦١٣٩، ١٣٤٦

عيناء من الحزن ٨٤١٢
أشكوي وحزني ٨٦١٢
أذهب عنا الحزن ٢٤٣٥
حزناً ٩٢٩، ٨٢٨
حسب
أم حسب ٤٥، ٢١، ٤٧
٢٩
أحب الناس ٢٢٩
أفحب الذين ١٠٢١٨
أم حبت أن أصحاب ٩١٨
أم حسبهم ١٤٢٣، ٢، ١٦٩
٢١٤
أفحبهم أنما خلقناكم ١١٥٢٣
حسنه لجة ٤٤٢٧
حسبهم لولوا ١٩٧٦
أم تحسب أن أكرهم ٤٤٢٥
لا تحسبن الذين ١٦٩٣ و
١٨٨، ٥٧٢٤
لا تحسبن الله ٤٢١٤ و ٤٧
فلا تحسبنهم بغاظة ١٨٨٣
تحسبها جامدة ٨٨٢٧
تحسبهم ١٨١٨، ١٤٥٩
تحسبنهم ١٥٢٤
لا تحسبوا ١١٢٤
لتحسبهم من الكتاب ٧٨٣
يحسب أن ٣١٠٤
أحبب الإنسان ٣٧٥، ٣٦
أحبب أن ٥٩٠ و ٧
ولا يحسن ١٧٨٣ و ١٨٠، ٨
٥٩
يحسبه الظلمان ٣٩٢٤
يحسبهم الجاهل ٢٧٣٢
يحسبون أنهم ٣٠٧، ١٨
١٨٥٨، ٣٧٤٣، ١٠٤
يحسبون ٢٠٣٣، ٨٠٤٣ و ٦٣
٤
أحسبون أنما نمدهم ٥٥٢٣
فحاسبناهم حساباً ٨٦٥

يحاسبكم به الله ٢٨٤٢
فسوف يحاسب حساباً ٨٨٤
من حيث لا يحسب ٣٦٥
من حيث لم يحسبوا ٢٥٩
لم يكونوا يحسبون ٤٧٣٩
حسب الله ٦٢٨ و ٦٤
حسبنا الله ١٧٣٣، ٥٩٩
حسبنا ما وجدنا ١٠٤٥
فهو حسب ٣٦٥
فحسبه جهنم ٢٠٦٢
حسبهم ٦٨٩، ٨٥٨
حسب الله ١٢٩٩، ٣٨٣٩
حاسبين ٦٢٦، ٤٧٢١
سريع الحساب ٢٠٢٢، ١٩٣
و ١٩٩، ٤٥، ٤١١٣، ٥١١٤
٣٩٢٤، ١٧٤٠
السنين والحساب ١٧، ٥١٠
١٢
سوء الحساب ١٨١٣ و ٢١
عليها الحساب ٤٠١٣
يوم يقوم الحساب ٤١١٤
يوم الحساب ١٦٢٨ و ٢٦ و
٥٣، ٢٧٤٠
غير حساب ٢١٢٢، ٢٧٣ و
٣٧، ٣٨٢٤، ٣٩٣٨، ١٠٣٩
٤٠٤٠
حساباً ٨٦٥، ٢٧٧٨ و ٣٦
٨٨٤
وما من حسابك عليهم ٥٢٦
حسابه ١١٧٢٣، ٣٩٢٤
من حسابهم من شيء ٥٢٦ و
٦٩
حاسبهم ١٢١، ١١٢٢٦، ٨٨
٢٦
حسابية ٢٠٦٩ و ٢٦
بالله حساباً ٦٤، ٣٩٣٣
حساباً ٨٦٤، ١٤١٧
والقمر يحسبان ٥٥٥
حساباً ٩٦٦، ٤٠١٨

حسد

من شر حاسد إذا حسد ١١٣ هـ
بل تحسدونا ٤٨ هـ
يخسدون الناس ٤ هـ
حسداً من عند أنفسهم ٢٠٩ هـ

حسر

ولا ينفخرون ٢١ هـ
يوم الخزنة ١٩ هـ
خسرة ٣٦، ٣٦٨، ١٥٦٣ هـ
لخسرة على الكافرين ٦٩ هـ
خسرات ٢، ١٦٧، ٨٣٥ هـ
يا حنرتي على ٣٩ هـ
يا حنرتنا على ٦ هـ
خاساً وهو حسر ٦ هـ
فتفقد ملوماً محسوراً ١٧، ٢٩ هـ

حسب

تحسبونهم بأذهن ١٥٢٣ هـ
أحسن عيسى ٥٢٣ هـ
أحسباً ١٢٢١ هـ
هل تحسب منهم ١٩ هـ
فتحسبوا من يوسف ١٢ هـ
لا يسمعون حسيها ٢١، ١٠٢ هـ

حسم

ثمانية أيام حوسماً ٧٩ هـ

حسن

حسن أولئك ٤ هـ
حسن ١٨، ٢٥، ٣١ هـ
على الذي أحسن ٦ هـ
أحسن منوي ١٢ هـ
أحسن بي إذ ١٢ هـ
أحسن عملاً ١٨ هـ
كما أحسن الله ٢٨ هـ
أحسن كل شيء ٣٢ هـ

أحسن الله له ٦٥ هـ

فأحسن صوركم ٤٠، ٦٤، ٣٦٤ هـ
إن أحسنتم أحسنتم ١٧ هـ
للذين أحسنوا ١٠، ١٧٢، ٢٦ هـ
١٦، ٣٩، ٣٠ هـ
أحسنوا ٥٣، ٩٣ هـ
تُحسنوا وتقوا ٤ هـ
يُحسنون صنماً ١٨ هـ
أحسن كما أحسن ٢٨ هـ
وأحسنوا إن الله ٢ هـ
حسن مآب ١٣، ٣٨، ٢٩ هـ و

٤٠ هـ
حسن ٣، ١٤٨ و ١٩٥ هـ
لحسن مآب ٣٨ هـ
قولوا للناس حسناً ٢ هـ
تخذ فيهم حسناً ١٨ هـ
ثم بدل حسناً ٢٧ هـ
بوالديه حسناً ٢٩ هـ
له فيها حسناً ٤٢ هـ
أعجبك حسنتي ٣٣ هـ

يقول حسن ٣ هـ
قرضاً حسناً ٢، ٢٤٥، ٥٧، ١٢ هـ
١١، ١٨، ١٧، ٦٤، ٢٠ هـ
نبأنا حسناً ٣ هـ
بلاء حسناً ١٧٨ هـ
متاعاً حسناً ١١ هـ
رزقاً حسناً ١١، ١٦، ٨٨ هـ و

٥٨٢٢، ٧٥ هـ

أجرأ حسناً ١٨، ٤٨، ١٦ هـ
وعداً حسناً ٢٠، ٢٨، ٨٦ هـ
فرأه حسناً ٣٥ هـ

الدنيا حسنة ٢، ٢٠١، ٧، ١٥٦ هـ
١٦، ٣٩، ١٢٢، ٣٠ هـ
في الآخرة حسنة ٢ هـ
إن تمسككم حسنة ٣ هـ
إن تلك حسنة ٤ هـ
إن تصبهم حسنة ٤ هـ
إن تصبك حسنة ٩ هـ
من حسنة ٤ هـ
شفاعة حسنة ٤ هـ

أسوة حسنة ٣٣، ٢١، ٦٠، ٤ هـ و ٦ هـ

يقترف حسنة ٤٢ هـ
السنة الحسنة ٧ هـ
جاءتهم الحسنة ٧ هـ
قبل الحسنة ١٣، ٢٧، ٤٦ هـ
الموعظة الحسنة ١٦، ١٢٥ هـ
ولا تستوي الحسنة ٤١ هـ
بالحسنة ٦، ١٦٠، ١٣، ٢٧، ٢٢ هـ
٨٩، ٢٨، ٥٤ هـ
إن الحسنة ١١ هـ
بلوناهم بالحسنة ٧ هـ
سببناهم حسنة ٢٥ هـ
وعد الله الحسنى ٤ هـ
١٠ هـ

كلمة ربك الحسنى ٧ هـ
الأسماء الحسنى ٧، ١٨٠ هـ
١١٠، ٨٢، ٥٩ هـ
إلا الحسنى ٩ هـ
الحسنى وزيادة ١٠ هـ
لربهم الحسنى ١٣ هـ
أن لهم الحسنى ١٦ هـ
جزاء الحسنى ١٨ هـ
لهم منا الحسنى ٢١ هـ
عنده للحسنى ٤١ هـ
بالحسنى ٥٣، ٣١، ٩٢، ٩ هـ
إحدى الحسنيتين ٩ هـ
حسان ٥٥، ٧٠ هـ و ٧٦ هـ

أحسن من الله ٢، ١٢٨، ٥٠ هـ
أحسن تأويلاً ٤، ١٧، ٣٥ هـ
أحسن ديناً ٤ هـ
أحسن ما كانوا ٩ هـ
أحسن الذي كانوا ٢٩ هـ
أحسن عملاً ١١، ١٨، ٧٦ هـ
٢ هـ
أحسن القصص ١٢ هـ
بالي هي أحسن ٦، ١٥٢ هـ
١٢٥، ١٧، ٣٤، ٢٣، ٩٦ هـ
٤٦، ٤١، ٣٤ هـ
التي هي أحسن ١٧ هـ
أحسن ندياً ١٩ هـ و ٧٣ هـ

أحسن أنثاً ١٩ هـ و ٧٤ هـ

أحسن الخالقين ٢٣، ١٤، ٣٧ هـ
١٢٥ هـ
أحسن ما عملوا ٢٤، ٣٨، ٤٦ هـ
١٦ هـ
أحسن مقيلاً ٢٥، ٢٤ هـ
أحسن تفسيراً ٢٥، ٢٣ هـ
أحسن الحديث ٣٩، ٢٣ هـ
أحسن ما أنزل ٣٩، ٥٥ هـ
أحسن قولاً ٤١، ٢٣ هـ
أحسن تقويم ٩٥ هـ
بأحسن ٤، ١٦، ٨٦، ٩٦ و ٩٧ هـ
٣٥، ٣٩ هـ
فينبعون أحسنه ٣٩ هـ
يأخذوا بأحسنها ٧ هـ
بالعدل والإحسان ١٦ هـ
جزاء الإحسان إلا الإحسان ٥٥ هـ
٦٠ هـ
بإحسان ٢، ١٧٨ هـ و ٩، ٢٢٩ هـ
١٠٠ هـ
بالوالدين إحساناً ٢، ٨٣، ٤ هـ
١٧، ١٥١، ٢٣ هـ
أردنا إلا إحساناً ٤ هـ
بوالديه إحساناً ٤٦ هـ
ومن ذريتهما مخسناً ٣٧، ١١٣ هـ
وهو محسن ٢، ١١٢، ٤، ١٢٥ هـ
٢٢، ٣١ هـ
والذين هم محسنون ١٦، ١٢٨ هـ
سنزيد المحسنين ٢، ٥٨، ٧ هـ
١٦١ هـ
يحب المحسنين ٢، ١٩٥، ٣ هـ
١٣٤، ١٣، ٩٣ هـ
على المحسنين ٢، ٢٣٦، ٩١ هـ
جزاء المحسنين ٥، ٨٥، ٣٩، ٣٤ هـ
نجزى المحسنين ٦، ٨٤، ١٢ هـ
١٠٥، ٨٠، ٣٧ هـ و
١١٠، ١٢١ و ١٣١، ٧٧، ٤٤ هـ
من المحسنين ٧، ٥٦، ٣٦ هـ و
٨٨، ٣٩، ٥٨ هـ
أجر المحسنين ٩، ١٢٠، ١١ هـ

١١٥، ٥٦١٢ و ٩٠

بشر المحسنين ٣٧٢٢

لمع المحسنين ٦٩٢٩

للمحسنين ١٢٤٦، ٣٣١

قبل ذلك محسنين ١٦٥١

أعد للمحسنات منكن ٢٩٣٣

حشر

فحشرنا في ٢٣٧٩

لم حشرني أعمى ١٢٥٢٠

حشرنا عليهم كل شيء ١١١٦

حشرناهم فلم تغادر ٤٧١٨

نحشر ١٩، ٨٥، ١٠٢٢٠، ٢٧

٨٣

لنحشرهم والشياطين ٦٨١٩

نحشرهم يوم ١٢٤٢٠

نحشرهم ٢٢٦، ٢٨١٠، ١٧

٩٧

يوم يحشرهم ١٢٨٦، ٤٥١٠،

٤٠٣٤، ١٧٢٥

ربك هو يحشرهم ٢٥١٥

فيحشرهم إليه جميعاً ١٧٢٤

احشروا الذين ظلموا ٢٢٣٧

خسر ١٧٢٧، ٦٤٦

الوحوش خشرت ٥٨١

إليه تحشرون ٢٠٢٢، ٦٩٦٥،

٧٢، ٢٤٨، ٧٩٢٣، ٩٠٥٨،

٢٤٦٧

تحشرون إلى جهنم ١٢٣

لإني الله تحشرون ١٥٨٣

يحشر ١٩٤١، ٥٩٢٠

يخافون أن يحشروا ٥١٦٦

يحشرون ٣٦٨، ٣٤٢٥،

ذلك خسر ٤٤٥٠

أول الخسر ٢٥٩

حاشرين ١١١٧، ٣٦٢٦ و

٥٣

الطير محشورة ١٩٣٨

حصب

حصب جهنم ٩٨٢١

عليكم حاصباً ١٧٦٧، ٦٨١٧

حاصباً ٢٩، ٤٠، ٢٤٥٤

حصحص

الآن حصحص الحق ٥١١٢

حصد

فما حصدتهم فذروه ٤٧١٢

يوم حصده ١٤١٦

قائم و حصيد ١٠٠، ١١

حب الحصيد ٩٥٠

حصيداً ١٠، ٢٤، ١٥٢١

حصر

حصرت صدورهم ٩٠٤

خذوهم واحصوهم ٥٩

فإن أحصرتهم فما ١٩٦٢

للفقراء الذين أحصروا ٢٧٣٢

سيداً و خصوراً ٣٩٣

للكافرين حصيراً ٨١٧

حصل

خصل ما في الصدور ١٠١٠٠

حصن

أحصنت فرجها ٦٦، ٩١٢١

١٢

لنحصنكم من بأسكم ٨٠٢١

قليلاً مما تحصنون ٤٨١٢

فإذا أحصن ٢٥٤

محصبين غير مسافحين ٢٤٤،

٥٥

المحصنات ٢٤ و ٢٥، ٥٥،

٤٢٤ و ٢٣

محصبات غير مسافحات ٢٥٤

إن أردن تحصناً ٢٣٢٤

ما نعلم حصونهم ٢٥٩

في قري محصنة ١٤٥٩

حصى

أحصى كل شيء ٢٨٧٢

أحصاه الله ٦٥٨

إلا أحصاه ١٨، ٤٩

أحصاهم وعدهم ٩٤١٩

أحصى ١٢٣٦، ٢٩٧٨

علم أن لن تحصوه ٢٠٧٣

لا تحصوها ١٤، ٣٤، ١٨١٦

وأحصوا العدة ١٦٥

أحصى لما لبثوا ١٢١٨

حضر

حضر أحدكم ٢، ١٨٠، ١٠٦٥

حضر ١٢٣٢، ٨٤ و ١٨

فلما حضروه ٤٦، ٢٩

أن يحضروا ٢٣، ٩٨

نفس ما أحضرت ٨١، ١٤

لنحضرهم حول جهنم ٦٨١٩

و أحضرت الإنفس الشح ٤

١٢٨

ما عملوا حاضرًا ١٨، ٤٩

حاضري المسجد ١٩٦٢

حاضرة ٢، ٢٨٢، ١٦٣٧

من خير محضراً ٣٠٣

العذاب محضرون ١٦٣٠، ٣٤

٣٨

لدينا محضرون ٣٢٣٦ و ٥٣

جند محضرون ٧٥٣٦

إنهم لمحضرون ١٢٧٣٧ و

١٥٨

من المحضرين ٢٨، ٣٧، ٦١

٥٧

كل شرب محضراً ٢٨٥٤

حضض

ولا يحضض على طعام ٣٤٦٩،

٣١٠٧

ولا تحاضون على طعام ٨٩

١٨

حطب

حالة الحطب ٤١١١

فكانوا للجهنم حطباً ١٥٧٢

حطاط

قولوا جفة ٥٨٢، ١٦١٧

حطم

لا يخطئكم سليمان ٢٧، ١٨

خطأ ٣٩، ٢١، ٥٦، ٦٥، ٥٧

٢٠

الخطمة ٤١٠٤ و ٥

حظر

عطاء ربك محظوراً ١٧، ٢٠

كهشم المحظور ٥٤، ٣١

حظا

حقة الأنبياء ٤، ١١ و ١٧٦

حظاً عظيم ٢٨، ٧٩، ٣٥٤١

حظاً ٣، ١٧٦٣، ١٣٥ و ١٤

حقد

بتين وحقدة ١٦، ٧٢

حفر

على شفا حفرة ١٠٣٣

لمردودون في الحفرة ٧٩، ١٠

١٦ ١٢٤، ٢٤، ٤٨ و ٥١
 إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ ٢١ ٧٨
 سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ٦ ١٦، ١٣٦
 ٢١ ٤٥، ٤ ٢٩، ٥٩
 اخْتِمِ ٥ ٢١، ٤٩ ١١٢
 فَاخْتِمِ ٥ ٤٢ و ٣٨، ٤٨ و ٢٢
 ٢٦
 حَتَّى يَخْتَصِمُوا فِيمَا ٤ ٦٥
 كَيْفَ يَحْكُمُونَ ٥ ٤٣
 يُخْتِمِ اللَّهُ آيَاتِهِ ٢٢ ٥٢
 أَحْكَمْتَ آيَاتِهِ ١١ ١
 يَتَخَكَّمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ ٤ ٦٠
 حُكْمُ اللَّهِ ٥ ٤٣، ٦٠ ١٠
 اصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ ٥٢ ٦٨، ٤٨
 ٢٤ ٧٦، ٤٨
 أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَةِ ٥٠ ٥
 الْحُكْمُ وَالنَّبِيُّ ٣ ٦٠، ٧٩ ٨٩
 ١٦ ٤٥
 إِنَّ الْحُكْمَ لِلَّهِ ٦ ١٢، ٥٧ ٤٠
 ٦٧ و
 لَهُ الْحُكْمُ ٦ ٢٨، ٦٢ ٧٠ و ٨١
 آتَيْنَاهُ الْحُكْمَ ١٩ ١٢
 فَالْحُكْمُ لِلَّهِ ٤٠ ١٢
 مِنَ اللَّهِ حُكْمًا ٥ ٥٠
 آتَيْنَاهُ حُكْمًا ١٢ ٢١، ٢٢ ٧٤
 ١٤ ٢٨
 حُكْمًا ١٣ ٢١، ٣٧ ٢٦، ٧٩
 ٨٣ و ٢١
 لَا يَشْرِكُ فِي حُكْمِهِ ١٨ ٢٦
 لَا مَعْقِبَ لِحُكْمِهِ ١٣ ٤١
 يَقْضِي بَيْنَهُمْ بِحُكْمِهِ ٢٧ ٧٨
 فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ ٤٢ ١٠
 وَكَانَ لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ ٢١ ٧٨
 حُكْمًا ٤ ٦٣، ١٥
 أَحْكُمِ الْحَاكِمِينَ ١١ ٩٥، ٤٥
 ٨
 خَيْرِ الْحَاكِمِينَ ٧ ٨٧، ١٠
 ٨٠ ١٢، ١٠٩
 نَدَلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ ٢ ١٨٨
 الْكِتَابُ وَالْحِكْمَةُ ٢ ١٢٩ و

وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا ٩ ١٠، ١١١ ٤،
 ٢٨ ١٦
 حَقًّا عَلَيْنَا ١٠ ٣٠، ١٠٣ ٤٧
 جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا ١٢ ١٠٠
 وَعَدَ رَبِّي حَقًّا ١٨ ٩٨
 حَقًّا ٦ ١٧، ١٤١ ٣٠، ٢٦ ٢٨
 أَحَقُّ بِرَدِّهِمْ ٢ ٢٢٨
 أَحَقُّ بِالْمَلِكِ ٢ ٢٤٧
 أَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا ٥ ١٠٧
 أَحَقُّ بِالْأَمْنِ ٦ ٨١
 أَحَقُّ أَنْ ٩ ١٣ و ٦٢ و ١٠٨،
 ١٠ ٣٣، ٣٥ ٢٧
 كَانُوا أَحَقُّ بِهَا ٤٨ ٢٦
 حَقِيقَ عَلَى أَنْ ٧ ١٠٥
 الْحَاقَّةُ ١ ٦٩ و ٢ و ٣
 حَكَمَ
 حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ ٤٠ ٤٨
 وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُم ٥ ٤٢
 حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا ٤
 ٥٨
 فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا ٥ ٥٥
 أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ ٣٩ ٤٦
 لِحُكْمِ بَيْنَ النَّاسِ ٤ ١٠٥
 تَحْكُمُونَ ١٠ ٣٧، ٣٥ ١٥٤
 ٦٨ ٣٦ و ٣٩
 يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ ٢ ٢٢، ١١٣ ٥٦
 ٣ ٣٩
 يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ ٤ ٢٢، ١٤١ ٦٩
 ١٠ ٦٠
 يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ١
 يَحْكُمُ بِهَا الْبَيِّنُونَ ٥ ٤٤
 يَحْكُمُ بِمَا أَنْزَلَ ٥ ٤٤ و ٤٥ و
 ٤٧
 يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ ٩٥
 يَحْكُمُ اللَّهُ ٧ ١٠، ٨٧ ١٠٩
 ٨٠ ١٢
 اللَّهُ يَحْكُمُ ١٣ ٤١
 لِيَحْكُمَ ٢ ٣٠، ٢١٣ ٥٢، ٤٧

خُفَّتْهَا بَنَخْل ١٨ ٢٢
 حَاقِينَ مِنْ حَوْلِ ٣٩ ٧٥
 حَفِي
 فَيُخَيِّطُهُمْ لِيَنْجَلُوا ٤٧ ٣٧
 كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا ٧ ١٨٧
 كَانَ بِي حَفِيًّا ١٩ ٤٧
 حَقِيبَ
 أَوْ أَمْسِي خُفْيًا ١٨ ٦٠
 لَا بَشِيرَ فِيهَا أَحَقْبَابًا ٧٨ ٢٣
 حَقِيفَ
 أَنْذَرْتُ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ ٤٦ ٢١
 حَقِيقَ
 حَقٌّ عَلَيْهِمْ ٧ ٢٨، ٣٠ ٤١، ٦٣
 ١٨ ٤٦، ٢٥
 حَقٌّ عَلَيْهِ ٢٢ ٣٩، ١٨ ١٩
 حَقُّ الْقَوْلِ ٣٢ ٣٦، ١٣ ٧
 فَخَقَّ ١٧ ٣٧، ١٦ ٣٨، ٣١
 ١٤ ٥٠، ١٤
 حَقَّتْ كَلِمَةُ ١٠ ٣٩، ٣٣ ٧١
 ٦ ٤٠
 حَقَّتْ ١٠ ١٦، ٩٦ ٣٦
 وَيُحَقِّقُ الْقَوْلَ عَلَى ٣٦ ٧٠
 لِرَبِّهَا وَخَفَّتْ ٥ ٢٨٤
 يُحَقِّقُ ١٠ ٢٨، ٢٤ ٢٤
 لِيُحَقِّقَ الْحَقَّ ٨٨
 اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأُولَايَا ١٠٧
 اسْتَخَفَّ إِنْسَاءً ١٠٧
 حَقًّا عَلَى ٢ ١٨٠ و ٢٣٦ و
 ٢٤١
 وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا ٤ ٣١، ١٢٢ ٩
 الْكَافِرُونَ حَقًّا ٤ ١٥١
 وَعَدْنَا رَبَّنَا حَقًّا ٧ ٤٤
 وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا ٧ ٤٤
 الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا ٨ ٤ و ٧٤

حَفِظَ
 بِمَا حَفِظَ اللَّهُ ٤ ٣٤
 حَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ ١٥ ١٧
 وَنَحْفِظُ أَخَانًا ١٢ ٦٥
 يَحْفَظُنْ فِرْعَوْنُ ٢٤ ٣١
 يَحْفَظُوا فِرْعَوْنَهُمْ ٢٤ ٣٠
 يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ ١٣ ١١
 احْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ ٥ ٨٩
 يَحْفَظُونَ ٦ ٢٣، ٩٢ ٧٠، ٤٩
 ٣٤
 حَافِلُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ ٢ ٢٣٨
 بِمَا اسْتَحْفَظُوا ٥ ٤٤
 وَحَفِظًا ٣٧ ٤١، ٧
 وَلَا يُوَدُّهُ حَفِظْنَاهَا ٢ ٢٥٥
 لَمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ٨٦ ٤
 فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا ١٢ ٦٤
 حَافِلَاتٌ لِلْغَيْبِ ٤ ٣٤
 وَالْحَافِلَاتُ ٣٣ ٢٥
 الْحَافِلُونَ لِحُدُودِ ٩ ١١٢
 لِفِرْعَوْنِهِمْ حَافِلُونَ ٢٣ ٧٠، ٥
 ٢٩
 لَهُ يَحْفَظُونَ ١٢ ١٢ و ١٥، ٦٣ ٩
 ٩
 وَالْحَافِلِينَ فِرْعَوْنَهُمْ ٣٣ ٢٥
 حَافِلِينَ ١٢ ٨١ ٢١، ٨٢ ٨٣
 ٢٣
 إِنَّ عَلَيْكُمْ لِحَافِلِينَ ٨٢ ١٠
 يُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفِظَةً ٦ ٦١
 كُلُّ شَيْءٍ حَفِيفٌ ١١ ٣٤، ٥٧
 ٢١
 حَفِيفٌ ١٢ ٤٢، ٥٥ ٥٠، ٦ ٤
 ٣٢
 عَلَيْكُمْ بِحَفِيفَةٍ ٦ ١١٠، ١٠٤ ٨٦
 حَفِيفًا ٤ ٦٨٠ ٢١، ١٠٧ ٤٨
 لَوْحٌ مَحْضُوفٌ ٨٥ ٢٢
 سَقْفًا مَحْضُوفًا ٢١ ٣٢
 حَفِيفَ

١٥١ و ٤٨٣، ٢٣١ و ٤١٦٤، ٥٤ و ١١٣، ١١٠، ٢٦٢
والحكمة ٢٤٣٣، ٢٥١٢
يؤتي الحكمة ٢٦٩٢
ومن يؤت الحكمة ٢٦٩٢
من الحكمة ٢٩١٧
آتينا لقمان الحكمة ١٢٣١
آتينا الحكمة ٢٠٣٨
بالحكمة ٦٢٤٣، ١٢٥١٦
حكمة ٥٥٤
العليم الحكيم ٨٢١٢، ٢٢٢
٢٦٦، ١٠٠
الحكيم العليم ٣٠٥١، ٨٤٤٣
العزيز الحكيم ٦٣، ١٢٩٢
١٨ و ٦٢ و ١٢٦، ٥١١٨
٤١٤، ٦٠، ١٦، ٩٢٧، ٢٦٢٩
و ٤٢، ٢٧٣٠، ٩٣١، ٣٤
٢٧، ٢٣٥، ١٣٩، ٨٤٠، ٤٢
٣، ٢٤٥، ٢٧، ٢٤٦، ١٥٧
١٥٩ و ٢٤، ٥٦٠، ١٦١، ٦٢
١ و ٣، ١٨٦٤
الذكر الحكيم ٥٨٣
الحكيم الخبير ١٨٦ و ٧٣، ٣٤
١
الكتاب الحكيم ٢٣١، ١١٠
القرآن الحكيم ٢٣٦
عزيز حكيم ٢٠٩٢ و ٢٢٠
٢٢٨ و ٢٤٠ و ٢٦٠، ٣٨٥
١٠ و ٤٩ و ٦٣ و ٦٧، ٤٠٩
٢٧٣، ٧١
عليم حكيم ١٥٩، ٧١٨، ٢٦٤
و ٢٨ و ٦٠ و ٩٧ و ١٠٦
١١٠، ٦١٢، ٥٢٢٢، ١٨٢٤
و ٥٨ و ٥٩، ٨٤٩، ١٠٦٠
حكيم عليم ٨٢٦ و ٢٢٨
١٣٩، ٢٥١٥، ٦٢٧
حكيم خبير ١١١
نواب حكيم ١٠٢٤
حكيم حميد ٤٢٤١
علي حكيم ٥١٤٢

لعلي حكيم ٤٤٣
أمر حكيم ٤٤٤
عليماً حكيماً ١١٤ و ١٧ و ٢٤
و ٩٢ و ١٠٤ و ١١١ و ١٧٠
١٣٣، ٤٤٨، ٣٠٧٦
عزيزاً حكيماً ٥٦٤ و ١٥٨
١٦٥، ٧٤٨، ١٩
واسعاً حكيماً ١٣٠٤
أنت أحكيم الحاكمين ٤٥١١
بأحكم الحاكمين ٨٩٥
أنزلت سورة محكمة ٢٠٤٧
آيات محكمة ٧٣

حلف

أيمانكم إذا حلفتم ٨٩٥
وليتخلفن إن أردنا ١٠٧٩
يخلفون بالله ٥٦٩، ٦٢٤
٦٢، ٧٤
يخلفون ٩٦٩، ١٤٥٨ و ١٨
و سيخلفون بالله ٤٢٩ و ٩٥
فيخلفون له ١٨٥٨
كل حلف ممين ١٠٦٨

خلق

ولا تخلقوا رؤوسكم ١٩٦٢
مخلقين رؤوسكم ٢٧٤٨

خلقكم

إذا بلغت الحلقوم ٨٣٥٦

حلل

وإذا حللتهم فاصطادوا ٢٥
قارعة أو تفلح قريباً ٣١١٣
فإن طلقها فلا تفلح له ٢٣٠٢
لا يجل ٢٢٨٢ و ٢٢٩، ١٩٤
٥٢٣٣
يحل ٢٩١١، ١٦٢٠، ٤٠٣٩
فيحل عليكم ٨١٢٠

ومن يخلل عليه غضيبي ٨١٢٠
ولا هم يخللون له ١٠٦٠
أخلل عقدة ٢٧٢٠
أحل الله ٢٧٥٢، ٨٧٥، ١٦٦
إنا أخللناك ٥٠٣٣
أحلنا دار الفقامة ٣٥٣٥
أخلقوا قومهم ٢٨١٤
لأحل لكم بعض ٥٠٣
لا تخلوا شامرا لله ٢٥
يحل لهم الطيات ١٥٧٧
فيحلوا ما حرم الله ٣٧٩
يحلونه عاماً ٣٧٩
أحل ١٨٧٢، ٢٤٤، ٤٥، ٥
و ٩٦

أحل ١٦٠، ١٥، ٢٢٠، ٣٠
حل ٥٥، ١٠٦٠، ٢٩٠
الطعام كان حلالاً لي ٩٣٣
هذا خلال ١١٦١٦
حلالاً طيباً ١٦٨٢، ٨٨٨٥
١١٤١٦، ٦٩
حراماً و حلالاً ٥٩١٠
حلالاً أبنائكم ٢٣٤
تحلة أيمانكم ٢٦٦
تحلة ١٩٦٢، ٢٥٤٨
تخلها إلى البيت ٣٣٢٢
غير فحلني الصيد ١٥

حلم

الخلم ٥٨٢٤ و ٥٩
أضغاث أخلام ٤٤١٢، ٥٢١
يتأويل الأخلام ٤٤١٢
تأمرهم أخلامهم بهذا ٣٢٥٢
غفور حكيم ٢٢٥٢ و ٣، ٢٢٥
١٠١٥، ١٥٥
غني حكيم ٢٦٣٢
عليم حكيم ١٢٤
لعليم حكيم ٥٩٢٢
لأزاه حكيم ١١٤٩
بغلام حكيم ١٠١٣٧

شكور حكيم ١٧٦٤
لحكيم أزاه ٧٥١١
الحليم الرشيد ٨٧١١
خليماً ٤٤١٧، ٥١٣٣، ٤١٣٥

حلو

خُلوا أساور من ٢١٧٦
يحلون فيها ١٨، ٢٢٢٢، ٢٣٣٥
جلبه ١٦٧١٣، ١٤١٦، ١٢٣٥
ينشا في الحلية ١٨٤٣
من خلصتهم عبلاً ١٤٨٧

حماً

من حماً ٢٦١٥، ٢٨ و ٢٣
في عين حمنة ٨٦١٨

حمد

يحبون أن يحمداوا ١٨٨٣
الحمد لله رب ٤٥٦، ٢١، ١٠
١٠، ٣٧، ١٨٢، ٣٩، ٧٥، ٤٠
٦٥
فله الحمد رب ٣٦٤٥
الحمد لله الذي ٤٢٧، ١٦
٣٩١٤، ١٧، ١١١، ١٨، ٢٣
٢٨، ١٥٢٧، ٣٤، ١، ٣٤٣٥
٧٤٣٩
الحمد لله بل ١٦، ٧٥، ٦٣٢٩
٢٩٣٩، ٢٥٣١
الحمد لله وسلام ٥٩٢٧
الحمد لله سيريك ٩٣٢٧
الحمد لله فاطر ١٣٥
له الحمد ٢٨، ٧٠، ١٨٣٠، ٣٤
١، ١٦٤
بحمد ربك ١٥، ٩٨، ٢٠، ١٣٠
٤٠، ٥٥، ٣٩، ٥٢، ٤٨
٣١١٠
بحمد ربهم ١٥٣٢، ٣٩، ٧٥

٤٠٧٧٠٥	أخمل فوق رأسي ١٢ ٣٦	حفالة الحطب ١١١ ٤	إبراهيم حنيفاً ٢ ٣٠١٣٥ ٤٠٩٥
نسج يحميك ٢ ٣٠	ما أخملكم عليه ٩٢	من الأنعام حمولة ٦ ١٤٢	١٢٣ ١٦٠١٦١ ٦٠١٣٥
يحمده ١٣ ١٧٠١٣ ٤٤ ٥٢	لا تحمل ٢ ٢٩٠٢٨٦ ٦٠	حجم	كان حنيفاً مسلماً ٣ ٦٧
٥٨ ٢٥	ما تحمل ١٣ ٣٥٨ ٤١٠١١	من حميم ٦ ١٠٠٧٠ ٣٧٠٤	والأرض حنيفاً ٦ ٧٩
العابدون الحامدون ٩ ١١٢	٤٧	ولا صديق حميم ٢٦ ١٠١	للدن حنيفاً ١٠ ٣٠٠١٠٥ ٣٠
مقاماً محموداً ١٧ ٧٩	تحمل ٧ ١٦٠١٧٦ ٧	فليذوقوه حميم ٣٨ ٥٧	له حنيفاً ١٦ ١٢٠
غني حميد ٢ ٢٦٧ ٣١٨ ١٤	تحمله ٢ ١٩٠٢٤٨ ٢٧	ولي حميم ٤١ ٣٤	حفظاء ٢٢ ٩٨٠٣١ ٥
٦ ٦٤ ١٢	أتوك لتحملهم ٩ ٩٢	حميم آت ٥٥ ٤٤	حنك
حميد مجيد ١١ ٧٣	ولنخمل خطاياكم ٢٩ ١٢	سوم و حميم ٥٦ ٤٢	لاخنتن ذرته ١٧ ٦٢
حكيم حميد ٤١ ٤٢	يخمل ٢٠ ٦٢٠١٠٠ ٦٩٠٥	هنا حميم ٦٩ ٣٥	حنن
العزير الحميد ١٤ ٦٣٤١ ٨٥	١٧	فوق رؤوسهم الحميم ٢٢ ١٩	وحناناً من لدنا ١٩ ١٣
٨	وليخملن أنفاهن ٢٩ ١٣	في الحميم ٤٠ ٧٢	يوم حنين إذ ٩ ٢٥
صراط الحميد ٢٢ ٢٤	فأبين أن يحملنها ٣٣ ٧٢	كفلي الحميم ٤٤ ٤٦	حوب
الغني الحميد ٢٢ ٣١٠٦٤ ٢٦	ليحملوا أوزارهم ١٦ ٢٥	عذاب الحميم ٤٤ ٤٨	إنه كان حوباً ٢ ٤
٦٦٠٢٤ ٥٧٠١٥ ٣٥	يحملون ٦ ٤٠٠٣١ ٧	ولا يسأل حميم حميماً ٧٠ ١٠	حوت
الولي الحميد ٤٢ ٢٨	ثم لم يحملوها ٦٢ ٥	حميماً ٤٧ ٧٨٠١٥ ٢٥	الحوت ١٨ ٣٧٠٦٣ ٦٨٠١٤٢
غنياً حميداً ٤١ ١٣١	أخمل فيها من كل ١١ ٤٠	ظلل من يحموم ٥٦ ٤٣	٤٨
اسمه أحمد ٦٦ ٦	خملت الأرض ٦٩ ١٤	حصي	نسيا حوتهما ١٨ ٦١
محمد ٣ ٣٣٠١٤٤ ٤٧٠٤٧ ٢	على الفك نخملون ٢٣ ٢٢	يوم نخمي عليها ٩ ٣٥	تأتيهم حيتانهم ٧ ١٦٣
٢٩ ٤٨	٨٠ ٤٠	وصيلة ولا حام ٥ ١٠٣	حوج
حمر	لا نخمل منه شيء ٣٥ ١٨	حامية ٨٨ ١٠١ ١١	خاجة ١٢ ٤٠٦٨ ٩٠٩٨٠ ٩
كمثل الحماد يحمل ٦٢ ٥	ولا نخملنا ما لا ٢٨٦	الحمية حمية الجاملة ٤٨ ٢٦	حود
انظر إلى حمارة ٢ ٢٥٩	عليه ما خمل و عليكم ما خملت	حنت	استحوذ عليهم الشيطان ٥٨ ١٩
خفر مشقرة ٧٤ ٥٠	٥٤ ٢٤	ولا نخنت ٣٨ ٤٤	ألم نستحوذ عليكم ٤ ١٤١
الحمير ١٦ ٣١ ١٩	ولكننا خملنا أوزاراً ٢٠ ٨٧	يصرون على الجن ٥٦ ٤٦	حور
خفر مختلف ألوانها ٣٥ ٢٧	خملوا التوراة ٦٢ ٥	حنجر	ظن أن لن يحور ٨٤ ١٤
حمل	أحتمل بهتاناً ٤ ١١٢	الحناجر ٣٣ ٤٠١٠ ١٨	
من حمل ظلماً ٢٠ ١١١	فأحتمل السيل زبداً ١٣ ١٧	حند	
خملت ٦ ١٤٦ ١٨٩	أحتملوا بهتاناً ٣٣ ٥٨	يعجل حنيد ١١ ٦٩	
إصرأ كما خملت ٢ ٢٨٦	خفل ٢٢ ٦٥٠٢ ٦	حنف	
خملت أمه ٣١ ٤٦ ١٥	حملت خفلاً خفيفاً ٧ ١٨٩		
لخملت فانبت ١٩ ٢٢	خفله و فصالة ٤٦ ١٥		
حملنا ١٧ ١٩٠٣٦ ٤١	ذات حمل خفلها ٢٢ ٢		
خملناكم في الجارية ٦٩ ١١	يضعن حملهن ٦٥ ٤ و ٦		
خملناه على ذات ٥٤ ١٣	أولات الأحمال ٦٥ ٤		
خملناهم في البر ١٧ ٧٠	جفل بعير ١٢ ٧٢		
خفلها الإنسان ٣٣ ٧٢	يوم القيامة جفلاً ٢٠ ١٠١		
	تدع مثقلة إلى جفلها ٣٥ ١٨		
	و ما هم بخاملين ٢٩ ١٢		
	فالحاملات و قرأ ٥١ ٢		

و هو يحاوره ١٨ و ٣٤ و ٢٧

يسمع تحاور كما ١٥٨

حور ٧٢٥٥، ٢٢٥٦

بحور عين ٥٤٤٤، ٢٠٥٢

الحوار ثون ٥٢٣، ١١٢٥، ٦١

١٤

أوحيت إلى الحوار ثين ١١١٥

ابن مريم للحوار ثين ١٤٦١

حوش

قلن حاش لله ٣١١٢ و ٥١

حوط

أحاط بالناس ٦٠١٧

أحاط بهم سراقها ٢٩١٨

أحاط الله بها ٢١٤٨

أحاط بكل شيء ١٢٦٥

أحاط بما لديهم ٢٨٧٢

أحاطت به حطيت ٨١٢

أحطنا بما لديه ٩١١٨

أحطت بما لم تحط ٢٢٢٧

على ما لم تحط ٦٨١٨

لم تحيطوا بها علماً ٨٤٢٧

لم يحيطوا بعمله ٣٩١٠

ولا يحيطون ٢٠، ٢٥٥٢

١١٠

أحيط ٤٢١٨، ٢٢١٠

إلا أن يحاط بكم ٦٦١٢

محيط بالكافرين ١٩٢

بما يعملون محيط ٨٠، ١٢٠٣

٤٧

بما تعملون محيط ٩٢١١

عذاب يوم محيط ٨٤١١

بكل شيء محيط ٥٤٤١

من ورائهم محيط ٢٠٨٥

محيطاً ١٠٨ و ١٦٦

لمحيطه بالكافرين ٢٩، ٤٩، ٩

٥٤

حول

حال بينهما الموج ٤٣١١

بحول بين المراء ٢٤٨

جبل بينهم ٥٤٣٤

خول ٦٨١٩، ٧٥٣٩

متاعاً إلى الخول ٢٤٠٢

لا تغضوا من حولك ١٥٩٣

حولكم ١٠١٩، ٢٧٤٦

أضأت ما حوله ١٧٢

باركنا حوله ١١٧

قال لمن حوله ٢٥٢٦

قال للملأ حوله ٢٤٢٦

العرش ومن حوله ٧٤٠

ومن حولها ٩٢٦، ٨٢٧، ٤٢٧

٧

من حولهم ١٢٠٩، ٦٧٢٩

حولين كاملين ٢٢٣٢

يعون عنها حولاً ١٠٨١٨

لا يستطيعون حيلة ٩٨

تحويلاً ٥٦١٧ و ٤٣٣٥

حوي

ظهورهما أو الحوايا ١٤٦٦

فجعلته عتاء أحوي ٥٨٧

حيد

كنت منه حيد ١٩٥٠

حير

في الأرض حيران ٧١٦

حيز

أو متحيز إلى فئة ١٦٨

حيض

ما لهم من حيض ٤١، ٤٨، ٤٢

٣٥

من حيض ٢١١٤، ٣٦٥٠

لا يجدون عنها محيضاً ١٢١٤

حيض

و اللاتي لم يحضن ٤٦٥

المحيض ٢٢٢٢، ٤٦٥

حيف

يخافون أن يحيف ٥٠٢٤

حيق

و حاق بهم ١١، ١٦، ٣٤، ٣٩

٤٨، ٤٠، ٨٣، ٢٣، ٢٦، ٤٦

و حاق بآل فرعون ٤٥٤٠

فحق بالذين ٦، ١٠، ٢١، ٤١

لا يحقيق المكر ٤٣٣٥

حيي

فيها تحيون ٢٥٧

نموت و نحيا ٣٧، ٤٥، ٢٤

و يحيى من حي عن ٤٢٨

فيها ولا يحيى ٢٠، ٧٤، ١٣٨٧

حيثوك بما لم تحيك ٨٥٨

حيثهم نحيته فحيثوا ٨٦

أحياء ٢٢، ٥٣، ٤٤

فأحياه الأرض ٢، ١٦٤، ١٦

٦٥، ٢٩، ٦٣، ٤٥٥

أحياكم ثم يميتكم ٢٦٢٢

أمواتاً فأحياكم ٢٨٢

أحياء ٢٢، ٤١، ٣٩

موتوا ثم أحياءهم ٢٤٣٢

أحيينا اثنين ٤٠، ١١

أحيينا به بلدة ٥٠، ١١

فأحيينا به الأرض ٣٥، ٩

ميتاً فأحيينا ٦، ١٢٢

الأرض الميتة أحييناها ٣٦، ٣٣

أحيى ٢، ٢٥٨، ٩٣

تحيي الموتى ٢٦٠٢

نحيي ١٥، ٢٣، ٣٦، ١٢، ٥٠

٤٣

لنحيي به بلدة ميتاً ٩٢٥

فلنحييه حياة طيبة ٩٧١٦

يحيي الله ٧٣٢

يحيي و يميت ٢، ٢٥٨٢

١٥٦، ١٥٨٧، ١١٦٩، ١٠

٥٦، ٢٣، ٨٠، ٦٨، ٢٥٧

أتى يحيي هذه الله ٢٥٩٢

يحيي الموتى ٦٢٢، ٩٤٢

٤٠، ٣٣، ٧٥

يحيي الأرض ٣٠، ١٩، ٥٠

١٧٥٧

يحيي العظام ٣٦، ٧٨

فيحيي به الأرض ٣٠، ٢٤

ثم يحييكم ٢، ٢٨، ٦٦٢٢، ٣٠

٤٠

يحييكم ٢٤٨، ٢٦، ٢٦

يميتي ثم يحييني ٢٦، ٨١

يحيي الذي أنشأنا ٣٦، ٧٩

ننحيي نساءهم ١٢٧٧

يستحيون ٢، ٤٩، ١٧، ١٤١، ١٤

٦

يستحيي ٢٨، ٢٦، ٤، ٥٣٣٣

فيستحيي منكم ٥٣٣٣

و استحيوا نساءهم ٢٥٤٠

الحي القيوم ٢، ٢٣، ٢٥٥

الحي من الميت ٣، ٢٧، ٩٥٦

١٩٣٠، ٣١١٠

من الحي ٣، ٢٧، ٦، ٩٥١٠

١٩٣٠، ٣١

توكل على الحي ٢٥، ٥٨

هو الحي ٤٠، ٦٥

للحي القيوم ٢٠، ١١١

كل شيء حي ٢١، ٣٠

حي ١٩ و ١٥ و ٣١ و ٣٣ و ٦٦

٣٦، ٧٠

بل أحياء ٢، ١٥٤، ١٦٩

أحياء ١٦، ٢١، ٧٧، ٢٦

أَخْرَجَنِي مَخْرَجَ ١٧ ٨٠
أَخْرَجُوا ٩٣٦، ٥٦٢٧
أَخْرَجُوهُمْ مِنْ ١٩١٢، ٨٢٧
خَيْرَ أُمَّةٍ أَخْرَجَتْ ١١٠٣
لَنْ أَخْرَجْتُمْ لَتُخْرَجُنَّ ١١٥٩
أَخْرَجْتُمْ مِنْ دِيَارِنَا ٢٤٦٢
أَخْرَجُوا مِنْ ٣، ١٩٥، ٤٠، ٨٥٩
لَنْ أَخْرَجُوا لَا ١٢٥٩
أَخْرَجَ ١٩، ٦٦، ١٧
تُخْرَجُونَ ٧، ٢٥، ١٣، ٩٣
١١
قَالُوا لَا يُخْرَجُونَ ٤٥، ٣٥
اسْتَخْرَجْنَا مِنْ وَعْدِ ١٢، ٧٦
وَتَسْتَخْرِجُونَهُ حَلِيَّةَ ١٦، ١٤
وَتَسْتَخْرِجُونَ حَلِيَّةَ ٣٥، ١٢
وَيَسْتَخْرِجُكُمْ مِمَّا ١٨، ٨٢
الْخُرُوجَ ١١٥٠، ٤٦٩، ١١٥٠، ٤٢
فَأَسْأَلُكُمْ لِلْخُرُوجِ ٩، ٨٣
فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ ٤٠، ١١
إِخْرَاجَ ٢١٧٢، ٢٤٠
بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ ٩، ١٣
وَبِخُرُوجِكُمْ إِخْرَاجًا ١٨٧١
ظَاهِرًا عَلَى إِخْرَاجِكُمْ ٦٠، ٩
مَحْرُومًا عَلَيْكُمْ إِخْرَاجَهُمْ ٢، ٨٥
لَيْسَ بِإِخْرَاجٍ مِنْهَا ٦، ١٢٢
بِإِخْرَاجِي ٢، ١٦٧، ٣٧
يَجْعَلُ لَهُ مَخْرَجًا ٦٥، ٢
مَخْرَجَ ٢، ٦٧٢، ٩٥، ٦٤٩
أَنْكُمْ تُخْرَجُونَ ٢٣، ٣٥
أَنْتُمْ لَتُخْرَجُونَ ٢٧، ٦٧
لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَخْرُجِينَ ٢٦
١٦٧
مَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ ١٥، ٤٨
نَجْعَلُ لَكَ خُرْجًا ١٨، ٩٤
تَسْأَلُهُمْ خُرْجًا فَيُخْرِجُهُمْ رَيْكَ ٢٣
٧٢

خردل

لَتُخْرَجَ النَّاسُ ١١٤
أَجْتَنَّا لَتُخْرَجَنَا ٢٠، ٥٧
لَتُخْرَجُوا مِنْهَا أَمْلَهَا ٧، ١٢٣
تُخْرَجُونَ ٨٤، ٨٥
فَتُخْرَجُوا لَهَا ٦، ١٤٨
لَا تُخْرَجُونَهُ مِنْ ٦٥، ١
تُخْرَجُ ٦، ٩٩، ١٧، ١٣
فَتُخْرَجُ بِهِ زَرْعًا ٣٢، ٢٧
لَتُخْرَجَ بِهِ حَبًّا ٧٨، ١٥
تُخْرَجُكُمْ ٢٠، ٥٢٢
لَتُخْرَجْتُمْ مِنْ أَرْضِ ١٤، ١٣
لَتُخْرَجَنَّ يَا شُعَيْبَ ٧، ٨٨
لَتُخْرَجْنِي مِنْهُ أَذْلَةً ٢٧، ٣٧
يُخْرَجُ الْحَيَّ ٦، ١٠٩، ٣١
١٩٣٠
يُخْرَجُ الْبَيْتَ ١٠، ٣١، ١٩٣٠
يُخْرَجُ لَنَا مَاءٌ ٦١٢
يُخْرَجُ الْخَبْءَ ٢٧، ٢٥
يُخْرَجُ بِهِ زَرْعًا ٣٩، ٢١
يُخْرَجُ اللَّهُ أَصْفَانَهُمْ ٤٧، ٢٩
وَيُخْرَجُ أَصْفَانَكُمْ ٤٧، ٣٧
لَيُخْرَجَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ٦٥، ١١
يَرِيدَانِ أَنْ يُخْرِجَاكُمْ ٢٠، ٦٣
يُخْرِجُكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ ٧، ١١٠
٢٦، ٣٥
يُخْرِجُكُمْ ٤٠، ٦٧، ١٨٧١
لَيُخْرِجَنَّكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ ٣٣، ٤٣
٩٥٧
لَيُخْرِجَنَّ الْأَعْفَى ٣٣، ٨
فَلَا يُخْرِجُكُمْ مِنْهَا ٢٠، ١١٧
يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ ٢، ٢٥٧
١٦٥
يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ ٨، ٣٠
لَيُخْرِجُوكَ مِنْهَا ١٧، ٧٦
وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ ٦٠
٨
يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ ٦٠، ١
يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ ٢٥٧، ٢
أَخْرَجَ قَوْمَكَ مِنْ ١٤، ٥
رَبَّنَا أَخْرِجْنَا ٢٣، ١٠٧، ٣٧

يَخْرُجُ مِنْهَا ٥٥، ٢٢
يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصَّلْبِ ٨٦، ٧
فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ ٢، ٧٤
لَنْ أَمْرْتَهُمْ لَيُخْرِجَنَّ ٢٤، ٥٣
وَلَا يَخْرِجُنَّ إِلَّا أَنْ ٦٥، ١
أَرَادُوا أَنْ يَخْرِجُوا ٢٢، ٣٢
٢٠
يَخْرِجُوا ٢٢٥، ٣٧، ٢٥٩
يَخْرِجُونَ مِنْ ٤٠، ٧٥٤، ٤٣٧
لَنْ أَخْرَجُوا لَا يَخْرِجُونَ ٥٩
١٢
أَخْرَجَ ١٢، ١٨٧، ٣١
فَأَخْرَجَ مِنْهَا ١٥، ٣٤، ٣٨، ٧٧
فَأَخْرَجَ ٢٨، ١٣٧، ٢٠
أَوْ أَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ ٦٦، ٦٦
كَمَا أَخْرَجَ آبَايَكُم ٧٧، ٢٧
أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ ٢٧، ٣٢
أَخْرَجَ يَدَهُ ٢٤، ٤٠
أَخْرَجَ شَطَاءً ٤٨، ٢٩
أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا ٩٩، ٢٥
أَخْرَجَ ضُحَاهَا ٧٩، ٢٩
أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَ مَا ٧٩، ٣١
أَخْرَجَ الرَّمْعَى ٨٧، ٤
فَأَخْرَجَ بِهِ ٢٢، ١٤، ٣٢
فَأَخْرَجَ لَهُمْ عَجَلًا ٢٠، ٨٨
أَخْرَجْتَ الْأَرْضَ أَنْقَالَهَا ٩٩، ٢
قَرَيْتَ الَّتِي أَخْرَجْتَكَ ٤٧، ١٣
كَمَا أَخْرَجْتَكَ رَيْكَ ٥٨
أَخْرَجَكُمْ مِنْ بَطْنِ ١٦، ٧٨
أَخْرَجْنَا ٢، ٢٦٧، ٥٤، ٢٧
٨٢، ٣٣
فَأَخْرَجْنَا بِهِ ٦، ٩٩، ٥٧٧، ٢٠
٢٧، ٣٥، ٥٣
فَأَخْرَجْنَا ٦، ٩٩، ٥١، ٣٥
فَأَخْرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَاتِ ٢٦، ٥٧
أَخْرَجْنِي مِنَ السِّجْنِ ١٢، ١٠٠
أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ٩٠، ٤٠
فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا ٢٢، ٣٦
أَخْرَجُوكُمْ ٢، ١٩١، ٩٦٠
تُخْرَجُ ٢٧٣، ٥٠، ١١٠

خَدَلَنَ
أَخَذَانِ ٤، ٥٥، ٢٥٥
خَدَلَنَ
وَأِنْ يَخْذَلْكُمْ فَمَنْ ذَا ٣٠، ١٦٠
لِلْإِنْسَانِ خَدُولًا ٢٥، ٢٩
مَذْمُومًا مَخْدُولًا ١٧، ٢٢
خَرِبَ
يُخْرِبُونَ بَيْوتَهُمْ ٥٩، ٢
وَسَمِعَ فِي خَرَابِهَا ٢، ١١٤
خَرَجَ
فَخَرَجَ ١٩، ١١، ٢١٢٨، ٧٩
مِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ ٢، ١٤٩
١٥٠
إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ ٦٠، ١٦٠
فَإِنْ خَرَجْتُمْ فَلَا جُنَاحَ ٢، ٢٤٠
لَوْ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا ٩، ٤٢
خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ ٢، ٢٤٢، ٨
٤٧
خَرَجُوا ١٥، ٦١٥، ٤٧٩، ١٦٤٧
تَخْرُجُ بِيضًا ٢٠، ٢٢، ٢٧، ١٢
٢٢، ٢٨
تَخْرُجُ مِنْ ١٨، ٥، ٢٣، ٢٠، ٤١
٤٧
تَخْرُجُ ٣٧، ٦٤٣، ٥٤٩
لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ ٩، ٨٣
إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ ٣٠، ٢٥٣
لَنْ أَخْرَجْتُمْ لَتُخْرَجَنَّ ٥٩، ١١
يَخْرُجُ مِنْ بَيْتِهِ ٤، ١٠٠
يَخْرُجُ بِنَانِهِ ٧، ٥٨
لَا يَخْرُجُ إِلَّا نَكْدًا ٧، ٥٨
يَخْرُجُ مِنْ بَطْنِهَا ١٦، ٦٩
يَخْرُجُ مِنْ خَلَالِهِ ٢٤، ٤٣، ٣٠
٤٨
يَخْرُجُ مِنْهَا ٤، ٥٧، ٤٥٧

حبة من خردل ٤٧٢١، ٣١
١٦

خزر

خز موسى صعداً ١٤٣٧
خز من السماء ٣١٢٢
فلما خز تبيت ١٤٣٤
خزاً كما ٢٤٣٨
فخز عليهم السقف ٢٦١٦
خزوا ١٢، ١٠٠، ٥٨١٩، ٣٢
١٥
وخز الجبال مدّاً ٩٠، ١٩
ولم يخزوا عليها ٧٣٢٥
يخزون للأذقان ١٠٧١٧ و
١٠٩

خحرص

أنتم إلا تخزضون ١٤٨٦
إلا يخزضون ١١٦٦، ٦٦١٠،
٢٠، ٤٣
قُتل الخزاضون ١٠٥١

خراطم

نسبه على الخراطوم ١٦٦٨

خرق

خرقها قال أخرجتها ٧١١٨
خرقوا له بين ١٠٠٦
لن تخرق الأرض ٣٧١٧

خزن

ما أنتم له بخازنين ٢٢١٥
بخزنة جهنم ٤٩٤٠
خزنتها ٧١٣٩ و ٨٦٧، ٧٣
خزائن الله ٥٠٦، ٣١١١

خزائن رحمة ١٧، ١٠٠، ٩٣٨
خزائن ٧٦٣، ٣٧٥٢، ٥٥١٢
عدنا خزائنه ٢١١٥

خزى

أن نذلّ ونخزى ٢٠، ١٣٤
فقد أخزئنه ١٩٢٣
ولا نخزنا يوم القيامة ١٩٤٣
ولا نخزني يوم ٨٧٢٦
ولا نخزون ١١، ٧٨١١، ٦٩١٥
ويخزهو وينصركم ١٤٩
يوم لا يخزي الله ٨٦٦
ولنخزي القاسمين ٥٥٩
عذاب يخزيه ١١، ٣٩ و ٩٣،
٤٠٣٩
يوم القيامة يخزيهم ٢٧١٦
خزى في الحياة ٨٥٢
في الدنيا خزي ١١٤٢، ٤١٥،
٩٢٢
خزى في الدنيا ٣٣٥
ومن خزي يومئذ ٦٦١١
عذاب الخزي ١٠، ٩٨١٠، ١٦٤١
الخزي ٢٦٣٩، ٢٧١٦، ٦٢٩
ولعذاب الآخرة أخزى ١٦٤١
الله مخزى الكافرين ٢٩

خسى

قال أخسوا فيها ١٠٨٢٣
البصر خاسئاً ٤٦٧
قردة خاسئ ٦٥٢، ١٦٦٧

خسر

خسر هنالك ٨٥ و ٧٨٤٠
خسر الذين ٦، ٣١ و ١٠، ١٤٠،
٤٥
غير ١١٩٤، ١١٢٢
خسروا أنفسهم فهم ١٢٦ و
٢٠

خسروا أنفسهم وصل ٥٣٧،
٢١١١
خسروا أنفسهم وأهلهم ٣٩
٤٥٤٢، ١٥

خسروا أنفسهم ٩٧، ١٠٣٢٣
يخسر المبطلون ٢٧٤٥
ولا تخسروا الميزان ٩٥٥
أو وزنهم يخسرون ٣٨٣
لفي خسر ٢١٠٣
عاقبة أمرها خسر ٩٦٥
هم الخاسرون ٧٢٢ و ١٢١،
١٦، ٦٩٩، ٨، ١٧٨، ٣٧،
١٠٩، ٥٢٢٩، ٣٩، ٦٢، ٥٨
٩٦٣، ١٩
القوم الخاسرون ٩٩٧
إذا لخاسرون ٧، ٩٠، ١٢، ١٤
٣٤٢٣

إن الخاسرين ١٥٣٩، ٤٥٤٢
من الخاسرين ٢٤٢، ٨٥٣، ٥٥
و ٣٠، ٢٣٧، ٤٩٩، ٩٥١٠،
٤٧١١، ٦٥٣٩، ٢٣٤١
هم الخاسرين ٩٢٧
فستقبلوا خاسرين ١٤٩٣، ٥
٢١
فاصبحوا خاسرين ٥٣٥
كانوا خاسرين ٤١، ٢٥٤٦، ١٨
كثرة خاسرة ١٢٧٩
إلا خساراً ١٧، ٨٢، ٣٩٣٥، ٧١
٢١

الخسران المبين ٢٢، ١١، ٣٩
١٥
خسر خسراً مبيناً ١١٩٤
هم الآخرون ١١، ٢٢، ٥٢٧
فجعلناهم الآخرين ٢١، ٧٠
نبتئكم بالآخرين ١٨، ١٠٣
تزيدوني غير تخسير ١١، ٦٣
ولا تكونوا من المخسرين ٢٦
١٨١

خسف

وخسف القمر ٨٧٥
لخسف بنا ٨٢٢٨
خسفاه الأرض ٢٩، ٤٠
فخسفاه وبادره ٨١٢٨
تخسف بهم الأرض ٩٣٤
يخسف ١٦، ١٧، ٦٨، ٦٧
١٦

خشب

كانهم خشب مُسندة ٤٦٣

خشع

خشف الأوصات ١٠٨٢٠
أن تشع قلوبهم ١٦٥٧
ويزيدهم خشوعاً ١٧، ١٠٩
خاشعاً متصدعاً ٥٩، ٢١
في صلاتهم خاشعون ٢٢٣
خاشعين ٣، ١٩٩، ٢١، ٩٠، ٤٢
٤٥
إلا على الخاشعين ٤٥٢
الخاشعين والخاشعات ٣٣، ٣٥
خشعاً أبصارهم ٥٤
خاشعة أبصارهم ٦٨، ٤٣، ٧٠
٤٤
خاشعة ٤١، ٣٩، ٩٧٩، ٢٨٨

خشي

خشي الرحمن ٣٦، ١١، ٣٣٥٠
خشي ٤، ٢٥، ٨٩٨
إني خشيت ٢٠، ٩٤
فخشيت أن يرمقها ١٨، ٨٠
تخشى ٢٠، ٣٧٣٣
إلى ربك فتخشى ١٩٧٩
أحق أن تخشاه ٣٣، ٢٧
تخشون كسادها ٩٤
فلا تخشوا الناس واخشون ٥
٤٤
فلا تخشواهم واخشون ٣٥

أَنْخَضُونَهُمْ فَاللهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ

١٣ ٩

فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي ٢ ١٥٠

وَاخْشَوْا يَوْمًا ٣١ ٢٣

جَمَعُوا لَكُمْ فَخْشَوْهُمْ ٣ ١٧٣

نَخْشِي أَنْ تَصِيبَنَا دَائِرَةٌ ٥٢ ٥٢

يَخْشِي ٩ ٢٤، ١٨ ٥٢

وَلْيَخْشِ الَّذِينَ لَوْ ٩ ٩

لَمْ يَخْشِ ٢٠ ٧٩، ٢٦ ٢٦

يَخْشَى ٢٠ ٣٥، ٤٤ ٨٠، ٢٨ ١٠٨، ٩

مَنْدَرٌ مِنْ يَخْشَاهُ ٧٩ ٤٥

يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ١٣ ٢١، ٢١ ٢١

١٢ ٦٧، ٢٣ ٣٩، ١٨ ٣٥، ٤٩

لَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا ٣٣ ٣٩

يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ ٧٧ ٧٧

خَشْيَةِ اللَّهِ ٢ ٥٩، ٧٤ ٢١

خَشِيَ ٤ ١٧، ٧٧ ٣١ و ١٠٠، ٥٧ ٢٣

مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ ٢١ ٢٨

خَصَصَ

يَخْصِي بِرَحْمَتِهِ ٢ ٣١، ١٠ ٧٤

ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً ٨ ٢٥

وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ ٥٩ ٩

خَصَفَ

طَلَفًا يَخْصِفَانِ ٧ ٢٠، ٢٢ ١٢١

خَصِمَ

خَصِمَانِ اخْتَصِمُوا ٢٢ ١٩

لَا تَخْتَصِمُوا لَدِيَ ٥٠ ٢٨

عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ ٣٩ ٣١

إِذْ يَخْتَصِمُونَ ٣ ٣٨، ٤٤ ٦٩

يَخْتَصِمُونَ ٢٦ ٢٧، ٩٦ ٤٥

وَمَنْ يَخْضُمُونَ ٣٦ ٤٩

تَخَاضِمُ أَهْلَ النَّارِ ٣٨ ٦٤

نَبَاُ الْخَصْمِ ٣٨ ٢١

خَضَمَانِ ٢٢ ٣٨، ١٩ ٢٢

هَمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ ٤٣ ٥٨

خَصِيمٌ مِثْلُ ١٦ ٣٦، ٤٤ ٧٧

لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا ٤ ١٠٥

الْخَصَامِ ٤ ٤٣، ٢٠ ١٨

خَضَدَ

فِي سِدْرٍ مَخْضُودٍ ٥٦ ٢٨

خَضَرَ

فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا ٦ ٩٩

مِنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ ٣٦ ٨٠

سَبَلَاتٍ خَضِرَ ١٢ ٤٣ و ٤٦

خَضِرَ ٥٥ ٧٦، ٧٦ ٢١

ثِيَابًا خَضِرًا ١٨ ٢١

الْأَرْضَ مَخْضَرَةً ٢٢ ٦٣

خَضَعُ

فَلَا تُخْضَعَنَّ ٣٣ ٢٢

أَعَانَهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ ٢٦ ٤

خَطَأَ

فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ ٣٣ ٥

نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا ٢ ٢٨٦

خَطَأًا ٩٢ ٩٢

خَطِئْنَا كَبِيرًا ١٧ ٣١

لَا يَأْكُلُ إِلَّا الْخَاطِلُونَ ٦٩ ٣٧

كَتَبَ مِنَ الْخَاطِلِينَ ١٢ ٢٩

خَاطِلِينَ ١٢ ٢٨، ٩٧ ٨

وَأِنْ كُنَّا لَخَاطِلِينَ ١٢ ٩١

كَاذِبَةٍ خَاطِلَةٍ ٩٦ ١٦

الْمُؤْتَفِكَاتِ بِالْخَاطِلَةِ ٦٩ ٩

وَمَنْ يَكِبْ خَاطِلَةً ٤ ١١٢

أَخَاطَتْ بِهِ خَاطِلَةً ٢ ٨١

بِقُرْلِي خَاطِلَتِي ٢٦ ٨٢

نَغْفِرُ لَكُمْ خَطِيئَتَكُمْ ١٦١ ١٦١

مِمَّا خَطِيئَتُهُمْ أُغْفِرُوا ٧١ ٢٥

خَطَايَاكُمْ ٢ ٢٩، ٥٨ ١٢

خَطَايَا ٢٠ ٢٦، ٧٣ ٥١

بِحَالِمِينَ مِنْ خَطَايَاهُمْ ٢٩ ١٢

خَطَبَ

خَطَبِهِمُ الْجَاهِلُونَ ٢٥ ٦٣

لَا تَخَاطِبُنِي فِي الَّذِينَ ١١ ٣٧،

٢٧ ٢٣

فَمَا خَطَبُكَ يَا سَامِرِيُّ ٢٠ ٩٥

فَمَا خَطَبُكُمْ أَيُّهَا ١٥ ٥١، ٥٧

٣١

قَالَ مَا خَطَبُكُمَا ٢٨ ٢٣

مَا خَطَبُكُمْ إِذْ ١٢ ٥١

الْخَطَابِ ٣٨ ٢٠ و ٢٣

لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا ٧٨ ٢٧

خِطْلَةُ النِّسَاءِ ٢ ٢٣٥

خَطَطَ

وَلَا تَخْطَلْهُ بَيْنِيكَ ٢٩ ٤٨

خَطَفَ

إِلَّا مِنْ خِطْفِ التَّخْلُفَةِ ٣٧ ١٠

فَتَخْلُفُهُ الطَّرِيقَ ٢٢ ٣١

يَخْطِفُ أَبْصَارَهُمْ ٢ ٢٠

أَنْ يَخْطِفَ لَكُمْ النَّاسَ ٨ ٢٦

تَخْطِفُ مِنْ أَرْضِنَا ٢٨ ٥٧

يَتَخَفُّ النَّاسَ مِنَ ٢٩ ٦٧

خَطَوُ

خَطَوَاتِ الشَّيْطَانِ ٢ ١٦٨ و

٦٠، ٢٤، ١٤٢ ٢١

خَفَتَ

وَلَا تَخَافُتْ بِهَا ١٧ ١١٠

يَتَخَفَتُونَ ٢٠ ٢٨، ١٠٣ ٢٣

خَفِضَ

وَاخْفِضْ ١٥ ١٧، ٨٨ ٢٦، ٢٤

٢١٥

خَافِضَةٌ رَافِعَةٌ ٥٦ ٣

خَفِيَ

خَفِيَ ٧ ٢٣، ٩ ١٠١، ١٠٣ ٨

الْآنَ خَفِيَ اللَّهُ عَنْكُمْ ٦٦

يَخْفَى ٤ ٤٠، ٢٨ ٤٩

فَلَا يَخْفَى ٢ ١٦، ٨٦ ٨٥

لَا يَخْفَى ٢ ٣١، ٦٢ ٣٥، ٨٨

٣٦

فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ ٤٣ ٥٤

يَبْتَغِي أَنْ يَخْفَى ١٦ ٨٠

وَلَا يَسْتَخْفُكَ ٣٠ ٦٠

تَخْفِيفٌ مِنْ رَبِّكُمْ ٢ ١٧٨

حَمَلًا خَفِيفًا ٧ ١٨٩

انْفَرُوا خِفَافًا ٩ ٤١

خَفِيَ

لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ ٦٩ ١٨

لَا يَخْفَى ٣ ٤٠، ٥ ١٦

مَا يَخْفَى ١٤ ٨٧، ٢٨ ٧

لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا ٤١ ٤٠

أَعْلَمَ بِمَا أَخْفَيْتُمْ ٦٠ ١

أَكَادُ أَخْفِيَهُ ٢٠ ١٥

إِنْ تَخْفُوا مَا فِي ٢٩ ٢

تَخْفُونَ ٥ ٦٠، ١٥ ٢٧، ٩١ ٢٥

أَوْ تَخْفُوا ٢ ٢٨٤ ٣٣، ١٤٩ ٥٤

وَأِنْ تَخْضَوْا وَتَزْتَمُوا ٢٨ ٣٧١

تَخْفِي ٣ ٣٣، ١١٨ ٤٠، ٣٧ ١٩

تَعْلَمُ مَا تُخْفِي ١٤ ٣٨

يَخْفُونَ ٣ ٦٠، ١٥٤ ٢٨

لِيَعْلَمَ مَا يَخْفَى ٢٤ ٣١

مَا أَخْفَى لَهُمْ ٣٢ ١٧

لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُ ١١ ٥

١٧٤٥، ٤٦، ٣٣٩، ٢٥
يخلفون فيه ٣٩١٦
فاخلف فيه ١١، ١١٠، ٤٥٤١
كما استخلف الذين ٥٥٢٤
ويختلف ١٣٣٦، ٥٧١١
يستخلف في الأرض ١٢٩٧
ليستخلف في الأرض ٥٥٢٤
من بعدهم خلف ١٩، ١٦٩٧
٥٩
لمن خلف ٩٢١٠
وما خلفكم ٤٥٣٦
وما خلفنا ٦٤١٩
من خلفه ١١١٣، ٤٦، ٤٢٤١
٢١، ٢٧٧٢
وما خلفنا ٦٦٢
وما خلفهم ٢٥٥٢، ١١٠٢٠
٢٨٢١، ٧٦٢٢، ٩٣٤، ٤١
٢٥
من خلفهم ١٧٠٣، ٩٤، ٧
١٧، ٩٣٦، ١٤٤١
من خلفهم ٥٧٨
مع الخالفين ٨٣٩
من خلاف ٢٣٥، ١٢٤٧، ٢٠
٧١، ٤٩٦٦
خلاف رسول الله ٨١٩
لا يليون خلافتك ٧٦١٧
والنهار خلفه ٦٢٢٥
مع الخولاف ٨٧٩، ٩٣
خليفة ٣٠٢، ٢٦٣٨
جعلكم خلافت ١٦٥٦، ٣٥
٣٩
خلاف ١٤١٠ و ٧٣
خلفه ٦٩٧، ٧٤، ٦٣٣٧
المخلفون ٨١٩، ١١٤٨ و
١٥
قل للمخلفين ١٦٤٨
مخلف وعده ٤٧١٤
اختلاف الليل ١٦٤٢، ١٩٠٣
٦١٠، ٨٠٢٣، ٥٤٥
اختلاف الستكم ٢٢٣٠

فاخلف نملك ١٢٢٠
خلف
فخلف من بعدهم ١٩، ١٦٩٧
٥٩
بسم خلفتموني ١٥٠٧
في الأرض يخلفون ٦٠٤٣
اخلفني في قومي ١٤٢٧
الذين خلفوا ١١٨٩
أن اخلفكم ٨٨١١
الذين يخلفون ٦٣٢٤
وعدتكم فاخلفكم ٢٢١٤
فاخلفتمو عدي ٨٦٢٠
ما اخلفنا معدك ٨٧٢٠
بما اخلفوا الله ٧٧٩
لا تخلف الميعاد ١٩٤٣
موعد لا تخلفه ٥٨٢٠
لن تخلف ٨٠٢، ٤٧٢٢
لا تخلف ٩٣، ٣١١٣، ٦٣٠
٢٠٣٩
فهر تخلفه ٣٩٣٤
لن تخلفه ٩٧٢٠
أن يتخلفوا ١٢٠٩
وما اخلف ٢١٣٢، ١٩٣
فاختلف الأحزاب ٤٣، ٣٧١٩
٦٥
وما اخلفني فيه ١٠٤٢
لا تخلفني الميعاد ٤٢٨
اختلفوا في ١٧٦٢
اختلفوا فيه ٢١٣٢، ١٥٧٤
١٢٤ و ٦٤١٦
ولكن اختلفوا ٢٥٣٢
اختلفوا من بعد ١٠٥٣
فما اخلفوا ٩٣١٠، ١٧٤٥
واحدة فاخلفوا ١٩١٠
تخلفون ٥٥٣، ٤٨٥، ٦
١٦٤، ٩٢١٦، ٦٩٢٢
فيه يتخلفون ١١٣٢، ١٩١٠ و
٩٣، ١٢٤، ١٦، ٧٦٢٧، ٣٢

١٢، ٢٢٥٨، ٩٦٤، ١٠، ٦٥
١١، ٢٣٧٢، ٦٩٨ و ٨
خالد بن فيه ١٠١٢٠
كانوا خالد بن ٨٢١
بشاؤون خالد بن ١٦٢٥
فادخلوها خالد بن ٧٣٣٩
من الخالد بن ٢٠٧
يوم الخلود ٣٤٥٠
ولدان مخلدون ١٧٥٦، ٧٦
١٩
خلص
خلصوا جميعاً ٨٠١٢
واخلصوا بينهم ١٤٦٤
استخلص نفسي ٥٤١٢
الدين الخالص ٣٣٩
لبناً خالصاً ٦٦١٦
أخلصاهم بخالصه ٤٦٣٨
خالصة ٩٤٢، ١٢٩٦، ٣٢٧
٥٠٣٣
مخلصاً ٢٣٩ و ١١ و ١٤
نحن له مخلصون ١٣٩٢
مخلصين ٢٩٧، ٢٢١٠، ٢٩
٦٥، ٢٣٢١، ١٤٤٠ و ٩٨
٥
كان مخلصاً ٥١١٩
المخلصين ٢٤١٢، ٤٠١٥
٤٠٣٧ و ٧٤ و ١٢٨ و ١٦٠
١٦٩، ٨٣٣٨
خلص
خلصوا مسلماً ١٠٢٩
وإن تخلفوا لهم ٢٢٠٢
اختلط بعظم ١٤٦٦
فاختلط به نبات ٢٤١٠، ١٨
٤٥
من الخلاء ٢٤٣٨
خلع
١٠٨٤ يستخفون
من طرف خفي ٤٥٤٢
نداء خفي ٣١٩
يعلم السر وأخفى ٧٢٠
تضرعاً وخفي ٦٣٦، ٥٥٧
ومن هو مستخفي بالليل ١٠١٣
خلد
للكم تغلدون ١٢٩٢٦
يخلفه مهناً ٦٩٢٥
أخلفنا الأرض ١٧٦٧
عذاب الخلد ٥٢١، ١٤٣٢
شجرة الخلد ١٢٠٢٠
من قلب الخلد ٣٤٢١
جنة الخلد ١٥٢٥
دار الخلد ٢٨٤١
خالنفي النار ١٥٤٧
خالد فيها ١٤٤ و ٩٣، ٦٣٩
خالد بن فيها ١٧٥٩
فيها خالدون ٢٥٢ و ٢٩
٨١ و ٨٢ و ٢١٧ و ٢٥٧ و
٢٧٥، ١٠٧٣ و ١١٦ و ٣٦٧
٤٢، ٢٣١١ و ٢٧
٥١٣، ٩٩٢١، ١١٢٣، ٤٣
١٧٥٨، ٧١
هم خالدون ٨٠٥ و ١٧٩
أنفسهم خالدون ١٠٢٢١
جهنم خالدون ١٠٢٢٣، ٤٣
٧٤
فهم الخالدون ٣٤٢١
خالد بن فيها ١٦٢٢، ١٥٣ و
١٣٤ و ١٦٦ و ١٩٨ و ١٣٤
٥٧ و ١٢٢ و ١٦٩ و ٨٥٥
١١٩، ١٢٨٦، ٢٢٩ و ٦٨
٧٢ و ٨٩ و ١٠٠ و ١٠٧١
١٠٨، ٢٣١٤، ٢٩١٦ و ١٨
١٠٨، ٧٦٢٥، ٧٦٢٠ و ٢٩
٥٨، ٩٣١، ٦٥٣٣، ٧٣٣٩
٧٦٤٠، ١٤٤٦، ٥٤٨، ٥٧

يخلقون ١٩١ ٧
يخلقون ١٦ ٢٥٠,٢٠
في خلق ٢ ٣٠,١٦٤ و ١٩٠
١٩١
خلق الله ٤ ١١ ٣١,١١٩
لبي خلق ١٣ ٣٢,٥ ٧٣٤,١٠
أشهدتهم خلق ١٨ ٥١
ولا خلق ١٨ ٥١
أول خلق ٢١ ١٠٤
آياته خلق ٣٠ ٤٢,٢٢
من خلق ٤٠ ٥٥,٥٧
في خلق الرحمن ٣ ٢٧
بدأ خلق ٣٢ ٧
بكل خلق ٣٦ ٧٩
من بعد خلق ٣٩ ٦
لخلق ٣٠ ٤٠,٣٠
يخلق جديد ١٤ ١٦ ٣٥,١٩
له الخلق ٧ ٥٤
في الخلق ٧ ٣٥,٦٩ ٣٦,١
٦٨
يسدو الخلق ١٠ ٤ و ٢٧,٣٤
٢٧ و ١١ ٣٠,٦٤
يدى الله الخلق ٢٩ ١٩
بدأ الخلق ٢٩ ٢٠
فضابه الخلق ١٣ ١٦
عن الخلق ٢٣ ١٧
بالخلق الأول ٥٠ ١٥
خلقاً جديداً ١٧ ٤٩ و ٩٨
خلقاً مما يكر ١٧ ٥١
خلقاً آخر ٢٣ ١٤
أشد خلقاً ٣٧ ٧٩,١١ ٢٧
خلقاً من بعد خلق ٣٩ ٦
خلقكم ٣١ ٤٥,٢٨
خلقاً ٢٠ ٧٨ ٣٦,٥٠
خلقوا خلقه ١٣ ١٦
أشهدوا خلقهم ٤٣ ١٩
ولم يعي خلقهم ٤٦ ٣٣
خالق كل ٦ ١٣,١٠٢ ٣٩,١٦
٦٢ ٤٠,٦٢
إني خالق ١٥ ٧١ ٣٨,٢٨

أنما خلقناكم ٢٣ ١١٥
نحن خلقناكم ٥٦ ٥٧
و خلقناكم أزواجاً ٧٨ ٨
خلقناه من قبل ١٥ ٢٧ ١٩,٢٧
خلقناه ٣٦ ٤٩ ٥٤,٧٧
خلقناهم ٣٧ ٧٠,١١ ٢٦,٣٩
٢٨
ما خلقناهما إلا ٤٤ ٣٩
الذي خلقني ٢٦ ٧٨
شيء خلقه ٣٢ ١٨ ٨٠,٧
خلقته ٣ ١٩ ٨٠,٥٩
والأنعام خلقها ١٦ ٥
خلقهم ٦ ١١,١٠٠ ٤١,١١٩
٨٧ ٤٣,١٥
خلقني ٤١ ٤٣,٢٧ ٩
ماذا خلقوا ٣٥ ٤٦,٤٠
خلقوا ١٣ ٣٦ ٥٢,١٦
أنى أخلق لكم ٩٩ ٤٩
تخلق من الطين ٥ ١١٠
تخلقون إيكاً ٢٩ ١٧
أنتم تخلقونه ٥٦ ٥٩
ألم تخلقكم من ماء ٧٧ ٢٠
يخلق ما يشاء ٤٧ ١٧,٥
٢٨ ٣٠, ٣٩, ٥٤ ٤٢,٤
٤٩
يخلق الله ما ٢٤ ٤٥
يخلق شيئاً ٧ ١٩١
يخلق ملائكة ١٦ ٨
أفمن يخلق كمن لا يخلق ١٦
١٧
يخلق مثلهم ١٧ ٣٦,٩٩ ٨١
يخلق نبات ٤٣ ١٦
يخلقكم في بطون ٣٩ ٦
لن يخلقوا ذباباً ٢٢ ٧٣
و هم يخلقون ١٦ ٣ ٢٥,٢٠
خلق الإنسان ٤ ٢١,٢٨ ٣٧
خلق ٧٠ ٨٦,١٩ ٦ و
كيف خلقت ٨٨ ١٧
أم خلقوا من غير ٥٢ ٣٥
لم نخلق مثلها ٨٩ ٨

خلق الموت ٢ ٦٧
خلق قسوى ٢ ٨٧
خلق الذكر ٩٢ ٣
الذي خلق ٩٦ ١
من شر ما خلق ١١٣ ٢
فيخلق قسوى ٧٥ ٣٨
ما خلقت ٣ ٥١,١٩١ ٥٦
خلقت ١٧ ٣٨,٦١ ٧٤,٧٥
١١
خلقتك من قبل ٩ ٩١
خلقني من ١٢ ٣٨,١٢ ٧٦
خلقته ١٢ ١٥,١٢ ٧٦ ٣٨,٣٣
خلقت ١٨ ٧٨٢,٣٧
الذي خلقكم ٢ ٤,٢١ ٢ ٦,١
٧ ٢٦,١٨٩ ٣٠, ٤٠
٢ ٦٤,٥٤
الله خلقكم ١٦ ٣٧,٧٠ ٩٦
خلقكم من تراب ٣٠ ٣٥,٢٠
٤٠, ١١ ٦٧
خلقكم من نفس ٣٩ ٦
خلقكم أول مرة ٤١ ٢١
خلقكم أطواراً ٧١ ١٤
من خلقنا ٧ ١٧,١٨١ ٧٠
أم من خلقنا ٣٧ ١١
لقد خلقنا ١٥ ٢٣,٢٦ ١٢ و
١٧, ١٦ و ٩٠,٣٨ ٩٥,٤
٤
و ما خلقنا ١٥ ٢١,٨٥ ١٦
٣ ٤٦,٣٨ ٤٤,٢٧ ٣٨
ثم خلقنا ٢٣ ١٤
مما خلقنا ٢٥ ٤٩
و خلقنا لهم ٣٦ ٤٢
إنا خلقنا ٣٦ ٧٦,٧١ ٢
أم خلقنا ٣٧ ١٥٠
خلقنا زوجين ٥١ ٤٩
فخلقنا ٢٣ ١٤
كما خلقناكم ٦ ١٨,٩٤ ٤٨
و لقد خلقناكم ٧ ١١
منها خلقناكم ٢٠ ٥٥
إنا خلقناكم ٢٢ ٤٩,٥ ١٣

أختلافاً كبيراً ٤١ ٨٢
مختلف ألوانه ١٦ ٢٨ ٣٥,٦٩
مختلف ٣٥ ٨٠١,٢٧
مختلف ألوانه ١٦ ٢١ ٣٩,١٣
مختلفاً ١٤١ ٢٧ ٣٥,١٤١
هم فيه مختلفون ٣٧٨
لا يزالون مختلفين ١١ ١١٨
مستخلفين فيه ٥٧ ٧

خلق

خلق لكم ٢ ٢٦٢٩ ٣٠,١٦٦
٢١
خلق الله ٢ ٧,٢٢٨ ١٠,١٨٥
٥ و ١٦, ١٦, ٤٨ ٢٩ ٤٤, ٣٠
٤٥ ٧١, ٢٢ ١٥
خلق منها ٤ ١
من خلق ٥ ٢٠, ١٨
يعلم من خلق ٦٧ ١٤
خلق السموات ٦ ٧,٧٣ ٩,٥٤
١٠, ٣٦, ١١, ٣ ١٤, ١٩
١٦, ٣ ١٦, ٣ ١٧, ٢٢ ٢٥, ٥٩
٢٧ ٢٩, ٦٠ ٣١, ١٠ و
٣٢, ٤٣ ٣٢, ٤ ٣٦, ٤ ٣٩, ٥
٤٣, ٢٨ ٤٦, ٩ ٥٧, ٤
٣ ٦٤
خلق كل ٦ ١٠, ١٠ ٢٤, ٢٥, ٤٥
٢
خلق الإنسان ١٦ ٥٥, ٤
٢٩٦, ١٤
خلق ظلالاً ١٦ ٨١
خلق الليل ٢١ ٣٣
بما خلق ٢٣ ٩١
خلق من الماء ٢٥ ٥٤
ماذا خلق ٣١ ١١
خلق الأزواج ٣٦ ٤٣, ٣٦ ١٢
خلق الأرض ٤١ ٩
خلق الزوجين ٥٣ ٤٥
خلق الجن ٥٥ ١٥
خلق سبع ٦٥ ٣٦, ١٢ ٣

اللاتي تخافون ٢٤
ولا تخافون ٦ ٤٨ ٨١ ٢٧
تخافون أن ٢٦٨
تخافونهم ٢٨ ٣٠
فلا تخافوهم ١٧٥ ٣
ولا تخافي ٧٨
لا تسخف ١١ ٧٠ ٢١ و
٦٨ ٢٧ ١٠ ٢٨ ٣٥ و
٢٩ ٢٣ ٢٨ ٢٢ ٥١
تخاف ٢٠ ٤٥ ٧٦
لا تسخف ٢٠ ١١٢ ٢٧
١٥ ٩١ ١٣ ٧٢
من يخاف ٥٠ ٤٥
أن يخافا ٢٢٩
من يخافه ٥ ٩٤
أو يخافوا ٥ ١٠٨
الذين يخافون ٥ ٦٠ ٢٣ ٥١
٣٧ ٥١
لا يخافون ٥ ٥٤ ٣٧٤
يخافون سوء ١٣ ٢١
يخافون ربه ١٦ ٥٠
و يخافون ١٧ ٥٧ ٧٧٦
يخافون يوماً ٢٤ ٣٧
يخافون أن ٢٤ ٥٠
خافون ٣ ١٧٥
و تخوفهم ١٧ ٦٠
يخوف ٣ ١٧٥ ١٦ ٣٩
و يخوفونك ٣٩ ٣٦
لا خوف عليهم ٢ ٢٨ ٦٢ و
١١٢ و ٢٦٢ و ٢٧٤ و ٢٧٧
١٠ ٤٩ و ٣٥ ٧ ٤٨ ٦ ٦٩ ٥
١٣ ٤٦ ٦٢
لا خوف عليكم ٤٣ ٦٨
من خوف ١٠ ٤١
ألا خوف عليهم ٣ ١٧٠
على خوف ١٠ ٨٣
من الخوف ٢ ١٥٥
أو الخوف ٤ ٨٣
و الخوف ١٦ ١١٢
جاء الخوف ٣٣ ١٩

خوار
له خوار ٧ ١٤٨ ٢٠ ٨٨
خوض
و خضتم كالدي خاضوا ٩ ٦٩
نخوض ٩ ٦٥ ٧٤ ٤٥
حتى يخوضوا ٤ ٦٨ ٦٤
فذرهم يخوضوا ٤٣ ٤٣ ٧٠ ٨٣
٤٢
الذين يخوضون ٦ ٦٨
في خوض ٥٢ ١٢
في خوضين ٦ ٩١
مع الخاضعين ٧٤ ٤٥
خوف
من خاف ٢ ١٨٢ ٧٩ ٤٠
لمن خاف ١١ ١٠٣ ١٤ ١٤
٤٦ ٥٥
و خاف ١٤ ١٤
امراً خافت ٤ ١٢٨
خافوا عليهم ٤ ٩
خفت ١٩ ٢٨ ٥ ٧
خفتكم ٢٦ ٢١
إن خضتم ٢ ٢٢٩ ٤ ٢٣٩
و ٣٥ ٩ ١٠١ ٢٨
إني أخاف ٥ ٦٠ ٢٨ ٥ ٥٩ ٧
١٠ ٤٨ ٨ ١٠ ١١ ٣ ٢٦ و
١٩ ٨٤ ٢٦ ١٢ ١٣٥
٢٨ ٢٤ ٣٩ ١٣ ٢٦ ٢٠ و
١٦ ٥٩ ٢١ ٤٦ ٣٢ و
لا أخاف ٦ ٨٠
كيف أخاف ٦ ٨١
أخاف أن ١٢ ١٣
فأخاف أن ٢٦ ٢٦ ٢٨ ٣٣
لا تخاف ٢٠ ٧٧
لا تخافا ٢٠ ٤٦
إما تخافن ٨ ٥٨
ألا تخافوا ٤١ ٣٠

هم خامدون ٣٦ ٢٩
حصيداً خامدين ٢١ ١٥
خمر
الخمر ٢ ٢١٩ ٥ ٩٠ و ٩١
من خمر ٩ ٤٧
خمراً ١٢ ٣٦ ٤١
و ليضربن بخمرهن ٢٤ ٣١
خمس
خمس ١٨ ٢٢ ٥٨ ٧
بخمس آلاف ٣ ١٢٥
و الخامسة ٢٤ ٧ و ٩
خمسين ٢٩ ١٤ ٧٠ ٤
له خمس ٨ ٤١
خمس
مخمصة ٥ ٣ ٩ ١٢٠
خبط
أكل خبط ٣٤ ١٦
خنزير
لحم الخنزير ٢ ١٧٣ ٣٥ ١٦
١١٥
لحم خنزير ٦ ١٤٥
الفرقة و الخنازير ٥ ٦٠
خنس
الوسواس الخناس ٤ ١١٤
بالخنس ٨١ ١٥
خنق
و المستنقعة ٣٥

هل من خالق ٣٥
الخالق الباري ٥٩ ٢٤
الخالقون ٥٢ ٣٥ ٥٩
الخالقين ٢٣ ١٤ ٣٧ ١٢٥
الخالق المليم ١٥ ١٦ ٣٦ ٨١
مضغة مخلقة و غير مخلقة ٢٢ ٥٢
إن هذا إلا اختلاق ٣٨ ٧٣
من خلاق ٢ ١٠٢ و ٢٠٠
لا خلاق لهم ٧٧٣
فاستمتع بخلاقتكم ٩ ٦٩
بخلاقتهم ٩ ٦٩
خلق ٢٦ ١٣٧ ٤ ٦٨
خلل
خلال ١٤ ٣٦ ١٧ ٥
خلالكم ٩ ٤٧
من خلاله ٢٤ ٤٣ ٨٣٠
خلالها ١٧ ٩١ ٢٧ ٦١
خلالهما ١٨ ٣٣
ولا خلّة ٤ ٢٥٤
خليلاً ٤ ١٢٥ ١٧ ٢٥ ٢٨
الأخلاء ٤٣ ٦٧
خلو
خلا ٣٥ ٧٦ ٣٥ ٢٤
قد خلّص ٢ ١٣٤ و ٣٠ ١٤١
١٣٧ و ١٤٤ ٥ ٧٥ ٣٨ ٧
١٣ ٦١٣ و ٣٠ ١٥ ١٣ ٤٠ ٨٥
٤١ ٢٥ ٤٦ ١٧ و ١٨ ٢١
٢٣ ٤٨
إذا خلّوا ١٤ ٣٠ ١١٩
الذين خلّوا ٢ ٢١٤ ١٠ ١٠٢
٢٤ ٣٨ ٣٣ ٦٢ و
يخلّ لكم ١٢ ٩
فخلّوا سيّلكم ٩
ألفت ما فيها و تخلّت ٨٤ ٤
الأيام الخالية ٦٩ ٢٤
حمد

ذهب الخوف ١٩٣٣
خوفاً طمعاً ٥٦٧، ١٢١٣،
١٦٣٢، ٢٤٣٠
من بعد خوفهم ٥٥٢٤
خافاً يترقب ١٨٢٨ و ٢١
إلا خافين ١١٤٢
خسيفه ٢٠٥٧، ٧٠١١، ٢٠
٢٨٥١، ٦٧
تخافونهم كخيفكم ٢٨٣٠
من خيفته ١٣١٣
إلا تخوفاً ٥٩١٧
على تخوف ٤٧١٦

خول

ما خولاكم ٩٤٦
خولنا نعمة ٤٩٣٩
خوله نعمة ٨٣٩
خالت وبنات خالاتك ٥٠٣٣
بيوت أخوالكم ٦١٢٤
خالاتكم ٢٣٤، ٦١٢٤

خون

فخانتها ١٠٦٦
خانوا الله ٧١٨
لم أخنه ٥٢١٢
لا تخونوا الله ٢٧٨
تختانون أنفسكم ١٨٧٢
يختانون أنفسهم ١٠٧٤
تُخافن من قوم خيانة ٥٨٨
إن يريدوا خيانتك ٧١٨
الخائنين ٥٨٨، ٥٢١٢

للخائنين ١٠٥٤
خانتهم ١٣٥
خانة الأغني ١٩٤٠
كل خوان ٢٨٢٢
كان خواناً ١٠٧٤

خوي

هي خاوية ٢٥٩٢، ٤٢١٨،
٤٥٢٢
بيوتهم خاوية ٥٢٢٧
نخل خاوية ٧٦٩

خيب

وخاب كل جبار ١٥١٤
وقد خاب من ٦١٢٠ و ١١١،
١٠٩١
فيقبلوا خائبين ١٢٧٣

خير

واختار موسى ١٥٥٧
و أنا اخترتك ١٣٢٠
ولقد اخترناهم ٣٢٤٤
ما يشاء ويختار ٦٨٢٨
لما تخترون ٢٨٦٨
مما يتخيرون ٢٠٥٦
الأخبار ٤٧٣٨، ٤٨
فاستبقوا الخيرات ١٤٨٢، ٥
٤٨

في الخيرات ١١٤٣، ٢١، ٩٠
٥٦٢٣ و ٦١
لهم الخيرات ٨٨٩
فعل الخيرات ٧٣٢١
بالخيرات ٣٢٣٥
خيرات حسان ٧٠٥٥
لهم الخيرة ٦٨٢٨، ٣٦٣٣

خيط

الخيط ١٨٧٢
سم الخياط ٤٠٧

خيل

يخيل إليه ٦٦٢٠
كل مختال ١٨٣١، ٢٣٥٧
مختالاً مخوراً ٣٦٤

الخييل ١٤٣، ٦٠٨، ٨١٦
من خيل ٦٥٩
يخيلك ٦٤١٧

خيم

في الخيام ٧٢٥٥

باب الدال

دأب

كدأب آل ١١٣، ٥٢٨، ٥٤
مثل دأب ٣١٤٠
سنين دأب ٤٧١٢
والقمر دالبين ٣٣١٤

دوب

كل دابة ١٦٤٢
ما من دابة ٢٨٦، ٦١١، ٥٦
من دابة ٩١٦ و ٦١، ٦٠٢٩
٤٤٥، ٢٩٤٢، ٤٥٣٥
كل دابة ٤٥٢٤، ٣١، ١٠
دابة من الأرض ٨٢٢٧
إلا دابة الأرض ١٤٣٤
شر الدواب ٢٢٨ و ٥٥
و الدواب ١٨٢٢، ٢٨٣٥

دبر

يدبر الأمر ٣١٠ و ٣١، ٢١٣،
٥٣٢
أفلا يتدبرون ٨٢٤، ٢٤٤٧
أفلم يتدبروا ٦٨٢٣
ليدبروا آياته ٢٩٣٨
أدبر ١٧٧٠، ٢٣٧٤ و ٢٣،
٢٢٧٩
فالمدبروات أمراً ٥٧٩

ولي مدبراً ٢٧، ٢١٢٨،
وليتم مدبرين ٢٥٩
تولوا مدبرين ٥٧٢١
ولوا مدبرين ٨٠٢٧، ٥٢٣٠
عنه مدبرين ٩٠٣٧
تولون مدبرين ٣٣٤٠
وإدبار النجوم ٤٩٥٢
دابر القوم ٤٥٦
دابر الدين ٧٢٧
دابر الكافرين ٧٨
دابر هؤلاء ٦٦١٥
من دبر ٢٥١٢ و ٢٧، ٢٨
يولون الدبر ٤٥٥٤
يومئذ دبره ١٦٨
يولوكم الأدبار ١١١٣
تولوكم الأدبار ١٥٨
لا يولون الأبار ١٥٣٣
لولوا الأدبار ٢٢٤٨
ليول الأديار ١٢٥٩
و أدبار السجود ٤٠٥٠
على أدباركم ٢١٥
على أدبارها ٤٧٤
وجروهم و أدبارهم ٥٠٨، ٤٧
٢٧
واتبع أدبارهم ٦٥١٥
على أدبارهم ٤٦١٧، ٢٥٤٧

دثر

يا أيها المدثر ١٧٤

دحر

دحوراً ٩٣٧
منموراً مدحوراً ١٨٧، ١٨١٧
ملوماً مدحوراً ٣٩١٧

دحض

ليدحضوا ٥٦١٨، ٥٤٠
حجته داحضة ١٦٤٢

من المدحطين ١٤١٣٧

دحي

دحاها ٣٠٧٩

دخر

داخرون ١٨٣٧، ٤٨١٦

داخريين ٨٧، ٢٧، ٦٠٤٠

دخل

كلما دخل ٢٧٣

و دخل ١٢، ٣٦، ١٨، ٣٥، ٢٨
١٥

و لمن دخل ٢٨٧١

كلما دخلت ٢٨٧

دخلت جنك ٣٩١٨

دخلتم ٢٣، ٢٢، ٦١

دخلتموه ٢٣٥

و من دخله ٩٧٣

دخلوا بالكفر ٦١٥

لما دخلوا ٦٨١٢ و ٦٩ و ٨٨
و ٩٩

إذ دخلوا ٥٢، ١٥، ٢٢، ٣٨، ٥١
٢٥

دخلوا قرية ٣٤٢٧

فدخلوا عليه ٥٨١٢

كما دخلوه ٧١٧

لندخلن المسجد ٢٧٤٨

تدخلوا الجنة ٢، ٢١٤، ١٤٢٣

لا تدخلوا ٦٧١٢، ٢٧٢٤، ٣٣

٥٣

أن تدخلوا ٢٩٢٤

فلا تدخلوها ٢٨٢٤

نزل تدخلها ٢٢ و ٢٤

يدخل ١١١٢، ١٤٤٩

لا يدخلها ٢٤٦٨

و ليذخلوا ٧١٧

يدخلون الجنة ٤، ١٢٤، ٤٠٧

١٩، ٦٠، ٤٠

يدخلون عليهم ٢٣١٣

يدخلون في ٢١١٠

سيدخلون جهنم ٦٠٤٠

يدخلونها ١٦، ٢٣، ٣١، ٣٥

٣٣

يدخلوها ٢، ١١٤، ٤٦٧

ادخل الجنة ٢٦٣٦

ادخلا النار ١٠٦٦

ادخلوا هذه ٥٨٢

ادخلوا الباب ٤، ٥٨٢، ١٥٤٤، ٧،
١٦١

ادخلوا في ٢٠٨٢، ٣٨٧

ادخلوا الأرض ٢١٥

ادخلوا عليهم ٢٣٥

ادخلوا الجنة ١٦، ٤٩٧، ٣٢،
٧٠، ٤٣

ادخلوا من ٦٧١٢

ادخلوا مصر ٩٩١٢

ادخلوا مساكنكم ١٨٢٧

ادخلوا أبواب ٣٩، ٧٢، ٤٠، ٧٦

فادخلوا ١٦، ٢٩، ٥٣٣٣

ادخلوها ١٥، ٤٦، ٢٤٥٠

فادخلوها ٣٩، ٧٣

ادخلي ٢٧، ٤٤، ٨٩، ٣٠

فادخلي ٢٩٨٩

دخلت ٣٣، ١٤

و ادخلناه ٧٥٢١

أدخلناهم في ٢١، ٨٦

و لأدخلناهم ٦٥٥

و لأدخلكم ١٢٥

و لأدخلتهم ١٩٥٣

ندخل النار ١٩٢٣

نذخلكم مدخلا ٣١

لندخلهم ٩٢٩

و ندخلهم ٥٧٤

سندخلهم ٥٧٤، ١٢٢

يدخل الذين ٢٢، ١٤، ٢٣

١٢٤٧

يدخل من ٨٤٢، ١٧٦، ٣١

لندخل ٥٤٨ و ٢٥

يدخلكم جنات ١٢٦١، ٨٦٦

يدخلنا ربنا ٥، ٨٤

لندخلهم مدخلا ٢٢، ٥٩

يدخله جنات ٤، ١٣، ٤٨، ١٧

١١٦٥، ٩٦٤

يدخله ناراً ٤، ١٤

و يدخلهم ٤٧، ٦٢، ٥٨، ٢٢

فيدخلهم ٤٥، ٣٠

سيدخلهم ٩٩٩

فسيدخلهم ٤، ١٧٥

أدخل يدك ٢٧، ١٢

أدخلنا في ١٥١٧

أدخلني ١٧، ٨٠، ٢٧، ١٩

أدخلهم جنات ٤٠، ٨٤

أدخلوا آل ٤٦٤٠

و أدخل ٣، ١٨٥، ١٤، ٢٣

فأدخلونا ناراً ٧١، ٢٥

أن يذخلك ٧٠، ٢٨

فإنما داخلون ٢٢٥

مع الداخلين ٦٦، ١٠

أدخلني مدخلا ١٧، ٨٠

مدخلا ٤، ٣١، ٢٢، ٥٩

مغاراً و مدخلا ٩، ٥٧

مدخلا بينكم ١٦، ٩٢، ٩٤

دخن

و هي دخان ٤١، ١١

بدخان مبين ٤٤، ١٠

درا

يدرا عنها ٢٤، ٨

يدروون ١٣، ٢٢، ٢٨، ٥٤

فادرووا ٣، ١٦٨

فأدراهم فيها ٢٢، ٧٣

درج

سستدرجهم ٧، ١٨٢، ٦٨، ٤٤

عليهن درجة ٢، ٢٢٨

القاعدن درجة ٤، ٩٥

أعظم درجة ٩، ٢٠، ٥٧، ١٠

درجات ٢، ٢٥٣، ٣، ١٦٣، ٤

١٢٢، ٩٦، ٨٢، ١٦٥، ٨

٤، ١٧، ٢١، ٤٣، ٣٢

١٩، ٥٨، ١١

الدرجات ٢٠، ٧٥، ٤٠، ١٥

درر

عليهم مدراراً ٦٦

عليكم مدراراً ١١، ٥٢، ١١٧١

كوكب ذري ٢٤، ٣٥

درس

وليقولوا دوست ٦، ١٠٥

درسوا ما فيه ٧، ١٦٩

تدرسون ٣، ٧٩، ٦٨، ٢٧

يدرسونها ٣٤، ٤٤

عن دراستهم ٦٦، ١٥٦

إدريس ١٩، ٥٦، ٢١، ٨٥

درك

أدركه الفرق ١٠، ٩٠

تدرك القمر ٣٦، ٤٠

ولا تدركه ٦، ١٠٣

و هو يدرك ٦، ١٠٣

يدرككم الموت ٤، ٧٨

يدركه الموت ٤، ١٠٠

لولا أن تدركه ٦٨، ٤٩

أدرك علمهم ٢٧، ٦٦

أدركوا فيها ٧، ٣٨

الدرك الأسفل ٤، ١٤٥

لا تخاف ذكراً ٢٠، ٧٧

إنما لمذكرون ٢٦، ٦١

درهم

دراهم معدودة ١٢، ٢٠

يدعوناً رغياً ٢١ ٩٠	ما تدعوننا إليه ١٤ ٩	فدعاريه ٤٤ ٢٢ ٥٤ ١٠	دري
١٢ ٣٣ ما يدعونني	تدعونني ٤٠ ٤١ و ٤٢ ٤٣	إذا دعاكم ٤٨ ٢٥٣٠	لم أدر ٦٩ ٢٦
٦١ ٧١ يدعون إلى	تدعون ٦٣	إذا دعان ٦٢ ١٨٦٢	إن أدري ٢١ ١٠٩ و ١١١ ٧٢
١٩ ٧٢ يدعوه	إن تدعوه ٧ ١٩٢ و ١٩٨	دعانا ١٠ ١٢ ٤٩ ٣٩	٢٥
الشیطان يدعوه ٣١ ٢١	١٤٣٥	إذا دعاه ٢٧ ٦٢	ما أدري ٤٦ ٩
ادع لسا ٦٨ و ٦٩ و ٧٠ ٧٠	ما تدعوه ٤٢ ١٣	دعوا الله ٧ ١٨٩	لا تدرون ٤ ١١
٤٩ ٤٣ ١٣٤	إنك تدعوه ٢٣ ٧٣	دعوا الله ١٠ ٢٢ ٢٩ ٦٥ ٣١	و ما تدري ٣١ ٣٤
ادع إلى ١٦ ١٢٥ ٢٨ ٦٧ ٢٢	تعالوا ندع ١٣	٣٢	ما كنت تدري ٤٢ ٥٢
٨٧	سندع الزبانية ٩٦ ١٨	دعوا للرحمن ١٩ ٩١	لا تدري ٦٥ ١
١٥ ٤٢ ٦١ ٢	ندعوا ١٦ ٨٦ ١٧ ٧١ ٤٠ ٧٤	دعوا هالك ٢٥ ١٣	ندري ٤٥ ٣٢ ٧٢ ١٠
٢٦ ٢ ٢٦٠	أندعوا ٦ ٧١	دعوا ربهم ٣٣ ٣٠	و ما أدراك ٣٦ ٧٤ ٢٧ ٧٧
٢٣ ٢ ادعوا شهداءكم	لن ندعوا ١٨ ١٤	دعوت قومي ٥٧١	١٤ ١٧ ٨٢ و ١٨ ٨٨٣
٤٩ ٤٠ ٥٥٧ ادعوا ربكم	ندعوه ٥٢ ٢٨	دعوتكم ١٤ ٢٢	١٩ ٢٨٦ ٩٠ ١٢ ٩٧ ٢
٢٨ ١٩٥ ٧ ادعوا شركاءكم	يدع ١٧ ١١ ٢٣ ١١٧ ٦٥٤	أدعوتهم ٧ ١٩٢	١٠ ١٠١ ٤٠ ٥١٠
٦٤	وليدع ٤٠ ٣٦	دعوتهم ٧٧١ ٨	و لا أدراك به ١٠ ١٦١
١٣ ١١ ٣٨ ١٠ ادعوا من	فليدع ٩٦ ١٧	فدعوتهم ١٨ ٥٢ ٢٨ ٦٤	و ما يدريكم ٣٣ ٦٣ ٤٢ ١٧
٢٣ ٣٤ ٥٦ ١٧ ادعوا الذين	لم يدعنا ١٠ ١٢	أدعوا إلى الله ١٨ ١٠	٣٨٠
١١٠ ١٧ ادعوا الله	الله يدعوا ١٠ ٢٢ ٢٥	إليه أدعوا ١٣ ٣٦	
١١٠ ١٧ ادعوا الرحمن	يدعوا من دون ٢٢ ١٢ ٥٤٦	أدعوا ربّي ١٩ ٤٨ ٧٢ ٢٠	
و ادعوا ثبورا ٢٥ ١٤	يدعوا لمن ٢٢ ١٣	أدعواكم ٤٠ ٤١ ٤٢	
٥٠ ١٤ ٤٠ فدعوا	يدعوا حزبه ٣٥ ٦٣	لا تدع ١٠ ١٠٦ ٢٦ ٢١٢	
٦٠ ٤٠ ادعوني	يدعوا إليه ٣٩ ٨	٨٨ ٢٨	
٥٦ ٢٩ ٧ فدعوه	فسوف يدعوا ٨٤ ١١	و إن تدع ٣٥ ١٨	
٦٥ ٤٠ ١٨٠ ٧ فدعوه	أبي يدعواكم ٢٨ ٢٥	و إن تدعهم ١٨ ٥٧	
٥٣٣ ادعوه لآبائهم	الرسول يدعواكم ٣٣ ١٥٣ ٨٥٧	أيما تدعوا ١٧ ١١٠	
١٩٤ ٧ فدعوه فليستحيوا	يدعواكم ليغفر ١٤ ١٠	لا تدعوا ١٤ ٢٥ ١٨ ٧٢	
٢٨٢ ٢ فدعوا	يوم يدعواكم ١٧ ٥٢	و تدعوا ٤٧ ٣٥	
إذا فدعوا ٢٤ ٤٨ ٥١	اولئك يدعون ٢ ٢٢١	تدعوا من أذير ٧٧ ١٧	
إذا فدعوا ٤٠ ١٢	أمة يدعون ٣ ١٠٤	أغير الله تدعون ٦ ٤٠	
إذا فدعوا ٣٣ ٥٣	ان يدعون ٤ ١١٧	إياه تدعون ٦ ٤١	
٢٨ ٤٥ فدعوا إلى	الذين يدعون ٦ ٥٢ و ١٠٨	ما تدعون ٦ ٤١ ١٩ ٤٨ ٣٩	
٣٨ ٤٧ ٤٠ ٤٠ فدعوا	١٧ ٢٠ ١٦ ١٤ ١٣ ٦٦١٠	٤٦ ٣٨	
١٦ ٤٨ فدعوا	٨٦ ٤٣ ٢٠ ٤٠ ٢٨ ١٨ ٥٧	الذين تدعون ٦ ٥٦ ٧ ١٩٤ و	
و هو يدعوا ١٦	ما يدعون ٢٢ ٦٢ ٢٩ ٤٢ ٣١	١٩٧ ٢٢ ٧٣ ٣٥ ١٣ و ٤٠	
٤٣ و ٤٢ ٦٨ ٢٣ ٣ يدعوا	٣٠	٦٦ ٤٠	
٢٧ ٦٧ ٣١ ٤١ يدعوا	لا يدعون ٢٥ ٦٨	كنتم تدعون ٧٧ ٣٧	
٥٧ ٣٦ يدعوا	أئمة يدعون ٢٨ ٤١	من تدعون ١٧ ٦٧	
٣٢ و ٣١ ٤٦ فدعوا	يدعون ربهم ٣٢ ١٦	إذا تدعون ٢٦ ٧٢	
الداعي ٢٠ ١٠٨	يدعون فيها ٣٨ ٥١ ٤٤ ٥٥	أندعون ٣٧ ١٢٥	
الداع ٢ ١٨٦ ٥٤ ٦ و ٨	كانوا يدعون ٤١ ٤٨	ما تدعوننا إليه ١١ ٦٢ ٥٤١	
			دعوا ٤١ ٨٣٩ ٢٨ ٣٣

الأدنى ٧ ٣٢،١٦٩ ٢١	دهر
الدهر ٤٥ ١٧٦،٢٤	دهق
كأنه دهاقا ٧٨ ٣٤	دهم
مدهامتان ٥٥ ٦٤	دهن
نذهن قندهنون ٦٨ ٩	أنتم مدهنون ٥٦ ٨١
تنبت بالدهن ٢٣ ٢٠	وردة كالدهان ٥٥ ٣٧
دهي	أدهي وأمر ٥٤ ٤٦
دود	قتل داود ٢ ٢٥١
آتينا داود ٤ ١٧،١٦٣ ٥٥	٣٤ ١٠
لسان داود ٧٨	داود وسليمان ٦ ٢١،٨٤ ٧٨
٢٧ ١٥	مع داود ٢١ ٧٩
سليمان داود ٢٧ ١٦	آل داود ٣٤ ١٣
عبدنا داود ٣٨ ١٧	على داود ٣٨ ٢٢
وظن داود ٣٨ ٢٤	يا داود ٣٨ ٢٦
وهبنا لداود ٣٨ ٣٠	

قدّمناهم تدميراً ٢٥ ٣٦	دق
قدّمناهم وقومهم ٢٧ ٥١	دمع
تدّمركل ٤٦ ٢٥	من الدمع ٥ ٩٨،٣ ٩٢
دمع	دمغ
فدبغته ٢١ ١٨	دمو
دمو	المنية والدم ٢ ١٧٣،٣ ١٦،٣
١١٥	الضفادع والدم ٧ ١٣٣
فرث ودم ١٦ ٦٦	بدم كذب ١٢ ١٨
دماً مسفوحاً ٦٤ ١٤٥	بسفك الدماء ٢ ٣٠
لا تسفكون دماءكم ٢ ٨٤	ولا دماءها ٢٢ ٣٧
دئر	تأمنه بدينار ٣ ٧٥
دنو	دنا فدلى ٥٣ ٨
بدنين عليهن ٣٣ ٥٩	الجنتين دان ٥٥ ٥٤
دانية ٦ ٦٩،٩٩ ٧٦،٢٣ ١٤	هو أدنى ٢ ٦١
أدنى ألا ٤،٢٨٢ ٣	أدنى أن ٥ ٣٣،١٠٨ ٥٩،٥١
في أدنى ٣٠ ٣	أو أدنى ٥٣ ٩
ولا أدنى ٥٨ ٧	أدنى من ٧٣ ٢٠

دافع ٥٢ ٢٧٠،٨	دقيق
دافق ٨٦ ٦	دكك
دكت الأرض دكادنا ٨٩ ٢١	دك
جعله دكاً ٧ ١٤٣	دكتنا دكة ٦٩ ١٤
جعله دكاً ١٨ ٩٨	دلك
لدلوك الشمس ١٧ ٧٨	دل
مادتهم ٣٤ ١٤	هل أدلك ٢٠ ١٢٠
هل أدلكم ٢٠ ٢٨،٤٠ ١٢	١٠ ٦١
هل تدلكم ٣٤ ٧	عليه دليلاً ٢٥ ٤٥
دلو	فدلأهما بفرور ٢٢
فادلي دلوه ١٢ ١٩	و تدلوا بها ١٨٨
دناقتدلى ٥٣ ٨	دملدم
قدمدم عليهم ٩١ ١٤	دمر
دّمّر الله ٤٧ ١٠	وددنا ٧ ١٣٧
نم ددنا ٢٦ ٣٧،١٧٣ ١٣٦	قددناها تدميراً ١٧ ١٦

داعياً إلى الله ٣٣ ٤٦	دفع
إلدعاء ٢ ١٧١	دفعتم إليهم ٦
دعاء الكافرين ١٣ ١٤،٤٠ ٥٠	ادفع بالتي ٢٣ ٤١،٩٦ ٣٤
دعاء الرسول ٢٤ ٦٣	أو ادفعوا ٣ ١٦٧
دعاء الخير ٤١ ٤٩	فادفعوا إليهم ٤ ٦
دعاء عريض ٤١ ٥١	الله يدافع ٢٢ ٣٨
كدعاء بعضهم ٢٤ ٦٣	ولولا دفع ٢ ٢٢،٢٥١ ٤٠
بدعاء ربي ١٩ ٤٨	
بسميع الدعاء ٣ ١٤،٣٨ ٣٩	
الصم الدعاء ٢١ ٢٧،٤٥ ٨٠	
٣٠ ٥٢	
وتقبل دعاء ١٤ ٤٠	
دعاءكم ٣٥ ١٤	
دعاء ١٧ ١١	
لولا دعاءكم ٢٥ ٧٧	
بدعائكم ١٩ ٤	
عن دعائهم ٤٦ ٥	
دعائي ٧١ ٦	
دعوة الداع ٢ ١٨٦	
دعوة الحق ١٣ ١٤	
دعائكم دعوة ٣٠ ٢٥	
ليس له دعوة ٤٠ ٤٣	
نحب دعوتك ١٤ ٤٤	
دعوتكما ١٠ ٨٩	
دعواهم ٧ ١٠،١٠ ٢١،١٥ ١٥	
جعل أدعياءكم ٣٣ ٤	
أزواج أدعيائهم ٣٣ ٣٧	
دفاً	
لكم فيها دفع ١٦ ٥	
دفع	
دفعتم إليهم ٦	
ادفع بالتي ٢٣ ٤١،٩٦ ٣٤	
أو ادفعوا ٣ ١٦٧	
فادفعوا إليهم ٤ ٦	
الله يدافع ٢٢ ٣٨	
ولولا دفع ٢ ٢٢،٢٥١ ٤٠	

بكم الدوائر ٩٨٩

دول

الايام نداولها ١٤٠٣

دولتين الأغنياء ٧٥٩

دوم

ما دامت السموات ١٠٧١١ و

١٠٨

ما داموا فيها ٢٤٥

ما دمتم ٧٥٣، ١١٧٥، ١٩

٣١

ما دمتم حراً ٩٦٥

أكلها دائم ٣٥١٣

على صلاتهم دائماً ٢٣٧٠

دين

ولا يدبون دين ٢٩٩

تدببتهم بدين ٢٨٢٢

أو دين ١١٤ و ١٢

يوم الدين ٤١، ٣٥١٥، ٢٦

٨٢، ٢٠٣٧، ٧٨٣٨، ١٢٥١

٥٦٦، ١٥٨٢، ١٧ و ١٨

١١٨٣

اصطفى لكم الدين ١٢٢٢

يكون الدين ١٩٣٢، ٣٩٨

في الدين ٢٥٦٢، ٤٦٤، ٨

٧٢، ١١٩ و ١٢٢، ٧٨٢٢

٥٣٣، ٨٦٠ و ٩

إن الدين ١٩٣، ٦٥١

له الدين ٢٩٧، ٢٢١٠، ١٦

٥٢، ٦٥٢٩، ٢٣٣١، ٢٣٩ و

١١، ١٤٤٠، ٦٥ و ٥٩٨

على الدين ٢٣٩، ٢٨٤٨، ٦١

٩

الدين القيم ٣٦٩، ٤٠١٢، ٣٠

٣٠

الدين الخالص ٣٣٩

دور

تدور عنهم ١٩٣٣

تدبرونهم ٢٨٢٢

الدوائر الآخرة ٩٤٢، ١٦٩٧،

٧٧٢٨ و ٨٢، ٦٤٢٩، ٣٣

٢٩

عقبى الدار ٢٢١٣ و ٢٤ و ٤٢

سوء الدار ٢٥١٣، ٥٢٤٠

عاقبة الدار ٣٧٢٨

ذكرى الدار ٤٦٣٨

تبوؤوا الدار ٩٥٩

وللدار الآخرة ٣٢٦

دار السلام ١٢٧٦، ٢٥١٠

دار الفاسقين ١٤٥٧

دار البوار ٢٨١٤

دار المتقين ٣٠١٦

دار العقامة ٣٥٣٥

دار القرار ٣٩٤٠

دار الخلد ٢٨٤١

وللدار الآخرة ١٠٩١٢، ١٦

٣٠

في داركم ٦٥١١

ويدار الأرض ٨١٢٨

في دارهم ٧٨٧ و ٩١، ٢٩

٣٧

من دارهم ٣١١٣

خلال الديار ٥١٧

من دياركم ٨٤٢، ٦٦٤، ٨٦٠

٩ و

من ديارنا ٢٤٦٢

من ديارهم ٨٥٢ و ٢٤٣، ٣

١٩٥، ٤٧٨، ٤٠٢٢، ٢٥٩ و

٨

في ديارهم ٦٧١١ و ٩٤

و ديارهم ٢٧٣٣

من الكافرين دياراً ٢٦٧١

تصيبنا دائرة ٥٢٥

دائرة سوء ٩٨٩، ٦٤٨

من الدين ١٣٤٢ و ٢١

أقيموا الدين ١٣٤٢

يوم الدين ٢٦٧٠، ٤٦٧٤

بالدين ٩٨٢، ٧٩٥، ١١٠٧

للمدين ١٠٥١٠، ٣٠٣٠ و ٤٣

دين الله ٨٣٣، ٢٢٤

دين الحق ٢٩٩ و ٢٣، ٤٨

٩٦١، ٢٨

في دين ٧٦١٢، ٢١١٠

دين القيمة ٥٩٨

ولي دين ٦١٠٩

الإسلام ديناً ٨٥٣، ٣٥

أحسن ديناً ١٢٥٤

ديناً قيماً ١٦١٦

عن دينكم ٢١٧٢

تبع دينكم ٧٣٣

في دينكم ١٧١٤، ٩، ٧٧٥

١٢

من دينكم ٣٥

لكم دينكم ٣٥، ٦١٠٩

اتخذوا دينكم ٥٧٥

يبدل دينكم ٣٦٤٠

بدينكم ١٦٤٩

عن دينه ٢١٧٢، ٥٤٥

في دينهم ٢٤٣

أخلصوا دينهم ١٤٦٤

اتخذوا دينهم ١٧٠٦، ٥١٧

عليهم دينهم ١٣٧٦

فرقوا دينهم ١٥٩٦، ٢٢٣٠

غر هؤلاء دينهم ٤٩٨

دينهم الحق ٢٥٢٤

لهم دينهم ٥٥٢٤

ديني ١٠٤١٠، ١٤٣٩

النا لصدقيون ٥٣٣٧

غير مدينين ٨٦٥٦

باب الدال

ذأب

أكله الذئب ١٣١٢ و ١٤

١٧

ذأم

مذموماً مذحوراً ١٨٧

ذب

يسلهم الذباب ٧٣٢٢

يخلفوا ذباً ٧٣٢٢

ذبح

مذبحوها ٧١٢

أني أذبح ١٠٢٣٧

أو لأذبحته ٢١٢٢

أن ذبحوا ٦٧٢

وما ذبح ٣٥

بذبح أبناءهم ٤٢٨

بذبحوا أبناءكم ٤٩٢، ٦١٤

بذبح عظيم ١٠٧٣٧

ذخر

وما تذخرون ٤٩٣

ذئذب

مذئذبين ١٤٣٤

ذراً

ذراً ١٣٦٦، ١٣١٦

ذراًكم ٧٩٢٣، ٢٤٦٧

ذراً ١٧٩٧

يدروكم به ١١٤٢

ذر

مقال ذرة ٤٠٤، ٦١١٠، ٣٤

٨ و ٧ ٩٩٢٢٣

لهذرة ٢ ٢٦٦

ذرية بعضها ٣٤

ذرية طيبة ٣٨

ذرية ضاف ٩

من ذرية ٦ ١٩١٣٣ ٥٨

وكتا ذرية ٧ ١٧٣

إلا ذرية ١٠ ٨٣

أزواجاً و ذرية ١٣ ٢٨

ذرية من حملنا ٣

ومن ذرية ٢ ١٢٨

ومن ذرية ٦ ٨٤

لاختنكن ذرية ١٧ ٦٢

و ذرية ١٨ ٥٠

في ذرية ٢٩ ٢٧

وجعلنا ذرية ٣٧ ٧٧

بلك و ذرية ٣ ٢٦

ذرية ٧ ٣٦٠١٧٢ ٥٢٤١

٢١

ذرية ٣٧ ٥٧٠١١٣ ٢٦

من ذرية ٢ ١٤٠١٢٤ ٣٧ و

٤٠

في ذرية ٦ ١٥

و ذرية ٢٥ ٧٤

و ذرية ٦ ١٣٨٧ ٤٠٢٣

٨

ذرع

بهم ذراع ١١ ٢٩٠٧٧ ٢٣

ذرعها سبعون ذراعاً ٦٩ ٢٢

باسط ذراعيه ١٨ ١٨

ذرو

تدروه الرياح ١٨ ٤٥

والذاريات ذرواً ١ ٥١

ذعن

إليه مدعنين ٢٤ ٤٩

ذفن

يسخرون لأذفن ١٧ ١٠٧ و

١٠٩

إلى الأذفن ٣٦ ٨

ذكر

ذكر ٣٣ ٨٧٠٢١ ١٥

و إذا ذكوت ١٧ ٤٦

فمن شاد ذكوه ٧٤ ٨٠٠٥٥ ١٢

ذكروا الله ٣ ٢٦٠١٣٥ ٢٢٧

فاذكروني أذكركم ١٥٢

أن أذكركم ١٨ ٦٣

تذكر يوسف ١٢ ٨٥

تذكروا نعمة ٤٣ ١٣

فستذكرون ما ٤٠ ٤٤

ستذكرونهم ٢ ٢٣٥

وتذكرك كثيراً ٢٠ ٢٤

أولاً يذكر ١٩ ٦٧

الذي يذكر آلهكم ٢١ ٣٦

فمن يذكرهم ٢١ ٦٠

و يذكروا اسم ٢٢ ٢٨

ليذكروا اسم ٢٢ ٢٤

الذين يذكرون ٣ ١٩١

لا يذكرون ٤ ٦٠١٤٢ ١٣٨

١٣ ٣٧

وما يذكرون ٧٤ ٥٦

اذكر ربك ١٣ ٧٠٤١ ١٨٠٢٠٥

٢٤

اذكر نعمتي ٥ ١١٠

واذكر في ١٩ ١٦ و ٤١ و ٥١

و ٥٤ و ٥٦

واذكر عبدنا ٣٨ ١٧ و ٤١

و اذكر عبدنا ٣٨ ٤٥

واذكر إسماعيل ٣٨ ٤٨

واذكر أخا عاد ٤٦ ٢١

واذكر اسم ٧٣ ٧٦٠٨ ٢٥

واذكرون ما ينل ٣٣ ٢٤

الذكروني عند ١٢ ٤٢

الذكروا نعمتي ٢ ٤٠ و ٤٧ و

١٢٢

و اذكروا ما ٦٣ ١٧١

واذكروا الله ٢٠٢ ٨٢٠٣ ٣٣٤٥٥

١٠ ٦٢٠٤١

واذكروا نعمة ٢ ٣٠٢٣١ ١٠٢

٧ و ١١ و ١٤٠٢٠ ٣٣٠٦

٣ ٣٥٠٩

واذكروا اسم ٤

واذكروا إذا ٦٩ و ٧٤ و ٨٦

٣٦ ٨

فاذكروا الله ١٩٨ و ٢٠٠ و

٤٠٢٣٩ ١٠٢

فاذكروا آلا ٦٩ و ٧٤

فاذكروا اسم ٢٢ ٣٦

فاذكروني أذكركم ٢ ١٥٢

واذكروه كما ١٩٨

مما ذكر ١١٨ و ١١٩

إذا ذكر ٨ ٢٢٠٢ ٣٩٠٣٥ ٤٥

و ذكر فيها ٤٧ ٢٠

يذكر فيها ٢ ٢٢٠١١٤ ٢٤٠٤٠

٣٦

لم يذكر ٦ ١٢١

فذكر أحداهما ٢٨٢

وذكر ١٠٧٠ ٥٥

فذكر ٥٠ ٥٢٠٤٥ ٩٨٧٠٢٩

٢١ ٨٨

وذكرهم بأيام ١٤ ٥

ذكر آيات ١٨ ٣٢٠٥٧ ٢٢

أن ذكرتم ٣٦ ١٩

مما ذكرتم ٥ ١٣ و ١٤

ما ذكر ٦١ ٧٠٤١ ١٦٥

إذا ذكرتم ٢٥ ٣٢٠٧٣ ٢٧٠١٥

١٣

من قد ذكرتم ٣٥ ٣٧

تذكروا فإذا ٧ ٢٠١

أفلا تتذكرون ٦ ٣٢٠٨٠ ٤

ما تتذكرون ٤٠ ٥٨

لعلكم تذكرون ٦ ٧٠١٥٢ ٥٧

١٦ ١٤٠٩٠ و ١ ٥١٠٢٧ ٤٩

ما تتذكرون ٧ ٢٧٠٣ ٦٩٠٦٢

٤٢

أفلا تتذكرون ١٠ ١١٠٣ و ٢٤

٣٧٠٨٥ ٢٣ ١٦ ٣٠

٢٣ ٤٥٠١٥٥

فلولا تتذكرون ٥٦ ٢٣

إنما يتذكر ١٣ ٣٩٠١٩ ٩

لهل يتذكر ٢٠ ٤٤

ما يتذكر ٣٥ ٤٠٠٣٧ ١٣

يتذكر الإنسان ٧٩ ٨٩٠٣٥ ٢٣

وليتذكر ٣٨ ٢٩

لعلهم يتذكرون ٢ ١٤٠٢٢١

٢٨٠٢٥ ٤٢ و ٤٦ و ٣٩٠٥١

٤٤٠٢٧ ٥٨

وما يتذكر ٢ ٣٠٢٦٩ ٧

أن يتذكر ٢٥ ٦٢

وليتذكر ١٤ ٥٢

سيد ذكر ٨٧ ١٠

ليذكروا ١٧ ٢٥٠٤١ ٥٠

لقوم يتذكرون ٦ ١٢٦

لعلهم يتذكرون ٧ ٢٦ و ٨١٣٠

٥٧

ولا هم يتذكرون ٩ ١٢٦

لقوم يتذكرون ١٦ ١٣

ذكر الله ٥ ٣٩٠٩١ ٥٨٠٢٣

٦٢٠١٩ ٦٣٠٩ ٩

جاءكم ذكر ٧ ٦٢ و ٦٩

ذكر ربه ١٢ ٤٢

ذكر للعالمين ١٢ ١٠٤

ذكر رحمة ١٩ ٢

من ذكر ٢١ ٢٦٠٢ ٢٢ ٣٩٠٥

ذكر من ٢١ ٢٤

عن ذكر ٢١ ٢٤٠٤٢ ٣٨٠٣٧

٤٣٠٣٢ ٧٢٠٣٦ ١٧

ذكر مبارك ٢١ ٥٠

ذكر وقرآن ٣٦ ٦٩

هذا ذكر ٣٨ ٤٩

إلا ذكر ٣٨ ٨١٠٨٧ ٢٧

لذكر لك ٤٣ ٤٤

بذنيه ٤٠٢٩
بذنيه ١١٦٧، ١٤٩١
بغير الذنوب ١٢٥٣، ٥٣٣٩
بذنوب ١٧١٧، ٥٨٢٥
لكم ذنوبكم ٣١٣، ٧١٣٣
١٢٦١
من ذنوبكم ١٤، ١٠، ٣١٤٦
٤٧١
بذنوبكم ١٨٥
ذنوبنا ١٦٣، ١٤٧ و ١٩٣
٩٧١٢
بذنوبنا ١١٤٠
ذنوبهم ٤٩٥، ٧٨٢٨
بذنوبهم ١١٣، ٦٦، ١٠٠٧
٥٢٨، ٩٥٤، ١٠٢، ٢١٤٠
لذنوبهم ١٣٥٣
ذنوبنا مثل ذنوب ٥٩٥١

ذهب

ذهب ١٧٢، ١٠، ١١ و ٧٤
٨٧٢١، ١٩٣٣، ٣٣٧٥
لذهب ٢٠٢، ٩١٢٣
ذهبت أزواجهم ١١٦٠
ذهبتنا ١٧١٢
ذهبوا به ١٥١٢
وتذهب ربحكم ٤٦٨
فلا تذهب ٨٣٥
لتذهبوا ببعض ١٩٤
أن تذهبوا به ١٣١٢
فأين تذهبون ٢٦٨١
لنذهب بالذي ٨٦١٧
فأما نذهب ٤١٤٣
يذهب بالأبصار ٤٢٢٤
فيذهب جفاء ١٧١٣
يذهبوا بربكم ٦٣٢٠
لم يذهبوا ٦٢٢٤، ٢٠٣٣
الذهب ٦٣١٧، ٢٤٢٠، ٤٢
٢٨٢٧، ١٧٧٩
فالذهب ٢٤٥، ٩٧٢٠

واذكر ٤٥١٢
من مذكر ١٥٥٤ و ١٧ و ٢٢ و ٣٢، ٤٠ و ٥١

ذكي

إلا ما ذكيتكم ٣٥

ذلل

قل أن تذلل ١٣٤٢٠
وذللناهم ٧٢٣٦
ذللنا قطروها تذليلاً ١٤٧٦
وتذلل من نشاء ٢٦٣
الذل ٢٤١٧ و ١١١، ٤٥٤٢
الذلة ٦١٢، ١١٢٣
وذلة ١٥٢٧
ولا ذلة ٢٦١٠
ترهقهم ذلة ٢٧١٠، ٤٣٦٨، ٤٤٧٠
أذلة ١٢٣٣، ٥٤٥، ٣٤٢٧ و ٣٧

الأذل

الأذلين ٢٠٥٨
لا ذلول ٧١٢
الأرض ذلولاً ١٥٦٧
ذلولاً ٦٩١٦

ذمم

ولا ذمة ٨٩ و ١٠
وهو مذموم ٤٩٦٨
مذموماً ١٨١٧ و ٢٢

ذنوب

غافر الذنب ٣٤٠
ذنوب ١٤، ٩٨١
لذنوب ٢٩١٢، ٥٥٤٠، ٤٧
١٩
من ذنوب ٢٤٨
عن ذنبه ٣٩٥٥

فإن الذكرى ٥٥٥١
فنتفعه الذكرى ٤٨٠
نفعت الذكرى ٩٨٧
له الذكرى ٢٣٨٩
لذكرى ٢١٣٩، ٣٧٥٠
ولكن ذكرى ٦٩٦
إلا ذكرى ٩٠٦، ٣١٧٤
و ذكرى ٢٧، ١١، ١٢٠، ٢١
٨٤، ٥١٢٩، ٤٣٣٨، ٥٤٤٠، ٨٥٠
ذلك ذكرى ١١٤١١
ذكرى وماكنا ٢٠٩٢٦
ذكرى الدار ٤٦٣٨
من ذكرها ٤٣٧٩
جاءتهم ذكراهم ١٨٤٧
إلا تذكرة ٢٢٠
تذكرة ومتاعاً ٧٣٥٦
لكم تذكرة ١٣٦٩
هذه تذكرة ١٩٧٣، ٢٩٧٦
إنه تذكرة ٥٤٧٤
إنها تذكرة ١١٨٠
لتذكرة ٤٨٦٩
عن التذكرة ٤٩٧٤
وتذكيري ٧١١٠
مذكوراً ١٧٦
أنت مذكر ٢١٨٨
و الذكورات ٣٥٣٣
والذكورين ٣٥٣٣
للكورين ١١٤١١
الذكر ٣٦٣، ٢١٥٣ و ٤٥
٣٩٢، ٣٩٧٥
ذكر ١٩٥٣، ١٢٤٤، ٩٧١٦
٤٠٤٠، ١٣٤٩
لذكر ١١٤
فلذكر ١٧٦٤
الذكورين حزم ١٤٣٦ و ١٤٤
الذكور ٤٩٤٢
لذكور ١٣٩٦
أتانون الذكور ١٦٥٢٦
بروهم ذكراً ٥٠٤٢

بذكر ٢٨١٣، ٣٦٢١
لذكور ٤٥٢٩، ١٦٥٧
الذكور الحكيم ٥٨٣
عليه الذكر ٦١٥، ٨٣٨
نزلنا الذكر ٩١٥
أهل الذكر ٤٣١٦، ٧٢١
إليك الذكر ٤٤١٦
بعد الذكر ١٠٥٢١
نسوا الذكر ١٨٢٥
عن الذكر ٢٩٢٥
ذي الذكر ١٣٨
عنكم الذكر ٥٤٣
ألقي الذكر ٢٥٥٤
سمعوا الذكر ٥١٦٨
للمذكر ١٧٥٥ و ٢٢ و ٣٢ و ٤٠
بالذكر ٤١٤١
أشد ذكر ٢٠٠٢
منه ذكر ١٠٨ و ٨٣
من لنا ذكر ٩٩٢٠
لهم ذكر ١١٢٠
و ذكر ٨٢١
ذكر كثيراً ٤١٣٣
فالتاليات ذكر ٣٣٧
عندنا ذكر ١٨٣٧
إليك ذكر ١٠٦٥
فالمفقيات ذكر ٥٧٧
ذكر ٤٩٤
فيه ذكر ١٠٢١
كذكر ٢٠٠٢
عن ذكر ٢٨١٨، ٢٩٥٣
بذكرهم ٧١٢٣
عن ذكرهم ٧١٢٣
عن ذكرى ١٠١١٨، ١٢٤٢٠
في ذكرى ٤٢٢٠
أنسوكم ذكرى ١١٠٢٣
من ذكرى ٨٣٨
لذكرى ١٤٢٠
بعد الذكرى ٦٨٦
لهم الذكرى ١٣٤٤

لما رأوا ١٠، ٥٤، ٣٤، ٣٣، ٤٠

٨٤ و ٤٤٢، ٨٥

ورأوا ٢، ١٦٦، ٧، ١٤٩، ٢٨

٦٤

بعد ما رأوا ١٢، ٣٥

إذا رأوا ١٩، ٣٧، ٧٥، ٦٢، ١٤

١١، ٧٢، ٢٤

وإذا رآوك ٢٥، ٤١

فلما رأوك ٤٦، ٦٧، ٢٧

فروا ٣٠، ٥١

فلما رأوها ٦٨، ٢٦

وإذا رآوهم ٨٣، ٣٢

رأيت المنافقين ٤، ٦١

رأيت الذين ٦، ٦٨، ٤٧، ٢٠

إني رأيت ١٢، ٤

رأيت ثم رأيت ٧٦، ٢٠

و رأيت الناس ١١٠، ٢

أرأيت ١٨، ٦٣، ٢٥، ٤٣، ٩٦، ٩

و ١١، ١٣، ١١٠، ١١

أفأريت ١٩، ٧٧، ٢٦، ٢٠، ٤٥

٢٣، ٥٣، ٢٣

أرأيتك ١٧، ٦٢

قل أرأيتكم ٦، ٤٠ و ٤٧

أرأيتكم إن ٦، ٤٦، ١٠، ٥٠، ١١

٢٨ و ٦٣ و ٢٨، ٨٨ و ٧١ و ٧٢

٤١، ٥٢، ٤٦، ١٠، ٦٧، ٢٨ و

٣٠

أرأيتكم ١٠ ما ٥٩، ٤٦

أرأيتكم شركاءكم ٣٥، ٤٠

أفأرأيتكم ٢٦، ٣٧، ٣٨، ٥٣

١٩، ٥٨، ٦٣، ٦٨ و ٧١

فقد رأيتهم ٣، ١٤٣

لرأيتهم خاشعاً ٥٩، ٢١

رأيتهم لي ١٢، ٤

رأيتهم ضلوا ٢٠، ٩٢

رأيتهم ينظرون ٣٣، ١٩

إذا رأيتهم ٣٣، ١٩، ٧٦

و رأيتهم ٦٣، ٥

فلما رأته ١٢، ٣١

إني أرى ٨، ٤٨، ١٢، ٤٣، ٣٧

راس

واشتمل الرأس ١٩، ٤

و أخذ برأس ٧، ١٥٠

من رأسه ١٩٦٢، ١٢، ٤١

فوق رأسه ٤٤، ٤٨

فوق رأسي ١٢، ٣٦

ولا يرأسني ٢٠، ٩٤

رؤوس ٢، ٣٧، ٦٥

رؤوسكم ٢، ١٩٦٢، ٤٨، ٢٧

برؤوسكم ٦٥

مقتني رؤوسهم ١٤، ٤٣

إليك رؤوسهم ١٧، ٥١

على رؤوسهم ٢١، ٦٥

فوق رؤوسهم ٢٢، ١٩

ناكسو رؤوسهم ٣٢، ١٢

لأروا رؤوسهم ٦٣، ٥

رأف

رأفة ٢٤، ٢٢، ٥٧، ٢٧

رؤوف رحيم ٩، ١١٧ و ١٢٨،

٢٤، ٢٠، ٥٩، ١٠

رؤوف بالعباد ٢٧، ٣٠، ٣٠

لرؤوف رحيم ٢، ١٤٣، ١٦، ٧ و

٤٧، ٢٢، ٦٥، ٥٧، ٩

رأي

رأي ٦٦ و ٧٧ و ٧٨، ١١

٧٠، ١٢، ٢٤ و ٢٨، ١٦، ٨٥ و

٨٦، ١٨، ٥٣، ٢٠، ١٠، ٢٣، ٢٢،

١١ و ١٨

رائد الذين ٢١، ٣٦

فلما رآه ٢٧، ٤٠

و لقد رآه ٥٣، ١٢، ٢٣، ٨١

أن رآه ٩٦، ٧

فرآه ٣٥، ٣٧، ٥٥

فلما رآها ٢٧، ٢٨، ٣١

فلما رآته ٢٧، ٤٤

إذا رآتهم ٢٥، ١٢

٢٠، ٤٢، ٣٤

ذوقوا ما ٢٩، ٣٩، ٢٤

ذوقوا فتنتكم ٥١، ١٤

ذوقوا مس ٥٤، ٤٨

فذوقوا العذاب ٦٣، ٦٠، ٣٠،

٧، ٣٩، ٤٦، ٣٤

فذوقوا ما ٩٠، ٣٥

فذوقوا بما ٣٢، ١٤

فذوقوا فما ٣٥، ٢٧

فذوقوا عذابي ٥٤، ٣٧ و ٣٩

فذوقوا فلن ٧٨، ٣٠

فذوقوه ٨، ١٤

فأذاقني الله ١٦، ١١٢

أذاقهم من ٣٠، ٢٣

فأذاقهم الله ٣٩، ٢٦

أذاقنا الناس ١٠، ٢١، ٣٦

أذاقنا الإنسان ١١، ٩١، ٤٢، ٤٨

لأذاقناك ضعف ١٧، ٧٥

ولئن أذاقناه ١١، ٤١، ٥٠

نذقه من ٢٢، ٢٥، ٣٤، ١٢

نذقه عذاباً ٢٥، ١٩

ونذيقهم من ٣٢، ٢١، ٤١، ٥٠

ونذيقه يوم ٢٢، ٩

ثم نذيقهم ١٠، ٧٠

نذيقهم عذاب ٤١، ١٦

يذيق بعضهم ٦، ٦٥

ليذيقكم من ٣٠، ٤٦

ليذيقهم بعض ٣٠، ٤١

ذاقوا الموت ٣، ١٨٥، ٢١، ٣٥

٢٩، ٥٧

لذاقوا العذاب ٣٧، ٢٨

إنا لذاقون ٣٧، ٢١

ذيع

أذاعوا به ٤، ٨٣

باب الرأء

أذهباً إلى ٢٠، ٤٣، ٢٥، ٣٦

فأذهباً بآياتنا ٢٦، ١٥

أذهبوا ١٢، ٨٧ و ٩٣

أذهب عنا ٣٥، ٣٤

أذهبهم طياتكم ٤٦، ٢٠

يذهب ١١، ٩، ١٥

ليذهب عنكم ٣٣، ٢٣

يذهبكم ٤، ١٢٣، ٦، ١٢٣، ١٤

١٦، ٣٥، ١٩

بذهب السينات ١١، ١١٤

هل يذهب ٢٢، ١٥

إني داهب ٣٧، ٩٩

على دهاب ٢٣، ١٨

الذهب والفضة ١٤، ٩، ٣٤

من ذهب ١٨، ٢١، ٢٢، ٢٣، ٣٥

٤٣، ٥٣، ٧١

ذهياً ٣١، ٩١

ذهل

تذهل كل مرسعة ٢٢، ٢

ذود

تذودان ٢٨، ٢٣

ذوق

فلما ذاقا ٧، ٢٢

فذاقت وبال ٦٥، ٩

ذاقوا ٦، ١٤٨، ٥٩، ١٥

فذاقوا ٦٤، ٥

تذوقوا السوء ١٦، ٩٤

ليذوق وبال ٥، ٩٥

يذوقوا عذاب ٣٨، ٨

ليذوقوا العذاب ٤٦، ٥٦

لا يذوقون ٤٤، ٥٦، ٧٨، ٢٤

فليذوقوه ٣٨، ٥٧

ذُق إنك ٤٤، ٤٩

ذوقوا عذاب ٣، ٨١، ٨٠، ٥٠

١٠، ٥٢، ٢٢، ٢٢، ٣٢، ١٤ و

ليبريها سو آنتها ٢٧٧	٢٠١	فتره مصفراً ٢١ ٣٩ ٥٧، ٢٠	١٠٢
أوتنا ٢ ١٢٨ ٤٠، ١٥٣ ٢٩	أظم يروا ٩٣٤	تراهم ٧ ١٩٨ ٤٢، ٤٥ ٤٨	و أرى ٤٦٢٠
أوني ٢ ٢٦٠ ١٤٣	إذ يرون ٢ ١٦٥	٢٩	لا أرى ٢٧ ٢٠
أوني الذين ٣٤ ٢٧	أولا يرون ٩ ١٢٦	إن تون ١٨ ٣٩	ما أرى ٤٠ ٢٩
أوني ماذا ٣٥ ٤٠ ٤٦، ٤	أفلا يرون ٢٠ ٢١ ٨٩ ٤٤	ألم تروا ٣١ ٢٠ ١٥٧١	إني أراك ٧٤
أوني ماذا ٣١ ١١	يوم يرون ٢٥ ٢٢ ٤٦، ٣٥	تروون ٨٨ ١٢ ٥٩	ولكني أراكم ١١ ٢٣ ٤٦، ٢٩
أوتوا أعمالهم ٩٩ ٦	حين يرون ٢٥ ٤٢	تتروون الجحيم ثم تتروونها ١٠٢	إني أراكم ١١ ٨٤
أوتوا الجمعان ٣٦ ٦١	لا يرون ٧٦ ١٣	٧ و ٦	إني أراكم ١٢ ٣٦
أوتوا الفتنان ٨٨ ٤	يرونه بعيداً ٧٠ ٦	تروونها ١٣ ٢٢ ٢٢ ٣١ ١٠	ألم تروا إلى ٢ ٢٤٣ و ٢٤٦
أوتوا ١٠٧ ١٤٢ ٦	يرونها ٤٠ ٧٩ ٤٦	لا ترونها ٧ ٢٧	٣، ٢٥٨ ٤٢، ٤٤ و ٤٩
أوتوا الناس ٢ ٢٦٤ ٨، ٢٨	يرونهم مظهرهم ٣ ١٣	ولم تروها ٩٦ ٣٣، ٤٠ ٩	٥١ و ٦٠ و ١٤ ٢٥، ٢٨
٤٧	لا يرى ٤٦ ٢٥	فما ترون ١٩ ٢٦	٤٠، ٤٥ ٦٩، ٨٥ و ١٤ ٥٩
أرى العين ٣ ١٣	سوف يرى ٥٣ ٤٠	حتى تروى ٢ ٥٥	١١
أبدي أراكم ١١ ٢٧	بما أراك الله ٥ ١٠٥	قد تروى ٢ ١٤٤	ألم تروا أن ١٤ ١٩ ٢٢ ١٨
أنا وأوتوا ١٩ ٧٤	أراكم ما تحبون ٣ ١٥٢	وما تروى ٦ ٩٤ ٢٧	٦٣ و ٦٥ و ٢٤ ٤١ و ٤٣ ٣١
أوتوا ١٧ ٦٠ ٣٧ ٤٨، ١٠٥	ولو أراكم ٣٨ ٤٣	أو تروى ٢٥ ٢١	٢٩ و ٣١ ٧٥٨
٢٧	أفاده الآية ٧٩ ٢٠	لا تروى ٣٨ ٦٢	ألم تروى كيف ١٤ ٢٤ ٨٩، ٦
أوتوا تعبرون ١٢ ٤٣	أوتوا ١٧ ٦٠	ما تروا ١١ ٢٧	١١٥٥
لا تنقص رؤياك ١٢ ٥	أوتوا لكم ٧ ٣٠	إننا تروا ١٢ ٣٦ و ٧٨	ألم تروا أن ١٩ ٨٣
رؤياك ١٢ ٤٣ و ١٠٠	أوتوا آياتنا ٢٠ ٥٦	إننا تروا ١٠ و ١١ ٦٦ ٩١	ألم تروا أن ٢٦ ٢٢٥
رب	ما أراكم إلا ٤٠ ٢٩	ونوا قريباً ٧٧٠	وتروى ١٤ ١٦، ٤٩ ١٤، ٦٢
رؤياكم ٧ ١٤٥ ٢١ ٣٧	سأراكم ٧ ١٤٥ ٢١ ٣٧	إننا تروا ١٢ ٢٠	١٨ ١٧، ٤٧ و ٢٢ ٢٧، ٥
رؤياكم ٧ ٢٨، ٧٥ ٦	تروى ٦ ٢٨، ٧٥ ٦	أولم تروى ٢١ ٣٠ ٣٦ ٧٧	٨٨ ٣٥ ١٢ ٣٩ ٧٥ ٤٤، ٤٤
تروى ٢٣ ٩٥	تروى ٢٣ ٩٥	يروى ٢ ١٦٥ ٣٤ ٥٣ ١٢ و	٢٨ ٤٥
تروى من ٢٣ ٢٠	تروى من ٢٣ ٢٠	١٤ ٩٦ ٣٦ ٧٩ ٣٥	تروى كثيراً ٨٠
تروى الذي ٤٣ ٤٢	تروى الذي ٤٣ ٤٢	سيري ٩٤ ٩	تروى أعينهم ٨٣
تروى بعض ١٠ ٤٦، ١٣ ٤٠	تروى بعض ١٠ ٤٦، ١٣ ٤٠	فسيري ١٠٥ ٩	ولو تروى ٢٧ ٣٠ و ٩٣ ٨
٧٧ ٤٠	٧٧ ٤٠	الذي يروا ٢٦ ٢١٨	٥٠ ٣٢ ٣٤، ١٢ ٣١ و ٥١
تروى من ١١ ١	تروى من ١١ ١	يواكم ٧ ٢٧ ١٢٧	لا تروى ٢٠ ١٠٧
وما تروى ٤٣ ٤٨	وما تروى ٤٣ ٤٨	لم يكد يرواها ٢٤ ٤٠	ماذا تروى ٣٧ ١٠٢
سأراكم آياتنا ٤١ ٥٣	سأراكم آياتنا ٤١ ٥٣	يروى ٩٠ ٧٩ ٧٩ و ٨	حين تروى ٣٩ ٥٨
يواكم آياتنا ٢ ٧٣ ٤٠ و ١٣	يواكم آياتنا ٢ ٧٣ ٤٠ و ١٣	ألم يروا ٧٦ ٦٦ ١٤٨ ١٦، ٧٩	تروى الذين ٣٩ ٦٠
٨١	٨١	٢٧ ٣٦ ٣١	تروى الأرض ٤١ ٣٩
يواكم البرق ١٣ ١٢ ٣٠ ٢٤	يواكم البرق ١٣ ١٢ ٣٠ ٢٤	أولم يروا ١٣ ٤١ ١٦، ٤٨ ١٧	تروى الظالمين ٤٢ ٢٢
يواكم من ٣١ ٣١	يواكم من ٣١ ٣١	٩٩ ٢٦ ٢٩ ١٩ و ٦٧ ٣٠	يوم تروى ٥٧ ١٢
سأراكم ٢٧ ٩٣	سأراكم ٢٧ ٩٣	٢٧ ٣٦ ٣٦ ١٥ ٤١	ما تروى ٦٧ ٢
إذ يروىهم ٨ ٤٤	إذ يروىهم ٨ ٤٤	٤٦ ٢٣ ٦٧ ١٩	هل تروى ٢٦ ٦٩ ٨
إذ يروىهم ٨ ٤٣	إذ يروىهم ٨ ٤٣	و إن يروا ٦ ٢٥ ٧ ١٤٦ ٥٢	فترى ٥ ١٨ ٥٢ ٢٤ ٤٣
ليروى كيف ٥ ٣١	ليروى كيف ٥ ٣١	٤٤ ٤٤ ٢٥	٣٠ ٤٨ ٧٦٩
يروى الله ٢ ١٦٧	يروى الله ٢ ١٦٧	حتى يروا ١٠ ٨٨ و ٩٧ ٢٦	لن تروا ٢٧ ١٤٣

٢٥٢٣	فل تَرْجَعُوا ٢١٥٢	مي أوبى ٩٢١٦	فوجع موسى ٨٦٢٠	إلى ريكم تَرْجَعُونَ ٤٥، ١١٣٢
تَرْبُشْ أربعة ٢٢٦٢	كُلْ مَتَرَبِّصْ ١٣٥٢٠	مِن رِبَا ٢٩٣٠	فَرْجَعْنَاكَ إِلَى ٤٠٢٠	إِلَيْنَا تَرْجَعُونَ ١٩، ٤٠، ٧٧٤٠
مَتَرَبِّصُونَ ٥٢٩	مِن الْمَتَرَبِّصِينَ ٣١٥٢	رِبْوَةً ٥٠٢٣	فَرْجَعُوا إِلَى ٦٤٢١	وَيَوْمَ تَرْجَعُونَ ٦٤٢٤
رَبَطْ	رَبَطَ عَلَى ١٠٢٨، ١٤١٨	رَتَعَ	لَعَلِّي أَرْجِعَ ٤٦١٢	أَنْ يَتَرَا جَعَا ٢٣٠
وَلِيَرْبِطَ عَلَى ١١٨	وَرَابِطُوا ٢٠٠٣	يَرْتَعُ وَيَلْعَبُ ١٢١٢	تَرْجَعُونَ هَإِن ٨٧٥٦	ذَاتِ الرَّجْعِ ١١٨٦
رَبَاطُ الْخَيْلِ ٦٠٨	رَبِيعْ	رَتَقْ	فَلَا تَرْجَعُوهُمْ ١٠٦٠	عَلَى رَجْعِهِ لِقَادِر ٨٨٦
زُيْعْ ١٢٤	وَزَيْتَاغْ ١٣٥، ٣٤	رَتَقَ	يَرْجِعُ ٨٩٢٠، ٩١، ٣٥٢٧	إِلَى رِيكِ الرَّجْعِيِّ ٨٩٦
أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ ٨، ٦٢٤	عَلَى أَرْبَعٍ ٤٥٢٤	رَتَقًا ٣٠٢١	يَرْجِعُونَ ١٨٢، ٩٥٢١، ٣٦	إِلَيْنَا رَاجِعُونَ ٩٣٢١
أَرْبَعَةُ أَشْهُرٍ ٢٢٦٢، ٩٠٢٣٤	أَرْبَعَةٌ مِنْ ٢٦٠٢	رَتَلْ	لَعَلَّهُمْ يَرْجَعُونَ ١٦٨٧، ٧٢٣	إِلَى رِبْعِهِمْ رَاجِعُونَ ٦٠٢٣
أَرْبَعَةٌ مِنْكُمْ ١٥٤	أَرْبَعَةُ حَرَمٍ ٣٦٩	وَرَتَّلَاهُ تَرْتِيلًا ٣٢٢٥	يَرْجِعُونَ ٨٩٢٠، ٦٢١٢، ٤١٣٠	إِلَى مَرْجَعَتِهِمْ ٥٥٣، ٨٢٩، ٣١
أَرْبَعَةُ أَيَّامٍ ١٠٤١	بِأَرْبَعَةِ شَهَدَاءٍ ١٣، ٤٢٤	وَرَتَّلَ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا ٤٧٣	إِلَيْنَا يَرْجَعُونَ ٥٨٢١	إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ ٤٨٥، ١٠٥
أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ١٤٢٧، ٥١٢	أَرْبَعِينَ سَنَةً ١٥٤٦، ٢٦٥	رَجَعَ	مَاذَا يَرْجَعُونَ ٢٨٢٧	إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ ١٠٦٠، ٤١٠
رَابِعُهُمْ ٧٥٨، ٢٢١٨	اعْتَرَتْ وَرَبَّتْ ٣٩٤١، ٥٢٢	رَجَعَتْ الْأَرْضُ رَجْعًا ٤٥٦	إِلَى أَهْلِهِمْ يَرْجَعُونَ ٥٠٣٦	إِلَى رِيكِم مَرْجِعُكُمْ ١٦٤٦، ٣٩
لِيرَبِّوَانِي ٣٩٣٠	فَلَا يَرْبُو ٣٩٣٠	رَجَزْ	ارْجِعْ ١٢، ٥٠١٢، ٣٧٢٧، ٤٦٧	إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ ٢٣١٠
كَمَا رَيْتَانِي ٢٤١٧	أَلَمْ تَرَكَ فِينَا ١٨٢٦	الزَّجَزُ ١٣٥، ١٣٤٧	فَارْجِعْ الْبَصَرَ ٣٦٧	إِلَى رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ ١٠٨٦
يُزَيِّ الصَّدَقَاتِ ٢٧٦٢	زَيْلًا رَابِعًا ١٧١٣	رَجَزَ ١١٨، ٥٣٤، ١١٤٥	فَارْجَعْنَا نَعْمَلُ ١٢٣٢	إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ٤٦١٠، ٧٠، ٣١
أَخَذَةُ رَابِيَةً ١٠٦٩	اعْتَرَتْ وَرَبَّتْ ٣٩٤١، ٥٢٢	رَجَسَ ٣٣، ٣٠، ٢٢	ارْجِعُوا ١٢، ٨١، ٢٤، ٢٨، ٥٧	إِنْ مَرْجِعُهُمْ ٦٨٣٧
	لِيرَبِّوَانِي ٣٩٣٠	رَجَسَ ٩٥	رَبِّ ارْجِعُونَ ٩٩٢٣	رَجِفْ
	كَمَا رَيْتَانِي ٢٤١٧	رَجَسًا إِلَى رَجْسِهِمْ ١٢٥٩	ارْجِعْ إِلَى ٢٨٨٩	تَرْجِفُ الْأَرْضُ ١٤٧٣
	يُزَيِّ الصَّدَقَاتِ ٢٧٦٢	رَجَعَ	وَلَنْ تَرْجِعَتْ ٥٠٤١	تَرْجِفُ الرَّاجِفَةُ ٦٧٩
	زَيْلًا رَابِعًا ١٧١٣	زَجَعَ مُوسَى ١٥٠٧	تَرْجِعُ الْأُمُورُ ٢، ٢١٠٩، ٣٤٨	أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ ٧٨، ٩١، ٧٧
	أَخَذَةُ رَابِيَةً ١٠٦٩		إِلَيْنَا تَرْجَعُونَ ٢٨٢، ٢٤٥	٢٧٢٩، ١٥٥
			١٠٥٦١، ١١٣٤، ٢٨٧٠	وَالْمَرْجُفُونَ ٦٠٣٣
			٢٢٣٦، ١١٣٠، ١٧٢٩	رَجُلْ
			وَأَمَّا ٤٤٣٩، ٤١، ٤٣٢١	رَجُلٌ يورث ١٢٤
			٨٥	عَلَى رَجُلٍ ٦٣٧، ٦٩، ٧٣٤
			تَرْجَعُونَ فِيهِ ٢٨١٢	٣١٤٣
			إِلَيْنَا تَرْجَعُونَ ٢١، ٣٥٢٩	
			لَا تَرْجَعُونَ ٢٣١٥	

٥٣ ٣٩.٥٠ ٣٠.٧٣ ١١.٥٦
لذلك رحمة ١٨ ٨٣
من الله ورحمة ١٥٧
قبها رحمة ١٥٩
مغفرة ورحمة ٩٦
في رحمة ١٧٥
ذو رحمة ١٤٧
هدى ورحمة ١٥٤ ٦
٥٢٧ و ١٥٤ و ٢٠٢.١٠
٢٧ ١٩ و ٦٤ ١٦ ١١١
٢٠ ٤٥.٣٣١ ٤٣ ٢٨.٧٧
ورحمة للذين ٦١
رحمة من ١٠ ٢١ ١١.٢٨
٦ ٤٤.٥٠ ٤١.٤٦ ٢٨.٨٢
منارحة ٤٨ ٤٢.٩١١
إماماً ورحمة ١٧
منه رحمة ١١ ٦٣ ٣٠.٢٣
من رحمة ١٥ ٥٦ ٣٥
ابتغاء رحمة ١٧
شفاء ورحمة ١٧
إلا رحمة ١٧ ١٧ ٢١.١٠٧
٤٤ ٣٦.٨٦ ٢٨
رحمة ربي ١٧ ١٠٠
آتيها رحمة ١٨ ٦٥
هذا رحمة ١٨ ٩٨
رحمة ربك ١٩ ٣٨.٢ ٤٣.٩
٣٢
ورحمة منا ١٩ ٢١
مودة ورحمة ٣٠ ٢١
الناس رحمة ٣٠ ٣٦
بكم رحمة ٣٣ ١٧
رحمة منا ٣٨ ٤٣.٤١ ٥٠
رحمة ربه ٣٩ ٩
رحمة وعلماً ٧ ٤٠
إماماً ورحمة ٤٦ ١٢
رافة ورحمة ٥٧ ٢٧
لرحمة ٢٩ ٥١
برحمة ٧ ٤٩.٩٧ ١١.٢١
٥٨ و ٦٦ و ٩٤ ٣٩.٢٨
على نفسه الرحمة ٦ ١٢ ٥٤

على أرحانها ٦٩ ١٧
رحب
بما رحبت ٩ ٢٥ و ١١٨
لا برحمة ٣٨ ٥٩ و ٦٠
رحق
رحيق مخنوم ٨٣ ٢٥
رحل
في رحل أخيه ١٢ ٧٠
في رحله ١٢ ٧٥
في رحالهم ١٢ ٦٢
رحلة الشتاء ١٠٦ ٢
رحم
ما رحم ١٢ ٥٣
إلا من رحم ١١ ٤٣
فقد رحمته ٤٠ ٩
أورحمنا ٦٧ ٢٨
ولو رحمناهم ٢٣ ٧٥
فقد رحمته ٦ ١٦
و نرحمنا ٧ ٢٣
و نرحمهم ١١ ٤٧
و برحم من ٢٩ ٢١
برحمهم ١٧ ٨ ٥٤
لئن لم يرحمنا ٧ ١٤٩
سيرهمهم ٩ ٧١
اغفر وارحم ٢٣ ١١٨
وارحمنا ٢ ٢٨٦ ٧.١٥٥ ٢٣
١٠٩
رب ارحمهم ١٧ ٢٤
لعلكم ترحمهم ٣ ١٢٢.٦
١٥٥.٦٣٧ ٢٠٤.٢٠٤ ٥٦
٤٩.٤٥٣٦ ٤٦.٢٧ ١٠
ورحمهم ٢ ١٥٧
ريكم ورحمة ٢ ١٧٨
رحمة الله ٢ ٢١٨ ٧.١٠٧

٤٩ ٢٦.٧١
وأرحلهم ٥ ٢٤ ٢٤.٢٣
نحت أرحلهم ٥ ٢٩.٦٦ ٥٥
تشهد أرحلهم ٣٦ ٦٥
أيديهم وأرحلهم ٦٠ ١٢
يضرين بأرحلهم ٢٤ ٣١
بخيلك وزجلك ١٧ ٦٤
رحم
لرحمتك ١١ ٩١
لأرحمتك ١٩ ٤٦
أن ترحمهم ٤٤ ٢٠
لنرحمتكم ٣٦ ١٨
برحمهم ١٨ ٢٠
رحمنا بالغيب ١٨ ٢٢
رحمونا للشيئين ٦٧ ٥
الرحيم ٦٦.٣٦٣ ٩٨
فإنك رحيم ١٥ ٣٨.٧٧
شيطان رحيم ١٥ ٨١.٢٥
من المرحومين ٢٦ ١١٦
رحو
ما كنت ترجو ٢٨ ٨٦
ترجون ٤ ١٠٤ ١٣٧١
من ربك ترجوها ١٧ ٢٨
يرجو لقاء ١٨ ٢٩.١١٠ ٥
يرجو الله ٢١ ٦٠
يرجو رحمة ٣٩ ٩
يرجون رحمة ٢ ٢١٨
يرجون رحمة ١٧ ٥٧
لا يرجون ٤ ١٠٤ ٧.١١
و ٢٤ ٢٥.٦٠ ٢١.٤٠
٤٥ ٢٧.٨١٤
يرجون تجارة ٣٥ ٢٩
وارجوا اليوم ٢٩ ٣٦
نرجي من تشاء ٣٣ ٥١
أزجة وأخاه ٧ ١١١ ٣٦
فيها فرجوا ١١ ٦٢
و آخرون فرجوا ٦٩ ١٠

إلى رجل ١٠ ٢
رجل رشيد ١١ ٧٨
إلا رجل ٢٣ ٢٥ و ٣٤.٤٣
وجاء رجل ٢٨ ٢٠
رجل يسمى ٣٦ ٢٠
رجل مؤمن ٤٠ ٢٨
فرجوا ٢ ٢٨٢
لرجل ٣٣ ٢٩.٤٣
لجملته رجلاً ٦ ٩
سبعين رجلاً ٧ ١٥٥
إلا رجلاً ١٧ ٤٧.٢٥ ٨
سواك رجلاً ١٨ ٣٧
رجلاً فيه شركاء ٣٩ ٢٩
رجلاً سلباً ٣٩ ٢٩
أنفلقوا رجلاً ٤٠ ٢٨
قال رجلاً ٥ ٢٣
يكونا رجلاً ٢ ٢٨٢
مثلاً رجلاً ١٦ ١٨.٧٦ ٣٢
رجلين يقتلان ٢٨ ١٥
الرجال ٤ ٣٤ و ٧٥ و ٩٨
٢٩ ٢٩.٥٥ ٢٧.٣١ ٢٤ ٨١
للرجال ٢ ٢٢٨.٧ ٢٢
رجال ١٠٩.٤٦٧ ٢٤.٣٧
٢٣ ٢٣.٤٨ ٢٥.٦٧٢
برجال ٧٢ ٦
رجلاً كثيراً ٤ ١
رجلاً ونساء ٤ ١٧٦
رجلاً يعرفونهم ٨٧ ٤٨
إلا رجلاً ١٢ ١٠٩.٤٣
٧٢١
يأتوك رجلاً ٢٢ ٢٧
لا ترى رجلاً ٣٨ ٦٢
فرجلاً أو ركبناً ٢٣٩
من رجالكم ٢ ٢٨٢.٣٣ ٤٠
اركض يرحلك ٣٨ ٤٢
على رجلين ٢٤ ٤٥
أرجل يمشون ٧ ١٩٥
برؤسكم وأرجلكم ٦٥
نحت أرجلكم ٦ ٦٥
أيديكم وأرجلكم ٧ ١٢٤.٢٠

ذو الرحمة ١٢٣٦، ١٨، ٥٨
من الرحمة ١٧، ٢٤
فيه الرحمة ٥٧، ١٣
في رحمتك ١٥١٧
يرحمك ١٩٢٧، ٨٦١٠
من رحمتنا ١٩، ٥٠، ٥٣
في رحمتنا ٢١، ٧٥، ٨٦
يرحمنا ١٢، ٥٦
ورحمته ٢، ٦٤، ٨٢، ١١٣،
٢٤، ١٠، ١٤، ٢٠، ٢١
يدي رحمة ٥٧٧، ٢٥، ٤٨
٦٣٢٧
في رحمة ٩، ٩٩، ٤٢، ٤٥
٢١، ٧٦، ٤٨، ٣٠
يرجون رحمة ٥٧١٧
من رحمة ١٨، ١٦، ٢٨، ٧٣
٤٦٣٠، ٥٦، ٢٨
مسكات رحمة ٣٩، ٢٨
ينشر رحمة ٤٢، ٢٨
يرحمته ٣، ١٠٥٢، ٧٤٣، ٥٨١٠
رحمتي ١٥٦٧، ٢٢، ٢٩
أرحم الراحمين ١٥١٧، ١٢
٨٢٢١، ٩٢، ٦٤
غير الراحمين ٢٣، ١٠٩، ١١٨
توباً رحيماً ١٦٤ و ٦٤
غفوراً رحيماً ٢٣ و ٩٦
١٠٠ و ١٠٦ و ١١٠ و ١٢٩
١٥٢، ٦٢٥ و ٧٠، ٣٣ و ٥
٢٤ و ٥٠ و ٥٩، ١٤٤٨
بكم رحيماً ٢٩، ٢٩، ٦٦١٧
بالمؤمنين رحيماً ٤٣٣٣
رُحماً بينهم ٤٨، ٢٩
أرحم الراحمين ١٥١٧، ١٢
٨٢٢١، ٩٢، ٦٤
تواصوا بالمرحمة ١٧٩٠
في الأرحام ٦٣، ٢٢، ٣١
٣٤
والأرحام ١٤
أرحام الأنثيين ١٤٣٦ و ١٤٤
أولو الأرحام ٧٥٨، ٦٣٣

تفيض الأرحام ٨١٣
أرحامكم ٤٧، ٢٢، ٣٦٠
في أرحامهن ٢٢٨
أقرب رُحماً ٨١

رخي

بأمره رُخاء ٣٦٣٨

ردأ

معي رداء ٢٨، ٣٤

ردد

ورد الله ٣٣، ٢٥
ثم رددنا ٦١٧
ثم رددناه ٥٩٥
فرددناه إلى ٢٨، ١٢
فلا يستليعون ردها ٢١، ٤٠
فردوا إليه ١٤، ٩
ولو ردوه ٨٣
فرددنا على ٤٧
يسردونكم ٢١٧، ٣، ١٠٠ و ١٤٩
يرددونكم ٩٢، ١٠٩
فردوه إلى ٥٩
رددوها ٨٦، ٣٣٨
زددت إليهم ١٢، ٦٥
ولئن زددت ١٨، ٣٦
ردوا إلى ٤، ٩١، ٦٢، ٣٠، ١٠
ولو ردوا ٢٨
أن ترداً إيمان ١٠٨٥
ثم تردون ٩٤، ٨٦٢
وسردون ١٠٥٩
تردد ٢٧، ٥٣٧، ٧١
ولا يردد ١٤٧، ١٢، ١١٠
يردد إلى ١٦، ٧٠، ١٨، ٥٢٢
إليه يردد ٤٧
ثم يرددون ٨٥٢، ١٠١٩
يترددون ٥٩

فارتد بصيراً ١٢، ٩٦
فارتدوا على ١٨، ٦٤
ارتدوا على ٤٧، ٢٥
ولا ترتدوا على ٥
يرتد ٥، ١٤، ٤٣، ٢٧، ٤٠
ومن يرتد ٢١٧
فلا يستليعون ردها ٢١، ٤٠
أحق يردهن ٢٢٨
فلا راد ١٠٧١
لرادك إلى ٢٨، ٨٥
راذوه إليك ٢٨، ٧
يرادي رزقهم ١٦، ٧١
لا مرد ١٣، ١١، ٣٠، ٤٢، ٤٢
٤٧

هل إلى مرد ٤٤٤٢٢
خير مرد ١٩، ٧٦
وأن مردنا إلى ٤٣، ٤٠
غير مردود ١١، ٧٦
أنا لمردودون ٧٩، ١٠

ردف

ردف لكم ٢٧، ٧٢
تبعها الرادفة ٧٧٩
مردفين ٩٨

ردم

وبينهم ردم ١٨، ٩٥

ردي

مواء فتردي ١٦٢٠
أردكم ٤١، ٢٣
كدت لتردين ٣٧، ٥٦
ليردوه ٦، ١٢٧
إذا تردى ٩٢، ١١
والمتردية ٣٥

رذل

إلى أرذل ١٦، ٧٠، ٥٢٢

الأرذلون ٢٦، ١١١
هم أرذال ١١، ٢٧

رزق

رزقكم الله ٥، ٨٨، ٦، ١٤٢٧
١٦، ١٤، ٣٦، ٤٧
ورزقكم من ٢٦٨، ١٦، ٧٢،
٤٠، ٦٤
ثم رزقكم ٣٠، ٤٠
رزقناكم ٥٧٢ و ١٧٢ و ٢٥٤،
٧، ٢٠، ١٦٠، ٢٠، ٣٠، ٢٨، ٦٣
١٠
ومن رزقناه ١٦، ٧٥
سما رزقناهم ٢، ٣٨، ١٣
١٤، ٣١، ١٦، ٥٦، ٢٢، ٣٥
٢٨، ٥٤، ٣٢، ١٦، ٣٥، ٤٢
٢٨
و رزقناهم ١٠، ٩٣، ١٧، ٧٠
١٦٤٥
سما رزقهم ٤، ٣٩
سما رزقهم ٦، ١٤٠، ٢٢، ٢٨ و
٢٤
ورزقني منه رزقاً ١١، ٨٨
توزق من تشاء ٣، ٢٧
نحن نوزقك ٢٠، ١٣٢
نحن نوزقكم ٦، ١٥١
نحن نوزقهم ١٧، ٣١
يرزق ٢، ٢١٢، ٣٧٣، ٢٤، ٢٨
١٩٤٢
من يرزقكم ١٠، ٣١، ٢٧، ٦٤
٢٤٣٤
غير الله يرزقكم ٣٣٥
الذي يرزقكم ٦٧، ٢١
ليرزقهم الله رزقاً ٢٢، ٥٨
و يرزقه من حيث ٣٦٥
الله ليرزقها ٢٩، ٦٠
وارزق أهله ١٢٦٢
وارزقنا ٥، ١١٤
وارزقهم من ١٤، ٣٧

وارزقوهم فيها ٥٤
 فارزقوهم منه ٨٤
 هذا الذي رزقنا ٢٥
 كلما رزقوا ٢٥
 طعام تروثقاه ١٢
 يوزقون ٣٠١٦٦٩٣
 من رزق ٢٠١٠٠٣٤
 ٥٧٥١٠٤٥٠١٥
 رزق كريم ٤٨ و ٧٤٠٢٢٠٥٠
 ٤٣٤٠٢٦٢٤
 رزق ربك ٢٠١٣١
 لهم رزق ٤١٣٧
 يوزق منه ١٨١٩
 من الرزق ٢٢٧
 يسط الرزق ١٣٢٦١٧٠٣٠
 ٢٨١٢٢٩٠٦٢٣٠٣٤
 ٣٦ و ٣٩ و ٣٩٠٥٢٤٢
 في الرزق ١٦٧١
 عند الله الرزق ٢٩١٧
 بسط الله الرزق ٤٢٢٧
 رزقاً لكم ٢٢٢٠٢٢١٤
 من ثمرة رزقاً ٢٥٢
 عندها رزقاً ٣٧٣
 رزقاً حسناً ١١٠٨١٦٦٧ و
 ٥٨٢٢٠٧٥
 لهم رزقاً ١٦٧٣
 لا نسلأك رزقاً ٢٠١٣٢
 رزقاً من لنا ٢٨٥٧
 لكم رزقاً ٢٩١٧
 رزقاً كريماً ٣٣٣١
 من السماء رزقاً ٤٠١٣
 رزقاً للباد ٥٠١١
 له رزقاً ٦٥١١
 رزقكم ٢٢٠٥٦٠٨٢
 هذا لوزقنا ٣٨٥٤
 عليه رزقه ٦٥٠٧١٨٩
 من رزقه ٦٧١٥
 اسلك رزقه ٦٧٢١
 رزقها ١١٦٠٦١١٢٩٠٢٩٠٦٠
 رزقهم ١٦٠٧١٩٦٢

رزقهن ٢٢٣٢
 خير الرازقين ٥١١٤٠٢٢٠٥٨
 ١١٦٢٠٢٩٣٤٠٧٢٢٣
 له يرازقين ١٥٢٠
 هو الرزاق ٥٨٥١
 رسخ
 الراسخون في ٤٠٧٣١٦٢
 رسس
 أصحاب الرس ٢٥٠٣٨٠٥٠
 ١٢
 رسل
 أرسل رسوله ٩٠٣٣٩٤٨
 ٩٦١
 أرسل الرياح ٢٥٤٨٩٣٥
 أرسل عليهم ١٠٥٣١٠
 فأرسل فرعون ٢٦٥٣
 أرسلت إليهن ١٢٣١
 لولا أرسلت ٢٠١٣٤٢٨٤٧
 إنا أرسلناك ٢١١٩٢
 وأرسلناك ٤٧٩
 ما أرسلناك ٤٠١٧٠٨٠٥٤ و
 ٢١٠٧٢٥٠١٠٦٠٥٦٣٤
 ٢٨٤٤٢٤٨
 كذلك أرسلناك ١٣٣٠
 إنا أرسلناك ٣٣٤٥٣٥٢٤
 ٨٤٨
 أرسلناه إلى ٣٧١٤٧٥١٢٨
 فأرسلوا وأردمهم ١٢١٩
 لن أرسله ١٢٦٦
 و ما نرسل ٦٠٤٨١٧٠٥٩
 ٥٦
 أن نرسل ١٧٥٩
 لنرسل عليهم ٥١٢٣
 ولنرسلن معك ٧١٢٤

و يرسل ٦٠٦١٣٠١٢١٨
 ٤٢٣٩٠٤٠
 الذي يرسل ٥٧٧٠٤٨٣٠
 يرسل السماء ١١٠٥٢١١٧١
 أو يرسل ١٧٠٤٢٠٤٢٠٥١
 و من يرسل ٢٧٦٣
 أن يرسل ٣٠٠٤٦٦٧١٧
 فيرسل ١٧٦٣
 أن أرسل ٢٦١٧
 وأرسل ١١١٧
 فأرسل ٧٠١٠٥١٢٠٦٣٢٠
 ٤٧٠٢٦٣٢٦
 أرسله معنا ١٢١٢
 فأرسله معي ٢٨٣٤
 فأرسلون ١٢٤٥
 أرسل ٦٧ و ٧٥٠٢١٠٥٢٦
 ٢٧
 أرسلت به ٧٠١١٠٨٧٤٦
 ٢٢
 بما أرسلتم ١٤٠٩٣٤٤١
 ١٤٠٤٣٢٤
 أرسلنا إليهم رسلاً ٥٧٠
 أرسلنا ١١٠٧٠١٥٠٥٨٥١
 ٣٢
 و ما أرسلوا ٨٣٣٣
 يرسل عليكمنا ٥٥٢٥
 رسالة ربي ٧٧٧٧
 رسالته ٥٠٦٦٧١٢٤
 رسالات ربي ٧٠٦٢٧ و ٦٨٩٣
 رسالات الله ٣٣٣٩
 رسالات ربه ٧٢٢٨
 و رسالته ٧٢٢٣
 يرسلاني ٧٤٤١٤٤
 فلا يرسل ٣٥٢٣
 يرسلو الناقة ٥٤٢٧
 كنا يرسلين ٢٨٤٥٠٤٤
 وإني يرسله ٢٧٢٥
 أن صالها يرسل ٧٥٧٥
 لت يرسلنا ١٣٤٣
 يرسلون ٣٦١٤

المرسلون ١٥٠٥٧ و ٦١٠٢٧
 ١٠ و ٣٥٠١٢٣٦٠٥٢٠٥١
 ٣١
 لمرسلون ٣٦١٦٦
 لمن المرسلين ٢٠٢٠٣٦٠٣
 ٣٧١٢٣ و ١٢٣٠١٣٩
 نبأ المرسلين ٦٠٢٤
 نرسل المرسلين ٦٠٤٨٠٥٦١٨
 ولنأمن المرسلين ٦٧
 من المرسلين ٧٧٧٠٢٥٠٢٠
 ٢٦٠٢١٢٨٧
 الحجر المرسلين ١٥٨٠
 نوح المرسلين ٢٦١٠٥
 عاد المرسلين ٢٦١٢٣
 ثمود المرسلين ٢٦١٤١
 لوط المرسلين ٢٦١٦٠
 الأيكة المرسلين ٢٦١٧٦
 أجبتهم المرسلين ٢٨٦٥
 اتبعوا المرسلين ٣٦٢٠
 و صدق المرسلين ٣٧٣٧
 لعبادنا المرسلين ٣٧١٧١
 على المرسلين ٣٧١٨١
 والمرسلات عرفاً ٧٧١
 رسي
 والجبال أرساه ٧٩٣٢
 فيها رواسي ١٣٠١٣١٥٠٢٠١٩
 ٤١٠٠١٠٠٧٧٧٠٢٧
 رواسي أن ١٦٠١٥٠٢١٠٣١
 لها رواسي ٢٧٦١
 و قدور روايات ٣٤١٣
 أياها مرساه ٧٠١٨٧٠٤٢٧٩
 مجريها و مرساه ١١٤١
 رشد
 لعلمهم يرشدون ٢١٨٦
 يرشد ٢٠٢٠٢٥٦٧٠١٤٦٠٢٧٢
 رشداً ٤٠١٨٠٦٦٦

رغدأ ٢ ٣٥ و ١٦٠٨ ١١٢	
رغم	
تغاضا كبراً ٤ ١٠٠	
رفت	
عظماً وزفاثاً ١٧ ٤٩ و ٩٨	
رفت	
فلارفت ٢ ١٩٧	
الرفت إلى ٢ ١٨٧	
رفت	
بش الرفد المرفود ١١ ، ٩٩	
رفرف	
على رفرف خضر ٥٥ ٧٦	
رفع	
رفع بعضهم ٢ ٢٥٣	
رفع بعضكم ٦ ١٦٥	
رفع أبويه ١٢ ١٠٠	
رفع السماوات ١٣ ٢	
رفع سمكها ٧٩ ٢٨	
رفعنا فوقكم ٢ ٦٣ و ٩٣	
رفعنا فوقهم ٤ ١٥٤	
رفعنا بعضهم ٤٣ ٣٢	
رفعنا لك ذكرك ٤ ٩٤	
ورفعنا مكاناً ١٩ ٥٧	
لرفعنا بها ٧ ١٧٦	
رفعنا الله ٤ ١٥٨	
والسما رفعنا ٥٥ ٧	
لا ترفعوا ٩ ٢	
ترفع درجات ٦ ١٢٨٣ ٧٦	
يرفع ٢ ١٢٧ ، ٥٨	
الصالح يرفعه ٣٥ ١٠	

١١٤	
مرضاة أزواجك ٦٦ ١	
واينفاه عرضاتي ٦٠ ١	
رطب	
رطب ٦ ٥٩	
رطباً جنباً ١٩ ٢٥	
رعب	
كفروا الرعب ٣ ١٢٨ ، ١٥١	
قلوبهم الرعب ٣٣ ٢٥٩ ، ٢٦٣	
منهم رعباً ١٨ ١٨	
رعد	
رعد و برق ٢ ١٩	
يسع الرعد ١٣ ١٣	
رعي	
رعوها حق رعيتها ٥٧ ٣٧	
وارعوا أنعامكم ٢٠ ٥٤	
راعنا ٤ ، ١٠٤ ٤٦	
وعهدهم راعون ٢٣ ٨ ٧٠	
٢٢	
يصدر الرعاء ٢٨ ٢٣	
أخرج الرعي ٨٧ ٤	
ماها و مراعاها ٧٩ ٣١	
رغب	
و ترفعون أن ١٩ ١٢٧	
ومن يرغب ٢ ١٣٠	
ولا يرغبوا ٩ ١٢٠	
فارغب ٩٤ ٨	
يدعوننا رغباً ٢١ ٩٠	
أراغب أنت ١٩ ٤٦	
راغبون ٩ ٦٨ ، ٥٩ ٣٢	
رغد	

رضيتم ٩ ٨٣	
أرضيتكم ٩ ٢٨	
رضوا عنه ٥ ١١٩ ، ٩ ١٠٠	
منها رضوا ٩ ٥٨	
رضوا ما ٩ ٥٩	
رضوا بأن ٩ ٨٧ و ٩٣	
رضوا بالحياة ١٠ ٧١	
ترضى ٢ ١٢٠ ، ٢٠ ١٣٠	
لترضى ٢٠ ٨٤	
لترضى ٩٣ ٥	
ترضاه ٢٧ ١٩ ، ٤٦ ١٥	
قبلة ترضاه ٢ ١٤٤	
لترضوا عنهم فإن ترضوا ٩ ٩٦	
من ترضون ٢ ٢٨٢	
مساكن ترضونها ٩ ٢٤	
لا يرضى ٤ ٩٠٨ ، ٩٦ ٧٣٩	
يوضى ٥٣ ٢٦ ، ٩٢ ٢١	
يؤرضه لكم ٣٩ ٧	
مدخلأ يرضونه ٢٢ ٥٩	
وليروضه ٦ ١١٣	
ويزضين ٣٣ ٥١	
ليروضكم ٩ ٦٢	
يروضتكم بأفواههم ٩ ٨	
أن يروضه ٩ ٦٢	
إذا تراضوا ٢ ٢٢٢	
فيما تراضيتهم به ٤ ٢٤	
ارتضى ٢١ ٢٨ ، ٢٤ ٢٤ ، ٥٥ ٧٢	
٢٧	
عن تراض ٢ ٢٢٣ ، ٤ ٢٩	
عيشة راضية ٦٩ ٢١ ، ١٠١ ٧١	
لسعها راضية ٨٨ ٩	
واجعله رب رضى ١٩ ٦١	
رضوان ١٥ ، ١٦٢ و ١٧٤ ،	
٢١ ، ٧٢ ، ١٠٩ ، ٥٧ ٢٠ و	
٢٧	
رضواناً ٥ ٢٨ ، ٢٩ ٥٩ ، ٨	
رضوانه ١٦ ، ١٦٥ ٢٨	
عند ربه مرضياً ١٩ ٥٥	
راضية مرضية ٨٩ ٢٨	
مرضاة الله ٢ ، ٢٠٧ و ٤٠ ، ٣٦٥	

رشد ٢١ ٥١	
رشدأ ١٨ و ١٠ ، ٧٢ ، ٢٤ و ١٠	
٢١ و ١٤	
سيل الرشاد ٤٠ ٢٩ و ٣٨	
هم الرشادون ٤٩ ٧	
رجل رشيد ١١ ٧٨	
فرعون يرشيد ١١ ٩٧	
الحليم الرشيد ١١ ٨٧	
ولياً مرشداً ١٨ ١٧	
رصد	
رصدأ ٧٢ ، ٩ ٢٧	
وإرصاداً لمن ٩ ١٠٧	
كل مرصد ٩ ٥	
ربك لبالمرصاد ٨٩ ١٤	
كانت مرصداً ٧٨ ٢١	
رخص	
بيان مرصوص ٦١ ٤	
رضع	
عما أرضعت ٢٢ ٢	
فإن أرضعت ٦٥ ٦	
اللائي أرضعنكم ٤ ٢٣	
فترضع له ٦٥ ٦	
الوالدات يرضعن ٢ ٢٢٣	
أن أرضعني ٢٨ ٧	
أن تسترضعوا ٢ ٢٢٣	
الرضاعة ٢ ٢٢٣ ، ٢٣ ٢٣	
كل مرضعة ٢٢ ٢	
عليه الرضاع ٢٨ ١٢	
رضي	
رضي الله ٥ ١١٩ ، ٩ ١٠٠ ٤٨	
٨ ٩٨ ، ٢٢ ٥٨ ، ١٨	
ورضي له ٢٠ ١٠٩	
ورضيتكم ٣٥ ٣٥	

كيف زفعت ١٨٨٨	في رفق منشور ٣٥٢	والله أركسهم ٨٨	رمن
أن ترفق ٣٦٢٤	رقم	أركسوا فيها ٩١	إلا رمن ٤١٣
خافضة رافعة ٣٥٦	الكهف والرقم ٩١٨	ركض	رمنض
رافعت إلى ٥٥٣	كتاب مرقوم ٩٨٣ و ٢٠	لا تركسوا ١٣٢١	شهر رمضان ١٨٥٢
رفيع الدرجات ١٥٤٠	رقبي	هم منها يركنون ١٢٢١	رمنم
السف المرفوع ٥٥٢	ترقي في السماء ٩٣١٧	اركن يركنك ٤٢٣٨	وهي رمنم ٧٨٣٦
مرفوعة ٥٦ ٣٤ ٨٠ ١٤ ٨٨	قلرب تقوا في ١٠٣٨	ركع	جعلته كالرمنم ٤٢٥١
١٢	نؤمن لوقيت ٩٣١٧	اركنوا لا يركنون ٤٨٧٧	رمنن
رفق	من راق ٢٧٧٥	اركنوا واسجدوا ٧٧٢٢	نخل وزمان ٦٨٥٥
أولك رقيقاً ٦٩٤	بلغت التراقي ٢٦٧٥	اركنوا مع الراكنين ٤٣٢	الزيتون و الرمان ٩٩٦ و ٩٩١
من أمركم مرفقاً ١٦١٨	ركب	اركني مع الراكنين ٤٣٣	رمني
إلى المرافق ٦٥	ركبا في السفينة ٧١١٨	خز راكنا ٢٤٣٨	الله رمني ١٧٨
عوتقنا ١٨ ٢٩ ٣١	ركبوا في الفلك ٦٥٢٩	وهم راكعون ٥٥٥	ما رمت إذ رمت ١٧٨
رقب	لتركنين طبقاً ١٩٨٤	الساكنون الراكعون ١١٢٩	ترمي بشر ٣٢٧٧
ولم ترقب قولي ٩٤٢٠	لتركنوا منها ٧٩٤٠	والزئج السجود ٢٢ ١٢٥ ٢	ترميهم بحجارة ٤١٥٥
لا يرقبوا فيكم ٨٩	ما تركبون ١٢٤٣	٢٦	نم يوم به ١١٢٤
لا يرقبون ١٠٩	و الحمر لتركبوها ٨١٦	زكناً سجداً ٢٩٤٨	الذين يرمون ٢٤ ٤ و ٦ و ٢٣
خائفاً يترقب ١٨ ٢٨ ٢١	ما يركبون ٤٢٣٦	ركم	رهب
فارقب ١٠ ٥٩	اركب معنا ٤٢١١	فتركنه جميعاً ٣٧٨	لرهم يرهبون ١٥٤٧
فارقبهم ٢٧٥٤	اركنوا فيها ٤١١١	سحاب مركوم ٤٤٥٢	فارهبون ٤٠٢ ١٦ ٥١
إنهم مرقبون ٥٩٤٤	ما شاء زككت ٨٨٢	يجعله زكناً ٤٣٢٤	ترهبون به ٦٠٨
ارتقبوا إني معكم رقيب ٩٣١١	حياً متراكماً ٩٩٦	ركن	واسترهيوهم ١١٦٧
رقيب عتيد ١٨٥٠	والركب أسفل ٤٢٨	زكن شديد ٨٠١١	من الرهب ٣٢٢٨
كنت أنت الرقيب ١١٧٥	فرجالاً أو ركباناً ٢٣٩٢	كدت تركن ٧٤١٧	أشد رهبة ١٣٥٩
رقيقاً ١٤ ٥٢٣٣	ولا ركاب ٦٥٩	ولا تركنا ١١٢١١	رغباً ورهباً ٩٠٢١
تحرير رقة ٩١ ٩٢ ٨٩٥	فمنها ركوبهم ٧٣٣٦	فتولى بركنه ٣٩٥١	الأحبار و الرهبان ٣٤٩
٣٥٨	ركد	رمنح	ورهباناً ٨٢٥
فك رقة ١٣٩٠	فيظللن رواكد ٢٣٤٢	أيدبكم و رماحكم ٩٤٥	أحبارهم و رهبانهم ٣١٩
وفي الرقاب ١٧٧٢ ٦٠٩	ركز	رمد	رهبانية ابتدعوها ٢٧٥٧
فضرب الرقاب ٤٤٧	تسمع لهم ركوا ٩٨١٩	أعمالهم كرماد ١٨١٤	
رقد	ركس		
وهم رقدوا ١٨١٨			
من مرقدنا ٥٢٣٦			
رقق			

يسريده الله ٢ ١٨٥٢، ١٧٦٣، ٤
 ٢٦، ٢٨، ٤٩٥، ٧٨، ٥٥٩، و
 ٨٥ ٢٣٣٣
 لا يريده ٢ ١٨٥٢
 ما يريده ٢٢ ١٥، ٢٥٢٢، ٦، و
 ١٤
 لما يريده ١١ ١٠٧، ١٦٨٥
 يريده ظلماً ١٠٨٣، ٢١٤٠
 من يريده ١٥٢٣، ١٦٢٢
 يسريده أن ٧، ٢٧، ١١٠، ١١
 ٣٤، ١٧٨، ٢٣٧، ٢٤٣، ٢٦، ٣٥
 ٤٣٣٤
 يريده الذين ٢٧٤
 يريده الشيطان ٦٠٤، ٩١٥
 يريده ثواب ١٣٤٤
 يريده ليظهركم ٦٥
 يريده الآخرة ٦٧٨
 يريده الحياة ١٥١١
 يريده العاجلة ١٨١٧
 يريده العزة ١٠٣٥
 يريده حرث ٢٠٤٢
 بل يريده ٥٢٧٤، ٥٧٥
 يريده إصلاحاً ٣٥٤
 يريده أن ٦٣٢٠
 وإن يريده ٦٢٨، ٧١
 يريدهون أن ٤٤٤، ٦٠، ٩١
 و ١٥٤٨، ٣٢٩، ٣٧٥، ١٥٠
 يريدهون وجهه ٥٢٦، ٢٨١٨
 يريدهون وجه الله ٢٨٣٠
 يريدهون الحياة ٧٩٢٨
 لا يريدهون ٨٣٢٨
 إن يريدهون إلا ١٣٣٣
 أم يريدهون ٤٢٥٢
 يريدهون ليظفروا ٨٦١
 أشر أريد ١٠٧٢
 لشيء يريده ٦٣٨
 راودته يوسف ٥١١٢
 راودتهني ٢٦١٢
 راودته التي ٢٣١٢
 راودته ٢٢١٢، ٥١

لو أراد ٤٣٩
 أم أراد ١٠٧٢
 فأراد ١٠٣١٧، ٨٢١٨
 أراد افضلاً ٢٣٣٢
 أرادني ٣٨٣٩
 إن أرادوا ٢٢٨٢
 لو أرادوا ٤٦٩
 و أرادوا به ٧٠٢١
 كلما أرادوا ٢٢٢٢، ٢٠٣٢
 فأرادوا به ٩٨٣٧
 إن أردت ٢٤١١
 فأردت أن ٧٩١٨
 إن أردتم ٢٢٢٢، ٢٠٤
 أم أردتم ٨٦٢٠
 أردت تحصناً ٣٣٢٤
 إن أردنا ١٠٧٩، ٦٢٤
 إذا أردنا أن ١٦١٧
 لو أردنا ١٧٢١
 فأردنا أن ٨١١٨
 إذا أردناه ٤٠١٦
 إني أريد ٢٩٥٥، ٢٧٢٨
 ما أريد ١١ ٨٨، ٢٧٢٨، ٥١
 ٥٧
 إن أريد ٨٨١١
 كنتن تودن ٢٨٣٣، ٢٩
 تويده ١٨ ٢٨، ١٩٢٨
 تويدهون أن ١٠٨٢، ١٠١٤
 تريدهون عرض ٦٧٨
 تريدهون وجه ٣٩٣٠
 دون الله تريدهون ٨٦٣٧
 أتريدهون أن ٨٨٤، ١٤٤
 تويدهون ١١٣٥، ٥٢٨
 ما تريده ٧٩١١
 لمن تريده ١٨١٧
 لا تريده ٩٧٦
 من يريده ٤١٥٠، ٤١٥٣، ٦
 ١٢٥، ٢٥٢٢
 لم يريده ٤١٥٥٣، ٢٩٥٣
 وإن يريده ١٠٧١
 إن يريده ٢٣٣٦

١٢
 من روحه ٩٣٢
 من روحي ٢٩١٥، ٧٢٣٨
 كمثل ريح ١١٧٣
 ريح عاصف ٢٢١٠
 ريح يوسف ٩٤١٢
 ريح فيها ٢٤٤٦
 يريح ٢٢١٠، ٦٦٩
 به الريح ١٨١٤، ٣١٢٢
 من الريح ٦٩١٧
 و لسيان الريح ٨١٢١، ٣٤
 ١٢
 له الريح ٣٦٣٨
 يسكن الريح ٣٣٤٢
 الريح المقيم ٤١٥١
 أرسنا ريحاً ٥١٣٠
 عليهم ريحاً ٩٣٣، ١٦٤١
 ١٩٥٤
 و تدعب ريحكم ٤٦٨
 تصريف الرياح ١٦٤٢، ٥٤٥
 يرسل الرياح ٥٧٧، ٦٣٢٧
 ٤٨ و ٤٦٣٠
 أرسلنا الرياح ٢٢١٥
 تذروه الرياح ٤٥١٨
 أرسل الرياح ٤٨٢٥، ٩٣٥
 العصف والريحان ١٢٥٥
 فروح وريحان ٨٩٥٦
 رود
 ماذا أراد ٢٦٢٢
 لمن أراد ٢٢٣٢، ٦٢٢٥
 إن أراد ١٧٣٣، ١٧٥٥، ٥٠
 ١١٤٨
 أن أراد ١٩٢٨
 من أراد ٢٥١٢، ١٩١٧
 إذا أراد ١١١٣، ٨٢٣٦، ٧٤
 ٣١
 أو أراد ٦٢٢٥، ١٧٣٣، ٤٨
 ١١

رهط
 تسعة رهط ٤٨٢٧
 لولا رهطك ٩١١١
 ارهطني أم ٩٢١١
 رهق
 ترهقناقرة ٤١٨٠
 ترهقهم ٢٧١٠، ٤٣٦٨، ٧٠
 ٤٤
 ولا يزهق ٢٦١٠
 سأرهقه صعوداً ١٧٧٤
 ولا ترهقني ٧٣١٨
 أن يزهقهما ٨٠١٨
 زهقاً ٦٧٢ و ١٣
 رهن
 بماكسب رهين ٢١٥٢
 بماكسبت رهينة ٢٨٧٤
 فرهان مقبوضة ٢٨٢٢
 رهو
 اترك البحر زهواً ٢٤٤٤
 روح
 حين تريحون ٦١٦
 رواحي شهر ١٢٣٤
 من زوح الله ٨٧١٢
 فروخ وريحان ٨٩٥٦
 روح ١٧١١، ١٠٢١٦
 يروح ٨٧٢، ٢٥٢٢، ١١٠٥
 ٢٢٥٨
 الروح ١٧ ٨٥، ١٩٣٢٦، ٤٠
 ١٥، ٤٧٠، ٣٨٨٨، ٤٩٧
 بالروح ٢١٦
 أوحينا إليك روحاً ٥٢٤٢
 روحنا ١٧١٩، ٩١٢١، ٦٦

راودوه عن ٥٤ ٣٧
تراود فلما ١٢ ٣٠
سزاود عنه ١٢ ٦١
ألمهم رويداً ٨٦ ١٧

روض

في روضة ٣٠ ١٥
في روضات ٤٢ ٢٢

روع

عن إبراهيم الرُّوع ١١ ٧٤

روغ

فراغ إلى ٣٧ ٥١، ٩١ ٢٦
فراغ عليهم ٣٧ ٩٢

روم

غلبت الروم ٣٠ ٢٣

رب

لارتاب المبطون ٢٩ ٤٨
وارتابت قلوبهم ٩ ٤٥
أم ارتابوا ٢٤ ٥٠
إن ارتبتم ٥ ٦٥، ١٠٦ ٤
وارتبتم ٥٧ ١٤
ألا ترتابوا ٢ ٢٨٢
ولا ترتاب ٧٤ ٣١
ثم لم يرتابوا ٤٩ ١٥
لا رب فيه ٩ ٣، ٢ ٩، ٢٥ ٤
٦٨٧ ١٠، ١٢ ١٧، ٢٧ ٩٩
٢٦ ٤٥، ٧ ٢٢، ٢٣ ٣٢
في رب ٢٢، ٢٣ ٥
لا رب فيها ١٨ ٢٢، ٢١ ٧
٢٢ ٤٥، ٥٩ ٤٠
رب المنون ٥٢ ٣٠
فهم في ربهم ٩ ٤٥
ربة في قلوبهم ٩ ١١٠

إليه غريب ١١ ١٤، ٦٢ ٩
منه مررب ١١ ١١٠، ٤١ ٤٥،
١٤ ٤٢
شك مررب ٣٤ ٥٤
معد مررب ٥٠ ٢٥
مصرف مررب ٤٠ ٣٤

ريس

وريشا ٧ ٢٦

ريع

بكل ريع ٢٦ ١٢٨

رين

كلا بل ران ٨٣ ١٤

باب الزاي

زيد

زيد مثله ١٣ ١٧
زيداً رايياً ١٣ ١٧
فأما الزيد ١٣ ١٧

زبر

كتبنا في الزبور ٢١ ١٠٥
داود زبوراً ٤ ١٧، ١٦٣ ٥٥
بالبينات والزبور ٣ ١٦، ١٨٤ ٤٤
في الزبور ٥٤ ٤٣ و ٥٢
بالزبور ٣٥ ٢٥
زبور الأولين ٢٦ ١٩٦
بيهم زبوراً ٢٣ ٥٣
زبور الحديد ١٨ ٩٦

زين

سندع الزبانية ٩٦ ١٨

زجح

في زجاجة الزجاجاة ٢٤ ٣٥

زجر

مجنون وا زجر ٥٤ ٩
ما فيه زجر ٥٤ ٤
فالزجاجات زجراً ٣٧ ٢
زجرة واحدة ٣٧ ١٩، ٧٩ ١٣

زجي

زجي ١٧، ٦٦ ٢٤، ٤٢
ببضاعة مزجة ١٢ ٨٨

زحزح

فمن زحزح ٣ ١٨٥
ما هو بمزحزحه ٢ ٩٦

زحف

الذين كفروا زحفاً ٨ ١٥

زخرف

زخرف ٦ ١٧، ١١٢ ٩٣
وزخرفاً ٤٣ ٣٥
زخرفها ١٠ ٢٤

زرب

وزراني ميثونة ٨٨ ١٦

زرع

زرعون سبع سنين ١٢ ٤٧
زرعونهم أم نحن الزارعون ٥٦
٦٤

يعجب الزراع ٤٨ ٢٩

الزرع ٦ ١٦، ١٤١ ١١
زرع ١٣ ٤، ١٤ ٣٧
كزرع ٤٨ ٢٩
بينهما زرعاً ١٨ ٢٢
به زرعاً ٣٢ ٣٩، ٢٧ ٢١
وزروع ٢٦ ٤٤، ١٤٨ ٢٦

زرق

يومئذ زرقاً ٢٠ ١٠٢

زري

تودري أعينكم ١١ ٢١

زعم

زعم الذين ٦٤ ٧
كما زعمت ١٧ ٩٢
الذين زعمتم ٦ ١٧، ٩٤ ٥٦
١٨ ٣٤، ٥٢ ٢٢
بل زعمتم ١٨ ٤٨
إن زعمتم ٦٢ ٦
نزعمون ٦ ٢٢ و ٢٨، ٩٤ ٦٢
و ٧٤
الذين نزعمون ٤ ٦٠
نزعهم ٦ ١٣٦ و ١٣٨
نعيم ١٢ ٦٨٧٢، ٤٠

زفر

لهم فيها زفير ١١ ١٠٦، ١٠٦

١٠٠

تغيظاً وزفيراً ٢٥ ١٢

زفف

إليه يزفون ٣٧ ٩٤

زقم

شجرة الزقوم ٣٧ ٤٤، ٦٢ ٤٣

شجرة من زقوم ٥٦ ٥٢

زكر

كفلها زكريا ٣٧
عليها زكريا ٣٧
دعا زكريا ٣٨
و زكريا ٢١٨٥٥
عبد زكريا ٢١٩
يا زكريا ٧١٩

زكي

مازكي منكم ٢٤ ٢١
من زكاه ٩١ ٩
فلان زكوا ٥٣ ٣٢
تظهرهم و تركبهم ١٠٣
يكون أنفسهم ٤٩
الله يركي ٤٩، ٢٤ ٢١
و يركبهم ١٥١
و يركبهم ٢ ٣٠١٢٩ ٦٢، ١٦٤
٢
ولا يركبهم ٢ ٣٠١٧٤ ٧٧
من تركي ٢٠ ١٨ ٣٥، ٧٦
١٤ ٨٧
إلى أن تركي ١٨ ٧٩
يترك ١٨ ٩٢، ١٨ ٣٥
يترك ٧٨ ٢٠
أزكى لكم ٢ ٢٤، ٢٣٢ ٢٨
أزكى طاماً ١٩
أزكى لهم ٣٠ ٢٤
غلاماً زكياً ١٩ ١٩
نفساً زكية ١٨ ٧٤
آسوا الزكاة ٤٣ و ٨٣
١١٠ و ٤٢، ٧٧ ٥٩٠
٢٢، ١١ ٤١ و ٢٤، ٧٨ ٥٦
٢٠ ٧٣، ١٣ ٥٨
آسى الزكاة ٢ ١٩، ١٧٧
إيتاء الزكاة ٢١ ٢٤، ٧٣ ٣٧
المؤتون الزكاة ٤ ١٦٢
آتين الزكاة ٣٣ ٢٣

آتين الزكاة ٥ ١٢

يؤتوا الزكاة ٩٨ ٥

يؤتون الزكاة ٥ ٧، ٥٥ ١٥٦، ٩

٢٧، ٧١ ٣١، ٤ ٤١، ٤

بالصلاة و الزكاة ١٩ ٣١ و ٥٥

خيراً منه زكاة ١٨ ٨١

و زكاة ١٩ ١٣

من زكاة ٣٠ ٢٩

للزكاة ٢٣ ٤

زلزل

زلزلت الأرض زلزالها ١٩٩
و زلزلوا ٢١٤ ٣٣، ١١
زلزالاً شديداً ٣٣ ١١
زلزلة الساعة ٢٢ ١

زلف

و أنزلنا ثم ٢٦ ٦٤
أنزلت ٢٦ ٥٩٠ ٨١، ٣١
١٣
راوة زلف ٦٧ ٢٧
زلفاً من الليل ١١ ١١٤
زلفي ٣٤ ٣٩، ٢٧
لزلفي ٣٨ ٢٥ و ٤٠

زلق

لزلقونك بإصهارهم ٦٨ ٥١
صعيداً زلفاً ١٨ ٤٠

زلل

زللهم من بعد ٢٠٩
فتزل قدم ١٦ ٩٤
فارتلما الشيطان ٢ ٣٦
استزلهم الشيطان ٣ ١٥٥

زلم

الأزلام ٣ ٥

بالأزلام ٥ ٩٠

زمر

زمر ٣٩ و ٧١ و ٧٣

زمل

يا أيها المزمل ٧٣ ١

زهر

ولا زهر يرا ٧٦ ١٣

زنجبيل

مزاجها زنجبيل ٧٦ ١٧

زئم

بعد ذلك زئم ٦٨ ١٣

زني

ولا يرون ٢٥ ٦٨

ولا يرون ٦٠ ١٢

ولا تقربوا الزني ١٧ ٣٢

الزانية و الزاني ٢٤ ٢

الزاني لا يتكلم إلا زانية ٢٤ ٣

الزانية لا يتكلمها إلا زان ٢٤ ٣

زهد

من الزاهدين ١٢ ٢٠

زهر

زهرة الحياة ٢٠ ١٣١

زهق

زهق الباطل ١٧ ٨١

تزهق أنفسهم ٩ ٥٥ و ٨٥

فاذا هزاهق ٢١ ١٨

كان زهوقاً ١٧ ٨١

زوج

زوجانها ٣٣ ٢٧

زوجانهم بحور ٤٤ ٥٢٥٤ ٢٠

زوجهم ذكراناً ٢٢ ٥٠

النفوس زوجت ٨١ ٧

زوج مكان زوج ٤ ٢٠

زوج بهج ٢٢ ٥٠، ٥ ٧

زوج كريم ٢٦ ٣١، ٧ ١٠

تنكح زوجاً ٢ ٢٣٠

أنت و زوجك ٢ ٧، ٣٥ ١٩

عليك زوجك ٣٣ ٣٧

لك و لزوجك ٢٠ ١١٧

زوجه ٢ ٢١، ١٠٢ ٩٠

منها زوجها ٤ ٧، ١٨٩ ٦ ٣٩،

في زوجها ٥٨ ١

كل فاكهة زوجان ٥٥ ٥٢

زوجين اثنين ١١ ١٣، ٤٠ ٣

٢٣ ٢٧

خلقنا زوجين ٥١ ٤٩

الزوجين ٧٥ ٥٣، ٣٩ ٤٥

أزواج مطهرة ٢ ٣٥، ١٥ ٤٠

٥٧

ثمانية أزواج ٦ ٣٩، ١٤٣ ٦

أزواج أديانهم ٣٣ ٣٧

من أزواج ٣٣ ٥٢

من شكلة أزواج ٣٨ ٥٨

خلق الأزواج ٣٦ ٤٣، ٣٦ ١٢

يلدرون أزواجاً ٢ ٢٣٤ و ٢٤٠

لهم أزواج ١٣ ٢٨

به أزواجاً ١٥ ٢٠، ٨٨ ٥٣ و

١٣١

من أنفسهم أزواجاً ١٦ ٧٢،

٣٠ ٤٢، ٢١ ١١

جعلكم أزواجاً ٣٥ ١١

الأنعام أزواجاً ٤٢ ١١

أزواجاً ثلاثة ٥٦ ٧

أزواجاً خيراً ٦٦ ٥

رَبَّنَا السَّمَاءَ ٦٣٧، ١٢٤١، ٦٧

٥

وَرَبَّنَا ١٦١٥، ٦٥٠

رَبَّنَا فِي قُلُوبِكُمْ ٧٤٩

فَرِيضَتِهِم ٢٥٤١

لَا تَنْتَن لَّهُمْ ٣٩١٥

رَبَّنَا لِلَّذِينَ ٢١٢٢، ٣٣١٣

رَبَّنَا لِلنَّاسِ ١٤٣

رَبَّنَا لِلْكَافِرِينَ ١٢٢٦

رَبَّنَا لَهُمْ ٣٧٩

رَبَّنَا لِلْمُسْرِفِينَ ١٢١٠

رَبَّنَا لَهُ ٨٣٥، ١٤٤٧

رَبَّنَا لِقُرْعُونِ ٣٧٤٠

رَبَّنَا ذَلِكَ ١٢٤٨

وَأَرْبَبْتَ ٢٤١٠

رَبَّنَا اللَّهُ ٣٢٧

وَمَلَأَ رَبَّنَا ٨٨١٠

وَرَبَّنَا ٨١٦، ٢٠٥٧

رَبَّنَا لَهَا ٧١٨

رَبَّنَا الْحَيَاةَ ٢٨١٨، ٤٦

رَبَّنَا الْقَوْمَ ٨٧٢٠

رَبَّنَا ٦٠٢٤، ٦٣٧

يَوْمَ الرَّبَّنَةِ ٥٩٢٠

خَلَدُوا رَبَّنَا ٣١٧

فِي رَبَّنَتِهِ ٧٩٢٨

رَبَّنَا ١٥١١، ٦٠٢٨، ٣٣

٢٨

رَبَّنَا ٣١٢٤

رَبَّنَا عَلِمًا ١١٤٢٠

فَرِيضَتِهِم ٦١٣٨

أَزَادُوا كَثْرًا ٩٠٣، ١٣٧٤

أَزَادُوا نَسَمًا ٢٥١٨

وَمَا تَزَادُوا ٨١٣

وَتَزَادُوا ٦٥١٢

يَزَادُوا ٣١٧٤

لِيَزَادُوا ١٧٨٣، ٤٤٨

زِيَادَةً ٢٧٩، ٢٦١٠

مَزِيدٌ ٣٥٠، ٣٥

قَضَى زَيْدٌ ٣٧٣٣

زغ

مَا زَاغَ الْبَصَرُ ١٧٥٣

زَاغَتْ ١٠٣٣، ٦٣٣٨

فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ ٥٦١

وَمِنْ زَيْغٍ ١٢٣٤

كَادَ يَزِيغُ ١١٧٩

لَا تَزِغْ ٨٣

فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ ٧٣

زيل

فَمَا زَالَتْ ١٥٢١

فَمَا زَالَتْ ٣٤٤٠

وَلَا تَوَالٍ ١٣٥

وَلَا يَسْزِلُ ١١٠٩، ٣١١٣

٥٥٢٢

وَلَا يَزَالُونَ ٢١٧٢، ١١٨١١

فَرَقَّ بَيْنَهُمْ ٢٨١٠

لَوْ تَزَيَّلُوا ٢٥٤٨

زين

زَيْنَ لَهُمْ ٤٣٦، ٤٨٨، ٢٧

٢٨٢٩، ٢٤

زَيْنَ لَكُنْ ١٣٧٦

فَزَيْنَ لَهُمْ ٦٣١٦

زَيْنًا لِكُلِّ ١٠٨٦

زَيْنًا لَهُمْ ٤٢٧

الْبَيْنَ وَالزَّبْنَ ١٩٥

زَيْنُونًا نَحْلًا ٢٩٨٠

مِبَارَكَةُ زَيْنُونَةَ ٣٥٢٤

زود

أَيْكُم زَادَتْهُ ١٢٤٩

زَادَتْهُمْ إِيْمَانًا ٢٨

فَوَادَتْهُ ١٢٤٩، ١٢٥

زَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ ٦٩٧

زَادَتْهُمْ ٢٤٧٢

مَا زَادَهُمْ إِلَّا ٢٢٣٣، ٤٢٣٥

زَادَهُمْ ٦٠٢٥، ١٧٤٧

فَوَادَهُمْ ١٠٢، ١٧٣٣

مَا زَادَهُمْ إِلَّا ٤٧٩

مَا زَادَهُمْ غَيْرَ ١٠١١

فَوَادَهُمْ ٦٧٢

زَدْنَاهُمْ ٨٨١٦، ٩٧١٧، ١٨

١٣

أَنْ أَزِيدَ ١٥٧٤

لَا زَيْدَتِكُمْ ٧١٤

وَلَا تَزِدْ ٢٤٧١، ٢٨

فَمَا تَزِيدُونَنِي ٦٣١١

تَزِدْهُ ٢٠٤٢، ٢٣

سَزِيدَ ٥٨٢، ١٦١٧

لَنْ تَزِيدَكُمْ ٣٠٧٨

وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً ٥٢١١

لَمْ يَزِدْصَالَهُ ٢١٧١

فَلَمْ يَزِدْهُمْ ٦٧١

وَلَا يَزِيدُ ٨٢١٧

وَيَزِيدُ اللَّهُ ٧٦١٩

يَزِيدُ فِي ١٣٥

وَلَا يَزِيدُ ٣٩٣٥

وَلِيَزِيدَنَّ ٦٤٥ و ٦٨

وَيَزِيدُهُمْ ١٧٣٤، ٣٨٢٤

٢٦٤٢، ٣٠٣٥

يَزِيدُهُمْ إِلَّا ٤١١٧ و ٦٠

يَزِيدُهُمْ خَشْرًا ١٠٩١٧

أَوْ يَزِيدُونَ ١٤٧٣٧

أَوْ زَحْلِي ٤٧٣

خَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا ٨٧٨

أَزْوَاجَتِ ٥٠٣، ١٦٦

لَأَزْوَاجَتِ ٢٨٢٣ و ٥٩

تَرَكَ أَزْوَاجَكُمْ ١٢٤

وَأَزْوَاجَكُمْ ٢٤٩

مَنْ أَزْوَاجَكُمْ ٧٢١٦، ٢٦

١٤٦٤

أَزْوَاجَكُمْ اللَّائِي ٤٣٣

أَنْتُمْ وَأَزْوَاجَكُمْ ٧٠٤٣

أَزْوَاجَنَا ١٢٩٦، ٧٤٢٥

أَزْوَاجَهُ ٦٣٣ و ٥٣، ٣٦٦

وَأَزْوَاجِهِمْ ٢٣١٣، ٥٦٣٦

٨٤٠، ٢٢٣٧

عَلَى أَزْوَاجِهِمْ ٦٢٣

يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ ٦٢٤

ذَهَبَتْ أَزْوَاجُهُمْ ١١٦٠

لَأَزْوَاجِهِمْ ٢٤٠٢

أَزْوَاجَهُنَّ ٢٣٢٢

زود

تَزَوَّدُوا لِقَابِ خَيْرِ الزَّادِ ١٩٧٢

زور

زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ٣١٠٢

تَزَاوَزْنِ كَهْفَهُمْ ١٧١٨

الرَّوْرُ ٣٠٢٢، ٧٢٢٥

زُورًا ٤٢٥، ٢٥٨

زول

وَلَنْ زَالَتْ ٤١٣٥

مَكْرَهُمْ لِيَزُولَ ٤٦١٤

أَنْ تَزُولَ ٤١٣٥

مَنْ زَوَالَ ٤٤١٤

زيت

يَكَادُ زَيْتُنَا ٣٥٢٤

الزَّيْتُونُ الرِّمَانُ ٩٩٦ و ١٤١

الزَّيْتُونُ وَالتَّخِيلُ ١١١٦

باب السين

سأل

سَأَلَ سَائِلٌ ١٧٠

إِنْ سَأَلْتَهُمْ ٧٦١٨

مَا سَأَلْتَهُمْ ٧٣١٠، ٤٧٣٤

مَا سَأَلْتَهُ ٦١٢

مَا سَأَلْتَهُ ٣٤١٤

وَإِذَا سَأَلْتَهُمْ ٥٣٣٣

سألتهم من ٢٩ ٦١ و ٦٣ ٣١	فأسال ١٠ ٩٤ ١٧ ٢٣١٠١	إنهم مسؤولون ٣٧ ٢٤	يبيع بجمده ١٧ ٤٤
٢٥ ٣٩ ٣٨ ٩ ٩ ٨٧	١١٣ ٢٥ ٥٩	سئم	يبيع له ٢٤ ٣٦ و ٥٩ ٢٤
ولئن سألتهم ليقولن ٦٥	فأساله ما بال ١٢ ٥٠	ولا تأمأول ٢ ٢٨٢	يبيع لله ١ ٦٤ و ١ ٦٢
وإذا سألتك ٢ ١٨٦	و أسأله من ٧ ١٦٣	لا يأم ٤١ ٤٩	يبتحن ٢١ ٣٨ ٧٩ ١٨
قد سألتها ١٠٢	و أسألو ٤ ٣٢ ٦٠ ١٠	لا يأمون ٤١ ٢٨	يبتحن الليل ٢١ ٢٠
سألتهم خزنتها ٨	فأسألو ١٦ ٤٣ ٢١ ٧	سبأ	يبتحن بجمده ٣٩ ٧٥ ٤٠ ٧
سألو موسى ١٥٣	فأسألوهم إن ٢١ ٦٣	من سبأ ٢٧ ٢٢	٤٢ ٥
أن أسألك ١١ ٤٧	فأسألوهم من ٣٣ ٥٢	كان لسبأ ٣٤ ١٥	يبتحن له بالليل ٤١ ٣٨
لا أسألكم ٦ ٩٠ ١١ ٢٩ و	سل بني ٢ ٢١١	سبب	و يبتحنه ٧ ٢٠ ٦
٢٣ ٤٢ ٥١	سليم أيهم ٦٨ ٤٠	ولا تتأول ٦ ١٠٨	سبح بالعشي ٣ ٤١
ما أسألكم ٢٥ ٥٧ ٢٦ ١٠٩ و	سئل موسى ٨ ١٠٨	فبتنوا الله ٦ ١٠٨	سبح بجمده ٢٠ ١٣٠ ٤٠ ٥٥
١٢٧ و ١٤٥ و ١٦٤ و ١٨٠ ٨٦٣٨	المؤودة سئل ٨٨١	فلمدد بسبب ٢٢ ١٥	٥٠ ٣٩ ٥٢ ٤٨
فلا تأن ١١ ٤٦	سئلوا الفتنة ٣٣ ١٤	سبب	سبح بجمده ٢٥ ٥٨
فلا تأتي ١٨ ٧٠	ولا تأن من ٢ ١١٩	ولا يتأول ٦ ١٠٨	سبح اسم ٨٧ ١
تألم عليه ١٢ ١٠٤	لتأين ١٦ ٥٦ و ٩٣ ١٠٢ ٨	فبتنوا الله ٦ ١٠٨	فتبح بجمده ١٥ ٩٨ ١١٠ ٣
تألم خرجاً ٢٣ ٧٢	ولا تأين ٢ ١٣٤ و ١٤١ ٢٥ ٣٤	فلمدد بسبب ٢٢ ١٥	الليل فسبح ٢٠ ١٣٠
تألم أجرأ ٥٢ ٤٠ ٦٨ ٤٦	لعلكم تأنون ٢١ ١٣	سبأ ١٨ ٨٤ و ٨٥ و ٨٩ و ٩٢	فسبح باسم ٥٦ ٧٤ و ٦٩ ٩٦ ٥٢
تألوا ٢ ١٠٨ ١٠٥ ١٠١	سوف تأنون ٤٣ ٤٤	أسباب السموات ٤٠ ٣٧	وسبح ليلاً ٧٦ ٢٦
لا نألك ٢٠ ١٣٢	ولا نأل ٣٤ ٢٥	الأسباب ٢ ١٦٦ ٣٨ ١٠ ٤٠	فسبح ٥٠ ٤٠ ٥٢ ٤٩
فتسألن الذين ٦٧	لا يأل ٢١ ٢٣ ٢٨ ٥٥ ٧٨	٣٦	سبحوا بكرة ١٩ ١١
و تسألن المرسلين ٦٧	٣٩	سبب	سبحوه بكرة ٣٣ ٤٢
لتسألهم أجمعين ١٥ ٩٢	وليسألن ٢٩ ١٣	ولا يتأول ٧ ١٦٣	سبحاً طويلاً ٧٣ ٧
يأل ٧٠ ١٠ ٦٧٥	يألون ٢١ ٢٣ ٤٣ ١٩	السبت	و السابحات سبأ ٧٩ ٣
يأل ٨ ٣٣	تألون به ٤ ١	لا يتأول ٧ ١٦٣	سبحان الله ١٢ ١٠٨ ٢٣ ٩١
يألك ٤ ١٥٣ ٦٣٣	ليساءلوا بينهم ١٨ ١٩	السبت ٢ ٦٥ ٤ ٤٧ و ١٥٤ ٧	٢٧ ٢٨ ٣٧ ١٥٩ ٥٢
لا يأتكم ٣٦ ٤٧ ٢١ ٣٦	لا يساءلون ٢٣ ١٠١ ٢٨ ٦٦	١٢٤ ١٦ ١٦٣	٤٣ ٥٩ ٢٣
إن يأتكموها ٤٧ ٣٧	بعض يساءلون ٣٧ ٢٧ و ٥٠	يوم سبهم ٧ ١٦٣	سبحان الذي ١٧ ٣٦ ٣٦ ٣٦
يأله من ٥٥ ٢٩	٢٥ ٥٢	سبأ ٢٥ ٤٧ ٧٨ ٩	١٣ ٤٣
وليسألوا ما ٦٠ ١٠	في جنات يساءلون ٧٤ ٤٠	سميح	سبحان ربي ١٧ ٩٣
يألون ٢ ٣٣ ٢٧٣ ٢٠ ٥١	عم يساءلون ٧٨ ١	يبتحنون ٢١ ٣٦ ٣٦ ٤٠	سبحان ربنا ١٧ ١٠٨ ٦٨ ٢٩
١٢	أوتيت سؤلكت ٢٠ ٣٦	سبح لله ١٥٧ ١٠٩ ١ ٦١	سبحان ربك ٣٧ ١٨٠
يألونك عن ٢ ١٨٩ ٢١٧ و	يسأل نعمتك ٣٨ ٢٤	سبحوا بجمده ٣٢ ١٥	سبحان رب ٤٣ ٨٢
٢١٩ و ٢٢٠ و ٢٢٢ ١٨٧	سأل سائل ٧٠ ١	تسبح له ١٧ ٤٤	فسبحان الله ٢١ ٢٢ ٣٠ ١٧
١٨ ١٧ ٨٥ ١٨ ٨٣ ٢٠	و أما السائل ٩٣ ١٠	لولا تبتحنون ٦٨ ٢٨	فسبحان الذي ٣٦ ٨٢
١٠٠ ٤٢٧٩	للسائل ٥١ ١٩ ٧٠ ٢٥	و تسبحوه بكرة ٤٨ ٩	سبحانك ٢ ٣٠ ٣٢ ٣ ١٩١ ٥
يألونك ماذا ٢ ٢١٥ و ٢١٩ ٤٥	و السائلين ٢ ١٧٧	ونحن نتسبح ٢ ٣٠	١١٦ ٧ ١٤٣ ١٠ ١٠ ٢١
يألونك كأنك ٧ ١٨٧	للسائلين ١٢ ٧ ٤١ ١٠	كي تسبحك ٢٠ ٢٣	١٨٧ ٢٤ ١٦ ٢٥ ٣٤ ٤١
و أسال ١٢ ٨٢ ٤٣ ٤٥	مسؤولاً ١٧ ٣٤ و ٢٥ ١٦ ٣٣	و يسبح الرعد ١٣ ١٢	ولداً تسبحه ٢ ١١٦ ١٠ ٦٨

من ولد سبحانه ٢٥١٩
 سبحانه أن ١٧١٤
 سبحانه وتعالى ١٠، ١٠٠، ٦
 ١٨، ١٦، ١٧، ٤٣، ٣٠، ٤٠،
 ٦٧٣٩
 سبحانه عما ٣١٩
 سبحانه ولهم ٥٧١٦
 ما يشاء سبحانه ٤٣٩
 صلاته و تسبيحه ٤١٢٤
 لا تقهون تسبيحهم ٤٤١٧
 لنحن المبتحون ١٦٦٣٧
 من المبتحين ١٤٣٣٧

سبط

الألسباط ١٣٦٢ و ٣، ١٤٠،
 ١٦٣٤، ٨٤
 أسباط ١٦٠٧

سبع

سبع سموات ٢، ٢٩، ٤١، ١٢،
 ١٥٧١، ٣٦٧، ١٢٦٥
 سبع سنابل ٢٦١٢
 سبع سنبلات ٤٦، ٤٣، ١٢
 سبع بقرات ٤٦، ٤٣، ١٢
 سبع عجاف ٤٦، ٤٣، ١٢
 سبع سنين ٤٧١٢
 سبع شداد ٤٨١٢
 سبع طرائق ١٧٢٣
 سبع ليال ٧٦٩
 السبع ١٧، ٤٤، ٢٣، ٨٦
 سبعاً ١٥، ٨٧، ١٢٧٨
 سبعة ٢، ١٩٦، ١٥، ٤٤، ١٨،
 ٢٢، ٢٧٣١
 سبعون ذراعاً ٢٢٦٩
 سبعين ٩٠، ١٥٥٧، ٨٠
 أكل السبع ٣٥

سبع

أسخ عليكم ٢٠، ٣١
 اعمل سابعات ١١، ٣٤

سبق

سبق ١١، ٦٨، ٤٠، ٢٠، ٩٩،
 ٢٧٢٣
 كلمة سبق ١١، ١٩١، ١١، ١١٠،
 ٢٠، ١٢٩، ٤٥٤١، ١٤٤٢
 سبق لهم ١٠، ٢١
 سبق كلمنا ٣٧، ١٧١
 ما سبقكم ٨٠، ٢٨٢٩
 كفروا سبقوا ٥٩٨
 سبقونا ١١، ٥٩، ١٠
 ما سبق ١٥، ٥١٣، ٤٣
 أن سبقونا ٤٢٩
 سبقوا إلى ٥٧، ٢١
 لا سبقونه ٢١، ٢٧
 واستبقوا الباب ١٢، ٢٥
 فاستبقوا الصراط ٦٦٣٦
 ذهبنا لتسبق ١٢، ١٧
 فاستبقوا الخيرات ٢، ١٤٨، ٥،
 ٤٨
 سابق ٣٦، ٣٢٣٥، ٤٠
 فالسابقات سبقاً ٧٩، ٤
 السابقون ٩، ١٠٠، ٥٦، ١٠
 سابقون ٢٣، ٦١
 كانوا سابقين ٢٩، ٣٩
 بمسبوقين ٥٦، ٦٠، ٤١٧٠

سنت

سنة أيام ١٠، ٣١، ٧١،
 ٢٥، ٥٩٣، ٣٨٥٠، ٤٥٧،
 سنتين مكيناً ٥٨، ٤

ستر

كنتم تستررون ٤١، ٢٢
 دونها ستر ١٨، ٩٠
 حجاباً عسوا ١٧، ٤٥

سجد

فسجد الملائكة ١٥، ٣٠، ٣٨،
 ٧٣
 فإذا سجداً ٤، ١٠٢
 فسجدوا ٢، ٣٤، ١١، ١٧،
 ٦١، ١٨، ٥٠، ١١٦٢٠
 أ أسجد لمن ١٧، ٦١
 لم أكن لأسجد ١٥، ٣٣
 تسجدوا ٣٨، ١٢٧، ٧٥
 لا تسجدوا ٤١، ٣٧
 أنسجد لما ٢٥، ٦٠
 والله يسجد ١٣، ١٥، ١٦، ٤٩
 يسجد له ٢٢، ١٨
 والشجر يسجدان ٥٥، ٦٥
 ألا يسجدوا ٢٧، ٢٥
 يسجدون ٣٣، ١١٣، ٦٠، ٢٧،
 ٢٤، ٢١٨٤
 اسجد واقرب ٩٦، ١٩
 فاسجد له ٦٦، ٢٦
 اسجدوا لآدم ٢، ٣٤، ١١٧،
 ١١٦٢٠، ١٨، ٥٠، ٦١١٧
 اركعوا واسجدوا ٢٢، ٧٧
 اسجدوا للرحمن ٢٥، ٦٠
 اسجدوا لله ٤١، ٣٧
 فاسجدوا لله ٥٣، ٦٢
 اسجدي واركعي ٣٣، ٤٣
 السجود ٤٨، ٢٩، ٥٠، ٤٠، ٦٨،
 ٤٢، ٤٣
 ساجداً وقائماً ٣٩، ٩
 الراكعون الساجدون ٩، ١١٢
 من الساجدين ١١، ١٥، ٩٨
 مع الساجدين ١٥، ٣١، ٢٢
 في الساجدين ٢٦، ٢١٩
 الشجرة ساجدين ٧، ١٢٠، ٢٦،
 ٤٦
 لي ساجدين ١٢، ٤٨
 له ساجدين ١٥، ٢٩، ٣٨، ٧٢
 الباب سجداً ٢، ٥٨، ٤٠، ١٥٤، ٧

١٦١

له سجداً ١٢، ١٠٠
 سجداً لله ١٦، ٤٨
 للأذقان سجداً ١٧، ١٠٧
 خزوا سجداً ١٩، ٥٨، ٣٢، ١٥
 الشجرة سجداً ٢٠، ٧٠
 سجداً وقائماً ٢٥، ٦٤
 ركعاً سجداً ٤٨، ٢٩
 الركع السجود ٢، ١٢٥، ٢٢، ٢٦
 المسجد الحرام ٢، ١٤٤، ١٤٩
 و ١٥٠، ١٩١، ١٩٦، و
 ٢١٧، ٢٥، ٣٤٨، ٧٩، ١٩، و
 ٢٨، ١٧، ٢٢، ٢٥، ٤٨، ٢٥، و
 ٢٧

المسجد الأقصى ١١٧
 ولیدخلوا المسجد ١٧٧
 كل مسجد ٧، ٢٩، ٣١
 لمسجد أسر ٩، ١٠٨
 مسجد ٩، ١٠٧، ١٨، ٢١
 عسجد الله ٢، ١١٤، ١٧٩، و
 ١٨
 صلوات و مساجد ٢٢، ٤٠
 المساجد ٢، ١٨٧، ١٨٧٢

سجر

في النار يسجرون ٤٠، ٧٢
 البحار سجرت ٨١، ٦٨
 البحر المسجور ٥٢، ٦٥

سجل

كطيء السجل ١٢، ١٠٤
 من سجلي ١١، ٨٢، ١٥، ٧٤،
 ٤١٥

سجن

ليسجنه ١٢، ٣٥
 إلا أن يسجن ١٢، ٢٥
 ليسجنن ١٢، ٣٢

بأه ينخط ١٦٢٣	٢٧ ٢٩، ٧٢
سد	٧١ وراء إسحاق ١١
سدأ ٩٣٦، ٩٤ ١٨	على إسحاق ٣٧ ١١٢
بين السدين ٩٣ ١٨	بإسحاق ١١ ١١٢ ٣٧، ٧١
قولاً سديداً ٧٠ ٣٣، ٩٤	سحل
سدر	اليوم بالشاحل ٢٠ ٣٩
سدر ٢٨ ٥٦، ١٦ ٣٤	سخر
سدره المنهى ١٤ ٥٣	سخر الله ٩ ٧٩
السدر ١٦ ٥٣	سخروا ٦ ١١، ١٠ ٢١، ٢٨ ٤١
سدس	سخرنا ما فانا سخر ١١ ٢٨
السدر ١٢ و ١١ ٤	كما سخر ١١ ٢٨
سادسهم ١٨ ٥٨، ٢٢ ٧	لا سخر قوم ١١ ٤٩
سدي	و سخر ٢ ٢١٢، ٣٧ ١٢
سدي ٣٦ ٧٥	فيسخرون منهم ٩ ٧٩
سرب	سخر الشمس ١٣ ٢٩، ٢١ ٦١
في البحر سرباً ١٨ ٦١	٣١ ٢٩، ٣٥ ٣٩، ١٠ ٥
سرب بقية ٢٤ ٣٩	سخر لكم ١٤ ٢٢ و ١٦، ٣٣
فكانت سرباً ٧٨ ٢٠	١٢ ٢٢، ٣١ ٦٥، ٢٠ ٤٥، ١٢
سارب بالنهار ١٣ ١٠	و ١٣
سربل	سخر البحر ١٦ ١٤
سرايل ١٦ ٨١	سخر لنا هذا ١٣ ٤٣
سرايلهم ١٤ ٥٠	سخرنا ٢١ ٣٨، ٧٩ ١٨
سرج	سخرنا له ٣٨ ٣٦
سراجاً ٢٥ ٣٣، ٦١ ٤٦، ٧١	سخرناها لكم ٢٢ ٣٦
١٣ ٧٨، ١٦	سخرها ٢٢ ٧٩، ٣٧
سرح	يسخرون ٣٧ ١٤
حين تسرحون ١٦ ٦	لن السخارين ٣٩ ٥٦
	سخرنا ٢٣ ٣٨، ١١ ٦٣
	سخرنا ٤٣ ٣٢
	السحاب المسخر ٢ ١٦٤
	مسخرات ٧ ١٦، ٥٤ ١٢ و ٧٩
	سخط
	سخط الله ٥ ٨٠
	إذا هم يسخطون ٩ ٥٨
	ما أسخط ٤٧ ٢٨

٨١ ١٠ به السحر	٤٩ ٢٦، ٧١ ٢٠ علمكم السحر
٧٣ ٢٠ من السحر	أفانون السحر ٢٢١
٥٧ ٢٠ بسحر	بسحر ٢٠ ٥٧
٣٥ ٢٦ بسحر	بسحرهما ٢٠ ٦٣
٦٣ ٢٠ بسحرهما	من سحرهم ٢٠ ٦٦
٦٦ ٢٠ من سحرهم	سحران تظاهرا ٢٨ ٤٨
٤٨ ٢٨ سحران	ساحر عليم ٧ ١١٢، ١٠ ٧٩
٧٩ ١٠ ساحر عليم	كيد ساحر ٢٠ ٦٩
٦٩ ٢٠ كيد ساحر	لساحر عليم ٢٦ ٣٤
٣٤ ٢٦ لساحر عليم	ساحر كذاب ٤٠، ٤٠ ٢٤
٢٤ ٤٠، ٤٠ ٢٤	قالوا ساحر أو مجنون ٥١ ٣٩ و
٥٢	٥٢
١٠٩ ٧ لساحر عليم	لساحر ممين ١٠ ٢١
٢١٠ لساحر ممين	الساحر ٢٠ ٤٣، ٦٩ ٤٩
٤٩ ٤٣، ٦٩ ٢٠	هذان لساحران ٢٠ ٦٣
٦٣ ٢٠ هذان لساحران	لا يفلح الساحرون ١٠ ٧٧
٧٧ ١٠ لا يفلح الساحرون	جاء السحرة ٧ ١١٢، ١٠ ٨٠
٨٠ ١٠ جاء السحرة	٤١ ٢٦
٤١ ٢٦	فجمع السحرة ٢٦ ٢٨
٢٨ ٢٦ فجمع السحرة	تبع السحرة ٢٦ ٤٠
٤٠ ٢٦ تبع السحرة	سحار عليم ٢٦ ٣٧
٣٧ ٢٦ سحار عليم	مسحوراً ١٧ ٤٧ و ١٠ ٢٥، ١٠ ٨
٨ ٢٥، ١٠ ٤٧ و ١٠ ٢٥	قوم مسحورون ١٥ ١٥
١٥ ١٥ قوم مسحورون	من المسخرين ٢٦ ١٥٣ و
١٥٣ و	١٨٥
١٨٥	نجيناهم بسحر ٥٤ ٢٤
٢٤ ٥٤ نجيناهم بسحر	بالأسحار ٣٧ ١٠١، ١٨
١٨ ١٠١، ٣٧ ١٨	سحق
	سحقاً لأصحاب ٦٧ ١١
	مكان سحق ٢٢ ٣١
	و إسحق ٢ ١٣٣ و ١٣٦ و
	١٤٠، ٣٤ ٨٤، ١٦٣ ٦١٢ و
	٣٨، ٣٩ ١٤، ٣٨ ٤٥
	له إسحاق ٦ ١٩، ٤٩ ٢١،

٢٩ ٢٦ من المسجونين	السجن ١٢ ٢٣ و ٣٦ و ٣٩
١٠٠ و ٤٢ و ٤١	سجين ٨ و ٧٨٣
سجى	إذا سجى ٢٩٣
سحب	يسحبون ٤٠ ٤٨، ٥٤ ٤٨
٤٨ ٥٤، ٤٠ ٤٨	السحاب ٢ ١٦٤، ١٣ ٢٧، ١٢ ٨٨
٨٨	سحاب ٢٤ ٤٠، ٥٢ ٤٤
٤٤ ٥٢، ٤٠ ٤٤	سحاباً ثقالاً ٧ ٥٧
٥٧ ٧ سحاباً ثقالاً	يزجي سحاباً ٢٤ ٤٣
٤٣ ٢٤ يزجي سحاباً	فتثير سحاباً ٣٠ ٤٨، ٣٥ ٩
٩ ٣٥، ٤٨ ٣٠	سحت
	فيسحتكم ٢٠ ٦١
	أكلهم السحت ٥ ٦٢ و ٦٣
	أكلوا للسحت ٥ ٤٢
	سخر
	سحروا أعين ٧ ١١٦
	لنسحرنا بها ٧ ١٣٢
	فأني تسخرون ٢٣ ٨٩
	سحر ممين ٥ ١١٠، ٧٦، ١١٠، ٧١١
	٢٧ ٣٧، ٤٣ ٣٤، ١٢ ٤٦، ١٠ ٧٦
	٦٦١، ٧
	سحر مفترى ٢٨ ٣٦
	هذا سحر ٤٣ ٣٠
	سحر مستر ٥٤ ٢
	سحر يؤثر ٧٤ ٢٤
	أفسح هذا ٥٢ ١٥
	أسحر هذا ١٠ ٧٧
	لسحر ١٠ ٧٦
	يسحر ٧ ٢٠، ١١٦ ٥٨
	الناس السحر ٢ ١٠٢

٢٧، ٥٢٥، ١٢٣، ٢٤، ١٦	و أن المرفرين ٤٣٤٠	على سر ٥٢، ٤٤٣٧، ٤٧١٥	اسرحك سراجا ٢٨٣٣
١٢٨٣، ١٥٦٨، ١٧٤٦، ٦٨	من المرفرين ٣١٤٤	١٥٥٦، ٢٠	سزوهن ٤٩٣٣، ٢٣١٢
عليهم بمصيطر ٢٢٨٨	للمرفرين ٣٤٥١، ١٢١٠	فيها سر ١٣٨٨	نريح يا حسان ٢٢٩٢
هم المصيطرون ٣٧٥٢		أبواباً و شرراً ٣٤٤٣	
سطلو	سرق	سرع	سر د
يكادون يسلون ٧٢٢٢	ابك سرق ٨١١٢	ناراع لهم ٥٦٢٣	قدّر في السر ١١٣٤
سعد	يسرق فقد سرق ٧٧١٢	يسارعون في الخيرات ١١٤٣،	سردق
الذين سعدوا ١٠٨١١	ولا يفرق ١٢٦٠	٦١٢٣، ٩٠٢١	أحاط بهم سرداقها ٢٩١٨
شقي وسعد ١٠٥١١	استرق السمع ١٨١٥	يسارعون في الكفر ٥، ١٧٦٣،	
سعر	الساقي والسارة ٢٨٥	٤١	سرر
الجحيم سعت ١٢٨١	إنكم لارقون ٧٠١٢	يسارعون في الإثم ٦٢٥	سز الناظرين ٦٩٢
عذاب السعير ٤٢٢، ٢١٣١،	وما كنا سارقين ٧٣١٢	يسارعون فيهم ٥٢٥	سز ١٣، ١٠٣٦
٥٦٧، ١٢٣٤	سرمد	سارعو إلى ١٢٣٣	سزرت لهم ٩٧١
أصحاب السعير ١٠٦٧، ٦٣٥	سرمد ٧٢ و ٧١٢٨	سريع الحساب ١٩٣، ٢٠٢٢	فأسزها يوسف ٧٧١٢
و ١١	سري	و ١٩٩، ٤٥، ١٣، ٤١، ١٤	على ما أسزوا ٥٢٥
في السعير ٧٤٢	إسرائيل (راجع إسرائيل)	١٧٤٠، ٣٩٢٤، ٥١	أسزوا الندامة ٥٤١٠، ٣٣٣٤
سصلون سعيراً ١٠٤	سري	سريع العقاب ١٦٥٦	أسزوا التجوى ٦٢٢٠، ٣٢١
بجنهم سعيراً ٥٥٤	و الليل إذا ينز ٤٨٩	لريع العقاب ١٦٧٧	و أسزوه بضاعة ١٩١٢
زدهام سعيراً ٩٧١٧	الذي أسرى ١١٧	سواعا ٤٤٥٠، ٤٣٧٠	يعلم ما سزون ١٩١٦، ٤٦٤
بالساعة سعيراً ١١٢٥	أنز بعبادي ٥٢٢٦، ٧٧٢٠	أسرع ٢١١٠، ٦٢٦	ما سزون ١٧، ٥١١، ١٦
لهم سعيراً ٦٤٣٣	فأسزأهلك ٦٥١٥، ٨١١١	سرف	٧٦٣٦، ٢٣
للكافرين سعيراً ١٣٤٨	فأسز بعبادي ٢٣٤٤	من أسرف ١٢٧٢٠	أسزوا قولكم ١٣٦٧
أغلالاً و سعيراً ٤٧٦	تحك سزاً ٢٤١٩	الذين أسرفوا ٥٣٣٩	لهم أسزوا ٩٧١
يصلى سعيراً ١٢٨٤	سطح	ولا تسرفوا ٢١٧، ١٤١٦	يعلم أسزاهم ٢٦٤٧
ضلال و سرف ٤٧ و ٢٤٥٤	كيف سطحت ٢٠٨٨	فلا يسرف ٣٣١٧	يعلم السر ٦٢٥، ١٢٠
سخي	سطر	لم يسرفوا ٦٧٢٥	تواعدوهن سزاً ٢٢٥٢١
سخي في ١١٤٢ و ٢٠٥	وما يسطرون ١٦٨	إسرافاً و بداراً ٦٤	سزاً و علية ٢٧٤٢، ٢٢١٣
سعى لها ١٩١٧	و كتاب مخطو ٢٥٢	ذونيتا و إسرافاً ١٤٧٣	٢٩٣٥، ٣١١٤
ما سعى ٣٩٥٣، ٣٥٧٩	الكتاب مخطو ٢٣٣، ٥٨١٧	من هو سرف ٢٨٤٠، ٣٤	سزاً و جهراً ٧٥١٦
الذين سعو ٥١٢٢، ٥٣٤	وكبير مخطو ٥٣٥٤	قوم مسرفون ١٩٣٦، ٨١٧	يعلم سركم ٣٦
سعى ١٥٢٠ و ٢٠ و ٦٦	أساطير الأولين ٣١٨، ٥٢٦	لمسرفون ٢٢٥	سزهم و سزواهم ٤٣، ٧٨٩
المدنية يسعى ٢٠٢٨		قوماً مرفين ٥٤٣	٨٠
رجل يسعى ٢٠٣٦		لا يحب المرفين ٧، ١٤١٦	نصرة و سروراً ١١٧٦
يسعى نورهم ١٢٥٧		٣١	أهله سزوا ٩٨٤ و ١٣
		لن المرفين ٨٣١٠	تلى السائر ٩٨٦
		أهلكنا المرفين ٩٢١	السزاء ١٣٢٣، ٩٥٧
		أمر المرفين ١٥١٢٦	

نورهم يسمى ٨ ٦٦
أدبر يسمى ٢٢ ٧٩
جاءك يسمى ٨ ٨٠
يقعون ٣٣ و ٣٤، ٦٤ و ٢٨
فاسعوا إلى ٩ ٦٢
معه النبي ١٠٢
بأيتك سعيًا ٢٦٠
سعيكم ٧٦ ٩٢، ٢٢
و أن سعيه سوف ٤٠ ٥٣
كفران لسعيه ٩٤ ٢١
سعى لها سعيها ١٩ ١٧
لسعيها راضية ٩ ٨٨
سعيهم ١٧ ١٨، ١٩ و ١٠٤

سغب

ذي سغبة ١٤ ٩٠

سجح

دمًا مسجوحًا ٦ ١٤٥
غير مساجحين ٤ ٥٥، ٢٤
غير مسافحات ٤ ٢٥

سفر

إذا أسفر ٧٤ ٣٤
يومئذ منفرة ٢٨ ٨٠
بأيدي نفرة ١٥ ٨٠
على سفر ٢ ١٨٤ و ١٨٥
٦٥، ٤٣، ٤٠، ٢٨٣
سفرًا قاصدًا ٩ ٤٢
من سفرنا ١٨ ٦٢
بين أسفارنا ٣٤ ١٩
يحمل أسفارًا ٦٢ ٥

سفع

تنفعًا بالناصية ١٥ ٩٦

سفك

لا تسكون ٢ ٨٤
بضك الدماء ٢ ٣٠

سفل

عاليها سافلها ١١ ١٥، ٨٢ و ٧٤
أسفل سافلين ٩٥ ٥
أسفل منكم ٨ ٣٣، ٤٢
الدرك الأسفل ٤ ١٤٥
الأسفلين ٣٧ ٤١، ٩٨ و ٢٩
الذين كفروا السفلى ٩ ٤٠

سفن

السفينة ١٨ ٧١ و ٢٩، ٧٩ و ١٥
كل سفينة ١٨ ٧٩

سفه

سفه نفسه ٢ ١٣٠
سفيها بغير علم ٦ ١٤٠
سفاضة ٧ ٦٦ و ٦٧
عليه الحق سفيهاً ٢ ٢٨٢
يقول سفيهاً ٧٢ ٤
السفهاء ٢ ١٣ و ٤٠، ١٤٢ و ٧٠، ١٥٥

سقر

سقر ٥٤ ٤٨، ٧٤ و ٢٦ و ٢٧
٤٢

سقط

في الفتنة سقطوا ٩ ٤٩
وما تسقط ٦ ٥٩
ولما سقط ٦ ١٤٩ و ١٤٩
تساقط عليك ١٩ ٢٥
أو تسقط السماء ١٧ ٩٢

أو تسقط عليهم ٣٤ ٩
فأسقط علينا ٢٦ ١٨٧
من السماء ساقطًا ٥٢ ٤٤

سقف

السقف ١٦ ٥٢، ٢٦ و ٥
سقفًا محفوظًا ٢١ ٣٢
سقفًا من فضة ٤٣ ٢٣

سقم

سقيم ٣٧ ٨٩ و ١٤٥

سقي

فسقى لهم ٢٨ ٢٤
سقاهم ربهم ٧٦ ٢١
أجر ما سقيت ٢٨ ٢٥
ولا تسقي الحرث ٢ ٧١
لا تسقي حتى ٢٨ ٢٣
من الناس يسقون ٢٨ ٢٣
فيسقي ربه خمرًا ١٢ ٤١
يطعمني ويسقين ٢٦ ٧٩
و سقوا ماء ٤٧ ١٥
تسقى من عين ٨٨ ٥
يسقى ١٣ ١٤، ٤٤ و ١٦
يسقون ٧٦ ٢٥، ٨٣ و ٢١
و أسقياكم ماء ٧٧ ٢٧
فأسقيناكموه ١٥ ٢٣
لأسقيناكم ماء ٧٢ ١٦
تسقيكم مما ١٦ ٢٣، ٦٦ و ٢١
و تسقيته مما ٢٥ ٤٩
و إذ استسقى ٢ ٦٠
إذ استسقاء ٧ ١٦٠
سقاية الحاج ٩ ١٩
جعل أسقاية ١٢ ٧٠
سقيها ٩١ ١٣

سكب

ماء مسكوب ٥٦ ٣١

سكت

سكت عن موسى ٧ ١٥٤

سكر

سكرت أبصارنا ١٥ ١٥
منه سكرًا ١٦ ٦٧
سكرت الموت ٥٠ ١٩
لغي سكرتهم ١٥ ٧٢
سكرارى ٤ ٢٢، ٤٣ و ٢
يسكرانى ٢٢ ٢

سكن

وله ما سكن ٦ ١٣
سكنتم ١٤ ٦٥، ٤٥
لستكونا فيه ١٠ ٢٨، ٦٧ و ٧٣
٤٠ ٦١
لستكونا إليها ٣٠ ٢١
تسكنون فيه ٢٨ ٧٢
ليسكن إليها ٧ ١٨٩
ليستكونا فيه ٢٧ ٨٦
اسكن أنت ٢ ١٩، ٣٥ و ١٩
استكونا ٧ ١٦١، ١٧ و ١٠٤
لم تسكن ٢٨ ٥٨
إني أسكنك ١٤ ٣٧
فأسكنناه في ٢٣ ١٨
و لتسكننكم ١٤ ١٤
يسكنن الربيع ٤٢ ٢٣
أستكونه من ٦٥ ٦
صلاتك تسكن ٩ ١٠٣
سكنًا ٦ ١٦، ٩٦ و ٨٠
لجعله ساكنًا ٢٥ ٤٥
فيه سكنية ٢ ٢٤٨
أنزل السكنية ٤٨ ١٨ و ٤
سكنته ٩ ٢٦ و ٤٨، ٤٠ و ٢٦
في مسكنهم ٣٤ ١٥
مسكن ترضونها ٩ ٢٤
مسكن طيبة ٩ ٧٢ و ٦١، ١٢

أن أسلم ٦٦٤٠
 لعلمكم تنبلون ٨١١٦
 و أمرنا نسلم ٧١٦
 و من نسلم ٢٢٣١
 أو ينسلم ١٦٤٨
 له ربه أسلم ١٣١٢
 أسلموا ٥٤٣٩، ٣٤٢٢
 في السلم ٢٠٨٢، ٢٥٤٧
 جنحوا للسلم ٦١٨
 التسليم ٩٠٤ و ٩١ و ٢٨١٦ و ٨٧
 و رجلاً سلماً ٢٩٣٩
 و هم سالمون ٤٣٦٨
 إليكم السلام ٩٤٤
 سبل السلام ١٦٥
 دار السلام ١٢٧٦، ٢٥١٠
 السلام علي ٢٣١٩
 السلام على ٤٧٢٠
 القدوس السلام ٢٣٥٩
 سلام عليكم ٥٤٦، ١٣
 ٢٤، ٣٢١٦، ٥٥٢٨، ٧٣٣٩
 فيها سلام ١٠١٠، ٢٣١٤
 قال سلام ٦٩١١، ٢٥٥١
 سلام عليه ١٥١٩
 سلام على ٧٩٣٧، ٥٩٢٧ و ١٠٩ و ١٢٠ و ١٨١
 يلقونه سلاماً ٤٤٣٣
 سلام قولاً ٥٨٣٦
 قل سلام ٨٩٤٣
 سلام هي ٥٩٧
 سلام ٤٨١١، ٤٦١٥، ٣٤٥٠
 فسلم لك ٩١٥٦
 قالوا سلاماً ١١٦٩، ٥٢١٥
 ٢٥٥١، ٦٣٢٥
 إلا سلاماً ٦٣١٩
 برداً و سلاماً ٦٩٢١
 تحية و سلاماً ٧٥٢٥
 قلاً سلاماً سلاماً ٢٦٥٦
 بقلب سليم ٨٩٣٦، ٨٤٣٧
 الإسلام ١٩٣ و ٣٥٨٥، ٦١

سلق
 سلقوا بالنسبة ١٩٣٣
 سلك
 و سلك لكم ٥٣٢٠
 ما سلككم ٤٢٧٤
 سلكنا في ٢٠٠٢٦
 فلكه نايح ٢١٣٩
 انشكروا منها ٢٠٧١
 نلت في ١٢١٥
 ينشك من بين ٢٧٧٢
 ينشك عذاباً ١٧٧٢
 انشك بك ٣٢٢٨
 فاسلت فيها ٢٧٢٣
 فاشكوه ٢٢٦٩
 فاسلكي سبل ٦٩١٦
 سمل
 الذين يتسللون ٦٣٢٤
 من سلاله ١٢٢٣، ٨٣٢
 سلم
 الله نسلم ٤٣٨
 إذا سلمتم ٢٣٣٢
 و تسلموا على ٢٧٢٤
 تسلموا تسليماً ٦٥٤
 تسلموا تسليماً ٥٦٣٣
 فسلموا على ٦١٢٤
 أسلم وجهه ١١٢٢، ١٢٥٤
 له أسلم ٨٢٣
 من أسلم ١٤٧٢، ١٤٦٦
 فلما أسلموا ١٠٣٣٧
 أنسلمت ١٣١٢، ٢٠٣، ٢٧
 ٤٤
 أسلمتم ٢٠٣
 قولوا أسلمنا ١٤٤٩
 أنسلموا ٢٠٣، ٤٤٥٠، ١٧٤٩

سلسل
 في سلسله ٣٢٦٩
 أعناقهم والسلاسل ٧١٤٠
 سلاسل و أغلاط ٤٧٦
 سلسط
 لسطهم عليكم ٩٠٤
 يسطرسه ٦٥٩
 من سلطان ١٠٦٨١، ١٢
 ٤٠، ٢٢١٤، ٢١٣٤، ٣٧
 ٣٠، ٢٢٥٣
 سلطان ميين ٩٦١١، ٤٥٢٣
 ١٠٦٣٧، ٢٣٤٠
 عليهم سلطان ٤٢١٥، ٦٥١٧
 له سلطان ٩٩١٦
 بغير سلطان ٣٥٤٠، ٥٦
 بسلطان ١٠١٤ و ١٠١٨
 ٢٧، ٢١٤٤، ٣٨٥١، ٥٢
 ٣٨، ٣٣٥٥
 به سلطاناً ١٠١٣، ٣٣٧، ٢٢
 ٧١
 سلطاناً مييناً ٩١٤ و ١٤٤
 ١٥٣
 عليكم سلطاناً ٨١٦
 لولي سلطاناً ٢٣١٧
 سلطاناً نصيراً ٨٠١٧
 لكما سلطاناً ٣٥٢٨
 عليهم سلطاناً ٣٥٣٠
 إنما سلطانه ١٠٠١٦
 عني سلطانيه ٢٩٦٩
 سلف
 ما سلف ٢٧٥٥، ٩٥٥
 ما قد سلف ٢٢٤ و ٢٢٨، ٢٣
 ما أسلفت ٣٠١٠
 بما أسلفتم ٢٤٦٩
 فجعلناهم سلفاً ٥٦٤٣

مساكن الذين ٤٥١٤
 مساكنهم ١٣٢١، ١٨٢٧
 في مساكنهم ١٢٨٢٠، ٢٦٣٢
 فلك مساكنهم ٥٨٢٨
 من مساكنهم ٢٨٢٩
 إلا مساكنهم ٢٥٤٦
 غير مسكونه ٢٩٢٤
 المسكنه ٦١٢، ١١٢٣
 طعام مسكين ١٨٤٢
 عليكم مسكين ٢٤٦٨
 والمسكين ٢٦١٧، ٢٨٣٠
 طعام المسكين ٢٤٦٩، ٨٩
 ١٨، ٣١٠٧
 نظم المسكين ٤٤٧٤
 مسكيناً ٤٥٨، ٨٧٦، ١٦٩٠
 الياسي و المساكين ٨٣٢ و ١٧٧ و ٢١٥، ٨٤ و ٣٦، ٨
 ٤١، ٧٥٩
 للفقراء و المساكين ٦٠٩
 القريب و المساكين ٢٢٢٤
 مساكين ٨٩٥ و ٩٥
 لمساكين ٧٩١٨
 منهن سكيناً ٣١١٢
 سلب
 تسلبهم الذباب ٧٣٢٢
 سلخ
 أسلختكم ١٠٢٤
 أسلختهم ١٠٢٤
 سلخ
 تسلب منه ٣٧٣٦
 فإذا أسلخ ٥٩
 فأنسلخ منها ١٧٥٧
 سلسبيل
 تسمى سلسبيلاً ١٨٧٦

٧	١٥ ٢٧، ٧٨	و سمعا ١٢ ٣٢	لأسمعهم ٢٣ ٨
للإسلام ١٢٥ ٦، ٢٢ ٣٩	فهمناها سليمان ٧٩ ٢١	إنا سمعا ٤٦ ١٧٢، ٣٠	تسمع ١٠ ٤٢، ٢٧ ٨١، ٣٠
على إسلامكم ١٧ ٤٩	ورث سليمان ١٦ ٢٧	لما سمعا ١٣ ٧٢	٤٠ ٤٣، ٥٣
بعد إسلامهم ٧٤ ٩	يخلصكم سليمان ١٨ ٢٧	بعد ما سمعه ١٨١ ٢	لا تسمع ٢٧ ٨٠، ٥٢ ٣٠
سليماً ١٠١ ١٢، ٦٧ ٣	من سليمان ٣٠ ٢٧	إذا سمعوا ٨٣	إن الله يسمع ٢٢ ٣٥
واجملنا مسلمين ١٢٨ ٢	جاء سليمان ٣٦ ٢٧	سمعوا لها ٧ ٦٧، ١٢ ٢٥	أسمع ١٨ ٢٦، ١٩ ٢٨
أنتم مسلمون ٨٠ ٣، ١٣٢ ٢ و	مع سليمان ٤٤ ٢٧	سمعوا القبر ٥٥ ٢٨	لا يسمعون ٨ ٢٧
١٠٨ ٢١، ١٤ ١١، ١٠ ٢	لداود سليمان ٣٠ ٣٨	ولو سمعوا ١٤ ٣٥	استمع نفر ١ ٧٢
له مسلمون ١٣٣ ٢ و ١٣٦، ٣	فتنا سليمان ٢٤ ٣٨	سمعوا الذكر ٥١ ٦٨	إلا استمعوه ٢ ٢١
٤٦ ٢٩، ٨٤	سليمان ٣٤ ١٧، ٢٧ ٨١ ٢١	أسمع و أرى ٤٦ ٢٠	ألا تسمعون ٢٥ ٢٦
بأننا مسلمون ٥٢٣ و ٦٤	١٢	لا تسمع ١١ ٨٨، ١٠ ٨٠، ٢٠	يستمع إليك ١٦ ٤٧، ٢٥ ٦
بأننا مسلمون ١١١ ٥	سلو	تسمع ٤ ٦٣، ٩٨ ١٩	يستمع الآن ٩ ٧٢
فهم مسلمون ٥٣ ٣٠، ٨١ ٢٧	السلوى ٢٠، ١٦٠ ٧، ٥٧ ٢	ولتسمعن ١٨ ٦٣	يستمعون إليك ٤٧ ١٧، ٤٢ ١٠
منا المسلمون ١٤ ٧٢	٨٠	لا تسمعوها ٣٦ ٤١	يستمعون به ٤٧ ١٧
أول المسلمين ١٢ ٣٩، ١٦ ٣٦	سمد	تسمعون ٧١ ٢٨، ٢٠ ٨	يستمعون القول ١٨ ٣٩
من المسلمين ٧٢ ١٠ و ٩٠،	فأنتم سامعون ٦١ ٥٣	تسمع ١٠ ٦٧، ٨٠ ٤٣	يستمعون القرآن ٢٩ ٤٦
٥١، ١٥ ٤٦، ٣٣ ٤١، ٩١ ٢٧	سمر	لا يسمع ٢١ ١٩، ١٧١ ٢	يستمعون فيه ٢٨ ٥٢
٣٦	سماكم المسلمين ٧٨ ٢٢	٤٥	واستمع يوم ٤١ ٥٠
إن المسلمين ٣٥ ٣٣	فأنتم مسلمين ١٢ ٦٧	حتى يسمع ٦٩	فاستمع لما ١٣ ٢٠
أفجعل المسلمين ٣٥ ٦٨	يا سامري ٩٥ ٢٠	يسمع آيات ٨ ٤٥	فاستمعوا ٧ ٢٠، ٤٢ ٧٢
للمسلمين ١٠٢ و ٨٩ ١٦	السامري ٨٧ و ٨٥ ٢٠	يسمع تحاوركما ١٥ ٨	السمع والأبصار ١٠ ٣١، ١٦
توفنا مسلمين ١٢ ٦٧	سمع	لم يسمعها ٨ ٤٥، ٧٣ ١	٢٣ ٦٧، ٩ ٣٢، ٧٨ ٢٣، ٧٨
كتم مسلمين ٨٤ ١٠	سمع الله ١٥٨، ١٨١ ٣	لا يسمعوها ١٤ ٣٥، ١٩٨ ٧	يستطيعون السمع ١١ ٢٠
كانوا مسلمين ٦٩ ٤٣، ٢١ ٥	سمعت بمرهم ٣١ ١٢	يسمعون كلام ٧٥ ٢	استرق السمع ١٥ ١٨
و أنوني مسلمين ٣١ ٢٧	سمعتهم آيات ١٤٠ ٤	الذين يسمعون ٣٦ ٦	السمع والبصر ٣٦ ١٧
يأتوني مسلمين ٢٨ ٢٧	سمعتهم ١٦ و ١٢ ٢٤	أفلا يسمعون ٢٦ ٣٢	عن السمع ٢١٢ ٢٦
كنا مسلمين ٤٢ ٢٧	سمعتوا وعصيا ٤٦ ٤، ٩٣ ٢	لا يسمعون ٧ و ١٠٠ ١٧، ٨	يلقون السمع ٢٢٣ ٢٦
قبله مسلمين ٥٣ ٢٨	سمعتوا وأطعنا ٥، ٤٦ ٤، ٢٨٥ ٢	٢١، ١٩، ٦٢، ٢١ ١٠٠ و	ألقى السمع ٣٧ ٥٠
أمة مسلمة ١٢٨ ٢	٥١ ٢٤، ٧	١٠٢، ٤٤، ٤١، ٢٥ ٥٦، ٢٥ ٧٨	مقاعد للسمع ٩ ٧٢
متكن مسلمات ٥ ٦٦	سمعتا منادياً ١٩٣ ٣	يسمعون بها ٤٦ ٢٢، ١٩٥ ٢	نسمعاً ١٨ ١٠١، ٤٦ ٢٦
المسلمين والمسلمات ٣٥ ٣٣	قالوا سمعنا ٦٠ ٢١، ٢١٨ ٢	لقوم يسمعون ٦٥ ١٦، ٦٧ ١٠	سفيكم ٤١، ٤٦ ٦٦، ٢٢
سليماً ٩٢ ٤، ٧١ ٢	قد سمعنا ٣١ ٨	٢٣ ٣٠	على سفيحه ٢٣ ٤٥
تليماً ٥٦، ٢٢ ٣٣، ٦٥ ٢	ما سمعنا ٣٨، ٣٦ ٢٨، ٢٤ ٢٣	أكرمهم يسمعون ٤٤ ٢٥	على سمعهم ٧٢
اليوم مستسلمون ٢٦ ٣٧	٧	يوم يسمعون ٤٢ ٥٠	سمعهم و أبصارهم ١٦ ١٠٨،
لهم سلم ٢٨ ٥٢		هل يسمعونكم ٧٢ ٢٦	٢٠ ٤١
سليفاي السماء ٣٥ ٦		واستغ ٤٦ ٤	سمعهم ولا ٣٦ ٤٦
ملك سليمان ١٠ ٢٢		واستمعوا ٩٣ ٢ و ١٠٤، ٥	يستمعهم ٢٠ ٢
ماكفر سليمان ١٠ ٢٢		١٦ ٦٤، ١٠ ٨	الصبيح العليم ١٢٧ ٢ و ١٣٧،
و سليمان ٢١ ٨٤ ٦، ١٦٣ ٤		فاستمعون ٢٥ ٣٦	٨١، ١١٥ و ١٣٦، ١٧٥، ٣٥ ٣
		ولو أسمعوهم ٢٣ ٨	٦١، ٦٥ ١٠، ٣٤ ١٢، ٤١ ٤

عدد السنين ١٠ ١٧ ١٢	سائل في كل سبلة ٢٦١	سميتوها ٧ ١٢ ٤٠ ٥٣	٢٦ ٢٢ ٥ ٢٩ و ٦٠ ٤١
بالسنيين ٧ ١٣	في سبلة ١٢ ٤٧	٢٣	٣٦ ٦٤٤
بضع سنين ١٢ ٤٢ ٣٠	سبع سبيلات ١٢ ٤٣ و ٤٦	سقيتها مريم ٣٦٣	و السبع ١١ ٢٤
سبع سنين ١٢ ٤٧		تسعون السلطنة تسمية ٥٣	السبع البصر ١٧ ٤٠ ٢٠ و
سنتين عدداً ١٨ ١١	سند	٢٧	١١ ٤٢ ٥٦
ثلاثمائة سنين ١٨ ٢٥	خشب مُسندة ٦٣ ٤	قل سقوهم ١٣ ٣٣	سميع علي ٢ ١٨١ و ٢٢٤ و
قلبت سنين ٢٠ ٤٠		تسفي سليلاً ٧٦ ١٨	٢٢٧ و ٢٤٤ و ٢٥٦ ٣٤٣ و
عدد سنين ٢٣ ١١٢	سندس	أجل مسفى ٢ ٢٨٢ ٦ و	١٢١ ٧ ٢٠٠ ١٧٨ و ٩٠٣
عمر ك سنين ٢٦ ١٨		٦٠ ١١ ١٤ ٣ ١٠ ١٦ ٦١	٩٨ و ١٠٣ ٢٤ ٢١ و ٦٠
متعاهم سنين ٢٦ ٢٠٥	سندس ١٨ ٣١ ٤٤ ٥٣ ٧٦	٢٠ ١٢٩ ٢٢ ٥٢ و ٢٩	١٤٩
	٢١	٥٣ ٣٠ ٨٣ ٢٩ ٣٥ ٤٥	سميع الدعاء ٢٨٣
سهر		٤٧١ ٣٩ ٤٢ ١٤ ٤٦ ٣٤ ٤٧١	سميع بصير ٢٢ ٦١ و ٧٥ ٣١
هم بالساهرة ٧٩ ١٤	سشم	أجلأ سى ٤٠ ٦٧	٢٨ ١٥٨
	من تسنيم ٨٣ ٢٧	لأجل مسى ١٣ ٢ ٣٥ ١٣	سميع قريب ٣٤ ٥٠
سهيل		٥٣٩	لسميع ١٤ ٤٢٨ ٣٩
من سهولها ٧٤ ٧	سستن	سمياً ١٩ ٧ و ٦٥	سميعاً ٤ ٥٨ و ١٣٤ و ١٤٨
		اسم الله ٥ ٦٤ ١١٨ و ١١٩ و	٢٧٦
سهم	السَّ بِالسَّ ٥٥ ٤٥	١٢١ و ١٢٨ ٢٢ ٢٨ و ٣٤ و	سقاعون ٥ ٤١ ٤٢ و ٤٧٩
قاهم فكان ٣٧ ١٤١	سنة الأولين ٨ ٢٨ ١٥ ١٣	٣٦ و ٤٠	ما أنت بسمع ٣٥ ٢٢
	١٨ ٥٥ ٣٥ ٤٣	اسم ربه ٨٧ ١٥	غير شفع ٤٦٤
سها	سنة من قد ١٧ ٧٧	اسم ريك ٥٥ ٧٨ ٧٣ ٨٧٦	عشتمهم ٥٢ ٣٨
سهاون ١١ ٥١ ١٠٧ ٥	سنة الله ٣٣ ٢٨ ٦٢ ٤٠ ٨٥	٢٥	معكم مستمعون ٢٦ ١٥
	٢٣ ٤٨	باسم ريك ٥٦ ٧٤ و ٩٦ ٦٩	
سوء	سنة الله ٣٣ ٢٨ ٦٢ ٣٥ ٤٣ ٤٨	١٩٦ ٥٢	سمك
	٢٣	بسم الله ١١ ١١ ٤١ ٢٧ ٣٠	رفع سمكها ٧٩ ٢٨
ساء سيلاً ٢٢ ١٧ ٢٢	لا تجد لستنا ١٧ ٧٧	بش الأنس ٤٩ ١١	
ساء ما ٦٦ ٢١ ١٣٦ ٩	سفن ٣ ١٢٧ ٢٦	فيها اسمه ٢ ١١٤ ٢٤ ٣٦	سشم
٤٥ ٢٩ ٥٩ ٤ ٢٥ ١٦ ٩	حماً مسنون ١٥ ٢٦ و ٢٨	اسمه السبع ٥٣ ٤٥	سم الخياط ٧ ٤٠
٢٦٣ ١٥ ٥٨ ٢١	٢٣	اسمه يحيى ١٩ ٧	الشموم ١٥ ٢٧ ٥٢ ٢٧
ساء مثلاً ٧٧ ٧	سسته	اسمه أحمد ٦٦ ٦	شموم و حميم ٥٦ ٤٢
ساء لهم ٢٠ ١٠١		الأسماء كلها ٢ ٣١	
ساء ٢٧ ٥٨ ٢٧ ١٧٣ ٢٦ ٢٨ ٤	لم يشته ٢ ٢٥٩	الأسماء الحنى ٧ ١٨٠ ١٧	
١٧٧ ٣٧		١١٠ ٢٤ ٥٩ ٨ ٢٠ ١١٠	سمن
ساءث مصير ٤ ٩٧ و ١١٥	سشو	أسماء سميتوها ٧ ١٢ ٧١	
٦٤٨	سنا بركة ٢٤ ٤٣	٢٣ ٥٣ ٤٠	لا يسمن ٨٨ ٧
ساءت مرتفعاً ١٨ ٢٩	ألف سنة ٢٢ ٩٦ ٢٢ ٤٧ ٢٩	باسماء ٢ ٣١	بعل سمين ٥١ ٢٦
ساءت مستقراً ٢٥ ٦٦	٤٧٠ ٥٣٢ ١٤	في أسمائه ٧ ١٨٠	بقرات بسمان ١٢ ٤٣ و ٤٦
تبد لكم تسوكم ٥ ١٠١	أربعين سنة ٥ ٢٦ ٤٦ ١٥	باسماتهم ٢ ٢٢	سمي
		سنبل	سماكم المسلمين ٢٢ ٧٨

حنة تؤهم ٣، ١٢٠، ٥٠٩
ليؤوا وجوهكم ٧١٧
سيء بهم ٧٧١، ٢٢٩
سنت وجوه ٢٧٦٧
ومن آساء ٤٥، ٤٦٤١
إن آسأتهم ٧١٧
أسأوا ٣١٥٣، ١٠٣٠
دائرة الشؤ ٩٨٩، ٦٤٨
مثل الشؤ ١٦، ٦٠
مطر الشؤ ٢٥، ٤٠
ظن الشؤ ٦٤٨، ١٢
أمر أسؤ ٧٤٢١ و ٧٧
سوء العذاب ٢، ٤٩٢، ١٥٧٦، ٧
١٤١ و ١٦٧، ٦١٤، ٢٧، ٥٥
٢٤٣٩ و ٤٧، ٤٥٤٠
من سوء ٣، ٣٠٣، ١٦، ٥١٢١
٢٨ و ٥٩
يمسهم سوء ١٧٤٣
عن سوء ١٤٩٤
سوء أعمالهم ٢٧٩
سوء الحساب ١٨١٣ و ٢١
سوء الدار ١٣، ٢٥، ٥٢٤٠
غير سوء ٢٠، ٢٢، ٢٧، ١٢، ٢٨، ٣٢
بعد سوء ١١٢٧
سوء عمله ٤٠، ٣٧، ٤٧
١٤
يسوء ١١ و ٥٤، ٢٦، ٦٤، ١٥٦
٧٣٧
يعملون السوء ١٧٤
عن السوء ١٦٥٧
مشتي السوء ١٨٨٧
عنه السوء ١٢، ٢٤
و السوء ١٦، ٢٧
تذوقوا السوء ١٦، ٩٤
عملوا السوء ١٦، ١١٩
يكشف السوء ٢٧، ٦٢
يمسهم السوء ٣٩، ٦١
بالسوء ٢، ١٦٩، ٤، ١٤٨، ١٢
٢٦٠، ٥٢

يعمل سوء ٤، ١١٠ و ١٢٣
منكم سوء ٤٦، ٥٤
بأهلك سوء ١٢، ٢٥
يقوم سوء ١٣، ١١
بكم سوء ٢٣، ١٧
أسأوا التوأتى ٣٠، ١٠
السيء ٣٣٥، ٤٣
و آخر سينا ٢٩، ١٠
كان سينة ١٧، ٢٨
كسب سينة ٢، ٨١
تصكب سينة ٣، ١٢
تصعبهم سينة ٧٨، ١٣١٧
٣٦٣٠، ٤٨٤٢
من سينة ٤، ٧٩
شغاعة سينة ٤، ٨٥
جزاء سينة ١٠، ٢٧، ٤٢، ٤٠
عمل سينة ٤٠، ٤٠
سينة مثلها ٤٢، ٤٠
مكان السينة ٧، ٩٥
بالحسنة السينة ١٣، ٢٢، ٢٨، ٥٤
أحسن السينة ٢٣، ٩٦
ولا السينة ٤١، ٣٤
بالسينة ٦، ١٦٠، ١٣، ٦٢٧، ٤٦
و ٩٠، ٢٨، ٨٤
يعلمون السينات ٤، ١٨، ١١
٧٨، ٢٩، ٤
عملوا السينات ٢٧، ١٥٣٧، ٢٨، ٨٤
و السينات ١٧، ٦٨
كسوا السينات ١٠، ٢٧
ذهب السينات ١١، ١٠
يذهبن السينات ١١، ١١٤
مكروا السينات ١٦، ٤٥
يمكرون السينات ٣٥، ١٠
وقهم السينات ٤٠، ٩
تق السينات ٤٠، ٩
عن السينات ٤٢، ٢٥
اجترحو السينات ٤٥، ٢١
فأصابهم سينات ١٦، ٣٩، ٣٤
٥١
سببهم سينات ٣٩، ٥١

سينات ما ٣٩، ٤٨، ٤٥، ٤٥
٢٣
من سيناتكم ٢، ٢٧١
عنكم سيناتكم ٢١، ١٢، ٨
٢٩، ١٦٦
عنا سيناتنا ٣٣، ١٩٢
عنه سيناته ٦٤، ٩٦، ٥٦٥
عنهم سيناتهم ٣، ١٩٥، ٦٥
٧٢٩، ٢٤٧، ٤٨، ٥
سيناتهم حسنت ٢٥، ٧٠
عن سيناتهم ٤٦، ١٦
سوءة ٥، ٣١٥
يوارى سوءا لكم ٢٦٧
سوءا اتهموا ٧، ٢٠ و ٢٢، ٢٧
٢٠، ١٢١
أسوأ الذي ٣٩، ٢٥، ٤١، ٢٧
ولا الصيء ٤٠، ٥٨
سوح
نزل ساحبهم ٣٧، ١٧٧
سود
اسودت وجوههم ٦٣، ١٠
تسود وجوه ٦٣، ١٠
الخط الأسود ٢، ١٨٧
غرائب سود ٣٥، ٢٧
وجهه سودا ١٦، ٥٨، ٤٣، ١٧
وجوههم سودة ٣٩، ٦٠
سيذا وحسورا ٣٩، ٣٩
ألفيا سيدها ١٢، ٢٥
سادتنا وكبرامنا ٣٣، ٦٧
سور
تسوروا المحراب ٣٨، ٢١
يسور له باب ٥٧، ١٣
أساور من ذهب ١٨، ٣١، ٢٢
٢٣، ٣٥، ٢٣
أساور من فضة ٧٦، ٢١

أسورة من ذهب ٤٣، ٥٢
أسورة ٩، ٦٤ و ٨٦ و ١٢٤
١٢٧، ١٢٤، ٤٧، ٢٠
أسورة ٢، ٢٣، ١٠، ٢٨
بعثر سور ١١، ١٣
سوط
سوط عقاب ٨٩، ١٣
سوع
الساعة بغتة ٦، ٣١
أتكم الساعة ٦، ٤٠
عن الساعة ٧٧، ١٨٧٧، ٣٣، ٦٢
٢٧٩، ٤٢
تأتيهم الساعة ١٢، ١٠٧، ٢٢
٥٥
إن الساعة ١٥، ٨٥، ١٨، ٢١، ٢٠
١٥، ٧٢٢، ٤٠، ٥٩
أمر الساعة ١٦، ٧٧
أظن الساعة ١٨، ٣٦، ٤١، ٥٠
إما الساعة ١٩، ٧٥
من الساعة ٢١، ٤٩
زلزلة الساعة ٢٢، ١٢
تقوم الساعة ٣٠، ١٢ و ١٤
٥٥، ٤٠، ٤٦، ٢٧
علم الساعة ٣١، ٣٤، ٤١، ٤٧
٨٥، ٤٣
لعل الساعة ٣٣، ٦٣، ٤٢، ١٧
تأتينا الساعة ٤، ٣٣
في الساعة ٤٢، ١٨
إلا الساعة ٤٣، ٦٦، ٤٧، ١٨
و الساعة ٤٥، ٣٢، ٤٦، ٥٤
ما الساعة ٤٥، ٣٢
اقرت الساعة ٥٤، ١٥
بل الساعة ٥٤، ٤٦
للساعة ٤٣، ٦١
بالساعة ٢٥، ١١
يسأخرون ساعة ٧، ٣٤، ١٠
٤٩، ١٦، ٦١

ساعة العصرة ١١٧ ٩
إلا ساعة ١٠ ٤٥، ٤٦ ٣٥
غير ساعة ٣٠ ٥٥
عنة ساعة ٣٤ ٣٠

سيف

يكاد سيفه ١٤ ١٧
سائق شرابه ٣٥ ١٢
سائقاً للشاربين ١٦ ٦٦

سوق

سقاءه لبلد ٥٧٧
فسقائه إلى ٣٥ ٩
نسوق ١٩ ٣٢، ٢٧
سبق الذين ٣٩ ٧١ و ٧٣
بساوقن إلى ٦٨
مهما سائق ٥٠ ٢١
يومئذ السائق ٧٥ ٣٠
عن ساق ٦٨ ٤٢
الساق بالساق ٧٥ ٢٩
عن ساقها ٢٧ ٤٤
مسحاً بالسوق ٣٨ ٣٣
على سوقه ٤٨ ٢٩
في الأسواق ٢٥ و ٢٠

سول

سؤل لهم ٤٧ ٢٥
سؤلث لكم ١٢ ٨٣
سؤلث لي ٢٠ ٩٦

سوم

يسومهم سوء ٧٧ ١٦٧
يسومونكم سوء ٢ ٤٩، ١٧ ١٤١٧
٦١٤

فيه تسمون ١٦ ١٠
الملكة مسمونين ٣ ١٢٥
مسمومة عند ١١ ٨٣، ٥١ ٣٤
الخيال المسمومة ٣ ١٤

سيماهم في ٤٨ ٢٩
بسيماهم ٢ ٢٧٣، ٤٦ ٤٨
٤٧ ٣٠، ٥٥ ٤١

سوي

فسوي ٧٥ ٢٨٧، ٢٨
سؤال رجل ١٨ ٣٧
فسؤال فعلذلك ٨٢ ٧
سؤاه ونفع ٣٢ ٩
وما سؤاها ٩١ ٧
فسؤاها ٧٩ ٢٨، ٩١ ١٤
فسؤاهن سبع ٢ ٢٩
فإذا سؤيته ١٥ ٣٨، ٢٩ ٧٢
نسوي بنابه ٧٥ ٤
نسويكم برب ٢٦ ٩٨
لو نسوي ٤ ٤٢
ساوي بين ١٨ ٩٦
ثم استوي ٢ ٢٩، ٥٤ ١٠، ٣١

١٣ ٢٥، ٥٩ ٣٢، ٤ ٤١
٤٥٧، ١١

العرش استوي ٢٠ ٥
واستوي ٢٨ ١٤
فاستوي ٤٨ ٢٩، ٦٥٣
استوي على ١١ ٤٤
فإذا استويتم ٢٣ ٢٨
إذا استويتم ٤٣ ١٣
تستويوا على ٤٣ ١٣
تستوي ١٣ ١٦، ٤١ ٣٤

هل يستويون ١٦ ٧٥
لا يستويون ٩ ١٩، ٣٢ ١٨

لا يستوي ٤ ٩٥، ١٠٠ ٥٧
١٠، ٥٩ ٢٠

هل يستوي ٦ ١٣، ١٦ ١٦
٩٣٩، ٧٦

ما يستوي ٣٥ ١٢ و ١٩ و ٢٢،
٥٨ ٤٠

هل يستويان ١١ ٢٤، ٣٩ ٢٩
مكاناً نسوي ٢٠ ٥٨

سواء عليهم ٦٢، ٣٦ ٦٣، ١٠

٦
سواء السيل ٢ ١٠٨، ١٢ ١٢
٦٠ و ٧٧، ٢٢ ١٦٠

سواء بيننا ٣ ٦٤
ليسوا سواء ٣ ١١٣

فكثرون سواء ٤ ٨٩
سواء عليكم ٧ ١٩٣، ٥٢ ١٦

على سواء ٨٨، ٢١ ١٠٩
سواء منكم ١٣ ١٠

سواء علينا ١٤ ٢١، ٢٦ ١٣٦
فيه سواء ١٦ ٧١، ٣٠ ٢٨

سواء العاكف ٢٢ ٢٥
سواء الحجم ٣٧ ٤٤، ٥٥ ٤٧

سواء الصراط ٣٨ ٢٢
سواء للساكنين ٤١ ١٠

سواء مهيأهم ٤٥ ٢١
الصراط النسوي ٢٠ ١٣٥

سواء ١٩ و ١٧ و ٤٢، ٦٧
٢٢

تسبيح

ولا تسبيح ٥ ١٠٣

تسبيح

تسبحوا في ٢٩
الساكنون الراكون ٩ ١١٢
عابدات تسبحات ٦٦ ٥

تسير

سار بأمله ٢٨ ٢٩
تسير الجبال ٥٢ ١٠

أفلم يسروا ١٢ ١٠٩، ٢٢ ٤٦
٤٠، ٨٢ ٤٧، ١٠

أو لم يسيروا ٣٥، ٩٣ ٤٤
٢١ ٤٠

يسروا في ٦ ١١، ٢٧ ٢٩، ٦٩
٢٠، ٢٣ ٤٢

يسروا فيها ٣٤ ١٨

٣٦ ١٦، ١٢٧ ٣
تسير الجبال ١٨ ٤٧
يسيركم في ١٠ ٢٢

تسير ١٣ ٣١، ٧٨ ٢٠، ٢٨١
قدّرنا فيها التسير ٣٤ ١٨

الجبال يسروا ٥٢ ١٠
سيرتها الأولى ٢٠ ٢١

بعض السيارة ١٢ ١٠
و للسيارة ٥٢ ٩٦

و جاءت سيارة ١٢ ١٩

سيل

فسالت أودية ١٣ ١٧
أسفاله ٣٤ ١٢

فاحتل السيل ١٣ ١٧
سيل العرم ٣٤ ١٦

سين

طور سيناء ٢٣ ٢٠
طور سين ٩٥ ٢

باب الشين

شأم

أصحاب الشأمة ٥٦ ٩، ٩٠

١٩

شأن

في شأن ١٠ ٦١، ٥٥ ٢٩
شأن يغنيه ٨٠ ٣٧

لبعض شأنهم ٢٤ ٦٢

شبه

شبه لهم ٤ ١٥٧

تشابه ٧٣.٧٠٢	الأنفُس الشَّخ ١٢٨٤	ينهم شديد ١٤٥٩	يلغ أشده ١٥٢٦، ٣٤١٧
فتشابه ١٦١٣	شخ نفسه ١٦٦٤، ٩٥٩	لشديد ١٦١٣، ٧١٤، ١٢٨٥	يلغ أشده ١٢١٢، ١٤٢٨، ٤٦
تشابه قلوبهم ١١٨٢	أشخه ١٩٣٣	٨١٠٠	١٥
مشبهوا وغير مشابه ٩٩٦	شحم	العذاب الشديد ٧٠، ٥٠	يلغا أشدهما ٨٢١٨
مشبهوا وغير مشابه ١٤١٦	عليهم شحومهما ١٤٦٦	٣٦	شرب
تشابه ٢٣٣٩، ٢٥٢	شحن	عذاباً شديداً ١٦٤٧، ٥٦٣	فمن شرب ٢٤٩٢
وأخر مشابهات ٧٣	المشحون ٢٦، ١١٩، ٤١٣٦	٥٨، ٢٧٤١، ٢١٢٧، ٥٨١٧	فشربوا منه ٢٤٩٢
شئت	١٤٠٣٧	١٠٦٥، ١٥	الذي تشربون ٦٨٥٦
أشأنه ٦٩٩، ٦١٢٤	شخص	بأساً شديداً ٢١٨	يشرب مما تشربون ٢٣٢٣
شئى ١٤٥٩، ٥٣٢٠	تشخصه ٤٢١٤	حساباً شديداً ٨٦٥	يشرب بها ٢٨٨٣، ٦٧٦
نشئ ٤٩٢	شاخصة أبصارهم ٩٧٢١	حراً شديداً ٨٧٢	يشربون من ٥٧٦
رحلة الشتاء ٢١٠٦	شدد	شداً ٦٦٦، ٤٨١٢	كلوا واشربوا ٦٠٢، ١٨٧، ٧
شجر	و شددنا ٢٠٣٨، ٢٨٧٦	سبأ شداً ١٢٧٨	٤٣٧٧، ٢٤٦٩، ١٩٥٢، ٣١
شجرتهم ٦٥٤	شند عضدك ٣٥٢٨	أشداً على الكفار ٢٩٤٨	فكلي واشربي ٣٦١٩
الشجر ٦٨١٦، ١٨٢٢، ٣٦	اشد ٣١٢٠، ٨٨١	أشدقوة ٧٤٢	وأشربوا في ٩٣٢
٨٠، ٦٥٥	فشد والرائق ٤٤٧	أشد العذاب ٨٥٢، ٤٦٤٠	شرب ٢٨٥٤، ١٥٥٢٦
شجر ١٠١٦، ٥٢٥٦	اشتد به الريح ١٨١٤	أشد حباً ١٦٥٢	فشربون شرب ٥٥٥٦
تنبتوا شجرها ٦٠٢٧	شديد العذاب ١٦٥٢	أشد من ١٩١٢	فشربون عليه من ٥٤٥٦
هذه الشجرة ٣٥٢، ١٩٧ و	شديد العقاب ١٩٦٢ و ٢١١،	أشد ذكراً ٢٠٠٢	للشربين ٦٦١٦، ٤٦٣٧، ٤٧
٢٠	١١٣، ٢٥، ٩٨، ١٣٨ و ٢٥	أشد تئيباً ٦٦٤	١٥
ذاقا الشجرة ٢٢٧	و ٤٨ و ٥٢، ٣٤٠، ٢٢، ٥٩	أشد خشية ٧٧٤	شرباً من ٧٠٦، ٤١٠
تلكما الشجرة ٢٢٧	٧ و ٤	أشد بأساً ٨٤٤	منه شرباً ١٠١٦
الشجرة الملعونة ٦٠١٧	عذاب شديد ٤٣، ١٢٤٦، ١٤	أشد تنكيلاً ٨٤٤	شرباً مختلف ٦٩١٦
من الشجرة ٣٠٢٨	٢، ٧٧٢٣، ٤٦٣٤، ٧٣٥ و	أشد الناس ٨٢٥	وشرباً ٤٢٣٨ و ٥١
تحت الشجرة ١٨٤٨	١٠، ٢٦٣٨، ١٦٤٢ و ٢٦	أشد متكم ٦٩٩	بش الشرب ٢٩١٨
شجرة الخلد ١٢٠٢٠	٢٠٥٧	أشد حراً ٨١٩	شرباً ٢١٧٦، ٢٤٧٨
شجرة تخرج ٢٠٢٣، ٦٤٣٧	ركن شديد ٨٠١١	أشد كفرة ٩٧٩	طعامك وشرباك ٢٥٩٢
شجرة مباركة ٣٥٢٤	أليم شديد ١٠٢١١	أشد على ٦٩١٩	سائق شرباه ١٢٣٥
من شجرة ٢٧٣١	بأس شديد ٣٢٢٧، ٤٨	أشد عذاباً ٧١٢٠	فشربهم ١٦٠٧، ٦٠٢
شجرة الزقوم ٤٣٤٤، ٦٢٣٧	١٦، ٢٥٥٧	أشد وأبقى ١٢٧٢٠	منافع ومشارب ٧٣٣٦
شجرة من ١٤٦٣٧	عذاب الله شديد ٢٢٢	أشد منه ٧٨٢٨	شرح
كشجرة ٢٤١٤ و ٢٦	شديد القوى ٥٥٣	أشد منهم ٩٣٠، ٤٤٣٥، ٤٠	شرح ١٠٦١٦، ٢٢٣٩
أنشأتم شجرتها ٧٢٥٦	شديد المحال ١٣١٣	٢١، ١٥٤١، ٨٤٣	ألم لشرح ١٩٤
شحم		أشد خلقاً ١١٣٧، ٢٧٧٩	يشرح صدره ١٢٥٦
		أشد قوة ٨٢٤٠، ١٣٤٧	اشرح لي صدري ٢٥٢٠
		أشد مناقرة ١٥٤١	شرد
		أشد رمة ١٢٥٩	
		أشد وطناً ٦٧٣	
		لتبلغوا أشدكم ٥٢٢، ٦٧٤٠	

شركاؤهم ١٠ و ٣٥، ٣٠	من يشرك ٤٨ و ١١٦، ٧٢	شرعة و منهاجاً ٥٤٨	فقد بهم ٥٧٨
٤٠	٣١ ٢٢	على شريعة ١٨ ٤٥	
هذا لشركاؤنا ١٣٦ ٦	ولا يشرك ١٨ و ٢٦، ١١٠	شرق	شرذم
شركاؤهم ٦، ١٣٦، ١٣٣	عما يشركون ٧، ١٩٠، ٩١، ٣١		ليزدة قليلون ٢٦ ٥٤
لشركاؤهم ٦، ١٣٦	١٠، ١٦، ١٨ و ١، ٢٣، ٩٢		
بشركاؤهم ٣٠، ١٣٦، ٤١	٢٧، ٦٣، ٢٨، ٦٨، ٣٠، ٤٠، ٣٩	أشرفت الأرض ٣٩ ٦٩	
أين شركائي ١٦، ٢٨، ٢٧ و ٦٢	٢٣ ٥٩، ٤٣، ٥٢، ٦٧	مكاناً شرقياً ١٩ ١٦	
٤٧ ٤١، ٧٤	بربهم يشركون ١٦، ٥٤، ٣٠، ٢٣	لا شرقية ٢٤ ٣٥	شرر
نادوا شركائي ١٨ ٥٢	لا يشركون ٢٣، ٥٩، ٢٤، ٥٥	بالعني والإشراق ٣٨ ١٨	شركم ٢١٦ ٢
مشارك ٢، ٢٢١، ٢٤ ٣	أما يشركون ٢٧ ٥٩	مشرقين ١٥، ٢٦، ٧٢ ٦٠	شركهم ٣ ١٨٠
المشركون ٩، ٢٨ و ٣٣، ٩ ٦١	هم يشركون ٢٩ ٦٥	المشروق ٢ و ١١٥ و ١٤٢	شرك مكاناً ٥، ٦٠، ١٢، ١٩، ٧٧
مشركون ١٢، ١٠٦، ١٦، ١٠٠	به يشركون ٣٠ ٣٥	١٧٧ و ٢٦، ٢٨، ٧٣، ٩	٢٥، ٢٥، ٣٤
لمشركون ٦، ١٢١	أيشركون ٧ ١٩١	المشرقين ٤٣، ٢٨، ٥٥، ١٧	شر الدواب ٢٢٨ و ٥٥
ولا المشركين ٢ ١٠٥	لا يشركون ٦٠ ١٢	المشارك ٣٧، ٥٠، ٧٠ ٤٠	شرك ذلك ١١ ٧٦
من المشركين ٢، ١٣٥، ٦٧ و ٦٧	وأنشركه في ٢٠ ٣٢	المشارك ٧، ١٢٧	شرك البرية ٩٨ ٦
١٤، ٧٩ و ١٣٧ و ١٤، ٦، ٩٥	يشرك ٤٨ و ١١٦، ٤٠، ١٢		شرك ما خلق ١١٣ ٢
١٩، ١٦١ و ٣ و ٤ و ١٠، ٦	إن الشوك ٣١ ١٣		شرك غاسق ١١٣ ٣
١٠٥، ١٢، ١٠٨، ١٦، ١٢٠ و ١٢٠	من شوك ٣٤ ٢٢	شرك	شرك الفغات ١١٣ ٤
٢١، ٣٠، ٨٧، ٢٨، ١٢٣	لهم شرك ٣٥، ٤٠، ٤٤ ٤	أشرك آباؤنا ٧٢٣ ١٧	شرك حاسد ١١٣ ٥
تتكحوا المشركين ٢ ٢٢١	يكفرون بشركهم ٣٥ ١٤	لن أشركت ٣٩ ٦٥	شرك الواسوس ١١٤ ٤
عن المشركين ٦، ١٠٦، ١٥، ٩٤	شريك ٦، ١٦٣، ١٧، ١١١، ٢٥	أشركتم ٦ ٨١	أشرك أريد ٧٢ ١٠
فاقتلوا المشركين ٩ ٥	٢	بما أشركتمون ١٤ ٢٢	بشرك من ٥، ٦٠، ٢٢، ٧٢
قاتلوا المشركين ٩ ٣٦	فهم شركاء ٤ ١٢	ما أشركنا ١٤٨	بشرك ٣٨ ٥٥
والمشركين ٣٣، ٧٣، ٤٨، ٦، ٩٨	فيكم شركاء ٦ ٩٤	الذين أشركوا ٢، ٩٦، ٣، ١٨٦، ٥	لشرك مآب ٣٨ ٥٥
١ و ٦	لله شركاء ٦ ١٠٠	١٦، ٣٥ و ١٦، ٤٨، ٨٦	للناس الشرك ١١ ١٠
على المشركين ٤٢ ١٣	فيه شركاء ٦، ١٣٩، ٣٩، ٢٩	١٧٢٢	منه الشرك ١٧، ٨٣، ٤١، ٤٩ و
للمشركين ٩، ٧ و ١٧ و ١١٣، ٦٤١	له شركاء ٧ ١٩٠	بما أشركوا ٣ ١٥١	٢٠، ٧٠، ٥١
كنا مشركين ٦ ٢٣	دون الله شركاء ١٠ ٦٦	للذين أشركوا ٦، ٢٢، ١٠، ٢٨	بالشرك ١٧، ٢١، ٣٥
غير مشركين ٢٢ ٣١	لله شركاء ١٣ و ١٦، ٣٣	ولو أشركوا ٦ ٨٨	شركاً ٢٤، ١١، ٩٩ ٨
أكثرهم مشركين ٣٠ ٤٢	من شركاء ٣٠ ٢٨	ما أشركوا ٦ ١٠٧	كان شره مستطيراً ٧٦٦ ٧
به مشركين ٤٠ ٨٤	به شركاء ٣٤ ٢٧	شركهم في ١٧ ٦٤	من الأشركاء ٣٨ ٦٢
مشركه ٢، ٢٢١، ٢٤ ٣	لهم شركاء ٤٢، ٢١، ٤١، ٤١	لا أشرك ١٣، ٣٦، ١٨، ٢٨، ٧٢	نرمي بشرك ٧٧ ٣٢
المشركات ٢، ٢٢١، ٣٣، ٧٣	ادعوا شركاءهم ٧، ١٩٥، ٢٨	٢٠	
٦٤٨	٦٤	لم أشرك ١٨ ٤٢	شرك
مشركون ٣٧، ٤٣، ٣٩	و شركاءكم ١٠ ٧١	وأشرك به ٤٠ ٤٢	جاء أنشركها ٤٧ ١٨
شري	أرايتم شركاءكم ٣٥ ٤٠	شرك ١٣، ٣١، ١٥ و ١٥	
شركاؤهم ٦، ١٠٢	أشركوا شركاءهم ١٦ ٨٦	لشرك ٢٩ ٨	شرع
	شركاؤهم ٦، ٢٢، ١٠، ٢٨	نشركوا ٦، ٣٦، ١٥١، ٣٣	شرع لكم ٤٢ ١٣
	هؤلاء شركاؤنا ١٦ ٨٦	نشركون ٦، ١٩ و ٤١ و ٦٤	شركاء شرعوا ٤٢ ٢١
	شركاؤهم ٦، ١٣٧، ١٠، ٢٨	٧٨ و ١١، ٥٤، ٤٠، ٧٣	شرعاً ٧ ١٦٣

شروه بمن ٢٠ ١٢

يشرون الحياة ٧٤ ٤

يشري نفسه ٢٠ ٧٢

اشترى من ١١١ ٩

اشتره ٢١ ١٢ ٢٠ ٢٢

اشترى ١٦٦ و ٨٦ و ٩٠

١٧٧٣، ١٧٧٣، ٩٩

لا تشتري ٩٥ ١٦، ٤٤ ٥، ٤١ ٢

لا تشتري ١٠ ٦٥

ليشتري ٧٩ ٢

يشرون ١٨٧ و ٧٧٣، ١٧٤ ٢

و ٤٤ ٤، ١٩٩

يشترى لهر ٦٣١

شَطَأُ

أخرج شطأه ٢٩ ٤٨

شاطئ الواد ٣٠ ٢٨

شَطْر

شطر ١٥٤ ٢ و ١٤٩ و ١٥٠

وجرمكم شطره ١٤٤ ٢ و

١٥٠

شَطَط

ولا شَطَط ٢٢ ٣٨

شططاً ٤٧٢، ١٤ ١٨

شَعْب

شعوباً و قبائل ١٣ ٤٩

ثلاث شُعب ٣٠ ٧٧

يا شعيب ٨٨ ٧، ٨٧ ١١ و ٩١

لهم شعب ١٧٧ ٢٦

أخاهم شعيباً ٨٥ ٧، ٨٤ ١١

٣٦ ٢٩

اتبعتم شعياً ٩٠ ٧

كذبوا شعياً ٩٢ ٧

نجبا شعياً ٩٤ ١١

شَعْر

لو شعرون ١١٣ ٢٦

لا شعرون ١٥٤ ٢، ٥٥ ٣٩

٢٤٩

وما يشعرون ٢٦٦، ٦٩ ٣، ٩٢

و ١٢٣، ٢١ ١٦، ٦٥ ٢٧

لا يشعرون ١٢، ٩٥ ٧، ١٢ ٢

١٥ و ٢٦، ١٦، ١٠ ٧ و ٢٣، ٤٥

٥٦، ٢٦، ٢٠ ٢، ١٨ ٢٧، ٥٠

٩ ٢٨ و ١١، ٥٣ ٢٩، ٢٥ ٣٩

٦٦ ٤٣

وما يشعركم ١٠ ٩ ٦

ولا يشعُر ١٩ ١٨

و أشعارها ٨٠ ١٦

ما علمناه الشعر ٦٩ ٣٦

شاعر ٤١ ٦٩، ٣٠ ٥٢، ٥٢ ١

لشاعر ٣٦ ٣٧

الشعراء يتبعهم ٢٢٤ ٢٦

رب الشعرى ٤٩ ٥٣

شعار الله ٣٢ ٢٢٢، ٢٥ ١٥٨ ٢

و ٣٦

المشعر الحرام ١٩٨ ٢

شَعْل

اشتعل الرأس ٤١٩

شَغَف

شغفياً حباً ٣٠ ١٢

شَغْل

شغلنا أموالنا ١١ ٤٨

في شغل ٥٥ ٣٦

شَفَع

يشفع ٨٥ ٤، ٢٥٥ ٢

يفشعوا ٥٣ ٧

ولا يشفعون ٢٨ ٢١

من شافعين ١٠٠ ٢٦

ولا شفع ٥١ ٦ و ٤٣٢، ٧٠

١٨ ٤٠

من شفع ٣١٠

شفعاء ٤٣ ٣٩، ١٣٣٠، ٥٣ ٧

معكم شفعاءكم ٩٤ ٦

هؤلاء شفعاؤنا ١٨ ١٠

منها شفاعة ٤٨ ٢

تنفعنا شفاعة ١٢٣ ٢

ولا شفاعة ٢٥٤ ٢

يشفع شفاعة ٨٥ ٤

شفاعة الشافعين ٤٨ ٧٤

يملكون الشفاعة ٨٧ ١٩

تنفع الشفاعة ٢٣ ٣٤، ١٠ ٩ ٢٠

له الشفاعة ٤٤ ٣٩

من دونه الشفاعة ٨٦ ٤٣

شفاعتهم ٢٦ ٥٣، ٢٣ ٣٦

و الشفع والوتر ٣٨ ٩

شَقِيق

الأنثى ١٣ ٥٨

و أنثى منها ٧٢ ٣٣

خشيت مشفقون ٢٨ ٢١

من الساعة مشفقون ٤٩ ٢١

رهبهم مشفقون ٢٧ ٧٠، ٥٧ ٢٣

مشفقون منها ١٨ ٤٢

مشفقين ٥٢، ٢٢ ٤٢، ٤٩ ١٨

٢٦

أقسم بالشقيق ١٦ ٨٤

شَقُو

لساناً و نفسين ٩٩٠

شَقِي

يشق صدور ١٤ ٩

فهو شقيقين ٨٠ ٢٦

و شفاء ٤٤ ٤١، ٥٧ ١٠

شفاء ٨٢ ١٧، ٦٩ ١٦

على شفا ١٠٩ ٩، ١٠٣ ٣

شَقِيق

شققنا الأرض ٢٦ ٨٠

أنشَق عليك ٢٧ ٢٨

شاقوا الله ٤٥٩، ١٣ ٨

شاقوا الرسول ٣٢ ٤٧

كنتم شاقون ٢٧ ١٦

يشاق ٤ ٥٩

ومن يشاقق ١٣٨، ١١٥ ٤

يشقق ٤٤ ٥٠، ٢٥ ٢٥

يشقق فيخرج ٧٤ ٢

انشق القمر ١٥ ٤

انشقت ١٨٤، ١٦ ٦٩، ٢٧ ٥٥

تنشق الأرض ٩٠ ١٩

الأرض شقا ٢٦ ٨٠

بشق الأنفس ٧ ١٦

عليهم الشقة ٤٢ ٩

الآخرة أنشَق ٣٤ ١٣

في شقاق ٢٢ ١٣٧ و ٢٢، ١٧ ٦

٥٢ ٤١، ٥٣

خفتم شقاق ٣٥ ٤

عزة و شقاق ٢٣ ٨

يجرمكم شقاق ٨٩ ١١

شَقِي

الذين شقوا ١٠ ٦ ١١

القرآن لنشقى ٢٢٠

من الجنة شققى ١١٧ ٢٠

ولا يشقى ١٢٣ ٢٠

فمنهم شقى ١٠٥ ١١

شققاً ٤٨ و ٣٢ و ٤١٩

الأنشقى ١٥ ٩٢، ١١ ٨٧

ابنت أشقاقها ١٢ ٩١

عليها شقوتنا ١٠ ٦٢٣

شَكَر

من شكر ٣٥ ٥٤، ٤٠ ٢٧

شوط

عليكم شواط ٣٥ ٥٥

شوك

ذات النوك ٧٨

شوي

يشوي الوجه ٢٩ ١٨

نزاعة للشوي ١٦ ٧٠

شيب

الرأس شيباً ١٩ ٤

الولدان شيباً ١٧ ٧٣

ضعفاً وشيبة ٥٤ ٣٠

شيخ

أبونا شيخ ٢٨ ٢٢

شيخاً ١١ ١٢ ٧٨

لنكونوا شيوخاً ٤٠ ٦٧

شيد

قصر شيد ٢٢ ٤٥

بروج شيداً ٤ ٧٨

شيع

شيع الفاحشة ٢٤ ١٩

من كل شيع ١٩ ٦٩

من شيعته ٢٨ ١٥ ٣٧ ٨٣

شيع الأولين ١٥ ١٠

شيعاً ٦ ٦٥ و ١٥٩ ٢٨ ٤ ٣٠

٣٢

أهلكنا أشياعكم ٥٤ ٥١

فعل بأشياعهم ٣٤ ٥٤

شهر رمضان ٢ ١٨٥

شهر ورواحا شهر ٣٤ ١٢

ألف شهر ٩٧ ٣

منكم الشهر ٢ ١٨٥

الشهر الحرام ٢ ٩٧

الشهر الحرام بالشهر ٢ ١٩٤

شهر ٩ ٤٦ ٣٦ ١٥

فصيام شهرين ٤ ٥٨ ٩٢ ٤

عدة الشهور ٩ ٣٦

أشهر معلومات ٢ ١٩٧

أربعة أشهر ٢ ٢٢٦ و ٢٣٤ ٩

٢

ثلاثة أشهر ٦٥ ٤

الأشهر الحرام ٩ ٥

شقيق

زفير وشقيق ١١ ١٠٦

لها شقيقاً ٦٧ ٧

شهي

انتهت أنفسهم ٢١ ١٠٢

تنهت أنفكم ٤١ ٣١

تنهت الأفس ٤٣ ٧١

ما يشتهون ١٦ ٥٧ ٣٤ ٥٤

مما يشتهون ٢٢ ٥٦ ٢١ ٥٢

٤٣ ٧٧

الرجال شهوة ١٧ ٢٧ ٥٥

الشهوات ٣ ١٤ ٤ ٢٧ ١٩ ٥٩

شوب

لشوباً من حميم ٣٧ ٦٧

شور

فاشارت إليه ١٩ ٢٩

شاروهم في الأمر ٣ ١٥٩

أمرهم شوري ٢ ٢٨

منهما و تشاور ٢ ٢٣٣

كنتم شهداء ٢ ١٣٣ ٦ ١٤٤

نكونوا شهداء ٢ ١٤٣ ٢٢ ٧٨

و أنتم شهداء ٣ ٩٩

منكم شهداء ٣ ١٤٠

شهداء لله ٤ ١٣٥

له شهداء ٥ ٨٥

عليه شهداء ٥ ٤٤

بأربعة شهداء ٤ ١٣

لهم شهداء ٤ ٦٢

ولا ياب الشهداء ٢ ٢٨٢

من الشهداء ٢ ٢٨٢

و الشهداء ٦٩ ٣٩ ٦٩ ٥٧

١٩

بالشهداء ٤ ١٣

شهداءكم ٢ ٦٢ ١٥٠

كنتم شهداء ٢ ١٤٠

شهادة بينكم ٥ ١٠٦

شهادة الله ٥ ١٠٦

أكبر شهادة ٦ ١٩

لهم شهادة ٤ ٢٤

فشهادة أحدهم ٤ ٦٢

نكنتموا الشهادة ٢ ٢٨٢

الغيب والشهادة ٦ ٩٧ ٩٤ و

١٠٥ ١٣ ٩ ٢٣ ٢٣ ٦٣٢

٣٩ ٤٦ ٥٩ ٢٢ ٦٢ ٨ ٦٤

١٨

أقيموا الشهادة ٢ ٦٥

للشهادة ٢ ٢٨٢

بالشهادة ٥ ١٠٨

لشهادتنا أحق من شهادتهما ٥

١٠٧

سكتب شهادتهم ٤٣ ١٩

أربع شهادات ٤ ٦٢ ٨ و

بشهادتهم قامون ٧٠ ٣٣

شهاد يوم ١٩ ٣٧

مشهود ١١ ١٠٣ ٣٨٥

كان مشهوداً ١٧ ٧٨

شهر

أشهدوا ٢ ٢٨٢ ٢ ٦٥

فأشهدوا عليهم ٤ ٦

واستشهدوا شهيدين ٢ ٢٨٢

فاستشهدوا عليهن ٤ ١٥

يتلوه شاهد ١١ ١٧

شهد شاهد ١٢ ٤٦ ١٠

شاهد و مشهود ٥ ٣٨٥

شاهداً و مبشراً ٣٣ ٤٨ ٨

رسولاً شاهد ١٥ ٧٣

و هم شاهدون ٣٧ ١٥٠

مع الشاهدين ٣٣ ٨٣ ٥

من الشاهدين ٣ ٨١ ١١٣

٤٤ ٢٨ ٥٦ ٢١

شاهدين ٩ ٢١ ٧٨

بالمؤمنين شهود ٥ ٧٨٥

شهوداً ١٠ ١٠ ١٣ ٧٤

الأشهاد ١١ ٤٠ ٥١

ولا شهد ٢ ٢٨٢

الله شهد ٣ ٩٨ ١٩ ٤٦ ١٠

شيء شهد ٥ ١١٧ ٢٢ ١٧

٤١ ٤٧ ٤١ ٥٣ ٦٥ ٩٨٥

من شهد ٤١ ٤٧

وشهد ٥٠ ٢١

وهو شهد ٥٠ ٣٧

بشهود ٤١ ٤١

لشهود ١٠٠ ٧١

عليكم شهوداً ٢ ١٤٢

شيء شهد ٤ ٣٣ ٣٣ ٥٥

هؤلاء شهد ٤ ٤١

معهم شهد ٤ ٧٢

بالله شهد ٤ ٧٩ و ١٠ ١٦٦

٢٩ ١٣ ٤٣ ١٦ ٢٨ ٤٨

عليهم شهد ٤ ١٠٩ ١١٧ ٥

أمة شهد ١٦ ٨٤ و ٨٩ ٢٨

٧٥

بك شهد ١٦ ٨٩

شهداً عليكم ٢٢ ٧٨

بينكم شهد ٢٩ ٥٢

به شهد ٤ ٨٤

واستشهدوا شهيدين ٢ ٢٨٢

باب الصاد

صبا

الصائبون والنصارى ٦٩٥
الصائنين ١٧٢٢، ٦٢٢

صبيب

فُتِّبَ عَلَيْهِم ١٣٨٩
صَبَّبْنَا الْمَاءَ صَبًّا ٢٥٨٠
صَبَّوْهُ فَوْقَ ٤٨٤٤
يُصَبُّ مِنْ فَوْقَ ١٩٢٢

صبيح

صَبَّحَهُمْ بِكَرَّةٍ ٢٨٥٤
فَاصْبِحْ ٣٠٥ و ٤٢١٨، ٤٥
١٨٢٨، ٨٢
وَأَصْبَحَ ١٠٢٨ و ٨٢
أَصْبَحَ مَأْكَمَ ٣٠٦٧
فَاصْبِحْ كَالصَّيْرِمْ ٢٠٦٨
فَاصْبِحْ ١٠٣٣، ٢٣٤١
أَصْبَحُوا بِهَا ١٠٢٥
فَاصْبِحُوا خَاسِرِينَ ٥٣٥
فَاصْبِحُوا فِي ٧٨٧ و ٩١، ١١
٦٧ و ٩٤، ٣٧٢٩
فَاصْبِحُوا نَادِمِينَ ١٥٧٢٦
فَاصْبِحُوا لَا يَرَى ٢٥٤٦
فَاصْبِحُوا ظَاهِرِينَ ١٤٦١
فَتَصْبِحْ ٤٠١٨، ٦٣٢٢
فَتَصْبِحُوا عَلَى ٦٤٩
حِينَ تَصْبِحُونَ ١٧٣٠
أَوْ يَصْبِحْ مَأْكَمًا ٤١١٨
لَيُصْبِحَنَّ نَادِمِينَ ٤٠٣٣
فَيُصْبِحُوا عَلَى ٥٢٥
الصَّبِيحُ ١١، ٣٤٧٤، ٨١
١٨
فَالْمَغِيرَاتُ صَبْحًا ٣١٠٠

فَاصْبِحْ ١٧٧٣٧

فَالِقُ الْإِصْبَاحِ ٩٦٦

مُصْبِحِينَ ٦٦١٥ و ٨٢، ٣٧

٢١ و ١٧٦٨، ١٣٧

فِيهَا مَصْبَاحُ الْمَصْبَاحِ ٣٥٢٤

بِمَصْبَاحٍ ٥٦٧١٢٤١

صبير

صَبِرَ ٤٣٤٢، ٢٥٤٦
صَبِرَ تَمَّ ٤٣١٦، ١٢٦١٦
صَبِرْنَا ٢١١٤، ٤٢٢٥
بِمَا صَبِرُوا ١٣٧٧، ١١١٢٣
١٢٧٦، ٥٤٢٨، ٧٥٢٥
الَّذِينَ صَبَرُوا ١١١١، ٢٢١٣
٤٢١٦ و ٩٦، ٥٩٢٩، ٣٥٤١
صَبَرُوا ١١٠١٦، ٢٤٣٢، ٤٩
٥
فَصَبِرُوا عَلَى ٣٤٦
كَيْفَ تَصْبِرُ ٦٨١٨
إِنْ تَصْبِرُوا ١٢٠٣ و ١٢٥
٢٥٤، ١٨٦
فَاصْبِرْ أَوْ لَا تَصْبِرْ ١٦٥٢
أَتَصْبِرُونَ ٢٠٢٥
لَنْ تَصْبِرَ ٦١٢
وَلَتَصْبِرَنَّ عَلَى ١٢١٤
مَنْ يَتَّقْ وَيَصْبِرْ ٩٠١٢
فَإِنْ يَصْبِرُوا ٢٤٤١
وَأَصْبِرْ حَتَّى ١٠٩١٠
وَأَصْبِرْ فَإِنْ ١١٥١١
وَأَصْبِرْ وَمَا صَبَرَ ١٢٧١٦
وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ ٢٨١٨
وَأَصْبِرْ لِحُكْمِ ٤٨٥٢
وَأَصْبِرْ عَلَى ١٧٣١، ١٧٣٨
١٠٧٣
هَذَا فَاصْبِرْ ٤٩١١
فَاصْبِرْ عَلَى ١٣٠٢، ٣٩٥٠
فَاصْبِرْ إِنْ ٦٠٣٠، ٥٥٤٠
٧٧
فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ ٣٥٤٦

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ ٤٨٦٨، ٢٤٧٦

فَاصْبِرْ صَبْرًا ٥٧٠

وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ٧٧٤

وَأَصْبِرُوا ١٢٨٧، ٤٦٨، ٦٣٨

فَاصْبِرُوا ٨٧٧١، ١٦٥٢

أَصْبِرُوا وَاصْبِرُوا ٢٠٣

فَمَا أَصْبَرَهُمْ ١٧٥٢

أَصْبِرُوا ١٩٦٥، ١٣٢٠، ٥٤

٢٧

فَصَبِرْ جَمِيلٌ ١٨١٢ و ٨٢

بِالصَّبْرِ ٤٥٢ و ١٥٣، ١٧٩٠

٣١٠٣

صَبْرًا ٢٠٢، ١٢٦٧، ٦٧١٨

و ٧٢ و ٧٥ و ٧٨ و ٨٢، ٥٧٠

وَمَا صَبَرَكَ ١٢٧١٦

صَابِرًا ٦٩١٨، ٤٤٣٨

عَشْرُونَ صَابِرُونَ ٦٥٨

الصَّابِرُونَ ٨٠٢٨، ١٠٣٩

مَعَ الصَّابِرِينَ ١٥٣٢ و ٢٤٩

٦٦ و ٤٦٨

بِشْرِ الصَّابِرِينَ ١٥٥٢

وَالصَّابِرِينَ ١٧٧٢، ٣٥٢٢

٣١٤٧، ٣٥٣٣

الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ ١٧٣

يَعْلَمُ الصَّابِرِينَ ١٤٢٣

يُحِبُّ الصَّابِرِينَ ١٤٦٣

مِنَ الصَّابِرِينَ ١٠٢٣٧، ٨٥٢١

لِلصَّابِرِينَ ١٣٦١٦

مِنَ صَابِرَةِ ٦٦٨

الصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ ٣٥٣٣

صَبْرًا وَشُكْرًا ٥١٤، ٣١٣١

٢٣٤٢، ١٩٣٤

صبيح

أَصْبَحَهُمْ ١٩٢، ٧٧١

صبيغ

وَصَبِغَ لِلْأَكْلَيْنِ ٢٠٢٣

صِبْغَةُ ١٣٨٢

صبو

أَصْبَغَ إِلَيْنِ ٣٣١٢

صَبْغًا ١٢١٩ و ٢٩

صحب

فَلَا تَصَاحِبْنِي ٧٦١٨

وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا ١٥٣١

هَمَّ مَنَّا يُصْحَبُونَ ٤٣٢١

وَالصَّاحِبُ بِالْجَنِّ ٣٦٤

كَصَاحِبِ الْحَوْتِ ٤٨٦٨

صَاحِبِكُمْ ٢٥٣، ٢٢٨١

تَصَاحِبِكُمْ ٤٦٣٤

قَالَ لَهُ صَاحِبُهَا ٣٧١٨

لصَاحِبِهِ ٤٠٩، ٣٤١٨

فَنَادَا صَاحِبَهُمْ ٢٩٥٤

مَا بِصَاحِبِهِمْ ١٨٤٧

يَا صَاحِبِي الْجَنِّ ٣٩١٢ و ٤١

صَاحِبَةِ ١٠١٦، ٣٧٢

وَصَاحِبَتِهِ ١٢٧٠، ٣٦٨٠

أَصْحَابُ النَّارِ ٣٩٢ و ٨١

٢١٧، ٢٥٧ و ٣٧٥، ١١٦٣

٢٩٥، ٣٦٧ و ٤٤ و ٤٧

٤٠، ٢٧١٠، ٥١٣، ٨٣٩

٤٣ و ٥٩، ٢٠٥٩، ٦٤

١٠، ٣١٧٤

أَصْحَابُ الْجَنَّةِ ٨٢٢ و ٤٢٧

٤٤ و ٤٦ و ٥٠، ١١، ٦٦١٠

٢٣، ٢٤٢٥، ٥٥٣٦، ١٤٤٦

١٦، ٢٠٥٩، ١٧٦٨

أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ١١٩٢، ٥

١٠ و ٨٦، ١١٣٩، ٥١٢٢

١٩٥٧

أَصْحَابُ السَّبْتِ ٤٧٤

لَهُ أَصْحَابُ ٧١٦

أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ ٤٨٧

أَصْحَابُ مَدِينِ ٧٠٩، ٤٤٢٢

أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ ١٥، ٧٨، ٢٦

يُضَدُّ النَّاسَ ٦٩٩	يُضَدُّ الزُّعَامَ ٢٨ ٢٣	صَدَقَ
بِالْكَفْرِ صَدْرًا ١٦ ١٠٦	صَدْرَكَ ١١، ١٢، ١٥، ٩٧	صَدَّقَ اللَّهُ ٣ ٣٣، ٩٥ ٤٨٢٢
١٩٤	صَدْرَهُ ٦٥، ١٢٥، ٣٩، ٢٢	٢٧
صَدْرِي ٢٠ ٢٦، ١٣	بَذَاتِ الصُّدُورِ ٣ ١١٩ و ١٥٤،	صَدَقَ الْمُرْسَلُونَ ٣٦ ٥٢
٥ ٨، ٧، ٤٣، ١١، ٣١، ٢٣	٣٥ ٣٩، ٧، ٤٢، ٢٤، ٥٧	فَصَدَّقْتُ وَهُوَ ١٢ ٢٦
٦، ٤٦٤، ٦٧، ١٣	فِي الصُّدُورِ ١٠ ٢٢، ٤٦	أَصَدَّقْتُ أُمَّ كَتَّ ٢٧ ٢٧
١٠٠ ١٠	تَخْفِي الصُّدُورَ ٤٠ ١٩	أَنْ قَدْ صَدَّقْتَنِي ١١٣
٩ ١٤	يُثَبِّتُ صُدُورَهُ ٩ ١٤	صَدَّقْتُمُ اللَّهَ ١٥٢ ١٥٢
٢٩ ١٠	صُدُورَ الْعَالَمِينَ ٢٩ ١٠	صَدَّقْنَا وَعْدَهُ ٣٩ ٧٤
٢٩ ٤٩	صُدُورَ الَّذِينَ ٢٩ ٤٩	صَدَّقْتَاهُمُ الْوَعْدَ ٢١ ٩
١١٤ ٥	صُدُورَ النَّاسِ ١١٤ ٥	الَّذِينَ صَدَّقُوا ٢ ٩١، ٤٣
٣ ٢٩ و ١٧، ١٥٤	صُدُورَكُمْ ٣ ٢٩ و ١٧، ١٥٤	٣ ٢٩
٥١، ٤٠، ٨٠	تَخْفِي صُدُورَهُمْ ٣ ١١٨	رَجَالُ صَدُقُوا ٣٣ ٢٣
٩٠ ٤	حَصَرْتُ صُدُورَهُمْ ٤ ٩٠	فَلَوْ صَدُقُوا ١٧ ٢١
٤٠ ٥٦، ٩٠، ١٣	فِي صُدُورِهِمْ ٤٣ ١٥، ٤٧	صَدَّقَ عَلَيْهِمْ ٣٤ ٢٠
١١ ٥	يُثَبِّتُونَ صُدُورَهُمْ ١١ ٥	وَصَدَّقَ ٣٧ ٣٩، ٩٢، ٢٣
٢٨، ١٧٤، ٢٧	تَكُنْ صُدُورَهُمْ ٢٧ ٢٨، ١٧٤	٦
٦٩		فَلَا صَدَّقَ ٧٥ ٣١
	صَدَعَ	صَدَّقْتُ الرُّبَا ٣٧ ١٠٥
	فَاَصْدَعَ بِمَا ١٥ ٩٤	صَدَّقْتُ بِكَلِمَاتِ ٦٦ ١٢
	يَوْمَئِذٍ يُضَدُّونَ ٣٠ ٤٣	فَلَوْلَا تُضَدُّونَ ٥٦ ٥٧
	لَا يُضَدُّونَ عَنْهَا ٥٦ ١٩	رَدًّا يُضَدُّنِي ٢٨ ٣٤
	خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا ٥٩ ٢١	يُضَدُّونَ يَوْمَ ٧٠ ٢٦
	ذَاتِ الضُّدِّ ٨٦ ١٢	فَمَنْ تَضَدَّى ٥ ٤٥
	صَدَفَ	فَاَصْدَقْ وَأَكُنْ ٦٣ ١٠
	صَدَفَ عَنْهَا ٦ ١٥٧	وَأَنْ تَصَدَّقُوا ٢ ٢٨٠
	يُضَدُّونَ ٦٦ ١٥٧	لَتَضَدَّقَنَّ ٩ ٧٥
	بَيْنَ التَّضَدِّيَيْنِ ١٨ ٩٦	أَنْ يُضَدَّقُوا ٤ ٩٢
		تَضَدَّقَ عَلَيْنَا ١٢ ٨٨
		قَوْمَ صَدَقَ ١٠ ٢
		مُبْرَأًا صَدَقَ ١٠ ٩٣
		مَدْخَلَ صَدَقَ ١٧ ٨٠
		مَخْرَجَ صَدَقَ ١٧ ٨٠
		لِسَانِ صَدَقَ ١٩ ٢٦، ٨٤
		مَقْعَدَ صَدَقَ ٥٤ ٥٥
		وَعَدَ الصَّدَقَ ٤٦ ١٦
		بِالصَّدَقِ ٣٩ ٣٢
		صَدَقًا وَعَدْلًا ٦١ ١١٥

صَخْرَ	جَابُوا الصَّخْرَ ٨٩ ٩
	إِلَى الصَّخْرَةِ ١٨ ٦٣
	فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ ٣١ ١٦
صَدَّ	وَمِنْهُمْ مَنْ صَدَّ ٤ ٥٥
	بِمَا صَدَّدْتُمُ ١٦ ٩٤
	أَنْحَنُ صَدَّدْنَاكُمْ ٣٤ ٢٢
	وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ ٢٧ ٤٣
	فَصَدَّهْمُ عَنْ ٢٧ ٢٩، ٢٨
	وَصَدَّوْا عَنْ ٤ ١٦، ١٦، ٨٨
	١٤٧، ٣٢، ٢٤
	فَصَدَّوْا عَنْ ٩، ٩، ٥٨، ١٦، ٢٦
	صَدَّوْكُمْ عَنْ ٥ ٤٨، ٢٥
	تَضَدُّونَ عَنْ ٣ ٧٩، ٨٦
	أَنْ تَصَدَّوْا عَمَّا ١٤ ١٠
	يُضَدِّكُمُ ٩١، ٣٤، ٤٣
	فَلَا يُضَدُّكَ ٢٠ ١٦
	وَلَا يُضَدُّكَ ٢٨ ٨٧
	وَلَا يُضَدُّكَ ٤٣ ٦٢
	يُضَدُّوْا عَنْ ٨ ٣٦
	يُضَدُّونَ عَنْكَ ٤ ٦١
	يُضَدُّونَ عَنْ ٧ ٨، ٤٥، ٣٤ و
	٤٧، ٩، ٣٤، ١١، ١٩، ١٤، ٣
	٢٥ ٢٢
	يُضَدُّونَ وَمِنْهُمْ ٦٣ ٥
	مَنْ يَضَدُّونَ ٤٣ ٥٧
	لِيُضَدُّوْهُمْ عَنْ ٤٣ ٢٧
	وَصَدَّ عَنْ ٤٠ ٢٧
	وَصَدَّوْا عَنْ ١٣ ٢٣
	وَصَدَّ عَنْ ٢ ٢١٧
	وَيُضَدُّهُمْ عَنْ ٤ ١٦٠
	عَنْكَ صَدَّوْا ١٥ ٦١
	مَاءَ صَدِيدٍ ١٤ ١٦
صَدَرَ	

١٤ ٥٠، ١٣ ٣٨، ١٧٦	أَصْحَابُ الْحِجْرِ ١٥ ٨٠
	أَصْحَابُ الْكَهْفِ ١٨ ٩
	أَصْحَابُ الصَّرَاطِ ٢٠ ١٣٥
	أَصْحَابُ الرِّسِّ ٢٥ ٢٨، ٥٠
	١٢
	أَصْحَابُ مُوسَى ٢٦ ٦١
	أَصْحَابُ السَّيَةِ ٢٩ ١٥
	أَصْحَابُ السَّيْرِ ٦٠ ٦٧، ١٠
	أَصْحَابُ الْقَرْيَةِ ٣٦ ١٣
	أَصْحَابُ الْمَشَامَةِ مَا أَصْحَابُ
	٩ ٥٦
	أَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ
	٢٧
	أَصْحَابُ الشَّمَالِ مَا أَصْحَابُ
	٤١
	أَصْحَابُ الْيَمِينِ ٥٦ ٩٠ و ٩١،
	٣٩ ٧٤
	أَصْحَابُ الْقُبُورِ ٦٠ ١٣
	أَصْحَابُ الْأَخْدُودِ ٨٥ ٤
	أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ٩٠ ١٨
	أَصْحَابُ الْمَشَامَةِ ٩٠ ١٩
	بِأَصْحَابِ الْغَيْلِ ١٠٥ ١
	فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ
	٨ ٥٦
	لَأَصْحَابِ ٥٦ ٦٧، ٢٨ ١١
	ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ ٥١ ٥٩
	صَحَفَ
	بِصَحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ ٤٣ ٧١
	صُخِّفَ ٥٣ ٨٠، ١٢ ٨٧
	١٩
	الصُّخْفُ ٢٠ ١٢٣، ٨١ ١٠
	١٨ ٨٧
	صُخِّفًا ٧٤ ٢٩٨، ٥٢٧
	صَخِخَ
	وَجَاءَتْ الصَّخَاةُ ٨٠ ٢٣

صراطاً سورياً ٤٣١٩
صراطك المستقيم ١٦٧
صراطي مستقيماً ١٥٣٦
صرع
فيها صرعى ٧٦٩
صرف
صرف الله ١٢٧٩
فصرف عنه ٣٤١٢
صرفكم عنهم ١٥٢٣
صرفك إليك ٢٩٤٦
سأصرف عن ١٤٦٧
وإلا تصرف ٢٣١٢
كذلك لتصرف ٢٤١٢
و يصرف عن ٤٣٢٤
ربنا اصرف ٦٥٢٥
صرفت أبصارهم ٤٧٧
فاني تصرفون ٦٣٩، ٣٢١٠
من يصرف ١٦٦
أتى تصرفون ٦٩٤٠
ولقد صرفنا ٤١١٧ و ٨٩ و ١٨
٥٤
صرفناه ١١٢٢٠
صرفنا الآيات ٢٧٤٦
ولقد صرفناه ٥٠٢٥
نصرف الآيات ٤٦٦ و ٦٥ و
١٠٥، ٨٧
ثم انصرفوا ١٢٧٩
تستطيعون صرفاً ١٩٢٥
تصرف الرياح ١٦٤٢، ٥٤٥
مصرفنا عنهم ٨١١
عنها فصرفاً ٥٣١٨
صرم
ليصرونها مصحين ١٧٦٨
كتم صارمين ٢٢٦٨
فأصبحت كالصريم ٢٠٦٨

صرر
أصروا واستكبروا ٧٧١
يصر مستكبراً ٨٤٥
ولم يصروا ١٣٥٣
كانوا يصرون ٤٦٥٦
فيها صر ١١٧٣
في صرة ٢٩٥١
صرصر
يربح صرصر ٦٦٩
ربحاً صر صراً ١٦٤١، ١٩٥٤
صراط
الصراط المستقيم ٦١، ٣٧
١١٨
الصراط السوي ١٣٥٢٠
عن الصراط ٧٤٢٣
فاستبقوا الصراط ٦٦٣٦
سواء الصراط ٢٢٣٨
صراط الذين ٧١
صراط مستقيم ١٤٢٢ و ٢١٣،
٥١٣ و ١٠١، ١٦٥، ٣٩٦ و
٨٧ و ١٦١، ٢٥١٠، ٥٦١١،
١٦
٧٦ و ١٢١، ٣٦١٩، ٥٤٢٢،
٧٣٢٣، ٤٦٢٤، ٤٣٦ و ٦١،
٥٢٤٣، ٤٣٦١ و ٦٤،
٢٢٦٧
صراط ربك ١٢٦٦
بكل صراط ٨٦٧
صراط العزيز ١١٤، ٦٣٤
صراط علي ٤١١٥
صراط الحميد ٢٤٢٢
صراط الجحيم ٢٣٣٧
صراط الله ٥٢٤٢
صراطاً مستقيماً ٦٨٤ و ١٧٥،
٢٤٨ و ٢٠

ولا صديق ١٠١٢٦
أو صديقتكم ٦١٢٤
أيها الصديق ٤٦١٢
صديقاً ٤١١٩ و ٥٦
هم الصديقون ١٩٥٧
النبيين والصديقين ٦٩٤
و أمه صديقة ٧٥٥
ولكن تصديق ٣٧١٠، ١٢
١١١
فصديق لما ٨٩٢ و ١٠١، ٣
٨١
مصديق الذي ٩٢٦
مصديق لساناً ١٢٤٦
مصديقاً ٤١٢ و ٩١ و ٩٧،
٣٣ و ٥٠، ٤٧٤، ٤٦٥ و ٤٨،
٣١٣٥، ٤٦، ٣٠
مصديقاً بكلمة ٣٩٣
الصديقين والمصدقات ٥٧
١٨
يجزي المصدقين ٨٨١٢
المصدقين والمصدقات ٣٣
٣٥
صدي
له تصدى ٦٨٠
مكاه و نصيبة ٣٥٨
صرح
صرح ممزود ٤٤٢٧
ادخلي الصرح ٤٤٢٧
لي صرحاً ٣٨٢٨، ٣٦٤٠
صرخ
يستصرخه ١٨٢٨
هم يصطرخون ٣٧٣٥
فلا صرخلهم ٤٣٣٦
بمصرخكو ما أتم بمصرخي
٢٢١٤

صديقهم ١١٩٥، ٨٣٣
بصدقهم ٢٤٣٣
صادق الوعد ٥٤١٩
توعدون الصادق ٥٥١
إن يك صادقاً ٢٨٤٠
إننا لصادقون ١٤٦٦، ٨٢١٢
٤٩٢٧، ٦٤١٥
هم الصادقون ١٥٤٩، ٨٥٩
كنتم صادقين ٢٣٢ و ٣١ و
٩٤ و ١١١، ٩٣٣ و ١٦٨ و
١٨٣، ٤٠٦ و ٤٢٣، ١٩٤٧،
٢٨١٠، ٤٨ و ١٣١١، ٢١
٢٨، ٢٧ و ٦٤ و ٧١، ٤٩٢٨،
٢٨٣٢، ٢٩٣٤، ٤٨٣٦، ٣٧
١٥٧، ٣٦٤٤، ٢٥٤٥، ٤٤٦،
١٧٤٩، ٥٦، ٨٧، ٦٦٢، ٦٧
٢٥
كنا صادقين ١٧١٢
كانوا صادقين ٣٤٥٢، ٤١٦٨
والصادقين ١٧٣، ٣٥٣٣
ينفع الصادقين ١١٩٥
من الصادقين ٧٠٧ و ١٠٦،
٢٧١٢ و ٥١، ٧١٥،
٦٢٤ و ٩، ٣١٦٦ و ١٥٤ و
١٨٧، ٢٩٢٩، ٢٢٤٦
مع الصادقين ١١٩٩
ليسأل الصادقين ٨٣٣
ليجزي الله الصادقين ٢٤٣٣
والصادقين والصادقات ٣٥٣٣
ومن أصدق ٨٧٤ و ١٢٢
صيام أو صدقة ١٩٦٢
خير من صدقة ٢٦٢٢
صدقة تطهرهم ١٠٣٩
نجاكم صدقة ١٢٥٨
أمر بصدقة ١١٤٤
الصدقات ٢٧١٢ و ٢٧٦، ٩
٥٨ و ٦٠ و ٧٩ و ١٠٤
نجاكم صدقات ١٣٥٨
لا تظنوا صدقاتكم ٢٦٤٢
صدقاتين نحلة ٤٤

عفا وأصلح ٤٢ ٤٠
 وأصلح بالهم ٤٧ ٢
 فأصلح بينهم ٢ ١٨٢
 تابوا وأصلحوا ٤ ١٦
 وأصلحنا له زوجته ٢١ ٩٠
 تابوا وأصلحوا ٢ ١٦٠ ٤١٤٦
 ذلك وأصلحوا ٣ ١٦٨٩
 ١١٩ ٢٤ ٥
 فُصلحوا ٢ ٢٢٤ ٤١٢٩
 لا يُصلح ١٠ ٨١
 يُصلح ٣٣ ٤٧ ٧١ ٥
 أن يُصلح بينهما ٤ ١٢٨
 ولا يُصلحون ٢٦ ١٥٢ ٢٧
 ٤٨
 وأصلح ٧ ١٤٢ ٤٦ ١٥
 وأصلحوا ذات ٨ ١
 فُأصلحوا ٩ ٩ ١٠
 وأُصلح خير ٤ ١٢٨
 بينهما صلحاً ٤ ١٢٨
 بأصلح ٧ ١١ ٧٧ ٦٢
 عمل صالح ٩ ١٢٠
 غير صالح ١١ ٤٦
 قوم صالح ١١ ٨٩
 أخوهم صالح ٢٦ ١٤٢
 صالح المؤمنين ٦٦ ٤
 العمل الصالح ٣٥ ١٠
 عمل صالحاً ٢ ١٦٠ ٥٢ ١٦٠ ٦٩
 ١٨ ١٨ ١٩ ٦٠ ٢٠
 ٨٢ ٢٥ ٧١ ٢٨ ٦٧ ٨٠
 ٤٤ ٣٤ ٣٧ ٤٠ ٤٩
 ٢٣ ٤٥ ٤٦ ١٥
 أخاهم صالحاً ٧ ١١ ٧٣ ٦١
 ٢٧ ٤٥
 أن صالحاً ٧ ٧٥
 آتينا صالحاً ٧ ١٨٩
 آتانا صالحاً ٧ ١٩٠
 عملاً صالحاً ٩ ١٨ ١٠٢ ١١٠
 ٢٥ ٧٠
 نجينا صالحاً ١١ ٦٦
 أبوهما صالحاً ١٨ ٨٢

الضاحات الجياد ٣٨ ٣١
 صفو
 وأصفاكم بالبين ٤٣ ١٦
 أفأصفاكم ريكم ١٧ ٤٠
 اصطفى ٣ ١٢٢ ٢٧ ٣٣
 ٥٩
 لا صطفى مما يخلق ٣٩ ٤
 أصفى البات ٣٧ ١٥٣
 اصطفاك ٣ ٤٢
 اصطفاه عليكم ٢ ٢٤٧
 إني اصطفتك ٧ ١٤٤
 الذين اصطفينا ٣٥ ٣٢
 اصطفيناه في الدنيا ٢ ١٣٠
 الله يصطفني ٢٢ ٧٥
 لمن المصطفين ٣٨ ٤٧
 عمل مصفى ٤٧ ١٥
 الصفا والمرء ٢ ١٥٨
 كمثل صفوان ٢ ٢٦٤
 صكك
 فصكت وجهها ٥١ ٢٩
 صلب
 وما صلبوه ٤ ١٥٧
 الآخر فليصلب ١٢ ٤١
 لأصلبكم ٧ ٢٠ ١٢٤ ٢٦ ٧١
 ٤٩
 أو يصلبوا ٥ ٣٣
 من بين الصلب ٨٦ ٧
 من أصلايتكم ٤ ٢٣
 صلح
 ومن صلح ١٣ ٤٠ ٢٣ ٨
 بعد ظلمه وأصلح ٥ ٣٩
 آمن وأصلح ٦ ٤٨
 من بعد وأصلح ٦ ٥٤
 اتقى وأصلح ٧ ٣٥

تصطفى إليه ٦ ١١٢
 صفح
 تعفوا تصفحوا ٦٤ ١٤
 ليعفوا ليصفحوا ٢٤ ٢٢
 فاعف عنهم وأصفح ٥ ١٣
 فاصفح عنهم ٤٣ ٨٩
 فاصفح الصبح ١٥ ٨٥
 فاعفوا واصفحوا ٩ ١٠٩
 الذكر صفحاً ٤٣ ٥
 صفد
 في الأصفا ١٤ ٣٨ ٤٩ ٣٨
 صفر
 بقرة صفراء ٢ ٦٩
 جمالة صفر ٧٧ ٣٣
 صُفِّراً ٣٠ ٣٩ ٥١ ٣٩ ٢١ ٥٧
 ٢٠
 صفصف
 قاعاً صفصفاً ٢٠ ١٠٦
 صفف
 على ريك صفاً ١٨ ٤٨
 ثم اتوا صفاً ٢٠ ٦٤
 في سبله صفاً ٦١ ٤
 الملائكة صفاً ٧٨ ٣٨
 والملك صفاً صفاً ٨٩ ٢٢
 والصفافات صفاً ٣٧ ١
 صفافات ٢٤ ٤١ ٦٧ ١٩
 لنحن الصافلون ٣٧ ١٦٥
 عليها ضواف ٢٢ ٣٦
 بمصفوفة ٥٢ ٢٠ ٨٨ ١٥
 صفين

صعد
 يصفد الكلم ٣٥ ١٠
 إذ تصعدون ٣ ١٥٣
 كأننا يصفد ٦ ١٢٥
 عذاباً صفداً ٧٢ ١٧
 سارقه صفوداً ٧٤ ١٧
 صعيداً طيباً ٤ ٦٠ ٤٣
 صعيداً جزراً ١٨ ٨
 صعيداً زلفاً ١٨ ٤٠
 صعر
 ولا تصعر ٣١ ١٨
 صعبق
 فضيق من في ٣٩ ٦٨
 فيه يصفقون ٥٢ ٤٥
 خر موسى صفقاً ٧ ١٤٣
 الضاعقة ٢ ٤٠ ٥٥ ٤ ١٥٣ ٥١
 ٤٤
 ساعة ٤١ ١٣ و ١٧
 الصواعق ٢ ١٣ ١٩ ١٣
 صغر
 هم صاغرون ٩ ٢٧ ٢٧ ٣٧
 من الصاغرين ٧ ١٢ ١٣ ٢٢
 انقلبوا صاغرين ٧ ١١٩
 صغير وكبير ٥٤ ٥٣
 صغيراً ١٧ ٢٨٢ ٢٤
 صغيرة ٩ ١٨ ١٢١ ٤٩
 ولا أصغر ١٠ ٣٤ ٦١
 الذين أجروا صفراً ٦ ١٢٤
 صغي
 صغت قلوبكما ٦٦ ٤

الصلوات ٢٣٨٢	أقاموا الصلاة ١٧٠٧، ٢٧٧٢	٦٦١٩	اعملوا صالحاً ٥٩٢٣، ١١٣٤
على صلواتهم ٩٢٣	٥٩ و ١١، ٢٢١٣، ٤١٢٢	عمل الصالحات ٧٥٢٠	أعمل صالحاً ١٠٠٢٣، ٢٧
المصلين ٤٢٧٤، ٢٢٧٠	١٨٣٥ و ٢٩، ٣٨٤٢	فالصالحات ٣٤٤	١٥٤٦، ١٩
للمصلين ٤١٠٧	لا تقربوا الصلاة ٤٣٤	إلا الإصلاح ٨٨١١	نعمل صالحاً ١٢٣٢، ٢٧٣٥
مصلين ١٢٥٢	من الصلاة ١٠١٤	إصلاح ١١٤٤، ٢٢٠٢	تعمل صالحاً ٣١٣٣
صلي	لهم الصلاة ١٠٢٤	إصلاحاً ٢٢٨٢، ٣٥٤	يعمل صالحاً ٩٦٤، ١١٦٥
تصلي نارا ٤٨٨	قضيتهم الصلاة ١٠٣٤	بعد إصلاحها ٥٦٧ و ٨٥	الصالحون ١٦٨٧، ١٠٥٢١
يقضون ١٢٨٤، ٢٢٨٧	إن الصلاة ١٠٣٤، ٤٥٢٩	من المصلح ٢٢٠٢	١١٧٢
سيصلي ٣١١١	إلى الصلاة ١٤٢٤، ٦٥ و ٥٨	مصلحون ١١٧١١، ١١٢	عبادنا صالحين ١٠٦٦
يصلها ١٨١٧، ١٥٩٢	المقيمين الصلاة ١٦٢٤	المصلحين ١٧٠٧، ١٩٢٨	صالحين ١٢، ٩١٧، ٢٥، ٢١
يصلون سعيراً ١٠٤	المقيمي الصلاة ٣٥٢٢	صلد	٧٢
جهنم يصلونها ٢٩١٤، ٥٦٣٨	أقمتم الصلاة ١٢٥	فرقة صلد ٢٦٤٢	من الصالحين ١٣٠٢، ٣٩٣ و
٨٥٨	عن الصلاة ٩١٥	صلصل	٤٦ و ١١٤، ٨٥٦، ٧٥٩، ١٦
يصلونها يوم ١٥٨٢	بعد الصلاة ١٠٦٥	ضلال ١٥، ٢٦، ٢٨، ٣٣، ٥٥	١٢٢، ٧٥٢١ و ٨٦، ٢٧٢٨
اضلوا ٦٤٣٦، ١٦٥٢	لا يتلون الصلاة ٥٤٩	١٤	٢٧٢٩، ٣٧، ١٠٠، ١١٢، ٦٣
الحجيم صلوا ٣١٦٩	أقم الصلاة ١١، ١١٤، ١٧، ٧٨	صلو	١٠، ٦٨، ٥٠
سأصلبه سقر ٢٦٧٤	١٤٢٠، ٤٥٢٩، ١٧٣١	صلى ١٠٩٦، ٣١٧٥	و الصالحين ٦٩٤، ٣٢٢٤
ونضله جهنم ١١٥٤	ليقيموا الصلاة ٣٧١٤	فصلي ١٥٨٧	القوم الصالحين ٨٤٥
تصلبه نارا ٣٠٤	مقيم الصلاة ٤٠١٤	لم يصلوا فليصلوا ١٠٢٤	يتولى الصالحين ١٩٦٧
تصلبهم نارا ٥٦٤	أضاعوا الصلاة ٥٩١٩	يصلون على ٥٦٣٣	عبادك الصالحين ١٩٢٧
لعلكم تصطلون ٧٢٧، ٢٩٢٨	أقم الصلاة ٢٣٣٣	يضي ٣٩٣، ٤٣٣٣	في الصالحين ٩٢٩
ضال الحجيم ١٦٣٣٧	نودي للصلاة ٩٦٢	و ضل عليهم ١٠٢٩	بالصالحين ١٠١١٢، ٨٣٢٦
ضالوا النار ٥٩٣٨	قضيت الصلاة ١٠٦٢	فضل لربك ٢١٠٨	عملوا الصالحات ٢٥٢ و ٨٢ و
ضالوا الحجيم ١٦٨٣	بالصلاة ١٩، ٣١ و ٥٥، ٢٠	صلوا عليه ٥٦٣٣	٣٧٧، ٥٧٤، ٥٧٤ و ١٢٢ و
أولى بها صلوات ١٩، ٧٠	١٢٢	يقيمون الصلاة ٨، ٥٥٥، ٣٢	١٧٣، ٩٥ و ٩٣، ٤٢٧، ١٠
تصلية حجيم ٩٤٥٦	صلاة الفجر ٥٨٢٤	أضيوا الصلاة ٨٣ و ٨٣ و	٤ و ٩، ١١١١ و ٢٣، ٢٩١٣
صنت	صلاة العشاء ٥٨٢٤	١١٠، ٧٧٤ و ١٠٣، ٧٢٦	١٤، ٢٣، ١٨ و ٣٠، ١٠٧، ١٩
أنتم صانتون ١٩٣٧	صلاتك ١٠٣٩	١٠، ٥٦٢٤، ٨٧٢٢، ٣٠	٩٦، ١٤٢٢ و ٢٣، ٥٦ و ٥٠
صمد	أصلاتك ٨٧١١	٣١، ١٢٥٨، ٢٠٧٣	٥٥٢٤، ٢٢٧٢٦، ٧٢٩ و ٩
الله الضمد ٢١١٢	بصلاتك ١١٠١٧	و الصلاة ٤٥٢ و ١٥٣	٥٨، ١٥٣٠ و ٤٥، ٣٢، ٨٣١
صم	علم صلاته ٤١٢٤	أقام الصلاة ١٧٧٢، ١٨٩	١٩، ٤٣٤، ٧٣٥، ٢٤٣٨ و
صواعق و بيع ٤٠٢٢	على صلاتهم ٩٢٦، ٢٣٧٠ و	٢١، ٣٢٧، ٤٣١	٢٨، ٥٨٤٠، ٤٢٤٢ و ٢٢
صمم	٣٤	أضيوا الصلاة ٤٣٢ و ٨٣ و	٢٣، ٢٦ و ٢١، ٤٥، ٤٧
	و ما كان صلاتهم ٣٥٨	١١٠، ٧٧٤ و ١٠٣، ٧٢٦	٢ و ١٢، ٢٩٤٨، ١١٦٥، ٨٤
	في صلاتهم ٢٣٣	١٠، ٨٧٢٢، ٥٦٢٤، ٣٠	٢٥، ١١٨٥، ٦٩٥، ٧٩٨
	عن صلاتهم ١٠٧	٣١، ١٢٥٨، ٢٠٧٣	٣١٠٣
	إن صلاتي ١٦٢٦	و الصلاة ٤٥٢ و ١٥٣	من الصالحات ١٢٤٤، ٢٠
	صلوات ١٥٧٢، ٩٩٩، ٢٢	أقام الصلاة ١٧٧٢، ١٨٩	١١٢، ٩٤٢١
	٤٠	أقام الصلاة ٢١، ٧٣٢٤	يعملون الصالحات ١٧، ٩١٨، ٢١٨
		الصلاة الوسطى ٢٣٨٢	الباقيات الصالحات ١٨، ٤٦

يُنْفَخُ فِي الصُّورِ ٦ ٧٣، ٢٠	يُنْفَخُ فِي الصُّورِ ٦ ٧٣، ٢٠
١٨٧، ٢٧، ١٠٢	١٨٧، ٢٧، ١٠٢
نُفِخَ فِي الصُّورِ ١٨ ٢٣، ٩٩	نُفِخَ فِي الصُّورِ ١٨ ٢٣، ٩٩
١٠١، ٣٦، ٥١، ٣٩، ٦٨، ٥٠	١٠١، ٣٦، ٥١، ٣٩، ٦٨، ٥٠
١٣٦٩، ٢٠	١٣٦٩، ٢٠
صَوَّعَ	صَوَّعَ
صَوَّعَ الْمَلِكُ ١٢ ٧٢	صَوَّعَ الْمَلِكُ ١٢ ٧٢
صَوَّفَ	صَوَّفَ
مِنْ أَصَوِّفِهَا ١٦ ٨٠	مِنْ أَصَوِّفِهَا ١٦ ٨٠
صَوَّمَ	صَوَّمَ
أَنْ تَصَوِّمُوا خَيْرَ ٢ ١٨٤	أَنْ تَصَوِّمُوا خَيْرَ ٢ ١٨٤
الشَّهْرِ فَلْيَصِمْهُ ٢ ١٨٥	الشَّهْرِ فَلْيَصِمْهُ ٢ ١٨٥
لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا ١٩ ٢٦	لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا ١٩ ٢٦
الصِّيَامُ ٢ ١٨٣، ١٨٧	الصِّيَامُ ٢ ١٨٣، ١٨٧
صِيَامَ ٢ ١٩٦	صِيَامَ ٢ ١٩٦
فَصِيَامَ ٢ ١٩٦، ٤ ٥٨	فَصِيَامَ ٢ ١٩٦، ٤ ٥٨
عَدَلَ ذَلِكَ صِيَامًا ٥ ٩٥	عَدَلَ ذَلِكَ صِيَامًا ٥ ٩٥
الصَّالِمِينَ وَالصَّالِمَاتِ ٣٣ ٣٥	الصَّالِمِينَ وَالصَّالِمَاتِ ٣٣ ٣٥
صَبَحَ	صَبَحَ
ظَلَمُوا الضَّيْحَةَ ١١ ٦٧ و ٩٤	ظَلَمُوا الضَّيْحَةَ ١١ ٦٧ و ٩٤
فَأَخَذَتْهُمْ الضَّيْحَةُ ١٥ ٨٣	فَأَخَذَتْهُمْ الضَّيْحَةُ ١٥ ٨٣
أَخَذَتْهُ الضَّيْحَةُ ٢٩ ٤٠	أَخَذَتْهُ الضَّيْحَةُ ٢٩ ٤٠
يَسْمَعُونَ الضَّيْحَةَ ٥٠ ٤٢	يَسْمَعُونَ الضَّيْحَةَ ٥٠ ٤٢
صِيْحَةً وَاحِدَةً ٣٦ ٢٩ و ٤٩	صِيْحَةً وَاحِدَةً ٣٦ ٢٩ و ٤٩
٣١ ٥٤، ١٥ ٣٨، ٥٣	٣١ ٥٤، ١٥ ٣٨، ٥٣
كُلَّ صِيْحَةٍ ٦٣ ٤	كُلَّ صِيْحَةٍ ٦٣ ٤
صِيدَ	صِيدَ
حَلَمْتُ فَاصْطَادُوا ٢٥	حَلَمْتُ فَاصْطَادُوا ٢٥
الصَّيْدَ ١٥ و ٩٤ و ٩٥	الصَّيْدَ ١٥ و ٩٤ و ٩٥
صِيدَ الْبَحْرَ ٥ ٩٦	صِيدَ الْبَحْرَ ٥ ٩٦

يَصِيبُكُمْ بَعْضُ ٤٠ ٢٨	يَصِيبُكُمْ بَعْضُ ٤٠ ٢٨
يَصِيبُهَا وَابِلٌ ٢ ٢٦٥	يَصِيبُهَا وَابِلٌ ٢ ٢٦٥
يَصِيبُ بِهِ ١٠ ١٠٧	يَصِيبُ بِهِ ١٠ ١٠٧
يَصِيبُ ٦ ١٢٤، ٩ ٩٠	يَصِيبُ ٦ ١٢٤، ٩ ٩٠
فَيَصِيبُ ١٣ ١٣، ٢٤ ٤٣	فَيَصِيبُ ١٣ ١٣، ٢٤ ٤٣
أَنْ يَصِيبَكُمْ ٩ ١١، ٥٢ ٨٩	أَنْ يَصِيبَكُمْ ٩ ١١، ٥٢ ٨٩
لَنْ يَصِيبَنَا ٩ ٥١	لَنْ يَصِيبَنَا ٩ ٥١
يَصِيبُهُمْ ٥ ٩٤، ١٢٠ ٦٣	يَصِيبُهُمْ ٥ ٩٤، ١٢٠ ٦٣
سَيَصِيبُهُمْ ٣٩ ٥١	سَيَصِيبُهُمْ ٣٩ ٥١
عَصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ ١١ ٨١	عَصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ ١١ ٨١
أَصَابَتْهُمْ مَصِيبَةٌ ٢ ٤، ١٥٦ ٦٢	أَصَابَتْهُمْ مَصِيبَةٌ ٢ ٤، ١٥٦ ٦٢
أَصَابَتْكُمْ مَصِيبَةٌ ٣ ١٦٥، ٧٢	أَصَابَتْكُمْ مَصِيبَةٌ ٣ ١٦٥، ٧٢
١٠٦٥	١٠٦٥
تَصِيبُكَ مَصِيبَةٌ ٩ ٥٠	تَصِيبُكَ مَصِيبَةٌ ٩ ٥٠
نَصِيبُهُمْ مَصِيبَةٌ ٢٨ ٤٧	نَصِيبُهُمْ مَصِيبَةٌ ٢٨ ٤٧
مِنْ مَصِيبَةٍ ٤٢ ٣٠، ٥٧ ٢٢	مِنْ مَصِيبَةٍ ٤٢ ٣٠، ٥٧ ٢٢
١١ ٦٤	١١ ٦٤
تَصِيبُهُمْ سَيْتَةٌ ٤ ٧٨	تَصِيبُهُمْ سَيْتَةٌ ٤ ٧٨
قَالَ صَوَابًا ٧٨ ٣٨	قَالَ صَوَابًا ٧٨ ٣٨
أَوْ كَصِيبٍ ٢ ١٩	أَوْ كَصِيبٍ ٢ ١٩
صَوَّتَ	صَوَّتَ
مِنْ صَوْتِكَ ٣١ ١٩	مِنْ صَوْتِكَ ٣١ ١٩
بَصَوْتِكَ ١٧ ٦٤	بَصَوْتِكَ ١٧ ٦٤
خَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ ٢٠ ١٠٨	خَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ ٢٠ ١٠٨
أَنْكَرَ الْأَصْوَاتُ لَصَوْتِ ٣١ ١٩	أَنْكَرَ الْأَصْوَاتُ لَصَوْتِ ٣١ ١٩
أَصْوَاتُكُمْ فَوْقَ صَوْتِ ٢٩ ٢	أَصْوَاتُكُمْ فَوْقَ صَوْتِ ٢٩ ٢
بَغَضُوا أَصْوَاتَهُمْ ٤٩ ٣	بَغَضُوا أَصْوَاتَهُمْ ٤٩ ٣
صَرَرَ	صَرَرَ
فَضَرَهُنَّ إِلَيْكَ ٢ ٢٦٠	فَضَرَهُنَّ إِلَيْكَ ٢ ٢٦٠
صَوَّرَ	صَوَّرَ
صَوَّرَكُمْ فَاحْسَنَ ٤٠ ٤٠، ٦٤ ٣٦٤	صَوَّرَكُمْ فَاحْسَنَ ٤٠ ٤٠، ٦٤ ٣٦٤
لَمْ صَوِّرْنَاكُمْ ١١ ٧	لَمْ صَوِّرْنَاكُمْ ١١ ٧
يَصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ ٣	يَصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ ٣
فِي أَيِّ صُورَةٍ ٨٨٢	فِي أَيِّ صُورَةٍ ٨٨٢
الْبَارِيءِ الْمَصُورِ ٥٩ ٢٤	الْبَارِيءِ الْمَصُورِ ٥٩ ٢٤

يَنْفِزُ بِهِ مَا فِي ٢٢ ٢٠	يَنْفِزُ بِهِ مَا فِي ٢٢ ٢٠
نَبَأَ وَصَفَا ٢٥ ٥٤	نَبَأَ وَصَفَا ٢٥ ٥٤
صَوَّبَ	صَوَّبَ
مَا أَصَابَ ١١ ١١، ٥٧ ٦٤، ٢٢	مَا أَصَابَ ١١ ١١، ٥٧ ٦٤، ٢٢
١١	١١
أَصَابَ بِهِ ٣٠ ٤٨	أَصَابَ بِهِ ٣٠ ٤٨
حَيْثُ أَصَابَ ٣٨ ٣٦	حَيْثُ أَصَابَ ٣٨ ٣٦
أَصَابَتْ حَرْثَ ٣ ١١٧	أَصَابَتْ حَرْثَ ٣ ١١٧
أَصَابَتْكُمْ مَصِيبَةٌ ٣ ١٦٥، ٧٢	أَصَابَتْكُمْ مَصِيبَةٌ ٣ ١٦٥، ٧٢
فَأَصَابَتْكُمْ مَصِيبَةٌ ٥ ١٠٦	فَأَصَابَتْكُمْ مَصِيبَةٌ ٥ ١٠٦
أَصَابَتْهُ فَتْنَةٌ ٢٢ ١١	أَصَابَتْهُ فَتْنَةٌ ٢٢ ١١
أَصَابَتْهُمْ مَصِيبَةٌ ٢ ٤، ١٥٦ ٦٢	أَصَابَتْهُمْ مَصِيبَةٌ ٢ ٤، ١٥٦ ٦٢
مَا أَصَابَكَ ٤ ٣١، ٧٩ ١٧	مَا أَصَابَكَ ٤ ٣١، ٧٩ ١٧
مَا أَصَابَكُمْ ٣ ١٥٣ و ١٦٦، ٤٢	مَا أَصَابَكُمْ ٣ ١٥٣ و ١٦٦، ٤٢
٣٠	٣٠
وَلَنْ أَصَابَكُمْ ٤ ٧٣	وَلَنْ أَصَابَكُمْ ٤ ٧٣
أَصَابَهُ ٢ ٢٢، ٦٦٦ ١١	أَصَابَهُ ٢ ٢٢، ٦٦٦ ١١
فَأَصَابَهُ وَابِلٌ ٢ ٢٦٤	فَأَصَابَهُ وَابِلٌ ٢ ٢٦٤
أَصَابَهَا وَابِلٌ ٢ ٢٦٥	أَصَابَهَا وَابِلٌ ٢ ٢٦٥
فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ ٢ ٢٦٦	فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ ٢ ٢٦٦
مَا أَصَابَهُمْ ٣ ١٤٦ و ١١، ١٧٢	مَا أَصَابَهُمْ ٣ ١٤٦ و ١١، ١٧٢
٣٥ ٢٢، ٨١	٣٥ ٢٢، ٨١
أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ ٤٢ ٣٩	أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ ٤٢ ٣٩
فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ ١٦ ٣٩، ٣٤ ٥١	فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ ١٦ ٣٩، ٣٤ ٥١
أَصَابَتْهُمْ مَلِيحَاتُ ٣ ١٦٥	أَصَابَتْهُمْ مَلِيحَاتُ ٣ ١٦٥
أَصَابَتْهُمْ بِذُنُوبِهِمْ ٧ ١٠٠	أَصَابَتْهُمْ بِذُنُوبِهِمْ ٧ ١٠٠
أُصِيبَ بِهِ ٧ ١٥٦	أُصِيبَ بِهِ ٧ ١٥٦
إِنْ تَصِيبَاكَ ٩ ٥٠	إِنْ تَصِيبَاكَ ٩ ٥٠
إِنْ تَصِيبَكُمْ ٣ ١٢٠	إِنْ تَصِيبَكُمْ ٣ ١٢٠
إِنْ تَصِيبَهُ ٤ ٧، ٧٨ ٣٠، ١٣١	إِنْ تَصِيبَهُ ٤ ٧، ٧٨ ٣٠، ١٣١
٤٨ ٤٢، ٣٦	٤٨ ٤٢، ٣٦
فَتَصِيبُكُمْ مِنْهُمْ ٤٨ ٢٥	فَتَصِيبُكُمْ مِنْهُمْ ٤٨ ٢٥
أَنْ تَصِيبَنَا ٥ ٥٢	أَنْ تَصِيبَنَا ٥ ٥٢
لَا تَصِيبُنَا ٨ ٢٥	لَا تَصِيبُنَا ٨ ٢٥
تَصِيبُهُمْ ١٣ ٢٤، ٣١ ٢٨، ٦٣	تَصِيبُهُمْ ١٣ ٢٤، ٣١ ٢٨، ٦٣
٤٧	٤٧
أَنْ تَصِيبُوا ٩٩ ٦٤	أَنْ تَصِيبُوا ٩٩ ٦٤
نَصِيبٌ بِرَحْمَتِنَا ١٢ ٥٦	نَصِيبٌ بِرَحْمَتِنَا ١٢ ٥٦

وَضَفَّوْا ٥١ ٧١	وَضَفَّوْا ٥١ ٧١
فَاصْفِهِمْ وَاعْمَى ٤٧ ٢٣	فَاصْفِهِمْ وَاعْمَى ٤٧ ٢٣
ضَمَّ بِكُمْ ١٨ و ١٧١	ضَمَّ بِكُمْ ١٨ و ١٧١
ضَمَّ وَبِكُمْ ٦ ٣٩	ضَمَّ وَبِكُمْ ٦ ٣٩
الضَّمُّ الْبِكُمْ ٨ ٢٢	الضَّمُّ الْبِكُمْ ٨ ٢٢
تَسْمَعُ الضَّمَّ ١٠ ٤٢، ٢٧ ٨٠	تَسْمَعُ الضَّمَّ ١٠ ٤٢، ٢٧ ٨٠
٤٠ ٤٣، ٥٢ ٣٠	٤٠ ٤٣، ٥٢ ٣٠
يَسْمَعُ الضَّمَّ ٢١ ٤٥	يَسْمَعُ الضَّمَّ ٢١ ٤٥
ضَمًّا ١٧ ٢٥، ٨٧ ٧٣	ضَمًّا ١٧ ٢٥، ٨٧ ٧٣
وَالْأَصَمَّ ١١ ٢٤	وَالْأَصَمَّ ١١ ٢٤
صَنَعَ	صَنَعَ
صَنَعُوا ١١ ١٦، ١٣ ٣١، ٢٠	صَنَعُوا ١١ ١٦، ١٣ ٣١، ٢٠
٦٩	٦٩
مَا تَصْنَعُونَ ٢٩ ٤٥	مَا تَصْنَعُونَ ٢٩ ٤٥
يَضَعُ ٧ ١١، ١٢٧ ٢٨	يَضَعُ ٧ ١١، ١٢٧ ٢٨
كَانُوا يَضَعُونَ ٥ ١٤ و ٦٣، ١٦	كَانُوا يَضَعُونَ ٥ ١٤ و ٦٣، ١٦
١١٢	١١٢
بِمَا يَصْنَعُونَ ٢٤ ٣٥، ٣٠ ٨٣	بِمَا يَصْنَعُونَ ٢٤ ٣٥، ٣٠ ٨٣
اضْغُ الْفَلَكَ ١١ ٢٣، ٣٧ ٢٧	اضْغُ الْفَلَكَ ١١ ٢٣، ٣٧ ٢٧
تَضَعُ عَلَى عَيْنِي ٢٠ ٣٩	تَضَعُ عَلَى عَيْنِي ٢٠ ٣٩
اصْطَلَمْتُكَ لِنَفْسِي ٢٠ ٤١	اصْطَلَمْتُكَ لِنَفْسِي ٢٠ ٤١
ضَغَّ اللَّهُ ٢٧ ٨٨	ضَغَّ اللَّهُ ٢٧ ٨٨
يَحْسِنُونَ ضَغًّا ١٨ ١٠٤	يَحْسِنُونَ ضَغًّا ١٨ ١٠٤
ضَغَّةٌ لِبُوسٍ ٢١ ٨٠	ضَغَّةٌ لِبُوسٍ ٢١ ٨٠
تَتَخَذُونَ مَصَانِعَ ٢٦ ١٢٩	تَتَخَذُونَ مَصَانِعَ ٢٦ ١٢٩
صَنَمَ	صَنَمَ
أَصْنَامُ لَهُمْ ٧ ١٢٨	أَصْنَامُ لَهُمْ ٧ ١٢٨
نَعِدُ الْأَصْنَامَ ١٤ ٣٥	نَعِدُ الْأَصْنَامَ ١٤ ٣٥
أَصْنَامًا ٦ ٧١، ٧٤ ٢٦	أَصْنَامًا ٦ ٧١، ٧٤ ٢٦
لَا تُكِيدُنَّ أَصْنَاعَكُمْ ٢١ ٥٧	لَا تُكِيدُنَّ أَصْنَاعَكُمْ ٢١ ٥٧
صَنَوَ	صَنَوَ
صَنَوَانِ ١٣ ٤	صَنَوَانِ ١٣ ٤
صَهَرَ	صَهَرَ

صير

تصير الأمور ٥٣٤٢
 بش المصير ١٦٢٣، ١٦٦٢
 ١٦٨، ٧٣٩، ٧٢٢٢، ٢٤
 ٥٧، ١٥٥٧، ٨٥٨، ١٠٦٤
 ٦٦٧، ٩٦٦
 إليك المصير ٢٨٥٢، ٤٦٠
 إلى الله المصير ٢٨٣، ٤٢٢٤
 ١٨٣٥
 إليه المصير ١٨٥، ٣٤٠، ٤٢
 ١٥، ٣٦٤
 إلي المصير ٤٨٢٢، ١٤٣١
 إلينا المصير ٤٣٥٠
 ساءت مصيراً ٩٧ و ١١٥،
 ٦٤٨
 جزاء ومصيراً ١٥٢٥
 تصيركم إلى النار ٣٠١٤

صيص

من صاصم ٢٦٣٣

صيف

الشتاء والصيف ٢١٠٦

باب الضاد

ضأن

من الضأن ١٤٣٦

ضبح

الماديات شبحاً ١١٠٠

ضجع

المضاجع ٢٤، ١٦٣٢

إلى مضاجعهم ١٥٤٣

ضحك

فضحكت ٧١١١
 تضحكون ١١٠، ٢٣، ٦٠٥٣
 فليضحكوا قليلاً ٨٢٩
 يضحكون ٤٣، ٢٩٨٣ و
 ٣٤
 اضحكوا أبكى ٤٣٥٣
 فنبسم ضاحكاً ١٩٢٧
 ضاحكة مستبشرة ٣٩٨٠

ضحى

ولا تضحى ١١٩٢٠
 ضحى ٩٨٧، ٥٩٢٠
 والضحى ١٩٣
 ضحاها ٢٩٧٩، ٤٦، ١٩١

ضدد

عليهم ضداً ٨٢١٩

ضرب

ضرب الله ١٤، ٢٤، ٧٥١٦ و
 ١٦ و ١١٢، ٢٩٣٩، ١٠٦٦ و
 ١١
 ضرب لكم ٢٨٣٠
 ضرب لنا ٧٨٣٦
 ضرب للرحمن ١٧٤٣
 ضربتم ٩٤، ١٠١، ١٠٦٥
 ضربنا ١٤، ٤٥، ٣٩٢٥، ٣٠
 ٥٨، ٢٧٣٩
 ضربنا ١١١٨
 ضربوا ١٠٦٣، ٤٨١٧، ٩٢٥
 ضربوه لك ٥٨٤٣
 فلا تضربوا الله ٧٤١٦
 انضرب عنكم ٥٤٣
 تضربها للناس ٤٣٢٩، ٢١٥٩
 يضرب مثلاً ٢٦٢

يضرب الله ١٣، ١٧، ٢٥١٤

٣٤٧، ٣٥٢٤

وَيُضْرَبُونَ بِخِصْفَةٍ
 ولا يضربن بآرجلهن ٣١٢٤
 يضربون ٨، ٥٠، ٤٧، ٢٧، ٧٣
 ٢٠
 اضرب بعصاك ٢، ٦٠، ١٦٠٧
 ٦٣٢٦
 واضرب لهم ١٨، ٣٢، ٤٥، ٣٦
 ١٣
 فاضرب ٢٠، ٧٧٢، ٤٤٣٨
 فاضربوا فوق الإناج واضربوا
 ١٢٨

اضربوه ببعضها ٧٣٢
 واضربوهن ٤
 ضرب ٣٢٢، ٧٣، ٤٣، ٥٧
 فاضرب بينهم ١٣٥٧
 ضربت عليهم ٦١٢، ١١٢٣
 فاضرب الرقاب ٤٤٧
 ضرباً ٢٧٣، ٩٣٣٧

ضرو

ولا تضروا شيئاً ٥٧١١
 ولا تضروه ٣٩٩
 فلن يضروا ١٤٤٣
 ولا يضرك ١٠٦١٠
 لا تضركم ٣، ١٢٠، ١٠٥٥، ٢١
 ٦٦
 ولا يضركم ٧١٦٦
 مالا يضروه ١٢٢٢
 يضرون ٢، ١٠٢، ١٠، ١٨، ٢٥
 ٥٥
 لن يضروا ١٧٦٣ و ١٧٧، ٤٧
 ٣٢
 فلن يضروك ٤٢٥٥
 لن يضروكم ١١١٣
 أو يضرون ٧٣٢٦
 وما يضرونك ١١٣٤
 لا تضاروا والدة ٢٣٣٢

لا تضاروهن ٦٦٥

ولا تضاروا كتاب ٢٨٢٢

ثم اضطره ١٢٦٢

ثم تضطرم ٣١، ٢٤

فمن اضطر ٢، ١٧٣، ٦٠، ٣٥

١١٥، ١٦، ١٤٥

إلا ما اضطررت ١١٩

ضراً ولا نفعاً ١٠، ٧٦٥، ٤٩١٠

٢٢٥، ٨٩٢٠

ولا ضراً ١٣، ١٨٨٧، ٣٤

٤٢

بكم ضراً ٤٨، ١١

لكم ضراً ٧٢، ٢١

ضراً أقرب ١٣٢٢

الإنسان الضراً ١٢١٠

وأعلننا الضراً ١٢، ٨٨

متكلم الضراً ١٦، ٥٣، ٦٧١٧

كشف الضراً ١٦، ٥٤، ٥٦١٧

متني الضراً ٢١، ٨٢

إلى ضراً ١٢، ١٠

من ضراً ٢١، ٨٤، ٧٥

الناس ضراً ٣٣، ٣٠

الإنسان ضراً ٣٩، ٨٣

بضراً ٦، ١٠، ١٧، ٢٣، ٣٣

٢٨٣٩

ضراً ١٠، ١٢، ٣٨٣٩

أولي الضراً ٤، ٩٥

ليس يضارهم ٥٨، ١٠

وما هم بضارين ٢٢، ١٠

البأساء والضراء ٢ و ١٧٧٢

٢١٤

الزراء والضراء ٤٣، ١٣٤

الضراء والزراء ٥٧، ٩٥

بالبأساء والضراء ٢٦، ٤٢٦، ٩٤٧

بعد ضواء ١٠، ٢١، ١١، ٤١

٥٠

ضراً ٢، ٢٣١، ١٠٧٩

غير فضاض ٤، ١٢

يجب المضطر ٢٧، ٦٢

ضرع

تَضْرَعُوا ٤٣٦

يَتَضَرَّعون ٤٢٦، ٢٣

لَهُمْ يَتَضَرَّعون ٩٤٧

تَضْرَعَا ٦٣٦، ٥٥٧ و ٢٠٥

إِلَّا مِنْ ضَرِيع ٦٨٨

ضعف

ضَعُفَ الطَّالِب ٧٣٢٢

وَمَا ضَعُفُوا ١٤٦٣

وَالله يَضَاعِف ٢٦١٢

يَضَاعِفُهُ لَكُمْ ١٧٦٤

فِيضَاعِفُهُ ١١٥٧، ٢٤٥٢

حَسَنَةً يَضَاعِفُهَا ٤٠٤

يَضَاعِفُ ١١، ٢٠، ٢٥، ٦٩، ٣٣

١٨٥٧، ٣٠

اسْتَضْعَفُونِي ١٥٠٧

يَسْتَضْعِفُ طَائِفَةً ٤٢٨

الَّذِينَ اسْتَضْعَفُوا ٢٨، ٥٢٨، ٣١٣٤

و ٢٣

لِلَّذِينَ اسْتَضْعَفُوا ٧٥٧، ٣٢٣٤

يَسْتَضْعِفُونَ كَانُوا ١٣٧

ضَعُفَ ٣٠، ٥٤

ضَعُفًا ٣٠، ٦٦٨، ٥٤

ضَعُفَ ١٧، ٣٨٧، ٧٥

جَزَاءً الضَّعْفَ ٣٧٣٤

عَذَابًا ضَعُفًا ٣٨٧، ٦١٣٨

ضَعُفَيْنِ ٣٠، ٣٣، ٦٨

أَضْعَافًا ٣٠، ٣٤٥، ١٣٠

ضَعِيفًا ٢٨، ٢١، ٧٦

٩١١١

ذَرِيَّةٌ ضَعُفَاءُ ٩

ذَرِيَّةٌ ضَعُفَاءُ ٢٦٦

السَّخِيفَةُ ٩، ١٤، ٢١، ٤٠

٤٧

أَضْعَفَ ١٩، ٧٢، ٢٤

هَمُّ الضَّعِيفِينَ ٣٠، ٣٩

أَضْعَافًا يَضَاعِفُ ٣، ١٣٠

قَلِيلٌ يَسْتَضْعِفُونَ ٢٦٨

الْمُسْتَغْنَيْنِ ٤، ٧٥ و ٩٨

١٢٧

مُسْتَغْنَيْنِ ٩٧

ضغث

خَدِيدَكَ ضَغْثًا ٤٤٣٨

أَضْعَافًا أَحْلَامَ ١٢، ٤٤، ٥٢١

ضغن

وَيَخْرُجُ أَضْعَافُكُمْ ٤٧، ٣٧

يَخْرُجُ اللهُ أَضْعَافَهُمْ ٤٧، ٢٩

ضفدع

الْقَمَلُ وَالضَّفَادِعُ ١٣٢٧

ضلل

فَقَدْ ضَلَّ ١٠٨٢، ١١٦ و

١٦٠، ١٢٥، ١٦٠

مِنْ ضَلَّ ١٠٠٥، ١٠٨، ١٧،

١٥، ٢٧، ٩٢، ٣٩، ٤١

بِمَنْ ضَلَّ ١٦، ١٢٥، ٥٣، ٣٠،

٧٦٨

ضَلَّ عَنْهُمْ ٦، ٢٤، ٧، ٥٣، ١٠،

٣٠، ١١، ٢١، ١٦، ٨٧، ٢٨، ٧٥،

٤٨٤١

ضَلَّ عَنْكُمْ ٦، ٩٤

ضَلَّ مِنْ ١٧، ٦٧

ضَلَّ سَمِيمًا ١٨، ١٠٤

ضَلَّ ضَلَالًا ٣٣، ٣٦

ضَلَّ قَلْبُهُ ٣٧، ٧١

ضَلَّ صَاحِبُكُمْ ٥٣، ٢

ضَلَّتْ ٦، ٥٦، ٣٤، ٥٠

أَإِذَا ضَلَلْنَا ٣٢، ١٠

قَدْ ضَلُّوا ٤، ١٦٧، ٥، ٦٠٧٧

١٤٠، ١٤٩، ١٤٠

وَضَلُّوا عَنْ ٥، ٧٧

بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ ٤٦، ٢٨

ضَلُّوا عَنْهَا ٧، ٣٧، ٤٠، ٧٤

إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا ٢٠، ٩٢

ضَلُّوا السَّبِيلَ ٢٥، ١٧

فَضَلُّوا ١٧، ٤٨، ٢٥، ٩

فَإِنَّمَا أَضَلَّ ٣٤، ٥٠

أَنْ تَقْبَلَ إِحْدَاهُمَا ٢٨٢

أَنْ تَضَلُّوا ٤٤، ١٧٦

مَنْ يَضِلَّ ١١٧٦

فَإِنَّمَا يَضِلُّ ١٠، ١٠٨، ١٧، ١٥،

٤١٣٩

لَا يَضِلُّ ٢٠، ٥٢، ١٢٣

الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ ٣٨، ٢٦

أَضَلَّ اللهُ ٨٨، ٢٩٣

أَضَلَّ فِرْعَوْنَ ٢٠، ٧٩

أَضَلَّ مِنْكُمْ ٣٦، ٦٢

أَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ ١٤٧، ٨

الَّذِينَ أَضَلَّاهُ ٤١، ٢٩

أَضَلَّتْكُمْ عِبَادِي ٢٥، ١٧

أَضَلَّتْ كَثِيرًا ١٤، ٣٦

وَمَا أَضَلَّنَا إِلَّا ٢٦، ٩٩

لَقَدْ أَضَلَّنِي ٢٥، ٢٩

أَضَلَّهُ اللهُ ٥٥، ٢٣

أَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ ٢٠، ٨٥

وَأَضَلُّوا كَثِيرًا ٥٧، ٧١، ٢٤

هَؤُلَاءِ أَضَلُّوا ٧، ٣٨

فَأَضَلُّوا السَّبِيلَ ٣٣، ٦٧

وَلَا ضَلَّتْهُمْ ٤، ١١٩

تَقَبَّلْ بِهَا ٧، ١٥٥

يَضِلُّ بِهِ ٢٦، ٢٦

يَضِلُّ مِنْ ١٣، ٢٧، ١٦، ٩٣، ٣٥،

٨

يُضِلُّ اللهُ ١٤، ٢٧، ٤٠، ٣٤ و

٧٤، ٣١، ٧٤

مَنْ يَضِلُّ ١٦، ٣٧

يَضِلُّ أَعْمَالُهُمْ ٤٤، ٤

يَضِلُّ ٦، ١٤٤، ٩، ٢٢، ١١٥، ٩

٨٣٩، ٦٣١

فَيَضِلُّ اللهُ ٤، ١٤

فَيَضِلُّكَ عَنْ ٣٨، ٢٦

يَضِلُّ اللهُ ٤، ٨٨، ١٤٣، ٧

١٣، ١٨٦، ٣٩، ٢٣، ٢٦

٤٦ و ٤٤، ٤٢، ٣٣، ٤٦

يُضِلُّ فَاوَلَكُ ١٧٨٧

يُضِلُّ فُلَانٌ ١٧، ١٨، ٩٧

الله يُضِلُّهُ ٦، ٣٩

كَادَ يُضِلُّنَا ٢٥، ٤٢

يَضَلُّهُ ٦، ١٢٥، ٢٢، ٤

أَنْ يَضِلَّ ٤، ٦٠

يَضِلُّوا عِبَادَكَ ٧١، ٢٧

يَضِلُّوا عَنْ ١٠، ٨٨، ١٤، ٣٠

يَضِلُّوكَ ٤، ١١٢، ٦، ١١٦

وَمَا يَضِلُّونَ إِلَّا ٣، ٦٩، ٤، ١١٢

يَضِلُّونَ بِأَعْمَالِهِمْ ٦، ١١٩

لَوْ يَضِلُّوكُمْ ٣، ٦٩

الَّذِينَ يَضِلُّونَهُمْ ١٦، ٢٥

يَضِلُّ بِهِ ٩، ٢٧

وَوَجَدَكَ ضَالًّا ٩٣، ٧

الضَّالُّونَ ٣، ٩٠، ١٥، ٥٦، ٥٦،

٥١

لضَّالُّونَ ٦٨، ٢٦، ٨٣، ٣٢

وَالضَّالِّينَ ١، ٧

لِمَنِ الضَّالِّينَ ٢، ١٩٨

الْقَوْمِ الضَّالِّينَ ٦، ٧٧

مِنَ الضَّالِّينَ ٢٦، ٢٠، ٨٦

الْمَكِيدِينَ الضَّالِّينَ ٥٦، ٩٢

ضَالِّينَ ٢٣، ١٠٦، ٣٧، ٦٩

أَضَلَّ عَنْ سِوَاهُ ٥، ٦٠

هَمُّ أَضَلَّ ٧، ١٧٩

أَضَلَّ سَبِيلًا ١٧، ٧٢، ٢٥، ٣٤ و

٤٤ و ٤٤

مِنْ أَضَلَّ ٢٨، ٥٠، ٤١، ٥٢، ٤٦

٥

كَيْدُهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ١٠٥، ٢

غَضِبَ ٢٨، ١٥، ٣٩، ٣٧

مَتَخَذَ الْمُتَعَلِّقِينَ ١٨، ٥١

لَقِيَ ضَلَالًا مَبِينَ ٣، ١٦٦، ٨

٢٦، ٣٦، ٢٤، ٢٦، ٢٦

فِي ضَلَالٍ مَبِينٍ ٦، ٧٤، ٦٠،

١٢، ٣٠، ١٩، ٣٨، ٢١، ٥٤، ٢٨،

١٥، ٣١، ١١، ٣٤، ٢٤، ٣٦، ٤٧،

٢٣، ٢٢، ٤٣، ٤٠، ٤٦، ٢٢، ٦٧

طرق	طبيع الله ٤ ٩٠١٥٥ ١٦.٩٣	أضاء لهم ٢٠ ٢	٢٩
الطَّارِق ١٨٦ و ٢	١٦ ٤٧، ١٠٨	أضاءت ما حوله ١٧ ٢	إلا في ضلال ١٣ ١٤، ٤٠ ٤٥ و ٥٠
طريق ٤ ١٦٩، ٤٦ ٣٠	نطبع على ٧ ١٠٠، ٧٤	زيتها يضيء ٢٤ ٣٥	في ضلال بعيد ١٤ ٤٢، ١٨ ٢٧ ٥٠
طريقاً ٤ ١٦٨، ٢٠ ٧٧	يطلع الله ١٧ ١٠٠، ٣٠ ٥٩، ٤٠	ضياء ١٠ ٢١، ٤٨	ضلال وسر ٥٤ ٢٤ و ٤٧
أطلهم طريقة ٢٠ ١٠٤	٣٥	يأتكم بضياء ٢٨ ٧١	ضلال كبير ٦٧ ٩
على الطريقة ٧٢ ١٦	نطبع على قلوبهم ٩ ٨٧	ضمير	إلا الضلال ١٠ ٣٢
بغير يقنكم المثل ٢٠ ٦٣	نطبع على قلوبهم ٣ ٦٣	لا ضمير ٢٦ ٥٠	الضلال البعيد ١٨ ١٤، ٢٢ ١٢، ٨٣٤
طرائق ٢٣ ١٧، ١٧ ١١	طابق	ضمير	ضلالاً بعيداً ٤ ٦٠ و ١١٦ و ١٢٦ و ١٢٧
طري	طابقاً عن طريق ٨٤ ١٩	قسمه ضير ٥٣ ٢٢	ضلالاً مبيناً ٣٣ ٣٦
لحمًا طرياً ١٦ ١٤، ٣٥ ١٢	طابقاً ٦٧ ١٠٣، ٧١ ١٥	ضيع	إلا ضلالاً ٧١ ٢٤
طعم	طحو	أضاءوا الصلاة ١٩ ٥٩	لفي ضلال ١٢ ٩٥
فإذا طعمتم ٣٣ ٥٢	الإرض وما طاحتها ٩١ ٦	لا أضيء ٣ ١٩٥	الضلالة ٢ ١٦ و ١٧٥، ٤٤ ٤٤
فيما طعموا ٥ ٩٣	طرح	لا تضيع ٧ ١٧٠، ١٢ ٥٦، ١٨	٣٠ ٧، ١٦، ٣٦ ١٩، ٧٥
يطعمه ٢ ٢٤٩، ٦ ١٤٥	أو اطرحوه أرضاً ١٢ ٩	٣٠	ضلالة ١٧ ٦١
لا يطعمها ٦ ١٣٨	طرد	لا تضيع ٣ ١٧١، ٩ ١٢٠، ١١	عن ضلالهم ٢٧ ٢١، ٣٠ ٥٣
يشاء الله أطلعهم ٣٦ ٤٧	إن طردتهم ١١ ٣٠	٩٠ ١٢، ١١٥	ضمير
أطلعهم من جوع ١٠٦ ٤	ولا تطرد الذين ٦ ٥٢	ما كان الله ليضيع ٢ ١٤٣	على كل ضامر ٢٧، ٢٢
أوسط ما تطلعهم ٥ ٨٩	فتطردهم فتكون ٦ ٥٢	ضيف	ضمم
نطعم المسكين ٧٤ ٤٤	و ما أنا بطارد ١١ ٢٦، ٢٩	فأبوا أن يضيقوهما ١٨ ٧٧	واضمم ٢٠ ٢٨، ٢٢ ٣٢
أطعم من لوط ٣٦ ٤٧	١١٤	ضيف إبراهيم ١٥ ٥١، ٥١ ٢٤	ضنك
نطعمكم لوجه الله ٧٦ ٩	طرف	عن ضيفه ٥٤ ٣٧	معيشة ضنكاً ٢٠ ١٢٤
نطعم ولا نطعم ٦ ١٤	الطريف ٣٧ ٤٨، ٣٨ ٥٢، ٥٥	ضيفي ١١ ٧٨، ١٥ ٦٨	ضنن
نطعموني ويسقني ٢٦ ٧٩	٥٦	ضيق	على الغيب بضنين ٨١ ٢٤
نطعمون الطعام ٧٦ ٨	من طرف خفي ٤٢ ٤٥	ضاق بهم ١١ ٧٧، ٢٩ ٣٢	ضهاً
أن نطعمون ٥١ ٥٧	يرتد إليك طرفك ٢٧ ٤٠	يضيق ١٥ ٩٧، ٢٦ ١٣	بضاهنون قول ٩ ٣٠
و أطلعوا ٢٢ ٢٨ و ٣٦	يرتد إليهم طرفهم ١٤ ٤٣	لنضيقوا عليهن ٦٦٥	ضوي
استطعنا أعلها ١٨ ٧٧	ليقطع طرفاً ٣ ١٢٧	في ضيق ١٦ ١٢٧، ٢٧ ٧٠	
إطعام ٥ ٨٩، ٩٠ ١٤	طرفي النهار ١١ ١١٤	ضيقاً ٦ ١٢٥، ٢٥ ١٣	
فإطعام ٥٨ ٤	أطراف النهار ٢٠ ١٣٠	ضائق به صدرك ١١ ١٢	
طاعم يطعمه ٦ ١٤٥	من أطرافها ١٣ ٤١، ٢١ ٤٤	طبع	
على طعام واحد ٦١			
طعام مسكين ٢ ١٨٤			
طعام المسكين ٦٩ ٣٤، ٨٩			
١٨، ١٠٧ ٣			
طعام الذين ٥٥			
طعام مساكين ٥٥ ٩٥			

طمس	لطمسا على أعينهم ٦٦٣٦ فطمسا أعينهم ٣٧٥٤ نطس وجوماً ٤٧ ربنا اطمس ٨٨١٠ النجوم طمست ٨٧٧
طمع	أطمع أن يغفر ٨٢٢٦ أفطمعون أن ٧٥٢ نطمع أن ٥١٢٦، ٨٤٥ ثم يطمع أن ١٥٧٤ أيطمع كل امرئ ٣٨٧٠ فيطمع الذي ٣٢٣٣ وهم يطمعون ٤٦٧ خوفاً وطمعاً ١٢١٣، ٥٦٧ ١٦٣٢، ٢٤٣٠
طمم	الطامة الكبرى ٣٤٧٩
طمن	أطمأن به ١١٢٢ فإذا أطمأنتم ١٠٣٤ و اطمأنوا بها ٧١٠ طمئنت ٢٨١٣، ١١٣٥ و اطمئنت ١٠٨٠، ١٢٦٣ ليطمئن قلبي ٢٦٠٢ قلبي مطمئن ١٠٦١٦ يعشون مطمئنين ٩٥١٧ آمنة مطمئنة ١١٢١٦ النفس مطمئنة ٢٧٨٩
طهر	حتى يطفون ٢٢٢٢

إذا طلعت ١٧١٨ وجدها تطلع ٩٠١٨ ليطلعكم على الغيب ١٧٩٣ فاطلع فرآه ٥٥٣٧ أطلع الغيب ٧٨١٩ لو اطلعت عليهم ١٨١٨ لعلني أطلع ٢٨٢٨ فاطلع إلى إله ٣٧٤٠ تطلع على ٧١٠٤، ١٣٥ قبل طلوع ٣٩٥٠، ١٣٢٠ مطلع النجر ٥٩٧ مطلع الشمس ٩٠١٨ هل أنتم مطلقون ٥٤٣٧ طلع تضيد ١٠٥٠ طلعت ٦٥٣٧، ١٤٨٢٦، ٩٩٦٦	طلق	طلقتكم النساء ٢٢١٢ و ٢٢٢٢ ١٦٥، ٢٣٦ طلقتوهن ٤٩٣٣، ٢٢٢٧ إن طلعتن ٥٦٦ فإن طلقها ٢٣٠٢ فطلقوهن لعدتهن ١٦٥ وانطلق الملائمهم ٦٣٨ فانطلقا ٧١١٨ و ٧٤ و ٧٧ انطلقتم إلى مغائ ١٥٤٨ فانطلقوا وهم ٢٣٦٨ ولا ينطلق لسان ١٣٢٦ انطلقوا إلى ٢٩٧٧ و ٣٠ الطلاق ٢٢٧٢ و ٢٢٩ و المملقات يترصن ٢٢٨٢ و للمملقات متاع ٢٤١٢	طلل	وابل فطل ٢٦٥٢ طلمت	لم يطمئنون ٥٦٥٥ و ٧٤
--	-----	---	-----	-----------------------	----------------------

في طغيانهم ٦٠١٥٢، ١١٠١٨٦ الطاغوت ٤٠٥١، ٢٥٧٢ و ٦٠ ١٧٣٩، ٣٦١٦، ٦٠٥٠٧ يكفر بالطاغوت ٢٥٦٢	طفأ	أطفأها الله ٦٤٥ أن يطفئوا نور ٢٢٩ ليطفئوا نور ٨٦١	طفف	ويل للمطففين ١٨٣	طفق	فطفق مسحاً ٣٣٣٨ طففا يخصفان ١٢١٢٠، ٢٢٧	طفل	الطفل الذين لم ٣١٢٤ حظوا ٦٧٤٠، ٥٢٢٢ بلغ الأطفال ٥٩٢٤	طلب	يطلبه حبياً ٥٤٧ تستطع له ٤١١٨ ضعف الطالب والمطلوب ٢٢ ٧٣	طلت	طلوت ٢٤٧٢ و ٢٤٩	طلح	وطلح مضود ٢٩٥٦	طلع	
--	-----	---	-----	------------------	-----	---	-----	--	-----	--	-----	-----------------	-----	----------------	-----	--

ياتيكما طعام ٣٧١٢ إلى طعام ٥٣٣٣ طعام الإثيم ٤٤٤٤ ولا طعام إلا ٣٦٦٩ ليس لهم طعام ٦٨٨ كل الطعام ٩٣٣ ياكلان الطعام ٧٥٥ ياكلون الطعام ٢٠٢٥، ٨٢١ ياكل الطعام ٧٢٥ يطعمون الطعام ٨٧٦ طعاماً ١٨١٨، ١٩٧٣ فانظر إلى طعامت ٢٥٩٢ طعامكم حل لهم ٥٥ طعامه ٢٤٨٠، ٩٦٥ لم يتغير طعمه ١٥٤٧	طعن	طعنوا في دينكم ١٢٩ طعنوا في الدين ٤٦٤	طغى	إنه طغى ٢٤٢٠ و ٤٣، ١٧٧٩ وما طغى ١٧٥٣ طغى الماء ١١٦٩ فاما من طغى ٣٧٧٩ طغوا في البلاد ١١٨٩ ولا تطفوا ١١٢١، ١٢٠ ألا تظفوا ٨٥٥ أو أن يظفني ٤٥٢٠ إن الإنسان ليظفني ٦٩٦ ربنا ما أغضبت ٢٧٥٠ قوم طاغون ٣٢٥٢، ٥٣٥١ طاغين ٣٧٣٠، ٦٨٣١ للتاغين ٢٢٧٨، ٥٥٣٨ أظلم وأظفى ٥٢٥٣ فأهلكوا بالطاغية ٥٦٩ نمود يطفوها ١١٩١ طغيانا ٦٤٥ و ٦٨، ١٧٦٠، ٨٠١٨
--	-----	--	-----	--

يُطَوِّف ٥٢ ٥٦، ١٧، ٧٦
 ١٩
 يَطْلُفُون بَيْنَهَا ٥٥ ٤٤
 يَطْلُف ٣٧ ٤٣، ٤٥، ٧٦، ٧٦
 ١٥
 أَنْ يَطْلُفَ بِهَا ١٥٨
 وَيَطْلُفُوا بِالْبَيْتِ ٢٢ ٢٩
 طَائِفٌ ١٧ ٦٨، ٢٠
 لِلطَائِفِينَ ٢ ١٢٥، ٢٢، ٢٦
 طَائِفَةٌ مِنْ ٣ ٦٩ و ٢٤، ٧٢
 ٦١، ١٤، ٧٣ ٢٠
 طَائِفَةٌ مِنْكُمْ ٣ ١٥٤، ٧، ٨٧
 ٦٦
 طَائِفَةٌ مِنْهُمْ ٤ ٨١ و ١٠٢
 ٩، ١١٢، ٨٨، ٢٨، ٤٤، ٣٣، ١٣
 طَائِفَةٌ أُخْرَى ٤ ١٠٢
 طَائِفَةٌ قَدْ أَهْمَتْهُمْ ٣ ١٥٤
 طَائِفَةٌ لَمْ يُؤْمِنُوا ٧ ٨٧
 تَمْدُبُ طَائِفَةً ٩ ٦٦
 طَائِفَةٌ لَيْفَ قَهْرٍ ٩ ١٢٢
 كَفَرَتْ طَائِفَةٌ ٦١ ١٤
 طَائِفَتَانِ ٣ ١٢٢، ٩٩
 عَلَى طَائِفَتَيْنِ ٦ ١٥٦
 إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ ٨ ٧
 طَوْافُونَ عَلَيْهِمْ ٢٤ ٥٨
 الطَّوْفَانِ ٧ ١٢٢، ٢٩، ١٤

طوق

سَيَطُوفُونَ مَا بَخَلُوا ٣ ١٨٠
 يَطِيقُونَهُ فِدْيَةً ٢ ١٨٤
 لَا طَائِقَةَ لَنَا ٢ ٢٤٩ و ٢٨٦

طول

طَالَ عَلَيْهِمْ ٢١ ٤٤
 فَطَّلَ عَلَيْهِمْ ٥٧ ١٦
 أَطْطَالَ عَلَيْهِمْ ٢٠ ٨٦
 فَطَّطَاوَلْ عَلَيْهِمْ ٢٨ ٤٥
 الطُّوْلُ ٩ ٨٦، ٤٠
 مِنْكُمْ طَوْلًا ٤ ٢٥

٣٧١
 وَلَا شَيْعَ يُطَاعُ ٤٠ ١٨
 إِلَّا لِيُطَاعَ ٤ ٦٤
 مِنْ طَلُوعِ ٢ ١٥٨ و ١٨٤
 مِنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ ٣ ٩٧
 إِنَّ اسْتَطَاعُوا ٢ ٢١٧
 فَمَا اسْتَطَاعُوا ٣٦ ١٦٧، ٥١، ٤٥
 وَمَا اسْتَطَاعُوا ١٨ ٩٧
 اسْتَطَاعَتْ ٦ ١١٣، ٨٨، ١٧
 ٦٤
 مَا اسْتَطَعْتُمْ ٨ ٦٠، ٦٤، ١٦
 مِنْ اسْتَطَعْتُمْ ١٠ ١١، ٣٨
 إِنَّ اسْتَطَعْتُمْ ٥٥ ٢٣
 لَوْ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا ٩ ٤٢
 فَمَا اسْتَطَاعُوا أَنْ ١٨ ٩٧
 مَا لَمْ تَسْتَطِعْ ١٨ ٧٨
 تَسْتَطِيعُ ١٨ ٤١ و ٦٧ و ٧٢
 ٧٥
 وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا ٩ ١٢٩
 فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا ٢٥ ١٩
 تَسْتَطِيعُ عَلَيْهِ صَبْرًا ١٨ ٨٢
 لَمْ يَسْتَطِعْ ٤ ٥٨، ٢٥
 يَسْتَطِيعُ ٢ ٥٨٢، ١١٢
 لَا يَسْتَطِيعُونَ ٢ ٢٧٢، ٤٠، ٧٩٨
 ١٩٢ و ١٦، ٧٢، ١٨
 ١٠١، ٢١، ٤٣، ٣٦، ٧٥
 كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ ١١ ٢٠
 فَلَا يَسْتَطِيعُونَ ١٧ ٤٨، ٢١، ٤٠،
 ٢٥، ٩، ٣٦، ٦٨، ٤٢
 وَمَا يَسْتَطِيعُونَ ٢٦ ٢١١
 طَوْعًا وَكَرْهًا ٣ ١٣، ٨٢، ١٥
 طَوْعًا أَوْ كَرْهًا ٩ ١١، ٤١، ٥٣
 طَائِعَةً ٤ ١٨١، ٢٤، ٥٣، ٢١
 أَتَيْنَا طَائِفَتَيْنِ ١١ ٤١
 تَطَاعَ ثُمَّ ٨١ ٢١
 يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ ٩ ٧٩

طوف

فَطَّافَ عَلَيْهَا ٦٨ ١٩

فَطَّوَعَتْ لَهُ نَفْسُهُ ٥ ٣٠
 أَطَاعَ اللَّهَ ٤ ٨٠
 لَوْ أَطَاعُوا نَاثِرًا ٦٨ ١٦٨
 فَأَطَاعُوهُ أَنَّهُمْ كَانُوا ٤٣ ٥٤
 وَلَنْ أَطِيعْتُمْ ٢٣ ٣٤
 وَإِنْ أَطِيعْتُمُوهُمْ ٦ ١٢١
 سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ٢ ٢٨٥، ٤٦، ٥٤
 ٧، ٢٤، ٥١
 بِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ٢٤ ٤٧
 أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا ٣٣ ٦٦
 أَطَعْنَا سَادَتَنَا ٣٣ ٦٧
 فَإِنْ أَطِيعْتُمْ ٤ ٣٤
 وَإِنْ تَطِيعَ ٦ ١١٦
 لَا تَطِيعَ ١٨ ٢٥، ٢٨، ٣٣، ١٣
 و ٤٨، ٦٨، ٨ و ١٠، ٧٦، ٢٤
 لَا تَطِيعُهُ ٩٦ ١٩
 فَلَا تَطِيعُهُمَا ٢٩ ١٥، ٣١
 إِنَّ تَطِيعُوا ٣ ١٠٠ و ١٤٩، ٤٨
 ١٤، ٤٩، ١٦
 وَلَا تَطِيعُوا ٢٦ ١٥١
 وَإِنْ تَطِيعُوهُ ٢٤ ٥٤
 وَلَا تَطِيعَ فِيكُمْ ٥٩ ١١
 تَسْتَطِيعُكُمْ فِي ٤٧ ٣٦
 يَطِيعُ اللَّهَ ٤ ١٣ و ٦٩، ٢٤، ٥٣
 ٣٣، ٧١، ٤٨، ١٧
 يَطِيعُ الرَّسُولَ ٤ ٨٠
 لَوْ يَطِيعُكُمْ ٤٩ ٧
 وَيَطِيعُونَ اللَّهَ ٩ ٧١
 وَأَطِيعُوا اللَّهَ ٣٣ ٣٣
 أَطِيعُوا اللَّهَ ٣ ٣٢ و ١٢٢، ٤
 ٥٩، ١٨، ٩٢ و ٢٠ و ٤٦،
 ٢٤، ٥٤، ٤٧، ٣٣، ٥٨، ١٣، ٦٤
 ١٢
 أَطِيعُوا الرَّسُولَ ٤ ٥٩، ٩٢
 ٢٤، ٥٦، ٤٧، ٣٣، ٦٤، ١٢
 أَطِيعُوا أَمْرِي ٢٠ ٩٠
 اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا ٦٤ ١٦
 وَأَطِيعُوا ٣ ٥٠، ٢٦، ١٠٨ و
 ١١٠ و ١٢٦ و ١٣١ و ١٤٤ و
 ١٥٠ و ١٦٣ و ٤٣، ١٧٩، ٦٣

اصْطَفَاكَ وَطَفَرَكَ ٣ ٤٢٣
 صَدَقَ تَطَفُّرُهُمْ ٩ ١٠٣
 يَطَفِّرُ بِطَرَفِهِمْ ٥ ٤١
 يَطَفِّرُكُمْ تَطْفِيرًا ٣٣ ٣٣
 لِيَطَفِّرَكُمْ ٦ ١١٨، ٦٥
 وَطَفِرَ بَيْنِي ٢٢ ٢٦
 ثِيَابُكَ فَطَفِرَ ٧٤ ٤
 طَفِرًا بَيْنِي ٢ ١٢٥
 فَإِذَا تَطَفَّرَ ٢٢ ٢٢٢
 يَحِبُّونَ أَنْ يَطَفَّرُوا ٩ ١٠٨
 أَنَسَ يَطَفَّرُونَ ٧ ٨٢، ٢٧، ٥٦
 جَنِبًا فَطَفَّرُوا ٥ ٦٥
 طَفَّرُوا ٢٥ ٤٨، ٧٦، ٢١
 وَأَطَفَّرَ ٢ ٢٢٢، ٥٨، ١٢
 أَطَفَّرَ ١١ ٣٣، ٧٨، ٥٢
 يَطَفِّرُكُمْ تَطْفِيرًا ٣٣ ٣٣
 تَطَفَّرُكَ مِنَ الدِّينِ ٣ ٥٥
 أَزْوَاجُ مَطَفَّرَةٍ ٢٥ ١٥، ٣٠، ٤
 ٥٧
 مَرْفُوعَةٌ مَطَفَّرَةٌ ٨٠ ١٤
 صَحْفًا مَطَفَّرَةٌ ٩٨ ٢
 إِلَّا الْمُعْطَفَّرُونَ ٥٦ ٧٩
 يَحِبُّ الْمُتَطَفِّرِينَ ٢ ٢٢٢
 يَحِبُّ الْمُعْطَفَّرِينَ ٩ ١٠٨

طود

كَالطُّودِ الْعَظِيمِ ٢٦ ٦٣

طور

فَرَقَكُمْ الطُّورَ ٢ ٦٣ و ٩٣
 فَرَقَهُمُ الطُّورَ ٤ ١٥٤
 جَانِبُ الطُّورِ ١٩ ٥٢، ٢٠، ٨٠
 ٢٨ و ٢٩ ٤٦
 وَالتُّورُ ٥٢ ١٥٢
 وَطُورٌ سَنِينَ ٢ ٩٥
 طُورٌ سِنَاءَ ٢٣ ٢٠
 خَلَقَكُمْ أَمْوَارًا ٧١ ١٤

طوع

تبلغ الجبال طولاً ٢٧
طويلاً ٢٦٧٦،٧٧٣

طوي

تطوي السماء كلتي ١٠٤٢١
المقدس طوي ١٦٧٩، ١٢٢٠
مطويات يمينه ٦٧٣٩

طيب

ما طاب لكم ٣٤
طيبم فادخلوا ٧٣٣٩
طين لكم ٤٤
طوي لهم ٢٩١٣
من الطيب ٣٧٨، ١٧٩٣
والطيب ١٠٠٥
البلد الطيب ٥٨٧
إلى الطيب ٢٤٢٢
اكلم الطيب ١٠٣٥
الخيث بالطيب ٢٤
حلالاً طيباً ٨٥٨٨، ١٦٨٢
١١٤١٦، ٦٩
صعباً طيباً ٦٥، ٤٣٤
للقيين والقيين ٢٦٢٤
الملائكة طيبين ٣٢١٦
ذرية طيبة ٣٨٣
ساكن طيبة ١٢٦١، ٧٢٩
بريح طيبة ٢٢١٠
كلمة طيبة ٢٤١٤
كشجرة طيبة ٢٤١٤
حياة طيبة ٩٧١٦
مباركة طيبة ٦١٢٤
بلدة طيبة ١٥٣٤
من طيبات ٥٧٢ و ١٧٢ و
٨١٢٠، ١٦٠٧، ٣٦٧
طيبات أحلت ١٦٠٤
طيبات ما أحل ٨٧٥
لكم الطيبات ٥٤٥
والطيبات ٣٢٧
لهم الطيبات ١٥٧٧

من الطيبات ١٦، ٩٣١٠، ٢٦٨
١٧، ٧٢، ١٠، ٢٣، ٥١، ٤٠
١٦٤٥، ٦٤
الطيبات اللطين ٢٦٢٤
الطيبون الطيبات ٢٦٢٤
أذهبت طيباتكم ٢٠٤٦

طير

ولا طائر يطير ٣٨٦
إنا نطيرنا بكم ١٨٣٦
قالوا اختيرنا بكم ٤٧٢٧
يطيروا بمرسى ١٣١٧
من الطير ٢٦٠٢
كهنية الطير ١١٠٥، ٤٩٣
تاكل الطير ٤١ و ٣٦١٢
إلى الطير ١٩٦٧، ٧٩١٦
والطير ٢١٧٩، ٢٤٤١، ٢٧
١٧، ٣٤، ١٠، ٣٨
فتخطفه الطير ٣١٢٢
منطق الطير ١٦٢٧
نقعد الطير ٢٠٢٧
ولحم طير ٢١٥٦
طيراً ٣١٠٥، ١١٠٥، ٤٩٣
ولا طائر يطير ٣٨٦
طائرهم ١٩٣٦، ٤٧٢٧
أرمناء طائر ١٣١٧
إنما طائرهم ١٣١٧
شره مستعيراً ٧٧٦

طين

من الطين ١١٠٥، ٤٩٣
على الطين ٣٨٢٨
من طين ١٢٢٣، ١٢٧، ٢٦
١٣٧، ١١٣٧، ٧١٣٨، ٧٦
٣٣٥١
خلقت طيناً ٦١١٧

باب الظاء

ظعن

يوم نضعكم ٨٠١٦

ظفر

أظفركم عليهم ٢٤٤٨
ذي ظفر ١٤٦٦

ظليل

ظلل وجهه ١٧٤٣، ٥٨١٦
ظففت أعتاقهم ٤٢٦
ظلت عليه ٩٧٢٠
ظففتهم نكحهم ٦٥٥٦
ظفروا فيه يرجون ١٤١٥
نظفروا من بعده ٥١٣٠
فتمثل لها عاكفين ٧١٢٦
فيظللن روادك ٣٣٤٢
وظللنا ١٦٠٧، ٥٧٢
الظلل ٢١٣٥، ٢٤٢٨، ٤٥٢٥
ظل ٣٠٥٦، ٤٣٣٠، ٧٧
ظلاً ظليلاً ٥٧٤
دائم وظلها ٣٥١٣
في ظلال ٤١٧٧، ٥٦٣٦
مما خلق ظلالاً ٨١١٦
يتفرق ظلاله ٤٨١٦
عليهم ظلالها ١٤٧٦
و ظلالهم بالغدو ١٥١٣
كانه ظلاً ١٧١٧
يوم الظلة ١٨٩٢٦
ظلل من ١٦٣٩، ٢١٠٢
موج كالظلل ٣٢٣١
لا ظليل ولا ٣١٧٧
ظلاً ظليلاً ٥٧٤

ظلم

ظلم نفسه ١٦٥٠، ٢٣١٢

من ظلم ١١٢٧، ٨٧١٨

نفس ظلمت ٥٤١٠

ظلمت نفسي ١٦٢٨، ٤٤٢٧

ظلمت ٢٩٤٣، ٥٤٢

لقد ظلمت ٢٤٣٨

ظلمنا أنفسنا ٢٣٧

وما ظلمناهم ١٦، ١٠١١

١٦٤٣، ١١٨

وما ظلمهم الله ١٦، ١١٧٣

٢٣

الذين ظلموا ٥٩٢ و ١٥٠ و

١٦٥، ٦، ٤٥، ١٦٢٧ و ١٦٥،

٢٥٨، ١١، ٣٧ و ٦٧ و ٩٤ و

١١٢ و ١١٦ و ١٤، ٤٤ و ٤٥،

١٦، ٨٥، ٣١، ٢٣، ٢٧ و ٢٦،

٢٢٧، ٤٦، ٢٩، ٣٠ و ٥٧،

٣٧، ٢٢، ٣٩، ٥١، ٤٦

للذين ظلموا ١٠، ٥٢، ٣٤، ٤٢،

٣٩، ٤٧، ٤٣، ٦٥، ٥١، ٥٢،

٤٧

ظلموا أنفسهم ١١٧٣ و ١٢٥،

٤، ٦٤، ١١، ١٠١، ١٩٣٤

كفروا وظلموا ١٦٨

لما ظلموا ١٠، ١٣، ١٨، ٥٩

بما ظلموا ٥٢٧ و ٨٥

فظلموا بها ١٠٣٧، ١٧، ٥٩

وما ظلمونا ٧، ٥٧، ١٦٠

ولم نظلم منه ٣٣١٨

فلا نظلموا فيهن ٣٦٩

لا نظلمون ولا نظلمون ٢٧٩٢

لا نظلم ٤، ٤٤١٠، ١٨، ٤٩

نظلم نفسه ١١٠٤

ومن نظلم ١٩٢٥

ليظلمهم ٩، ٢٩، ٤٠، ٣٠

أنفسهم يظلمون ٢، ٥٧، ٣

١١٧، ٧، ١٦٠، ٩، ١٠، ٤٤١٠،

١٦، ٣٣ و ١١٨، ٢٩، ٤٠، ٣٠

٩

بآياتنا يظلمون ٩٧

كانوا يظلمون ١٦٢٧ و ١٧٧

يظلمون الناس ٤٢ ٤٢	فأنا ظالمون ١٠٧ ٢٣	نجزي الظالمين ٤١٧، ١٢، ٧٥	ظلوماً جهولاً ٧٢ ٣٣
إلا من ظلم ١٤٨ ٤	إنا إذاً لظالمون ٧٩ ١٢	٢٩ ٢١	بظلام للعبيد ١٨٢ ٣، ٥١ ٨
ظلموا ١٦ ٤١، ٢٢، ٣٩، ٢٦	هم الظالمون ٢ ٢٢٩ و ٢٥٤	عاقبة الظالمين ١٠ ٣٩، ٢٨، ٤٠	٢٢ ١٠، ٤٦، ٤١، ٥٠، ٢٩
٢٢٧	٥٠ ٢٤، ٢٣٩، ٤٥٥ ٥، ٩٤ ٣	للقوم الظالمين ١٠ ٨٥، ١١	قتل مظلوماً ١٧ ٢٣
لا تظلم ٢١، ٤٧، ٣٦، ٥٤	٩٦٠، ١١، ٤٩	٤٤، ٢٣، ٤١	
لا تظلمون ٢ ٢٧٢ و ٢٧٩، ٤	لا يفلح الظالمون ٦ ٢١ و	لنهكركم الظالمين ١٤ ١٣	ظلم
٦٠ ٨، ٧٧	١٣٥، ١٢، ٢٣، ٢٨، ٣٧	إن الظالمين ١٤ ٢٢، ٢٢، ٥٣	
و هم لا يظلمون ٢ ٣٠٨١	القوم الظالمون ٦ ٤٧	٤٢ ٢١ و ٤٥، ١٩ ٤٥	إذا أظلم عليهم ٢ ٢٠
٢٥ و ١٦١، ١٦٠، ١٦٠، ٤٧١ و	إذا الظالمون ٦ ٩٣، ٣٤، ٣١	يضل الله الظالمين ١٤ ٢٧	من الليل مظلماً ١٠ ٢٧
٥٤، ١٦، ٢٣، ٦٢، ٣٩	يعمل الظالمون ١٤ ٤٢	ولا يزيد الظالمين ١٧ ٨٢	هم مظلّمون ٣٦ ٣٧
١٩ ٤٦، ٢٢، ٤٥، ٦٩	يقول الظالمون ١٧ ٤٧	نذر الظالمين ١٩ ٧٢	في ظلمات ٢ ١٧، ٥٩ و ٩٧،
ولا يظلمون ٤٩٤ و ١٧، ١٢٤	فأبى الظالمون ١٧ ٩٩	لا ينفع الظالمين ٤٠ ٥٢	٢٧، ٦٣، ٦٣٩
٦٠ ١٩، ٧١	لكن الظالمون ١٩ ٢٨	ترى الظالمين ٤٢ ٢٢، ٤٤	فيه ظلمات ٢ ١٩
لا ظلم اليوم ١٧ ٤٠	أنتم الظالمون ٢١ ٦٤	هم الظالمين ٤٣ ٧٦	من ظلمات ٦ ٦٣
بظلم ٦ ٨٢ و ١١، ١٣١، ١١٧، ٢٢	قال الظالمون ٢٥ ٨	ولا تزد الظالمين ٧١ ٢٤ و ٢٨	كظلمات ٢٤ ٤٠
فيظلمكم من الدين ٤ ١٦٠	إلا الظالمون ٢٩ ٤٩	و الظالمين ٧٦ ٣١	من الظلمات ٢ ٢٥٧، ١٦،
نظلم ٣١ ١٣	بل الظالمون ٣١ ١١	عليهم بالظالمين ٢ ٩٥ و ٢٤٦،	١١٤ و ١١٤، ٤٣٣، ٥٧، ٦٥،
يريد ظلماً ٣ ١٠٨	بعد الظالمون ٣٥ ٤٠	٤٧٩، ٦٦٢	إلى الظلمات ٢ ٢٥٧
أموال التامى ظلماً ١٠ ٤	و الظالمون ما لهم ٨٤٢	أعلم بالظالمين ٦ ٥٨	الظلمات والور ٦ ١٣، ١٦
عدونا وظلماً ٤ ٣٠	ظالمى أنفسهم ٤ ١٦، ٩٧، ٢٨	ما للظالمين ٢ ٣٠٢٧، ١٩٢	في الظلمات ٦ ٣٩ و ١٢٢، ٢١،
حمل ظلماً ٢٠ ١١١	من الظالمين ٢ ٣٥٢، ٧	٥٧٢، ٢٢، ٧١، ٣٥، ٣٧، ٤٠	٨٧
يخاف ظلماً ٢٠ ١١٢	١٩، ١٠، ١٠٦، ١١، ٨٣، ٢١	١٨	ولا الظلمات ٣٥ ٢٠
جاؤوا ظلماً ٢٥ ٤	٨٧	أعندنا للظالمين ١٨ ٢٥، ٢٩	
أنفسهم ظلماً ٢٧ ١٤	عهدي الظالمين ٢ ١٢٤	٣٧	
يريد ظلماً ٤٠ ٣١	لمن الظالمين ٢ ١٤٥٥، ١٠٧	بش للظالمين ١٨ ٥٠	
بعد ظلمه ٥ ٣٩، ٤٢، ٤١	١١، ٣١، ٢١، ٥٩	فئة للظالمين ٣٧ ٦٣	
على ظلمهم ١٣ ٦	على الظالمين ٢ ١٩٣، ٤٤٧	وقبل للظالمين ٣٩ ٢٤	
بظلمهم ٣ ١٠٣، ١٦، ٦١	١١ ١٨	كانا للظالمين ٥٧، ٢١، ١٤، ٤٦	
ظالم لنفسه ١٨ ٣٥، ٣٢، ٣٧	القوم الظالمين ٢ ٢٥٨، ٨٦٣	و ٩٧، ٢٦، ٢٩، ٦٨، ٢٩	
١١٢ ٣٧	٥١٥، ٦٨ و ١٤٤، ٤٧٧	كانوا ظالمين ٧ ١٤٨، ٨٠، ٥٤	
الظالم ٤ ٧٥، ٢٧	١٥٠، ١٩٩ و ١٠٩، ٢٣، ٢٨	٢٩ ٣١	
وهي ظلامة ١١ ١٠٢، ٤٥٢٢	٩٤، ٢٦، ١٠، ٢٨، ٢١ و ٢٥	أصحاب الأيكة للظالمين ١٥	
و ٤٨	٥٠، ٤٦، ١٠، ٧٦، ٦٢، ٥	٧٨	
كانت ظلامة ٢١ ١١	٦٦ ١١	و من أظلم ٢ ١١٤ و ١٤٠، ٦	
و أنتم ظالمون ٢ ٥١ و ٩٢	لا يسحب الظالمين ٣ ٥٧	٢١ و ١١، ٩٣، ١٨، ٥٧	
فأنهم ظالمون ٣ ١٢٨	١٤٠، ٤٢، ٤٠	٢٩، ٢٢، ٢٢، ٦٦، ٧	
أهلها ظالمون ٢٨ ٥٩	مترى الظالمين ٣ ١٥١	فمن أظلم ٦ ١٤٤ و ١٥٧، ٧	
و هم ظالمون ١٦ ١١٣، ٢٩	جزاء الظالمين ٥ ٢٩، ٥٩، ١٧	٣٧، ١٠، ١٧، ١٨، ١٥، ٣٢	
١٤	ولكن الظالمين ٦ ٣٣	هم أظلم ٥٣ ٥٢	
	بعض الظالمين ٦ ١٢٩	لظلمكم كفار ١٤ ٣٤	

ظلمك الذي ظلمت ٢٣٤١
 بل ظلمت ١٢٤٨
 و ظلمت ظن ١٢٤٨
 ما ظلمت أن يخرجوا ٢٥٩
 ظنوكما ظلمت ٧٧٢
 ظنوا أنه ١٧١٧
 ظنوا أن لا ١١٨٩
 ظنوا أنهم ١١٠ ١٢ ٢٢ ١٠
 ٢٥٩ ٣٩ ٢٨
 ظنوا ما لهم ٤٨٤١
 فظنوا أنهم ٥٣١٨
 و أنا ظننا ٥٧٢ و ١٢
 ما أظن ٣٥ ١٨ و ٣٦ و ٥٠ ٤١
 إني لأظنك ١٠١٧ و ١٠٢
 إني لأظنه ٣٨ ٢٨ ٣٧٤٠
 تظن أن يفعل ٢٥٧٥
 و تظنون ١٠ ٣٣ ٥٢ ١٧
 إن تظن ٣٢ ٤٥
 إن تظنك ١٨٦ ٢٦
 إنا لتظنك ٦٦٧
 بل فتظنكم ٢٧ ١١
 يظن ٤٨٣ ١٥ ٢٢
 الذين يظنون ٤٦٢ و ٢٤٩
 إلا يظنون ٧٨ ٢ ٢٤ ٤٥
 يظنون بالله ١٥٤ ٣
 ظن الجاهلية ١٥٤ ٣
 و ما ظن ٦٠ ١٠
 ذلك ظن ٢٧ ٣٨
 ظن السوء ٦٤٨ و ١٢
 اتباع الظن ١٥٧ ٤
 إلا الظن ١١٦ ٦ و ١٤٨ ١٠
 ٢٨ و ٢٣ ٥٣ ٦٦
 إن الظن ٣٦ ١٠ ٢٨ ٥٣
 من الظن ١٢ ٤٩
 بعض الظن ١٢ ٤٩
 إلا ظن ٣٦ ١٠ ٢٢ ٤٥
 ظنكم ٨٧ ٣٧ ٢٣ ٤١
 إبليس ظنه ٢٠ ٣٤
 ياله الظنونا ١٠ ٣٣
 الشافين بالله ٦٤٨

ظهر

ما ظهر منها ١٥١٦ ٣٣٧ ٢٤
 ٣١
 ظهر أمر الله ٤٨٩
 ظهر الفساد ٤١٣٠
 إن يظهر وأعليكم ٢٠ ١٨ ٨٩
 لم يظهر وأعلى ٣١ ٢٤
 عليها يظهر ٢٣ ٤٣
 أن يظهر ٩٧ ١٨
 و ظاهروا على ٩٦٠
 أنزل الذين ظاهروهم ٢٦ ٣٣
 تظاهرون منهن ٤٣٣
 و لم يظاهروا عليكم ٤٩
 الذين يظاهرون ٢ و ٢٥٨
 و أظهروه ٣ ٦٦
 حين تظهرون ١٨ ٣٠
 يظهر ٢٦ ٧٢ ٢٦ ٤٠
 ليظهره ٩٦١ ٤٨ ٣٣ ٢٨
 سحران تظاهرا ٤٨ ٢٨
 و إن تظاهرا عليه ٤ ٦٦
 تظاهرون عليهم ٨٥ ٢
 أنقض ظهرك ٣ ٩٤
 ظهره ١٠ ٨٤ ٣٣ ٤٢
 على ظهرها ٤٥ ٣٠
 وراء ظهرهم ٩٤ ٦
 على ظهره ١٣ ٤٣
 ظهورها ١٣٨ ٦ ١٨٩ ٢
 وراء ظهورهم ١٨٧ ٣ ١٠ ١٢
 على ظهورهم ٣١ ٦
 من ظهورهم ١٧٢ ٧
 جريهم و ظهورهم ٣٥ ٩
 عن ظهورهم ٣٩ ٢١
 حملت ظهورهما ١٤ ٦ ٦
 ذروا ظهرك ١٢٠ ٦
 بظاهرم من القول ٣٣ ١٣
 الظاهر و الباطن ٣٥ ٧
 ظاهر ٧٣٠ ٢٢ ١٨
 ظاهره ١٨ ٣١ ٢٣ ٤

ظاهروهم من قبله ١٣ ٥٧
 ظاهرين ١٤ ٦١ ٢٩ ٤٠
 ظهير ٤ ٦٦ ٢٣ ٣٤
 لبعض ظهير ٨٨ ١٧
 على ربه ظهير ٥٥ ٢٥
 ظهير للمجرمين ١٧ ٢٨
 ظهير للكافرين ٨٦ ٢٨
 من الظهير ٥٨ ٢٤
 وراكم ظهيراً ٩٢ ١١

باب العين

عيا

ما يصابكم ٧٧ ٢٥

عبث

آية تعبثون ١٢٨ ٢٦
 خلقناكم عبثاً ١١٥ ٢٣

عبد

و عبد الطاغوت ٦٠ ٥

ما عبدتم ٤١٠ ٩

ما عبدنا ٣٥ ١٦

ما عبدناهم ٢٠ ٤٣

أعبد الذين ٥٦ ٦ ١٠ ٤ ١٠

٦٦ ٤٠

أعبد الله ١٠ ٤ ١٠ ٣٦ ١٣

١١ ٣٩

أعبد رب ٩١ ٢٧

أعبد الذي ٢٢ ٣٦

أعبد مخلصاً ١٤ ٣٩

أعبد أيها الجاهلون ٦٤ ٣٩

لا أعبد ما ٢١ ٠٩

ما أعبد ٥ ٣ ١٠ ٩

تعبد ٤٢ ٢٧ ٤٤ و ٤٢ ١٩

ألا تعبدا ١٢ ٢١ ١٧ ٤٠

٢١ ٤٦ ١٤ ٤١ ٢٣

أن لا تعبدا ٣٦ ١١ ٦٠ ٣٦

لا تعبدا ٨٣ ٢

ما تعبدا ١٢ ٢ ١٢ ٣ ٤٠

١٦١ ٣٧ ٧٠ ٢٦ ٩٨ ٢١

٢١ ٠٩

إياه تعبدا ١٦ ١٧ ٢ ١١٤

٣٧ ٤١

إيانا تعبدا ٢٨ ١٠

تعبدا من ١٠ ٤ ١٠ ٦٧ ٢١

١٧ ٢٩

كنتم تعبدا ٢٦ ٧٥ و ٩٢

إنما تعبدا ١٧ ٢٩

ماذا تعبدا ٨٥ ٣٧

مما تعبدا ٢٦ ٤٣ ٤ ٦٠

اتعبدا ٧٦ ٥ ٩٥ ٣٧

أفتعبدا من ١١ ٢١ ٦٦

إياك تعبدا ٥ ١

ألا تعبدا ٦٤ ٣

أن تعبدا ١١ ٦٢ ١٤ ٣٥

قالوا تعبدا ٢٦ ٢٢ ٧١

لتعبد الله ٧٠ ٧

ما تعبدا ٣٣ ٩

يعبد آباؤنا ٧٠ ٧ ٦٢ ١١ و

٨٧ ١٤ ١٠

يعبد هؤلاء ١٠ ٩ ١١

يعبد آباؤهم ١٠ ٩ ١١

يعبد الله ١١ ٢٢ ١١

يعبد آباؤكم ٤٣ ٣٤

إلا ليعبدوا ٩ ٣٦ ٥ ٩٨

فليعبدوا رب ١٠ ٦ ٣١

يعبدون من ١٠ ١٠ ١٨ ١٦ ٧٣

٥٥ ٢٥ ٧١ ٢٢

ما يعبدون ١١ ١٠ ٩ ١٨ ١٦

١٧ ٢٥ ٤٩ ١٩

إيانا يعبدون ٢٨ ٦٣

كانوا يعبدون ٣٤ ٤٠ و ٤١

٢٢ ٣٧

٢٥٩ فاعثروا يا أولي	١٦٣٩ به عبادہ	٣٦٣٩ بكاف عبده	٥٦٥١ إلا ليعبدون
٤٢٤ إلا عابري سبيل	٨٥٤٠ في عبادہ	١٠٥٣ إلى عبده	يعبدونني لا يشركون
١١١١٢ عبدة لأولي	٢٣٤٤ عبادہ الذين	١١١٧ أسرى بعبده	أن يعبدوها
٢١٢٣٦٦١٦١٢٣ عبدة	٢٧٤٢٧٣٩٢٧ لعبادہ	١٠٦٦ تحت عبدين	واعبد ربك
٢٦٧٩٤٤٢٤	٢١٣٥٩٦٣٠١٧ بعبادہ	١٩٤٧ عباد أمثالكم	فاعبد
عبس	٢٧٤٢١٩٤٥	٢٦٢١ عباد مكرمون	إلا أنا فاعبدني
عبس ١٨٠٢٢٧٤	١٨٦٢ عبادي	١٩٤٣٦٣٢٥ عباد الرحمن	فاعبده
عبوسا قنطريز ١٠٧٦	٦٥١٧٤٢١٥ عبادي	عباد لله ٤٠٣٧ و ٧٤ و ١٢٨ و	اعبدوا ربكم
	٤٩١٥ عبادي	٦٧٦١٨٤٤١٦٩ و ١٦٠ و	اعبدوا الله
	١٠٢١٨ يتخذوا عبادي	٤٨٤٠٣٠٣٦ العباد	١١٧٠٥٩٧ و ٦٥ و ٧٣ و
	١٠٥٢١ يرتبها عبادي	٣٠٣٢٠٧٢٢ رؤوف بالعباد	١٦٨٤ و ٥٠١١ و ٥٠
	١٣٣٤١٠٩٢٣ من عبادي	٤٠٢٠ و ١٥٣ بصير بالعباد	٢٣٢٣٣٦ و ٢٣ و ٢٧ و ٤٥
عبر	١٧٢٥ أضلتم عبادي	٤٤	٢٧١٦٢٦ و ٢٧١
وعبقرى حسان ٧٦٥٥	٥٣٣٩٠٥٦٢٩ يا عبادي	١١٥٠٣١٤٠ للعباد	لله واعبدوا
عتب	٢٩٨٩ في عبادي	٤٣٠١٧ و ١٦ و ٣٩ عباد	فاعبدوا ما شئتم
يستغنيوا فما هم من المستغنيين	٥٣١٧٣١٤ لعبادي	٦٨	فاعبدون
٢٤٤١	بعبادي ٤٤٠٥٢٢٦٠٧٧	عباد ١٧٧٩٣	و أن عبديوني
ولا هم يستغنيون ٣٠٨٤	٢٣	من عبادة ١١٨	واعبدوه
٣٥٤٥٠٥٧	بظلام للعبيد ٣٠١٨٢٠٥١	فأنهم عبادة ١١٨	فاعبدوه
عتد	٢٩٥٠٤٦٤١٠٢٢	إلا عبادة ٨٣٣٨٤٠١٥	١٠٠١٠٢٦٠٥١
وأغثت لهم ٣١١٢	عابد ما عديتم ٤١٠٩	في عبادة ١٩٢٧	١٩٤٣٢٦١٩٠٣
أغثت لهم ٦٧١٠١٧٠٤	تأبأت عبادات ٦٦٥	بين عبادة ٤٦٣٩	آلهة يعبدون
٥	له عابدون ١٣٨٢	يُضِلُّوا عبادة ٢٧٧١	غُذِّثَ بني إسرائيل
أغثنا للكافرين ٤٣٧ و ١٥١	لنا عابدون ٤٧٢٣	الصالحين عن عبادة ٣٢٢٤	عبد الله
أعنتنا للظالمين ٢٥٢٩١٨	ولا أنتم عابدون ١٠٩٣ و ٥	من عبادة ١٩٦٥١٨٠٢٤١٢	عبد منيب
٣٧	التائبون العابدون ١١٢٩	١١١ و ٣٧٢٣٢٥٢٦٣ و ١٢٢ و ١٢٢ و ٤٢٤٢٠٥٢٦٦	إلا عبد أنعمنا
أعنتنا جهنم ١٠٢١٨	عابدني ١٠٦ و ٧٣ و ٥٣	١٠	العبد بالعبد
أعنتنا لمن كذب ١١٢٥	أول العابدني ٨١٤٣	واذكر عبادنا ٤٥٣٨	نعم العبد
أعنتنا لها ٣٣٣٣	ذكرى للعابدين ٨٤٢١	لعبادنا المرسلين ١٧١٣٧	ولعباد مؤمن
٢٣ و ١٨٥٠	بعبادته ١١٠١٨	من عبادنا ٧٨٨٦٠٩٠٢	عبادة لله
عتق	عن عبادة ٢٩١٠	١٦٠١٠١٠١٤١٠٧١٠١٢٨	عبدا مملوكا
	عن عبادة ٢٠٦٧٠١٧٢٤	١٠٢٧٠٢٧٠٢٨٢٩٢٢٨	عبدا شكورا
	١٩٢١	٤٠٢٨٣٥٣٢٩٣٤٨٣٠	فوجدنا عبدا
	واسطير لعبادته ٦٥١٩	١٥٤٣١٥	آتي الرحمن عبدا
	بعبادتهم ٦٤٦٠٨٢١٩	فوق عبادة ١٨٦ و ٦١	عبدا إذا صلى
	عن عبادة ٦٠٤٠	عن عبادة ٢٥٤٢٠١٠٤٩	على عبادة
	عبر	بذنوب عبادة ٥٨٢٥٠١٧	واذكر عبدا
	للرؤيا تعبرون ٤٣١٢	الرحمن عبادة ٦١١٩	فكتبوا عبدا
		على عبادة ٥٩٢٧	على عبده

اليث العتيق ٢٢ و ٢٣

عتل

فاغسلوه إلى سواء ٤٤ ٤٧
غُتِلَ بعد ذلك ٦٨ ١٣

عتو

عتت عن أمر ٦٥ ٨
عتوا عن ٧٧ و ١٦٦
فتعتوا عن أمر ٥١ ٤٤
عتوا عتوا ٢٥ ٢١
في عتو وفتور ٦٧ ٢١
عتتا ١٩ و ٦٩
صرصر عاتية ٦٩ ٦

عشر

عشر على انهماء ١٠٧
أعشرا عليهم ١٨ ٢١

عشو

لا تفتشوا ٢١ ٧٦ و ١١ ٨٥
٢٦ ٢٩ ١٨٣ ٣٦

عجب

بل عجبنت ٣٧ ١٢
أو عجبتم أن ٦٣ و ٦٩
عجبوا أن جادهم ٣٨ ٤٠ ٢٥
وإن تعجب تعجب ١٣ ٥
الحديث تعجبون ٥٣ ٥٩
أعجبين من أمر ١١ ٧٣
أعجب الكفار ٥٧ ٢٠
أعجبكم ٢ ٩ ٢٢١ ٢٥
ولو أعجبكم ٣٣ ١٠٠ ٥٢
ولو أعجبكم ٢ ٢٢١
تعجبك ٥٥ و ٦٣ ٨٥ ٤
يعجب الزراع ٤٨ ٢٩
يعجبك قوله ٢ ٢٠٤

لشي عجاب ٣٨ ٥

للناس عجبا ١٠ ٢١

من آياتنا عجبا ١٨ ٩

في البحر عجبا ١٨ ٦٣

قرآنا عجبا ١٧٢ ١

عجيب ١١ ٧٢ ٢٥٠

عجز

أعجزت أن أكون ٥ ٢١
لن تعجز ٧٢ ١٢
ولن تعجزه ٧٢ ١٢
لن تعجزه من شيء ٣٥ ٤٤
إنهم لا يعجزون ٨ ٥٩
عجزوا ١١ ٧٢ ٥١ ٢٩
إلا عجزوا ٢٦ ١٧١ ٣٧ ١٣٥
أعجاز نخل ٥٤ ٢٠ ٦٩ ٧
معجزين ٢٢ ٥١ ٣٤ ٢٨
فليس بمعجز ٤٦ ٣٢
غير معجز في الله ٢ ٢٩
معجزين في ١١ ٢٤ ٢٠ ٥٧
ما أنتم بمعجزين ٦ ١٢٤ ١٠
١١ ٥٣ ٢٩ ٢٢ ٤٢ ٣١
ما هم بمعجزين ١٦ ٤٦ ٣٩
٥١

عجف

سج عجاف ١٢ ٤٣ ٤٦

عجل

وعجلت إليك ٢٠ ٨٤
أعجلتم أمر ٧ ١٥٠
لا تعجل ١٩ ٨٤ ٢٠ ١١٤
لتعجل به ٧٥ ١٦
فتعجل لكم ٤٨ ٢٠
لتعجل لهم ١٨ ٥٨
الماجلة عجلنا ١٧ ١٨
ولو تعجل الله ١٠ ١١
عجل لنا قطنا ٣٨ ١٦

وما أعجلتك عن ٢٠ ٨٣

تعجل في يومين ٢ ٢٠٢

استعجلتم به ٤٦ ٢٤

ولا تستعجل لهم ٤٦ ٣٥

ما تستعجلون ٦ ٥٧ و ٥٨

به تستعجلون ١٠ ٥١ ٥١ ١٤

لم تستعجلوا ٢٧ ٤٦

الذي تستعجلون ٢٧ ٧٢

فلا تستعجلون ٢١ ٣٧

فلا تستعجلوه ١٦ ١

يستعجل ١٠ ٤٢ ٥٠ ١٨

يستعجلون ٢٦ ٢٠ ٣٧ ١٧٦

فلا يستعجلون ٥١ ٥٩

يستعجلونك باليسة ١٣ ٦

يستعجلونك بالمذاب ٢٢ ٤٧

٢٩ ٥٣ ٥٤

استعجلهم بالخير ١٠ ١١

العاجلة ١٧ ١٨ ٧٥ ٢٠ ٧٦

٢٧

من عجل ٢١ ٣٧

الإنسان عجولا ١٧ ١١

اتخذتم العجل ٢ ٥١ ٩٢

باتخاذكم العجل ٢ ٥٤

في قلوبهم العجل ٢ ٩٣

اتخذوا العجل ٤ ١٥٣ ٧ ١٥٢

جاء بعجل ١١ ٦٩ ٥١ ٢٦

عجلا جدأ ٢٠ ١٤٨ ٨٨

عجم

يلحدون إليه أعجمي ١٦ ١٠٣
أ أعجمي وعربي ٤١ ٤٤
قرآنا أعجميا ٤١ ٤٤
على بعض الأعجمين ٢٦ ١٩٨

عدد

وعدهم عددا ١٩ ٩٤
وإن تعدوا ١٤ ١٦٣٤ ١٨
مما تعدون ٢٢ ٤٧ ٣٢ ٥
تعد لهم عددا ١٩ ٨٤

كنا نعدهم ٣٨ ٦٢

جمع مالا وعدده ١٠٤ ٢

أعد له ٤ ٩٣

أعد للكافرين ٤ ١٠٢ ٣٣ ٨

أعد الله ٩ ٣٣ ٨٩ ٥٨ ٣٥

١٥ ٦٥ ١٠

أعد لهم ٩ ٣٣ ١٠٠ ٥٧ و ٤٤

و ٦٤ ٤٨ ٦٦ ٣١

أعد للمحسنات ٣٣ ٢٩

لأعدوا له عدة ٩ ٤٦

وأعدوا لهم ٨ ٦٠

أعدت للكافرين ٢ ٢٤ ٣ ١٣١

أعدت للمتنقين ٣ ١٣٢

أعدت للذين ٥٧ ٢١

من عدة تعدونها ٣٣ ٤٩

عدا ٨٤ ٩٤

فأسأل العاذين ٢٣ ١١٣

عدد السنين ١٠ ١٧ ١٢

عدد سنين ٢٣ ١١٢

عددا ١٨ ١١ ٧٢ ٢٤ ٢٨

عدة ٩ ٣٦ ٣٣ ٤٩

فعدة ٢ ١٨٤ ١٨٥

العدة ٢ ١٨٥ ١٦٥

ما جعلنا عدتهم ٧٤ ٣١

أعلم بعدتهم ١٨ ٢٢

فطلقوهن بعدتهن ٦٥ ١

فعدتهن ثلاثة ٦٥ ٤

لأعدوا له عدة ٩ ٤٦

لأجل معدود ١١ ١٠٤

معدودة ٢ ١١٨ ١٢٨ ٢٠

معدودات ٢ ١٨٤ و ٣٠ ٢٠٣

٢٤

عدهس

عدهسها وبعدها ٢٤ ٦١

عدهل

عدهل ٨٢ ٧

ليعذبهم ٥٥٩، ٣٣٨
بعذابكم ١٤٧٤
أفيعذابنا يستعجلون ٢٦ ٢٠٤
١٧٦٣٧
عذابه ١٠ ٥٠، ١٧ ٥٧، ٨٩
٢٥
عذابها ٢٥ ٦٥، ٣٦٣٥
وليشهد عذابهما ٢٢٤
عذابي ونُذِر ١٦٥٤، ١٨ و
٢١
و ٣٧، ٣٩ و
عذابي ١٥٦٤، ٧١٤، ١٥
نُعذبهم ١٦٤٧، ٣٣٨
أو نُعذبوها عذاباً ١٧ ٥٨
ما كنا نُعذبهم ١٧ ١٥
من الصعدين ٢٦ ٢١٢٢
بمعذبين ٢٦ ١٢٨، ٣٤ ٢٥
٥٩٣٧
عذب قرات ٢٥ ٥٣٢٥، ١٢٣٥

عذر

لا تعذروا ١٦٦٩، ٩٤ ٧٦٦
يعتذرون إليكم ٩٤٩
فيعتذرون ٣٦٧٧
عذراً ١٨ ١٧٧، ٦٧٧
وجاء المعتذرون ٩٠٩
معتذرة إلى ريكم ١٦٤٧
معتذرتهم ٥٧٣٠، ٥٢٤٠
معاذيرة ١٥٧٥

عرب

غزياً أتراباً ٥٦ ٣٧
عربي ميين ١٦ ١٠٢، ٢٦ ١٩٥
أعجمي وعربي ٤٤٤١
قرآننا عربياً ٢١٢، ٢٠ ١١٣
٣٤٣، ٧٤٢، ٣٤١، ٢٨٣٩
عربياً ٢٧١٣، ٤٦ ١٢
من الأعراب ٩٠٩، ٩٨ و ٩٩
و ١٠١ و ١٢٠، ١٨ ١١٤ و ١٦

أعداء الله ١٩٤١ و ٢٨
أعداء ١٠٢٣، ٦٤٦، ٢٦٠
الأعداء ٧-١٥
أعلم بأعدائكم ٤٥٤
العداوة والبغضاء ١٤٥ و ٦٤
و ٩١، ٤٦٠
عداوة ٨٢٥، ٣٤٤١
الإنم والعدوان ٢٥ ٢٥
٦٢، ٨٥٨ و ٩
فلا عدوان ١٩٣٢، ٢٨ ٢٨
عدواناً وظلماً ٤ ٣٠
بالعدوة ٤٢٨

عذب

وعذب الذين ٢٦٩
لُعذبا الذين ٤٨ ٢٥
عذبناها عذاباً ٦٥ ٨٦٥
لنعذبهم في الدنيا ٣٥٩
لأعذبتهم عذاباً ٢١ ٢٧
أعذبه ١١٥٥
فأعذبهم عذاباً ٥٦٣
إما أن تعذب ١٨ ٨٦١٨
تُعذبهم ١١٨٥، ٤٧٢٠
تُعذب طائفة ٦٦٩
فسوف نُعذبه ١٨ ٨٧
سنُعذبهم مرتين ١٠١٩
يسعذب من يشاء ٢ ٢٨٤٢، ٣
١٢٩، ١٨٥، ٤٠، ٢١٢٩
يُعذب المنافقين ٣٣ ٢٤٨، ٦٤٨
لا يُعذب عذابه ٨٩ ٢٥
ليُعذب الله ٣٣ ٧٣
يُعذبكم عذاباً ٣٩٩، ١٦ ٤٨
يعذبكم ١٨٥، ٥٤١٧
لولا يُعذب الله ٥٨ ٨٥٨
يُعذبه عذاباً ٤٨ ١٧
فيُعذبه ١٨ ٨٧، ٢٤٨٨
يُعذبهم الله ٣٤٨، ١٤٩ و ٧٤
يُعذبهم ١٢٨٣، ٨٥٩ و ١٠٦
فيُعذبهم عذاباً ٤ ١٧٣

يعتدون ١١٢٣، ٦١٢ و ٧٨٥
فاعتدوا عليه ١٩٤٢
عدواً ١٠٨٦، ١٠ ٩٠
ولا عدا ١٧٣٢، ١٦ ١٤٥٦
١١٥
قوم عاذون ١٦٦٢٦
هم العاذون ٧٣٣، ٢١٧٠
والعاذيات ضيحاً ١١٠٠
عُتِدَ ٢٥٥٠، ١٢٦٨، ١٢٨٣
هم المعتدون ٩ ١٠
المعتدين ٢ ١٩٠، ٨٧٥ و ٧
٥٥، ٧٤١٠
أعلم بالمعتدين ١١٩٦
لبعض عدو ٣٦٢، ٢٤٧، ٢٠
١٢٣، ٦٧٤٣
عدو ميين ١٦٨٢ و ٢٠٨٠
١٤٢، ٢٢٧، ٥١٢، ٣٦ ٦٠
٦٢٤٣
عدو لكم ١٨ ٩٢٤، ٥٠
عدو الله ٦٠٨، ١١٤٩
من عدو ٩ ١٢٠
عدو لي و عدو له ٢٠ ٣٩٢٠
عدو لك ٢٠ ١١٧٢٠
عدو لي ٢٦ ٧٧
إنه عدو ٢٨ ١٥
عدو لهما ٢٨ ١٩
لكم عدو ٣٥ ٦٣٥
هم العدو ٦٣٤
عدو الجبريل ٩٧٢
عدو مينا ١٠١، ٥٣١٧
لكل نبي عدو ١١٢٦، ٢١٢٥
معي عدو ٢٩ ٨٣٩
لهم عدو ٢٨ ٨٢٨
فاتخذوه عدو ٣٥ ٦٣٥
عدو لكم ٦٤ ١٤
و عدوكم ٦٠٨، ١٦٠
عدوكم ١٢٩٧، ٢٠ ٨٠
من عدوه ٢٨ ١٥
على عدوهم ٦١ ١٤
عدو و عدوكم ٦٠ ١٦٠

لأعدل بينكم ١٥٤٢
تعدل كل عدل ٦ ٧٠
ألا تعدلوا ٤ ٨٥
أن تعدلوا ٢٩ و ١٣٥
بريهم يُعدلون ١٦ و ١٥٠
به يُعدلون ١٥٩٧ و ١٨١
قوم يُعدلون ٢٧ ٦٠
اغدوا هو أقرب ٨٥
فاغدوا ولو كان ١٥٢٦
منها غذل ٤٨٢ و ١٢٣
ذوا غذل ٩٥٥ و ١٠٦
أو غذل ذلك ٩٥٥
كل غذل ٦ ٧٠
ذوي غذل ٢٦٥
بالغذل ٢٨٢٢، ٥٨٤، ١٦ ٧٦
و ٩٠، ٩٤٩
صدقا و غدلاً ٦ ١١٥

عدن

في جنات عدن ٧٢٩، ١٢٦١
جنات عدن يدخلونها ١٣ ٢٣
٣١١٦، ٣٣٣٥
جنات عدن تجري ١٨ ٣١، ٢٠
٨٩٨، ٧٦
جنات عدن التي ١٩ ٦١١٩، ٨٤٠
جنات عدن مفتحة ٣٨ ٥٠

عدو

ولا تُعدعيناك ١٨ ٢٨
لا تُعدوا في ٤ ١٥٤
يُعدون في السبت ١٦٣٧
الذين عاديتهم ٧٦٠
يُعد ٢ ٢٢٩، ١٤٤ و ١٦٥
اغتدنى ١٧٨٢ و ١٩٤، ٩٤٥
اعتدوا نكم ٦٥٢
وما اعتدبنا ١٠٧٥
تعدوا ٢ ١٩٠، ٢٥ و ٨٧
لنعتدوا ٢٣١
فلا تعتدوا ٢ ٢٢٩

الأعراب أشد ٩ ٩٧
بادون في الأعراب ٣٣ ٢٠

عرج

تعرج الملائكة ٧٠ ٤
يعرج فيها ٣٤ ٥٧،٢
يعرج إليه في يوم ٣٢ ٥
فيه يعرجون ١٥ ١٤
على الأخرج حرج ٢٤ ٤٨،٦١
١٧
معارج عليها يظهرن ٤٣ ٣٣
ذي المعارج ٧٠ ٣

عرجن

كالعرجون القديم ٣٦ ٣٩

عور

منهم معرفة ٤٨ ٢٥
القائم والمتر ٢٢ ٣٦

عرش

يعرشون ٧ ١٦،١٣٧
على العرش ٧ ١٠،٣١٠
١٣،١٠٠ ٢٠،٢ ٢٥،٥٩
٤٥٧،٤٣٢

رب العرش ٩ ١٢٩، ٢١ ٢٢،
٢٣ ٨٦، ١١٦ ٢٧، ٢٦ ٤٣
٨٢

ذي العرش ١٧ ٤٢، ٨١ ٢٠
ذوالعرش ٤٠ ١٥، ٨٥ ١٥
العرش ٣٩ ٧٥، ٤٠
لها عرش ٢٧ ٢٣

يحمل عرش ٦٩ ١٧
أهكذا عرشت ٢٧ ٤٢
كان عرشه ١١ ٧
نكروا لها عرشها ٢٧ ٤١

يأتيني بعرشها ٢٧ ٣٨
على عرشها ٢ ١٨، ٤٢
٤٥ ٢٢
معروشات وغير معروشات ٦
١٤١

عرض

عرضنا ١٨ ١٠٠، ٣٣ ٧٢
ثم عرضهم على ٢ ٣١
أذ عرض عليه ٣٨ ٣١
عرضوا على ربك ١٨ ٤٨
يومئذ تعرضون ٦٩ ١٨
يوم تعرض ٤٦ ٢٠، ٢٤
تعرضون ١١ ١٨، ٤٠، ٤٦، ٤٢
٤٥

فيما عرضتم به ٢ ٢٣٥
أعرض و ١٧ ٨٣، ٥١
أعرض عنه ٢٠ ١٠٠
أعرض عن ٢٠ ١٢٤، ٣٦٦
أعرض عنها ٣٢ ٢٢
فأعرض ١٨ ٥٧، ٤١
أعرضتم ١٧ ٦٧
أعرضوا ٢٨ ٥٥، ٤١ ١٣، ٤٢
٤٨

فأعرضوا ٣٤ ١٦
وإن تعرض ٥ ٤٢
وإما تعرض ١٧ ٢٨
تلوا أو تعرضوا ١٣٥
لتعرضوا عنهم ٩ ٩٥
يعرض عن ذكر ٧٧٢ ١٧
يغرضوا ويقولوا ٥٤ ٢
أعرض عنهم ٥ ٤٢

أعرض عن ٦ ١٠٦، ١٩٩
١١ ١٢، ٧٦ ١٥، ٩٤
فأعرض عنهم ٤ ٦٣ و ٦٨١
٣٠، ٣٢، ٦٨
فأعرض عن ٥٣ ٢٩
فأعرضوا ١٦ ٩٥
للكافرين عرضاً ١٨ ١٠٠

جنة عرضها كغرض ٥٧ ٢١
عرضها السنوات ٣ ١٣٢
نشوراً أو إغراضاً ٤ ١٢٨
عليك إغريضهم ٦ ٣٥
و أنتم معرضون ٢ ٨٢

هم معرضون ٣ ٨٠، ٢٣ ٩،
٢١، ٧٦ ٢٤

عنها معرضون ١٢ ١٠٥
في غفلة معرضون ٢١ ١
عن آياتنا معرضون ٢١ ٣٢
رهبهم معرضون ٢١ ٤٢
عن اللغو معرضون ٢٣ ٣
عن ذكرهم معرضون ٢٣ ٧١
منهم معرضون ٢٤ ٤٨
عنه معرضون ٣٨ ٦٨
أنذروا معرضون ٤٦ ٣

عنها معرضين ٦ ١٥، ٤٦ ٣٦،
٤٦
عنه معرضين ٢٦ ٥

عن التذكارة معرضين ٧٤ ٤٩
تعرض الحياة ٤ ٩٤، ٢٤ ٢٣
تعرض هذا الأدنى ٧ ١٦٩
تعرض مثله ٧ ١٦٩
تعرض الدنيا ١٧ ٦٧
تعرضاً قريباً ٩ ٤٢
دعاء عرض ٤١ ٥١
عارض مطرنا ٤٦ ٢٤
راؤه عارضاً ٤٦ ٢٤
تعرضاً لأيمانكم ٢ ٢٢٤

عرف

فلعرفتهم بسيماهم ٤٧ ٣٠
فعرفهم و هم له ١٢ ٥٨
عرفوا ٢ ١٨٩، ٨٣
تعرف في ٢٢ ٧٢، ٨٣ ٢٤
ولتعرفتهم في ٤٧ ٣٠
تعرفهم بسيماهم ٢ ٢٧٢
لتعرفونها ٢٧ ٩٢
لم يعرفوا رسولهم ٢٣ ٦٩

يعرفونه كما يعرفون ٢ ١٤٦، ٦

٢٠

يعرفون ١٦، ٤٦٧ ٨٣

لهم يعرفونها ١٢ ٦٢

يعرفونهم بسيماهم ٧ ٤٨

يعرف المجرمون ٥٥ ٤١

أدنى أن يعرفن ٣٣ ٥٩

عرف بضه ٦٦ ٣

عرفها لهم ٤٧ ٦

وقبائل لتعارفوا ٤٩ ١٣

يتعارفون بينهم ١٠ ٤٥

فاتعرفنا بذنوبنا ٤٠ ١١

آخرون اعترفوا ٩ ١٠٢

فاتعرفوا بينهم ٦٧ ١١

وأنزل بالعرف ٧ ١٩٩

والمرسلات عرفاً ٧٧ ١

من معروف ٢ ٢٤٠

قول معروف ٢ ٢٦٣، ٤٧ ٢١

أو معروف ٤ ١١٤

في معروف ٦٠ ١٢

بمعروف ٢ ٢٢٩ و ٢٢١، ٦٥

٢ و ٦

عن المعروف ٩ ٦٧

بالمعروف ٢ ١٧٨ و ١٨٠

٢٢٨، ٢٢٢، ٢٢٣ و ٢٣٤

٢٣٦، ٢٤١، ١٠٤ و ١١٠

و ٤، ١١٤، ٦ و ١٩ و ٢٥، ٧

١٥٧، ٩، ٧١ و ١١٢، ٢٢، ٤١

١٧٣١

قولاً معروفاً ٢ ٢٣٥، ٤ و ٥

٢٢ ٢٣

معروفاً ٣١ ١٥، ٦٣

طاعة معروفة ٢٤ ٥٣

الأعراف ٧ ٤٦ و ٤٨

من عرفات ٢ ١٩٨

عزم

سيل العزم ٣٤ ١٦

عرو

اغترق بعض آلها ٥٤١١
بالغزوة الوثقى ٢٥٦٢، ٢٢٣١

عري

ولا تغري ١١٨٢٠
بالغزاة ١٤٥٣٧، ٤٩٦٨

عزب

يغزب ٦١١٠، ٣٣٤

عز

وعز تمهيم ١٢٥
وعزروه ١٥٧٧
ونعزروه ٩٤٨
عزيرابن الله ٣٠٩

عز

عز زنا بالث ١٤٣٦
وعزني في الخطاب ٢٣٣٨
نعز من نشاء ٢٦٣
لهم عز ١٩٩٨
العزة بالإنم ٢٠٦٢
عندهم العزة ١٣٩٤
العزة لله ١٣٩٤، ٦٥١٠
يريد العزة لله العزة ١٠٣٥
رب العزة ١٨٠٣٧
الله العزة ٨٦٣
في عزة ٢٣٨
بغير قرون ٤٤٢٦
فيبذ لك لأغوينهم ٨٢٣٨
العزير الحكيم ١٢٩٢، ٦٣
١٨ و ٦٢ و ١٢٦، ١١٨٥
٤١٤، ١٦، ٦٠، ٩٢٧، ٢٦٢٩
و ٤٢، ٢٧٣٠، ٩٣١، ٢٧٣٤
٢٣٥، ١٣٩، ٨٤٠، ٣٤٢

٥٩، ١٥٧، ٢٤٦، ٢٧ و ٢٤٥
١ و ٢٤، ٥٦٠، ١٦٦، ١٦٢ و
١٨٦٤، ٣
العزير المليم ٩٦٦، ٢٧، ٧٨
٣٨٣٦، ٢٤٠، ١٢٤١، ٩٤٣
القوي العزير ٦٦١١
امراة العزير ٣٠١٢ و ٥١
يا أيها العزير ٧٨١٢ و ٨٨
العزير الحميد ١١٤، ٦٣٤،
٨٨٥
العزير الرحيم ٩٢٦ و ٦٨ و
١٠٤، ١٢٢ و ١٤٠ و ١٥٩ و
١٧٥ و ١٩١ و ٢١٧ و ٥٣٠،
٦٣٢، ٥٣٦، ٤٢٤٤
العزير الوهاب ٩٣٨
العزير الغفار ٦٦٣٨، ٥٣٩،
٤٢٤٠
القوي العزير ١٩٤٢
العزير الكريم ٤٩٤٤
العزير الجبار ٢٣٥٩
العزير الغفور ٢٦٧
عزير حكيم ٢٠٩٢ و ٢٢٠ و
٢٢٨، ٢٤٠، ٢٦٠، ٢٨٥، ٨
١٠ و ٤٩ و ٦٣، ٤٠٩ و ٧١،
٢٧٣١
عزير ذواتنقام ٤٣، ٩٥٥، ١٤
٤٧
عزير عليه ١٢٨٩
لقوي عزير ٤٠٢٢ و ٧٤
عزير غفور ٢٨٣٥
لكتاب عزير ٤١٤١
عزير مقتدر ٤٢٥٤
قوي عزير ٢٥٥٧، ٢١٥٨
بسعير ١١، ٩١، ١٤، ٢٠، ٣٥
١٧، ٢٧٣٩
عزيراً حكيماً ٥٦٤ و ١٥٨ و
١٩ و ٧٤٨، ١٦٥
عزيراً ٢٥٣٣، ٣٤٨
أعز ١١، ٩٢، ١٨، ٣٤
الأعز ٨٦٣

أعزة ٥٤٥، ٣٤٢٧
اللوات والغزى ١٩٥٣

عزل

من غزلت ٥١٣٣
اغزلتموهم ما ١٦١٨
اغزلهم ما ٩٩١٩
فان اغزلوكم ٩٠٤
وأعزلوكم ما ٤٨١٩
لم يعزلوكم ٩١٤
فاغزلوا النساء ٢٢٢٢
فاغزلون ٢١٤٤
لفغزولون ٢١٢٢٦
وكان في مغزل ٤٢١١
غزماً الأمر ٢١٤٧
فأذا غزمت ١٥٩٣
عزمو الطلاق ٢٢٧٢
ولا تعزمو عقدة ٢٣٥٢
عزم الأمور ١٨٦٣، ١٧٣١
٤٣٤٢

أولو العزم ٣٥٤٦
ولم نجد له عزماً ١١٥٢٠

عزو

عن الشمال عزوين ٣٧٧٠

عسر

إن تعاسرتهم ٦٦٥
يوم غير ٨٥٤
الفشر ١٨٥٢، ٥٩٤، ٦٠
بعد عسراً ٧٦٥
من أمري عسراً ٧٣١٨
كان ذو عسرة ٢٨٠
ساعة العسرة ١١٧٩
فسنبره للفنرى ١٠٩٢
يوم عسير ٩٧٤
على اللكافرين عسيراً ٢٦٢٥

عسس

إذا عسس ١٧٨١

عسل

من عسل مصفى ١٥٤٧

عشر

عاشروهن بالمعروف ١٩٤
ولبس العشير ١٣٢٢
عشيرات الأقرين ٢١٤٤٦
وعشيرتك ٢٤٩
أو عشيرتهم ٢٢٥٨
العشار عطلت ٤٨١
يا معشر ١٢٨ و ١٣٠، ٥٥
٣٣
بلغوا عشائر ٤٥٣٤
عشر ٦، ١٦٠، ٢٨٩
عشر ١٤٢٧، ١٣١١
عشراً ٢، ٢٣٤، ٢٠، ١٠٣، ٢٨
٢٧
اثنا عشرة ٢، ٦٠، ٧، ١٦٠
اثنتي عشرة ١٦٠٧
التي عشر نقياً ١٢٥
اثنا عشر شهراً ٣٦٩
أحد عشر كوكباً ٤١٢
عليها تسعة عشر ٣٠٧٤
عشرة ١٩٦٢، ٨٩٥
عشرون صابرون ٦٥٨

عشي

ومن يفسح ٣٦٤٣
عشاً يكون ١٦١٢
صلاة العشاء ٥٨٢٤
بالغداة والعشي ٥٢٦، ٢٨١٨
بالعشي والإبكار ٤١٣، ٤٠
٥٥
بالعشي ١٨٣٨ و ٣١
بكرة وعشياً ١١٩ و ٦٢

و عَيْثُ ٤٠، ١٨٣٠
إلا عَيْثُ ٧٩ ٤٦

عصب

نحن نصبة ١٢ و ٨ ١٤
عُصْبَة مِنْكُمْ ٢٤ ١١
لِنَتَوَّعَ بِالْغَصْبَةِ ٢٨ ٧٦
يَوْمَ عَصَبِ ١١ ٧٧

عصر

أَعَصَرَ خَمْرًا ١٢ ٣٦
و فِيهِ بَعُصْرُونَ ١٢ ٤٩
وَالْعَصْرُ إِذْ ١٠٣ ١
فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ ٢ ٢٦٦
مِنَ الْمُعْصِرَاتِ ٧٨ ١٤

عصف

الْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ ٥٥ ١٢
كَتَفَصَ مَأْكُولٌ ١٠٥ ٥
فَالْعَاصِفَاتُ عَصْفًا ٧٧ ٢
عَاصِفٌ ١٠ ١٤، ٢٢
الرِّيحُ عَاصِفَةٌ ٢١ ٨١

عصم

و اللَّهُ بِعَصْمِكَ ٥ ٦٧
بِعَصْمِكَ مِنَ اللَّهِ ٣٣ ١٧
بِعَصْمَتِي مِنَ الْمَاءِ ١١ ٤٣
اِعْتَصِمُوا ٤ ١٤٦ و ١٧٥
يَنْتَعِمُ بِاللَّهِ ١٠٣ ١

و اِعْتَصِمُوا ١٠٣ ٢٨
عَنِ نَفْسٍ فَاسْتَعِصِمِ ١٢ ٣٢

عَاصِمٌ ١٠ ١١، ٢٧، ٤٣، ٤٠
٣٣

بَعْضُ الْكَوَافِرِ ٦٠ ١٠

عصو

عَصَاكَ ٧ ٢٧، ١١٧، ١٠، ٢٨

٣١

بِعَصَاكَ ٢ ٧٠، ٦٠، ٢٦، ٢٣
عَصَاهُ ٧ ٢٦، ١٠٧، ٣٢، ٤٥

مِى عَصَايَ ٢٠ ١٨

جَاهِلِهِمْ وَ عَصِيْمِيْمٌ ٢٠ ٢٦، ٦٦
٤٤

وَعَصَى ٢٠ ١٢١، ٧٩، ٢١

فَعَصَى فِرْعَوْنُ ٧٣ ١٦

وَمِنْ عَصَائِي ١٤ ٣٦

وَعَصَاؤُ ٤٢، ١١، ٥٩

بِمَا عَصَاؤُ ٢١ ٣٠، ١١٢، ٥

٧٨

فَعَصَوْا رَسُولَ ٦٩ ١٠

فَإِنْ عَصَوْنِي ٢٦ ٢١٦

إِنَّهُمْ عَصَوْنِي ٧١ ٢١

آلآن وَ قَدْ عَصَيْتَ ١٠ ٩١

إِنْ عَصَيْتَ ٦ ١٠، ١٥، ٣٩، ١٥

١٣

أَفَعَصَيْتَ أُمْرِي ٢٠ ٩٣

و عَصَيْتُمْ مِنْ بَعْدِ ٢٣ ١٥٢

إِنْ عَصَيْتُهُ ١١ ٦٣

سَمِعْنَا وَ عَصَيْنَا ٢٢، ٤٦

وَلَا أَضْعَى لَكَ ١٨ ٦٩

وَمِنْ بَعْضِ ١٤ ٣٣، ٣٦، ٧٢

٢٣

لَا يَعْصُونَ اللَّهَ ٦٦ ٦

وَلَا يَعْصِيكَ ٦٠ ١٢

عَصِيًّا ١٩ و ١٤ ٤٤

و الْعِصْيَانُ ٤٩ ٧

و مَعْصِيَةُ الرَّسُولِ ٥٨ و ٨ ٩

عضد

الْمُضِلِّينَ عَضْدًا ١٨ ٥١

سَنَدَ عَضْدِكَ ٢٨ ٣٥

عضض

عَضُّوا عَلَيْكُمْ ٣ ١١٩

يَنْعَضُّ الظَّالِمُ ٢٥ ٢٧

عضل

لَا تَنْطَلِقُوا ٢ ٤٠، ٢٣٢، ١٩

عضو

الْقُرْآنُ عَضِي ١٥ ٩١

عطف

ثَانِي عَطْفُهُ ٢٢ ٩

عطل

الْمَشَارِ تَعَطَّلَتْ ٨١ ٤

بِشَرِّ مَعْطَلَةٍ ٢٢ ٤٥

عطي

أَعْطَى ٢٠ ٥٣، ٥٠، ٩٢، ٥

أَعْطَيْنَاكَ الْكُوثَرَ ١٠٨ ١

حَتَّى يَعْطُوا ٩ ٢٩

و لَوْفَ يَعْطِيكَ ٩٣ ٥

فَإِنْ أَعْطَا ٩ ٥٨

لَمْ يَعْطُوا ٩ ٥٨

فَمَا عَلَى فُقَرَى ٥٤ ٢٩

عَطَاءً ١١ ١٧، ١٠٨، ٢٠، ٧٨

٣٦

هَذَا عَطَاؤُنَا ٣٨ ٣٩

عظم

وَمِنْ يَنْعِظُ ٢٢ ٣٠ و ٣٢

يَنْعِظُ لَهُ أَجْرًا ٦٥ ٥

عَذَابُ عَظِيمٍ ٧ ٣، ١١٤، ٣

١٠ و ١٠٧، ٣٣ و ٨٠، ٤١

٩، ٦٨ و ١٦، ١٠١ و ٩٤ و ١٠٦، ١٠

٢٤ و ١١ و ١٤ و ٤٥، ٢٣ و ١٠

مِنْ رَيْكُم عَظِيمٌ ٢ ٤٩

أَجْرَ عَظِيمٍ ٣ و ١٧٢ و ١٧٩، ٥

٨، ٩ و ٢٨، ٩ و ٢٢، ٤٩ و ٦٤، ٣

١٥

فَضْلَ عَظِيمٍ ٣ ١٧٤

يَوْمَ عَظِيمٍ ٦ ٧٠، ١٠٥، ١٠٠

١٥، ١٩ و ٢٦، ٢٧ و ١٥٦

٢١ ٤٦، ١٢٣، ٣٩، ١٨٩

بِسَحْرِ عَظِيمٍ ٧ ١١٦

مِنْ رَيْكُم عَظِيمٌ ٧ ١٤١، ١٤

كَيْدِكُنْ عَظِيمٌ ١٢ ٢٨

شَيْءٌ عَظِيمٌ ٢٢ ١

عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ ٢٤ ١٥

بِهَتَانِ عَظِيمٍ ٢٤ ١٦

عَرْشَ عَظِيمٍ ٢٧ ٢٣

حِطَّ عَظِيمٌ ٢٨ ٤١، ٧٩، ٣٥

لِظُلْمِ عَظِيمٍ ٣١ ١٣

بِذَبْحِ عَظِيمٍ ٣٧ ١٠٧

نَبَأَ عَظِيمٍ ٣٨ ٦٧

مِنَ الْقُرَيْتَيْنِ عَظِيمٍ ٤٣ ٣١

لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ ٥٦ ٧٦

خَلَقَ عَظِيمٌ ٦٨ ٤

لِيَوْمِ عَظِيمٍ ٨٣ ٥

الْفَضْلُ الْعَظِيمُ ٢ ٣٠، ١٠٥، ٧٤

٨ و ٢١ و ٢٩، ٦٢، ٤

الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ ٢ ٤٢، ٢٥٥، ٤

الْفُوزِ الْعَظِيمِ ٤ ١٣، ٥، ١١٩

٧٢ و ٨٩ و ١٠٠ و ١١١، ١٠

٦٤، ٣٧ و ٦٠، ٤٤، ٤٩، ٥٧

٥٧ و ٦١، ١٢ و ٦٤، ٩

الْخِزْيِ الْعَظِيمِ ٩ ٦٣

الْعُرْشِ الْعَظِيمِ ٩ ٢٣، ١٢٩، ٨٦

٢٧ ٢٦

و الْقُرْآنَ الْعَظِيمَ ١٥ ٨٧

الْكُرْبِ الْعَظِيمِ ٢١ ٣٧، ٧٦، ٧٦

و ١١٥

كَالْعُلُودِ الْعَظِيمِ ٢٦ ٦٣

الْحِثِّ الْعَظِيمِ ٥٦ ٤٦

رَيْكُ الْعَظِيمِ ٥٦ ٧٤ و ٦٩، ٩٦

٥٢

بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ٦٩ ٣٣

النَّبَأِ الْعَظِيمِ ٧٨ ٢

مِثْلًا عَظِيمًا ٤ ٢٧

أَجْرًا عَظِيمًا ٤ و ٦٧ و ٧٤ و

٩٥ و ١١٤ و ١٤٦ و ١٦٢ ،
 ٢٩٣ ، ٣٥ ، ١٠٤٨ و ٢٩
 إنما عظيمًا ٤٨٤
 ملكاً عظيماً ٥٤٤
 فوزاً عظيماً ٧٣ ، ٧١٣ ، ٤٨
 ٥

عذاباً عظيماً ٩٣٤
 عليك عظيماً ١١٣٤
 بهتاناً عظيماً ١٥٦٤
 قولاً عظيماً ٤٠١٧
 عند الله عظيماً ٥٣٣٣
 أعظم درجة ٢٠٩ ، ١٠٥٧
 أعظم أجراً ٢٠٧٣
 ومن العظم ٤١٩
 اختلط بعظم ١٤٦٦
 العظام ٢٣ ، ١٤٣٣ ، ٣٦
 ٧٨

كنا عظاماً ٤٩١٧ و ٩٨
 المضغة عظاماً ١٤٢٣
 تراباً و عظاماً ٢٣ ، ٣٧ ، ٨٢
 ١٦ و ٥٣ ، ٤٧٥٦
 عظاماً نخرة ١١٧٩
 نجع عظامه ٣٧٥

عقر
 قال عقرت ٢٩٢٧

عفف
 غنياً فليستعفف ٦٤
 وليستعفف الذين ٢٣٢٤
 وأن يستعفف ٦٠٢٤
 من التعفف ٢٧٣٢

عفو
 غشاعكم ١٨٧٢ ، ١٥٢٣
 عفا الله ٩٥٥ ، ١٠١ ، ١٥٥٣
 ٤٣٩
 عفا وأصلح ٤٠٤٢

حتى غفوا ٩٥٧
 ثم غفوا عنكم ٥٢٢
 فغفوا عن ذلك ١٥٣٤
 تغفوا ٢٣٧٢ ، ١٤٩٤ ، ١٤٦٤
 إن تغف عن ٦٦٩
 ويغف عن كثير ٣٤٤٢
 إلا أن يغفوا أو يغفوا ٢٣٧٢
 أن يغفوا عنهم ٩٩٤
 يغفوا عن ١٥٥ ، ٢٥٤٢ ، ٣٠
 ولينفوا وليصفوا ٢٢٢٤
 واغف عنا ٢٨٦٢
 فاعف عنهم ١٥٩٣ ، ١٣٥
 فاعفوا واصفوا ١٠٩٢
 فمن غف له ١٧٨٢
 الغفوا ٢١٩٢ ، ١٩٩٧
 لغف غفور ٢٥٨ ، ٦٠٢٢
 غفوا ٤٣ ، ٩٩ و ١٤٩
 والغافلين عن ١٣٤٣

عقب
 ولم يعقب ٢٧ ، ١٠٢٨ ، ٣١
 عاقب بمثل ما عوقب ٦٠٢٢
 وإن عاقبتهم فعاقبوا ١٢٦١٦
 فعاقبتهم فأتوا ١١٦٠
 بمثل ما عوقبتهم ١٢٦١٦
 فأعقبهم نفاقاً ٧٧٩
 وخير غفياً ٤٤١٨
 باقية في عقبه ٢٨٤٣
 على عقبه ١٤٤٣ ، ١٤٣٢ ، ٨
 ٤٨
 أعقابكم ١٤٤٣ و ١٤٩ ، ٢٣
 ٦٦
 على أعقابها ٧١٦٦
 شديد العقاب ١٩٦٢ و ٢١١ ،
 ١١٣ ، ٢٥ ، ٩٨ ، ١٣٨ ، ٢٥
 و ٤٨ ، ٥٢ ، ٣٤٠ ، ٢٢ ، ٥٩
 ٧٤
 لشديد العقاب ٦١٣
 سريع العقاب ١٦٥٦ ، ١٦٧٧

ذو عقاب اليم ٤٣٤١
 عقاب ٣٢ ، ١٤٣٨ ، ٥٤٠
 العقبه ١١٩٠ و ١٢
 غشبي ١٣ ، ٢٤ و ٣٥
 ٤٢
 لا يخاف عقابها ١٥٩١
 عاقبة المكذبين ١٢٣٧ ، ٦
 ١١ ، ٣٦٦ ، ٢٥٤٣
 عاقبة الدار ١٣٥٦ ، ٢٧٢٨
 عاقبة المجرمين ٨٤٧ ، ٦٩٢٧
 عاقبة المفسدين ٨٦٧ و ١٠٣ ،
 ١٤٢٧
 عاقبة الظالمين ٣٩١٠ ، ٢٨ ، ٤٠
 عاقبة المتذرين ٧٣ ، ٣٧
 ٧٣
 عاقبة الذين ١٠٩١٢ ، ٩٣٠ و
 ١٠ و ٤٢ ، ٤٤٣٥ ، ٢١٤٠ و
 ٨٢ ، ١٠٤٧
 عاقبة الأمور ٤١٢٢ ، ٢٢٣١
 عاقبة مكرمهم ٥١٢٧
 عاقبة أمرها ٩٦٥
 العاقبة للمتقين ١٢٨٧ ، ١١
 ٨٣٢٨ ، ٤٩
 العاقبة للتقوى ١٣٢٢٠
 فكان عاقبتهم ١٧٥٩
 لا يعقب ٤١١٣
 له عقيبات ١١١٣

عقيد
 الذين عقدت ٣٣٤
 بما عقدتهم ٨٩٥
 أوفوا بالعقود ١٥٥
 عقدة ٢٣٥ ، ٢٣٧ ، ٢٧٢٠
 في العقد ٤١١٣

عقر
 فتعاطى فقر ٢٩٥٤
 فقره والناقة ٧٧٧
 فقروها ١٥٧٢٦ ، ١٠١ ، ٩١

عقم
 عقيم ٥٥٢٢ ، ٢٩٥١
 الريح العقيم ٤١٥١
 يشاء عقيماً ٥٠٤٢

عكف
 قوم يكفون ١٣٨٧
 العاكف فيه والباد ٢٥٢٢
 عليه عاكفاً ٩٧٢٠
 عاكفون ١٨٧٢ ، ٥٢٢١
 العاكفين ١٢٥٢
 عاكفين ٩١٢٠ ، ٢٦ ، ٧١

علق

من علق ٩٦ ٢

من علقه ٢٢ ٤٠٥ ٦٧

علقه ٢٣ ١٤ ٧٥ ٢٨

العلقة ٢٣ ١٤

فندروها كالمعلقة ٤ ١٢٩

علم

قد علم ٢ ٧٦٠ ١٦٠ ٢٤ ٤١

علم الله ٢ ١٨٧ و ٢٣٨ ٢٣٥

و علم أن فيكم ٦٦٨

و إذا علم ٥٥ ٩

فعلم ما ٤٨ ١٨ ٢٧

علم أن ٧٣ ٢٠

علم أن سيكون ٧٣ ٢٠

لقد علمت ١١ ١٧٩ ١٠٢

٦٥ ٢١

ما علمت ٢٨ ٢٨

و لقد علمت الجنة ٣٧ ١٥٨

علمت نفس ٨١ ١٤ ٥٨٢

لقد علمتم ١٢ ٦٥ ٥٦٠ ٧٣

٦٢

هل علمتم ١٢ ٨٩

إن علمتم ٢٤ ٣٣

فإن علمتموهن ٦٠ ١٠

فقد علمته ١٦٦ ٥

ما علمنا ١٢ ٥١

بما علمنا ١٢ ٨١

و لقد علمنا ١٥ ٢٤

قد علمنا ٣٣ ٥٠ ٥٠ ٤

لعلمه الذين ٤ ٨٣

و لقد علموا ٢١ ١٠٢

فعلموا أن ٢٨ ٧٥

إني أعلم ٢ ٣٠ ٣٣

و أعلم ما ٢٣

أعلم أن ٢ ٢٥٩

و لا أعلم ٥ ١١٦ ٥٠

أعلم من الله ٧ ٦٢ ١٢ ٨٦ و

٩٦

أعلم الفي ١١ ١٨٨ ٣١

ألم تعلم ٢ ١٠٦ و ١٠٧ ٥٠

٢٢ ٧٠ ٤٠

لم تكن تعلم ٤ ١١٣

تعلم ما في ٥ ١١٦

فلا تعلم نفس ٣٢ ١٧

تعلم الكاذبين ٩ ٤٣

تعلم ما نخفي ١٤ ٣٨

هل تعلم ١٩ ٦٥

إنك لتعلم ١١ ٧٩

و لتعلم أن وعد ٢٨ ١٣

و لتعلمن أنا ٢٠ ٧١

و لتعلمن نبأ ٣٨ ٨٨

ما كنت تعلمها ١١ ٤٩

لا تعلمها ٩ ١٠١

حتى تعلموا ٤ ٤٣

ما لم تعلموا ٦ ٩١

لم تعلموا ١٢ ٨٠ ٣٣ ٤٨ ٥

٢٧

ذلك لتعلموا ٥ ٩٧

لتعلموا عدد السنين ١٠ ١٧ ٥

١٢

لتعلموا أن الله ٦٥ ١٢

و أستم تعلمون ٢ ٢٢ ٤٢ و

٢٧ ٨ ٧١ ٣ ١٨٨

ما لا تعلمون ٢ ٣٠ ٨٠ و

٦١ ٥٦ ١٦٩

تكونوا تعلمون ٢ ١٥١ ٢٣٩ و

كنتم تعلمون ٢ ١٨٤ ٦٠ ٢٨٠ و

٩ ٨١ ١٦ ٢٣ ٩٥ ٨٤ و

٨٨ ١١٤ ٢٩ ١٦ ٦١ ١١ و

٤ ٧١ ٩ ٦٢

كنتم لا تعلمون ١٦ ٤٣ ٧ ٢١ و

٥٦ ٣٠

و أستم لا تعلمون ٢ ٢١٦ و

١٩ ٢٤ ٧٤ ١٦ ٦٦ ٣ ٢٣٢

سوف تعلمون ٦ ٦٧ ٧ ١٣٥ و

٥٥ ١٦ ٩٣ ٣٩ ١١ ١٢٣ و

٢٦ ٤٩ ٣٠ ٣٤ ٣٩ ٣٩ و

٤ و ٣ ١٠٢

ما لا تعلمون ٧ ٢٨ ٢٣ و

١٠ ٦٢ ١٢ ٨٦ ٩٦ و

٨ ١٦

ولكن لا تعلمون ٧ ٣٨

أتعلمون أن ٧ ٧٥

لا تعلمون شيئا ١٦ ٧٨

بما تعلمون ٢٦ ١٢٢

لو تعلمون ٥٦ ١٠٢ ٧٦ ٥

و قد تعلمون ٦١ ٥

فتعلمون ٢٠ ١٣٥ ٦٧ ١٧ و

٢٩

لا تعلمونهم ٨ ٦٠

لم تعلمونهم ٤٨ ٢٥

لو تعلم ٣ ١٦٧

و تعلم أن قد ٥ ١١٣

قد تعلم ٦ ٣٣

و لقد تعلم ١٥ ١٦ ٩٧ ١٠٣

إننا تعلم ٣٦ ٧٦

حتى تعلم ٤٧ ٣١

تعلم ما تروسون ٥٠ ١٦

لتعلم أي الحزين ١٨ ١٢

إلا لتعلم ٣٤ ٢١

و إننا لتعلم ٦٩ ٤٩

نحن تعلمهم ٩ ١٠١

الله يعلم ٢ ٧٧ و ٢١٦ ٢٢٠ و

٢٢٢ و ٢٣٥ ٥٦٦ ٩٧ و

٩ ٩٩ ٤٢ ١٣ ١٦٨ و

١٩ و ٢٣ و ٧٤ ٢٢ ٩١ و

٢٤ ٧٠ ١٩ ٢٩ ٤٢ و

٣٣ ٤٥ ٥١ ٤٧ ١٩ ٢٦ و

٤٩ ٣٠ ١٦ ٥٨ ٦٣ ٧ و

١

يعلم ما ٢ ٣٠ ٢٥٥ ٦ ٢٩ ٣ و

٥٩ ١١ ٦٠ ٥ ١٣ ٤٢ ٢٠ و

١١ ٢١ ٢٨ ١١٠ ٢٢ و

٢٤ ٧٦ ٢٧ ٢٨ ٢٥ ٦٩ و

٢٩ ٣١ ٣٤ ٤٢ ٢٢ و

٥٧ ٤ ٦٤ ٢٥ و

و ما يعلم ٧٣ ٧٤ ٣١ و

يعلم الله ٣ ١٤٢ ٤ ٨٦٣ ٧٠ و

١٨ ٣٣ ٢٣ ٢٤ ١٦ ٩ و

و يعلم الصابرين ٣ ١٤٢

يعلم سرهم ٦ ٣

لا يعلم ١٠ ١٣ ١٨ ٣٣ ١٦ و

٢٢ ٧٠ ٢٧ ٥ ٢٢ ٤١ ٢٢ و

يعلم مقترها ١١ ٦

أفمن يعلم ١٣ ١٩

يعلم السر ٢٠ ٢٥ ٦ و

يعلم القول ٢١ ٤

لو يعلم ٢١ ٣٩ و

يعلم الجهر ٢١ ١١٠ ٨٧ ٧ و

أو لم يعلم ٢٨ ٧٨

ربنا يعلم ٣٦ ١٦ و

يعلم خاتمة ٤٠ ١٩

يعلم الذين ٤٢ ٣٥

لئلا يعلم ٥٧ ٢٩

ألا يعلم ٦٧ ١٤

يعلم أنك ٧٣ ٢٠

لم يعلم ٩٦ ٥

ألم يعلم ٩٦ ١٤

أفلا يعلم ١٠٠ ٩

ليعلم الله ٣ ١٤٠ ٥ ٩٤ ٥٧ و

٢٥

و ليعلم المؤمنين ٣ ١٦٦ و

و ليعلم الذين ٣ ١٦٧ ١٦ ٣٩ و

٥٤ ٢٢

ليعلم أي ١٢ ٥٢

ليعلم ما تكن ٢٧ ٧٤

ليعلم أن ٧٢ ٢٨

و سيعلم الكفار ١٣ ٤٢

و سيعلم الذين ٢٦ ٢٢٧

فليعلمن الله ٢٩ ٣

و ليعلمن الله ٢٩ ١١ و ٣

و ليعلمن الكاذبين ٢٩ ٣

و ليعلمن المنافقين ٢٩ ١١

يعلمه الله ٢ ١٩٧ ٣٠ و

الله يعلمه ٢ ٢٧٠

يعلمه علماء ٢٦ ١٩٧ و

الوقت المصغوم ٣٨، ٣٨	كما علمه ٢٨٢٢	٤٠، ٤٢، ٦٦، ٣٧، ١٧٠، ٤٠	يعلمها ٥٩٦
٨١	علمه شديد ٥٥٣	٨٩٤٣، ١٧٠	الله يعلمهم ٦٠٨
أشهر معلومات ١٩٧٢	علمه البيان ٤٥٥	ليعلمون أنه ١٤٤٢	لا يعلمهم ٩١٤
أيام معلومات ٢٨٢٢	على أن تعلمن ٦٦١٨	سيعلمون ٦٥٤، ٤٧٨، ٥	ما يعلمهم ٢٢١٨
علمهم مجنون ١٤٤٤	تعلمون الكتاب ٧٩٣	فسيعلمون ١٩، ٧٥، ٢٤٧٢	ألم يعلموا ٦٣٩ و ٧٨ و ١٠٤
أ أنتم أعلم ١٤٠٢	أن تعلمون الله ١٦٤٩	واعلم ٢٠٢	ألا يعلموا ٩٧٩
الله أعلم ٦٦٣ و ٦٦٧ و ٢٥٤	تعلمونهم بما ٤٥	فاعلم أنما ٤٩٥، ٥٠٢٨	أو لم يعلموا ٥٢٣٩
١١، ١٢٤، ٥٨٦، ٦١٥، ٤٥	و تعلمهم من ٢١١٢	فاعلم ١٩٤٧	ليعلموا ٥٢١٤، ٢١١٨
١٨، ١٠١، ١٦، ٧٧، ١٢، ٣١	و ما يعلمنا ١٠٢٢	إعلموا أن ١٩٤٢ و ١٩٦ و	لا يعلمون ١٣٢ و ٧٧ و ٧٨
٢٣٨٤، ١٠٦٠، ٦٨٢٢، ٢٦	و يعلمنا من ٦١٢	٢٣١ و ٢٣٢ و ٢٣٥ و ٢٤٤ و	١٠١ و ١١٣ و ١١٨ و ١٠٤٥
هو أعلم ١١٧٦ و ١١٩ و ١٦	و يعلمكم ١٥١٢، ٢٨٢	٩٨٥، ٢٦٧، ٩٨٥، ٢٤٨، ٩	١٣١٧، ٢٧٦، ١٨٧ و ١٨٢
١٤٦٧، ٣٩، ٥٦٢٨، ١٢٥	يعلمه الكتاب ٤٨٣	١٧٥٧، ٧٤٩، ١٢٣، ٣٦	٢٤٨، ٦٩ و ٩٣ و ٥٥١٠
٧٦٨، ٣٢، ٣٠، ٥٣	يعلمه بشر ١٠٣١٦	اعلموا أنكم ٢٠٣٢ و ٢٢٣، ٩	٨٩ و ٢١١٢ و ٤٠ و ٦٨، ١٦
ربك أعلم ١٠، ٤٠، ١٧، ٥٥	يعلمهم الكتاب ٣، ١٢٩٢	٢	٢٨ و ٥٦ و ٧٥ و ١٠١، ٢١
ربكم أعلم ٢٥١٧ و ٥٤	٢٦٢، ١٦٤	اعلموا أنما ٢٨٨ و ٤١، ٥٧	٢٤، ٦١، ٢٨، ١٣، ٥٧
١٩١٨، ٨٤	يعلمون الناس ١٠٢٢	٢٠	٦٣٠ و ٣٠ و ٥٩ و ٢٥٣١
نحن أعلم ٤٧١٧، ١٩، ٧٠	علمت رشدًا ٦٦١٨	فاعلموا أن ٢٠٩٢ و ٣٤٥، ٨	٢٨٣٤، ٣٦، ٣٦٦، ٩٣٩
٣٢، ٢٩، ٩٦، ٢٣، ١٠٤، ٢٠	و تعلمنا ما ٩١٦	٤٠	و ٢٩ و ٤٩ و ٥٧٤٠، ٣٩٤٤
٤٥٥٠	علمنا منطلق ١٦٢٧	فاعلموا أنما ١٩٢٥، ١٤١١	١٨٤٥ و ٢٦ و ٥٢، ٤٧، ٦٣، ٨
ربهم أعلم ٢١١٨	بتعلمون ١٠٢٢	فاعلموا أنكم ٢٠٣٢ و ٢٢٣،	٤٤، ٦٨
ربي أعلم ١٨، ٢٢، ٢٦، ١٨٨	عالم الغيب ٩٤٩، ٧٣، ٩٤	٢٩	فيعلمون أنه ٢٦٢
٨٥ و ٣٧، ٢٨	١٠٥، ١٣، ٩٢، ٢٣، ٦٣٢	ليعلم ٣١٢٤	يعلمون أنه ١١٤٦
أنا أعلم ١٦٠	٣٣٤، ٣٣٩، ٤٦، ٢٢، ٦٢	علم آدم ٣١٢	هم يعلمون ٧٥٤ و ١٤٦، ٣
بأعلم بما ١٠٢٩	٨، ١٨٦٤، ٢٦٧٢	علم القرآن ٢٥٥	٧٥ و ٧٨ و ١٣٥ و ٤٣، ٨٦
بكل شيء علم ٢٩٢ و ٢٣١	عالم غيب ٢٨٣٥	علم بالقلم ٤٩٦	١٤٥٨
١٠١، ٦٩٧، ١٧٦، ٤، ٢٨٢	إلا العالمون ٤٣٢٩	علم الإنسان ٥٩٦	كانوا يعلمون ١٠٢٢ و ١٠٣
٦٤ و ٣٥٢٤، ١١٥، ٩، ٧٥٨	به عالين ٥١٢١	علمت الكتاب ١٠٥	١٦، ٤١، ٢٩ و ٤١ و ٦٤، ٣٤
٥٧، ١٦، ٩٢، ٤٢، ٦٢، ٢٩	شيء عالين ٨١٢١	و ما علمتم ٤٥	١٤، ٢٦، ٦٨، ١٥، ٣٩، ٢٣
١١٦٤، ٧٥٨، ٣	بعالين ٤٤١٢	إلا ما علمتنا ٢٢٢	لقوم يعلمون ٢، ٢٣٠، ٩٧
واسع علم ١١٥٢ و ٢٤٧	للعالمين ٢٢٣٠	علمتني من ١٠١٢	١٠٥، ١١٩، ٣٢٧، ١٠
٥٤٥، ٧٣، ٣، ٢٦٨ و ٣٦١	يعلمه علماء ١٩٧	علمت ما لم ١١٣	٥٢٢٧، ٣٤١
٣٢٢٤	من عباده العلماء ٢٨٣٥	كما علمكم ٢٣٩	يعلمون أن ٢٥٢٤
شاكراً علم ١٥٨٢	كتاب معلوم ٤١٥	ما علمكم ٤٥	يعلمون ما ١٢٨٢
سميع علم ١٨١٢ و ٢٢٤	بقدر معلوم ٢١١٥	الذي علمكم ٢٠، ٧١، ٢٦، ٤٩	ما يعلمون ٢٩٧٠
٢٢٧ و ٢٤٤ و ٣٥٦، ٣، ٢٤٣	قدر معلوم ٢٢٧٧	لما علمناه ٦٨١٢	يعلمون ظاهراً ٧٣٠
١٧٨، ٢٠٠، ٧، ١٢١ و ٤٢	يوم معلوم ٢٦، ٣٨ و ٥٦، ١٥٥	علمناه من لنا ١٨، ٦٥	قومي يعلمون ٢٦٣٦
٢١، ٢٤، ١٠٣ و ٩٨٩، ٥٣	٥٠	علمناه صنعاً ٢١، ٨٠	الذين يعلمون ٩٣٩
١٤٩، ٦٠	رزق معلوم ٤١٣٧	و ما علمناه ٣٦، ٦٩	يعلمون أنها ١٨٤٢
به علم ٢، ٢١٥ و ٣٧٣، ٩٢	مقام معلوم ١٦٤٣٧	علمتني ربي ١٢، ٣٧	لعلمهم يعلمون ٤٦١٢
٥١، ٢٣، ٢٨٢٢	حق معلوم ٢٤٧٠	علمه مما يشاء ٢٥١٢	سوف يعلمون ٣١٥ و ٢٥، ٩٦

٨٠ ٥٦، ٣٦ ٤٥، ٤٦ ٤٣، ٩	إنه لعلم ٦١ ٤٣	الفتاح العليم ٢٦ ٣٤	٢٨ ٢٤
٨٣، ٢٩ ٨١، ٤٣ ٦٩، ١٦ ٥٩	من العلم ٢ ١٢٠، ١٤٥ ٣،	الحكيم العليم ٤٣ ٥١ ٨٤ ٣٠	عليم بالمفسدين ٦٣ ٣
٦	٤٣ ١٩، ٨٥ ١٧، ٣٧ ١٣، ٦١	لعليم حليم ٥٩ ٢٢	عليم بالظالمين ٩٠ ٢٤٦، ٩٥ ٢
على العالمين ٤٧ ٢ و ١٢٢ و	٣٠ ٥٣ ٨٣ ٤٠	عليماً حكيماً ١١، ١٧ و ٢٤	٧٦٢، ٤٧
١٤٠ ٧ ٨٦ ٦، ٣٣ ٣، ٢٥١	في العلم ٢٣٠، ٢٤٧ ١٦٢	و ٩٢، ١٠٤ و ١١١ و ١٧٠،	عليم بالمعتقين ٤٤ ٩، ١١٥ ٣
١٦ ٤٥، ٣٢ ٤٤	إنما العلم ٤٦ ٢٦ ٦٧	٣٠ ٧٦، ٤٤ ٨، ١٣ ٣٠	عليم بذات ١١٩ ٣ و ١٥٤ ٥
العالمين ٩٧ ٣، ١٥ ٧٠ ٦٢٩	أولو العلم ١٨ ٣	عليماً حليماً ٥١ ٣٣	٣٥، ٢٣ ٣١، ٥١١، ٤٣ ٨، ٧
نساء العالمين ٤٢ ٣	جاءهم العلم ١٩ ٣، ١٠ ٩٣	بكل شيء عليماً ٣٢ ٤٤ ٤٠ ٣٣	٣٨، ٧٣ ٩، ٤٢ ٤٢ ٥٧ ٦
من العالمين ٢٠ ٥ و ١١٥ ٧	١٧ ٤٥، ١٤ ٤٢	و ٥٤، ٢٦ ٤٨	٤٦ ٤، ١٣ ٦٧
٢٨ ٢٩، ١٦٥ ٢٦ ٨٠	أوتوا العلم ١٦ ٢٧، ١٧ ١٠ ٧	عليماً خبيراً ٣٥ ٤	عليم حليم ١٢ ٤
صدور العالمين ٢٩ ١٠	٢٢ ٥٤، ٢٨ ٨٠ ٢٩ ٤٩ ٣٠	بهم عليماً ٢٩ ٤	ساحر عليم ١٠٩ ٧ و ١١٢
في العالمين ٣٧ ٧٩	١١ ٥٨، ١٦ ٤٧، ٦٣ ٤، ٥٦	بالله عليماً ٧٠ ٤	٣٤ ٢٦، ٧٩ ١٠
هدى للعالمين ٦٦ ٣	أوتينا العلم ٢٧ ٤٢	به عليماً ١٢٧ ٤	عليم خير ٣١ ٢٤ ٤٩ ١٣
ظلماً للعالمين ٨٣ ١٠	كل شيء عليماً ٦ ٨٩ ٧ ٨٠	شاكراً عليماً ١٤٧ ٤	حكيم عليم ٨٢ ٦ و ١٢٨
ذكرى للعالمين ٦ ٩٠	١٢ ٦٥، ٩٨ ٢٠	سمياً عليماً ١٤٨ ٤	١٣٩، ٢٥ ١٥ ٦٢٧
ذكر للعالمين ١٢ ١٠٤ ٣٨	حكماً و عليماً ١٢ ٢٢ ٢١ ٧٤	عليماً قديراً ٤٤ ٣٥	عليم حكيم ٢٦ ٤، ٧١ ٨، ١٥٩
٢٧ ٨١، ٥٢ ٦٨ ٨٧	١٤ ٢٨، ٧٩	عالم الغيوب ١٠٩ ٥ و ١١٦	و ٢٨ و ٦٠ و ٩٧ و ١٠٦ و
فيها للعالمين ٢١ ٧١	من لنا عليماً ١٨ ٦٥	٤٨ ٣٤، ٧٨ ٩	١١٠، ٦١٢ ٢٢ ٥٢ ٢٤ ١٨
آية للعالمين ٢١ ٢١ ٢٩ ١٥	به عليماً ٢٠ ١١٠	لا علم لنا ٣٢ ٢٢ ١٠٩ ٥	و ٥٨ و ٥٩ و ٨٤٩ ٦٠ ١٠
رحمة للعالمين ٢١ ١٠٧	زدي عليماً ٢٠ ١١٤	به علم ١١١ ٤٦ و ٤٧،	عليم بما ١٦ ٢١ ٢٦ ١٠ ١٢ ١٦
للعالمين نذيراً ٢٥ ١	وسليمان عليماً ٢٧ ١٥	٢٩، ١٥ ٢٤، ٧١ ٢٢، ٣٦ ١٧	٢٨، ٤١ ٢٤، ٨٣٥
و علامات ١٦ ١٦	بها عليماً ٢٧ ٨٤	٤٢ ٤٠، ١٥ ٣١ ٨	يكيدهم عليم ١٢ ٥٠
	رحمة و عليماً ٧٤٠	من علم ١٥٧ ٦، ١٤٨ ١٨	حفيظ عليم ١٢ ٥٥
	من علمه ٢٥٥ ٢	٥، ٣٨ ٦٩ ٤٣، ٢٠ ٤٥ ٢٤	ذي علم عليم ١٢ ٧٦
علم	يسعلمه ١٦٦ ١٠، ٣٩ ٣٥	٢٨ ٥٣، ٤٤ ٦	بغلام عليم ١٥ ٥٣ ٢٨
أعلنت لهم ٩٧١	٤٧ ٤١، ١١	بغير علم ١٠٠ ٦ و ١٠٨ و	عليم قدير ١٦ ٧٠ ٤٢ ٥٠
و ما أعلنتهم ١٦٠	علمها عند ٧ ١٨٧، ٢٠ ٥٢	١١٩ و ١٤٠ و ١٤٤، ٢٥ ١٦	سحار عليم ٢٦ ٢٧
و ما تعلنون ١٦ ١٩ ٢٧ ٢٥	٦٣ ٣٣	و ٢٢ ٣، ٢٩ ٣٠ ٨ و ٦٣١	بكل خلق عليم ٣٦ ٧٩
٤٦٤	علمهم في الآخرة ٢٧ ٦٦	٢٥ ٤٨، ٢٠	العليم الحكيم ٢٢ ١٢ ٨٣ و
و ما تعلن ١٤ ٣٨	و ما علمي ٢٦ ١١٢	يعلم ١٤ ١١، ٧٧، ١٤٣ ٦	٢٦٦، ١٠٠
و ما يعلنون ٢ ٧٧، ١١ ١٦، ٥	كألا علم ٤٢ ٣٢ ٥٥ ٢٤	على علم ٢٨ ٧٨ ٣٩	العليم القدير ٣٠ ٥٤
٧٦ ٣٦، ٦٩ ٢٨، ٧٤ ٢٧، ٢٣	رب العالمين ٢٠ ٢٠ ١٣١ ٥	٤٩، ٢٣ ٤٤، ٣٢ ٤٥	العليم الخير ٦٦ ٣٦
سرراً و علانية ٢ ٢٧٤، ١٣ ٢٢	٤٥ ٦، ٤٨ ٧١، ١٦٢ ٥٤٧	لذو علم ١٢ ٦٨	السمع العليم ٢ ١٢٧ و ١٣٧
٢٩ ٣٥، ٣١ ١٤	و ٦١ و ٦٧، ١٠٤ ٧ و ١٢١	ذي علم ١٢ ٧٦	٨، ١١٥ و ١٣٦، ٧٦٥ ٣٥٣
	١٠ ١٠، ٣٧ و ١٦ ٢٦ و ٢٣ و	علم الكتاب ١٣ ٤٣	٦١، ١٠ ٢٥، ١٢ ٣٤ ٢١ ٤
	٤٧ و ٧٧ و ٩٨ و ١٠٩ و	بعد علم ١٦ ٧٠ ٥٢٢	٢٦ ٢٢، ٢٩ ٥ و ٦٠ ٤١
	١٢٧ و ١٤٥ و ١٦٤ و ١٨٠ و	عنده علم ٢٧ ٤٠، ٣٤ ٣١ ٥٣	٦٤٤، ٣٦
	١٩٢، ٨٧ ٢٨، ٤٤ ٣٠	٣٥	المعزى العليم ٢٧ ٩٦ ٦ ٧٨
	٣٩، ١٨٢ و ٨٧ ٣٧ ٢ ٣٢	علم الساعة ٤١ ٤٧، ٨٥ ٤٣	٢٨ ٣٦، ٢٤٠، ١٢ ٤١ ٩٤٣
	٤١، ٦٦ و ٦٥ و ٦٤ ٤٠، ٧٥	علم اليقين ١٠٢ ٥١	الخلاق العليم ١٥ ٨٦ ٣٦ ٨١

مما أعمل ٤١١٠
أعمل صالحاً ٢٣ ١٠٠ ٢٧
١٥ ٤٦ ١٩
تعمل الخيأت ٢١ ٧٤
تعمل صالحاً ٣٣ ٣١
عسا تعملون ٢ ٧٤ و ٨٥
١١ ٩٩ ٣ ١٤٩ و ١٤٠
٢٥ ٣٤ ٩٣ ٢٧ ١٢٣
بما تعملون ٢ ١١٠ و ٢٣٣
٢٣٤ ٢٣٧ ٢٦٥ و ٢٧١
١٨٠ ١٥٦ و ١٥٣٣ ٢٨٣
٩٤ ١٢٨ و ١٣٥ ٨٨٥
٩٢ ١١ ١٦ ٩ ٧٢ ١١٢
٢٢ ٢٣ ٥١ ٢٤ ٢٨ و
٢٣٣ ٢٩ ٣١ ١٨٨ ٢٦ ٥٣
١١ ٤٨ ٤٠ ٤١ ١١٣ ٤ ٩
٤ ٥٧ ١٨ ٤٩ ٢٤ و ١٠
٣ ٥٨ ١١ و ١٢ ١٨ ٥٩
٨ ٢٦٤ ١١ ٦٣ ٣٦٠
ما تعملون ٩٨ ٣ ٩٦ ٣٧
مما تعملون ١٠ ٤١ ٢٦ ٢١٦
٢٢ ٤١
كتم تعملون ١٠ ٥٥ ٦٠ ٧
٩ ٩٤ ١٠ ١٠ ٢٣
٢٨ ٢٢ ٩٣ ٢٧ ٨٤ و
٣٢ ١٥ ٣١ ٥٥ ٨ ٢٩ ٩٠
١٤ ٣٦ ٥٤ ٣٩ ٢٧ ٧٣
٤٣ ٧٢ ٢٨ ٤٥ ٢٩ ٥٢
١٦ ١٩ ٦٢ ٦٦ ٧٧
٤٣
كيف تعملون ١٢٩ ٧ ١٤ ١٠
ولا تعملون ١٠ ٦١
فتعمل غير الذي كنا تفعل ٥٣٧
كنا نعمل ١٦ ٢٨ ٣٧ ٣٥
نعمل صالحاً ١٢ ٣٢ ٣٧ ٣٥
من يعمل ٤ ١١٠ و ١٢٣
٣٤ ٩٤ ٢١ ١١٢ ٢٠ ١٢٤
٨ ٧٩٩ ١٢
عما يعمل ١٤ ٤٢
كل يعمل ١٧ ٨٤

فج عميق ٢٧ ٢٢
عمل
عمل صالحاً ٢٢ ٦٢ ٥ ١٨ ٦٩
٨٨ ١٩ ٦٠ ٢٠ ٨٢ ٢٥
٧١ ٢٨ ٦٧ ٢٨ و ٢٨ ٨٠ ٣٠
٤٤ ٣٧ ٣٤ ٤٠ ٤٠ ٤١ ٢٣
٤٦ ٤٥ ١٥
من عمل ٦ ٥٤ ١٦ ٩٧
عمل الصالحات ٢٠ ٧٥
عمل صالحاً ٢٥ ٧٠
عمل سنة ٤٠ ٤٠
ما عملت ٣ ٢٠ ١٦ ١١١ ٣٦
٧١ ٣٩ ٧٠
بما عملتم ٦٤ ٧
وما عملته ٣٦ ٣٥
عملوا الصالحات ٢٥ ٢ و ٨٢
٢٧٧ ٥٧٣ ٥٧٤ و ١٢٢
١٧٢ ٩٥ ٩٣ ٧ ٤٢٧ ١٠
٩ ١١ ١١ و ٢٣ ١٣
٢٩ ١٤ ٢٣ ١٨ ٣٠ ٤٢٧
١٩ ٢٢ ١٤ و ٢٣ ٥٠
٥٦ ٢٤ ٥٥ ٢٦ ٢٧٧ ٢٩ ٧
٩ و ٥٨ ١٥ ٣٠ ٤٥ ٣١
٨ ٢٢ ١٩ ٣٤ ٤٣ ٧٣٥ ٣٨
٢٤ ٢٨ ٤٠ ٥٨ ٤١ ٤٢
٢٢ ٢٣ و ٢٦ ٤٥ ٢١
٣٠ ٢٧ ٢٤ ١٢ ٤٨ ٢٩ ٦٥
١١ ٨٤ ٢٥ ١١٥ ٩٥ ٦٠
١٧٩ ١٠٣ ٣
بما عملوا ٢٤ ٦٤ ٣١ ٢٣
٣٤ ٣٧ ٣١ ٥١ ٥٣ ٥٨
٦ و ٧
ما عملوا ١٦ ٣٤ ١٨ ٤٩ ٢٤
٢٨ ٢٥ ٢٣ ٤٥ ٢٢ ١٦ ٤٦
عملوا السيئات ٧ ١٥٣ ٢٨ ٨٤
عملوا السوء ١٦ ١١٩
الذي عملوا ٣٠ ٤١ ٣٩ ٢٥
مما عملوا ٦ ١٢٢ ٤٦ ١٩

الملا الأعلى ٣٧ ٨ ٣٨ ٦٩
بالأفق الأعلى ٥٣ ٧
ربكم الأعلى ٧٩ ٢٤
ربك الأعلى ٨٧ ١
ربه الأعلى ٩٢ ٢٠
أنتم الأعلون ٣ ١٣٩ ٤٧ ٣٥
الكبير المتعال ١٣ ٩
ما عليّون ٨٣ ١٩
لني عليّين ٨٣ ١٨
عمل
تعمدت فلوبكم ٣٣ ٥
بغير غمد ١٣ ٢ ٣١ ١٠
في غمد ١٠ ٩
ذات العباد ٨٩ ٧
متفقداً ٤ ٩٣ ٩٥ ٥
عمر
عمرهوا ٣٠ ٩
إنما يعمر ٩ ١٨
يعمرها ٩ ١٧
أولم تعمركم ٣٥ ٣٧
و من تعمره ٣٦ ٦٨
يعقر ٢ ٩٦ ٣٥ ١١
اعتمر ٢ ١٥٨
استعمركم ١١ ٦١
الصمغور ٥٢ ٤
تغفر ٣٥ ١١
لعمرك ١٥ ٧٢
أرذل العمر ١٦ ٧٠ ٢٢ ٥
عليهم العمر ٢١ ٤٤ ٢٨ ٤٥
غفر ١٠ ١٦
من عمرك ٣٦ ١٨
من عمره ٣٥ ١١
الغمرة ٢ ١٩٦
بالغمرة ٢ ١٩٦
عمران ٣٣ و ٣٥ ١٢ ٦٦

أن لا تغلوا ٢٧ ٣١ ٤٤ ١٩
تعالى عما ١٠ ١٠٠ ١٠ ١٦
١ و ٣ ١٧ ٤٣ ٢٨ ٦٨ ٣٠
٤٠ ٦٧ ٣٩
فتعالى عما ٢٣ ٩٢
فتعالى الله ٧ ١٩٠ ٢٠ ١١٤
٢٣ ١١٦
تعالى الله ٢٧ ٦٢
تعالى جد ٢٧ ٣
تعالوا ندع ٣ ٦١
تعالوا إلى ٣ ٦٤ ٤ ٦١ ٥
٤ ١٠
تعالوا قاتلوا ٣ ١٦٧
تعالوا أتل ١٥١ ٦
تعالوا يستغفر ٦٣ ٥
فتعالين أممكن ٢٣ ٢٨
من استعلى ٢٠ ٦٤
فرعون لعال ١٠ ٨٣
كان عاليه ٤٤ ٣١
قوماً عاليين ٢٣ ٤٦
من العاليين ٣٨ ٧٥
جنة عاليه ٦٩ ٢٢ ٨٨ ١٠
عاليها سافله ١١ ٨٢ ١٥ ٧٤
تعاليتهم ثياب ١٦ ٢١
السفوات العلى ٢٠ ٤
الدرجات العلى ٢٠ ٧٥
هي العلى ٩ ٤٠
غلو كبيراً ١٧ ٤ و ٤٣
ظلماً و علواً ٢٧ ١٤
يريدون علواً ٢٨ ٨٣
هو العلى ٢ ٢٥٥ ٢٢ ٦٢ ٣١
٣٠ ٣٤ ٢٣ ٤٤ ٤
له العلى ٤٠ ١٢
إنه علي ٤٢ ٥١
لعلي حكيم ٤٣ ٤
عليه كبيراً ٤ ٣٤
صدق علياً ١٩ ٥٠
مكناً علياً ١٩ ٥٧
المثل الأعلى ١٦ ٦٠ ٢٧ ٣٠
أنت الأعلى ٢٠ ٦٨

و يعمل صالحاً ٩٦٤، ١١٦٥	عملاً صالحاً ١٠، ١٨	يفضل أعمالهم ٤٤٧	غمون ٦٦٢٧
فليعمل ١٨، ١١٠، ٦١٣٧	٧٠، ٢٥، ١١٠	فأحبط أعمالهم ٩٤٧ و ٢٨	غمين ٦٤٧
بما يعملون ١٢٠، ٣، ٩٦٢	أحسن عملاً ٧١١، ٧١٨ و	سيحبط أعمالهم ٣٢٤٧	الأعمى و البصير ١٣، ٥٠، ١٣
١٦٣، ١٠٨٤، ٧١٥، ٣٩٨ و	٢٦٧، ٣٠	ليروا أعمالهم ٦٩٩	٥٨٤٠، ١٩٣٥، ١٦
٤٧، ١١١١، ١٩١٢	يعملون عملاً ٨٢٢١	عمل عامل ١٩٥٣	على الأعمى ١٧٤٨، ٦١٢٤
مما يعملون ١٦٩، ٢٦	عملت ٦٥٣٩	إني عامل ١٣٥٦، ٩٣١١، ٣٩	جاءه الإعمى ٢٨٠
عما يعملون ١٣٢٦	عملكم ٩٤٩ و ١٠٥، ٤١١٠	٢٩	كالأعمى ٢٤١١
ما يعملون ٦٦٥	لعملكم ١٦٨، ٢٦	عاملة ناصبة ٣٨٨	هو أعمى ١٩١٣
كانوا يعملون ١٣٤٢ و ١٤١،	حبط عمله ٥٥	عاملون ١١، ١٢١، ٦٣، ٢٣	هذه أعمى ٧٢١٧
١٢٥، ٤٣٦، ٤٣٦ و ٨٨ و ١٠٨ و	سوء عمله ٨٣٥، ٤٠، ٣٧، ٤٧	٥٤١	أعمى و أضل ٧٢١٧
١٢٢ و ١٢٧، ١١٨٧ و ١٣٩	١٤	العاملون ٦١٣٧	القيامة أعمى ١٢٤٢٠
و ١٤٧ و ٩٩، ١٨٠ و ١٢١،	فرعون و عمله ١١٦٦	أجر العاملين ١٦٣٣، ٥٨٢٩،	حشرتني أعمى ١٢٥٢٠
١٢١٠، ١٢١١ و ١٦١١، ١٢	عملهم ١٠٨٦، ٢١٥٢	٧٤٣٩	بكم غني ١٨٢ و ١٧١
٦٩، ٩٣١٥، ٩٦١٦ و ٩٧،	لي عملي ٤١١٠	العاملين عليها ٦٠٩	تهدي العمى ٤٣١٠، ٤٠٤٣
٢٤، ٢٤، ١١٢، ٢٦ و ٢٨، ٨٤	لهم أعمال ٦٣٢٣		يهادي العمى ٨١٢٧، ٥٣٣٠
٧٢٩، ١٧٣٢، ١٩ و ٣٣٣٤،	بالأخسرين أصلاً ١٠٣٨		غنياً و بكماً ٩٧١٧
٣٥٣٩، ٢٠٤١ و ٢٧، ٤٦	لكم أعمالكم ١٣٩٢، ٥٥٢٨،		و غنياً ٧٣٢٥
١٤، ٥٦، ٢٤، ١٥٥٨، ٢٦٣	١٥٤٢، ٧١٣٣		
للذين يعملون ١٧٤ و ١٨	يعلم أعمالكم ٣٠٤٧		
الذين يعملون ٩١٧، ٢١٨،	تطلوا أعمالكم ٣٣٤٧		
٤٢٩	يتركهم أعمالكم ٣٥٤٧		
للمساكين يعملون ٧٩١٨	تحبط أعمالكم ٢٤٩		
بأمره يعملون ٢٧٢١	من أعمالكم ١٤٤٩		
يعملون عملاً ٨٢٢١	لنا أعمالنا ١٣٩٢، ٥٥٢٨،		
يعملون له ١٣٣٤	١٥٤٢		
اعمل ١١٣٤	أعمالهم حشرات ١٦٧٢		
فاعمل ٥٤١	حبطت أعمالهم ٢١٧٢، ٣		
اعملوا على ٣٥٦، ٩٣١١ و	١٧٩، ١٤٧٧، ٥٣٥، ٢٢		
١٢١، ٣٩٣٩	١٠٥١٨، ٦٩		
وقل اعملوا ١٠٥٩	الشيطان أعمالهم ٤٨٨، ١٦		
اعملوا صالحاً ٥١٢٣، ١١٣٤	٢٨٢٩، ٢٤٢٧، ٦٣		
اعملوا آل ١٣٣٤	سوء أعمالهم ٣٧٩		
اعملوا ما ٤٠٤١	إليهم أعمالهم ١٥١١		
عقل عامل ١٩٥٣	ريك أعمالهم ١١١١		
من عمل ٩٠٥، ٦١١٠، ٢٥	أعمالهم كرماد ١٨١٤		
٢٣، ٢٨، ١٥	أعمالهم كسراب ٣٩٢٤		
عمل صالح ١٢٠٩	لهم أعمالهم ٤٢٧		
عمل المقسدين ٨١١٠	الله أعمالهم ١٩٣٣		
عمل غير صالح ٤٦١١	ليوفهم أعمالهم ١٩٤٦		
العمل الصالح ١٠٣٥	أضل أعمالهم ١٤٧ و ٨		

فاستعد بالله ٧ ٢٠٠، ١٦، ٩٨	فيها تعيدكم ٥٥ ٢٠
٣٦ ٤١، ٥٦ ٤٠	تعیده ١٠٤ ٢١
مغاد الله ١٢ و ٢٣ و ٧٩	ستعيدھا ٢١ ٢٠
عور	تعید ١٣ ٨٥، ٤٩ ٣٤
عورة و ما هي بعورة ١٣ ٣٣	تعیدكم ١٨ ٧١، ٦٩ ١٧
عورات النساء ٢٤ ٢١	يعيدنا ٥١ ١٧
ثلاث عورات ٢٤ ٥٨	ثم يعیده ١٠ ٤ و ٣٤ ٢٧، ٦٤
عوق	٢٩ ١١، ٣٠ و ٢٧
المعوقين ٣٣ ١٨	أو يعيدونكم ١٨ ٢٠
عول	أعيدوا فيها ٢٢ ٢٢، ٣٢ ٢٠
نعولوا ٢٤ ٣	إنكم عاندون ٤٤ ١٥
عوم	إلى مغاد ٢٨ ٨٥
مات عام ٢ ٢٥٩	إلى عاد ٦٥ ١١، ٥٠
كل عام ٩ ١٢٦	بعد عاد ٧ ٧٤
عام فيه ١٢ ٤٩	و عاد ٩ ١٤، ٧٠ ٩ ٢٢، ٤٢
عاماً و بحر مونه عاماً ٢٧	٣٨ ١٢، ٤٠ ٣١، ٥٠ ١٣، ٦٩
خمسين عاماً ٢٩ ١٤	٤
بعد عامهم ٩ ٢٨	تلك عاد ١١ ٥٩
في عامين ٣١ ١٤	كذبت عاد ٢٦ ١٢٣، ٥٤ ١٨
عون	صاعقة عاد ٤١ ١٣
أجابه عليه ٤٥ ٢٥	أما عاد ٤١ ١٥، ٦٦ ٦
فأعنيوني ١٨ ٩٥	أخا عاد ٤٦ ٢١
تعاونوا ٢٥ ٢٠	وفي عاد ٥١ ٤١
نستعين ٥١	بعاد ٨٩ ٦
استعنوا بالصبر ٢ ٤٥ و ١٥٣	بعداً لعاد ١١ ٦٠
استعنوا بالله ٧ ١٢٨	إن عاداً ١١ ٦٠
الصمتان ١٨ ١٢، ٢١ ١١٢	عاداً و نمودا ٢٥ ٢٨، ٢٩ ٢٨
غوان ٢٨ ٦	عاداً الأولى ٥٣ ٥٠
عيب	لنا عيدا ٥ ١١٤
أن أعنيها ١٨ ٧٩	عوذ

عهداً ٢ ٨٠ و ١٩، ١٠٠ و ٧٨	عهداً ٢ ٨٠ و ١٩، ١٠٠ و ٧٨
٨٧	عهداً ٢ ٨٠ و ١٩، ١٠٠ و ٧٨
بعيدكم ٢ ٤٠	بعيدكم ٢ ٤٠
عهد ٢ ٨٠	بعيدكم ٢ ٤٠
بعيد ٣ ٩٠، ٧٦ ١١١	بعيدكم ٢ ٤٠
بعيدهم ٢ ١٧٧	بعيدكم ٢ ٤٠
ينقضون عهدهم ٨ ٥٦	بعيدكم ٢ ٤٠
إليهم عهدهم ٩ ٤	بعيدكم ٢ ٤٠
بعد عهدهم ٩ ١٢	بعيدكم ٢ ٤٠
وعهدهم ٢٣ ٨، ٧٠ ٣٢	بعيدكم ٢ ٤٠
عهدي ٢ ١٢٤	بعيدكم ٢ ٤٠
بعهدي ٢ ٤٠	بعيدكم ٢ ٤٠
عهن	بعيدكم ٢ ٤٠
كالعهن ٩٧٠، ١٠١ ٥	بعيدكم ٢ ٤٠
عوج	بعيدكم ٢ ٤٠
لا عوج ٢٠ ١٠٨	بعيدكم ٢ ٤٠
ذي عوج ٣٩ ٢٨	بعيدكم ٢ ٤٠
تبغونها عوجاً ٩٩ ٨٦، ٩٣ ١٦٧	بعيدكم ٢ ٤٠
يبغونها عوجاً ٧ ٤٥، ١١ ١٩	بعيدكم ٢ ٤٠
٣ ١٤	بعيدكم ٢ ٤٠
له عوجاً ١٨ ١	بعيدكم ٢ ٤٠
فيها عوجاً ٢٠ ١٠٧	بعيدكم ٢ ٤٠
عود	بعيدكم ٢ ٤٠
ومن عاد ٢ ٢٧٥، ٥٥ ٩٥	بعيدكم ٢ ٤٠
حتى عاد ٣٦ ٢٩	بعيدكم ٢ ٤٠
تعاذوا ٦ ٢٨	بعيدكم ٢ ٤٠
وإن عذتم عذنا ١٧ ٨	بعيدكم ٢ ٤٠
إن عذنا ٧ ٨٩، ٢٣ ١٠٧	بعيدكم ٢ ٤٠
أو تتعوذون ١٤ ٨٨، ١٤ ١٣	بعيدكم ٢ ٤٠
أن تعوذوا ٢٤ ١٧	بعيدكم ٢ ٤٠
وإن تعوذوا تعذ ٨ ١٩	بعيدكم ٢ ٤٠
تعوذون ٧ ٢٩	بعيدكم ٢ ٤٠
أن تعوذ ٧ ٨٩	بعيدكم ٢ ٤٠
وإن يعوذوا ٨ ٢٨	بعيدكم ٢ ٤٠
ثم يعوذون ٥٨ و ٨، ٢ ٨	بعيدكم ٢ ٤٠

عشق	عشق
ألى عشقت ١٧ ٢٩	عشق
في عشقه ١٧ ١٣	عشق
الأعناق ٣٨، ١٢٨ ٢٣	عشق
في أضاف ٣٤ ٢٣	عشق
في أضافهم ١٣ ٥٣، ٨ ٤٠	عشق
٧١	عشق
فطلت أعناقهم ٢٦ ٤	عشق
عنكب	عشق
المنكبوت ٢٩ ٤١	عشق
عشر	عشق
عشر الوجوه ٢٠ ١١١	عشق
عهد	عشق
عهد إلينا ٣ ١٨٣	عشق
عهد عندك ٧ ١٢٤، ٤٣ ٤٩	عشق
عهدينا إلى ٢٥ ١٢٥، ٢٠ ١١٥	عشق
ألم أعيد ٣٦ ٦٠	عشق
عاهد الله ٩ ٧٥	عشق
عاهد عليه ٤٨ ١٠	عشق
عاهدت ٦٨ ٥	عشق
الذين عاهدتم ١٩ و ٤ و ٧	عشق
أذا عاهدتم ١٦ ٩١	عشق
كلما عاهدوا ٢ ١٠٠	عشق
إذا عاهدوا ٢ ١٧٧	عشق
عاهدوا الله ٣٣ و ١٥ و ٢٣	عشق
عهد الله ٢ ٢٧، ١٣ ٢٥، ٣٣	عشق
١٥	عشق
من عهد ٢٧ ١٠	عشق
عهد عند ٩ ٧	عشق
يعهد الله ٣ ٧٧، ٦ ١٥٢، ١٣	عشق
٢٠، ١٦، ٩١ و ٩٥	عشق
بالعهد ١٧ ٣٤	عشق
إن العهد ١٧ ٣٤	عشق
عليكم العهد ٢٠ ٨٦	عشق

غذو	و غدوا على ٢٥٦٨
غذوت ١٢١٣	أن اغدوا ٢٢٦٨
قدمت لغد ١٨٥٩	معنا غدا ١٢١٢
ذلك غدا ٢٣١٨	تكب غدا ٢٤٣١
سيعلمون غدا ٣٦٥٤	بالغدو ٢٠٥٧، ١٥١٣، ٢٤
٣٦	غذوا ٤٦٤٠
غذوها ١٢٣٤	بالغداة ١٨، ٥٢٦
غدا ٦٢١٨	
غرب	إذا غربت ١٧١٨
تقرب ٨٦١٨	الغروب ٣٩٥٠
غروها ١٣٠٢٠	المشرق والمغرب ١١٥٢ و
١٤٢ و ٢٨٢٦، ١٧٧	من المغرب ٢٥٨٢
مغرب الشمس ٨٦١٨	المغربين ١٧٥٥
المغرب ٤٠٧٠	مغاربها ١٣٧٧
المغرب ٤٤٢٨	ولا غربية ٣٥٢٤
هذا الغواب ٣١٥	غوابها ٣١٥
غواب ٢٧٣٥	
غرر	غز ٤٩٨
غزكم ١٤٥٧، ٣٥٤٥	

قرار وعين ٥٠٢٣	من عين ١٨٥٦، ٤٥٣٧
بماء عين ٣٠٦٧	
عسي	
أفيسا ١٥٥٠	ولم يفي ٣٢٤٦
باب الغين	
غير	من الفارين ١٥، ٦٠، ٥٧٢٧، ٣٢٢٩ و ٣٣
	في الفارين ٢٦، ١٧١، ٣٧، ١٣٥
	عليها غيرة ٤٠٨٠
غين	
يوم الغن ٩٦٥	
غني	فجعلناهم غنا ٤١٢٣
	فجعلهم غنا ٥٨٧
غدر	فلم تغادر ٤٧١٨
	لا تغادر ٤٩١٨
غداق	ماء غداق ١٦٧٢

عين القطر ١٢٣٤	من عين ٥٨٨
فيها عين ١٢٨٨	عين الغين ٧١٠٢
عشرة عينا ٦٠٢، ٦٠٧	قزي عينا ٢٦١٩
عينا يشرب ٢٨٨٣، ٦٦٦	عينا فيها ١٨٧٦
على عيني ٣٩٢٠	تقر عينها ٤٠٢٠
عينك ٢٨١٨	عينان ٦٦ و ٥٠٥٥
عيناه ٨٤١٢	عينيت ٨٨١٥، ١٣١٢٠
عينين ٨٩٠	جنات و عيون ٤٥١٥، ٥٧٢٦ و ١٤٧، ٢٥٤٤، ٥٢ و ١٥٥١
ظلال و عيون ٤١٧٧	من العيون ٣٤٣٦
عينا ١٢٥٤	أعين الناس ١١٦٧
لهم أعين ١٧٩٧ و ١٩٥	على أعين ٦١٢١
قرة أعين ١٧٣٢، ٧٤٢٥	خاتنة الأعين ١٩٤٠
نلك الأعين ٧١٤٣	في أعينكم ٤٤٨
تردري أعينكم ٣١١١	بأعيننا ٣٧، ٢٧٢٣، ٥٢
٤٨، ١٤٥٤	أعينهم تفيض ٨٣٥، ٩٢٩
في أعينهم ٤٤٨	كانت أعينهم ١٠١٨
تدور أعينهم ١٩٣٣	على أعينهم ٦٦٣٦
فقلنا أعينهم ٢٧٥٤	أعينهن ٥١٣٣
الطرف عين ٤٨٣٧	حور عين ٥٦، ٢٠٥٢، ٥٤٤٤
٢٢	

عير	العير ١٢ و ٧٠، ٨٢ و ٩٤
عيس	آتينا عيسى ٨٧٢ و ٢٥٣
و عيسى ١٣٦٢، ٤٨٤٣	١٦٣، ٧٨٥، ٨٥٦ و ٧٣٣، ١٣٤٢
المسح عيسى ١٥٧٤ و ١٧١	أحس عيسى ٥٢٣
يا عيسى ١١٠٥، ١١٢ و ١١٦	مثل عيسى ٥٩٣
قال عيسى ١١٤٥، ٦٦١	ذلك عيسى ٣٤١٩
جاء عيسى ٦٣٤٣	بميسى ٢٧٤٧، ٤٦٥
عيش	في عيشه ٢١٦٩، ٧١٠١
معاشا ١١٧٨	معيشة ١٢٤٢٠
معيشتها ٥٨٢٨	معيشتهم ٣٢٤٣
فيها معاش ١٠٧، ٢٠١٥	
عيل	عائلا ٨٩٣
	سلة ٢٨٩
عين	رأى العين ١٣٣
	العين نالعين ٤٥٥
	في عين ٨٦١٨
	قرة عين ٩٢٨

غَرْهِيم ٧٠٦ و ١٣٠، ٥١٧
 مَا غَزَكَ ٦٨٢
 غَزَمَ ٥٧ ١٤
 غَزَمَهُ ٣ ٢٤
 فَلَا تَغْزُتْكُمْ ٣١، ٣٥ ٥
 فَلَا يَغْزُوكَ ٤٠ ٤
 لَا يَغْزُوتُ ٣ ١٩٦
 وَلَا يَغْزُوتُكُمْ ٣١، ٣٥ ٥
 مَتَاعُ الْغُرُورِ ٣١، ١٨٥، ٥٧ ٢٠
 فِي غُرُورٍ ٦٧ ٢٠
 بَغُورٌ ٧ ٢٢
 غُرُورًا ٤، ١٢٠، ٦، ١١٢ ١٧
 ٤٠، ٣٥، ١٢، ٣٣، ٦٤
 بِاللَّهِ الْغُرُورُ ٣١، ٣٣، ٥٧، ٥٣٥
 ١٤

غرف

اِغْتَرَفَ غُرْفَةً ٢ ٢٤٩
 يَجْزُونَ الْغُرْفَةَ ٢٥ ٧٥
 غُرْفٌ مِنْ فَوْقِهَا غُرْفٌ ٣٩ ٢٠
 غُرُفًا ٢٩ ٥٨
 فِي الْغُرُفَاتِ ٣٤ ٣٧

غرق

اَغْرَقْنَا آلَ ٢، ٥٤٨
 اَغْرَقْنَا الَّذِينَ ٧، ٦٤٧ ١٠
 اَغْرَقْنَا الْآخِرِينَ ٢٦، ٦٦ ٣٧
 ٨٢
 ثُمَّ اَغْرَقْنَا ٢٦ ١٢٠
 مِنْ اَغْرَقْنَا ٢٩ ٤٠
 فَاَغْرَقْنَاهُ ١٧، ٢٠٢ ١٠
 اَغْرَقْنَاهُمْ ٢٥ ٣٧
 فَاَغْرَقْنَاهُمْ ٧، ١٣٦، ٢١ ١٧٧
 ٥٤٣
 لَتُغْرَقَ ١٨ ٧١
 تَغْرَقُهُمْ ٣٦ ٤٢
 فَيَغْرُقُ ١٧ ٦٩
 اَغْرُقُوا ٧١ ٢٥
 وَالتَّازِعَاتُ غُرُقًا ١٧٩

الغرق ١٠ ٩٠

اِنْهُمْ مَغْرُقُونَ ١١، ٣٧، ٢٣ ٢٧
 جُنْدٌ مَغْرُقُونَ ٤٤ ٢٤
 مِنَ الْمَغْرُقِينَ ١١ ٤٣
 غَرِمَ
 وَالْفَارِسِينَ ٩ ٦٠
 كَانَ غَرَامًا ٢٥ ٦٥
 مِنْ مَعْرَمٍ ٥٢، ٤٠، ٦٨ ٤٦
 يَغْرَمَانِ ٩ ٩٨
 اِنَّا لَمَغْرُمُونَ ٥٦ ٦٦

غري

فَاغْرَبْنَا ٥ ١٤
 لَمَغْرِبَاتٍ ٣٣ ٦٠

غزل

تَقَضَّتْ غَزْلَهَا ١٦ ٩٢

غزو

كَانُوا غَرَى ٣ ١٥٦

غسق

غَسَقَ اللَّيْلُ ١٧ ٧٨
 غَاسِقٌ ١١٣ ٣
 حَمِيمٌ وَغَاسِقٌ ٣٨ ٥٧
 حَمِيمًا وَغَاسِقًا ٧٨ ٢٥

غسل

فَاغْسِلُوا ١٥ ٦٥
 حَتَّى تَغْسِلُوا ١٤ ٤٣
 يَغْسِلُ ٣٨ ٤٢
 مِنْ غَسْلٍ ٦٩ ٣٦
 غَسِي

فغسيهم من اليم ما غسيهم ٢٠

٧٨

غَسِيَهُمْ مَوْجٌ ٣١ ٢٢

تَغْسِي وَجُوهَهُمْ ١٤ ٥٠

بَغْسِي طَائِفَةً ٣ ١٥٤

بَغْسِي النَّاسَ ٤٤ ١١

بَغْسِي السَّادَةَ مَا يَبَغْسِي ٥٣ ١٦

اِذَا يَبَغْسِي ٩٢ ١

بَغْسَاهُ مَوْجٌ ٢٤ ٤٠

اِذَا يَبَغْسَاهَا ٩١ ٤

بَغْسَاهُمْ ٢٩ ٥٥

بَغْسِي عَلَيْهِ ٣٣ ١٩

فَبَغْسَاهَا مَا غَسِي ٥٣ ٥٤

بَغْسِيكُمُ الْعَاسَ ٨ ١١

فَاغْسِيَانَهُمْ ٣٦ ٩

يَبَغْسِي اللَّيْلُ ٥٤٧، ٣١٣

أَغْسِيَتْ ١٠ ٢٧

تَغْسَاهَا ٧ ١٨٩

اسْتَغْسُوا ٧١ ٧

يَسْتَوِي ١١ ٥

تَأْتِيهِمْ تَغْسِيَةٌ ١٢ ١٠٧

حَدَّثَ الْغَاسِيَةَ ٨٨ ١

غَوَّاسٌ ١٧ ٤١

غَسَاوَدٌ ٥٧، ٢٣ ٤٥

الْمَغْسِي عَلَيْهِ ٤٧ ٢٠

غضب

غَضِبَا ١٨ ٧٩

غصص

ذَاعَصَةٌ ٧٣ ١٣

غضب

غَضِبَ اللَّهُ ٤، ٩٣، ٤٨، ٥٨، ٦

١٤، ٦٠ ١٣

غَضِبَ عَلَيْهِ ٥ ٦٠

غَضِبُوا ٤٢ ٣٧

بَغَضِبَ ٢، ٦١، ٣، ٩٠، ٨، ١١٢

١٦

عَلَى غَضَبٍ ٢ ٩٠

رَجَسَ وَغَضِبَ ٧ ٧١

سَبَّاهُمْ غَضِبَ ٧ ١٥٢

عَلَيْهِمْ غَضِبَ ١٦، ١٠٦، ٤٢

١٦

عَلَيْكُمْ غَضِبَ ٢٠ ٨٦

غَضِبَ اللَّهُ ٢٤ ٩

الْغَضَبُ ٧ ١٥٤

غَضَبِي ٢٠ ٨١

غَضِيانَ ٧، ١٥٠ ٨٦

الْمَعْصُوبَ عَلَيْهِمْ ١ ٧

مُعَاضَا ٢١ ٨٧

غضض

بَغَضَضَ ٢٤ ٣١

بَغَضُوا ٢٤ ٣٠

بَغَضُونَ ٤٩ ٣

وَأَغَضَضَ ٣١ ١٩

غطش

وَأَغْطَشَ لَهَا ٧٩ ٢٩

غطى

فِي غَطَاءٍ ١٨ ١٠١

غَطَاكَ ٥٠ ٢٢

غفر

بِمَا غَفَرَ ٣٦ ٢٧

وَغَفَرَ ٤٢ ٤٣

فَغَفَرَ لَهُ ٢٨ ١٦

فَغَفَرْنَا لَهُ ٣٨ ٢٥

وَإِنْ تَغْفِرَ ٥ ١١٨

وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ ٧ ٢٣

وَالَا تَغْفِرَ ١١ ٤٧

لَتَغْفِرَ ٧١ ٧

وَتَغْفِرُوا ٦٤ ١٤

تَغْفِرَ لَكُمْ ٥٨، ٧٠ ١٦١

٢٦٤١ تغليون	مغفرة من ١٣٦٣	٨٠٩ إن تستغفر	٢٨٤٢ يغفر لمن
٧٤٤ يغلب	لهم مغفرة ١١، ٧٤٨، ٩٥	٤٦٣٧ تستغفرون	يغفر لكم ٣١٣، ٢٩٨ و ٧٠،
٦٦ و ٦٥٨ يغلبوا	٣٣، ٢٦٢٤، ٥٠، ٢٢	١١٠٤ يستغفر الله	٦١، ٢٨٥٧، ٣١٤٦، ٧١، ٣٣
٢٣٠ سيغليون	٢٦٧، ٣٤٩، ٧٣٥، ٤٣٤، ٣٥	٥٦٣ يستغفر لكم	٤٧١، ١٧٦٤، ١٢
٢٣٠ غلبت	١٢	١١٣٩ أن يستغفروا	٨٢٢٦ يغفر لي
١١٩٧ يغلبوا	مغفرة للناس ٦١٣	٥٥١٨ ويستغفروا	٥١٢٦، ١٤٩٧ يغفر لنا
١٢٣ سيغليون	لذو مغفرة ٤٣٤١	٢٣٨ وهم يستغفرون	٤٠ و ١٨٥، ١٢٩٣ يغفر لمن
٣٦٨ يغليون	مغفرة وأجر ٤٨، ٢٩	٧٤٠ يستغفرون للذين	١٤٤٨
٢٣٠ غلبهم	لمغفرة من ١٥٧٣	٥٤٢ يستغفرون لمن	٥٣٣٩، ١٣٥٣ يغفر الذنوب
٤٨٨، ١٦٠٣ لا غالب	بمغفرة ١١٣٦	١٨٥١ هم يستغفرون	١١٦ و ٤٨ لا يغفر
٢١١٢ الله غالب	استغفار ١١٤	٧٤ و يستغفرونه	١١٦ يغفر ما دون
٢٣٥ غالبون	المستغفرين ١٧٣	٢٤، ٨٠، ٩، ١٥٩٣ استغفر لهم	٢٤، ٩٢١٢، ٨٠، ٩ يغفر الله
٢٦، ٤٤، ٢١، ٥٦، ٢١، ٤٤		٦٢	٦٦٣، ٣٤٤٧، ٢٢
١٧٣٣٧، ٣٥٢٨، ٤٤	غفل	١٠٦ استغفر الله	١٦٨ و ١٣٧ يغفر لهم
٤٠ و ٢٦، ١١٣، ٢٦، ٤٠	لو تغفلون ١٠٢	٩٧١٢ استغفر لنا	١٠١٤ ليغفر لكم
١١٦٣٧، ٤١	أغفلوا ٢٨	١١٤٨ فاستغفر لنا	٧٣٢٠ ليغفر لنا
١٠٥٤ مغلوب	الله بغافل ٧٤٢ و ٨٥ و ١٤٠	١٩٤٧، ٥٥٤٠ استغفر للذين	٢٤٨ ليغفر لك
٣٠، ٨٠ غلبوا	٩٩٣، ١٤٩، ١٤٤	١٢٦٠ استغفر لهم	١٤٤٥ يغفروا للذين
	ربك بغافل ١٢٢٦، ١٢٣١، ١٢٣٦	٣١١٠ واستغفروا	٣٧٤٢ هم يغفرون
	٩٣٢٧	٢٠٧٣، ١٩٩٢ استغفروا الله	٥٩، ١٤٧٣، ٢٨٦، ٢١ اغفر لنا
غافل	غافلًا ٤٢١٤	٥٢ و ٣١١ ريكهم استغفروا	٨٦٦، ٥٦٠، ١٠
٩٦٦، ٧٣، ٩ اغفلوا عليهم	غافلون ١٢، ٧١٠، ١٣١، ٦	١٠٧١، ٩٠	٣٨، ٤١١٤، ١٥١٧ اغفر لي
٢٩ غلبوا القلب	٥٤٦، ٦٣٦، ٧٣٠، ١٣	٦١١١ فاستغفروا	٢٨٧١، ٣٥
١٥٩٣ غلبوا القلب	١٠٨١٦، ١٧٩٧ الغافلون	٦٤١ واستغفروا	١١٨٢٣ رب اغفر
١٧١٤، ٥٨١١ عذاب غلبوا	٩٢١٠ لغافلون	٢٩١٢ استغفري للذين	٨٦٢٦ واغفر لأبي
٥٠٤١، ٢٤٣١	غالبين ١٣٦٧ و ١٤٦	٣٤٠ غافر الذنب	٧، ١٩٣، ١٦٣ فاستغفر لنا
٣٣، ١٥٤، ٢١ و ٣٣	١٧٢٣، ١٧٢	١٥٥٧ خير الغافرين	١٠٩٢٣، ١٥٥
٧	٣١٢، ٢٠٥٧ الغافلين	٨٢٢٠ إني لغفار	١٦٢٨ فاعفري لي
٦٦٦ ملائكة غلاظ	٢٩١٠، ١٥٦٦ الغافلين	٥٣٩، ٦٦٣٨، ٦٦ العزير الغفار	٧٤٠ فاعفري للذين
١٢٢ فيكم غلبوا	٢٢٢٤ الغافلات	٤٢٤٠	٢٨٨ يغفر لهم
غلف	في غلبة ١٩، ٣٩، ١٢١، ٩٧،	١٠٧١ كان غفارا	١٦٩٧ سيغفر لنا
١٥٥٤، ٨٨٢ قلونا غلف	٢٢٥٠	٢٨٥٢ غفرائنا	٦٤٤ استغفر لهم
غلق	حين غلبوا ١٥٢٨	١٧٥٥ بالمغفرة	٢٤٣٨ فاستغفر ربهم
٢٣ غلقت الأبواب	غلب	٢٢١ والمغفرة	٦٦٣ استغفرت لهم
غلل	غلبت فتة ٢٤٩٢	٢٢٥٣ واسع المغفرة	١٣٥٣ فاستغفروا للذين
١٦١٣ بما غل	١٠٦ غلب علينا	٥٦٧٤ أهل المغفرة	٦٤٤ فاستغفروا الله
	٢١ غلبوا	٤٨، ٩٦، ٤، ٢٦٣، ٢ ومغفرة	٩٨١٢ سوف استغفر
	٢١ لأغلبوا	٢٠، ٥٧، ١٥٤٧	٤٧١٩ فاستغفر لك
		٢٦٨٢ مغفرة منه	٤٦٠ لا استغفر لك
		٢١، ٥٧، ١٢٣، ٣ إلى مغفرة	٨٠٩ لا تستغفر

أن يقل ١٦١٣	تَقْمُضُوا ٢٦٧	١٧٥٨	إذ هما في القار ٤٠٩
ومن يقلل ١٦١٣	غَمَمَ	ما تنفي ١٠١	غُورًا ١٨، ٤١، ٦٧، ٣٠
فَقْلُوهُ ٣٠، ٦٩		لا تنفي ٢٦٥٣	ملجأ أو مفارات ٥٧٩
غَلَّتْ ٦٤٥		نفي الله ١٣٠٤	
من غل ٤٧١٥، ٤٣٧	بعد الغم ١٥٤٣	يَنْفِيهِمُ الله ٣٢٢٤	غَوْصَ
غَلًّا لِلذَّيْنِ ١٠، ٥٩	من الغم ٤٠، ٢٠، ٨٨٢١	لَنْ يَنْفُوا ١٩٤٥	يغوصون له ٨٢٢١
الْأَسْلا ١٥٧٧، ١٣، ٥٣، ٣٤	من غم ٢٢٢٢	لا يغني ١٠، ٣٦، ١٩، ٤٤	بناء وغَوَّاصَ ٣٧٣٨
٧١٤٠، ٣٣	غَمًّا يَغْمُ ١٥٣٣	٤١، ٤٥، ١٠، ٥٢، ٤٦، ٥٣	
أَسْلًا ٨٣٦، ٤٧٦	أمركم عليكم غَمَّةً ٧١١٠	٧٨٨، ٣١٧٧، ٢٨	غَوِطَ
مَغْلُوةٌ ٢٩١٧، ٦٤٥	الغمام ٥٧٢ و ٢١٠، ١٦٠٧	كان يغني ٦٨١٢	من الغامضة ٤٣، ٤٢، ٦٥
	بالغمام ٢٥٢٥	وما يغني ١١٩٢	
		فلم يغنيا ١٠٦٦	غَوِلَ
علم	غَمِمَ	يغنيكم الله ٢٨٩	غَوِلَ
لي غلام ٤٠٣، ١٩، ٨، ٢٠	غَمِمَ ٤١٨ و ٦٩	شأن يغنيه ٣٧٨٠	غَوِلَ
هذا غلام ١٩١٢	غَمِمَ ٤١٨ و ٦٩	يغنيهم الله ٣٣٢٤	لا فيها غَوِلَ ٤٧٣٧
بغلام ١٥، ٥٣، ١٩، ٧، ٣٧	مغامم كثيرة ٤٤، ٩٤، ٤٨، ١٩ و ٢٠	استغنى ٦٦٤، ٨٠، ٥٨٠، ٩٢، ٨	
٢٨٥١، ١٠١		٧٩٦	غوي
و أما الغلام ٨٠	إلى مغامم ٤٨، ١٥	غني حليم ٢٦٣٢	و ما غوى ٢٥٣
غلامًا ١٨، ٧٤، ١٩، ١٩	و الغم ١٤٦٦	غني حميد ٢، ٢٦٧، ٣١، ١٢	فغوى ١٢١٢٠
لغلامي ٨٢	غَمِمَ ٢١، ٧٨	٦٦٤	أغويناهم كما غوينًا ٢٨، ٦٣
غلمان ٢٤٥٢	على غممي ١٨٢٠	غني كريم ٤٠، ٢٧	أغوينتي ١٦٧، ١٥، ٣٩
		غني عن ٩٧٣	هؤلاء الذين أغوينًا ٢٨، ٦٣
غلو	غني	غنى عنكم ٧٣٩	أغويناكم إنا كنا غاوين ٢٧، ٣٢
لا تغلوا ٤، ١٧١، ٧٧٥		الغني ٦، ١٣٣، ١٠، ٦٨، ٢٢	لأغوينهم أجمعين ١٥، ٣٩، ٣٨
	لم تغن ١٠، ٢٤	٢٦٣١، ٢٦٤٠، ٤٧، ٢٨	٨٢
غلي	لم يغفوا ١١، ٦٧، ٩٥	٢٤٥٧، ٦٦٠	يريد أن يغويكم ١١، ٣٤
بغلي ٤٤، ٤٥	أغنى عنكم ٨٧	لغني ١٤، ٨١، ٦٢٩	الغني ٢، ٢٥٦، ١٤٦٧، ٢٠٢
كغلي ٤٤، ٤٦	أغنى عنهم ١٥، ٨٤، ٢٦، ٢٠٧	غنيًا ٦٤، ١٣١، ١٣٥	يلقون غنيًا ١٩، ٥٩
	٢٦، ٤٦، ٨٢، ٤٠، ٥٠، ٣٩	أغنياء ٢، ٣٧٣، ٣، ١٨١، ٩٣	إلك لغوي ميين ٢٨، ١٨
غمر	أغنى وأغنى ٥٣، ٤٨	بين الأغنياء منكم ٥٩، ٧	الغاؤون ٢٦، ٩٤، ٢٢٤
في غمرة ٢٣، ٦٣، ١١٥١	أغنى غني ٦٩، ٢٨	مَغْنُونٌ عَنَّا ١٤، ٢١، ٤٠، ٤٧	من الغاوين ٧، ١٧٥، ٤٢، ١٥
غمرتهم ٢٣، ٥٤	أغنى عنه ١١١، ٢		الجحيم للغاوين ٢٦، ٩١
غمرات ٢٦، ٩٣	فأغنى ٩٣، ٨	غوث	غيب
	أغناهم الله ٩، ٧٤	فاستغاثه الذي ٢٨، ١٥	ولا يغيب ٤٩، ١٢
غمز	فما اغتمت ١١، ١٠	و هما يستغيثان ٤٦، ١٧	بالغيب ٢، ٥٣، ١٢، ٥٢
يتغامزون ٨٣، ٣٠	أغنى عنكم ١٢، ٦٧	إذ تستغيثون ربكم ٩٨	١٨، ٢٢، ١٩، ٦١، ٢١، ٤٩، ٣٤
غمض	فلم تغن ٩، ٢٥	يستغيثوا يغاثوا ١٨، ٢٩	٥٢، ٣٥، ١٨، ٣٦، ١١، ٥٠
	فما تغن ٥٥٤	غور	١٢٦٧، ٢٥٥٧، ٢٣
	لن تغني ١٠٣ و ١١٦، ١٩٨		

على الغيب ١٧٩٣، ١٧٩١، ٢٤
 أنباء الغيب ١١، ٤٩، ١٢، ١٠٢
 ولا أعلم الغيب ٦، ٥٠، ١١، ٣١
 أعلم الغيب ١٨٨٧
 مفاتيح الغيب ٥٩
 عالم الغيب ٦، ٧٣، ٩، ٩٤
 ١٠٠، ١٣، ٩٢، ٢٣، ٦٣٢، ٦٣٤، ٣٣٩، ٤٦، ٥٩، ٢٢، ٦٢
 ٨، ٦٤، ١٨، ٧٢، ٢٦
 أما الغيب ١٠، ٢٠
 أطلع الغيب ١٩، ٧٨
 الغيب إلا الله ٢٧، ٦٥
 يعلمون الغيب ٣٤، ١٤
 عندهم الغيب ٥٢، ٤١، ٦٨، ٤٧
 علم الغيب ٥٣، ٣٥
 للغيب ٢٤، ١٢، ٨١
 غيب السموات ٢، ١١، ٢٣
 ١٢٣، ١٦، ٧٧، ١٨، ٢٦، ٣٥
 ١٨، ٤٩، ٣٨
 لا يظهر على غيبه ٧٢، ٢٦
 أنت علام الغيوب ٥، ١٠٩
 ١١٦

علام الغيوب ٩، ٧٨، ٣٤، ٤٨
 وما من غالبة ٢٧، ٧٥
 كان من الغائبين ٢٧، ٢٠
 وما كنا غائبين ٧٧
 عنها بغائبين ١٦٨٢
 غيابة الجب ١٢، ١٠، ١٥

غيب
 نجات الناس ١٢، ٤٩
 ينزل الغيب ٣١، ٣٤، ٤٢، ٢٨
 كمثل غيب ٥٧، ٢٠

غَيْرًا ٨١، ٥٣
 فالغفريات ١٠٠، ٣
 غيض
 وما تغيض ١٣، ٨
 غيظ الماء ١١، ٤٤
 غيظ
 يغيظ ٩، ١٢٠، ٢٢، ١٥
 ليغيظ ٤٨، ٢٩
 من الغيظ ٣، ١١٩، ٦٧، ٨
 الكاظمين الغيظ ٣، ١٣٤
 ويذهب غيظ ٩، ١٥
 بغيظكم ٣، ١١٩
 بغيظهم ٣٣، ٢٥
 لفاظنون ٢٦، ٥٥
 تغيظا ٢٥، ١٢

باب الفاء

فَاد

الفؤاد ١٧، ٣٦، ٥٣، ١١
 فؤاد أم موسى ٢٨، ١٠
 به فؤادك ١١، ١٢٠، ٢٥، ٣٢
 أفئدة الذين ٦، ١١٣
 أفئدة من ١٤، ٣٧
 وأفئدة ٤٦، ٢٦
 والأفئدة ١٦، ٧٨، ٢٣، ٧٨، ٣٢
 ٩، ٦٧، ٢٣
 على الأفئدة ١٠٤، ٧
 أفئدتهم ٦، ١١٠، ١٤، ٤٣، ٤٦
 ٢٦

فَائِي

فئة قليلة ٢، ٢٤٩

فئة كثيرة ٢، ٢٤٩
 فئة تقال ١٣، ١٣
 إلى فئة ١٦، ١٦
 لقيتم فئة ٨، ٤٥
 له فئة ١٨، ٤٣
 له من فئة ٢٨، ٨١
 فنسكم ٨، ١٩
 الفئتان ٨، ٤٨
 فئتين ٣، ١٣، ٤، ٨٨

فَتَىء

تالله فتى ١٢، ٨٥

فَتَح

بما فتح ٢، ٧٦
 فتحتنا عليهم ٦، ٤٤، ١٥، ١٤
 ٢٣، ٧٧
 فتحنا لك ٤٨، ١
 لفتحنا عليهم ٧، ٩٦
 لفتحنا أبواب ٥٤، ١١
 ولما فتحو ١٢، ٦٥
 يفتح ٣٤، ٢٦، ٣٥
 الفتح بيننا ٧، ٨٩
 لفتح ٢٦، ١١٨
 فتحت بأجوج ٢١، ٩٦
 فتحت أبوابها ٣٩، ٧١، ٧٣
 وفتح السماء ٧٨، ١٩
 لا تفتح ٧، ٤٠
 واستفتحوا ١٤، ١٥
 أن تفتحوا ٨، ١٩
 يستفتحون ٢، ٨٩
 فتح ٤، ١٤١، ٦١، ١٣
 الفتح ٨، ١٩، ٣٢، ٢٨، ٢٩
 ٥٧، ١١٠، ١١٠
 بالفتح ٥٢
 ويذهب فتحا ٢٦، ١١٨
 فتحاً مينا ٤٨، ١

فتحاً قريباً ٤٨، ١٨ و ٢٧
 الفاتحين ٧، ٨٩
 الفتح ٣٤، ٢٦
 مفتحة لهم ٣٨، ٥٠
 مفتاح ٦، ٥٩
 مفتاحه ٢٤، ٦١، ٢٨، ٧٦
 فتى
 لا فتى ٢١، ٢٠
 لا فتى ٤٣، ٧٥
 على فتى ٥٥، ١٩

فَتَى

فتىها ٢١، ٣٠

فَتَل

فتىلاً ٤، ٤٩ و ٧٧، ١٧، ٧١

فَتَن

كذلك فتناً ٦، ٥٣
 قد فتنا ٢٠، ٨٥
 ولقد فتنا ٢٩، ٣، ٣٨، ٣٤، ٤٤
 ١٧
 وفتناك ٢٠، ٤٠
 أما فتناه ٣٨، ٢٤
 فتتم ٥٧، ١٤
 الذين فتنوا ٨٥، ١٠
 ولا تفتني ٩، ٤٩
 لفتنهم ٢٠، ٣١، ٧٢، ١٧
 يفتنكم ٤، ١٠١
 لا يفتنكم ٧، ٢٧
 أن يفتنهم ١٠، ٨٣
 أن يفتنوك ٥، ٤٩
 ليفتنوك ١٧، ٧٣
 أما فتنتم ٢٠، ٩٠
 فتنوا ١٦، ١١٠
 تفتنون ٢٧، ٤٧
 يفتنون ٩، ١٢٦، ٥١، ١٣

عذب فوات ٥٣٢٥، ١٢٣٥	ماء فواتا ٢٧٧٧
فرت	
من بين فرت ٦٦١٦	
فرج	
فرجت ٩٧٧	
فرجها ٩١٢١، ١٢٦٦	
من فروج ٦٥٠	
فروجهم ٣٥٣٣، ٣٠٢٤	
لفروجهم ٥٣٣، ٢٩٧٠	
فروجهن ٣١٢٤	
فرح	
فرح ٨١٩، ٤٨٤٢	
فرحوا بما ٤٤٦، ٨٣٤٠	
فرحوا بها ٢٢١٠، ٣٣٠	
فرحوا بالحياة ٢٦١٣	
لا تفرح ٧٦٢٨	
ولا تفرحوا ٢٣٥٧	
تفرحون ٣٦٢٧، ٧٥٤٠	
بفرح ٤٣٠	
بفرحوا بها ١٢٠٣	
فليفرحوا ٥٨١٠	
بفرحون ١٨٨٣، ٣٦١٣	
أنه لفرح ١٠١	
وهم فرحون ٥٠٩	
لديهم فرحون ٥٣٢٣، ٣٢٣٠	
فرحين بما ١٧٠٣	
الفرحين ٧٦٢٨	
فرد	
فرداً ٨٠١٩، ٨٩٢١	
فردى ٩٤٦، ٤٦٣٤	
فردس	

فجو	
في فجوة ١٧١٨	
فحش	
والفحشاء ١٦٩٢، ٢٤١٢	
عن الفحشاء ٩٠١٦، ٤٥٢٩	
بالفحشاء ٢٨٧، ٢٤	
٢١	
فاحشة ١٣٥٣، ٢٨٧، ٢٢٤	
٣٢١٧	
الفاحشة ٨٠٧، ٢٤	
٢٨٢٩، ٥٤٢٧، ١٩	
بفاحشة ١٩، ٢٥، ٣٣، ٢٠	
١٦٥	
الفواحش ١٥١٦، ٣٢٧	
والفواحش ٣٧٤٢، ٣٢٥٣	
فخر	
لفرح فخور ١٠١١	
مختال فخور ١٨٣١، ٢٣٥٧	
مختالاً فخوراً ٣٦	
و تفاخر ٥٧	
كاليفخار ١٤٥٥	
فدي	
و فديناه ١٠٧٣٧	
تفادوهم ٨٥٢	
القدى به ٩١٣	
القدت به ٢٢٩٢	
لاقدت به ٥٤١٠	
لاقدتوا به ١٨١٣، ٤٧٣٩	
ليقتدوا به ٣٦٥	
لو يقتدي ١١٧٠	
و إمام فداء ٤٤٧	
فذية ١٨٤٢، ١٥٥٧	
فقدية ١٩٦٢	
فرت	

ولا تستفت ٢٢١٨	
تستفتيان ٤١١٢	
يستفتونك ١٢٧، ١٧٦	
فاستفتهم ١١٣٧، ١٤٩	
سما في ٦٠٢١	
لفناه ٦٠١٨، ٦٢	
فتاها ٣٠١٢	
فتيان ٣٦١٢	
الفتية ١٠١٨	
إلهم فتية ١٢١٨	
لفتيانه ٦٢١٢	
فتياتكم ٢٥٤، ٣٣٢٤	
فجج	
من كل فج ٢٧٢٢	
فجاجاً ٣١٢١، ٢٠٧١	
فجر	
حتى تفجر ٩٠١٧	
ليفجر ٥٧٥	
و فجرنا ٣٢١٨، ٣٤٣٦، ٥٤	
١٢	
تفجر ٩١١٧	
بفجرونها ٦٧٦	
فجرت ٣٨٢	
يفتجر منه ٧٤٢	
لانتفجرت منه ٦٠٢	
إلا فاجراً ٢٧٧١	
الفجرة ٤٢٨٠	
الفجار ١٤٨٢، ٧٨٣	
كالفجار ٢٨٣٨	
فألهمها فجورها ٨٩١	
تفجيراً ٩١١٧، ٦٧٦	
من الفجر ١٨٧٢	
قرآن الفجر ٧٨١٧	
صلاة الفجر ٥٨٢٤	
والفجر ١٨٩	
مطلع الفجر ٥٩٧	

لا يفتنون ٢٢٩	
فتواً ٤٠٢٠	
بطانتين ١٦٢٣٧	
المفتون ٦٦٨	
نحن فتنة ١٠٢٢	
تكون فتنة ١٩٣٢، ٧١٥، ٨	
٣٩	
واقفا فتنة ٢٥٨	
أولادكم فتنة ٢٨٨، ١٥٦٤	
تكن فتنة ٧٣٨	
فتنة اللوم ٨٥١٠	
إلا فتنة ٦٠١٧	
والخر فتنة ٣٥٢١	
لعله فتنة ١١٢١	
أصابته فتنة ١١٢٢	
فتنة للذين ٥٣٢٢، ٥٦٠، ٧٤	
٣١	
تصيبهم فتنة ٦٢٢٤	
لبعض فتنة ٢٠٢٥	
فتنة الناس ١٠٢٩	
فتنة للظالمين ٦٢٣٧	
في فتنة ٤٩٣٩	
فتنة لهم ٢٧٥٤	
والفتنة ١٩١٢، ٢١٧	
ابتغاء الفتنة ٧٣	
إلى الفتنة ٩١٤	
يغفونكم الفتنة ٤٧٩	
ابتغوا الفتنة ٤٧٩	
في الفتنة ٤٩٩	
سلوا الفتنة ١٤٣٣	
إلا فتنتك ١٥٥٧	
فتنتكم ١٤٥١	
فتنته ٤١٥	
فتنتهم ٢٣٦	
فتي	
الله يفتيك ١٢٧، ١٧٦	
أفتنا ٤٦١٢	
أفتوني ٤٣١٢، ٣٢٢٧	

الفرسوس ١٨ ١٠٧ ١١ ٢٣

فرر

فُرَّت من ٧٤ ٥١

فُتِزَتْ منكم ٢٦ ٢١

إِنْ فُوتِم ٣٣ ١٦

فُتِزُوا ٦٢ ٨

يوم يَفِرُّ ٨٠ ٣٤

فُتِرُوا ٥١ ٥٠

الفرار ٣٣ ١٦

فَرَّأَ ١٨ ١٨ ٣٣ ١٢ ٦٧١

أَيْنَ الْفَرَّ ٧٥ ١٠

فرش

فرشاه ٥١ ٤٨

و فرشاً ٦ ١٤٢

فرشاً ٢٢ ٢٢

فُرِّشَ ٥٦ ٥٤ ٥٤ ٣٤

كأفراش ١٠١ ٤

فرض

فُضِنَ فُرُضَ ٢ ١٩٧

الذي فرض ٢٨ ٨٥

فيما فرض ٣٣ ٢٨

قد فرض ٦٦ ٢

فرضتم ٢ ٢٣٧

فرضاً ٣٣ ٥٠

وفرضها ٢٤ ١

تفرضوا لهن فريضة ٢ ٢٣٦

فريضة ٢ ٢٣٦ ١١ و ٢٤ ٩

٦٠

الفريضة ٤ ٢٤

مفروضاً ٤ ٧ و ١١٨

لا فارضى ٢ ٦٨

فرط

أَنْ يَفْرُطَ ٢٠ ٤٥

فُرِطَ ٣٩ ٥٦

فُرِطِمْ ١٢ ٨٠

فُرِطاً ٦٦ و ٣٨

يَفْرُطُونَ ٦ ٦١

مفْرُطُونَ ١٦ ٦٢

فُرِطاً ١٨ ٢٨

فرع

فرعها في السماء ١٤ ٢٤

فرعن

آل فرعون ٢ ٤٩ و ٥٠ ٣

١١ ٧ ١٣ و ١٤١ ٨ ٥٢ و

٥٤ ١٤ ٦ ٢٨ ٨ ٤٠ ٢٨ و

٤٥ و ٤٦ ٥٤

إلى فرعون ٣ ١٠ ١٠٣ و ١٠ ٧٥

١١ ٩٧ ٢٠ ٢٤ و ٤٣ ٢٣

٤٦ ٢٧ ١٢ ٢٨ ٣٢ ٤٠

٤٦ ٤٣ ٣٨ ٥١ ٧٣ ١٥

١٧ ٧٩

بأ فرعون ٧ ١٠٤ ١٧ ١٠٢

قوم فرعون ٧ ١٠٩ و ١٢٧

٢٦ ١١ ٤٤ ١٧

الصحرة فرعون ٧ ١١٣

قال فرعون ٧ ١٢٣ ١٠ ٧٩

٢٦ ٢٣ ٢٨ ٢٨ ٤٠ ٢٦ و

٢٩ و ٣٦

يصنع فرعون ٧ ١٣٧

من فرعون ١٠ ٨٣ ٤٤ ٣١

١١ ٦٦

إِنْ فرعون ١٠ ٨٣ ٢٨ ٨ و

آتيت فرعون ١٠ ٨٨

فأتبعهم فرعون ١٠ ٩٠ ٢٠

٧٨

أمر فرعون ١١ ٩٧

له فرعون ١٧ ١٠١

فتولى فرعون ٢٠ ٦٠

وأصل فرعون ٢٠ ٧٩

فأتيا فرعون ٢٦ ١٦

بعضه فرعون ٢٦ ٤٤

فأرسل فرعون ٢٦ ٥٣

و فرعون ٢٨ ٢٩ ٣٨ ٣٨

١٢ ٥٠ ١٢ ٨٩ ١٠

و نري فرعون ٢٨ ٦

امرأة فرعون ٢٨ ٦٦ ١١

كيد فرعون ٤٠ ٣٧

نادى فرعون ٤٣ ٥١

جاء فرعون ٦٩ ٩

فقصى فرعون ٧٣ ١٦

فرعون و ثمود ٨٥ ١٨

لفرعون ٤٠ ٣٧

قالوا لفرعون ٢٦ ٤١

فرغ

فإذا فرغت ٩٤ ٧

سفرغ ٥٥ ٣١

أفرغ ١٨ ٩٦

أفرغ علينا ٢٥٠ ١٢٦ ٧

فرق

فرقاً ٢ ٥٠

فرقاً ١٧ ١٠٦

بفرقون ٩ ٥٦

فأفرق بيننا ٥ ٢٥

فيها يفرق ٤ ٤٤

فُرِّقَ ٢٠ ٩٤

فُرِّقُوا ٦ ١٥٩ ٣٠ ٣٢

لا تفرق ٢ ١٣٦ و ٣٨٥ ٨٤

يُفَرِّقُوا ٤ ١٥٠ و ١٥٢

يُفَرِّقُونَ ٢ ١٠٢

أوفاروقهن ٦٥ ٢

و ما تفرق ٩٨ ٤

تفرقوا ٣ ١٠٥ ٤٢ ١٤

تفرق بكم ٦ ١٥٣

ولا تفرقوا ٣ ١٠٣

ولا تفرقوا ٢ ٤٢ ١٣

وإن يفرقوا ٤ ١٣٠

بفرقون ٣٠ ١٤

فالفراقات فرقا ٧٧ ٤

كل فرق ٢٦ ٦٣

كل فرقة ٩ ١٢٢

هنا فراق ١٨ ٧٨

أنه الفراق ٧٥ ٢٨

فريق منهم ٢ ٧٥ و ١٠٠ ٣

٤ ٢٣ ٩ ٧٧ ٢٤ ٤٧

و ٤٨ ٣٠ ٣٣ ١٣

فريق من ٢ ١٠١ ٢٣ ١٠٩

فريق منكم ١٦ ٥٤

فريق في ٤٢ ٧

فريقاً منكم ٢ ٨٥

فريقاً تقتلون ٢ ٨٧ ٣٣ ٢٦

فريقاً منهم ٢ ١٤٦

فريقاً من ٢ ١٨٨ ٥٨ ٣٤ ٢٠

تطيعوا فريقاً ٣ ١٠٠

فريقاً كذبوا ٥ ٧٠

فريقاً يقتلون ٥ ٧٠

فريقاً هدى ٧ ٣٠

فريقاً حق ٧ ٣٠

نأسرون فريقاً ٣٣ ٢٦

ففريقاً كذبتم ٢ ٨٧

منهم لفريقاً ٣ ٧٨

هم فريقان ٢٧ ٤٥

الفريقين ٦ ٨١ ١١ ٢٤ ١٩

٧٣

و الفرقان ٢ ٥٣ و ١٨٥

أنزل الفرقان ٣ ٤

نزل الفرقان ٢٥ ١

يوم الفرقان ٨ ٤١

و هرون الفرقان ٢١ ٤٨

فرقانا ٨ ٢٩

و تفرقاً ٩ ١٠٧

متفرقون ١٢ ٣٩

أبواب متفرقة ١٢ ٦٧

فره

فارهين ٣٦ ١٤٩

فري

افترى على الله ٩٤٣، ٢١٦ و
٩٣ و ١٤٤، ٣٧٧، ١٧١٠
١٨١١، ١٥١٨، ٣٨٢٣، ٢٩
٦٨، ٢٤٤٢، ٧٦١
افترى إثمًا ٤٨٤
من افترى ٦١٢٠
أفترى على الله ٨٣٤
يقولون افتراء ٣٨١٠، ١٣١١
و ٣٣٢، ٨٤٦
بل افتراء ٥٢١
إفك افتراء ٤٢٥
افتريته ٣٥١١، ٨٤٦
افترينا ٨٩٧
لتفتروا على الله ١١٦١٦
لا تفتروا على الله ٦١٢٠
تفترون ٥٩١٠، ٥٦١٦
لتفتري علينا ٧٣١٧
كانوا يفترون ٢٤٣، ٢٤٦ و
١٣٨، ٥٣٧، ٣٠، ١١
٢١، ٨٧١٦، ٧٥، ٢٩
٢٨٤٦، ١٣
يفترون على الله ٥٠٤، ٥
١٠٣، ٦٠١٠، ٦٩، ١١٦١٦
وما يفترون ١١٢٦ و ١٣٧
إنما يفتري ١٠٥١٦
يفتريه ١٣٦٠
يفتري ٣٧١٠، ١١١١٢
افتراء ١٣٨٦ و ١٤٠
عفتري ٣٦٢٨، ٤٣٣٤
عفتريات ١٣١١
أنت عفتري ١٠١٦٦
عفترون ٥٠١١
المفتريين ١٥٢٧
فريًا ٢٧١٩

فرز

أن يستفرّهم ١٠٣١٧

ليستفرّونك ٧٦١٧
و استفرّ ٦٤١٧

فرع

فرع ٨٧٢٧، ٢٢٣٨
فرعوا ٥١٣٤
فرّع ٢٣٣٤
الفرع الأكبر ١٠٣٢١
من فرع ٨٩٢٧

فسح

فاسحوا فصح الله ١١٥٨
تفسحوا ١١٥٨

فسد

فسدت ٢٥١٢، ٧١٢٣
فسدًا ٢٢٢١
أفسدها ٣٤٢٧
تفسد ٤١٧
لا تفسدوا ١١٢، ٥٦٧ و ٨٥
أن تفسدوا ٢٢٤٧
تفسد ٧٣١٢
يفسدها ٣٠٢
يفسدها ٢٠٥٢
يفسدوا ١٢٧٧
يفسدون في ٢٧٢، ٢٥١٣
٤٨٢٧، ١٥٢٢٦
كانوا يفسدون ٨٨١٦
الفساد ٢٠٥٢، ١١٦١١، ٢٨
٧٧، ٤١٣٠، ٢٦٤٠، ١٢٨٩
فساد ٣٢٥، ٧٣٨
فساد ٣٣٥، ٦٤
ولا فساد ٨٣٢٨
المفسد ٢٢٠٢
هم المفسدون ١٢٢
مفسدون ٩٤١٨
في الأرض مفسدين ٦٠٢، ٧

٧٤، ١١، ٨٥، ١٨٢٢٦، ٢٩
٣٦
بالمفسدين ٦٣٣، ٤٠١٠
لا يحب المفسدين ٦٤٥، ٢٨
٧٧
عاقبة المفسدين ٨٦٧ و ١٠٣
١٤٢٧
سبل المفسدين ١٤٢٧
عمل المفسدين ٨١١٠
من المفسدين ٩١١٠، ٤٢٨
القوم المفسدين ٣٠٢٩
كالمفسدين ٢٨٣٨

فسر

وأحسن تفسيرًا ٣٢٢٥

فسق

فسق عن ٥٠١٨
الذين فسقوا ٣٣١٠، ٢٠٣٢
فسقوا فيها ١٦١٧
تفسقون ٢٠٤٦
كانوا يفسقون ٥٩٢، ٤٩٦، ٧
١٦٣، ١٦٥، ٣٤٢٩
ذلكم فسق ٣٥
إنه لتفسق ١٢١٦
أو فسقا ١٤٥٦
جاءكم فاسق ٦٤٩
كان فساقًا ١٨٣٢
إلا الفاسقون ٩٩٢
هم الفاسقون ٨٢٣، ٤٧٥، ٩
٦٧، ٤٢٤، ٥٥، ١٩٥٩
أكثرهم الفاسقون ١١٠٣
لقوم الفاسقون ٣٥٤٦
لفاسقون ٤٩٥
أكثرهم فاسقون ٥٩٥
أكثرهم فاسقون ٨٩
منهم فاسقون ٨١٥، ١٦٥٧ و
٢٧، ٢٦
هم فاسقون ٨٤٩

إلا الفاسقين ٢٦٢
القوم الفاسقين ٢٥٥ و ٢٦
١٠٨، ٢٤٩، ٨٠، ٩٦، ٦١
٥، ٦٦٣

دار الفاسقين ١٤٥٧
ليخزي الفاسقين ٥٥٩
لفاسقين ١٠٢٧

قومًا فاسقين ٥٢٩، ١٢٢٧
٣٢٢٨، ٥٤٤٣، ٤٦٥١
سوء فاسقين ٧٤٢١
ولا فسوق ١٩٧٢
فبانه فسوق ٢٨٢٢
الفسوق ٧٤٩ و ١١

فشل

فشلتهم ١٥٢٣
لفشلتهم ٤٣٨
أن تفشلوا ١٢٢٣
تفشلوا ٤٦٨

فصح

أفصح مني ٣٤٢٨

فصل

فصل طالوت ٢٤٩٢
فصلت العير ٩٤١٢
يفصل بينهم ١٧٢٢، ٢٥٣٢
يفصل بينكم ٣٦٠
فصل لكم ١١٩٦
قد فصلنا ٩٧٦ و ٩٨، ١٢٦
فصلناه ٥٢٧، ١٢١٧
نفضل الآيات ٥٥٦، ٣٢٧ و
١٧٤، ١١٩، ٢٤١٠، ٢٨٣٠
يفضل الآيات ٥١٠، ٢١٣
فُصِّلَ آياته ٣٤١ و ٤٤
فُصِّلَ من لدن ١١١
يوم الفضل ٢١٣٧، ٤٠٤٤
١٣٧٧ و ١٤ و ٢٨، ١٧٧٨

المقراء ٢ ٣٥،٢٧١ ٤٧،١٥
٢٨
للمقراء ٢ ٩،٢٧٣ ٨ ٥٩،٦٠
فاقرة ٢٥ ٧٥

فقع

فاقح لونها ٢ ٦٩

فقه

لا تفقهون ١٧ ٤٤
ما تفقه ١١ ٩١
يفقهوا ٢٠ ٢٨
يكادون يفقهون ٤ ١٨،٧٨
٩٣
لعلهم يفقهون ٦ ٦٥
لقوم يفقهون ٦ ٩٨
لا يفقهون ٧ ٨،١٧٩ ٩،٦٥
٨٧ و ١٢٧،٤٨ ٥٩،١٣
٦٣ و ٣ ٧
كانوا يفقهون ٩ ٨١
يفقهوه ٦ ١٧،٤٦ ١٨،٥٧
ليتفقهوا ٩ ١٢٢

فكر

فكر وقدر ٧٤ ١٨
ثم تفكروا ٣٤ ٤٦
تفكرون ٢ ٢١٩ و ٢،٢٦٦
٥٠
يتفكروا ٧ ١٨٤، ٨٣٠
و يتفكرون ٣ ١٩١
لعلهم يتفكرون ٧ ١٧،١٧٦
٢١ ٥٩،٤٤
لقوم يتفكرون ١٠ ٣، ١٣، ٢٤
١١ و ٣٠، ٦٩ و ٣٩، ٢١
١٣ ٤٥،٤٢

فكك

فك رقة ٩٠ ١٣

لفضله ١٠ ١٠٧
ذي فضل فضله ١١ ٣
إن فضله ١٧ ٨٧
تفضيلاً ١٧ ٢١ و ٧٠

فضي

افضي بضمكم ٤ ٢١

فطر

فطروا ٦ ٣٠، ٧٩ ٣٠
فطركم ١٧ ٥١
فطروا ٢٠ ٧٢
فطروني ١١ ٣٦، ٥١ ٤٣، ٢٢
٢٧
فطروهن ٢١ ٥٦
يتفطرون ١٩ ٤٢، ٩٠ ٥
انفطرت ٨٢ ١
فاطرت ٦ ١٢، ١٤ ١٤، ١٠١
١١ ٣٥، ١٣٩، ٤٦، ٤٢ ١١
فطرة الله ٣٠ ٣٠
من فطوره ٦٧ ٣
منفطر به ٧٣ ١٨

فطأ

كت فطأ ٣ ١٥٩

فقد

ماذا تفقدون ١٢ ٧١
نفقد صواع ١٢ ٧٢
نفقد الطير ٢٧ ٢٠

فقر

الفقر ٢ ٢٦٨
فقير ٣ ١٨١، ٢٨ ٢٤
الفقير ٢٢ ٢٨
فقيراً ٤ ٦ و ١٣٥
فقراء ٢٤ ٣٢

فقلوا ١٦ ٧١
أن يتفقل ٢٣ ٢٤
لولا فقل ٤، ٦٤ ٨٣ و
١١٣، ٢٤ و ١٠ و ١٤ و ٢٠ و
٢١

ذو فضل ٢ ٢٤٣ و ٣، ٢٥١
١٥٢ و ١٧٤، ١٠ ٢٧، ٦٠
٧٣، ٤٠ ٦١
ذو فضل ١١ ٣
و فضل ٣ ١٧١ و ١٧٤، ٤
١٧٥

أصابكم فضل ٤ ٧٣
كان فضل ٤ ١١٣
ذلك فضل ٥ ٥٤، ٥٧ ٦٢، ٢١
٤

من فضل ٧ ١١، ٣٩ ١٢، ٢٧
٣٨، ٢٧، ٤٠، ٥٧ ٦٢، ٢٩
١٠، ٧٣، ٣٠

يفضل الله ١٠ ٥٨
ذو الفضل ٢ ٣٠، ١٠٥ ٨، ٧٤
٢٩، ٥٧، ٢١ ٤٦٢، ٢٩

ولا تسوا الفضل ٢ ٢٣٧
إن الفضل ٣ ٥٧، ٧٣ ٢٩
ذلك الفضل ٤ ٧٠

أولو الفضل ٢٤ ٢٢
هو الفضل ٢٧ ١٦، ٣٥ ٣٢،
٤٢ ٢٢

فضلاً ٢ ٥، ١٩٨ ١٧، ٢
١٢، ٤٤، ٥٧، ٤٨ ٤٩، ٨
٨ ٥٩

و فضلاً ٢٦٨
فضلاً كبيراً ٣٣ ٤٧
منا فضلاً ٣٤ ١٠

من فضله ٢ ٣، ٩٠ ١٧٠، و
٤، ١٨٠، ٢٢ و ٣٧ و ٥٤ و
١٧٣، ٢٨، ٥٩، ٧٤ و ٧٥

١٦، ١٤، ١٧ ٢٤، ٦٦
٢٢، ٣٢، ٣٨، ٧٣ ٣٠
٢٣، ٤٥، ٤٦، ٣٥، ١٢ و ٣٠
و ٢٣، ٤٢، ٢٥، ١٢

كلمة الفضل ٤٢ ٢١
فضل الخطاب ٣٨ ٢٠
لقول فضل ٨٦ ١٣
غير الفاضلين ٦ ٥٧
فضلاً ٢ ٢٢٣

وفضاله ٤٣ ١٥، ٤٦
وفضليته ٧٠ ١٣
و تفصيل ١٠، ٣٧ ١١١
تفصيلاً ٦ ١٠٤، ٧، ١٤٥ ١٧،
١٢

تفصيلاً ٦ ١١٤
تفصيلات ٧ ١٣٣

فصم

لا انضمام لها ٢٥٦

فضح

فلا تفصحون ١٥ ٦٨

فضض

انفضوا إليها ٦٢ ١١
لانفضوا من ٣ ١٥٩
حتى يفضوا ٦٣ ٧
الذهب و الفضة ٣ ٩، ١٤ ٣٤
من فضة ٤٣ ٣٣، ٧٦، ١٥ و ١٦
و ٢١

فضل

فضل الله ٣٢ و ٣٤ ٩٥
الله فضل ١٦ ٧١
فضلكم ٢ ٤٧، ١٢٢
فضلكم ٧ ١٤٠
فضلاً بضمهم ٢ ٢٥٣، ١٧ ٢١
كلما فضلاً ٦ ٨٦
فضلاً بضم ١٧ ٥٥
الذي فضلاً ٢٧ ١٥
وفضلاً بهم ١٧ ٤٥، ٧٠
نفضل بعضها ١٣ ٤

مُنتَقِنين ١٩٨

فكه

تَنْكُهون ٦٥٥٦
فَكِين ٣١٨٣
فَاكِين ٥٥٣٦
فَاكِين ١٨٥٢، ٢٧٤٤
فِيهَا فَاكِيَةٌ ٥٧٣٦، ٧٢٤٣، ١١٥٥
فِيهَا فَاكِيَةٌ ٦٨٥٥
بِكَل فَاكِيَةٌ ٥٥٤٤
كَل فَاكِيَةٌ ٥٢٥٥
وفاكهة ٢٠٠٦ و ٣٢، ٣١٨٠
بِفاكهة ٥١٣٨، ٢٢٥٢
فواكه ١٩٢٣، ٤٢٣٧، ٧٧
٤٢

فلج

قَد أَفْلَحَ ٦٤٢٠، ١٢٣، ٨٧
٩٩١، ١٤
لَنْ تَفْلَحُوا ٢٠١٨
لِعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ ٣، ١٨٩٢
١٣٠، ٢٠٠، ٣٥٥ و ٩٠
١٠٠، ٦٩٧، ٤٥٨، ٧٧٢٢
١٠٦٢، ٣١٢٤
لَا يَفْلَحُ ٢١٦ و ١٣٥، ١٧١٠
و ٧٧، ٢٣١٢، ٦٩٢٠، ٢٣
١١٧، ٢٧٢٨ و ٨٢
لَا يَفْلَحُونَ ٦٩١٠، ١١٦١٦
هَمُ الْمَفْلُحُونَ ٥٢، ١٠٤٣، ٧
٨ و ١٥٧، ٨٨٩ و ١٠٢٢٣
٥٨، ٥٣١، ٣٨٣٠، ٥١٢٤
٢٢، ٩٥٩، ١٦٦٤
مَنْ الْمَفْلُحِينَ ٦٧٢٨

فلق

فَلَسَقَ ٦٣٢٦
بِرَبِّ النَّاسِ ١١١٣

فالق ٩٦ و ٩٥٦

فلك

وَالْفَلَكَ ١٦٤٢، ٦٥٢٢
فِي الْفَلَكَ ٦٤٧، ٢٢١٠ و ٧٣
٤١٣٦، ٦٥٢٩، ١١٩٢٦
وَأَصْنَعِ الْفَلَكَ ٣٧١١، ٢٧٢٣
وَصْنَعِ الْفَلَكَ ٢٨١١
لَكُمْ الْفَلَكَ ٣٢١٤، ٦٦١٧
و تَرَى الْفَلَكَ ١٤١٦، ١٢٣٥
عَلَى الْفَلَكَ ٢٢٢٣ و ٢٨، ٤٠
٨٠
لَتَجْزِيَ الْفَلَكَ ٤٦٣٠، ١٢٤٥
أَنْ الْفَلَكَ ٣١٣١
إِلَى الْفَلَكَ ٣٧، ١٤٠
مَنْ الْفَلَكَ ١٢٤٣
فِي فَلَكٍ ٣٣٢١، ٤٠٣٦

فلن

لَمْ أَتَّخِذْ فَلَانًا ٢٨٢٥

فند

أَنْ تَفْنَدُونَ ٩٤١٢

فنين

ذَوَاتَا أَفْنَانٍ ٤٨٥٥

فني

عَلَيْهَا قَاتٍ ٢٦٥٥

فهم

فَهَيْمَنَّاها سُلَيْمَانُ ٧٩٢١

فوت

مَا فَاتَكُمْ ١٥٣٣، ٢٣٥٧

إِنْ فَاتَكُمْ ١١٦٠

فَلَا فَوْتَ ٥١٣٤

مِنْ فَاتٍ ٣٦٧

فوج

فُوجٌ ٥٩٣٨، ٨٦٧

فُوجًا ٢٧، ٨٣

أَفْوَاجًا ١٨٧٨، ٢١١٠

فور

فَارَ التَّوْرَ ٤٠١١، ٢٧٢٣

و هي تَور ٧٦٧

مِنْ فُورِهِمْ ١٢٥٣

فوز

قَدْ فَازَ ١٨٥٣، ٧١٣٣

فَافُوزَ نَورًا ٧٣

الْفُوزَ الْعَظِيمَ ١٣٤، ١١٩٥، ٩

٧٢ و ٨٩ و ١٠٠ و ١١١، ١٠

٦٤، ٦٠٣٧، ٩٤٠، ٥٧٤٤

١٢٥٧، ١٢٦١، ٩٦٤

الْفُوزَ الْمُبِينَ ١٦٦، ٣٠٤٥

الْفُوزَ الْكَبِيرَ ١١٨٥

فُوزًا عَظِيمًا ٧٣، ٧١٣٣، ٥٤٨

هَمُ الْفَازُونَ ٢٠٩ و ١١١٢٣

٢٠٥٩، ٥٢٤

إِنْ لِلْمُتَّقِينَ مَغْفَرًا ٣١٧٨

بِمَغْفَرَةٍ مِنَ الْعَذَابِ ١٨٨٣

بِمَغْفَرَتِهِمْ ٦١٣٩

فوض

وَالْفَوْضُ ٤٤٤٠

فوق

فَلَمَّا أَتَقَى ١٤٢٧

مِنْ فَوْاقِ ١٥٣٨

قوم

وَقَوْمَهَا ٦١٢

فوه

يَبْلُغُ فَاهُ ١٤١٣

بِأَفْوَاهِهِمْ ١٥٢٤، ٤٣٣

مِنْ أَفْوَاهِهِمْ ١١٨٣، ٥١٨

فِي أَفْوَاهِهِمْ ٩١٤

عَلَى أَفْوَاهِهِمْ ٦٥٣٣

بِأَفْوَاهِهِمْ ١٦٧٣، ٤١٥، ٨٩ و

٣٠، ٣٢، ٨٦١

فيأ

فَإِنْ فَاءُ ٩٤٩

فَإِنْ فَاءُ ٢٢٦٢

حَتَّى تَقِيءَ ٩٤٩

أَفَاءَ ٥٠٣٣، ٦٥٩ و ٧

بِقِيَّةِ ظِلَالِهِ ٤٨١٦

فيض

تَفِيضُ ٨٣٥، ٩٢٩

أَفَاضَ ١٩٩٢

أَفْضَمَ ١٩٨٢، ١٤٢٤

تَفِيضُونَ ٦١١٠، ٨٤٦

أَفِيضُوا ١٩٩٢، ٥٠٧

فل

بِأَسْحَابِ الصَّلَاةِ ١١٠٥

باب القاف

قبح

مِنْ الْمَشْجُونِ ٤٢٢٨

قبر	فأفرد ٢١٨٠
	على قبره ٨٤٩
	في التور ٧٢٢، ٣٥، ٢٢، ٩١٠٠
	أصحاب القبور ١٢٦٠
	القبور بعثت ٤٨٢
	زرتهم المطاير ٢١٠٢
قبس	
	لنفس من ١٢٥٧
	منها قبس ١٠٢٠
	بشهاب قبس ٧٢٧
قبض	
	قبضت قبضة ٩٦٢٠
	فبضد فيها ٤٦٢٥
	الله بعض ٢٤٥٢
	وبعض ١٩٦٧
	وبعضون ٦٧٩
	قبضه ٦٧٣٩
	مضوعة ٢٨٢
قبل	
	ولا قبلوا ٤٢٤
	يقبل ٢٥٤٢، ١٠٤٩
	تقبل ٥٤٩، ٩٠٣
	ولا يقبل ٤٨٢ و ١٢٣
	فلن يقبل ٨٥٣ و ٩١
	وأقبل بعضهم ٢٥٥٢، ٢٧٣٧
	فأقبل بعضهم ٣٠٦٨، ٥٠٣٧
	فأقبلت ٢٩٥١
	أقبلنا فيها ٨٢١٢
	وأقبلوا عليهم ٧١١٢
	فأقبلوا إليه ٩٤٣٧
	أقبل ٣١٢٨
	فتقبلنا ربها بقبول ٣٧٣

تقبل عنهم ١٦٤٦	إنما يتقبل ٢٧
تقبل ٤٠١٤، ١٢٧٢	تقبل مني ٣٥٣
	تقبل ٣٦٥
	تقبل ٢٧٥
	يتقبل ٥٣٩، ٢٧٥
	قابل التوب ٣٤٠
	سرر متقابلين ٤٤٣٧، ٤٧١٥
	إسبرق متقابلين ٥٣٤٤
	عليها متقابلين ١٦٥٦
	متقابل ٢٤٤٦
	القبيلة التي ١٤٣٢
	قبله ٢ قبله ١٤٤٢ و ١٤٥٠، ١٠، ٨٧
	قبلت ١٤٥٢
	قبلتهم ١٤٥٢ و ١٤٢٢
	قبلاً ١٧٩٢
	وقبله ٢٧٧
	وقابل ١٣٤٩
	من قبل ٢٦١٢
	قبلاً ١٨١، ١١١
	قبل ٢٧٢٧، ١٧٧٢
	قبلت ٣٦٧٠
	من قبله ١٣٥٧
قصر	
	ولم يبقوا ٦٧٢٥
	وجومهم قفز ٢٦١٠
	ترفعها قرة ٤١٨٠
	الإنسان قنورا ١٧١٧
	و على المقتر ٢٣٦٢
قتل	
	وقتل داود ٢٥١٢
	من قتل ٢٢٥، ٩٢٢
	فكانما قتل ٢٢٥
	ومن قتله ٩٥٥
	أقتلت ١٨٧٤

قتلت ٢٨، ٤٠، ٢٠	إني قتلت ٢٨
	و إذ قتلتم ٧٢٢
	فلم تقتلوه ١٨٣٣
	إننا قتلت ١٥٧
	قتله ١٨، ٣٠، ٧٤
	الله قتلهم ١٧٨
	الذين قتلوا ١٤٠٦
	و ما قتلوه ١٥٧
	ذروني أقتل ٢٦٤٠
	لأقتل ٢٨
	لأقتلك ٢٧
	لقتلني ٢٨
	أن تقتلني ١٩٢٨
	لا تقتلوا ٥، ٢٩، ٦، ٩٥
	تقتلون ١٢، ١٠، ١٧، ٢١، ٢٣
	تقتلون ٨٥، ٨٧، ٩١، ٣٣
	٢٦
	أقتلون ٢٨٤٠
	لا تقتلوه ٩٢٨
	فلم تقتلوه ١٧٨
	يقتل ٩٢ و ٩٣
	ولا يقتل ١٢٦٠
	أو يقتلوك ٣٠٨
	ليقتلوك ٢٠٢٨
	يقتلون السيين ٢١٣، ٦١٢
	يقتلون الدين ٢١٣
	يقتلون الأنبياء ١١٢٣
	ولا يقتلون ٦٨٢٥
	فريقاً يقتلون ٧٠٥
	ليقتلون و يقتلون ١١١٩
	أن يقتلون ٢٦، ١٤، ٢٨، ٣٣
	كاد يقتلونني ١٥٠٧
	أقتلوا ٩، ١٢، ٦٦، ٤٠، ٢٥
	فأقتلوا ٢١٥٤، ٥
	أقتلوه ٢٩٢٤
	وأقتلوه ٢، ١٩١٤، ٨٩ و ٩١
	فأقتلوه ١٩١٢
	قتل ٣، ١٧، ١٤٤، ٣٣، ٥١، ١٠
	٢٠، ٧٤، ١٧، ٨٥، ٤٨٥

قتل ١٩٧٤	قتلت ٩٨١
قتلتم ١٥٧٣ و ١٥٨	قتلوا ١٥٤٣
	ماقتلوا ١٥٦٣ و ١٦٨
	الذين قتلوا ٣، ١٦٩، ٤٤٧
	و قتلوا ١٩٥٣
	ثم قتلوا ٥٨٢٢
	لم يقتل ١٥٤٢
	فيقتل ٧٤٤
	و يقتلون ١١١٩
	سقتل ١٢٧٧
	يقتلون أبناءكم ١٤١٧
	و قتلوا يقتلوا ٣٣٦١
	أن يقتلوا ٣٣٥
	قاتل ١٠٥٧، ١٤٦٣
	ولو قاتلكم ٢٢٤٨
	قاتلهم الله ٩، ٣٠، ٦٣، ٤
	قاتلوا ٣، ١٩٥، ٣٣، ٢٠، ٥٧
	١٠
	قاتلوكم ٢، ١٩١، ٩٦٠
	لفاتلوكم ٩٠٤
	فقتل ١٢٣
	تقاتلوا ٩، ٢٤٦، ٨٣
	تقاتلون ٤، ٩٠٧، ١٣
	تقاتلونه ١٦٤٨
	ولا تقاتلوه ١٩١٢
	تقاتل ٢٤٦٢
	و من يقاتل ٧٤٤
	فليقاتل ٧٤٤
	يقاتلوكم أو يقاتلوا ٩٠٤
	حتى يقاتلوكم ١٩١٢
	و أن يقاتلوكم ١١١٣
	لم يقاتلوكم ٤، ٩٠، ٦٠، ٨
	يقاتلون ٩، ٧٦، ٩، ١١١، ٦١
	٢٠، ٧٣، ٤
	يقاتلوتكم ٢، ١٩٠، ٢١٧، ٩
	١٤٥٩، ٣٦
	فقاتل في ٤، ٨٤
	فقاتلوا ٢٤٥٥

١٦٢، ٥١٨، ٢٢، ١٠، ٢٨، ٤٧	٨٨٦ نقادر	٢١٠٠ فالمرديات قدحا	١٦٧٣، ٢٤٤، ١٩٠، ٢
٧٦٢، ٤٨٤٢، ٣٦٣٠	بفادر على ٨١٣٦، ٢٣٤٦	قدح	٢٩٩، ٣٦، ١٢٣
٥٩، ٥٧١٨، ٨٠، ٥، قدّمث	٤٤٥	قدح	٩٤٩، ١٢٩، ٧٦٤
٥٨٢، ٤٠٧٨، ١٨	الفادر على ٦٥٦	قدح قميص ٢٥١٢	١٤٩، ٣٩٨، ١٩٣٢
٢٤٨٩، ٢٨٥٠، قدّمث	أنهم فادرون ٢٤١٠	قميص قدح ٢٦١٢، ٢٧، ٢٨	و أن فوثلتم ١١٥٩
٤٨١٢، قدّمث	لفادرون ١٨٢٣، ٩٥، ٧٠	طراق قدح ١١٧٢	ولن فوثلوا ١٢٥٩
٦٠، ٣٨، قدّمثوه لنا	٤٠	قدح	للذين يقاتلون ٣٩٢٢
١٢٣٦، قدّموا	فنعم الفادرون ٢٣٧٧	قدح	ما اقتتل ٢٥٢٢
٢٠، ٧٣، و ما تقدّموا ١١٠، ٢	فادرين ٤٧٥، ٢٥٦٨	قدح	اقتتلوا ٢٥٣٢، ٩٤٩
١٤٩، لا تقدّموا	تقدروا ٩٦٦، ٢٨٣٦، ١٢٤١	قدحز عليه ١٦٨٩	يقتلان ١٥٢٨
١٣٥٨، تقدّموا	تقدروا ٢٢٥، ١٦٧٦	قدحزنا ٢٣٧٧	من القتل ١٩١٢، و ٢١٧
٢٢٣٢، وقدّموا لأنفسكم	قدرا مقدورا ٢٨٣٣	ما قدحزوا ٩١٦، ٢٢، ٧٤، ٣٩	في القتل ٢٣١٧
١٢٥٨، قدّموا بين	عنده بمقدار ٨١٣	٦٧	عليهم القتل ١٥٤٣
٢٤٨، ما تقدّم	مقداره ٥٣٢، ٤٧٠	تقدروا ٣٤٥، ٢١٤٨	أو القتل ١٦٣٣
٢٧٧٤، أن يتقدّم	مقدّر ٤٢٥، ٥٥	لن تقدّر ٨٧٢١	قتل أخيه ٣٠٥
٣٠، ٣٤، ولا تستقدّمون	مقدرا ٤٥١٨	و يقدّر ٢٦١٣، ٢٠، ١٧، ٢٨	قتل أولادهم ١٣٧٦
٤٩١٠، ولا يستقدّمون ٣٤٧، ٤٩١٠	مقدرون ٤٢٤٣	١٢، ٢٩، ٢٧٣٠، ٣٦٣٤	قتلهم الأنبياء ١٨١٣، ١٥٥٤
٦١١٦	بمقدّر ٢١١٥، ٢٣، ١٨، ٤٢	و ٢٩، ٥٢٣٩، ١٢٤٢	إن قتلهم ٣١١٧
٩٤١٦، ٢١٠، قدم	٤٩٥٤، ١١٤٣، ٢٧	لا يقدر ٧٥١٦، ٧٦	و قتلوا تقبيلًا ٦١٣٣
الأقدام ١١٨، ٤١٥٥	على قدر ٤٠٢٠	لن يقدر ٥٩٠	عليكم القتال ٢١٦٢، ٢٤٦
ثبت أقدامكم ٧٤٧	إلى قدر ٢٢٧٧	لا يقدر ٢٦٤٢، ١٨١٤	علينا القتال ٧٧٤
ثبت أقدامنا ٢٠٢، ٢٥٠، ١٤٧٣	قدرا مقدورا ٢٨٣٣	ألا يقدر ٢٩٥٧	عليهم القتال ٢٤٦٢، ٧٧٤
تحت أقدامنا ٢٩٤١	قدحز ٢٣٦٢	قدر ١٢٥٤، ٧٦٥	على القتال ٦٥٨
القديم ١٢، ٩٥، ٣٩٣٦	بقدرها ١٧١٣	وقدر ١٠٤١، ١٨٧٤	المؤمنين القتال ٢٥٣٣
إلك قديم ١١٤٦	وقدور ١٣٣٤	كيف قدر ١٩٧٤، ٢٠	فيها القتال ٢٠٤٧
الأقدمون ٧٦٢٦	قدس	والذي قدر ٢٨٧	للقتال ١٢١٣
المستقدمين ٢٤١٥	تقدس لك ٣٠٢	قدحزنا ١٥، ٦٠، ١٨٣٤، ٥٦	قتال فيه ٢١٧٢
قدي	بروح القدس ٨٧٢، ٢٥٣، ٥	٦٠	لقتال ١٦٨
فهداهم اقتده ٩٠٦	١١٠، ١١٠، ٢١٦	والقمر قدحزناه ٣٩٣٦	نعم قتلنا ١٦٧٣
مقدون ٢٣٤٣	القدوس ١٦٢، ٢٣٥٩	قدحزها ٥٧٢٧	في القتلى ١٧٨٢
قدف	المقدس ١٢٢٠، ١٦٧٩	وقدوره ٥١٠	قتا
قدف في ٢٦٣٣، ٢٥٩	المقدسة ٢١٥	قدحزها ٢٢٥، ١٩٨٠	وقتلها ٦١٢
قدحزها ٨٧٢٠	قدم	قدحزها تقدرا ١٦٧٦	قحم
نقدف بالحق ١٨٢١	وقدمنا إلى ٢٣٢٥	الله يقدر ٢٠٧٣	اقتحم الغيبة ١١٩٠
يقذف بالحق ٤٨٣٤	يقدم قومه ٩٨١١	قدحز في السرد ١١٣٤	فوج مقتحم ٥٩٣٨
يقذفون بالغيب ٥٣٣٤	قدم ٦١٣٨، ١٢٧٥	ليلة القدر ١٩٧، ٢، ٣	قدح
اقتفيه ٢٨٢٠، ٢٩	بما قدّمث ٩٥٢، ١٨٢٣، ٤	شي قدحز ٢٦٥	
		حق قدحزه ٩١٦، ٢٢، ٧٤، ٣٩	
		٦٧	
		قادر على ٣٧٦، ٩٩١٧	

قرأ

قرأت القرآن ٩٨١٦، ٤٥١٧
 قرأناه فاتح قرآنه ١٨٧٥
 فقرأه عليهم ١٩٩٢٦
 لتقرأه ١٠٦١٧
 كتاباً تقرأه ٩٣١٧
 يقرأون ٧١١٧، ٩٤١٠
 اقرأ ١٤١٧، ١٩٦ و ٣
 اقرأوا ١٩٦٩
 فاقروا ٣٠٧٣
 وإذا قرأ ٢٠٤٧، ٢١٨٤
 سقرت ٦٨٧
 ثلاثة قروء ٢٢٨٢

قرب

ولا تقربا ٣٥٢، ١٩٧
 لا تقربوا ٤٣٤، ١٥١٦ و
 ١٥٢، ٣٢١٧، ٢٤
 ولا تقربوا ٦٠١٢
 فلا تقربوا ١٨٧٢
 ولا تقربوهن ٢٢٢٢
 فلا يقربوا ٢٨٩
 قزبا قزباناً ٢٧٥
 وقربناه ٥٢١٩
 فتربه إليهم ٢٧٥١
 تقربكم ٣٧٣٤
 ليقربونا ٣٣٩
 اقرب ١٨٥٧، ١٢١ و ٩٧
 اقتربت الساعة ١٥٤
 واقترب ١٩٩٦
 قربة لهم ٩٩٩
 قربات ٩٩٩

قريب ١٨٦٢، ٢١٤، ١٧٤ و
 ٥٦٧، ١١١، ٦٤، ١٤
 ٤٤، ٥٠٣، ٥١، ٤٢، ١٧
 ٤١٥٠، ١٢٦١، ٦٣، ١٠
 يقرب ٨١١١

أقرب ١٠٩٢١، ٢٥٧٢

قرباً ٤٢٩، ٣١١٣، ٥١١٧،
 ٦٣٣٣، ١٨٤٨ و ٢٧، ٥٩
 ١٥، ٧٧٠، ٤٠٧٨
 ذي القربى ٨٣٢، ٣٦٤ و ٨
 ٤١، ٩٠١٦، ٧٥٩
 بذى القربى ٣٦٤
 ذوي القربى ١٧٧٢
 ذا القربى ٣٦١٧، ٣٨٣٠
 في القربى ٢٣٤٢
 أولو القربى ٨٤
 أولي القربى ٢٢٢٤
 أولي قربي ١١٣٩
 ذا قربي ١٠٦٥، ١٥٢٦، ٣٥
 ١٨

أقرب للفقوى ٢٣٧٢، ٨٥
 أقرب منهم ١٦٧٣
 أقرب لكم ١١٤
 هو أقرب ٧٧١٦
 أيمهم أقرب ٥٧١٧
 أقرب رحماً ٨١١٨
 أقرب من ١٣٢٢
 أقرب إليه ١٦٥٠، ٨٥٥٦
 لأقرب ٢٤١٨
 أقربهم مودة ٨٢٥
 والأقربون ٧٤ و ٢٣
 الأقربين ١٨٠ و ٢١٥، ٤
 ٢١٤، ٢٦، ١٣٥
 المستقرين ١٧٢، ١١٥٦
 ٢٨ و ٢١٨٣
 من المقرين ٤٥٣، ٨٨٥٦
 لمن المقرين ١١٤٧، ٤٢٢٦
 ذا مقربة ١٥٩٠
 بقربان ١٨٣٣
 قرباناً ٢٧٥، ٤٦، ٢٨

قرب

قرب ١٤٠٣
 القرب ١٧٢٣

قرد

قردة خاسن ٦٥٢، ١٦٦٧
 منهم القردة ٦٠٥

قرد

كي تقز ٤٠٢٠، ١٣٢٨
 أن تقز ٥١٣٣
 توقز في ٢٣٣٣
 قز عيناً ٢٦١٩
 ثم أقزتم ٨٤٢
 أقزتم ٨١٣
 أقزنا ٨١٣
 تقز في ٥٢٢
 فإن استقر ١٤٣٧

القزار ٢٩١٤، ٣٨٠، ٦٠، ٤٠
 ٣٩
 قزار ٢٦١٤، ١٣٢٣ و ٥٠
 ٢١٧٧
 قزاً ٢٧٢٦، ٤٤٤٠
 قرة أعين ٧٤٢٥، ١٧٣٢
 قرة عين ٩٢٨
 مستقر ٦٦٢، ٦٧٦، ٢٤٧
 فمستقر ٩٨٦
 لمستقر ٣٨٣٦
 المستقر ١٢٧٥
 مستقر ٢٥٢٤، ٦٦ و ٧٦
 يعلم مستقرها ٦١١
 مستقر ٣٥٤، ٢٨
 مستقر ٢٧٢، ٤٠
 من قواير ٤٤٢٧
 قواير ١٥٧٦ و ١٦

قرش

لإيلاف قرش ١١٠٦

قرض

تقرضهم ١٧١٨

أقرضتم الله ١٢٥

أقرضوا الله ١٨٥٧، ٢٠٧٣

تقرضوا الله ١٧٦٤

يقترض الله ٢٤٥٢، ١١٥٧

قرضاً حسناً ٢٤٥٢، ١٢٥، ٥٧

١٨ و ١٧٦٤، ٢٠٧٣

قرطس

في قرطاس ٧٦

قراطيس ٩١٦

قرع

قارعة ٣١١٣

القارعة ١١٠١ و ٢ و ٣

بالقارعة ٤٦٩

قرف

اقرضتموها ٢٤٩

ومن يقترف ٢٣٤٢

وليقترفوا ما هم مقتطفون ٣

١١٣

كانوا يقترفون ١٢٠٦

قرن

من قرن ٦٦، ١٩ و ٧٤، ٩٨

٣٦٥٠، ٣٣٨

قرناً آخرين ٦٦، ٢٣ و ٣١

ذي القرنين ٨٣١٨

بأذا القرنين ٨٦ و ٩٤

أعلكتنا القرون ١٣١٠

من القرون ١١٦١، ١٧١٧، ١٧

٢٠، ١٢٨، ٧٨ و ٣٢، ٢٦

٣١٣٦

القرون الأولى ٥١٢٠، ٤٣٢٨

خلت القرون ١٧٤٦

وكم قصنا ١١ ٢١
قصي
مكاناً قصياً ٢٢ ١٩
المسجد الأقصى ١٧
أقصى المدينة ٢٨ ٢٠ ٣٦
بالعدوة القصوى ٤٢٨
قضب
وعباً وقضباً ٢٨٨٠
قضض
أن يقض ١٨ ٧٧
قضي
قضى أمراً ٢ ١١٧، ٤٧٣، ١٩
٦٨ ٤٠، ٣٥
قضى أجلاً ٦٦
وقضى ربك ١٧ ٢٣
فقضى عليه ٢٨ ١٥
قضى موسى ٢٨ ٢٩
قضى نحيه ٣٣ ٢٣
قضى الله ٣٣ ٣٦
قضى زيد ٣٣ ٣٧
قضى عليها ٣٩ ٤٢
يعقوب قضاه ١٢ ٦٨
فقضاهن ٤١ ١٢
إذا قضوا ٣٣ ٣٧
قضيت ٤ ٦٥، ٢٨ ٢٨
قضيت ٢ ٢٠٠، ٤٠٢ ١٠
قضينا إليه ١٥ ٦٦
قضينا إلى ١٧ ٤٤، ٢٨ ٤٤
قضينا عليه ٣٤ ١٤
إنما تقضي ٢٠ ٧٢
ليُقضى علينا ٤٣ ٧٧
لما يقضى ٨٠ ٢٣
ثم يقضوا ٢٢ ٢٩
لا يقضون ٤٠ ٢٠

قصر
أن تقصروا ٤ ١٠١
لا يقصرون ٧ ٢٠٢
قصر مثبذ ٢٢ ٤٥
بشر كالقصر ٧٧ ٣٢
قصوراً ٧ ١٠، ٢٥ ١٠
قاصرات ٣٧ ٤٧، ٣٨ ٥٥ ٥٢
٥٦
مقصورات ٥٥ ٧٢
ومقصرين ٤٨ ٢٧
قصص
قضى عليه القصص ٢٨ ٢٥
قصصنا ١٦ ١١٨، ٤٠ ٧٨
قصصناهم عليكَ ٤ ١٦٤
لا تقتص ١٢ ٥
نقص عليكَ ١١ ١٠، ١١ ١٢٠
٣١٢، ١٨ ١٣، ٢٠ ٩٩
لم تقتص ٤٠ ٧٨
لم تقتصهم ٤ ١٦٤
للتقتص ٧٧
نقصه عليكَ ١١ ١٠٠
يقض ٢٧ ٥٧، ٢٧ ٧٦
يقضون ٦ ١٣٠، ٢٥٧ ٣٥
قُتِبَ ٢٨ ١١
فاقصى القصص ٧ ١٧٦
القصص ٢٣ ٦٢، ٧ ١٧٦، ١٢
٣ ٢٥٢٨
قصصاً ١٨ ٦٤
في قصصهم ١٢ ١١١
القصص ٢ ١٧٨، ١٧٩
قصصاً ٢ ١٩٤، ٤٥٥
قصف
قاصفاً من الريح ١٧ ٦٩
قصم

يقسمون رحمة ٤٣ ٣٢
أقسمتم ١٤ ٤٤
أقسموا ٥٣ ٦، ١٠٩ ١٦
٢٨، ٢٤ ٥٣، ٣٥ ٤٢، ٦٨ ١٧
لا أقسم ١٧٥، ٢ ١٩٠
فلا أقسم ٥٦ ٧٥، ٦٩ ٣٨، ٧٠
٤٠، ٨١ ١٥، ٨٤ ١٦
لا تقسموا ٢٤ ٥٣
يقسم المجرمون ٣٠ ٥٥
فيقسمان ٦٥ ١٠، ١٠٧
واقسمهما ١٧ ٢١
تقاسموا بالله ٢٧ ٤٩
تقسموا ٣٥
وإنه ليقسم ٥٦ ٧٦
قسم لذي ٩ ٥٨
القسم ٤ ٨
قسمه ٥٣ ٢٢، ٥٤ ٢٨
جزء مقسوم ١٥ ٤٤
فالمقسّمات ٥١ ٤
على المقسمين ١٥ ٩٠
قسو
قست قلوبكم ٢ ٧٤، ٣٦ ٤٣
قست قلوبهم ٥٧ ١٦
قلوبهم قاسية ٥ ١٣
القاسية قلوبهم ٢٢ ٥٣
للقاسية قلوبهم ٣٩ ٢٢
أشد قسوة ٢٤ ٧٤
قشعر
قشعر منه ٣٩ ٢٣
قصد
واقصد في ٣١ ١٩
قصد السبيل ١٦ ٩
سفرأ قاصداً ٩ ٤٢
مقتصد ٣١ ٢٢، ٣٥ ٢٢
أمة مقتصدة ٥ ٦٦

قروناً ٢٣ ٤٢، ٢٥ ٣٨، ٢٨ ٤٥
قرين ٣٧ ٥١، ٤٣ ٣٦
القرين ٤٣ ٣٨
قريباً ٤ ٢٨
قال قرينه ٢٣٠، ٢٧
قراءة ٤١ ٢٥
مقرنين ١٤ ٤٩، ٢٥ ١٣، ٣٨
٢٨
مقرنين ٤٣ ١٣
مقرنين ٤٣ ٥٣
قارون ٢٨ ٧٦، ٢٩ ٧٩، ٢٩ ٣٩
٢٤ ٤٠
قصور
فرت من قسورة ٧٤ ٥١
قسي
منهم قسيسين ٥ ٨٢
قسط
تقسطوا ٤ ٣٤، ٨٦٠
وأقسطوا ٩ ٤٩
القاسطون ٧٢ ١٤ و ١٥
أقسط ٢ ٢٨٢، ٣٣ ٥
المقسطين ٢٥ ٤٢، ٩٤٩ ٨٦٠
بالقسط ١٨٣ و ٢١، ٤ ١٢٧ و
١٣٥، ٨٥ و ٤٢، ٦ ١٥٢ و
٢٩ ٤١٠ و ٤٧، ٥٤ ١١
٨٥ ٩٥٥، ٥٧ ٢٥
القسط ٢١ ٤٧
قسطس
بالقسطاس ١٧ ٣٥، ٢٦ ١٨٢
قسم
نحن قسمنا ٤٣ ٣٢

تقلب وجوههم ٦٦٣٣	لأقعدن لهم ١٦٧	وقطعنا ٧٢٧	ليقتني الله ٤٢٨ و ٤٤
تقلب فيه القلوب ٢٧٢٤	فلا تقعد ٦٨٦	ثم لقطعنا ٤٦٦٩	يقضي بالحق ٢٠٤٠
انقلب على ١١٢٢	فتفتد ٢٩ و ٢٢١٧	تقطعون السيل ٢٩٢٩	يقضي بينهم ٩٣١٠، ٧٨٢٧
انقلبتم ٩٥٩، ١٤٤٣	لا تقعدوا ١٤٠، ٨٦٧	يقطع دابر ٧٨	١٧٤٥
انقلبوا ١١٩٧، ١٢١٢، ٦٢، ٨٣	كنا تقعد ٩٧٢	ليقطع ١٢٧٣، ١٥٢٢	فاقضي ما أنت قاض ٧٢٢٠
٣١	اقعدوا ٥٩، ٤٦	يقطعون ٢٧٢، ٢٥١٣	اقضوا إلي ٧١٠
فاقضبوا ١٧٤٣	فاقعدوا ٨٢٩	ولا يقطعون ١٢١٩	وقضي الأمر ٢٠٢، ٤٤١١
فتنقلبوا ٢١٥، ١٤٩٣	بالقعود ٨٢	فاقطعوا ٢٨٥	٤١٢، ٢٢١٤، ٣٩١٩
ينقلب ١٤٤٣، ١٤٤٣، ٤٨	عليها قعود ٦٨٥	فقطع دابر ٤٥٦	قضي بينهم ٤٧١٠ و ٥٤، ٣٩
٩٨٤، ٤٦٧، ١٢	وقعودا ١٩١٣، ١٠٣٤	فقطع أمعاءهم ١٥٤٧	٧٥ و ٦٩
فينقلبوا ١٢٧٣	أو قاعد ١٢١٠	فتلن ٣١١٢ و ٥٠	قضي بالحق ٧٨٤٠
ينقلبون ٢٢٧، ٢٦	القاعدون ٩٥٤	قطعناهم ١٦٠٧ و ١٦٨	فلما قضي ٢٩٤٦
تقلب ١٤٤٢، ١٩٦٣	قاعدون ٢٤٥	لأقطين ١٢٤٧، ٤٩٢٦	لقضي الأمر ٨٦ و ٥٨
وتقلب ٢٦، ٢١٩	على القاعدين ٩٥٤	فلأقطين ٧١٢٠	لقضي إليهم ١١٠
تقلبهم ٤٦١٦، ٤٤٠	مع القاعدين ٤٦٩ و ٨٦	تقطعوا أرحامكم ٢٢٤٧	لقضى بينهم ١٩١٠، ١١
يعلم تنقلبكم ١٩٤٧	قعيد ١٧٥٠	فلمنت ٢١١٣، ١٩٢٢	١١٠، ٤٥٤١، ١٤٤٢ و ٢١
منقلبون ١٢٥٧، ٥٠٢٦	القواعد ١٢٧٢، ٢٦١٦، ٢٤	أو تقطع ٣٢٥	فصيت الصلاة ١٠٦٢
لمنقلبون ١٤٤٣	٦٠	لقد تقطع ٩٤٦	ليقتضى أجل ٦٠٦
أي منقلب ٢٢٧، ٢٦	في مقعد ٥٥٥٤	وتقطعت ١٦٦٢	يقتضى ١١٤٢٠، ٣٦٣٥
منقلب ٣٦١٨	بمقعدهم ٨١٩	وتقطعوا أرحم ٩٣٢١	أنت قاض ٧٢٢٠
غلظ القلب ١٥٩٣	مقاعد ١٢١٣، ٩٧٢	تقطعوا أرحم ٥٣٢٣	كانت القاضية ٢٧٦٩
ينقلب ٨٤٣٧، ٨٤٣٧، ٥٠		تقطع قلوبهم ١١٠٩	مقتضى ٢١١٩ و ٧١
٢٣	قعر	يقطع ١١١١، ٦٥١٥	
قلب ٣٥٤٠، ٣٧٥٠	منقعر ٢٠٥٤	قطع متجاوزات ٤١٣	قطر
قلب ٩٧٢، ٢٦، ١٩٤٢، ٤٢		قطعا ٢٧١٠	عين القطر ١٢٣٤
٢٤	قفل	قاطعة ٣٢٢٧	عليه قطر ٩٦١٨
قلبه ٢٠٤٢، ٢٨٣، ٢٤٨	أقفاها ٢٤٤٧	مقطوع ٦٦١٥	أقطار السموات ٣٣٥٥
١٠٦١٦، ٢٨١٨، ٣٣، ٢٢		لا مقطوعة ٣٣٥٦	من أقطارها ١٤٣٣
١١٦٤، ٢٣٤٥	قفي	قطف	من قطران ٥٠١٤
على قلبها ١٠٢٨	ولا تقف ٣٦١٧	قطوفها ٢٣٦٩، ١٤٧٦	بقطار ٧٥٣
ليطمن قلبي ٢٦٠٢	فقينا ٨٧٢، ٤٦٥، ٢٧٥٧		قطارا ٢٠٤
من قلبين ٤٣٣	قلب	قطمر	القاضي المقنطرة ١٤٣٣
في قلوب ١٥١٣، ١٣١٥	وإليه تقلبون ٢١٢٩	من قلمير ١٣٣٥	
على قلب ١٠١٧، ٧٤١٠	وقلوبك ٤٨٩	قعد	عجل لنا قمتا ١٦٣٨
٢٤٤٧، ٥٩٣٠	وتقلب ١١٠٦	قعد الذين ٩٠٩	قطع
لهم قلوب ١٧٩٧، ٤٦٢٢	وتقلبهم ١٨١٨	وقعدوا ١٦٨٣	قطعتهم ٥٥٩
في قلوب ١٢٨، ٢٦، ٢٠٠	تقلب ٤٤٢٤، ٤٢١٨		
٢٧٥٧، ٤٤٨			
قلوب فريق ١١٧٩			
قلوب الذين ٤٥٣٩			

فهم قمحون ٨٣٦	إلا قليلاً ٨٣٢ و ٢٤٦ و ٢٤٩،	نملتن قلوبهم ١٣ ٢٨	قلوب يومئذ ٨٧٩
قصص	٥٤٦ و ٨٣ و ١٤٢ و ١٥٥،	قلوبهم منكراً ١٦ ٢٢	القلوب ١٣ ٢٨، ٢٢ ٢٢ و ٤٦
قميصه ١٢ ١٨، و ٢٦ و ٢٧	١٣، ١١٦ ١١، ١٢ ٤٧ و ٤٨،	لاهي قلوبهم ٢١ ٢	٢٤ ٢٧، ٣٣ ١٠، ٤٠ ١٨
قميصي ١٢ ٩٣	١٧ ٥٢، ٦٢ و ٧٦ و ٨٥ ٢٣،	القاسية قلوبهم ٢٢ ٥٢، ٣٩ ٢٢	صفت قلوبكم ٦٦ ٤
قمطر	١١٤، ٢٨ ٥٨، ٣٣ ١٦ و ١٨	له قلوبهم ٢٢ ٥٤	قست قلوبكم ٢ ٧٤
عبروا قمطيرا ٧٦ ١٠	و ٢٠ و ٦٠، ٤٨ ١٥، ٧٣ ٢	قلوبهم وجلة ٢٣ ٦٠	كسبت قلوبكم ٢ ٢٢٥
قمع	فأمنته قليلاً ٢٦٦ ١٢	بل قلوبهم ٢٣ ٦٢	بين قلوبكم ٣ ١٠٢
ولهم مقامع ٢١ ٢٢	قليل ما ٣٧ و ١٠، ٢٣ ٧٨،	عن قلوبهم ٣٤ ٢٢	لنملتن قلوبكم ١٢٦ ٣
قمل	٢٧ ٦٢، ٣٢ ٩، ٤٠ ٥٨، ٦٧	جلودهم و قلوبهم ٣٩ ٢٢	لنملتن به قلوبكم ٨ ١٠
الجراد والقمل ٧ ١٣٣	٢٣، ٦٩ ٤١ و ٤٢	امتنح الله قلوبهم ٩ ٣٤	في قلوبكم ٣ ١٥٤، ٨ ٧٠، ٣٣
قنت	كتم قليلاً ٧ ٨٦	تخشع قلوبهم ٥٧ ١٦	٥١، ٤٨ ١٢، ٤٩ ٧ و ١٤
ومن يقنت ٣١ ٣٣	منامك قليلاً ٨ ٤٣	قلوبهم شتى ٥٩ ١٤	على قلوبكم ٦٦ ٤٦، ١١٨
اقتني لربك ٤٣ ٣	فليضحكوا قليلاً ٩ ٨٢	أزاح الله قلوبهم ٦١ ٥	تعمدت قلوبكم ٣٣ ٥
هو فانت ٩ ٣٩	شيئاً قليلاً ١٧ ٧٤	لقلوبكم و قلوبهم ٣٣ ٥٢	لقلوبكم ٣٣ ٥
فأنتا لله ١٦ ١٢٠	نمتهم قليلاً ٣١ ٢٤	قلد	قلوبنا ٢ ٨٨، ٨٣ ٤، ١٥٥ ٥
فأنتات ٤ ٣٤، ٦٦ ٥	بكفرك قليلاً ٣٩ ٨	القلاند ٢٥ و ٩٧	١١٢، ٤١ ٥٩، ١٠ ١٠١
فأنتات ٤ ٣٤، ٦٦ ٥	المداب قليلاً ٤٤ ١٥	له مقاليد ٣٩ ٦٣، ٤٢ ١٢	على قلوبهم ٢ ٦٧، ٢٥ ٧
فأنتات ٣٣ ٣٥	كانوا قليلاً ٥١ ١٧	قلع	١٠٠، ٨٧ ٩، ٩٣ ١٠، ٨٨
فأنتون ١١٦ ٢ ٢٣٠	أعطى قليلاً ٥٣ ٣٤	قلل	١٦ ١٠٨، ١٧ ٤٦، ١٨ ١٤ و
فأنتين ٢ ٢٣٨	منه قليلاً ٧٣ ٣	مما قل ٤ ٧	٥٧، ٤٧ ١٦، ٣٦٣ ٨٣، ١٤
فأنتين ٣ ١٧، ٣٣ ٣٥، ٦٦	مهلهم قليلاً ٧٣ ١١	و يقتلكم ٤٤٨ ٤٤	في قلوبهم ٢ ١٠٢ و ٩٣، ٧٣ و
١٢	تتمعوا قليلاً ٧٧ ٤٦	أقلت سبحانه ٧٧ ٥	١٥٦ و ١٦٧، ٤٦٣ ٥، ٥٢ ٨
قنط	فقليل ما ٢ ٨٨	قلل	٤٩، ٦٤ ٩ و ٧٧ و ١١٠ و
بعدها قنطوا ٤٢ ٢٨	لشرذمة قليلون ٢٦ ٥٤	مما قل ٤ ٧	١٢٥، ٢٢ ٥٢، ٢٤ ٥٠، ٣٣
لا تقنطوا ٣٩ ٥٢	فنة قليلة ٢ ٢٤٩	و يقتلكم ٤٤٨ ٤٤	١٢ و ٢٦ و ٦٠، ٤٧ ٢٠ و
ومن يقنط ١٥ ٥٦	أقل ١٨ ٣٩، ٧٢ ٢٤	أقلت سبحانه ٧٧ ٥	٢٩، ٤٨ ١١ و ١٨ و ٢٦، ٥٨
هم يقنطون ٣٠ ٣٦	قلم	مناخ قليل ٣ ١٩٧، ١٦ ١١٧	٢٢، ٥٩ ٢٠، ٧٤ ٣١
من القائلين ١٥ ٥٥	والقلم ٦٨ ١	إلا قليل ٩، ٦٦ ٩، ٣٨ ١١، ٤٠	بين قلوبهم ٢٣٨ ٦
فيؤوس قنوط ٤١ ٤٩	أفلام ٣١ ٢٧	٢٢ ١٨	تشابهت قلوبهم ٢ ١١٨
	أفلامهم ٣ ٤٤	الدنيا قليل ٤ ٧٧	قلوبهم قاسية ١٣٠ ١
	قلبي	أنتم قليل ٦٨ ٢	تؤمن قلوبهم ٥ ٤١
	وما قلي ٩٣ ٣	عما قليل ٢٣ ٤٠	يظهر قلوبهم ٥ ٤١
	من القائلين ٢٦ ١٦٨	و قليل من ٣٤ ١٣، ٥٦ ١٤	قست قلوبهم ٦ ٤٣، ٥٧ ١٦
	قمح	سدر قليل ٣٤ ١٦	وجلت قلوبهم ٢٨ ٢٢، ٣٥
		و قليل ما هم ٣٨ ٢٤	تأبى قلوبهم ٩ ٨
		نمت قليلاً ٢١ و ٧٩ و ١٧٤،	غبط قلوبهم ٩ ١٥
		٧٧٣ و ١٨٧ و ١٩٩، ٥ ٤٤،	ارتابت قلوبهم ٩ ٤٥
		٩٥ ١٦، ٩ ٩	المؤلفة قلوبهم ٩ ٦٠
			تقطع قلوبهم ٩ ١١٠
			صرف الله قلوبهم ٩ ١٢٧

عذاب مقيم ١١، ٦٨ ٩، ٣٧ ٥	أقيموا وجوهكم ٢٩ ٧	فلنقم طائفة ١٠٢ ٤	فتح
٤٥ ٤٢، ٤٠ ٣٩، ٣٩	أقيموا الدين ١٣ ٤٢	لا تتم ٩ ٨٤ و ١٠٨	أطعموا الفائع ٣٦ ٢٢
تعيم مقيم ٢١ ٩	أقيموا الوزن ٩ ٥٥	تقوم فيه ١٠٨ ٩	منعني رؤوسهم ٤٣ ١٤
مقيم الصلاة ٤٠ ١٤	أقيموا الشهادة ٢ ٦٥	حين تقوم ٤٨ ٥٢، ٢١٨ ٢٦	قنوا
لسبل مقيم ٧٦ ١٥	فاقيموا الصلاة ٢٢، ١٠٣ ٤	يوم تقوم ٣٠ و ١٢ ٣٠ و ١٤	من ظلمها قنوا ٩٩ ٦
والمقيمي الصلاة ٣٥ ٢٢	١٣ ٥٨، ٧٨	٥٥، ٤٦ ٤٠، ٢٧ ٤٥	قني
المقيمين الصلاة ١٦٢ ٤	استقاموا ٤١، ٣٠ ٤٦	أن تقوم ٢٥ ٣٠، ٣٩ ٢٧	واقني ٤٨ ٥٣
الدين القيم ٣٠، ٤٠ ١٢، ٣٦ ٩	١٦ ٧٢، ١٣	تقوم أدنى ٢٠ ٧٣	فهر
٤٣ و ٣٠	أن يستقيم ٢٨ ٨١	أن تقوموا ٤٦ ٣٤، ١٢٧ ٤	فلا تغير ٩ ٩٣
قيماً لينذر ٢ ١٨	استقيم كما ١٥ ٤٢	كما يقوم ٢٧ ٥	هر القاهر ١٨ ٦ و ٦١
كعب قيمه ٣ ٩٨	فاستقيم كما ١١٢ ١١	يوم يقوم ٧٨، ٥١ ٤٠، ٤١ ١٤	قاهرون ١٢٧ ٧
دين القيمة ٥ ٩٨	فاستقيما ٨٩ ١٠	٦٨٣، ٣٨	القهار ١٢ ٣٩، ١٣ ١٦، ١٤
قواماً ٦٧ ٢٥	فاستقيموا ٦ ٤١، ٧٩ ٦	ليقوم الناس ٢٥ ٥٧	١٦ ٤٠، ٤٣ ٣٩، ٦٥ ٣٨، ٤٨
ديناً قيماً ١٦٦ ١	قائم ٣٣ ١٣، ١٠٠ ١١، ٣٩ ٣	يقومون مقامهما ١٠٧ ٥	قوب
إقام الصلاة ٣٧ ٢٤، ٧٣ ٢١	قائماً ٣٩، ١٢ ١٠، ٧٥ و ١٨ ٣	لا يقومون ٢ ٢٧ ٥	قاب قوسين ٩ ٥٣
يوم إقامتكم ٨٠ ١٦	١١ ٦٢، ٩	قم ٢٧ ٤، ٢٧ ٣	قوت
أحسن تقويم ٤ ٩٥	بشهاداتهم قاتمون ٣٣ ٧٠	قوموا ٢ ٢٣٨	فيها أقواتها ١٠ ٤١
الصراف المتيقم ٣٧ ٦، ١	للطائفين والقاتمين ٢٦ ٢٢	أقام أصلاً ١٨ ٩، ١٧٧ ٢	شيء متيناً ٨٥ ٤
١١٨	قائمة ١٨، ٧١ ١١، ١١٣ ٣	فاقامه ٧٧ ١٨	قوس
بالقسط المستقيم ٢٦ ٣٥ ١٧	٥ ٥٩، ٥٠ ٤١، ٣٦	أقاموا الصلاة ١٧٠ ٧، ٢٧٧ ٢	قاب قوسين ٩ ٥٣
١٨٢	قيام ٤٥ ٥١، ٦٨ ٣٩	٥ ٩ و ١١، ١٣ ٢٢، ٢٢ ٢٢، ٤١	قوت
صراطك المستقيم ١٦ ٧	قياماً ٥، ١٠٣ ٥، ٤ ١٩١ ٣	٣٨ ٤٢، ٢٩ و ١٨ ٣٥	فيها أقواتها ١٠ ٤١
صراط مستقيم ١٤٢ ٢ و	٦٤ ٢٥، ٩٧	أقاموا التوراة ٦٦ ٥	شيء متيناً ٨٥ ٤
٦، ١٦٥، ١٠١ و ٥١ ٣، ٢١٣	قوامون ٣٤ ٤	فاقامت لهم ١٠٢ ٤	قوس
٣٩ و ٨٧ و ١٦١، ١٠ ٢٥	قوامين ٨ ٥، ١٣٥ ٤	أقيم الصلاة ١٢ ٥	قاب قوسين ٩ ٥٣
١٩، ١٢١ و ٧٦ ١٦، ٥٦ ١١	التقوم ١١١ ٢٠، ٢٣، ٢٥٥ ٢	تقيموا التوراة ٦٨ ٥	قوع
٤٦ ٢٤، ٧٣ ٢٣، ٥٤ ٢٢، ٣٦	أقوم ٩، ١٧، ٤٦ ٤، ٢٨٢ ٢	فلا تقيم ١٠٥ ١٨	قاعاً صفصاً ١٠٦ ٢٠
٤٣ ٤٣، ٥٢ ٤٢، ٦١ و ٤ ٣٦	٦٧٣	يقيموا ٢٣٠ و ٢٢٩ ٢	كراب ببيعة ٣٩ ٢٤
٦١ و ٦٦، ٦٤ و ٢٢ ٦٧	مقام إبراهيم ٩٧ ٣، ١٢٥ ٢	يقيموا الصلاة ٥ ٩٨، ٣١ ١٤	قوم
علي مستقيم ٤١ ١٥	مقام كريم ٢٦ ٤٤، ٥٨ ٢٦	ليقيموا الصلاة ٣٧ ١٤	قام عباده ١٩ ٧٢
مدى مستقيم ٦٧ ٢٢	مقام معلوم ١٦٤ ٣٧	يقيمون الصلاة ٨، ٥٥ ٥، ٣٢ ١٤	قاموا ١٤ ١٨، ١٤٢ ٤، ٢٠ ٢٠
طريق مستقيم ٣٠ ٤٦	مقام أمين ٥١ ٤٤	٤ ٣١، ٣٢٧، ٧١ ٩، ٣	إذا قمتهم ٦٥
صراطاً مستقيماً ٦٨ و ١٧٥	مقام ربه ٤٠ ٧٩، ٤٦ ٥٥	أقم وجهك ١٠٥ ١٠	
٢٠ و ٢ ٤٨	مقاماً ٧٣ ١٩، ٧٩ ١٧	أقم الصلاة ١١، ١١٤ ١٧، ٧٨	
ربك مستقيماً ١٣٦ ٦	من مقامات ٣٩ ٢٧	٢٠، ١٤ ٢٩، ١٧ ٣١	
صراطي مستقيماً ١٥٣ ٦	مقامهما ١٠٧ ٥	فاقم وجهك ٤٣ و ٣٠ ٣٠	
لقوم يوقنون ١١٨ ٢، ٥٠ ٥	مقامي ١٤ ١٤، ٧١ ١٠	أقمن الصلاة ٢٣ ٣٣	
٤٤٥ و ٢٠	لا مقام لكم ١٣ ٣٣	أقيموا الصلاة ٨٣ و ٤٢ ٢	
لقوم يعقلون ١٣٦ ٢، ١٣ ٤	مقاماً ٧٦ و ٦٦ ٢٥	٨٧ ١٠، ٧٢ ٦، ٧٧ ٤، ١١٠	
٢٤ ٣٠، ٣٥ ٢٩، ٦٧ و ١٢ ١٦	دار المقامة ٣٥ ٣٥	٢٠ ٧٣، ٣١ ٣٠، ٥٦ ٢٤	

يا قوم لا ٢٩ و ٥١ و ٨٩	١٣ ٥٩	١٠٧ ١٦ ٨٦ ١٠ ٣٧٩	و ٤٥ ٢٨ ٥
يا قوم من ٣٠ ١١	قوم لا يعلون ١٤ ٥٩ ٥٨	القوم الظالمين ٨٦ ٣ ٢٥٨ ٢	لقوم يعلمون ٩٧ ٦ ٢٣٠ ٢
يا قوم استغفروا ٥٢ ١١	قوم لا يعلون ٦٩	٨٦ ٦ ٥١ ٥ و ٤٧ ٧ ١٤٤	١٠ ٥ ١١٩ ٣٢ ٧ ١٠ ٥
يا قوم هذه ٦٤ ١١	قوم لا يؤمنون ١٢ ١٠ ١ ١٠	٢٨ ٢٣ ١٠ ٩ و ١٩ ٩ ١٥٠	٣ ٤١ ٥٢ ٢٧
يا قوم هؤلاء ٧٨ ١١	٨٨ ٤٣ ٣٧	و ٢١ ٢٨ ١٠ ٢٦ ٩٤ و ٢٥	لقوم آخرين ٤١ ٥
يا قوم أوفوا ٨٥ ١١	قوم مؤمنين ١٤ ٩	و ٦٢ ٧ ٦١ ١٠ ٤ ٦ ٥٠	لقوم يفتقرون ٩٨ ٦
يا قوم أرعطي ٩٢ ١١	قوم مجرمين ٣٢ ٥١ ٥٨ ١٥	١١ ٦٦	لقوم يؤمنون ٥٢ ٧ ٩٩ ٦
يا قوم ألم ٨٦ ٢٠	قوم مجرمون ٢٢ ٤٤	القوم الفاسقين ٢٦ و ٢٥ ٥	١٦ ١١١ ١٢ ٢٠ ٣ و ١٨٨
يا قوم إنما ٣٩ ٤٠ ٩٠ ٢٠	قوم يفرقون ٥٦ ٩	١٠ ٨ ٢٤ ٩ ٢٤ و ٨٠ و ٩٦ ٦١	٦٤ و ٢٩ ٣ ٢٨ ٨٦ ٢٧ ٧٩
يا قوم لم ٥ ٦١ ٤٦ ٢٧	قوم إبراهيم ٤٣ ٢٢ ٧٠ ٩	٦ ٦٣ ٥	٢٤ و ٥٢ ٣٩ ٣٧ ٣٠
يا قوم اتبعوا ٢٠ ٣٦	قوم يونس ٩٨ ١٠	من القوم ١٤٠ ٣	لقوم يذكرون ١٣ ١٦ ١٦ ٦ ٦
يا قوم لكم ٢٩ ٤٠	قوم هود ٨٩ و ٦٠ ١١	القوم الفاسقون ٣٥ ٤٦	لقوم يشكرون ٥٨ ٧
يا قوم اتبعون ٢٨ ٤٠	قوم لوط ٨٩ و ٧٤ و ٧٠ ١١	لهؤلاء القوم ٧٨ ٤	لقوم يتقون ٦ ١٠
يا قوم مالي ٤١ ٤٠	٢٢ ٤٣ ٢٦ ١٦٠ ٣٨ ١٢	ابتغاء القوم ١٠ ٤ ٤	لقوم يشكرون ٣ ١٣ ٢٤ ١٠
يا قوم أليس ٥١ ٤٣	٣٣ ٥٤	القوم الصالحين ٨٤ ٥	١٦ ١١ ٣٠ ٦٩ و ٣٩
قوموا فكروا ٨٦ ٣	قوم صالح ٨٩ ١١	القوم الذين ١٢٧ ٧ ٤٥ ٦	٤٢ ١٣ ٤٥
قوموا جبارين ٢٢ ٥	قوم مسحورون ١٥ ١٥	و ١٧٦ ١٧٧ ٢١ ٧٧ ٢٥ ٢٦	لقوم يسمعون ١٦ ٦٧ ١٠
قوموا ليسوا ٨٩ ٦	قوم متذكرون ٢٥ ٥١ ٦٢ ١٥	القوم الظالمون ٤٧ ٦	٦٥ ٢٣ ٣٠
قوموا عمن ٦٤ ٧	قوم سوء ٧٧ و ٧٤ ٢١	القوم الضالين ٧٧ ٦	لقوم عابدين ١٠ ٦ ٢١
قوموا مجرمين ٧٥ ١٠ ١٣٣ ٧	قوم آخرون ٤ ٢٥	القوم المجرمين ١٠ ١٤٧ ٦	لقوم لا يؤمنون ٤٤ ٢٣
٣١ ٤٥	قوم فرعون ١٧ ٤٤ ١١ ٢٦	٢٥ ٤٦ ١١٠ ١٢ ١٣	قوم ظلوما ١١٧ ٣
١٦٤ ٧ قوموا	قوم عادون ١٦٦ ٢٦	القوم الخاسرون ٩٩ ٧	إلى قوم ١٦ ٤٨ ٩٠ ٤
١٣ ٩ قوموا	قوم كافرين ٤٣ ٢٧	إن القوم ١٥٠ ٧	من قوم ١٠ ٩ ٧ ٩٢ ٤
٥٧ ١١ ٣٩ ٩ قوموا	قوم نفتون ٤٧ ٢٧	القوم الكافرون ٨٧ ١٢	١١ ٤٩ ٥٨٨ ١٢٧
١٢ ٢٧ ٥٣ ٩ قوموا	قوم طاعون ٣٢ ٥٢ ٥٣ ٥١	من القوم ٥٩ ١٦	شأن قوم ٨ و ٢٥
٤٦ ٥١ ٥٤ ٤٣ ٣٢ ٢٨	يا قوم إنكم ٥٤ ٢	فترى القوم ٧ ٦٩	هم قوم ١١ ٥
١١٥ ٩ قوموا	يا قوم أذكروا ٢٠ ٥	زينة القوم ٨٧ ٢٠	أهواء قوم ٧٧ ٥
٢٣ ٤٦ ٢٩ ١١ قوموا	يا قوم ادخلوا ٢١ ٥	غنم القوم ٧٨ ٢١	سألها قوم ١٠ ٢ ٥
٩ ١٢ قوموا	يا قوم إني ٣٠ ٤٠ ٧٨ ٦ و ٣٠	القوم المفسدين ٣٠ ٢٩	قوم آخرون ١٣٣ ٦
٨٦ ١٨ قوموا	٢٧١ ٣٢	يسخر القوم ١١ ٤٩	قوم نوح ١١ ٧٠ ٩ ٦٩ ٧
٩٣ ١٨ قوموا	يا قوم اعلموا ٩٣ ١١ ١٣٥ ٦	قوم تبع ١٤ ٥٠ ٣٧ ٤٤	٨٩ ١٤ ٩ ٤٢ ٢٢ ٢٥ ٣٧
٩٧ ١٩ قوموا	٢٩ ٣٩	قوم خصمون ٥٨ ٤٣	٢٦ ١٠ ٥ ٤٠ ١٢ ٣٨ ١٠ ٥
٢٨ ٤٤ ١١ ٢١ قوموا	يا قوم عبدوا ٧٣ و ٦٥ ٥٩ ٧	قوم يعدلون ٦٠ ٢٧	٣١ ١٢ ٥٠ ١٢ ٥٣ ٤٦ ٥١
٤٦ ٢٣ قوموا	و ٨٤ ١١ ٥٠ ٦١ و ٨٤	قوم تجهلون ٥٥ ٢٧ ١٣٨ ٧	٩ ٥٤
١٠ ٦ ٢٣ قوموا	٢٣ ٢٩ ٢٢ ٢٣	قوم موسى ٢٨ ١٥٩ و ١٤٨ ٧	قوم مسرفون ١٩ ٣٦ ٨١٧ ٦
١٢ ٤٨ ١٨ ٢٥ قوموا	يا قوم ليس ٦٧ و ٦١ ٧	٧٦	بقوم ١١ ١٣ ٥٤ ٥
٣٦ ٣٣ ٢٢ ٤٦ ٢٨ قوموا	يا قوم لقد ٩٣ و ٧٩ ٧	على قوم ٥٣ ٨ ١٢٨ و ٩٣ ٧	للقوم الظالمين ١١ ٨٥ ١٠
٦	يا قوم إن ٨٤ و ٧١ ١٠	و ٩٠ ١٨ ٧٢	٤٤ ٤١ ٢٣
٣٠ ٣٧ قوموا	يا قوم أرايتم ١١ ٢٨ و ٦٣	لكل قوم ٧ ١٣	القوم الكافرين ٢٦٤ و ٢٥ ٢
٥ ٤٣ قوموا	٨٨	قوم لا يفتقرون ١٢٧ ٩ ٦٥ ٨	و ٦٨ و ٦٧ ٥ ١٤٧ ٣ ٢٨ ٦

تکابین ٤٥٢٢	
کبب	
تکتب وجومهم ٩٠ ٢٧	
تکتبا علی ٢٢ ٦٧	
کبت	
أو تکتبهم ١٢٧٣	
تکتبوا کما تکتب ٥٥٨	
کبد	
فی کبد ٩٠	
کبر	
کبر علیک ٣٥٦	
کبر علیکم ٧١١٠	
کبر مقفاً ٣٦١، ٣٥٤٠	
کبر علی ١٣٤٢	
کبرت کلمه ٥١٨	
مما یکتبر ٥١١٧	
أن یتکبروا ٦٤	
لتکتبروا ١٨٥٢، ٣٧٢٢	
و ربک تکتبر ٣٧٤	
تکبره تکبیراً ١١١ ١٧	
أكبرنه ٣١ ١٢	
أن تکتبر ١٣٧	
الذین یتکتبون ١٤٦٧	
استکتبر ٣٨، ٣٩ ٢٨، ٣٤٢	
٢٣٧٤، ٧٤	
استکتبر ٥٩ ٣٩	
أستکتبر ٧٥ ٣٨	
استکتبرتم ١٠ ٤٦، ٧٨٢	
فاستکتبرتم ٣١ ٤٥	
و استکتبروا ٣٦٧، ١٧٣، ٧٧١، ٤٠	
الذین استکتبروا ٧٥٧ و ٧٦ و	
٤٨٤٠، ٣٢٣٤، ٨٨	
للذین استکتبروا ١٤ ٢١، ٣٤	

ذی قوه ٢٠ ٨١	
أن القوه ١٦٥ ٢	
أولی القوه ٧٦ ٢٨	
ذو القوه ٥٨ ٥١	
إلی قوتکم ٥٢ ١١	
شدید القوی ٥٥ ٣	
قوی ٢٥ ٥٧، ٢٢ ٤٠، ٥٢ ٨	
٢١ ٥٨	
لقوی ٣٩ ٢٧، ٧٤ و ٤٠ ٢٢	
القوی ٤٢، ٢٦ ٢٨، ٦٦ ١١	
١٩	
قویاً ٢٥ ٣٣	
و متاعاً للمفتونین ٧٣ ٥٦	
قیض	
و قیضاً لهم ٢٥ ٤١	
تقیض له ٣٦ ٤٣	
قیل	
هم قائلون ٤٧	
أحسن قیلاً ٢٤ ٢٥	
باب الکاف	
کأس	
تکأس من ٤٥ ٣٧	
کأس ٥٧٦، ١٨ ٥٦	
فہا كأساً ١٧٧٦، ٢٣ ٥٢	
و كأساً ٣٤ ٧٨	
کأن	
و کأنین من نبی ١٤٦٣	
و کأین من آیه ١٠ ٥١٢	
و کأین من قریة ٤٨ ٢٢، ٤٨ ٤٧	
٨٦٥، ١٣	
و کأین من دابة ٦٠ ٢٩	

جاءه قومه ٧٨ ١١	
یقدم قومه ٩٨ ١١	
بلسان قومه ٤ ١٤	
فرعون قومه ٧٩ ٢٠	
له قومه ٧٦ ٢٨	
فی قومه ٥١ ٤٣	
فاستخف قومه ٥٤ ٤٣	
أنذر قومه ٢١ ٤٦	
قومها ٢٤ ٢٧، ٢٧ ١٩	
یقائلوا قومهم ٩٠ ٤	
یأمنوا قومهم ٩١ ٤	
لینذروا قومهم ١٢٢ ٩	
إلی قومهم ٧٤ ١٠	
أحلوا قومهم ٢٨ ١٤	
و قومهم ٥١ ٢٧	
إلی قومهم ٢٩ ٤٦، ٤٧ ٣٠	
لقومهم ٤ ٦٠	
و قومهما ١١٥ ٣٧، ٤٧ ٢٣	
فی قومی ١٤ ٢٧	
إن قومی ١١٧ ٢٦، ٣٠ ٢٥	
لیت قومی ٢٦ ٣٦	
دعوت قومی ٥٧ ١	
قوی	
بقوة ١٤٥ ٧، ٦٣ ٢ و ٩٣، ١٤٥ ٧	
١٢١٩، ٩٥ ١٨، ١٧١	
من قوه ١٠ ٨٦، ٦٠ ٨	
منکم قوه ٦٩ ٩	
قوه إلی قوتکم ٥٢ ١١	
بکم قوه ٨٠ ١١	
بعد قوه ٥٤ ٣٠، ٩٣ ١٦	
لا قوه ٣٩ ١٨	
أولو قوه ٣٣ ٢٧	
منه قوه ٧٨ ٢٨	
منهم قوه ٤٠، ٤٤ ٣٥، ٩٣ ٣٥	
١٥ ٤١، ٢١	
ضعف قوه ٥٤ ٣٠	
أشد قوه ١٣ ٤٧، ٨٢ ٤٠	
منا قوه ١٥ ٤١	

لیجزی قوماً ١٤ ٤٥	
قوماً غیرکم ٣٨ ٤٧	
تصیبوا قوماً ٦ ٤٩	
تولوا قوماً ١٤ ٥٨	
لا تجد قوماً ٢٢ ٥٨	
لا تتولوا قوماً ١٣ ٦٠	
به قومک ٦٦ ٦	
و قومک ٧٤ ٦	
و أمر قومک ١٤ ٥٧	
من قومک ٣٦ ١١	
ولا قومک ٤٩ ١١	
أخرج قومک ٥ ١٤	
عن قومک ٨٣ ٢٠	
فتنا قومک ٨٥ ٢٠	
إذا قومک ٥٧ ٤٣	
أنذر قومک ١٧ ١	
و لقومک ٤٤ ٤٣	
لقومکما ٨٧ ١٠	
قومنا ٨٩ ٧، ١٥ ١٨، ٣٠ ٤٦	
و ٣١	
لقومہ ٥٤ ٢ و ٦٠ و ٦٧، ٥	
٢٠، ٨٠ ٧ و ١٢٨ و ٧١ ١٠	
٦١٤، ٥٤ ٢٧، ١٦ ٢٩ و ٢٨	
١٢٤٣٧، ٥ ٦١	
حاجه قومه ٨٠ ٦	
علی قومه ٢٨، ١١ ١٩، ٨٣ ٦	
٢٨ ٣٦، ٧٩	
إلی قومه ٥٩ ٧، و ١٥٠، ١١	
٢٥، ١٦٢٠، ٢٣ ٢٣، ١٤ ٢٩	
١٧١	
من قومه ٧٥ و ٦٦ و ٧٥ و	
٨٨ و ٩٠، ٨٣ ١٠، ٢٧ ١١ و	
٢٨، ٢٤ ٢٣ و ٢٣	
جواب قومه ٥٦ ٢٧، ٨٢ ٢٧	
٢٩ و ٢٤ ٢٩	
و قومه ١٢٧٧ و ١٣٧، ٢١	
٥٢، ٢٦ ٧٠، ١٢ ٢٧، ٣٧	
٢٦ ٤٣، ٨٥	
موسی قومه ١٥٥ ٧	
استغنا قومه ١٦٠ ٧	

هذا كتابنا ٢٩
أوتى كتابه ١٧ ٦٩ ١٩
١٠ و ٧٨٤ ٢٥
إلى كتابنا ٢٨
كتابنا ١٧ ٧١
بكتابي ٢٧ ٢٨
كتابنا ١٩ ٢٥
تنب ٣٤ ٤٤ ٩٨
للكتب ٢١ ١٠٤
تنبه ٢ ٢٨٥ ١٣٦ ١٢ ٦٦
مكتوبنا ٧ ١٥٧

كتب

من كتب ٢ ١٤٠
تكتبنا ٢ ٤٢ ٢٣ و ٧٢
كتب تكتبنا ٢ ٣٣ ٧٢
و تكتبنا ٣ ٧١
ما تكتبنا ٢١ ١١٠ ٩٩
٢٩ ٢٤
ولا تكتبنا ٣ ١٨٧
ولا تكتبنا ٥ ١٠٦
بكتبنا ٤٠ ٢٨
أن تكتبنا ٢ ٢٢٨
ومن تكتبنا ٢ ٢٨٣
تكتبنا ٢ ١٥٩ ١٧٤
٣٧
بنا تكتبنا ٣ ١٦٧
ولا تكتبنا ٤ ٤٢
كانوا تكتبنا ٥ ٦١
تكتبنا ٢ ١٤٦

كتب

كتبا مهلا ٧٣ ١٤

كتب

أو كثر ٤ ٧
ولو كثر ٨ ١٩
كثرت ٧ ٨٦

٣ ٥٩ ٢١ ٥٨ ٥١
كتب على ٦ ١٢
كتب ريكم ٦ ٥٤
كتب في ٥٨ ٢٢
كتبنا أيدهم ٢ ٧٩
كتبنا علينا ٤ ٧٧
كتبنا على ٥ ٣٢
كتبنا عليهم ٤ ٥٥ ٥٦
كتبنا له ٧ ١٤٥
كتبنا في ٢١ ١٠٥
ما كتبناها ٥٧ ٢٧
فما كتبناها ٧ ١٥٦
أن تكتبنا ٢ ٢٨٢
ألا تكتبنا ٢ ٢٨٢
وكتبنا ٦ ١٢
سكتبنا ٣ ١٩ ١٨١ ٧٩
أن تكتبنا ٢ ٢٨٢
الله يكتبنا ٤ ٨١
ليكتبنا ٢ ٢٨٢
فهم يكتبنا ٥٢ ٤١ ٦٨ ٤٧
اكتبنا لنا ٧ ١٥٦
فاكتبنا ٣ ٥٥٣ ٨٣
فاكتبنا ٢ ٢٨٢
كتبنا عليكم ٢ ١٧٨ و ١٨٠
١٨٣ و ٢١٦ و ٢٤٦
كتبنا على ٢ ١٨٣
كتبنا عليهم ٢ ٣ ٢٤٦ ١٥٤
٧٧٤
كتبنا لهم ٤ ١٢٧
كتبنا لهم ٩ ١٢٠ و ١٢١
كتبنا عليه ٤ ٢٢
سكتبنا شهادتهم ٤٣ ١٩
اكتبناها ٥ ٢٥
فما كتبناهم ٢٤ ٢٣
كاننا ٢ ٢٨٢
كاننا ٢ ٢٨٢
له كاننا ٢١ ٩٤
كراما كتبنا ٨٢ ١١
اقرنا كتابنا ١٧ ١٤
بكتابنا ٣٧ ١٥٧

و ١٧ ٩ ٦٠ ٢١ ٨٧ ٥٨
العلي الكبير ٢٢ ٦٢ ٣١ ٣٠
١٢ ٤٠ ٢٣ ٣٤
الفضل الكبير ٣٥ ٢٢ ٤٢ ٢٢
الفوز الكبير ٨٥ ١١
إنه لكبير ٢٠ ٧١ ٢٦ ٤٩
كبيرهم ١٢ ٨٠ ٢١ ٦٢
وكبرنا ٣٣ ٦٧
لكبير ٢ ٤٥ ١٤٣
ولا كبير ٩ ١٢١ ١٨ ٤٩
كبارنا ٤ ٣١
كبارنا الإنم ٤٢ ٣٧ ٥٣ ٢٢
مكرنا ٧١ ٢٢
أكبر عندنا ٢ ٢١٧
أكبر من ٢ ٢١٧ و ٢١٩
٤٨ ٤٣ ٥٧ و ١٠ ٤٠ ١٥٣
صدورهم أكبر ٣ ١١٨
أكبر شهادتنا ٦ ١٩
هذا أكبر ٦ ٧٨
الله أكبر ٩ ٧٢ ٢٩ ٤٥
ولا أكبر ١٠ ٦١ ٣٤
الآخرة أكبر ١٦ ٤١ ١٧ ٢١
٣٩ ٦٨ ٢٦ ٣٣
أكبر تفصيلنا ١٧ ٢١
الحج الأكبر ٩ ٣٩
الفرع الأكبر ٢١ ١٠٣
الغلاب الأكبر ٣٢ ٢١ ٨٨ ٢٤
أكبرنا مجرمنا ٦ ١٢٣
الكبرى ٢٠ ٢٣ ٤٤ ١٦ ٥٣
١٢ ٨٧ ٣٤ و ٢٠ ٧٩ ١٨
لأحدى التفرع ٧٤ ٣٥
الكبرياء ١٠ ٤٥ ٧٨ ٣٧

كيبك

فكيبكوا فيها ٢٦ ٩٤

كتب

كتبنا الله ٢ ١٨٧ ٥ ٢١ ٩

٤٧ ٤٠ ٣٣ و ٣١
فاستكتبنا ٧ ١٢٣ ١٠ ٧٥
٤٦ ٢٩ ٤١ ١٥
لقد استكتبنا ٢٥ ٢١
فإن استكتبنا ٤١ ٢٨
تستكتبنا ٦ ٧ ٩٣ ٤٨ ٤٦
٢٠
و يستكتبنا ٤ ١٧٢
لا يستكتبنا ٥ ٨٢ ٧ ٢٠٦
١٥ ٣٢ ١٩ ٢١ ٤٩
يستكتبنا ٣٧ ٤٠ ٦٠
وكبرنا تكتبنا ١٧ ١١١
عكتنا ٤٠ ٢٧ و ٣٥
المكتوبنا ٥٩ ٢٣
المكتوبنا ١٦ ٢٩ ٣٩ ٦٠
٧٦ ٤٠ ٧٢
استكتبنا ٣٥ ٤٣ ٧٧
عكتنا ٤٥ ٧ ٣١ ٨
عكتنا ١٦ ٢٢ ٦٣ ٥
المكتوبنا ١٦ ٢٣
عكتنا ٢٣ ٦٧
إلا كبرنا ٤٠ ٥٦
تولى كبرنا ٢٤ ١١
أصابنا التفرع ٢ ٢٦٦
بلغنا الكبير ٣ ٤٠
على الكبير ١٤ ٣٩
مسي الكبير ١٥ ٥٤
عندنا الكبير ١٧ ٢٣
من الكبير ١٩ ٨
فيه كبير ٢ ٢١٧
إنم كبير ٢ ٢١٩
فداد كبير ٨ ٧٣
يوم كبير ١١ ٣
أجر كبير ١١ ١١ ٣٥ ٧ ٥٧
١٢ ٦٧ ٧
شيخ كبير ٢٨ ٢٣
وكبير ٥٤ ٥٣
ضلال كبير ٦٧ ٩
الكبير المتعالي ١٣ ٩
كبيرنا ٢ ٢٨٢ ١٢ ٧٨ ١٧ ٤

للكذب ٥٤١ و ٤٢	فقد كذبوا ٢٦٦	كذب بها ١٧ ٥٩	فأكثر ١١ ٣٢
بدم كذب ١٢ ١٨	كذبوا بالكاتب ٤٠ ٧٠	كذب وتولى ٢٠ ٤٨ ٣٢ ٧٥	فأثروا ٨٩ ١٢
على الله كذب ٦ ٢١ و ٩٣	كذبوا واتبعوا ٣ ٥٤	٩٢ ١٦ ٩٦ ١٣	لاستكثر ٧ ١٨٨
١٧ ١٠ ١٩ و ٣٧ ٧ ١٤٤	فكذبوا ٣٤ ٤٥ ٩ ٥٤	كذب بالساعة ٢٥ ١١	استكثرتم ٦ ١٢٨
٢٣ ٦١ ٢٠ ١٥ ١٨ ١١	كذبوا ٣ ١٨٤ ٦ ١٤٧ ١٠	كذب أمم ٢٩ ١٨	تستكثر ٦ ٧٤
٢٤ ٤٢ ٨ ٣٤ ٦٨ ٢٩ ٣٨	٤١	كذب بالحق ٢٩ ٦٨	كثره الخبيث ٥ ١٠٠
٥ ٧٢	فقد كذبوا ٢٥ ١٩	كذب الرسل ٣٨ ١٤ ٥٠ ١٤	كثر تكلم ٩ ٢٥
إلا كذباً ١٨ ٥	بما كذبون ٢٣ ٢٦ و ٣٩	كذب بالصدق ٣٩ ٢٢	و تكاثروا في ٥٧ ٢٠
فعليه كذبه ٤٠ ٢٨	قومي كذبون ٢٦ ١١٧	كذب بالحنى ٩٢ ٩	ألهاكم التكاثروا ١٠٢ ١
كاذب ١١ ٣٩ ٩٣	كذبوا ٢٣ ٤٤	فكذب ٢٠ ٥٦ ٧٩ ٢١	أعطيناك التوفير ١٠٨ ١
كاذباً ٤٠ ٢٨ و ٣٧	فكذبوا ٧ ٦٤ ١٠ ١٦ ٧٣	كذب قليم ٢٢ ٤٢ ٣٨ ١٢	
الكاذبون ١٦ ١٠٥ ٢٤ ١٣	٢٩ ١١٣ ٢٦ ١٣٩ و ١٨٩ ٢٩	٤٠ ٥٠ ١٢ ٥٤ ٩	
١٨ ٥٨	١٤ ٩١ ٣٧ ١٢٧ ١٤	كذب قوم ٢٦ ١٠٥ و ١٦٠	
كاذبون ٢٦ ٢٢٣	فكذبوا ٢٣ ٤٨ ٣٦ ١٤	٥٤ ٣٣	
لكاذبون ٦ ٢٨ ٤٢ ١٠٧ و	تكذبون ٥٥ من ١٢ إلى ٧٧	كذب عاد ٥٤ ١٨ ٢٦ ١٢٣	
٣٧ ١٢ ٢٩ ٩٠ ٢٣ ٨٦ ١٦	وإن تكذبوا ٢٩ ١٨	كذب نوح ٦٩ ٩١ ١١	
١ ٦٣ ١١ ٥٩ ١٥٢	بها تكذبون ٢٣ ٤٢ ٣٤ ١٠٥	فكذب بها ٣٩ ٥٩	
على الكاذبين ٣ ٦١	٥٢ ١٤	كذبهم ٢٥ ٨٧ ٦ ٧٧	
من الكاذبين ٧ ١٢ ٢٦ ٢٦	به تكذبون ٣٢ ٣٧ ٢٠ ٢١	أكذبتم ٢٧ ٨٤	
٧ ٢٤ ٢٧ ١٨٦ ٢٦ ٢٧ ٢٧	٧٧ ٨٣ ٢٩ ١٧	فكذبنا ٦٧ ٩	
٢٨ ٢٨	أنكم تكذبون ٥٦ ٨٢	كذبوا بآياتنا ٢٢ ٣٩ ١١ ٥٠	
تعلم الكاذبين ٩ ٤٣	بل تكذبون ٨٢ ٩	١٠ و ١٦ ٦ ٣٩ ٤٩ و	
و ليعلمن الكاذبين ٢٩ ٣	تكذب ٦ ٢٧ ٧٤ ٤٦	١٥٠ ٧ ٢٦ ٤٠ و ٦٤ ٧٢	
نظنكم كاذبين ١١ ٢٧	يكذب ٢٧ ٨٣ ٥٥ ٤٣ ٦٨	و ١٦٦ و ١٤٦ و ١٤٧ و ١٧٦	
كانوا كاذبين ١٦ ٣٩	١٠٧ ١٢ ٨٣ ٤٤ ١٠	و ١٧٧ و ١٠٨٢ ١٠ ١٧٣	
كاذبة ٥٦ ٩٦ ١٦	فما يكذبك ٩٥ ٧	٢٢ ٥٧ ٢٥ ٣٦ ٣٠	
ساحر كذاب ٣٨ ٤٠ ٤٤ ٢٤	يكذبون ٢٢ ٤٢ ٣٥ ٤٠ ٢٥	١٦ ٥٤ ٤٢ ٥٧ ١٩ ٦٤	
مسرف كذاب ٤٠ ٢٨	يكذبون ٨٣ ١١ ٨٤ ٢٢	١٠ ٧٨ ٢٨	
كذاب أشر ٥٤ ٢٥	يكذبون ٢٦ ١٢ ٢٨ ٢٤	فريقاً كذبوا ٥ ٧٠	
كذاب أشر ٥٤ ٢٥	لا يكذبونك ٦ ٣٣	كذبوا بالحق ٥ ٥٠ ٥٠	
الكذاب الأشر ٥٤ ٢٦	كذب ٣ ١٨٤ ٢٢ ٤٤	كذبوا بلفظهم ٣١ ١٠٠ ٢٣ ٤٥	
كذباً ٧٨ ٢٨ ٣٥	كذب ٦ ٣٥ ٣٤ ٤	٣٣	
غير مكذوب ١١ ٦٥	كذبوا ٦ ٣٤	كذبوا شعيياً ٧ ٩٢	
في تكذيب ٨٥ ١٩	على الله الكذب ٣ ٧٥ و ٧٨	ولكن كذبوا ٧ ٩٦	
المكذبون ٥٦ ٥١	٤٠ ٩٤ ٥٠ ١٠٣ ١٠ ٦٠ و	بما كذبوا ١٠ ١٠١ ٧٤	
عاقبة المكذبين ٣ ١٣٧ ٦	١٦ ٦٩ ١٦ ٦١ ٧	كذبوا بما ١٠ ٣٩	
٢٥ ٤٣ ٣٦ ١٦ ١١	ألسنهم الكذب ١٦ ٦٢	كذبوا بآيات ٨ ١٠ ٩٥	
من المكذبين ٥٦ ٩٢	يفترى الكذب ١٦ ١٠٥	٣٠ ١٠ ٦٢ ٥	
نطق المكذبين ٦٨ ٨	ألسنهم الكذب ١٦ ١١٦	كذبوا بالساعة ٢٥ ١١	
ذري و المكذبين ٧٣ ١١	على الكذب ٥٨ ١٤	كذبوا الرسل ٢٥ ٣٧	

للمكذبين ١١٥٢، ١٥٧٧ و
١٩ و ٢٤ و ٢٨ و ٣٤ و ٣٧ و
٤٠ و ٤٥ و ٤٧ و ٤٩، ١٠٨٣
مكذبين ٤٩٦٩

كرب

من كل كرب ٦٤٦
الكرب العظيم ٧٦٣٧، ٧٦٢١
و ١١٥

كر

لنا كزة ١٦٧٢، ١٠٢٢٦
لي كزة ٥٨٣٩
كزة خاسرة ١٢٧٩
لكم الكزة ٦١٧
كزتين ٤٦٧

كرس

كروية ٢٥٥٢، ٣٤٣٨

كرم

كزفت علي ٦٢١٧
كزمايني ٧٠١٧
ربي أكرم ١٥٨٩
فاكرته ١٥٨٩
لا تكرومن ١٧٨٩
أكرهي مناه ٢١١٢
رزق كروم ٤٨ و ٧٤، ٥٠٢٢
٤٣٤، ٢٦٢٤
ملك كروم ٣١١٢
زوج كروم ٧٢٦، ١٠٣١
مقام كروم ٥٨٢٦، ٢٦٤٤
كتاب كروم ٢٩٢٧
غني كروم ٤٠٢٧
أجر كروم ١١٣٦، ١١٥٧ و
١٨
رسول كروم ١٧٤٤، ٤٠٦٩،
١٩٨١

ولا كرم ٤٤٥٦
لقرآن كرم ٧٧٥٦
العرش الكريم ١١٦٢٣
العزير الكريم ٤٩٤٤
برك الكريم ٦٨٢

كرما ٢١٤، ٢٣١٧، ٣١٣٣
و ٤٤
كروم بررة ١٦٨٠
كروما ٧٢٢٥، ١١٨٢
ورك الأكرم ٣٩٦
إن أكرمهم ١٣٤٩
والأكرام ٢٧٥٥ و ٧٨

صحف مكرمة ١٣٨٠
من فكرم ١٨٢٢
مكرمون ٢٦٢١، ٤٢٣٧، ٧٠
٣٥
المكرمين ٢٧٣٦، ٢٤٥١

كره

كره المجرمون ٨٨، ٨٢١٠
كره الكافرون ٣٢٩، ١٤٤٠
٨٦١
كره المشركون ٣٣٩، ٩٦١
كره الله ٤٦٩
فكرهتموه ١٢٤٩
كرهتموهن ١٩٤
كرهوا ٨١٩، ٩٤٧ و ٢٦
٢٨
نكرهوا ٢١٦٢، ١٩٤
ما يكرهون ٦٢١٦
وكزه إليكم ٧٤٩
أكرهت عليه ٧٣٢٠
نكره الناس ٩٩١٠
ولا نكرهوا ٣٣٢٤
يكرههن ٣٣٢٤
من أكره ١٠٦٦
طوعاً و كرهه ٨٣٣، ١٥١٣
طوعاً أو كرهه ٥٣٩، ١١٤١
النساء كرهه ١٩٤

كزة لكم ٢١٦٢
حملته أمه كزه ١٥٤٦
وضعه كزه ١٥٤٦
هم كارهون ٤٨٩ و ٥٤
لها كارهون ٢٨١١

للحق كارهون ٧٠٢٣، ٧٨٤٣
لكارهون ٥٨
كنا كارهين ٨٨٧
لا إكراه ٢٥٦٢
بعد إكراههن ٣٣٢٤
مكروهها ٢٨١٧

كسب

كسب ٨١٢، ٢١٥٢، ٢١١١
بما كسب ٣٨٥
ما كسبت ١٣٤٢ و ١٤١ و
٢٨١، ٢٨٦، ٢٥٣ و ١٦١،
٥١١٤
بما كسبت ٢٢٥٢، ٧٠٦، ١٣
٣٣، ٤١٣٠، ٤١، ٤٠، ١٧، ٤٥
٢٢، ٣٨٧٤
أو كسبت ١٥٨٦
فبما كسبت ٣٠٤٢
ما كسبت ١٣٤٢ و ١٤١ و
٢٦٧
ما كسبوا ٢٠٢٢ و ٢٦٤، ١٤
١٨، ٢٢٤٢
ما كسبوا ١٥٥٣، ٤٨٣٩ و
١٠٤٥، ٥١
بما كسبوا ٨٨٤، ٧٠٦، ١٨
٥٨، ٤٥٣٥، ٣٤٤٢
الذين كسبوا ٢٧١٠
تسب ١٦٤٦، ٤٢١٣، ٤٢١
٣٤
ما تسبون ٣٦
كتم تسبون ٣٩٧، ٥٢١٠،
٢٤٣٩
ومن يسكب ١١١٤ و ١١٢
فإنما يسكبه ١١١٤

مما يسبون ٧٩٢
الذين يسبون ١٢٠٦
كانوا يسبون ١٢٩٦، ٩٦٧،
٨٢٩، ٩٥، ٨١٠، ٨٤١٥
٦٥٣٦، ٣٩، ٥٠، ٤١، ٨٢٤٠

١٧، ١٤٤٥، ١٤٨٣
ما اكتسب ١١٢٤
ما اكتسبت ٢٨٦٢
مما اكتسب ٣٢٤
اكتسبوا ٣٢٤، ٥٨٣٣

كسد

تخشون كسادها ٢٤٩

كسف

كسفاً ٤٤٥٢
عليها كسفاً ٩٢١٧، ١٨٧٢٦
يجعله كسفاً ٤٨٣٠
عليهم كسفاً ٩٣٤

كسل

كسالى ١٤٢٤، ٥٤٩

كسو

فكسوا ١٤٢٣
تسوها لهما ٢٥٩٢
واكسوه ٥٤
أو كسوتهم ٨٩٥
وكسوتهم ٢٢٣٢

كشط

السماء كشطت ١١٨١

كشف

كشف الضر ٥٤١٦
لئن كشفت ١٣٤٧

و كُتِفَتْ ٢٧ ٤٤	من كفر ٢ ١٢٦ و ٣٠٢٥٣	ان يكفروا ٢ ٤٠٩٠٠ ٦٠	للكفر ٣ ١٦٧
كشفا عنه ١٠ ١٢	٥٠٩٧ ١٢٠٦ ٢٤٠٥٥	اولم يكفروا ٢٨ ٤٨	بالتكفر ٣ ٥٨٠ ٩٠١٧
فلما كشفا ٧ ١٣٥	٢٧ ٤٠ ٣٠ ٤٤ ٣١ ١٢ و	ليكفروا ١٦ ٢٩٠٥٥ ٣٠٠٦٦	١٦ ١٠٦
كشفا عنهم ٤٣٠٩٨ ٥٠	٣٩ ٣٥٠٢٣	٣٤	كُفِرَ بِهِ ٢ ٢١٧
كشفا ما بهم ٢٣ ٧٥	الذي كفر ٢ ٢٥٨ ١٩ ٧٧	كانوا يكفرون ٢ ٣٠٦١ ١١٢	ازدادوا كفراً ٣ ٤٠٩٠ ١٣٧
فكشفا ٢١ ٨٤ ٢٢ ٥٠	لقد كفر ٥ ١٧ و ٧٢ ٧٣	٦ ١٠٠٧٠ و ٧٠	وكفراً ٥ ٦٤ و ٦٨ ١٠٧
يكشف السوء ٢٧ ٦٢	فلما كفر ٥٩ ١٦	و يكفرون ٢ ٩١	٨٠ ١٨
فيكشف ٦ ٤١	وكفر ٨٨ ٢٣	الذين يكفرون ٣ ٤٠٢١ ١٥٠	أشد كفراً ٩٧
اكشف عنا ٤٤ ١٢	إني كفرت ١٤ ٢٢	هم يكفرون ١٣ ١٦٠٣٠ ٧٢	نعمة الله كفراً ١٤ ٢٨
يوم يكشف ٦٨ ٤٢	أفشرت ١٨ ٣٧	الله يكفرون ٢٩ ٦٧	تمتع بكفرك ٣٩ ٨
كاشفوا العذاب ٤٤ ١٥	كفرت طائفة ٦١ ١٤	بعده يكفرون ٣٠ ٥١	كُفِرَ ٣٠ ٤٤ ٣١ ٣٥ ٣٩
كشف الضر ١٧ ٥٦	فكفرت ١٦ ١١٢	القيامة يكفرون ٣٥ ١٤	بكفركم ٢ ٨٨ و ٩٣ ٤٦ و
فلا كاشف ٦ ١٠١٧ ١٠٧ ١٠	كفرتي ٩ ١٤٠٦٦ ١٧ ٦٩	سيكفرون ١٩ ٨٢	١٥٥ و ١٥٦
كاشفة ٥٣ ٥٨	٤٠ ١٢ ٤١ ٥٢ ٤٦ ١٠ ٧٣	للإنسان اكفر ٥٩ ١٦	وكفركم ٤ ١٥٥
كاشفات ٣٩ ٢٨	١٧	واكفروا ٣ ٧٢	الكافرين كفركم ٣٥ ٣٩
	أكفرتي ٣ ١٠٦	لمن كان كُفِرَ ٥٤ ١٤	كافراً ٢ ٤١ و ٢١٧ ٦٤
	كفرتنا ١٤ ٤٠ ٩ ٨٤ ٦٠ ٤	يكفر بها ٤ ١٤٠	الكافر ٢٥ ٥٨ ٧٨ ٤٠
	أم أكفر ٢٧ ٤٠	فلن يكفروا ٣ ١١٥	و الكافرون ٢ ٢٥٤ ٤٢ ٢٦
	تدعوني لأكفر ٤٠ ٤٢	كُفِرَ عنهم ٤٧ ٢	٣١ ٧٤
	فلا تكفرا ٢ ١٠٢	لكفرتنا عنهم ٥ ٦٥	هم الكافرون ٤ ١٥١ ٥٤
	إن تكفروا ٤ ١٣١ و ١٧٠ ١٤	لأكفرون ٣ ١٩٥ و ١٢٥	كره الكافرون ٩ ٣٢ ٤٠ ١٤
	٧٣٩ ٨	تكفروه ٤ ٣١	٨ ٦١
	كيف تكفرون ٢ ٣٠٢٨ ١٠١	لنكفرون ٢٩ ٧	قال الكافرون ١٠ ٣٨ ٤
	و تكفرون ٢ ٨٥	يكفرو عنكم ٢ ٢٧١ ٨ ٢٩	٢ ٥٠
	لم تكفرون ٣ ٧٠ و ٩٨	٨ ٦٦	القوم الكافرون ١٢ ٨٧
	كنتم تكفرون ٦ ١٠٦ ٣٠	يكفرو عنهم ٤٨ ٥	أكثر هم الكافرون ١٦ ٨٣
	٢٤ ٤٦ ٣٦ ٣٥ ٨	يكفر عنه ٩ ٦٥ ٥	لا يفلح الكافرون ٢٣ ١١٧
	لو تكفرون ٤ ٨٩ ٦٠ ٢	ليكفّر الله ٣٩ ٣٥	٨٢ ٢٨
	فتكفرون ٤٠ ١٠	كُفِرَ عنا ٣ ١٩٣	إلا الكافرون ٢٩ ٤٧
	لتكفرون ٤١ ٩	ما أكفروا ٨٠ ١٧	هنالك الكافرون ٤٠ ٨٥
	ولا تكفرون ٢ ١٥٢	يتبدل الكفر ٢ ١٠٨	يقول الكافرون ٥٤ ٨
	تكفرو ٤ ١٥٠ ٣٣ ٣٤	منهم الكفر ٣ ٥٢	إن الكافرون ٦٧ ٢٠
	و ما يكفرو ٢ ٩٩	في الكفر ٣ ١٧٦ ٥ ٤١ ٩	يا أيها الكافرون ٩ ١٠٩
	من يكفر ٢ ١٢١ و ٣٠٢٥٦	٣٧	بالآخرة كالفرون ٧ ٤٥
	٤٠١٩ ٥٠١٣٦ و ١١٠١١	اشترى الكفر ٣ ١٧٧	به كافرون ٧ ٧٦ ٣٤ ٤١
	١٧	أمة الكفر ٩ ١٢	٣٠ و ٢٤ ٤٣ ١٤
	لمن يكفر ٤٣ ٢٣	استحبوا الكفر ٩ ٢٣	هم كافرون ٩ ٥٥ و ٨٥
	فإن يكفر ٦ ٨٩	كلمة الكفر ٩ ٧٤	١٢ ١١ ١٩ ١٢ ٣٧ ٢١
	يكفر بعضكم ٢٩ ٢٥	ليبادء الكفر ٣٩ ٧	٧ ٤١ ٣٦
	فليكفروا ١٨ ٢٩	إليكم الكفر ٤٩ ٧	يكل كافرون ٢٨ ٤٨

كظم

و التاظمين ٣ ١٣٤
كاظمين ٤٠ ١٨
كظم ١٢ ١٦ ٨٤ ٥٨ ٤٣
١٧
مكظوم ٦٨ ٤٨

كعب

ألى التعيين ٦٥
الكعبة ٥ ٩٥ و ٩٧
كواعب ٧٨ ٢٣

كفاً

كُفُوا أَحَدَ ١١٢ ٤

كفت

كفأ ٧٧ ٢٥

كفر

و ما كُفِرَ ٢ ١٠٢

٣١	كفارة ٤٥٥ و ٨٩ و ٩٥	عقبى الكافرين ٣٥ ١٣	رهبهم كافرون ١٠ ٣٢
كفى بنا ٤٧٢١	كفارة ٨٩٥	تلع الكافرين ٥٢٢٥، ١٣٣ و	للكافرون ٨٣٠
كفى بالله ٢٩١٠	فلا تخفان ٩٤ ٢١	٤٨	بالتكافيرين ١٩٢، ٤٩٩، ٢٩
إنا كفيلاك ٩٥ ١٥	كافوراً ٥٧٦	لن الكافرين ٦٤ ٣٣	٥٤
أولم تكف ٥٣ ٤١	كفف	يزيد الكافرين ٣٩ ٣٥	للكافيرين ٢٤ ٢ و ٩٨ و ٩٠
أولم يتكفم ٥١ ٢٩	كف ٤٨ و ٢٠	إيمانكم كافيرين ١٠٠ ٣	١٠٤، ١٢١٣، ٣٧٤ و ١٠٢
ألن بتكفم ١٢٤ ٣	كف أيدهم ١١٥	بها كافيرين ١٠٢٥	و ١٤١ و ١٥١ و ١٦١، ٦
فبتكفم ١٢٧ ٢	كف ٥	كانوا كافيرين ٦، ١٢٠، ٢٧٧	١٢٢، ١٤٨، ٢١٤، ١٨٨١٧
تكاف ٢٦ ٣٩	أن تكف ٨٤ ٤	قوم كافيرين ٩٣٧، ٤٣٢٧	١٠٠ و ١٠٢ ٢٢ ٤٤، ٢٨
كلا	وتكفوا ٩١ ٤	بشر كانهم كافيرين ١٣٣٠	١٦، ٢٩، ٦٨، ٨٣٣، ٣٢٣٩
من تكفون ٤٢ ٢١	لا تكفون ٣٩ ٢١	عبادهم كافيرين ٦٤ ٦	١٠، ٤٥٨، ١٣٤٨، ٤٥٨ و ٥٠
كلب	تقوا أيديكم ٧٧ ٤	بها تكافيرين ٨٩ ٦	٢٧٠، ٤٧٦
كلم الله ١٧٦ ٧	تقيه ٤٢ ١٨، ١٤ ١٣	هم التفرة ٤٢٨٠	من التكافيرين ٣٤ ٢، ١٩ ٢٦،
كلمهم ١٨، ٢٢	كافاً ٢٠٨، ٣٦٩ و ١٢٢،	هم كفار ١٦١ ٢، ٩١٣، ٤	٣٦٧١، ٥٩٣٩، ٧٤٣٨
تكلين ٤٥	٢٨٣٤	١٨، ٤٤٧، ٣٤	على الكافرين ٨٩٢ ٢، ٥٤٥، ٧
كلح	كفل	و الكفار ٥٧٥، ٦٨٩	٥٠، ١٦، ٢٧، ١٩، ٨٣ ٢٥
فيها كالحون ١٠٤ ٢٣	كفل مريم ٤٤٣	جامد الكفار ٧٣٩، ٩٦٦	٦٦، ٣٦، ٧٠، ١٣٩، ٧١٣٩، ٥٠
كلف	من يكفله ٤٠ ٢٠	يغيظ الكفار ١٢٠ ٩	١٠٧٤
لا تكلف ٢٣، ٤٢٧، ١٥٢ ٦	يكفونه ١٢ ٢٨	من الكفار ١٢٣٩، ٣٤ ٨٣	جزاء الكافرين ١٩١٢، ٢٦٩
٦٢	كفها زكريا ٣٧ ٣	سيعلم الكفار ٤٢ ١٣	القوم الكافرين ٢٥٠ ٢ و ٢٦٤
لا تكلف ٢، ٢٨٦ ٢، ٧٦٥	أكفلسها ٢٣ ٣٨	على الكفار ٤٨ ٢٩	و ٦٨٦، ٢٨٦، ١٤٧٣، ٦٧٥، ٦٨
لا تكلف ٢، ٢٣٣ ٢، ٨٤ ٤	كفل منها ٨٥ ٤	بهم الكفار ٤٨ ٢٩	٣٧٩، ١٠٧١٦، ١٦١٠
من المتكفين ٨٦ ٣٨	إذا الكفل ٨٥ ٢١، ٤٨ ٣٨	أعجب الكفار ٥٧ ٢٠	المؤمنون الكافرين ٢٨٣
كلل	كفنين ٢٨ ٥٧	إلى الكفار ١٠ ٦٠ و ١١	لا يحب الكافرين ٣٢٣، ٣٠
و هو كل ١٦ ١٦	كفيلاً ٩١ ١٦	يشس الكفار ١٣ ٦٠	٤٥
يورت كلاله ١٢ ٤	كفي	ثوب الكفار ٣٦ ٨٣	يسحق الكافرين ١٤١٣
في كلاله ١٧٦ ٤	كفى الله ٢٥ ٣٣	كفارة ١٠٩ ٢	إن الكافرين ١٠١ ٤
كلم	كفى بالله ٦٤ و ٤٥ و ٧٠ و ٧٩	أكفأزكم خير ٤٣ ٥٤	يتخذون الكافرين ١٣٩ ٤
كلم الله ٢٥٣ ٢، ١٦٤ ٤	و ٨١ و ١٣٢ و ١٦٦ و ١٧١،	أخرى كافرة ١٣٣	و الكافرين ١٤٠ ٤
	٣٣، ٥٢ ٢٩، ٩٦ ١٧، ٤٣ ١٣	الكوافر ١٠ ٦٠	تتخذوا الكافرين ١٤٤ ٤
	٢، ٣٩ و ٤٨، ٢٨ ٤٨	تقوياً ١٧ ١٧، ٨٩ و ٩٩، ٥٠ ٢٥	قلوب الكافرين ١٠١ ٧
	كفى به ٥٠، ٥٨ ٢٥، ٨٤ ٦	تقوياً ٩١، ٢٨ ٢٢، ٣٢ ٣١	يفضل الله الكافرين ٧٤ ٤٠
	كفى بهنم ٥٥ ٤	٤٨ ٤٢، ٣٦ ٣٥	أن الكافرين ١١ ٤٧
	كفى بنفسك ١٤ ١٧	تقفور ١٥ ٤٣، ٦٦ ٢٢	يجير الكافرين ٢٨ ٦٧
	كفى بربك ١٧ ١٧ و ٦٥، ٢٥	التقفور ١٧ ٣٤	فهمل الكافرين ١٧ ٨٦
		تقفوراً ٢٧ و ٦٧، ٣٧ ٦ و	داير الكافرين ٧٨
		٢٤	كيد الكافرين ١٨٨، ٢٥ ٤٠
		كفار ٢٧ ٢، ٣٤ ١٤، ٣٣ ٣٩	مخزي الكافرين ٢٩
		٢٤ ٥٠	مع الكافرين ٤٢ ١١
		كفارة ٣٧ ٧١	دعاء الكافرين ١٤ ١٣، ٥٠ ٤٠

كلمة ١٢، ١٤٣ ٥٤
 تكميم ٦ ١١١
 فلن أتكلم ٢٦ ١٩
 تكلم الناس ١١٠
 ألا تكلم ٤١، ١٩، ١٠
 و تكلمنا أديهم ٦٥ ٣٦
 تكلمهم ٢٧ ٨٢
 ولا تكلمون ٢٣ ١٠٨
 كيف تكلم ١٩ ٢٩
 يكلم الناس ٤٦ ٣
 لولا تكلمنا ٢ ١١٨
 أن تكلمه ٤٢ ٥١
 لا يكلمهم ٢ ١٧٤، ٣، ٧٧
 ١٤٨
 تكلم به ١٣ ٣١
 لا تكلم ١١ ١٠٥
 أن تكلم ٢٤ ١٦
 فهو يتكلم ٣٠ ٣٥
 لا يتكلمون ٧٨ ٢٨
 كلام الله ٢ ١٩، ٦٩، ٤٨ ١٥
 و تكلامي ٧ ١٤٤
 إلى كلمة ٣ ٦٤
 كلمة ربك ٦ ١١٥، ٧، ١٣٧
 ١٠، ٢٣، ٩٦، ١١، ١١٩، ٤٠
 ٦
 كلمة الذين ٩ ٤٠
 كلمة الله ٩ ٤٠
 كلمة الكفر ٩ ٧٤
 لولا كلمة ١٠ ١٩، ١١، ١١٠
 ٢٠، ٢٩، ٤١، ٤٥، ٤٢، ١٤ و
 ٢١
 كلمة طيبة ١٤ ٢٤
 كلمة خيبة ١٤ ٢٦
 كبرت كلمة ١٨ ٥
 إنها كلمة ٢٣ ١٠٠
 كلمة العذاب ٣٩ ١٩ و ٧١
 كلمة باقية ٤٣ ٢٨
 كلمة التقوى ٤٨ ٢٦
 بكلمة ٣ ٢٩ و ٤٥
 سبقت كلمتنا ٣٧ ١٧١

وكلمته ٤ ١٧١
 كلمات ٢ ٣٧، ١٨، ١٠٩، ٣١
 ٢٧
 بكلمات ٢ ١٢٤، ٦٦، ١٢
 لكلمات ٦ ٣٤، ١٠، ٦٤، ١٨
 ١٠٩
 كلماته ٧ ١٥٨
 بكلماته ٨ ١٠، ٧٨، ٤٢، ٤٢
 لكلماته ٦ ١١٥، ١٨، ٢٧
 التكلم ٤ ٤٦، ١٣ و ٤١، ٣٥
 ١٠
 تكلمية ٤ ١٦٤
 كلا
 كلنا الجنتين ١٨ ٣٣
 أو كلاهما ١٧ ٢٣
 كمل
 اليوم أكملت ٥ ٣
 ولتكملوا العدة ٢ ١٨٥
 حولين كاملين ٢ ٢٢٣
 كاملة ٢ ١٦٦، ١٦، ٢٥
 كم
 ذات الأكمام ٥٥ ١١
 من أكمامها ٤١ ٤٧
 كمه
 الأكمه ٣ ٤٩، ٥، ١١٠
 وكند
 لربه لكتود ١٠٠ ٦
 كنز
 هذا ما كنزتم ٩ ٣٥
 كنتم تكتزون ٩ ٣٥

يكنزون الذهب ٩ ٣٤
 كنز ١١ ١٨، ١٢، ٨٢، ٢٥ ٨
 يستخرجان كنزهما ١٨ ٨٢
 وكنوز ٢٦ ٥٨
 من الكنوز ٢٨ ٧٦
 كنس
 الجوار الكنس ١٦ ٨١
 أو كنستم ٢ ٢٣٥
 ما كنن ٢٧ ١٧٤، ٢٨، ٦٩
 أكننا ١٦ ٨١
 أكنة ٦ ٢٥، ١٧، ٤٦، ١٨، ٥٧
 ٥ ٤١
 مكنون ٣٧ ٥٢، ٤٩، ٢٤، ٥٦
 ٧٨
 المكنون ٥٦ ٢٣
 كهف
 الكهف ١٨ و ٩، ١١١ و ١٦
 كهفهم ١٧ و ١٧، ٢٥
 كهل
 وكهلا ٣ ٤٦، ٥، ١١٠
 كهن
 بقول كاهن ٦٩ ٤٢
 بكاهن ٥٢ ٢٩
 كوب
 أكواب ٤٣ ٧٦، ٧١، ١٥، ٨٨
 ١٤
 بأكواب ٥٦ ١٨
 كود
 كاد ٩ ١١٧، ٢٥، ٤٢

كادت ٢٨ ١٠
 كادوا ٢ ٧١، ٧٠، ١٥٠، ١٧، ٧٣
 و ٧٦، ٧٢، ١٩
 كدت ١٧ ٣٧، ٥٦
 أكاد أخفيها ٢٠ ١٥
 تكاد ١٩ ٩٠، ٤٢، ٦٧ ٨
 يكاد ٢ ٢٠، ٢٤، ٣٥ و ٤٢، ٦٨
 ٥١
 لا يكاد ١٤ ٤٣، ٥٢
 يكادون ٢٢ ٧٢
 لا يكادون ٤ ١٨، ٩٣
 لم يكاد ٢٤ ٤٠
 كور
 يتكور ٣٩ ٥
 تئورت ١٨١
 كوكب
 كوكب دري ٢٤ ٣٥
 كوكباً ٦ ١٢، ٧٦ ٤
 الكواكب ٣٧ ٨٢، ٦
 كون
 مكان زوج ٤ ٢٠
 مكان البيعة ٧ ٩٥
 كل مكان ١٠ ٢٢، ١٤، ١٧
 ١١٢ ١٦
 مكان آية ١٦ ١٠١
 مكان البيت ٢٢ ٢٦
 مكان سحيق ٢٢ ٣١
 مكان بعيد ٢٥ ١٢، ٣٤، ٥٢ و
 ٤٤ ٤١، ٥٣
 مكان قريب ٣٤ ٥١، ٥٠، ٤١
 شر مكاناً ٥ ٦٠، ١٢، ٧٧، ١٩
 ٢٥، ٣٤
 مكاناً شرقياً ١٩ ١٦
 مكاناً قصياً ١٩ ٢٢
 مكاناً علياً ١٩ ٥٧

مكاناً سوى ٥٨٢٠
مكاناً ضيقاً ١٣٢٥
مكانكم ٢٨١٠
مكانه ٢٨، ٧٨١٢، ١٤٣٧
٨٢
على مكانكم ٩٣١١، ١٣٥٦
و ٢٩٣٩، ١٢١
على مكانهم ٦٧٣٦

كوي

فتكوي بها ٣٥٩

كيد

كدناليوسف ٧٦١٢
أكيد كيداً ١٦٨٦
تاله لأكيدين ٥٧٢١
فيكيديوك ٥١٢
يكيديون كيداً ١٥٨٦
ثم كيديون ١٩٥٧
فيكيديوني ٥٥١١
كيد فيكيديون ٣٩٧٧
كيد الشيطان ٧٦٤
كيد الكافرين ٢٥٤٠، ١٨٨
كيد الغائبين ٥٢١٢
كيد ساحر ٦٩٢٠
كيد فرعون ٣٧٤٠
كيداً ٥١٢، ٧٠٢١، ٩٨٣٧، ٤٢٥٢، ١٥٨٦ و ١٦
فاجمعوا كيديكم ٦٤٢٠
كيدكن ٢٨١٢
كيد ١٥٢٢، ٦٠٢٠
كيدهم ١٠٥، ٤٦٥٢، ١٢٠٣
٢
كيدهن ٣٤ و ٣٣١٢
يكيديهن ٥٠١٢
كيدني ٤٥٦٨، ١٨٣٧
هم المكيديون ٤٢٥٢

كيل

وإذا كاليهم ٣٨٣
إذا كليم ٣٥١٧
كاليوا ٢٨٣١
كتل ٦٣١٢
أوفوا الكيل ١٥٢٦، ٨٥٧
١٨١٢٦، ٣٥١١
أوفي الكيل ٥٩١٢
منا الكيل ٦٣١٢
لنا الكيل ٨٨١٢
فلا كيل ٦٠١٢
كيل بعير ٦٥١٢
الكميال ٨٥ و ٨٤١١

كين

استكانوا ١٤٦٣، ٧٦٢٣

باب اللام

لأ

اللؤلؤ ٢٢٥٥، ٢٣٥٦
لؤلؤمكون ٢٤٥٢
لؤلؤاً ٢٢، ٢٣، ٣٥، ٢٣، ٧٦
١٩

لبب

أولي الألباب ١٧٩٢ و ١٩٧
١٠٦٥، ١٠٠٥
لأولي الألباب ١٩٠٣، ١٢
١١١، ٤٣٣٨، ٢١٣٩، ٤٠
٥٤
أولو الألباب ٢٦٩٢، ٧٣، ١٣
١٩، ٥٢١٤، ٢٩٣٨، ٩٣٩
١٨

لبت

فما لبت ٦٩١١

فلبت ٤٢١٢، ١٤٢٩
لبت ١٤٤٣٧
لشت ٢٥٩٢، ١٦١٠، ١٨٢٦
فلبشت ستين ٤٠٢٠
إن لبستم ٥٢١٧، ١٠٣٢٠ و
١١٤٢٣، ١٠٤
كم لبستم ١٩١٨، ١١٢٢٣
بما لبستم ١٩١٨
لقد لبستم ٥٦٣٠
لبثنا ١٩١٨، ١١٢٢٣
لبثوا ١٢ و ٢٥ و ٣٠
١٤٣٤، ٥٥
لم يلبثوا ٤٥١٠، ٣٥٤٦، ٧٩
٤٦
لا يلبثون ٧٦١٧
لا يلبث فيها ٣٣٧٨
وما تلبثوا ١٤٣٣

لبد

ملاً لبدا ٦٩٠
عليه لبدا ١٩٧٢

ليس

وليسا عليهم ٩٦
ولا ليسوا ٤٢٣
لم ليسون ٧١٣
ليسوا ١٤١٦، ١٢٣٥
ليسكم شيئاً ٦٥٦
ولم ليسوا ٨٢٦
وليسوا عليهم ١٣٧٦
ما ليسون ٩٦
يليسون ٢١١٨، ٥٣٤٤
في ليس ١٥٥٠
لباس ١٨٧٢، ٢٦٧، ١٦
١١٢
لباساً ٤٧٢٥، ١٠٧٨
لباسهم ٢٣٣٥، ٢٣٢٢
لباسنا ٢٧٧
صنعة لبوس ٨٠٢١

لين

من لين ١٥٤٧
لياً خالصاً ٦٦١٦

ليجأ

ليجأ ٥٧٩ و ١١٨، ٤٧٤٢

ليجج

بل ليخوا ٢١٦٧
ليخوا في ٧٥٢٣
حبه ليخا ٤٤٢٧
بحر ليحي ٤٠٢٤

ليحد

يلحدون ١٨٠٧، ١٠٣١٦
٤٠٤١

فيه بالحداد ٢٥٢٢
ليحدوا ٢٧١٨، ٢٢٧٢

ليحف

ألحفا ٢٧٢٢

ليحق

يلحقوا ١٧٠٣، ٣٦٢
ألحقتم به ٢٧٣٤
ألحقناهم ٢١٥٢
و ألحقني ١٠١٢، ٨٣٢٦

لحم

لحم الخنزير ١٧٣٢، ٣٥، ١٦
١١٥

لحم خنزير ١٤٥ ٦	لحم الخنزير ٦٧، ١٠٣	لحم الخنزير ٢٣ ٥٣، ٣٠ ٢٢	لحم خنزير ١٤٥ ٦
لحم أخيه ٤٩ ١٢	لحم أخيه ١٢ ٤٩	لحم أخيه ٤٩ ١٢	لحم أخيه ٤٩ ١٢
لحم ٥٢ ٥٦، ٢٢ ٢١	لحم ٥٢ ٥٦، ٢٢ ٢١	لحم ٥٢ ٥٦، ٢٢ ٢١	لحم ٥٢ ٥٦، ٢٢ ٢١
لحمًا ٢ ٢٣، ١٤ ١٦، ٢٥٩ ١٤	لحمًا ٢ ٢٣، ١٤ ١٦، ٢٥٩ ١٤	لحمًا ٢ ٢٣، ١٤ ١٦، ٢٥٩ ١٤	لحمًا ٢ ٢٣، ١٤ ١٦، ٢٥٩ ١٤
١٢ ٣٥	١٢ ٣٥	١٢ ٣٥	١٢ ٣٥
لحمها ٢٢ ٣٧	لحمها ٢٢ ٣٧	لحمها ٢٢ ٣٧	لحمها ٢٢ ٣٧
لحن	لحن	لحن	لحن
لحن القول ٤٧ ٣٠	لحن القول ٤٧ ٣٠	لحن القول ٤٧ ٣٠	لحن القول ٤٧ ٣٠
لحي	لحي	لحي	لحي
يلحي ٢٠ ٩٤	يلحي ٢٠ ٩٤	يلحي ٢٠ ٩٤	يلحي ٢٠ ٩٤
لدد	لدد	لدد	لدد
أخذ الخصام ٢ ٢٠٤	أخذ الخصام ٢ ٢٠٤	أخذ الخصام ٢ ٢٠٤	أخذ الخصام ٢ ٢٠٤
قومًا لَدَا ١٩ ٩٧	قومًا لَدَا ١٩ ٩٧	قومًا لَدَا ١٩ ٩٧	قومًا لَدَا ١٩ ٩٧
لدن	لدن	لدن	لدن
من لدن ١١ ٦٢٧	من لدن ١١ ٦٢٧	من لدن ١١ ٦٢٧	من لدن ١١ ٦٢٧
من لدنك ٨٣ و ٢٨ ٤ ٧٥	من لدنك ٨٣ و ٢٨ ٤ ٧٥	من لدنك ٨٣ و ٢٨ ٤ ٧٥	من لدنك ٨٣ و ٢٨ ٤ ٧٥
١٧ ٨٠ ١٨ ١٩، ١٠ ٥	١٧ ٨٠ ١٨ ١٩، ١٠ ٥	١٧ ٨٠ ١٨ ١٩، ١٠ ٥	١٧ ٨٠ ١٨ ١٩، ١٠ ٥
من لدنا ٤ ٦٧، ١٨ ١٩، ٦٥ ١٩	من لدنا ٤ ٦٧، ١٨ ١٩، ٦٥ ١٩	من لدنا ٤ ٦٧، ١٨ ١٩، ٦٥ ١٩	من لدنا ٤ ٦٧، ١٨ ١٩، ٦٥ ١٩
١٣ ٢٠ ١٩٩، ٢١ ١٧، ٢٨ ٥٧	١٣ ٢٠ ١٩٩، ٢١ ١٧، ٢٨ ٥٧	١٣ ٢٠ ١٩٩، ٢١ ١٧، ٢٨ ٥٧	١٣ ٢٠ ١٩٩، ٢١ ١٧، ٢٨ ٥٧
من لدنه ٤٠ ٢١٨	من لدنه ٤٠ ٢١٨	من لدنه ٤٠ ٢١٨	من لدنه ٤٠ ٢١٨
من لدني ١٨ ٧٦	من لدني ١٨ ٧٦	من لدني ١٨ ٧٦	من لدني ١٨ ٧٦
لدي	لدي	لدي	لدي
لدى ١٢ ٢٥، ٤٠ ١٨	لدى ١٢ ٢٥، ٤٠ ١٨	لدى ١٢ ٢٥، ٤٠ ١٨	لدى ١٢ ٢٥، ٤٠ ١٨
لدينا مكين ١٢ ٤٥	لدينا مكين ١٢ ٤٥	لدينا مكين ١٢ ٤٥	لدينا مكين ١٢ ٤٥
لدينا كتاب ٢٣ ٦٢	لدينا كتاب ٢٣ ٦٢	لدينا كتاب ٢٣ ٦٢	لدينا كتاب ٢٣ ٦٢
لدينا محضرون ٣٦ ٣٢ و ٥٣	لدينا محضرون ٣٦ ٣٢ و ٥٣	لدينا محضرون ٣٦ ٣٢ و ٥٣	لدينا محضرون ٣٦ ٣٢ و ٥٣
لدينا لعل ٤٣ ٤	لدينا لعل ٤٣ ٤	لدينا لعل ٤٣ ٤	لدينا لعل ٤٣ ٤
لدينا مزيد ٥٠ ٣٥	لدينا مزيد ٥٠ ٣٥	لدينا مزيد ٥٠ ٣٥	لدينا مزيد ٥٠ ٣٥
لدينا أنكالًا ٧٣ ١٢	لدينا أنكالًا ٧٣ ١٢	لدينا أنكالًا ٧٣ ١٢	لدينا أنكالًا ٧٣ ١٢
لديه ١٨ ٩١، ٥٠ ١٨	لديه ١٨ ٩١، ٥٠ ١٨	لديه ١٨ ٩١، ٥٠ ١٨	لديه ١٨ ٩١، ٥٠ ١٨
كتبت لديهم ٤٤٣، ١٢ ١٠٢	كتبت لديهم ٤٤٣، ١٢ ١٠٢	كتبت لديهم ٤٤٣، ١٢ ١٠٢	كتبت لديهم ٤٤٣، ١٢ ١٠٢

٢٣	٣١٢٨	أن تلقوه ١٤٢٣	
تلقاء ٢٢٢٨، ١٥١٠، ٤٧٧	فألقه ٢٨٢٧	يلق أناماً ٦٨٢٥	لُقِف
يوم التلاق ١٥٤٠	ألقها ١٩٢٠	يلقاه ١٣١٧	
ملاقي حسيه ٢٠ ٦٩	ألقوا ١١٦٧، ١٠ ٨٠ ٢٠	يلقون عتياً ٥٩١٩	التفت الساق ٢٩٧٥
ملاقو ٤٦٢ و ٢٤٩، ٢٩١١	٤٢٢٦، ٦٦	يلقونه ٧٧٩، ٤٤٣٣	جنات أنفا ١٦٧٨
ملاقوه ٢٢٣٢	ألقوه ١٠ ١٢	ولقاهم نضرة ١١٧٦	لقبها ١٠٤١٧
ملافيكم ٨٦٢	فألقوه ٩٧٣٧، ٩٣١٢	تلقي ٦٢٧	
فملاقبه ٦٨٤	ألقيا ٢٤٥٠	تلقأها ٢٨ ٨٠ ٣٥٤١	لقو
تلقون ٨٠ ١٠ ٤٢٢٦	فألقاه في العذاب ٢٦٥٠	تلقون ٧٥٢٥	ألقوا آباءهم ٦٩٣٧
نحن التلقين ١١٥٧	فألقه في اليم ٧٢٨	حتى يلاقوا ٤٣ ٨٣ ٤٥٥٢	ألقيا سديها ٢٥١٢
فالملقيات ٥٧٧	ألقوا ١٣٢٥، ٧٦٧	٤٢٧٠	ما ألقينا ١٧٠ ٢
المتلقيان ١٧٥٠	ألقى ٢٩ ٢٧، ١٢٠ ٧، ٤٣	لمن ألقى ٩٤٤	
	٨٦٧، ٥٣	و ألقى ١٥٠٧، ١٥١٦، ٣١	لقب
لمح	فألقى ٧٠ ٢٠، ٤٦٢٦	١٠	
كلمح ٧٧١٦، ٥٠٥٤	ألقى ٢٥٥٤	ولو ألقى ١٥٧٥	تأبروا بالألقاب ١١٤٩
	فلقى في ٣٩١٧	من ألقى ٦٥٢٠	
لمز	يلقى ٨٢٥ ٨٦٢٨، ٤٠ ٤١	ألقى السامري ٨٧٢٠	لقح
	فلقى ٣٧٢	ألقى الشيطان ٥٢٢٢	
ولا تلمزوا ١١٤٩	تلقونه ١٥٢٤	أو ألقى ٣٧٥٠	الرياح لواقح ٢٢١٥
بلمزك ٥٨٩	تلقأهم ١٠٣٢١	فألقى ١٠٧٧، ٣٢ ٢٦، ٤٥	لقط
بلمزوي ٧٩٩	يتلقى المتلقيان ١٧٥٠	ألقاه ٩٦١٢	
هزرة لمزدة ١١٠٤	التقى ١٥٥٣ و ١٦٦، ٤١٨	ألقاها ١٧١٤	فالتقطه آل ٨٢٨
	فالتقى ١٢٥٤	فألقاها ٢٠ ٢٠	يلتقطه بعض ١٠ ١٢
لمس	التقتا ١٢٣	و ألقش ٤٨٤	
	التقيتم ٤٤٨	و ألقوا ٩٠ ٤ ٨٧١٦	لقف
لمسا ٨٧٢	يلتقيان ١٩٥٥	فلما ألقوا ١١٦٧، ٨١١٠	
لمسود بأيديهم ٧٦	لاقبه ٦١٢٨	فألقوا ٢٨ ٨٦ و ٤٤٢٦	تسلف ١١٧٧، ٢٦ ٦٩٢٠
لامسح ٤٣٤، ٦٥	لقاء يومكم ١٣٠ ٦، ١٤٣٢	ألقيت عليك ٣٩٢٠	
فألقوا نوراً ١٣٥٧	٣٤٤٥، ٧١٣٩	و ألقينا ٦٤٥ ١٥، ٣٨	٤٥
	لقاء يومهم ٥١٧	٧٥٠، ٣٤	لقم
لمص	ولقاء ١٤٧٧، ١٦٣٠	سألني ١٢٨	
	لقاء ربه ١١٠ ١٨	ولا تلقوا ١٩٥٢	فالتقمه الحوت ١٤٢٣٧
أكلأ لقا ١٩٨٩	لقاء الله ٥٢٩	تلقون ١٦٠	لقمان ١٢٣١ و ١٣
إلا اللقم ٣٢٥٣	لقاء ربه ٥٤٤١	أن تلقي ١١٥٧، ٦٥٢٠	
لهب	يلقاء ٣١ ٦، ١٥٤ و ٤٥١٠	سئلني ١٥١٣، ٥٧٣	لقي
	٢١٣، ٢٣ ٢٣، ٨٣٠ ٣٢	فلتلقه ٣٩٢٠	
من اللهب ٣١٧٧	١٠	و تلقوا ٩١٤	و إذا لقوا ١٤٢ و ٧٦
لهب ١١١١ و ٣	لقاء ٧١٠ و ١١ و ٢٥، ١٥	يلقون ٤٤٣، ٢٦ ٢٢٣	و إذا لقوكم ١١٩٣
	٢١	يلقي ٥٢٢٢، ٥٣ و ١٥٤٠	لقيا ١٨ ٧٤
لهث	لقاه ١٨ ١٠٥، ٢٣ ٢٩، ٣٢	ألق ١١٧٧، ٦٩٢٠، ١٠ ٢٧	لقيم ١٥٨ و ٤٥، ٤٤٧
			لقد لقينا ١٨ ٦٢

يُثَبِّت ١٧٦٧

لهم

فألهما فجورهما ٨٩١

لهو

أياكم التكاثر ١١٠٢

لا تلهيكم ٩٦٣

لا تلهيكم ٣٧٢٤

يُلهيهم الأمل ٣١٥

عنه تلقى ١٠٨٠

لعب و لهو ٦٣٢، ٤٧، ٣٦، ٥٧، ٢٠

لهو ولعب ٦٤٢٩

لهو الحديث ٦٣١

من اللهو ١١٦٢

لعباً و لهو ٧٠٦

لهو و لعباً ٥١٧

نخذ لهو ١٧٢١

أولهو ١١٦٢

لاهية قلوبهم ٣٢١

لات

اللات والعزى ١٩٥٣

ولات حين ٣٣٨

لوح

في لوح ٢٢٨٥

الأنواح ١٤٥٧ و ١٥٠ و ١٥٤

أنواح و دسر ١٣٥٤

لوذ

لواذ ٦٣٢٤

لوط

قوم لوط ١١ و ٧٤ و ٨٩

٢٢، ٤٣، ٢٦، ١٦٠، ٣٨، ١٣

٢٣٥٤

بالوط ١١، ٨١، ٢٦، ١٦٧

آل لوط ١٥ و ٥٩ و ٦١، ٢٧

٣٤٥٤، ٥٦

أخوهم لوط ٢٦، ١٦١

له لوط ٢٩، ٢٦

إخوان لوط ١٣٥٠

امراة لوط ٦٦، ١٠

و لوطاً ٦، ٨، ٧١، ٢١ و

٢٨، ٢٩، ٥٤، ٢٧، ٧٤

رسلنا لوطاً ١١، ٧٧، ٢٩، ٣٣

فيها لوطاً ٢٩، ٢٢

و إن لوطاً ٣٧، ١٣٣

لوم

نفتنني فيه ١٢، ٢٢

فلا تلوموني ١٤، ٢٢

لوموا أنفسكم ١٤، ٢٢

بتلومون ٦٨، ٣٠

لومة لائم ٥٤٥

بالنفس للزومة ٢٧٥

فما أنت بملوم ٥١، ٥٤

ملوماً ١٧ و ٢٩

غير ملومين ٢٣، ٦، ٧٠، ٣٠

و هو ملوم ٣٧، ١٤٢، ٥١، ٤٠

لون

لونها ٢، ٦٩

و ألوانكم ٣٠، ٢٢

مختلفاً ألوانه ١٦، ١٣، ٣٩، ٢١

مختلف ألوانه ١٦، ٦٩، ٣٥، ٢٨

ألوانها ٣٥، ٢٧

لوي

و إن تلؤوا ٤، ١٣٥

ولا تلؤون ٣، ١٥٣

يلؤون أنفسهم ٣، ٧٨

لؤوا رؤوسهم ٦٣، ٥

لياً بأنفسهم ٤٦٤

ليت

لا يبتكم ٤٩، ١٤

ليل

الليل و النهار ٢، ١٦٤، ٣

١٢، ١٧، ٦١٠، ١٣، ٦، ١٩٠

٢٤، ٨٠، ٢٣، ٢٣، ٢٠، ٢١

٤٤، ٢٥، ٦٢، ٢٨، ٧٣، ٤٥، ٥

٢٠، ٧٣

إلى الليل ٢، ١٨٧

من الليل ١٠، ٢٧، ١١، ٨١ و

٥٠، ٧٩، ١٧، ٦٥، ١٥، ١١٤

٤٠، ٥١، ١٧، ٥٢، ٤٩، ٢٦، ٧٦

تولع الليل ٣، ٢٧

يسولج الليل ٢٢، ٦١، ٣١، ٢٩

٦٥٧، ١٣٣٥

في الليل ٢٢، ٢٢، ٦١، ٣١

٦٥٧، ١٣٣٥، ٢٩

آنا، الليل ٣، ١١٣، ٢٠، ١٣٠

٩٣٩

عليه الليل ٦، ٧٦

جعل الليل ٦، ٩٦

ينغي الليل ٧، ٥٤، ١٣

لكم الليل ١٠، ٦٧، ١٤، ٣٣

٦١، ٤٠، ٤٧، ٢٥، ١٢، ١٦

آية الليل ١٧، ١٢

غسق الليل ١٧، ٧٨

جعلنا الليل ٢٧، ٨٦، ٧٨، ١٠

عليكم الليل ٢٨، ٧١

مكر الليل ٣٤، ٣٣

لهم الليل ٣٦، ٣٧

ولا الليل ٣٦، ٤٠

يكور الليل ٣٩، ٥

على الليل ٣٩، ٥

آياته الليل ٤١، ٣٧

قم الليل ٢٧٣

ناشئة الليل ٦٣

تلقى الليل ٧٣، ٢٠

و الليل ٧٤، ٣٣، ٨١، ١٧، ٨٩

٢٩٣، ٤٩١، ٤

بالليل ٢، ٢٧٤، ٦، ٦٠، ١٣، ١٠

٤٢، ٢١، ٣٠، ٢٣، ٣٧، ١٢٨

٣٨٤١

ليل ٢٨، ٧٣

ليلاً ١٠، ٢٤، ١٧، ١٠، ٤٤، ٢٣

٢٦، ٧٦، ٥٧١

أربعين ليلة ٢، ٥١، ١٤٢٧

ليلة الصيام ٢، ١٨٧

ثلاثين ليلة ٢٧، ١٤٢

في ليلة مباركة ٤٤، ٣

ليلة القدر ١٩٧ و ٢ و ٣

أغطس ليها ٧٩، ٢٩

ليال ١٩، ١٠، ٦٩، ٢٨٩

ليالى و أياماً ٣٤، ١٨

لين

لنت لهم ٣، ١٥٩

تلقين جلودهم ٣٩، ٢٣

أننا له الحديد ٣٤، ١٠

من ليلة ٥٩، ٥

قولاً لينا ٢٠، ٤٤

باب الميم

مأى

منة عام ٢، ٢٥٩

منة حبة ٢، ٢٦١

منكم منة ٨ و ٦٥، ٦٦

ثلاث منة ١٨، ٢٥

منة جلدة ٢٤، ٢

منة ألف ٣٧، ١٤٧

بغلبوا منتين ٨ و ٦٥، ٦٦

متع

متع ٢٩ ٤٣	متعناهم ٢٠ ٥٦ ٩٨ ١٠	متعناهم ١٤٨ ٣٧	أمتعنك ٢٨ ٣٣	فأمتعة قليلاً ١٢٦ ٢	نمتعهم قليلاً ٢٤ ٣١	سمتعهم ٤٨ ١١	بمتعهم متاعاً ٣ ١١	ومتعوهن ٢٣٦ ٢	فمتعوهن ٤٩ ٣٣	لا تمتعون إلا ١٦ ٣٣	كانوا يمتعون ٢٠ ٧ ٢٦	فمن تمتع ١٩٦ ٢	و يمتعوا ٣ ١٥	وليمتعوا ٦٦ ٢٩	يمتعون ١٢ ٤٧	تمتع بكفر ٨ ٣٩	تمتعوا ٥١ ١١ ٦٥ ١٤ ٣٠ ٥١	٤٦ ٧٧ ٤٣	فتمتعوا ٣٤ ٣٠ ٥٥ ١٦	استمتع ٦٩ ٩ ١٢٨ ٦	استمتعتم ٢٠ ٤٦ ٢٤ ٤	فاستمتعتم ٦٩ ٩	فاستمتعوا ٦٩ ٩	عساع إلى ٢١ ٢٤ ٧ ٣٦ ٢	١١١	متاع بالمعروف ٢٤ ١ ٢	متاع الحياة ١٠ ٣٨ ٩ ١٤ ٣	٣٥ ٤٣ ٦١ ٢٨ ١٣	متاع الغرور ٢٠ ٥٧ ١٨٥ ٣	متاع قليل ١١٧ ١٦ ١٩٧ ٣	متاع الدنيا ٧٧ ٤	متاع في ٧٠ ١٠	أو متاع ١٧ ١٣
-----------	---------------------	----------------	--------------	---------------------	---------------------	--------------	--------------------	---------------	---------------	---------------------	----------------------	----------------	---------------	----------------	--------------	----------------	--------------------------	----------	---------------------	-------------------	---------------------	----------------	----------------	-----------------------	-----	----------------------	--------------------------	----------------	-------------------------	------------------------	------------------	---------------	---------------

إلا متاع ٢٦ ١٣

متاع لكم ٢٩ ٢٤	الدنيا متاع ٣٩ ٤٠	فمتاع الحياة ٣٦ ٤٢ ٦٠ ٢٨	متاعاً بالمعروف ٢٣٦ ٢	متاعاً إلى ٣٦ ٨٠ ١٦ ٢٤ ٠ ٢	٤٤	متاعاً لكم ٨٠ ٣٣ ٧٩ ٩٦ ٥	٣٢	متاعاً حسناً ٣ ١١	سألتهمون متاعاً ٥٣ ٣٣	متاعاً للثغوين ٧٣ ٥٦	متاعاً ٧٩ ١٢ ١٧	فتحوا متاعهم ٦٥ ١٢	وأمتعتم ١٠ ٢ ٤
----------------	-------------------	--------------------------	-----------------------	----------------------------	----	--------------------------	----	-------------------	-----------------------	----------------------	-----------------	--------------------	----------------

متن

كيدى متنين ٤٥ ٦٨ ١٨٣ ٧	القوة المتنين ٥٨ ٥١
------------------------	---------------------

مثل

فتمثل لها ١٧ ١٩	يقول أمثلهم ١٠ ٤ ٢٠	مثل قولهم ١١٨ ١١٢ ١	مثل الذي ٢٢٨ ٢	مثل ذلك ٢٣٣ ٢	مثل الربا ٢٧٥ ٢	مثل ما ٩٣ ٦ ٩٥ ٥ ٧٣ ٣ ١١ ١٢٤	١١ ٦٠ ٢٣ ٥١	مثل حظ ١١٦ ١١ ٤	مثل هذا ٣١ ٨ ٣١ ٥	مثل القوم ١٧٦ ٧	مثل أيام ١٠ ٢ ١٠	مثل خير ١٤ ٣٥	مثل يوم ٣٠ ٤٠	مثل دأب ٣١ ٤٠	مثل صاعقة ١٣ ٤١	مثل ذنوب ٥٩ ٥١
-----------------	---------------------	---------------------	----------------	---------------	-----------------	------------------------------	-------------	-----------------	-------------------	-----------------	------------------	---------------	---------------	---------------	-----------------	----------------

لمثل هذا ٦١ ٣٧

بسمثل ١٦ ١٩٤ ٢ ١٣٧	١٧ ١٢٦ ١٧ ٢٣ ٨٨ ٦٠	بشر مثلكم ١١٠ ١٨ ١١ ١٤	٢٤ ٢٣ ٢٢ ٢٤ ١ ٣٣ ٦٤١	بشراً مثلكم ٣٤ ٢٣	بشر مثلاً ١٥٤ ٢٦ ١٠ ١٤ و	١٥ ٣٦ ١٨٦	بشراً مثلاً ٢٧ ١١	بشرين مثلاً ٤٧ ٢٣	من مثله ٤٢ ٣٦ ٢٣ ٢	قرخ مثله ١٤ ٠ ٣	و مثله ٤٧ ٣٩ ١٨ ١٣ ٣٦ ٥ ١٨	عرض مثله ١٦٩ ٧	بسورة مثله ٣٨ ١٠	سور مثله ١٣ ١١	زيد مثله ١٧ ١٣	بسحر مثله ٥٨ ٢٠	على مثله ١٠ ٤ ٦	بحديث مثله ٣٤ ٥٢	بمثله ١٠ ٩ ١٨ ٨٨ ١٧	أن تعودوا لثقله ١٧ ٢٤	ليس كمثلهم ١١ ٤٢	أو مثلاً ١٠ ٦ ٢	إلا مثلاً ٤٠ ٤٠ ١٦٠ ٦	سببه مثلاً ٤٠ ٤٢	يخلق مثلاً ٨ ٨٩	بمثلاً ٢٧ ١٠	ممثلهم ٢١ ٩٩ ١٧ ١٤٠ ٤	٤٣ ٣٨ ٨١ ٣٦ ٨٤	ممثلهم ١٢ ٦٥	أصبتم مثلاً ١٦٥ ٣	يروثهم مثلاً ١٣ ٣	مثل الدين ٢ ١٧١ ٢ و ٢١٤	٢٩ ١٨ ١٤ ٣٦٥ و ٤١ ٥ ٦٢	مثل ما ١١٧ ٣	مثل القوم ٥ ٦٢ ١٧٦ ٧	مثل الحياة ٤٥ ١٨ ٢٤ ١٠	مثل الثغوين ٢٤ ١١
--------------------	--------------------	------------------------	----------------------	-------------------	--------------------------	-----------	-------------------	-------------------	--------------------	-----------------	----------------------------	----------------	------------------	----------------	----------------	-----------------	-----------------	------------------	---------------------	-----------------------	------------------	-----------------	-----------------------	------------------	-----------------	--------------	-----------------------	----------------	--------------	-------------------	-------------------	-------------------------	------------------------	--------------	----------------------	------------------------	-------------------

مثل الجنة ١٣ ٣٥ ٤٧ ١٥	مثل كلفة ٢٦ ١٤	مثل السوء ٦٠ ١٦	كل مثل ٣٠ ٥٤ ١٨ ٨٩ ١٧	٢٧ ٣٩ ٥٨	ضرب مثل ٧٣ ٢٢	مثل نوره ٣٥ ٢٤	مضى مثل ٨ ٤٣	كمثل ١٧ ٢ ١٧١ و ٣٦١ و	٢٦٤ ٣ ٣٦٥ ٥٩ ٣ ١١٧ و	١٧٦ ٧ ٥٧ ٢٠ ٥٩ ١٥ و	٥ ٦٢ ١٦	بمثل ٢٣ ٢٥	المثل ٢٧ ٣٠ ٦٠ ١٦	يضر مثلاً ٢٦ ٢	بهذا مثلاً ٣١ ٧٤ ٢٦ ٢	سأ مثلاً ١٧٧ ٧	يستويان مثلاً ٢٩ ٣٩ ٢٤ ١١	ضرب الله مثلاً ٧٥ ١٦ ٢٤ ١٢ ١٦ و	٦٦ ٢٩ ٣٩ ١١٢ و ٧٦ و ١١٢ و ١٠ و ١٠	لهم مثلاً ١٣ ٣٦ ٣٢ ١٨	و مثلاً ٥٦ ٤٣ ٢٤ ٢٤ ٤٣	لكم مثلاً ٢٨ ٣	لنا مثلاً ٧٨ ٣٦	للرحمن مثلاً ١٧ ٤٣	مريم مثلاً ٥٧ ٤٣	جعلناه مثلاً ٥٩ ٤٣	كمن مثله ١٢٢ ٧	فضله ١٧٦ ٧ ٢٦٤ ٢	مثليهم ٢٩ ٤٨ ١٧ ٢	يضر الله الأمثال ١٣ ١٧	٢٥ ٢٤ ٢٥ ١٤	له الأمثال ٧٤ ١٦	لك الأمثال ٩ ٢٥ ٤٨ ١٧	لكم الأمثال ٤٥ ١٤	له الأمثال ٣٩ ٢٥	تلك الأمثال ٢١ ٥٩ ٤٣ ٢٩	كأمثال ٢٣ ٥٦	أمثالهم ٤٧ ١٩٤ ٧ ٣٨ ٦
-----------------------	----------------	-----------------	-----------------------	----------	---------------	----------------	--------------	-----------------------	----------------------	---------------------	---------	------------	-------------------	----------------	-----------------------	----------------	---------------------------	---------------------------------	-----------------------------------	-----------------------	------------------------	----------------	-----------------	--------------------	------------------	--------------------	----------------	------------------	-------------------	------------------------	-------------	------------------	-----------------------	-------------------	------------------	-------------------------	--------------	-----------------------

٢٤ ٣٨٠ ٢	لن تمسوا ٢	٦٥	امسحوا برؤوسكم	٥٠ ٤٤ ٢ ٦	تمترون ٢٦	١٣ ٩ ١١٠ و ٩٤	أول مزة ٦٥٤ و ٩٤
٢٦ ٦٤ ١١ ٧٣	تمسوها ٧ ١١ ٧٣	٦٥ ٤٢ ٤	فامسحوا بوجوهكم	٢٤ ١٩ ٦٣ ١٥	فيه يمترون ١٥	٨٣ ١٧ ٧ و ١٨ ١٨ ٤٨	و ٨٣ ١٧ ٧ و ١٨ ١٨ ٤٨
١٥٦	لم تمسوهن ٢	٣٣ ٣٨	مسحاً بالسوق	٦٠ ٣ ١٤٧ ٢	من المصترين ٢	٢١ ٤١ ٧٩ ٣٦	٢١ ٤١ ٧٩ ٣٦
٢٣٦ ٢	لم تمسوهن ٢	١٥٧ ٤ ٤٥ ٣	المسيح عيسى	٩٤ ١٠ ١١٤ ٦	٩٤ ١٠ ١١٤ ٦	كل مرة ٥٦ ٨	كل مرة ٥٦ ٨
٤٩ ٣٣ ٢٣٧ ٢	أن تمسوهن ٢	١٧٢ ٤	يستكف المسح	٢٢ ١٠ ٩ و ١٧ ١١	في مزة ١١ و ١٧ ١٠ ٩	سبعين مرة ٨٠ ٩	سبعين مرة ٨٠ ٩
١٠ ٧ ١٠ ١٧ ٦	إن يمسك ٦	٧٥ و ٧٢ و ١٧ ٥	المسيح ابن ٥	٥٤ ٤١ ٢٣ ٥٥	٥٤ ٤١ ٢٣ ٥٥	عام مرة ١٢٦ ٩	عام مرة ١٢٦ ٩
١٤٠ ٣	إن يمسك ٣	٣١ و ٣٠ ٩	٣١ و ٣٠ ٩	عوة ظاهراً ١٨ ٢٢	عوة ظاهراً ١٨ ٢٢	مرة أخرى ٢٧ ٢٠	مرة أخرى ٢٧ ٢٠
٢٠ ١٩ ٤٧ ٣	لم يمسنني ٣	١٧١ ٤	إنما المسح عيسى			الطلاق مزان ٢ ٢٢٩	الطلاق مزان ٢ ٢٢٩
١٧٤ ٣	لم يمسنهم ٣	٧٢ ٥	قال المسح	مريم	مريم	مزين ٩ ١٠ ١ و ١٧ ١٢ ٤	مزين ٩ ١٠ ١ و ١٧ ١٢ ٤
٤٥ ١٩	أن يمسك ١٩			ابن مريم ٢ ٨٧ و ٤٥ ٣ ٢٥٣	ابن مريم ٢ ٨٧ و ٤٥ ٣ ٢٥٣	٢١ ٣٣ ٥٤ ٢٨	٢١ ٣٣ ٥٤ ٢٨
٧٣ ٥	ليمنش الذين ٥			٤ ١٥٧ و ١٧ ٥ ١٧١ و ٤٦ و ٧٢ و ٧٥ و ٧٨ و ١١٠ و ١١٢ و ١١٤ و ١١٦ ٩ ٣١	٤ ١٥٧ و ١٧ ٥ ١٧١ و ٤٦ و ٧٢ و ٧٥ و ٧٨ و ١١٠ و ١١٢ و ١١٤ و ١١٦ ٩ ٣١	ثلاث موات ٥٨ ٢٤	ثلاث موات ٥٨ ٢٤
٣٥ ٣٥	لا يمسا ٣٥	مسح		١٩ ٣٤ ٢٣ ٥٠ ٧ ٤٣	١٩ ٣٤ ٢٣ ٥٠ ٧ ٤٣	ذو مزة ٦٥٣	ذو مزة ٦٥٣
١٨ ٣٦	وليمسكنكم ٣٦			١٤ ٥٧ ٢٧ ٦١ ٦ و ١٤	١٤ ٥٧ ٢٧ ٦١ ٦ و ١٤		
٧٩ ٥٦	لا يمسه ٥٦	لمسناهم ٣٦ ٦٧		سميتها مريم ٣ ٦٦	سميتها مريم ٣ ٦٦	مرض	مرض
٤٨ ١١ ٤٩ ٦	يمسهم ٦			يا مريم ٣ ٢٧ و ٤٢ و ٤٣ و ٢٧ ١٩ ٤٥	يا مريم ٣ ٢٧ و ٤٢ و ٤٣ و ٢٧ ١٩ ٤٥	أذا مرضت ٢٦ ٨٠	أذا مرضت ٢٦ ٨٠
٦١ ٣٩ ٤٨ ١٥	لا يمسه ١٥	مسد		٤٤ ٣ مريم ٣	٤٤ ٣ مريم ٣	قلوبهم مريض ٢ ١٠ ٥ ٥٢ ٨	قلوبهم مريض ٢ ١٠ ٥ ٥٢ ٨
٤ ٣ و ٥٨	أن يمسا ٣ و ٥٨	من مسد ١١١ ٥		٤٤ ٣ مريم ٣	٤٤ ٣ مريم ٣	٥٩ ٩ ١٢٥ ٢٢ ٥٣ ٢٤ ٥٠	٥٩ ٩ ١٢٥ ٢٢ ٥٣ ٢٤ ٥٠
٢٧٥ ٢	من المس ٢			٤٤ ٣ مريم ٣	٤٤ ٣ مريم ٣	٢٩ ٢٠ ٤٧ ٦٠ و ٢٩ ٣٣	٢٩ ٢٠ ٤٧ ٦٠ و ٢٩ ٣٣
٤٨ ٥٤	من سقر ٥٤	مسس		١٥٦ ٤ مريم ٤	١٥٦ ٤ مريم ٤	٣١ ٧٤	٣١ ٧٤
٩٧ ٢٠	لا يمسا ٢٠			إلى مريم ٤ ١٧١	إلى مريم ٤ ١٧١	قلبه مرض ٣٣ ٢٢	قلبه مرض ٣٣ ٢٢
				الكتاب مريم ١٩ ١٦	الكتاب مريم ١٩ ١٦	فزادهم الله مرضاً ٢ ١٠	فزادهم الله مرضاً ٢ ١٠
مسك				مريم ابنة ٦٦ ١٢	مريم ابنة ٦٦ ١٢	على المريض ٢٤ ٦١ ٤٨ ١٧	على المريض ٢٤ ٦١ ٤٨ ١٧
١٧٠ ٧	يمسكون بالكتاب ٧	قد مس ٣ ١٤٠ ٩٥		مزج	مزج	مريضاً ١٨٤ و ١٨٥ و ١٩٦	مريضاً ١٨٤ و ١٨٥ و ١٩٦
٢١ ٦٧	أمسك رزقه ٦٧	إذا مس ١٠ ١٢ ٣٠ ٣٩		و مزاجه ٨٣ ٢٧	و مزاجه ٨٣ ٢٧	كتم مريض ٤ ٤٣ و ١٠٢ ٦٥	كتم مريض ٤ ٤٣ و ١٠٢ ٦٥
١٠٠ ١٧	لأمسكنم ١٧	٨ ٤٩		مزاجها ٧٦ ٥ و ١٧	مزاجها ٧٦ ٥ و ١٧	منكم مريض ٧٣ ٢٠	منكم مريض ٧٣ ٢٠
٤ ٥	مما أمسكن ٥	عنه ١١ ١٠ ٤١ ٥٠		مزيق	مزيق	على المريض ٩١ ٩	على المريض ٩١ ٩
٤١ ٣٥	إن أمسكهما ٣٥	٢١ ٢١ ١٠ ٢١٤ ٢		و مزيقهم ٣٤ ١٩	و مزيقهم ٣٤ ١٩		
١٠ ٦٠	ولا تمسكوا ٦٠	٤٦		مزيقهم ٣٤ ٧	مزيقهم ٣٤ ٧		
٢٣١ ٢	ولا تمسكوهن ٢	٦٧ ١٧ ٥٣ ١٦		كل مزيق ٣٤ ٧ و ١٩	كل مزيق ٣٤ ٧ و ١٩		
٤١ و ٢٣ ٣٥ ٦٥	يمسك ٢٢ ٣٥ ٦٥ ٤١ و	١٤ ٢٤ ٦٨ ٨					
٤٢ ٣٩	فيمسك التي ٣٩	٢١ ٥٤ ١٥ ١٨٨ ٧					
٥٩ ١٦	أيمسكه ١٦	٤١ ٣٨ ٨٣					
١٩ ٦٧ ١٦ ١٦ ٦٧	ما يمسكن ١٦ ١٦ ٦٧ ١٩	١٢ ١٠					
٣٩ ٣٨ ٣٧ ٣٣	أمسك ٣٣ ٣٨ ٣٧ ٣٩	إذا مسه ١٧ ٨٣ ٤١ ٥١ ٧٠					
١٥ ٤ ٢٣١ ٢	فأمسكوهن ٢ ٢٣١ ٤ ١٥	٢١ و ٢٠					
٢ ٦٥	فأمسكوهن ٢ ٢٣١ ٤ ١٥	٤٩ ٤١					
٢٢ ٣١ ٢٥٦ ٢	استمسك ٢ ٢٥٦ ٣١ ٢٢	٢٠ ١٧ ٢٠١					
٤٣ ٤٣	فاستمسك بالذي ٤٣ ٤٣	لم تمسكه ٢٤ ٣٥					
٢٢٩ ٢	فأمسك بمعروف ٢ ٢٢٩	١٢٠ ٣					
		١١٣ ١١					

لهم مكر ٢١١٠	
مكر الليل ٢٣٣٤	
مكر أولئك ١٠٣٥	
مكر السيء ٤٣٣٥	
المكر ٤٢١٣، ٤٣٣٥	
مكراً ٢٢٧١، ٥٠٢٧، ٢١١٠	
مكروهم ٢٧، ٤٦١٤، ٣٣١٣	
٥١	
بمكرهين ٣١١٢	
خير الماكرين ٥٤٣، ٢٠٨	
مكك	
بطن مكة ٢٤٤٨	
مكل	
جيريل و نيكال ٩٨٢	
مكن	
مكتناليوسف ٢١١٢ و ٥٦	
مكتناله ٨٤١٨	
مكتناكم ١٠٧، ٢٦٤٦	
مكتناهم ٦٦، ٤١٢٢، ٢٦٤٦	
مكتني فيه ٩٥١٨	
نمكتن ٦٦، ٦٢٨ و ٥٧	
وليمكتن لهم ٥٥٢٤	
فامكتن منهم ٧١٨	
لدينا مكنين ٥٤١٢	
قرار مكنين ٢١٣٣، ٢١٧٧	
العرش مكنين ٢٠٨١	
مكرو	
إلا فتكاه ٣٥٨	
ملا	
لأملأن ١٨٧، ١١٩١١، ٣٢	

نقطع أسماءهم ١٥٤٧
مكت
نفتن الله ١٠٤٠
ونفتنا ٢٢٤
إلا مفتاً ٢٩٣٥
كبر مفتاً ٣٦١، ٣٥٤٠
من مفتكم ١٠٤٠
مكت
فمكت ٢٢٢٧
فيمكت ١٧١٣
امكتوا ١٠٢٠، ٢٩٢٨
على فمكت ١٠٦١٧
إنكم ماكتون ٧٧٤٣
ماكتين فيه ٣١٨
مكر
مكرو الله ٥٤٣
مكر الذين ٤٢١٣، ٢٦١٦
لمكرو مكرتموه ١٢٣٧
و مكرونا مكرأ ٥٠٢٧
و مكرونا ٥٤٣، ٥٠٢٧، ٧١
٢٢
مكروا مكرهم ٤٦١٤
الذين مكروا ٤٥١٦
ما مكروا ٤٥٤٠
ما تمكرون ٢١١٠
و يمكروا الله ٣٠٨
ليمكروا فيها ١٢٣٦
وما يمكرون ١٢٣٦
مما يمكرون ١٦، ١٢٧، ٢٧
٧٠
كانوا يمكرون ١٢٤٦
و يمكرون ٣٠٨
و هم يمكرون ١٠٢١٢
الذين يمكرون ١٠٣٥
مكرو الله ٩٩٧

مضغة ٥٢٢، ١٤٢٣
المضغة ١٤٢٣
مضي
مضي مثل ٨٤٣
مضت سنة ٣٨٨
مضي حقاً ٦٠١٨
واضوا ٦٥١٥
استطاعوا مضياً ٦٧٣٦
مطر
و امطرونا ٨٤٧، ٨٢١١، ١٥
٧٤، ١٧٣٢٦، ٥٨٢٧
فامطر علينا ٢٢٨
امطرت مطر ٤٠٢٥
من مطر ١٠٢٤
مطر المتذرين ٢٦، ١٧٣، ٢٧
٥٨
امطرونا ٨٤٧، ١٧٣٢٦، ٥٨٢٧
عارض مامطرونا ٢٤٤٦
مطرو
إلى أهله يمطلي ٣٣٧٥
معز
و من المعز ١٤٣٦
معن
بمعن الماعون ٧١٠٧
قرار و معين ٥٠٢٣
من معين ٤٥٣٧، ١٨٥٦
بماء معين ٣٠٦٧
معني

فلا فصك ٢٣٥	
من فصكات ٢٨٣٩	
به مستفكون ٢١٤٣	
خاتمه فصك ٢٦٨٣	
<hr/>	
فصر	
<hr/>	
حين فصر ١٧٣٠	
<hr/>	
فصح	
<hr/>	
نطفة أمناج ٢٧٦	
<hr/>	
فشي	
<hr/>	
فشوا فيه ٢٠٢	
ولاشمش ٢٧١٧، ١٨٣١	
تمشون به ٢٨٥٧	
تمشي ٤٠٢٠، ٢٥٢٨	
بمشون بها ١٩٥٧	
بمشون مطمئين ٩٥١٧	
بمشون في ١٢٨٢٠، ٢٠٢٥، ٢٦٣٢	
بمشون على ٦٢٣٥	
بمضي به ١٢٢٦	
بمضي على ٤٥٢٤	
بمضي في ٧٢٥	
بمضي مكياً ٢٢٦٧	
بمضي سوية ٢٢٦٧	
أن امشوا ٦٣٨	
فامشوا في ١٥٦٧	
في مشيت ١٩٣١	
هماز مشاء ١١٦٨	
<hr/>	
فصر	
<hr/>	
فصر ٢١١٢، ٩٩، ٥١٤٣	
بمصر ٨٧١٠	
امبطوا مصرأ ٦١٢	
<hr/>	
فمضغ	

٣٢ و	صواع الملك ١٢ ٧٢	لا أمقلت ٥ ٧٠٠٠ ١٠٠٠٠	٨٥ ٣٨٠١٣
ولا الملكة ١٧٢	دين الملك ١٢ ٧٦	٢١ ٧٢ ٤٩	لمنعت منهم ١٨ ١٨
إليهم الملكة ٦ ١١١	الملك الحق ٢٠ ٢٣٠١١٤	ما أمقلت ٦٠ ٤	منعت حرساً ٧٢ ٨
تأنيهم الملكة ٦ ١٠٨٠١٦	١١٦	تملك ٥ ٤١٠٨٢ ١٩	هل امتلأت ٥٠ ٣٠
٣٣	الملك القدوس ٥٩ ١٦٢٠٢٣	امراة تملكهم ٢٧ ٢٣	على الأرض ٣ ٩١
إلى الملكة ٨ ١٢	وراهم ملك ١٨ ٧٩	تملكون ١٧ ٤٦٠١٠ ٨	فما تون ٣٧ ٥٦ ٥٣
الملكة بضرون ٨ ٥٠	ملك الناس ١١٤ ٢	من يملك ٥ ١٧٠٠٣١ ٤٨	إلى الملك ٢ ٢٤٦ ٣٧٨
تنزل الملكة ١٥ ٨	ملكاً ٢ ٢٤٦ و ٢٤٧	١١	قال الملك ٧ ٦٠ و ٦٦ و ٧٥
نزل الملكة ٢٥ ٢٥	إن الملوك ٢٧ ٣٤	لا يملك ٥ ١٦٠٧٣ ٢٠	٨٨ و ٩٠ و ٩٠ و ١٠٩ و ١٢٧ ١١
فسجد الملكة ١٥ ٣٨٠٣٠	جعلكم ملوكاً ٥ ٢٠	٨٩ ٣٤ ٤٣ ٨٦	٢٣ ٢٤ و ٢٣ ٢٣
٧٣	ملكاً ١ ٣٠٤ ٤٣ ٧٧	لا يملكون ١٣ ١٦ ١٧ ٥٦	يا أيها الملك ١٢ ٤٣ ٢٧ و ٢٩
ينزل الملكة ١٦ ٢	لها ملكون ٣٦ ٧١	١٩ ٢٥ ٢٩ ٣ ١٧ ٣٤	٢٨ ٢٨ ٣٢ و ٣٢
تنزل الملكة ٩٧ ٤	عند عليك ٥٤ ٥٥	٢٣ ٢٩ ٤٣ ٧٨ ٢٧	٢٠ ٢٨ الملك
تلقاهم الملكة ٢١ ١٠٣	عبداً مملوكاً ١٦ ٧٥	ما يملكون ٣٥ ١٣	انطلق الملك ٦ ٣٨
عليها الملكة ٢٥ ٢١	ملكوت السموات ٦ ٧٠٧٥	مودعك بملكك ٢٠ ٨٧	بالملك الأعلى ٣٨ ٦٩
يرون الملكة ٢٥ ٢٢	١٨٥	على ملك سليمان ٢ ١٠٢	قال للملك ٢٦ ٢٤
جاءل الملكة ٣٥ ١	ملكوت كل ٢٣ ٢٣ ٨٨ ٨٢	ملك السموات ٢ ١٠٧ ٣	عليه ملكاً ١١ ٢٨
خلفنا الملكة ٣٧ ١٥٠	عليه ملك ٦ ٨	١٨٩ ٥ ١٧ و ١٨ و ٤٠	فرعون و ملكاً ١٠ ٨٨
تري الملكة ٣٩ ٧٥	إني ملك ٦ ١١ ٢١	١٢٠ ٧ ١٠٨ ٩ ١١٦ ٢٤	و ملكته ٧ ١٠٣ ١٠ ١٠٧٥ ١١
عليهم الملكة ٤١ ٣٠	معه ملك ١١ ١٢	٤٢ ٢٥ ٣٨ ١٠ ٣٩ ٤٤	٩٧ ٢٣ ٤٦ ٢٨ ٤٣ ٤٦
وجعلوا الملكة ٤٣ ١٩	إلا ملك ١٢ ٣١	٤٢ ٤٩ ٤٣ ٨٥ ٤٥ ٢٧ ٤٨	و ملكهم ١٠ ٨٢
معه الملكة ٤٣ ٥٣	إليه ملك ٢٥ ٧	١٤ ٥٧ ٢ و ٨٥ ٩	
توفتهم الملكة ٤٧ ٢٧	ملك الموت ٣٢ ١١	ملك مصر ٤٣ ٥١	ملح
ليستون الملكة ٥٣ ٢٧	من ملك ٥٣ ٢٦	و ملك لا يلبى ٢٠ ١٢٠	ملح أجاج ٢٥ ٥٣ ٣٥ ١٢
تخرج الملكة ٧٠ ٤	و الملك ٦٩ ١٧ ٨٩ ٢٢	له الملك ٢ ٢٤٧ ٦ ٧٣ ٣٥	
للملكة ٢ ٣٠ و ١١ ٧٠٤٤	ملكاً ٨ ١٧ ٩ ٩٥	١٣ ٣٩ ٦٤ ١٦	ملق
١٥ ١٧ ٢٨ ١٨ ١٠٠ ٢٠	على الملكين ٢ ١٠٢	الله الملك ٢ ٢٥١ و ٢٥٨	إملاق ١٧ ١٥١ ٣١
١١٦ ٣٤ ٣٨ ٧١	تكونا ملكين ٧ ٢٠	مالك الملك ٣ ٢٦	
بالملكة ١٥ ٧	على الملكة ٢ ٣١	توتي الملك ٣ ٢٦	ملك
٤١ ٢٤ ٢٣ ٩٥ ١٧	و الملكة ٢ ١٦١ و ١٧٧	تنزع الملك ٣ ٢٦	
١٤ ٤٣ ٦٦ ٦٠ ١٧ ٣١	١٠ ٣٠ ١٨ و ٨٧ ٦ ١٦٦	من الملك ٤ ١٢ ٥٣ ١٠١	
٢ ٩٨ و ٢٨٥ ٤	١٣ ١٣ ٩٢ و ٢٣ ١٧ ٩٢	لن الملك ٤٠ ١٦	ملكك أيمانكم ٤ ٣ و ٢٤
١٢٦ ٣٣ ٤٣ ٥٦	١٦ ٤٩ ٤٢ ٦٦ ٥٢ ٢٨ ٢٨	في الملك ١٧ ١١١ ٢ ٢٥	٢٥ ٣٦ ٢٤ ٣٣ و ٥٨ ٣٠
	تحمله الملكة ٢٤٨	الملك يومئذ ٢٢ ٢٥ ٢٦	٢٨
	فنادته الملكة ٣ ٢٩	لكم الملك ٤٠ ٢٩	ملكك أيمانهم ١٦ ٢٣ ٧١ ٦
	قالت الملكة ٣ ٤٢ و ٤٥	بيده الملك ٦٧ ١	٣٣ ٥٠ ٧٠ ٣٠
	تخذوا الملكة ٣ ٨٠	بالمملكت ٢ ٢٤٧	ملكك أيمانهم ٢٤ ٣١ ٣٣
	من الملكة ٣ ١٢٤ و ١٢٥ ٨	ملكاً ٤ ٣٨ ٣٨ ٧٦ ٢٠	٥٥
	١٧ ٩ ٢٢ ٧٥	ملكك ٢ ٢٤٧ و ٣٨ ٣٨ ٢٠	ملكك يمينك ٣٣ ٥٠ و ٥٢
	توفاهم الملكة ٤ ١٦ ٢٨	قال الملك ١٢ ٤٣ و ٥٠ و ٥٤	ملكك مفاثحه ٢٤ ٦١

ملل

يمل هو فيلنفل ٢ ٢٨٢

ويمل الذي ٢ ٢٨٢

مكة إبراهيم ٢ ١٣٠ و ١٣٥ ٣

٩٥ ٤ ١٢٥ ٦ ١٦١ ١٦

فيمت و هو ٢١٧ ٢
 بموت ١٦ ٣٨ ١٩ ١٥
 لا يموت ٢٠ ٧٤ ٢٥ ٥٨ ٨٧
 ١٣
 فيموتوا ٣٦ ٣٥
 الذين يموتون ٤ ١٨
 أمات و أحيا ٥٣ ٤٤
 أنقاة ٢ ٢٥٩ ٨٠ ٢١
 أمنا اثنين ٤٠ ١١
 أحي و أميت ٢ ٢٥٨
 نميت ١٥ ٢٣ ٥٠ ٤٣
 و نميت ٢ ٢٥٨ ٣٠ ١٥٦ ٧
 ٢٣ ١٠ ١١٦ ٩ ١٥٨
 ٨٠ ٤٠ ٦٨ ٤٤ ٢٥٧
 ثم نميتكم ٢ ٢٨ ٢٢ ٦٦ ٣٠
 ٤٠ ٤٥ ٢٦
 الذي نميتني ٢٦ ٨١
 موتوا ٢ ٢٤٣ ٣ ١١٩
 حذر الموت ٢ ١٩ ٢٤٣
 فمتوا الموت ٢ ٩٤ ٦٦٢
 يعقوب الموت ٢ ١٣٣
 تنون الموت ٣ ١٤٣
 أنفسكم الموت ٣ ١٦٨
 ذائقة الموت ٣ ١٨٥ ٢١ ٣٥
 ٢٩ ٥٧
 يتوفاهن الموت ٤ ١٥
 أحدهم الموت ٤ ١٨ ٢٣ ٩٩
 أحذكم الموت ٢ ١٨٠ ٥
 ٦ ٦١ ٦١ ٦٣ ١٠
 يدرككم الموت ٤ ٧٨
 يدركه الموت ٤ ١٠٠
 مصيبة الموت ٥ ١٠٦
 غمرات الموت ٦ ٩٣
 إلى الموت ٦٨
 بعد الموت ١١ ٧
 يأتيه الموت ١٤ ١٧
 ملك الموت ٣٢ ١١
 من الموت ٣٣ ١٦ ١٩ ٤٧
 ٢٠
 عليه الموت ٣٤ ١٤

المهد ٥ ٤٦٣ ١١٠ ١٩ ٢٩
 مهدي ٢٠ ٥٣ ٤٣ ١٠
 المهاد ٢ ٣٠ ١٢ ١٩٧
 ١٣ ١٨ ٣٨ ٥٦
 من جهنم مهدي ٧ ٤١
 الأرض مهدي ٧٨ ٦
 مهل
 فمهل الكافرين أعلمهم ٨٦ ١٧
 مهلم قليلا ١١ ٧٣
 كالمهل ١٨ ٢٩ ٤٤ ٤٥ ٧٠
 ٨
 مهم
 مهما تاتنا ٧ ١٣٢
 مهم
 مات ٣ ١٤٤ ٩ ٨٤
 و ماتوا ٢ ١٦١ ٣ ٩١ ٩ ٨٤
 ١٢٥
 ما ماتوا ٣ ١٥٦
 أو ماتوا ٢٢ ٥٨
 ثم ماتوا ٤٧ ٣٤
 مات ١٩ ٢٣ ٦٦ ٢١ ٣٤
 ثم ١٥٧ ١٥٨
 إذا يتم ٢٣ ٣٥
 فإذا سبنا ٢٣ ٨٢ ٣٧ ١٦ و
 ٥٣ ٣٠ ٥٦ ٤٧
 يوم أموت ١٩ ٢٣
 لم نقت ٣٩ ٤٢
 تموت ٣ ١٤٥ ٣١ ٣٤
 تموتن ٢ ١٣٢ ٢ ١٠٢
 فيها تموتون ٧ ٢٥
 نموت ٢٣ ٢٧ ٤٥ ٢٤

ولا تفتن ٦٧٤
 تمسها علي ٢٦ ٢٢
 لا تمسوا ٤٩ ١٧
 أن تفتن ٢٨ ٥
 الله تفتن ١٤ ١١ ٤٩ ١٧
 يموتون عليك ٤٩ ١٧
 فاعتن ٣٨ ٢٩
 الفتن ٧ ١٦٠ ٢٠ ٨٠
 باليمن والأذى ٢ ٦٦٤
 عتات ٢ ٢٦٢ ٤٤٧
 غير ممنون ٤١ ٨ ٦٨ ٣ ٨٤
 ٢٥ ٦٩٥
 رب الفتن ٥٢ ٣٠
 مني
 ولا عنيهم ٤ ١١٩
 نمنينهم ٢٠ ١٢٠
 ما تمون ٥٦ ٥٨
 إذا تمني ٥٣ ٤٦
 مني تمني ٧٥ ٢٧
 تمني ٢٢ ٥٣ ٢٤
 تموا ٢٨ ٨٢
 تفتون الموت ٣ ١٤٣
 ولا تفتنوا ٤ ٢٢
 ولا يتمونه ٦٦ ٧
 ولن يتموه ٢ ٩٥
 فتمنوا ٢ ٩٤ ٦٦٢
 في أميته ٢٢ ٥٢
 أعاني ٤ ٧٨ ١٢٣
 الأمان ٥٧ ١٤
 ليس بأمانيتكم ٤ ١٢٣
 تلك أمانيتهم ٢ ١١١
 مني تمني ٧٥ ٢٧
 عناء الثالثة ٥٣ ٢٠
 مهدي
 يفتدون ٣٠ ٤٤
 فعم الماهدون ٥١ ٤٨
 عهدت له تمهيدا ٧٤ ١٤

١٢٣
 يلة قوم ١٢ ٣٧
 يلة آياتي ١٢ ٣٨
 يلة أياكم ٢٢ ٧٨
 في اليلة ٣٨ ٧
 في ملككم ٧ ٨٩
 في ملكنا ٧ ٨٨ ١٤ ١٣
 يلمهم ٢ ١٨ ٢٠
 ملو
 أملي لهم ٤٧ ٢٥
 أمليت لها ٢٢ ٤٨
 فأعليت ١٣ ٢٢ ٤٤
 أملي لهم ٧ ١٨٣ ٤٥
 لملي لهم ٣ ١٧٨
 فلي لملي ٢٥ ٥
 امجرني مليا ١٩ ٤٦
 صنع
 صنع مساجد ٢ ١١٤
 صنع الناس ١٧ ٩٤ ١٨ ٥٥
 صنعك ٢٠ ٩٢ ٣٨ ٧٥
 و ما صنعنا ١٧ ٥٩
 و ما صنعهم ٩ ٥٤
 آلهة تصنعهم ٢١ ٤٣
 و تمنعكم ٤ ١٤١
 يصنعون الماعون ١٠٧ ٧
 صنع منا ١٢ ٦٣
 ما صنعهم حصونهم ٥٩ ٢
 صوغا ١٧٠ ٢١
 صاع للخير ٥٠ ٢٥ ٦٨ ١٢
 ولا صنوعة ٥٦ ٣٣
 صنف
 صن الله ٣ ١٦٤ ٦ ٥٣ ١٢
 ٩٠ ٨٢٢٨
 صن الله ٤ ٩٤ ٢٧ ٥٢
 عتتا ٣٧ ٣٧ ١١٤

أموالك ٢٧٩ ٢٤، ١٨٦ ٣، ٢٧٩ ٢
 و ٥، ٣٦٣، ٤٧، ٣٧٣٤، ٩٦٣
 أما أموالكم ٢٨٨، ١٥٦٤
 بأموالك ٤، ٤١٩، ٢٤٤، ١١٦١
 أموالنا ١١، ٤٨، ٨٧
 يستفون أموالهم ٢، ٢٦١، و
 ٢٦٢، ٣٦٥، ٢٧٤، ٣٨٤
 ٣٦٨
 عنهم أموالهم ١٠، ١١٦
 من أموالهم ٤، ٣٤، ١٠٢٩
 تعجك أموالهم ٥٥٩، ٨٥
 و أموالهم ٩، ١١١، ٢٧٣٣،
 ٨٥٩
 أموالهم ٢٤، ٦، ١٠، ٨٨١
 ١٩، ٤٧٠، ١٧٥٨
 بأموالهم ٩، ٢٠٩، ٢٧٢٨، ٩٥
 ٤٤، ٨١، ٨٨، ١٥٩٩

موه

السماء ماء ٢، ٢٢٢، ٨٩٩
 ١١، ١٣، ١٧، ١٤، ٣٢، ١٥
 ٢٢، ١٦، ١٠، ٦٥، ٢٠، ٥٣
 ٢٢، ٢٣، ١٨، ٢٤، ٤٨، ٢٧
 ٦٠، ٢٩، ٦٣، ٣٠، ٢٤، ٣١، ١٠
 ٣٥، ٣٩، ٢١، ٤٣، ١١، ٥٠
 ٩
 من ماء ٢، ١٦٤، ١٤، ١٦، ٢٤
 ٤٥، ٣٢، ٨، ٤٧، ١٥، ٧٧، ٢٠
 ٦٨٦
 ماء ٤، ٤٣، ٦٥، ٢٤، ٣٩، ٢٨
 ٢٣، ٤٧، ١٥، ٥٦، ٣١، ٧٢
 ١٦، ٢٧٧، ٢٧، ١٤
 بماء ٤، ١٣، ١٨، ٢٩، ٥٤، ١١
 ٦٧، ٣٠
 كماء ١٠، ٢٤، ١٨، ٤٥
 منه الماء ٢، ٧٤
 من الماء ٧، ٥٠، ١١، ٤٣، ٢١
 ٢٠، ٢٥، ٥٤
 عليها الماء ٢٢، ٥٢، ٤١، ٢٩

٥٧ و ٦١ و ٦٥ و ٦٧ و ٧٠ و
 ٧٧ و ٨٢ و ٨٦ و ٨٨ و ٩١
 ٢١، ٤٨، ٢٢، ٤٤، ٢٣، ٤٥ و
 ٤٩، ٢٥، ٣٥، ٢٦، ١٠، ٤٣ و
 ٤٥ و ٤٨ و ٥٢ و ٦١ و ٦٣ و
 ٦٥ و ٧٢٧ و ٩ و ١٠، ٢٢٨
 ٧ و ١٠ و ١٥ و ١٨ و ١٩ و
 ٢٠ و ٢٩ و ٣٠ و ٣١ و ٣٦ و
 ٣٧ و ٣٨ و ٤٢ و ٤٤ و ٤٨ و
 ٧٦، ٢٩، ٢٩، ٢٣، ٧٣٣
 ٦٩، ٣٧، ١١٤، ١٢٠، ٢٣٤٠
 و ٢٦ و ٢٧ و ٣٧ و ٥٣، ٤١
 ٤٥، ٤٢، ١٣، ٤٦٣، ٤٦، ١٢
 و ٣٠، ٥١، ٣٨، ٥٣، ٦١
 ٥، ٧٩، ١٥، ٨٧، ١٩

مول

آنى المال ٢، ١٧٧
 من المال ٢، ٢٤٧
 المال و البنون ١٨، ٤٦
 تحبون المال ٨٩، ٢٠
 مال اليتيم ٦، ١٥٢، ١٧، ٣٤
 من مال ٢٣، ٥٥، ٢٤، ٣٣
 مال ولا بنون ٢٦، ٨٨
 ذا مال ٦٨، ١٤
 بمال ٢٧، ٣٦
 مالا ١١، ٢٩، ١٨، ٣٤ و ٣٩
 ١٩، ٧٧، ١٢، ٧٤، ١٠٤، ٦٩٠
 ٢
 ماله ٢، ٢٦٤، ٧١، ٢١، ٩٢، ١١
 و ١٨، ٤٠، ٣١٠، ٢١١
 عني ماله ٦٩، ٢٨
 الأموال ٢، ١٥٥، ١٧، ٦٤، ٥٧
 ٢٠
 أموال ٢، ١٨٨، ٤، ١٠، ١٦١
 ٩، ٢٤، ٣٤، ٣٩٣٠
 بأموال ١٧، ٦٧، ١٢٧١
 أموالاً ٩، ٦٩، ١٠، ٨٨، ٣٤
 تأكلوا أموالكم ٢، ١٨٨، ٢٩

يخرج الميت ١٠، ٣١
 ميت ٥٧٧، ٩٣٥، ٣٠، ٣٩
 بميت ١٧١٤
 إنهم ميتون ٣٩، ٣٠
 لميتون ٢٣، ١٥
 بميتين ٣٧، ٥٨
 ضعف الممات ١٧، ٧٥
 ومماتهم ٤٥، ٢١
 ومماتي ٦٦، ١٦٢

موج

بموج ١٨، ٩٩
 الموج ١٠، ٢٢، ٣١١
 موج ١١، ٤٢، ٢٤، ٤٠، ٣٢٣١

مور

هي تمور ٦٧، ١٦
 تمور السماء مورا ٥٢، ٩

موسى

عوسى: ٢، ٥١ و ٥٣ و ٥٤ و
 ٥٥ و ٦٠ و ٦١ و ٦٧ و ٨٧ و
 ٩٢ و ١٠٨ و ١٢٦ و ٢٤٦ و
 ٢٤٨ و ٨٤٣ و ١٥٣ و ١٦٤،
 ٥ و ٢٢ و ٢٤، ٨٦، ١٦٤ و
 ٩١ و ١٠٣٧ و ١٠٤ و ١٠
 ١١٥ و ١١٧ و ١٢٢ و ١٢٧ و
 ١٢٨ و ١٣١ و ١٣٤ و ١٣٨ و
 ١٤٢ و ١٤٣ و ١٤٤ و ١٤٨ و
 ١٥٠ و ١٥٤ و ١٥٥ و ١٥٩ و
 ١٦٠ و ٧٥ و ٧٧ و ٨٠ و
 ٨١ و ٨٣ و ٨٤ و ٨٧ و ٨٨
 ١١ و ٩٦ و ١١٠ و ١٥١ و ٥١٤
 ٦ و ٢١٧ و ١٠١ و ١٠٨ و ٦٠
 و ٦٦، ١٩، ٥١، ٢٠، ٩ و ١١ و
 ١٧ و ١٩ و ٣٦ و ٤٠ و ٤٩ و

عليها الموت ٢٣٩، ٤٢
 فيها الموت ٤٤، ٥٦
 سكرة الموت ١٩٥٠
 بينكم الموت ٥٦، ٦٠
 إن الموت ٦٢، ٨
 خلق الموت ٦٧، ٢
 يملكون موتاً ٢٥، ٣٢
 من بعد موتكم ٦٢، ٥٦
 موته ٤، ١٥٩، ١٤٣٤
 بعد موتها ٢، ١٦٤، ٢٥٩ و ١٦
 ٦٥، ٢٩، ٦٣، ٣٠، ١٩ و ٢٤ و
 ٥٠، ٩٣٥، ٥٤٥، ١٧٥٧
 حين موتها ٢٣٩، ٤٢
 الموتة الأولى ٤٤، ٥٦
 مؤتنتا ٣٧، ٥٩٣، ٣٥٤٤
 أموات ٢، ١٥٤، ١٦، ٢١
 ولا الأموات ٣٥، ٢٢
 أمواتاً ٢٨، ٣، ١٦٩، ٢٦٧٧
 تحي الموتى ٢، ٢٦٠
 يحيي الله الموتى ٢، ٧٣
 أحيي الموتى ٩٣، ٤٩
 تخرج الموتى ٥، ١١٠
 و الموتى ٦٦، ٣٦
 كلمهم الموتى ٦، ١١١
 نخرج الموتى ٧٧، ٥٧
 به الموتى ١٣، ٣١
 يحيى الموتى ٢٢، ٦٢، ٩٤٢
 ٤٦، ٣٣، ٧٥، ٤٠
 تسمع الموتى ٢٧، ٨٠
 يحيى الموتى ٦، ١٢٣
 لمحي الموتى ٣٠، ٥٠، ٤١
 ٣٩
 ميتاً ٦، ١٢٢، ٢٥، ٤٩، ١١، ٤٣
 ٤٩، ١٢، ١١٥٠
 الميتة ٢، ١٧٣، ٣٥، ١٦، ١١٥
 ٣٦، ٣٣
 ميتة ٦، ١٣٩، ١٤٥
 من الصبى ٣، ٢٧، ٦، ٩٥، ١٠
 ٣١، ١٩٣٠
 مخرج الميت ٦، ٩٥

الماء ٥٧٧، ٧١١ و ٤٤، ١٣
١٤، ٣٢، ٢٧، ٥٤، ١٢ و ٢٨،
٥٦، ٦٨، ٦٩، ١١، ٢٥٨٠
ابليعي مائة ١١ ٤٤
سأها و مرعاه ٧٩ ٣١
ماؤكم غوراً ٦٧ ٣٠
ماؤها غوراً ١٨ ٤١

ميد

تعيد ١٦، ١٥، ٣١، ٣١، ١٠
عائدة ٥، ١١٢ و ١١٤

مير

نمير أهلنا ١٢ ٦٥

ميز

حتى يميز ٣ ١٧٩
ليميز الله ٨ ٢٧
نكاد يميز ٦٧ ٨
امشروا اليوم ٣٦ ٥٩

ميل

تميلوا قليلاً ٤ ٢٧
تميلوا كل الميل ٤ ١٢٩
فيميلون عليكم سلة ٤ ١٠٢

باب النون

نأي

نأي ١٧، ٨٣، ٤١، ٥١
يناون عنه ٦ ٢٦

نبا

فلما نبأ ٦٦ ٣

إلا نبأ تكما ١٢ ٣٧
نبأنا الله ٩ ٩٤
قال نبأني ٦ ٣٦٦
فلما نبأها ٦ ٣٦٦
سأنبأك ١٨ ٧٨
أؤنبئكم ٣ ١٥٣
أنبئكم ٣ ٤٥٩، ٦٠، ١٢، ٤٥

٢٦، ٢٢١

أفانبئكم ٢٢ ٧٢

فأنبئكم ٢٩، ٨، ٣١، ١٥

لتنبئهم ١٢ ١٥

سورة تنبئهم ٩ ٦٤

أتنبئون الله ١٠ ١٨

أم تنبئونه ١٣ ٣٣

هل ننبئكم ١٨ ١٠٣

فننبئكم بما ١٠ ٢٣

فلننبئن الذين ٤١ ٥٠

فننبئهم بما ٣١ ٢٣

ولا ينبأت ٣٥ ١٤

ينبئكم ٦، ٦٠، ٣٤ ٧

فينبئكم ٥، ٤٨، ١٠٥، ٦، ١٦٤

٩٤، ٩، ١٠٥، ٣٩، ٦٢، ٨

ينبئهم ١٤، ١٥٩، ٥٨، ٧

فينبئهم ٨، ١٠٨، ٢٤، ٦٥٨

نبي عبادي ١٥ ٤٩

نبئنا بتأويله ١٢ ٣٦

وننبئهم ١٥، ٥١، ٥٤، ٢٨

نبئوني بعلم ٦ ١٤٣

لتنبؤون بما ٦٤ ٧

أم لم نبأ ٥٣ ٣٦

ينبؤ الإنسان ٧٥ ١٢

من أنباءك ٦ ٣٦٦

أنبأهم بأسمائهم ٢ ٢٣

أنبئهم بأسمائهم ٢ ٢٣

أننبئوني بأسماء ٢ ٣١

و يستنبئونك ١٠ ٥٣

عليهم نبأ ٢٧، ١٧٥، ١٠

٦٩، ٢٦، ٧١

من نبأ ٦، ٣٤، ٢٨، ٣

لكل نبأ ٦١ ٦٧

يأنهم نبأ ٩ ٧٠

يأنكم نبأ ١٤، ٩، ٦٤ ٥

نبأ الخصم ٣٨ ٢١

نبأ عظيم ٣٨ ٦٧

نبأ ٢٧، ٢٢، ٤٩ ٦

عن النبأ ٧٨ ٢

و لتعلم نبأه ٣٨ ٨٨

عليك نبأهم ١٨ ١٢

من أنباء ٣، ٤٤، ١١، ٤٩، ١٠٠

و ١٢، ١٢، ١٠، ٢٠، ٩٩

أنباء ما ٥، ٦، ٢٦ ٦

عليهم الأنباء ٢٨ ٦٦

من الأنباء ٥٤ ٤

عن أنباءكم ٣٣ ٢٠

من أنبأها ١٠١ ١٠

من نبأ ٣، ١٤٦، ٧، ٩٤، ٤٣ ٦

و ٧

لكل نبأ ٦، ٢٥، ٢١ ٣١

ولا نبأ ٢٢ ٥٢

لنبأ ٢، ٢٤٦، ٣، ١٦١، ٦٧٨

هذا النبأ ٦٨ ٣

بالله و النبي ١٥ ٨١

النبأ الأمي ٧، ١٥٧، ١٥٨

يا أيها النبي ٨، ٦٤، ٦٥، ٧٠،

٩، ٧٣، ١٣٣، ٢٨، ٤٥، ٥٠

و ٦٠، ١٢، ٦٥، ١٦٦، ١ و ٩

يؤذون النبي ٩ ٦١

على النبي ٩، ١١٧، ٣٣، ٢٨ و ٥٦

النبي أولى ٣٣ ٦

منهم النبي ٣٣ ١٢

نساء النبي ٣٣، ٣٠، ٢٢

أراد النبي ٣٣ ٥٠

بيوت النبي ٣٣ ٥٣

يؤذي النبي ٣٣ ٥٣

صوت النبي ٤٩ ٢

أسر النبي ٦٦ ٣

يخر الله النبي ٦٦ ٨

للنبي ٩، ١١٣، ٣٣، ٥٠

نبأ ٣٩، ١٩، ٣٠، ٤١ و ٤٩

و ٥١ و ٥٣ و ٥٤ و ٥٦، ٣٧

١١٢

ننبئهم ٢، ٢٤٧، ٢٤٨

النبئون ٢، ١٦٦، ٣، ٥٨٤، ٤٤

يقتلون النبئين ٢ ٦١

و النبئين ٢، ١١٧، ٣، ٨٠، ٤

١٦٣

الله النبئين ٢، ٢١٢

يقتلون النبئين ٣ ٢١

ميثاق النبئين ٣ ٨١

من النبئين ١٩، ٥٨، ٧٣٣

بعض النبئين ١٧ ٥٥

خاتم النبئين ٣٣ ٤٠

بالنبئين ٣٩ ٦٩

أنباء ٢، ٥٩١، ٢٠

الأنبياء ٣، ١١٢ و ١٨١، ٤

١٥٥

و النبوة ٣، ٦٧٩، ٦، ٤٥، ١٦

النبوة ٢٩، ٢٧، ٥٧، ٢٦

نبئت

نبئت بالدهن ٢٣ ٢٠

أنبئت ٢، ٢٦١، ٢٢، ٥

الله أنبئكم ٧١ ١٧

أننبئنا ١٥، ١٩، ٢٦، ٣٧، ٧

١٤٦، ٥٠، ٧٥

فأننبئنا ٢٧، ٦٠، ٣١، ١٠، ٥٠، ٩

٢٧٨٠

و أنبأنا نبأنا ٣٧

مما نبئت ٢، ٢٦، ٣٦، ٢٦

أن تنبئوا ٢٧ ٦٠

نبئت لكم ١٦ ١١

نبأت ٦، ٩٩، ١٠، ٢٤، ١٨، ٤٥

٢٠، ٥٣

نبأنا ٣٧، ٧١، ١٧، ٧٨، ١٥

نبأته ٧، ٥٨، ٥٧، ٢٠

نبه

٩٥	فنجي ١٢ ١١٠	والإنجيل ٢٣ و ٤٨ و ٦٥	نبدفريق ١٠١٢
ينحتون ٨٢ ١٥	لتن أنجنا ٦٣٦	٦٦ و ٦٨ و ١١٠ و ١٥٧٧ ٩	فينذاتها ٩٦٢٠
	إذ أنجناكم ٦١٤	١١١	فينذاه ١٤٥٣٧
نحر	فأنجاه الله ٢٤ ٢٩	آتياء الإنجيل ٤٦٥، ٢٧٥٧	فينذاهم ٤٠ ٢٨، ٤٠ ٥١
و أنخر ٢١٠٨	فلما أنجاهم ٢٣ ١٠	أهل الإنجيل ٤٧٥	نيدفريق ١٠٠ ٢
	لتن أنجينا ٢٢ ١٠	في الإنجيل ٢٩ ٤٨	فينذوه وراه ١٨٧٣
	أنجينا ١٦٥٧، ١١٦ ١١		فأنيد بهم ٥٨٨
	و أنجينا ٦٥ ٢٦، ٥٣ ٢٧	نجم	لنبد بالمرء ٤٩ ٦٨
	أنجناكم ١٤١٧، ٨٠ ٢٠		لنبدن ٤١٠ ٤
	فأنجناكم ٥٠ ٢	النجم ١٥٣، ٦٥٥، ٢٨٦	إذ أنتبدت ١٦ ١٩
نحس	فأنسجينا ٦٤٧، ٧٢، ٨٣	بالنجم ١٦ ١٦	فأنتبدت ٢٢ ١٩
	١١٩ ٢٦، ٥٧ ٢٧، ١٥ ٢٩	النجوم ٩٧٦، ٨٨ ٣٧، ٥٢	
يوم نخس ١٩ ٥٤	فأنجناهم ٩ ٢١	٤٩، ٧٥ ٥٦، ٨٧٧، ٢٨١	نيز
أيام نحسات ١٦ ٤١	تجارة نتجكم ١٠ ٦١	و النجوم ٥٤٧، ١٢ ١٦، ٢٢	ولا تنازوا ١١ ٤٩
نار و نحاس ٣٥ ٥٥	نتج المؤمنين ١٠ ٣١	١٨	
	نتجي المؤمنين ٨٨ ٢١	نجو	نبط
نحل	ثم نتجبه ١٤٧٠		بستبطونه منهم ٨٣
إلى النحل ٦٨ ١٦	ناجيتهم الرسول ١٢ ٥٨	الذي نجا ٤٥ ١٢	
صدقاتهم نخلة ٤٤	إذا نتاجيتهم ٩٥٨	نجات ٢٥ ٢٨	نعب
	فلا نتاجوا ٩٥٨	فلما نتاجكم ٦٧ ١٧	يسوعا ٩٠ ١٧
نخر	و يتناجون ٨٥٨	نجانا ٨٩٧، ٢٨ ٢٣	ينابيع ٢١ ٣٩
عظاماً نخرة ١١ ٧٩	و نتاجوا ٩٥٨	فلما نتاهم ٦٥ ٢٩، ٣٢ ٣١	
	أنه ناج ٤٢ ١٢	نجانا ٥٨ ١١، ٦٦ و ٩٤، ٤١	
نخل	إلى النجاة ٤١ ٤٠	١٨، ٤٤ ٣٠	نتق
	نجنا ١٢ ٨٠، ٥٢ ١٩	فنجناك ٤٠ ٢٠	نتقا الجبل ١٧ ١٧
النخل ١٠ ٥٠، ٧١ ٢٠، ٩٩ ٦	نجوى ٤٧ ١٧، ٧٥٨	ننجناكم ٤٩ ٢	
و النخل ١٤١ ٦، ١١ ٥٥	النجوى ٦٢ ٢٠، ٣٢ ١، ٨٥٨	نسجيناها ٧١ ٢١، ٧٤ و ٨٨	نشر
نخل ٢٦ ١٤٨، ٥٤ ٢٠، ٥٥	و ١٠	٧٣٧ و ١٢٤	
٧٦٩، ٦٨	يدي نجواكم ١٢ ٥٨ و ١٣	فنجناها ٧٣ ١٠، ٧٦ ٢١، ٢٦	الكواكب انترت ٢٨ ٢
بنخل ٣٢ ١٨	نجواهم ١١٤ ٤، ٧٨ ٩، ٤٣	١٧٠	منثوراً ٢٣ ٢٥، ١٩ ٧٦
زيتوناً و نخلاً ٢٩ ٨٠	٨٠	ننجناهم ٥٨ ١١، ٣٤ ٥٤	
النخلة ٢٥ و ٢٣ ١٩	إننا مننجوك ٣٢ ٢٩	و ننجيناها ١١٥ ٣٧	نجد
النخيل ٦٧ و ١١ ١٦	إننا لمنجوهم ٥٩ ١٥	ثم ننجي ١٠ ٣١، ٧٣ ١٩	
نخيل ٢٦٦ ٢، ٤١٣، ٩١ ١٧		ننجيك بيدك ٩٢ ١٠	هديناء النجدين ١٠ ٩٠
٢٤ ٣٦، ١٩ ٢٣	نحب	لننجنه ٢٢ ٢٩	
	قضى نخبة ٢٣ ٣٣	و ينجي الله ٦١ ٣٩	نجس
ندد	نحت	ينجيك ٦٤ و ٦٣ ٦	المشركون نجس ٢٨ ٩
الله أنذاه ٢٢ ٢، ٣٠ ١٤، ٣٩	تحتون ٧٤٧، ٢٦ ١٤٩، ٣٧	و ننجنا برحمتك ٨٦ ١٠	نجل
٨		ننجني ٢٦ ١٦٩، ٢١ ٢٨	
		وننجني ٢٦ ١١٨، ١١ ٦٦	

بالنذر ٥٤ ٢٢، ٢٣، ٣٦ و
علاهي ونذير ٥٤ ١٦ و ١٨ و
٢١ و ٢٠ و ٣٧ و ٢٩
نذير ١٣ ٣٨، ٤ و ٦٥، ٥٠
٥٥ ٧٩، ٢
منذرون ٢٦ ٢٠٨
ومنذرين ٢ ٤٠١٢٣، ٦، ١٦٥
٥٦ ١٨، ٤٨
فيهم منذرين ٣٧ ٧٢
كانهم منذرين ٤٤ ٣
قومهم منذرين ٤٦ ٢٩
من المنذرين ٢٦ ٢٧، ١٩٤
٩٢
عاقبة المنذرين ١٠ ٣٧، ٧٣
٧٣
مطر المنذرين ٢٦ ٢٧، ١٧٣
٥٨
صباح المنذرين ٣٧ ١٧٧

نزع

نزع يده ٧ ٢٦، ١٠٨ ٢٣
ونزعنا ٧ ٤٣، ١٥ ٢٨، ٤٨ ٧٥
ثم نزعناها ١١ ٩
تنزع ٣ ٥٤، ٢٦ ٢٠
ثم لننزع ١٩ ٦٩
ينزع عنها ٧ ٢٧
فلان نزع غنا ٢٢ ٦٧
تنازعتم ٣ ٤١، ١٥٢ ٥٩
ولتنازعتم ٨ ٤٣
فتنازعوا أمرهم ٢٠ ٦٢
ولا تنازعوا ٨ ٤٦
يتنازعون ١٨ ٥٢، ٢١ ٢٣
والنازعات ٧٩ ١
نزاعة للشوى ٧٠ ١٦

نزع

نزع الشيطان ١٢ ١٠٠
ينزع بينهم ١٧ ٥٣
ينزع غنا ٧ ٤١، ٢٠ ٣٦

أن أنذروا ١٦ ٢
ما أنذر ٣٦ ٦
أنذروا ١٨ ٤٦، ٥٦ ٣
ولينذروا به ١٤ ٥٢
لينذرون ٢١ ٤٥
يوفون بالنذر ٧٦ ٧
عذراً أو نذراً ٧٧ ٦
ليوفوا لنذورهم ٢٢ ٢٩
ولا نذير ٥ ١٩
بشير ونذير ٥ ١٩
إلا نذير ٧ ١٨٤ و ١٨٨، ٢٦
٩ ٤٦، ٢٣ ٣٥، ٤٦ ٣٤، ١١٥
من نذير ٢٨ ٤٦، ٣٢ ٣٤، ٣
٢٣ ٤٣، ٤٤ ٢٣
منه نذير ١١ ٥١، ٢ ٥٠
أنت نذير ١١ ١٢
لكم نذير ١١ ٢٢، ٢٥ ٧١، ٤٩
٢
أنا نذير ٢٩ ٣٨، ٥٠ ٦٧، ٧٠
٢٦

فيها نذير ٣٥ ٢٤
جاءهم نذير ٣٥ ٤٢
هذا نذير ٥٣ ٥٦
يأتكم نذير ٦٧ ٨
جاءنا نذير ٦٧ ٩
النذير ١٥ ٣٥، ٨٩ ٢٧
كيف نذير ٦٧ ١٧
بشيراً ونذيراً ٢١ ٣٤، ٤٨
٤ ٤١، ٢٤ ٣٥
مبشراً ونذيراً ١٧ ٢٥، ١٠٥
٨ ٤٨، ٤٥ ٣٣، ٥٦
للعالمين نذير ٢٥ ١
معه نذير ٢٥ ٧
في كل قرية نذير ٢٥ ٥١
نذيراً للبشر ٧٤ ٣٦
والنذر ١٠ ١٠١
خلت النذر ٤٦ ٢١
من النذر ٥٣ ٥٦
فما تنق النذر ٥٤ ٥
فرعون النذر ٥٤ ٤١

ينادون ٤٠ ٤١، ١٠ ٤٤
فتنادوا ٦٨ ٢١
في ناديتكم ٢٩ ٢٩
فليَنُذِر ناديه ٩٦ ١٧
نذراً ٢ ١٩، ١٧١ ٣
أحسن نذيراً ١٩ ٧٣
شادياً ينادي ٣ ١٩٣
يوم النذار ٤٠ ٢٢

نذر

إني نذرت ٣ ١٩، ٣٥ ٢٦
أو نذرتكم من نذر ٢ ٢٧٠
إذ أنذر ٤٦ ٢١
أنذرتكم صاعقة ٤١ ١٣
فأنذرتكم ناراً ٩٢ ١٤
أنذرتهم ٣ ٣٦، ٦ ١٠
أنذرتكم علانياً ٧٨ ٤٠
ولقد أنذرهم ٥٤ ٣٦
لأنذركم به ٦ ١٩
إنما أنذركم ٢١ ٤٥
تنذر ٣٦ ٤٢، ١١ ٧
وتنذر به ١٩ ٩٧
لتنذر أم ٢٦، ٩٢ ٧
لتنذر به ٧ ٢
لتنذر قوماً ٢٨ ٣٢، ٣٦ ٣٦، ٣
٦
لم تنذرهم ٢ ٣٦، ٦ ١٠
ينذر ١٨ ٤
لينذر ١٨ ٣٦، ٢ ٤٠، ٧٠ ١٥
٤٦ ١٢
منكم لينذرهم ٧ ٦٣
لينذروا ٩ ١٢٢
ينذروكم ٦ ٣٩، ١٣٠ ٧١
وأنذر ٥١ ٢٦، ٥١ ٢١٤
أنذر الناس ١٠ ٤٤، ١٤٢ ٤٤
أنذر قومك ٧١ ١
فأنذر ٧٤ ٢
أنذرهم ١٩ ٤٠، ٣٩ ١٨

من دون الله أنذاداً ٢ ١٦٥
له أنذاداً ٣٤ ٤١، ٢٣ ٩

ندم
نادمين ٥ ٢٣، ٥٢ ٢٦، ٤٠
٦ ٤٩، ١٥٧
النادمين ٥ ٢١
الندامة ١٠ ٣٤، ٥٤ ٢٣

نادو

نادى أصحاب ٧ ٤٤ و ٤٨ و
٥٠
نادى نوح ١١ ٤٢ و ٤٥
نادى ربه ١٩ ٣
إذ نادى ٢١ ٧٦ و ٨٣ و ٨٩
٢٦ ٣٨، ٤١ ٦٨، ٤٨
نادى فرعون ٤٣ ٥١
فنادى ٢١ ٧٩، ٨٧ ٢٣
لقد نادانا ٣٧ ٧٥
إذ ناداه ٧٩ ١٦
فناداه ١٩ ٢٤
وناداهما ٧ ٢٢
فنادته الملائكة ٣ ٢٩
فنادوا ٤٣، ٤٦ ٧٧
فنادوا ٣٨ ٥٤، ٢٩
ناديتهم إلى الصلاة ٥٨
إذ نادينا ٢٨ ٤٦
ونادياه ١٩ ٣٧، ٥٢ ١٠٤
ينادونك من ٤٩ ٤
ينادونهم ٥٧ ١٤
يناد الناد ٥٠ ٤١
ينادي للإيمان ٣ ١٩٣
ينادي بهم ٢٨ ٦٢ و ٦٥ و ٧٤،
٤٧ ٤١
نادوا شركاني ١٨ ٥٢
ونودوا ٧ ٤٣
نودي ٢٠ ٢٧، ١١ ٢٨
٩ ٦٢، ٣٠

نزل

بیرونیوں، ۴۷۳۷، ۱۹۵۶

نزل

نزل ۱۰۵۱۷، ۱۹۳۲۶، ۳۷

۱۶۵۷، ۱۷۷

وما یمنزل ۲۳۴، ۵۵۷

نزل الكتاب ۱۷۶۲

نزل عليك ۲۳

نزل علی ۱۳۶۴

نزل علیکم ۱۴۰۴

ما نزل الله ۷۱۷، ۲۶۴۷، ۶۷

۹

الذي نزل ۱۹۶۷، ۱۲۵، ۴۳

۱۱

من نزل ۶۳۲۹

الله نزل ۲۳۳۹

مما نزلنا ۴۷۴، ۳۲۲

ولو نزلنا ۷۶

ولو أنزلنا ۱۱۱۶

نحن نزلنا ۹۱۵، ۲۳۷۶

ونزلنا ۸۹۱۶، ۸۰۲۰، ۹۵۰

لنزلنا ۹۵۱۷

نزلناه ۱۰۶۱۷، ۱۹۸۲۶

نزلہ ۹۷۲، ۱۰۲۱۶

نزلنا ۱۵۳۴، ۹۳۱۷

نزلنا ۸۱۵، ۸۲۱۷، ۴۲۶

أن ينزل ۹۰۲، ۱۱۲۵، ۳۷۶

ما لم ينزل ۱۵۱۳، ۸۱۶، ۷

۷۱۲۲، ۳۳

و ينزل ۱۱۸، ۴۳۲۴، ۳۰

۱۳۴۰، ۳۴۳۱، ۲۴

ينزل الملكة ۲۱۶

بما ينزل ۱۰۱۱۶

ولكن ينزل ۲۷۴۲

الذي ينزل ۲۸۴۲، ۹۵۷

لولا نزل ۳۷۶، ۳۲۲۵، ۴۳

الذي نزل ۶۱۵

ما نزل ۴۴۱۶

ونزل ۲۵۲۵

بما نزل ۲۴۷

لولا نزلت ۲۰۴۷

أن نزل ۹۳۳، ۶۴۹

أن ينزل ۱۰۵۲، ۴۹۳۰

حين ينزل ۱۰۱۵

و أنزل ۲۲۲، ۲۱۳، ۳۳، ۴

، ۱۱۳۴، ۲۶۹، ۵۳۲۰

، ۲۶۳۳، ۶۳۹

بما أنزل ۹۰۲، ۹۱، ۴

، ۴۴۵، ۴۵، ۴۷، ۴۸

، ۵۴۲، ۱۵۴۲

ما أنزل ۱۶۲۴، ۱۷۰، ۱۷۴

، ۲۳۱، ۶۱۴، ۴۹۵، ۱۰۴

، ۹۱۶، ۹۳، ۹۷۹، ۵۹۱۰

، ۴۰۱۲، ۱۰۲۱۷، ۲۱۳۱

، ۱۵۳۶، ۵۴۵، ۹۴۷

الذي أنزل ۷۳، ۱۳۶۴، ۹۹۶

و ، ۱۱۴، ۱۰۱۶، ۱۱۸، ۴۲

، ۱۷، ۴۴۸

قد أنزل ۱۰۶۵

ثم أنزل ۱۵۴۳، ۲۶۹

من أنزل ۹۱۶

أنزل من ۱۷۱۳، ۳۲۱۴، ۱۶

، ۲۷۳۵، ۲۱۳۹

، ۲۴۱۶، ۳۰

فأنزل ۴۰۹، ۱۸۴۸، ۲۶

لأنزل ۲۴۲۳، ۱۴۴۱

بما أنزلت ۴۱۲، ۵۳۳

لما أنزلت ۲۴۲۸

أنتم أنزلتموه ۶۹۵۶

و أنزلنا ۵۷۲، ۱۷۴۴، ۴۸۵

، ۱۶۰۷، ۴۴۱۶، ۱۸۲۳، ۲۴

، ۴۸۲۵، ۱۰۳۱، ۲۵۵۷

، ۱۴۷۸

قد أنزلنا ۹۹۲، ۲۶۷، ۲۱

، ۴۶، ۲۴۲۴، ۵۵۸

ما أنزلنا ۱۵۹۲، ۴۱۸، ۱۶

، ۲۲۰، ۲۸۳۶

إنا أنزلنا ۱۰۵۴، ۴۴۵، ۲۳۹

و ۴۱

أنا أنزلنا ۵۱۲۹

لو أنزلنا ۸۶، ۲۱۵۹

الذي أنزلنا ۸۶۴

مما أنزلنا ۹۴۱۰

كما أنزلنا ۹۰۱۵

فإذا أنزلنا ۵۲۲، ۳۹۴۱

كذلك أنزلنا ۴۷۲۹

أم أنزلنا ۳۵۳۰

فأنزلنا ۵۹۴، ۵۵۷، ۲۲۱۵

كتاب أنزلناه ۹۲۶، ۱۵۵

، ۱۱۴، ۲۹۳۸

كما أنزلنا ۲۴۱۰، ۴۵۱۸

إنا أنزلناه ۳۱۲، ۳۴۴، ۱۹۷

كذلك أنزلناه ۳۷۱۳، ۲۰

، ۱۱۳، ۱۶۲۲

بالحق أنزلناه ۱۰۵۱۷

مبارك أنزلناه ۵۰۲۱

سورة أنزلناها ۱۲۴

وما ننزله إلا ۲۱۱۵

أنزلناه ۱۶۶۴، ۶۲۵، ۵۶۵

سأنزل ۹۳۶

ربنا أنزل ۱۱۴۵

أنزلني منزلاً ۲۹۲۳

بما أنزل ۹۱۲، ۲۸۵، ۶۰۴

و ، ۱۶۲، ۳۶۱۳

ما أنزل ۴۲، ۱۰۲، ۱۳۶، ۳

، ۸۴، ۱۹۹، ۶۰۴، ۱۶۲، ۵

و ، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۵۹

، ۸۳، ۳۷، ۵۵۳۹

الذي أنزل ۱۸۵۲، ۷۲۳، ۷

، ۱۱۳، ۶۳۴

بالذي أنزل إيلنا وأنزل ۴۶۲۹

لولا أنزلنا ۸۶، ۲۰۱۰، ۱۱

، ۷۱۳، ۲۷، ۷۲۵، ۷

، ۲۱، ۵۰۲۹

أنما أنزل ۱۵۶۶

أنما أنزل ۱۴۱۱، ۱۹۱۳

لو أنما أنزل ۱۵۷۶

كتاب أنزل ۲۷

كتاباً أنزل ۳۰۴۶

أنزل عليه ۸۳۸

ما أنزلت ۶۵۳

إذا أنزلت ۸۶۹، ۲۰۴۷

إذا ما أنزلت ۱۲۴۹، ۱۲۷

إذا أنزلت ۸۷۲۸

وما ننزل به ۲۱۰۲۶

تنزل عليهم ۳۰۴۱

تنزل ۲۲۱، ۲۲۲، ۴۹۷

ما ننزل إلا ۶۴۱۹

بنتزل الأمر ۱۲۶۵

فتنزل من حميم ۹۳۵۶

ننزل ۱۹۸۳، ۱۰۲۱۸، ۱۰۲۱۸

، ۱۹۳۲، ۱۶۲۳۷، ۴۱

۳۲

هذا ننزلهم ۵۶۵۶

ننزل أخرى ۱۳۵۳

تنزيل الكتاب ۲۳۲، ۱۳۹

، ۲۴۰، ۲۴۵، ۲۴۶

تنزيل العزيز ۵۳۶

تنزيل من ۲۴۱، ۴۲، ۸۰۵۶

، ۴۳۶۹

لتنزيل رب ۱۹۲۲۶

تنزيل ۱۰۶۱۷، ۴۲۰، ۲۵

، ۲۳۷۶، ۲۵

منازل ۵۱۰، ۳۹۳۶

إني منزلها ۱۱۵۵

أنه منزل ۱۱۴۶

إنا منزلون ۳۴۲۹

نحن المنزلون ۶۹۵۶

المنزلين ۵۹۱۲، ۲۹۲۳

وما كنا منزلين ۲۸۳۶

أنزلني منزلاً ۲۹۲۳

منزلين ۱۲۴۳

نسأ

نشأ	نساءهم ٢ ٢٢٦ ٥٨ ٣ و ٢	نسو	إنما النبي ٩ ٣٧ تأكل مشاته ٣٤ ١٤
أو من ينشأ ٤٣ ١٨	نساءهن ٢٤ ٣١ ٣٣ ٥٥	قال نساء ١٢ ٣٠	نسب
أنشأ ٦ ١٤١ ٢٣ ٧٨	نسي	ما بال النساء ١٢ ٥٠	نساء ٢٥ ٣٧ ١٥٨
أنشأته شجرتها ٥٦ ٧٢	نسي	فاعتزلوا النساء ٢ ٢٢٢	فلا أنساب ٢٣ ١٠١
أنشأكم ٦ ٩٨ و ١١ ١١٢٣ ٦١	نسي ١٨ ٣٦ ٥٧ ٧٨ ٣٩ ٨	طلقت النساء ٢ ٢٢١ و ٢٢٢ و ٢٣٦	نسخ
٢٣ ٦٧ ٢٢ ٥٣	فني ٢٠ ٨٨ ١١٥	خطبة النساء ٢ ٢٣٥	ما نسخ ٢ ١٠٦
و أنشأ ٦ ٦ ٢١ ١١	ونوا ١٣	من النساء ٣ ١٤ ٣ و ٢٢ و ٢٤ ٢٤ ٣٣ ٣٢	فينسخ الله ٢٢ ٥٢
ثم أنشأنا ٢٣ ٣١ ٤٢	فلما نوا ٦ ٤٤ ٧ ١٦٥	آتوا النساء ٤	كانت نسخ ٤٥ ٢٩
ولكن أنشأنا قرونا ٢٨ ٤٥	كما نوا ٧ ٥١	ترتوا النساء ١٩	وفي نسخها ٧ ١٥٤
فأنشأنا ٢٣ ١٩	نوا الله ٩ ٦٧	على النساء ٤ ٣٤	نسر
ثم أنشأناه ٢٣ ١٤	حتى نوا ٢٥ ١٨	لاستم النساء ٤ ٤٣ ٦	يعوق ونسراً ٧١ ٢٣
إنا أنشأناه ٥٦ ٣٥	بما نوا ٣٨ ٢٦	والنساء ٤ ٧٥ ٩٨	نسف
الذي أنشأناه ٣٦ ٧٩	كالذين نوا ٥٩ ١٩	في النساء ٤ ١٢٧	ثم لنسفته ٢٠ ٩٧
وننشتم فيما ٥٦ ٦١	فنوا ١٤	يتامى النساء ٤ ١٢٧	ينسخا ربي ٢٠ ١٠٥
ينشأ ١٣ ٢٩ ٢٠	نوا ٥٨ ٥٣ ٦	بين النساء ٤ ١٢٩	الجال نسفت ٧٧ ١٠
ناشئة الليل ٦ ٧٣	نينا حوتها ١٨ ٦١	دون النساء ٤ ٢٧ ٥٥	نسفا ٢٠ ٩٧ ١٠٥
النساء ٢٩ ٢٠ ٥٣ ٤٧ ٥٦	نسبت ١٨ ٢٤ ٦٣ و ٧٣	عورت النساء ٢٤ ٣١	نسك
٦٢	نسيت ٣٢ ٤٥ ١٤	لك النساء ٢٣ ٥٢	هم ناسكوه ٢٢ ٦٧
إنشاء ٥٦ ٣٥	فنسيتها ٢٠ ١٢٦	على نساء ٣ ٤٢	أونك ٢ ١٩٦
نحن المنشؤون ٥٦ ٧٢	إن نسيتها ٢ ٢٨٦	و نساء ١ ٤ ١٧٦ ٣٣ ٥٩	صلاتي ونسكي ٦ ١٦٢
الجوار المنشآت ٥٥ ٢٤	إنسانيناكم ٣٢ ١٤	٤٨ ٢٥	جعلنا منسكاً ٢٤ ٣٤ و ٦٧
	نوا الله فنسيتهم ٩ ٦٧	كن نساء ٤ ١١	قضيت مناسككم ٢ ٢٠٠
نشر	ولانتى ٢٨ ٧٧	بانساء ٣٠ ٣٢ و ٣٢	أرنا مناسكنا ٢٨ ١٢٨
ينشر ١٨ ٤٢ ٢٨	فلانتى ٨٧ ٦	ولانساء ٤٩ ١١	نسل
الصحف نشرت ٨١ ١٠	ولانتوا ٢ ٢٢٧	من نساء ٤٩ ١١	هم ناسكوه ٢٢ ٦٧
فأنشأنا به ٤٣ ١١	وتنسون ٢ ٤٤ ٤١	للنساء ٧ ٣٢ و ٣٢	أونك ٢ ١٩٦
إذا شاء أنشره ٨٠ ٢٢	نساكم كمانسيتهم ٤٥ ٣٤	نساءكم ٢ ٤٩ ٣ ٦١ ٧ ١٤١	صلاتي ونسكي ٦ ١٦٢
هم ينشرون ٢١ ٢١	نساكم كما نوا ٧ ٥١	١٤ ٦	جعلنا منسكاً ٢٤ ٣٤ و ٦٧
تنشرون ٣٠ ٢٠	لا ينسى ٢٠ ٥٢	نساءنا ونساءكم ٣ ٦١	قضيت مناسككم ٢ ٢٠٠
فأنشروا ٣٣ ٥٣ ٦٢ ١٠	اليوم نسي ٢٠ ١٢٦	نساءهم ٧ ١٢٧ ٤٠ ٢٨ ٢٥	أرنا مناسكنا ٢٨ ١٢٨
و الناشرات نورا ٧٧ ٣	آنسوكم ذكري ٢٣ ١١٠	٤	نسل
النشور ٣٥ ٦٧ ١٥	وما أنشأناه ١٨ ٦٣	نساؤكم حرت لكم ٢ ٢٢٣	ينسلون ٢١ ٩٦ ٣٦ ٥١
نشوراً ٢٥ ٣ و ٤٠ ٤٧	فأنشأه الشيطان ١٢ ٤٢	إلى نساكم ٢ ١٨٧	الحرت والنسل ٢ ٢٠٥
رق منشور ١٧ ١٣	فأنساها ٥٨ ١٩ ٥٩	من نساكم ٤ ١٥	جعل نسله ٣٢ ٨
يلقاء منشوراً ١٧ ١٣	أو نساها ٢ ١٠٦	أمهات نساكم ٤ ٢٣	
منشرة ٧٤ ٥٢	و إمانسيتك ٦ ٦٨	من نساكم ٤ ٦٥ ٢٣	
بمنشرين ٤٤ ٣٥	نسباً منسباً ١٩ ٢٣		
جراذ منشتر ٥٤ ٧	نسباً ١٩ ٦٤		

نُشِرَ	اَنْزُوا فَاَنْزَلُوا ١١٥٨
	كَيْفَ نَشَرَهَا ٢٥٩٢
	مِنْ بَعْلِهَا نَشَرَا ١٢٨٤
	تَخَافُونَ نَشْرَهُنَّ ٣٤٤
نُشِطَ	
	وَالنَّاشِطَاتُ نَشِطًا ٢٧٩
نُصِبَ	
	فَرِغْتَ فَاَنْصَبْ ٧٩٤
	كَيْفَ نُصِبْتَ ١٩٨٨
	بُنِيبٌ وَعَذَابٌ ٤١٣٨
	فِيهَا نُصِبَ ٤٨١٥، ٣٥٣٥
	وَلَا نُصِبَ ١٢٠٩
	هَذَا نُصِيبًا ٦٢١٨
	عَلَى النُّصَبِ ٣٥
	إِلَى نُصَبٍ ٤٣٧٠
	وَالْأَنْصَابُ ٩٠٥
	نُصِيبَ ٢٠٢٢، ٧٤ و ٣٢ و ٥٣ و ٨٥ و ١٤١، ٢٠٤٢
	نُصِيبًا ٢٣٣، ٧٤ و ٤٤ و ٥١ و ١١٨، ١٣٦٦، ١٦، ٥٦، ٤٠ و ٤٧
	وَلَا تَنْشِ نَصِيبَاتِ ٧٧٢٨
	نُصِيبُهُمْ ٣٣، ٣٧٧، ١١ و ١٠٩
	عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ ٣٨٨
نُصِبَتْ	
	أَنْصَبُوا ٢٠٤٧، ٢٩٤٦
نُصِحَ	
	نُصَحْتُ لَكُمْ ٧٩٧ و ٩٣

نُصَحُوا ٩١٩	أَنْصَحْ لَكُمْ ٦٢٧، ٢٤١١
	يَنْفَعُكُمْ نَصِيحِي ٢٤١١
	نَاصِحٌ أَمِينٌ ٦٨٧
	لَهُ نَاصِحُونَ ١٢٢٨
	لَهُ لِنَاصِحُونَ ١١١٢
	النَّاصِحِينَ ٢١٧ و ٧٩، ٢٨ و ٢٠
	تَوْبَةُ نَصُوحًا ٨٦٦
نُصِرَ	
	نُصِرَ كَرِهُهُ ١٢٣٣، ٢٥٩
	وَنُصِرَاهُ ٧٧٢١
	وَنُصِرَاهُمُ ١١٦٣٧
	نُصِرَ اللَّهُ ٤٠٩
	نُصِرَهُمُ الَّذِينَ ٢٨٤٦
	أَوُوا وَنُصِرُوا ٧٢٨ و ٧٤
	عُزُّ رُوحِهِ وَنُصُوحُهُ ١٥٧٧
	وَلْتَنْصُرْهُ ١٢٥٩
	وَلْتَنْصُرْهُ ٨١٣
	إِنْ تَنْصُرُوا ٧٤٧
	إِلَّا تَنْصُرُوهُ ٤٠٩
	إِنَّا لَنْنُصِرَ ٥١٤٠
	لَنْنُصِرَكُمْ ١١٥٩
	يَنْصُرُ مِنْ يَشَاءُ ٥٣٠
	يَنْصُرُكَ اللَّهُ ٣٤٨
	يَنْصُرُكُمْ ١٦٠٣، ١٤٩، ١٧٤٧، ٢٠٦٧
	لِيَنْصُرَنَّ اللَّهُ ٤٠٢٢
	فَمَنْ يَنْصُرُنَا ٢٩٤٠
	لِيَنْصُرْتَهُ اللَّهُ ٦٠٢٢
	يَنْصُرُنِي ١١ و ٦٣
	يَنْصُرُهُ ١٥٢٢ و ٤٠، ٢٥٥٧
	يَنْصُرُونَ ١٩٢٧ و ١٩٧، ٥٩ و ٨
	مَنْ يَنْصُرُوكُمْ ٩٣٢٦
	يَنْصُرُونَهُ ٤٣١٨، ٨١٢٨
	يَنْصُرُونَهُمْ ٤٦٤٢، ١٢٥٩
	وَأَنْصُرْنَا ٢٥٠٢، ١٤٧٣

فَانصُرْنَا ٢٨٦٢	أَنْصُرْنِي ٢٦٢٣، ٣٩ و ٣٠٢٩
	وَأَنْصُرُوا أَلْهَكُمْ ٦٨٢١
	لَا تَنْصُرُونِي ١١٣، ٦٥٢٣
	٥٤٣٩
	وَلَا هُمْ يَنْصُرُونَ ٤٨٢ و ٨٦ و ١٢٣، ٣٩٢١، ٤١٤٤، ٥٢ و ٤٦
	لَا يَنْصُرُونَ ١١١٣، ٤١٢٨
	١٢٥٩، ١٦٤١
	لَعَلَّهُمْ يَنْصُرُونَ ٧٤٣٦
	لَا تَنْصُرُونِ ٢٥٣٧
	وَلَمَنْ أَنْصَرَ ٤١٤٢
	لَا تَنْصُرْهُمْ ٤٤٧
	وَأَنْصُرْهُمْ ٢٢٧٢٦
	فَلَا تَنْصُرَانِ ٣٥٥٥
	يَنْصُرُونَ ٩٣٢٦، ٣٩٤٢
	مَغْلُوبٌ فَاَنْصُرْ ١٠٥٤
	الَّذِي اسْتَنْصَرَهُ ١٨٢٨
	وَإِنْ اسْتَنْصَرُوكُمْ ٧٢٨
	نُصِرَ اللَّهُ ٢١٤٢، ١١١٠
	نُصِرَ أَنْفُسُهُمْ ٤٣٢١
	نُصِرَ مِنْ ١٠٢٩، ١٣٦١
	نُصِرَ الْمُؤْمِنِينَ ٤٧٣٠
	بُنِصِرَ اللَّهُ ٥٣٠
	وَمَا النُّصِرَ ١٢٦٣، ١٠٨
	فَعَلَيْكُمْ النُّصِرَ ٧٢٨
	نُصِرُوا ١٩٢٧، ١٩٢٥، ٣٤٨
	لَا يَسْتَطِيعُونَ نُصْرَكُمْ ١٩٧٧
	نُصِرْنَا ٣٤٦، ١١٠١٢
	بُنِصِرُوا ١٣٣، ٦٢ و ٧٥٣٦، ٣٩٢٢
	نُصِرْهُمْ ٧٥٣٦
	نَاصِرٌ ١٢٤٧، ١٠٨٦
	أَضْعَفُ نَاصِرًا ٢٤٧٢
	مِنْ نَاصِرِينَ ٢٢٣ و ٥٦، ٩١ و ٣٤، ٣٧١٦، ٢٥٢٩، ٢٩٣٠، ٤٥
	خَيْرُ النَّاصِرِينَ ١٥٠٣
	مِنْ أَنْصَارٍ ٢٧٠٢، ١٩٢٣، ٥ و ٧٢

أَنْصَارُهُ ٥٢٣، ١٤٦١	وَالْأَنْصَارُ ١٠٠٩ و ١١٧
	دُونَ اللَّهِ أَنْصَارًا ٢٥٧١
	مِنْ أَنْصَارِي ٥٢٣، ١٤٦١
	وَلَا نُنْصِرُ ١٠٧٢ و ١٢٠، ٩
	٧٤ و ١١٦، ٢٢٢٩، ٣١٤٢
	مِنْ نَصِيرٍ ٧١٢٢، ٣٧٣٥
	نَعَمْ النُّصِيرَ ٤٠٨، ٧٨٢٢
	بِاللَّهِ نَصِيرًا ٤٥٤
	لَهُ نَصِيرًا ٥٢٤
	لِلذَلِكَ نَصِيرًا ٧٥٤
	وَلَا نُنْصِرُ ٨٩٤ و ١٢٣ و ٢٢٤٨، ١٧٣٣ و ٦٥، ١٧٣
	لَهُمْ نَصِيرًا ١٤٥٤
	عَلَيْنَا نَصِيرًا ٧٥١٧
	سُلْطَانًا نَصِيرًا ٨٠١٧
	وَنَصِيرًا ٣١٢٥
	كَانَ مَنصُورًا ٣٣١٧
	لَهُمُ الْمَنصُورُونَ ١٧٢٣٧
	جَمِيعٌ مَنصُورٌ ٤٤٥٤
	كَانَ مَنصُورًا ٤٣١٨
	مِنَ الْمَنصُورِينَ ٨١٢٨
	كَانُوا مَنصُورِينَ ٤٥٥١
	وَلَا نُنْصَرُ ٦٧٣
	وَالنُّصَارَى ٦٢٢، ١٨٥ و ٥١ و ٦٩، ١٧٢٢
	لَيْتَ النُّصَارَى ١١٢٢
	قَالَتِ النَّصَارَى ١١٣٢، ٣٠٩
	وَلَا النَّصَارَى ١٢٠٢
	أَوْ نُنْصَرُ ١١١٢ و ١٣٥ و ١٤٠
	إِنَّا نُنْصَرُ ١٤٥ و ٨٢
نُصِفَ	
	نُصِفَ ٢٥، ١٢، ١٧٦ و ٣٧٢
	النُّصِفَ ١١٤
	نُصِفَ ٣٧٣ و ٢٠

المنظورين ١٥، ١٥ ٧ ٣٨، ٢٧ ٨٠
 مستظرون ١١، ١٥٨ ١١، ١٢٢ ٣٠ ٣٢
 المستظورين ٧، ١٠، ٧١ ٢٠ و ١٠٢
 نبح
 نجدة ٣٨ ٢٣
 نجحتك إلى نجاة ٣٨ ٢٤
 نعس
 يغشيمك النعاس ١١ ٨
 أنة نعاساً ٣ ١٥٤
 نعق
 الذي ينق ٢ ١٧١
 نعل
 فاخلع نعليك ٢٠ ١٢
 نعم
 ونعمه ٨٩ ١٥
 أنعم الله ٤ ٦٩ و ٧٢، ٢٣ ١٩، ٥٨ ٣٧
 أنعمت عليهم ١
 أنعمت عليكم ٢ ٤٠ و ٤٧
 ١٢٢
 أنعمت علي ٢٧ ١٩، ٢٨ ١٧
 ١٥٤٦
 أنعمت عليه ٣٣ ٣٧
 أنعمنا ١٧ ٨٣ ٤١ ٥١، ٤٣ ٥٩
 نعمة أنعمها ٥٣٨
 يومئذ ناعمة ٨٨٨
 ونعمة كانوا فيها ٤٤ ٢٧
 أولي الثمة ٧٣ ١١

انظر كيف ٤ ٥٠، ٥٠ ٦٧٥ ٢٤
 و ٤٦، ٦٥ ١٧، ٢١ ٤٨، ٢٥ ٩
 أنظر إلى ٧ ١٤٣
 فانظر كيف ٧ ٨٤، ١٠٣ ١٠، ٣٩
 و ٢٧، ٧٣ ١٤ ٢٧، ٥١ ٢٨، ٢٨
 ٢٥ ٤٣، ٧٣ ٣٧، ٤٠ ٢٨
 فانظر إلى ٢ ٢٥٩ ٥٠ ٣٠
 فانظر ماذا ٢٧ ٢٨ ٣٧، ١٠٢
 انظرونا ٢ ١٠٤، ٤٦
 انظروا كيف ٦ ١١ ٨٦٧
 انظروا إلى ٦ ٩٩
 انظروا ماذا ١٠ ١٠١
 فانظروا كيف ٣ ١٢٧، ١٦ ٣٦
 ٢٧، ٦٩ ٢٩، ٢٠ ٤٢٣٠
 انظرونا نقبس ٥٧ ١٢
 فانظري ٢٧ ٣٣
 تنظرون ٧ ١٩٥، ١٠ ١١، ٧١ ٥٥
 أنظروني إلى يوم ٧ ١٤٧
 فانظري ١٥ ٣٨، ٣٦ ٧٩
 لا هم ينظرون ٢ ١٦٢، ٣ ٨٨
 ١٦ ٨٥ ٢١ ٤٠، ٣٢ ٢٩
 لا ينظرون ٦ ٨٦
 نظروا المعشي ٤٧ ٢٠
 من ينظر ٣٣ ٢٣
 فهل ينظرون ١٠ ١٠٢
 انظروا ٦ ١٥٨، ١١ ١٢٢
 فانظروا ٧ ٧١، ١٠ ٢٠ و ١٠٢
 ناظرين ٣٣ ٥٣
 الناظرين ٢ ٦٩
 للناظرين ٧ ١٠٨، ١٥ ١٦، ٢٦
 ٢٣ ٢٦
 إلى ربه ناظرة ٧٥ ٢٣
 فناظرة به ٢٧ ٣٥
 فنظر نظرة ٣٧ ٨٨
 فنظرة ٢ ٢٨٠
 نحن منظرون ٢٦ ٢٠٣
 منظرين ١٥ ٨ ٤٤ ٢٩

لا ينظرون ٢٧ ٨٥ ٧٧ ٣٥
 أنلقنا الله الذي أنطق ٤١ ٢١
 منطق الطير ٢٧ ١٦
 نظر
 نظروا ٩ ١٢٧، ٧٤ ٢١
 فنظر ٣٧ ٨٨
 أنظر إليك ٧ ١٤٣
 ولتنظر نفس ٥٩ ١٨
 تنظرون ٢ ٥٠ و ٣٠، ٥٤ ١٤٣
 ٥٦ ٨٤
 نظروا أنهدي ٢٧ ٤١
 سننظر أصدقت ٢٧ ٢٧
 لننظر كيف ١٠ ١٤
 ولا ينظر ٣ ٧٧
 من ينظر ١٠ ٤٢
 و ما ينظر ٣٨ ١٥
 يوم ينظر ٧٨ ٤٠
 فينظر ٧ ١٢٩
 فيلنظر ١٨ ١٩، ٢٢ ١٥، ٨٠
 ٢٤، ٨٦ ٥٨٦
 أولم ينظروا ٧ ١٨٥
 فلم ينظروا ١٠ ٦٥
 فينظروا ١٢ ١٠٩، ٣٠ ٣٥، ٩٣
 ٤٤، ٢١ ٢١، ٨٢ ١٠
 هل ينظرون ٢ ٢١٠، ٦ ١٥٨
 ٧، ٥٣ ١٦، ٣٣ ٣٥، ٤٣ ٤٣
 ١٨ ٤٧، ٦٦
 تراهم ينظرون ٧ ١٩٨
 هم ينظرون ٦، ٣٧ ١٩، ٥١ ٤٤
 رأيهم ينظرون ٣٣ ١٩
 ما ينظرون ٣٦ ٤٩
 قيام ينظرون ٣٩ ٦٨
 ينظرون من ٤٢ ٤٥
 ينظرون إليك ٤٧ ٢٠
 الأرائك ينظرون ٨٣ ٢٣ و ٣٥
 أفلا ينظرون ٨٨ ١٧
 وانظر إلى ٢ ٢٥٩، ٢٠ ٩٧

نصو
 بالناسية ناصية ٩٦ ١٥ و ١٦
 اخذ بناصيتها ١١ ٥٦
 بالنواصي والأقدام ٥٥ ٤١
 نصبح
 نصحت جلودهم ٤ ٥٦
 نصبح
 عيان نصاً اختان ٥٥ ٦٦
 نصبد
 طلع نصيد ٥٠ ١٠
 منصود ١١ ٨٢ ٢٩ ٥٦
 نصسر
 نصرة ١١ ٧٦ ٨٣، ٢٤
 يومئذ نصرة ٧٥ ٢٢
 نطاح
 والنطحة ٣٥
 نطف
 من نطفة ١٦ ٤، ١٨ ٢٢، ٣٧ ٥
 ٣٥، ١١ ٣٦، ٧٧ ٤٠، ٦٧ ٥٣
 ١٩ ٨٠، ٢٧ ٦٦، ٤٦ ٥٣
 جعلناه نطفة ٢٣ ١٣
 ألم يك نطفة ٧٥ ٣٧
 خلقنا النطفة ٢٣ ١٤
 نطق
 تنطقون ٣٧ ٩٢ ٥١ ٢٣
 ينطق ٢٣ ٤٥، ٦٢ ٥٣، ٣٥ ٣
 ينطقون ٢١ ٦٢ ٦٥

نفر من الجن ١٧٢
نفر ١٨ ٢٤ ٢٩
عثر و نفور ٦٧
نفور ١٧ ٢٥ ٦٠
إلا نفور ١٧ ٤١ ٤٢٣٥
أكثر نفور ١٧
حمر مستفزة ٥٠ ٧٤

نفس
إذا نفس ١٨٨١
فليتلفس المتلفسون ٢٦٨٣
لا تجزي نفس ٤٨٢ و ١٢٣
عن نفس ٤٨٢ و ١٢٣
تكلف نفس ٢٣٣٢
لكل نفس ٥٤١٠
كل نفس ٢٥٣ ٢٨١٢ و ٣٠
و ١٦١ و ١٨٥ و ١٦٤ ١٠
٣٠ ١٣ ٢٣ و ٤٢ ١٤ ٥١
١٦ ١١١ ٢٠ ١٥ ٢١ ٢٥
٢٩ ٥٧ ٣٢ ٣٩ ٧٠ ٤٠
١٧ ٤٥ ٢٢ ٥٠ ٢١ ٧٤
٤٨٦ ٣٨
من نفس ١٤ ١٨٦ ٧ ١٨٩٩
٦٣٩
بغير نفس ٣٢٥
أن تبسل نفس ٦ ٧٠
لا تكلم نفس ١١ ١٠٥
في نفس ١٢ ٦٨
بغير نفس ١٨ ٧٤
نظم نفس ٢١ ٤٧ ٣٦ ٥٤
تدري نفس ٣١ ٣٤
تعلم نفس ٣٢ ١٧
تقول نفس ٣٩ ٥٦
ولتظفر نفس ٥٩ ١٨
علمت نفس ٨١ ١٤ ٥٨٢
لا تملك نفس ٨٢
ونفس ٩١ ٧٩١
نفس ١٤٥٣ ١٠ ١٠٠ ٨٢
١٩
كنفس واحدة ٣١ ٢٨
إن النفس ١٢ ٥٣
أن النفس ٥٥ ٤٥
تقولوا النفس ١٦ ١٥١ ٣٣

نفع
مستهم نسخة ٢١ ٤٦

نفع
ونفع فيه ٩٣٢
نفع فيه ١٥ ٢٩ ٧٢٣٨
لنفعنا ٢١ ٩١ ١٢٦٦
فانفع فيه ٩٩٣
لننفع فيها ١١٠
قال انفعوا ١٨ ٩٦
ونفع ١٨ ٩٩ ٣٦ ٥١ ٣٩
٦٨ ٥٠ ٢٠
نفع ٢٣ ١٠١ ٢٣ ١٠
١٣
ينفع ٦ ٧٣ ٢٠ ١٠٢ ٢٧
٨٧ ١٨٧٨
نسخة واحدة ٦٩ ١٣

نقد
لنقد البحر ١٨ ١٠٩
ما نقدت ٣١ ٢٧
أن تنقد ١٨ ١٠٩
ما عندكم بنقد ١٦ ٩٦
ماله من نقد ٣٨ ٥٤

نقد
أن تنقدوا ٥٥ ٢٣
لتنقدوا ولا تنقدون إلا ٥٥ ٢٣

نقد
قلوا نفر ٩ ١٢٢
إلا نفروا ٩ ٣٩
لا تنفروا ٩ ٨١
لينفروا كافة ٩ ١٢٢
انفروا ٩ ٦١ ٢٨ ٤١
فانفروا ٤ ٧١

نصرة النعيم ٨٣ ٢٤
عن النعيم ١٠٢ ٨١
رأيت نعيمًا ٧٦ ٢٠
قتل من النعم ٥٥ ٩٥
والأنعام ٤٣ ١٦ ١٣٦ ١٠
٢٤ ٥١ ٢٨٣٥ ١٢٤٣
آذان الأنعام ١١٩
بهيمة الأنعام ١٥ ٢٨ ٢٢ و
٣٤
هذه الأنعام ١٣٩ ٦
من الأنعام ٢٦ ١٤٢ ٦٣٩ ٤٢
١١
في الأنعام ١٦ ٦٦ ٢٣ ٢١
جلود الأنعام ١٦ ٨٠
لكم الأنعام ٢٢ ٣٠ ٤٠ ٧٩
تأكل الأنعام ٤٧ ١٢
كالأنعام ٧٧ ١٧ ٢٥ ٤٤
و أنعام ٦ ١٣٨
هذه أنعام ٦ ١٣٨
بأنعام ٢٦ ١٣٣
أنعامًا ٢٥ ٤٩ ٣٦ ٧١
وارعوا أنعامكم ٢٠ ٥٤
و لأنعامكم ٧٩ ٣٣ ٢٢٨٠
منه أنعامهم ٣٢ ٢٧٢
نعم أجر ٢٦ ١٣٦ ٢٩ ٥٨
نعم الوكيل ٣٣ ١٧
نعم المولى ٨ ٤٠
نعم التصير ٨ ٤٠ ٢٢ ٧٨
نعم الثواب ١٨ ٣١
نعم العبد ٣٨ ٣٠ ٤٤
فستعمر ١٣ ٢٤ ٢٢ ٧٨ ٣٩
٧٤ ٤٨ ٥١ ٢٣٧٧

نقض
فستنقضون إليك ١٧ ٥١

نقض
شر النقات ١٣ ٤١١٣

يبدل نعمة ٢١١ ٢
اذكروا نعمة ٢٣١ ٢ ١٠٣٣
٧٥ و ١١ و ٢٠ و ٦١٤ ٣٣
٣٣٥ ٩
مغيراً نعمة ٥٣٨
بدلوا نعمة ١٤ ٢٨
تعدوا نعمة ١٤ ٣٤ ١٦ ١٨
من نعمة ١٦ ٥٣ ٩٢ ١٩
يعرفون نعمة ١٦ ٨٣
اشكروا نعمة ١٦ ١١٤
نلك نعمة ٢٢ ٢٦
لولا نعمة ٣٧ ٥٧
خوله نعمة ٣٩ ٨٣
خولناه نعمة ٣٩ ٤٩
تذكروا نعمة ٤٣ ١٣
من الله و نعمة ٣٩ ٨٣
نعمة من ٥٤ ٣٥
تداركه نعمة ٦٨ ٤٩
بنعمة ١٦ ١٧١ و ١٧٤ ٧٢١٦
٦٨ ٢٩ ٥٢ ٣١٣١ ٦٧٢٩
١١٩٣ ٢
أفينعمة ١٦ ٧١
نعمتكم ٢٧ ١٩ ٤٦ ١٥
نعمته ٦٥ ٦١٢ ١٦ ٨١
٢٤٨
بنعمته ٣٣ ١٠
نعمتي ٢ و ٤٧ و ١٢٢ و
١١٠ و ٣٥ ١٥٠
أزقناه نعماء ١١ ١٠
نغمه ظاهرة ٣١ ٢٠
بأنعم الله ١٦ ١١٢
لأنغمه ١٦ ١٢١
نعيم مقيم ١٩ ٢١
جنة نعيم ٥٦ ٨٩ ٣٨٧٠
لني نعيم ٨٢ ١٣ ٢٢٨٣
جنات و نعيم ٥٢ ١٧
جنات النعيم ١٠ ٩١ ٢٢
٥٦ ٨٣١ ٤٣٣٧ ٥٦ ١٢٠
٣٤ ٦٨
جنة النعيم ٢٦ ٨٥

ولا يظنون النفس ٦٨ ٢٥
 نهى النفس ٤٠ ٧٩
 يا أيها النفس ٢٧ ٨٩
 بالنفس ٢٧ ٥٥، ٤٥
 قتلتم نفساً ١٢ ٢٢
 الله نفساً ٦٥، ١١ ٦٣، ٢٨ ٦
 ٧
 منه نفساً ٤ ٤
 قتل نفساً ٣٢ ٥
 نكلفت نفساً ٢٣، ٤٢ ٧، ١٥ ٢٦
 ٦٢
 ينفق نفساً ١٥٨ ٦
 قتلت نفساً ٤٠ ٢٠، ٧٤ ١٨
 ١٩ ٢٨
 منهم نفساً ٢٣ ٢٨
 فمن نفسك ٧٩
 إلا نفسك ٨٤ ٤
 في نفسك ٢٠ ٥٧، ١١ ٦٥
 ٣٧ ٣٣
 باع نفسك ٣ ٢٦، ٦١٨
 اصبر نفسك ٢٨ ١٨
 تذهب نفسك ٨ ٣٥
 بنفسك ١٤ ١٧
 سفه نفسك ١٣٠ ٢
 يشري نفسك ٢٠ ٧٢
 ظلم نفسك ١ ٦٥، ٢٢ ٢
 يحذركم الله نفسه ٢٨ ٣
 على نفسه ٦، ١١ ٤، ٩ ٢٣
 ١٢ و ١٤، ٥٤ ٤٨، ١٠ ١٤
 يظلم نفسه ١١٠
 له نفسه ٣٠ ٥
 عن نفسه ٢٣ ١٢، ١٢٠ ٩
 ٣٠، ٢٢ و ٢٨، ٤٧ ٥١
 في نفسه ٦٧ ٢٠، ١٧ ١٢
 به نفسه ١٦٥٠
 شح نفسه ١٦ ٦٤، ٩ ٥٩
 فليفسده ٤١، ٤١ ٣٩، ١٠ ٤٦
 ١٥ ٤٥، ٤٦
 نفسه ١٨، ١٥ ١٧، ١٠ ٨١
 ٣١، ٦٢ ٩، ٩٢ و ٤٠ ٢٧، ٣٥
 ١٢، ١٨ ٣٥ و ١١٢ ٣٧
 نفسها ٥٠ ٣٣، ١١١ ١٦
 إلا نفسي ٢٥ ٥
 على نفسي ٥٠ ٣٤

في نفسي ١١٦ ٥
 تلقاء نفسي ١٥ ١٠
 عن نفسي ٢٦ ١٢
 أبرى نفسي ٥٣ ١٢
 لي نفسي ٩٦ ٢٠
 ظلمت نفسي ١٦ ٢٨، ٤٤ ٢٧
 لنفسي ١٢، ٤٩ ١٠، ١٨٨ ٧
 ٤١ ٢٠، ٥٤
 النفوس زوجت ٧ ٨١
 في فؤوسكم ٢٥ ١٧
 والأنفس ١٥٥ ٢
 أحضرت الأنفس ١٢٨
 بشق الأنفس ٧ ١٦
 يتوفى الأنفس ٤٢ ٣٩
 تشبه الأنفس ٧١ ٤٣
 تهوى الأنفس ٢٣ ٥٣
 أصحهم ١٣٠ ٦، ٨٠
 أصحكم ١٠٥ ٥
 انفساً ١٣٠ ٦

نفس

نفتت فيه ٧٨ ٢١
 المهن المنفوش ٥١٠ ١

نفع

نفعت الذكرى ٩ ٨٧
 فتنفها إيمانها ٩ ٨١
 تنفع المؤمنين ٥٥ ٥١
 لا تنفع ٢٣ ٣٤، ١٠ ٩٢٠
 لن تنفعكم ٣ ٦٠
 فتنفذه الذكرى ٤ ٨٠
 لا تنفعها ١٢٣ ٢
 فما تنفعهم ٤ ٨٧
 لا ينفع ٣٠ ٨٨ ٢٦، ١٥٨ ٦
 ٥٢ ٤٠، ٢٩ ٣٢، ٥٧
 ينفع ١٧ ١٣، ١١٩ ٥، ١٦٤ ٢
 مالا ينفعات ١٠ ٦١٠
 لا ينفعكم ٦٦ ٢١، ٣٤ ١١
 لن ينفعكم ٣٩ ٤٣، ١٦ ٣٣
 لا ينفعنا ٧١ ٦
 أن ينفعنا ٩ ٢٨، ٢١ ١٢

لا ينفعه ١٢ ٢٥
 لا يستفهم ١٠ ٢٢، ١٠ ١٠
 ٥٥ ٢٥

ينفعهم إيمانهم ٨٥ ٤٠
 أو ينفعوكم ٧٣ ٢٦
 ولا نفعاً ٢٠، ٤٩ ١٠، ٧٦ ٥
 ٣ ٢٥، ٨٩
 نفعاً ١٦ ١٣، ١٨٨ ٧، ١١ ٤
 ١١ ٤٨، ٤٢ ٣٤
 من نفعه ١٣ ٢٢
 من نفعها ٢١٩ ٢
 و منافع ٥٧، ٥٥ ١٦، ٢١٩ ٢
 ٢٥
 ليشهدوا منافع ٢٨ ٢٢
 فيها منافع ٢١ ٢٣، ٢٣ ٢٢
 ٨٠ ٤٠، ٧٣ ٣٦

نقى

أنقى ١٠ ٥٧، ٤٢ ١٨
 لو أنقى ٦٣ ٨
 ما أنقىم ٣٤، ٢٧٠ ٢، ٢١٥ ٢
 ١٠ ٦٠، ٣٩
 ما أنفقوا ١٠ ٦٠، ٢٦٢ ٢
 ١١
 بما أنفقوا ٣٤ ٤
 و أنفقوا ٣٥، ٢٢ ١٣، ٢٩ ٢
 ٧٥٧، ٢٩
 إذا أنفقوا ٦٧ ٢٥
 الذين أنفقوا ١٠ ٥٧
 و ما تنفقوا ٣٠ ٢٧٢، ٢٧٢ ٢
 ٦٠ ٨، ٩٢
 حتى تنفقوا ٩ ٢٣
 ألا تنفقوا ١٠ ٥٧
 لا تنفقوا ٧ ٦٣
 تنفقون ٢٧٢ ٢، ٢٦٧ ٢
 لتنفقوا ٢٨ ٤٧
 كالذي ينفق ٣ ٦٤
 ينفق كيف ٦٤ ٥
 ما ينفق ٩٩ و ٩٨ ٩
 فهو ينفق ٧٥ ١٦
 لينفق ذو ٧ ٦٥
 فلينفق ما ٧ ٦٥

و ينفقوا ما ٢١ ١٤
 رزقاهم ينفقون ٢٢، ٣٨، ٣٢ ٢
 ٢٨ ٤٢، ١٦ ٣٢، ٥٤ ٢٨، ٣٥
 ماذا ينفقون ٢ ٢١٥، ٢١٩
 الذين ينفقون ٢ ٢٦١ و ٢٦٢
 ٢٨ ٤، ١٣٤ ٣، ٢٧٤ ٤
 ما ينفقون ٩٢ ٣، ١١٧ ٩
 الذين كفروا ينفقون ٣ ٦٨
 ولا ينفقون ١٢١ و ٥٤ ٩
 ولا ينفقونها ٣٤ ٩
 فينفقونها ٣ ٦٨
 أنفقوا في سبل ١٩٥ ٥
 أنفقوا مما ٢٥ ٤، ٤٧ ٣٦، ٧٥٧ ٦٣ ١٠
 أنفقوا من طيبات ٢ ٢٦٧
 أنفقوا طوعاً ٥٣ ٩
 أنفقوا خيراً ١٦ ٦٤
 فأنفقوا عليهم ٦ ٦٥
 نفقة ١٢١ ٩، ٢٧٠ ٢
 تقبل نفقاتهم ٥٤ ٩
 خشية الإنفاق ١٧ ١٠٠
 و المنفقين ١٧ ٣
 نافقوا ١١ ٥٩، ١٦٧ ٣
 على النفاق ١٠ ١٩
 نفاقاً ٩٧ و ٧٧ ٩
 و المناققات ٦٧ ٩ و ٦٨، ٣٣
 ١٣ ٥٧، ٦٤ ٨، ٧٣
 المنافقون و الذين ٣٣، ٤٩ ٨
 ١٢ و ٦٠
 المنافقون أن ٦٤ ٩
 المنافقون و المناققات ٩ ٦٧، ١٣ ٥٧
 المنافقون قالوا ١ ٦٣
 منافقون ١٠ ١٩
 رأيت المنافقين ٦١ ٤
 في المنافقين ٨٨ ٤
 بشر المنافقين ١٢ ٨
 جامع المنافقين ١٤٠ ٤
 إن المنافقين ٩، ١٤٥ و ١٤٢ ٤
 ١ ٦٣، ٦٧
 الله المنافقين ٧٣ ٣٣، ٦٨ ٩
 و المنافقين ٩ ٧٣، ١٣ ٣
 ٩ ٦٦، ٤٨
 و ليعلمن المنافقين ١١ ٢٩

بغذب المنافقين ٦٤٨، ٢٤٣٣
لكن المنافقين ٨ و ٧٦٣
نفا في الأرض ٣٥٦

نفل

الأضال ١٨
نفل ٧٢٢١، ٧٩١٧

نفو

بنفوا من الأرض ٣٣٥

نقب

نقبوا في ٣٦٥٠
له نقبا ٩٧
نقبا ١٢٥

نقد

فأخذكم منها ١٠٣٣
نقد من ١٩٣٩
ولا هم بقدون ٢٣٣٦
ولا هم بقدون ٤٣٣٦
لا يستقدوه ٧٣٢٢

نقر

نقر في الناقور ٨٧٤
نقرا ٥٣٤ و ١٢٤

نقص

نقص الأرض ٤٥٠
ولا نقصوا ٨٤١١
نقصها ٤١١٣، ٤٤٢١
لم ينقصكم ٤٩
ولا نقص ١١٣٥
أو انقص ٣٧٣
ونقص ١٣٠٧، ١٥٥٢
غير منقوص ١٠٩١١

نقص

كالتى نقصت ٩٢١٦
ولا تنقصوا ٩١١٦
الذين بنقصون ٢٥١٣، ٢٧٢
ثم بنقصون ٥٦٨
ولا بنقصون ٢٠١٣
انقص ظهرك ٣٩٤
فبما نقصهم ١٣٥، ١٥٥

نقع

فأثرن به نقعا ٤١٠٠

نقم

نقموا ٨٨٥، ٧٤٩
وما نقيم ١٢٦٧
مل نقيمون ٥٩٥
انقمنا منهم ٥٥٤٣
فانقمنا منهم ١٢٦٧، ١٥٠٧٩
٢٥٤٣، ٤٧٣٠
فيستقيم الله ٩٥٥
ذو النقام ٤٣، ٩٥٥، ٤٧١٤
ذو النقام ٣٧٣٩
منقمون ٤٤، ٤١٣، ٢٢٣٢
١٦

نكب

للكبون ٧٤٢٣
في ماكبها ١٥٦٧

نكت

نكت فإنما ينكت ١٠٤٨
نكتوا أيامهم ١٢٩ و ١٣
ينكتون ٥٠٤٣، ١٣٥٧
أكتا ٩٢١٦

نكح

نكح آباؤكم ٢٢٤

نكحتم المؤمنات ٤٩٣٣
حتى نكح ٢٣٠٢
ولا نكحوا ٢٢٤، ٢٢١
ولا أن نكحوا ٥٣٣٣
أنكحوهن ١٠٦٠، ١٢٧٤
بنكح ٢٢٤، ٢٥٤
أن بنكح ٢٢٢٢
لا بنكحها ٣٢٤
فانكحوا ما طاب ٣٤
فانكحوهن ٢٥٤
أن أنكحت ٢٧٢٨
ولا أنكحوا ٢٢١٢
أنكحوا الأيامى ٢٢٢٤
أن يستنكحها ٥٠٣٣
النكاح ٢٣٥، ٢٣٧، ٦٤٤
نكاحا ٢٤، ٢٣، ٦٠

نكد

إلا نكدا ٥٨٧

نكر

نكرهم وأوجس ١١٧٠
نكروا لها ٤١٢٧
نكثرون ٨١٤٠
من ينكر ٣٦١٣
ثم ينكرونها ٨٣
نكروا ٧٤ و ٨٦٥
شيء نكروا ٦٥٤
من نكير ٤٧٤٢
كان نكير ٤٤٢٢، ٤٥٣٤، ٣٥
١٨٦٧، ٢٦
أكثر الأصوات ١٩٣١
نكثرون ٢١، ٥٨، ٢٣، ٥٠
٦٩
قلوبهم منكر ٢٢١٦٥
عن المنكر ١٠٤٣ و ١١٠
١١٤، ١٥٧٧، ٧١٩ و ١١٢
٤١٢٢، ١٧٣١
و المنكر ٩٠، ٢٤، ٢٩
٤٥
كفروا المنكر ٧٢٢٢
في ناديك المنكر ٢٩٢٩
بالمنكر ٦٧٩

عن منكر ٧٩٥
ليقولون منكرا ٢٥٨
منكرون ٢٥١٥، ١٢٠٢

نكس

ثم نكسوا ٦٥٢١
نكس في الخلق ٦٨٣٦
نكسوا رؤوسهم ١٢٣٢

نكص

نكص ٤٨٨
نكصون ٦٦٢٣

نكف

الذين استنكفوا ١٧٣
يستنكف ١٧٢٤

نكل

أنكلا و جعيا ١٢٧٣
نكل الآخرة ٢٥٧٩
نكلا ٢٨٥، ٦٦٢
أشد نكلا ٨٤٤

نمرق

ونمارق مصفوفة ١٥٨٨٨

نمل

النمل ١٨٢٧
قالت نملة ١٨٢٧
عليكم الأنامل ١١٩٣

نمم

مناء بنميم ١١٦٨

نهج

شرعة و نهجا ٤٨٥

نهر

فلا تنهر ١٠٩٣
ولا تنهرهما ٢٣١٧
جنات ونهر ٥٤٥٤
ميتلكم بنهر ٢٤٩٢
خلالهما نهر ٢٣١٨
تحتها الأنهار ٢٥٢ و ٢٦٦ و ٣
١٥ و ١٣٦ و ١٩٥ و ١٩٨ و ٤
١٣ و ٥٧ و ١٢٢ و ١٢٥ و ٨٥
و ١١٩ و ٧٢٩ و ٨٩ و ١٠٠
٢٠ و ٣١٦ و ٣١٤ و ٣٥١٣
١٠ و ٢٥ و ٢٣ و ١٤ و ٢٢
٥٨ و ٢٩ و ٢٠ و ١٢ و ٤٨
٥ و ١٧ و ١٢ و ٥٧ و ٢٥٨
١٢ و ١٢ و ١١٦ و ١١٦ و ٨
١١ و ٨٨
منه الأنهار ٧٤٢
جعلنا الأنهار ٦٦
نحتهم الأنهار ٤٣٧ و ٩١٠
٣١١٨
لكم الأنهار ٣٢١٤
نفجر الأنهار ٩١١٧
وهذه الأنهار ٥١٤٣
فيها أنهار ١٥٤٧
و أنهار ١٥٤٧
و أنهار ٣١٣ و ١٥١٦
أنهار ٦١٢٧ و ١٢٧١
الليل والنهار ١٦٤٢ و ٣٠٧٤
١٩٠ و ١٣٦ و ٦١٠ و ٣٢١٤
١٢ و ١٧ و ١٢ و ٢٠ و ٢١
١٦ و ٤٢ و ٢٤ و ٨٠ و ٤٤
٢٥ و ١٢ و ٢٣ و ٢٣ و ٣٤
٢٣ و ٢٨ و ٥٤٥ و ٥٧٣
في النهار ٢٧٣ و ٦١ و ٢٢
٢٩ و ١٣٣ و ٦٥٧ و ٧٧٣
تولج النهار ٢٧٣
يولج النهار ٦١ و ٢٢ و ٢٩
١٣٣ و ٦٥٧
وجه النهار ٧٢٣
اليل النهار ٥٤٧ و ٢١٣
من النهار ٤٥١٠
منه النهار ٢٧٣٦
و النهار ٦٧١ و ٨٦٢٧ و ٤٠
٦١ و ٣٧٤ و ٣٩١ و ٢٩٢

طرفي النهار ١١٤١١
آية النهار ١٢١٧
أطراف النهار ٢٠ و ١٣٠
جعل النهار ٤٧٢٥
عليكم النهار ٧٢٢٨
سابق النهار ٤٠ و ٣٦
على النهار ٥٣٩
يكور النهار ٥٣٩
جعلنا النهار ١١٧٨
بالنهار ٦٠ و ١٠ و ١٣
من النهار ٢٥٤٦
نهار ٢٤١٠ و ٥٠ و ٥٧١

نهي

نهي النفس ٤٠ و ٧٩
وما نهاكم عنه فانتهوا ٧٥٩
ما نهاكم ٢٠ و ٧
نهي عن المنكر ٤١٢٢
انهاكم عنه ٨٨١
ألم انهيكم ٢٢٧
الصلاة تنهى ٤٥ و ٢٩
أنتهوا أن ٦٢١١
تنهى عن المنكر ٣ و ١١٠
أولم تنهك ١٥ و ٧٠
ينهى ١٦ و ٩٠ و ٩٩٦
ينهاكم ٩ و ٨٦٠
بهاكم ٦٣٥ و ١٥٧
ينهى عن ١٠٤٣ و ١١٤ و ٧
١٦٥ و ٦٧٩ و ١١٦ و ١١
ينهى عنه ٢٦٦
و الله عن المنكر ١٧٣١
نهي ٤ و ١٦١ و ٢٨ و ١٦٦
٨٥٨
نهي ٥٦٦ و ٦٤٥
كبار ما لنهى ٣١٤
لا تنهون ٧٩٥
فانهى ٢٧٥٢
انهى ١٩٢ و ١٩٣ و ٢٩٨
لم تنه ٢٦ و ١١٦ و ١٦٧
١٦٧
تنهى ١٩٨ و ١٨٣٦
لم ينه ٣٣ و ٦٠ و ١٥٩٦
ينهى ٧٣ و ٢٨٨
لعلهم ينهون ١٢٩

انتهوا خير لكم ١٧١٤
و الناهون ١١٢٩
لأولي النهي ١٢٨ و ٥٤٢٠
المنتهى ٤٢ و ١٤٥٣
إلى ربك منهاها ٤٤ و ٧٩
أنتم منتهون ٩١٥

نوع

مفاتيح لنوع ٧٦٢٨

نوب

أناب ٢٧١٣ و ١٥٣١ و ٢٤٣٨
و ٣٤
أنابوا إلى الله ١٧٣٩
إليك أنبأ ٤٦٠
إليه أنيب ٨٨١ و ١٠ و ٤٢
من نيب ١٢٤٢ و ١٢٤٠
و أنابوا إلى ٥٤٣٩
منيب ٧٥١١ و ٩٣٤ و ٨٥٠
٢٣
منيباً إليه ٨٣٩
منيبين ٣١٣ و ٣٢

نوح

إلى نوح ١٦٣٤ و ٣٦١١
على نوح ٧٩٣٧
قوم نوح ٧٠٩ و ١١
٨٩ و ٩١٤ و ٤٢٢٢ و ٣٧٢٥
٢٦ و ١٠٥ و ٣٨ و ١٢ و ٥٤٠ و ٥
٣١ و ١٢٥٠ و ٤٦ و ٥٣
٩٥٤ و ٥٢
نبا نوح ٧١١٠
يا نوح ٢٢١١ و ٤٦ و ٤٨
١١٦٣٦
نادى نوح ٤٢١١ و ٤٥
مع نوح ٣١٧ و ٨١٩
بعد نوح ١٧١٧
أخوه نوح ١٠٦٢٦
و من نوح ٧٣٣
نادانا نوح ٧٥٣٧
امراة نوح ٦٦ و ١٠
قال نوح ٢١٧١ و ٢٦

ونوحاً ٤٦٢ و ٣٣٣ و ٧٦٢١
أرسلنا نوحاً ٥٩٧ و ٢٥١١
٢٣٣ و ٢٢٢٩ و ١٤ و ٢٦٥٧ و ٧١
١
به نوحاً ١٣٤٢

نور

إلى النور ٢٥٧٢ و ١٦٥ و ١٤
١ و ٥ و ٤٣ و ٣٣ و ٩٥ و ٦٥
١١
من النور ٢٥٧٢
و النور ١٦٦ و ١٦١٣ و ٨٦٤
ولا النور ٢٠ و ٣٥
و اتبعوا النور ١٥٧٧
من الله نور ١٥٥
و نور ٤٤٥ و ٤٦
نور الله ٣٢٩ و ٨٦١
نور السموات ٣٥ و ٢٤
نور على نور ٣٥ و ٢٤
من نور ٢٤ و ٤٠
على نور ٢٢ و ٣٩
بنور ٦٩ و ٣٩
إليكم نوراً ١٧٤
نوراً و هدى ٩١ و ٦
له نوراً ١٢٢٦ و ٢٤ و ٤٠
القمر نوراً ١٠
جعلناه نوراً ٥٢ و ٤٢
فالتمسوا نوراً ١٣ و ٥٧
لكم نوراً ٢٨ و ٥٧
فيه نوراً ١٦ و ٧١
من نوركم ١٣ و ٥٧
أنعم لنا نوراً ٨٦٦
نوراً ٣٢٩ و ٣٥ و ٢٤ و ٨٦١
نور ٢٥ و ٢٤
نورهم ١٢ و ٥٧ و ١٩ و ٨٦٦
نورهم ١٧٢
الكتاب المبين ١٨٤ و ٣٥ و ٢٥٣٥
كتاب غير ٨٢٢ و ٢٠ و ٣١
منيراً ٦١ و ٢٥ و ٤٦٣٣

نوش

النوش ٥٢٣٤

نوص

ولات حين عناص ٣٣٨

نوق

ناقة الله ٧٣٧ ١١ ٩١،٦٤
١٣

هذه ناقة ٢٦ ١٥٥

الناقة ٧ ١٧،٧٧ ٥٤،٥٩ ٢٧

نوم

سنة ولا نوم ٢ ٢٥٥

والنوم سباتاً ٢٥ ٤٧

نوعكم سباتاً ٧٨ ٩

هم نائمون ٧ ٩٧، ٦٨ ١٩

أرى في المنام ٣٧ ١٠٢

في منامك ٨ ٤٣

منامكم بالليل ٣٠ ٢٣

في منامها ٣٩ ٤٢

نون

و ذا النون ٢١ ٨٧

نوي

الحب والنوي ٦ ٩٥

نيل

تناه أيدىكم ٥ ٩٤

لن تناولوا ٢٣ ٩٢

ينال ٢ ١٢٤، ٢٢ ٢٧

يناله التقوى ٢٢ ٣٧

ينالهم ٣٧ ٤٩

سبناهم ٧ ١٥٢

لم ينالوا ٩ ٧٤، ٣٣ ٢٥

ينالون من عدو نيلاً ٩ ١٢٠

باب الهاء

ها

هاؤم اقروا ٦٩ ١٩

هات

هاتوا ٢ ١١١، ٢١ ٢٧،٢٤
٧٥ ٢٨،٦٤

هبط

يهبط من خشية ٢ ٧٤

يا نوح اهبط ١١ ٤٨

فاهبط منها ١٣

اهبط منها ٢ ١٢٣

اهبطوا ٢ ٣٦ و ٢٨ و ٦١، ٢٤

هجو

هجا ٢٥ ٢٣، ٥٦ ٦

هجد

فتهجد به ١٧ ٧٩

هجر

سامراً تهجرون ٢٣ ٦٧

و الرجز فاهجر ٥٧٤

واهجرتي ملياً ١٩ ٤٦

واهجروهم هجراً ٧٣ ١٠

واهجروهم في ٤ ٢٤

هاجر إليهم ٥٩ ٩

اللاتي هاجزن ٣٣ ٥٠

الذين هاجروا ٢ ٢١٨، ٣

١٦، ١٩٥ و ١١٠، ٢٢ ٥٨

وماجروا ٨ ٢٢ و ٧٤ و ١٧٥، ٢٠

فهاجروا فيها ٤ ٩٧

ومن يهاجر ١٠٠

يهاجروا فيها ٤ ٨٩، ٧٢٨

القرآن مهجوراً ٢٥ ٣٠

إني مهاجر ٢٩ ٢٦

من بينه مهاجراً ٤ ١٠٠

هاجرات

من المهاجرين ٩ ١٠٠

و المهاجرين ٩ ١١٧، ٢٤ ٢٢

٦٣٣

للفقراء المهاجرين ٥٩ ٨

هجع

ما يهجعون ٥١ ١٧

هجد

الجال هذا ١٩ ٩٠

هلم

لهذمت صوامع ٢٢ ٤٠

هدهد

لا أرى الیهدهد ٢٧ ٢٠

هدي

هدي الله ٢ ١٤٣، ٦ ١٤٣، ٩٠ ١٦

٣٦

فريقاً هدى ٧ ٣٠

ثم هدى ٢٠ ٥٠

وما هدى ٢٠ ٧٩

وهدى ٢٠ ١٢٢

لهدى الناس ١٣ ٣١

لهدى ٢ ٢١٣، ١٨٧، ٣ ٩٣، ٧

هداكم ٢ ١٨٥ و ١٩٨، ٢٢

٤٩، ٣٧ ١٧

لهداكم ٦ ١٤٩، ١٦ ٩

وقد هداك ٦ ٩

هداني ٦ ١٦١، ٣٩ ٥٧

هدانا الله ٦ ٧١، ٤٣ ١٤

٢١

هدانا سبلاً ١٤ ١٢

اجتبه وهداه ١٦ ١٢١

هداهم ٩ ١١٥، ٣٩ ١٨

إذ هديتنا ٨٣

هديتنا ٦ ٨٤، ١٩ ٥٨

لهديناكم ١٤ ٢١

هديناه ٣٦ ٩٠، ٣ ١٠

اجتبناهم وهديتناهم ٦ ٨٧

لهديناهم ٤١ ١٧

ولهديناهم ٤ ٦٨

وهديناهما ٣٧ ١١٨

فاتبعني اهدك ١٩ ٤٣

اتبعون اهدكم ٤٠ ٣٨

اهدك إلى ٧٩ ١٩

وما اهديتكم ٤٠ ٢٩

أن تهديوا ٤ ٨٨

تهدي ٧ ١٥٥، ١٠ ٤٣، ٤٣

٤٠

لا تهدي ٢٨ ٥٦

لهدي ٤٢ ٥٢

تهدي به ٤٢ ٥٢

لهديتكم سبلاً ٢٩ ٦٩

لم يهدي ٧ ١٠٠، ٢٠ ١٢٨، ٣٢

٢٦

من يهدي ٧ ١٧٨، ١٧ ٩٧، ١٨

٣٧، ١٧

يهدي قلبه ٦٤ ١١

لئن لم يهدي ٦ ٧٧

يهدون بالحق ٧ ١٥٩ و ١٨١

يهدون بأمرنا ٢١ ٧٣، ٣٢ ٢٤

أبشرو يهدوننا ٦٤ ٦

يهدي به ٢ ١٦، ١٦ ٨٨

٢٣ ٣٩

يهدي من ٢ ١٤٢ و ٢١٣

١٦، ١٤، ٢٥ ١٠، ٢٧٢

١٦، ٢٤، ٢٨، ٤٦، ٢٤، ١٦، ٢٢، ٩٣

٣١، ٧٤، ٨٣٥، ٢٩ ٣٠

لا يهدي ٢ ٢٥٨، ٢٦٤، ٣

١٦، ٥١ و ٦٧ و ١٠، ٨

١٤٤، ١٩٩، ٢٤ و ٢٧ و ٨٠

و ١٦، ٥٢، ١٢ ٢٧ و ١٠٩

١٠٧، ٢٨، ٥٠، ٣٩، ٣ ٤٠

٢٢، ٧ و ١٠، ٤٦، ١٠، ٦١، ٢٢، ٧

٥، ٦٦٣

يهدي الله ٣ ٨٦٣، ٢٤ ٢٥

يهدي إلى ١٠ ٣٥، ٦٣، ٤٦

٢٧٢، ٣٠

يهدي للحق ١٠ ٣٥

يهدي إليه ١٣ ٢٧، ٤٢ ١٣

يهدي للتي ١٧ ٩

هرع	جاءهم الهدى ٩٤١٧، ٥٥١٨	إن الله لهاد ٥٤٢٢	يهدي السبل ٤٣٣
يُفِرعون ٧٠٣٧، ٧٨١١	اتبع الهدى ٤٧٢٠	ما أنت يهاد ٥٣٣٠	لا يهدي ٣٥١٠
هرن	نتع الهدى ٥٧٢٨	ما أنت يهادي ٨١٢٧	و يهديك صراطاً ٢٤٨
آل هرون ٢٤٨٢	عن الهدى ٣٢٣٤	فلا هادي ١٨٦٧	يهديك ٢٦٤، ٦٣٢٧، ٤٨
و هرون ١١٣٤، ٨٤٦٦	موسى الهدى ٥٣٤٠	هادياً و نصيراً ٣١٢٥	٢٠
١٢٢، ٧٥١٠، ٤٨٢١، ٢٦	لهم الهدى ٢٥٤٧ و ٣٢	هدى للعتيق ٢٢	يهدين ربي ٢٤١٨
٤٨، ١١٤٣٧ و ١٢٠	من ربه الهدى ٢٣٥٣	على هدى ٥٢	فهو يهدين ٧٨٢٦
لأخيه هرون ١٤٢٧	سمعا الهدى ١٢٧٢	مني هدى ٣٨٢، ١٢٣٢٠	سيهدين ٦٢٢٦، ٩٩٣٧، ٤٣
أخت هرون ٢٨١٩	بالهدى ١٦٢ و ١٧٥، ٢٣٩	و هدى ٩٦٣ و ٩٧٢، ١٢٨	٢٧
أخاه هارون ٥٣١٩، ٥٢٣، ٤٥٢٣	٢٧٢٨ و ٨٥، ٢٨٤٨، ٩٦١	١٠٢١٦	أن يهيني ٢٢٢٨
٣٥٢٥	للهدى ١٢٩٢	هدى الله ١٢٠٢، ٧٣٣، ٦	يهديه ١٢٥٦، ٤٢٢، ٢٣٤٥
هرون أخي ٣٠٢٠	كل نفس هداها ١٣٣٢	٧١ و ٨٨، ٢٣٣٩	ولا ليهديم ١٣٧ و ١٦٨
برب هارون ٧٠٢٠	هداهم ٢٧١٦، ٢٧٢٢	هدى للناس ١٨٥٢، ٤٣، ٦	يهديم ١٧٥٤، ١٦٥، ٩١٠
لهم هرون ٩٠٢٠	فيهداهم اقتده ٩٠٦	٩١	لا يهديم ٤٨١٧، ١٠٤١٦
يا هرون ٩٢٢٠	هداى ٣٨٢، ١٢٣٢٠	فيها هدى ٤٤٥	سيهديم ٥٤٧
إلى هرون ١٣٢٦	أهدى ٥١٤، ١٥٧٦، ١٧	فيه هدى ٤٦٥	اهدنا ٦١، ٢٢٣٨
أخي هرون ٣٤٢٨	٨٤، ٤٩٢٨، ٤٢٣٥، ٢٢٦٧	اعتدوا هدى ٧٦١٩	فاهدوهم إلى ٢٣٣٧
	بأهدى ٢٤٤٣	على النار هدى ١٠٢٠	و هذوا إلى ٢٤٢٢
	فمنهم مهتد ٢٦٥٧	هدى و رحمة ١٥٤٦ و ١٥٧،	فقد هدى ١٠١٣
	مستهدون ٨٢٦، ٣٠٧، ٣٦	٥٢٧ و ١٥٤، ٢٠٣، ٥٧١٠،	يهدى ٣٥١٠
	٢١، ٢٢٤٣، ٣٧	١١١١٢، ٦٤١٦ و ٨٩، ٢٨	اهتدى ١٠٨١٠، ١٥١٧،
	لمستهدون ٧٠٢، ٤٩٤٣	٤٣، ٣٣١، ٢٠٤٥	٨٢٢٠، ١٣٥، ٩٢٢٧، ٣٩
هزيء	المستهدون ١٥٧٢	هدى لني ٢١٧	٤١، ٣٠٥٣
كتم تستهزون ٦٥٩	فهر المستهدون ٩٧١٧، ١٧١٨	زادهم هدى ١٧٤٧	فقد اهتدوا ١٣٧٢، ٢٠٣
الله يستهزى ١٥٢	فهر المهتدي ١٧٨٧	زدناهم هدى ١٣١٨	الذين اعتدوا ٧٦١٩، ١٧٤٧
به يستهزون ٥٦ و ١٠، ٨١١	مستهدين ١٦٢، ١٤٠٦، ١٠	ولا هدى ٨٢٢	و إن اهتديت ٥٠٣٤
٢٦، ٤١٢١، ٣٤١٦، ١١١٥	٤٥	لعلى هدى ٦٧٢٢، ٢٤٣٤	إذا اهتديت ١٠٥٥
٨٣٤٠، ٤٨٣٩، ٣٠٣٦، ٦	المستهدين ٥٦٦، ١٨٩	هدى و بشرى ٢٢٧	تهتدوا ١٣٥٢، ٥٤٢٤
٢٦٤٦، ٣٣٤٥، ١٧٤٣	بالمستهدين ١١٧٦، ١٢٥١٦	بغير هدى ٥٠٢٨	لتهتدوا بها ٩٧٦
بها يستهزون ١٠٣٠	٧٦٨، ٥٦٢٨	هدى من ٥٣١	تستهدون ٥٣٢ و ١٥٠، ٣٣
استهزوا ٦٤٩	من الهدي ١٩٦٢	جعلناه هدى ٢٣٣٢	١٠، ١٥٨٧، ١٥١٦، ١٠٤٣
استهزى ١٠٦، ٣٢١٣، ٢١	يلع الهدي ١٩٦٢	هدى و ذكرى ٥٤٤٠	أنهتدي ٤١٢٧
٤١	ولا الهدي ٢٥	هدى و شفاء ٤٤٤١	لنهتدي لولا ٤٣٧
يستهبها ١٤٠٤	و الهدي ٩٧٥، ٢٥٤٨	فلما هدى ١١٤٥	يبتعدوا ٥٧١٨، ١١٤٦
نحن مستهزون ١٤٢	هدايا ٩٥٥	لهدي ٧٧٢٧	لا يبتعدون ١٧٠٢، ٩٨٤، ٥
كفيناك المستهزين ٩٥١٥	يهدي ٣٥٢٧	هو الهدي ١٢٠٢ و ٧١٦	١٠٤، ٢٤٢٧ و ٤١
أنتخذنا هزوا ٦٧٢	يهديكم ٣٦٢٧	و الهدي ١٥٢	لعلهم يستهدون ٣٢١٢، ٢٣
آيات الله هزوا ٢٣١٢، ٢٣١، ٤٥		من الهدي ١٨٥٢	٤٩، ٣٣٢
٣٥	هرب	إن الهدي ٧٣٣	كانوا يبتعدون ٦٤٢٨
دينكم هزوا ٥٧٥	نعجزه هرباً ١٢٧٢	له الهدي ١١٥٤	يبتدي ١٠٨١٠، ١٥١٧، ٢٧
اتخذوها هزوا ٥٨٥	هزت	على الهدي ٣٥٦، ١٧٤١،	٩٢
أخذوها هزوا ٥٦١٨		١١٩٦	لكل قوم هاد ٧١٣
رسلنا هزوا ١٠٦١٨	هازوت و ماروت ١٠٢٢	إلى الهدي ٧١٦، ١٩٣٧ و	من ماد ٢٣١٣، ٢٣٣٩ و ٣٦،
إلا هزوا ٣٦٢١، ٤١٢٥		٥٧١٨، ١٩٨	٣٣٤٠

٢٣ ٥٩ المؤمن الميخيم و عيسا عليه ٥ ٤٨	إلى التهلكة ٢ ١٩٥	٢٩ ٦٩ تهلك من ملك ٢٨ ٤٢٨ أهلك ٢٨ ٥٠٣,٧٨ أهلك مالا ٦٩٠ فأهلك ٣ ١١٧ لوثت أهلكهم ٧ ١٥٥ كَمْ أهلكنا ٦ ١٧, ١٧, ١٩ ٧٤, ٩٨, ٢٠, ١٢٨, ٢٨, ٥٨ ٣٢, ٣٦, ٣١, ٣٨, ٥٠, ٥٠ ٣٦ لقد أهلكنا ١٠ ١٣, ٤٦, ٢٧ ٥١ ٥٤ ما أهلكنا ١٥ ٤, ٢٦, ٢٠, ٢٨ ٤٣ و أهلكنا ٢١ ٩ فأهلكنا ٤٣ ٨ أهلكناها ٤, ٢١, ٦, ٩٥ ٤٥ ٢٢ أهلكناهم ١٨ ٥٩, ٢٠, ١٣٤ ٤٤ ٣٧, ١٣ فأهلكناهم ٦ ٦, ٨, ٥٤, ٢٦ ١٣٩ إن أهلكني ٦٧ ٢٨ أهلكنا ٧ ١٥٥ أفهلكنا ٧ ١٧٣ تهلك ١٧, ١٦, ٧٧ ١٦ تهلك الظالمين ١٤ ١٣ أن تهلك ٥ ١٧, ٧, ١٢٩ و تهلك ٢ ٢٠٥ تهلك القرى ١١ ١١٧ و ما تهلكنا ٤٥ ٢٤ تهلكون ٦ ٢٦, ٩, ٤٢ فأهلكوا ٥ ٦٩, ٦ تهلك ٤٦, ٧ ٣٥ هالك ٢٨ ٨٨ من الهالكين ١٢ ٨٥ تهلك القرى ٦ ١٢١, ٢٨, ٥٩ تهلكهم ٧ ١٦٤ تهلكوا أهل ٢٩ ٣١ نحن فهلكوها ١٧ ٥٨ تهلكي القرى ٢٨ ٥٩ من التهلكين ٢٣ ٤٨ تهلك أمله ٢٧ ٤٩ تهلكهم موعداً ١٨ ٥٩	٦ ٣١ يتخذها مزواً ٩ ٤٥ اتخذها مزواً	هز ز هزي إليك ١٩ ٢٥ اهزوت ٢٢, ٤١ ٢٩ تهز ٢٧, ٢٨ ٣١ هزل و ما هو بالهزل ٨٦ ١٤ هزم فهز بهم ٢ ٢٥١ سهرم الجمع ٥٤ ٤٥ عيزوم ٣٨ ١١ هشش و أهش بها ٢٠ ١٨ هشم كشيم المحتظر ٥٤ ٣١ فأصبح هشماً ١٨ ٤٥ هضم ولا هصسا ٢٠ ١١٢ طلمها هصيم ٢٦ ١٤٨ هطع مطعلين ١٤ ٤٣, ٥٤, ٨ ٧٠ ٣٦ هلع خلق هلوها ٧٠ ١٩ هلك هلك ٤ ١٧٦, ٨, ٤٢, ٤٠, ٣٤
هنا	هتل	هزل		
هسبا ٤ ٤, ٥٢, ١٩, ٦٩, ٢٤	أهل ٢ ١٧٣, ٥, ٦, ١٤٥	هز ز		
٥٣ ٧٧	١١٥ ١٦ عن الأهل ٢ ١٨٩	هزي إليك ١٩ ٢٥ اهزوت ٢٢, ٤١ ٢٩ تهز ٢٧, ٢٨ ٣١		
هود	هلم	هزل		
الذين هادوا ٢١ ٦٢, ٤٦ و ١٦٠, ٥, ٤١ و ٤٤ و ٦, ٦٩ ١٦, ٤٦, ١١٨, ٢٢, ١٧, ٦٢ ٦ إنا هدنا ٧ ١٥٦ يا هود ١١ ٥٣ قوم هود ١١ ٦٠ و ٨٩ أخوهم هود ٢٦ ١٢٤ هوداً أو نصارى ٢ ١١١ و ١٣٥ و ١٤٠ أخاهم هوداً ١١, ٦٥ ٥٠ نجينا هوداً ١١ ٥٨	هلم ٦ ١٠٥, ٣٣ ١٨	و ما هو بالهزل ٨٦ ١٤		
هوز	همد	هزم		
جرف هار فانهاز ٩ ١٠٩	الأرض همد ٢٢ ٥	فهز بهم ٢ ٢٥١ سهرم الجمع ٥٤ ٤٥ عيزوم ٣٨ ١١		
هون	همر	هشش		
ريي أهانن ٨٩ ١٦ نمين الله ٢٢ ١٨ على الأرض هونا ٢٥ ٦٣ الهون ٦ ١٩, ٢٠, ٤٦, ١٧ على هون ١٦ ٥٩ على هين ١٩ و ٢١ تحسونه هيناً ٢٤ ١٥ و هو أهون ٣٠ ٢٧ هين ٢ ٣٩٠, ٣, ١٧٨, ١٤ ٢٢, ٥٧, ٦١, ٤٥, ٩, ٥٨, ٥ ١٦ المهين ٣٤ ١٤, ٤٤ ٣٠ هيناً ٤ ٣٧ و ١٠٢ و ١٥١ ٥٧ ٣٣ فيه هونا ٢٥ ٦٩	همر ١١ ٥٤ بماء همر ٥٤ ١١ همز همزة لمزة ٤ ١٠٤ هفار مشاء ٦٨ ١١ من هورات ٢٣ ٩٧ هسس إلاهسا ٢٠ ١٠٨ همم هم ٥ ١٢, ١١ ٢٤ هفت ٣ ١٢, ١٢٢, ٢٤, ٤٠ ٥ هفتت ٤ ١١٣ وهفوا ٩ و ١٣ ٧٤ أهنتهم أنفسهم ٣ ١٥٤ همن و سامعن ٢٨ و ٦, ٢٩, ٣٩ ٤٠ ٢٤ يا هامان ٢٨ ٣٨, ٤٠ ٣٦ هيمن هيمن	و أهش بها ٢٠ ١٨ هشم كشيم المحتظر ٥٤ ٣١ فأصبح هشماً ١٨ ٤٥ هضم ولا هصسا ٢٠ ١١٢ طلمها هصيم ٢٦ ١٤٨ هطع مطعلين ١٤ ٤٣, ٥٤, ٨ ٧٠ ٣٦ هلع خلق هلوها ٧٠ ١٩ هلك هلك ٤ ١٧٦, ٨, ٤٢, ٤٠, ٣٤		

هوى

هوى ١٥٣ ٨١ ٢٠
 نهوى ٢٣ ٥٣ ٧٠ ٥ ٨٧ ٢
 نهوى ٢١ ٢٢ ٣٧ ١٤
 والمؤنكة أهوى ٥٣ ٥٣
 استهونه الشايطين ٧١ ٦
 فلا تبعوا الهوى ١٣٥ ٤
 ولا تتبع الهوى ٢٦ ٣٨
 عن الهوى ٤٠ ٧٩ ٣ ٥٣
 اتبع هواه ٢٨ ١٨ ١٧٦ ٧
 ٥٠ ٢٨ ١٦٦ ٠
 إليه هواه ٢٣ ٤٥ ٤٣ ٢٥
 أهواءه ١٨ ٤٥ ١٥٠ ٦ ٧٧ ٥
 لا أتبع أهواءكم ٥٦ ٦
 اتبع أهواءهم ١٢٠ ٢ و
 ٣٧ ١٣ ١٤٥
 لا تتبع أهواءهم ٤٩ و ٤٨ ٥
 ١٥ ٤٢
 الحق أهواءهم ٧١ ٢٣
 يتبعون أهواءهم ٥٠ ٢٨
 ظلموا أهواءهم ٢٩ ٣٠
 و اتبعوا أهواءهم ١٤ ٤٧ و
 ٣٥ ٤ ١٦
 ليضلون بأهوائهم ١١٩ ٦
 افندتهم هواه ٤٣ ١٤
 فأنه هاوية ٩ ١٠ ١

هيا

وهي لك ١٦ ١٨
 وهي لنا ١٠ ١٨
 كهيئة الطير ١١٠ ٥ ٤٩ ٣

هيت

هيت لك ٢٣ ١٢

هيج

ثم يهيج ٢٠ ٥٧ ٢١ ٣٩

هيل

كياً هبة ١٤ ٧٣

هم

واد يهيمون ٢٦ ٢٥
 شرب الهيم ٥٥ ٥٦

هي

ياهي ١٠ ١٠ ١

هيد

هيات ٢٦ ٢٣

باب الواو

وآد

المؤودة سلت ٨٨ ١

وأل

من دونه مولدا ٥٨ ١٨

وآبر

اوبارها و اشعارها ٨٠ ١٦

ويق

يوهين بما ٣٤ ٤٢
 يهيم مولدا ٥٢ ١٨

ويل

وايل ٢٦٤ ٢ و ٢٦٥
 وياي امره ٩٥ ٥
 وياي امرهم ٥٦٤ ١٥ ٥٩
 وياي امرها ٩ ٦٥
 اخذوا وياي ١٦ ٧٣

وتد

الأولاد ١٠ ٨٩ ١٢ ٣٨ أولادها ٧ ٧٨

وتر

ولن يترككم ٤٧ ٣٥
 رسلنا تترى ٤٤ ٢٣
 والشفع والوتر ٣ ٨٩

وتن

منه الوتين ٤٦ ٦٩

وتلق

والتكم به ٧٥ ٥

لا يوتق وثاقه ٢٦ ٨٩
 فشدوا الوثاق ٤٤ ٧
 بالعروة الوثقى ٣١ ٢٥ ٦ ٢
 ٢٢

موتفا ٨٠ و ٦٦ ١٢
 آتوه موتفهم ٦٦ ١٢
 أخذنا ميثاق ٧٠ ٥ ٨٣ ٢
 أخذ الله ميثاق ٨١ ٣ و ١٨٧ ٥
 ١٢

بينهم ميثاق ٧٢ ٨ ٩٢ و ٩٠
 عليهم ميثاق ١٦٩ ٧
 لا ينقضون الميثاق ٢٠ ١٣
 ميثاقا ٧٣٣ ١٥ ٤ ٢١
 ميثاقكم ٥٧ ٩٣ و ٨٤ و ٦٣ ٢
 ٨

ميثاقه ٢٥ ١٣ ٧٥ ٥ ٢٧ ٢
 ميثاقهم ١٤ و ١٣ و ١٥٥
 ٧٣٣
 بميثاقهم ١٥٤ ٤

وتثن

من الأولاد ٣٠ ٢٢
 أولادها ٢٥ و ١٧ ٢٩

وجب

وجب جنوبها ٣٦ ٢٢

وجد

وجد عندها ٨٦ ١٨ ٢٧ ٣
 وجد من ٢٣ ٢٨ ٩٣ ١٨
 وجد الله ٢٩ ٢٤
 وجد عليه ٢٣ ٢٨
 فوجد فيها ١٥ ٢٨
 فوجدنا ١٨ و ٦٥ و ٧٧
 ووجدت امرأة ٢٣ ٢٧
 ووجدتم ٢٤ ٤٣ ٤٤ ٧
 ووجدتموهم ٥ ٩ ٨٩
 ووجدتها وقومها ٢٤ ٢٧
 ووجدك ٨ و ٧ ٩٣
 ما ووجدنا ٣١ ١٠ ٢ ٧ ١٠ ٤ ٥
 ٣٦ ٥١ ٢١
 قالوا ووجدنا ٥٣ ٢١ ٢٨ ٧
 قد ووجدنا ٤٤ ٧
 إن ووجدنا ١٠ ٢ ٧
 عما ووجدنا ٧٨ ١٠
 من ووجدنا ٧٩ ١٢
 بل ووجدنا ٧٤ ٢٦
 إنا ووجدنا ٢٣ و ٢٢ ٤٣
 ووجدناه صابرا ٤٤ ٣٨
 فوجدناها ملته ٨ ٧٢
 ووجدنا ٩٠ و ٨٦ ١٨
 ووجدوا ٤٩ ١٨ ٦٥ ١٢
 لوجدوا ٨٢ و ٦٤ ٤٤
 لا أجد ٩٢ ٩ ١٤٥ ٦
 أو أجد ١٠ ٢٠
 لن أجد ١٠ ٢٠
 لن أجد ٢٢ ٧٢
 إني لأجد ٩٤ ١٢
 إلى ربي لأجد ٣٦ ١٨
 يوم تجد ٢٠ ٣
 لن تجد ٥٢ و ٨٨ و ١٤٣ و
 ٢٧ و ١٧ ١٨ ٩٧ ١٧ ١٤٥
 ٢٣ ٤٨ ٤٣ ٣٥ ٦٢ ٣٣
 لا تجد ٢٢ ٥٨ ٨٦ ١٧ ١٧ ٧٥ و ٧٧
 لتجدن ٨٢ ٥
 ولتجدنهم أحرص ٩٦ ٢
 ستجدني ٢٧ ٢٨ ٦٩ ١٨
 ١٠ ٢ ٣٧
 لم تجدوا ٦٥ ٤ ٤٣ ٤ ٢٨ ٢

١٠٢ ميلة واحدة ٤	أغشيت وجوهم ١٠ ٢٧	توخّه تلقا، ٢٢ ٢٨	١٢٥٨، ٢٨ ٢٤
٣١ ١٢ كمل واحدة ١٤	نغشى وجوهم ١٤ ٥٠	وجه الله ١١٥ ٢ و ٢٧٢، ٣٠	لا تجدوا ٦٩ و ٦٨ ١٧
٢٢ ٢٥ جملة واحدة ١٧	على وجوهم ١٧ ٩٧، ٢٥	٣٩ و ٢٨	ستجدون ٩١ ٤
٢٩ ٣٦ و ٤٩ صيحة واحدة ٣٦	٤٨ ٥٤، ٣٤	وجه النهار ٧٢٣	تجدوه عند ١١٠ ٢، ٢٠ ٧٣
٣١ ٥٤، ١٥ ٣٨، ٥٣	عن وجوهم ٢١ ٣٩	وجه أبيكم ٩١٢	ولم تجد له ١١٥ ٢٠
١٣ ٧٩ زجرة واحدة ٣٧	١٠٤ ٢٣	٩٣ ١٢	لم يجد ١٩٦ ٢، ٩٢ ٤، ٨٩ ٥
٢٣ ٣٨ نغمة واحدة ٢٣	وجوهم في النار ٢٧، ٩٠، ٣٣	وجه أبي ٢٢ ١٣	٤٥٨
٥٠ ٥٤ إلا واحدة ٥٤	٦٦	وجه ربك ٢٧ ٥٥	يجد في ١٠٠ ٤
١٣ ٦٩ نفخة واحدة ٦٩	وجوهم مسودة ٣٩ ٦٠	وجه ربه ٢٠ ٩٢	يجد الله ١١٠ ٤
١٤ ٦٩ ذكة واحدة ٦٩	في وجوهم ٤٨ ٢٩، ٨٣ ٢٤	لوجه الله ٩ ٧٦	لا يجد ١٢٣ ٤
٤٦ ٣٤ أعظكم بواحدة ٣٤	ولكل وجهه ١٤٨ ٢	تقلب وجهك ١٤٤ ٢	يجد له ٩ ٧٢
٣٤ ألا تعدلوا فواحدة ٣٤	وجيها ٣٣ ٦٩، ٤٥ ٣٣	وجهك شطر ١٤٤ ٢ و ١٤٩ و	ألم يجدك ٦٩٣
١١ ٧٤ خلقت وحيداً ٧٤		١٥٠	لم يجده شيئاً ٢٤ ٣٩
	وحد	وجهك للذين ١٠ ١٠، ٣٠	لا يجدوا ٦٥ ٢، ٩٢ ٩
وحش		٣٠	لم يجدوا ٥٣ ١٨، ٢٥ ٧١
الوحوش حشرت ٥٨١	الله وحده ٧٠ ٧، ٣٩ ٤٥، ٤٠	أسلم وجهه ١١٢ ٢، ١٢٥ ٤	لن يجدوا ٥٨ ١٨
	١٢	يسلم وجهه ٢٢ ٣١	وليجدوا ١٢٣ ٩
وحي	بالله وحده ٤٠ ٨٤، ٤٦٠	يريدون وجهه ١٨ ٥٢، ٢٨ ١٨	لا يجدون ٩ ١٢١ و ١٧٣، ٩
	القرآن وحده ١٧ ٤٦	على وجهه ١٢ ٩٦، ١١ ٢٢	٧٩ و ٩١، ٢٣ ٢٤، ١٧ ٣٣ و
	طعام واحد ١٢ ٦١	وجهه مسوداً ٤٣ ١٧، ٥٨ ١٦	٦٥، ٢٢ ٤٨، ٩٥ ٩
أوحى ربي ١٦ ٦٨	إله واحد ١٦ ٢٢، ١٧١ ٥	إلا وجهه ٨ ٢٨	يجدونه مكتوباً ١٥ ٧٧
أوحى إليك ١٧ ٣٩	١٦ ٧٣، ٥٢ ١٤، ٢٢ ١٦ و	ينفي بوجهه ٢٩ ٣٩	من وجد ١٢ ٧٥
أوحى في ١٢ ٤١	١٨، ٥١، ١١٠ ٢١، ١٠٨ ٢٢	وجيها ١٠ ٨٥، ٢٩ ٥١	من وجدكم ٦٥ ٥
ما أوحى ٥٣ ١٠	٣٤، ٦٤١	وجهي ٢٠ ٣، ٧٩ ٦	
أوحى لها ٩٩ ٥	لكل واحد ١١ ١٢ و	تيض وجوه ١٠ ٦٣	وجس
فاوحى ١٤ ١٣، ١١ ١٩، ٥٣	باب واحد ١٢ ٦٧	تسود وجوه ١٠ ٦٣	أوحس منهم خيفة ١١ ٧٠
١٠	بماء واحد ١٣ ٤١	في وجوه ٢٢ ٧٢	فاوحس ١٧ ٢٠، ٢٨ ٥١
و إذ أوحيت ١١١ ٥	كل واحد ٢٢ ٤	سيت وجوه ٦٧ ٢٧	وجف
أوحينا إليك ٤ ١٦٣، ٣ ١٢	إلهمكم واحد ٢٩ ٤٦	وجوه يرمض ٧٥ ٢٢ و ٢٤،	فما أوحتم عليه ٩ ٦٥
١٣ ٣٠، ١٦ ١٢٣، ١٧ ٧٣ و	الله الواحد ١٢ ٣٩، ٦٥ ٣٨	٨ و ٢٨٨، ٤٠ و ٢٨٨	يؤمن واحد ٩ ٨٧
٨٦ ٣١ ٣٥، ٤٢ ٧ و ١٣ و	٤٣٩	الوجه ١٨ ٢٩، ١١١ ٢٠	وجل
٥٢	هو الواحد ١٣ ١٦	نظمس وجوهاً ٤٧ ٤	فما أوحتم عليه ٩ ٦٥
أوحينا إلى ٤ ١٦٣، ١١ ٧٧ و	له الواحد ١٤ ٤٨، ١٦ ٤٠	وجوهكم شطره ١٤٤ ٢ و	يؤمن
١٦٠، ٢١٠ و ٨٧ ٢٨ ٢٠ و	إلهمكم لواحد ٣٧ ٤	١٥٠	
٧٢٨، ٥٢ ٢٦، ٧٧	إلهاً واحداً ٢ ١٢٣، ٣١ ٩، ٣٨	وجوهكم قبل ١٧ ٧٢	وجلت قلوبهم ٢٨، ٢٥ ٢٢
أوحينا إليه ١٢ ١٥	٥	فاغسلوا وجوهكم ٦٥	لا تؤجل ١٥ ٥٣
أوحينا إليهم ٢١ ٧٣	ثبورا واحداً ٢٥ ١٤	أقيموا وجوهكم ٧١٧	منكم وجلون ١٥ ٥٢
فاوحينا ٢٣ ٢٧، ٢٦ ٦٣	ما واحداً ٥٤ ٢٤	بوجوهكم ٤٣، ٦٥	و قلوبهم وحلة ٢٣ ٦٠
نوحى ١٢ ١٠٩، ١٦ ٤٣، ٢١	أمة واحدة ٢٣ ٢٢، ٤٨ ٥	أسودت وجوههم ١٠ ٦٣	وجه
٢٥ و ٧	١١، ١١٨ ١٦، ٩٣ ١٦	أبيضت وجوههم ١٠ ٧٣	وحيث وجهي ٩٦ ٧٩
نوحيه إليك ١٢ ٤٤٣، ١٠ ٢١٢	٢١ ٩٢، ٢٣ ٥٢، ٤٢ ٨ ٤٣	بضربون وجوههم ٨ ٥٠، ٤٧	أيما يؤخيه ١٦ ٧٦
نوحينا إليك ١١ ٤٩	٣٣	٢٧	
ليوحون إلى ٦ ١٢١	نفس واحدة ١٤ ١٤، ٩٨ ٧	يرمق وجوهم ١٠ ٢٦	
يسوحى ٦ ١١٢، ١٢٨، ٣٤	١٨٩، ٢٨ ٣١، ٦٣٩		
٣٤٢، ٥٠	كانت واحدة ١١ ٤		

ما وردوها ٢١ ٩٩
 فأوردتهم النار ١١ ٩٨
 الورد المورود ١١ ٩٨
 إلى جهنم ورد ١٩ ٨٦
 إلا واردها ١٩ ٧١
 فأرسلوا وأوردهم ١٢ ١٩
 لها وأردون ٢١ ٩٨
 وردة كاللهمان ٥٥ ٣٧
 من جبل الورد ٥٠ ١٦

ورق

من ورق ٢٢ ٢٠ ١٢١
 من ورقة ٦ ٥٩
 يؤزقكم هذه ١٨ ١٩

وري

فأوردي سؤا: ٥ ٣١
 يوراي ٥ ٣١ ٢٦٧
 ما ووري عنهما ٧ ٢٠
 توارت بالحجاب ٣٨ ٣٢
 يتوارى من ١٦ ٥٩
 التي تؤزون ٥٦ ٧١
 فالموريات قدحا ١٠٠ ٢
 وراء ظهورهم ٢ ١٠١ ١٨٧
 وراء ظهوركم ٦ ٩٤
 وراء ذلكم ٤ ٢٤
 وراء إسحق ١١ ٧١
 وراء ذلك ٢٣ ٧٠ ٣١
 من وراء ٣٣ ٥٢ ٤٢ ٥١ ٤٩
 ٤ ٥٩ ١٤
 وراء ظهره ٨٤ ١٠
 وراءكم ١١ ٩٢ ١٣٥٧
 من وراءكم ٢ ١٠٢
 بما وراءه ٢ ٩١
 وراءهم ١٨ ٧٦ ٢٧
 من وراءه ١٤ ١٦ ١٧
 ورائهم ٢٣ ١٠٠ ٤٥ ١٠ ٨٥
 ٢٠
 من ورائي ١٩ ٥

وزر

لا تزر وأزره وزر ٦ ١٦٤ ١٧

ذونا بنكن ٩ ٨٦
 ذزني ٧٣ ١١ ٧٤
 لذزني ومن ٦٨ ٤٤
 ذزهم ٦ ٩١ ٣١٥
 فذزهم ٦ ١١٢ و ١٢٧ ٢٣
 ٥٤ ٨٣ ٥٢ ٤٥ ٤٢٧٠
 و ذزوا ٢ ٢٧٨ ٦ ١٢٠ ٧
 ١٨٠ ٩٦٢
 ذرونا تنعمكم ٤٨ ١٥
 ذروني أقتل ٤ ٢٦
 فذروه في سبيله ١٢ ٤٧
 فذروها ٧ ١١ ٧٣ ٦٤

ورث

ورث سليمان ٢٧ ١٦
 ورثه أبواه ٤ ١١
 وورثوا الكتاب ٧ ١٦٩
 تروثوا النساء ٤ ١٩
 تروث الأرض ١٩ ٤٠
 وورثه ١٩ ٨٠
 يرثني ويرث ٦ ١٩
 يرثها ٤ ١٧٦ ٢١ ١٠٥
 يرثون ٧ ١٠٠ ٢٣ ١١
 أورثكم أرضهم ٣٣ ٢٧
 أورثنا ٣٧ ١٢٧ ٣٥ ٣٩
 ٥٤ ٥٢٠
 أورثناها ٢٦ ٥٩ ٤٤ ٢٨
 نورث ١٩ ٦٣
 يورثها ٧ ١٢٨
 أورثتموها ٤٣ ٧٢ ٤٣
 أورثوا الكتاب ٤٢ ١٤
 رجل يورث ٢ ٢٣٣
 وعلى الوارث ٢ ٢٣٣
 الوارثون ١٥ ٢٣ ٢٣ ١٠
 الوارثين ٢١ ٨٩ ٥٨ ٥٨
 من ورثة ٢٦ ٨٥
 ناكلون التراث ٨٩ ١٩
 ميراث السموات ٣ ١٨٠ ٥٧
 ١٠

ورد

ورد ماء مدين ٢٨ ٢٣

ودع

ودع أذاعم ٣٣ ٤٨
 ما ودعك ٩٣ ٣
 فاستقر واستودع ٦ ٩٨
 مستقرها واستودعها ١١ ٦

ودق

فقرى الودق ٢٤ ٤٣ ٣٠ ٤٨

ودي

ودية مسلمة ٤ ٩٢
 فدية مسلمة ٤ ٩٢
 واد ٢٦ ٢٢٥ ٢٧ ١٨
 بواد ١٤ ٣٧
 الواد ٢٨ ٣٠
 بالواد ٢٠ ١٢ ٧٩ ١٦ ٩٨٩
 لا يقطعون واديا ٩ ١٢١
 فسالت أودية ١٣ ١٧
 أوديتهم ٤٦ ٢٤

وذر

لا تذر ٧١ ٢٦ ٧٤ ٢٨
 ما تذر من شيء ٥١ ٤٢
 أتذر موسى ٧ ١٢٧
 لا تذرنني ٢١ ٨٩
 إن تذره ٧١ ٢٧
 و تذرون ٢٦ ١٦٦ ٣٧ ١٢٥
 ٢١ ٧٥
 فتذروها ٤ ١٢٩
 لا تذرن ٧١ ٢٣
 وتذر ٧ ٧٠ ١٩ ٧٢
 فتذر الذين ١٠ ١١
 وتذره في ٦ ١١٠
 ليذرن المؤمنين ٣ ١٧٩
 ويلذرن ٧ ١٢٧
 فيلذرها قاعاً ٢٠ ١٠٦
 ويلذره في ٧ ١٨٦
 ويلذرون ٢ ٢٣٤ ٢٤٠ ٧٦
 ٢٧
 وذر الذين ٦ ٧٠

فيوحى ٤٢ ٥١
 أوحى إلى ٦ ١٩ و ٩٣
 ١٧٢ ١٤٥
 أوحى إليك ٦ ١٠٦ ١٨ ٢٧
 ٢٩ ٤٥ ٣٩ ٤٣ ٤٣
 أوحى إلى ١١ ٢٦
 أوحى إلينا ٢٠ ٤٨
 ولم يوح إليه ٦ ٩٣
 يوحى إلي ٦ ٥٠ ٣٧ ٢٠ ١٠
 ١٥ ١٨ ١١٠ ٢١ ١٠٨ ٣٨
 ١٠ ٦٤ ٤٦ ٩
 يوحى إليك ١٠ ١٠٩ ١٢ ١١

لما يوحى ٢٠ ١٣
 ما يوحى ٢٠ ٢٨
 وحي يوحى ٥٣ ٤
 أنذركم بالوحى ٢١ ٤٥
 إلا وحيًا ٤٢ ٥١
 ووحيًا ١١ ٢٣ ٢٧
 إليك وحيه ٢٠ ١١٤

ودد

ودد ٢٤ ١٠٢
 ودث طائفة ٩٣ ٦٩
 ودوا ما عثم ١١٨٣
 ودوا له ٢٠ ٨٩ ٢٠ ٩٦٨
 تودلوا ٣ ٢٠
 وتودون أن ٧٨
 يود ٢ ٩٦ و ١٠٥ ٤ ٤٢ ١٥
 ٢ ١١٧٠
 أبود أحذكم ٢ ٢٦٦
 يودوا له ٣٣ ٢٠
 يوادون من ٥٨ ٢٢
 لهم الرحمن ودًا ١٩ ٩٦
 رجم ودود ١١ ٩٠
 الفطور الودود ٨٥ ١٤
 وبينه مودة ٣ ٧٣
 أقرهم مودة ٥ ٨٢
 مودة بينكم ٢٩ ٢٥
 مودة ورحمة ٣٠ ٢١
 منهم مودة ٦٠ ٧
 إلا المودة ٢ ٢٣
 بالمودة ٦٠ ١٠
 ودًا ولا وساعًا ٧١ ٢٣

٢٨٥٣، ٧٣٩، ١٨٣٥، ١٥
يزرون ٢٥١٦، ٣١٦
وزراً ١٠٠ ٢٠
عك وزرك ٢٩٤
ومن أوزار ٢٥١٦
حملنا أوزار ٨٧٢٠
الحرب أوزارها ٤٤٧
أوزارها ٢٥١٦، ٣١٦
لاوزز ١١٧٥
وزيراً ٣٥٢٥، ٢٩٢٠

وزع

أوزعني ١٥٤٦، ١٩٢٧
يسوزعون ٤١٨٣ و ١٧٢٧
١٩

وزن

كالهم أو وزنهم ٢٨٣
وزنوا بالقسط ٢٦، ٣٥، ١٧
١٨٢
الوزن ٩٥٥، ٨٧
وزناً ١٠٥، ١٨
موزون ١٩١٥
الكيل والميزان ٨٥٧، ١٥٢٦
المكيال والميزان ٨٤١١ و
٨٥
بالحق والميزان ١٧٤٢
الميزان ٧٥٥ و ٩
الكتاب والميزان ٢٥٥٧
الموازين القسط ٤٧٢١
موازينه ٨٧، ٩، ١٠٢٣ و
١٠٣، ٦١٠، ٨

وسط

فوسطن به ٥١٠٠
أمة وسطاً ١٤٣٢
من أوسط ٨٩٥
قال أوسطهم ٢٨٦٨
الصلاة الوسطى ٢٢٨٢

وسع

وسع ٨٩٧، ٨٠٦، ٢٥٥٢
٩٨٢٠
رحمتي وسعت ١٥٦٧
ربنا وسعت ٧٤٠
إلا وسعها ٢٢٣٢، ٢٨٦، ٦
٦٢٢٣، ٤٢٧، ١٥٢
واسع عليم ١١٥٢ و ٢٤٧
و ٢٦١ و ٣٦٨، ٧٣٣، ٥٤٥
٢٢٢٤
واسع المغفرة ٢٢٥٣
واسعاً حكيماً ١٣٠
واسعة ٢٩، ١٤٧٦، ٩٧٤
١٠٣٩، ٥٦
نفة ٧٦٥، ١٠٠٤، ٢٤٧٢
الثقة ٢٢٢٤
من نفته ٧٦٥، ١٣٠٤
الموسع ٢٣٦٢
إنما لموسعون ٤٧٥١

وسق

وما وسق ١٧٨٤
إذا اتقى ١٨٨٤

وسل

الوسيلة ٥٧١٧، ٣٥٥

وسم

سمه ١٦٦٨
للمنوسمين ٧٥١٥

وسن

سنة ولا نوم ٢٥٥٢

وسوس

فوسوس ١٢٠٢٠، ٢٠٧
ما توسوس ١٦٥٠
الذي يوسوس ٥١١٤
الوسواس الخناس ٤١١٤

وشي

لاشي فيها ٧١٢

وصب

عذاب واصب ٩٣٧
وله الدين واصباً ٥٢١٦

وصد

موصد ٨١٠٤، ٢٠٩٠
بالوصد ١٨١٨

وصف

تصف ١١٦ و ٦٢١٦
تصفون ١٨٢١ و ١٨١٢
و ١١٢
عما يصفون ١٠٠٦، ٢٢٢١
٩١٢٣، ١٥٩٣٧ و ٤٣، ١٨٠
٨٢
بما يصفون ٩٦٢٣
سيجزيهم وصفهم ١٣٩٦

وصل

لا تصل إليه ٧٠١١
يصل ١٣٦٦
لن يصلوا ٨١١١
الذين يصلون ٢١١٣، ٩٠٤
فلا يصلون ٣٥٢٨
وصلنا لهم ٥١٢٨
أن يوصل ٢٥١٣، ٢٧٢ و ٢٥
ولا وصيلة ١٠٣٥

وصي

وصى ١٣٤٢، ١٢٢٢
وصاكم ١٥٢ و ١٥١، ١٤٤٦
وصينا الذين ١٣١٤
وصينا الإنسان ٨٢٩، ٤٣١
١٥٤٦

وصينا به ١٣٤٢

و أوصاني بالصلاة ٣١١٩
وصية توصون بها ١٢٤
وصية يوصي بها ١١٤
يوصيكم الله ١١٤
وصية يوصين بها ١٢٤
وصية يوصي بها ١٢٤
أنواصوا به ٥٣٥١
تواصوا بالصبر ١٧٩٠، ١٠٣
٣
تواصوا بالمرحمة ١٧٩٠
تواصوا بالحق ٣١٠٣
خاف من موسى ١٨٢٢
الوصية ١٠٦٥، ١٨٠
وصية ١١٤، ٢٤٠ و ١٢
توصية ٥٠٣٦

وضع

ووضع الميزان ٧٥٥
بما وضعت ٣٦٣
وضعت كرها ١٥٤٦
فلما وضعها ٣٦٣
وضعتها أننى ٣٦٣
ووضعتك ٢٩٤
وضعتها للأنام ١٠٥٥
تضع ٤٤٧، ٢٢٢
لا تضع ٤٧٤١، ١١٣٥
تضعوا أسلحتكم ١٠٢٤
تضعون ثيابكم ٥٨٢٤
تضع الموازين ٤٧٢١
يضع عنهم ١٥٧٧
يضعن ٦٠٢٤، ٤٦٥٥ و ٦
وضع للناس ٩٦٣
ووضع الكتاب ١٨، ٤٩، ٣٩
٦٩
ولأضعوا ٤٧٩
مواضعه ٤٦، ١٣٥، ٤١
أكواب موضوعة ١٤٨٨

وضن

على سرر موضونة ١٥٥٦

وطأ

<p>جمع فواقي ١٨ ٧٠ بما يؤعون ٢٣ ٨٤ وعاء أخيه ٧٦ ١٢ بأوعيتهم ٧٦ ١٢</p> <p>وفد</p> <p>إلى الرحمن وفداً ٨٥ ١٩</p> <p>وفر</p> <p>جزاء موفوراً ٦٣ ١٧</p> <p>وفض</p> <p>يوفضون ٤٣ ٧٠</p> <p>وفقي</p> <p>يوفق الله ٣٥ ٤ جزاء وفافاً ٢٦ ٧٨ إحساناً وتوفيقاً ٦٢ ٤ وما توفيقني ٨٨ ١١</p> <p>وفي</p> <p>الذي وفي ٣٧ ٥٣ فوقاه حساباً ٣٩ ٢٤ نوف إليهم ١٥ ١١ لتبوتيتهم ١١١ ١١ يوفيهم ٢٥ ٢٤ ليوفيهم ١٩ ٤٦,٣٥ فيوفيهم ١٧٣ ٤,٥٧ ووفيت كل ٧٠ ٣٩,٢٥ تسوفى ١٦,١٦١ ٣,٢٨١ ١١١ توفون أجركم ١٨٥ ٣ يوف إليكم ٦٠ ٨,٢٧٢ يؤف الصابرون ١٠ ٣٩ أوفي ١٠ ٤٨,٧٦ أوفوا بعدي أوف ٤٠ ٢ أوفي الكيل ٥٩ ١٢ وئوفوا نذروهم ٢٩ ٢٢ يوفون ٧ ٧٦,٢٠ ٨٨ ١٢</p>	<p>بالوعيد ٣٨ ٥٠ وعيد ١٤ ٥٤,١٤ لهم موعد ٥٨ ١٨ موعداً ٥٨ ٢٠,٥٩ و ٩٧ مؤعدك ٨٧ ٢٠ موعدكم يوم ٥٩ ٢٠ فالنار موعدة ١٧ ١١ موعدهم ٤٦ ٥٤,٨١ لموعدهم أجمعين ٤٣ ١٥ فأخلفتم موعدتي ٨٦ ٢٠ عن مؤعدة وعدما ١١٤ ٩ اليوم الموعد ٢ ٨٥ الميعاد ٩ ٣,٤٢,٨١,٩٤ ١٣ ٣٩,٣١ لكم ميعاد ٣٠ ٣٤</p> <p>وعظ</p> <p>أوعظت أم لم ١٣٦ ٢٦ إني أوعظت ٤٦ ١١ إنما أوعظكم ٤٦ ٣٤ لم تعظون ١٦٤ ٧ يعظكم به ٥٨ ٤,٣٣١ يعظكم لعلكم ٩٠ ١٦ يعظكم الله ١٧ ٢٤ و هو يعظه ١٢ ٣١ وعظيهم ٦٢ ٤ لفعظوهن ٣٤ ٤ ذلكم توغظون به ٣ ٥٨ يوغظ به ٢ ٦٥,٢٢٢ يوغظون به ٦٦ ٤ من الواعظين ١٣٦ ٢٦ موغظة للمغنين ١٢٨ ٣,٦٦ ٥ ٢٤,٤٦,٣٤ موعظه من ربه ٢٧٥ شي. موعظة ١٤٥ ٧ جاءتكم موعظة ٥٧ ١٠ وموعظة ١٢٠ ١١ الموعظة الحسنة ١٢٥ ١٦</p> <p>وعبي</p> <p>تعبوا أذن وافية ١٢ ٦٩</p>	<p>٥١,٣٢ ٥٠,٥٣ ٣٨,٣٦ ٢٣ ٢٥ ٧٢,٢٣ كستم يوعدون ٣٦,١٠٣ ٢١ ٣٠ ٤١,٦٣ إنما توعدون ٧٧,٥٥ ٥١ ما يوعدون ٩٣ ٢٣,٧٥ ٤٦ ٧٢,٣٥ ٢٤ كانوا يوعدون ٤٦,٢٠٦ ٢٦ ٤٤ ٧٠,١٦ الذي يوعدون ٥١ ٨٣ ٤٣ ٤٢ ٧٠,٦٠ واعظنا ١٤٢ ٧,٥١ ٢ وواعظناكم ٨٠ ٢٠ لا تواعظوهن ٢٣٥ ٢ ولر تواعظن ٤٢ ٨ وعد الله ١٠,١٢٢ ٤,١٠,٥٥ ١٣ ١٨,٢١ ٢٨,١٢ ٣٠ ٦ ٣١,٦٠ ٩ ٣٥,٢٣,٥٥ ٣٩ ٤٠,٢٠ ٥٥ ٤٥,٧٧ ١٧ ٤٦,٣٢ ذلك وعد ٦٥ ١١ وعد الحق ٢٢ ١٤ وعد أولهما ٥ وعد الآخرة ١٧ ٧,١٠٤ وعد ربنا ١٧ ١٨ وعد ربي ٩٨ ١٨ وعد الصدق ١٦ ٤٦ هذا الوعد ٢١,٤٨ ٢١,٣٨ ٢٧ ٣٤,٧١ ٣٦,٢٩ ٤٨,٦٧ ٢٥ صادق الوعد ٥٤ ١٩ صدقاها الوعد ٩ ٢١ الوعد الحق ٩٧ ٢١ وعداً عليه حقاً ١٦,١١١ ٣٨ كان وعداً ٥ ١٧ وعداً حسناً ٦١ ٢٨,٨٦ وعداً علينا ١٠٤ ٢١ وعداً سزولاً ١٦ ٢٥ إن وعدنا الحق ٤٥ ١١ وعده ١٩,٤٧ ١٤,١٥٢ ٣ ٦١ ٢٢,٦١ ٣٠,٤٧ ٣٩,٧٤ ١٨ ٧٣ الوعيد ٢٠ ٥٠,١١٢</p> <p>٢٧ ٢٣ ٢٧ أن تطؤوها ٤٨ ٢٥ يطؤون موطناً ٩ ١٢٠ تياواطنوا ٢٧ ٩ أندوطيناً ٦ ٧٣</p> <p>وطر</p> <p>وطراً ٢٧ ٣٣</p> <p>وطن</p> <p>في مواطن ٢٥ ٩</p> <p>وعد</p> <p>وعد الله ٤ ٩,٩ ٥,٩٥ ٦٨ ٢٤,٧٢ ٤٨,٥٥ ٥٧,٢٩ ١٠ وعد ريكهم ٤٤ ٧ وعد الرحمن ١٩ ٣٦,٦١ وعدتكم فأخلفتم ٢٢ ١٤ وأتانا موعدتنا ١٩٤ ٣ التي وعدتهم ٨ ٤٠ وعدكم ١٤ ٤٨,٢٢ ٢٠ ما وعدنا ٣٣,٤٤ ١٢ ٢٢ وعدها وعداً ٦١ ٢٨ الذي وعدناهم ٤٣ ٤٢ وعدها ١١٤ ٢٢,٧٢ ما وعدوه ٧٧ أنعدنا ٤٦ ١٧ بما تعدنا ٧٠,١١,٧٧ ١١,٣٢ ٤٦ ٢٢ الذي تعدهم ١٠ ٤٦,١٣ ٤٠ ٤٠ ٧٧ ما تعدهم ٢٣ ٩٥ يعذ الظالمون ٣٥ ٤٠ يتعدن ٢٠٧ ٨,٢٦٨ ٢٨ ٤٠ ٢٨ أيتعدكم ٢٣ ٣٥ يتعدكم ٤ ١٧,١٢٠ ٦٤ ويعدهم ١٧ ٦٦ توعدون ٨٦ ١٧ وعد ١٣ ٢٥,٢٥ ٤٧,١٥ وعظنا ٢٣ ٢٧,٨٢ ٦٨ ما توعدون ٦ ٢١,١٣٤ ١٠,٩</p>
---	---	--

أوفوا بالعقود ١٥	عيقانهم ٤٠٤٤	ليس لوقيتها ٢٥٦	أفلا تنفون ٦٥٧، ٣١٠، ٢٣
أوفوا الكل ١٥٢٦، ٣٥١٧	هي موافيت ١٨٩٢	بمواقع النجوم ٧٥٥٦	٢٣ و ٣٢ و ٨٧
١٨١٢٦	كتاباً موقوتاً ١٠٣٤	أنهم موافعها ٥٣١٨	ألا تنفون ١٠٢٦ و ١٢٤ و
بعهد الله أوفوا ١٥٢٦	وقد	وقف	١٤٢ و ١٦١ و ١٧٧، ٣٧
أوفوا المكيال ٨٥١١	كلما أوقدوا ٦٤٥	وفضوهم ٢٤٣٧	١٢٤
أوفوا بعهد الله ٩١١٦	منه توقيدون ٨٠٣٦	وقفوا على ٢٧٦ و ٣٠	أفبر الله تنفون ٥٢١٦
أوفوا بالعهد ٣٤١٧	وما يوقدون ١٧١٣	الظالمون موقوفون ٢١٣٤	فكيف تنفون ١٧٧٣
فاوفوا ٨٥٧	فاوقدلي ٣٨٢٨	وقي	من يتي ٩٠١٢
توفاهم الملائكة ٩٧٤	يوقدن ٣٥٢٤	وقانا عذاب ٢٧٥٢	وليتي ٢٨٢٢ و ٢٨٢
توقته رسنا ٦١٦	استوقدنا ١٧٢	فوقاه الله ٤٥٤٠	من يوقاه ٢٦٥ و ٤٠
توفيتهم الملائكة ٢٧٤٧	وقود النار ١٠٣	فوقاهم ٥٦٤٤، ١٨٥٢	و يوقه ٥٢٢٤
فلما توفيتني ١١٧٥	ذات الوقود ٥٨٥	فوقاه الله ١١٧٦	فليتوقاه الله ٩٤
الذين توفاهم ٢٨١٦ و ٣٢	وقودها الناس ٦٦٦	ومن تقى ٩٤٠	للمهم ينفون ١٨٧٢، ٥١٦، ٧
توفيتك ٤٦١٠، ٤٠١٣، ٤٠	نار الله الموقدة ٦١٠٤	تقيكم ٨١١٦	١٦٤، ١١٣٢، ٢٨٣٩
٧٧	وقد	وقنا عذاب ٢٠١٢، ١٦٣	الذين ينفون ٣٢٦ و ٦٩، ٧
ينفوي ٤٢٣٩، ٥٠٨	والموقودة ٣٥	وقهم ٩ و ٧٤٠	١٥٦ و ١٦٩
الذي يتوفاهم ٦٠٦، ١٠٤١٠		قوا أنفسكم ٦٦٦	لا ينفون ٥٦٨
ثم يتوفاهم ٧٠١٦		ومن يوق ٩٥٩، ١٦٦٤	ما ينفون ١١٥٩
يتوفاهم ملك ١١٣٢		من اتقى ١٨٩٢	لقوم ينفون ٦١٠
حتى يتوفاهن ١٥٤		لن اتقى ٢٠٣٢، ٧٧٤	كانوا ينفون ٦٣١٠، ٥٧١٢
يتوفونهم ٣٧٧		واتقى ٥٩٢، ٦٧٣	١٨٤١، ٥٣٢٧
وتوفنا ١٩٣٣، ١٢٦٧		فمن اتقى ٣٥٧	ألا ينفون ١١٢٦
توفني مسلماً ١٠١١٢		بن اتقى ٣٢٥٣	أمن يتي ٢٤٣٩
ينفوي ٥٢٢، ٦٧٤٠		و اتقوا ١٠٣٢، ١٧٢٣، ٥	أتق الله ٢٠٦٢، ١٣٣، ٣٧
الذين ينفون ٢٣٤٢ و ٢٤٠		٦٥، ٩٦٧	اتقوا يوماً ٤٨٢ و ١٢٣ و
يسفون ٢٨٣		الذين اتقوا ٢١٢٢، ١٥٣ و	٢٨١
ومن أوفى ١١١٩		١٩٨، ٢٠١٧، ١٠٩١٢، ١٣	اتقوا الله ١٨٩٢ و ١٩٤ و
الجزاء الأوفى ٤١٥٣		٣٥، ٣٠١٦، ٢٢٨، ٧٢١٩	١٩٦ و ٢٠٣ و ٢٢٣ و ٢٣١ و
الموفون بعهدهم ١٧٧٢		٢٠٣٩ و ٦١ و ٧٣	٢٢٣ و ٢٧٨ و ٢٨٢ و ١٠٢٣ و
و إنا لموفوهم ١٠٩١١		إذا ما اتقوا ٩٣٥	١٣٠ و ١٣٠ و ٢٠٠ و ١٤ و ١٣١ و
إني متوفيك ٥٥٣		ثم اتقوا ٩٣٥	٢٥ و ٤ و ٧ و ١١ و ٣٥ و
		إن اتقيتن ٣٢٣٣	٥٧ و ٨٨ و ٨١ و ١٠٨ و
		و تنفوا ٢٢٤٢، ١٢٠٣ و	١١٢، ٦٩٨، ١١٩٩، ١٥
		١٢٨٤، ١٨٦ و ١٧٩ و	٦٩، ٧٠٣٣، ١٤٩ و ١٠ و
		و ١٢٩، ٣٦٤٧	١٢، ٢٨٥٧، ٩٥٨، ٧٥٩ و
		إن تنفوا ٢٩٨	١٨، ١١٦٠، ١٦٥
		أن تنفوا ٢٨٣	اتقوا النار ١٣١٣
		ولتنفوا ٦٣٧	اتقوا ربكم ١٤، ١٢٢، ٣١
		لملكم تنفون ٢١٢ و ٦٣ و	١٠٣٩، ٣٣
		١٧٩ و ١٨٣، ١٥٣٦، ١٧١٧	واتقوا الذي ١٣٢٢٦ و ١٨٤
			واتقوا ١٥٥٦، ٢٥٨
			اتقوا ما بين ٤٥٣٦
			فاتقوا النار ٢٤٢
			فاتقوا الله ٥٠٣ و ١٢٣، ٥

لا يلدوا ٧١ ٢٧
يوم ولد ١٩ ١٥
يوم ولد ١٩ ٣٣
لي ولد ٣ ٤٧
له ولد ٤ ١١ و ١٧١ و ١٧٦
١٠١
لهن ولد ١٢
لكم ولد ١٢
لها ولد ١٧٦
من ولد ١٩ ٣٣٠٣٥ ٩١
للرحمن ولد ٤٣ ٨١
اتخذ الله ولدا ٢ ١١٦ ١٠
٤ ١٨٠٦٨
نخذه ولدا ١٢ ٢٨٠٢١ ٩
يتخذ ولدا ١٧ ١١١ ١٩ ٩٢
٤ ٣٩٠٢ ٢٥
ملا و ولدا ١٨ ٣٩ ١٩ ٧٧
الرحمن ولدا ١٩ ٨٨ ٢١ ٢٦
للرحمن ولدا ١٩ ٩١
ولا ولدا ٣ ٧٢
ولده ٣١ ٢٣ ٧١ ٢١
بولده ٢ ٢٢٣
بولدها ٢٢٣
الأولاد ١٧ ٦٤ ٥٧ ٢٠
أولاد ٩ ٦٩ ٣٤ ٣٥
تسترضعوا أولادكم ٢ ٢٢٣
في أولادكم ٤ ١١
تقتلوا أولادكم ٦ ١٥١ ١٧
٣١
و أولادكم ٨ ٢٨ ٦٤ ١٤
١٥
ولا أولادكم ٣٤ ٣٧ ٦٠ ٣
٩ ٦٣
ولا أولادهم ٣ ١٠ ١١٦ ٩
١٧ ٥٨ ٥٥
قتل أولادهم ٦ ١٣٧
قتلوا أولادهم ٦ ١٤٠
و أولادهم ٩ ٨٥
أولادهم ٢ ٢٢٣ ٦٠ ١٢
والد عن ولده ٣١ ٣٣
والد و ما ولد ٩٠ ٣
عن ولده ٣١ ٣٣
ترك الوالدان ٤ ٧ و ٣٣
الوالدين ٤ ١٣٥

يتوكلون ٨ ١٦٠٢ ٤٢ و ٩٩
٢٩ ٤٢٠٥٩ ٣٦
توكل ٨ ١١ ٨٨١ ١٢٣
٢٥ ٥٨ ٢٦ ٣٣ ٣ و ٤٨
فتوكل على ٣ ١٥٩ ٢٧ ٧٩
فعلبه توكلوا ١٠ ٨٤
على الله فتوكلوا ٢٣
وكيل ٦ ١١ ١٠٢ ١٢
٢٨ ٢٨ ٣٩ ٦٢
بوكيل ٦ ٦٦ و ١٠٧ ١٠
١٠٨ ٣٩ ٤١ ٤٢
الوكيل ٣ ١٧٣
بالله وكيل ٤ ٨١ و ١٣٢
١٧١ ٣٣ ٣ ٤٨
عليهم وكيل ٩ ١٧ ١٠٩ ٥٤
من دوني وكيل ١٧ ٢
بريك وكيل ١٧ ٦٥
لكم وكيل ١٧ ٦٨
علينا وكيل ١٧ ٨٦
عليه وكيل ٢٥ ٤٣
فاتخذوه وكيل ٧٣ ٩
فليتوكل المتوكلون ١٢ ٦٧
١٤ ٢٨ ٣٩ ١٢
يجب المتوكلين ٣ ١٥٩
ولت
لا يلتمس من ٤٩ ١٤
ولج
حتى يلج ٧ ٤٠
يعلم ما يلج ٣ ٥٧ ٢٤
تولج ٣ ٢٧
يسولج ٢٢ ٦١ ٣١ ٢٩ ٣٥
١٣ ٥٧ ٦
وليجه ٩ ١٦
ولد
ولد ٣٧ ١٠٥٢ ٣٩٠
اللائي ولدهن ٥٨ ٢
أألد و أنا عجوز ١١ ٧٢
لم يلد و لم يولد ١١٢ ٢

للمتقين ٢ ٢ ٣٠٦٦ و ١٣٣
١١ ١٣٨ ٥ ٤٦ ٧ ١٢٨
٤٩ ٢١ ٤٨ ٢٤ ٣٥ ٧٤
٢٦ ٢٨ ٩٠ ٣٨ ٤٩ ٤٣
٥٠ ٣٥ ٦٨ ٣١ ٦٩ ٤٨
٢١ ٧٨
بالمؤمنين ٣ ١١٥ ٩ ٤٤
وكأ
أوتوكأ عليها ٢٠ ١٨
عليها يتكنون ٤٣ ٣٤
على الأراك متكنون ٣٦ ٥٦
متكنين فيها ١٨ ٣٨ ٥١
١٣ ٧٦
متكنين على ٥٢ ٥٥ ٥٤ و ٧٦
متكنين عليها ٥٦ ١٦
لهن فمتكن ١٢ ٣١
وكد
بعد توكلدها ١٦ ٩١
وكر
فوكزه موسى ٢٨ ١٥
وكل
وكلنا بها ٦ ٨٩
الذي وكل بك ٣٢ ١١
عليه توكلت ٩ ١٢٩ ١١ ٨٨
١٢ ٣٧ ١٣ ٣٠ ٤٢ ١٠
فعلى الله توكلت ١٠ ٧١
إني توكلت ١١ ٥٦
على الله توكلنا ٧ ٨٩ ١٠ ٨٥
عليك توكلنا ٦٠ ٤
عليه توكلنا ٦٧ ٢٩
ألتوكل ١٤ ١٢
و من يتوكل ٨ ٤٩ ٣٦٥
عليه يتوكل ٣٩ ٢٨
فليتوكل ١٢٢ ١٦٠ ٥
١١ ٩٠ ٥١ ١٢ ٦٧ ١٤ و ١١
١٢ ٦٤ ١٠ ٥٨ ١٢

١٠٨ ٢٦ ٧٨ ١١ ١٠٨ ١٠٠
و ١١٠ و ١٣٦ و ١٣١ و ١٤٤
و ١٥٠ و ١٦٣ و ١٧٩ ٤٣
١٠ ٦٥ ١٦ ٦٤ ٦٣
وأتقون ٢ ١٩٧
فأتقون ٢ ١٦ ٤١ ٢٣ ٥٢
١٦ ٣٩
و أتقوه ٦ ٢٩ ٧٢ ١٦ ٣٠
٢٧ ٢١
وأتقين الله ٣٣ ٥٥
وسيجزيها الأتقى ٩٢ ١٧
أتقاكم ٤٩ ١٣
واقى ١٣ ٢٤ و ٤٠ ٢١
تقيا ١٩ ١٣ و ١٨ و ٦٣
منهم تقاه ٣ ٢٨
حق تقاه ٣ ١٠٢
تقوى ٩ ٢٢ ١٠٩ ٢٢
والتقوى ٥ ٥٨ ٢ ٩
السقوى ٢ ١٩٧ ٧ ٢٦ ٩
١٠٨ ٢٢ ٣٧ ٤٨ ٢٦ ٧٤
٥٦
للتقوى ٢ ٢٣٧ ٥ ٨ ٢٠
٢٤ ٩١٢٢
بالتقوى ٩٦ ١٢
فجرها و تقواها ٩١ ٨
آناهم تقواهم ٤٧ ١٧
هم المتقون ٢ ١٧٧ ٣٩ ٣٣
إلا المتقون ٨ ٣٤
وعد المتقون ١٣ ٣٥ ٢٥ ١٥
١٥ ٤٧
على المتقين ٢ ١٨٠ و ٢٤١
مع المتقين ٢ ١٩٤ ٩ ٣٦ و ١٢٣
يجب المتقين ٣ ٧٦ ٤ ٧
من المتقين ٥ ٣٩ ٢٧ ٥٧
إن المتقين ١٥ ٤٤ ٥١ ٥١
١٥ ٥٢ ١٧ ٥٤ ٧٧ ٤١
دار المتقين ١٦ ٣٠
الله المتقين ١٦ ٣١
نحشر المتقين ١٩ ٨٥
به المتقين ١٩ ٩٧
نعمل المتقين ٣٨ ٢٨
إلا المتقين ٤٣ ٦٧
ولي المتقين ٤٥ ١٩

بالوالدين ٨٣٢ ٣٦٤ ٦
١٥١ ٣٣١٧
لوالدين ١٨٠٢
فلوالدين ٢١٥٢
ولوالديك ١٤٣١
بوالديه ١٤١٩ ٨٢٩ ٣١
١٥٤٦ ١٤
لوالديه ١٧٤٦
ولوالدي ٤١١٤ ٢٨٧١
و على والدي ١٩٢٧
لا تضار والدة ٢٣٣٢
و على والدتك ١١٠٥
برأ بوالدي ٣٢١٩
الوالدات يرضعن ٢٣٣٢
فيما وليد ١٨٢٦
والولدان ٧٥٤ ٩٨
من الولدان ١٢٧٤
يجعل الولدان ١٧٧٣
ولدان مخلدون ١٩٧٦ ٥٦
١٧
ولا مولود ٢٣٣٢ ٢٣٣١
على المولود ٢٣٣٢

ولي

الذين يلوونكم ١٢٣٩
ولي ٢٧ ١٠٢٨ ٧٣١
ما ولهم من ١٤٢٢
ولو ٤٦١٧ ٨٠٢٧ ٥٢٣٠
٢٩٤٦
لو ٥٧٩ ٢٢٤٨
لويت منهم ١٨١٨
وليت مديري ٢٥٩
لو ١١٥٢ ١٧٧ ٥٧٢١
يوم لوون ٢٣٤٠
فلا لووهم ١٥٨
لو ما لو ١١٥٤
لو بعض ١٢٩٦
فلو ليت ١٤٤٢
لو الادبار ١٢٥٩
ومن لوهم ١٦٨
لووكم الادبار ١١١٣
لوون ١٥٣٣ ٤٥٥٤
لو ١٤٤٢ و ١٤٩ و ١٥٠
لوو اووهم ١٤٩٢ ١٥٠

من لو ٨٠٤ ٨٢٣ ٥٣
٢٣٨٨ ٢٩
إذا لو ٢٠٥٢
ما لو ١١٥٤
و لو ٨٤١٢ ٤٨٢٠ ٧٠
١٧ ٢٣٧٥ ١٨٠ ١٦٩٢
١٣٩٦
ثم لو ٢٤٢٨
الذي لو ١١٢٤ ٢٣٥٣
لو ٧٩٧ و ٩٣ ٦٠٢٠
٣٩٥١
من لو ٤٢٢٥
إن لو ١٣٧٢ ٢٠٣ و ٦٢
و ٦٤ ٨٩٤ ٤٩٥ ٤٠٨ ٩
١٢٩ ٨٢٦ ١٠٩٢١
القتال لو ٢٤٦٢
الذين لو ١٥٥٣ ١٤٥٨
و لو ٧٦٩ ٦٦٤
لوو او أعينهم ٩٢٩
ثم لوو ١٤٤٤
لوو ٢٣٨
لوو ٩٠٣٧
ثم لوو ٦٤٢ ٨٢
إن لوو ٩٢٥ ٢٩ ٧٢١٠
٢٢٤٧ ١٢٦٤
كما لوو ١٦٤٨
إن لوو ٣٨٤٧ ١٦٤٨
لا لوو ٥٢١١ ١٣٦٠
إن لوو ٢٠٨
أن لوو ٩٦٠
من لوو ٥٦٥ ١٧٤٨ ٥٧
٢٤ ٦٦٠
لوو ١٩٦٧ ٤٧٢٤
لوو ٥١٥ ٢٣٩ ٩٦٠
لوو ٥٠٩ ٧٤
لوو ٤٣٥ ٨٠
لوو ١٦ ١٠٠
لوو ٢٨٢٧ ١٧٨٣٧
لوو ١٧٤ ٥٤ ٥٤
٦
من لوو ١١١٣
هو لوو ١٤٨٢
من لوو ١٠٧٢ و ١٢٠ ٧٤٩
و ١١٦ ١٣٧ ٢٩ ٢٦١٨

٢٢ ٤٣٢ ٨٤٢ و ٣١ و ٤٤
الله ولي ٢٥٧٢ ٦٨٣ ٤٥
١٩
دونه ولي ٥١٦
دون الله ولي ٧٠٦
له ولي ١١١١٧
كانه ولي ٢٤٤١
هو الولي ٩٤٢ و ٢٨
الله ولي ١٢٣ ١٧٣ ٣٣
١٧
بالله ولي ٤٥٤
من لندك ولي ٧٥٤ ٥١٩
منهم ولي ٨٩٤
الشيطان ولي ١١٩٤ ٤٥١٩
أخذ ولي ١٤٦
له ولي ١٧١٨
لا يجدون ولي ٦٥٣٣ ٢٢٤٨
وليكم الله ٥٥٥
أنت ولي ١٥٥٧ ٤١٣٤
فليعل ولي ٢٨٢٢
لوي ٣٣١٧ ٤٩٢٧
وليهم ١٢٧٦ ٦٣١٦
الله وليهما ١٢٢٣
ولي ١٩٦٧ ١٠١٢
أولياء من ٢٨٣ ١٣٩٤ و
١٤٤ ٣٠٧ ٢٠ ١٧
٩٧ ٥٠١٨
أولياء الشيطان ٧٦٤
أولياء حتى ٨٩٤
النصارى أولياء ٥١٥
بعضهم أولياء ٥١٥ ٧٢٨ و
١٩٤٥ ٧١٩ ٧٣
الكفار أولياء ٥٧٥
اتخذوهم أولياء ٨١٥
دونه أولياء ٣٧ ١٦١٣ ٣٩
٣ ٦٤٢ ٩ ٣٢٤٦
أولياء للدين ٢٧٧
إخوانكم أولياء ٢٣٩
أولياء الله ٦٢١٠
دونى أولياء ١٠٢١٨
من أولياء ١١٣ ١١٢ ١٨٣٥
٤٦٤٢
دون الله أولياء ٤١٢٩ ١٠٤٥
عدوكم أولياء ١٦٠

أنكم أولياء ٦٦٢
أولياء ١٧٥٣ ٢٤٨
نحن أولياؤكم ٢١٤١
إن أولياؤنا ٢٤٨
أولياؤهم ٢٥٧٢ ١٢٨٦
إلى أولياؤكم ٦٣٣
إلى أولياؤهم ١٢١٦
الولاية ٤٤١٨
من ولايتهم ٧٢٨
أولى الناس ٦٨٣
أولى بهما ١٣٥٤
أولى ببعض ٧٥٨ ٦٣٣
أولى بها ٧٠١٩
أولى بالمؤمنين ٦٣٣
أولى لك ٣٤٧٥ و ٢٥
أولى ٢٠ ٣٤٧٥ و ٢٥
الأوليان ١٠٧٥
المولى ٤٠٨ ١٣٢٢ و ٧٨
مولى ٤١٤٤ ١١٤٧
مولاكم ١٥٠٣ ٤٠٨ ٢٢
٧٨ ١٥٥٧ ٢٦٦
مولا ٢٨٦٢ ٥١٩
مولا ٧٦١٦ ٤٦٦
مولا ٦٢٦ ٢٠١٠
مواي ٢٣٤ ٥١٩
وموايكم ٥٣٣

وئي

ولاتنا ٤٢٢٠

وهب

وهب لي ٢٩١٤
وهب لي ٢١٢٦
وهبت نفسها ٥٠٣٣
وهبتا ٨٤٦ ٤٩١٩ ٥٣
٢١ ٧٢ ٩٠ ٢٩ ٢٨
٤٣
وهبنا لهم ٥٠١٩
وهبنا لداود ٣٠٣٨
لأهب لك ١٩١٩
هب ٤٩٤٢
هب لنا ٨٣ ٧٤٢٥
هب لي ٢٨٣ ٥١٩ ٨٣٢٦

٣٥٣٨، ١٠٠ ٣٧
الوهاب ٣٨، ٩ ٣٥

وهج

سراجاً وهجاً ١٣٧٨

وهن

وهن العظم ١٩ ٤
فما وهنو ١٤٦٣
لا تهوا ٣، ١٣٩، ١٠٤ ٤٧
٣٥

وهناً على وهن ١٤ ٣١
أوهن البيوت ٢٩ ٤١
موهن كيد ١٨

وهي

واهي ٦٩ ١٦

وي

ويكأن ٢٨ ٨٢
ويكأنه ٢٨ ٨٢

باب الياء

يشس

يشس ٣٥، ٣٦ ١٣
اللائي يشسن ٦٥ ٤
يشوا من ٢٩، ٢٣ ٦٠ ١٣
ولا تياشوا ١٤ ٨٧
يياش ١٣، ١٧ ١٢ ٣١
استياش ١٢ ١١٠
استياشوا ١٢ ٨٠
فيؤوس قنوط ٤١ ٤٩
ليؤوس كفور ١١ ٩
كان يؤوساً ١٧ ٨٣

ييس

يتيساً ٢٠ ٧٧

ولا يابس ٩ ٥٩
آخر يابسات ١٢، ٤٣ ٤٦

يتم

اليتيم ١٧، ١٥٢ ١٧، ٣٤ ٨٩
١٧، ٩٩٣ ٢١٠٧
يتيماً ١٧، ١٥٩ ٦٩٣
لغلامي يتيمين ١٨ ٨٢
واليتيمى ٢ ٨٢، ١٧٧ و
٢١٥، ٨٤، ١٤، ٢٦، ٤١، ٥٩ ٧
عن اليتامى ٢ ٢٢٠
آتوا اليتامى ٢ ٢٤
في اليتامى ٢ ٢٤
ابتلوا اليتامى ٦ ٤
أموال اليتامى ٤ ١٠
لليتامى ٤ ١٢٧
في يتامى ٤ ١٢٧

يثرب

ياهل يثرب ٣٣ ١٣

يحبج

ياحوج ١٨، ٩٤ ٢١ ٩٦

يدي

يد الله ٥، ٦٤ ١٠ ٤٨
عن يد ٢٩ ٢٩
ييد الله ٣، ٧٣ ٢٩ ٥٧
إلى يده ٢٨ ٢٨
يدك مغلولة ١٧ ٢٩
يدك إلى ٢٢ ٢٠
يدك في ٢٧، ١٢ ٢٢ ٢٨
ييدك ٢٦، ٣٨ ٤٤
نزع يده ٧، ١٠ ٢٣ ٢٦
أخرج يده ٢٤ ٤٠
ييده ٢٣٧، ٢٤٩، ٢٣ ٨٨
١٦٧، ٨٣ ٣٦
ببسط يدي ٢٨ ٢٨
تبت يدي ١١١ ١١
قدمت يداك ٢٢ ١٠

يداه ٥٥، ٦٤ ١٨، ٥٧ ٧٨ ٤٠
يدي رحمت ٧، ٥٧ ٢٥ ٤٨
٢٧ ٦٣
يدي عذاب ٣٤ ٤٦
يدي الله ٤٩ ١
يدي نجواكم ٥٨، ١٢ ١٣
بين يديهم ٢، ٩٧، ٣٣ ٤٦ ٥٤
٤٨، ٦، ٩٢ ١٠، ٣٧ ١٢
١١١، ١٣، ١١ ٣٤، ١٢ ٣١
٣٥، ٢١، ٤٦، ٤٢ ٢١ و
٣٠، ٢٧ ٢٧
على يديه ٢٥ ٢٧
بين يديها ٢٦ ٦٦
بين يدي ٣، ٥٠ ٦٦ ١
ييدي ٣٨ ٧٥
لهم أيد ٧ ١٩٥
أيدي ٣٠، ٤١ ٤٨، ٢٠ ٢٥٩
بأيدي ٨٠ ١٥
الأيدي ٣٨ ٤٥
قدمت أيدكم ٣ ١٨٢
و أيدكم ٤، ٦٥ ٤٨، ٢٤
كفوا أيدكم ٤ ٧٧
تناه أيدكم ٥ ٩٤
لأفعلن أيدكم ٧ ١٢٤
قدمت أيدكم ٨ ٥١
في أيدكم ٨ ٧٠
لأفعلن أيدكم ٢٠، ٧١ ٢٦ ٤٩
بين أيدكم ٣٦ ٤٥
كسبت أيدكم ٤٢ ٣٠
بأيدكم ٢، ١٩٥ ١٤ ٩
أيديها ١٩، ٦٤ ٣٦ ٧١
بأيديها ٢٩ ٥٢
كتبت أيدهم ٢ ٧٩
قدمت أيدهم ٢، ٩٥ ٦٢
٢٨، ٤٧، ٢٦، ٣٦ ٤٢، ٤٨ ٦٢
٧
بين أيدهم ٢، ٢٥٥ ٢٠، ١٧٧
١١٠، ٢١، ٢٨ ٢٢، ٧٦ ٣٤
٩، ٣٦، ٤١ ١٤، ٢٥ ٥٧
١٢، ٨٦
يكفوا أيدهم ٤ ٩١
إليك أيدهم ٥، ١١ ٢٤ ٦٠
كف أيدهم ٥، ١١ ٢٤ ٤٨
تقطع أيدهم ٥ ٣٣

غلت أيدهم ٥ ٦٤
باسطوا أيدهم ٦ ٩٣
في أيدهم ٧ ١٤٩
يقبضون أيدهم ٩ ٦٧
رأى أيدهم ١١ ٧٠
فرذوا أيدهم ١٤ ٩
و أيدهم ٢٤ ٢٤
عملته أيدهم ٣٦ ٣٥
تكلنوا أيدهم ٣٦ ٦٥
فوق أيدهم ٤٨ ١٠
بأيدهم ٢، ٧٩ ٧٦ ٥٩ ٢
فاقتطعوا أيدهم ٥ ٣٨
أيديهم ١٢، ٣١ ٥٠، ١٢ ٦٠

يسر

يشزنا ٥٤، ١٧ ٢٢ و ٢٢ و ٤٠
يشزنا ١٩، ٩٧ ٤٤ ٥٨
السيل يشزه ٨٠ ٢٠
وليشزك لليسرى ٨٨٧
فشيتره ٩٢ و ١٠
يشزلي ٢٠ ٢٦
ما يشز ٧٣ ٢٠
فما استيسر ١٩٦ ١٩٦
الشيتر ٢ ١٨٥
يشزنا ١٨، ٨٨ ٥١، ٣ ٦٥ ٤ و
١٧، ٩٤ ٦ و ٥
كيل يسير ١٢ ٦٥
على الله يسير ٢٢، ٧٠ ٢٩، ١٩
٣٥، ١١ ٥٧، ٢٢ ٦٤
علينا يسير ٥٠ ٤٤
غير يسير ٧٤ ١٠
على الله يسيراً ٤، ٣٠ ١٦٩
٣٠ و ١٩٣٣
قبضاً يسيراً ٣٥ ٤٦
إلا يسيراً ٣٣ ١٤
حساباً يسيراً ٨٨٤ ٨٨٤
للبيسر ٨٧، ٩٢ ٧٩٢
قولا يسيراً ١٧ ٢٨
إلى يسيراً ٢٥ ٢٨٠
واليسير ٢١٩، ٥٠ ٩٠ و ٩١

يسع

يسف

يوسف ٨٤٦ ٤١٢ و ٧ و ٩ و
١٠ و ١١ و ١٧ و ٢٩ و ٤٦ و
٥١ و ٥٨ و ٦٩ و ٧٧ و ٨٠ و
٨٤ و ٨٥ و ٨٧ و ٩٠ و ٩٤ و
٩٩ ٢٤٤٠

ليوسف ٨١٢ و ٢١ و ٥٦ و
٧٦

يوسف ٨٩١٢

يعقوب

حضر يعقوب ١٣٣٢
و يعقوب ١٣٢٢ و ١٣٦ و
٨٤٣ ١٤٣٤ ١٦٣٤ ٨٤٦
٢٩ ٧٢٢١ ٤٩١٩ ٣٨١٢
٤٥٣٨ ٢٧

إسحق يعقوب ٧١١١
آل يعقوب ٦١٢ ٦١٩
نفس يعقوب ٦٨١٢

يعوق

و يعوق ٢٣٧١

يغوث

ولا يغوث ٢٣٧١

يقت

الياقوت و المرجان ٥٨٥٥

يقطن

من يقطن ١٤٦٣٧

يقظا

تحبهم أيقظا ١٨١٨

يقن

توقنون ٢١٣
هم يوقنون ٤٢ ٣٢٧ ٤٣١
لقوم يوقنون ١١٨٢ ٥٠٥
٤٤٥ و ٢٠
لا يوقنون ٨٢ ٢٧ ٣٠ ٦٠
٣٦٥٢

بآياتنا يوقنون ٢٤٣٢
و استيقنتها ١٤٢٧

ليستيقن الذين ٣١٧٤
اليقين ١٥ ٩٩ ٥٦ ٩٥ ٦٩
٥١ ٤٧٧٤ ١٠٢ ٥١ ٧

يقين ٢٢ ٢٧
يقينا ١٥٧٤

موقنون ١٢٣٢
من الموقنين ٧٥٦
آيات للموقنين ٢٠٥١

كتم موقنين ٢٦ ٢٤ ٧٤٤
بمستيقنين ٢٢ ٤٥

يجم

فتيموا ٤٣٤ ٦٥
ولا تيموا ٢٦٧
اليمة ١٣٦ ٢٠ ٣٩ ٧٨ و
٩٧ ٧٢٨ و ٤٠ ٥١ ٤٠

يمن

عن اليمين ١٦ ٤٨ ٣٧ ٢٨
١٧٥٠ ٣٧٧٠

ذات اليمين ١٨ و ١٧
أصحاب اليمين ٥٦ و ٢٧ و ٢٨
و ٩٠ و ٩١ ٣٩٧٤

باليمين ٩٣ ٣٧ ٤٥٦٩
عن يمين ١٥٣٤

يمينك ٦٩ ٢٠ ٣٣ ٥٠ ٥٢
يمينك ١٧ ٢٠ ٤٨٢٩

بيمينه ١٧ ٦١ ٣٩ ٦٧ ٦٩
٧٨٤ ١٩

الأيمان ٨٩٥ ١٦ ٩١
أيمان ١٠٨٥ ١٢٩ ٦٨ ٣٩

في أيمانكم ٢ ٢٢٥ ٨٩٥
ملكتم أيمانكم ٣٤ و ٢٤

٢٥ و ٣٦ ٢٤ ٢٣ ٥٨ ٣٠
٢٨

عقدتم أيمانكم ٢٣٤
و احفظوا أيمانكم ٨٩٥
تخذون أيمانكم ١٦ ٩٢

ولا تتخذوا أيمانكم ١٦ ٩٤
تحلة أيمانكم ٢٦٦
لأيمانكم ٢ ٢٢٤
و أيمانهم ٣ ٧٧

جهد أيمانهم ٥ ٥٣ ١٠٩٦
٢٨ ١٦ ٢٤ ٥٣ ٤٣٥

بعد أيمانهم ١٠٨٥
عن أيمانهم ١٧٧

نكثوا أيمانهم ١٢٩ و ١٣
ملكتم أيمانهم ١٦ ٧١ ٦٢٣

٣٠ ٣٣ ٥٠ ٣٠٧٠
اتخذوا أيمانهم ٥٨ ١٦ ٢٦٣

بأيمانهم ٥٧ ١٢ ٨٦٦
أيمانهم ٢٤ ٣١ ٥٥٣٣

الأيمان ١٩ ٥٢ ٢٠ ٢٨٠٨
٣٠

الميمنة ٨٥٦ ٨٩٠
ينس

يونس ٤ ١٦٣ ١٦٦ ٨١٠
٣٧ ١٢٩

ينع

و ينعم ٩٩٦

يهاد

اليهود ١١٣ و ١٢٠ ١٨٥
٥١ و ٦٤ و ٨٢ ٢٠٩

يهوديا ٦٧٣